A. CORNELII CELSI
MEDICINAE
LIBRI OCTO.

A. CORNELII CELSI
MEDICINAE
LIBRI OCTO
EX RECENSIONE
LEONARDI TARGAE.

ACCEDUNT

NOTAE VARIORUM,

Item, quae nunc primum prodeunt,

J. L. BIANCONII

DISSERTATIO *DE CELSI AETATE,*

ET

GEORGII MATTHIAE

LEXICON CELSIANUM.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud SAM. ET JOAN. LUCHTMANS.

MDCCLXXXV.

LECTORI ERUDITO

S. D.

SAMUEL ET JOANNES LUCHTMANS.

Cum nova, & ea quidem ſuperioribus luculentior, Celſi Editio a nobis poſtularetur, ſtatim circumſpicere coepimus virum eruditum, qui Medicinae ſtudium cum juſta literarum, praeſertim Latinarum, ſcientia ita conjunxiſſet, ut Editoris partes recte et cum laude ſuſtinere poſſet. Quo fruſtra in Batavis & alibi quaeſito, ipſi rem arduam ſuſcepimus, & noſtro Marte utcunque perfeci-

 mus,

mus, in consilium, ubi opus esset, adhibentes virum doctum, & in his literis versatum De hujus prudenti admonitione, repudiato textu Lindeniano, quem Almeloveenius etiam secutus erat, Editionis nostrae quasi basin fecimus exemplum illud, quod ex recensione Leonardi Targae Patavii 1769. 4. prodiit. Hic vir egregius, e Morgagni excellenti disciplina profectus, & magistri in Celso emendando studium aemulatus, Celsum ad fidem Manuscriptorum, inprimis veterrimi Medicei, tanta cura, & tam docta crisi recensuit, ut vere praedicari possit, hanc unam ex tanta copia, ad nostram usque memoriam, Editionem esse, quae Celsum integrum & illibatum exhibeat. Nec tamen satis habuimus Targae Editionem simpliciter repetiisse, sed commendationis aliquid etiam aliunde paravimus. Ita Celso nostro praemissa est elegantissima *de Celsi aetate* Dissertatio, scripta a Joanne Ludovico Bianconio, clari nominis Medico, quem ob eruditionem valde laudat Cl. Ernestus ad Fabric. Bibl. Lat. T. II. p. 44. Quod argumentum cum Bianconius

conius per Epiſtolas ad Tiraboſchium lingua Italica ſcriptas late explicuiſſet, mox, rogatu noſtro, totius rei ſummam paucioribus paginis concluſit, & Latine verſam, paulo ante mortem, nobiscum communicavit. Eodem tempore forte in manus noſtras venit vetuſta Celſi membrana, nondum ab aliis collata, cujus Variantes excerpendas, & Editioni noſtrae adjiciendas curavimus. Variorum quoque Notas, ex Editione, quae in hac urbe a. 1746. prodiit, receptas, auximus Krauſianis e Lipſienſi exemplari ſumtis. Sed praecipuum huic Editioni ornamentum conciliat Index omnium verborum, ſive Lexicon Celſianum, a viro doctiſſimo, Georgio Matthiae, Medicinae in Academia Gottingenſi Profeſſore, tam perite & ſcienter confectum, ut non uni Celſo ſive explicando, ſive corrigendo, ſed univerſae Latinitati profuturum arbitremur. Tale Lexicon olim condiderat Joannes Rhodius; quod incendio periit. Tale etiam in praefatione ad Celſum promiſit Cl. Targa. Sed res intra voluntatem ſtetit. Fuit autem clariſſimus Matthiae, qui et

ipſe

ipſe Celſi Editionem parabat, eo magis idoneus ad hujusmodi Lexicon conficiendum, quo diutius, ſub Gesneri auſpiciis, in hoc genere laboris verſatus erat. Hic enim Geſnero aſſiduam operam navavit in Latinae linguae Theſauro conſtruendo. Ceterum ille Celſi Index apud Matthiae heredes in tenebris jacuit, donec aere noſtro redemtus eſt, & per hujus Editionis occaſionem in lucem vindicatus. Vale, erudite Lector, & nobis, ſi meremur, fave.

INCLYTO ET INGENUO JUVENI,

LUDOVICO

COMITI,

EX PRAECLARA ET ILLUSTRI *COMITUM* ET *DOMINORUM* A *STOELBERG* ET *WERNIGERODAE* FAMILIA,

DOMINO SUO VERE GRATIOSO,

JOANNES CAESARIUS

S. D.

Multis quidem mirum videri ſolet, Ludovice Comes inclyte & generoſe, ſi qui agnito demum ipſo bono, non ſtatim etiamnum ampleſtantur illud ac ſedulò perſequantur, cum bonum ſuapte natura ejusmodi ſit, ut id ipſum (quemadmodum & id Ariſtoteles in Ethicis ex Veterum ſententia tradit) omnia omnibus votis expetant. Verum hi mihi videntur illam Fabii Quintiliani ſententiam aut ignorare plane, vel ne legiſſe quidem unquam, aut certe ejus prorſus immemores eſſe: *non facile mutaveris, quae ſemel inculcata ſunt.* A qua etiam Quintiliani ſententia nec illa Horatiana diſcrepat:

> *Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem*
> *Teſta diu.*

Eadem utique utriusque auſtoris ſententia eſt, tametſi ab altero paulo ſimplicius, ab altero figurate pronunciata, & ad ea omnia reſtiſſime appoſiteque referenda, quae multo ſtudio, multo labore, & longa demum conſuetudine animis hominum percipiuntur. Quocirca nihil in vita humana tam periculoſum tamque peſtilens & noxium cenſeri debet, quam teneras mentes his imbui ſive morum, ſive literarum ſtudiis, quae operae pretium fuerit aliquando dediſcere, & quidem opera multo majore, quam ea, quae reſta ſunt, vel a primis rudimentis addiſcere. Si quidem hinc in mentibus hominum ſuboritur quaedam cum pravitas, tum caecitas, quae ſi quod eſt in illis judicium, id

* protinus

protinus obruit & obtundit, nec sese ipsum unquam erigere sinit, ut quod vere bonum est, contueri aliquando & cernere possit. Jam hujus propositi, si quis exemplum sive documentum quaerat, in promptu est ipsa barbaries, incondita quaedam & inepta prorsus linguae balbuties, quae tamen superioribus aliquot seculis a Gothis & à Vandalis primum illata plaga, posthabita interim & neglecta in totum recta loquendi tam Graece quam Latine ratione, usque adeo invaluit, & studiosorum alioqui hominum animos invasit & occupavit, ut jam non uno aut altero Hercule, sed pluribus opus fuisset, qui terras tot ubique horrendis monstris occupatas expurgassent. Enim vero hujusmodi Hercules, nempe linguarum vindices, & non instrenui hostium illarum propugnatores, tametsi nou defuerunt proximis annis plus minus centum, ut nec hodie quoque desunt, nondum tamen penitus explodi atque restingui potuit foeda illa barbaries, quin adhuc multorum animis tam pertinaciter, imo tam pervicaciter semel inculcata insidet & adfixa est, ut fere spes nulla superfit fore, ut radicitus evellatur unquam. Quid? quod iidem, licet videant nunc etiam utriusque linguae miram tum elegantiam & pulchritudinem, tum utilitatem, atque adeo usum ejus apprimè necessarium, nihilo tamen secius ipsas linguas non modo abominantur & detestantur, sed & damnant insuper, & nusquam non conviciis incessunt & insectantur. Et quod hoc etiamnum multo est indignius, ut non addam etiam impudentius, nonnulli ex his, qui cum ipsi suis abusibus & insanis corruptionibus ansam occasionemque praebebant tot tantorumque malorum, quibus misere hodie adfligitur orbis, ea tamen omnia bonarum literarum studiis & linguarum cognitioni imputare non vererentur. Quasi vero solem quis ipsum idcirco jure culpaverit, quod mundum aperiat & illustret, noctem depellat ac fuget, in qua mendae (ut ille ait) latent vitioque ignoscitur omni. Sed non videmus manticae, quod in tergo est, ut alter ex Poëtis non tam lepide & eleganter, quam vere graviterque dixit. Nec aliter certe (id quod negari non potest) literae bonae mentes illuminant, exacuunt ingenia, & judicium adferunt: sine quo non raro usu venit, ut cum impar hominum sit prudentia (sicuti quidam haud ignobilis Auctor ait) par tamen omnium jus & auctoritas habeatur. Atque haec quidem illae praestant haud dubie, eliminata tamen prius & explosa barbarie, quae versa vice mentes obnubilat, hebetat ingenia, judicium, si quod est, obvertit prorsus & aufert: causa proinde verissima, quod tot tantaque classicorum scriptorum praeclara opera pessum ivisse, & intercidisse omnino eruditi lamentantur & deplorant; inter quae & Cornelii Celsi opera, quae de omnibus prope bonarum artium studiis a se posteris auctor ille scripta reliquit, non inter postrema desiderantur, praeter libros octo de medicina, quos solos ex illis adhuc superesse & exstare, accidisse credo magis divino nutu, quam vel fortuna (quae alioqui in humanis rebus plurimum valet) vel hominum industria, & id quidem (nisi fallor) propter ipsius artis cum dignitatem, tum necessitatem. Ob quas nimirum causas medicinam nobis, hoc est, artem illam, Ecclesiasticus scriptor ille inter Hebraeos non solum haud parum multum reverenter commendat, atque eadem merita laude prosequitur,

sed

ſed & ejus artificem, nempe Medicum ipſum, honore dignum adjudicat atque pronunciat: *honora* (inquit) *medicum propter neceſſitatem*, &c. & de medicina non multo poſt: *Altiſſimus* (inquit) *creavit de terra medicinam, & vir prudens non abhorret illam.* Quin & ob easdem (opinor) cauſas, hujus artis inventores, deos eſſe falſo perſuaſa credidit antiquitas. Unde & apud Ovidium in primo Metamorphoſeon, ita illam ſibi inventam arrogat & vindicat Apollo his verbis:

Inventum medicina meum eſt, opifexque per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis.

Nec non & Q. Serenus, qui & ipſe de medicina carmine ſane perquam eleganti ſcripſit, quem & Celſo proinde nos, quod ſimile idemque tractat argumentum, adjecimus, ſed emaculatum antea & repurgatum non paucis, quibus ſcatebat, mendis, & ſuae jam integritati reſtitutum, ſtatim in ipſo ſui Libri principio illud de eodem teſtatur Apolline, atque ita eum per invocationem, Poëtarum more, alloquitur:

Phoebe ſalutiferum (quod pangimus) aſſere carmen,
Inventumque tuum prompto comitare favore.

Simul autem inibi & Aeſculapium ejus filium ſubinde invocando, ut praeſens propitiusque ſibi adeſſe velit, coepto peragendo, hunc in modum illum rogat atque precatur:

Tuque potens actis, reduces qui tradere vitas
Noſti, atque in coelum manes revocare ſepultos,
Huc ades, & quicquid cupido mihi ſaepe roganti
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

His accedit, quod haec ipſa ars, praeterquam quod diis ſuos inventores (ut inquit Plinius) aſſignavit, & coelo dicavit, cultores habuit potentiſſimos reges, a quibus credi poteſt eam ſtudiorum partem accuratius ac diligentius cuſtoditam, utpote qui ſcirent illam humanis uſibus cum primis neceſſariam. Sed nec inde quoque eadem ars parvam meretur laudem, quod inter artifices nullus tam prope ad Deum vitae datorem accedit quam Medicus. Quippe quod, ut ille vitam nobis dat & largitur, ita hic datam tuetur, & fugientem retinere conatur. Quanta praeterea laude eam afferat & Homerus, indicat plane verſus ille ex undecimo Iliados:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Porro autem ſive jam dictas ob cauſas, ſive ob aliam quamlibet cauſam hi nobis libi hucusque ſervati ſint, illud certe nullus vel mediocriter doctus, qui ſaltem eos legerit, inficiari poterit, quin iidem usque adeo depravati atque corrupti, & a ſua integritate demutati fuerint, ut eorum lectio hactenus vel doctiſſimis parum firma certaque exſtiterit. Et profectò cum hic Celſus noſter talis tantusque auctor & ſit & habeatur, qualis utique & quantus

tus ab eruditissimo quoque censetur & judicatur (quippe qui in his octo libris de medicina oppido quam eleganter scribens tanto artificio universa morborum genera tractat, exequiturque definiendo dividendoque, & eorum protinus curationes non uno modo subjungendo; ut ne inter Graecos quidem hujus artis scriptores reperiatur quispiam, qui tam exacte tamque diligenter id praestet, aut praestiterit unquam, licet principes artis medicinae ea natio nobis dederit, Hippocratem & Galenum. Cui jam non mirum videri debet ex iis praecipue, qui hanc artem aut profitentur, aut certe colunt: cur illorum librorum lima a nullo eruditorum vel attentata sit hactenus, cum tamen hoc auctor ille neutiquam meruisset, qui sic semper neglectus, nec dicam contemptus jaceret. Itaque cum mecum aliquoties reputarem ac perpenderem, quam id foret indignum, longa etiamnum exspectatione frustratus, adeoque ut jam pene deplorata spes mihi esset futurum unquam, ut eruditus aliquis hanc sibi provinciam assumeret, videlicet qui Celsum ab importunis istis & infestis studiorum hostibus assereret vindicaretque; Ipse tandem eam aggressus sum magno quidem ausu, ac non minus temerario, utpote longe impar tanto oneri ferendo, & hos octo Cornelii Celsi libros mihi castigandos proposui, quatenus tamen illud mihi pro ingenii parvitate liceret, simulque nullis interim quantumvis gravibus magnisque laboribus abstinui, dum pro mea virili Celsus suae puritati & integritati, quatenus simul & res ipsa ferret, restitueretur. Jam vero in hoc quantum demum praestiterim atque effecerim, in eo candidus lector mihi judex esto, idque maxime, ubi Celsum hunc nostrum cum unoquolibet alio ante excuso contulerit & examinaverit: id quod ei & in Q. Sereno liceat. Quare si obstreperus quispiam ac perinde judex iniquus, & lector oculatior inter legendum observaverit locos aliquot, per me vel non fideliter castigatos (id quod evenire potuisse non negarim) vel intactos omnino (quod equidem lubens illi concessero) hunc admonitum velim atque etiam obnixe rogo, ut illud Aristotelis gravissimi sane Philosophi in Elenchis dictum secum expendat, quo vir ille lectorem juxta prudenter ac probe admonet, ita omissa venia dignanda esse, ut inventa multo favore prosequenda. Eidem quoque & illud Horatii in mentem veniat:

Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.

His igitur rationibus licet abunde satis armatus videri possim adversus obtrectatorum, sive (ut cum Plinio Catonis verbo utar) vitilitigatorum morsus & calumnias, quominus Celsus ex nostra qualicunque castigatione in publicum non prodeat, scholiis insuper passim a nobis adjectis, ubi id res exigere videbatur, quo explanatior utcunque esset, illustratus: illud tamen me ad hoc ipsum quoque parum provocat & animat, quod scio utique eum scriptoribus morem receptum esse, ut cum quidpiam a se compositum, publicare vellent, tum sibi ex non infimi ordinis hominibus deligerent aliquem, cui suas lucubrationes dicarent, nuncuparentque; nempe sub cujus tutela libere deinde tutoque illae circumferrentur publicatae. Quod quidem cum & mihi jam

jam faciundum foret, tu prae caeteris mihi ad hoc deligendus occurrebas, Ludovice optime & humanissime Comes, cui hasce nostras in Celsum lucubrationes nuncuparem, dicaremque, partim quidem ea de causa, quae dicta est: partim vero & ob hanc, quod cum anno superiori per ferias Paschatis aliquandiu agerem apud clarissimum virum Eberhardum Comitem & Dominum a Konigstein, in ipsa ejus arce, ejusdem scilicet nominis & vere regali, utpote plane magnifica & eleganti non modo aspectu ipso & foris & intus, sed quae praeterea & arte & natura undique munita sit: tum me tibi ita devinxisse & ingenii tui dexteritate & suavissimo tuo nec inerudito colloquio, quo interim mihi liberrime frui licebat: ut tum quoque mecum identidem cogitare coepissem, qua de re vicissim mihi devincire possim, ut qui hac parte mihi longe felicissimus viderer, si talis tantique Comitis gratiam & benevolentiam mihi conciliatam haberem. Cum ergo id nulla re alia decentius fieri posse arbitrarer, quam iis (quas in Celsi libros octo paravi) lucubrationibus, non quod id satis putarim, quo te mihi tantum Comitem devinctum redderem, sed quod certo scirem te non rem ipsam, quae datur & offertur, tanti aestimare, quanti ipsius dantis animum, eas ipsas (quaeso) nunc haud alio vultu suscipere digneris, quam quali me vultu ad vos isthuc advenientem primum excipiebas; qualemque deinceps per eos dies, quibus apud vos agebam, perpetuo exhibebas, nempe benevolentissimum. Quin & illud mihi tum subiit, esse videlicet aliud fere nihil, quod per ocium principes viros magis deceat, quam pulchris simul & honestis sese exercere literarum studiis, iisque maxime de rebus, quibus cognitis non animi tantum, sed & corporis molestiam (si quando eos invaserit corripueritque) propulsare possint. Cujusmodi sane post studium sacrarum Literarum adjuncta Historiarum cognitione, inter reliqua praecipuum est studium Medicinae, dummodo tamen id tale sit, ut in eo res, quae tractatur, simul cum eloquentia conjuncta sit. Quale utique id esse, quod est apud Celsum in his octo libris, nemo non ex eruditis aperte videat, & ingenue fateatur. Quippe cujus res quidem ipsa probe cognita ad corporis molestiam propulsandam ex ipso instituto facit: ejusdem autem rei contemplatio & cognitio atque obiter ipsa quoque lectio non parum confert ac prodest ad relaxationem animi, ubi is jam fatigatus est (ut saepe fit) variis rerum civilium occupationibus: cujusmodi principes plerumque viros tenent, ex iis praesertim qui suo ordini & officio satisfacere adnituntur, inter quos nunc nec inter postremos illae tenent illustrem & generosum parentem tuum Bodonem Comitem & Dominum a Stolberga & Vuernigeroda, nec non & jam ante dictum Eberhardum Comitem & Dominum a Konigstein, tuum ex matre avunculum, matrona quidem illa me Hercule non minus moribus spectabili quam natalibus generosa, & te haud dubie manent ob ingenii acumen & ingenuinam industriam, quae profecto tanta in te per aetatem prope juvenilem adhuc relucet, quanta raro ea conspicitur, vel in his, qui jam senilem, nedum virilem attigerunt aetatem. Nec est, cur metuendum nobis sit, ne hac de te spe & opinione fallamur unquam. Quandoquidem habes tu, non solum

lum ipſam ad hoc naturam ducem, verum etiam exemplum ab illo tuo avunculo quotidie ſumis, ut apud quem liberaliſſime educatus filii loco haberis, quem & eo lubentius ob oculos tibi proponis, ut quem imitari ſtudeas. At de hoc jam ſatis ſuperque, ne videar fortaſſe alicui plus aequo propenſior in tui commendationem, cum tamen revera hac etiam longe majorem tuae mereantur omnibus prope perſpectae virtutes. Caeterum Celſo (quod dixi, cujus & rationem ſupra reddidi) Q. Serenum adjecimus & Rhemnium Palaemonem, ſeu (ut aliis placet) Priſcianum de ponderibus, quod ponderum videlicet ratio nonnihil habeat cum re medica commercii. Ad haec ut & ſtyli varietas te interim ad legendum invitet pelliciatque, & legentem jam remoretur aliquantum ac detineat. Veruntamen ut tibi Celſum, ita ex illis duobus alterum, nempe Quintum Serenum, Henrico, alterum Alberto, utrique fratri tuo germano, generoſis & ingenuis adoleſcentibus dicatum volui, idque hac ratione, quod ſicut Celſus reliquis duobus non tam mole ipſa quam materiae tractatu longe praeponderat: ita tu duobus illis fratribus tuis ut aetate, ſic & rerum cognitione anteis: alias vero, quae raro inter fratres reperitur concordia (ut quidem non inelegans auctor ait) ea inter vos & reliquos fratres veſtros germanos maxima conſpicitur, ac in dies major ſperatur: hinc ſumpto nobis indicio, quod inter vos alius alium mutua, eaque perpetua proſequitur benevolentia, quam procul dubio idem inter vos conciliat alitque animorum conſenſus. Vale rectiſſime, & me albo tibi devotorum adſcribe, perſuadeque Caeſarium tibi eſſe deditiſſimum. Coloniae pridie calendas Aprilis. Anno a natali Chriſti, Milleſimo, quingenteſimo, viceſimo ſeptimo.

R. CON-

R. CONSTANTINUS

CLARISSIMO ATQUE AMPLISSIMO

V I R O,

JO. CAPELLAE,

REGIS CONSILIARIO ET ARCHIATRO DOCTISSIMO,

S.

Omnia fatis in pejus ruere, jam & vetus eſt, & ſummi Poëtae querimonia. Nec vero longius abeundum, ut id conſtet exemplis. Tantum de proximo, & e re nata ſumendum, quod controverſum eſſe non poſſit. Veterum ſcriptorum, illius (aurei ſane ſeculi) felicioris aetatis, quanta fuit olim ſtyli majeſtas? Qualis ex orationis illorum luminibus ſplendor eluxit? Quis quantusque decor & gratia, ex illuſtri compoſitionis inimitabilis ornatu & elegantia propemodum ſingulari? Maximo argumento eſſe poſſunt, ut ſumptuoſi aedificii (cujus materiam olim opus ſuperabat) nonnullae reliquiae, quae etiamnum extant paulo integriores, quasque non poſſumus ſine admiratione maxima contemplari. Nunc per exſcriptos libros, totiesque imprimendo interpolatos, quis ſqualor & ſitus? quanta vera obſcuritas, ut non umbrae, ſed tenebrae pro luce inductae ſint? Quot ſordes, quot ineptiae invectae ſunt, aut deſcribentium inſcitia, aut ſemidoctorum quorundam audacia? Quanta denique in politiſſima ſcripta obrepſit barbaries? Nullus fere liber eſt, qui non infinitis erratis, aut certe quamplurimis ſcateat. Auctores ipſi, ſi revivifcant, exceptis pauciſſimis, libros, qui circumferuntur, tanquam liberos & ingenii ſui partus, aut nequeant, aut nolint agnoſcere: Usque adeo ipſorum monumenta lacera, mutila, depravata & foedata ſunt, idque omnium ferme quidem omnia. Sed in his, ut caeteris, ea eſt temporis injuria, noxaque ſeneſcentis aetatis. Nihil enim eſt operae, aut manufactum, quod quantumvis elegans, ſcitum & exquiſitum, longa dies paulatim non imminuat, corrumpat & abſumat, tandemque penitus aboleat annorum

annorum quaſi ſenio & carie vetuſtatis. Porro autem, ſi quis ſcriptor hanc calamitatem expertus eſt, is ipſe eſt, arbitror, Cornelius Celſus, qui & tamen imprimis bonus auctor (Ideoque ab aliis primae notae ſcriptoribus laudatur, multumque approbatur, ut a Columella, verbi cauſa, Plinio, & Quintiliano licet communis artis aemulo) Qui & Hippocratis fidelis interpres Latinus dici meruit: Qui Medicinam in compendium contulit, Qui ita caſtigate, proprie & eleganter loquitur (verſum enim dicendi genus & aſtrictum ſecutus eſt, in quo rerum ſententioſa gravitas, verborumque apta & numeroſa, & quaſi rotunda conſtructio) ut non modo a Medicis propter artis ſcientiam, verum etiam ab omnibus eloquentiae candidatis, propter ſcribendi venuſtatem lectitari mereatur. Nullus enim auctor eſt, ſi Ciceronem & Plinium excipias, id eſt, duo linguae Rom. columina, cui plus ipſa Latina lingua debeat. Quod ipſe in linguae Latinae ſupplemento, niſi brevi oſtendam (ſi Dei opt. max. munere mihi vita ſuppetet) non recuſo ab omnibus mihi fidem derogari. Sed cum ejus ſcripta, locis quamplurimis miſere corrupta ſint, & nonnullis obſcuriora, eo contigit, ut a paucis, aut non ita multis medicisque antea legerentur. Ea quidem cum non ſemel perlegiſſem, & magnopere placuiſſent, ſubiit animum tanti ſcriptoris indignam ſortem fatumque miſerari: continuoque coepi velle ejus vulneribus, quantum poſſem, opis afferre. Itaque ſubſidia omnia, quae potui, mihi ipſi comparavi. Nam conquiſitis antiquis exemplaribus (quod in caſtigando primas obtinet, aut debet obtinere) ad eorum fidem permulta mihi videor emendaſſe. Aliquid autem a lectione recepta ſummutare, niſi ubi manifeſtiſſimus error comparebat, mihi religio usquequaque ſumma fuit. Itaque ſatis habui manuſcripti Codicis diverſam ſcripturam, aut propriam conjecturam in margine adnotaſſe: Et obſcuris plerisque, expoſitione breviſſima nonnihil lucis afferre. Praeter haec, amicorum conſilio atque opera uſus ſum, imprimisque vigiliis & laboribus clariſſimi Medicinae Doctoris, Jacobi Dalechamfii, viri ſummi judicii, & in omni bonarum artium genere perpoliti, quo jam complures annos non amico tantum fideliſſimo, ſed etiam ſtudiorum adjutore atque impulſore acerrimo ſemper uti conſuevi: cuique ſtudioſi maxima ex parte debebunt, quicquid utilitatis (ſi qua tamen, ut ſpero, futura eſt) ingenium nobis, qualecunque illud eſt, & labor aſſiduus in literis, induſtriaque extuderit. Conſului quoque perſaepe ingenioſiſſimum virum, nec minus artis experientia, quam doctrina celebrem, Leonardum Botallum, Regis item Medicum, quocum mihi jam vetus, jamque arctiſſima

ſima neceſſitudo interceſſit. Ex eo autem amico (vir ornatiſſime atque eruditiſſime) cum intellexiſſem, in tua Bibliotheca quaedam Celſi perantiqua exemplaria conſervari, hominem amantiſſimum mei orare non deſtiti, ut quoniam apud te gratia tantum poſſet, ab humanitate tua & bonas artes adjuvandi ſtudio (quae in te ſumma eſſe, inter caetera ornamenta virtutis, minime dubitabam) mihi illorum uſum & fructum ad tempus impetraret. Quid multis? Ille officio, benevolentia, precibusque noſtris adductus, inſtituit mea cauſa, id a te per literas magnopere poſtulare: Quibus, quamvis occupatiſſimus eſſes, & tunc inter aulicos tumultus verſabâre, mox tamen peramanter, nec minus officioſe eleganterque reſpondiſti. Liceat mihi, quaeſo, cum bona tua venia, ex illa epiſtola tua clauſulam unam, vel etiam alteram huic noſtrae attexere: Quod cum mihi non temere, ſed neceſſariò faciendum ſit, audacius id eo facturus ſum, quo magis utrique noſtrûm non niſi honorificum eſſe poteſt. Ergo Botallo noſtro hunc in modum reſcripſiſti: „ De Celſo quod ſcribis, memini me ſuperioribus annis „ unum exemplar meum, in quo conplures loci ex fide veterum Codicum „ reſtituti eſſent, viro doctiſſimo Vincentio Laureo communicaſſe, cum ille „ viciſſim me ſui participem feciſſet: Verum id ſane exemplar ad manum „ non eſt. Quare illius copiam eruditiſſimo D. Conſtantino in praeſentiarum facere non poſſum. Attamen, ſi quos forte locos indicabit, quos „ corruptos eſſe ſuſpicetur, ſperaverim me alicubi nonnihil adjumenti allaturum. Ego enim in eo auctore cognoſcendo & repurgando, abhinc „ biennium aliquantum operae poſui ".

Haec hactenus, quae ut a te humaniter, amabiliter, honorificeque, perſcripta ſunt: ſic a me quoque fideliter tranſcripta; quò mihi nunc apud omnes conſtet fides diligentiae, quae excuſationis errorum facilius veniam inveniat & exoret. Nec illa ſimplex noſtri facit ratio. Nam & literis tuis teſtata tam liberalis invitatio, me ambitionis ſuſpicione in totum exoneravit: Eademque mihi juſtiſſimam cauſam attulit, cur ad te Cornelium Celſum frugaliter a me exceptum, ut mea fert tenuitas, quam primum amandarem: ut a te pro copia facultatum, quae tibi vel maxima ſuppetit, liberaliter, laute, magnificeque tractetur. Nec id ſolum, verum ut & ſanus & integer, tuisque beneficiis ornatus ad nos omnes redeat, & in publicum prodeat. In quo quidem unius, non autem uni gratificatio futura eſt: ſed haec, & congratulatio omnium, & communis actio gratiarum. Nos enim aliquot naevos, varos, lentigines, ephelidas, verrucaſque tantum curavimus: Reſtant Chironia, Telephia

phia quoque ulcera, quae pro deploratis habeo, nisi a te sanentur, qui summus es Medicus arte & dignitate. Talia ex composito a nobis relicta sunt, ne secus tractando exacerbata magis exulcerarem. In summa minimum est, quicquid ipsi contulimus, nec minus tamen, quam praestare potuimus. Quod &, si optima voluntas, ut testor, egregiusque conatus, ut arbitror, cum difficultate pensentur, maximum videatur. Quare mihi magna spes est, fore, ut tecum, qui Galliae magnum es decus & ornamentum, boni omnes excusent, nullisque labor impensus ingratus sit. Quod mihi jam pro te spondet morum cum gravitate facilitas, tuaque humanitas: quam in te praelucere ex tot virtutum numero, idem Botallus noster (quo non alter veracior, aut minus assentator) cum equidem tuam, id est, hominis gravissimi & doctissimi censuram non parum formidarem, toties confirmavit, mihique persuasit. Eo factum est, ut & opera Theophrasti jam a nobis decennio recognita atque emaculata, eademque de Graeco in Latinum conversa limare occoeperim, ac nonnihil perpolire: quo te nominatissimus auctor ut cliens Patronum adoptet, sub cujus nominis auctoritate sua scripta quam primum in lucem edita, minus vereantur in publicum exire, intermanusque versari. Vale.

CLARIS-

CLARISSIMO VIRO,

DOMINO

GUIDONI PATINO

BELLOVACO,

DOCTORI MEDICO PARISIENSI, ET PROFESSORI REGIO,
AMICO SUO MAGNO SALUTEM.

CLARISSIME VIR,

CICERONIS ista gloriatio est: *Latinos omnia invenisse melius, quam Graecos; aut ab illis accepta fecisse meliora.* Augusta profecto, & magno viro magnarumque rerum fiduciam habente digna! Quam & veram minimeque vanam deprehendit, quisquis a Romanis posteritati tradita comparat cum Graecis. Ne longum abeam, Oratorum quidem laus ita ducta fuit ab humili ad summum: fuere & Philosophiae studia sic ad Latinos traducta, ut ne bibliothecis quidem Graecis eguerint. Neque vulgare est, quod de nostra arte Celsus promeruit. Quam enim ab Hippocrate, ab Asclepiade, ab aliis Graecorum plurimis accepit scribendi de Medicina materiam, hoc ipso fecit meliorem, quod primus eam sic conceperit, ut esset ad discendum aptior, ad faciendum promtior. Graecorum antea nemini, quod sciam, id laudis datum, quod artem redegerit in systema, & corpus methodo constitutum. Celsus praestitit, & res faciendae medicinae utiles ac solum necessarias ita ingeniose ac diligenter ex antiquis elegit, ita per partes digessit, hasque ipsas innexuit inter se, ut vel Recentiores inter non noverim, quem ipsi jure possis anteponere. Neque ad eam laudem refert, sermone tantum, an etiam opere fuerit medicus. Si enim coire ista semper necesse est, quotusquisque hodie medicus est? Cathedrarios quippe videas medicinae scientiam plerumque subtilius, quam ex usu, excolere, atque hoc per ambitionem, quam vocant veri scrutationem, agere, ut ingenio & facundia vincant. Contra qui quaestui serviunt, bene gnari,

 morbos

morbos non eloquentia, ſed remediis curari, ut populo placeant, ex quo ille major eſt, ſufficere credunt ſecreta jaćtare & his curatorum longas oſtentare tabellas. Hippocrates certe pro Medicis habet, qui veram artis ſibi cognitionem compararunt: ſed transferre ad uſum ſuadet, & fructum eorum, quorum gratia eſt inventa. Saperene putandus eſt, qui lucernam accendit, & ſubter modium ponit? Sapit, & bene de ſe ac proximo meretur, qui accenſam imponit candelabro, ut alluceat omnibus, qui ſunt in domo. Caeterum hoc dubitare de Celſo docti ſolent, fueritne in operibus Artis exercitatus. Quo de quia meam aliquando ſententiam rogaſti, dicam paucis. Magnum quid medendi ſcientia eſt: majus, prudentia atque ſapientia. illa quippe ſcientiae oculus; haec manus eſt. Absque prudentia ſi eſt, neque tempora luſtrare Medicus rei bene gerendae, neque praecipites captare occaſiones poteſt. Absque ſapientia ſi eſt, tractare homines ignorat, & ſuo quemque calopodio calceare. Uti vero ſcientia niſi diſcendo, hoc eſt, legendo, audiendo, cogitando; ita prudentia & ſapientia, niſi faciendo & rebus ſe gerendis accommodando, non comparantur. Ex artis ſcientia Celſus ſi venit aeſtimandus, vix perſuaderi poteſt, ut is non habeatur pro Medico, & quidem uſu longo atque exercitatione perfecto, qui ſuis ſcriptis Medicinae intima penetralia ſubiiſſe, abdita quaeque enucleaſſe, penitus abſtruſa rimatum eſſe, ſuam ubique de iis ſententiam interponendo ſe prodit. Quod eſſe judicium noviſti ejus, qui praefatus olim ad Rubeum fuit. Probum mihi, & ex toto probatum. Si, quae in nullius non morbi curatione elucent, prudentiam atque ſapientiam ſpectemus, ubi, te quaeſo, unum Hippocratem ſi excipias, utriusque aut ſalubriora praecepta, aut fideliora monita reperiſti? Quae, ſi numquam noſter venit in rem, quemadmodum fuit aſſecutus? Putasne ſecreta atque arcana artis, hoc eſt, intimas & occultas ad ſalutem cujusque pertinentes rationes ſcire poſſe eum, qui in conclave numquam penetravit? Quae ſola felicis ingenii magnitudine complexum, & ob id alieni operis interpretem atque Hippocratis ejusque ſectatorum diſcipulum, & exſcriptorem habendum eſſe potius, quam medicinae aliquem auctorem, judicium eſt viri egregie eruditi. Cui per me ſubſcribere, quibus libet, licet. nam a me non impetro. Si rectum tamen, heu! quantos auctores amiſimus! Ex toto quippe Galeni oceano, ſi dicere per invidiam fas eſt, non tot interiora medendi conſilia quis hauſerit, quam ex ubere hoc Cornelii rivo. Fateor, plus eſt in Galeno florum, ut & foliorum: ſed fructuum plus in Celſo eſt.

Taceo

Taceo multis locis ſic illum loqui, ut, ſe feciſſe medicinam, liquido ſatis demonſtret: nullo ſic, ut contrarium inde queat liquere. Solum obſtare videtur, quod Plinius ſua aetate, hoc eſt, centum & viginti praeter propter annis, poſt, ſolam hanc artium Graecarum nondum exercuiſſe ſcripſit Romanam gravitatem, & in tanto fructu pauciſſimos Quiritium attigiſſe, eosque ipſos ſtatim ad Graecos transfugiſſe; imo vero auctoritatem aliter quam Graece eam tractantibus, etiam apud imperitos expertesque linguae, non fuiſſe. Si ex vero iſta; ſicuti cauſam non credendi non habemus oculto teſti, quei credimus Celſum, ex gente Cornelia, omnium Romae nobiliſſima, oriundum, factitaſſe artem, populus quam expertus damnavit? Non hoc ulli volo perſuaſum, fuiſſe ἐκ τῶν περιοδευτῶν, quos vocat Modeſtinus l. 6. §. 1. ff. de Excuſationibus; atque adeo ſolitum ἀνὰ τὴν πόλιν φοιτᾷν, & aegros viſitatum circuire mercedis cauſa. M. Catonem meminit idem Secundus profeſſum, eſſe commentarium ſibi, quo mederetur filio, ſervis, familiaribus. Nec alia ratione medicinam exercuiſſe Cornelium puto; nec apud alios, niſi forte quod nonnemini video placere, in gravioribus caſibus ſit paſſus ſe adiri, & eam rogari operam, quae virum nobilem non dedeceret. Verbo: tolem opinor fuiſſe Medicum, qualis Cato fuit, aut quales ſunt hodieque Regum archiatri. Qui, etſi non omnibus vigilant, miſerabilibus tamen perſonis, & ad ſe, ceu Aeſculapium aliquem, confugientibus ſuam negare opem non ſuſtinent; ſcientes, nulla re hominem magis accedere ad Deum, quam ſalutem hominibus dando. Praeter haec, quae aut dici in eamdem ſententiam, aut objici poſſunt, jam ſunt ab aliis vel occupata vel refutata: ut neceſſe non ſit illis repetendis vel tempus prodigere, vel doctas tuas aures & gravioribus intentas curis obtundere. Hoc unum dicam, qualis qualis noſter fuerit, digniſſimus eſt, vel doctrinae cultu, vel elegantiae nitore, non ſolum, qui legatur, ſed qui numquam de manibus deponatur. Me, fateor, nullius poſt Hippocratem lectione vel affici magis, vel erudiri. Quo factum, ut & ſaepius relegerim, & numquam ſine voto, exiſteret aliquis, qui aut daret eum nobis quam emendatiſſimum, aut emendandi materiam ſuppeditaret. Quam tuo tandem beneficio conſecutus nobilem & locupletem, ſtatim operi admovi manum; quo & meae ſatisfacerem cupiditati, & expectationi eorum, apud quos nulla non occaſione & laudare Cornelium noſtrum, & ſerio commendare ſum ſolitus. Quam autem feliciter mihi res ſub manu ſucceſſerit, te velim vel in primis judicare. Nam haec inter plurimas mihi cauſa eſt,

quod Celsum istum, quem meum imagine quadam adoptionis feci, celeberrimo tuo nomini, & multis mihi nominibus suspiciendo colendoque consecrarim. In seculi quippe hujus & tam antiquitatis fastidiosi, quam novitatis omnis cupidi, conspectum prodituri entem, nec sine patrono ausum, cujus in clientelam potius, quam tuam debui dare? Absque illis certe subsidiis, quae mihi numquam sine summa laude loquendum studium tuum juvandi publicum tulit, si fuisset, vel animum non applicuissem ad recognitionem Auctoris ut eruditissimi, ita & corruptissimi. Quis credat, post Egnatii, Caesarii, Constantini, Stephani, Pantini, Ronssei, Rubei, tot illustrinm virorùm diligentissimas curas, fuisse mihi plusquam bis mille locis corrigendum? Quo ipso quia fecisse me opus putabam non poenitendum, aut tuo nomine & seculo indignum, etiam hoc ausus sum illi inscribere, quamvis non ignorem multo plura majoraque me debere amori & beneficiis in me tuis. Itaque te rogo, Vir Clarissime, hanc cautiomem accipere crediti, & animi ad omnem se gratitudinis memoriam obligantis. Certe hunc, quem eo vultu, quo omnes literatos soles amplecti, suscipiendum tibi offero, si non industriae, saltem laboris mei foetum, testem esse volo, quanti & sim & in perpetuum tibi sim futurus debitor. Deus autem immortalis diu te sospitem atque incolumem Rei medicae, literariae, publicae, imo mihi & omnibus bonis conservet. Dabam Lugduni Batav. Mense Augusto, anni cIↃ IↃ c LVII.

Tui nominis atque dignitatis
cultor propensissimus

JOH. ANTONIDES
VAN DER LINDEN.

LECTO-

LECTORI

S.

Sisto tibi, amice Lector, A. Corn. Celsum, auctorem Latinissimum, medicum sapientissimum, prudentissimumque. Cujus ego amorem tibi si velim commendare, idem fecero, quod hederam qui suspendit vino veteri & bono. Quemadmodum namque virtutem non potest non amare ac sequi, quisquis ejus pulchritudinem atque pretium novit: ita Celsum nemo non aestimat, nemo non diurna versare manu, versare nocturna studet, quin in succum & sanguinem, quod ajunt, convertere; nisi qui ignorat, quanto nitore atque cultu, quanta industria atque solertia istos de Re medica libros octo (solos nobis ex pluribus eisque eruditissimis ingenii ac vigiliarum egregie elaboratarum monumentis reliquos) scripserit, atque ex Hippocrate cumprimis, medicinae parente, contraxerit, adhibitis in omni graviore negotio etiam in consilium aliis, & semper quidem optimis auctoribus. Quales omnino necesse est fuisse, si sola confisus ingenii magnitudine, nulla artis exercitatione comparata notitia, tam admirandum nobis opus concinnare est aggressus. Quod me non credere, jam supra dixi. Scepticos in scribendo sequutum, auctor est Quintilianus. Quod si de sermonis ornatu intellexit, concedi potest: non facile, si de modo doctrinae. Ita enim scripsit, ut qui neutiquam dubitavit, non suam modo sententiam aperte profiteri, sed & summorum quoque virorum ad incudem cum rationis tum experientiae revocare; quia & necessaria ac laudanda in artibus libertate mutare praecepta eorum, qui medendo scribendoque se ostendebant aberrare, non tam a placitis & a doctrina majorum, quam ab officio medici; quod Asclepiades esse dicebat, referente nostro, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Ubique autem ea usus est modestia Celsus, ut, etsi numquam tanti putaret auctorem, quanti hominum salutem, neminem sua tamen laude fraudaret. Quamquam vero jam ipsius aetate medicina esset in tres sectas, easque plurimum inter se dissentientes, diducta; ita tamen Dogmaticae (quae minime omnium deflectebat ab Hippocratica) se applicuit adhaesitque, ut nihilominus etiam ab Empiricae atque Methodicae principibus acceperit, quae rationalis conjectura atque fidelis usus comprobassent: dignus vel ipso proposito, ut eum penetrasse cujusvis sectae omnia, atque delectu habito, in hanc velut multorum operum epitomen congessisse meliora quaeque, credamus. Forma operis, supra quam nostrum putat vulgus, ornata est, & ordinata. Sermo toto in opere plenus, purus, venustus, castus, &, quod praecipuum est, accommodus rei tradendae; adeo ut

ut in medicina quidem nemo uti meliori ſcribendi magiſtro queat. Ordo, quam in toto dilucidus, in partibus articulatus, tam eſt in utrisque appoſitus ad uſum. Quem ut ſolum Celſus ſpectavit, ita nihil eo non pertinens, non neceſſarium attulit: quin, reſectis omnibus, non dicam ſuperfluis, ſed quae aliunde & poſſunt & revera debent accipi, eam ſolummodo Medicinae partem perſecutus eſt, in qua proprie & principaliter ars conſiſtit. Quo de dicerem plura, niſi te diſcere hoc ex ipſo auctore mallem. Ego certe, propter quae dixi, illum mihi ſemper habui familiarem, & dignum, in quo non ſolum verſando ſtudii, ſed & emendando operae plurimum, atque laboris ponerem. Itaque conquiſitis in eam rem neceſſariis, quae quidem potui, hoc in praeſenti egi, ut textum exhiberem quam maxime emendatum. Feci id adjutus iis ſubſidiis, quorum mox catalogum exhibebo. Quantum fecerim, non aliunde rectius cognoſces, quam ſi conferre editionem hanc cum omnibus velis, quae prodierunt hactenus. Praeter quae dixi, ſaepe mihi fuit Hippocrates adeundus. Quem quanti noſter fecerit, non tam ex ore ipſius, quam opere diſces; quod, quia omnibus paginis quamplura exinde tranſſumta continet, auctori meruit nomen Hippocratis Latini. Quae cauſa mihi curatius utrumque conferendi, & colligendi quoque, quae Foëſius in doctiſſimis ſuis ad Hippocratem notationibus pridem obſervavit. Quaedam, ſed admodum pauca, ex ingenio tentavi, & niſi cum res aperte poſtularet. In caeteris, ubi mei mihi libri & ingenioſae ſummorum virorum conjecturae non praelucebant, malui errorem retinere, aut locum in ſuſpicione ſaltem relinquere. Quod & eo ſecurius mihi licere putavi, quia Cl. D. Johannem Rhodium, virum inter ſeculi & noſtrae artis primos, a multis annis ex multo plurimis cum membranis tum libris emaculatiſſimum, &, quem ab Auctore habuit, nitori haud dubie reſtitutum ac locupletiſſimis commentariis illuſtratum, penes ſe ſervare ſcio. Quem & rogo, (ſi quid veteris ſe amicitiae memoria patitur rogari) ut ne diutius protollat exſpectationem atque deſiderium eorum, qui & Celſum & Rhodium in pretio & amore magno ſuo merito habent. Gloſſemata offendi plura: nullum tamen, praeter forte unum, quod nimio erat ἀπροσδιόνυσον, auſus ſum de medio tollere, quia nullum huc praeëuntem habebam librum. Librorum in capita diſtinctiones uti ab ipſo auctore eſſe certum eſt ex VI 12. & VIII. 9. in fine: ita lemmata illis adſcripta eſſe a librariis, & e margine in titulos tranſſumta, ne locus quidem dubitandi eſt; unde & aliquid licere mihi in iſtis putavi, quin, ſi forma operis ſiviſſet, redire eo, unde venerant auctoris injuſſu, juſſiſſem. Praeter haec animus erat, notas addere, & quasdam noſtras in auctorem obſervationes: ſed, praeter quam modo retuli, cauſa alia fuit libri forma. Quam & ego & typographus εὐμεταχείριστον in praeſens malebamus: ille, lucri gratia; ego, auctoris. Quem mihi ſpes eſt reperturum tanto plures emtores lectoresque, quanto eſt editio iſta caeteris emendatior, & elegantior atque aptior ad circumferendum. Vale & tuus mihi favor ſit ſtimulo ad tuum in commodum majora melioraque conandum.

THEOD.

THEOD. J. AB ALMELOVEEN
L E C T O R I
B E N E V O L O

S. D.

Multos non modo proximi, verum etiam hujus feculi eruditione atque fama praeftantiffimos viros operam in emendandis atque illuftrandis A. C. Celsi de *Medicina* libris, non vulgarem pofuiffe, qui ignorat, nae fcriptorem illum ignoret neceffe eft. Quis enim eft, qui vel primis labris Medicinam guftaffe prae fe ferat, quem Caefarii, Pantini, Conftantini nomen fugiat? quis Jeremiam Threverium, quis Balduinum Ronffeum de fama non noverit? quis de Jodoco Lommio, Petro Pavio nil audiviffe fe aufit profiteri? quis denique, quid Joannes Antonid. van der Linden praeftiterit, non obfervarit? quorum Virorum exemplis, quibus duci folemus, incitatus incredibile quanto legendi, relegendique flagraverim defiderio? quod repetita aliquoties lectione non leviter accrevit, adeo ut notare quaedam ab aliis praetermiffa, & hunc Auctorem cum aliis conferre fcriptoribus fubinde coeperim, quod cum vidiffent Celfi noftri cultores diligentiffimi, operae praetium me facturum exiftimarunt, fi cum orbe literato hunc noftrum communicarem laborem, promiffisque abhinc fere anno datis fatisfacerem. Quod cum altius in animum defcendiffet meum, protinus iftis expoliendis memet applicui. Veruntamen quum variarum lectionum numerum in majorem molem excurrere viderem, editionem vero formae commodioris, & fi ita loqui liceat, portatilis defiderari, confilium mutavi, fatis habens loca duntaxat five noftri auctoris, five alterius medici, parallela indicare, fcriptoris noftri fententiam quae aut illuftrarent aut confirmarent. Editioni autem huic rerum atque verborum indicem, quem in omnibus

*** aliis

aliis deſiderari ſciebam editionibus, adjecimus, de induſtria, ne nimiam in molem aſſurgeret nunquam e manibus deponendum hoc Medicinae ἐγχειρίδιον, aliquanto contractiorem; quod prae manibus nobis ſit, ejusmodi Lexicon, quale una cum notis eruditiſſimis in Celſum a viro fama ſuper aethera noto, Joanne Rhodio confectum, incendio triſtiſſimo abſumptum ſummopere dolemus, alii editioni ſubnectendum. Subjunximus, quae loca difficiliora explicant R. Conſtantini annotationes ſelectas ex exemplari, alias rariſſimo, e Cl. Graevii Bibliotheca deprompto. Scholia eruditorum facile principis Iſaaci Caſauboni, margini codicis, quo fuerat uſus, feſtinantiſſime illita, quae ex τοῦ πάνυ Iſaaci Voſſii Gazophylacio ſecum attulit Gothofredus Thomaſius, ὁ χαριέστατος, pro amicitia atque neceſſitudine, quae inter nos intercedit non vulgaris, quam benigniſſime mecum communicavit; quae licet breviora, numero pauciora, minimeque publicae luci ab Auctore adaptata, ob religionem tamen, qua ſumma eum colo, ſupprimere non potui aut minus grata fore putavi. Quid vero ipſi praeſtiterimus, lectione ipſa conſequetur H. Lector, quem duo monitum volumus, numerum margini impreſſum loci paralleli paginam verſumque indicare, alterum in notulis, ubi citati libri ſaepe numero auctoris recitetur nomen, Hippocratis debere intelligi.

JOAN-

JOANNES BAPTISTA VULPIUS
M. D.

MEDICO, ET ERUDITO

LECTORI

S. P. D.

Non solum suscepta a Fratribus meis Antiquos Latinos Auctores edendi provincia, verum etiam quotidianae Amicorum postulationes, duos, inter illos, eruditissimos medicinae Scriptores a me potissimum deposcentium, in causa fuerunt, ut Aur. Corn. Celsi, & Q. Ser. Samonici libri Cominianis typis, eadem prorsus diligentia, qua ceteri hactenus prodierunt, recuderentur. Qua in re praestanda, quod ad Celsum attinet, Th. J. Almeloveenii, Viri Doctissimi, & de hoc Auctore optime meriti, Editione ultima Amstelodamensi, habita apud Jo. Wolters in 8. anno 1713. tamquam meliori, usi sumus, nihil quidquam (ne ipsis quidem Praefationibus exceptis) quod in ea propositum sit, omittentes, imo eandem tanta cum fide exprimentes, ut nostrae hujus paginae illius paginis, & lineae lineis respondeant. Eam tamen quotiescumque opus esse credidimus, cum accuratioribus aliis contulimus, semper autem, & diligentissime quidem, cum Elseviriana anni 1657. a Famigeratissimo Lindenio curata, utpote quam in plerisque ipse est secutus Almeloveenius. Itaque multos typographicos errores in prima, nonnullos vero in hac etiam Elseviriana deprehensos sustulimus. Ceteros auautem ea qua licuit ratione ex parte indicavimus. Cum enim Cel. Praeceptor meus Jo. Bapt. Morgagnus, cujus vel solum nomen maximum per se ipsum praeconium est, plurima mihi partim vetra, partim nova in Celso menda, & plerorumque facilem manifestamque emendationem doctissima

 ad

ad me fcripta Epiftola demonftraffet; etfi ab ipfo impetravi, ut edere hanc poffem, id tamen ita impetravi, ut nihil propterea me in Celfi verbis novaturum effe, promitterem. Quod igitur potui; eandem huic noftrae Editioni praefixi; fingulis autem Celfi locis, de quibus ea in Epiftola fermo eft, magno tuo commodo in paginarum marginibus numeros appofui, Romanos quidem Epiftolae paginis, barbaros quidem ipfius lineis refpondentes, ut nullo negotio, quid de quoque loco Vir Cl. cenfeat, poffis invenire. Idemque ad ea quoque loca praeftitimus, quae de obfcuris, eruditionis fuae luce, praeclariffima reddidit. Quoniam vero & de Vita, & de Elogiis, & de Scriptis Celfi haud pauca praemifit, & inter haec, Fragmenta etiam ipfius nonnulla, a nemine adhuc prolata; idcirco mifcellaneas de Celfo ejusque Scriptis Notitias, quas Eruditiffimus Jo. Alb. Fabricius in Bibliotheca fua Latina, ejusque novo ac pleniori Supplemento congeffit, in hoc Auctore recudendo omittere vifum eft, ne quae fatis a Sapientiffimo Morgagno, Jo nne Rhodio, aliisque Praeftantiffimis Viris in hac noftra Editione luculenter de Celfo expofita funt, inutiliter repeterentur: ceteroquin hoc noftrum, a multis probatum, inftitutum alias in reliquis Auctoribus, quos in animo emittere eft, fervaturi. Auctorum tantummodo a Celfo citatorum Indiculum diligenter a laudato Fabricio collectum, ex memorato ejus novo Supplemento depromptum, & a nobis paginis lineisque hujus noftrae Editionis accommodatum, addidimus, fublatis idcirco eorumdem Auctorum nominibus e rerum & verborum Indice, qui in fine occurrit, aliquantulum meliori ordine difpofitum nunc & concinnatum. Catalogum quoque Editionum non folum emendavimus, verum etiam adauximus. Ut autem nonnullorum Doctorum Virorum morem, Serenum Samonicum in Celfi calce, tamquam ejus pedifequum in publicum emittentium, perfequeremur (eft enim Sereni Opufculum non cum Celfi quidem libris comparandum, fed tamen latinae tum antiquitatis, tum medicinae monumentum) probatiffimam Roberti Conftantini Editionem expreffimus, qui Lugduni typis Gulielmi Rovillii A. 1566. in 8. una cum Celfo Serenum emifit. Hanc nobis, non ubivis obviam, Editionem libentiffime utendam dedit Humaniffimus Morgagnus. Textum cum Londinenfi Editione quae II. Poëtarum Latinorum collectionis volumine occurrit, aliisque vetuftioribus collatum, non parum emaculatiorem reddidimus. Quinetiam, cum ad eundem tum emendandum, tum illuftrandum infervire plurimum poffit Epiftola, reconditae & abftrufioris eruditionis pleniffima, quam de Sereno ad nos fcripfit idem, quem merito faepius laudavimus,

J. B.

J. B. Morgagnus: hanc bona Auctoris venia textui praemisimus: & quemadmodum Varias Lectiones, & breves, sed eruditas, Notas, quae Con-Constantinianae Editionis marginibus appositae sunt, signis parum certis & claris indicatae, ad singularum paginarum calcem rejecimus, perpetuo & saepius iterato literarum alphabeti ordine, veluti digito, demonstratas: ita numeris suo loco interjectis, quotiescunque memoratam Epistolam, & qua in pagina, lineaque consulere oporteat, te, Benigne Lector, diligenter admonuimus. Cum autem in eadem Epistola, non tantum de Sereni Samonici, verum etiam de Pseudo-Macri, de Strabi, de Trotulae aetate differatur, ac de ejusdem Samonici Vita, Elogiis, Scriptis, Editionibus pleraque omnia, quae scitu digna sunt, exponantur; hac de causa, quae ex aliis, & nominatim ex Cl. Fabricio praemittere in nostris Editionibus consuevimus, in hac praetermisimus. Tantummodo Indiculum Sereni capitum attexere non inutile omnino arbitrati sumus. Tandem, ne aliquid prorsus huic Editioni nostrae deesset, quod in aliquibus, antiquis praesertim, occurreret; Carmina illa quae sub nominibus Q. Rhemnii Fannii Palaemonis, & Vindiciani feruntur, ex eadem Constantini Editione petita (ipsis tamen ope Stephanianae Editionis aliquantulum emendatioribus redditis) in hunc librum eo libentius recepimus, quod Carminis Vindiciano attributi, in laudata Epistola mentio fit, nonnullis ex eo versibus expensis, veroque omnium Auctore luculentissime patefacto.

Atque haec, nostra Editione jam jam ad finem properante, perscripseram, cum in eam spem veni, ut duas alias Praestantissimi Morgagni in Celsum epistolas, ad me perbenigne scriptas, eo permittente, possem adjicere. Hae quidem brevitate prioribus longe cedunt; rerum autem pondere, novitate, atque utilitate minime cedunt. Altera enim, quae ipse in MS. Celsi Codice invenerit, cum primam suam conferret Epistolam, docet, ejusdemque Codicis ope rem prorsus inexspectatam demonstrat, scilicet aliquot Capita & quibus quidem de rebus agentia) in libro Celsi IV. deesse. Altera, MS. alterius Codicis auctoritate, eadem omnia confirmat: & praeterea Viri Cl. Jacobi Facciolati, in hoc Celeberrimo nostro Seminario Studiorum Praefecti Eruditissimi, & de saniori latini sermonis cultu, atque elegantia praeclare meriti, pulcherrimas Animadversiones XV. in totidem Celsi loca complectitur, cum his illustrandis, tum vero maxime latinae linguae a nonnullis vocibus, quas Eruditi omnes tamquam certas Celso tribuere, & ejus auctoritate in accuratiora quaeque Le-

xica inferre non dubitabant, repurgandae utiliſſimas. Harum ſingulis accedunt laudati Morgagni Additamenta ex Codicum etiam inſpectione petita, quibus conſentientibus vocem illam in primis *verticillati*, quae occurrit libr. 8. cap. 1. pag. 504. l. 24. ejusque unius loci auctoritate in latina Lexica invecta eſt, Librariorum oſcitantiae deberi, oſtendit, cum ſit ibi omnino legendum *vertici lati*. Sed id, atque alia in iisdem Epiſtolis per te leges. Viro enim Modeſtiſſimo quidem, ſed tamen noſtri Amantiſſimo, exorato, tandem obtinuimus, ut quae in privatum noſtrum commodum properante calamo exaraverat, ea in commune Studioſorum omnium, ut nobis placeret, vulgare poſſemus. Itaque has ambas poſteriores Epiſtolas poſt breviora Variorum Auctorum in Celſum Scholia collocavimus, futuras procul dubio cum duabus illis prioribus ſplendidius noſtrae hujusce Editionis ornamentum. Vale.

SENA-

SENATORI AMPLISSIMO,

ANDREAE TRONO,

EQUITI,

LEONARDUS TARGA

S. D.

Nihil Veronenſi Civitati optabilius, nihil honorificentius accidere potuit, SENATOR AMPLISSIME, quam ob ſingulare ejus in litteras bonasque artes ſtudium abs te laudari. Cum enim ipſa per ſe laus eximia res eſt, atque omnium quas hominibus homines tribuere poſſunt, praeſtantiſſima; tum praecipuum quemdam ſplendorem affert, cum ab iis viris proficiſcitur, qui ſummo ipſi ſplendore ſunt praediti. Neque nobis verendum eſt, ne, ſi paria reddentes ingenii animique tui ornamenta memoraverimus, affingere veritati aliquid, teque callide, gloriae noſtrae cauſa, extollere videamur. Nam quae multa praeclare egiſti, non ut privatus aliquis tibi ſoli, ſed magna in luce cum egeris, omnibus nota ſunt & manifeſta: quorum

rum illud fane pulcherrimum, ubi tua virtus maxime enituit; cum orta inter Veronenfes & Mantuanos controverfia eft de Tartari fluminis aquis in utriusque nationis agros derivandis. Cum enim a Veneto Senatu miffus effes, ut rem totam cognofceres, deque ea cum Viro Praeftantiffimo Paulo Silva tranfigeres, cui curam hanc Romanorum Imperatrix demandaverat, ita in eo munere te geffifti, ut folertiam prudentiamque tuam omnes admirarentur. Quippe difficultatibus omnibus, quae multae erant & graves, explicatis, non folum effecifti, turbatae res ut componerentur, verum etiam in futurum profpiciens cavifti, ne eaedem amplius turbari poffent. Cujus rei tanta omnium admiratio fuit, ut ingens tuae virtutis opinio jam inde fit confecuta, quae poftea in dies magis magisque convaluit, unanimi & conftanti civium tuorum teftimonio. Ii fiquidem te quotidie frequentes adeunt; de rebus dubiis in confilium adhibent; nec alium fere habent, quem ad Senatum referre malint, fi quid fit cum rationum momentis, tum referentis auctoritate fuadendum. Jure igitur fibi gratulatur haec Civitas, quod talis tantusque vir de ea tam honorifice fenferis, eaque de Veronenfium ingeniis praedicaveris, quae, ne quis malus invidere poffit, filentio libens praetereo. Me quidem adeo moverunt, ut cum primum refcivi, valde civium meorum nomine gavifus fim; quibus illud curae effe certo fcio, ut fi qua detur occafio, qua fe tibi obftrictos publice teftentur, eam ne praetermittant. Igitur dum egregii viri, quibus hoc folum abundat, magnum aliquid, ac te dignum moliuntur, ego qui minimum ingenio valeo, novam hanc Celfi editionem, meo ftudio ac diligentia, quanta a me adhiberi potuit, adornatam, tuo nomini infcribo. Tu vero munufculum hoc libenter accipe, quod fe tibi, fi non pretio fuo, at certe grati animi, mea ce tibi addictae voluntatis fignificatione commendat. Vale, noftrisque conatibus favere perge.

AD

A D

L E C T O R E M.

Si qua eft ars, quam fingulari ftudio ac diligentia Graeci excoluerint, ea certe Medicina eft, quae in Oriente fummo femper in honore habita, ex Aegypto, ut ceterae fere omnes, una cum Philofophia in Graeciam migravit. Ea quippe antiquis temporibus fapientiae pars habebatur, & quidem potiffima, utpote quae corpori medetur, quocum animus ipfe tam arcta focietate conjungitur. Qui in ea inter veteres excelluerint, multi celebrantur: quorum praecipuus Hippocrates Cous, tanta vir auctoritate, ut Medicorum princeps etiamnum habeatur. Hujus autem fectator inter Latinos A. Cornelius Celfus, non is quidem ingenio cum illo comparandus, fed fcribendi arte atque elegantia procul dubio longe fuperior. Nam Medicinam totam octo libris complexus, adeo fcite in fuas partes diftribuit, dilucideque explicavit, ut nihil amplius defiderari poffe videatur. Itaque valde dolendum eft, praeclarum opus idemque utiliffimum temporis injuria plurimis mendis, nec fane levibus, refertum ad noftram aetatem perveniffe. Non defuere quidem Viri doctrina atque eruditione praeftantes, qui ea tollere conati fint; fed tamen nulla ejus operis editio hactenus apparuit fatis probanda, ne Lindeniana quidem ipfa, unde pofteriores ceterae derivantur; licet ea unanimi fere confenfu omnium optima exiftimetur. Nam quaedam, quae recte habebant, Lindenius corrupit; alia, corrupta cum effent, ex conjectura, quae plerumque fallaciffima eft, reftituit. Illud vero minime ferendum, quod cum in multis antiquos Codices fecutus fit, de eo figillatim non admonuit; ut dubius incertusque haereas, quaenam fit cuique lectioni fides adhibenda. Tria haec vitia Vir Summus Joannes Baptifta Morgagnus jampridem animadvertit, & quid in fingulis peccatum fit, editis VIII. in Celfum doctiffimis Epiftolis, diligenter, ut folet, adnotavit; multis infuper, quae nec Lindenius, nec alius quifquam attigerat, emendatis. Ad haec plura indicavit, quae manifefto depravata funt, nec tamen perfpici poteft, quo pacto corrigi queant. Haec cum ita fint, ut Celfus priftinae integritati, quantum fieri poteft, reftituatur, unde potiffimum auxilium petendum eft? Nimirum ab antiquis Codicicibus, qui fi emendati fint, veram fcripturam exhibent; fi mendofi, homini fagaci interdum indicant. Hac ego perfuafione ductus cum fuperioribus annis iter per Italiam inftituiffem, Codices mfs. confului, qui in Vaticana ac Medicea Bibliotheca affervantur, eofque cum editis (nam hos fere omnes jampridem mihi comparaveram) diligentiffime contuli. Atque utinam id facere Morgagnus potuiffet! Multo fane pauciora in Celfo haberemus,

 quae

quae legentibus negotium facesserent. Ego enim, qui doctrina illi sum atque ingenio adeo inferior, multo plus, quam initio speraveram, ex eorum collatione profeci. Nec tamen omnes sunt ejusdem notae. Sed hi cujusmodi sint, & quae cujusque aetas atque auctoritas, Index ostendet, quem huic epistolae subjiciam. Illud modo affirmare possum, eam me Celsi editionem dare, in qua vix ullus sit nostris conjecturis locus. Etenim in ea nihil fere reperitur, quod ex iis Codicibus, quos supra dixi, aut manuscriptis, aut editis petitum non sit. Quoniam vero e manuscriptis antiquissimus est Codex Mediceus Primus, illud curavi, ut quae in eo scripta sunt, pleraque, etiam si vitiosa essent, adnotarentur. Quid istuc, inquies? Scilicet ut perspicacior aliquis ex iis ipsis veram, si fieri possit, lectionem eliceret: quae causa fuit quamobrem ex aliis quoque Codicibus variantia excerperem. Porro singulos libros in capita capitumque sectiones divisi, ut Lindenio placuit, lemmatibus tantum rejectis; eo quod Celsi loca ex ejus editione afferri solent, quae ubique fere usu recepta est, omnesque Bibliothecas occupat. Atque ego ejus editionis celebritati hoc quoque dedi, ut in quibus a nostra discrepat, singula describerem; ne ab ullo, qui postremam hanc habet, prior illa desideretur. Ceterum ii libri in Codice Mediceo Primo, cujus magna utique auctoritas est, una eademque serie continenter sunt scripti: ex quo colligi posse videtur, divisionem illam antiquam non esse. Ea certe, ut plerumque non sit inepta, a veterum Scriptorum ingenio maxime abhorret, atque adeo ipsius Celsi, cujus ea non minima laus, quod res diversas ac suapte natura separatas singulari artificio conjunxerit. Itaque si quando ille caput nominat, vox haec eo sensu fortasse accipienda est, quo illam Latini Scriptores usurpant, ut res quasdam significent ab aliis distinctas, haud tamen ab iisdem prorsus sejunctas atque distractas. Hujusmodi sunt *capita epistolae* apud Tullium, Suetonium, aliosque.

Ex iis, quae hactenus dicta sunt, satis apparet, id unum mihi curae fuisse, ut Celsi textum quam emendatissimum darem; cum Auctor miro orationis nitore ipse per se perspicuus nullo egeat commentario. Equidem non negaverim quaedam esse vocabula artis propria, quae aliquid habeant obscuritatis; sed iis explicandis Lexicon Celsianum sufficere existimabitur, si tantum erit otii, praesertim valetudine tam infirma crebrisque adeo tentationibus vexata, ut quod dudum inchoatum est, possim aliquando perficere. Vale.

IN-

INDEX
LIBRORUM MANUSCRIPTORUM, EDITORUMQUE, QUI IN CELSI EMENDATIONE ADHIBITI SUNT.

LIBRI MSS.

CODICES MEDICEI. Hi omnes Florentiae in Bibliotheca Medicea ad D. Laurentii aſſervantur; ac ſunt numero ſeptem, id eſt I. II. III. IV. V. VI. VII. plutei LXXIII. PRIMUS idem ille eſt Mediceus Codex, quem Rhodius Cocchiusque laudarunt: alter in adnotationibus ad Scribonium Largum, atque in Lexico Scriboniano; alter tum in calce Etruſcae Diſſertationis de Anatome, tum in Graecorum Chirurgorum editione, ubi mantiſſae loco dedit variantes octavi libri lectiones ex hoc Codice excerptas. Is omnium eſt antiquiſſimus, quippe ſcriptus Saeculo XII. ineunte, eoque nomine ceteris anteferendus. Librorum in capita diviſio in eo nulla eſt: ſunt tamen tituli plures margini adſcripti. Quaedam etiam inter verſus ad corrigendum addita, ſed omnia fere prorſus inepta. Vid. adnot. 4. 8. ad Prooemium lib. 1. & adnot. 48. ad cap. 7. lib. 2. Anno MCCCCLXV. Baptiſta Palavicinus Regienſis Epiſcopus illum emendandum ſuſcepit; in quo tantum ſibi licere voluit, ut alium plane fecerit. Uſus eſt autem *vetuſtiſſimo* & *corruptiſſimo*, ut ipſe ait, *exemplari*: ex quo colligi poteſt, nonnulla illum conjiciendo immutaſſe. Ceterum id exemplar ei perquam ſimile fuiſſe videtur, unde Medicei reliqui derivantur. SECUNDUS. TERTIUS. QUARTUS. QUINTUS. SEXTUS. SEPTIMUS adeo inter ſe conſentiunt, ut ab uno eodemque exemplari profecti videantur. Scripti omnes ſunt Saeculo XV. ſed TERTIUS ceteris paulo eſt antiquior. In QUARTO gemina ſcriptura multis locis occurrit: altera a librario, cujus tantum ratio habenda eſt; ab emendatore altera, quae Codicem PRIMUM, aut Palavicini emendationem fere exprimit. QUINTUS & SEXTUS ſcripti fuerunt Florentiae ab Antonio Marii F. An. MCCCCXXVII. & MCCCCLIII.

MCCCCLIII. videturque horum postremus ex TERTIO descriptus, cum quaedam in utroque sint menda, quae in aliis Codicibus non apparent. SEPTIMUS scriptus est a Nicolao Nicolio, isque alia manu appositas habet variantes lectiones ex Codice I.

CODICES VATICANI Hi totidem sunt quot Medicei, ac Romae asservantur in Vaticana Bibliotheca. PRIMUS est Urbinas CCXLIX. scriptus Saeculo XV. SECUNDUS Otthobonianus MDLIII. Scriptus is fuit Vincentiae Anno MCCCCLVIII. TERTIUS Urbinas MCCCLVII. Scriptus fuit Saeculo XV. QUARTUS Vaticanus MMCCCLLXXI. Scriptus fuit a Palavicino, ut disticon quoddam ostendit ei praefixum: posteaque ab eodem emendatus ope *vetustissimi* illius & *corruptissimi exemplaris*, quo in Medicei I. emendatione usus est. QUINTUS Vaticanus MMCCCLXXII. Scriptus fuit Anno MCCCCLXVI. SEXTUS Vaticanus MMCCCLXXIII. Scriptus fuit Saeculo XV. Videtur autem ex Mediceo I. fuisse descriptus post Palavicini emendationem. SEPTIMUS Vaticanus MMCCCLXXIV. Scriptus hic quoque fuit Saeculo XV.

L I B R I E D I T I.

Editio Nicolai, sive princeps Florentina Anno MCCCCLXXVIII. Hanc procuravit Bartholomaeus Fontius, isque Codicem Mediceum IV. ut illum interpolavit emendator, secutus videtur. Vid. adnot. 83. ad cap. 1. lib. 1. adnot. 91. ad cap. 2. ejusdem lib. adnot. 93. ad cap. 7. & adnot. 15. ad cap. 14. lib. 2. adnot. 59. ad cap. 28. sect. 3. lib. 5.

Editiones quatuor Venetiis habitae: prima apud Joannem Rubeum An. MCCCCXCIII. secunda apud Philippum Pinzium Anno MCCCCXCVII. tertia apud Lucam Antonium Juntam Anno MDXXIV. quarta in Aedibus Aldi & Andreae Asulani Soceri Anno MDXXVIII. ex emendatione Joannis Baptistae Egnatii. Priores tres nihil fere discrepant a principe Florentina, unde videntur descriptae. In Aldina loca quaedam, quae in illis corrupta ferant, ex Codice Ms. restituta sunt; sed alia invicem, quae recte habebant, corrupta. Nimirum Codici illi nimium tribuit Egnatius; sibique etiam fortasse plus aequo indulsit.

Editio

Editio Joannis Caefarii. Haganoae apud Joannem Secerium Anno MDXXVIII. In hac editione quaedam ita prorfus reftituta leguntur, ut in Aldina. Mira fane confenfio, nifi quid fubdole factum eft; cum utraque editio eodem anno, eodemque menfe abfoluta fit, ut altera ad alterius exemplum exigi non pòtuerit. Ceterum Caefarius alia infuper emendavit, eaque non ex Msf. fed ex conjectura, ut ex ejus Praefatione fufpicari licet: idemque fcholia quaedam, & nonnullas variantes lectiones adjecit.

Eadem Salingiaci recufa apud Joannem Soterium An. MDXXXVIII. fed mendis pluribus deformata.

Editio Joannis Ruellii. Parifiis apud Chriftianum Wechelium Anno MDXXIX. Ruellius in plerisque Caefarium eft fecutus. Quae ipfe mutavit, pauca funt, eaque ex Mfs. fere fumpta.

Editio Lugdunenfis An. MDXLII. apud Sebaftianum Gryphium. Qui hanc editionem adornavit, Aldina & Caefariana An. MDXXXVIII. maxime ufus videtur; atque ubi alterutra variat, quandoque adnotavit. Pleraque Caefarii fcholia, fuaque etiam nonnulla adjecit.

Editio Guilielmi Pantini. Bafileae apud Joannem Oporinum An. MDLII. Duas tantum editiones confuluit Pantinus, Aldinam fcilicet & Caefarianam An. MDXXXVIII. ex quibus tertiam confecit, quae cum Gryphiana fere convenit. In enarrationibus conjecturas attulit, quibus loca quaedam, quae ipfi corrupta videbantur, reftitui poffent.

Editio Roberti Conftantini. Lugduni apud Guilielmum Rovillium An. MDLXVI. Haec editio a Gryphiana vel Pantiniana vix differt; nifi quod pauca quaedam habet ex Ruelliana. Verum plurimis adnotationibus referta eft, quibus emendatur Celfus, illuftraturque. Earum, quae ad emendationem pertinent, duo genera funt: alterum ex antiquis Codicibus manufcriptis, editisve; alterum ex conjectura ortum, quod quaedam etiam comprehendit prius a Pantino animadverfa.

Editio Henrici Stephani, id eft Medici Principes &c. Parifiis Anno MDLXVII. Stephanus Aldinam editionem in plerisque expreffit ; in aliis Ruellianam, quibusdam de fuo paffim adfperfis.

Editio Balduini Ronffei. Lugduni Batavorum apud Francifcum Raphelengium An. MDXCII. Nihil Ronffeus in textum intulit, quod non in aliqua priorum editionum inveniretur. Quin ea ipfa, quae margini adfcripfit, nova non funt, fed ab aliis fumpta; in primis a Conftantino, cujus fere omnes adnotationes exfcripfit. Enarrationes quidem addidit in feptem

 pofterio-

poſteriores libros (nam in priore iis uſus eſt, quas Hieremias Thriverius Brachelius antea vulgaverat) ubi emendationes quasdam ex conjectura propoſuit.

Editio Joannis Antonidae Lindenii. Lugduni Batavorum apud Joannem Elſevirium An. MDCLVII. Uſus eſt Lindenius tum Codicibus manuſcriptis, tum plurimis editionibus, tum, praeter ſuas, Nancelii, Scaligeri, Foëſii, aliorumque conjecturis; quibus multa, quae antea corrupta erant, reſtituit. De hac tamen editione vide epiſtolam ad Lectorem.

Editio Theodori Janſ. Almeloveenii. Amſtaeledami apud Joannem Wolterſium An. MDCCXIII. Eadem eſt atque Lindeniana, ſed adnotationibus, locis, ut vocant, parallelis, ſcholiisque tum aliorum, tum etiam ſuis ab Almeloveenio ornata.

Eadem recuſa Patavii apud Joſephum Cominum An. MDCCXXII. adjectis tribus Jo. Bapt. Morgagni in Celſum epiſtolis. Item Lugd. Batav apud Jo. Arnoldum Langerakium An. MDCCXXX. una cum quibusdam Morgagni epiſtolarum capitibus, ac trium veterum editionum collatione. Item Baſileae apud Jo. Rudolphum Thurneiſenium An. MDCCXLVIII. cum eadem collatione, ac notis integris Joannis Caeſarii, Roberti Conſtantini, Joſephi Scaligeri, Iſaaci Caſauboni, Joannis Baptiſtae Morgagni. Denique Patavii iterum apud Joſephum Cominum An. MDCCL. in qua editione ad cetera omnia, quae in priore Cominiana, epiſtolae ſex accedunt Jo. Bapt. Morgagni, numquam antea vulgatae.

JOAN-

JOANNIS LUDOVICI BIANCONII
EPISTOLA
DE
CELSI AETATE.

SAMUELI ET JOANNI, FRATRIBUS LUCHTMANNIS,
DILIGENTISSIMIS
IN LYCEO
LUGDUNI BATAVORUM
TYPOGRAPHIS,

JOANNES LUDOVICUS BIANCONIUS,
POTENTISSIMI ELECTORIS SAXONICI
AD SUMMUM PONTIFICEM
LEGATUS, S. P. D.

De veſtra, quam de me, deque meis rebus geritis, opinione multum vos amo; ſiquidem poſtulatis a me epiſtolas illas, quas de Aulo Cornelio Celſo paucis abhinc annis ad Hieronymum Tiraboſchium, Italicae litterariae hiſtoriae conditorem, dederam. Verumtamen nec rei veſtrae conſentaneum eſſet, nec eruditorum exſpectationi reſponderet fortaſſe, quam animo deſignaſtis, earumdem epiſtolarum ex Italico in Latinum idioma converſio, ex qua veluti Prolegomena coaleſcerent, quibus ornetur elegans, quae nunc prela veſtra exercet, Celſi noſtri editio. Prolixae enim admodum otianti mihi exciderunt, ac facile ſivi abire interdum orationem meam tamquam in diverticula, ad quae veluti amicitia invitabar; ut proinde de Celſo dumtaxat ſollicitis extranea haec non niſi moleſtiam crearent. Eas ſiquidem exarandas ſuſcepi, dum in agro Peruſino ruſticarer autumnalibus feriis

in

in delicio nobilissimae Ansideiae gentis, in quam tunc matrimonio convenerat Friderica ex duabus meis natis major; quod vobis facile comprobabit, aliud esse animi caussa amicum alloqui, aliud publice verba facere, quando quidem, qui Prolegomena veterum Auctorum editioni, quae Batavicis typis excudatur, praefigat, universam litterariam Europam alloquatur.

Haec mecum animo versans in eam sententiam veni, ut vobis, mihique rectius consultum putaverim, si rursus ad vos ipsos brevi oratione conscriberem ea omnia, quae unice ad Celsi historiam plenius exornandam pertinerent, quaeque a vobis tradi poterunt eruditissimis, qui vobis adsunt, viris, qui ea, quae exoptatis, Prolegomena ex peculiaribus hisce meis cogitatis conficiant.

Critici omnes usque adhuc inter argentei saeculi, sive principatus Tiberii Aug. Scriptores Cornelium Celsum unanimi sententia collocarunt, qui tamen, ut ego censeo, ad florentissimum aurei saeculi apicem sit referendus, ad primos nimirum Augusti annos, quibus caeteris praestabant Virgilius, Horatius, aliique his & virtute, & aetate pares. Quod ut facile agnoscatis, mecum vos convertite ad Quinctilianum, Auctorem sane gravissimum, & apprime accuratum, in iis praesertim, quae artis suae historiam attingunt, qui scilicet testatur, Cornelium Celsum Artium suarum libros ante Gallionem Patrem exarasse. (1) Gallionis Patris aetas facile se prodet, si perpendatur, ipsum fuisse jam aptum ad judicium ferendum de Romanis Oratoribus, antequam mortem oppeteret Messala Corvinus; quando quidem penes Senecam Rhetorem sermo occurrat, quem ipse cum Messala conseruit. (2) Verum tamen Messala, etsi Eusebii Chronicon errore prorsus manifesto ejus mortem circa postremos Augusti annos statuat, fato functus est circa dimidium imperii Augusti, ut nobis diligentissimus

(1) Scripsit de eadem materia non pauca Cornificius atque Stertinius, nonnihil Pater Gallio, accuratius vero priores Gallione Celsus & Lenas, & aetatis nostrae Virginius. *Quinct. Lib. 3. Cap. 1.*

(2) Quaerebat a Gallione Messala, quid illi visus esset Nicetes? *Seneca Suasoria III.*

mus vetus Auctor indubiam fidem facit. (3) Ovidius ipse nobis testatur, Romae se hujus neci interfuisse, ejusque parentalia adspexisse. (4) Quare si Gallio is erat, qui eloquentia clarefceret ante dimidium regni Augusti, & in vivis adhuc agente Messala, illud sane consequitur, Celsum, qui illum antecessit, exstitisse primis ipsis Augusti annis, ea nempe aetate, qua Virgilius et Horatius praecellebant.

Si haec auctoritas tanti non est, quae veterem elevet opinionem, altera in medium procedat. Ex variis Celsi ipsius locis colligitur, Artes suas ipsum concinnasse paucis prorsus annis a Themisonis ex Laodicea, qui Romae medicinam faciebat, interitu; siquidem ad eum provocans non aliter meminit, quam *nuper Themison.* (5) At si ex naturae lege calculi ineantur, certe Themisonis obitus non multo longius, quam ad annum U. C. DCC. amandari poterit; atque hoc est potissimum rationis momentum. Themison praeceptorem audiverat Asclepiadem. Verum ex Ciceronis testimonio Asclepiades Medicus ante illum annum occubuerat, quo esse desiit Licinius Crassus sibi summopere amicitia conjunctus, anno nempe DCLXIII; (6) Quare Themison eo temporis, quo suus praeceptor interiit, annum saltem aetatis suae XXX., ut conjici potest, agebat; quod eo verosimilius fit, quod ante Asclepiadis obitum lucubrationes nonnullas emiserat, eique magno medicae artis nomine Romae successerat. (7) Non ergo absonum fuerit, Themisonis ortum statuere circa annum DCXXX. At vero, ut Celso affirmanti ipsum ad senectutem pervenisse obsecundemus, annos

(3) Nam Corvinus in medium usque Augusti principatum, Asinius paene ad extremum duravit. *Dialogus de caussis corruptae eloquentiae.*

(4) Cui (*id est Messalae*) nos & lacrimas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Ovidius ex Ponto, Lib. I. Epist. 7. vers. 29.

(5) Ex cujus successoribus (*id est Asclepiadis*) Themison nuper ipse quoque quaedam in senectute deflexit. *Cels. Praefatione 6. & alibi.*

(6) Neque vero Asclepiades is, quo nos Medico amicoque usi sumus, tum cum eloquentia vincebat caeteros Medicos, in eo ipso quod ornate dicebat, medicinae facultate utebatur, non eloquentia. *Licinius Crassus apud Cicer. de Oratore Lib. I. Cap.* 14.

(7) Auditor ejus (*id est Asclepiadis*) Themison fuit, qui quae inter initia sua scripsit, illo mox recedente a vita, ad placita sua mutavit. *Plin. Lib.* XXIX. *Cap.* 1.

*****

annos LXXX. eumdem mortis tempore egiſſe concedamus; ad quam ſane aetatem paucis pertingere, ut Celſus ipſe prodit, eo tempore datum erat. (8) Quare hinc conſequetur, Themiſonem haud ſerius, quam circa annum U. C. DCCX., naturae debitum ſolviſſe. Quod ſi recte ſtet, illud etiam ſtabit, Celſum ingerentem illud *nuper Themiſon* ſatis perſpicue oſtendere, ipſum non multo poſt annum DCCX., quem deſignavimus, Artes ſuas elaboraſſe: quod commode primis Auguſtei imperii annis reſpondet, ut etiam Quinctiliani auctoritate colligi, ſuperius declaravi.

Nec tamen ſola haec ſunt rationum momenta, quae meae ſententiae ſuffragentur; quin potius alia adſunt, ad quae vos nunc attendere aequum eſt. Perpendite, quaeſo, Celſum, contexentem in elegantiſſima ad ſuos de Medicina libros Praefatione & Graecae, & Romanae Medicinae hiſtoriam, in Themiſone ipſam abrumpere, neque ultra progredi; atque, ne ambigi poſſet, an illic revera Medicae artis ſui temporis hiſtoria ceſſaret, haec memoranda verba ſubdidit: *Et per hos quidem maxime viros ſalutaris iſta nobis profeſſio increvit.* At vero Plinius eamdem hiſtoriam conſcribens poſt Themiſonem ponit Antonium Muſam, qui eum ſubſequutus eſt, (9) egregium hominem, novorumque in hac arte progreſſuum auctorem. Ex hoc ſane fit palam, Celſum ſcribendo anteverti ſſe magnam Antonii Muſae celebritatem, quemadmodum eamdem, multo tamen ſerius, conſequutus eſt Plinius. Nec ante annum DCCXXI. ad tantum gloriae apicem venit Antonius Muſa, qui nimirum hoc anno Auguſtum jecinoris vitio laborantem, & ad deſperationem redactum frigidis balineis curavit, ut ex hiſtoricorum narratione cognovimus. Quapropter perſpicuum omnino eſt, Celſum ſua ſcriptis mandaſſe ante annum

(8) Itaque multiplex iſta medicina neque olim, neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquot ex nobis ad ſenectutis principia perducit. *Celſus in Praefat.*

(9) Auditor ejus (*id eſt Aſclepiadis*) Themiſon fuit, qui quae inter initia ſcripſit, illo mox recedente a vita, ad ſua placita mutavit. Sed & illa Antonius Muſa ejusdem auctoritate divi Auguſti, quem contraria Medicina gravi periculo exemerat. *Plin. Lib. XXIX. Cap. I.*

annum DCCXXXI., quo vertente adhuc inter vivos erant Virgilius, Horatius, aliique aurei faeculi fcriptores. His addite, numquam in Celfi operibus occurrere Antonii nomen, etfi auctorum citationibus adeo indulgeret Celfus, ut nimirum in VIII., qui adhuc fuperfunt, ejusdem libris C., & amplius Auctores, huic epochae tamen anteriores, laudentur: quo fane momento novus opinioni meae calculus accedit. Quî enim ipfe Mufam filentio praeteriiffet, quem fama jam longe celebrabat, quemque tot alii honorifice laudabant, fi ejus fcriptioni fuppar, vel pofterior exftitiffet? Nota res eft, ftatuam Mufae viventi juxta fignum Aefculapii pofitam fuiffe, ipfumque nova facie Romanam Medicinam donaffe, novis inductis medicamentorum a fe concinnatis compofitionibus, quas nobis fervavit praecipue Galenus.

Poftremo illud infuper accedit, Celfum, ex cujus teftimoniis fententiae meae robur adjicere nunc enitor, luculenter prorfus monere, (10) nihil effe jecoris morbis magis noxium, aut infeftius, quam frigidorum remediorum medicinam. At fi recens fuiffet Augufti ex hepatico morbo ad falutem reftitutio, quam Mufa frigidorum balineorum ufu obtinuit, quis adeo imprudens fuisfet, ut in Augufti confpectu, & intra Urbis moenia rei tam memorabili, quam felix exitus comprobaverat, quaeque univerfo orbi innotuerat, notam inferre, aut falfi fufpicionem affundere auderet? Stet ergo, Celfum eo tempore fcripfiffe, quo nondum jecinoris vitio affectus fuerat Auguftus.

Forte alicui nafci fufpicio poffet, Celfum Antonii mentionem confulto omififfe, quod ex Dionis teftimonio (11) ipfe paucos poft menfes ab Augufti ex morbo recreatione in magnum incidit nominis difcrimen ob acerbo fato fubreptum Marcellum, fororis filium, et generum Augufti, quem eadem, qua ipfum juverat, methodo, frigidis nempe balineis, fanare voluiffet. At, quod Dionis

(10) *Dio Caffius Lib. LIII.*
(11) Abftinendum utique eft ab omnibus frigidis; neque enim res ulla magis jecur laedit. *Celfus Lib. IV. cap. 8. Eodem loco ingeruntur potius ab ipfo* forbitiones, omnesque cibi calidi.

nis pace ſit, qui duorum ſaeculorum intervallo a re ipſa abeſt, haud ſane Marcellus in frigidis occubuit, ſed ad Bajarum balnea, quae calidiſſima ſunt; quod Propertii, auctoris ſynchroni, et domus Auguſtae, quam funus afflixit, familiariſſimi, auctoritate comprobatur. (12) Servius etiam fidem facit, Marcellum Bajis fato conceſſiſſe; nec ab eo, neque ab alio quoquam vel Muſae, vel frigidorum mentionem fieri videmus. (13) Sed licet veritate ipſa ſuſtentaretur inclementior Dionis in Muſam nota ac contumelia, tamen poterat ejus ſaltem nomen Celſus uſurpare, ut ejus curam improbaret, aliosque ab ea abſterreret. Praeterquam quod ne de balineis quidem frigidis ex profeſſo loquitur Celſus, ex quo ſane id elicitur, nondum eorum uſum, eo ſcribente, invaluiſſe; nec alius profecto, ex mea ſententia, quam Muſa, primus eadem vel invexit, vel commendavit. Quare non amplius Celſi de Muſa ſilentium ad iniquum Marcelli funus, et ad Muſae infamiam referatur; quod nimirum non alii rei, quam temporis, quo Celſus ſcripſit, et quo Muſa floruit, intervallo eſt tribuendum. Sed ne inaniter tempus teramus oppugnantes objectionem, quae Dionis commento nititur, praeſtat potius ad alias deſcendere, quae graviores videntur; ac primum eam attingere, quae a Columella, auctore graviſſimo, peti poſſet, qui nimirum ſub Claudii imperio, cujus libertus fuit, libros ſuos perfecit. Ab ipſo quidem Celſus vocatur *temporum noſtrorum auctor*. At ſi recte hic locus perpendatur, facile quisque intelliget, nullum ex eo detrimentum ſententiae meae inferri. Columella libros ſuos concinnavit provectiori aetate, quod non ſemel per ſe ipſe innuit. Poterat igitur ipſe, declinante Auguſti principatu, juventute florere; et ſi hoc non negatur, ut revera negari non poteſt, quae ratio impedit, quominus Celſus, licet prima aetate ſe ad ſcribendum applicuerit, vitam tamen usque ad ultimos Auguſti

(12) *Propertius Lib. III. Elegia IV.*
(13) *Servius Lib. VI. Aeneidos verſu 862.*

ſti annos produxerit. Integrum proinde mihi etiam fuerit, temporum meorum auctores appellare Scipionem Maffeium, et Ludovicum Antonium Muratorium, utrumque mihi neceſſitudine conjunctum, licet ipſi aliqua operum ſuorum volumina forte XXX. annos ante, quam naſcerer, in publicum emiſiſſent. Monemur ab auctore Dialogi *de cauſſis corruptae eloquentiae*, Veſpaſianum congiarium dediſſe legionibus Romanis, in quibus adhuc milites, qui illud et ab Augusti manibus perceperant, recenſebantur. Neque ſane erat, quod et hos prohiberet, quominus ab ipſis ſalutaretur Auguſtus, ſi libuiſſet, *temporum noſtrorum Caeſar*; quod ſane complectitur majus annorum intervallum, quam quod inter Celſum, et Claudii tempora, quibus ſcribebat Columella, interceſſit.

Nec aliter me expediendum cenſerem ab objectione, quam quis mihi ex Scribonii Largi Claudio imperante viventis auctoritate crearet. Narrat ſiquidem Scribonius, ſermones ſe conferuiſſe cum eodem illo Atimeto, qui Caſſio Medico (14) eo ipſo tempore, quo Celſus ſcribendo vacabat, vita functo remedia apparabat. Verum ſi juvenilem aetatem agebat Atimetus, cum Caſſius mortem oppetiit (quae non multum Celſi tempora anteceſſit), atque ſi longius vitam protraxit, ut veroſimile eſt, nihil erit, quod impedire poſſit, quominus cenſeamus, Scribonium Largum adhuc juventute florentem cum Atimeto verba feciſſe. Aliud enim eſt, alterum alteri aetate aequalem eſſe, aliud, tempore. Scilicet Scriptor Dialogi, quem ſupra laudavi, *de cauſſis corruptae eloquentiae*, ait, ſibi, dum in Britannia degeret, (15) cognitum fuiſſe militem, qui teſtabatur, ſe vidiſſe Julium Caeſarem, cum e navi eſcendens hanc inſulam tenuit. Videt porro unusquisque, haec duo temporum ſpatia longe majora eo, quod inter Atimetum, et Scribonium Largum proceſſit. At multo validior ex Plinii loco difficultas creari poterit, ſi ex prima fronte judicetur. Ubi de morbis recens

(14) Scribonius Largus Comp. XX.

(15) Ipſe ego in Britannia vidi ſenem, qui ſe fateretur et pugnae interfuiſſe, qua Caeſarem inferentem arma Britannis arcere litoribus, & pellere aggreſſi ſunt.

recens (16) invectis loquitur Plinius, narrat colum, Tiberio principatum tenente, Romam invectum, immo Imperatorem ipſum omnium primum impetitum ab illo fuiſſe. Cum vero Plinius dolorem coli alibi colum nominet, crediderunt omnes eruditi, κωλικὸν Tiberii temporibus prima vice Romam, immo Italiam expertam eſſe. Quare illud conſequi videretur, Celſum, qui docuit (17), quibus remediis coli dolor juvetur, Tiberio jam imperante de medicina libros conſcripſiſſe. Verumtamen quis ſibi in animum inducat, morbum adeo familiarem, quem flatus, et noxiae ciborum qualitates gignunt, haud ſupparem eſſe humanae naturae conditae, ut nimirum cenſentur febris, ſtomachi infirmitas, tormina inteſtinalia, ceteraque id genus? Cui enim credibile fiat, coli dolorem ex Pandorae pyxide tunc ſolum in hominum perniciem exſiluiſſe, Tiberio imperante, praeſertim cum Romae, inter ſtrepitum, ac luxum, ciborum intemperantia, coenarum ſplendor, ebrietasque multo ante invaluerit? His addite, Celſum ipſum nobis teſtari, hujusmodi morbum, alio licet ſub nomine, a Diocle Caryſtio, ſcriptore ſane antiquiore, memoratum fuiſſe. (18) Plinius inſuper, qui pluries de Caryſtio loquitur, jam et illum plane noverat; quandoquidem quae nondum innotuerunt, haud fieri poſſit, ut deſcribantur. Quare illud aliquis ſuſpicari facile poterit, textum ipſum Plinii heic vitio aliquo laborare, ſed quod ad remotiorem aetatem pertineat. Neque ſane mirum cuiquam videri debet, errores hujusmodi in veteres auctores, ſoluta oratione praeſertim utentes, irrepſiſſe; ſiquidem proſodiae leges eosdem a carminibus facilius prohibuerunt, integrioresque autographorum lectiones in veterum Poëtarum operibus ſervaverunt. Novimus Tullium ipſum idcirco queſtum eſſe, quod et ipſius aetate Latini codices circumferrentur mendis corrupti, quae ſibi eorundem ſanandorum ſollicito moleſtiam creare affirmabat. Quare nil mirum, ſi aliter legant plures ex veteribus Plinii codicibus, et Vaticani praeſertim *tolum* legendum eo loci exhibeant.

His

(16) Plinius Lib. XXVI. Cap. 1.
(17) Lib. I. Cap. 7.
(18) Celſus Lib. IV. Cap. 13.

His accedit, ex quinque novis morborum generibus, quae eo loco Plinius recenfet, quatuor externa, et contagiofa effe, at vero unum effe, quod internum fit, et non contagiofum, a Plinio fub *coli* nomine defignatum. Quare abfonum videri poterit, Plinium, qui quam accuratiffimum in naturali hiftoria fe praebet, a novis morbis externis ad internum progredi, nihil lectorem de gradu fuo commonefacientem. Primus, qui ab eo defcribitur, recens externus morbus, lichenis eft, five mentagra, quae Romae innotuit Tiberio imperante, quemadmodum ex corrupta Pliniani textus lectione coli dolorem innotuiffe contendi poffet. Heic ergo animadvertere vos volo, Celfum, qui morbos multo exiliores complexus eft, Lichenem, quae longe gravior erat, minime attigiffe: ex quo colligi debet, ipfum hujus morbi in Urbem irruptionem fcriptis fuis anteveriffe. Ceteri vero recentes morbi a Plinio memorati, carbunculus nempe, et elephantiafis, a Celfo ipfo defignantur, utpote eodem antiquiores; at reticetur gemurfa, quae cito evanuit, neque amplius vigebat, cum Celfus de re medica fcriberet. Plinius fiquidem auctor eft, gemurfae nomen ipfum jam oblivione interceptum; quod aetate fuperiore eamdem obfoleviffe oftendit, ut nemo non videt. Quo ergo morbi genere, fi coli dolor excludatur, omnium primum tactum Tiberium exiftimabimus? Hanc certe cognitionem nobis invidit antiquitas: at illud novimus, Tiberium habuiffe vultum ulcerofum, et tumoribus foedatum, ipfosque humeros cruftis, et cicatricibus fcatentes, ut nobis prodiderunt Suetonius (19) Tacitus (20) et Julianus Imp. (21) Forte haec omnia nil aliud fuerunt, quam veftigia recentis illius morbi, quem omnium primus Tiberius expertus eft, quique nos nunc divinantes tenet. Galenus etiam meminit medicamenti cujusdam adverfus Tiberii herpetes. Quare illud tandem ftatuatur, coli dolorem haud morbum effe

(19) In Tiber. Cap. 68.
(20) Annal. Lib. IV. Cap. 57.
(21) In Caefaribus.

esse posse, qui tantum Tiberii aetate Romae emerserit, et in voce *colum* mendo laborare vulgatum Plinii textum, quod tamen usquedum inobservatum tamquam in fundo suo cubavit. Incassum ergo ex hoc loco arguere quis vellet, Celsum non ante Tiberii tempora de re medica libros exarasse.

Celso ad Augustei saeculi culmen restituto, illud restat, ut quae ejusdem fuerit conditio, quaeque ipse elaboraverit opera, quae sane plura fuerunt, perquiramus. Nulla res facilius, quam nomina, quae quis gerat, conditionem hominis patefacit. Neque quis sibi persuadeat, ipsum appellatum fuisse Aurelium Cornelium Celsum, ut produnt fere omnes recentes codices, et typis consignata volumina. Vetustior sane Celsi operum codex, qui nunc prostat in bibliotheca Vaticana, non aliter illius nomen profert, quam quod elegantibus Romanis litteris exprimitur AULUS CORNELIUS CELSUS. Hic quidem titulus rem omnem conficere videtur. Ceterum eruditis praenomen *Aurelius* male audire debuerat, utpote quod, gentilitii nominis relicta sorte, ad praenominis vicem declinare non nisi incondite et invito antiquitatis genio nequiret; cum praesertim hominis ex Cornelia gente praenomen esse eo vel maxime repugnaret.

Celsum ad nobilissimam Corneliam gentem pertinuisse, monumentis, quae nobis fidem faciant, caremus; quod etiam dictu difficilius fit, si perpendamus, hanc ipsam gentem pluribus eidem obsequio, et amicitia conjunctis nomen suum tribuisse. Praeter illum ingentem decem mille hominum numerum, quos Corneliorum nomine Sylla, qui ea gente censebatur, donaverat, sola litteraria respublica plures alios, quibus forte nihil cum nobili ejusdem conditione commune erat, ostendit. Tales sunt Cornelius Balbus, Cornelius Nepos, Cornelius Gallus, Cornelius Severus, Cornelius Tacitus, ceterique. Nec forte alius, quam Cornelius aliquis, fuit etiam Verres, Siciliae direptor potius, quam praetor; siquidem eidem objicit Tullius, Cornelios ab eo creatos perplures sceleſtos homines, ac inter ceteros Artemidorum sui ipsius Medicum, et praeclarum insuper furem, tum

et

et alium officio Lictorem, qui ipsum lenonia arte demerebat. Heic vero advertere vos moneo, minime novum in Corneliorum gente fuisse Auli praenomen, sicut et Celsi cognomen, ut ex antiquis scriptoribus, et praesertim ex fastis consularibus cognoscere licet.

Ingenuo vero, et liberali genere natum Celsum fuisse, facile evincitur ex triplicis nominis usu, qui rarior erat inter libertos. Tum magis comprobatur ex honestatis, commiserationis, ac pudoris significationibus, quas passim in suis operibus exserit, quaeque liberalis educationis indicia haberi consueverunt, nec immerito. Graviter enim damnat Medicorum quorundam crudelitatem, qui hominum viscera investigaturi adhuc spirantes, quos jam morituros Reges multo atrociores ipsis tradiderant, aperiebant. Laudat Hippocratis ingenuitatem, quem non puduisset erroris confessio, qui se nimirum a suturis deceptum fassus fuerit, dum, specillo in quosdam naturales sinus demisso, opinionem fracti ossis in cranio frustra fecit. Veniam praefatur vocabulorum ad partes obscoenas spectantium, quae eidem usurpare necesse foret, quaeque bene moratos homines dedecere intelligebat. Ita nimirum loquitur, ut quidquid ab eo profertur, non nisi honeste proferatur.

An Romana civitate donatus fuerit, nemo inter veteres scriptores nobis prodidit, cum nemo Romanum salutaverit. Roman tamen incoluisse, clarissime patet, cum innotuisse sibi Themisonem, Cassium, aliosque praeclaros Medicinae professores, qui Romae morabantur, aperte testetur. Docti enim homines ea aetate ad imperii metropolim accedere consueverant, quam et communem patriam, et universale omnium centrum, ut fere semper habita est, existimabant.

Celsus ita se scribendo exercuit, ut fere encyclopaediam in plures libros divisam, quae artes singulas illustrabat, confecerit. Non aliter namque libros suos inscripserat, quam *Artes*, quarum unaquaeque in peculiares libros dividebatur. Certiores hac de re nos facit titulus, quem fere codices omnes servaverunt hoc modo conceptum: *Artium A. Cornelii Celsi Liber* VI. *Medicinae vero primus.* De agrorum cultura erant V. qui praecedebant, libri,

******

quemad-

quemadmodum initio operis, quod est de re medica, edocemur, ubi haec leguntur: *Ut alimenta sanis corporibus agricultura, sic sanitatem aegris medicina promittit.* Dein in operis cursu dicens, *ut de pecoribus proposui*, rusticas res se prius tractasse satis innuit. Nimirum monuerat nos Columella (22), Celsi agriculturam quinque libris contineri. Rhetoricam vero septem a Celso libris pertractatam fuisse, testatur vetus Juvenalis Scholiastes; (23) at an octo de medicina libros proxime subsequuta fuerit, nos omnino latet. Quas insuper artes Celsus scriptis suis complexus fuerit, ex quibus insignis haec doctrinarum encyclopaedia coalesceret, non ii sumus, qui monumentorum testimonio destituti certo affirmare possimus. Ceterum Quinctilianus nobis fidem facit (24) Celsum de historia, de legibus, et de re militari libros edidisse, qui tamen qua ratione ceteris Artium libris responderent, non facile assequor: cum istae facultates appellari artes non possint. Fieri potuerit fortasse, ut a ceteris sejunctae ab ea, quam dixi, encyclopaedia, cum qua nihil ipsis commune erat, abfuerint. Hipponensium Antistes Augustinus, inter Latinos Patres doctissimus, provocat ad historiam quamdam de Philosophorum placitis a Celso conscriptam, eamque VI. prolixis sane libris comprehensam. (25) Multa quidem sunt, quae suadeant, nemini praeterea alii, quam Celso nostro, hujusmodi opus esse tribuendum; cum praesertim ab Augustino moneamur, nulli ipsum adhaesisse peculiari eorundem sententiae, sed singulas tantum historicorum more recensuisse. Mire enim hoc convenit judicio, quod de philosophico Celsi opere tulit Quinctilianus (26). Horum tamen operum

(22) Quippe Cornelius totum corpus disciplinae (*id est, rei rusticae*) quinque libris complexus est. Colum. Lib. I. Cap. 1.

(23) Orator (*id est Celsus*) illius temporis, qui septem Libros institutionum scriptos reliquit. *Sat. VI. versu* 245.

(24) Cum etiam Cornelius Celsus - - - - - - non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, & rusticae etiam, & medicinae praecepta reliquerit. *Quinctil. Lib. XII. Cap. ultimo.*

(25) *Augustinus in Prologo Libri de Haeresibus.*

(26) Scripsit (*de Philosophia*) non parum multa Cornelius Celsus, Scepticos secutus, non sine cultu & nitore. *Quinctil. Libro X. Cap.* 1.

perum omnium vel ipſum nomen intercidit, ſi id, quod ad militiam pertinet, excipiatur, cui *de re militari* titulum praefixum fuiſſe, idem Rhetor tradidit. (27) Hoc a Vegetio etiam memoratur, nec tamen ullum ab eo fragmentum adducitur; ut contra nonnulla, quae ad Celſi Rhetoricam pertinent, a Quinctiliano, tum et multa, quae ex agriculturae libris excerpta ſunt, a Columella recitata deprehendimus.

In ea ego inſuper ſum ſententia, ut putem, Celſi noſtri meminisſe Servium, & Philargyrium in iis ad Virgilii Georgica ſcholiis, quae ad nos pervenerunt (28) Nimirum nomen, et argumentum, quod eſt de re agraria, et quod ab eo exornatum novimus, ea ſunt, quae efficiant, ut me judicii mei non poeniteat; cum praeſertim minime compertum ſit, ullum alium, qui Celſi nomine ſalutaretur, de agricultura libros exaraſſe. Quinctilianus (29) ipſe ad nos transmiſit Celſi de verſu quodam Virgiliani operis Georgicorum judicium, quod nobis indicio eſt, hoc ipſum poëma a Celſo expenſum fuiſſe. Quod ſi ſtatuatur, jam et illud pro certo habendum erit, a Celſo Artes poſt annum U. C. DCCXXIV. fuiſſe conſcriptas, quo nimirum anno hoc ipſum immortale opus a Virgilio abſolutum eſt. (30) Quare ſi, quemadmodum ſuperius oſtendi, Celſus Artes ſuas ſcriptis conſignavit ante annum DCCXXXI., quod nullam in iis de Antonio Muſa mentionem injecerit, jam ſua ſponte conſequetur, easdem hoc ſeptennii ſpatio a Celſo fuiſſe elaboratas.

Nunc illud perquirendum reſtat, utrum Celſus Medicus revera exſtiterit, an ſcriptor tantum encyclopaedicus, qui hanc, et ceteras Artes ſine diſcrimine, tamquam ſimplex amator, pertractaverit. Omnes quidem

(27) Cum Cornelius Celſus rei militaris - - - - praecepta reliquerit. *Quinctil. Libr. XII. Capite ultimo.*

(28) Georgic. I. verſu 277. II. verſu 332. verſu 479. III. verſu 188. verſu 313

(29) *Quinctilianus Libro VIII. Cap. 3.*

(30) *Virgilius in fine Georgicor.*

dem, summam in eo admirantes medicae artis peritiam, ipsum pro medico artifice habuerunt. At si ex singularum Artium, quas ipse exornavit, peritia ipsius professio, ac munus colligendum esset, jam illum non solum medicum, sed agricolam insuper, rhetorem, et militem dicere quis posset; siquidem et de agricultura, et de Rhetorica, et de re militari opera ipsum pro argumentorum dignitate concinnasse superius demonstravi. Ceterum haec disquisitio facile cessabit, si id nobis in memoriam revocemus, veteres olim impensius, quam nostris nunc temporibus recentes, studia excoluisse, quibus universam fere litteraturam sibi compararent. Quot non res, praeter medicinam, agriculturam, et militiam, a Catone pertractatas fuisse novimus? Varro etiam omni litterarum genere excultissimus cuncta fere, quae sciri poterant, scriptis suis complexus est. Forte quis diceret, Celsum non admodum ab aetate doctissimi hominis disjunctum ejusdem imitatione tractum fuisse. His accedit, medicinam eam olim fuisse, quam quisque noscere praeoptaret, et cujus idcirco praecepta sane egregia passim in veterum scriptorum libris occurrant. Certe Tullius, Lucretius et Horatius medicinae placita non nisi doctissime attingunt. Eam insuper Virgilius plene cognoverat; multaque salutaria aphorismata, non tam ut Poëta, quam ut expertus professor, Ovidius carminibus suis admiscuit. Prostat apud Plinium Valerianum (31) medicamentum quoddam adversus ophthalmiam ab Augusto ipso concinnatum. Hadrianus singulis medicinae partibus ex ordine operam navaverat. At quid de Plinio dicemus, quem qui medicum existimaret non defuit? Adeo accurate ea, quae ad medicinam pertinent, persequitur. Quare rem absolventes dicemus, Celsum una cum tot aliis etiam medicam artem calluisse, minime vero mercedis praecipue gratia, ut Graeci idcirco Romam adventantes facere consueverant, exercuisse. Testis est Plinius, a medicina facienda Romanos se abstinuisse, qui ita loquitur (32): *Solam hanc artium*

(31) *Ad caligines oculorum* Cap. 18.
(32) Lib. XXIX. Cap. 1.

artium Graecarum nondum exercet Romana gravitas in tanto fructu; at vero ſubdit, eidem ſedulo ſtuduiſſe Romanos, qui *non rem damnabant*, *ſed artem* (33). Nec aliter ſane, ſi de ſe loqui libuiſſet, Celſus locutus eſſet, ac de ſe ipſo locutus eſt Plinius (34): *Nos iſta Romana gravitate, artiumque liberalium appetentia non ut medici, ſed ut judices ſalutis humanae diligenter diſtinguemus.* Nunc vero medicinae ſtudium ii dumtaxat ſequuntur, qui de eadem exercenda cogitant: quod cunctos facile in eam ſententiam adduxit, ut crederent, Celſum, qui illam noverat, medicum revera fuiſſe. Plinius, qui ſingulos, qui tales fuerunt, medicos nominat, cum auctores, per quos profecit, recenſet, numquam Celſum, quem toties memorat, medicum ſalutavit. Nec ullus praeterea Medicus inter antiquos ipſum citavit, quod ſcilicet non ut artis profeſſorem eumdem habuerunt. Sed finis jam imponatur quaeſtioni, quam omnino, perpetuoque confectam cenſeo.

Hucusque ea vobis expoſui, quae fere certo de Cornelio Celſo nobis innotuerunt. Nunc alia addam, quae conjectando me de eodem aſſequutum eſſe ingenue profiteor. Quare mihi veniam dabitis, ſi ingenio meo libere vaganti, et quodammodo luxurianti me nunc indulgere intelligetis. Cum citra dubium omne viſus fuerim ſtatuiſſe Cornelium Celſum Horatio aequalem, facile mihi oborta dein ſuſpicio eſt, Horatium de Celſo verba feciſſe in ea, quam ipſe ad Julium Florum conſcripſit, epiſtola, cum Tiberium adhuc juvenem comitaretur in ſua in orientem expeditione. Suſpicioni, ſeu conjecturae meae calculum addit Horatius ipſe, qui Celſum nobis exhibet tamquam exſcriptorem codicum bibliothecae Palatinae Apollinis, ex quibus dein libros ſuos conflaret. (35) Quapropter nemo non videt, nullum alium, praeterquam Celſum noſtrum, tunc fuiſſe hominem, cui haec rectius convenirent, quippe qui argumenta tractans tam varia, et ab aliis jam antea exornata cogebatur aliorum opera

(33) Ibid.
(34) Lib. XXIII. Cap. 1.
(35) Epiſtola III. Libri I.

opera expiſcari, ex quibus, tamquam ex promptuariis, amplam notionum copiam hauriret, quam deiñ in ſuas derivaret lucubrationes. Si quis Horatii epiſtolam, quam dixi, Celſo contumelioſam cenſeat, quod Aeſopicae corniculae furtivis nudatae coloribus ipſum comparet, a vero certe aberraverit. Siquidem Horatius Celſum ſingulari proſequebatur amicitia, ac aliam inſuper epiſtolam ad eum miſit, quae urbanam libertatem, gratamque neceſſitudinem undique praeſe ferat (36). Nec quidquam conjecturae meae obeſſe debet Albinovani cognomen, quo ibi ipſum compellat. Novimus enim Romanos pluribus ſaepe uſos fuiſſe cognominibus, vel agnominibus, quamquam non ſemper eadem ingererent, ut brevitati conſulerent, et ſupervacanea eliminarent. Ac illud nunc obſervandum venit, metri legibus fere adactum fuiſſe Horatium ad Albinovani cognomen uſurpandum, licet eumdem Floro commemorans, facile ſe ab hujusmodi cognomine temperaverit. Sane Decimus Brutus, unus e Caeſaris interfectoribus, Albinus ſalutabatur, ut ex Appiano Alexandrino intelligimus. Neque tamen in ejus ad Ciceronem epiſtolis, quae adhuc ſuperſunt, usquam hoc nomen oſtentavit. Tum Cinna, qui in Auguſtum conjurationem excitavit, non aliter ab hiſtoricis, quam Cn. Cornelius Cinna appellatur, quamquam et Magnus in faſtis conſularibus vocatus appareat, quod eſſet Pompeji Magni ſororis filius. Cur ergo quis neget, Celſum noſtrum Albinovanum etiam dictum fuiſſe, quod nonniſi ab Horatio eumdem hoc cognomine ſalutatum inveniamus?

Si hoc mihi concedatur, jam & illud conſequetur, ut vos nunc primum Celſum ñoſtrum agnoſcatis & ſcribam & comitem Tiberii, ſummi Praefecti bellicae in oriente expeditionis, quocum Horatius intima tunc jungebatur neceſſitudine. Ne, quaeſo, id vos in admirationem adducat; ſiquidem ab Horatio ipſo diſcere licet, (37) Tiberii cohortem litteratis viris, poëtis, & ſcriptoribus excelluiſſe, inter quos facile

(36) Lib. I. Epiſt. 8.
(37) Vide Horatii Epiſtolam 3tiam Lib. I. ad calcem.

facile praeſtare poterat A. Cornelius Celſus, ſi praeſertim ipſius officium in eo fuiſſet, ut litteras ad Auguſtum, & ad ceteros nomine Tiberii conſcriberet, quas ſane aureus ejusdem ſtilus, quem in ceteris operibus ſuſpicimus, elegantiſſimas effeciſſet.

At non huc ſolum conjecturae meae procedunt: longius progredior. Antiquitatem ſcrutatus deprehendi, poſtremis Auguſti annis Romae occubuiſſe Celſum quemdam, Ovidii amicum, qui certe vir fuerit probitate & ingenio praecellens neceſſe eſt, cum non aliter eum ab Ovidio commendari videam. (38) Memoria vos nunc repetere juvet, me ſuperius monuiſſe, ad hoc tempus Celſum neceſſario vitam produxiſſe, ut a Columella vir ſuae aetatis appellaretur. At vos facile mihi regerere poſſetis, cur & hic ipſe Celſus non alius, quam noſter ſit adſtruendus. Ego ſane ingenue fatebor, minime adeſſe mihi argumenta, quae rem certiſſimam faciant, at vero multa ſuppetere veroſimilia, quae ſatis ſint ad conjecturam minime abſonam ac levem conſtituendam. Quatuor tunc Romae aderant rerum ruſticarum ſcriptores, Hyginus, Atticus, Graecinus, et Cornelius Celſus. Profecto Ovidius tribus, quos primum deſignavi, ſumma benevolentia jungebatur, cum Suetonius (39) teſtetur, Hyginum fuiſſe Ovidii familiariſſimum, et ex Ovidii epiſtolis, quas de amoribus, et e Ponto conſcripſit, perſpicue pateat, amicitiam ipſum inter, et Atticum, atque Graecinum etiam interceſſiſſe. Quare illud facillime fieri inſuper potuit, ut quartum quoque amicitia fuerit proſequutus, Celſum nempe. Qui cum fuerit, ut video, *probitate*, et *ingenio* (40) ſpectabilis, nec aliter Celſum noſtrum fuiſſe appareat, facile adducor, ut credam, noſtrum, et Ovidii amicum, unum eumdemque fuiſſe. Nec ſane latere quemquam poteſt ratio, ob quam Ovidius hiſce Georgicis ſcriptoribus benevolentia, et voluntate jungeretur; ſiquidem et ipſe agriculturam impenſe coluit. Percurrite epiſtolam ſecundam libri IV. *ex Ponto*, ubi cum Severo queritur, deeſſe ſibi agrum, quem colat, etſi plures ruſticas exercitationes obire didiciſſet. Percurrite epiſtolam octavam libri I. ubi narrat, ſe

(38) Ex Ponto Epiſt. III. Lib. I.
(39) *De illuſtr. Grammat.* Cap. XX.
(40) *Nam probitas magnos ingeniumque facit.* Ovid. de Celſo.

se ipsum seruisse arbores, et coluisse hortos inter Clodiam, et Flaminiam viam, qui sibi instar litterarii, et suburbani secessus essent. His addo, hanc Ovidii cum Celso necessitudinem in aedibus Paulli Maximi, et Fabii filii initam fuisse, cum ibidem simul convenire solerent, et veluti litterarius coetus ibidem cogeretur, cujus princeps et dux erat Maximus Cotta, Fabii frater. (41) Nec nisi ad Maximum suum Ovidius conscribit dolorem, quo ipsum perculit Celsi obitus, de quo Maximus Ovidium certiorem fecerat, quemadmodum et Celso Romae justa solemniter persolverat. Non ego sane is sum, qui me rem vobis citra omnem dubitationis aleam proposuisse existimem, qui et id ingenue praefatus jam fuerim, quique me probabiles, ac verosimiles dumtaxat conjecturas consectari profitear. Quare si aliquo hae conjecturae nituntur fundamento (quod nemo facile negaverit), jam historiam longe ampliorem nobis nasci videbimus de Aulo Cornelio Celso, de quo fere nihil usquedum innotuerat; quemadmodum vidimus ad aureum Augusti saeculum retro tractum auctorem, e quo injuria fuerat jamdiu deturbatus. Haec, quae nonnisi summatim, et cursim nunc attigi, prolixius et uberius expensa et explanata deprehendetis in XII. meis epistolis, quas Italica lingua ad cl. virum Hieronymum Tiraboschium de Celso nuper dedi, quaeque Romanis typis satis eleganter superiore anno excusae sunt In iis etiam catalogum invenietis plurium msf. codicum, in quibus Celsi opera continentur, quosque consului in meis per Europam itineribus, tum et judicium, quod ferendum censui de veteribus, et recentibus Celsi editionibus, quae sane omnes elegantia, et diligentia inferiores deinceps erunt proditura propediem ex celebratissimis prelis vestris editione, quam exspectare fas est parem ceteris, quas peregistis, veterum scriptorum editionibus nitore, et magnificentia fore. Valete, et me, ut facitis, amare pergite.

ROMAE *IX. Kalendas Julias*
anno a C. N. MDCCLXXX.

(41) Vide omnes elegias Ovidii ad Fabium Maximum, & ad Maximum Cottam in Lib. ex Ponto.

A. CORN.

A. CORN. CELSI

MEDICINAE

LIBER PRIMUS.[1]

Ut alimenta ſanis corporibus Agricultura, ſic ſanitatem aegris Medicina promittit. Haec nusquam quidem non est: ſiquidem etiam imperitisſimae gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt. Veruntamen apud Graecos aliquanto magis, quam in ceteris nationibus, exculta eſt: ac ne apud hos quidem a prima origine, ſed paucis ante nos ſaeculis; utpote cum vetuſtiſſimus auctor AEſculapius celebretur. Qui quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc ſcientiam paulo ſubtilius excoluit, in deorum numerum receptus eſt. Hujus deinde duo filii, Podalirius & Machaon, bello Trojano ducem Agamemnonem ſecuti, non mediocrem opem commilitonibus ſuis attulerunt.

1. *A. Corn. Celſi Medicinae Liber Primus*] Lindenius addit, *Praefatio*; quae vox non extat in antiquis libris. In Codicibus Vaticanis II. & VII. habetur: *Aurelii Cornelii Celſi proemium*; in I. *Cornelii Celſi Medicinae Liber incipit*; in VI. *Cornelii Celſi Medicinae Libri VIII.* In Mediceo I. *CorneliI Celſi Artium Lib. VI. Item Medicinae Primus*; in aliis; *Artium Aurelii Cornelii Celſi Lib. VI. quae ratio Medicinae potiſſima ſit, et quemadmodum ſanos agere conveniat. Liber Primus Incipit Feliciter.* Sed Codex Medic. I. qui in inſcriptione lib. 5. & 6. & 8. ſolum habet cognomen *Celſi*, in lib. 4. autem ne id quidem; in lib. 2 & 3. & 7. habet *A. CorneliI Celſi.* Itaque praenomen *A.* cum Lindenio repono (Almeloveenius habet *Aur.*) & cum Criticis explico *Auli*, non, ut librarii fecerunt, *Aurelii.* Et quidem Hieronymus Rubeus in veteri Cod. Vaticano hanc libri ſexti inſcriptionem reperit: *Auli Cornelii Celſi liber ſextus, idemque Medicinae primus.* Ego Codicem iſtum non vidi. Vaticanus tamen VII. in fine lib. 6. habet: *Auli Cornelii Celſi liber ſextus finit, et ejusdem liber ſeptimus incipit feliciter*; ſed idem Codex aliis in locis habet *Aurelii.* Vide Clariſſimi Viri Joan. Baptiſtae Morgagni Epiſtolas in Celſum I. & IV.

lerunt. Quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attulisse auxilii, sed vulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has partes medicinae solas ab his esse tentatas [2], easque esse vetustissimas. Eodemque [3] auctore disci potest, morbos tum ad iram deorum immortalium relatos esse, & ab iisdem opem posci solitam. Verique simile est, inter nulla auxilia [4] adversae valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desidia, neque luxuria vitiarant [5]. Siquidem haec duo corpora, prius in Graecia, deinde apud nos afflixerunt. Ideoque multiplex ista medicina, neque olim [6], neque apud alias gentes necessaria, vix aliquos ex nobis [7] ad senectutis principia perducit. Ergo etiam post eos, de quibus retuli, nulli clari viri [8] medicinam exercuerunt; donec majore studio litterarum disciplina agitari coepit, quae ut animo praecipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia, sapientiae pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturae contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit: scilicet iis hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora quieta cogitatione [9], nocturnaque vigilia minuerant. Ideoque multos ex sapientiae professoribus peritos ejus fuisse accepimus; clarissimos vero ex iis Pythagoram, & Empedoclem, & Democritum. Hujus autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis [10], ab studio sapientiae discipli-

2. *Tentatas*] Constantinus in libri margine habet ex quodam Codice *probatas:* & ita est in Mediceis Codicibus quoque, praeterquam in primo.

3. *Eodemque*] In Codice Medic. I. & in Editione principe Florentina: *Eodem vero.*

4. *Inter nulla auxilia*] Ita ex MSS. Mediceis; licet in I. & alia manu in IV. & VII. supra vocem *nulla* posita sit particula *non*· unde vulgo *nonnulla*. Lindenius reponit *non multa.*

5. *Vitiarant*] Scaliger putat melius legi in quibusdam libris *tentarant.* Sic sane est in Editione Aldina an. 1528. Codices Medicei alii habent *vitiarant;* alii *vitiaverant*; aliqui *vitiaverat.*

6. *Neque olim*] Egnatius & Stephanus addunt *apud Graecos:* quas ego duas voces in nullo MS. inveni.

7. *Aliquos ex nobis*] Codices MSS. alii habent *ex nobis;* alii, quos inter Mediceus vetustior, *ex bonis.* Cum his ceterae Edd. faciunt; cum illis Lindeniana, sed habet *aliquot* pro *aliquos.*

8. *Nulli clari viri*] Lindenii lectionem probavi, quam Codd. Medicei confirmant. Vulgata lectio *nonnulli*, orta est ex eo, quod tum in primo eorum Codicum, tum in IV. & VII. hic quoque supra vocem *nulli* posita est particula *non.* Sed satis constat particulam istam, & cum Celsi sententia, & cum vero pugnare. Plinius initio lib. 29. Hist. Natur. *Sequentia* (tempora, post Trojana) *ejus* (Medicinae) *mirum dictu in nocte densissima latuerunt; tunc eam revocavit in lucem Hippocrates.*

9. *Quieta cogitatione*] Alii leg. *in quieta*; alii *inquieta.* Ego secutus sum Edit. Aldinam, & Cod. Medic. I.

10. *Quidem ex omnibus memoria dignis*] In Codice modo allato omittitur *quidem;* in ceteris Mediceis omittitur *ex omnibus.* Pro *dignis* autem omnes ii Codices itemque Editiones antiquissimae, princeps Florentina, & duae ann. 1493. 1497. & Juntina, & Aldina quoque habent *dignus.*

plinam hanc feparavit, vir & arte & facundia infignis [11]. Poft quem Diocles Caryftius, deinde Praxagoras & Chryfippus, tum Herophilus & Erafiftratus fic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diverfas curandi vias proceflerint. Iisdemque [12] temporibus in tres partes medicina diducta eft: ut una effet, quae victu; altera, quae medicamentis; tertia, quae manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, fecundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Graeci nominarunt. Ejus autem quae victu morbos curat, longe clariffimi auctores etiam altius quaedam agitare conati, rerum quoque naturae fibi cognitionem vindicarunt, tamquam fine ea, trunca & debilis medicina effet. Poft quos Serapion, primus omnium, nihil hanc rationalem difciplinam pertinere ad medicinam, profeffus, in ufu tantum [13] & experimentis eam pofuit. Quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto poft Heraclides Tarentinus, & alii quoque [14] non mediocres viri fecuti, ex ipfa profeffione fe ἐμπειρικοὺς appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque, quae victu curat, medicina divifa eft, aliis rationalem artem, aliis ufum tantum fibi vindicantibus: nullo vero quidquam poft eos, qui fupra comprehenfi funt, agitante, nifi quod acceperat: donec Afclepiades medendi rationem ex magna parte mutavit. Ex cujus fucceffloribus Themifon nuper ipfe quoque quaedam in fenectute deflexit. Et per hos quidem maxime viros falutaris ifta nobis profeffio increvit.

Quoniam autem ex tribus medicinae partibus, ut difficillima, fic etiam clariffima eft ea, quae morbis medetur [15], ante omnia de hac dicendum eft. Et quia prima in eo [16] diffenfio eft, quod alii fibi experimentorum tantummodo notitiam neceffariam effe contendunt; alii, nifi corporum rerumque ratione comperta [17], non fatis potentem ufum effe proponunt: indicandum eft, quae maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius noftra quoque opinio interponi poffit. Igitur ii, qui [18] rationalem medicinam profitentur, haec neceffaria effe proponunt: abditarum & morbos

11. *Vir & arte & facundia infignis*] Primo excepto, Codd. ceteri Medicei habent: *vir clarus et facundia infignis.*

12. *Iisdemque*] Lindenii Edit. & Codices quidam MSS. *Iisdem.*

13. *In ufu tantum*] *Tantum* quod ab Edd. plerisque abeffe video, extat in MSS. omnibus & Mediceis & Vaticanis, atque in Edit. I.

14. *Et alii quoque*] Ita in Lindeniana. In aliis Edd. & in Cod. Medic. I. *et aliqui;* in Codd. ceteris Mediceis: *alii quoque*, omiffo *et.*

15. *Quae morbis medetur*] Quae victu, non, ut Conftantinus interpretatur, quae medicamentis curat. Simili loquendi forma ad hanc partem fignificandam Celfus utitur in Praefat. lib. 7. *Siquidem in morbis etc.* ut cuique locum illum attente confideranti manifeftum erit.

16. *In eo*] Sic repofui ex Edit. Ruellii. Al. leg. *in ea.*

17. *Rerumque ratione comperta*] Lindenius leg. *rerumque naturalium etc.* deceptus a Conftantino, qui *Naturalium* margini adfcripfit ad explicationem.

18. *Igitur ii, qui*] Pronomen *ii* abeft a MSS. Mediceis, praeterquam a primo.

boſ continentium cauſarum notitiam, deinde evidentium, poſt haec etiam naturalium actionum, noviſſime partium interiorum. Abditas cauſas vocant, in quibus requiritur, ex quibus principiis noſtra corpora ſint, quid ſecundam, quid adverſam valetudinem faciat. Neque enim credunt, poſſe eum ſcire, quomodo morbus curare conveniat, qui, unde hi ſint, ignoret. Neque eſſe dubium, quin alia curatione opus ſit, ſi ex quatuor principiis vel ſuperans aliquod [19] vel deficiens adverſam valetudinem creat; ut quidam ex ſapientiae profeſſoribus dixerunt: alia, ſi in humidis omne vitium eſt; ut Herophilo viſum eſt: alia, ſi in ſpiritu; ut Hippocrati: alia, ſi ſanguis in eas venas, quae ſpiritui accommodatae ſunt, transfunditur, & inflammationem, quam Graeci φλεγμονὴν nominant, excitat, eaque inflammatio talem motum efficit, qualis in febre eſt; ut Eraſiſtrato placuit: alia, ſi manantia corpuſcula, per inviſibilia foramina ſubſiſtendo, iter claudunt; ut Aſclepiades contendit. Eum vero recte curaturum, quem prima origo cauſae non fefellerit. Neque vero inficiantur, experimenta quoque eſſe neceſſaria; ſed ne ad haec quidem aditum fieri potuiſſe, niſi ab aliqua ratione, contendunt. Non enim quidlibet antiquiores viros aegris inculcaſſe; ſed cogitaſſe, quid maxime conveniret, & id uſu exploraſſe, quo ante conjectura aliqua duxiſſet [20]. Neque intereſſe, an nunc jam pleraque [21] explorata ſint, ſi a conſilio tamen coeperunt. Et id quidem in multis ita ſe habere. Saepe vero etiam nova incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc uſus oſtenderit; & ideo neceſſarium ſit animadvertere, unde ea coeperint; ſine quo [22] nemo mortalium reperire poſſit, cur hoc, quam illo, potius utatur. Et ob haec quidem in obſcuro poſitas cauſas perſequuntur. Evidentes vero eas appellant, in quibus quaerunt, initium morbi

19. *Aliquod*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *aliquid*

20. *Quo ante conjectura aliqua duxiſſet*] In Edd. antiquioribus legitur: *quod ante conjectura aliqua duxiſſet.* Conſtantinus, qui *duxiſſent* habet cum aliis quibusdam, mallet *didiciſſent:* Lindenius leg. *ad quod ante conjectura aliqua ducti eſſent.* Ego repoſui *quo*, ut eſt in plerisque; & *duxiſſet*, quod eſt in omnibus MSS. Hanc lectionem Scaliger quoque habet ex veteri quodam Codice. In Medic. I. eſt: *an quod ante conjectura aliqua duxiſſet*; ſed *an* cum recenti litura. Vnde in Vatican. VI. *quod ante conjectura etc.* In aliis autem quibusdam legitur: *ante conjecturam aliqua* vel *aliquam*: quo mendo deceptus aliquis margini adſcripſit *credo ratio deeſt*; ut in Medic. II. atque in VII. videre licet. Adnotationem iſtam librarius totam in contextum recepit in III. IV. & VI. Vaticanus III. habet *quo ante conjecturam aliqua ratio duxiſſet.*

21. *An nunc jam pleraque*] Verba haec reſpiciunt illam Empiricorum ſententiam, quae infra habetur: *Primo tamen remedia exploranda ſumma cura fuiſſe; nunc vero jam explorata eſſe.* Sed librarii tres voces *an nunc jam* in unam contrahendo, multis varietatibus erroribusque viam aperuerunt; ut in MSS. video & Mediceis & Vaticanis. Ex gr. in Vaticano II. eſt *annutia*; in III. *annunciam*, & alia manu *initia in plerisque.* Neque aliunde profectam puto, aut Egnatii lectionem *an initia*, aut Lindenii *an initio.*

22. *Sine quo*] Linden. *ceu ſine quo.*

morbi calor attulerit, an frigus; fames, an ſatietas; &c. quae ſimilia ſunt. Occurſurum enim vitio [23] dicunt eum, qui originem non ignorarit. Naturales vero corporis actiones appellant, per quas ſpiritum trahimus & emittimus; cibum potionemque & aſſumimus & concoquimus: itemque, per quas eadem haec in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare venae noſtrae modo ſubmittant ſe, modo attollant; quae ratio ſomni, quae vigiliae ſit: ſine quorum notitia, neminem putant vel occurrere, vel mederi morbis, inter haec naſcentibus, poſſe. Ex quibus quia maxime [24] pertinere ad rem concoctio videtur, huic potiſſimum inſiſtunt; & duce alii Eraſiſtrato, teri [25] cibum in ventre contendunt; alii Pliſtonico Praxagorae diſcipulo, putreſcere; alii credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui: acceduntque Aſclepiadis aemuli, qui, omnia iſta vana & ſupervacua eſſe, proponunt: nihil enim concoqui, ſed crudam materiam, ſicut aſſumpta eſt, in corpus omne diduci. Et haec quidem inter eos parum conſtant: illud vero convenit, alium dandum cibum laborantibus, ſi hoc; alium, ſi illud verum eſt. Nam ſi teritur intus, eum quaerendum eſſe, qui facillime teri poſſit; ſi putreſcit, eum, in quo hoc expeditiſſimum eſt; ſi calor concoquit, eum, qui maxime calorem movet [26]: at nihil ex his eſſe quaerendum, ſi nihil concoquitur; ea vero ſumenda, quae maxime manent, qualia aſſumpta ſunt. Eademque ratione, cum ſpiritus gravis eſt, cum ſomnus aut vigilia urget, eum mederi poſſe arbitrantur, qui prius illa ipſa qualiter eveniant, perceperit. Praeter haec, cum in interioribus partibus & dolores & morborum varia genera naſcantur, neminem putant his adhibere poſſe remedia, qui ipſas [27] ignoret. Neceſſarium ergo eſſe incidere corpora mortuorum, eorumque viſcera atque inteſtina ſcrutari; longeque optime feciſſe Herophilum & Eraſiſtratum, qui

23 *Vitio*] *Initio* legit Lindenius. Non deeſſe Codices depravatos, in quibus ita ſcriptum ſit, Vaticanus V teſtatur.

24. *Quia maxime*] Locus hic ita legitur in Cod. Medic. I. & Edd. vetuſtioribus. *Ex quibus quum maxime pertinere ad rem concoctio videtur. Huic etc.* At in III. aliisque item Mediceis Codicibus: *Ex quibus quia maxime etc.* ut Scaliger invenit in ſuo Codice. Hos ego ſecutus ſum. Aldina Editio habet: *Ex quibus quia quam maxime etc.* Eam ſecuti ſunt Stephanus & Lindenius.

25. *Teri cibum*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur *atteri.* Infra legitur & *teri* librorum omnium conſenſu. Cicero quoque ſimplici verbo *terere* uſus eſt in eadem re lib. 2. de Nat. Deor. cap. 54. ut quidem legunt Manutius & Lambinus: nam alii, pro *et terendo cibo*, habent *exterendo cibo.*

26. *Calorem movet*] Vulgo legitur *moveat;* quo modo eſt in Cod. Medic. I. Sed quia ſequens particula *at* abeſt ab eo Codice, *moveat* mendoſum eſſe ſuſpicor, pro *movet: at.* Ita enim habent Codices ceteri Medicei; quos ego ſecutus ſum. Lindenius leg. *foveat;* ut habet in Editionis ſuae margine Conſtantinus.

27 *Qui ipſas*] Hoc eſt interiores partes. Vt ita legatur poſcunt ſententia & recta conſtructionis ratio. Neque magna mutatio eſt; ſiquidem Cod. Medic. I. habet *qui ipſa.* Alii leg. *quae ipſe;* Lindenius, *quas ipſe.*

qui nocentes homines, a regibus ex carcere acceptos, vivos inciderint, confiderarintque, etiamnum fpiritu remanente, ea, quae natura ante claufiffet, eorumque pofitum [28], colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, laevorem, contactum [29]; proceffus deinde fingulorum & receffus, & five quid inferitur alteri, five quid partem alterius in fe recipit. Neque enim, cum dolor intus incidit, fcire quid doleat, eum, qui qua parte quodque vifcus inteftinumve fit, non cognoverit: neque curari id quod aegrum eft, poffe ab eo, qui, quid fit, ignoret. Et cum per vulnus alicujus vifcera patefacta funt, eum, qui fanae cujusque colorem partis ignoret, nefcire quid integrum, quid corruptum fit; ita ne fuccurrere quidem poffe corruptis. Aptiusque extrinfecus imponi remedia, compertis interiorum & fedibus & figuris, cognitaque eorum magnitudine: fimilesque omnia quae pofita funt, rationes habere. Neque effe crudele, ficut plerique proponunt, hominum nocentium, & horum quoque paucorum, fuppliciis remedia populis innocentibus faeculorum omnium quaeri.

Contra ii, qui fe ἐμπειρικὸς ab experientia nominant, evidentes quidem caufas, ut neceffarias, amplectuntur: obfcurarum vero caufarum & naturalium actionum quaeftionem ideo fupervacuam effe contendunt, quoniam non comprehenfibilis [30] natura fit. Non poffe vero comprehendi, patere ex eorum, qui de his difputarunt, difcordia; cum de ifta re, neque inter fapientiae profeffores, neque inter ipfos medicos conveniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? cur huic potius, quam Afclepiadi? Si rationes fequi velit, omnium poffe videri non improbabiles; fi curationes, ab omnibus his aegros perductos effe ad fanitatem: ita neque difputationi, neque auctoritati cujusquam fidem derogari oportuiffe. Etiam fapientiae ftudiofos maximos medicos effe, fi ratiocinatio hoc faceret [31]: nunc illis verba fupereffe, deeffe medendi fcientiam. Differre quoque pro natura locorum, genera medicinae; & aliud opus effe

28. *Pofitum*] *Pofituram* communiter legitur. Scaliger in exemplaris fui margine adfcripfit *pofitum*, ex veteri aliquo Codice, ut opinor. Sic certe habet Mediceus I. atque haec vox occurrit pluribus in locis: iterum ac tertio in hac ipfa Praefat. & in lib. 5. c. 26; & initio lib. 8. *Pofitura* alibi apud Celfum non invenitur.

29. *Contactum*] Ruellius habet *contractum*; Lindenius ex conjectura Conftantini *confractum*. Vide quae ad hunc locum fcripferunt Viri Clariffimi Facciolatus & Morgagnus. Ego hoc unum addo: Codices & Mediceos & Vaticanos habere *contactum*. In Medic. VI. qui ex III. defcriptus eft, cum *contractum* librarius fcripfiffet, erraffe fe vidit: itaque litteram *r* expunxit. Infra pro *ita ne fuccurrere quidem*, Lindenius leg. *ideo nec fuccurrere quidem*.

30. *Non comprehenfibilis*] Ita in MSS. Mediceis I. III. aliisque. Vulgo legitur *incomprehenfibilis*.

31. *Hoc faceret*] Non improbo *hos faceret*; quo modo Lindenius edidit: nam eadem loquendi forma infra habetur: *quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit.* Malui tamen veterem lectionem, retinere, ouia MSS. omnibus confirmari video.

eſſe Romae, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quod ſi morbos eae cauſae facerent, quae ubique eaedem eſſent[32], remedia quoque ubique eadem eſſe debuiſſe. Saepe etiam cauſas apparere, ut puta lippitudinis, vulneris; neque ex his patere medicinam. Quod ſi ſcientiam hanc non ſubjiciat evidens cauſa, multo minus eam poſſe ſubjicere, quae in dubio eſt. Cum igitur illa incerta, incomprehenſibilis[33] ſit, a certis potius & exploratis petendum eſſe praeſidium; id eſt iis, quae experientia in ipſis curationibus docuerit; ſicut in ceteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem aut gubernatorem diſputatione, ſed uſu fieri. Ac nihil iſtas cogitationes ad medicinam pertinere, eo quoque diſci, quod qui diverſa de his ſenſerint, ad eamdem tamen ſanitatem homines perduxerint. Id enim feciſſe, quia non ab obſcuris cauſis, neque a naturalibus actionibus, quae apud eos diverſae erant, ſed ab experimentis, prout cuique reſponderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab iſtis quaeſtionibus deductam eſſe medicinam, ſed ab experimentis. Aegrorum enim qui ſine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum aſſumpſiſſe, alios propter faſtidium abſtinuiſſe; levatumque magis eorum morbum eſſe[34], qui abſtinuerant. Itemque alios in ipſa febre aliquid ediſſe, alios paulo ante eam, alios poſt remiſſionem ejus; optime deinde iis ceſſiſſe, qui poſt finem febris id fecerant. Eademque ratione alios inter principia protinus uſos eſſe cibo pleniore, alios exiguo; gravioresque eos factos, qui ſe implerant. Haec ſimiliaque cum quotidie inciderent, diligentes homines notaſſe, quae plerumque melius reſponderent: deinde aegrotantibus ea praecipere coepiſſe. Sic medicinam ortam, ſubinde aliorum ſalute, aliorum interitu, pernicioſa diſcernentem a ſalutaribus. Repertis deinde jam remediis[35], homines de rationibus eorum diſſerere coepiſſe: nec poſt rationem, medicinam eſſe inventam, ſed poſt inventam medicinam, rationem eſſe quaeſitam. Requirere etiam, ratio idem doceat

32. *Eae cauſae facerent, quae ubique eaedem eſſent*] Cauſae, quas abditas vocant, ubique eaedem ſunt. Igitur ſi morbos cauſae iſtae facerent, ajunt remedia quoque ubique eadem eſſe debuiſſe. Sententiae hujus vim non ſatis expreſſeris, ſi cum Egnatio, ut non pauci, legas: *eaedem cauſae facerent ubique, remedia quoque etc.* Sic tamen habetur in MSS. Mediceis omnibus, excepto primo, & in quibusdam Vaticanis.

33. *Incomprehenſibilis*] Alii cum Egnatio leg. *incomprehenſibiliſque.* Sed *que* non eſt in MSS. Mediceis, neque in Edd. vetuſtioribus; & poteſt abeſſe.

34. *Morbum eſſe*] *Eſſe* non eſt in MSS. Mediceis, niſi in primo. Lindenius leg. *fuiſſe.*

35. *Repertis deinde jam remediis*] Ita in Mss. Mediceis & in Edit. I. Editio an. 1493. habet: *Repertis deinde miāe rediis*; duabus videlicet litteris in locum non ſuum traductis. Nam prima atque ultima vocis *miāe*, ipſa eſt ſyllaba *me* deficiens in *rediis*. In Edit. an. 1 97. ex mendoſa illa voce factum eſt *medicinae*, & ſyllaba *me* in *rediis* ſuppleta. Hinc: *Repertis deinde medicinae remediis*; quam lectionem omnes poſtea retinuerunt, ſed addita, ſi Egnatium & Lindenium excipias, particula *jam*.

ceat [36] quod experientia, an aliud: ſi idem, ſupervacuam eſſe; ſi aliud, etiam contrariam. Primo tamen remedia exploranda ſumma cura fuiſſe, nunc vero jam explorata eſſe; neque aut nova [37] genera morborum reperire, aut novam deſiderari medicinam. Quod ſi jam incidat [38] mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obſcuris: ſed eum protinus viſurum, cui morbo id proximum ſit; tentaturumque remedia ſimilia illis, quae vicino malo ſaepe ſuccurrerint; & per ejus ſimilitudinem opem reperturum. Neque enim ſe dicere, conſilio medcum non egere, & irrationale animal hanc artem poſſe praeſtare; ſed has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinere; quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat; neque ad rem pertineat [39], quomodo, ſed quid optime digeratur [40]; ſive hac de cauſa concoctio incidat [41], ſive de illa; & ſive concoctio ſit illa, ſive tantum digeſtio. Neque quaerendum eſſe quomodo ſpiremus, ſed quid gravem tardumque ſpiritum expediat: neque quid venas moveat, ſed quid quaeque motus genera ſignificent. Haec autem cognoſci experimentis. Et in omnibus ejusmodi cogitationibus in utramque partem diſſeri poſſe: itaque ingenium & facundiam vincere; morbos autem, non eloquentia, ſed remediis curari. Quae ſi quis elinguis uſu diſcreta bene norit, hunc aliquanto majorem medicum futurum, quam ſi ſine uſu linguam ſuam excoluerit. Atque ea quidem, de quibus eſt dictum, ſupervacua eſſe tantummodo; id vero, quod reſtat, etiam crudele: vivorum hominum alvum atque praecordia incidi, & ſalutis humanae praeſidem artem, non ſolum peſtem alicui, ſed hanc etiam atrociſſimam inferre; cum praeſertim ex iis, quae tanta violentia quaerantur, alia non poſſint omnino cognoſci, alia poſſint etiam ſine ſcelere. Nam colorem, laevorem, mollitiem, duritiem, ſimiliaque omnia, non eſſe talia, inciſo corpore, qualia integro fuerint: quia cum, corporibus inviolatis [42], haec tamen metu,

36. *Ratio idem doceat*] Libri antiqui habent *ſi ratio*. Particulam ſuſtulit Lindenius.

37. *Neque aut nova*] Ita in Cod. Medic. I. Vulgo legitur: *neque ulla aut nova*; ut eſt in aliis MSS.

38. *Si jam incidat*] Codices Medicei omnes praeter primum omittunt *jam*.

39. *Ad rem pertineat*] In Cod. Medic. VII. & in Edit. Lindenii, & in margine Conſtantinianae: *ad rem pertinere*.

40. *Sed quid optime digeratur*] Ruellius edidit: *ſed quam id optime digeratur*; ut Caeſarius margini adſcripſerat ex conjectura. Sed nihil mutandum; licet in multis MSS. pro *quid*, ſit *quam*. Veterem lectionem comprobat Mediceus I.

41. *Incidat*] Lindenius aliique quidam, Caeſarii Editionem ſecuti, habent *intercidat*. Sed mendum fortaſſe ſubeſt in Edit. Caeſarii. Editiones vetuſtiores & Codd. Medicei habent *incidat*.

42. *Quia cum corporibus inviolatis*] In edit. Lindenii: *Tum quia, corporibus inviolatis, haec tamen metu, dolore, inedia, cruditate, laſſitudine, et mille aliis mediocribus affectibus ſaepe mutantur. Unde multo magis veriſimile, interiora, quibus major mollities, & lux ipſa nova eſt &c.* Sed quaecumque Lindenio cauſa fuerit hunc locum immutandi; mihi quidem nulla eſt, cur non malim veterem lectionem ex MSS. fide retinere. Mediceus I

metu, dolore, inedia, cruditate, laſſitudine, mille aliis mediocribus affectibus ſaepe mutentur; multo magis veriſimile eſt, interiora, quibus major mollities, lux ipſa nova ſit, ſub graviſſimis vulneribus & ipſa trucidatione mutari. Neque quidquam eſſe ſtultius, quam quale quidque vivo homine eſt, tale exiſtimare eſſe moriente, immo jam mortuo. Nam uterum quidem, qui minus ad rem pertineat[43], ſpirante homine poſſe diduci: ſimulatque vero ferrum[44] ad praecordia acceſſit, & diſciſſum transverſum ſeptum eſt, quod membrana quadam ſuperiores partes ab inferioribus diducit (διάφραγμα Graeci vocant) hominem protinus animam amittere: ita mortui demum[45] praecordia & viſcus omne in conſpectum latrocinantis medici dari neceſſe eſt tale, quale[46] mortui ſit, non quale vivi fuit. Itaque conſequi medicum ut hominem crudeliter jugulet; non ut ſciat, qualia vivi[47] viſcera habeamus. Si quid tamen ſit, quod adhuc ſpirante homine conſpectui ſubjiciatur, id ſaepe caſum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem a latronibus exceptum ſic vulnerari, ut ejus interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia: ita[48] ſedem, poſitum, ordinem, figuram, ſimiliaque alia[49] cognoſcere prudentem medicum, non caedem, ſed ſanitatem molientem; idque per miſericordiam diſcere, quod alii dira crudelitate cognoverint. Ob haec, ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe; quae etſi non

diceus I. tamen & Vaticanus VI. habent: *inviolata ſunt* pro *inviolatis*, atque *et mille* pro *mille*; omnesque praeter Vaticanum II. *veriſimile eſſe* pro *veriſimile eſt.*

43. *Qui minus ad rem pertineat*] Id non usquequaque verum eſt; ſed Empirici ſerviunt cauſae, quam agunt. Simili autem dicendi forma Celſus ſupra uſus eſt; *maxime pertinere ad rem concoctio videtur*; & alibi quoque. Locus tamen non caret difficultate, ut Morgagno videtur; idque ex eo quoque colligit, quod quidam interrogationis notam ponunt poſt ſequens verbum *diduci*; alii leg. *qui minus:* ſcilicet ad ſenſum expediendum, ut ipſi putant. Nonnulli etiam variare conati ſunt; ut Conſtantinus qui ſic legendum cenſet: *Nam ne uterum quidem, qui minus &c.* & longe gravius Lindenius, qui habet: *Nam ne uterum quidem, ut nihilominus aërem contineat.* Sed non variant MSS. Codices neque Medicei, neque Vaticani; vixque mihi perſuadeo, Lindenium aliud huc attuliſſe, praeter conjecturam, atque eam haud ſane probabilem, ut Morgagnus oſtendit.

44. *Simulatque vero ferrum*] Cod. Medic. II. *ſimulatque non ferrum*; I. *ſimul atqui ut ferrum*; & in margine *certe* ad explicandum *atqui*, quod evidens eſt perperam eſſe ſcriptum pro *atque.* Particula *ut*, niſi forte corrupta eſt ex *vero*, addita videtur ab aliquo, qui *atqui* pro *certe* uſurpatum fuiſſe exiſtimavit. Num igitur legendum *ſimul atque ferrum?* Sed vulgata lectio proba eſt, & multorum Codicum teſtimonio comprobatur.

45. *Ita mortui demum*] Linden. *itaque demum mortui.*

46. *Dari neceſſe eſt tale, quale*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *dari; quod neceſſe ſit tale eſſe, quale:* Lindenius, *neceſſe eſt.*

47. *Vivi*] Non eſt vox haec in Cod. Medic. I.

48. *Et in alio alia: ita*] Pro *ita* in Aldina Editione mendoſe eſt, ut in Medic. I. & aliquo alio Ms. Codice, *ſita.* Quidam cum Ruellio leg. *& in alio alia ſita; ita;* Lindenius, *pars, & in alio alia aperiatur; atque ita.*

49. *Similiaque alia*] Ita in Codicibus MSS. & in Editione Aldina. In ceteris Edd. omittitur *alia.*

non crudelis, tamen foeda sit; cum aliter pleraque in mortuis se habeant: quantum vero in vivis cognosci potest, ipsa curatio ostendat.

Cum haec per multa volumina, perque magnae contentionis disputationes a medicis saepe tractata sint atque tractentur: subjiciendum est, quae proxima vero videri possint. Ea neque addicta [50] alterutri opinioni sunt, neque ab utraque nimium abhorrentia; media quodammodo inter diversas sententias: quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, sine ambitione verum scrutantibus, ut in hac ipsa re. Nam quae demum causae, vel secundam valetudinem praestent, vel morbos excitent; quomodo spiritus, aut cibus, vel trahatur [51], vel digeratur, ne sapientiae quidem professores scientia comprehendunt, sed conjectura persequuntur [52]. Cujus autem rei non est certa noticia, ejus opinio certum reperire remedium non potest. Verumque est, ad ipsam curandi rationem nihil plus conferre, quam experientiam. Quamquam igitur multa sint, ad ipsas artes proprie non pertinentia, tamen eas adjuvant, excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturae rerum contemplatio, quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Verique simile [53] est, & Hippocratem & Erasistratum & quicumque alii, non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturam ex aliqua parte scrutati sunt, non ideo quidem medicos fuisse, verum ideo quoque majores medicos extitisse. Ratione vero opus est ipsi medicinae, etsi non inter obscuras causas [54], neque inter naturales actio-

50. *Possint. Ea neque addicta* &c.] Lindenius ita leg. *possint, neque addicta alterutri opinioni, neque ab utraque nimium abhorrentia, sed medio quodammodo inter diversas sententias, quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, sine ambitione verum scrutantibus, perinde ut in hac ipsa re.*

51. *Trahatur*] Celsus paulo supra: *Naturales vero corporis actiones appellant, per quas spiritum trahimus & emittimus.* Ita autem reposui ex Codice Mediceo I. Vaticanus II. habet *detrahant:* Codices alii & Editiones antiquae *detrahatur:* Lindenii Editio & quidam Constantini Codex *deferatur.* Alii legendum putant *distrahatur.*

52. *Persequuntur*] Linden. *prosequuntur.*

53. *Reddit. Verique simile* &c.] Codex Mediceus I. ita habet: *reddit profectumque Verisimile* &c. a Palavicino autem emendatum, *reddit profectum. Verique simile* &c. atque ita legitur in Editione principe Fiorentina, duabus antiquissimis ann. 1493. 1497. Juntina, & Caesariana. Superiora autem verba in iisdem Editionibus sic interpunguntur: *quamvis non faciat medicum aptiorem: tamen medicinae* &c. At Egnatius & Stephanus leg. *quamvis non faciat medicum aptiorem, tamen medicinae reddit perfectum. Verique simile* &c. Constantinus, *quamvis non faciat medicum: aptiorem tamen medicinae reddit, atque perfectum. Verique simile* &c. ut est in margine Editionis Gryphianae. Denique Lindenius, *quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Profecto verisimile* &c. Ego Scaligero accedo recte conjicienti, *perfectum* glossema esse, quod ex margine in contextum migravit. Et sane *profectumque*, quod omnes istas varietatis peperit, abest a ceteris Mediceis Codicibus. Paulo infra Mediceus I. habet *aliqua parte*, omissa praepositione *ex.*

54. *Etsi non inter obscuras causas*] Medicina tametsi obscuras causas & naturales actiones non persequitur, tamen cum conjecturalis ars sit, saepe ratione opus habet; quia scilicet non solum conjectura, sed ne experientia quidem ei plerumque respondet. Celsi sententiam Constantinus assecutus non videtur, qui ita reponendum putet; *etsi non semper inter obscuras causas, atque inter*

actiones, tamen saepe. Est enim haec ars conjecturalis, neque respondet ei plerumque non solum conjectura, sed etiam experientia. Et interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur, sicut assuevit. Rarius, sed aliquando morbus quoque ipse novus est: quem non incidere, manifeste falsum est; cum aetate nostra quaedam [55], ex naturalibus partibus carne prolapsa & arente [56], intra paucas horas exspiraverit; sic ut nobilissimi medici neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ego nihil tentasse judico, quia [57] nemo in splendida persona periclitari conjectura sua voluerit; ne occidisse, nisi servasset, videretur: veri tamen simile est, potuisse aliquid cogitare [58], detracta tali verecundia, & fortasse responsurum fuisse id, quod aliquis esset expertus. Ad quod medicinae genus, neque semper similitudo aliquid confert; & si quando confert, tamen id ipsum rationale est, inter multa similia genera [59] & morborum, & remediorum, cogitare, quo potissimum medicamento sit utendum. Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non ubique fortasse, sed saepius tamen etiam respondeat. Petet autem novum quoque consilium [60], non ab rebus latentibus (istae enim dubiae & incertae sunt) sed ab iis, quae explorari possunt; id est evidentibus causis. Interest enim, fatigatio morbum, an sitis, an frigus, an calor, an vigilia, an fames fecerit, an cibi vinique abundantia, an intemperantia libidinis. Neque ignorare hunc oportet, quae sit aegri natura: humidum magis, an magis siccum corpus ejus sit; validi nervi, an infirmi; frequens adversa valetudo, an rara; eaque, cum est, vehemens esse soleat, an levis; brevis, an longa: quod is vitae genus sit secutus, laboriosum, an quietum; cum luxu, an cum frugalitate. Ex his enim, similibusque, saepe curandi nova ratio ducenda est.

Quamvis ne haec quidem sic praeteriri debent, quasi nullam contro-ver-

inter &c. Idem de Lindenio dicendum: is enim ita leg. *si non semper inter obscuras causas, neque inter* &c.

55. *Quaedam*] Perperam Caesarius, Gryphius, & Pantinus leg. *quidam*. Codices MSS. habent *quaedam*; nisi quod in Mediceo I. mendose est *quae*.

56. *Arente*] Constantinus margini adscripsit *haerente*, ut habent plerique MSS. Codices. Sed legendum *arente*; itaque est in Mediceo I. Carnem hanc ex naturalibus foeminae prolapsam arentemque Morgagnus & Hallerus uterum fuisse existimant, inversum & gangraena affectum.

57. *Quos ego nihil tentasse judico, quia* &c.] Pro *ego*, *eo* reponendum videtur. Ita enim constructioni minima mutatione consulitur. Egnatius aliique eum secuti leg. *Quos ego nihil ideo tentasse judico, quia* &c. Caesarius, *quos ergo nihil tentasse judico, quia* &c. Lindenius, *quos ideo nihil tentasse judico, quia* &c.

58. *Cogitare*] Lindenius reposuit *excogitare*. Sed *cogitare*, quod habent antiqui libri, idem valet. Nepos in Datam. cap. 6. *quod ad perniciem fuerat cogitatum, id ad salutem convertit.*

59. *Inter multa similia genera*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *multa*.

60. *Novum quoque consilium*] Cod. Mediceus I. habet, *novum quodque consilium*.

versiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex his fieri morbos dixit; quoniam & alii, & iidem alias post ista non febricitarent: & quidam medici [61] saeculi nostri, sub auctore, ut ipsi videri volunt, Themisone, contendunt, nullius causae notitiam quidqnam ad curationes pertinere; satisque esse, quaedam communia morborum intueri. Siquidem [62] horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mistum. Nam modo parum excernere aegros, modo nimium; modo alia parte parum, alia nimium. Haec autem genera morborum; modo acuta esse, modo longa; & modo increscere, modo consistere; modo minui [63]. Cognito igitur eo, quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerendum esse; si profluvio laborat, continendum; si mistum vitium habet, occurrendum subinde vehementiori malo. Et aliter acutis morbis medendum, aliter vetustis; aliter increscentibus, aliter subsistentibus, aliter jam ad sanitatem inclinatis [64]. Horum observationem medicinam esse; quam ita finiunt, ut quasi viam quamdam, quam μέθοδον Graeci nominant [65], eorumque, quae in morbis communia sunt, contemplatricem esse contendant. Ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari volunt: cum ab illis eo nomine dissentiant, quod in conjectura rerum latentium nolunt esse medicinam; ab his eo, quod parum artis esse in observatione experimentorum credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primum ipsa evidentia ejus opinioni repugnat; quia raro, nisi post horum aliquid, morbus venit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eumdem alias, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quaedam subesse corpori, vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quae vel in alio non sunt, vel in hoc alias non fuerunt; eaque per se non tanta, ut concitent morbum, tamen obnoxum magis aliis injuriis corpus efficiant. Quod si contemplationem rerum naturae, quam temere medici sibi vindicant [66], satis comprehendisset, etiam illud

61. *Et quidam medici*] Lindenius, abrupta sententia, leg. *Et quidam Methodici.* Hinc vox *Methodicus* a quibusdam inter latinas refertur: sed perperam. Lindenius enim id in textum recepit, quod a Constantino additum margini fuerat ad explicationem. Libri antiqui tum manuscripti, tum editi habent *medici:* alii vero *quidam*; alii mendose *quidem.*

62. *Siquidem*] Lindenius leg. *Et quidem.*

63. *Modo minui*] Alii addunt *consueverunt:* sed perperam, quia constructio, cum regatur a verbo *contendunt*, infinitum postulat. Itaque Lindenius, ex Constantini emendatione, legit *consuevisse*: quod verbum ego sustuli ex fide Codicis Medicei I.

64. *Inclinatis*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *inclinantibus.*

65. *Graeci nominant*] Vox *Graeci* abest a Codice Mediceo I. & fortasse recte.

66. *Quam temere medici sibi vindicant*] Rerum naturae contemplationem ad medicos proprie pertinere non existimat; idque supra quoque ostendit his verbis: *Quamquam igitur multa sint ad ipsas artes proprie non pertinentia, tamen eas adjuvant excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturae rerum contemplatio, quamvis non faciat medi-*

lud sciffet, nihil omnino ob unam causam fieri, sed id pro causa appre-
hendi, quod contulisse plurimum videtur. Potest autem id, dum so-
lum est, non movere, quod junctum aliis maxime movet. Accedit ad
haec, quod ne ipse quidem Erasistratus, qui transfuso in arterias san-
guine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere, repe-
rit, cur ex duobus aeque repletis, alter in morbum incideret[67], alter
omni periculo vacaret; quod quotidie fieri apparet[68]. Ex quo disci
potest, ut vera sit illa transfusio, tamen illam, non per se, cum ple-
num corpus est, fieri, sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis
vero aemuli, si perpetua, quae promittunt, habent, magis etiam,
quam ulli[69] rationales sunt. Neque enim, si quis non omnia tenet,
quae rationalis alius probat, protinus alio novo nomine artis indiget; si
modo, quod primum est, non memoriae soli, sed rationi quoque insi-
stit. Sin, quod vero propius est, vix ulla perpetua praecepta medici-
nalis ars recipit, idem sunt[70], quod ii, quos experimenta sola susti-
nent: eo magis, quoniam, compresserit aliquem morbus, an fuderit[71],
quilibet etiam imperitissimus videt: quid autem compressum corpus re-
solvat, quid solutum teneat, si a ratione tractum est, rationalis est me-
dicus; si, ut ei qui se rationalem negat, confiteri necesse est, ab ex-
perientia, empiricus. Ita[72] apud eum morbi cognitio extra artem,
medicina intra usum est. Neque adjectum quidquam empiricorum pro-
fessioni, sed demptum est; quoniam illi multa circumspiciunt, hi tan-
tum facillima, & non plus, quam vulgaria. Nam & ii, qui pecori-
bus ac jumentis medentur, cum propria cujusque ex mutis animali-
bus[73] nosse non possint, communibus tantummodo insistunt: & exte-
rae gentes, cum subtilem medicinae rationem non noverint, commu-
nia

medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Et sub hujus Praefat. finem: *rationalem quidem puto medicinam esse debere: instrui vero ab evidentibus causis; obscuris omnibus non a cogitatione artificis, sed ab ipsa arte rejectis.* Et lib. 2. cap. 14. *Quas tamen species si quis curiosius aestimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una causa pendere, quae demit.* Lindenius tamen, antiquis libris invitis, leg. *quam non temere* &c.

67. *Incideret*] Alii omnes *inciderit*, & postea *vacarit*. Ego sic lego ex Cod. Medic. I.

68. *Fieri apparet*] Secutus sum & Codicem modo allatum, & Lindenii Editionem. Al. post *apparet*, addunt *non discreverit*, & verba, quae antecedunt, sic distinguunt: *incidere reperit; cur* &c.

69. *Quam illi*] In Edit. Lindenii & in aliquo Cod. MS. legitur *quam illi*.

70. *Idem sunt*] Lindenius aliique quidam, Aldinam Editionem secuti, habent: *iidem sunt*.

71. *Compresserit aliquem morbus, an fuderit*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *si compresserit*: Lindenius, *si compresserit*; & deinde, *aut fuderit*; ut malebat Constantinus.

72. *Empiricus. Ita*] Secutus sum Codicem MS. modo allatum, in quo est: *Empericus. Ita.* Alii leg. *Empiricus est. Ita*, Lindenius, *Empiricus. Et ita.*

73. *Ex mutis animalibus*] Plerique leg. *multis*, ut est in Cod. Medic. I. Sed recte Codices alii, *mutis*; & ita Stephanus & Lindenius ediderunt.

nia tantum vident: & qui ampla valetudinaria nutriunt [74], quia ſingulis ſumma cura conſulere non ſuſtinent, ad communia iſta confugiunt. Neque, hercules, iſtud antiqui medici neſcierunt [75], ſed his contenti non fuerunt. Ergo etiam vetuſtiſſimus auctor Hippocrates dixit, mederi oportere, & communia, & propria intuentem. Ac ne iſti quidem ipſi intra ſuam profeſſionem conſiſtere ullo modo poſſunt: ſiquidem & compreſſorum & fluentium morborum genera ſunt; faciliusque id in iis, quae fluunt, inſpici poteſt. Aliud eſt enim ſanguinem, aliud bilem, aliud cibum vomere; aliud dejectionibus, aliud torminibus laborare; aliud ſudore digeri, aliud tabe conſumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut oculos, aureſque: quo periculo nullum humanum membrum vacat. Nihil autem horum ſic ut aliud curatur. Ita protinus in his a communi fluentis morbi contemplatione ad propriam medicina deſcendit. Atque in hac quoque rurſus alia proprietatis notitia ſaepe neceſſaria eſt; quia non eadem omnibus, etiam in ſimilibus caſibus, opitulantur. Siquidem certae quaedam res ſunt, quae in pluribus ventrem aut adſtringunt, aut reſolvunt: inveniuntur tamen, in quibus aliter, atque in ceteris, idem [76] eveniat. In his ergo communium inſpectio contraria eſt, propriorum tantum ſalutaris. Et cauſae quoque aeſtimatio ſaepe morbum ſolvit. Ergo etiam ingenioſiſſimus ſaeculi noſtri medicus, quem nuper vidimus, Caſſius, febricitanti cuidam, & magna ſiti affecto, cum poſt ebrietatem eum premi coepiſſe cognoſſet [77], aquam frigidam ingeſſit. Qua ille epota, cum vini vim miſcendo fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſudore diſcuſſit. Quod auxilium medicus opportune providit, non ex eo, quod aut adſtrictum [78] corpus erat, aut fluebat; ſed ex cauſa, quae ante praeceſſerat. Eſt-

74. *Qui ampla valetudinaria nutriunt*] Qui multos curant, ut fit in amplis valetudinariis. Sic reſtitui ex Cod. Medic. I. Communiter legebatur: *qui ample valetudinarios nutriunt;* ut eſt in eodem illo Codice ex mutatione inducta a Palavicino; quem alii Codices decepiſſe videntur in quibus habetur: *ampla valetudinarios.* Ceterum *nutrire* pro *curare* apud Celſum frequens eſt. Lib. 3. cap. 9. *ejusmodi medici melius alienos aegros, quam ſuos nutriunt;* lib. 6. cap. 6. ſect. 16. *Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur;* & ſect. 27. *Satisque conſtat, hoc collyrium adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe, exceptis iis, quae lenibus nutriuntur:* quo loco quid valeat *nutrire*, praeclare explicat alius ſimilis locus ſect. 31. *Verum in baſilico quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.*

75. *Iſtud antiqui medici neſcierunt*] Ita in Edit. Lindenii, itemque in Cod. Medic. III. & aliquo alio. In primo & in Edd. ceteris: *iſtud & antiqui &c.*

76. *Idem*] Conſtantinus invenit *id* in quodam Codice: in Mediceis eſt *idem*, ut vulgo legitur.

77. *Cognoſſet*] Ita ſcriptum fuerat in Cod. Medic. I. quod adhuc cognoſci poteſt. Librarius poſtea ſic mutavit, ut legatur, quomodo in aliis MSS. & vulgo quoque legitur, *cognoſceret.*

78. *Adſtrictum*] *Strictum* legunt alii omnes, ſed in Editione prima, ut in MSS. Mediceis; legitur *adſtrictum.*

Eſtque etiam proprium aliquid & loci & temporis, iſtis quoque auctoribus: qui cum diſputant, quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit, praecipiunt ut gravibus aut locis aut temporibus magis vitetur frigus, aeſtus, ſatietas, labor, libido; magisque ut conquieſcat iisdem locis [79] aut temporibus, ſi quis gravitatem corporis ſentit; ac neque vomitu ſtomachum, neque purgatione alvum ſollicitet. Quae vera quidem ſunt; a communibus tamen ad quaedam propria deſcendunt. Niſi perſuadere nobis volunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod coelum, quod tempus anni ſit; aegris vero non eſſe: quibus tanto magis omnis obſervatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quin etiam morborum in iisdem hominibus aliae atque aliae proprietates ſunt; & qui ſecundis aliquando fruſtra curatis eſt, contrariis ſaepe reſtituitur. Plurimaque in dando cibo diſcrimina reperiuntur; ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius adoleſcens [80], quam puer; facilius in denſo coelo, quam in tenui; facilius hieme, quam aeſtate; facilius uno cibo, quam prandio quoque aſſuetus; facilius inexercitatus, quam exercitatus homo ſuſtinet. Saepe autem in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt, qui minus inediam tolerat. Ob quae conjicio [81], eum, qui propria non novit, communia tantum intueri debere; eumque, qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportere negligere, ſed his quoque inſiſtere. Ideoque, cum par ſcientia ſit, utiliorem tamen medicum eſſe amicum, quam extraneum. Igitur, ut ad propoſitum meum redeam, rationalem quidem puto medicinam eſſe debere: inſtrui vero ab evidentibus cauſis; obſcuris omnibus, non a cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte rejectis. Incidere autem vivorum corpora, & crudele, & ſupervacuum eſt: mortuorum [82], diſcentibus neceſſarium. Nam poſitum & ordinem noſſe debent; quae cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo, repraeſentant. Sed & cetera, quae modo in vivis cognoſci poſſunt, in ipſis curationibus vulne-

rato-

79. *Iisdem locis*] Communiter legitur: *iisdem aut locis*; ut in plerisque MSS. inveni. Ego ſecutus ſum Medic. I.

80. *Facilius adoleſcens*] *Facilius fert adoleſcens* habent Editiones omnes; ſed Lindenius tollit *ſuſtinet*, quod eſt in fine periodi: quod verbum cum praecedenti voce *homo* gloſſema eſſe Scaliger putat. Contra ego ex fide Codicis Medic. I. expuli *fert*. Sic loquitur Celſus etiam lib. 1. c. 3. *Omnem etiam laborem facilius vel puer vel ſenex, quam inſuetus homo ſuſtinet.*

81. *Conjicio*] Codices MSS. alii habent *competit*; alii, inter quos Medic. I. *conjicio*; quod eſt etiam in Edd. Ruellii, Stephani, & Lindenii. Fortaſſe legendum *concipio*; cum eadem ſignificatione adhibeatur verbum hoc lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 1. Atque id ego omnino malim.

82. *Mortuorum*] Alii leg. *mortuorum corpora*; ut eſt in MSS. quoque fere omnibus; ſed procul dubio ab explanatore. Codex Medic. I. non habet *corpora*. Pro voce iſta Lindenius repoſuit *vero*.

ratorum paulo tardius, sed aliquanto mitius usus ipse monstrabit. His propositis, primum dicam, quemadmodum sanos agere conveniat: tum ad ea transibo, quae ad morbos curationesque eorum pertinebunt.

I. Sanus homo, qui & bene valet, & suae spontis est, nullis obligare se legibus debet; ac neque medico, neque iatralipta [83] egere. Hunc oportet varium habere vitae genus: modo ruri esse, modo in urbe, saepiusque in agro; navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentius [84] se exercere: siquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat; illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti; modo ungi, modo idipsum negligere; nullum cibi genus fugere, quo populus utatur; interdum in convictu [85] esse, interdum ab eo se retrahere; modo plus justo, modo non amplius assumere; bis die potius, quam semel cibum capere, & semper quam plurimum, dummodo hunc concoquat. Sed ut hujus generis exercitationes cibique necessarii sunt; sic athletici supervacui. Nam & intermissus propter civiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit; & ea corpora, quae more eorum repleta sunt, celerrime & senescunt, & aegrotant. Concubitus vero neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est: rarus, corpus excitat, frequens, solvit. Cum autem frequens, non numero sit; sed natura, ratione aetatis & corporis [85], scire licet, eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur. Idem interdiu pejor est, noctu tutior: ita tamen, si neque illum cibus, neque hunc cum vigilia labor statim sequitur. Haec firmis servanda sunt; cavendumque, ne in secunda valetudine adversae praesidia consumantur.

II. At imbecillis [86] (quo in numero magna pars urbanorum, omnesque

83. *Iatralipta*]. Et scriptio hujus vocis apud alios Editores alia est, & vox ipsa variat. Sic scribitur a Ruellio, Gryphio, Constantino, & Ronsseo; *iatraleipta* a Stephano; *iatrolipta* ab Aldo; a Lindenio denique *iatroalipta*. At Editio Florentina princeps habet *alipta*, ex Cod. Medic. IV. ut ego suspicor. Cum enim primus habeat *iatroaliptae*; quartus, sic ut ceteri, *hiatro alipta*; in hoc vox *hiatro* expungitur. Cum Edit. Florentina faciunt duae antiquissimae ann. 1493. 1497. Juntina, Caesariana, & Pantiniana.

84. *Frequentius*] Lindenius, *frequenter*.

85. *Convictu*] Alii leg. *convivio*. Ego secutus sum Editionem Lindenii, cum qua consentit Cod. Medic. I. Et sane verisimilius est, *convivium* esse interpretationem *convictus*, quam *convictum*, *convivii*. Reperitur vox haec eadem significatione etiam apud Plinium lib. 14. cap. 14. lib. 25. cap. 9. & apud Vellejum Paterculum lib. 2. cap. 33. quem locum frustra solicitat Manutius.

85*. *Sed natura, ratione aetatis & corporis*] i. e. sed natura, pro aetate & corpore; Ital. *ma di sua natura, secondo l'età ed il corpo.* Ita legitur in vulgatis libris & in Cod. Mediceo I. Codices Medicei ceteri non habent vocem *natura*.

86. *Ad imbecillis*] Imbecillos firmis opponit, ut ex contextu ipso apparet. Alii legunt, quo modo est in omnibus fere MSS. *imbecillis stomacho*; quod ex mala alicujus interpretatione ortum est. Nam de iis, quibus stomachus infirmus est, postea dicetur cap. 8. Vox *stomacho* non est in Cod. Medic. I. eaque a Lindenio recte expulsa fuit.

que pene cupidi litterarum ſunt) obſervatio major neceſſaria eſt: ut quod vel corporis, vel loci, vel ſtudii ratio detrahit, cura reſtituat. Ex his igitur, qui bene concoxit, mane tuto ſurget [87]; qui parum, quiescere debet, & ſi mane ſurgendi neceſſitas fuerit, redormire: qui non concoxit, ex toto conquiescere, ac neque labori ſe, neque exercitationi, neque negotiis [88] credere. Qui crudum ſine praecordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere. Habitare vero aedificio lucido, perflatum aeſtivum, hibernum ſolem habente; cavere meridianum ſolem, matutinum & vespertinum frigus; itemque auras fluminum atque ſtagnorum: minimeque, nubilo coelo, ſoli aperienti ſe committere, ne modo frigus, modo calor moveat; quae res maxime gravedines deſtillationesque concitat. Magis vero gravibus locis iſta ſervanda ſunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem licet, integrum corpus eſſe, cum quotidie mane urina alba, dein rufa eſt: illud concoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Vbi experrectus eſt aliquis, paulum intermittere: deinde, niſi hiems eſt, fovere os multa aqua frigida debet. Longis diebus meridiari potius ante cibum; ſin minus, poſt eum: per hiemem potiſſimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum eſt, non poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu vel domeſtica, vel civilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod ſervandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem ejus curatio, exercitatio eſt, quae ſemper antecedere cibum debet: in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, amplior; in eo, qui fatigatus eſt [89], & minus concoxit, remiſſior. Commode vero exercent, clara lectio, arma, pila, curſus, ambulatio; atque haec non utique plana, commodior eſt; ſiquidem melius aſcenſus quoque & deſcenſus, cum quadam varietate corpus moveat [90], niſi tamen id perquam imbecillum eſt. Melior autem eſt ſub divo, quam in porticu; melior, ſi caput patitur, in ſole, quam in umbra; melior in umbra, quam parietes aut viridia [91] efficiunt,

87. *Surget*] In III. aliisque quibusdam Mediceis MSS. *ſurgit.*

88. *Negotiis*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *negotio.*

89. *Amplior; in eo, qui fatigatus eſt*] Hunc locum Lindenius ita mutat: *remiſſior: in eo, qui aſſuetus eſt, & minus concoxit, amplior;* ſed perperam, ut Morgagnus oſtendit cum ratione, tum veterum librorum teſtimonio. Libris, quibus Morgagnus uſus eſt, adde Codices Mediceos & cum Editione principe antiquiſſimam an. 1493.

90. *Moveat*] Malim legere *movet*, quod mallet Conſtantinus quoque.

91. *Viridia*] Sic reſtituo ex MSS. Porro Medicei, non modo, ut duo illi quos Morgagnus memorat, hanc lectionem confirmant, verum etiam vulgaris, *viridaria*, originem aperiunt; quam Vir iſte Clariſſimus conjectura attigerat. Nimirum in IV. ſupra extremas litteras vocis *viridia* poſita eſt alia manu ſyllaba *ar.* In I. eſt, *paries aut viride.*

ciunt, quam quae tecto ſubeſt; melior recta, quam flexuoſa. Exercitationis autem plerumque finis eſſe debet ſudor, aut certe laſſitudo quae citra fatigationem ſit: idque ipſum, modo minus, modo magis faciendum eſt. Ac ne his quidem, athletarum exemplo, vel certa eſſe lex, vel immodicus labor [92] debet. Exercitationem recte ſequitur, modo unctio, vel in ſole, vel ad ignem; modo balneum, ſed conclavi [93] quam maxime & alto & lucido & ſpatioſo. Ex his vero neutrum ſemper [94] fieri oportet; ſed ſaepius alterutrum, pro corporis natura. Poſt haec paulum conquieſcere opus eſt. Vbi ad cibum ventum eſt, numquam utilis eſt nimia ſatietas [95]; ſaepe inutilis nimia abſtinentia: ſi qua intemperantia ſubeſt, tutior eſt [96] in potione, quam in eſca. Cibus a ſalſamentis, oleribus, ſimilibuſque rebus melius incipit: tum caro aſſumenda eſt, quae aſſa optima, aut elixa eſt. Condita omnia duabus de cauſis inutilia ſunt; quoniam & plus propter dulcedinem aſſumitur, & quod modo par eſt [97], tamen aegrius concoquitur. Secunda menſa bono ſtomacho nihil nocet, in imbecillo coaceſcit. Si quis itaque hoc parum valet, palmulas, pomaque, & ſimilia melius primo cibo aſſumit. Poſt multas potiones, quae aliquantum ſitim exceſſerunt, nihil edendum eſt: poſt ſatietatem, nihil agendum. Vbi expletus eſt aliquis, facilius concoquit, ſi quidquid aſſumpſit, potione aquae frigidae includit, tum paulisper invigilat, deinde bene dormit. Si quis interdiu ſe implevit, poſt cibum neque frigori, neque aeſtui, neque labori ſe debet committere: neque enim tam facile haec inani corpore, quam repleto nocent. Si quibus de cauſis futura inedia eſt, labor omnis vitandus eſt.

III. Atque haec quidem pene perpetua ſunt. Quaſdam autem obſervationes deſiderant & novae res, & corporum genera, & ſexus [98], & aeta-

92. *Immodicus labor*] Alii leg. *immodicus eſſe labor*. Sed *eſſe* redundat. Itaque ſuſtuli ex fide Cod. Medic. I.

93. *Conclavi*] Caeſarius, *in conclavi*. Hunc Lindenius aliique ſecuti ſunt. Praepoſitio non eſt in MSS. Mediceis, niſi in I. ſed poſita ſupra vocem *conclavi*, ut infititiam eſſe credibile ſit.

94. *Semper*] Sic repoſuit Lindenius pro *ſaepe*. In MSS. quoque eſt *ſemper:* ſed in Medic. IV. expunctis alia manu litteris *m* & *r*, factum eſt *ſaepe;* ut eſt in margine Vaticani III.

95 *Numquam utilis eſt nimia ſatietas*] Ruellius & Stephanus *ſaepe inutilis nimia ſatietas*.

96. *Si qua intemperantia ſubeſt, tutior eſt*] His verbis alii omnes praemittunt *ſaepe*. Magis probanda videtur abſolute poſita ſententia; quo modo eſt in Cod. Medic. I. quem ego ſecutus ſum. Pro *tutior*, quod MSS. habent, & item Edit. I. quidam leg. *durior;* ut eſt in Edit. an. 1493. ſed perperam. Nam Celſus videtur exprimere Aphor. Hippocr. 11. ſect. 2.

97. *Quod modo par eſt*] Quod nimium non eſt. *Modo* adverbium non eſt, ut quidam exiſtimant, ſed ſextus caſus nominis ſubſtantivi. In Cod. Medic. I. legitur: *quod modo parum eſt;* in margine Edit. Conſtantinianae: *quod modo parvum eſt.* Infra *inani corpori* habet allatus Codex Mediceus pro *inani corpore*.

98. *Et ſexus*] De hac re nihil poſtea. Itaque ſuſci-

aetates, & tempora anni. Nam neque ex ſalubri loco in gravem, neque ex gravi in ſalubrem tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri in gravem, prima hieme; ex gravi in eum, qui ſalubris eſt, prima aeſtate transire melius eſt. Neque vero ex multa fame nimia ſatietas; neque ex nimia ſatietate fames idonea eſt. Periclitaturque, & qui ſemel, & qui bis die cibum incontinenter, contra conſuetudinem, aſſumit. Item, neque ex nimio labore ſubitum otium, neque ex nimio otio ſubitus labor, ſine gravi noxa eſt. Ergo, cum quis mutare aliquid volet, paulatim debebit aſſuescere. Omnem etiam laborem facilius vel puer vel ſenex, quam inſuetus homo ſuſtinet. Atque ideo quoque nimis otioſa vita [99] utilis non eſt; quia poteſt incidere laboris neceſſitas. Si quando tamen inſuetus aliquis laboravit, aut ſi multo plus, quam ſolet, etiam is qui aſſuevit, huic jejuno dormiendum eſt: multo magis, ſi etiam os amarum eſt, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo jejuno eſt, ſed etiam in poſterum diem permanendum [1]; niſi cito id quies ſuſtulit. Quod ſi factum eſt, ſurgere oportet, & lente paulum ambulare. At ſi ſomni neceſſitas non fuit, quia modice magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquid [2] eodem modo debet. Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis, ubi paulum ambulaverunt, ſi balneum non eſt, calido loco, vel in ſole, vel ad ignem ungi, atque ſudare; ſi eſt, ante omnia in tepidario ſedere [3]; deinde, ubi paulum conquieverunt, intrare & deſcendere in ſolium; tum multo oleo ungi, leniterque perfricari; iterum in ſolium deſcendere: poſt haec, os aqua calida fovere, deinde frigida. Balneum his fervens idoneum non eſt [4]. Ergo ſi nimium alicui fatigato pene febris eſt, huic abunde eſt, loco tepido demittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei ſit adjectum: deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes, quae

ſuſpicari licet, vel addititia haec duo verba eſſe, vel, ut Conſtantinus exiſtimat, deſiderari infra quae his reſpondebant.

99. *Nimis otioſa vita*] In Edit. I. & in duabus vetuſtiſſimis ann 1493. & 1497. & in Juntina quoque, *minus otioſa*; ſed perperam. Infra in MSS. legitur; *aut ſi multo plus quam ſolet, etiam ſi qui &c.* Editores veteres omiſerunt particulam *ſi*, quae eſt poſt *aut*; Ruellius mutavit praeterea *ſi qui* in *is qui*. Hunc omnes ſecuti ſunt. Ego hactenus ſequor, ut *is qui* cum eo legam; ſed retineo *aut ſi multo*, ex veterum Codd. fide.

1. *Permanendum*] Lindenius, *ita permanendum*. Ego particulam *ita* in nullo MS. Codice inveni.

2. *Aliquid*] Ideſt aliquantum. Imo iſtud ipſum adverbium eſt in Edit. Lindenii, fortaſſe ex margine Conſtantinianae in contextum receptum. Sed *aliquid* hac ſignificatione Celſus ſaepe uſurpat, velut lib. 3. cap. 16. Itaque hic quoque retinendum eſt ex fide Codicum Mediceorum.

3. *Sedere*] Ita in Cod. Medic. I. In III. aliisque *reſedere*; in libris impreſſis *reſidere*, ut eſt in eodem Cod. I. a Palavicino. Infra quoque ſimplici verbo utitur; *opus eſt in balneo primum involuta ſedere*.

4. *Idoneum non eſt*] In Cod. Medic. I. deſunt duae voces *non eſt*.

quae in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui vinum & paulum contriti ſalis ſit adjectum. Poſt haec, omnibus fatigatis aptum eſt cibum ſumere, eoque humido uti; aqua, vel certe diluta potione eſſe contentos; maximeque ea, quae moveat urinam. Illud quoque noſſe oportet, quod ex labore ſudanti frigida potio [5] perniciosiſſima eſt; atque etiam, cum ſudor ſe remiſit, itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Aſclepiades inutilem eam judicavit: quod in iis verum eſt, quibus alvus facile, nec tuto, reſolvitur, quique facile inhorreſcunt; perpetuum in omnibus non eſt, cum potius naturale ſit, potione aeſtuantem ſtomachum refrigerari [6]. Quod ita praecipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem cauſa ſudanti adhuc frigidum bibendum [7] eſſe. Solet etiam prodeſſe, poſt varium cibum, frequentesque dilutas potiones, vomitus, & poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aſſidua fatigatio [8] urget, invicem modo aqua, modo vinum bibendum eſt, raroque balneo utendum. Levatque laſſitudinem etiam laboris mutatio: eumque, quem novum genus ejusdem [9] laboris preſſit, id, quod in conſuetudine eſt, reficit. Fatigato quotidianum cubile tutiſſimum eſt. Laſſat enim [10] quod contra conſuetudinem ſeu molle, ſeu durum eſt. Proprie quaedam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipſo quoque itinere frequens frictio; poſt

5. *Frigida potio*] Cap. 8. *frigidis potionibus*; deinde *frigida potione*; & alibi ſaepe frigidam potionem habet. Pro *frigida*, Lindenius repoſuit *frigidae*; hoc eſt aquae. Fortaſſe pravus codex eum fefellit Vulgatam lectionem non ſolum Codices MSS. & Medicei & Vaticani, verum etiam ratio confirmat. Nam ut aquae, ſic & vini & alia quaevis potio, ſi frigida ſit, ex labore ſudanti perniciosa eſt. Vidi ego, vino frigido a multa vehementique ambulatione ſtatim epoto, quemdam inteſtinorum inflammatione perire, alium, ſpiritu repente intercluſo, pene ſuffocari. Verba, quae haec praecedunt, ita ſe habent in Cod. Medic. I. *quod ex labore ſudant*; mendoſe pro *ſudanti*. Sed ſupra *quod* ex veteri emendatione eſt *hisq.* id eſt *his qui*; ut legatur *quod his qui*.

6. *Aeſtuantem ſtomachum refrigerari*] Duo verba *frigentem calefieri*, quae vulgo, ut in MSS. quoque fere omnibus, ad haec attexuntur, ego expuli ex fide Medic. I. Nequeunt hic locum habere, ubi de iis agitur, qui a balneo aeſtuant, ideoque frigidam potionem concupiſcunt.

7. *Frigidum bibendum*] Lindenius leg. *frigidam bibendam*; ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae.

8. *Fatigatio*] In Edit. Lindenii eſt *oſcitatio*. Omnino retinenda eſt vetus lectio. Habet noſtrorum Codicum auctoritatem: confirmatur praeterea verbis illis periodi ſequentis: *Levatque laſſitudinem etiam laboris mutatio*; ut animadvertit Morgagnus.

9. *Ejusdem*] Hanc vocem inveni etiam in MSS. Supervacua eſt, & vix ferri poteſt. Lindenius habet *cujusdam*; ut mallet Conſtantinus.

10. *Tutiſſimum eſt. Laſſat enim &c.*] Variant hoc loco antiqui Codices non uno modo. Ego ſecutus ſum Medic. I. Quae in aliis leguntur, ab explanatoribus addita videntur, ut ex varietate ipſa colligitur. Nam ſic habetur: *tutiſſimum eſt; inſolitum contra laſſet. Et enim*: ſed in Mediceïs II. & VII. *quod contra conſuetudinem eſt ſeu molle*; in III. & VI. *quod contra conſuetudinem eſt, nocet ſeu molle*; in IV. & V. *quod contra conſuetudinem nocet eſt ſeu molle.* In IV. ex *Et enim quod*, ab Emendatore factum eſt *quod enim*. Hinc vulgaris lectio: *tutiſſimum eſt; inſolitum contra laſſat. Quod enim contra conſuetudinem eſt, nocet ſeu molle &c.*

poſt iter, primum ſedile, deinde unctio. tum calida aqua in balneo magis ſuperiores partes, quam inferiores [11] foveat. Si quis vero exuſtus in ſole eſt, huic in balneum protinus eundum, perfundendumque oleo corpus & caput; deinde in ſolium bene calidum deſcendendum eſt; tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At ei, qui perfrixit, opus eſt in balneo [12] primum involuto ſedere, donec inſudet; tum ungi; deinde lavari: cibum modicum, potiones meracas aſſumere. Is vero qui navigavit, & nauſea preſſus eſt, ſi multam bilem evomuit, vel abſtinere cibo debet, vel paulum aliquid aſſumere: ſi pituitam acidam effudit, utique ſumere cibum, ſed aſſueto leviorem: ſi ſine vomitu nauſea fuit [13], vel abſtinere, vel poſt cibum vomere. Qui vero toto die, vel in vehiculo, vel in ſpectaculis ſedit, huic nihil currendum, ſed lente ambulandum eſt: lenta quoque in balneo mora, dein coena exigua prodeſſe conſueverunt. Si quis in balneo aeſtuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum? ſi id non eſt, eodem modo frigida aqua aſſumpta.

Ante omnia autem norit quisque naturam ſui corporis [14]: quoniam alii graciles, alii obeſi ſunt; alii calidi, alii frigidiores; alii humidi, alii ſicci [15]; alios adſtricta, alios reſoluta alvus exercet: raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis vero homo implere ſe debet, plenus extenuare, calidus refrigerare, frigidus calefacere, madens ſiccare, ſiccus madefacere: itemque alvum firmare is, cui fuſa; ſolvere is, cui adſtrictā eſt: ſuccurrendumque ſemper parti maxime laboranti eſt.

Im-

11. *In balneo magis ſuperiores partes, quam inferiores*] Magnam ſuperiore loco, at hic nullam in MSS. Codicibus varietatem deprehendimus. Perverſa tamen haec verba Thriverio & Conſtantino videntur, & ſic reſtituenda: *magis inferiores partes, quam ſuperiores.* Immo ſic a Lindenio reſtituta ſunt. Verum ſi haec apud iſtos mendi ſuſpicione non carent, illud *in balneo* certe carere debet; ſiquidem recte legitur: *ſaepe in balneo multa calida aqua fovendum caput;* in lib. 6. cap. 6. ſect. 15. Quod eo dico, quia Lindenius leg. *aut balneo;* Conſtantinus, *tum balneo*, legendum putat.

12. *In balneo*] Lindenius repoſuit *in laconico;* quam vocem ſi ille in Codice aliquo invenit, factum erit, quod ſaepe alibi, ut alicujus interpretationem librarius in contextum receperit, Celſi verbis expulſis. Codices Medicei habent *in balneum;* ſed primus, *in balneo;* & poſtea *xngui*, ut fere ubique in eo ſcribitur, pro *ungi.*

13. *Nauſea fuit*] Lindenius *nauſeavit*; neque aliter Celſum ſcripſiſſe Scaliger putat. Ego veterem lectionem non facile improbaverim; praeſertim cum omnes noſtri Codices eam confirment, & infra, ubi de vomitu, haec legantur: *prodeſt ei cui pectus aeſtuat, & frequens ſaliva, vel nauſea eſt.*

14. *Norit quisque naturam ſui corporis*] In Edit. Lindenii legitur: *ſcire convenit naturam corporis;* quaſi haec non illis ſcriberentur ſanis hominibus, quos, quemadmodum ipſi ſe gererent, docendos ſibi Celſus in hoc libro propoſuit. Recte ſe habet locus hic in Edd. vetuſtis, & in MSS. & Mediceis & Vaticanis; quos ſequor. Cicero lib. 2. de Offic. c. 24. *Valetudo ſuſtentatur notitia ſui corporis.* Atque hunc Tullii locum citare debebat Almeloveenius, non alium quemdam ex lib. 2. de Orat. qui parum ad rem facit.

15. *Siccis*] Lindenius, *ſiccioris.*

Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio, & ſi poſt prandium eſt, balneum, contracta alvus, modicum frigus hieme, ſomnus & plenus & non nimis longus [16], molle cubile, animi ſecuritas, aſſumpta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia, cibus & frequentior & quantus pleniſſimus poteſt concoqui [17]. Extenuat corpus [18] aqua calida, ſi quis in eam deſcendit, magisque ſi ſalſa eſt; in jejuno balneum, inurens ſol & omnis calor, cura, vigilia, ſomnus nimium vel brevis vel longus; lectus, per aeſtatem, terra; hieme, durum cubile [19]: curſus, multa ambulatio, omnisque vehemens exercitatio, vomitus, dejectio, acidae res & auſterae, & ſemel die aſſumptae [20], & vini non perfrigidi potio jejuno in conſuetudinem adducta.

Cum vero inter extenuantia poſuerim vomitum & dejectionem, de his quoque proprie quaedam dicenda ſunt. Ejectum [21] eſſe ab Aſclepiade vomitum in eo volumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit, video: neque reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie ejiciendo, vorandi facultatem moliuntur. Paulo etiam longius proceſſit: idem purgationes quoque eodem volumine expulit. Et ſunt eae pernicioſae, ſi nimis valentibus medicamentis fiunt. Sed haec tamen ſubmovenda eſſe, non eſt perpetuum; quia corporum temporumque ratio poteſt ea facere neceſſaria, dum & modo, & non niſi cum opus eſt, adhibeantur. Ergo ille quoque ipſe, ſi quid jam corruptum eſſet, expelli debere confeſſus eſt: ita non ex toto res condemnanda eſt. Sed eſſe ejus etiam plures cauſae poſſunt; eſtque in ea quaedam paulo ſubtilior obſervatio adhibenda. Vomitus utilior eſt hieme, quam aeſtate: nam tum & pituitae plus, & capitis gravitas major ſubeſt. Inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habentibus: utilis plenis [22] & bilioſis omnibus, ſi vel nimium ſe repleruht, vel parum conxe-

16. *Non nimis longus*] Lindenius leg. *non multum nimis longus*; ſed perperam, ut monet Facciolatus. Vid. Epiſt. III. Morgagni. Pro *non nimis*, in Codd. Mediceis III. & VI. mendoſe eſt *nimis*.

17. *Et quantus pleniſſimus poteſt concoqui*] In I. item ut in ceteris Mediceis Codd. eſt *quantus*; ſed in eo librarius, expuncta *s*, repoſuit litteram *m*. Hinc in quibusdam Vaticanis *quantum* pro *quantus*. Lindenius leg. *frequentior cibus, & quantum pleniſſime poteſt digerere.*

18. *Extenuat corpus*] Vox *corpus* fortaſſe ex gloſſemate inſerta eſt.

19. *Lectus, per aeſtatem, terra; hieme, durum cubile*] Modus dicendi durior, & Cod. Medic. I. a quo abſunt tres voces *lectus*, *terra*, *hieme*, mihi ſuſpicionem injiciunt, ne quaedam aliena huc inſerta ſint. Auctor libri de Salub. vict. rat. inter extenuantia poſuit σκληροκοιτέειν, nullo addito diſcrimine pro anni tempore. Si inde, ut cetera pleraque hujus loci, hoc item Celſus habet, ipſius ne illa quidem fortaſſe verba ſunt, *per aeſtatem.*

20. *Aſſumptae*] Adjunctum hoc refertur ad *res*; planiſſimaque conſtructio eſt. Sic autem lego ex fide ceterorum Codicum Mediceorum. Primus ſtat pro vulgari lectione, *aſſumtae epulae.* Sed vox *epulae* addita videtur ex gloſſemate.

21. *Ejectum*] In Edit. Lindenii, *Rejectum*; ut eſt in margine Conſtantinianae. Sed & in Edd. vetuſtis, & in MSS. inveni *Ejectum.*

22. *Utilis plenis*] Alii legunt; *utilis eſt plenis.* Ego

coxerunt. Nam, ſive plus eſt, quam quod concoqui poſſit, periclitari ne corrumpatur, non oportet: ſi vero corruptum eſt [23], nihil commodius eſt, quam id, qua vi primum expelli poteſt, ejicere. Itaque, ubi amari ructus cum dolore & gravitate praecordiorum ſunt, ad hunc protinus confugiendum eſt. Idem prodeſt ei, cui pectus aeſtuat, & frequens ſaliva, vel nauſea eſt; aut ſonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eſt: ſimiliterque ei, qui vel coelum, vel locum mutat; iisque, quibus, ſi per plures dies non vomuerunt, dolor praecordia infeſtat. Neque ignoro, inter haec praecipi quietem: quae non ſemper contingere poteſt agendi neceſſitatem habentibus; nec in omnibus idem facit. Itaque iſtud luxuriae cauſa fieri non oportere confiteor; interdum valetudinis cauſa recte fieri, experimentis credo: cum eo tamen, ne quis qui valere & ſeneſcere volet, hoc quotidianum habeat. Qui vomere poſt cibum volet, ſi ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet aſſumere; ſi difficilius, aquae vel ſalis, vel mellis paulum adjicere. At qui mane vomiturus eſt, ante bibere mulſum, vel hyſſopum, aut eſſe radiculam [24] debet; deinde aquam tepidam, ut ſupra ſcriptum eſt, bibere. Cetera quae antiqui medici praeceperunt, ſtomachum omnia infeſtant. Poſt vomitum, ſi ſtomachus infirmus eſt, paulum cibi, ſed hujus idonei, guſtandum, & aquae frigidae cyathi tres bibendi ſunt; niſi tamen vomitus fauces exaſperavit [25]. Qui vomuit, ſi mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde coenare: ſi poſt coenam, poſtero die lavari, & in balneo ſudare. Huic proximus cibus mediocris utilior eſt; isque eſſe debet cum pane heſterno, vino auſtero

Ego ſuſtuli verbum *eſt* ex fide Medic. I. aliorumque MSS. Lommius leg. *utilis eſt vero plenis*; Lindenius, *utilis vero plenis.*

23. *Si vero corruptum eſt*] Lege: *ſive corruptum eſt.* Mendum enim in antiquis libris rarum non eſt *vero* pro *ve*. Sic in lib. 8. cap. 3. *Sive autem nigrities; quam terebra detexit, ſive caries &c.* Codex Medic. I. habet *ſi vero caries.* Itaque libenter Facciolato accedo conjicienti, ſic legendum eſſe locum illum Ciceronis: *quidve miſerius, aut acerbius uſuvenire*; pro Quinct. cap. 15. ubi communiter legitur, *quid vero miſerius.* Pro *ſi vero*, Lindenius leg. *ſive jam.* Infra Cod. Medic. I. *conſonant* (ex emendatione *cui ſonant*, & ita plerique vulgo legunt) *aures* pro *ſonant aures*, ut alii Codd. habent & Lindenii Editio. Libro 4. cap. 2. ſect. 4. *ſonant aures*; & lib. 6. cap. 7. ſect. 8. *ubi aures intra ſe ipſae ſonant.*

24. *Hyſſopum, aut eſſe radiculam*] Ita omnino legendum ex fide MSS. Codicum, non, ut Lindenius mutavit: *hyſſopum eſſe, aut radiculam.* Eſtur radicula, hyſſopum bibitur; ut colligitur ex lib. 3. cap. 16. lib. 4. c. 2. ſect. 3. c. 4. ſect. 4. c. 5. & 7. Supra autem pro *commoneo tamen*, ut antea legebatur & habetur in Cod. Medic. I. ego ex aliis Codicibus repoſui *cum eo tamen*; qui modus dicendi Celſo uſitatior. Sic lib. 2. cap. 17. *cum eo tamen, ne praecordia dura ſint.*

25. *Niſi tamen vomitus fauces exaſperavit*] Alii leg. *Si* (vel *Sin*) *autem vomitus fauces exaſperavit, qui vomuit &c.* ut hinc incipiat proxima periodus. Sed in Edit. Lindenii recte incipit a verbis illis: *Qui vomuit.* In eadem Editione *ſiquidem* eſt pro *ſi autem.* Melius, ut mihi quidem videtur, in Cod. Medic. I. legitur *niſi tamen*: videlicet ne aqua frigida magis fauces exaſperet. Ita igitur repoſui. Deinde in allato Codice eſt: *fauces vomitus exaſperarint.* pro *exaſperarit*, vel *exaſperavit*.

ro meraco, & carne assa, cibisque omnibus quam siccissimis. Qui vomere bis in mense vult, melius consulet, si biduo continuarit, quam si post quintumdecimum diem vomuerit; nisi haec mora gravitatem pectori faciet. Dejectio autem medicamento quoque petenda est [26], ubi venter suppressus parum reddit, ex eoque inflationes [27], caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis mala increscunt. Quid enim inter haec adjuvare possunt quies & inedia, per quae illa [28] maxime eveniunt? Qui dejicere [29] volet, primum cibis vinisque utatur iis, quae hoc praestant; dein [30], si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoque, ut interdum necessariae sunt, sic, ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit enim non ali corpus [31]; cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem [32] unctio, aqua salsa, magisque si calida est, omnia salsa, amara, carnosa, si post cibum est, balneum, vinum austerum. Refrigerat in jejuno, & balneum, & somnus, nisi nimis longus est, & omnia acida; aqua quam frigidissima; oleum, si aqua miscetur [33]. Humidum autem corpus efficit [34] labor major [35], quam ex consuetudine, frequens balneum, cibus ple-

26. *Medicamento quoque petenda est*] Constructio haec similis est illius, *salutem fuga petivit*, apud Caesarem in lib. 2. de B. G. cap. 32. & Nepotem in Hannib. cap. 11. Lommius & Lindenius leg. *a medicamento.* Sed praepositio abest ab Edd. priscis, & a MSS. Mediceis.

27. *Inflationes*] Al. *inflammationes*, sed perperam.

28. *Per quae illa*] Sic legendum cum Lindenio, non *quae per illas.* In Cod. Medic. I. est *quae pelillas.*

29. *Dejicere*] Legebatur *ejicere.* Lindenius reposuit *dejicere*, conjecturam Constantini, & fortasse Codicem aliquem secutus. Ita enim habet Medic. I.

30. *Dein*] Ego sic reposui ex Cod. modo allato, pro *dehinc.*

31. *Non ali corpus*] Vulgo additur: *& ob hoc infirmum erit:* quod membrum in MSS. quoque invenitur plerisque omnibus; videtur autem explicatio quaedam esse prioris membri, in contextum intrusa. Itaque ex fide Codicis Medic. I. illud ejeci.

32. *Calefacit autem*] In Edit. Lindenii: *Calefaciunt unctio, aqua salsa, magisque si calida est; omnia salsa, vinum austerum. Contra refrigerant, in jejuno, amara, carnosa, si post cibum est, balneum &c.* sed minus bene. Vt omittam, magnam factam esse mutationem contra veteres libros, sententia ista quomodo defendi potest? cum etiam Auctor lib. 2. de vict. rat. quem fere sequitur Celsus, doceat, amara, carnosa, post cibum balneum calefacere.

33. *Si aqua miscetur*] Ita in Edit. Lindenii; ita etiam in Cod. Medic. I. Alii leg. *si aquae misceatur.* At duas voces *& lotus*, quae in allata Editione adduntur, neque Medic. I. neque alius habet sive MS. sive impressus Codex.

34. *Humidum autem corpus efficit*] Lindenius edidit: *Humidant autem corpus.* Inde *humidare* inter Latina verba haberi coeptum est. Huic verbo, ut Latii finibus depelleret, Facciolatus semel atque iterum bellum intulit, quod bellum nunc confectum videri potest auxilio Codicum Mediceorum Vaticanorumque, in quibus, ut in Edd. omnibus est: *Humidum autem corpus efficit.*

35. *Labor major*] Non labor magnus, sed major quam ex consuetudine; neque ipse per se, sed cum pleniore cibo, multaque potione. Sic fortasse sustineri potest vetus lectio, quam malui retinere ex fide MSS. omnium. Caesarius, atque hunc secuti Constantinus & Lindenius & in Enarratione Pantinus variare non dubitarunt. Itaque pro *major*, leg. *minor;* haud animadvertentes adversari verba illa, *ambulatio multa & vehemens;* quae postea sequuntur Iidem infra quoque variant, legentes *immodica exercitatio* pro *modica exercitatio;* & *sol immodicus* pro *sol modicus;* Lin-

plenior, multa potio; poſt haec ambulatio, & vigilia [36]: per ſe quoque ambulatio multa & vehemens, & matutinae exercitationi non protinus [37] cibus adjectus: ea genera eſcae, quae veniunt ex locis frigidis, & pluviis, & irriguis [38]. Contra ſiccat modica exercitatio, fames, unctio ſine aqua, calor [39], ſol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubjectus, & is ipſe ex ſiccis & aeſtuoſis locis veniens.

Alvum adſtringit labor, ſedile, creta figularis [40] corpori illita, cibus imminutus, & is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet; exigua potio, neque adhibita, niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cepit; poſt cibum quies. Contra ſolvit aucta ambulatio atque eſca, motus qui poſt cibum eſt [41], ſubinde potiones cibo immiſtae. Illud quoque ſcire oportet, quod ventrem vomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſolvit: itemque comprimit is vomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt; ſolvit is, qui tarde ſupervenit.

Quod ad aetates vero pertinet, inediam facillime ſuſtinent mediae aetates, minus juvenes, minime pueri & ſenectute confecti. Quo minus fert facile quisque, eo ſaepius debet cibum aſſumere; maximeque eo eget, qui increſcit. Calida lavatio & pueris & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius, neutri aetati, quae inflationes movent. Iuvenum minus, quae aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. Quibus juvenibus fluxit alvus, plerumque in ſenectute contrahitur: quibus in adoleſcentia fuit adſtricta, ſaepe in ſenectute ſolvitur. Melior eſt autem in juvene fuſior, in ſene adſtrictior.

Tempus quoque anni conſiderare oportet. Hieme plus eſſe convenit;

Lindenius *ſal* pro *ſol*. Sed & exercitatio & ſol videri poſſunt vel modica corpus ſiccare, cum fames accedit: vehementiora, extenuant. Modicus autem hic non ſignificat parvum, ſed cum modo.

36. *Poſt haec ambulatio & vigilia*] Id eſt ambulatio & vigilia poſt cibum & potionem: ut declarat illud *per ſe*, quod conſequitur. Aldina Edit. cum vetuſtioribus, prima excepta, habet *poſt hac*; Lindeniana, ut Codices plerique Mſs. non tamen Mediceus I. *poſt hanc*.

37. *Et vehemens, & matutinae exercitationi non protinus*] Secutus ſum Edit. Lindenii, ad quam proxime accedit Codex Medic. I. in quo eſt: *& matutina & vehemens* (ab emendatione *vehementi*) *exercitationi non protinus &c.* In aliis Mſs. ut & in Edd. ceteris: *& vehemens & matutina exercitatio & protinus.* Sed in Edd. *& non protinus*, ut in Cod. Medic. IV. ubi ſupra *protinus* alia manu poſita eſt particula *non*.

38. *Et irriguis*] Lindenius, *& riguis. Contra ſiccant &c.*

39. *Vnctio ſine aqua, calor*] Lindenius, *unctio, ſine aqua calor.*

40. *Creta figularis*] *Figularis* eſt in Edd. Ruellii, Caeſarii an. 1538. Gryphii, Pantini, & Conſtantini, ſed mendoſe; quamvis ita legendum eſſe, non *figularis*, Scaliger contendat. De creta figulari meminerunt etiam Plinius lib. 31. H. N. c. 3. Columella lib. 6. R. R. c. 17. lib. 8. c. 2.

41. *Motus qui poſt cibum eſt*] Ante Lindenium legebatur: *poſt motus qui poſt cibum eſt*; quo modo eſt in MSS. Mediceis.

nit; minus, ſed meracius bibere; multo pane uti, carne potius elixa [42], modice oleribus; ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis [43] venter adſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum eſt, vel calorem moventibus. Venus tum non aeque perniciosa eſt. At vere paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni, ſed dilutius tamen bibendum eſt; magis carne utendum, magis oleribus; transeundum paulatim ad aſſa ab elixis. Venus eo tempore anni tutiſſima eſt. Aeſtate vero & potione & cibo ſaepius corpus eget; ideo prandere quoque commodum eſt. Eo tempore aptiſſima ſunt & caro & olus; potio quam dilutiſſima, ut & ſitim tollat, nec corpus incendat; frigida lavatio, caro aſſa, frigidi cibi, vel qui refrigerent. Vt ſaepius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt. Per autumnum vero, propter coeli varietatem, periculum maximum eſt. Itaque neque ſine veſte, neque ſine calceamentis prodire oportet, praecipueque diebus frigidioribus, neque ſub divo nocte [44] dormire, aut certe bene operiri. Cibo vero jam paulo pleniore uti licet; minus, ſed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quae immodice toto die plerumque ſic aſſumuntur, ne quid ex denſiore cibo remittatur: ita non haec, ſed conſummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quam in his noxae eſt [45]. Sed his uti non ſaepius, quam alio cibo convenit. Denique aliquid denſiori cibo, cum hic accedit, neceſſarium eſt demi. Neque aeſtate vero, neque autumno utilis venus eſt: tolerabilior tamen per autumnum; aeſtate in totum [46], ſi fieri poteſt, abſtinendum eſt.

IV. Proximum eſt, ut de iis dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum eſt, is ſi bene concoxit, leniter perfricare [47] id mane manibus ſuis debet; numquam id, ſi fieri poteſt, veſte

42. *Elixa*] Magna pars interpretum, ne Celſus cum Auctoribus pugnet, quos fere in his ſequitur; Auctorem ſcilicet lib. de ſalub. vict. rat. eumque cujus eſt liber tertius de vict. rat. *aſſa* legendum putant, & infra *ad elixa ab aſſis* pro *ad aſſa ab elixis*; deinde *caro elixa*, pro *caro aſſa*. Sed nemo unus auſus eſt verba in textu movere. Ita ſe habet hic locus in MSS. quoque & Mediceis & Vaticanis. Lindenius infra leg. *ab elixis ad aſſa*; ſi quid ad rem pertinet id adnotare.

43. *Niſi ſi nimis*] Lommius leg. *niſi ſi minus*; ſed perperam.

44. *Nocte*] Lindenius *noctu*; ſed in MSS. eſt *nocte*, ut alii legunt.

45. *Noxae eſt*] Lindenius *noxa eſt*; & ſupra; *ut ne quid*.

46. *In totum*] In Aldina Edit. *vero & toto* pro *vero ex toto*, ut eſt in MSS. Mediceis, excepto primo. Mendum iſtud me admonuit, *ex toto*, vel *& ex toto* fortaſſe legendum eſſe apud Ciceronem Epiſt. 4. lib. 15. ad Famil. *& toto ab iis qui novari aliquid volebant*; ubi Petrus Victorius legit *& omnino*; alii *& animo*. Sed de Cicerone alii viderint. Hic plerique leg. *in totum*; & ita eſt in Cod. Medic. I. Pantinus, Conſtantinus & Rouſſeus praemittunt *vero*.

47. *Leniter perfricare*] *Lente perfricare* habent Codices Medicei, excepto primo.

veſte velare; ad cutem tonderi [48]; utileque lunam vitare, maximeque ante ipſum lunae ſoliſque concurſum; ſed nuſquam poſt cibum [49]. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere; multum ambulare, ſed, ſi licet, neque ſub tecto, neque in ſole; utique autem vitare ſolis ardorem, maximeque poſt cibum & vinum; potius ungi, quam lavari; numquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum venit, ſub veſte primum paulum in tepidario inſudare, ibi ungi, tum tranſire in calidarium; ubi ſudarit, in ſolium non deſcendere, ſed multa calida aqua per caput ſe totum perfundere, tum tepida [50], deinde frigida; diutiusque ea caput, quam ceteras partes perfundere; deinde id aliquandiu perfricare; noviſſime detergere & ungere. Capiti nihil aeque prodeſt atque aqua frigida: itaque is, cui hoc infirmum eſt, per aeſtatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu ſubjicere. Semper autem, etiamſi ſine balneo unctus eſt, neque totum corpus refrigerare ſuſtinet, caput tamen aqua frigida perfundere. Sed cum ceteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad cervices aqua deſcendat; eamque, ne quid oculis, aliisve partibus noceat, defluentem ſubinde manibus ad hoc regerere [51]. Huic modicus cibus neceſſarius eſt, quem facile concoquat; isque, ſi jejuno caput laeditur, aſſumendus etiam medio die eſt; ſi non laeditur, ſemel potius. Bibere huic aſſidue vinum dilutum, lene [52], quam aquam magis expedit; ut, cum caput gravius eſſe coeperit, ſit quo confugiat: eique ex toto neque vinum, neque aqua ſemper utilia ſunt; medicamentum utrumque eſt, cum invicem

48. *Ad cutem tonderi*] Ita in I. in ceteris vero Mediceis Codicibus; *aut cutem tonderi*. Vulgaris lectio: *aut ad cutem tonderi*; orta eſt ex eo, quod Palavicinus *aut* addidit in I. Quidam legunt cum Caeſario *tondere* pro *tonderi*.

49. *Sed nusquam poſt cibum*] Deeſt aliquid; vel haec non ſunt loco ſuo poſita. Non enim oratio ſatis apte cohaeret cum praecedentibus, ſive *nusquam* legatur, ut eſt in primo; ſive *numquam*, ut in ceteris Mediceis Codd. ſive etiam, ut in impreſſis libris, *ſed nusquam poſt cibum progredi*. Vulgarem tamen lectionem ea potiſſimum de cauſa non probavi, quia cum *progredi* ſit ex Codice Medic. I. Codex is non in contextu habet verbum iſtud, ſed in verſuum intercapedine ſupra vocem *cibum*. Alienum illud eſſe, cum ex hoc ſuſpicari licet, tum ex eo apparet, quod non eſt in alio Mediceorum MSS. niſi alia manu in IV. poſitum, ut in I. ſupra *cibum*. Sed quid ſentiendum ſit de aliquibus vocibus a librario adſcriptis in Codice primo, alio loco mihi dictum eſt.

50. *Tum tepida*] In Aldi & Stephani Editione: *tum tepida uti*. Supra alii leg. *ſudabit*, al. *ſudavit*, ut eſt in Cod. Medic. I. Lindenius repoſuit *ſudarit*; quem ſequor; cum *ſudaverit* invenerim in Medic. III. aliisque nonnullis Codicibus.

51. *Ad hoc regerere*] Pro *regerere*, Editiones aliquae, & Codices MSS. Mediceus I. aliique quidam habent *regere*: omnes autem *ad os* pro *ad hoc*, quod Conſtantinus ex Codice quodam adſcripſit margini ſuae Editionis, & caput interpretatus eſt; Lindenius vero in contextum recepit.

52. *Vinum dilutum, lene*] *Lene* repoſuit Lindenius, ut eſt in margine Edit. Conſtantini, & exemplaris ſui margini adſcripſerat Scaliger. Apud Catonem quoque de R. R. cap. 157. legitur: *vinum lene dilutum*. In Cod. Medic. I. aliisque eſt *leve*. Sed hae voces *leve* & *lene*, *leviter* & *leniter* facile variant in Codicibus MSS.

cem aſſumitur. Scribere, legere, voce contendere, huic opus non eſt, utique poſt coenam; poſt quam ne cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt: maxime tamen vomitus alienus eſt.

V. Neque vero his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquae frigidae prodeſt; ſed iis etiam, quos aſſiduae lippitudines, gravedines, deſtillationes, tonſillaeque male habent. His autem non caput tantum quotidie perfundendum, ſed os quoque multa frigida aqua fovendum eſt; praecipueque omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi gravius coelum Auſtri reddiderunt. Cumque omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut agitatio [53] animi; tum iis praecipue, qui, vel capitis, vel arteriae dolores habere conſuerunt, vel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam gravedines, deſtillationesque poſſunt, ſi quam minime, qui his opportunus eſt, loca [54] aquasque mutat; ſi caput in ſole protegit, ne incendatur, neve ſubitum ex repentino nubilo frigus id moveat [55]; ſi poſt concoctionem jejunus caput radit; ſi poſt cibum neque legit, neque ſcribit.

VI. Quem vero frequenter cita alvus [56] exercet, huic opus eſt pila ſimilibusque ſuperiores partes exercere; dum jejunus eſt, ambulare; vitare ſolem [57], continua balnea; ungi citra ſudorem; non uti cibis variis, minimeque jurulentis, aut leguminibus, oleribusve iis, quae celeriter deſcendunt; omnia denique ſumere [58], quae tarde concoquuntur. Venatio, durique piſces, & ex domeſticis animalibus aſſa caro maxime juvant. Numquam vinum ſalſum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce; ſed auſterum, & plenius, neque idipſum pervetus. Si

53. *Agitatio*] Ita Morgagnus ex ſuo Codice legendum putat, & ita ego in Edit. I. & in omnibus fere MSS. inveni. In Medic I. eſt *acogitatio*; in Vaticano VI. *cogitatio*, ut pleraeque Edd. habent. Lindenius edidit *fatigatio*.

54. *Qui his opportunus eſt, loco &c.*] Opportunus pro obnoxius, ut explicat Caſaubonus in Scholiis apud Almeloveenium, & exemplis confirmat ex Praefat. lib. 2. ex lib. 2. cap. 10. lib 3. cap. 3. lib. 4. cap. 4. ſect 3. quibus alia addi poſſunt. Sic autem hunc locum reſtitui fide Cod. Medic. I. Alii leg. *eum, qui his opportunus eſt, aërem vel loca*; Lindenius pro *eum* reponit *is* Numquam *aërem mutare*, ſemper *coelum mutare* apud Celſum invenias, ut in hoc ipſo libro cap. 3. lib. 3. c. 22 lib. 4. c. 25. & alibi.

55. *Frigus id moveat*] Ne caput frigore tentetur, perturbetur. Lindenius leg. *frigus dimoveat*. Ego veterem lectionem retineo, MSS. fide addita. Sic ſupra cap. 2. *ne modo calor, modo frigus moveat*; ubi etiam conſtructio advertenda eſt: ſubauditur enim corpus.

56. *Cita alvus*] *Citata* legit Egnatius, & qui hunc ſecuti ſunt Gryphius, Conſtantinus, Stephanus, & Ronſſeus; cui lectioni ſuffragantur Codices Medicei plerique omnes. Primus habet *cita*.

57. *Vitare ſolem*] Ego ita repoſui ex Cod. Medic. I. Antea legebatur, ut eſt in aliis Codicibus, *vitare ſolis nimium ardorem*; quae videtur eſſe alicujus explicatio.

58. *Sumere*] Verba quae ſequuntur; *venatio durique piſces &c.* declarant *fugere* perperam legi in antiquis libris, pro *ſumere*, ut correxit Lindenius. Nam duri piſces difficulter concoquuntur, quod & ex lib. 2. cap. 28. lib. 4. c. 5. colligi poteſt.

Si mulſo uti volet, id ex decocto melle faciendum eſt. Si frigidae potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potiſſimum eſt. Si quid offenſae in coena ſenſit, vomere debet; idque poſtero quoque die facere: tertio, modici ponderis panem ex vino eſſe, adjecta uva ex olla [59], vel ex defruto, ſimilibusque aliis: deinde ad conſuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conquieſcere, ac neque intendere animum, neque ambulatione quamvis leni dimoveri.

VII. At ſi laxius inteſtinum dolere conſuevit, quod colum nominant [60], cum id nihil niſi genus inflationis ſit, id agendum eſt, ut concoquat aliquis, ut lectione, aliisque [61] generibus exerceatur, utatur balneo calido, cibis quoque & potionibus calidis; denique omni modo frigus vitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare conſuevit.

VIII. Si quis vero ſtomacho laborat, legere clare debet; poſt lectionem ambulare; tum pila, vel armis, aliove quo genere, quo ſuperior pars movetur, exerceri; non aquam, ſed vinum calidum bibere jejunus; cibum bis die aſſumere [62], ſic tamen, ut facile concoquat; uti vino tenui & auſtero, & poſt cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, praecordiorum dolor, nauſea, & nolentium vomitus, in jejuno dolor capitis. Quae in quo non ſunt, is firmi ſtomachi eſt. Neque credendum utique noſtris eſt, qui cum in adverſa valetudine vinum aut frigidam aquam concupiverunt, deliciarum patrocinium in accuſationem non merentis ſtomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo praecordia inflantur, quive propter ardorem aliquem noctu ſitire conſuerunt, ante quam conquieſcant,

59. *Adjecta uva ex olla*] Quae ſtomacho apta eſt, ex lib. 4. cap. 24. Plerique alii leg. *adjecta uva, vel olea*; ut eſt in margine Codicis Vatic. III. & ab recenti emendatione in Medic. IV. ubi antea erat *adjecta ova vel ex oleo*; quo modo habent quinque alii Medicei, & aliqui Vaticani. Horum alii: *adjecta uva vel ex oleo*. Lindenius leg. *aut ova fricta ex oleo*. Ego ſic reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Revera habet *ex ollea*, & expungitur altera *l*; ſed *e* potius videtur expungenda. Ita legit & Rhodius, ut apparet ex quadam ejus adnotatione ad Scribonium Largum Compoſit. 104. Neque tamen fortaſſe ſanus locus eſt. Num legendum: *adjecta uva ex olla, vel olea &c.* ut *ollea* perperam concreverit ex duabus vocibus *olla* & *olea*? Oleae certe in defruto ſervatae, ſtomacho aptae dicuntur in modo allato capite lib. 4. Vvas in ſapa conditas neque Plinius, neque Dioſcorides ſtomacho utiles putant.

60. *Quod colum nominant*] Verba haec Celſi eſſe non puto; quamvis in omnibus MSS. invenerim. Explicatio quaedam eſt olim margini adſcripta. Nam major Plinius, Sammonicus, aliique *colum* nominant inteſtinum hoc, quod Celſus hic laxioris, alibi majoris, aut craſſioris, aut plenioris nomine appellat. Quidam Graecum verbum, quo inteſtinum hoc appellatur, hic reponunt pro *colum*, aliique cum Aldo leg. κῶλον, Lindenius κόλον. Sed fruſtra repetunt quod eſt in lib. 2. cap. 12.

61. *Aliisque*] Alii leg. *& aliis*; & infra *evitet*. Ego utrobique ſecutus ſum Cod. Medic. I.

62. *Cibum bis die aſſumere*] Alii habent: *tum cibum &c.* Particula *tum* non eſt in Cod. Medic. I. eamque Lindenius jure expulit.

quiescant, duos tresve cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam adversus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum vel ungi vel lavari, assidue vinum frigidum bibere, & post cibum, magnam potionem [63], sed, ut supra dixi, per siphonem: deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui vero cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & vomere: at si cui [64] ex hoc frequens dejectio incidit, quoties alvus ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

IX. Si cui vero dolere nervi solent, quod in podagra chiragrave esse consuevit [65], huic, quantum fieri potest, exercendum id est, quod affectum est, objiciendumque labori & frigori; nisi cum dolor increvit; sub quo [66] quies optima est. Venus semper inimica est; concoctio, sicut in omnibus corporis affectibus, necessaria. Cruditas enim id maxime laedit, & quoties offensum corpus est, vitiosa pars maxime sentit.

Vt concoctio autem omnibus vitiis occurrit, sic rursus aliis frigus, aliis calor: quae sequi quisque pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, vulneri, praecordiis, intestinis, vesicae, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, nervis, vulvae, cerebro: idem summam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram; ex hoc horrores tremoresque nascuntur. At prodest juvenibus, & omnibus plenis: erectiorque mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cavetur. Aqua vero frigida infusa, praeterquam capiti, etiam stomacho prodest: item articulis doloribusque, qui sunt sine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant. Calor autem adjuvat omnia, quae frigus infestat: item lippientes, si nec dolor, nec lacrimae sunt; nervos quoque, qui contrahuntur; praecipueque ea ulcera, quae ex frigore sunt: idem corporis colorem bonum facit; urinam movet. Si nimius est, corpus effoeminat, nervos emollit, stomachum solvit. Minime vero aut frigus aut calor [67] tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Nam frigus, lateris dolores, aliaque vitia; frigida aqua, strumas excitat: calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudore digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

X. Est

63. *Et post cibum, magnam potionem*] Post haec verba Ruellius, Constantinus, & Stephanus addunt *sumere*.

64. *At si cui*] Al. *At is cui*.

65. *Quod in podagra chiragrave esse consuevit*] Hoc totum, quod etiam in MSS. extat, tamen ex margine insertum suspicor. Si Celsi haec verba essent, inter nervorum & articulorum dolorem discrimen nullum esse videretur. Sed parum Celsus sibi constaret. Vid. animad. ad lib. 3. cap. 27. sect. 2.

66. *Sub quo*] Ita in Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae: omnino recte. Alii leg. ut est in MSS. Mediceis, *sub divo* vel *dio*.

67. *Aut frigus aut calor*] In Codice Mediceo vetustiore ita legitur: *frigus et calor*.

X. Eſt etiam obſervatio neceſſaria, qua quis in peſtilentia utatur adhuc integer, cum tamen ſecurus eſſe non poſſit. Tum igitur oportet peregrinari, navigare: ubi id non licet, geſtari, ambulare ſub divo, ante aeſtum, leniter; eodemque modo ungi: &, ut ſupra comprehenſum eſt, vitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem: multoque magis ſe continere, ſi qua gravitas [68] in corpore eſt. Tum neque mane ſurgendum, neque pedibus nudis ambulandum eſt, minimeque poſt cibum, aut balneum: neque jejuno, neque coenato vomendum eſt: neque movenda alvus; atque etiam, ſi per ſe mota eſt, comprimenda eſt: abſtinendum potius, ſi plenius corpus eſt. Itemque vitandum balneum, ſudor, meridianus ſomnus, utique ſi cibus quoque anteceſſit; qui tamen ſemel die tum commodius aſſumitur; inſuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus invicem, modo aqua, modo vinum bibendum eſt. Quibus ſervatis, ex reliqua victus conſuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero haec in omni peſtilentia facienda ſint, tum in ea maxime, quam Auſtri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem neceſſaria ſunt, ubi gravi tempore anni diſceſſerunt ex ſuis ſedibus, vel ubi in graves regiones venerunt. Ac ſi cetera res aliqua prohibebit, utique abſtinere debebit: atque ita a vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo, qui ſupra poſitus eſt, modo, tranſitus ei eſſe.

68. *Multoque magis ſe continere, ſi qua gravitas*] Locus hic in plerisque MSS. & in Edit. Lindenii pravis interpunctionibus deformatus eſt: *multoque magis ſe continere. Si qua gravitas in corpore eſt, tum &c.* Poſtrema vero hujus capitis verba ita leguntur in Cod. Medic. I. *utique retineri debebit a vino ad aquam, ab hac ad vinum qui ſupra poſitus eſt tranſitus.* Palavicinus corrigit: *utique abſtinere debebit, atque ita ab vino ad aquam, ab hac ad vinum eo qui ſupra poſitus eſt tranſitus.* Sed neque *modo* ante *tranſitus* addit, neque poſt, *ei eſſe*; quae verba omnino neceſſaria ſunt, atque in aliis omnibus Mediceis Codicibus habentur. Porro in iisdem Codicibus eſt, non *poſitus*, ſed *propoſitus*; quae varietas, cum frequens ſit in MSS. maxime tamen occurrit, ubi particula *ſupra* praecedit. In eo quoque ceteri Medicei Codd. discrepant a vetuſtiore, quod habent *ab vino*; ut in antiquiſſimis ann. 1478. 1493. 1497. aliisque quibusdam Editionibus legitur. Pro *ita* vero, quartus, quintus, ſextus mendoſe habent *itaque*; ſed *que* obliteratur in quarto.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

INſtantis autem adverſae valetudinis [69] ſigna complura ſunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores medici quamvis quaedam in curationibus mutarint [70], tamen haec illum optime praeſagiſſe fateantur. Sed antequam dico, quibus praecedentibus [71] morborum timor ſubſit; non alienum videtur exponere, quae tempora anni, quae tempeſtatum genera, quae partes aetatis, qualia corpora maxime tuta vel periculis opportuna ſint, quod genus adverſae valetudinis in quoque timeri maxime poſſit. Non quod non omni tempore, in [72] omni tempeſtatum genere, omnis aetatis, omnis habitus homines, per omnia genera morborum & aegrotent & moriantur: ſed quod frequentius tamen quaedam eveniant; ideoque utile ſit [73] ſcire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.

I. Igitur ſaluberrimum ver eſt: proxime deinde ab hoc, hiems: periculoſior aeſtas [74]: autumnus longe periculoſiſſimus. Ex tempeſtatibus vero optimae aequales ſunt, ſive frigidae, ſive calidae: peſſimae, quae maxime variant. Quo fit, ut autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis temporibus calor; nocturnis atque matutinis, ſimulque etiam veſpertinis, frigus eſt. Corpus ergo, & aeſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur. Sed

69. *Adverſae valetudinis*] Caeſarius & Lindenius omittunt *adverſae*. Sed & lib. 3. c. 2. hunc locum ſignificans Celſus dixit: *cum ab iis coeperim, quae notas quasdam futurae adverſae valetudinis exhibent &c.*

70. *Cum recentiores medici, quamvis quaedam in curationibus mutarint*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *cum recentiores quoque medici, quamvis quaedam in curationibus mutarint*; Lindenius *cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint*. Idem Cod. Mediceus, pro *illum optime praeſagiſſe*, habet *illos optime praeſagiſſe*; quod minus placet.

71. *Quibus praecedentibus*] In Codic. Medic I. additur *ſignis*; quod gloſſema eſſe eo facilius crediderim, quia poſitum eſt ſupra *praecedentibus*.

72. *Omni tempore, in &c.*] Tria haec verba in Edd. Juntae, utraque Caeſarii, & Lindenii omittuntur magno ſententiae damno; ut egregie monet Morgagnus.

73. *Ideoque utile ſit*] Sic repoſui ex Codice Mediceo primo. Alii leg. *ideoque utile eſt*; Lindenius, *ideo utile eſt*.

74. *Periculoſior aeſtas*] Hoc membrum in Cod. Medic. I. ita legitur: *periculoſior quam prior aeſtas*; ex gloſſemate nimirum, cujusmodi aliqua in Livio quoque invenias. In membro praecedenti *proxime*, & quidem recte, habent Edit. Lindenii, & Cod. Medic. I. ſed in hoc Palavicinus correxit, *proxima*; & ita olim vulgo legebatur. Alii Codices MSS. habent *proximum*.

Sed ut eo tempore id maxime fit, ſic quandocumque evenit, noxium eſt. Vbi aequalitas autem eſt, tamen ſaluberrimi [75] ſunt ſereni dies; meliores pluvii, quam tantum nebuloſi, nubilive: optimique hieme, qui omni vento vacant; aeſtate, quibus Favonii perflant. Si genus aliud ventorum eſt, ſalubriores Septemtrionales, quam Subſolani, vel Auſtri ſunt: ſic tamen haec, ut [76] interdum regionum ſorte mutentur. Nam fere ventus ubique a mediterraneis regionibus veniens, ſalubris; a mari, gravis eſt. Neque ſolum in bono tempeſtatum habitu certior valetudo eſt; ſed priores morbi quoque [77], ſi qui inciderunt, leviores ſunt, & promptius finiuntur. Peſſimum aegro [78] coelum eſt, quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus, quod natura pejus eſt, in hoc ſtatu ſalubris mutatio ſit. At aetas media tutiſſima eſt, quae [79] neque juventae calore, neque ſenectutis frigore infeſtatur. Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet. Corpus autem habiliſſimum quadratum eſt, neque gracile, neque obeſum. Nam longa ſtatura, ut in juventa decora eſt, ſic matura ſenectute conficitur: gracile corpus infirmum, obeſum hebes eſt. Vere tamen maxime, quaecumque humoris motu novantur, in metu eſſe conſuerunt. Ergo tum lippitudines, puſtulae, profuſio ſanguinis, abſceſſus corporis, quae *ἀποςήματα* Graeci nominant, bilis atra, quam *μελαγχολίαν* appellant, inſania, morbus comitialis, angina, gravedines, deſtillationes oriri ſolent. Ii quoque morbi, qui in articulis nerviſque modo urgent, modo quieſcunt, cum maxime & inchoantur & repetunt. At aeſtas non quidem vacat pleriſque his morbis; ſed adjicit febres, vel continuas [80], vel ardentes, vel tertianas, vomitus, alvi dejectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, & in ceteris quidem partibus, ſed maxime [81] obſcoenis; & quidquid ſudore hominem reſolvit. Vix quidquam ex his

75. *Tamen ſaluberrimi*] Particula *tamen* hoc modo adhibetur ab optimis Scriptoribus; nec a Lindenio expelli debuit. Extat in omnibus meis MSS.

76. *Sic tamen haec, ut*] Ita in Cod. Mediceo primo, & Editione Lindeniana. Alii leg. *ſic tamen; ut haec*; & fortaſſe rectius: al. *ſic tamen, ut in haec.*

77. *Sed priores morbi quoque*] Pro *priores*, Lindenius leg. *pejores*. Codex Mediceus I. ita habet: *ſed prior. Morbi quoque.* Mihi tollenda videtur vox *priores*. Nam ſenſus eſt, in bono tempeſtatum habitu leviores morbos eſſe, & promptius finiri; ex Hippocrate Sect. 3. Aphor. 8.

78. *Peſſimum aegro*] Ita in Edit. Lindenii, & in Codicibus Mediceis, excepto primo, & in alio Codice apud Conſtantinum. Alii leg. *Peſſimum ergo*; quo modo eſt in Cod. Medic. I.

79. *At aetas media tutiſſima eſt, quae*] Conſtantinus & Lindenius omittunt *At*; Lindeniusque, pro *quae*, leg. *quia.*

80. *Vel continuas*] Hoc inciſum deeſt in Edit. Lindenii. Habent non modo Editiones omnes ceterae, ſed etiam Codices MSS. & Medicei & Vaticani. Et revera in Aphoriſ. 21. ſect. 3. unde reliqua omnia hujus periodi ſumpta ſunt, continuas quoque febres Hippocrates poſuit.

81. *Et in ceteris quidem partibus, ſed maxime*] Linden. *cum in caeteris quidem partibus, tum maxime.*

his in autumnum non incidit: sed oriuntur quoque eo tempore [82] febres incertae, lienis dolor, aqua inter cutem, tabes, quam Graeci φθίσιν nominant; urinae difficultas, quam στραγγουρίαν appellant; tenuioris intestini morbus, quem εἰλεὸν nominant; laevitas intestinorum [83], quae λειεντερία vocatur; coxae dolores, morbi comitiales. Idemque tempus & diutinis malis fatigatos, & ab aestate tantum proxima pressos [84] interimit; & alios [85] novis morbis conficit; & quosdam longissimis implicat, maximeque quartanis, quae per hiemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus pestilentiae patet, cujuscumque ea generis est; quamvis variis rationibus nocet. Hiems autem capitis dolores, tussim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in visceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempestatibus, Aquilo tussim movet, fauces exasperat, ventrem adstringit, urinam supprimit, horrores excitat, item dolores lateris & pectoris: sanum tamen corpus spissat, & mobilius atque expeditius reddit. Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolorem movet, alvum solvit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Ceteri venti, quo huic vel illi propiores sunt, eo magis vicinos his illisve affectus faciunt. Denique omnis calor [86] & jecur & lienem inflammat, mentem hebetat, ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit. Frigus modo nervorum distentionem, modo rigorem infert; illud σπασμὸς, hoc τέτανος Graece nominatur: nigritiem [87] in ulceribus, horrores in febribus [88] excitat. In siccitatibus, acutae febres, lippitudines, tormina, urinae difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres, longae febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio nervorum; παράλυσιν [89] Grae-

82. *Sed oriuntur quoque eo tempore*] In omnibus impressis libris particula *quoque* perperam posita est post vocem *eo*. Ego sic restitui ex quibusdam MSS.

83. *Laevitas intestinorum*] Antea legebatur: *Fit item laevitas*, al. *lenitas intestinorum*. Ego sustuli duas voces *Fit item*, ex fide Cod. Medic. I.

84. *Et ab aestate tantum proxima pressos*] Et quos non diuturnus aliquis morbus, sed tantummodo aestas proxima pressit. Pro *tantum*, ut est in aliis Editionibus & in MSS. Mediceis, Lindenius leg. *etiam*, ad eosdem haec referens, quos nominavit, id est *diutinis malis fatigatos*. Caesarius habet *tum jam*; Constantinus in margine *ante*; atque adjicit, esse qui legant *tantum non*.

85. *Alios*] Al. leg. *aliis*.

86. *Denique omnis calor*] Locum hunc Constantinus ita legendum putat: *Calor omnis & jecur & lienem inflammat, denique mentem &c.* Lindenius edidit: *Calor omnis*; omisso *denique*. Pro *inflammat* Cod. Medic. I. & Ruellii Edit. *inflat*.

87. *Nigritiem*] Vox Celsiana, ut apparet maxime ex lib. 7. cap. 2. & 3. Lindenius reposuit *nigrorem*, fortasse quia apud Constantinum invenerat non deesse qui sic legant. Codices Medicei habent *nigritiem*.

88. *Horrores in febribus*] Ita in Codicibus Mediceis I. VII. aliisque. In III. desunt tria haec verba. Vulgo alii leg. *horrorem*, Linden. *& horrorem*.

89. Παράλυσιν] Vulgo, *quam παράλυσιν*. In Cod. Medic. I. revera est *quam*, sed positum supra παράλυσιν extra ceterorum verborum seriem, ut adscriptitia alia non pauca. In ceteris Mediceis non est relativum istud, nisi in IV. & VII. alia manu adjectum.

Graeci nominant. Neque ſolum intereſt, quales dies ſint, ſed etiam quales ante praeceſſerint. Si hiems ſicca Septemtrionales ventos habuit, ver autem Auſtros & pluvias exhibet, fere ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, ideoque praecipue in muliebribus [90]. Si vero Auſtri pluviaeque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & ſiccum eſt, gravidae quidem foeminae, quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur; eae vero quae gignunt, imbecillos, vixque vitales edunt: ceteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, gravedines atque deſtillationes male habent. At ſi a prima hieme Auſtri ad ultimum ver continuarunt, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρένησιν [91] appellant, quam celerrime rapiunt. Vbi vero calor a primo vere orſus aeſtatem quoque ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca aeſtas Aquilones habuit, autumno vero imbres Auſtrique ſunt, tota hieme, quae proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oritur. Sin autem autumnus quoque aeque ſiccus iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quae muliebria eſſe propoſui, ſecunda valetudo contingit: durioribus vero inſtare poſſunt, & aridae lippitudines, & febres partim acutae, partim longae; & ii morbi, qui ex atra bile naſcuntur. Quod ad aetates vero pertinet, pueri proximique his vere optime valent, & aeſtate prima tutiſſimi ſunt: ſenes aeſtate & autumni prima parte: juvenes hieme, quique inter juventam ſenectutemque ſunt. Inimicior ſenibus hiems, aeſtas adolescentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt ut infantes, teneroſque adhuc pueros ſerpentia ulcera oris, quae ἄφθας Graeci nominant, vomitus, nocturnae vigiliae, aurium humor, circa umbilicum inflammationes [92] exerceant. Propriae etiam dentientium [93], gingivarum exulcerationes, diſtentiones nervorum,

90. *Ideoque praecipue in muliebribus*] Lindenius omittit *ideoque*. In Cod. Medic. I. eſt *muliebribus* ſine praepoſitione, & expungitur littera *b*, ut legatur *mulieribus*. In aliis MSS. eſt *in mulieribus*, ut vulgo ante Lindenium legebatur.

91. Φρένητιν] Egnatius, Caeſarius, & poſteriores Editores omnes, Ruellio excepto, habent φρενῖτιν. Ego non modo in Editionibus vetuſtioribus, verum etiam in MSS. Mediceis *phrenesin* vel ΦPENECIN inveni, tum hic, tum lib. 3. cap. 18. In Medic. I. eſt *prenesin celerrime rapiunt*.

92. *Inflammationes*] Codex Medic. I. *inflationes*.

93. *Propriae etiam dentientium*] In aliis Codicibus MSS. habetur, ut in Edd. plerisque, *Proprio*; in aliis *Propriae*; in aliis *Proprieque*. Aliqui Codices habent etiam *dentium* pro *dentientium*; quos inter duo vetuſtiores, id eſt Medicei primus ac tertius; quibuscum Editiones conſentiunt Juntina & utraque Caeſarii. Egnatius & Lindenius leg. *Propria*. Ego libenter legerem, *Proprie etiam dentientes*; infantes ſcilicet vel pueros; ut quartus hic caſus regatur a verbo *male habent*, quod eſt in fine periodi. Nihil tamen mutare auſim. Pro *gingivarum*, in Aldina Edit. eſt *gingivarumque*.

rum, febriculae [94], alvi dejectiones; maximeque [95] caninis dentibus orientibus male habent. Quae pericula pleniſſimi cujusque ſunt, & cui maxime venter adſtrictus eſt. At ubi aetas paulum proceſſit, glandulae, & vertebrarum, quae in ſpina ſunt, aliquae [96] inclinationes, ſtrumae, verrucarum quaedam genera dolentia, ἀκροχορδόνας Graeci appellant, & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente vero jam pube, ex iiſdem multa [97], & longae febres, & ſanguinis ex naribus curſus. Maximeque omnis pueritia, primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo menſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in foemina primis menſtruis finita ſunt, fere longa ſunt: ſaepius tamen morbi pueriles [98], qui diutius manſerunt, terminantur. Adolescentia morbis acutis; item comitialibus, tabique maxime objecta eſt: fereque juvenes ſunt, qui ſanguinem exſpuunt. Poſt hanc aetatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, inſania, ſanguinis per quaedam velut ora venarum [99], αἱμοῤῥοΐδας Graeci appellant, profuſio. In ſenectute, ſpiritus & urinae difficultas, gravedo, articulorum & renum dolores, nervorum reſolutiones, malus corporis habitus, καχεξίαν Graeci appellant, nocturnae vigiliae, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, praecipueque ſoluta alvus, &, quae ſequuntur hanc, tormina, vel laevitas inteſtinorum, ceteraque ventris fuſi mala. Praeter haec graciles, tabes, dejectiones, deſtillationes; item viscerum & laterum dolores fatigant. Obeſi plerumque acutis morbis, & difficultate ſpirandi ſtrangulantur: ſubitoque ſaepe moriuntur; quod in corpore tenuiore vix evenit.

II. Ante adverſam autem valetudinem, ut ſupra dixi, quaedam notae oriuntur, quarum omnium commune eſt, aliter ſe corpus habere, atque

94. *Febriculae*] Gryphius & recentiores Editores omnes ad Lindenium usque legunt cum Egnatio, *febriculae interdum*. Lindenius expulit *interdum*, quod neque in Ruellii, Caeſarii, Juntae, vetuſtioribusque Editionibus, neque in MSS Mediceis habetur, praeterquam in primo, in quo hic locus ita legitur: *febricule interdum nervorum diſtentiones*. Si Celſus conſentire debet cum Hippocrate Aphor. 25. ſect. 3. *interdum* locum hic habere non poteſt.

95. *Maximeque*] Aldina Editio, & Stephani perperam habent *maxillaeque*.

96. *Aliquae*] Lindenius leg. *aliquo*.

97. *Multa*] Sic legendum cum Lindenio ex fide Medic. III. aliorumque MSS. Alii leg. *multae*, ut eſt in Medic. I. ſed mendoſe.

98. *Saepius tamen morbi pueriles*] Lindenius leg. *ſaepius tamen his morbi pueriles &c.* Sed *his* neque in antiquis Editionibus, neque in MSS. noſtris reperitur.

99. *Per quaedam velut ora venarum*] Vulgo legitur, *per quaedam etiam velut ora venarum*. Celſus reſpicit Aphor. 30. ſect. 3. ubi non aliam ſanguinis profuſiorem nominat Hippocrates, quam quae fit per αἱμοῤῥοΐδας. Itaque libenter ſecutus ſum Cod. Medic. I. qui *etiam* non habet: qua particula ſententia pervertitur.

atque consuevit; neque in pejus tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet; quae, quia neque in eodem habitu subsistere, neque ultra progredi possunt, fere retro, quasi ruina quadam, revolvuntur. Pejus tamen signum est, ubi aliquis contra consuetudinem emacuit, & colorem decoremque amisit: quoniam in iis quae superant, est quod morbus demat; in iis quae desunt, non est quod ipsum morbum ferat. Praeter haec protinus timeri debet, si graviora membra sunt; si crebra ulcera oriuntur; si corpus supra consuetudinem incaluit; si gravior somnus pressit; si tumultuosa somnia fuerunt; si saepius expergiscitur aliquis, quam assuevit, deinde iterum soporatur; si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximeque si circa pectus, aut cervices, aut crura, vel genua, vel coxas. Item, si marcet animus; si loqui & moveri piget; si corpus torpet [1]; si dolor praecordiorum est, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis [2]; si salivae plenum est os; si oculi cum dolore vertuntur; si tempora adstricta sunt; si membra inhorrescunt; si spiritus gravior est; si circa frontem intentae venae moventur; si frequentes oscitationes; si genua quasi fatigata sunt, totumve corpus lassitudinem sentit. Ex quibus saepe plura, numquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est, num cui saepius horum aliquid eveniat, neque ideo [3] corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quaedam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quidquam in futurum praesagiri potest. Facile itaque securus est in iis aliquis, quae saepe sine periculo evasit: ille solicitari debet, cui haec nova sunt; aut qui ista numquam sine custodia sui tuta [4] habuit.

III. Vbi vero febris aliquem occupavit [5], scire licet, non periclitari,

1. *Si corpus torpet*] *Torquet* mendose legebatur & in Edit. I. & in duabus vetustissimis ann. 1493. 1497. & in Juntina quoque, Egnatius restituit *torpet;* ut ego in Mediceo I. aliisque MSS. inveni.

2. *Aut, qui in plurimis evenit, capitis*] Hic quoque locus restitutus est ab Egnatio; & valde miror, Stephanum, qui illum pluribus in locis secutus est, hic Ruellii potius, aut Caesarii, aut Editionem sequi ex vetustioribus aliquam voluisse, in quibus verba haec ita leguntur: *aut in plurimis venis capitis*; quo modo habentur in Cod. Mediceo primo. Sed revera in eo Codice est *venit*; aliquis autem, littera *t* expuncta, *s* supra illam posuit, ut legatur *venis*.

3. *Num cui saepius horum aliquid eveniat, neque ideo*] Locus hic correctus est a Lindenio, cui suffragatur Cod. Medic. I. Antea sic legebatur: *numquid saepius horum aliquid eveniat, ac neque ideo* (al. *ac ideo neque.*)

4. *Tuta*] Linden. *tuto;* quo modo in Codice quodam se invenisse scribit Constantinus. In Mediceis est *tuta*.

5. *Occupavit*] Ita in MSS. Mediceis. Vulgo, *occupat.*

tari, si in latus aut dextrum aut sinistrum, ut ipsi visum est [6], cubat, cruribus paulum reductis; qui fere sani quoque jacentis habitus est; si facile convertitur; si noctu dormit, interdiu vigilat [7]; si ex facili spirat; si non conflictatur; si circa umbilicum & pubem cutis plena est [8]; si praecordia ejus sine ullo sensu doloris aequaliter mollia in utraque parte sunt. Quod si paulo tumidiora sunt, sed tamen [9] digitis cedunt & non dolent, haec valetudo, ut spatium aliquod aequaliter molle & calidum est, quodque aequaliter totum insudat, & cujus febricula eo sudore finitur, securitatem pollicetur [10]. Sternutamentum etiam inter bona indicia est, & cupiditas cibi vel a primo [11] servata, vel etiam post fastidium orta. Neque terrere debet ea febris, quae eodem die finita est; ac ne ea quidem, quae quamvis longiore tempore evanuit [12], tamen ante alteram accessionem ex toto quievit, sic ut corpus integrum, quod εἰλικρινὲς Graeci vocant, fieret. Si quis autem incidit vomitus, mistus esse & bile & pituita [13] debet: & in urina subsidere album, laeve, aequale; sic ut etiam, si quae quasi nubeculae innatarint, in imum deferantur. At venter ei, qui a periculo tutus est, reddit mollia [14], figurata, atque eodem fere tempore, quo secunda valetudine assuevit, modo [15] convenientia iis, quae assu-

6. *Ut ipsi visum est*] His verbis significat facilitatem in utrumvis latus cubandi, quae res inter bona indicia est. Lindenius leg. *ut ipsi in usu est*; minus bene, cum illa sequantur: *qui fere sani quoque jacentis habitus est.* Locus quidam hic exprimitur ex Hippocratis Prognostico.

7. *Interdiu vigilat*] Ita reposui ex Cod. Medic. I. Communiter legebatur, *si interdiu vigilat.*

8. *Cutis plena est*] *Plana* ab aliis legitur. Pantinus tamen & post eum Constantinus *plena* legendum esse probant ex Hippocrate in Prognost. & Aphorismo 35. sect. 2. Hanc vocem ego reposui tum ratione, tum ex fide Codicis Medic. I. Ac plenae huic cuti macra illa opponitur capitis proximi: *mali etiam morbi testimonium est..... habere.... cutem circa umbilicum & pubem macram.*

9. *Quod si paulo tumidiora sunt, sed tamen*] Locum hunc Lindenius, non tam quod expulit *sed*, corrupit, quam quia verba perperam interpunxit hoc modo: *sunt: quod si paulo timidiora sunt, tamen digitis cedunt, & non dolent. Haec valetudo &c.*

10. *Securitatem pollicetur*] Vulgo & in omnibus fere MSS. haec verba adduntur: *quando jam ad sanitatem venit corpus*; quod membrum Lindenius in periodum sequentem rejecit. Sed utrovis referas, ineptus illorum verborum sensus est; ut mihi quidem videtur. Ea verba neque habentur in Cod. Medic. I. neque Celsi esse puto.

11. *A primo*] Edit. Lindenii, *a principio.* In aliis omnibus Editionibus, & in MSS. Mediceis est *a primo.*

12. *Longiore tempore evanuit*] Tardius desiit. Ego hanc dicendi formam non facile improbaverim; cum praesertim MSS. Codices nihil varient. Videtur improbasse Lindenius, qui *tenuit* reposuit pro *evanuit.*

13. *Mistus esse & bile & pituita*] Lindenius, aliique, Caesario duce, leg. *ex bile* pro *& bile*, quod est in Edd. vetustioribus, & in MSS. Mediceis. Et quidem verbum *mistum* solet fere Celsus construere cum ablativo sine praepositione.

14. *Reddit mollia*] Ita recte edidit Lindenius conjecturam Constantini, an Codicem aliquem secutus? Ita certe est in Medic. I. Alii leg. *reddit modo mollia.*

15. *Modo*] Lindenius, *modoque*, ut malebat Constantinus. Sed allatus Codex cum reliquis Mediceis habet *modo.*

aſſumuntur. Pejor cita alvus eſt; ſed ne haec quidem terrere protinus debet, ſi matutinis temporibus coacta magis eſt, aut ſi procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa eſt, neque foeditate odoris ſimilem alvum ſani hominis excedit. Ac lumbricos quoque aliquos [16] ſub fine morbi deſcendiſſe, nihil nocet. Si inflatio [17] in ſuperioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum ſignum eſt ſonus ventris [18] inde ad inferiores partes evolutus; magisque etiam, ſi ſine difficultate, cum ſtercore exceſſit.

IV. Contra gravis morbi periculum eſt, ubi ſupinus aeger jacet, porrectis manibus & cruribus; ubi reſidere vult in ipſo acuti morbi impetu, praecipueque pulmonibus laborantibus; ubi nocturna vigilia premitur, etiamſi interdiu ſomnus accedit; ex quo tamen pejor eſt, qui inter quartam horam & noctem eſt, quam qui matutino tempore [19] ad quartam. Peſſimum tamen eſt, ſi ſomnus neque noctu, neque interdiu accedit: id enim fere ſine continuo dolore [20] eſſe non poteſt. Aeque vero ſignum malum eſt etiam [21] ſomno ultra debitum urgeri; pejusque, quo magis ſe ſopor interdiu, noctuque continuat. Mali etiam morbi teſtimonium eſt, vehementer & crebro ſpirare; a ſexto die coepiſſe inhorrescere; pus exſpuere; vix exſcreare; dolorem habere

16. *Ac lumbricos quoque aliquos*] Pro *aliquos* Codex Medic. III. aliique, ſed non primus, habent *albos*.

17. *Si inflatio*] *Inflammatio* olim legebatur; quod ferri non poteſt propter ea, quae in hanc ſententiam ſcribit Hippocrates in Prognoſtico; ex quo Rubeus *inflatio* legendum exiſtimat. Et quidem hae voces *inflatio* & *inflammatio* in MSS. ſaepe variant. Hic *inflammatio* inveni in omnibus praeter Vaticanum VII. quem ſecutus ſum. Lindenius quoque leg. *inflatio*, ſed addit *ſine inflammatione*, quod non eſt neceſſe. Non deſunt tamen Codices, qui ei ſuffragentur, ut ex adnotationibus Conſtantini & Foeſii intelligi poteſt. Sed eos Codices ego minus fideles puto.

18. *Sonus ventris*] Lindenius leg. *ſonitus* pro *ſonus*; & infra, *devolutus* pro *evolutus*; quo modo ſe in Codice quodam inveniſſe notat Conſtantinus. Codici illi ego & Mediceos & Vaticanos omnes oppono.

19. *Matutino tempore*] Codex Medic. I. & Lindeniana Edit. *a matutino tempore*. Editiones ceterae, ceterique Codices Medicei non habent praepoſitionem. Hos ego ſecutus ſum. In verbis antecedentibus, *inter quartam horam & noctem eſt*, ab aliis omittitur *eſt*; quod verbum & Edd. Ruellii ac Stephani & MSS. Codices habent.

20. *Sine continuo dolore*] Mali autem morbi teſtimonium eſt dolorem habere continuum; ut eſt paulo infra. Conſtantinus *delirio* legendum putat, pro *dolore*, parum attendens quod Pantinus monuerat; reliquam ſententiae partem ex Prognoſt. in qua Hippocrates de delirio loquitur, huc non pertinere. Eam partem, ſcilicet de inſania, quae ex vigilia oritur, Celſus reddit cap. 7. *nullo dolore ſubſtante ſomnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia &c. inſaniae ſigna ſunt.* Itaque unde unde ſit lectio iſta *delirio*, quam ſequitur Lindenius, ego veterem ſequi malui ex fide Codicum noſtrorum omnium.

21. *Aeque vero ſignum malum eſt, etiam &c.*] In Cod. Medic. I. & in Edit. Linden. *Neque vero ſignum bonum eſt, etiam &c.* Sed Lindenius omittit *etiam*; & in altera parte periodi *ſe*; quod pronomen Conſtantinus quoque alienum cenſet. Latina tamen eſt haec conſtructio; *ſe ſopor continuat*; ideoque *ſe* retinendum eſt ex fide MSS. Mediceorum; itemque *etiam*: extat enim haec particula in omnibus. Sed primus recte habet *etiam ſomno*; al. *etiam ſomnum*, non item recte.

re continuum; difficulter ferre morbum: jactare brachia & crura; ſine voluntate lacrimare; habere humorem glutinoſum dentibus inhaerentem; cutem circa umbilicum & pubem macram; praecordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, magisque, ſi haec dextra parte quam ſiniſtra ſunt; periculoſiſſimum tamen eſt, ſi venae quoque ibi vehementer agitantur. Mali etiam morbi ſignum eſt, nimis celeriter emacreſcere; caput & pedes manusque frigidas habere, ventre & lateribus calentibus [22]; aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente; aut poſt ſudorem inhorrescere; aut poſt vomitum ſingultum eſſe, vel rubere oculos; aut poſt cupiditatem cibi, poſtve longas febres hunc faſtidire; aut multum ſudare, maximeque frigido ſudore; aut habere ſudores non per totum corpus aequales, quique febrem non finiant; & eas febres [23], quae quotidie tempore eodem revertantur; quaeve ſemper pares acceſſiones habeant, neque tertio quoque die leventur; quaeve ſic continuent, ut [24] per acceſſiones increſcant, per deceſſiones tantum molliantur, nec umquam integrum corpus dimittant. Peſſimum eſt, ſi ne levatur quidem febris, ſed aeque concitata continuat. Periculoſum eſt etiam, poſt arquatum morbum febrem oriri; utique ſi praecordia dextra parte dura manſerunt. Ac dolentibus iis, nulla [25] acuta febris leviter terrere nos debet; neque umquam in acuta febre, aut a ſomno non eſt terribilis nervorum diſtentio. Timere etiam ex ſomno, mali morbi eſt; itemque in prima febre protinus mentem eſſe turbatam, membrumve aliquod eſſe reſolutum. Ex quo caſu quamvis vita redditur, tamen id fere membrum debilitatur. Vomitus etiam periculoſus eſt ſincerae pituitae, vel bilis [26]; pejorque ſi viridis, aut niger eſt. At mala urina eſt, in qua ſubſidunt rubra & laevia [27]: dete-

22. *Manusque frigidas habere, ventre & lateribus calentibus*] Bis hanc ſententiam Hippocrates habet in Prognoſtico. Sic autem Lindenius edidit. Alii omnes leg. *manusque calidas habere, & lateribus frigentibus*; & ita revera eſt in MSS. & Mediceis & Vaticanis.

23. *Et eas febres*] Pro *eas* Pantinus mallet *eae*, variata conſtructione. Sed in MSS. quoque *eas* inveni. Lindenius leg *Malae etiam febres.*

24. *Quaeve ſic continuent, ut &c.*] Ita legitur in Editione Lindenii, ad quam proxime accedunt Aldina & Codd. MSS. ſed non habent *ſic*, & pro *deceſſiones* habent *diſceſſiones:* Mediceus I. autem *desceſſiones*, & ex veteri correctione *diſceſſiones*; idemque *quaeque* pro *quaeve*. Alii leg. *quaeve continuent, vel* (in Editione principe & aliis nonnullis eſt *ve*) *per acceſſiones increscant, per diſceſſiones tantum molliantur.*

25. *Ac dolentibus iis, nulla &c.*] Ego ſic reſtitui ex Cod. Medic. I. Sententia eſt Hippocratis in Aphor. 65. ſect. 4. Antea legebatur, *ac* (in Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae *aut*) *dolentibus iis, laeva, Nulla &c.*

26. *Sincerae pituitae, vel bilis*] Haec eſt vulgata lectio. In Codice Medic. I. legitur, *ſi ſincere pituita vel bilis eſt mixta*, in aliis, *ſincerus pituitae vel bilis.*

27. *Subrubra & laevia*] Alii leg. *ſubrubra aut livida*; Egnatius, ut Codices MSS. habent plerique omnes, *vel rubra, aut livida.* Ego ſic repoſui ex Mediceo primo; atque ex eodem illo Prognoſtici loco haec ſumpra exiſtimo, unde & reliqua hujus periodi ſumpta ſunt.

deterior, in qua quaſi folia quaedam [28] tenuia alba: peſſima ex his, ſi tamquam ex furfuribus factas nubeculas repraeſentat. Diluta quoque, atque alba, vitioſa eſt, ſed in phreneticis [29] maxime. Alvus autem mala eſt, ex toto ſuppreſſa. Periculoſa etiam, quae inter febres fluens conquiescere hominem in cubili non patitur; utique, ſi quod deſcendit, eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Praeter haec periculum oſtendit id, quod excernitur, ſi eſt exiguum, glutinoſum, laeve, album, idemque ſubpallidum: vel ſi eſt aut lividum, aut bilioſum, aut cruentum, aut pejoris odoris, quam ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt longas febres ſincerum eſt.

V. Poſt haec indicia, votum eſt longum morbum fieri [30]: ſic enim neceſſe eſt, niſi occidit. Neque vitae alia ſpes in magnis malis eſt [31], quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum praeſtet. Protinus tamen ſigna quaedam ſunt, ex quibus colligere poſſumus, morbum, etſi non interemerit, longius tamen tempus habiturum: ubi frigidus ſudor inter febres non acutas circa caput tantum, & cervices oritur; aut ubi febre non quiescente, corpus inſudat; aut ubi corpus modo frigidum, modo calidum eſt, & color alius ex alio fit; aut ubi, quod inter febres aliqua parte abſceſſit, ad ſanitatem non pervenit; aut ubi aeger pro ſpatio parum emacrescit: item, ſi urina modo liquida & pura eſt, modo habet quaedam ſubſidentia; ſi laevia atque alba rubrave ſunt [32], quae in ea ſubſidunt; aut ſi quasdam quaſi miculas [33] repraeſentat; aut ſi bullulas excitat.

VI. Sed

28. *Quaſi folia quaedam*] Ita legitur in omnibus fere MSS. Et ſane Graecam Hippocratis vocem πεταλώδεες, *quaſi folia* aliquanto melius exprimit, quam *quaſi fila*, quod Codex Medic. I. & omnes impreſſi libri habent. Nobiscum facit etiam Codex a Conſtantino allatus.

29. *Phreneticis*] Iidem illi qui ſupra cap. I. leg. φρενῖτιν, hic legunt *phreniticis*. Ego ſecutus ſum Editiones vetuſtiores & Codd. Mediceos.

30. *Votum eſt longum morbum fieri*] Optandum eſt, ut longus morbus fiat &c. *Votum eſt*, quod ex quibusdam Codicibus repoſui, hac ſignificatione duobus aliis locis reperitur; lib. 3. cap. 4. ſub initium, & lib. 6. cap. 6. ſect. I. Antea legebatur *notum eſt*, ut eſt in Mediceo I. In his enim vocibus *votum* & *notum* MSS. Codices facile variant: itaque & lib. 3. cap. 4. aliqui habent *notum* pro *votum*. Sed *notum*, tum hic, tum ibi, ineptum eſt, nimisque frigidum. Infra, pro *ſic enim*, Codex Mediceus I. habet *ſit enim*; Codices Medicei ceteri *ſed* &.

31. *Neque vitae alia ſpes in magnis malis eſt*] Ita in Cod. Mediceo I. & antiquis Editionibus. Alii Codices habent, *Neque ulla alia ſpes in malis magnis eſt*; Editio Lindeniana, *Neque ullā alia ſpes in magnis eſt*.

32. *Quaedam ſubſidentia; ſi laevia atque alba rubrave ſunt*] In Codice Mediceo I. ita legitur: *quaedam ſubſidentia laevia atque alba rubrave*. Ceteri Medicei Codices, & Editiones vetuſtiſſimae addunt verbum *ſunt*; ſed non habent particulam *ſi*. Habent hanc tamen Editio Aldina, & recentiores pleraeque.

33. *Miculas*] Sic reſtituit Lindenius ex Scaligeri conjectura. Antea legebatur *maculas*; quod eſt etiam in MSS. Mediceis. Apud Hippocratem, cujus eſt ſententia haec, legitur κριμνώδεες ὑποστάσιες in Prognoſtico.

VI. Sed inter haec quidem, propofito metu, fpes tamen fupereft. Ad ultima vero jam ventum effe teftantur, nares acutae, collapfa tempora, oculi concavi, frigidae languidaeque aures & imis partibus leniter verfae [34], cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus; multoque magis, fi ita haec funt, ut neque vigilia praecefferit, neque ventris refolutio, neque inedia. Ex quibus caufis interdum haec fpecies oritur, fed uno die finitur: itaque diutius durans, mortis index eft. Si vero in morbo vetere jam triduo talis eft, in propinquo mors eft; magisque, fi praeter haec oculi quoque lumen refugiunt, & illacrimant; quaeque in iis alba effe debent, rubefcunt; atque in iisdem venulae pallent; pituitaque in iis innatans, noviffime angulis inhaerefcit; alterque ex his minor eft; iique aut vehementer fubfederunt, aut facti tumidiores funt; perque fomnum [35] palpebrae non committuntur, fed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neque id fluens alvus expreffit; eaedemque palpebrae pallent, & idem pallor labra & nares decolorat; eademque labra, & nares, oculique, & palpebrae, & fupercilia, aliquave ex his pervertuntur; isque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt. Eadem mors denunciatur, ubi aeger fupinus cubat, eique [36] genua contracta funt; ubi deorfum ad pedes fubinde delabitur; ubi brachia & crura nudat, & inaequaliter difpergit, neque iis calor fubeft; ubi hiat; ubi affidue dormit; ubi is, qui mentis fuae non eft, neque id facere fanus folet, dentibus ftridet; ubi ulcus, quod aut ante, aut in ipfo morbo natum eft, aridum, & aut pallidum, aut lividum factum eft. Illa quoque mortis indicia funt, ungues, digitique pallidi; frigidus fpiritus; aut fi manibus quis in febre, & acuto morbo, vel infania, pulmonisve dolore, vel capitis, in vefte floccos legit, fimbriasve diducit, vel in adjuncto pariete, fi qua minuta eminent, carpit [37]. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, fi ad viscera transierunt, fubitoque defierunt, mortem fubeffe teftantur; magisque, fi alia quoque figna accefferunt. Neque is fervari poteft, qui fine ullo tumore febricitans, fubito ftrangulatur, aut devorare falivam fuam non poteft; cuive in eodem febris corporisque habitu cervix convertitur [38], fic ut devorare aeque nihil pos-

34. *Leniter verfae*] Cod. Medic. 1. habet *leviter adverfae.*

35. *Perque fomnum*] Codex modo allatus habet *perque fomnium*; & *in* fupra vocem *fomnium*, ut legatur *infomnium.*

36. *Aeger fupinus cubat, eique &c.*] Ante Caefarium legebatur, ut eft in MSS. Mediceis, *aegri fupini cubant, hisque &c.*

37. *Si qua minuta eminent, carpit*] *Capit* eft in primo, non *carpit*: in ceteris Codicibus Mediceis legitur *fi quae minutiae eminent carpit.*

38. *Convertitur*] Lindenius leg. *invertitur.* Sed nihil obftat quo minus legamus *convertitur*, ut eft in antiquis Editionibus & in MSS. Mediceis.

possit; aut cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas est; aut cui, febre non quiescente, exterior pars friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat; aut qui, febre aeque non quiescente [39], simul & delirio & spirandi difficultate vexatur; aut qui, epoto veratro, exceptus distentione nervorum est; aut qui ebrius obmutuit. Is enim fere nervorum distentione [40] consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi debet, loqui coepit. Mulier quoque gravida acuto morbo facile consumitur; & is, cui somnus dolorem auget; & cui protinus, in recenti morbo, bilis atra vel infra vel supra se ostendit; cuive alterutro modo se prompsit, cum jam longo morbo corpus ejus esset extenuatum & affectum [41]. Sputum etiam biliosum, & purulentum, sive separatim ista, sive mista proveniunt, interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem tale esse coepit, proximum [42] est, ut is circa quartumdecimum diem decedat, nisi alia signa meliora [43] pejorave accesserint: quae, quo leviora graviorave subsecuta sunt, eo vel seriorem mortem, vel maturiorem denuntiant. Sudor quoque frigidus in acuta febre pestiferus est: atque in omni morbo vomitus, qui varius, & multorum colorum est; praecipueque, si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre vomuisse, pestiferum est. Vrina vero rubra [44] & tenuis in magna cruditate esse consuevit; & saepe, antequam spatio maturescat, hominem rapit: itaque, si talis diutius permanet, periculum mortis ostendit. Pessima tamen est, praecipueque mortifera, nigra, crassa, mali odoris. Atque in viris quidem & mulieribus talis deterrima est: in pueris vero, quae tenuis & diluta est. Alvus quoque varia, pestifera

diceis. Graeca Hippocratis vox haec est, ἐπιστραφῇ, in sect. 4. Aphor. 35 in Coacis autem Praenotion. 278. ubi tamen sententia aliquantum diversa est, ἐπιστραφῆναι.

39. *Febre aeque non quiescente*] Adverbium *aeque* non est in duobus MSS. vetustioribus, neque in aliis quibusdam; minimeque necessarium est.

40. *Fere nervorum distentione*] Ita ex conjectura Constantini & Rubei, & ex Edit. Lindenii. Alii leg. *febre adjecta nervorum distentione*; ut habetur in Manuscriptis Mediceo I. & Vaticanis VI. & VII. Caesarius tollit duas voces *febre adjecta*. Et sane vox *febre* retineri non potest, quin cum Hippocrate, atque adeo ipse secum Cornelius pugnet. Nam deinde dicit; *nisi febris accessit*. Possem fortasse aliquid certi de hoc loco constituere, nisi deficientes hac parte ceteros MSS. Codices invenissem; cum librarius a verbis illis praecedentibus, *exceptus distentione*, continuo transierit ad *consumitur*.

41. *Et affectum*] Linden. *& confectum*.

42. *Proximum*] Codices Medicei habent *in proximum*.

43. *Meliora*] In Manuscriptis Mediceo I. & Vatic. VI. atque in Editione Lindenii & in margine Constantinianae legitur *mitiora*.

44. *Rubra*] Pro *rubra*, Pantinus & Constantinus putant, invitis libris, legendum esse *fulva*; quod πυῤῥὸν habeat Hippocrates in Prognostico. Haec ratio non tanti apud me valet, ut possim Lindenio assentiri mutationem istam in textum inducenti. Vix enim puto, id eum fecisse cum librorum auctoritate.

ra eſt, quae ſtrigmentum [45], ſanguinem, bilem, viride aliquid, modo diverſis temporibus, modo ſimul, & in miſtura quadam, diſcreta tamen repraeſentat. Sed haec quidem poteſt paulo diutius trahere: in praecipiti vero jam eſſe denuntiat, quae liquida, eademque vel nigra, vel pallida, vel pinguis eſt; utique, ſi magna foeditas odoris acceſſit. Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: ſi certa futurae mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti a medicis convalescant, quosdamque fama prodiderit in ipſis funeribus revixiſſe? Quin etiam vir jure magni nominis Democritus, ne finitae quidem vitae ſatis certas notas eſſe, propoſuit, quibus medici credidiſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futurae mortis eſſent. Adverſus quos [46] ne dicam illud quidem, quod in vicino ſaepe quaedam notae poſitae, non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt; quod Asclepiades funeri obvius intellexit, eum [47] vivere, qui efferebatur: nec protinus crimen artis eſſe [48], ſi quod profeſſoris ſit. Illa tamen moderatius ſubjiciam: conjecturalem artem eſſe medicinam, rationemque conjecturae talem eſſe, ut cum ſaepius aliquando reſponderit, interdum tamen fallat. Non itaque, ſi quid [49] vix in milleſimo corpore aliquando decipit, fidem non habet, cum per innumerabiles homines reſpondeat. Idque non in iis tantum, quae peſtifera ſunt, dico; ſed in iis quoque, quae ſalutaria. Siquidem etiam ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primo fuit: quaeque medendi cauſa reperta ſunt, nonnumquam in pejus alicui convertunt [50]. Neque id evi-

45. *Quae ſtrigmentum*] Linden. *& quae ſtrigmentum*; ſed recte edidit verba ſequentia, *bilem*, *viride aliquid*, ex ſola fortaſſe Pantini & Conſtantini conjectura. Sic autem habet Codex Medic. I. Alii leg. *bilem viridem*, *aliquid*.

46. *Adverſus quos &c.*] Linden. *Adverſus quod ne illud quidem dicam*.

47. *Quod Aſclepiades funeri obvius intellexit*, *eum &c.*] Recte monet Morgagnus, aliena quaedam huc inſerta eſſe in Editione Lindenii, in qua legitur: *quod Aſclepiades ſciens*, *funeri obvius inclamavit*, *eum vivere &c.* cum & in omnibus ſuis libris ipſe non *inclamavit*, ſed *intellexit*, neque in ullo *ſciens* invenerit. Adde iis libris Editionem I. & vetuſtiſſimam an. 1493. & Codices MSS. tum Mediceos, tum Vaticanos. Pro *eum* Mediceus I. & Vatican. VI. habent *quemdam*, ut eſt in Edit. Ruellii.

48. *Nec protinus crimen artis eſſe*] Al. *ne protinus crimen artis eſſet*; quod ferri non poteſt. Locum correxit Conſtantinus; quem Lindenius ſecutus eſt, Codice Medic. I. minime invito. Neque tamen ſilentio praeteribo, in Codice illo poſt vocem *crimen* eſſe *fecerit*, non tamen in contextu.

49. *Non itaque*, *ſi quid*] Ita in Editione Lindenii; & niſi quod *ſi quid* transfertur ante *itaque* (vel *ita*, ut aliqui habent) in MSS. quoque Mediceis, primo excepto. In illo enim, ut in vetuſtis Editionibus, legitur, *nos. Si quid itaque*; deinde, *id notam non habet*, pro *fidem non habet*, ut eſt in aliis Codicibus, & in Editione Lindenii; ſed in hac, *id fidem &c.* In verbis proximis vero variat haec Editio ab aliis libris omnibus, cum ſic habeat: *vix milleſimo in corpore aliquem decipit*.

50. *Alicui convertunt*] Alii legunt, ut habet Cod. Medic. I. *aliquid convertunt*; Lindenius, *aliquibus vertunt*. Ego ſic repoſui ex reliquis Mediceis MSS. Revera habent *aliqui*; ſed quis neſcit in

evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinae fides, quae multo ſaepius, perque multo plures aegros prodeſt. Neque tamen ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas eſſe & ſalutis, & mortis.

VII. Sed cum propoſuerim ſigna, quae in omni adverſa valetudine communia eſſe conſueverunt; eo quoque transibo [51], ut, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit notas, indicem. Quaedam autem ſunt, quae ante febres, quaedam quae inter eas, quid aut intus ſit, aut venturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput grave eſt, aut ex ſomno oculi caligant, aut frequentia ſternutamenta ſunt, circa caput aliquis pituitae impetus timeri poteſt. Si ſanguis, aut calor abundat, proximum eſt, ut aliqua parte profluvium ſanguinis fiat. Si ſine cauſa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus ejus recidat [52], metus eſt. Si praecordia dolent, aut inflatio [53] gravis eſt, aut toto die non concocta [54] fertur urina, cruditatem eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt, hi vel capitis doloribus conflictantur, vel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam & tumidam, aut capite, aut visceribus, aut alvo laborant. Si in continua febre puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, neque ſomnus accedit, ploratque is aſſidue, metuenda nervorum diſtentio eſt. Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non descendit alvus, docet, aut ſubitam dejectionem, aut febriculam inſtare. Vbi pedes turgent, longae dejectiones ſunt, ubi dolor [55] in imo ventre & coxis eſt, aqua inter cutem inſtat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitum periculum eſt iis, quibus voluntas deſidendi eſt [56], venter

in hoc ſaepe erraſſe librarios, ut *qui* deſcriberent pro *cui?* Ceterum hoc modo locutus eſt etiam Cicero in Bruto cap. 38. *quod vitium huic uni in bonum convertebat.* Sic enim legunt locum illum Victorius, Manutius, & Gruterus.

51. *Eo quoque transibo*] Sic reſtitui ex Cod. Medic. I. Ita lib. 4. cap. ultimo: *eo tranſire, ut arbitrio ſuo vivat.* Alii legunt, *ea quoque tranſibo*; & in Codice modo allato ex *eo* a Palavicino factum eſt *ea*. Lindenius habet *ad ea &c.* ut eſt in margine Editionis Conſtantini. In Codice quoque Vatic. VI. extat particula *ad*, poſita alia manu ſupra vocem *ea*. Sed quis conſtructionem iſtam probabit? *tranſibo ad ea ſigna, ut notas indicem &c.*

52. *Recidat*] Lindenius, *decidat.*

53. *Inflatio*] Al. *Inflammatio.*

54. *Aut toto die non concocta*] Lindenio ita reſtituenti locum hunc, ſuffragatur Cod. Medic. I. in quo tamen particula *non* punctis notata eſt, tamquam mendoſa, ſed perperam. Alii leg. *aut non toto die concocta.*

55. *Longae dejectiones ſunt, ubi dolor*] Locus hic ita legitur in omnibus fere impreſſis libris: *longae dejectiones ſunt. Vbi dolor.* In Editione Conſtantini habetur, *& longae dejectiones ſunt, ubi dolor.* Sed rectius fortaſſe tollatur *ubi*, quam *&* addatur. Nam in MSS. reliquis Mediceis eſt: *longae dejectiones ſunt. Dolor ſi*; in primo: *longa dejectio. Vbi dolor.* Lindenius addit *&*, ut Conſtantinus, ſed *ubi* mutat in *aut*, & in inciſo praecedenti *turgent* in *tument.*

56. *Quibus voluntas deſidendi eſt*] Pantinus & omnes

ter nihil reddit, nisi & aegre & durum, tumor in pedibus est, idemque modo dextra, modo sinistra parte ventris, invicem oritur atque finitur. Sed a jocinore id malum proficisci videtur. Ejusdem morbi nota est, ubi circa umbilicum intestina torquentur, στρόφυς Graeci nominant [57], coxaeque dolores manent; eaque [58] neque tempore, neque remediis solvuntur. Dolor [59] autem articulorum, prout in pedibus, manibusve aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nervi contrahantur; aut si id membrum, ex levi causa fatigatum, aeque frigido, calidoque offenditur, ποδάγραν χειράγραν ve, vel ejus articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denuntiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desiit, hi vel capitis doloribus confligentur necesse est, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus foeminis menstrua non proveniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, vel quaelibet alia pars morbo infestetur. Eademque iis pericula sunt, quibus articulorum vitia, dolores tumoresque [60], sine podagra similibusque morbis, oriuntur, & desinunt: utique, si saepe tempora iisdem dolent, noctu-

omnes fere interpretes contendunt, invitis tamen libris, quantum video, pro *desidendi*, *tussiendi* reponendum esse ex Hippocrate in Prognost. unde sumpta est sententia haec. Ronsseus *cupiditas* praeterea mallet pro *voluntas*. Graeca Hippocratis verba haec sunt: βῆχές τε καὶ θυμὸς τούτοισιν ἐγγίνεται; ut in recentioribus Codicibus habetur. Sed ita fuisse in antiquis quoque, ex Galeni lectione apparet. Igitur etiam Foesius, pro *desidendi*, *tussiendi* apud Celsum legendum putat. Attamen Lindenius retinet *desidendi*, atque hunc locum ita leg. *quibus*, *cum voluntas desidendi est*, *venter nihil reddit*, *nisi & aegre & durum*. *Cum tumor*; &c. deinde *finitur*, *a jocinore &c.* Porro *jocinoris*, *jocinori*, *jocinore*, Lindenius scribit Stephanum secutus: Stephanus tamen hoc loco habet *jecinore*. A Ruellio scribitur *jecinoris*, *jecinori*, *jecinore*; in Editionibus vetustioribus, & in Med. I. aliisque MSS. Codicibus *jocineris*, *jocineri*, *jocinere*.

57. Στρόφυς *Graeci nominant*] ΣΤΡΟΦΟΥΣ habet Cod. Medic. I. quae vox, sicut sententia quoque loci hujus, sumpta est ex Hippocrate Sectione 4. Aphor. 11. In Codice IV. quoque est στρόφυς, interscriptum alia manu. In III. VII. aliisque habetur, *Alias* BACANICMON *Graeci nominant*. Vulgo legebatur στρόφον. Sed hoc membrum fortasse explicatio quaedam est, varia pro interpretum varietate.

58. *Eaque*] Linden. *qui*.

59. *Dolor*] Scribit Constantinus se invenisse in Codice quodam MSS. *Calor* pro *Dolor*. Adde Codici illi Mediceum I. & Vaticanum VI. & Ruellii Editionem.

60 *Vitia*, *dolores tumoresque*] Si Celsus scripsit *dolores tumoresque*, vox *vitia* supervacua est. Vitia enim articulorum non alia, quam dolores ac tumores, memorat Auctor lib. 2. Praedict quo Celsum respexisse Foesius animadvertit. Et sane haec vox, quae in omnibus est impressis libris, non est in MSS. Mediceis, nisi in I. & ex hoc in IV. & VII. alia manu adscripta. Vix tamen credibile est, ex interpretatione aliqua huc pervenisse: res siquidem clara & aperta per aliam minus apertam explicaretur. Celsus autem *articulorum vitia* alibi dixit ad eorum dolorem tumoremque significandum; in capite proximo bis, & in lib. 4. c. 24. Verisimilius igitur est, *dolores tumoresque* interpretationem esse, primum margini adscriptam ex loc. cit. Praedict. deinde in textum conjectam. Nihil autem mirum, si vox *vitia* deest in plerisque Codicibus, cum hoc saepe factum videamus, ut explicationes, extrusis iis quae explicantur, ipsorum locum occupent. Lindenius leg. *vitia*, *ut dolores &c.* ut in MS. quodam se invenisse testatur Constantinus. Ego *ut* nullo in Codice inveni.

noctuque corpora insudant. Si frons prurit [61], lippitudinis metus est. Si mulier a partu vehementes dolores habet, neque alia praeterea [62] signa mala sunt, circa vicesimum diem aut sanguis per nares erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicumque etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet [63]; magisque, si juvenis erit, per sanguinis profusionem; si senior, per suppurationem [64]. Febris autem, quae subito sine ratione, sine bonis signis finita est, fere revertitur. Cui fauces sanguine & interdiu & noctu replentur, sic ut neque capitis dolores, neque praecordiorum, neque tussis, neque vomitus, neque febricula praecesserit, hujus aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri inguen & febricula [65] orta est, neque causa apparet, ulcus in vulva est. Vrina autem crassa, ex qua quod desidit [66], album est, significat circa articulos, aut circa viscera dolorem, metumque morbi esse. Eadem viridis, aut viscerum dolorem, tumoremque cum aliquo periculo subesse, aut certe corpus integrum non esse, testatur. At si sanguis aut pus in urina est, vel vesica vel renes exulcerati sunt. Si haec crassa, carunculas quasdam exiguas quasi capillos [67] habet, aut si

61. *Si frons prurit*] Ita haec sententia a praecedenti dividitur in Medic. I. aliisque MSS. In impressis libris conjungitur membrum hoc cum superiori; neque absolvitur periodus, nisi post verba *metus est*; sed incipit ab *Vtique*. Quin etiam Caesarius, & post hunc alii fere omnes omittunt particulam *si*, atque hunc locum ita legunt: *& desinunt. Vtique si saepe tempora iisdem dolent, noctuque corpora insudant, frons prurit, lippitudinis metus est.* Recte Stephanus, *& desinunt: utique.*

62. *Neque alia praeterea*] Vocem *alia* ab Egnatio restitutam, & a me in MSS. inventam, omittunt Caesarius & Lindenius; qui *partibus* item tollunt in inciso ultimo. Ceterum cum hac periodo exprimi videatur locus ille in Prognostico: *Capitis dolores vehementes & continui cum febre &c.* sed verba praecedentia, *Si mulier a partu*, Hippocratis sententiae non respondeant, Pantinus ea mendosa putat, & sic corrigenda: *Similiter caput, si.* Eamdem emendationem proponit Constantinus, sed dubitanter, quod Codicem suum MS. repugnantem invenerit. Repugnant & Medicei.

63. *Is alterutra ratione eum finiet*] Constantinus vocem *eum* tollendam putat. Lindenius & hanc tollit, & *is* mutat in *ei*. Ego veteres libros libentius sequor. Vaticanus I. deterioris notae Codex, solus non habet *eum*. Mediceus VI. pro *eum* habet *cum*. Ad sententiam quod attinet, quae est ex eodem Prognostici loco, unde superior, Pantinus & Constantinus *recentem* reponendum arbitrantur pro *ingentem*, quod Hippocrates ibi habeat νεαρὰν. Sed veterum librorum fidem vindicat Foesius ex Coac. Praenot. 160. & ex quadam Hippocraticae sententiae interpretatione, quam Galenus affert.

64. *Per suppurationem*] Codices Medicei, *suppuratione*, primum excipio. In VI. *suspiratione*, mendose.

65. *Inguen & febricula*] Ita est, & quidem recte, in Edit. Lindenii, & in quodam Codice, quem Foesius inspexit; & ita alia manu adscribitur in Mediceo septimo; ex primo, ut videtur. Sed in I. cum esset *inguenet*, perperam litteram *t* aliquis erasit, fortasse Palavicinus ipse, qui correxit *ex inguine*: quae lectio manavit in vulgus, & nescio quomodo, Almeloveenio quoque placuit prae Lindeniana. In aliis MSS. Mediceis habetur *inguine* pro *inguen &*.

66. *Desidit*] Ita in Edit. Lindenii. In aliis Edd. & in MSS. Mediceis, *desidet*.

67. *Quasi capillos*] Linden. *aut quasi capillos*; fortasse ex conjectura Pantini, cui sic legendum videtur ex Hippocratis Aphorismo 75. sect. 4.

Sed

ſi bullat, & male olet, & interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit, dolent autem coxae, quaeque inter has ſuperque pubem ſunt, & accedunt frequentes ructus, interdum vomitus bilioſus, extremaeque partes frigeſcunt, urinae crebra cupiditas, ſed magna difficultas eſt, & quod inde excretum eſt, aquae ſimile, vel rufum, vel pallidum eſt, paulum tamen in eo levamenti eſt, alvus vero cum multo ſpiritu redditur, utique in renibus vitium eſt. At ſi paulatim deſtillat, vel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quaedam cruenta concreta ſunt, idque ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores [68] partes dolent, in eadem veſica [69] vitium eſt. Calculoſi vero his indiciis cognoſcuntur: difficulter urina redditur, paulatimque, interdum etiam ſine voluntate, deſtillat; eadem arenoſa eſt; nonnumquam aut ſanguis [70], aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur; eamque quidam promptius recti, quidam reſupinati, maximeque ii, qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem levant. Gravitatis quoque cujusdam in ea parte ſenſus eſt: atque ea curſu, omnique motu augentur [71]. Quidam etiam, cum torquentur, pedes inter ſe, ſubinde mutatis vicibus, implicant. Foeminae vero oras naturalium ſuorum manibus admotis ſcabere crebro [72] coguntur: nonnumquam, ſi digitum admoverunt, ubi veſicae cervicem is urget, calculum ſentiunt. At qui ſpumantem ſanguinem exſcreant, his in pulmone vitium eſt. Mulieri gravidae ſine modo fuſa alvus elidere [73] partum poteſt. Eidem ſi lac ex mammis profluit, imbecillum eſt quod intus gerit: durae mammae, ſanum illud eſſe, teſtantur. Frequens ſingultus, & praeter conſuetudinem continuus, jecur inflammatum eſſe, ſignificat. Si tumores ſuper ulcera [74] ſubito eſſe deſierunt, idque a tergo incidit, vel diſtentio nervo-

Sed mihi, tum ex Aphoriſmo illo, ut in vetuſtis Codicibus Galenus quoque invenit, tum ex alio loco Hippocratis de Nat. Hom. contrarium apparere videtur. Adde huc veterem lectionem MSS. noſtris confirmari. Duo autem haec inciſa: *& male olet*, *& interdum &c.* ſic leguntur in Edit. Ald. *aut ſi male olet: & interdum &c.* in margine Conſtantin. ex quodam Cod. *& ſi male olet*, *aut ſi interdum &c.* in Edit. Ronſſei: *aut male olet*, *& interdum &c.* in Lindeniana: *aut male olet*, *aut interdum &c.*

68. *Interiores*] Ita in Codice quodam MS. ut Conſtantinus affirmat, & in Editione Lindenii. Al. leg. *inferiores*.

69. *In eadem veſica*] Pantinus mallet *in ipſa veſica*, vel *circa ipſam veſicam*; Ronſſeus, *in eisdem*, *aut veſica*; Rubeus, *in eadem* (id eſt pube) *aut veſica*. Et ſane in periodo praecedenti nihil eſt de veſica, quo vox *eadem* referri poſſit. Addita ea fuit, ut ego ſuſpicor, fortaſſe ab illo ipſo, qui cap. 3. prioris libri addidit *ejusdem* in verbis illis: *quem novum genus ejusdem laboris preſſit*.

70. *Aut ſanguis*] Particula *aut* abeſt a Cod. Mediceo primo.

71. *Augentur*] Ea mala augentur. Caeſarius, Pantinus, & Lindenius leg. *augetur*; id eſt gravitas. Codices Medicei habent *augentur*.

72. *Scabere crebro*] Adverbium *crebro* deeſt in primo; in Codicibus ceteris Mediceis & in Edit. Aldina eſt *ſcalpere* pro *ſcabere*.

73. *Elidere*] Codex Medic. I. *excutere*.

74. *Vlcera*] In Codice modo allato, *viscera*.

vorum, vel rigor timeri poteſt: at ſi a priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel inſania exſpectanda eſt; interdum etiam ejusmodi caſum, quae tutiſſima inter haec eſt, profuſio alvi ſequitur. Si ora venarum, ſanguinem ſolita fundere, ſubito ſuppreſſa ſunt, aut aqua inter cutem, aut tabes ſequitur. Eadem tabes ſubit, ſi in lateris dolore orta ſuppuratio intra quadraginta dies purgari non potuit. At ſi longa triſtitia cum longo timore & vigilia eſt, atrae bilis morbus ſubeſt. Quibus ſaepe ex naribus fluit ſanguis, his aut lienis tumet, aut capitis dolores ſunt; quos ſequitur, ut quaedam ante oculos tamquam imagines obverſentur. At quibus magni lienes ſunt, his gingivae malae ſunt, & os olet, aut ſanguis aliqua parte prorumpit: quorum ſi nihil evenit, neceſſe eſt in cruribus mala ulcera, & ex his nigrae cicatrices fiant. Quibus cauſa doloris, neque ſenſus ejus eſt, his mens labat. Si in ventrem ſanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si a coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus tranſit, neque ullum ſignum malum acceſſit, ſuppurationis eo loco periculum eſt. Quibus ſine febre aliqua parte dolor, aut prurigo, cum rubore & calore [75] eſt, ibi aliquid ſuppurat. Vrina quoque, quae in homine ſano parum liquida eſt [76], circa aures futuram aliquam ſuppurationem eſſe denuntiat.

Haec vero, cum ſine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multa certiora ſunt, ubi febris acceſſit; atque etiam aliorum morborum tum ſigna naſcuntur. Ergo protinus inſania timenda eſt, ubi expeditior alicujus, quam ſani fuit, ſermo eſt, ſubitaque loquacitas orta eſt, & haec ipſa ſolito audacior: aut ubi raro quis & vehementer ſpirat, venasque concitatas habet, praecordiis duris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus; & in capitis dolore offuſae oculis tenebrae; vel, nullo dolore ſubſtante, ſomnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia; vel proſtratum contra conſuetudinem corpus in ventrem, ſic ut ipſius alvi dolor id non coëgerit; item, robuſto adhuc corpore, inſolitus dentium ſtridor, inſaniae ſigna ſunt. Si quid etiam abſceſſit, & antequam ſuppuraret [77], manente adhuc febre,

75. *Et calore*] Ita in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii. Al. leg. *aut calore.* Supra autem pro *ibi in pus vertitur*, ut alii Codices habent, Mediceus I. *ibi intus in pus vertitur.* Vox *intus* ex mendo eſt, quemadmodum infra, *dum is affectus intus verſatur* pro *in pus vertatur.* Videtur igitur emendatio *in pus*, quae adſcripta fuerat, in textum recepta eſſe, non ſublato mendo.

76. *Vrina quoque, quae in homine ſano parum liquida eſt*] Codices Medicei, praeter I. ita habent: *Vrina quoque in homine ſano ſi parum liquida eſt.* Conſtantinus ex quodam MSS. *Vrina quoque (quae in homine ſano parum) ſi liquida eſt.* Lindenius, *Vrina quoque, quae in homine parum ſano liquida eſt.*

77. *Et antequam ſuppuraret*] Cum apud Hippocratem in Prognoſt. ita ſit: *ſi vero dispareant abſceſſus & intro recurrant, ſputo non prodeunte & deti-*

bre, subsedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua vehementique, saepe mentem turbat; & ex eo casu juniores interdum intra septimum diem moriuntur; seniores tardius; quoniam neque aeque magnas febres experiuntur, neque aeque insaniunt: ita sustinent, dum is affectus in pus vertatur [78]. Suffusae quoque sanguine mulieris mammae, furorem venturum esse, testantur. Quibus autem longae febres sunt, his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur [79] spiritus, instat his nervorum distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit; idque saepe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur ut aliqua parte suppuret. Deinde [80] post alvi longam resolutionem, tormina; post haec, intestinorum laevitas oritur; post nimias destillationes, tabes; post lateris dolorem, vitia pulmonum; post haec, insania; post magnos fervores corporis, nervorum rigor, aut distentio; ubi caput vulneratum est, delirium; ubi vigilia torsit, nervorum distentio; ubi vehementer venae super ulcera [81] moventur, sanguinis profluvium [82]. Suppuratio vero pluribus morbis [83] excitatur. Nam si longae febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem id malum incumbit; in junioribus tamen [84]: nam in senioribus ex ejusmodi morbo quartana fere nascitur. Eadem suppuratio fit, si praecordia dura, dolentia [85] ante vicesimum diem hominem non sustulerunt, neque sanguis ex naribus fluxit, maximeque in adolescentibus; utique, si inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: sed tum in infe-

detinente febre, gravis morbi periculum & delirii & mortis aegro imminet; Pantinus & Constantinus arbitrati sunt apud Celsum quoque legendum esse *sputum prodiret*, pro *suppuraret.* Lindenius eorum conjecturam in textum recepit; sed invitis libris, opinor; nostris quidem omnibus. Verba sequentia: *manente adhuc febre;* ita ego restitui ex Cod. Mediceo primo, & ex Vaticano item primo. Communiter legebatur: *manente adhuc corpore in solita* (vel *insolita*) *febre.*

78. *In pus vertatur*] In libris antiquis: *intus versatur;* mendose. Pantinus opem his verbis attulit sua conjectura, quam probavit Constantinus, Lindenius in textum induxit. Haec quoque sententia sumpta est ex Hippocrate in Prognost.

79. *Illiditur*] Ita in MSS. Mediceis, & in Editionibus principe Florentina & Lindeniana. Al. *eliditur.*

80. *Deinde*] Linden. *Denique;* atque ita se in MSS. quodam invenisse Constantinus testatur. In Mediceis est *Deinde.*

81. *Super ulcera*] Lindenius cum aliis quibusdam, *supra ulcera.* Sed in MSS. est *super.*

82. *Sanguinis profluvium*] Supple *oritur*, ex superioribus. Vulgo & in MSS. fere omnibus additur *erit*; quod verbum ego omisi secutus Codicem Medic. I.

83. *Morbis*] In Edit. Lindenii, ut in MSS. plerisque, *modis.* In Medic. I. est *morbis*, ut alii legunt.

84. *In junioribus tamen*] Al. cum Caesario habent *tantum*, pro *tamen*; Lindenius leg. *sed in junioribus tantum.* In MSS. quibusdam deest hic praepositio *in*; at in duobus vetustioribus Mediceis aliisque deest in verbis sequentibus: *nam in senioribus.*

85. *Dura, dolentia*] Lindenius interjicit &, fortasse recte. Attamen ea particula abest etiam a MSS. Mediceis.

inferioribus [86] partibus aliquid abſcedit. Aut ſi praecordia [87] tumorem mollem habent, neque habere intra ſexaginta dies [88] deſinunt, haeretque per omne id tempus febris: ſed tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus; ac ſi inter ipſa viſcera non fit [89], circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad ſuppurationem fere ſpectet, magis eo tendit is, qui in praecordiis, quam is, qui in ventre eſt; is, qui ſupra umbilicum [90], quam is, qui infra eſt. Si laſſitudinis etiam ſenſus in febre eſt, vel in maxillis, vel in articulis aliquid abſcedit. Interdum quoque urina tenuis & cruda ſic diu fertur, ut alia ſalutaria ſigna ſint; exque eo caſu plerumque infra transverſum ſeptum (quod διάφραγμα Graeci vocant [91]) fit abſceſſus. Dolor etiam pulmonis [92], ſi neque per ſputa [93], neque per ſanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus eſt, vomicas aliquas interdum excitat [94], aut circa vi-ceſi-

86. *Sed tum in inferioribus &c.*] Hic vero praepoſitio *in* deeſt in omnibus MSS. Mediceis; & in primo *abſcedit*, in ceteris eſt *abſceſſit*; in IV. & V. *cum*, pro *tum*; unde vulgo, exceptis Editionibus Caeſarii an. 1528. & Lindeniana, *cum in inferioribus &c.* al. *cum inferioribus*, & *abſceſſit*.

87. *Aut ſi praecordia*] Senſus pendet a verbis illis quae praecedunt: *Eadem ſuppuratio fit*. In Editione Caeſarii & recentioribus fere omnibus legitur: *At ſi praecordia*; & poſtea, *tum in ſuperioribus*, ſublata particula *ſed*.

88. *Intra ſexaginta dies*] In multis MSS. *intra XL dies*.

89. *Inter ipſa viſcera non fit*] Ita ex Pantini & Morgagni conjectura, & ex manuſcriptis pluribus, duobus in primis vetuſtioribus: ſed *fit* ex conjectura dumtaxat. Nam Codices habent *fuit*; Vaticanus IV. littera *l.* alia manu inſerta, *fluit*. Porro *fluit* legunt Gryphius, Pantinus, Conſtantinus, Stephanus, Ronſſeus, ſecuti non Caeſarium; nam prior Editio habet *fuit*; ſed Editionem an. 1538. Iidemque cum Editionibus vetuſtioribus, pro *viſcera*, habent *ulcera*, ut ego in aliquibus MSS. inveni. In Vaticanis III. & V. eſt: *viſcera ulcera*; ſed in III. expungitur *ulcera*. Conſtantinus *initia* in alio invenit. Lindenius leg. *inter ipſa initia ſanguis e naribus non fluit*. Ceterum ſententia loci hujus explicanda eſt ex duobus illis Hippocratis locis in Prognoſtico: *Molles autem tumores & doloris expertes &c.* Et poſtea: *Quibus ex morbis pulmonis ad aures abſceſſus oriuntur &c.*

90. *Quam is, qui in ventre eſt; is, qui ſupra umbilicum*] Totum hoc deeſt in impreſſis libris omnibus, praeter Aldi, Ruellii, & Lindenii. Sed Aldus & Lindenius in ſecundo membro praemittunt *&*; quae particula non eſt in MSS. Mediceis.

91. *Quod διάφραγμα Graeci vocant*] Suſpicor haec verba addita eſſe ab aliquo interprete. Cur enim Celſus hic repetat quod ſemel dixit in Praefatione lib. primi? Auget ſuſpicionem lectionis varietas: nam Codices Medicei III. V. VI. VII. ita habent: *quod* CΤΡΕΒΑΩCΙΝ *Al.* ΔΙΑΦΡΑΓΜΑ *graeci vocant*.

92. *Dolor etiam pulmonis*] Ita ex MSS. Editiones antiquae habent, *Dolor autem pulmonis*: Lindenius leg. *Dolor pulmonis*.

93. *Neque per ſputa*] Inciſum illud, *neque per cucurbitulas*, quod huic vulgo adjungebatur, ego ſuſtuli tamquam adulterinum, & ex adnotatione ortum. Nam in Codice Medic. I. nihil eſt prorſus; in ceteris Mediceis eſt *cucurbitulas*; quae vox contra verba illa, *per ſanguinis detractionem*, quae ſtatim conſequuntur, ab aliquo adſcripta fuiſſe videtur, poſteaque ex margine in contextum traducta. Vulgaris lectio manavit ex Cod. Mediceo IV. cujus in margine alia manu additum habetur *neque per*; quod tamen expunctum eſt. Reperitur autem ſententia haec, & in Coacis Praenot. 394. unde Celſus ſumpſiſſe videtur; & in Prognoſtico, ubi Hippocrates etiam medicamenta nominat. Sed neutro loco mentio fit cucurbitularum.

94. *Interdum excitat*] Ita in Cod. Mediceo I. & plerisque Editionibus. Hippocrates l. c. abſolute loquitur; nec particula *interdum* cum ejus ver-

ceſimum diem, aut circa triceſimum, aut circa quadrageſimum [95], nonnumquam etiam circa ſexageſimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem ejus partis ſenſit. Sed hae vomicae modo a pulmone, modo a contraria parte [96] naſcuntur. Quod ſuppurat, ab ea parte [97], quam afficit, dolorem inflammationemque [98] concitat; ipſum calidius eſt; & ſi in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo videtur. Omnis etiam ſuppuratio, quae nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt: ſi febris non dimittit, eaque interdiu levior eſt, noctu increſcit; multus ſudor oritur; cupiditas tuſſiendi eſt, & pene nihil in tuſſi exſcreatur; oculi cavi ſunt; malae rubent; venae ſub lingua inalbeſcunt; in manibus fiunt adunci ungues; digiti, maximeque ſummi, calent [99]; in pedibus tumores ſunt; ſpiritus difficilius trahitur; cibi faſtidium eſt; puſtulae toto corpore oriuntur. Quod ſi protinus initio dolor & tuſſis fuit, & ſpiritus difficultas, vomica vel ante vel circa viceſimum diem erumpet: ſi ſerius iſta coeperint, neceſſe eſt quidem increſcant; ſed quo minus cito affecerint [1], eo tardius ſolventur. Solent etiam in gravi morbo pedes cum digitis unguibusque nigreſcere; quod ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus invaluit [2], pedes tamen decidunt.

VIII. Sequitur, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quae vel ſpem, vel periculum oſtendant. Ex veſica dolenti [3], ſi purulen-

verbis congruere videtur. Itaque libentius fortaſſe alii cum Egnatio & Conſtantino legent, *intus excitat;* ut eſt in ceteris Codicibus Mediceis.

95. *Aut circa triceſimum, aut circa quadrageſimum*] Codices MSS. alii, ut Mediceus I. habent *aut circa quadrageſimum;* alii *aut circa triceſimum.* Incertum eſt, utrum haec varietas orta ſit ex notis numerorum perperam deſcriptis, an ex eo, quod de duobus inciſis alterum vitio ſit omiſſum; quod frequenter fieri a librariis ſolet. Sed illa quidem lectio, *aut circa quadrageſimum*, a plerisque Editoribus probata, ſuſtineri poteſt; ut ſententia ſumpta ſit ex Coac. Praenot. 402. ubi diei triceſimi mentio non fit: haec vero, *aut circa triceſimum*, quam Egnatius ſecutus eſt, ſuſtineri non poteſt, niſi alio addito inciſo *aut circa quadrageſimum;* ut eſt apud Lindenium. Nec aliter ſcripſit Hippocrates in Prognoſtico.

96. *A contraria parte*] Id eſt a coſtis, quae contra pulmonem ſitae ſunt. Non erat cur Pantinus & Conſtantinus lectionem hanc, omnibus antiquis libris confirmatam, improbarent; multoque minus cur Lindenius in contextum induceret *a coſtarum parte*, quod illi reponendum cenſebant.

97. *Ab ea parte*] Lindenius tollit praepoſitionem *ab:* ſed ego in omnibus MSS. inveni.

98. *Inflammationemque*] Codices Medicei, excepto primo, *inflationemque.*

99. *Calent*] Ita repoſuerunt Caeſarius, Pantinus, & Lindenius. Et ſane apud Hippocratem in Prognoſt. unde tota fere haec ſententia eſt; itemque in Coac. Praenot. 402. legitur θερμαίνονται. In MSS. tamen & Mediceis & Vaticanis habetur *pallent*, ut alii ediderunt.

1. *Affecerint*] Lindenius leg. *adfuerint.*

2. *Invaluit*] Verbo huic Celſi auctoritatem plane detrahere tentavit Lindenius, qui & hic leg. *convaluit*, & lib. 4. cap. ultimo *convaleſcit.* Sed ibi quidem MSS. Codices variant: nam Mediceus I. habet, ſicut impreſſi, *invaleſcit;* Medicei ceteri *convaleſcit.* Hic omnes habent *invaluit.*

3. *Dolenti*] Ita in Codice Mediceo I. & in Edit. Lindenii. Al. *dolente.*

rulenta urina proceſſit, inque ea laeve & album ſubſedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, ſi ſputo ipſo [4] levatur dolor, quamvis id purulentum eſt, tamen aeger facile ſpirat, facile exſcreat, morbum ipſum non difficulter fert, poteſt ei ſecunda valetudo contingere. Neque inter initia terreri convenit, ſi protinus ſputum miſtum eſt rufo quodam, & ſanguine [5], dummodo ſtatim edatur [6]. Laterum dolores, ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diem purgata, finiuntur. Si in jocinore vomica eſt, & ex ea fertur pus purum & album, ſalus ei facilis [7]: id enim malum in tunica eſt. Ex ſuppurationibus vero eae tolerabiles ſunt, quae in exteriorem partem feruntur, & acuuntur: at [8] ex iis quae intus procedunt, eae leviores, quae contra ſe cutem non afficiunt [9], eamque & ſine dolore & ejusdem coloris, cujus reliquae partes ſunt, ſinunt eſſe. Pus quoque, quacumque parte erumpit, ſi eſt laeve, album, & unius coloris [10], ſine ullo metu eſt; & quo effuſo, febris protinus conquievit, deſieruntque urgere cibi faſtidium & potionis deſiderium. Si quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura, ſputumque ejusdem factum pro rufo purulentum eſt, periculi minus eſt. At in tabe ejus, qui ſalvus futurus eſt, ſputum eſſe debet album, aequale totum, ejusdemque coloris, ſine pituita; eique etiam ſimile eſſe oportet, ſi quid in nares a capite deſtillat. Longe optimum eſt, febrem omnino non eſſe; ſecundum eſt, tantulam [11] eſſe, ut neque cibum [12] impediat, neque crebram ſitim faciat.

4. *Ipſo*] In Cod. Mediceo I. ſupra extremam litteram hujus vocis poſita eſt *e*, ut legatur *ipſe*; ſicut in aliis MSS. legitur, atque in libris omnibus editis ante Lindenium.

5. *Rufo quodam, & ſanguine*] Lege Hippocratis Prognoſt. & Coac. Praenotion. 390 Conſtantinus exiſtimat tollendam eſſe particulam &; neque ſane extat in MSS. Mediceis III. & VI. Omittitur etiam a Lindenio; ſed cum Hippocraticae ſententiae & veri detrimento, ut mihi quidem videtur

6. *Edatur*] Lindenius leg. *ſedetur*; ut eſt in quodam Conſtantini Codice, & in Mediceis omnibus, praeter primum, in quo *edatur*.

7. *Salus ei facilis*] Cod. Medic. I. habet *ſalus facilis eſt*.

8. *At*] Al. &.

(9) *Quae contra ſe cutem non afficiunt*] Hippocrates in Prognoſt. *quae nihil cum externa ſede communicant*. Quod ad formam dicendi attinet, ſaepe Celſus praepoſitionem *contra* ſimiliter uſurpat, modo caſu adjecto, modo ſine illo. Lib. 4. c. 8. *contra id ſcalpello aperiunt*; & cap. 3. *animadvertere oportet quo loco malum ſit: ſolet enim contra id tumere*; lib. 8 cap. 8. *Si acuta fragmenta ſunt, incidi contra cutis debet*. Quare locum hunc ſine cauſa Critici pertentant, exiſtimantes Celſum illam quoque Hippocraticae ſententiae partem attigiſſe, *in ſeſe contrahuntur*. Itaque Pantinus & Conſtantinus *contractae* legendum putant, pro *contra ſe*; Lindenius leg. *concluſae*; quod eſt a Scaligero. MSS. noſtri omnes habent *contra ſe*.

10. *Et unius coloris*] Expreſſit vocem ὁμόχροον; qua Hippocrates uſus eſt in Prognoſtico. Codices Medicei nihil variant, praeterquam quod primus omittit particulam &. Lindenius leg. & *unius modi*.

11. *Tantulam*] Ita in Mediceo I. nonnullisque Vaticanis Codicibus, & in Edd. Caeſarii & Pantini. Al. leg. *tantulum*; Lindenius, ut malebat Conſtantinus, *tantillam*.

12. *Neque cibum*] Lindenius interjicit *tantulum*: ſed praeter rem, ut notat Morgagnus.

ciat. Alvus in hac valetudine ea tuta eſt, quae quotidie coacta, eaque convenientia iis, quae aſſumuntur, reddit; corpus id, quod minime tenue, maximeque lati pectoris atque ſetoſi eſt, cujusque cartilago exigua, & carnoſa eſt. Super tabem ſi mulieri ſuppreſſa quoque [13] menſtrua fuerunt, & circa pectus atque ſcapulas dolor manſit, ſubitoque ſanguis erupit, levari morbus ſolet: nam & tuſſis minuitur, & ſitis atque febricula [14] deſinunt. Sed iisdem fere, niſi redit ſanguis, vomica erumpit; quae quo cruentior, eo melior eſt. Aqua autem inter cutem minime terribilis eſt, quae nullo antecedente morbo coepit; deinde, quae longo morbo ſupervenit: utique, ſi firma viſcera ſunt; ſi ſpiritus facilis; ſi nullus dolor; ſi ſine calore corpus eſt, aequaliterque in extremis partibus macrum eſt; ſi venter mollis; ſi nulla tuſſis; nulla ſitis; ſi lingua, ne per ſomnum quidem, inareſcit; ſi cibi cupiditas eſt; ſi venter medicamentis movetur; ſi per ſe excernit mollia & figurata; ſi extenuatur [15]; ſi urina, & vini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur; ſi corpus ſine laſſitudine eſt, & morbum facile ſuſtinet [16]: ſiquidem in quo omnia haec ſunt, is ex toto tutus eſt; in quo plura ex his ſunt, is in bona ſpe eſt. Articulorum vero vitia, ut podagrae chiragraeque, ſi juvenes tentarunt, neque callum induxerunt, ſolvi poſſunt: maximeque torminibus leniuntur, & quocumque modo [17] venter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus, non aegre finitur: & in quo ab una parte corporis venientis acceſſionis ſenſus incipit, optimum eſt a manibus pedibusve initium fieri; deinde, a lateribus; peſſimum inter haec, a capite. Atque in his quoque ea maxime proſunt, quae per dejectiones excernuntur. Ipſa autem dejectio ſine ulla noxa eſt, quae ſine febre eſt; ſi celeriter deſinit; ſi contrectato [18] ventre nullus

13. *Suppreſſa quoque*] Ita ex Cod. Medic. I. Codices alii MSS. habent *quoque oppreſſa*; libri omnes vulgati *quoque ſuppreſſa*.

14. *Febricula*] Alii omnes leg. *febriculae*. Ego ita repoſui ex Cod. Medic. I.

15. *Si extenuatur*] Scilicet venter. De corpore quod alitur, intelligere videtur Lindenius, qui leg. *ſi non extenuatur:* ſed ſequendus non eſt. Nam Codd. Medicei & Vaticani non habent particulam *non*; aptaque haec ſententia eſt, planéque idonea. *Id enim, quod extenuatur, medicinam ſentit*; ut eſt in lib. 3. cap. 21.

16. *Morbum facile ſuſtinet*] Ex lib. 2. Praedict. Non improbat Pantinus vulgatam lectionem; attamen dubitat, num *morbum* perperam deſcriptum ſit, pro *motum*; quod ταλαιπωρίην habeat Graecus Auctor; id eſt *laborem*, *fatigationem*, ut Interpretes reddunt. Atque iſta mendi ſuſpicio, Conſtantino ſatis firma, Lindenio autem adeo certa viſa eſt, ut *motum* in contextum induxerit. Ego *morbum*, quod etiam in MSS. & Mediceis & Vaticanis inveni, omnino retinendum puto. Nam qui facile morbum ſuſtinet, laborem quoque videtur non difficulter ſuſtinere poſſe.

17. *Et quocumque modo*] Ita in Edit. Conſtantini & in MSS. fere omnibus. Mediceus I. habet *& ex quocumque modo*; ut al. legunt. Lindenius edidit, *& ſi quocumque modo.*

18. *Contrectato*]. In MSS. Mediceis & in Edi-

lus motus ejus sentitur; si extremam alvum spiritus sequitur. Ac ne tormina quidem [19] periculosa sunt, si sanguis & strigmenta [20] descendunt, dum febris ceteraeque accessiones hujus morbi absint: adeo ut etiam gravida mulier, non solum reservari [21] possit, sed etiam partum reservare. Prodestque in hoc morbo, si jam aetate aliquis processit. Contra, intestinorum laevitas facilius a teneris aetatibus depellitur; utique, si ferri urina, & ali cibo corpus incipit. Eadem aetas prodest & in coxae dolore, & humerorum, & in omni resolutione nervorum. Ex quibus coxa, si sine torpore est, si leviter friget; quamvis magnos dolores habet, tamen & facile & mature sanatur: resolutumque membrum, si nihilo minus alitur, fieri sanum potest. Oris resolutio etiam alvo cita finitur. Omnisque dejectio lippienti prodest. At varix ortus, vel per ora venarum subita profusio sanguinis, vel tormina, insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas vel manus tendunt, vomitu atrae bilis solvuntur: & quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior est. Singultus sternutamento [22] finitur. Longas dejectiones supprimit vomitus. Mulier sanguinem vomens, profusis menstruis, liberatur. Quae menstruis non purgatur, si sanguinem ex naribus fudit, omni periculo vacat. Quae locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento levatur. Aestiva quartana fere brevis est. Cui calor & tremor est, saluti delirium est. Lienosis bono tormina sunt. Denique ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est. Nam & praecordiorum dolores, si sine inflammatione sunt, finit; & jocinoris dolori [23] succurrit; & nervorum distentionem rigoremque, si postea coepit, ex toto tollit; & ex difficultate urinae morbum tenuioris intestini ortum, si urinam per

Editionibus antiquis *contracto*. Lindenius reposuit *contrectato*; quemadmodum Pantinus & Constantinus corrigendum monuerant.

19. *Ac ne tormina quidem*] Locus hic egregie a Lindenio restitutus est. Nam antea sic legebatur: *Acria tormina quidem periculosa non sunt*. In MSS. Mediceis ceteris habetur: *Acria tormina quidem periculosa sunt*; in primo autem non *Acria*, sed *Agne*; scilicet *Ac ne*. Nam harum litterarum *C* & *G*. altera pro altera saepe invenitur in antiquis Codicibus, ut jampridem Critici animadverterunt.

20. *Strigmenta*] Codices Medicei alii *strigmata*; al. *stigmata*: & deinde *dum febris*. Primus *stricmenta*, & *cum febris*.

21. *Reservari*] Constantinus mallet *servari*; Lindenius leg. *conservari*. Ego veterum Codicum auctoritatem sequor.

22. *Sternutamento*] *Sternumento* tum hic, tum infra habet Codex Medic. I. in quo haec varietas alibi quoque reperitur, neque tamen ubique. Id semel adnotasse satis sit. Atque alicubi habet *sternutamentum*, sed syllaba *ta* expungitur. Quod illorum sententiae favet, qui *sternumentum* rectius dici putant.

23. *Jocinoris dolori*] Lib. 2. cap. 11. *nec posse vehementi malo, nisi aeque vehemens auxilium succurrere*; lib. 4. c. 11. *neque tamen ulli morbo minori momento succurritur*. Et omnino Celso familiaris est constructio haec. Al. omnes leg. *in jocinoris dolore*. Ego ita reposui ex Cod. Medic. I. in quo tamen supra extremam litteram vocis *dolori* ponitur littera *s*, ut legatur *doloris*.

per calorem movet, levat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, ſanguinis profuſione, vel fortuita, vel etiam petita, ſummoventur. Si capitis, ac frontis dolores ex vento, vel frigore, aut aeſtu ſunt, gravedine & ſternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem, quam Graeci καυσώδη [24] vocant, ſubitus horror exſolvit. Si in febre aures obtuſae ſunt, ſi ſanguis e naribus fluxit, aut venter reſolutus eſt, illud malum deſinit ex toto. Nihil plus adverſus ſurditatem, quam bilioſa alvus poteſt. Quibus in fiſtula urinae minuti abſceſſus [25], quos φύματα Graeci vocant, eſſe coeperunt, iis, ubi pus ea parte profluxit, ſanitas redditur. Ex quibus cum pleraque per ſe proveniant, ſcire licet, inter ea quoque [26], quae ars adhibet, naturam plurimum poſſe.

Contra, ſi caput febre continenti dolet [27], neque quidquam reddit, malum atque mortiferum eſt; maximeque id periculum eſt pueris, a ſeptimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo, ſi ſputum primis diebus non fuit, deinde a ſeptimo die coepit, & ultra ſeptimum manſit, periculoſum eſt; quantoque magis miſtos, neque inter ſe

24. Καυσώδη] Al. καύσονα; al. καῦσον. Editio I. & aliae vetuſtiſſimae *cauſoden*. In Cod. Medic. I. ΚΑΥCΩΔΗΝ; in aliis ΚΑΥCΩΘΕΝ; in aliis ΚΑΥΩΘΕΝ. Ego ſecutus ſum Ruellium, Stephanum, & Lindenium.

25. *Minuti abſceſſus*] Ante Lindenium legebatur; *uti minuti abſceſſus*; & ita eſt in Cod. Medic. I. Particula *uti* a Lindenio expulſa eſt, neque habetur in reliquis Mediceis Codicibus. Sed in iis & in Aldina Edit. eſt *apices*, pro *abſceſſus*. Deinde Editiones vetuſtiores cum Codice Medic. I. habent ΘΥΝΑΤΑ, vel *thynata*, pro φύματα: abeſt autem a Codice vox *Graeci*, quae conſequitur. Verum haec explicatio, *quos φύματα Graeci vocant*, etſi inde petita, unde haec ſententia ſumpta eſt, id eſt ex Hippocrate Sect. 4. Aphor. 81. fortaſſe tamen Celſi non eſt. Nam ex iis, quae ad lib. 5. cap. 18. Sect. 19. & alibi adnotabo, facile erit intelligere, fuiſſe aliquem, qui pluribus in locis hujusmodi interpretationem margini adſcripſit, ubi in textu latinam vocem *tuberculum* apud Celſum invenit.

26. *Inter ea quoque*] Lindenius omittit *quoque*; quod extat in MSS. Codicibus.

27. *Si caput febre continenti dolet*] Verbum *reddit*, quod poſtea ſequitur, ut habent omnes libri veteres, oſtendit vitium aliquod hic ſubeſſe. Lindenius pro *reddit* reponit *remittit*. Ego Pantino accedo, qui putat *veſica* reponendum eſſe pro *caput*. Conjecturam ſuam confirmat ex ordine, quo Celſus morbos digeſſit in priore capitis parte, quem ordinem fere ſervat etiam in poſteriore, quae hic incipit: prior autem pars incipit his verbis: *Ex veſica dolenti*. Deinde ex eo probat, quod & haec & quae in prima parte his reſpondent, manifeſto deprehenduntur eſſe ex uno eodemque Hippocratis loco; videlicet ex illo Prognoſtici: *Veſicae tum durae*, *tum dolentes &c.* aut ex Coac. Praenot. 475. His ego tertium argumentum addo a MSS. petitum, in quibus omnibus eſt: *Contra ſive caput febre continenti dolet*. Vides ſyllabam *ſi* dumtaxat deeſſe, quae inter ultimam ſyllabam vocis *ſive*, & priorem vocis *caput* interjecta, *veſica* cum iis conficiat. Ea ſyllaba, cum diffugiente atramento, vel alia de cauſa, minus appareret, ex *ca* aliquis fecit *caput*. Omnino legendum: *Contra ſi veſica febre continenti dolet*, vel, quo modo Lindenius edidit: *in febre continenti dolet*. Vox etiam *neque*, quae continuo ſequitur, corrupta fortaſſe videatur ex *nec venter:* ita enim exprimeretur illud ex Coacis loc. cit. *alvus his nihil admodum reddit*. Suſtineri tamen poteſt communis lectio, MSS. nihil variantibus.

ſe diductos colores habet, tanto deterius. Et tamen nihil pejus eſt, quam ſincerum id edi; ſive rufum eſt, ſive cruentum, ſive album, ſive glutinoſum, ſive pallidum, ſive ſpumans: nigrum tamen peſſimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt tuſſis, deſtillatio; etiam, quod alias ſalutare habetur, ſternutamentum: periculoſiſſimumque eſt, ſi haec ſecuta ſubita dejectio eſt. Fere vero quae in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſuerunt. Ex jocinore ſi pus cruentum exit, mortiferum eſt. At ex ſuppurationibus eae peſſimae ſunt, quae intus tendunt, ſic ut exteriorem quoque cutem decolorent: ex iis deinde, quae in exteriorem partem prorumpunt, quae maximae [28], quaeque planiſſimae ſunt. Quod ſi, ne rupta quidem vomica, vel pure extrinſecus emiſſo, febris quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit; item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi venter liquidus, ſi pus eſt lividum & pallidum; ſi nihil aeger exſcreat niſi pituitam ſpumantem, periculum certum eſt. Atque ex iis quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, fere ſenes moriuntur; ex ceteris juniores. At in tabe ſputum miſtum purulentum, febris aſſidua, quae & cibi tempora eripit, & ſiti affligit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtantur [29]. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt; ubi urina quaedam araneis ſimilia ſubſidentia [30] oſtendit, atque in his odor foedus eſt [31]; maximeque ubi poſt haec orta dejectio eſt, protinus moritur: utique ſi tempus autumni eſt, quo fere, qui cetera parte anni traxerunt, reſolvuntur. Item pus exſpuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiiſſe, mortiferum eſt. Solent etiam in adoleſcentibus [32] ex eo morbo vomicae fiſtulaeque oriri;

28. *Prorumpunt, quae maximae*] Editiones princeps Florentina, & duae vetuſtiſſimae ann. 1493. 1497. & Juntina habent *prorumpit* pro *prorumpunt:* quibuscum utraque Caeſarii facit, & Lindeniana quoque. Sed in hac in erratis locus hic corrigitur inſerta particula *tum*, ante *quae*; quam lectionem ſecutus eſt Almeloveenius. In MSS. Mediceis & in quibusdam Vaticanis poſt *prorumpunt* additur ex gloſſemate *eae peſſimae* (in Medic. I. *heae ſepiſſime.*)

29. *Teſtantur*] Ita ex Cod. Medic. primo. Al. *teſtatur.*

30. *Subſidentia*] Celſus videtur legiſſe ut habent etiam vulgati libri, ὑφισαμένας apud Hippocratem in Prognoſt. ubi alii cum Galeno legunt ἐφισαμένας; & ideo, pro *ſubſidentia*, quidam malunt, ut ſcribit Conſtantinus, *inſidentia.* Lindenius leg. *ſuperſidentia:* ſed contra veteres libros, quos ego quidem viderim.

31. *Atque in his odor foedus eſt*] Hoc Pantinus non urinae, ſed ſputo congruere exiſtimat, propter Aphorismum Hippocratis II. Sect. 5. Itaque pro *in his* fortaſſe legendum *in ſputis*, ut Conſtantinus malebat, & ut edidit Lindenius. Haeſitabit tamen quicumque conſiderabit locum illum lib. 3. cap. 22. *quidquid exſcreatum eſt, ſi in ignem impoſitum, mali odoris eſt: itaque qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.* Videtur enim Celſus pro mortis indicio tale ſputum non habere, cum id notari dicat, etiam cum adhuc de morbo dubitari poteſt: ideoque re nondum deſperata. Sed nimirum exitiale ſignum evadit, ubi alia, quae hic exponuntur, accedunt. Cum tamen *his* invenerim in omnibus MSS. non auſim verba in textu mutare.

32. *Solens etiam in adoleſcentibus &c.*] Lindenius

ri; quae non facile ſaneſcunt, niſi ſi multa ſigna bonae valetudinis ſubſecuta ſunt. Ex reliquis vero minime facile ſanantur virgines, aut eae mulieres, quibus ſuper tabem [33] menſtrua ſuppreſſa ſunt. Cui vero ſano ſubitus dolor capitis ortus eſt, dein ſomnus oppreſſit, ſic ut ſtertat, neque expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundum eſt; magis, cum alvus cita non anteceſſerit, ſi palpebrae [34] dormientis non coëunt, ſed album [35] oculorum apparet. Quos tamen ita mors ſequitur, ſi id malum non eſt febre diſcuſſum. At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo coepit, ad ſanitatem raro perducitur: utique ſi contraria iis, quae ſupra poſita ſunt, ſubſequuntur. Aeque in ea quoque tuſſis ſpem tollit: item, ſi ſanguis ſurſum deorſumque [36] erupit, & aqua medium corpus implevit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde deſinunt, deinde rurſus aſſurgunt. Hi tutiores quidem ſunt, quam qui ſupra comprehenſi ſunt, ſi attendunt [37]; ſed fere fiducia ſecundae valetudinis opprimuntur. Illud jure aliquis mirabitur, quomodo quaedam ſimul & affligant noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam, ſive aqua inter cutem quem implevit, ſive in magno abſceſſu multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe, aeque mortiferum eſt, ac ſi quis ſani corporis vulnere factus exſanguis eſt. Articuli vero cui ſic dolent [38], ut ſuper eos ex callo quaedam tubercula innata ſint, numquam liberantur: quaeque eorum vitia vel in ſenectute coeperunt, vel in ſenectutem ab adoleſcentia pervenerunt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic numquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis poſt annum quintum & viceſimum ortus aegre curatur; multoque aegrius is, qui poſt quadrageſimum annum coepit; adeo ut in ea aetate aliquid in natura ſpei, vix quidquam in medicina ſit. In eodem morbo, ſi ſimul totum corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis venientis mali ſenſus eſt, ſed homo

nius leg. *Solet etiam in adoleſcentibus is morbus, ex vomica, fiſtulave oriri: qui &c.* fortaſſe rectius: certe in ſententiam Auctoris lib. 2. Praedict. Nititur Lindenii lectio conjectura Conſtantini: vellem probato aliquo codice. Noſtri aliter habent.

33. *Quibus ſuper tabem*] Eodem modo loquitur in prima hujus capitis parte: *ſuper tabem ſi mulieri ſuppreſſa quoque menſtrua fuerunt*; ut animadvertit Ronſſeus. Lindenius leg. *quibus ſupervenit tabes, quod menſtrua ſuppreſſa ſint*, cui non veteres libros favere video, ſed Conſtantini conjecturam, ductam ex modo citato Praedict. libro.

34. *Cum alvus cita non anteceſſerit, ſi palpebrae*] Al. *ſi eum alvus cita &c.* ut legitur in Cod. Medic. I. in quo tamen apparet primo fuiſſe *cum*; id poſtea mutatum in *eum*. Lindenius leg. *ſi, cum alvus cita non anteceſſerit, palpebrae*; quemadmodum Conſtantinus corrigendum putabat. Ego ita repoſui ex reliquis Mediceis Codicibus.

35. *Sed album*] Sic in Edit. Lindenii. Antea legebatur *ſi album*.

36. *Deorſumque*] Lindenius, *deorſumve*.

37. *Attendunt*] Edit. Conſtantini *attenditur*; at in margine *attendunt*. Ita edidit Lindenius, & ego in multis MSS. inveni. Alii legunt *attenduntur*, ut eſt in Medic. I.

38. *Cui ſic dolent*] Ita ex Cod. Medic. I. atque ex Edit. Lindenii. Alii leg. *qui ſic dolent*.

mo ex improviſo concidit, cujuscumque is aetatis eſt, vix ſaneſcit: ſi vero aut mens laeſa eſt, aut nervorum facta reſolutio, medicinae locus non eſt. Dejectionibus quoque ſi febris acceſſit; ſi inflammatio jocinoris, aut praecordiorum, aut ventris; ſi immodica ſitis; ſi longius tempus; ſi alvus varia; ſi cum dolore eſt, etiam mortis periculum ſubeſt: maximeque, ſi inter haec tormina vetera [39] eſſe coeperunt. Isque morbus maxime pueros abſumit usque ad annum decimum: ceterae aetates facilius ſuſtinent. Mulier quoque gravida ejusmodi caſu rapi poteſt; atque etiamſi ipſa convaluit, partum tamen perdit. Quin etiam tormina ab atra bile orſa mortifera ſunt; aut ſi ſub his, extenuato jam corpore, ſubito nigra alvus profluxit. At inteſtinorum laevitas periculoſior eſt, ſi frequens dejectio eſt; ſi venter omnibus horis & cum ſono [40] & ſine hoc profluit; ſi ſimiliter noctu & interdiu; ſi quod excernitur, aut crudum eſt, aut nigrum, & praeter id, etiam laeve, & mali odoris; ſi ſitis urget; ſi poſt potionem urina non redditur (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in veſicam, ſed in inteſtina deſcendit) ſi os exulceratur, rubet facies [41], & quaſi maculis quibusdam colorum omnium diſtinguitur; ſi venter eſt quaſi fermentatus, pinguis atque rugoſus; ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quae cum evidens mors ſit, multo evidentior eſt, ſi jam longum [42] quoque id vitium eſt; maxime etiam ſi [43] in corpore ſenili eſt. Si vero in tenuiore inteſtino morbus eſt, vomitus, ſingultus, nervorum diſtentio, delirium, mala ſunt. At in morbo arquato, durum fieri jecur, perniciosiſſimum eſt. Quos lienis male habet, ſi tormina prehenderunt, deinde verſa [44] ſunt vel in aquam inter cutem, vel in inteſtinorum laevitatem, vix ulla medicina periculo ſubtrahit. Morbus inteſtini tenuioris niſi reſolutus eſt [45], intra

39. *Vetera*] Vox haec vacare videtur, & ab aliquo inducta eſſe, qui ſenſum horum verborum non attigit. Mihi talis eſſe videtur: ſi cum ceteris malis tormina quoque dejectionibus accedant. Lib. 4. cap. 19. de dejectione: *uno die fluere alvum ſaepe pro valetudine eſt; atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat &c. Verum ſpatium periculoſum eſt: interdum enim tormina ac febriculas excitat.* Huic autem dicendi formae, *tormina eſſe coeperunt*, ſimilis eſt quae ſupra in hoc ipſo capite habetur: *in fiſtula urinae minuti abſceſſus eſſe coeperunt.*

40. *Cum ſono*] Olim legebatur *cum ſomno*; mendoſe, ut oſtendunt Graeca verba ξὺν ψόφοισι Auctoris lib. 2. Praedict. Locum reſtituit Lindenius, praeëuntibus conjectura ſua Pantino & Conſtantino.

41. *Rubet facies*] Vulgo *ſi rubet facies.* Sed particula *ſi* non eſt in MSS. Mediceis, niſi alia manu in I. & IV.

42. *Longum*] Caeſar. & Linden. *in longinquum.*

43. *Maxime etiam ſi*] Ego & Lindenius priſcas Editiones ſecuti ſumus. Al. leg. *maximeque ſi etiam*, ut eſt in MSS. Mediceis, praeterquam in primo, qui habet: *id maxime etiam ſi.*

44. *Verſa*] Ita in Editione Aldina, & in Codicibus Manuſcriptis, exceptis Medic. I. & Vatic. qui habent, ut alii leg. *inverſa.* Lindenius leg. *converſa*, ut malebat Conſtantinus.

45. *Niſi reſolutus eſt*] Hippocratis ſententiam Aphor. 44. ſect. 6. integram habebis, ut monet Foeſius, ſi haec cum iis conjunges, quae Celſus ſcribit in priore parte hujus capitis: *ex difficultate urinae morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam*

tra septimum diem occidit. Mulier ex partu, si cum febre vehementibus etiam & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in iis partibus, quibus viscera continentur, frequenter spirare, signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est, & in cervices ac scapulas transit, rursusque in caput revertitur, aut a capite ad cervices scapulasque pervenit, perniciosus est: nisi vomicam aliquam excitavit, sic ut pus extussiretur [46]; aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit; aut nisi in capite multa porrigo [47], totove corpore pustulae ortae sunt. Aeque magnum malum est, ubi torpor atque prurigo pervagantur, modo per totum caput [48], modo in parte; aut sensus alicujus ibi quasi frigoris est; eaque ad summam quoque linguam perveniunt. Et cum in iisdem abscessibus [49] auxilium sit, eo tamen difficilior sanitas est, quo minus saepe sub his malis illi subsequuntur. In coxae vero doloribus, si vehemens torpor est, frigescitque crus & coxa; alvus [50] nisi coacta non reddit, idque quod excernitur, mucosum est; jamque aetas ejus hominis quadragesimum annum [51] excessit; is morbus erit longissimus, minimumque [52] annuus; neque finiri poterit, nisi aut vere, aut autumno. Difficilis aeque curatio est, in eadem aetate, ubi humerorum dolor vel ad manus pervenit, vel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu levatur [53]. Quacumque vero parte corporis membrum aliquod resolutum est, si neque movetur, & emacrescit, in pristinum habitum non revertitur; eoque minus, quo vetustius id vitium est, & quo magis in corpore senili est. Omnique resolutioni nervorum ad medicinam non idonea tempora sunt hiems & autumnus: aliquid sperari potest vere & aestate. Isque morbus mediocris vix sanatur, vehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinae patet [54], qui sursum proce-

nam per calorem movet, levat; scilicet febris. Lindenius multa hic inserit, pleraque ex conjectura Constantini: *ex urinae difficultate, nisi febre resolutus est.*

46. *Sic ut pus extussiretur*] Lindenius leg. *sic ut pus extussiatur*; supra autem *excitat*; infra *prorumpit.*

47. *Porrigo*] Sic legendum cum Lindenio ex Auctore lib. 2. Praedict. & ex fide Cod. Medic. I. Alii leg. *prurigo*; quod ortum videtur ex mendo in quibusdam MSS. insidente, ut in Medic. III. qui habet *prorigo.*

48. *Modo per totum caput*] Totum hoc deest in Cod. Medic. I.

49. *In iisdem abscessibus*] Quibus & in longo dolore capitis. Sic recte explicat Constantinus. Aliter Lindenius, qui leg. *in iisdem ex abscessibus.*

50. *Alvus*] Al. Aldinam Edit. secuti, *alvusque.*

51. *Quadragesimum annum*] Cod. Medic. I. *quadraginta annos.*

52. *Minimumque*] Sic in Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae, tum hic, tum lib. 3. cap. 4. *minimum pars dimidia.* Alii leg. *minimeque*, & *minime*; ut in MSS. quoque Mediceis inveni.

53. *Levatur*] Scilicet dolor. Lindenius *levata est*; quod quidem in MSS. fere omnibus habetur; sed minus probandum est. In Medic. I. & Vatic. VI. *levatur.*

54. *Patet*] Lindenius, *paret*; & ita in quo-

cedit. Mulieri gravidae si subito mammae emacuerunt, abortus periculum est. Quae neque peperit, neque gravida est, si lac habet, a menstruis defecta est. Quartana autumnalis [55] fere longa est; maximeque, quae coepit hieme appropinquante. Si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum distentione nervorum, periculum mortis est: itemque, si medicamentis purgatum, & adhuc inanem, nervorum distentio oppressit; aut si in magno dolore, extremae partes frigent. Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore, detractus est. Alvus nigra, sanguini atro similis, repentina, sive etiam sine hac est [56], perniciosa est.

IX. Cognitis indiciis, quae nos vel spe consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex quis quaedam propriae: communes, quae pluribus morbis opitulantur; propriae, quae singulis. Ante de communibus dicam: ex quibus tamen quaedam non aegros solum, sed sanos quoque sustinent; quaedam in adversa tantum valetudine adhibentur. Omne vero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit, aut evocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, simulque aut durat, aut mollit. Quaedam non uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrariis adjuvant. Demitur materia, sanguinis detractione, cucurbitula, dejectione, vomitu, frictione, gestatione, omnique exercitatione corporis, abstinentia, sudore. De quibus protinus dicam.

X. Sanguinem, incisa vena, mitti novum non est: sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, novum est. Item, mitti junioribus, & foeminis uterum non gerentibus, vetus est: in pueris vero idem experiri, & in senioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non est: siquidem antiqui, primam ultimamque aetatem sustinere non posse hoc auxilii genus judicabant; persuaserantque sibi, mulierem gravidam, quae ita curata esset, abortum esse facturam. Postea vero usus ostendit, nihil in his [57] esse perpetuum, aliasque potius observatio-

dam Codice invenit Constantinus. Ego in Mediceis inveni *patet*; ut alii omnes legunt. Etiam lib. 7. cap. 7. sect. 15. *Lata etiam capita vix medicinae patent:* Constantinus in margine habet *parent*, sed sine Codicis testimonio. Ubi notanda est Lindenii inconstantia: nam veterem lectionem etinet. Ceterum *patere medicinae* dictum est, ut *patere morbis* lib. 2. cap. 1.

55. *Quartana autumnalis*] Communiter legitur: *Quartana aestiva brevis, autumnalis &c.* Sed Lindenius tollit illud membrum, *Aestiva quartana fere brevis est*, in priore hujus capitis parte: ne idem hic frustra repetatur. Ego duo verba *aestiva brevis* hinc sustuli ex fide Codicis Medic. I. membrum vero a Lindenio ejectum, ex eodem Codice & Mediceis ceteris retineo; ut inter notas, quae bonam in morbis spem ostendunt, ea quoque locum obtineat.

56. *Sine hac est*] Quidam cum Egnatio omittunt *est*.

57. *In his*] Al. *ex his*. Ego sic reposui ex Cod. Medic. I.

tiones adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim, non quae aetas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quae vires sint. Ergo si juvenis imbecillus est, aut si mulier, quae gravida non est, parum valet, male sanguis mittitur [58]: emoritur enim vis, si qua supererat, hoc modo erepta [59]. At firmus puer, & robustus senex, & gravida mulier valens, tuto curatur [60]. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest: quia fere minus roboris illis aetatibus subest; mulierique praegnanti post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quidquid autem [61] intentionem animi & prudentiam exigit, protinus ejiciendum est; cum praecipua in hoc ars sit, quae non annos numeret, neque conceptionem solam videat, sed vires aestimet, & ex eo colligat, possit necne superesse, quod vel puerum, vel senem, vel in una muliere duo corpora simul sustineat. Interest etiam inter valens corpus, & obesum; inter tenue, & infirmum: tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi sustinent; celeriusque ea, si nimium est pinguis, aliquis [62] affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie aestimatur. Neque solum [63] haec consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans, an deficiens materia laeserit; corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est: at si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris, ubi rubet corpus, plenaeque venae tument, sanguinis detractionem requirit: item viscerum morbi, nervorumque resolutio, & rigor, & distentio: quidquid denique fauces difficultate spiritus strangulat: quidquid subito supprimit vocem; quisquis intolerabilis dolor est; & quacumque de causa ruptum aliquid intus atque collisum est: item malus corporis habitus, omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere no-

51. *Mittitur*] *Emittur* omnes legunt praeter Lindenium.

59. *Si qua supererat, hoc modo erepta*] Ita in Cod. Medic. 1. Pro *si qua*, Lindenius habet *si quae*. Al. *si quae supererat hoc modo erepta est.* Al. *si quae his supererat & hoc modo erepta est.*

60. *Curatur*] In libris impressis *curantur*. In Edit. Lindenii *sic curantur*. Ego secutus sum Codices MSS. In Mediceo I. *curantur* est a Palavicino.

61. *Non quidquid autem &c.*] Sic restitui locum hunc ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Non quicquid autem* (quidam cum Caesario *aut*) *intentionem animi aut prudentiam exigit, protinus faciendum est:* Lindenius: *Non, quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum est.*

62. *Si nimium est pinguis, aliquis*] Al. omittunt *aliquis*; Egnatius habet *quis*; Lindenius leg. *qui nimium est pinguis, affligitur.*

63. *Neque solum*] Ita in Cod. Medic. I. & in Editione Lindenii; & recte quidem. Al. *Neque enim solum.*

nocent. Fieri tamen poteſt, ut morbus quidem id deſideret, corpus autem vix pati poſſe videatur: ſed ſi nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque ſit qui laborat, niſi temeraria quoque via fuerit adjutus; in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere, quam nulla ſpes ſit [64] ſine ſanguinis detractione, faterique, quantus in hac ipſa [65] metus ſit: & tum demum, ſi exigetur, ſanguinem mittere. De quo dubitare in ejusmodi re non oportet: ſatius eſt enim anceps auxilium experiri, quam nullum. Idque maxime fieri debet, ubi nervi reſoluti ſunt; ubi ſubito aliquis obmutuit; ubi angina ſtrangulatur; ubi prioris febris acceſſio pene confecit, paremque ſubſequi veriſimile eſt, neque eam [66] videntur ſuſtinere aegri vires poſſe. Cum ſit autem minime crudo ſanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum eſt: neque enim ſemper concoctionem res exſpectat. Ergo ſi ex ſuperiore parte aliquis decidit, ſi contuſus eſt, ſi ex aliquo ſubito caſu ſanguinem vomit; quamvis paulo ante ſumpſit cibum; tamen protinus ei demenda materia eſt, ne, ſi ſubſederit, corpus affligat. Idemque etiam in aliis caſibus repentinis, qui ſtrangulabunt, dictum erit. At ſi morbi rario patiatur, tum demum nulla cruditatis ſuſpicione remanente id fiet. Ideoque ei rei videtur aptiſſimus adverſae valetudinis dies ſecundus, aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt, ſic numquam utile poſt diem quartum eſt, cum jam ſpatio ipſo materia & exhauſta eſt, & corpus corrupit [67]: ut detractio imbecillum id facere poſſit, non poſſit integrum. Quod ſi vehemens febris urget, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, hominem jugulare eſt. Exſpectanda ergo remiſſio eſt [68]; ſi non decreſcit, ſed creſcere deſiit, neque ſperatur remiſſio, tum quoque, quamvis pejor, ſola tamen occaſio non omittenda eſt. Fere etiam iſta medicina, ubi neceſſaria eſt, in biduum dividenda eſt: ſatius eſt enim, primum [69] levare aegrum, deinde perpurgare, quam ſimul omni vi effuſa fortaſſe praecipitare. Quod ſi in pure quoque aquaque [70], quae inter cutem eſt, ita reſpondet [71], quanto

64. *Nulla ſpes ſit*] Vulgo verbum *ſi* transponitur poſt vocem *detractione*; non item in Cod. Medic. I.

65. *In hac ipſa*] Vulgo additur *re*; quam ego vocem ſuſtuli ex fide Codicis modo allati.

66. *Eam*] Legitur *eamdem* in omnibus libris, praeterquam in Edit. Lindenii & in MSS. Medic. I. & Vatic. VI.

67. *Et exhauſta eſt, & corpus corrupit*] In Editione Lindenii & in margine Conſtantinianae: *vel exhauſta eſt, vel corpus corrupit.* Al. omnes leg. *& exhauſta eſt & corpus corrumpit*; ut Codices MSS. habent.

68. *Exſpectanda ergo remiſſio eſt*] Locus hic ita legitur in Edit. Lindenii: *expectanda ergo intermiſſio eſt: ſi non decedit, cum creſcere deſiit: ſi neque remiſſio ſperatur, tunc quoque &c.* reclamantibus MSS. & Mediceis & Vaticanis, & ratione ipſa, ut Morgagnus oſtendit.

69. *Primum*] Ante Caeſarium legebatur *in primum*, ut & in Codicibus Mediceis legitur; ſed in vetuſtiori *in primo*.

70. *In pure quoque, aquaque*] Haec verba reſpiciunt locum illum cap. 8. *ſive aqua inter cutem quam*

to magis neceſſe eſt in ſanguine reſpondeat? Mitti vero is debet, ſi totius corporis cauſa fit, ex brachio; ſi partis alicujus, ex ea ipſa parte, aut certe quam proxima: quia non ubique mitti poteſt, ſed in temporibus, in brachiis, juxta talos. Neque ignoro, quosdam dicere, quam longiſſime ſanguinem inde, ubi laedit, eſſe mittendum: ſic enim averti materiae curſum; at illo modo in id ipſum, quod gravat [72], evocari. Sed id falſum eſt [73]: proximum enim locum primo exhaurit; ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur; ubi is ſuppreſſus eſt, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen uſus ipſe docuiſſe, ſi caput fractum eſt, ex brachio potius ſanguinem eſſe mittendum; ſi quod in humero vitium eſt, ex altero brachio: credo, quia ſi quid parum ceſſerit, opportuniores eae partes injuriae ſunt, quae jam male habent [74]. Avertitur quoque interdum ſanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur: deſinit enim fluere qua nolumus [75], inde objectis quae prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem ſanguinem cum ſit expeditiſſimum, uſum habenti; tamen ignaro difficillimum eſt. Juncta enim eſt vena arteriis, his nervi: ita, ſi nervum ſcalpellus attingit, ſequitur [76] nervorum diſtentio, eaque hominem crudeliter conſumit. At arteria inciſa neque coit, neque ſanescit; interdum etiam, ut ſanguis vehementer erumpat, efficit. Ipſius quoque venae, ſi forte praeciſa eſt, capita comprimuntur, neque ſanguinem emittunt. At ſi timide ſcalpellus demittitur, ſummam cutem lacerat, neque venam incidit. Nonnumquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multae res id difficile inſcio faciunt, quod perito facillimum eſt. Incidenda ad medium vena eſt: ex qua cum ſanguis erumpit, colorem ejus habitumque oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt, vitioſus eſt; ideoque utiliter effunditur: ſi rubet & pellu-

quem implevit, ſive in magno abſceſſu multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe, aeque mortiferum eſt, ac ſi quis ſani corporis vulnere factus exſanguis eſt. Locum ego reſtitui ex Codice Medic. I. in quo eſt: *in pure quoq. aqua queq. inter &c.* Communiter legebatur: *in cura quoque aquae.* Itaque Rhodius aliique advertendum cenſebant locum hunc, ubi Celſus *curam*, ſi Diis placet, adhibuiſſet pro *curatione.*

71. *Ita reſpondet*] Al. *iſta reſpondet.*

72. *Quod gravat*] Ita omnes libri antiqui. Lindenius leg. *quod gravatur.*

73. *Id falſum eſt*] Al. *id ipſum falſum eſt.* Ego ſic reſtitui ex MSS. Mediceis & ex Edit. I.

74. *Quae jam male habent*] Senſus eſt: magis injuriam ſentiunt eae partes, *quae jam male habent.* Sic enim lego ex Codice Mediceo I. & Edd. vetuſtioribus. Alii, vi vocis *opportuniores* non intellecta, leg. *quam quae jam male habent.* In MSS. quibusdam habetur: *quamquam jam male habent.*

75. *Nolumus*] Ita ex Medic. I. & aliquo alio MS. Codice; ut legit Lindenius quoque. Al. *volumus.*

76. *Attingit, ſequitur*] Ex Cod. Medic. I. Alii vulgo leg. *attigit;* & pro *ſequitur*, Lindenius, *ſequetur.*

pellucet, integer eſt; eaque miſſio ſanguinis adeo non prodeſt, ut etiam noceat; protinusque is ſupprimendus eſt. Sed id evenire non poteſt ſub eo medico, qui ſcit ex quali corpore ſanguis mittendus ſit. Illud magis fieri ſolet, ut aeque niger aſſidue primo die [77] profluat: quod quamvis ita eſt, tamen ſi jam ſatis fluxit, ſupprimendus eſt; ſemperque ante finis faciendus eſt, quam anima deficiat. Deligandumque brachium ſuperimpoſito expreſſo ex aqua frigida penicillo: & poſtero die adverſo medio digito [78] vena ferienda [79], ut recens coitus ejus reſolvatur, iterumque ſanguinem fundat. Sive autem primo, ſive ſecundo die ſanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere coepit, ſatis materiae detractum eſt, atque quod ſupereſt, ſincerum eſt: ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita eſt, donec valens cicatricula ſit; quae celerrime in vena confirmatur.

XI. Cucurbitularum vero duo genera ſunt; aeneum, & corneum. Aenea, altera parte patet, altera, clauſa eſt: cornea, altera parte aeque patens, altera, foramen habet exiguum. In aeneam linamentum ardens conjicitur, ac ſic [80] os ejus corpori aptatur, imprimiturque, donec inhaereat. Cornea per ſe corpori imponitur; deinde, ubi ea parte, qua exiguum foramen eſt, ore ſpiritus adductus eſt, ſuperque cera cavum id clauſum eſt, aeque inhaereſcit. Vtraque non ex his tantum materiae generibus, ſed etiam ex quolibet alio recte fit. Ac ſi cetera defecerunt, caliculus quoque aut pultarius [81], oris compreſſioris, ei rei commode aptatur. Vbi inhaeſit, ſi conciſa ante ſcalpello cutis eſt, ſanguinem extrahit; ſi integra eſt, ſpiritum. Ergo ubi materia, quae intus eſt, laedit, illo modo; ubi inflatio, hoc imponi ſolet. Vſus autem cucurbitulae praecipuus eſt, ubi non in toto corpore, ſed in parte aliqua vitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem ſatis eſt. Idque ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem, ubi membro ſuccurritur, ab ea potiſſimum parte, quae jam laeſa eſt, eſſe mittendum, quod nemo cucurbitulam diverſae parti imponit, niſi cum profuſionem ſanguinis eo avertit; ſed ei ipſi, quae dolet, quaeque liberanda eſt. Opus etiam eſſe [82] cucurbitula poteſt in morbis

77. *Primo die*] Ante Lindenium legebatur *ac primo*: ſed perperam.

78. *Adverſo medio digito*] In Editionibus Aldi & Ruellii haec verba adduntur: *non autem ſcapello*; quae explicatio Celſi non eſt. Pro *adverſo*, quidam cum Editione Aldina, & plerisque MSS. ipſoque Medic. I. habent *averſo*.

79. *Ferienda*] Lindenius, *fricanda*.

80. *Ac ſic*] Almeloveeniana Editio & aliqui MSS. Codices mendoſe habent *ac ſi*.

81. *Aut pultarius*] Putat Scaliger vocem *pultarius* adjectam fuiſſe ſubſtantivae voci *caliculus*, ideoque particulam *aut* tolli oportere. Ego, invitis MSS., nihil mutare auſim.

82. *Opus etiam eſſe*] Caeſarius & Lindenius omittunt particulam *etiam*.

morbis longis, quamvis & iis jam [83] spatium aliquod accessit; sive corrupta materia, sive spiritu male habente: in acutis quoque quibusdam, si & levari corpus debet, & ex vena sanguinem mitti vires non patiuntur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum; neque umquam periculosum est, etiamsi in medio febris impetu, etiamsi in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa vena praeceps periculum est, aut si in parte corporis etiam vitium est [84], huc potius confugiendum est: cum eo tamen, ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita levius praesidium esse; nec posse vehementi malo, nisi aeque vehemens auxilium succurrere.

XII. 1. Dejectionem autem antiqui variis medicamentis, crebraque alvi ductione in omnibus pene [85] morbis moliebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut squamam aeris, quam λεπίδα χαλκῦ Graeci vocant; aut lactucae marinae lac, cujus gutta pani adjecta abunde purgat; aut lac vel asininum, vel bubulum, vel caprinum, eique salis paulum adjiciebant, decoquebantque id, & sublatis iis, quae coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogebant. Sed medicamenta stomachum fere laedunt [86]: alvus si vehementius fluit, aut saepius ducitur, hominem infirmat. Ergo numquam in adversa valetudine me-

83. *Quamvis & iis jam* &c.] Ita in Editione Caesarii, quam postea omnes fere secuti sunt. Editiones antiquiores & Codices multi MSS. ita habent: *quamvis etiam* &c. Cod. Medic. I. & Ruell. Edit. *quamvis jam & his* (Ruell. *iis*). Fortasse legendum, *quamvis jam iis*, sublata particula *&*.

84. *Aut si in parte corporis etiam vitium est*] Ita in antiquis libris: & quidem recte. Nam haec ad illa referuntur, quae paulo supra habentur: *ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium est.* Lindenius leg. *aut si in nobili parte corporis*, ut est in margine Edit. Constantinianae: deinde vero, *vitium est, etiam huc* &c.

85. *Pene*] Libri omnes editi habent *fere*. Ego *pene* reposui ex MSS.

86. *Sed medicamenta stomachum fere laedunt*] Vulgo omnes addunt: *ideoque omnibus catharticis aloe miscenda est*: quae verba ego Celsi esse non arbitror. Nam primum id concludunt, quod ex praemissis non oritur: nihil enim de aloe dictum fuit, unde inferri possit, stomachum a medicamentis, quibus ea mista fuerit, laesum non iri. Deinde sententiam turbant, quae hujusmodi esse videtur: medicamenta stomachum laedunt, alvumque vehementius purgando hominem infirmant: ergo ad ea veniendum non est, nisi &c. Monitum quoque ipsum ab ea medendi ratione abhorret, quam Celsus secutus videtur. Is enim non solum nigro veratro, sed ne scammoniae quidem, quam omnium eorum, quae alvum purgant, stomacho inimicissimam esse antiqui medici existimarunt, aloen adjecit; ut ex 18. & 20. & 23. sequentis libri capite colligitur. Huc accedit, quod *catharticum* Graeca vox est: Celsus autem Graecas voces, nisi ubi id necessitas poscit, quae certe hic nulla est, fere non adhibet. Itaque *philosophiam* ipsam, quo verbo consuetudo, ut ait Cicero, pro Latino jam utebatur, *studium sapientiae* vocavit, ut in Praefat. lib. 1. videre licet. Qui *alvum*, aut *ventrem purgare*, *liquare*, *solvere*, *movere*, pluribus locis, alicubi, *purgationem* habet eadem significatione, poterat hoc loco dicere, *alvum purgantia*, aut *quae alvum purgant.* Cur enim malit *cathartica?* quam vocem neque ipse alibi, nec ullus fortasse Latinus Scriptor usurpavit ante Tertullianum in lib. de Pallio. Haec fere momenta me impellebant, ut membrum istud adulterinum esse suspicarer, formatumque ex Dioscoride lib. 3. cap. 25. ubi ait: *aliis catharticis admista* (aloe) *praestat, ut minus stomachum infestent*, aut ex Avicenna

medicamentum ejus rei cauſa recte datur, niſi ubi is morbus ſine febre eſt; ut cum veratrum nigrum aut atra bile vexatis, aut cum triſtitia inſanientibus, aut iis, quorum nervi parte aliqua reſoluti ſunt, datur. At ubi febres ſunt, ſatius eſt ejus rei cauſa cibos potionesque aſſumere, qui ſimul & alant, & ventrem molliant. Suntque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio convenit.

2. Plerumque vero alvus potius ducenda eſt [87]; quod ab Aſclepiade quoque ſic temperatum [88], ut tamen ſervatum ſit, video plerumque ſaeculo noſtro praeteriri. Eſt autem ea moderatio, quam is ſecutus videtur, aptiſſima: ut neque ſaepe ea medicina [89] tentetur, & tamen ſemel, vel ſummum bis, non omittatur, ſi caput grave eſt; ſi oculi caligant; ſi morbus majoris inteſtini eſt, quod Graeci κόλον nominant; ſi in imo ventre, aut in coxa dolores ſunt; ſi in ſtomachum quaedam bilioſa concurrunt, vel etiam pituita eo ſe, humorve aliquis aquae ſimilis confert; ſi ſpiritus difficilius redditur; ſi nihil per ſe venter excernit; utique, ſi juxta quoque ſtercus eſt, & intus remanet; aut ſi ſtercoris odorem nihil dejiciens aeger ex ſpiritu ſuo ſentit; aut ſi corruptum eſt, quod excernitur; aut ſi prima inedia febrem non ſuſtulit; aut ſi ſanguinem mitti, cum opus ſit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei praeteriit; aut ſi multum ante morbum aliquis potavit; aut ſi is, qui ſaepe vel ſponte, vel caſu purgatus eſt, ſubito habet alvum ſuppreſſam. Servanda vero illa ſunt: ne ante diem tertium ducatur; ne ulla cruditate ſubſtante; ne in corpore infirmo, diuque in adverſa valetudine [90] exhauſto; neve in eo, cui ſatis alvus quotidie reddit, quive eam liquidam habet; neve in ipſo acceſſionis impetu, quia, quod tum

cenna lib. 2. tract. 2. cap. 66. ubi haec habet inter caetera: *aloe cum ponitur in medicinis ſolutivis, expellit nocumentum earum a ſtomacho.* Quam ego ſuſpicionem cum Viro doctiſſimo Angelo Mariae Bandinio Laurentianae Bibliothecae Praefecto aperuiſſem, Codice ullo nondum inſpecto, mox comperimus in vetuſtiore ea verba deeſſe. Itaque illa ex ipſius fide tollenda eſſe judicavi.

87. *Alvus potius ducenda eſt*] Quam medicamentis ſolvenda. Illa enim ſtomachum fere laedunt; quemadmodum ſupra dixit. Pro *potius*, Caeſarius & alii eum ſecuti leg. *potionibus*; Lindenius *lotionibus*. Sed neutra mutatio admittenda eſt. Nam, ut Morgagnus animadvertit, praeterquam quod nulla veterum librorum auctoritate nituntur, altera ſententiae officit, altera omnino non eſt neceſſaria. Quippe Celſus alvi ductionem a purgatione, quae fit per medicamenta, non ſolum diſtinguit, ſed etiam opponit; & haec verba: *alvus ducenda eſt*, ſi *lotionibus* addatur, tantumdem ſignificant.

88. *Temperatum*] Quidam leg. *vituperatum* atque ita eſt in omnibus Codicibus Mediceis, praeterquam in primo.

89. *Ea medicina*] Lindenius omittit *ea*. Omnes tamen Codices habent vocem hanc: atque in Mediceo I. quidem legitur, *ea medicina*; in aliis vero, *medicina ea*.

90. *In adverſa valetudine*] Egnatius tollit praepoſitionem *in*. Fortaſſe recte.

91. *Abſtineri*] Ita in MSS. Codicibus; niſi quod in Mediceo primo *i* mutatum fuit in *e*, ut legatur *abſtinere*; quo modo Lindenius & alii quidam ediderunt.

tum infuſum eſt, alvo continetur, regeſtumque in caput, multo gravius periculum efficit. Pridie vero abſtineri [91] debet aeger, ut aptus tali curationi ſit: eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut ſuperiores ejus partes madeſcant. Tum immittenda in alvum [92] eſt, ſi levi medicina contenti ſumus, pura aqua; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, ea in qua [93] foenum Graecum, vel ptiſana, vel malva decocta ſit; ſi reprimendi cauſa, ex verbenis. Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: atque decocta commodior eſt. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle: quoque acrior eſt [94], eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur. Idque quod infunditur, neque frigidum eſſe oportet, neque calidum; ne alterutro modo laedat. Cum infuſum eſt, quantum fieri poteſt, continere ſe in lectulo debet aeger, nec primae cupiditati dejectionis protinus cedere: ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere. Fereque eo modo dempta materia, ſuperioribus partibus levatis, morbum ipſum mollit. Cum vero, quoties res coëgit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, pauliſper debet conquiescere; &, ne vires deficiant, utique eo die cibum aſſumere: qui plenior, an exiguus ſit dandus [95], ex ratione ejus acceſſionis, quae exſpectabitur, aut in metu non erit, aeſtimari oportebit.

XIII. At vomitus, ut in ſecunda quoque valetudine ſaepe neceſſarius bilioſis eſt, ſic etiam in iis morbis, quos bilis concitavit. Ergo omnibus, qui cholera laborant; omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus; & comitiali quoque morbo oppreſſis neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera; ſi febris eſt, ut inter horrores [96], aſperioribus medicamentis opus non eſt; ſicut in dejectionibus quoque ſupra dictum eſt: ſatisque eſt, ea vomitus cauſa ſumi, quae ſanis quoque ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi valenteſque morbi ſine febre ſunt, ut comitialis aut inſania [97], veratro quoque albo utendum eſt. Id

92. *Immittenda in alvum* &c.] Alii leg. *injicienda alvus*; alii ex Caeſario, *dejicienda alvus*: ſed perperam. Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum I. Editionesque Aldinam & Lindenianam. Ex hoc autem loco intelligitur, quid ſit alvum ducere.

93. *Si leni, ea in qua* &c.] Lindenius leg. *ſi leni, aqua, in qua* &c. alii omnes, *ſi leni, ex aqua in qua* &c. Ego ita repoſui ex Cod. Medic. I. Pro *leni*, aliqui Codices habent *levi*; nullus, quem ego viderim, *leniendi cauſa*, quemadmodum in Forolivienſi Morgagnus ſupra vocem *leni* ſcriptum invenit.

94. *Vel melle: quoque acrior eſt* &c.] Hunc quoque locum ego reſtitui ex Codice Mediceo I. Nam antea ita legebatur: *vel melle quoque. Si acrior eſt* &c. Infra, pro *Idque quod*, Lindenius habet *Id quod*: & poſtea Cod. Medic. I. *lecticulo* pro *lectulo*.

95. *An exiguus ſit dandus*] Vox *dandus* deeſt in Codice Mediceo I.

96. *Ut inter horrores*] Lindenius tollit particulam *ut*, &, pro *horrores*, legit, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, *rigores*. Ego ſecutus ſum Editiones antiquas & Codices MSS. quamvis ſuſpicer, tria haec verba Celſi non eſſe.

97. *Aut inſania*] In Codice Mediceo I. legitur, *ut inſania*.

Id neque hieme, neque aestate recte datur; optime vere; tolerabiliter autumno. Quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet, omne ejusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper aegris prodesse, semper sanis nocere.

XIV. De frictione vero 98 adeo multa Asclepiades, tamquam inventor ejus, posuit in eo volumine, quod communium auxiliorum inscripsit, ut, cum trium 99 tantum faceret mentionem, hujus & aquae 1 & gestationis, tamen maximam partem in hac 2 consumpserit. Oportet autem neque recentiores viros in iis fraudare, quae vel repererunt, vel recte secuti sunt; & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos posita sunt, auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum esset, Asclepiades praeceperit; nihil tamen repererit 3, quod non a vetustissimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit: qui dixit, frictione, si vehemens sit, durari corpus; si lenis, molliri; si multa, minui; si modica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum sit, cum aut adstringendum corpus sit, quod hebes 4 est; aut molliendum, quod induruit; aut digerendum in eo, quod copia nocet 5; aut alendum id, quod tenue & infirmum est. Quas tamen species si quis curiosius aestimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una causa pendere, quae demit. Nam & adstringitur aliquid, eo dempto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat; & mollitur, eo detracto, quod duritiem creabat; & impletur, non ipsa frictione, sed eo cibo,

98. *De frictione vero*] Vulgo additur *& gestatione*; sed temere, ut Morgagnus docet, & Codex Medic. I. qui duo illa verba non habet.

99. *Ut, cum trium*] Ita ex Edit. Lindenii. Alii non habent *ut*, sed supra addunt *quod* ante verba illa, *in eo volumine*. In Codice Medic. I. non est neque *quod*, neque *ut*.

1. *Hujus & aquae*] Pro *aquae* alii legunt *equi*; quam vocem in sex inveni Mediceis Codd. & in Vaticanis III. V. VII. Sed ex *aquae* corrupta est vox illa; ut recte monet Morgagnus. Ego lego *aquae* ex Codicibus Mediceo I. Vaticanis II. V. VI. & ex Editione Aldina; quam lectionem videtur is quoque, quem modo nominavi, Praestantissimus Vir ex suo Codice magis probare. Lindenius habet *vini*: sic enim Constantinus legendum putat ex Plinio lib. 26. H. N. cap. 3. Sed ex Plinii verbis prorsus contrarium colligitur. Nam vini abstinentiam inter quinque res communium auxiliorum Asclepiadem professum scribit. In voce *hujus* quoque ab aliquibus variatur. Aldina Edit. habet *vinis*. *s*. hoc est *vini scilicet*; quo modo Morgagnus invenit in suo Codice. In tribus Vaticanis est *viri scilicet*. In Mediceo I. erat, quantum ex litura cognosci potest, *hujus*, littera *s* posita supra extremam vocis *huju*. Postea ex *huju* factum est *viri*, additumque *cilicet* litterae *s*, ut fit *scilicet*. Sed nisi legatur *hujus*, ut reliqui Codices habent, quomodo sententia constabit? Ex tribus enim auxiliis, frictio praecipuum est.

2. *In hac*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *in hoc*.

3. *Repererit*] Lindenius, *reperit*.

4. *Hebes*] Laxum. Ego sic reposui ex Codice modo allato, atque hac voce alibi Celsus utitur eadem significatione, ut postea apparebit. Communiter legebatur *fluens*.

5. *Quod copia nocet*] Materia, quae copia sui laedit. Lindenius pro *quod* legit *cui*, minus recte.

cibo, qui poftea usque ad cutem, digeftione quadam relaxatam, penetrat. Diverfarum vero rerum in modo caufa eft. Inter unctionem autem & frictionem multum intereft. Vngi enim, leniterque pertractari corpus, etiam in acutis & recentibus morbis oportet; in remiffione tamen, & ante cibum: longa vero frictione uti, neque in acutis morbis, neque increscentibus convenit; praeterquam cum phreneticis fomnus ea quaeritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam a primo impetu inclinata. Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium neceffarium effe increscentibus morbis, non cum jam per fe finiuntur. Quod non ita fe habet. Poteft enim morbus, etiam qui per fe finem habiturus eft, citius [6] tamen adhibito auxilio tolli: quod duabus de caufis neceffarium eft; & ut quam primum bona valetudo contingat; & ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de caufa, exafperetur. Poteft morbus [7] minus gravis effe, quam fuerit, neque ideo tamen folvi, fed reliquiis [8] quibusdam inhaerere, quas admotum aliquod auxilium difcutit [9]. Sed ut, levata quoque adverfa valetudine, recte frictio adhibetur; fic numquam adhibenda eft febre increscente: verum, fi fieri poterit, cum ex toto corpus ea vacabit; fin minus [10], certe cum ea remiferit. Eadem autem modo in totis corporibus [11] effe debet, ut cum infirmus aliquis implendus; modo in partibus, aut quia ipfius ejus [12] membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipfius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod refolutum ipfius frictione confirmatur. Longe tamen faepius aliud perfricandum eft, cum aliud dolet; maximeque cum a fummis, aut a mediis partibus corporis evocare materiam volumus; ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi funt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus fit. Id enim ex viribus hominis colligendum eft: & fi is [13] perinfirmus eft, poteft fatis effe quinquagies; fi robuftior, poteft ducenties effe facien-

6. *Citius*] In Cod. Mediceo I. *celerius*, & poftea *pelli*, pro *tolli*.

7. *Poteft morbus*] Vulgo interjicitur *enim*, quam particulam ego expuli ex MSS. fide.

8. *Reliquiis*] In Cod. Medic. I. & in Ruellii Editione, itemque in Cominiana an. 1750. *reliquis*.

9. *Difcutit*] Lindenius, *difcutiat*.

10. *Sin minus*] Ita in Edit Lindenii, ita in margine Conftantinianae; & in Cod. Medic. I. fed is habet *fi minus*. In aliis Editionibus, itemque in MSS. Mediceis reliquis deeft *fin*, vel *fi*.

11. *Eadem autem modo in totis corporibus*] Legebatur, ut in Codice Medic I. *Eodem autem modo in tutis corporibus*; & infra, *modo eft in partibus*. Codex tamen revera habet *totis*; quod a Palavicino mutatum eft in *tutis*. In ceteris Codicibus Mediceis habetur: *Eadem autem modo in partibus*, priori membro ab errante librario omiffo. Locus hic a Conftantino jam antea ex MS. quodam reftitutus, recte legitur in Editione Lindenii. Hanc ego fecutus fum.

12. *Ipfius ejus*] Alii cum Aldo omittunt *ejus*; Pantinus & Lindenius cum Caefario leg. *ipfa ejus*.

13. *Et fi is*] Linden. *Vt fi quis*.

ciendum [14]; inter utrumque deinde, prout vires ſunt. Quo fit, ut etiam minus ſaepe in muliere, quam in viro; minus ſaepe in puero, vel ſene, quam in juvene, manus dimovendae ſint. Denique, ſi certa membra perfricantur, multa valentique frictione opus eſt. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem poteſt, & opus eſt quam plurimum materiae digeri, ſive id ipſum membrum, ſive per id aliud levamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior eſſe debet & lenior; ut tantummodo ſummam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo novae materiae fiat. In malis jam aegrum eſſe [15], ubi exterior pars corporis friget, interior cum ſiti calet, ſupra poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione praeſidium eſt; quae ſi calorem in cutem evocavit [16], poteſt alicui medicinae locum facere.

XV. Geſtatio quoque longis & jam inclinatis morbis aptiſſima eſt: utiliſque eſt & iis corporibus, quae jam ex toto febre carent, ſed adhuc exerceri per ſe non poſſunt; & iis, quibus lentae morborum reliquiae remanent, neque aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti vehementique, praecipueque ardente febre, ad diſcutiendam eam, geſtatione dixit utendum [17]: ſed id periculoſe fit; meliuſque quiete [18] ejusmodi impetus ſuſtinetur. Si quis tamen experiri volet, ſic experiatur, ſi lingua non erit aſpera, ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor viſceribus, aut capiti, aut praecordiis ſuberit. Et ex toto [19] numquam geſtari corpus dolens debet, ſive id in toto, ſive in parte eſt; niſi tamen ſolis nervis dolentibus; neque umquam increſcente febre, ſed in remiſſione ejus. Genera autem geſtationis plura ſunt; quae adhibenda ſunt [20] & pro viribus cujusque, & pro opibus; ne aut imbeci-

14. *Eſſe faciendum*] Hoc gloſſema eſſe puto. Nam his verbis depravatur conſtructio. Infra, pro *frictione*, Pantinus & Lindenius legunt, ut eſt in Editione Caeſarii an. 1538. *fricatione*. Alibi quoque, pro *frictio*, in Edit. Lindenii, & aliis quibusdam eſt *fricatio*; alicubi etiam in Cod. Medic. I.

15. *Aegrum eſſe*] Ego hunc locum ſuae fidei reſtitui ex MSS. Mediceis. Nam communiter legebatur, *aegrum eſſe teſtatur*; & poſtea, *ut ſupra poſui*. In Codice quidem primo legitur, *ut ſupra poſui*; ſed particula *ut* abeſt a reliquis. Verbum autem *teſtatur* nullus habet, niſi quartus in margine alia manu, qui & particulam *ut* ante *ſupra poſui* additam habet. Scilicet qui particulam iſtam ex Codice I. addidit, verbo *teſtatur* conſtructioni mederi voluit.

16. *In cutem evocavit*] Lindenius omittit duas voces *in cutem*; deceptus fortaſſe ab Editione Caeſarii an. 1538. Sed habentur & in Caeſarii priore & in aliorum Editionibus, & in MSS. noſtris omnibus.

17. *Vtendum*] Al. *utendum eſſe*.

18. *Quiete*] Lindenius, *in quiete*.

19. *Et ex toto*] In Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae: *At ex toto*.

20. *Plura ſunt; quae adhibenda ſunt*] Ita in Editione Lindenii. In aliis Editionibus & in MSS. Mediceis ſic: *plura ſunt adhibenda; quae ſunt*. Fortaſſe legendum: *plura ſunt; adhibenda quae ſunt*,

becillum hominem nimis digerant, aut humili desint [21]. Lenissima [22] est navi, vel in portu, vel in flumine; vehementior vel in alto mari nave [23], vel lectica; etiamnum acrior vehiculo. Atque haec ipsa & intendi & leniri possunt. Si nihil horum est; suspendi lectus debet, & moveri: si ne id quidem est, at certe uni pedi subjiciendum fulmentum [24] est, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et levia quidem genera exercitationis infirmis [25] conveniunt: valentiora vero iis, qui jam pluribus diebus febre liberati sunt; aut iis [26], qui gravium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent (quod & in tabe, & in stomachi vitiis, & cum aqua cutem subiit, & interdum in morbo regio fit) aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania est, sine febre, quamvis diu, manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum necessaria sunt, quae comprehendimus eo loco, quo, quemadmodum sani, neque firmi homines se gererent [27], praecepimus.

XVI. Abstinentiae vero duo genera sunt: alterum, ubi nihil assumit aeger; alterum, ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primum famem, sitimque desiderant: ipsi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque ejus ipsius nimium sumatur. Neque enim convenit juxta inediam protinus satietatem esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit; quanto inutilius est in corpore etiam aegro [28]? Neque ulla res magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinentia. Intemperantes homines apud

21. *Humili desint*] Alii leg. *humili obsint.* Melius Lindenius, quem ego secutus sum. Mendosa sunt haec verba in Codice Medic. I. sic tamen ut probam lectionem ostendant. Nam legitur *humidae sint.*

22. *Lenissima*] Communiter praemittitur *Gestationum.*, Ego sustuli tamquam glossema; & quidem ex fide Codicis Medic. I.

23. *Vehementior vel in alto mari nave &c.*] Ita haec verba edidi ex modo allato vetusto Codice. Alii leg. *vehementior in alto mari navi, vel lectica, aut scamno* (al. *scanno*) *acrior vehiculo. Atque haec ipsa*; Lindenius, *vel lectica, aut scamno: acrior vehiculo: vehementior in alto mari navi. Atque hae ipsae.* Almeloveenius vocem *navi*; Morgagnus & hanc, & alteram *mari* ex glossemate irrepsisse putat. Quibus ego facile assentior.

24. *Uni pedi subjiciendum fulmentum*] Alii habent: *uni pedi lecti funiculus subjiciendus*; Lindenius, pro *funiculus subjiciendus*, reposuit *fulmentum subjiciendum*, ut & Scaliger in quodam Codice, & ego, sed translatis vocibus, in Medic. I. inveni. Almeloveenius Lindenium sequitur, sed habet *fulcimentum*, quod idem est. Ex fide vero allati Medicei Codicis ego delevi vocem *lecti*, quae ex glossemate irrepserat.

25. *Exercitationis infirmis*] Vox *exercitationis* fortasse ejicienda est, tamquam a malo interprete invecta; aut mutanda in *gestationis*, de qua Celsus loquitur. Si *exercitationis* scripsisset, non addidisset, opinor, periodum illam, quae est in fine capitis. Pro *infirmis*, ut habet Codex Medic. I. alii legunt *infirmissimis.*

26. *Qui jam pluribus diebus febre liberati sunt; aut iis*] Verba haec, quae in prioribus Editionibus desiderantur, restituta sunt ab Egnatio. Habentur etiam in MSS. Mediceis.

27. *Gererent*] Lindenius leg. *gerere debent.*

28. *In corpore etiam aegro*] Lindenius leg. *infirmo, nedum aegro*? In Codice Medic. I. *etiam in corpore aegro.* Pro *aegro* Constantinus habet *aegroto.*

apud nos, ipſi cibi tempora curantibus dant [29]. Rurſus alii, tempora medicis pro dono remittunt, ſibi ipſis modum vindicant. Liberaliter agere ſe credunt, qui cetera illorum arbitrio relinquunt [30], in genere cibi liberi ſunt; quaſi quaeratur, quid medico liceat, non quid aegro ſalutare ſit. Cui vehementer nocet, quoties in ejus, quod aſſumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

XVII. Sudor etiam [31] duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt, & arenae calidae, & laconici, & clibani, & quarumdam naturalium ſudationum, ubi terra [32] profuſus calidus vapor aedificio includitur, ſicut ſuper Bajas in myrtetis [33] habemus. Praeter haec, ſole quoque, & exercitatione movetur [34]. Vtiliaque haec genera ſunt, quoties humor intus nocet, isque digerendus eſt. Ac nervorum quoque quaedam vitia ſic optime curantur. Sed cetera infirmis poſſunt convenire: ſol, & exercitatio tantum robuſtioribus; qui tamen ſine febre, vel inter initia morborum [35], vel etiam gravibus morbis [36] tenentur. Cavendum autem eſt, ne quid horum vel in febre, vel in cruditate tentetur. At balnei duplex uſus eſt. Nam modo, diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, vinique firmioris, valetudini facit; modo febrem ipſam tollit. Fereque adhibetur, ubi ſummam cutem relaxari, evocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur: Aſclepiades audacius. Neque terrere autem ea res, ſi tempeſtiva eſt, debet: ante tempus [37], nocet. Quisquis febre liberatus eſt, ſimulatque ea uno die non

29. *Ipſi cibi tempora curantibus dant*] Praecipiunt curantibus, quando ſibi cibum dari velint. In quibusdam Codicibus MSS. deeſt vox *ipſi*; in Medic. I. eſt *dantur* pro *dant*. In Editione Lindenii ſic habetur: *ſibi cibi tempora, modum curantibus dant*. Sed veterem Codicem requiro, qui lectionem iſtam confirmet. Infra, pro *ſibi ipſis*, in multis MSS. eſt *ſibi ipſi*.

30. *Qui cetera illorum arbitrio relinquunt*] In Cod. Medic. I. *qui cum cetera illorum arbitrio relinquant*.

31. *Etiam*] Non eſt otioſa haec particula, ut Caeſarius & Lindenius exiſtimarunt, ſed reſpondet verbis illis initio capitis ſuperioris, *duo genera ſunt*.

32. *Terra*] Alii *e terra*; Lindenius *a terra*. In Codice Medic. I. legitur ſine praepoſitione.

33. *Super Bajas in myrtetis*] Al. *murtetis*; & ita ſcribitur in Cod. Medic. I. In Editione Caeſarii anni 1538. & in Lindeniana, pro *Bajas* eſt *Batas*; in MSS. praeterquam in Medic. I. & Vatic. VI. *vias*. Etiam lib. 3. cap. 21. *quales ſuper Bajas in myrtetis habemus*; Codices Medicei praeter primum habent *vias*; Mediceus primus & quinque Vaticani *Bahias*; Editio Lindenii *Batas*.

34. *Movetur*] Alii omnes praemittunt *is*; quod pronomen ego omiſi ex fide Codicis Medic. I.

35. *Inter initia morborum*] Ab aliis legitur *initio morbi*; ſed alterum, quod ego ex Codice Medic. I. repoſui, Celſo magis uſitatum. In margine Editionis Conſtantin. *inter initia morbi*.

36. *Gravibus morbis*] Qualis aqua inter cutem eſt. Et quot morbi ſunt omnino graves, ſed ſine febre, in quibus Celſus exercitatione utendum dicit? Vide lib. 3. & 4. Cave igitur a Lindenio, qui edidit, *non gravibus morbis*; & a Conſtantino item, qui locum hunc ita legendum putat: *vel & jam cum non amplius gravibus morbis*.

37 *Ante tempus*] Al. *& ante tempus*; Lindenius, *at ante tempus*. Ego ſecutus ſum Cod. Medic. I.

non accessit, eo qui proximus est, post tempus accessionis, tuto lavari potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic ut tertio, quartove die revertatur, quandocumque non accessit, balneum tutum est. Manentibus vero adhuc febribus, si hae sunt lentae, lenesque jamdiu male habent 38, recte medicina ista tentatur: cum eo tamen, ne praecordia dura sint, neve ea tumeant, neve lingua aspera sit, neve aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit, neve tum febris increscat. Et in iis quidem febribus, quae certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt; alterum, ante horrorem; alterum, febre finita: in iis vero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex toto recessit accessio; aut, si id non solet, certe lenita est, jamque corpus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere valetudinis solet. Imbecillus homo, iturus in balneum, vitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur: ubi in balneum venit, paulisper resistere 39, experirique, num tempora adstringantur, & an sudor aliquis oriatur: illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo die balneum est; perungendusque is leniter, & auferendus est 40, vitandumque omni modo frigus, & abstinentia utendum. At si temporibus integris, primum ibi, deinde alibi sudor incipit, fovendum os aqua calida; tum in solio desidendum est; atque ibi quoque videndum, num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat: quod vix tamen fieri potest 41, si priora recte cesserunt 42; certum id autem signum inutilis balnei est. Ante vero, quam in aquam calidam 43 se demittat, an postea aliquis per-

38. *Lenesque jamdiu male habent*] Locus hic ita legitur in Codice Medic. I. *si heae suntque lentae lenesque jamdiu male habent*; ex quo ego *lenesque* reposui. Nam *lienesque*, ut communiter legebatur, ferendum non videtur, cum illa subjiciantur: *cum eo tamen, ne praecordia dura sint, neve ea tumeant.* Enimvero & dura sunt & tument praecordia, ubi lienis affectus est; ut ex lib. 4. cap. 9. apparet. Adhuc tamen aliquid vitii in his verbis inesse suspicor. Fortasse tolli potest delendo vocem *lenesque*, quae, quia praecedit *lentae*, redundare videtur; reponendoque particulam *et.* Nisi quis malit eam particulam addere post *lenesque*, & hanc vocem retinere, quod similiter Cicero ad Atticum scribens, *levius* & *lenius* conjunxerit lib. 13. epist. 21. *De Attica optime, quod levius ac lenius, & quod fert εὐκόλως.* Sed *ac lenius*, Lambinus non sine causa tollendum putat.

39. *Resistere*] *Residere* quidam legunt, Caesarium secuti. Sed stant contra Caesarium Editiones vetustiores & Codices MSS.

40. *Perungendusque is leniter, & auferendus est*] Codex Mediceus primus habet: *perunguendusque his leniter referendus est*; reliqui, ut a plerisque vulgo legitur: *perungendus est is leniter & auferendus est.* Alii, duce Caesario, pro *auferendus*, leg. *referendus*; Lindenius, *& perungendus est is leniter & referendus.* In Codice Medic. I. *referendus* mendosum videtur pro *& auferendus*; quemadmodum infra quoque Celsus loquitur: *sed maturius is auferendus.*

41. *Vix tamen fieri potest*] Particula *tamen* non est in Codice Mediceo vetustiori.

42. *Recte cesserunt*] Ita ex Cod. Medic. I. atque ex Editionibus Aldina, aliisque quibusdam. Alii leg. *recte accesserunt.* Codex modo allatus non habet *id* in verbis proximis: *certum id autem*; sive, ut Lindenius leg. *certum autem id.*

43. *Ante vero, quam in aquam calidam &c.*] Ita

perungi debeat, ex ratione valetudinis suae cognoscat. Fere tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, praecipietur 44, moto sudore leniter corpus perungendum; deinde in aquam calidam demittendum est. Atque hic quoque habenda virium ratio est, neque committendum, ut per aestum anima deficiat; sed maturius is auferendus, curioseque vestimentis involvendus est, ut neque ad eum frigus aspiret, & ibi quoque, antequam aliquid assumat, insudet. Fomenta quoque calida sunt, milium, sal, arena; quodlibet eorum calefactum, & in linteum conjectum; si minore vi opus est, etiam solum linteum; at si majore, extincti titiones, involutique panniculis 45, & sic circumdati. Quin etiam calido oleo replentur utriculi; & in vasa fictilia, a similitudine quas lenticulas vocant 46, aqua conjicitur; & sal sacco linteo 47 excipitur, demittiturque in aquam bene calidam, tum super id membrum, quod fovendum est, collocatur. Juxtaque ignem, ferramenta duo 48 sunt, capitibus paulo latioribus: alterumque ex his demittitur in eum salem 49, & aqua super leviter aspergitur; ubi frigere coepit, ad ignem refertur, & idem in altero fit; deinde invicem in utroque: inter quae 50 descendit salsus & calidus succus, qui contractis aliquo morbo nervis opitulatur. His omnibus commune est, digerere id, quod vel praecordia onerat, vel fauces strangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicetur.

XVIII. Cum de iis dictum sit, quae detrahendo juvant; ad ea venien-

Ita in Edit. Lindenii & in margine Constantinianae. Alii habent, ut Codex Medic. I. *Ante vero, an postea quam in aquam calidam se demittat*; reliqui Codices Medicei: *Ante vero, an posteaquam se in calidum dimittit.* Verba, *quam in aquam calidam se demittat*, mihi suspecta sunt. Si tollantur, perspicuus nihilo minus sensus erit.

44. *Praecipietur*] Alii omnes praemittunt *id*, quod pronomen non est in Cod. Mediceo I. In aliis Codd. leg. *id praecipitur.*

45. *Extincti titiones, involutique panniculis*] In MSS. Mediceis & Edd. priscis *extinctiones*; in Mediceo primo Palavicinus expungit litteram *s* in voce *panniculis.* Hinc vulgo ante Ruellium *panniculi.* Ruellius leg. *extincti involutique panniculis*; Egnatius, *extincti titiones involutique panniculi.* Recte demum Gryphius: *extincti titiones involutique panniculis*; quam lectionem recentiores Editores omnes probarunt.

46. *A similitudine quas lenticulas vocant*] Sic legitur locus hic in margine Editionis Constantini, & in Codice Mediceo I. sed in Codice eadem littera quae absolvit vocem *fictilia*, etiam proximae praepositioni inservit, ut saepe fit in MSS. Lindenius leg. *quas a similitudine &c.* Alii, *ad similitudinem quas &c.* Relativum *quas* abest a Medic. III. aliisque MSS. recte fortasse.

47. *Sacco linteo*] Codices MSS. *linteo;* sed alii, ut Mediceus vetustior, *sacco;* alii *sicco.* Vulgo plerique cum posterioribus faciunt; Lindenius cum prioribus, sed habet *lineo.*

48. *Ferramenta duo*] Lindenius addit *ignita*, quod est supervacaneum, & MSS. nostrorum testimonio refellitur.

49. *In eum salem*] In Editione Lindenii, *in siccum salem;* quae lectio minime probanda est. Primum enim siccus esse non potest, qui in aquam bene calidam jam demissus fuerit: deinde nihil refert siccum esse, quia aqua super leviter aspergenda est.

50. *Inter quae*] Lindenius, *intereaque;* ut in libri margine habet Constantinus.

niendum eſt, quae alunt [51], id eſt cibum, & potionem. Haec autem non omnium tantum morborum, ſed etiam ſecundae valetudinis communia praeſidia ſunt: pertinetque ad rem, omnium proprietates noſſe; primum, ut ſani ſciant, quomodo his utantur; deinde, ut exſequentibus nobis morborum curationes, liceat ſpecies rerum, quae aſſumendae erunt [52], ſubjicere, neque neceſſe ſit ſubinde ſingulas eas nominare. Scire igitur oportet, omnia legumina, quaeque ex frumentis paniſicia ſunt, generis valentiſſimi eſſe (valentiſſimum [53] voco, in quo plurimum alimenti eſt) item omne animal quadrupes domi natum; omnem grandem feram, quales ſunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales ſunt anſer, & pavo, & grus; omnes belluas marinas, ex quibus cetus eſt, quaeque his pares ſunt: item mel, & caſeum. Quo minus mirum eſt, opus piſtorium valentiſſimum eſſe, quod ex frumento, adipe, melle, caſeo conſtat. In media vero materia numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, vel bulbos aſſumimus; ex quadrupedibus, leporem; aves omnes a minimis ad phoenicopterum; item piſces omnes, qui ſalem non patiuntur [54], ſolidive ſaliuntur. Imbecilliſſimam vero materiam eſſe, omnem caulem oleris [55], & quidquid in caule naſcitur, qualis eſt cucurbita, & cucumis, & capparis; omnia poma, oleas, cochleas, itemque conchylia. Sed quamvis haec ita diſcreta ſint, tamen etiam, quae ſub eadem ſpecie ſunt, magna diſcrimina recipiunt; aliaque res alia vel valentior eſt, vel infirmior. Siquidem plus alimenti eſt in pane [56], quam in ullo alio: firmius eſt triticum, quam milium; id ipſum, quam hordeum; & ex triti-

51. *Quae alunt*] Antea legebatur, *quae nos alunt*. Melius in Codice Medic. I. quem ego ſecutus ſum.

52. *Aſſumendae erunt*] Hunc quoque locum ſic reſtitui ex Codice modo allato. Alii leg. *aſſidue neceſſariae erunt*. Lindenius, *aſſumendae neceſſario erunt*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini. Sed vox *neceſſario* minime neceſſaria eſt.

53 *Valentiſſimum*] Al. *Id valentiſſimum*.

54. *Salem non patiuntur*] Vulgarem hanc lectionem Codex Medic. I. confirmat; in reliquis ſex deeſt particula negativa *non*.

55. *Omnem caulem oleris*] Nam bulbi & radices in media materia ſunt. Ex quo intelligitur, *omne olus*, ut communiter legebatur, retineri non poſſe. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo I. ut & deinde *in caule*, cum antea legeretur *in cauliculo*.

56. *In pane, quam in ullo alio*] h. e. Quam in ulla alia re. Hujus loquendi formae duo exempla occurrunt in uno capite 17. lib. 5. *neque hujus ullus modus eſt*, pro hujus rei: deinde *alicui molliori*, pro rei alicui molliori. Antea legebatur *carne*; & ita Codices habent Mediceus I. & Vaticani II. & VII. Lindenius repoſuit *pane*, quod ceteri Codices habent. Sed & ipſe Lindenius, & alii omnes, praeter unum Stephanum, haec verba a ſequentibus ita dividunt: *alio. Firmius eſt triticum &c.* minus bene: nam Celſus ſententiam continuat, explicans ex variis frumentis, ex quibus panis fit, quae firmiora, quaeque infirmiora ſint. Non poteſt igitur legi *carne*; quod cum ſuperioribus proximisque nullo modo cohaereat. Diſcrimina enim proponuntur, non quae, exempli gratia, inter carnes & frumenta, inter frumenta & olera intercedunt; ſed quae inter carnem & carnem, inter frumentum & frumentum, inter olus & olus.

tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimila, deinde cui nihil ademptum eſt, quod αὐτόπυρον Graeci vocant; infirmior eſt, ex polline; infirmiſſimus, cibarius panis. Ex leguminibus vero valentior faba, vel lenticula, quam piſum. Ex oleribus valentior rapa, napique, & omnes bulbi (in quibus cepam quoque, & allium numero) quam paſtinaca, vel quae ſpecialiter 57 radicula appellatur: item firmior braſſica, & beta, & porrum, quam lactuca, vel cucurbita, vel aſparagus. At ex fructibus 58 ſurculorum valentiores uvae, ficus, nuces, palmulae, quam quae poma proprie nominantur 59: atque ex his ipſis firmiora, quae ſuccoſa, quam quae fragilia 60 ſunt. Item ex iis avibus, quae in media ſpecie ſunt, valentiores eae, quae pedibus 61, quam quae volatu magis nituntur; & ex iis, quae volatu fidunt, firmiores quae grandiores aves, quam 62 quae minutae ſunt; ut ficedula & turdus. Atque eae quoque, quae in aqua degunt, leviorem cibum praeſtant, quam quae natandi ſcientiam non habent. Inter domeſticas vero quadrupedes, leviſſima ſuilla eſt; graviſſima, bubula: itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robuſtior ex eo cibus eſt. Piſciumque eorum, qui ex media materia ſunt, quibus maxime utimur, tamen graviſſimi ſunt ex quibus 63 ſalſamenta quoque fieri poſſunt, qualis lacertus eſt; deinde qui 64, quam-

57. *Quae ſpecialiter*] In Codice Medic. I. deeſt *quae*. Vox *ſpecialiter* mihi ſuſpecta eſt. Nam & recte legas, *quae radicula appellatur*, ut apud Plinium lib. 19. H. N. cap. 3. *At quae vocatur radicula*; & Celſus *proprie* uſurpare ſolet hac ſignificatione; quod in ejus ſcriptis frequenter occurrit. *Specialiter* fortaſſe ab illo eſt, qui haec verba, *& id quod ſpecialiter ſic vocatur*, addidit in lib. 5. cap. 24. ſect. 4. Adverte radiculam a Celſo appellari quam alii radicem Syriacam, vel radicem ſimpliciter, alii raphanum nominant. Plinio vero l. c. radicula eſt radix lanaria; στρέθιον Graeci vocant.

58. *Fructibus*] Codices Medicei, praeter primum, *frugibus*.

59. *Quam quae poma proprie nominantur*] Pomum modo commune nomen eſt, ut ſupra, *poma omnia*; ubi etiam uvas, ficus, nuces, palmulasque Celſus intelligit: modo proprium, ut hoc loco. Atque hoc diſcrimen, ab idoneis Auctoribus poſitum inter poma proprie dicta, atque uvas, ficus, nuces, Macrobius jam adnotavit lib. 2. Saturn. cap. 15. Pro *quam quae* Lindenius leg. *quaeque*; ſed perperam.

60. *Fragilia*] Ita ex MSS. & ex Edd. Aldina & Lindeniana. Alii leg. *frigida*.

61. *Valentiores eae, quae pedibus*] In MSS. *valentiora ea quae pedibus*. In Mediceo I. *valentiorra ea &c.* deinde *nititur*; ex emendatione autem Palavicini *valentior:* unde & in Vatic. VI. & vulgo quoque legit. *valentior ea quae pedibus*, & *nititur*. Ego ſecutus ſum Lindenii lectionem, cum in ceteris MSS. invenerim, non *nititur*, ſed *nituntur*. Libentius tamen legerim, *valentiores, quae pedibus*. Nam in MSS. *valentiora ea* videtur corruptum eſſe ex *valentiores*.

62, *Firmiores quae grandiores aves, quam &c.*] Vox *aves* gloſſema ſapit. Locus hic ita habetur in MSS. Mediceis, ſi primum excipias: *& ex his quae volant media ſpecie ſunt valentiores.*

Quae grandiores aves quam quae minutae ſunt. Ex hoc librarii errore colligitur, *valentiores* ſupra legendum eſſe. In Lindeniana Edit. habetur: *firmiores ſunt grandiores aves, quam minutae, ut &c.*

63. *Tamen graviſſimi ſunt ex quibus*] h. e. Graviſſimi ſunt ii, ex quibus &c. Male Lindenius: *tamen graviſſimi ſunt: tum ex quibus &c.* Idem ſupra leg. *quamvis maxime utimur*, pro *quibus maxime utimur*.

64. *Deinde qui*] Linden. *deinde hi, qui.* In Codice quoque primo eſt *hii*; ſed a reliquis Mediceis abeſt pronomen.

quamvis teneriores, tamen duri ſunt, ut aurata, corvus, ſparus [65], oculata; tum plani; poſt quos etiamnum [66] leviores lupi, mullique, & poſt hos, omnes ſaxatiles. Neque vero in generibus rerum tantummodo diſcrimen eſt, ſed etiam in ipſis: quod & aetate fit, & membro, & ſolo, & coelo, & habitu. Nam quadrupes omne animal, ſi lactens eſt [67], minus alimenti praeſtat: itemque quo tenerior pullus cohortalis eſt: in piſcibus quoque media aetas, quae nondum ſummam [68] magnitudinem implevit. Deinde ex eodem ſue, ungulae, roſtrum, aures, cerebellum; ex agno, hoedove, cum petiolis totum caput aliquanto, quam cetera membra, leviora ſunt: adeo ut in media materia poni poſſint. Ex avibus, colla, alaeve recte infirmiſſimis [69] annumerantur. Quod ad ſolum vero pertinet, frumentum quoque [70] valentius eſt collinum, quam campeſtre: levior piſcis inter ſaxa editus, quam in arena; levior in arena, quam in limo: quo fit, ut ex ſtagno, vel lacu, vel flumine eadem genera graviora ſint: leviorque, qui in alto, quam qui in vado vixit [71]. Omne etiam ferum animal domeſtico levius; & quodcumque humido coelo, quam quod ſicco natum eſt. Deinde eadem omnia [72] pinguia, quam macra; recentia, quam ſalſa; nova, quam vetuſta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quam aſſa; magis aſſa, quam elixa [73]. Ovum durum valentiſſimae materiae eſt; molle, vel ſorbile, imbecilliſſimae. Cumque panificia omnia firmiſſima ſint, elota tamen quaedam genera frumenti, ut alica, oryza, ptiſana, vel ex iisdem facta ſorbitio, vel pulticula, & aqua quoque madens panis, imbecilliſſimis annumerari poteſt.

Ex potionibus vero, quaecumque ex frumento facta eſt, itemque lac, mulſum, defrutum, paſſum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut muſtum, aut magnae vetuſtatis, valentiſſimi generis eſt. At acetum, & id vinum quod paucorum annorum, vel auſterum, vel pingue

65. *Sparus*] Sic legendum cum Lindenio, ſuffragante Codice Mediceo vetuſtiori. Alii leg. *ſcarus.*

66. *Etiamnum*] Antea legebatur *etiam:* non male quidem: ego tamen ex Cod. Medic. I. repoſui *etiamnum*, quod ſic alibi a Noſtro uſurpatur; velut lib. 5. cap. 28. ſect. 17. lib. 6. c. 6. ſect. 1. lib. 7. c. 7. ſect. 15. Lindenius leg. *etiam leviores ſunt.*

67. *Quadrupes omne animal, ſi lactens eſt*] Lindenius ſic mutavit: *quadrupes vel omne animal, ſi lactens eſt.* Ego praeter quadrupedia, non aliud brutorum genus novi, quod lactet. Alii leg. *lactans.*

68. *Aetas, quae nondum ſummam*] In Edit. Lindenii: *aetas, quaeque nondum ſummam;* in Cod. Medic. I. *aetas quae non ſummam.*

69. *Infirmiſſimis*] Alii leg. *infirmis*, ut eſt in Cod. Medic. I. & in Vatic. VI. In ceteris eſt *infirmiſſimis*, ut Lindenius edidit.

70. *Frumentum quoque*] Legendum opinor *quodque*, pro *quoque.*

71. *Vixit*] Lindenius *vivit.*

72. *Eadem omnia*] In Cod. Medic. I. *etiam omnia.*

73. *Elixa*] Ita in Manuſcriptis Medic. I. & Vatic. VI. & in Editionibus Aldi & Ruellii. Alii habent *frixa;* quod non eſt probandum.

gue 74 eſt, in media materia eſt: ideoque infirmis numquam generis alterius dari debet 75. Aqua omnium imbecilliſſima eſt. Firmiorque ex frumento potio eſt, quo firmius fuit ipſum frumentum: firmior ex eo vino, quod bono ſolo, quam quod tenui; quodque temperato coelo, quam quod aut nimis humido, aut nimis ſicco, nimiumque aut frigido, aut calido natum eſt. Mulſum, quo plus mellis habet; defrutum, quo magis incoctum 76; paſſum, quo ex ſicciore uva eſt, eo valentius eſt. Aqua leviſſima pluvialis eſt; deinde fontana; tum ex flumine; tum ex puteo; poſthaec ex nive, aut glacie; gravior his, ex lacu; graviſſima, ex palude. Facilis etiam, & neceſſaria cognitio eſt naturam ejus requirentibus. Nam levis, pondere apparet; & ex iis, quae pondere pares ſunt, eo melior quaeque eſt, quo celerius & calefit & frigeſcit, quoque celerius ex ea legumina percoquuntur. Fere vero ſequitur, ut, quo valentior quaeque materia eſt, eo minus facile concoquatur; ſed ſi concocta eſt, plus alat. Itaque utendum eſt materiae genere pro viribus; modusque omnium 77 pro genere ſumendus. Ergo imbecillis hominibus, rebus infirmiſſimis opus eſt; mediocriter firmos, media materia optime ſuſtinet; & robuſtis apta validiſſima eſt. Plus deinde aliquis aſſumere ex levioribus poteſt: magis in iis, quae valentiſſima ſunt, temperare ſibi debet.

XIX. Neque haec ſola diſcrimina ſunt; ſed etiam aliae res boni ſucci, aliae mali ſunt; quas εὐχύλȢς vel κακοχύλȢς 78 Graeci vocant; aliae lenes, aliae acres; aliae craſſiorem pituitam in nobis faciunt, aliae tenuiorem; aliae idoneae ſtomacho, aliae alienae ſunt: itemque aliae inflant, aliae ab hoc abſunt, aliae calefaciunt, aliae refrigerant; aliae facile in ſtomacho aceſcunt, aliae non facile intus corrumpuntur; aliae mo-

74. *Pingue*] Alii leg. *lene*; fortaſſe ab interpretatione. Ruellius & Lindenius, *pingue*; & ita habent Codices MSS. Medic. I. & Vatic. VI. Pinguis vini mentio fit lib. 3. cap. 6. & lib. 6. c. 6. ſect. 15. Plinius quoque lib. 3. H. N. cap. 1. memorat vinum pingue, nigrum; & tenui, auſtero opponit. Attamen & *vinum lene* Celſus habet non uno loco; ſed ſine controverſia lib. 4. cap. 5. & 6.

75. *Numquam generis alterius dari debet*] Lindenius leg. *numquam ejus generis dari debet*. Cujus igitur generis dabitur? valentiſſimi, opinor. Quaſi Celſus ſub finem capitis haec non addiderit: *imbecillis hominibus rebus infirmiſſimis opus eſt; mediocriter firmos media materia optime ſuſtinet; & robuſtis apta validiſſima eſt.* Itaque retinenda eſt vetus lectio, MSS. omnibus confirmantibus. Senſus eſt: ubi vinum infirmis dandum eſt, non aliud dari debet, quam quod ex media materia eſt.

76. *Incoctum*] Lindenius leg. *decoctum*; Conſtantini Editio in margine *excoctum*. Sed Codices Medicei I. III. aliique utique habent *incoctum*.

77. *Modusque omnium*] Rerum. Sic autem habetur in Cod. Medic. I. & in margine Edit. Conſtantini. Alii ad perſonas transferunt, & leg. *modusque omnibus*; ſed minus probandi ſunt.

78. *Εὐχύλȣς vel κακοχύλȣς*] Ita in Codice Medic. I. & in Editionibus Ruellii & Stephani. Fortaſſe adnotatio eſt ſumpta ex margine, ut & ex varietate lectionis ſuſpicari licet. Nam alii leg.

movent alvum, aliae ſupprimunt; aliae citant urinam, aliae tardant 79; quaedam ſomnum movent, quaedam ſenſus excitant. Quae omnia ideo noſcenda ſunt, quoniam aliud alii, vel corpori, vel valetudini, convenit.

XX. Boni ſucci ſunt, triticum, ſiligo, alica, oryza, amylum 80, tragum, ptiſana, lac, caſeus mollis, omnis venatio, omnes aves, quae ex media materia ſunt; ex majoribus quoque eae, quas ſupra nominavi 81: medii inter teneros duroſque piſces, ut mullus, & lupus: verna lactuca 82, urtica, malva, cucumis, cucurbita, ovum ſorbile 83, portulaca, cochleae, palmulae: ex pomis quodcumque neque acerbum, neque acidum eſt: vinum dulce, vel lene, paſſum, defrutum, oleae, quae ex his duobus 84 in alterutro ſervatae ſunt: vulvae, roſtra, trunculique ſuum 85, omnis pinguis caro, omnis glutinoſa, omne jecur.

XXI. Mali vero ſucci ſunt, milium, panicum, hordeum, legumina, caro domeſtica permacra, omniſque caro falſa, omne ſalſamentum, garum, vetus caſeus, ſiſer, radicula, rapa, napi, bulbi, braſſica, magiſque etiam cyma ejus, aſparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, naſturtium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, ruta, anethum, ſaeniculum, cuminum, aniſum, lapathum, ſinapi, allium, cepa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcumque acidum vel acerbum eſt, acetum, omnia acra, acida, acerba, oleum, piſces quoque ſaxatiles, omneſque, qui ex tenerrimo genere ſunt, aut qui rurſus 86 nimium duri viroſique ſunt, ut fere quos ſtagna, lacus, limoſique rivi ferunt, quique in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

XX.

leg. *εὔχυλας vel κακόχυλας*; Conſtantinus *εὔχυλα* & *κακόχολα*; Lindenius *quae εὔχυμα, & κακόχιμα.* In MSS. Mediceis tertio, ſeptimo, aliisque eſt ΧΥΧΟΤΡΟΦΑC (in al. ΧΥΛΟΤΡΟΦΑC, fortaſſe *καλότροφας*) *vel* ΚΑΚΟΤΡΟΦΑC.

79. *Aliae tardant*] Non apparet ex ſequentibus, quae res urinam tardent Earum uſus ſi umquam, maxime neceſſarius eſſet, cum urina ſupra potionum modum profluens periculum facit. Sed lib. 4. cap. 20. ſect. 2. nihil ejusmodi reperitur; vitanda dumtaxat dicuntur *omnia, quae urinam movere conſuerunt.*

80. *Amylum*] *Amulum* hic & fere ubique ſcribitur in Codice Medic. I. Exceptis autem eo Codice, & Editione Lindenii, in aliis adduntur haec verba, huc temere traducta, opinor, ex margine: *item & lenes ſunt & ſtomacho aptae, & calefaciunt.*

81. *Nominavi*] Ita ex Codice Medic. I. Al. *nominavimus.* In allato Codice infra: *ut mullus, ut lupus.*

82. *Verna lactuca*] Alia aeſtiva eſt, ſomno aptior. Vid. cap. 32. Pro *verna*, Lindenius repoſuit *olera.*

83. *Cucumis, cucurbita, ovum ſorbile*] Credibile eſt, in hoc & capitibus proximis multa peccaſſe librarios, ut in his rebus proclive eſt, alia omittendo, alia repetendo, alia loco movendo, quaedam ex margine ſumendo. *Cucumis* & hic, & in capite ſequenti habetur, ut notat Conſtantinus. Alterutro ex loco tollenda eſt vox haec, & quidem hinc potius, ſi Galeni, aliorumque veterum Medicorum ſententia ſequenda eſt. Sed neque *cucurbita* ferenda eſſet, ut iſti putant. *Ovum ſorbile* in Edit. Lindenii transfertur poſt *jecur* in fine capitis; in Codice Medic. I. non extat. Fortaſſe ab aliquo additum eſt ex Oribaſio lib. 3. Collect. cap. 15. vel ex Aetio Tetrab. 1. ſerm. 2. cap. 52. vel ex aliquo alio Graecae diſciplinae.

84. *Oleae, quae ex his duobus &c.*] Oleae ex paſſo defrutove ſervatae. Lindenius leg. *oleae, quaeve ex his duobus &c.*

XXII. Lenes autem ſunt, ſorbitio 87, pulticula, laganum, amylum, ptiſana, pinguis caro, & quaecumque glutinoſa eſt: quod fere quidem in omni domeſtica fit 88, praecipue tamen in ungulis, trunculisque ſuum, in petiolis capitulisque hoedorum & vitulorum & agnorum, omnibusque cerebellis: item qui proprie bulbi nominantur 89, lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria ſunt, omnia nimis auſtera, omnia acida, omnia ſalſa, & mel quidem, quo melius eſt, eo magis: item allium, cepa, eruca, ruta, naſturtium, cucumis, beta, braſſica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocimum, lactuca, maximaque olerum pars.

XXIII. Craſſiorem autem pituitam faciunt, ova ſorbilia, alica, oryza, amylum, ptiſana, lac, bulbi, omniaque fere glutinoſa. Extenuant eamdem, omnia ſalſa, atque acria, atque acida 90.

XXIV. Stomacho autem aptiſſima ſunt, quaecumque auſtera ſunt, etiam quae acida ſunt 91, quaeque contacta ſale modice ſunt: item panis ſine fermento, & elota alica, vel oryza, vel ptiſana; omnis avis, omnis venatio, atque utraque vel aſſa, vel elixa: ex domeſticis animalibus bubula: ſi quid ex ceteris ſumitur, macrum potius, quam pingue: ex ſue, ungulae, roſtra, aures, vulvaeque ſteriles: ex oleribus, intubus 92, lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa, ſiſer: ex pomis, ceraſum, morum, ſorbum, pirum fragile, quale Cruſtuminum vel Naevianum eſt: item pira, quae reponuntur, Tarentina atque Signina; malum orbiculatum, aut Scandianum, vel Amerinum, vel cotoneum, vel Punicum 93, uvae ex olla, molle ovum, palmulae, nuclei pinei, oleae albae ex dura muria, eaedem aceto intinctae, vel nigrae,

85. *Trunculique ſuum*] Alii leg. *trunculique. In ſumma.* Locum reſtituit Lindenius; pro cujus lectione teſtimonium affero Codicis Medicei vetuſtioris.

86. *Aut qui rurſus*] Sic leguntur in allato Codice, tum haec, tum illa infra: *limoſique rivi ferunt, quique &c.* Alii leg. *aut hi, qui rurſus;* & *limoſive rivi ferunt, quive &c.*

87. *Sorbitio*] Al. *ſorbitiones.*

88. *In omni domeſtica fit*] Ita ex Codice Medic. I. Alii leg. *in omni quae domeſtica fit;* Ruellius & Conſtantinus *ſit.*

89. *Item qui proprie bulbi nominantur*] Hac dicendi ratione allium & cepam excipit, quae cap. 18. bulbis adnumerat, poſtea capite 19. ab illis diſtinguit. Alii leg. *item ſi qui* &c. ut habent MSS. Codices, praeter Mediceum I. Ego ſecutus ſum Conſtantinum. Et particula quidem *ſi* abeſt etiam a Codice Mediceo modo memorato, reliqua autem verba in eo ſic ſe habent: *Item quod porr dulce nominatur;* ſupra extremam vero litteram vocis *porr* additur *i*, ut legatur *porri.* Sed ex litura apparet antea fuiſſe *proprie.* Lindenius ſimilem Codicem fortaſſe nactus leg. *Item lac & quae proprie dulcia nominantur; defrutum.*

90. *Atque acida*] Ita in Cod. Medic. I. Al. *& acida.*

91. *Etiam quae acida ſunt*] Linden. *& quae acida;* & ſupra *apta*, pro *aptiſſima.* Poſtea, *contacta ſale modice ſunt*, ego lego ex MSS. Mediceis; *modico*, ut vulgo legitur, eſt in vetuſtiore a Palavicino.

92. *Intubus*] Lindenius, *intuba;* & infra, *ponuntur*, pro *reponuntur.*

93. *Vel Punicum*] In Codice Medic. I. & in Edd. Ruellii & Lindenii haec adduntur: *abſinthium, murices, purpurae, cochleae;* quae Codices

grae, quae in arbore bene permaturuerunt 94, vel quae in paſſo, defrutove ſervatae 95 ſunt: vinum auſterum, licet etiam aſperum ſit, item reſinatum: duri ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices, purpurae, cochleae 96: cibi, potionesque frigidae, vel ferventes: abſinthium 97.

XXV. Aliena vero ſtomacho ſunt, omnia tepida, omnia ſalſa, omnia jurulenta, omnia praedulcia 98, omnia pinguia, ſorbitio, panis fermentatus, idemque vel ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcumque olus ex oleo garove eſtur, mel, mulſum, defrutum, paſſum, lac, omnis caſeus, uva recens, ficus & viridis & arida 99, legumina omnia, quaeque inflare conſueverunt: item thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, naſturtium, lapathum, lapſana, juglandes 1. Ex his autem intelligi poteſt, non, quidquid boni ſucci eſt, protinus ſtomacho convenire; neque quidquid ſtomacho convenit, protinus boni ſucci eſſe.

XXVI. Inflant autem, omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia 2, omnia jurulenta, muſtum, atque etiam id vinum, cui nihil adhuc aetatis acceſſit: ex oleribus, allium, cepa, braſſica, omnesque radi-

dices reliqui Medicei non habent. Videntur inſititia. De duobus, *murices*, *purpurae*, dubitari non poteſt. Vid. VI. Morgagni Epiſt. & quae ego infra ſum adnotaturus.

94. *Bene permaturuerunt*] *Bene maturuerunt* habet Codex Medic. I.

95. *Servatae*] Almeloveenii Editio; *verſatae*. Sed fortaſſe operarum error eſt. Legendum *ſervatae*, ut aliae Edd. habent, & Codices MSS. confirmant, & eadem loquendi forma jam uſurpata cap. 20. Deinde, *licet etiam aſperum ſit*, lego ex Codice Medic. I. pro *licet jam aſperum ſit*, ut vulgo legebatur.

96. *Murices*, *purpurae*, *cochleae*] Ita ab omnibus communiter legitur. Et duas quidem voces, *murices*, *purpurae*, omnes quoque Medicei Codices habent; vocem vero *cochleae* nullus habet, niſi quartus alia manu margini adſcriptam. In primo vox haec, ut dixi, ſupra legitur. Ceterum ſi retinenda eſt, hoc, quam illo loco malim. Porro quemadmodum *murices*, *purpurae*; ita *nuclei pinei* bis ponitur in Cod. Medic. I. ſemel ſupra, ut in aliis; iterum hic poſt *turtures*: ſic enim is mendoſe habet, pro *purpurae*.

97. *Abſinthium*] In aliis Editionibus & in Codd. Mediceis ceteris huc transfertur vox haec; quam primus & Lindenii Editio habet poſt verba illa *vel Punicum*, quae ſupra ſunt. Ruellii Editio habet utroque loco. Pro praecedenti voce *ferventes*, Lindenius reponit *fervidae*. Oribaſius lib. 3. Collect. cap. 19. abſinthium ponit inter ea, quae ſtomacho apta ſunt, ſed ad medicamenta refert cum aloe, non vero ad cibos. Attamen infra quoque cap. 31. cum aliis, quae urinam movent, habetur *abſinthium*.

98. *Omnia praedulcia*] Editores omnes, praeter Lindenium, omittunt *omnia*; neque ex Mediceis MSS. alius habet vocem hanc, praeter primum. Poſtea, pro *omnia pinguia*, ut communiter legitur, Codices Medicei, excipe ibi quoque primum, habent *omnia dulcia*.

99. *Et viridis & arida*] Codex Medic. I. & *virides & aridae*.

1. *Lapathum*, *lapſana*, *juglandes*] Duae voces poſteriores deſiderantur in Codicibus Mediceis, ſi primum excipias. Sed habet *lapſanum*, ut vulgo legebatur ante Caeſarium: capite vero 31. *labſanum*, ubi ſex reliqui *lapſanum*. Lindenius utrobique *lampſana*. Apud Varronem & Columellam in Edit. Geſneri, & apud Plinium, in Edit. Harduini ſcribitur *lapſana*. Pro *lapathum*, ut recentiores Editores legunt cum Caeſario, alii cum Codice Mediceo I. habent *lapatium*. Codex Medic. III. *lapatum*.

2. *Dulcia*] Lindenius, *praedulcia*.

radices, excepto fisere & paftinaca, bulbi, ficus etiam aridae, fed magis virides, uvae recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omnisque cafeus, quidquid deinde 3 fubcrudum aliquis affumpfit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, pifcibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel forbilibus, vino vetere. Faeniculum vero, & anethum, inflationes etiam levant.

XXVII. At calefaciunt, piper, fal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus arida, falfamentum, vinum, & quo meracius eft, eo magis. Refrigerant olera, quorum crudi caules affumuntur, ut intubus, & lactuca: item 4 coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerafa 5, mala auftera, pira fragilia, caro elixa, praecipueque acetum, five cibus ex eo, five potio affumitur.

XXVIII. Facile autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quisquis alius quam ex tritico eft, lac, mel; ideoque etiam lactentia atque omne piftorum opus 6; teneri pifces, oftrea, olera, cafeus & recens & vetus, craffa vel tenera caro, vinum dulce, mulfum, defrutum, paffum; quidquid deinde vel jurulentum eft, vel nimis dulce, vel nimis tenue. At minime intus vitiantur, panis fine fermento, aves, & eae potius duriores, duri pifces; neque folum aurata puta, aut fcarus 7, fed etiam lolligo, locufta, polypus: item bubula, omnisque dura caro; eademque aptior eft, fi macra, fi falfa eft; omniaque falfamenta; cochleae, murices, purpurae; vinum aufterum, vel refinatum.

XXIX.

3. *Deinde*] Pro *deinde*, Lindenii Editio habet *denique*, tum hic, tum infra cap. 28.

4. *Item*] In Cod. Medic. I. *& item*; in Edit. Lindenii *itemque*.

5. *Cerafa*] Ante Edit. an. 1538. quam omnes poftea fecuti funt, legebatur *cerafia*, ut ego in MSS. Mediceis inveni, tum hic, tum infra cap. 29. ubi Editiones Conftant. & Linden. folae habent *cerafa*. Capite quoque 24. pro *cerafum* omnes fere fcribunt *cerafium*.

6. *Ideoque etiam lactentia, atque omne piftorium opus*] Quia mel adhibetur ad opus piftorium, lac ad lactentia conficienda. Lactentia videntur a Celfo vocari cibi ex lacte facti; eoque verbo fortaffe animalia quoque lactentia fignificantur. Porro *lactentia*, ut Lindenius edidit, Codex habet Medic. primus; fex reliqui & Editiones prifcae, *lactantia*. Capite autem proximo omnes, Medicei Codices, *lactantia*. Lindenii Edit. *lactentia*. Caefarius, quem multi fecuti funt, utrobique leg. *lactaria*; neque aliter Cafaubonus legendum putat. Sed ego allatos veteres Codices non deferam, nifi aliquis oftendat, Caefarium, non ex ingenio, fed ex aliis probatis Codicibus illo modo emendaffe. Nam quod apud Latinos quosdam Scriptores *lactaria* reperiatur, itemque *lactarii*, h. e. qui ejusmodi cibos conficiunt; id non probat, *lactentia* eadem fignificatione dici non poffe. Ego *ideoque etiam lactentia* reftitui ex Cod. Medic. I. nam alii non habent particulam *etiam*. Lindenius verba aliter collocat, & quaedam mutat: *& omne piftorium opus, lac, mel; itemque lactentia atque teneri pifces*. Is animalia lactentia fignificari putat.

7. *Aurata puta, aut fcarus*] Pro *puta*, quod eft in Codice Medic. I. in Edit. Lindenii & in margine Conftantinianae; valet autem *exempli gratia*; alii leg. *pura*, ut eft in allato Codice a Palavicino. In Mediceis ceteris eft *tuta*. Sed, pro *fcarus*, omnino legendum *fparus*, qui etiam cap. 18. cum aurata inter duros pifces refertur. Scarus eft ex faxatilibus, quod genus omnium leviffimum eft, ut eft in eodem cap. 18.

XXIX. At alvum movent, panis fermentatus, magisque ſi cibarius vel hordeaceus eſt; braſſica, ſi ſubcruda eſt, lactuca, anethum, naſturtium, ocimum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malva, lapathum, beta, aſparagus, cucurbita, ceraſa, mora, poma omnia mitia [8], ficus etiam arida, ſed magis viridis, uvae recentes, pingues minutae aves, cochleae, garum, ſalſamentum, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes fere conchulae, maximeque jus earum; ſaxatiles, & omnes teneri piſces, ſepiarum atramentum; ſi qua caro aſſumitur pinguis, eadem vel jurulenta, vel elixa; aves, quae natant; mel crudum, lac, lactentia omnia, mulſum, vinum dulce vel ſalſum, aqua, tenera omnia, tepida, dulcia [9], pinguia, elixa, jurulenta, ſalſa, diluta.

XXX. Contra adſtringunt, panis ex ſiligine, vel ex ſimila; magis, ſi ſine fermento eſt; magis etiam ſi uſtus [10] eſt; intenditurque vis ejus etiam, ſi bis coquitur: pulticula vel ex alica, vel ex panico, vel ex milio; itemque ex iisdem ſorbitio; & magis, ſi haec ante fricta ſunt: lenticula, cui vel beta, vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta eſt; magisque etiam, ſi illa ante fricta eſt: per ſe etiam intubus, vel ex plantagine, vel ambubeia fricta [11]: minuta olera, braſſica bis decocta:

8. *Poma omnia mitia*] Ita in Edit. Lindenii. In MSS. non *poma*, ſed *uva* inveni. Itaque alii leg. *uva*, *omnia mitia;* quos refellunt haec verba, *uvae recentes, pingues minutae aves;* quae poſtea ſequuntur. (Sic interpungendum: *recentes, pingues minutae aves*; ex Morgagno; ut eſt in Editione Conſtantini, & in Codicibus quibusdam MSS. cum alii habeant: *recentes pingues, minutae aves.*) Pro *uva*, Ronſſeus *vina* legendum putat.

9. *Aqua, tenera omnia, tepida, dulcia*] Alii, duce Caeſario, haec verba ita diſtinguunt: *aqua tenera, omnia tepida, dulcia*; ut *aqua tenera* opponatur *durae.* Sed fortaſſe non eſt neceſſe; quia diſcrimen ſatis apparet ex ipſa *aqua dura* capitis proximi. Ita *mulſum* hic ponitur nullo expreſſo diſcrimine: quod nimirum exprimatur in capite ſequenti his verbis; *mulſum quod inferbuit:* quo in capite legitur etiam *minutae aves*, ſine exceptione; ſed *pingues minutae aves* jam poſitum eſt in hoc capite. Igitur *tenera omnia*, vel, ut Lindenius edidit, *omnia tenera*, fortaſſe reſpondent his, *omnia dura* capitis proximi; quemadmodum *dulcia pinguia*, reſpondent his, *macra, auſtera, aſpera.* Sane in lib. 4. cap. 20. ſect. 2. tenerorum ciborum mentionem facit, ac cibo comprimenti eos opponit. Ceterum, ſi quidquam fidei Codices MSS. habent in ejusmodi rebus, haec verba ita collocantur & diſtinguuntur in Medic. I. *aqua, tenera omnia, dulcia tepida*; in aliis, *aqua, tenera omnia, tepida dulcia.*

10. *Vſtus*] Lindenius ex Conſtantini emendatione leg. *toſtus.* t ſane in lib. 3. cap. 6. eſt *panis toſtus.* Hic tamen veteres Editiones omnes cum Codicibus MSS. habent *uſtus;* quam lectionem, quamvis Lindeniana arrideat, rejicere non auſim. Nam Plinius quoque uſtum panem dixit in lib. 33. cap. 1. ubi de aceto loquitur: *cibos quidem & ſapores non alius magis ſuccus commendat: in quo uſu mitigatur uſto pane, aut cum vino; vel accenditur pipere ac laſere: utique ſale compeſcitur.* Niſi *uſto pane* ipſius carbo ſignificatur. Quod minus veriſimile eſt, quia carbone ſapores corrumpi videntur; & alioquin aceti vehementia pane bene toſto nonnihil mitigatur. Celſus autem ita panem uſtum fortaſſe dixit, quemadmodum papaveris lacrimam combuſtam, quae fricta i. e. toſta eſt, lib. 6. cap. 6. ſect. 4. Galli dicunt *du pain brulé.*

11. *Vel ex plantagine, vel ambubeia fricta*] Conſtantinus arbitratur legendum *plantago;* in quo ego

cocta: dura ova, magisque si assa sunt: minutae aves, merula, palumbus [12], magisque si in posca decoctus est; grus, omnes aves [13], quae magis currunt, quam volant; lepus, caprea; jecur ex iis, quae sevum habent, maximeque bubulum, ac sevum ipsum: caseus, qui vehementior vetustate fit, vel ea mutatione, quam in eo transmarino [14] videmus, aut si recens est, ex melle, mulsove decoctus: item mel coctum, pira immatura, sorba, magisque ea, quae torminalia vocantur [15], mala cotonea [16], & Punica, oleae vel albae vel permaturae [17], myrta, palmulae, purpurae, murices, vinum resinatum vel asperum, item meracum, acetum, mulsum quod inferbuit, item defrutum [18], passum, aqua vel tepida vel praefrigida, dura, id est ea, quae tarde putescit; ideoque pluvia [19] potissimum: omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, & in eadem [20] carne, assa potius, quam elixa.

XXXI. Vrinam autem movent, quaecumque in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethum, ocimum, mentha, hyssopum, anisum, coriandrum, nasturtium, eruca, foeniculum: praeter haec, asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsana, pastinaca, magisque agrestis, radicula, siser, cepa; ex venatione, maxime lepus; vinum tenue, piper & rotundum & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei [21].

XXXII.

ego ei assentior. Vox *fricta* quoque mihi valde suspecta est. In MSS. est, non *fricta*, sed *facta*, quod glossema puto. Itaque fortasse legendum: *vel plantago, vel ambubeia;* ut sensus sit: lenticulam, cui vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta est, alvum sistere, magisque si ante fricta est: sed intubum quoque & plantaginem & ambubeiam per se sine lenticula, idem praestare.

12. *Palumbus*] Lindenius, *palumbes;* deinde, *decocta.*

13. *Grus, omnes aves*] Ita in MSS. Mediceis, praeterquam in I. & in Editionibus vetustioribus; quibus utraque Caesarii accedit, & Lindeniana quoque; sed haec habet *omnesque* pro *omnes.* Aldina Editio, *graves quoque aves.* Alii leg. *graves omnes aves*, ut est in Codice Medic. I. & ut malebat Caesarius.

14. *In eo transmarino*] Ita Editio Lindenii cum primo; aliae cum ceteris MSS. Mediceis, *in caseo transmarino.* Ego sive *eo* sive *caseo* ex glossemate insertum reor.

15. *Vocantur*] Codex Medic. I. *nominantur.*

16. *Cotonea*] Al. *cydonia*, tum hic, tum alibi; & ita habetur in quibusdam MSS. vel, quod idem est, *cydonea.* In aliis est *citonia;* in Medic. I. & Lindenii Edit. *cotonea*, ut supra quoque cap. 24. & infra cap. 33. Scaliger tamen vocem *cotoneum* barbaram & ex Syriaca *Keton* ortam judicat; ideoque melius dici *cydonium.* Variat sane haec vox in antiquis libris; quod allata exempla significant: sed Latinos & *cotoneum* dixisse ex Plinii verbis apparet; ubi lectionis varietatem nemo, quod sciam, commentus est. Plinius igitur lib. 15. cap. 11. ita scribit: *mala, quae vocamus cotonea, & Graeci cydonia.*

17. *Permaturae*] Caesarius & Lindenius, *praematurae.* Vox autem proxima *murta* per *u* scribitur in Cod. Medic. I. Sic & infra cap. 33. *murti foliis*, & alibi.

18. *Item defrutum*] Lindenius leg. *asperum item defrutum;* sed minime probandus videtur.

19. *Pluvia*] *Pluviatilis* habet Lindenii Editio, neque alius praeterea impressus aut manuscriptus liber, quem ego viderim.

20. *Et in eadem*] Tres hae voces desunt in Codice Medic. I.

21. *Nuclei pinei*] In Codice Medic. I. haec

addun-

XXXII. Somno vero aptum eſt papaver, lactuca, maximeque aeſtiva, cujus cauliculus [22] jam lacte repletus eſt, morum, porrum [23]. Senſus excitant, nepeta, thymum, ſatureia, hyſſopum, praecipueque pulegium, ruta, & cepa.

XXXIII. Evocare vero materiam multa admodum poſſunt: ſed ea, cum ex peregrinis medicamentis maxime conſtent [24], aliisque magis, quam quibus ratione victus ſuccurritur, opitulentur, in praeſentia differam: ponam vero ea, quae prompta, & iis morbis, de quibus protinus dicturus ſum, apta, corpus erodunt, & ſic eo [25], quod mali eſt, extrahunt. Habent autem hanc facultatem, ſemina erucae, naſturtii, radiculae; praecipue tamen omnium, ſinapi. Salis quoque & fici eadem vis eſt.

Leniter vero ſimul & reprimunt & molliunt, lana ſuccida ex aceto vel vino, cui oleum [26] adjectum eſt; contritae palmulae, furfures in ſalſa aqua vel aceto decocti [27]. At ſimul reprimunt & refrigerant, herba muralis, παρθένιον vel περδίκιον [28] appellant, ſerpyllum [29], pulegium, ocimum, herba ſanguinalis, quam Graeci πολύγονον vocant, portulaca, papaveris folia, capreolique vitium, coriandri folia, hyoſcyamum [30], mu-

adduntur: *& quae tertio libro hydropi enumerantur titulo XV.* quae nemo negabit, temere ex margine deſcripta eſſe. Medicei ceteri iſta non habent.

22. *Cauliculus*] Cod. Medic. I. *coliculus*; & cap. proximo *colibus*, pro *caulibus*.

23. *Morum, porrum*] Pro *porrum* Codex Medic. I. *porrus*. Ceterum locus hic non eſt ſine ſuſpicione vitii alicujus; ut alii ante me animadverterunt. Infra, pro *excitant*, modo allatus Codex habet *excitat*.

24. *Cum ex peregrinis medicamentis maxime conſtent*] Ita in Edit. Lindenii, & in Codice quoque Mediceo I. Alii leg. *quae ex peregrinis medicamentis maxime conſtant*; & deinde, *opitulantur.* Iſti non videntur intellexiſſe, diſtingui a Celſo quae materiam evocant, ab iis quae corpus rodendo eamdem extrahunt.

25. *Et ſic eo*] Alii Caeſarium ſequuntur, & leg. *ex eo, quod &c.* Sed praepoſitio *ex* abeſt ab Editionibus vetuſtis, & a Codicibus MSS. Lindenius leg. *ex eo, quidquid mali eſt.* Ego veterem lectionem MSS. confirmatam rejicere non auſim.

26. *Lana ſuccida ex aceto vel vino, cui oleum*] Ita legunt cum Caeſario Lindenius aliique. In Editionibus vetuſtioribus habetur: *lana ſuccida vel aceto vel vino, quo oleum*; ut Palavicinus correxit in Codice Medic. I. cum eſſet: *lana ſuccida quo cum aceto vel vino oleum.* Codices ceteri Medicei habent: *lana ſuccida vel aceto & vino* (aliqui *vel vino*) *oleum.* Fortaſſe retinendum eſt *quo*: cum ita Celſus etiam alibi loquatur. Vid. Adnotat. 88. lib. 4. cap. 9.

27. *Decocti*] *Decoctae* habent cum Codicibus Mediceis Editio Aldina & vetuſtiores omnes.

28. Παρθένιον *vel* περδίκιον] His duabus vocibus Editores vulgo Latinitatem tribuerunt ſcribentes: *parthenium vel perdicium*; praeter unum Ruellium. ut animadvertit Morgagnus. Et ipſe Morgagnus in ſuo & ego in Mediceis Codicibus Graece & ſcriptas & elatas invenimus.

29. *Serpyllum*] Cod. Medic. I. *ſerpullum*; ut aliis plerisque in locis.

30. *Coriandri folia, hyoſcyamum*] Hyoſcyamum hoc loco eſt generis neutrius, ut quidem Editores communi conſenſu habent. Sed turbant MSS. Codices. Nam plerique habent ΥΩϹΚΥΑΜΙ. In Mediceo I. eſt *hyoſcyamum*; at non *coriandri folia*, ſed *coriandrum folia.* Itaque non deerit fortaſſe qui legere malit: *coriandrum, folia hyoſcyami.* Ceterum haec vox neutro genere ſaepius uſurpatur a Plinio. En loca duo, de quibus dubitare non licet: lib. 25. cap. 9. *Hyo-*

muscus, siser, apium, solanum, quam στρύχνον Graeci vocant, brassicae folia, intubus, plantago, foeniculi semen, contrita pira vel mala, praecipueque cotonea, lenticula, aqua frigida, maximeque pluvialis, vinum, acetum, & horum aliquo madens 31 vel panis, vel farina, vel spongia, vel cinis 32, vel lana succida, vel etiam linteolum; creta Cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum, verbenarum contusa cum teneris caulibus folia; cujus generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamarix, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hedera, Punicum malum. Sine frigore autem reprimunt, cocta mala cotonea 33, malicorium, aqua calida, in qua verbenae coctae sunt, quas supra posui 34, pulvis vel ex faece vini, vel ex myrti foliis, amarae nuces. Calefacit vero, ex qualibet farina cataplasma, sive ex tritici, sive ex farris, sive hordei, sive ervi, vel lolii, vel milii, vel panici, vel lenticulae, vel fabae, vel lupini, vel lini 35, vel foeni Graeci, ubi ea deferbuit, calidaque imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quam ex aqua cocta. Praeterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex fele 36, oleum, magisque si vetus est, junctaque oleo sal 37, nitrum, gith, piper, quinquefolium. Fereque, quae

9. *Hyoscyamum contusum cum foliis ex vino datur &c.* lib. 28. cap. 10. *si hyoscyamum potum sit.* Immo generis masculini fortasse non invenitur apud illum Auctorem nisi in lib. 25. cap. 4. *apud Graecos vero hyoscyamus appellatur.* Sed ibi reponendum videtur ὑοσκύαμος. Et sane in Edit. antiquissima an. 1469. est *hyostyamos;* in pervetusto MS. Codice Florentiae apud Riccardos *hyoscyamos.*

31. *Et horum aliquo madens*] Ego sic reposui ex Codice Medic. I. nisi quod *aliquod* habet mendose, pro *aliquo.* Ita Celsus solet construere verbum *madeo;* supra cap. 18. *aqua madens panis;* lib. 5. c. 26. sect. 33. *linteolum frigida aqua madens;* lib. 8. c. 7. *linteolum duplex madens vino & oleo.* Alii omnes leg. cum praepositione, ut est in ceteris MSS. Mediceis, *& ex horum aliquo magis madens*; sed Lindenius tollit *magis.* Fortasse tamen retinenda est haec particula, quam Codices plerique habent post vocem *madens*, sed, ut mihi videtur, loco non suo; transferendaque est ante *horum*, ut sensus sit; magis reprimit & refrigerat horum aliquo madens vel panis &c.

32. *Cinis*] Lindenius, *lacinia.* Cur non *cinis?* cum lib. 7. cap. 1. inter reprimentia ponatur *cinis. . . . . . . ex aceto vel etiam ex aqua.*

33. *Mala cotonea*] Vox *mala* omittitur in Editione Caesarii an. 1538. in Pantiniana & Lindenii.

34. *Posui*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *proposui.*

35. *Vel lini*] Haec duo verba desunt in Codice modo allato. In eodem infra est *tam ex mulso*, pro *ex mulso*; sed perperam.

36. *Adeps ex fele*] Calefacit & suillus, ut cum Plinio lib. 15. H. N. cap. 9. antiqui medici sentiunt; immo non alio magis utebantur. De felis adipe nihil apud illos invenio, quamobrem credendum sit, solum eum a Celso esse positum. Nisi tollendae sunt duae voces *ex fele*, ut ego suspicor, licet in MSS. Codicibus invenerim; malim legere *ex sale:* nam salsus adeps impensius calefacit, ut est apud Plinium loc. cit. Legitur *ex fele*, & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae, & in Mediceo primo, multisque aliis MSS. Codicibus. In nonnullis est *ex felle;* atque ita veteres omnes Editiones habent. Sed neque id probandum videtur. Fel enim, quamvis calefaciat, ut est apud Dioscoridem lib. 2. cap. 96. & apud Galenum lib. 10. de simpl. medic. facult. cap. 2. miscere adipi, quo ad frictiones utebantur, moris non fuit antiquorum medicorum.

37. *Oleum, magisque si vetus est, junctaque oleo sal &c.*] Sic restitui locum hunc ex Codice Medi-

quae vehementer & reprimunt & refrigerant 38, durant; quae calefaciunt 39, digerunt & emolliunt 40: praecipueque ad emolliendum poteſt cataplasma ex lini vel foeni Graeci ſemine. His autem omnibus, & ſimplicibus, & permiſtis, varie medici utuntur; ut magis, quid quisque perſuaſerit ſibi, appareat, quam quid evidenter compererit.

Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur: *adeps ex fele* (vel *felle*) *juncta oleo, magisque ſi vetus eſt, ſal &c.* Oleum utique calefacit, & quo vetuſtius eſt, eo magis. Itaque de hoc convenit. Quanto autem melior lectio ſit. *junctaque oleo ſal &c.* ii facile intelligunt, qui norunt, oleo ad frictiones ſaepe adjici ſal, nitrum, & alia calefacentia. Sic lib. 3. cap. 9. *frictio ex oleo & ſale:* & cap. 11. *perfricandae partes manibus unctis ex vetere oleo, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus:* & cap. 16. *oleo ad frictiones adjicere calefacientia:* & cap. 21. *quotidie ter quaterve opus eſt uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus:* & lib. 4. cap. 12. *perfricari ter aut quater die ſic, ut nitrum oleo adjiciatur.* Pro *ſal, nitrum,* quidam leg. *ſal nitrum;* Egnatius, *ſal nigrum.*

38. *Quae vehementer & reprimunt & refrigerant*] Quae ſupra jam poſita ſunt. Codex Mediceus I. non habet particulam *&* ante *reprimunt.*

39. *Et refrigerant, durant; quae calefaciunt &c.*] Alii leg. *& refrigerant. Durant quae calefaciunt &c.* & ſupra, *quinquefolium, fereque quae vehementer &c.* In primo ſic habetur: *& refrigerant, durantque calfaciunt &c.* in Codicibus Mediceis ceteris, *& refrigerant dura quae* (vel *que*) *calfaciunt &c.* Verba recte interpunxit Lindenius, in quo ei praeiverat Rouſſeus in ſuis enarrationibus. Hos ego ſecutus ſum. Sed Lindenius leg. *& refrigerant, durant: quae autem calefaciunt &c.*

40. *Digerunt & emolliunt*] Ita in primo; in aliis MSS. Mediceis; ut plerique omnes vulgo leg. *& digerunt & emolliunt* (vel *molliunt*). Lindenius leg. *& digerunt, ea emolliunt.*

LIBER TERTIVS.

I. Provifis [41] omnibus, quae pertinent ad univerfa genera morborum, ad fingulorum curationes veniam. Hos autem in duas fpecies Graeci diviferunt; aliosque ex his acutos, alios longos effe dixerunt: ideoque, quoniam non femper eodem modo refpondebant, eosdem alii inter acutos, alii inter longos retulerunt. Ex quo, plura eorum genera effe, manifeftum eft. Quidam enim breves acutique [42] funt, qui cito vel tollunt hominem, vel ipfi cito finiuntur: quidam longi, fub quibus neque fanitas in propinquo, neque exitium eft: tertiumque genus eorum eft, qui modo acuti, modo longi funt; idque non in febribus tantummodo, in quibus frequentiffimum eft, fed in aliis quoque fit. Atque etiam, praeter hos, quartum eft, quod neque acutum dici poteft, quia non perimit; neque utique longum, quia, fi occurritur, facile fanatur. Ego, cum de fingulis dicam, cujus quisque generis fit, indicabo. Dividam autem omnes in eos, qui in totis corporibus confiftere videntur, & eos, qui oriuntur in partibus. Incipiam a prioribus, pauca de omnibus praefatus. In nullo quidem morbo minus fortuna fibi vindicare, quam ars poteft [43]; utpote cum, repugnante natura, nihil medicina proficiat. Magis tamen ignofcendum medico eft parum proficienti in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breve fpatium eft, intra quod, fi auxilium [44] non profuit, aeger extinguitur: ibi

41. *Provifis*] Editio Conftantini in margine, *Praevifis*. Etiam lib. 5. cap. 27. fect. 2. *remedium eft nec opinantem in pifcinam non ante ei provifam projicere*; Conftantinus mallet, *praevifam*. Lindenius, qui ibi retinet *provifam*, hic recipit *Praevifis*. Sed veterem lectionem Codices Medicei confirmant.

42. *Acutique*] Alii leg. *utique*, neque aliter habent Codices Medicei. Mihi magis probatur lectio Lindenii, five potius Conftantini. Is enim *acutique* legendum effe, multo ante conjecerat.

43. *Minus fortuna fibi vindicare, quam ars poteft*] *Siquidem in morbis, cum multum fortuna conferat &c.* inquit in Praefat. lib. 7. Lindenius, fortaffe exiftimans, haec non cohaerere cum proximis verbis, *utpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat*, quaedam addit, alia mutat, & fic legit: *plus fortuna fibi vendicare quam ars, ars, quam natura poteft*. Sed voci *fortuna* fatis refpondet vox *natura*; ut ex allato quoque loco lib. 7. colligitur, ubi voci *fortuna* refpondent haec verba, *corporis beneficio*. Eft enim in fortuna pofitum, repugnet, nec ne natura. Hic tamen, pro *repugnante natura*, Egnatius leg. *repugnante fortuna*, ut omnes, praeter primum, Medicei Codices habent. Mihi probatur *natura*. Ceterum duo verba, *fibi vindicare*, conftructionem aliquanto duriorem faciunt, & fi tollantur, fenfus idem remanet. Veruntamen fequemur libros antiquos. Pro *vindicare* Caefarius leg. *vendicat*: in qua conftructione verbum *poteft* melius omitteretur.

44. *Si auxilium*] Ita ex Cod. Medic. I. cum antea legeretur: *fi quod auxilium*; quod minus placet.

ibi & deliberationi, & mutationi remediorum tempus patet; adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens aeger sine illius vitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. Et acutus quidem, quo vetustior est; longus autem, quo recentior, eo facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet, quod non omnibus aegris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia summi auctores, quasi sola, vindicaverint 45, prout cuique cesserant. Oportet itaque, ubi aliquid non respondet 46, non tanti putare auctorem, quanti aegrum, & experiri aliud atque aliud: sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest; in longis, quos tempus, ut facit, sic etiam solvit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit; minus vero removeatur, si quid paulum saltem juvat; quia profectus tempore expletur.

II. Protinus autem inter initia scire facile est, quis acutus morbus, quis longus sit: non iis solum 47, in quibus semper ita se habet; sed in iis quoque, in quibus variat. Nam ubi ne intermissionibus accessiones & dolores graves urgent 48, acutus morbus est: ubi lenti dolores, lentaeve febres sunt, & spatia inter accessiones porriguntur, acceduntque ea signa, quae in priore volumine exposita sunt, longum hunc futurum esse, manifestum est. Videndum etiam est, morbus an increscat, an consistat, an minuatur: quia quaedam remedia increscentibus morbis, plura inclinatis conveniunt; eaque, quae crescentibus 49 apta sunt, ubi acutus increscens urget, in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autem morbus, dum graviores dolores, accessionesque veniunt; haeque & ante, quam proximae, revertuntur, & postea desinunt Atque in longis quoque morbis, etiam tales notas non habentibus, scire licet, increscere, si somnus incertus est, si deterior concoctio, si foediores 50 dejectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit cor-

45. *Vindicaverint*] Hoc sensu, eademque fere in re Plinius dixit: *Durabat tamen antiquitas firma, magnasque confessae rei vindicabat reliquias* lib. 26. cap. 3. Fortasse tamen legendum est *venditaverint*, ut Lindenius edidit. Ego meo instituto utar, & veteres Codices temere non deseram. Porro Codices MSS. alii habent *vendicaverint*, ut Editiones pleraeque; alii *vendicarint*, ut Editio Aldina, vel *vindicarint*; Mediceus I. & aliquis alius *vindicaverint*. Nonnulli apud Constantinum malebant, *indicaverint*: quibus minime assentiendum.

46. *Respondet*] Al. *respondit*; Almeloveen. *respondet*; ut & Ruellii Edit. & Cod. Medic. I. habet.

47. *Solum*] Ita in Edit. Lindenii; in aliis Edd. & in MSS. Mediceis, *solis*.

48. *Accessiones & dolores graves urgent*] Ruellii Edit. *accessionum dolore gravi urgentur*; ut aliqui MSS. Codices habent.

49. *Crescentibus*] In Edd. antiquis, ut & in MSS. Mediceis, *decrescentibus*; sed perperam. In Edit. Lindenii, itemque in margine Constantinianae est *crescentibus*. Ego malim, *increscentibus*; quod Celsus hac voce constanter utatur: ceterum etiam *crescentibus* recte dicitur.

50. *Foediores*] Lindenius reponit *foetidiores*, ut habet in margine Constantinus. Sed in MSS. Medi-

corpus frigus aut calor, ſi id magis pallet. Ea vero, quae contraria his ſunt, decedentis ejus notae ſunt. Praeter haec, in acutis morbis ſerius aeger alendus eſt, nec niſi jam inclinatis; ut primo 51 dempta materia impetum frangat: in longis maturius, ut ſuſtinere ſpatium affecturi 52 mali poſſit. Ac ſi quando is 53 non in toto corpore, ſed in parte eſt; magis tamen ad rem pertinet, vim totius corporis moliri 54, quam proprie partes aegrae ſanentur 55. Multum etiam 56 intereſt, ab initio quis recte curatus ſit, an perperam: quia curatio minus iis prodeſt, in quibus aſſidue fruſtra fuit. Si quis temere habitus, adhuc integris viribus vivit, admota curatione momento reſtituitur.

Sed cum ab iis coeperim, quae notas quasdam futurae adverſae valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadverſione ejusdem temporis faciam. Igitur, ſi quid ex iis, quae propoſita ſunt, incidit, omnium optima ſunt, quies & abſtinentia; ſi quid bibendum, aqua; idque interdum uno die fieri ſatis eſt; interdum, ſi terrentia manent, biduo: proximeque abſtinentiam ſumendus eſt cibus exiguus, bibenda aqua; poſtero die etiam vinum; deinde invicem alternis diebus, modo aqua, modo vinum, donec omnis cauſae metus finiatur 57. Per haec enim ſaepe inſtans gravis morbus diſcutitur. Plurimique falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo,

Mediceis eſt *foediores*; ut alii legunt. Vox tamen *foedus* pro *foetido* alibi non facile invenietur, niſi conjuncta cum voce *odor;* ut cap. 20. hujus libri; lib. 2. cap. 8. lib. 4 cap. 20.

51. *Ut primo*] Ita in ceteris Editionibus; in Lindeniana, *ut inedia*. Cum prioribus faciunt Codices noſtri MSS.

52. *Affecturi*] Editiones Aldin. & Henr. Steph. *adventuri;* ut Codices Medicei habent omnes, praeter primum.

53. *Ac ſi quando is &c.*] Haec mihi ex ſuperioribus verbis, *maturius alendus eſt*, pendere videntur, eademque ſententia continuari, ideoque ſic interpungendum: *poſſit, ac ſi quando is non in toto corpore, ſed in parte eſt, magis tamen &c.* Lindenius, pro *Ac*, legit *At*, ut malebat Conſtantinus. Fortaſſe, pro *is*, legendum *id*, ut referatur ad malum.

54. *Moliri*] Ita legunt, & recte, Conſtantinus & Lindenius, Codicibus pene omnibus ſuffragantibus. Mediceus I. habet, ut alii legunt, *molliri*.

55. *Quam proprie partes aegrae ſanentur*] Haec verba mihi ſuſpecta ſunt, quod & conſtructio laboret, &, iis ſublatis, ſententia conſtet. Ceterum conſtructioni opem tulerit, qui addiderit particulam *ut* poſt *quam:* niſi legere malit, *partes aegras ſanari*. Pro *proprie*, alii leg. *propriae*, ut eſt in Cod. Medic. I. qui & *partis* habet, pro *partes*, &, quo modo quidam legunt, *aegre*, pro *aegrae*. Conſtantinus, *per quam propriae &c.* Lindenius, *quam partis, cum per eam partes aegrae ſanentur*.

56. *Multum etiam &c.*] Non facile intelligitur, quomodo haec cum antecedentibus cohaereant. Omnia plana erunt, ſi ad primum caput referantur, & caput alterum, non ſupra ab illis verbis *Protinus autem inter initia*, ſed infra ab iis inchoetur, *Sed cum ab iis coeperim*. Totum autem hoc caput conflatum eſt ex monitis quibusdam inter ſe diſtinctis; atque haec illa ſunt, quae Celſus de omnibus morbis ſe praefaturum, paulo ante dixit.

57. *Omnis cauſae metus finiatur*] Caeſarius & Lindenius leg. *omnis cauſa metus finiatur*. Sed MSS. Codices habent *cauſae*, non *cauſa*. Ita cap. proximo, *cauſam metuentibus:* ubi tamen Cod. Mediceus I. *cum cauſa metuentibus*. Infra in Codd. Mediceis & antiquis Edd. legitur, *non quo .... ſed quo &c.* Lindenius repoſuit, *non quod*

neo, aut coacta dejectione, aut vomitu, aut sudationibus, aut vino sperant. Non quod non interdum id incidat, aut non decipiat [58]; sed quod saepius fallat, solaque abstinentia sine ullo periculo medeatur: cum praesertim etiam pro modo terroris moderari liceat; & si leviora indicia fuerint, satis sit a vino tantum abstinere, quod subtractum plus, quam si cibo quid dematur [59], adjuvat: si paulo graviora, facile sit [60] non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere; interdum panis quoque minus, quam pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentum [61], & olere potissimum: satisque sit, tum ex toto a cibo, a vino, ab omni motu corporis abstinere, cum vehementes notae terruerunt. Neque dubium est, quin vix quisquam, qui non dissimulavit, sed per haec mature morbo occurrit, aegrotet.

III. Atque haec quidem sanis facienda sunt, tantum causam metuentibus. Sequitur vero curatio febrium, quod & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana [62] est: interdum etiam longiore circuitu quaedam redeunt; sed id raro fit. In prioribus, & morbi sunt, & medicina. Et quartanae quidem simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore; deinde calor erumpit; finitaque febre biduum integrum est: ita quarto die revertitur. Tertianarum vero duo genera sunt. Alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & desinens; illo tantum interposito discrimine, quod unum diem praestat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die revertitur, ex octo autem & quadraginta horis fere sex & triginta per accessionem occupat, interdum etiam vel minus, vel plus; neque ex toto in remissione desistit, sed tantum levius est. Id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant. Quotidianae vero variae sunt, & multiplices. Aliae enim protinus a calore incipiunt, aliae a frigore, aliae ab horrore. Frigus voco, ubi extremae partes membrorum inalgescunt: horrorem, ubi totum cor-

quod .... sed quod &c. fortasse non sine aliquo Codicum testimonio. Constantinus autem in secundo membro legere malebat *quod;* in primo *quo* retinebat. Alibi tamen ipse quoque Lindenius & Constantinus leg. *non quo .... sed quo.*

58. *Aut non decipiat*] Tres hae voces fortasse tollendae sunt. Nam quae tandem est locutio ista? *Non quod non interdum id incidat, aut non decipiat; sed quod saepius fallat.* Nisi quis putat legendum, *aut omnino decipiat.* Constantinus ita restituendum putat: *aut non deinceps fiat.* In Codice Mediceo I. legitur, *aut non deciperet;* & omittitur *id* ante *incidat.*

59. *Quid dematur*] Ita cum Mediceis I. III. aliisque MSS. habet Aldina Editio: ceterae Editiones *aliquid dematur.*

60. *Facile sit*] Ita in MSS & Edd. plerisque omnibus. Egnatius & Lindenius leg. *satis sit.*

61. *Contentum*] Cod. Medic. I. *contentos.*

62. *Altera quartana*] Primum excipe, ceteri Codices Medicei habent, ut est in Edit. Ruellii, *tertia quartana:* infra vero, ut & vulgo legitur, *raro evenit;* ubi ego *raro fit* reposui ex primo. Deinde ex eodem Codice lego, *Et quartanae.* Al. *At quartanae;* Linden. *Ac quartanae.*

corpus intremit. Rurſus aliae ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliae ſic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quaedam reliquiae remaneant, donec altera acceſſio accedat: ac ſaepe aliae vix quidquam aut nihil remittant, ſed ita ut continuent [63]. Deinde, aliae fervorem ingentem habent, aliae tolerabilem: aliae quotidie pares ſunt, aliae impares; atque invicem altero die leniores, altero vehementiores: aliae tempore eodem poſtridie revertuntur, aliae vel ſerius vel celerius: aliae diem noctemque acceſſione & deceſſione implent, aliae minus, aliae plus: aliae, cum decedunt, ſudorem movent, aliae non movent; atque alias per ſudorem ad integritatem venitur, alias corpus tantum imbecillius redditur. Acceſſiones etiam, modo ſingulae ſingulis diebus fiunt, modo binae pluresve concurrunt: ex quo ſaepe evenit, ut quotidie plures acceſſiones remiſſionesque ſint; ſic tamen, ut unaquaeque alicui priori reſpondeat. Interdum vero acceſſiones quoque confunduntur, ſic, ut notari neque tempora earum, neque ſpatia poſſint. Neque verum eſt, quod dicitur a quibusdam, nullam febrem inordinatam eſſe, niſi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere: facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc verum eſſet. Sed quod [64] evidentes cauſae faciunt, facere etiam abditae posſunt. Neque de re, ſed de verbo controverſiam movent, qui, cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedunt, non easdem inordinate redire, ſed alias aliasque ſubinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiamſi vere diceretur. Tempora quoque remiſſionum modo liberalia, modo vix ulla ſunt.

IV. Et febrium quidem ratio maxime talis eſt. Curationum vero diverſa genera ſunt, prout auctores aliquos [65] habent. Aſclepiades officium eſſe medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Id votum [66] eſt: ſed fere periculoſa eſſe nimia [67] & feſtinatio & voluptas ſolet. Qua vero moderatione utendum ſit, ut quantum fieri poteſt, omnia iſta contingant, prima ſemper habita ſalute, in ipſis partibus curationum conſiderandum erit. Et ante omnia quaeritur, primis diebus aeger qua ratione continendus ſit. Antiqui, medicamentis quibusdam datis,

63. *Remittant, ſed ita ut continuent*] Legendum opinor, *remittunt*, ceteraque tollenda, tamquam ex gloſſemate inſerta. Niſi cui forte, cum in Codice Medic. I. ſit *remittant, ſed continuent*, non diſplicet *remittunt, ſed continuant*. Palavicinus *ita ut* addit in allato Codice, & mutat *ſed* in *ſe*, ut ita legatur: *remittant ſe; ita ut continuent*. Lindenius edidit, *remittunt, ſed ita, ut coepere, continuant*.

64. *Sed quod*] Linden. *Nam quod*.

65. *Aliquos*] Alii cum Aldo leg. *aliqui*; contra quos ſtant Editiones vetuſtiores & Codices Medicei.

66. *Votum*] Egnatius & alii quidem leg. *notum*; ſed minus recte; quamvis non deſint depravati Codices, qui iis ſuffragentur.

67. *Nimia*] Plerique leg. *nimium*.

datis, concoctionem moliebantur; eo quod cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quae laedere videbatur, ducendo saepius alvum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit; alvum non toties, sed fere tamen in omni morbo, subduxit [68]; febre vero ipsa praecipue se ad remedium [69] uti professus est. Convellendas enim [70] vires aegri putavit, luce, vigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam esse concipiunt. Is enim [71] ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriae subscripsit; primis vero tortoris vicem exhibuit. Ego autem, medicamentorum dari potiones, & alvum duci non nisi raro debere, concedo: & id non ideo tamen [72] agendum, ut aegri vires convellantur, existimo; quoniam ex imbecillitate summum periculum est. Minui ergo tantum materiam superantem oportet, quae naturaliter digeritur [73], ubi nihil novi accedit. Itaque abstinendus a cibo primis diebus est, in luce [74] habendus aeger, nisi infirmus, interdiu est, quoniam corpus ista quoque digerit; isque cubare quam maximo conclavi debet. Quod ad sitim vero somnumque pertinet, moderandum est, ut interdiu vigilet, noctu, si fieri potest [75], conquiescat: ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam ejus elui potest, ubi & siccum est, & ipsi foetet; quamvis id tempus aptum potioni non est. Commodeque Erasistratus dixit, saepe, interiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere; neque ad rem, male haberi aegrum, pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum vero medicamentum est, opportune cibus datus: qui quando primum dari debeat, quaeritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, saepe quinto die, saepe sexto: & id fortasse vel in Asia, vel in Aegypto, coeli ratio patitur. Asclepiades, ubi aegrum triduo per omnia fatigaverat, quarto die cibo destinabat [76]. At Themison nuper, non quando coepisset febris, sed quan-

68. *Subduxit*] In Codice quoque Medic. I. est *subduxit*; sed *sub* expungitur. Itaque *duxit* fortasse legendum est ex more loquendi Celsiano. Significatur enim proprie alvi ductio, de qua lib. 2. cap. 12. sect. 2. ubi etiam de hac Asclepiadis consuetudine mentio fit.

69. *Ad remedium*] *Ejus* addunt alii Aldinam Editionem secuti; quae vox in MSS. quoque reperitur, sed minime necessaria est. Sic infra his verbis: *Optimum vero medicamentum*; in Codice Medic. I. non bene additur *ejus*.

70. *Enim*] Linden. *etiam*.

71. *Is enim*] In Edit. Aldina, & in MSS. plerisque, *Et is enim*; in Lindeniana, *Etenim*; in aliis quibusdam, ut in Cod. Medic. I. *His enim*.

72. *Et id non ideo tamen*] In Cod. Medic. I. *non ideo tamen id*.

73. *Digeritur*] Ita lib. 2. cap. 14. *opus est quam plurimum materiae digeri*. Alii leg. *detrahatur*, ut in MSS. omnibus inveni, praeterquam in Medic. I. & Vatic. VI.

74. *Primis diebus est, in luce &c.*] Lege, *primis diebus, & in luce*. Lindenius sic mutavit: *primis diebus est, & in luce habendus aeger (nisi infirmus) interdiu, quoniam &c.*

75. *Si fieri potest*] Quidam omittuut *fieri*.

76. *Quarto die cibo destinabat*] Scilicet aegrum.

Hanc

quando desisset, aut certe levata esset, considerabat; & ab illo tempore exspectato die tertio, si non accesserat febris, statim: si accesserat, ubi ea vel desierat, vel, si assidue inhaerebat, certe si se inclinaverat [77], cibum dabat. Nihil autem horum utique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto; potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale coelum, quae aetas, quod tempus anni: minimeque, in rebus multum inter se differentibus [78], perpetuum esse praeceptum temporis potest. In morbo, qui plus virium aufert, celerius cibus dandus est: itemque eo coelo, quod magis digerit [79]. Ob quam caussam in Africa nullo die aeger abstineri recte videtur. Maturius etiam puero, quam juveni; aestate, quam hieme, dari debet. Vnum illud est, quod semper, quod ubique [80] servandum est, ut aegri vires subinde assidens medicus inspiciat, & quamdiu supererunt, abstinentia pugnet; si imbecillitatem vereri coeperit, cibo subveniat. Id enim ejus officium est, ut aegrum, neque supervacua materia oneret, neque imbecillitatem fame prodat [81]. Idque apud Erasistratum quoque invenio: qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen, haec esse videnda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur, satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere; ne deficerent, consulen-

Hanc lectionem MSS. omnes confirmant. Constantinus mallet, *quartum diem cibo destinabat*; & ita legit Lindenius; sed Operarum errore habet *die*, pro *diem*; quod mendum Almeloveenius sustulit.

77. *Certe si se inclinaverat*] Alii leg. *si certe se inclinaverat*. Ego sic reposui ex Cod. Medic. vetustiori; sed legendum, *certe sese inclinaverat*. Pendet enim hoc incisum ab antecedenti particula *ubi*.

78. *Inter se differentibus*] Quidam cum Egnatio addunt, *quod intermittendum non est*; scilicet ex adnotatione.

79. *Quod magis digerit*] Ita ex conjectura Constantini. Alii omnes, *quo magis digerit*; quod ferendum non est. Coelum enim est, quod aegrum digerit. Ita supra: *corpus ista quoque* (lux) *digerit*.

80. *Unum illud est, quod semper, quod ubique*] *Unum illud est semper quod ubique*, legitur in Editionibus vetustissimis, & in MSS. Mediceis reliquis. Ego sic restitui ex primo. Egnatius leg. *Unum illud est, quod semper ubique*, alii cum Caesario, *Unum illud & semper & ubique*.

81. *Imbecillitatem fame prodat*] Id est, hominem imbecillum fame perdat. Ita habent Codex Mediceus I. atque Editiones vetustissimae 1478. 1493. 1497. & Juntina quoque. Caesarius aliique reponunt *perdat*: Egnatius & Stephanus leg. *imbecillitatem fami prodat*; eadem loquendi forma, qua Sallustius de B. J. dixit: *antequam arcem proderent hostibus*. Sed neque prior lectio, neque aliae placent: atque *imbecillitatem* vix ferri potest, quia accusativus verbi *prodat* & verbi *oneret* unus idemque est, id est, *aegrum*. In Mediceo III. & quibusdam aliis Codicibus est: *imbecillitate fami prodat*. Fortasse legendum: *imbecillitati fame prodat*; quod omnem difficultatem tollit. Alii vocem *imbecillitatem* ejiciendam, & *fame perdat*, vel *fami prodat* legendum putabunt; alii contra, *fame* explodentes, *imbecillitate perdat*, vel *imbecillitati prodat*; alii aliter. Sed conjecturae sunt, ex quibus nihil certi erui potest. Conjectura item est, ut opinor, & *imbecillum* apud Constantinum in libri margine, & *imbecilliorem fame perdat* in Editione Lindenii.

lendum esse. Ex his autem intelligi potest, ab uno medico multos non posse curari: eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab aegro recedit. Sed qui quaestui serviunt, quoniam is major ex populo est, libenter amplectuntur ea praecepta, quae sedulitatem non exigunt; ut in hac ipsa re. Facile est enim dies vel accessiones numerare iis quoque, qui aegrum raro vident: ille assideat necesse est, qui, quod solum opus est, visurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit.

Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio; quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tamquam tunc de aegris judicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, quartusdecimus, unus & vicesimus; ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & vicesimo daretur. Igitur sic aegros nutriebant, ut dierum imparium accessiones exspectarent; deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent: adeo ut Hippocrates [82], si alio die febris desisset, recidivam timere sit solitus. Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die [83], quia par imparve esset, iis [84] vel majus vel minus periculum esse dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius post eorum [85] accessiones cibus datur. Nonnumquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam vim antiqui fatebantur. Qui cum octavum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius [86] inciperet, ipsi sibi repugnabant, non octavum, neque decimum, neque duodecimum diem sumendo, quasi potentiorem: plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo, non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem, ei, quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse gravissi-

82. *Adeo ut Hippocrates*] Haec usque ad finem periodi ex margine addita videntur, & ex adnotatione orta. Neque enim cum antecedentibus cohaerent. Qui haec verba retinere vult, transferet ante periodum superiorem. *Hi erant dies tertius &c.*

83. *Neque in ullo die*] Codex Medic. I. *atque in nullo die.*

84. *Iis*] Linden. *aegris.*

85. *Eorum*] Dierum parium, ut recte explicat Morgagnus; qui neque *earum* cum Plantino, Stephano, & Ronsseo, neque cum Lindenio *febrium* legi posse docet. Ex quo etiam apparet, verba antecedentia perperam sic legi in Editione Stephani: *pejores dies impares fiunt.*

86. *Septenarius*] In MSS. Mediceis, & in Editionibus ceteris additur vox substantiva *numerus*; sed melius subauditur, ut in Edit. Lindenii; quam sequor. Sic *versus* subauditur in verbis illis Ciceronis lib. I. Tuscul. cap. 44. *cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam.*

viſſimum. Ita, illo quoque auctore, in die pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficaciſſimum apprehendit; id eſt, quartum, ſeptimum, undecimum, quartumdecimum, decimumſeptimum [87]. In quo & ab imparis ad paris rationem tranſit, & ne hoc [88] quidem propoſitum conſervavit; cum a ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit. Adeo apparet, quacumque ratione ad numerum reſpexerimus [89], nihil rationis, ſub illo quidem auctore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt: cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, ſed ipſas acceſſiones intueri; & ex his conjectare, quando dandus cibus ſit. Illud autem magis ad rem pertinet, ſcire, tum [90] oporteat dari, cum jam bene venae conquieverunt, an etiamnum manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quam integerrimis corporibus alimentum offerebant: Aſclepiades, inclinata quidem febre, ſed adhuc [91] tamen inhaerente. In quo vanam rationem ſecutus eſt: non quod non ſit interdum maturius cibus dandus, ſi mature timetur altera acceſſio; ſed quod ſcilicet quam ſaniſſimo [92] dari debeat: minus enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum eſt [93], quod Themiſoni videbatur, ſi duabus horis integer futurus eſſet aeger, ſatius eſſe tum dare; ut ab integro corpore potiſſimum diduceretur. Nam ſi diduci tam celeriter poſſet, id eſſet optimum: ſed cum hoc breve tempus non praeſtet, ſatius eſt, principia cibi a decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi. Ita, ſi longius tempus ſecundum [94] eſt, quam integerrimo dandus eſt; ſi breve, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco vero integritas eſt, eodem eſt remiſſio, quae maxima [95] in febre continua poteſt eſſe. Atque

87. *Quartumdecimum, decimumſeptimum*] Haec deſunt in Codice Medic. I. Verba autem proxima in illo ita leguntur: *in quo & ab imparis & paris rationem.* Itaque, pro *impari*, ut alii legunt, ego repoſui *imparis.* Lindenius omittit particulam *et*, quae eſt ante *ab.*

88. *Tranſit, & ne hoc*] Linden. *tranſit. Et ne in hoc.*

89. *Reſpexerimus*] Ita Lindenius. Al. *reſpeximus*, ut & in MSS. inveni.

90. *Tum*] Egnatius leg. *num;* alii cum Caeſario, *tum ne;* Lindenius, *cibum ne:* ſed infra omnes, *aut etiamnum.* Codices Medicei habent *tum:* deinde alii *aut etiamnum;* primus, quem ego ſecutus ſum, *an etiamnum.*

91. *Adhuc*] Cod. Med. *etiam nunc.*

92. *Quam ſaniſſimo*] Sano, quam maxime eſſe poteſt. Ita paulo ante: *quam integerrimis corporibus alimentum offerebant.* Lindenius leg. *non niſi quam ſaniſſimo;* quod minus probandum videtur, neque ego in ullo MS. Codice inveni.

93. *Verum eſt*] *Vanum eſt* habet Egnatius; ſed perperam.

94. *Tempus ſecundum*] Integritatis tempus intelligit. Hunc locum ex Editionibus antiquis, & ex ſuo Codice, quocum Medicei quoque Codd. conſentiunt, reſtituit Morgagnus; cum Lindenius edidiſſet, *tempus ſecuturum;* & poſtea, ut mendoſe habent Junta & Caeſarius, *ſi etiam breve*, pro *ſi breve, etiam.*

95. *Quae maxima*] Sic repoſui ex Editione prima. Editiones aliae habent *quae maxime*, ut eſt

que hoc 96 quoque quaeritur, utrum tot horae exſpectandae ſint, quot febrem habuerunt; an ſatis ſit, primam partem earum praeteriri, ut aegris jucundius inſidat, quibus interdum non vacat 97. Tutiſſimum eſt autem, ante totius acceſſionis tempus praeterire: quamvis, ubi longa febris fuit, poteſt indulgeri aegro maturius, dum tamen ante minimum pars dimidia praetereatur. Idque non in ea ſola febre, de qua proxime dictum eſt, ſed in omnibus ita ſervandum eſt.

V. Haec magis per omnia genera febrium perpetua ſunt: nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi ſemel tantum acceſſit, deinde deſiit, eaque vel ex inguine, vel ex laſſitudine, vel ex aeſtu, aliave ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit, poſtero die, cum tempus acceſſionis ita tranſiit, ut nihil moverit 98, cibus dari poteſt. At ſi ex alto calor venit, & gravitas vel capitis vel praecordiorum ſecuta eſt, neque apparet, quid corpus confuderit; quamvis unam acceſſionem ſecuta integritas eſt; tamen, quia tertiana timeri poteſt, exſpectandus eſt dies tertius: & ubi acceſſionis tempus praeteriit, cibus dandus eſt, ſed exiguus; quia quartana quoque timeri poteſt: & 99 die quarto demum, ſi corpus integrum eſt, eo cum fiducia utendum. Si vero poſtero, tertiove, aut quarto die ſecuta febris eſt; ſcire licet, morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumque, quarum & certus circuitus eſt, & finis integer 1, & liberaliter quieta tempora ſunt, expeditior ratio eſt: de quibus ſuo loco dicam. Nunc vero eas explicabo, quae quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus aegro commodiſſime datur: ut alter febrem minuat, alter viribus ſubveniat. Sed is dari debet, ſi quotidiana febris eſt, quae ex toto deſinat, ſimul atque corpus integrum factum eſt: ſi quamvis non acceſſiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittunt, cum corpus ita ſe habet, ut major remiſſio non exſpectetur: ſi al-

eſt in Codice Mediceo primo; Aldina *ſi qua maxime*, ut in aliis Codicibus; Conſtantiniana in margine *quanta maxima*.

96. *Atque hoc*] Alii leg. *Atque hic*; al. *At hic*; Linden. *At hoc*. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo vetuſtiore.

97. *Ut aegris jucundius inſidat, quibus interdum non vacat*] *Mitius corpori inſidere* ſimiliter dixit, aciam qua futura ſit, lib. 5. cap 26 ſect. 23. Conſtantinus, pro *inſidat*, *accidat* legendum putat. Sed eamdem fere loquendi formam adhibuit Horatius lib. 2. Satyr. 2.

nam variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcae,
Quae ſimplex olim tibi ſederit.

In Codice Mediceo I. ita legitur: *quod aegriys iucundius inſidit, ſi interdum non vacat.*

98. *Moverit*] Ita ex Aldina aliiſque Editionibus. Alii leg. *moveret*, quemadmodum & Codex Mediceus I. habet.

99. *Et*] Linden. *At*.

1. *Circuitus eſt, & finis integer*] Poſt *integer* alii addunt *eſt*, quod quia Codex Mediceus I. non habet, ego omittere malui. Lindenius leg. *circuitus, & finis integer*. Deinde, pro *& liberaliter*, ut eſt in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindeniana, alii perperam leg. *& quia liberaliter*.

altero die gravior, altero levior accessio est, post graviorem. Fere vero graviorem accessionem levior nox sequitur: quo fit, ut graviorem accessionem nox 2 quoque tristior antecedat. At si continuatur febris, neque levior umquam fit, & dari cibum necesse est, quando dari debeat, magna dissensio est. Quidam, quia fere remissius matutinum tempus aegris est, tum putant dandum. Quod si respondet, non quia mane est, sed quia remissio est aegris 3, dari debet. Si vero ne tunc quidem ulla requies aegris est, hoc ipso 4 pejus id tempus est, quod cum sua natura melius esse debeat, morbi vitio non est: simulque insequitur tempus meridianum, a quo cum omnis aeger fere pejor fiat, timeri potest, ne ille magis etiam, quam ex consuetudine, urgeatur. Igitur alii vespere tali aegro cibum dant. Sed cum eo tempore fere pessimi sint, qui aegrotant, verendum est, ne, si quid tunc moverimus, fiat aliquid asperius. Ob haec ad mediam noctem decurro 5; id est, finito jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante: secuturis vero antelucanis horis, quibus omnes fere maxime dormiunt; deinde matutino tempore, quod natura sua levissimum est. Si vero febres vagae sunt, quia verendum est, ne cibum statim subsequantur, quandocumque quis ex accessione levatus est, tunc 6 debet assumere. At si plures accessiones eodem die veniunt, considerare oportet, pares ne per omnia sint, quod vix fieri potest, an impares. Si per omnia pares sunt, post eam potius accessionem cibus dari debet, quae non inter meridiem & vesperem definit: si impares sunt, considerandum est, quo distent. Nam si altera gravior, altera levior est, post graviorem dari debet: si altera longior, altera brevior, post longiorem: si altera gravior, altera longior est, considerandum est, utra magis affligat, illa vi, an haec tempore, & post eam dandus est. Sed plane plurimum interest, quantae qua-

2. *Nox*] In Cod. Medic. I. deest vox haec; itemque duae voces, *altero levior*, quae supra habentur.

3. *Remissio est aegris*] Ita repofuit Caesarius, quem Lindenius aliique plures secuti sunt. In Editionibus antiquioribus & in Codicibus MSS. legitur, *remissior est aeger*. Ego hactenus Caesario assentior, ut *remissio est* Celsum scripsisse existimem; sed vocem *aeger* ab interpretibus additam fuisse suspicor, cum Codices mendose haberent, *remissior est*.

4. *Hoc ipso* &c.] Hac ipsa de causa; scilicet quia ne tunc quidem ulla requies aegris est. Ita habent MSS. Codices & antiquae Editiones. Lindenius leg. *quia hoc ipso:* qua particula tota periodi hujus constructio, atque adeo sententia ipsa turbatur.

5. *Ob haec ad mediam noctem decurro* &c.] Periodum hanc Morgagnus ex MS. Codice multisque antiquis Editionibus restituit, cum Lindenius perperam ita immutasset: *Ob haec alii differunt ad mediam noctem, decurso jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante. Securius vero datur antelucanis horis* &c. Cum libris, quos Morgagnus adhibuit, tum Editiones ann. 1478. 1493. tum omnes nostri MSS. Codices consentiunt; nisi quod horum plerique mendose habent *id* pro *id est*, & *secuturi* pro *secuturis*.

6. *Tunc*] Aldina Editio, & Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *hunc*.

qualesque inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febrem motio manet, post alteram integrum corpus est, integro corpore, cibo tempus aptius est: si semper febricula manet, sed alterum tamen longius tempus remissionis est, id potius eligendum est; adeo ut, ubi accessiones continuantur, protinus, inclinata priore, dandus cibus sit. Etenim perpetuum est, ad quod omne consilium dirigi potest; cibum quam maxime semper ab accessione futura reducere; &, hoc salvo, dare quam integerrimo corpore. Quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones servabitur. Sed cum sit aptissimum, tertio quoque die cibum dare; tamen, si corpus infirmum est, quotidie dandus est; multoque magis, si continentes febres sine remissione sunt, quanto magis [7] corpus affligunt; aut si duae pluresve accessiones eodem die veniunt. Quae res efficit, ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat, si protinus venae conciderunt; & saepius eodem die, si inter plures accessiones subinde vis corpori deest. Illud tamen in his servandum est, ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum vero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur; scire licet, optimum cibo tempus esse febre finita; deinde, cum decessio ejus consistit; tertium, si necesse est, quandocumque decedit; cetera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente jam incremento febris, aliquid offerre, quam increscente; satius esse, instante, quam incipiente: cum eo tamen, ut nullo tempore is, qui deficit, non sit sustinendus. Neque hercule satis est, ipsas tantum febres medicum intueri, sed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem; seu supersunt vires, seu desunt, seu quidam alii affectus interveniunt [8]. Cum vero semper aegros securos agere conveniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum praecipue, ubi cibum sumpserunt. Itaque, si qua sunt, quae exasperatura eorum animos sunt, optimum est, ea, dum aegrotant, eorum notitiae [9] subtrahere: si id [10] fieri non potest, sustinere tamen post cibum usque somni tempus [11], & cum experrecti sunt, tum exponere.

VI.

7. *Quanto magis*] Lindenius leg. *quantoque magis*; atque ita Palavicini manu scriptum est in Codice Mediceo I.

8. *Quidam alii affectus interveniunt*] Infra cap. 18. *Supersunt vero alii corporis affectus, qui huic* (id est, febri) *superveniunt*. Ita ego reposui ex Codice Mediceo I. Alii omnes leg. *quidam mali affectus interveniunt*.

9. *Ea, dum aegrotant, eorum notitiae* &c.] Alii leg. *eadem aegrotantium notitiae* &c.

10. *Si id*] Vox *id* in Codice Mediceo I. expungitur.

11. *Post cibum usque somni tempus*] Constantinus in libri margine habet *ad usque*. Sed nihil

VI. Sed de cibo quidem facilior cum aegris ratio eſt; quorum [12] ſaepe ſtomachus hunc reſpuit, etiamſi mens concupiſcit: de potione vero ingens pugna eſt; eoque magis, quo major febris eſt. Haec enim ſitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculoſiſſima eſt. Sed docendus aeger eſt, ubi febris quieverit [13], protinus ſitim quoque quieturam; longioremque acceſſionem fore, ſi quod ei datum fuerit alimentum: ita celerius eum deſinere ſitire, qui non bibit. Neceſſe eſt tamen, quanto facilius etiam ſani famem, quam ſitim ſuſtinent, tanto magis aegris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet; niſi ſubito ſic venae conciderunt, ut cibus quoque dari debeat: ſecundo vero, ceteriſque etiam, quibus cibus non dabitur, tamen, ſi magna ſitis urgebit, potio dari poteſt. Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas [14] potiones miſceri novam materiam corruptae. Illud videndum eſt, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi ſine illo datur, deligantur; aut cum aegrum dormire cupiemus [15]; quod fere ſitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus febricitantibus nimis humor alienus ſit, tum praecipue eſſe foeminis, quae ex partu in febres inciderunt.

Sed cum tempora cibo potionique febris & remiſſionis ratio det, non eſt expeditiſſimum ſcire, quando aeger febricitet, quando melior ſit, quando deficiat; ſine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maxime credimus, fallaciſſimae rei; quia ſaepe iſtae leniores [16] celerioresve

hil eſt opus particula *ad*, cum Celſus praepoſitionem *usque* eodem modo alibi uſurpet. Lindenius leg. *poſt cibum, poſtque ſomni tempus*; veritus, opinor, ne, ſi *usque* retinuiſſet, ſomni tempus excluderetur. Verumtamen illud quoque comprehendi, ſatis declarat Celſus hiſce verbis, *& cum experrecti ſunt, tum exponere*. Ita lib. 8. cap. 4. *vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliterque curare usque ad diem quintum*: id eſt usque ad diei quinti finem. Sequitur enim, *A ſexto die etiam vapore aquae calidae per ſpongiam fovere* &c.

12. *Sed de cibo quidem facilior .... quorum* &c.] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Sed de cibo facilior quidem .... quorum* &c. Linden. *Sed de cibo facilior quidem .... quoniam* &c.

13. *Quieverit*] Al. *conquieverit*.

14. *Modicas*] Al. *medicas*; ſed perperam.

15. *Aut cum aegrum dormire cupiemus*] Vbi potio ſine cibo datur, vel tale ei tempus deligendum eſt, quale cibo deligitur; vel tempus illud, quo aegrum dormire cupiemus. Ita fortaſſe ſenſus expediendus eſt. Niſi potius Morgagno ſit accedendum, qui vel *ut* pro *aut* reponendum, vel his & proximis quatuor vocibus ante hanc periodum translatis, ſententiam ſic reſtituendam putat: *ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones miſceri novam materiam corruptae, aut cum aegrum dormire cupiemus; quod fere ſitis prohibet. Illud videndum eſt* &c. Lindenius tollit *aut*, Conſtantinum, opinor, ſecutus, cui particula haec viſa eſt ſententiae officere.

16. *Leniores*] Lindenius leg. *lentiores*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Sed cum omnes Codices habeant *leniores*, mutandum non puto. Similiter Juſtinus lib. 44. cap. 3. lenes amnium curſus torrentibus rapidiſque opponit: &

resve sunt, & aetate, & sexu, & corporum natura: & plerumque satis sano corpore, si stomachus infirmus est, nonnumquam etiam incipiente febre, subeunt & quiescunt; ut imbecillus is videri possit, cui facile laturo gravis instat accessio. Contra saepe eas concitat & resolvit sol, & balneum [17], & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus: adeo ut, cum primum medicus venit, solicitudo aegri dubitantis, quomodo illi se habere videatur, eas moveat. Ob quam causam, periti medici est, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium: sed primum residere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum se habeat; & si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus corpori [18] manum admovere. Quas venas autem conspectus medici movet, quam facile mille res turbant! Altera res est, cui credimus, calor, aeque fallax: nam hic quoque excitatur aestu, labore, somno, metu, solicitudine. Igitur [19] intueri quidem etiam ista oportet; sed his non omnia credere. Ac protinus quidem scire [20], non febricitare eum, cujus venae naturaliter ordinatae sunt, teporque talis est, qualis esse sanis solet: non protinus autem sub calore motuque febrem esse concipere [21]; sed ita, si summa quoque arida inaequaliter cutis est; si calor & in fronte est, & ex imis [22] praecordiis oritur; si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit; si color, aut rubore, aut pallore novo mutatus est; si oculi graves, & aut persicci, aut subhumidi sunt; si sudor cum fit [23], inaequalis est; si venae non aequis intervallis moventur. Ob quam causam medicus neque in tenebris, ne-

& Caesar lib. 1. de B. G. cap. 12. dixit: *Flumen est Arar, quod per fines Aeduorum & Sequanorum in Rhodanum influit, incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, judicari non possit.*

17. *Concitat & resolvit sol, & balneum*] *Resolvit* idem est atque explicat, id est, promptas ad motum atque expeditas reddit. Cohaeret enim sensu verbum hoc cum verbo *concitat*; utrumque autem opponitur duobus praecedentibus *subeunt & quiescunt*. Locus tamen suspicione non caret, quippe in Codice Mediceo I. ita legitur: *concitare solet. balneum.* Fortasse corrigendum, *concitat & sol. & balneum.* Fieri enim potest, ut *concitat &* in *concitare* ab aliquo mutatum sit, qui existimaverit *solet*, quod pro *sol et* scriptum esset, tertiam esse personam indicativi verbi *soleo*. Porro cum haec varietas in Codice aliquo descripta fuisset, qui haberet *concitat & sol, & balneum*, posito *re* supra postremam litteram verbi *concitat*, *solet* supra *sol et*, primum *resolet* ortum est, deinde *resolvit*, quod in ceteris Mediceis Codicibus legitur.

18. *Corpori*] Lindenius leg. *carpo*, ut est in margine Editionis Constantinlanae. Constantinus vero explanationis gratia vocem illam addiderat, ut Morgagnus monet.

19. *Igitur*] Haec particula omittitur in Codice Mediceo I.

20. *Scire*] In Codice Mediceo I. legitur *scire est.*

21. *Febrem esse concipere*] Ita ex Codice Mediceo I. & Morgagni conjectura. Alii leg. *febrem sese concipere.* Supra vero Lindenius, *nec protinus etiam sub calore motuque*, pro *non protinus autem* &c.

22. *Ex imis*] Alii *intimis;* alii *ex intimis.*

23. *Sudor cum fit*] Mediceus I. aliique MSS. Codices & Editio I. *sudor cum sit.* Infra, pro *aequis intervallis*, Codex Mediceus I. *equalibus intervallis.*

neque a capite aegri debet reſidere; ſed illuſtri loco adverſus eum, ut omnes notas, ex vultu quoque cubantis perſpiciat [24]. Vbi vero febris fuit, atque decrevit, exſpectare [25] oportet, num tempora, parteſve corporis aliae paulum madeſcant, quae ſudorem eſſe teſtentur: ac ſi qua nota eſt [26], tunc demum dare potui calidam aquam; cujus ſalubris effectus eſt, ſi ſudorem per omnia membra diffundit. Hujus autem rei cauſa, continere aeger ſub veſte ſatis multa manus debet; eademque crura, pedesque contegere: qua mole plerique aegros in ipſo febris impetu, potiſſimeque [27] ubi ardens ea eſt, male habent. Si ſudare corpus coepit, linteum tepefacere oportet, paulatimque ſingula membra detergere. At ubi ſudor omnis finitus eſt, aut ſi is non venit, ubi quam maxime potuit, idoneus eſſe cibo aeger videtur [28], ſub veſte leniter ungendus eſt, tum detergendus, deinde ei cibus dandus. Is autem [29] febricitantibus humidus eſt aptiſſimus, aut humori certe quam proximus: utique ex materia quam leviſſima, maximeque ſorbitio; eaque, ſi magnae febres fuerint [30], quam tenuiſſima eſſe debet. Mel quoque deſpumatum huic recte adjicitur, quo corpus magis nutriatur: ſed id, ſi ſtomachum offendit, ſupervacuum eſt; ſicut ipſa quoque ſorbitio. Dari vero in vicem ejus poteſt, vel intrita ex aqua calida, vel alica elota; ſi firmus eſt ſtomachus, & compreſſa alvus, ex aqua mulſa; ſi vel ille languet, vel haec profluit, ex poſca. Et primo quidem cibo id ſatis eſt [31]. Secundo vero aliquid adjici poteſt, ex eodem tamen genere materiae, vel olus, vel conchylium, vel pomum. Et

24. *Perſpiciat*] In Codice Mediceo I. in Editione Ruelliana, & in margine Conſtantinianae legitur *percipiat:* in quibusdam aliis Codicibus *proſpiciat.*

25. *Exſpectare*] Ita in Codice Mediceo I. in Editione Stephani, & in margine Conſtantinianae, vel *expectare* In Editione Lindeniana *ſpectare:* & fortaſſe rectius. Alii leg. *expectari.*

26. *Ac ſi qua nota eſt*] Lindenius leg. *ac ſi qua ejus nota eſt.* Sed vox *ejus* abeſt ab omnibus MSS.

27. *Qua mole plerique aegros in ipſo febris impetu, potiſſimeque* &c.] Ita ex Lindenio; niſi quod ego *febris impetu* repoſui pro *impetu febris.* Fortaſſe etiam non *potiſſimeque*, ſed *maximeque*, vel *praecipueque*, quorum utrumque Celſianum eſt, legendum. Editiones antiquae & Codices MSS. ita habent: *qua male plerique aegros in ipſo impetu febris*, (Codex Mediceus I. *febris impetu*) *peſſimeque ubi ardens ea eſt*, (Codices plerique Vaticani, & Medicei omnes, praeter primum *ardens eſt*) *male habent.* Pantinus autem, & hunc ſecutus Conſtantinus corrigendum putabant; *qua male plerique aegros in ipſo impetu febris*, *peſſimeque ubi ardens ea eſt*, *habent.*

28. *Vbi quam maxime potuit, idoneus eſſe cibo aeger videtur*] Verbum *potuit* redundat; ſed ita Latini eleganter loqui ſolent. Non erat igitur, cur Conſtantinus legere mallet, *quam maxime tepuit;* multoque minus, cur Lindenius Conſtantini conjecturam in textum induceret, ac legeret; *ubi quam maxime tepuit, & idoneus eſſe cibo aeger videtur.*

29. *Is autem*] Vulgo pleríque omnes leg. *Cibus autem;* ut eſt in Codice Mediceo I. Alii Codices habent *His autem;* nec aliter Ruellii Editio. Ego repoſui *Is autem.*

30. *Fuerint*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *fuerunt.*

31. *Id ſatis eſt*] Ita Codex Mediceus I. & Aldina Editio. Al. *ita ſatis eſt.*

Et dum febres quidem increſcunt, hic ſolus idoneus cibus eſt. Vbi vero aut deſinunt, aut levantur, ſemper quidem incipiendum eſt ab aliquo ex materia leviſſima, adjiciendum vero aliquid ex media, ratione habita ſubinde & virium hominis, & morbi. Ponendi [32] vero aegro varii cibi, ſicut Aſclepiades praecepit, tum demum ſunt, ubi faſtidio urgetur, neque ſatis vires ſufficiunt; ut paulum ex ſingulis deguſtando, famem vitet. At ſi neque vis, neque cupiditas deeſt, nulla varietate ſolicitandus aeger eſt; ne plus aſſumat, quam concoquat. Neque verum eſt, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos varios. Eduntur enim [33] facilius: ad concoctionem autem materiae genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, neque increſcente morbo, tutum eſt, aegrum cibo impleri; ſed ubi inclinata jam in melius valetudo eſt.

Sunt aliae quoque obſervationes in febribus neceſſariae. Atque id quoque [34] videndum eſt, quod quidam ſolum praecipiunt, adſtrictum [35] corpus ſit, an profluat; quorum alterum ſtrangulat, alterum digerit. Nam ſi adſtrictum eſt, ducenda alvus eſt, movenda urina, eliciendus omni modo ſudor. In hoc genere morborum ſanguinem etiam miſiſſe [36], concuſſiſſe vehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, vigiliam prodeſt. Vtile eſt etiam ducere in balneum, prius demittere in ſolium, tum ungere, iterum [37] ad ſolium redire, multaque aqua fovere inguina; interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcere; uti cibo ſerius & rarius, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo; maximeque oleribus, qualia ſunt, lapathum, urtica, malva; vel jure etiam concharum, muſculorumve, aut locuſtarum: neque danda caro, niſi elixa, eſt. At potio eſſe debet magis liberalis, & ante cibum, & poſt hunc, & cum hoc, ultra quam ſitis coget: poteritque a balneo etiam pinguius [38], aut dulcius dari vinum; pote-

32. *Ponendi*] In Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae *Apponendi*. Sed in antiquis libris *Ponendi*. Sic apud Catonem R. R. cap. 79. & 81. *ponito*, non *apponito*. Et apud Horatium lib. 2. Satyr. 6. v. 64.

Vncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo.

33. *Enim*] Linden. *quidem*.

34. *Quoque*] Ita in Codicibus MSS. & Editionibus antiquis. Lindenius leg. *quidem*, ut malebat Pantinus: ſed minus recte.

35. *Adſtrictum*] Antea legebatur, *an adſtrictum*. Ego expuli *an*, ex fide Codicis Medicei I. Videtur haec particula ex mendoſis quibusdam Codicibus fluxiſſe, qui, pro *adſtrictum*, habent *an ſtrictum*. Infra, poſt verbum *ſtrangulat*, alii addunt *quod continet*; quod ego omiſi, eumdem veterem Codicem & Lindenii Editionem ſecutus.

36. *Sanguinem etiam miſiſſe*] In Cod. Medic. I. *emiſiſſe ſanguinem*: deinde, *concuſſiſſe vehementius geſtationibus corpus*.

37. *Iterum*] Al. *item*.

38. *Pinguius*] Ita cum Codicibus Mediceis Vaticanisque vetuſtiores Editiones habent: Lindeniana *pingue jus*: Conſtantiniana in margine *jus pingue*. Sed Celſus jus inter cibos refert; ut ex iis verbis colligi poteſt, quae ſupra habentur: *jure etiam concharum* &c. Hic vero de potio-

poterit ſemel, aut bis interponi Graecum ſalſum. Contra vero, ſi corpus profluet 39, ſudor coërcendus, quies adhibenda erit; tenebris, ſomnoque, quandocumque volet, utendum; non niſi leni geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubveniendum. Nam ſi venter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, ubi febris decrevit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; niſi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet, aut vetus morbus eſt. Si vero ſudor exercet, duranda cutis eſt nitro 40, vel ſale, quae cum oleo miſcentur: ac ſi levius id vitium eſt, oleo corpus ungendum; ſi vehementius, roſa, vel melino, vel myrteo, cui vinum auſterum ſit adjectum. Quisquis autem fluore aeger eſt, cum venit in balneum, prius ungendus, deinde in ſolium demittendus eſt. Si in cute vitium eſt, frigida quoque, quam calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum ventum eſt, dari debet is valens, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui quam minime corrumpi poſſit, panis toſtus, caro aſſa, vinum auſterum 41, vel certe ſubauſterum; ſi venter profluit, calidum; ſi ſudores nocent, vomitusve ſunt, frigidum.

VII. 1. Deſiderat etiam propriam animadverſionem in febribus peſtilentiae caſus. In hac minime utile eſt, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere alvum. Si vires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt; praecipueque, ſi cum dolore 42 febris eſt: ſi id parum tutum eſt, ubi febris levata eſt 43, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quam in aliis morbis, ducere in balneum opus eſt; vinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinoſa; inter quae carnem quoque generis ejusdem. Nam quo celerius ejusmodi tempeſtates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda ſunt. Quod ſi

potione loquitur: & vinum pingue jam nominavit lib. 2. cap. 18. ut ipſemet Lindenius edidit.

39. *Profluet*] Ita in omnibus libris editis. In Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus *profluit*. Infra in eodem Codice Mediceo I. *requies habenda erit*.

40. *Nitro*] Alii leg. *vel nitro*. deinde, *At ſi levius*: & poſtea, *ungnendum eſt*. Ego ita repoſui ex Codice Mediceo I.

41. *Auſterum*] Hic quoque ſecutus ſum Codicem Mediceum ſupra allatum, & cum eo Lindenii Editionem. Alii habent *aſperum*. Sed Lindenius ſupra, pro *is valens*, leg. *his valens*, ut malebat Conſtantinus; infra addit particulam *&* ante *ſi venter*.

42. *Cum dolore*] Nam dolor ipſe per ſe, ſi magnus eſt, ſanguinis detractionem requirit; ut eſt in lib. 2. cap. 10. Pro *dolore*, Codices Medicei III. & VI. habent *ſudore*; Lindenii Edit. *ardore*.

43. *Vbi febris levata eſt*] Ita habent omnes Medicei Codices, praeter primum: nec aliter legendum eſt, quamvis vulgo aliter legatur; videlicet *ubi febris aut tenuata eſt, aut levata eſt*, ut eſt in Cod. Medic. I. Ruellius omittit *eſt* poſt *tenuata*, Conſtantinus & Lindenius, poſt *levata*. Significatio vocis *levata* apertiſſima eſt in his verbis cap. 4. *Themiſon nuper, non quando coepiſſet febris, ſed quando deſiſſet, aut certe levata eſſet, conſiderabat*: ideoque nulla hic opus erat explanatione. Nam ad explanationem margini adſcripta fuit vox *tenuata*; quae poſtea in contex-

si puer est, qui laborabat, neque tantum robur ejus est, ut sanguis 44 mitti possit, cucurbitulis ei utendum est 45; ducenda alvus vel aqua vel ptisanae cremore; tum demum levibus 46 cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri, ut viri, curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum, parcius in his agendum est: non facile sanguinem mittere, non facile ducere alvum, non cruciare vigilia, fameve, aut nimia siti, non vino curare 47. Vomitus post febrem eliciendus est; deinde dandus cibus ex levissimis; tum is dormiat; posteroque 48 die, si febris manet, abstineatur; tertio, ad similem cibum redeat. Dandaque opera est, quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinentiam cibosque opportunos 49, omissis ceteris, nutriatur.

2. Si vero ardens febris extorret 50, nulla medicamenti danda potio est; sed in ipsis accessionibus oleo & aqua refrigerandus est, quae miscenda manu sunt, donec albescant; eo conclavi 51 tenendus, quo multum & purum aërem trahere possit; neque multis vestimentis strangulandus, sed admodum levibus tantum velandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia vitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia vexandus est. Alendus maturius est, id est a die tertio; & ante cibum iisdem perungendus. Si pituita in stomacho coiit, inclinata jam accessione, vomere cogendus est; tum dandum frigidum olus, aut pomum, ex iis, quae stomacho conveniunt. Si siccus manet stomachus, protinus vel ptisanae, vel alicae, vel oryzae cremor dandus est, cum quo

textum irrepsit. Celsus autem *febrem levari* saepe dixit, *tenuari* numquam dixit, quod ego sciam.

44. *Vt sanguis*] In Cod. Medic. I. *ut ei sanguis*.

45. *Cucurbitulis ei utendum est*] Sic reposuit Lindenius, cum antea legeretur: *siti ei utendum est*; ut habent etiam Medicei Codices.

46. *Tum demum levibus*] Communiter post *demum* additur *is*. In Codic. Medic. I. habetur, *tum deinde*, & fortasse recte: ante *levibus* autem erat alia vocula, qua deleta, Palavicinus reposuit *is*. In Codicibus Mediceis reliquis legitur: *tum demum levibus*; sed IV. habet *is* insertum alia manu.

47. *Non vino curare*] Duas voces *satis convenit*, quae hic vulgo addebantur, Lindenius non sine ratione sustulit. Hunc ego secutus sum; licet in MSS. Mediceis voces illas invenerim. Videntur ex margine irrepsisse. Pro *curare*, Codices illi, excepto primo, habent *curari*. Egnatius hoc totum omittit, & *convenit* addit voci praecedenti *siti*.

48. *Posteroque*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *postero quoque*. Lindenius, *postero*; deinde, *abstineat*.

49. *Cibosque opportunos*] *Cibo opportuno*, edidit Lindenius contra priores Editiones, atque adeo contra Codices Mediceos. Sed longe a vero aberravit. Verbum enim *nutriatur*, quod consequitur, non significat *alere*, quemadmodum ipse existimasse videtur, sed *curare*, ut alibi quoque. Vid. adnotat. 74. ad Praefat. lib. I.

50. *Extorret*] Caesarius leg. *exterret*; Pantinus mallet *exercet*, quod placet etiam Scaligero, sed a Ronsseo improbatur. Ego, tametsi non suppetunt exempla verbi *extorrere* pro *torrere*, tamen rejicere non ausim. Habet enim significationem maxime idoneam, ubi de febre ardenti sermo est; & omnium MSS. testimonio comprobatur. In Vaticano VI. mendum est *extollet*.

51. *Eo conclavi*] Medic. I. & Vatican. VI. *&* *conclavi*; ut olim vulgo legebatur. Lindenius sic mutavit: *etiam amplo conclavi*. Ego secutus sum Codices ceteros MSS.

quo recens adeps cocta ſit. Cum vero in ſummo incremento morbus eſt, utique non ante quartum diem, magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſe praeſtanda eſt, ut bibat etiam ultra ſatietatem; & cum jam venter & praecordia ultra modum repleta, ſatisque refrigerata ſunt, vomere debet. Quidam ne vomitum quidem exigunt; ſed ipſa aqua frigida tantum, ad ſatietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum eſt, multa veſte operiendus eſt, & collocandus, ut dormiat. Fereque poſt longam ſitim & vigiliam, poſt multam ſatietatem, poſt infractum calorem, plenus ſomnus venit, per quem ingens ſudor effunditur; idque praeſentiſſimum auxilium eſt: ſed in iis tamen 52, in quibus praeter ardorem, nulli dolores, nullus praecordiorum tumor; nihil prohibens, vel in thorace 53, vel in pulmone, vel in faucibus; non ulcus, non dejectio, non profluvium alvi 54 fuit. Si quis autem in ejusmodi febre leviter tuſſit, is neque vehementi ſiti conflictatur 55, neque bibere aquam frigidam debet; ſed eo modo curandus eſt, quo 56 in ceteris febribus praecipitur.

VIII. At ubi id genus tertianae eſt, quod ἡμιτριταῖον medici appellant 57, magna cura opus eſt, ne id fallat. Habet enim plerumque frequentiores acceſſiones deceſſionesque, ut aliud morbi genus videri poſſit:

52. *Tamen*] In Edit. Lindenii, *tantum.*

53. *Vel in thorace*] Lindenius tollit tria haec verba. Ego in MSS. Mediceis inveni; & congruunt cum loco illo capitis ſuperioris: *niſi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet*; ubi *latus* ſimiliter ponitur, atque hic *thorax*.

54. *Non dejectio, non profluvium alvi*] Ita in MSS. fere omnibus, & in Editionibus, Aldina, Gryphiana, aliisque. Sed *profluvium alvi* explicatio quaedam videtur, ex margine inconſulto deſcripta: nam idem eſt ac *dejectio*. *Dejectio* autem frequenter occurrit apud Celſum: *profluvium alvi* ne ſemel quidem; quamvis *alvus profluxit*, & *venter profluit* ſit in lib. 2. cap. 8. Lindenius leg. *non defectio, non profluvium alvi*, ut in veteri Cod. ſcriptum invenit Conſtantinus, qui primus lectionem iſtam probavit, *animi* ſubaudiri exiſtimans. Sed addendum omnino eſſet *animae:* ita enim loquitur Celſus lib. 2. cap. 7. & 11. & 17. lib. 4 cap. 1. ſect. 1. & cap. 11. lib. 5. cap. 28. ſect. 2. lib. 7. cap. 3. & cap. ultimo. Ego potius crediderim, vocem *defectio* quoque in contextum irrepſiſſe ex alicujus conjectura, qui *dejectio* ferendum non putavit, quia proxime ſequitur *profluvium alvi.* Quod etiam Cod. Mediceus I. & vetuſtiores Edd. indicare videntur, in quibus eſt, *non defectio, non dejectio, non profluvium alvi.*

55. *Neque vehementi ſiti conflictatur*] Non intelligo cur ſcribat Ronſſeus, cum Hippocrates ſect. 4. Aphor. 45. prodiderit, in eo qui leviter tuſſit, magnam ſitim non accendi, fruſtra Celſum monere, hunc nimia ſiti vexandum non eſſe. Neque enim talis eſt horum verborum ſenſus. Erit quidem, ſi, ut Lindenius, cum Caeſario legas *conflictari.* Sed & alii, & ipſe quoque Ronſſeus habet *conflictatur*. Itaque idem Celſus dicit quod Hippocrates; ut Morgagnus animadvertit. Ceterum, quando hanc periodum ſuſpectam habebat Ronſſeus, omittere poterat ex fide, non modo Editionis Pinzianae, ſed & Juntinae, & vetuſtioris an. 1493. & principis Florentinae: nam ab his omnibus abeſt. Immo neque in Codice ſuo MS. Morgagnus eam invenit. Extat tamen in Mediceis, & Vaticanis omnibus; & in aliis quidem recte legitur *conflictatur;* in aliis *confligatur*; in Vatic. VI. *eſt flictatus.*

56. *Quo*] In multis MSS. Codicibus *qui.* Mediceus tamen vetuſtior habet *quo*, ut vulgo legitur.

57. Ἡμιτριταῖον *medici appellant*] Vox *medici* videri poteſt inſititia. Sed fortaſſe ita ſcripſit Cor-

ſit: porrigiturque [58] febris inter horas [59] viginti quatuor, & triginta ſex; ut, quod idem eſt, non idem eſſe videatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neque dari cibum, niſi in ea remiſſione, quae vera eſt; & ubi ea venit, protinus dari: plurimique ſub alterutro curantis errore ſubito moriuntur. Ac, niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet; tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longum ejus ſpatium ſuſtineat.

IX. Nonnumquam etiam lentae febres ſine ulla remiſſione corpus tenent; ac neque cibo [60], neque ulli remedio locus eſt. In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet: fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Saepe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adjectum, corpus ejus pertractandum eſt, quoniam interdum ſic evenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam novi motus; exque eo, cum magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſſio. In his frictio quoque ex oleo & ſale ſalubris videtur. At ſi diu frigus eſt, & torpor, & jactatio corporis, non alienum eſt, in ipſa febre dare mulſi tres aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Intenditur enim ſaepe ex eo febris; & major ortus calor ſimul & priora mala tollit, & ſpem remiſſionis, inque ea curationis oſtendit. Neque, hercules, iſta curatio nova eſt, qua nunc quidam traditos ſibi aegros, qui ſub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis ſanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum & Eraſiſtratum, maximeque poſt Hippocratem fuit Petro [61] quidam, qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis veſtimentis operiebat, ut ſimul calorem ingentem, ſitimque excitaret: deinde, ubi paulum remitti coeperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac, ſi moverat ſudorem, explicuiſſe ſe aegrum judicabat; ſi non moverat, plus etiam aquae frigidae ingerebat; & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus ſuillam aſſam, & vinum homini dabat: ſi non liberaverat, decoquebat aquam

ſalç

Cornelius: *ἡμιτριταῖον quidam medici appellant.* Cap. 3. hujus libri: *Id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant.*

58. *Porrigiturque*] Ita in Editionibus Caeſárii, Pantini, & Lindenii. Alii leg. *porrigitque*, ut eſt in Codicibus Mediceis; niſi quod in primo *porrigique*, qui ſupra quoque cap. 2. habet, *ſpatia inter acceſſiones porrigunt*, pro *porriguntur*.

59. *Inter horas*] Haec eſt antiqua lectio, eaque MSS. Codicibus confirmatur. Lindenius habet *in horas*, ut Pantinus legendum putabat.

60. *Neque cibo*] Voces has duas omiſit librarius in Cod. Mediceo I. deceptus a ſubſequenti particula *neque*. Infra in eodem Codice legitur, *ſalubris videtur*; atque ita habent Editiones omnes, praeter Ruèllianam, in qua eſt, ut in Codicibus aliis, *utilis videtur*. Sed ante Ruellium Caeſarius exhibuit lectionem iſtam in libri margine.

61. *Petro*] Caeſarius & Lindenius habent *Petron:* ſed hic Latinis, ille Graecis litteris ſcribit. Ego ſecutus ſum Codices MSS. & Editiones vetuſtiores. Vt enim Agamemno, Milo, Plato, Zeno recte dicitur, ita & *Petro.*

ſale adjecto, eamque bibere cogebat, ut movendo ventrem purgaret [62]. Et intra haec omnis ejus medicina erat: eaque non minus grata fuit iis, quos Hippocratis ſucceſſores non refecerant; quam nunc eſt iis, quos Herophili vel Eraſiſtrati aemuli diu tractos non expedierunt [63]. Neque ideo tamen non eſt temeraria iſta medicina; quia plures, ſi protinus a principiis excepit, interimit. Sed cum eadem omnibus convenire non poſſint, fere, quos ratio non reſtituit, temeritas adjuvat. Ideoque ejusmodi medici melius alienos aegros, quam ſuos nutriunt. Sed eſt circumſpecti quoque hominis, & novare interdum, & augere morbum, & febres accendere; quia curationem, ubi id, quod eſt, non recipit, poteſt recipere id, quod futurum eſt.

X. Conſiderandum eſt etiam, febres ne ſolae ſint, an alia quoque his mala accedant; id eſt num caput doleat, num lingua aſpera, num praecordia intenta ſint. Si capitis dolores ſunt, roſam cum aceto miſcere oportet, & in id [64] ingerere: deinde habere duo pitacia, quae frontis latitudinem, longitudinemque aequent; ex his invicem alterum in aceto & roſa habere, alterum in fronte; aut intinctam iisdem lanam ſuccidam imponere. Si acetum offendit, pura roſa utendum eſt; ſi roſa ipſa laedit, oleo acerbo. Si iſta parum juvant, teri poteſt vel iris arida, vel nuces amarae, vel quaelibet herba ex refrigerantibus: quorum quidlibet ex aceto impoſitum, dolorem minuit; ſed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus; vel cum roſa ceruſſa, ſpumave argenti. Olfacere quoque vel ſerpyllum, vel anethum, non alienum eſt. At ſi in praecordiis inflammatio & dolor eſt, primo ſuperimponenda ſunt cataplasmata reprimentia; ne, ſi calidiora fuerint, plus eo materiae concurrat: deinde, ubi prima inflammatio ſe remiſit, tunc demum ad calida & humida veniendum eſt; ut ea, quae remanſerunt, diſcutiant. Notae vero inflammationis ſunt quatuor, rubor, & tumor, cum calore, & dolore. Quo magis erravit Eraſiſtratus, qui febrem [65] nullam ſine hac eſſe dixit. Ergo ſi ſine inflammatione dolor eſt, nihil imponendum eſt: hunc enim ſtatim ipſa febris ſolvet [66]. At ſi neque in-

62. *Movendo ventrem purgaret*] Editiones Conſtantini & Lindenii, *vomendo ventrem purgaret.*

63. *Expedierunt*] Cod. Medic. I. *adiuverunt:* infra vero, *interemit,* ut etiam vulgo legitur: pro *interimit.* Sic autem & in Codice illo, & in aliis ſcribitur: ut ſupra cap. 1. *peremit,* & lib. 2. cap. 1. *& diutinis malis fatigatos interemit;* ubi libri editi *perimit,* & *interimit.* Itaque hic quoque ſic repoſui.

64. *In id*] In caput. Lindenius tollit *in,* ut *id* referatur ad roſam cum aceto miſtam. Scaliger putat haec verba, *& in id ingerere,* gloſſema eſſe ineptiſſimi hominis: ego non puto. Idem Celſus hic ſignificat quod infra cap. 18. *roſa caput nareſque implere;* & lib. 4. cap. 2. ſect. 1. *caput vehementer perfricare; deinde calido oleo implere, & veſte velare.* Sic lib. 8. cap. 10. ſect. 7. *faſciis opus eſt: ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum & vinum.*

65. *Qui febrem*] Cod. Mediceus I. habet *cum febrem.*

66. *Solvet*] Al. *ſolvit.*

inflammatio, neque febris, sed tantum praecordiorum dolor est, protinus calidis & siccis fomentis uti licet. Si vero lingua sicca & scabra est, detergenda primum penicillo est ex aqua calida: deinde ungenda mistis inter se rosa & melle. Mel purgat, rosa reprimit, simulque siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo detersa est, ungi rosa debet, cui cerae paulum sit adjectum.

XI. Solet etiam ante febres esse frigus; idque vel molestissimum morbi genus est. Vbi id exspectatur, omni potione prohibendus aeger est: haec enim paulo ante data, multum malo adjicit. Item maturius veste multa tegendus est: admovenda partibus iis, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne [67] statim vehementissimi calores incipiant, sed paulatim increscant: perfricandae quoque eae partes manibus unctis ex vetere oleo sunt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus; contentique medici quidam una frictione, etiam ex quolibet oleo, sunt. In harum febrium remissionibus nonnulli tres, aut quatuor [68] sorbitionis cyathos, etiamnum [69] manente febre, dant: deinde, ea bene finita, reficiunt stomachum cibo frigido & levi [70]. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, semel & post febrem datus, prodest. Sed curiose prospiciendum est, ne tempus remissionis decipiat: saepe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rursus intenditur. Itaque ei remissioni credendum est, quae etiam immoratur [71], & jactationem, foetoremque quemdam oris, quem ὄζην [72] Graeci vocant, minuit. Illud satis convenit, si quotidie pares accessiones sunt, quotidie parvum cibum dandum: si impares, post graviorem, cibum; post leviorem, aquam mulsam.

XII. Horror autem eas fere febres antecedit, quae certum habent circuitum, & ex toto remittuntur; ideoque tutissimae sunt, maximeque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud recte datur. Incertum est enim, quando febris ventura sit: ita fieri potest, ut, si subito venerit, summa in eo pernicies sit, quod auxilii causa sit inventum [73]. Nihilque aliud fieri potest, quam ut primis diebus

67. *Sic, ne*] Linden. *sic, ut ne.*

68. *Tres, aut quatuor*] Linden. *tres quatuor.*

69. *Etiamnum*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Edit. I. & in Lindeniana. Perperam alii leg. *etiamnum ultra*; Ruellius, *etiam nunc non.*

70. *Levi*] Al *leni.*

71. *Immoratur*] Cod. Medic. I. *moratur.*

72. *Foetoremque quemdam oris, quem ὄζην*] Ita in suo Codice Morgagnus, nec aliter ego in Mediceis inveni; nisi quod plerique habent *quam* pro *quem*; omnesque *ozen* litteris Latinis. De Codicum fide si quis hoc loco dubitat, cum ratione dubitat. Lindenius leg. *fervoremque corporis, quem ζέσιν.* Sed Morgagno assentior: est non sine probabili specie Lindenii lectio; at veterum librorum testimonio caret. Nam Editiones ceterae cum allatis MSS. faciunt.

73. *Sit inventum*] Linden. *fuit inventum.*

bus bene abſtineatur [74] aeger; deinde, ſub deceſſu febris ejus, quae graviſſima eſt, cibum ſumat. At ubi certus circuitus eſt, facilius omnia illa tentantur; quia magis [75] proponere nobis & acceſſionum & deceſſionum vices poſſumus. In his autem, cum inveteraverunt, utilis fames non eſt: primis tantummodo diebus ea pugnandum eſt; deinde dividenda curatio eſt, & ante horror, tum febris diſcutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam ſubſalſam, & vomere eum cogere: nam fere talis horror ab iis oritur, quae biliosa in ſtomacho reſederunt. Idem faciendum eſt, ſi proximo quoque circuitu aeque acceſſit: ſaepe enim ſic discutitur. Jamque, quod genus febris ſit, ſcire licet. Itaque ſub exſpectatione proximae acceſſionis, quae inſtare tertia poteſt, deducendus in balneum eſt; dandaque opera, ut per tempus horroris in ſolio ſit. Si ibi quoque ſenſerit, nihilominus idem ſub exſpectatione quartae acceſſionis faciat: ſiquidem eo quoque modo ſaepe is diſcutitur [76]. Si ne balneum quidem profuit, ante acceſſionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere: ſiquidem ea quoque aſſumpta calorem movent, qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo, quo in frigore praeceptum eſt, antequam inhorreſcere poſſit, operiatur: fomentisque, ſed protinus validioribus [77], totum corpus circumdare convenit [78], maximeque involutis extinctis teſtis & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipſa veſtimenta perfundatur, cui aeque ex calefacientibus aliquid ſit adjectum; adhibeaturque frictio, quantam is ſuſtinere poterit, maximeque in manibus & pedibus [79]; & ſpiritum ipſe contineat. Neque deſiſtendum eſt, etiamſi horror eſt: ſaepe enim pertinacia juvantis malum corporis vincit. Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterumque vomere cogendus eſt; utendumque eisdem eſt, donec horror finiatur. Sed praeter haec ducenda alvus eſt, ſi tardius

74. *Abſtineatur*] Al. cum Caeſario *abſtineat.*

75. *Magis*] Ita in Codice Mediceo vetuſtiori; & infra, ut pridem adnotavit Rhodius in Lexico Scriboniano, *inveteraverunt.* Vulgo *facilius*, & *veteraverunt.* Sed Rittershuſius quoque ex conjectura, quam laudat Almeloveenius, malebat *inveteraverunt.*

76. *Is diſcutitur*] Ante Lindenium legebatur non *is*, ſed *id.* Fortaſſe tollendum eſt. Supra, his verbis, *dandaque opera*, alii addunt *eſt*, quod ego omiſi ex fide Codicis Medic. I.

77 *Sed protinus validioribus*] Particula adverſativa *ſed*, quam ego reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori (in ceteris, ut in Edit. Ruellii, eſt *ſe*) non vacat. Refertur ad locum illum capitis ſuperioris: *ſicca & calida fomenta, ſic, ne ſtatim vehementiſſimi calores incipiant, ſed paulatim increſcant.* Pro *validioribus*, Lindenius reponit *calidioribus*; ſed non eſt neceſſe. Ita in lib. 4. cap. 14. *admovere ſicca & calida fomenta oportet, ſed primo lenta, deinde validiora.*

78. *Circumdare convenit*] In Cod. Medic. I. *circumdet.* Fortaſſe *circumdetur.*

79. *Pedibus*] Codex Medic. I. *cruribus;* & ita habet in margine Conſtantini Editio. Infra idem Codex; *horret*, pro *horror eſt;* Lindenius, *horror redit.*

dius horror quiescet [80]: siquidem id quoque exonerato corpore prodest. Vltimaque post haec auxilia sunt [81] gestatio & frictio [82]. Cibus autem in ejusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem alvum praestet; caro [83] glutinosa; vinum, cum dabitur, austerum.

XIII. Haec ad omnes circuitus febrium pertinent: discernendae tamen singulae sunt, sicut rationem habent dissimilem. Si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere [84] oportet; tum cibis altero quoque die uti. Si res inveteraverit, post febrem experiri balneum & vinum; magisque si, horrore sublato, haec superest.

XIV. Si vero tertiana, quae ex toto intermittit, aut quartana est, mediis diebus, & ambulationibus uti oportet, aliisque exercitationibus, & unctionibus. Quidam ex antiquioribus [85] medicis Cleophantus, in hoc genere morborum, multo ante accessionem, per caput aegrum [86] multa calida aqua perfundebat, deinde vinum dabat. Quod, quamvis pleraque ejus viri praecepta secutus est Asclepiades, recte tamen praeteriit: est enim anceps. Ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionem dicit alvum duci oportere; quinto, post horrorem vomitum elicere; deinde post febrem, sicut illi mos erat, adhuc calidis dare cibum & vinum; sexto die, in lectulo detineri: sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id saepe fieri posse, verisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur [88]; tria remedia, vomitus, alvi ductionis, vini [89], per triduum, id est, die tertio, & quinto, & septimo tentare: nec [90] vinum, nisi post accessionem, die septimo bibat. Si vero

80. *Quiescet*] Aldina Edit. *quiescit.*

81. *Vltimaque post haec auxilia sunt*] Alii leg. *Vltima quoque*; Lindenius, *Vltima*. Ego sic reposui ex Cod. Medic. I. qui etiam *auxilia* habet, ut vulgo legitur. Nam reliqui sex habent *auxilio.*

82. *Frictio*] Constantinus, quod frictio posita jam sit, mallet *vectatio:* quasi haec non comprehendatur sub voce antecedenti *gestatio.* Lindenius leg. *ambulatio;* ut & ab aliis legi, Constantinus scribit. In MSS. nostris est *frictio*, vel *fricatio.*

83. *Caro &c.*] In Edit. Lindenii: *ac caro glutinosa. Vinum cum dabitur, austerum sit.*

84. *Abstinere*] In Codice Mediceo primo *abstineri.* Cap. 15. quoque in eodem Codice: *postero tertioque die abstineri.* Celsus adhibet utramque formam.

85. *Antiquioribus*] Codex Medic. I. *antiquis.*

86. *Per caput aegrum &c.*] Antea legebatur: *caput aegri &c.* Quae lectio orta est ex quodam mendo, quod in aliquibus MSS. deprehendi: in III. enim IV. V. VI. legitur, *per caput aegri.* Itaque *per* Editores sustulerunt. Ego locum restitui ex tribus reliquis Mediceis Codicibus. Ita cap. 20. *corpus &c. totum per caput perfundendum est* (aqua frigida) & cap. 23. *per caput multa aqua frigida perfundatur.* Ita enim ibi legendum ex antiquis Codicibus; non, ut est in Edit. Lindenii, *super caput multa &c.*

87. *Dare*] In Cod. Medic. I. *dari.*

88. *Vt hoc ipso ordine utamur*] Lindenius tollit *ut* & *utamur.* Caesarius haec verba parenthesi includit, & tollit *hoc.* Sed melius fortasse tollantur omnia; quamvis inveniuntur in MSS. Pro *utamur*, Vaticanus VI. habet *nitamur*, quod ita sit in Medic. I. a Palavicino.

89. *Vini*] Communiter legitur: *vini potus;* ex glossemate, ut ego puto. Vox *potus* non est in Codice Mediceo vetustiore.

vero primis diebus difcuffus morbus non eft, inciditque in vetuftatem, quo die febris exfpectabitur, in lectulo fe contineat; poft febrem perfricetur; tum, cibo affumpto, bibat aquam; poftero die, qui vacat, ab exercitatione unctioneque [91], aqua tantum contentus, conquiescat. Et id quidem optimum eft. Si vero imbecillitas urgebit, & poft febrem vinum, & medio die paulum cibi debebit affumere.

XV. Eadem in quartana facienda funt. Sed cum haec tarde admodum finiatur, nifi primis diebus difcuffa eft, diligentius ab initio praecipiendum eft, quid in ea fieri debeat. Igitur fi cui cum horrore febris acceffit, eaque defiit, eodem die & poftero tertioque continere fe debet, & aquam tantummodo calidam primo die poft febrem fumere; biduo proximo, quantum fieri poteft, ne hanc quidem. Si quarto die [92] cum horrore febris revertitur, vomere, ficut ante praeceptum eft; deinde poft febrem, modicum cibum fumere, vini quadrantem; poftero tertioque die abftinere, aqua tantummodo calida, fi fitis eft [93], asfumpta. Septimo die balneo frigus praevenire; fi febris redierit [94], ducere alvum; ubi ex eo corpus conquieverit, in unctione [95] vehementer perfricari; eodem modo fumere cibum & vinum [96]; biduo proximo fe abftinere, frictione fervata. Decimo die rurfus balneum experiri; &, fi poftea febris acceffit, aeque perfricari, vinum copiofius bi-

90. *Nec*] Codex modo allatus *ne;* deinde, ut alii quoque, *bibat*, non, ut Lindenius mutavit, *bibere*.

91. *Qui vacat, ab exercitatione unctioneque*] Poftero die, qui dies febre vacat (*vacuum tempus* appellat cap. 16.) poft exercitationem & unctionem conquiefcat, neque aliud affumat, praeter aquam. Ita hunc locum reftitui ex fide Codicis Medicei I. Alii leg. *quo cibo* (Lindenius, ut habet in margine Conftantinus, *quo a cibo*) *vacat, & ab exercitatione unctioneque &c.* Quae lectio falfum quid, & diffentaneum continet.

92. *Si quarto die*] In Edit. Lindenii: *quarto die, fi.*

93. *Si fitis eft*] Ita Lindenius, cui MSS. Codices plerique omnes fuffragantur. In Medic. I. tamen eft *fitiet;* ut alii legunt.

94. *Septimo die balneo frigus praevenire; fi febris redierit*] Ita in Codice Mediceo primo legitur locus hic, qui in aliis corruptus eft, cum quaedam librarii addiderint ex fuperioribus temere repetita. Cum Codice illo faciunt Vaticani duo, III. & V. nifi quod habent *octava*, pro *feptimo*. In Vaticano VI. quod Palavicinus fic repofuerit in Medic. I. legitur, *Septimo die balneo frigus praevenire, abftinere, continere fe debet, fi febris redierit;* & ita habent Editiones Caefarii, Juntae, & cum principe Florentina duae vetuftiffimae an. 1493. & 1497. Aliae, ut & Codices ceteri MSS. habent: *Septimo* (MSS. *VIII*, vel *octava*) *die balneo frigus praevenire, abftinere, continere fe debet, & aqua tantummodo calida fi fitiet:* (Linden. *fi fitis eft, uti*) *ac tum ita feptimo* (Egnat. Stephan. & Linden. *nono*) *die balneo frigus praevenire, fi* (Linden. *&, fi*) *febris redierit.* Plura lectione ifta turbantur, fed in primis dierum ratio. Itaque poftea, pro *decimo die*, Lindenius reponit *decimo tertio die;* fed perperam; ut oftendunt etiam verba illa, *fi tertio decimo die morbus remanebit*, quae infra funt.

95. *In unctione*] Alii *inunctione*, ut eft in Cod. Medic. I.

96. *Eodem modo fumere cibum & vinum*] Id eft, modicum cibum fumere, vini quadrantem; quemadmodum quarto die. Lindenius leg. *eodem modo fumere cibum, & vino biduo proximo fe abftinere:* fed perperam.

bibere. Ac sic [97] proximum est, ut quies tot dierum, & abstinentia cum ceteris, quae praecipiuntur, febrem tollant. Si vero nihilominus remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus; idque agendum, ut, quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam alvum, deinde abstinendum in septimum diem [98] dixit. Quod, ut sustinere aliquis possit, tamen, etiam febre liberatus, vix refectioni valebit: adeo, si febris saepius accesserit, concidet. Igitur si tertio decimo die morbus manebit [99], balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit; nisi interdum jam horrore discusso: horror ipse per ea, quae supra scripta sunt [1], expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi, & vehementer perfricari; cibum & validum, & fortiter assumere; vino uti quantum [2] libebit: postero die, cum satis quieverit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum capere [3] sine vino: tertio die abstinere. Quo die vero febrem exspectabit, ante surgere, & exerceri, dareque operam [4], ut in ipsam exercitationem febris tempus incurrat: sic enim saepe illa discutitur. At si in opere occupavit, tum demum se recipere. In ejusmodi valetudine, medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si venter adstrictus est, solvendus est. Sed haec facile validiores faciunt: si imbecillitas occupavit, pro exercitatione gestatio est: si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est: si haec quoque vehemens onerat, intra quietem & unctionem & cibum sistendum [5] est: dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat. Nam quartana neminem jugulat: sed si ex ea facta quoti-

97. *Ac sic &c.*] Ita hic locus in margine Editionis Constantini ab eo restitutus legitur; itemque in Editione Lindenii. Alii leg. *ac si proximum est quies tot dierum, ut abstinentia*; quemadmodum a Palavicino correctum est in Codice Mediceo I. Is enim Codex ita habet: *Ac proximum est tot dierum ut abstinentia.* Codices alii: *Ac si proximum est quies tot dierum & abstinentia.*

98. *In septimum diem*] Ita ex Codice Mediceo I. & Editione Lindeniana. Alii leg. *usque in septimum diem.*

99 *Manebit*] Al. *remanebit.*

1. *Per ea, quae supra scripta sunt*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *per eadem, quae supra praescripta sunt.*

2. *Quantum*] Linden. *quanto.*

3. *Capere*] Ita ex Codice Mediceo I. Al. *accipere.* Lib. 1. cap. 3. *semel die cibum capere;* lib. 4. cap. 19. *paulum cibi capere.* Legitur & *accipere* cap. 19. hujus libri; sed alia significatione: *si cibum non accipit;* id est, si respuit, fastidit, aversatur; quemadmodum cap. 18. *idque* (veratrum) *si in potione non accipit, pani adjiciendum est.* Haud tamen contendo, *cibum accipere* pro *cibum capere* dici non posse.

4. *Dareque operam*] Alii addunt *non oportet;* & sententiam pervertunt. Lindenius leg. *dareque operam oportet.* Sed nihil opus est verbo *oportet*, cum supra sit *oportebit.* Ego secutus sum Codicem Mediceum I. atque ita Scaliger quoque legendum putabat.

5. *Sistendum*] Lindenius reponit *consistendum.* Ego veterem lectionem retineo, quae Codicis Medicei I. testimonio comprobatur. Fortasse tamen legendum est *subsistendum*, quia alii

tidiana eſt, in malis aeger eſt: quod tamen, niſi culpa vel aegri ve curantis, numquam fit.

XVI. At ſi duae quartanae ſunt, neque eae [6], quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt; aut ex toto quieſcere opus eſt, aut, ſi id difficile eſt, leniter ambulare; conſidere [7] diligenter involutis pedibus & capite; quoties febris acceſſit & deſiit, cibum modicum ſumere, & vinum; reliquo tempore, niſi imbecillitas urget, abſtinere. At ſi duae febres pene junguntur, poſt utramque cibum ſumere: deinde vacuo tempore, & moveri aliquid, & poſt unctionem cibo uti. Cum vero vetus quartana raro, niſi vere, ſolvatur; utique eo tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod valetudinem impediat. Prodeſtque in vetere quartana, mutare ſubinde victus genus; a vino ad aquam, ab aqua ad vinum, a lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire; eſſe radicem, deinde vomere; jureve pulli gallinacei ventrem reſolvere; oleo ad frictiones adjicere calefacientia; ante acceſſionem ſorbere, vel aceti cyathos duos, vel unum ſinapis cum tribus Graeci vini ſalſi, vel miſta paribus portionibus, & in aqua diluta, piper, caſtoreum, laſer, myrrham. Per haec enim ſimiliaque corpus agitandum eſt, ut moveatur ex eo ſtatu, quo detinetur. Si febris quievit, diu meminiſſe ejus diei convenit; eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem. Facile enim revertitur, niſi a ſano quoque aliquamdiu timetur.

XVII. At ſi ex quartana, quotidiana facta eſt, cum id vitio [8] inciderit, per biduum abſtinere oportet, & frictione uti [9]; aquam tantummodo veſpere potui dare [10]. Tertio die ſaepe fit, ne febris accedat: ſed ſive fuit, ſive non fuit, cibus poſt acceſſionis tempus eſt dandus; & ſi manet [11], per biduum abſtinentia, quanta maxima imperari corpori poteſt, & frictione quotidie utendum eſt.

XVIII. Et febrium quidem curatio [12] expoſita eſt. Superſunt vero alii

alii Codices habent *ſuſtinendum*. Cap. 20. hujus libri: *in iisdem ſorbitionibus ſubſiſtendum*.

6. *Neque eae*] Caeſarius, & Lindenius omittunt *eae*.

7. *Conſidere*] In Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae legitur, *hinc conſidere*: & paulo infra, pro *moveri aliquid*, *moveri aliquantum*.

8. *Vitio*] Culpa vel aegri, vel curantis; ut dixit cap. 15. Lindenius leg. *initio*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: ſed perperam. Codices noſtri omnes habent *vitio*.

9. *Et frictione uti*] Ita in Codice Mediceo I. Alii omittunt particulam *&*. Lindenius leg. *veſpere frictione uti*.

10. *Aquam tantummodo veſpere potui dare*] In Codice Mediceo I. ita legitur: *veſpere tantummodo aquam potui dare*: in Edit. Linden. *& aquam tantummodo potui dare*.

11. *Et ſi manet*] Ita ex Lindenio. Cum tamen antiqui Codices habeant *at ſi manet*, fortaſſe legendum *ac ſi manet*. Nam *at* in iisdem ſaepe ſcriptum eſt pro *ac*. Infra, pro *quanta maxima*: quidam leg. *quanta maxime*.

12. *Curatio*] Ita Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius. Antiqui libri habent *ratio*; ſed, ut

alii corporis affectus, qui huic ſuperveniunt; ex quibus eos, qui certis partibus aſſignari non poſſunt [13], protinus jungam. Incipiam ab inſania, primamque hujus ipſius partem aggrediar, quae & acuta, & in febre eſt: φρένησιν [14] Graeci appellant. Illud ante omnia ſcire oportet, interdum in acceſſione aegros deſipere, & loqui aliena. Quod non quidem leve eſt; neque incidere poteſt, niſi in febre vehementi: non tamen aeque peſtiferum eſt: nam plerumque breve eſſe conſuevit, levatoque acceſſionis impetu, protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud deſiderat, quam quod in curanda febre praeceptum eſt. Phreneſis vero tum demum eſt, cum continua dementia eſſe incipit; aut cum aeger, quamvis adhuc ſapiat, tamen quaſdam vanas imagines accipit: perfecta eſt, ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Ejus autem plura genera ſunt: ſiquidem ex phreneticis alii hilares, alii triſtes ſunt; alii facilius continentur, & intra verba deſipiunt, alii conſurgunt [15], & violenter quaedam manu faciunt; atque ex his ipſis, alii nihil niſi impetu peccant, alii etiam artes adhibent, ſummamque ſpeciem ſanitatis in captandis malorum operum occaſionibus praebent; ſed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos, qui intra verba deſipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare aſperioribus coercitionibus ſupervacuum eſt: eos vero [16], qui violentius ſe gerunt, vincire convenit; ne vel ſibi vel alteri noceant. Neque credendum eſt, ſi vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, quamvis [17] prudenter & miſerabiliter loquitur; quoniam is dolus inſanientis eſt. Fere vero antiqui tales aegros in tenebris habebant; eo quod illis contrarium eſſet, exterreri, & ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid judicabant. At Aſclepiades, tamquam tenebris ipſis terrentibus, in lumine habendos eos dixit [18]. Neutrum autem [19] perpetuum eſt: alium enim lux,

ut videtur, mendoſe. Haec enim iis reſpondere debent, quae ſub initium 3. capitis leguntur: *Sequitur vero curatio febrium.*

13. *Non poſſunt*] Lindenius leg. *poſſunt*, ſublata negatione; quod Conſtantino placebat. Verum Morgagnus, qui in omnibus ſuis libris, quibuscum & noſtri conſentiunt, eam particulam invenit, ipſius Celſi teſtimonio retinendam eſſe oſtendit, ita de his morbis initio libri proximi ſcribentis: *Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita ſunt, ut iis certae ſedes aſſignari non poſſint.*

14. Φρένησιν] Ita ex antiquis libris. Al. φρενῖτιν; & infra *Phrenitis.*

15. *Conſurgunt*] Linden. *inſurgunt.*

16. *Vero*] Codex Mediceus I. non habet particulam hanc.

17. *Dum levari vinculis cupit, quamvis &c.*] *Quamvis* pro *quantumvis.* In libris editis ita legitur: *dum levari vinculis cupit, ſanum jam ſe fingat, quamvis* &c. infra vero *loquatur.* Ego, quamquam quatuor illa verba in plerisque MSS. inveni, malui tamen vetuſtiſſimo Mediceo credere, qui ea omittit. Porro *loquitur* Codex is habet, non *loquatur.*

18. *Eos dixit*] Ita ex Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus, & Lindenii Editione. Alii leg. *eſſe dixit*, ut eſt in Mediceo IV. & in V.

19. *Autem*] Ita ex Cod. Medic. I. Al. *tamen.*

lux, alium tenebrae magis turbant; reperiunturque, in quibus nullum discrimen deprehendi, vel hoc, vel illo modo possit. Optimum itaque est, utrumque experiri; & habere eum, qui tenebras horret, in luce; eum, qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, aeger, si vires habet, loco lucido; si non habet, obscuro continendus est. Remedia vero adhibere, ubi maxime furor urget, supervacuum est: simul enim febris quoque increscit. Itaque tum nihil nisi continendus aeger est: ubi vero res patitur, festinanter subveniendum est. Asclepiades perinde esse dixit, his sanguinem mitti, ac si trucidentur; rationem hanc secutus, quod neque insania esset, nisi febre [20] intenta; neque sanguis, nisi in remissione ejus, recte mitteretur. Sed ipse [21] in his somnum multa frictione quaesivit; cum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remissione ejus utilis sit. Itaque hoc quoque auxilium debuit praeterire. Quid igitur est? Multa in praecipiti periculo recte fiunt, alias omittenda. Et continua [22] quoque febris habet tempora, quibus, etsi non remittit, non tamen crescit: estque hoc, ut non optimum, sic tamen secundum [23] remediis tempus [24]. Quod si vires aegri patiuntur, sanguis quoque mitti debet. Minus deliberari [25] potest, an alvus ducenda sit. Tum, interposito die, convenit caput ad cutem tondere; deinde aqua fovere, in qua verbenae aliquae decoctae sint ex reprimentibus [26]; aut prius fovere, deinde tondere [27], & iterum fovere; ac novissime rosa ca-

20. *Febre*] Lindenius leg. *cum febre.*

21. *Sed ipse &c.*] Lindenius ita leg. *Ipse in his somnum multa frictione quaesivit. Sed cum & intentio febris somnum impediat; & frictio non, nisi in remissione ejus, utilis sit: hoc quoque auxilium debuit praeterire.*

22. *Continua*] *Continuata* legitur in MSS. & in Editionibus omnibus, praeter Lindenianam.

23. *Vt non optimum. sic tamen secundum &c.*] Hoc tempus, quamvis non optimum, tamen idoneum remediis est. Illustrant hunc locum, quae de sanguinis missione Celsus scripsit lib. 2. cap. 10. *Quod si vehemens febris urget, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est. Exspectanda ergo remissio est; si non decrescit, sed crescere desiit, neque speratur remissio, tum quoque, quamvis pejor, sola tamen occasio non omittenda est.* Ceterum, cum *ut* hoc loco sit pro *quamvis*, eique *tamen* respondeat, particula *sic* vacare videtur. Neque tamen tollere ausim: nam eadem constructio occurrit in lib. 8. cap. 14. *Ex ejusmodi casibus, ut tardius, quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur.* Lindenius leg. *ut non optimum, sic satis tamen secundum &c.* Sed adverbium *satis*, neque inveni in Codicibus MSS. neque necessarium puto.

24. *Remediis tempus*] Al. *remedii tempus*; quidam, *remedii genus.*

25. *Minus deliberari*] Sic restitui ex MSS. Vulgo praemittitur *Nec*, ut habet Vaticanus VI. quod nempe Palavicinus particulam istam addiderit in Mediceo I. ex quo aliquis eamdem in IV. posuit supra *minus*. Pro *deliberari*, Lindenius leg. *dubitari.*

26. *Ex reprimentibus*] Olim legebatur: *vel ex reprimentibus*; ut est in MSS. Lindenius sustulit *vel*; Constantinus, *vel aliud ex reprimentibus*, legendum existimavit. Ego a Lindenio standum puto. Nam & lib. 4. cap. 24. legitur: *aqua egelida, in qua lentiscus, aliave ex reprimentibus verbena decocta sit.*

27. *tondere*] *Radere* est in Cod. Mediceo I. & in margine Edit. Constantini.

caput naresque implere: offerre etiam naribus rutam, ex aceto contritam; movere sternutamenta medicamentis in id [28] efficacibus. Quae tamen facienda sunt in iis, quibus vires non desunt. Si vero imbecillitas est, rosa tantum caput, adjecto serpyllo, similive aliquo, madefaciendum est. Vtiles etiam in quibuscumque viribus herbae duae sunt, solanum & muralis; si simul [29] ex utraque succo expresso caput impletur [30]. Cum se febris remiserit, frictione utendum est; parcius tamen in iis, qui nimis hilares, quam in iis, qui nimis tristes sunt. Adversus omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cujusque natura necessarium est. Quorumdam enim vani metus levandi sunt; sicut in homine praedivite famem timente incidit [31], cui subinde falsae haereditates nuntiabantur: quorumdam audacia coercenda est; sicut in iis fit, in quibus continendis plagae quoque adhibentur: quorumdam etiam intempestivus risus objurgatione & minis finiendus [32]: quorumdam discutiendae tristes cogitationes; ad quod symphoniae, & cymbala, strepitusque proficiunt. Saepius tamen assentiendum, quam repugnandum est; paulatimque, & non evidenter, ab iis, quae stulte dicentur, ad meliora mens adducenda [33]. Interdum etiam elicienda ipsius intentio; ut fit in hominibus studiosis litterarum, quibus liber legitur, aut recte, si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit: emendando enim convertere animum [34] incipiunt. Quin etiam recitare, si qua meminerunt, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt ii, qui inter epulantes eos collocarunt. Omnibus vero sic affectis somnus & difficilis, & praecipue necessarius est: sub hoc enim plerique sanescunt. Prodest ad id, atque etiam ad mentem ipsam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum [35]. Si nihilominus vigilant, quidam [36] somnum moliuntur po-

28. *In id*] Constantinus mallet *ad id*, immo ita edidit Lindenius. Attamen Editiones vetustae, & Codex Medic. I. aliique habent *in id*. Ita Columella lib. 7. R. R. cap. 8. *cratibus in hoc factis*, id est, ad hoc.

29 *Si simul*] Particula *si*, quae in Edd. vetustis & in Medic. I. aliisque Codicibus deest, additur in Lindeniana; & recte quidem.

30. *Impletur.*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *impleatur*.

81. *Incidit*] Quidam cum Caesario leg. *accidit*.

32. *Finiendus*] Antea legebatur: *prohibendus est*. Mihi magis placet *finiendus*, quo modo legitur in Cod. Medic. vetustiori: in quo *est* additur in versuum intercapedine; ideoque alienum judico.

33. *Mens adducenda*] *Adducenda* legendum ex Codice Mediceo modo allato, non *abducenda*, ut omnes vulgo Alii interjiciunt *ejus:* quam vocem habent etiam Codices Medicei; sed Lindenius recte omittit, ut & *est*, quod alii addunt.

34. *Convertere animum*] In Editione Linden. *advertere*, pro *convertere*, quod est in Editionibus vetustis & in MSS. Mediceis.

35. *Datum*] Codex Medic. I. *additum*.

36. *Vigilant, quidam*] Ita Lindenius. Alii leg. *vigilant ii* (vel *hi*) *quidam*. In Codice modo allato est: *vigilat quidam*.

potui dando aquam, in qua papaver, aut hyoscyamus decocta sit 37: alii mandragorae mala pulvino subjiciunt: alii vel amomum, vel sycamini lacrimam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio: sed cum Graeci morum συκάμινον 38 appellant, mori nulla lacrima est. Sic vero significatur lacrima arboris in Aegypto nascentis, quam ibi μοροσύκον 39 appellant. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua spongia 40 os & caput subinde fovent. Asclepiades ea supervacua esse dixit; quoniam in lethargum saepe converterent 41. Praecepit 42 autem, ut primo die, a cibo, potione, somno abstineretur; vespere ei daretur potui aqua; tum frictio admoveretur lenis, ut ne manum quidem, qui perfricaret 43, vehementer imprimeret; postero deinde die, iisdem omnibus factis, vespere ei daretur sorbitio & aqua 44, rursusque frictio adhiberetur: per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut, illo consitente, nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum

37. *Hyoscyamus decocta sit*] Alii leg. *hyoscyamos* Graeca terminatione, ut est in MSS. Mediceis reliquis. In primo est *hyoscyamon*; sed in omnibus *decocta sit.* Ab Egnatio ὑοσκύαμος Graecis litteris scribitur. In lib. 2. cap. 33. legitur *hyoscyamum* neutro genere & Latina terminatione; sed locus omnino certus non est. Latine effertur sine controversia lib. 5. cap. 27. sect. 14. sed in quarto casu, ut cujus generis sit, non appareat. Sexies praeterea haec vox occurrit apud Celsum, sed ubique in secundo casu; ut de genere aeque nihil constet. Lindenius ex Constantini emendatione hic leg. *hyoscyamus decocta sint.* Sed *sit* retinere quid vetat? Vt enim pluribus in locis *hyssopum* genere neutro invenitur, sed tamen & *hyssopus cocta* invenitur in lib. 4. cap. 4. sect. 2. sic fortasse & *hyoscyamum* neutro genere dicitur, & *hyoscyamus* foeminino.

38. Συκάμινον] Haec vox Latinis litteris scribitur in Codice Medic. I. & in Edd. priscis: in Edit. Caesarii est *Sycaminum.* In Lindeniana hic locus ita legitur: *Sed cur Graeci morum συκάμινον appellant, cum mori nulla lachryma sit? Sic vero &c.* Ego antiquis Codicibus standum puto: mallim tamen legere, *appellent.*

39. Μοροσύκον] Graecis litteris scripsi vocem hanc, secutus Editionem Aldinam; in qua tamen est μαρύσυκον. Editiones priscae aliaeque plures habent litteris Latinis; ut & Codices MSS. atque alii quidem cum vetustiori, *morosycon*, alii mendose, *moronscyon.* Stephanus & Lindenius leg. συκόμορον; quod est etiam, sed Latinis litteris, in margine Editionis Constantinianae. Hi Ruellium secuti sunt. Videndum est, quid secutus sit Ruellius ipse: quia, si ex conjectura sic reposuit, ea non ita certa videtur, ut optimorum Codicum auctoritati anteferenda sit. Nam Dioscorides quidem, & Galenus hanc arborem συκόμορον appellant, nomine ex συκῆ & μορέα conflato (quamvis quidam συκομῶρον apud Dioscoridem scribendum putant) hinc tamen non sequitur, alios μοροσύκον inversis vocibus appellare non potuisse. Fortasse Ruellii lectionem comprobarent verba illa lib. 5. cap. 18. sect. 7. *sycamini, quam alias sycomorum vocant, lacrimae &c.* nisi suspectus locus esset.

40. *Spongia*] Linden. *cum spongia.*

41. *Converterent*] Linden. *convertunt.* Sed in Medic. I. & Vatic. VI. est *converterent*; in MSS. ceteris, ut & quaedam Editiones habent, *compellerent.* Neque imperfectum hoc prorsus improbandum est; non deerit fortasse tamen, qui suspicetur corruptum esse ex praeterito *converterunt* vel *converterint.*

42. *Praecepit*] In multis MSS. *praecipit.*

43. *Vt ne manum quidem, qui perfricaret*] Antea legebatur: *ita ut ne manum quidem, qui fricaret.* Ego sic reposui ex Codice Medic. vetustiori.

44. *Sorbitio & aqua*] *Sorbitio ex aqua* nonnulli legunt cum Caesario: sed sequendi non sunt.

tum demum illis medicamentis arceſſendus eſt: habita ſcilicet eadem moderatione, quae hic quoque neceſſaria eſt, ne, quem obdormire volumus, excitare poſtea non poſſimus. Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus 45 juxta cadens; vel geſtatio poſt cibum, & noctu; maximeque ſuſpenſi lecti motus. Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante miſſus eſt, neque mens conſtat, neque ſomnus accedit, occipitio inciſo cucurbitulam admovere; quae quia levat morbum, poteſt etiam ſomnum 46 facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda eſt: nam neque implendus aeger eſt, ne inſaniat; neque jejunio utique vexandus, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus eſt 47 cibo infirmo, maximeque ſorbitione, potione aquae mulſae, cujus ternos cyathos bis hieme, quater aeſtate 48 dediſſe ſatis eſt.

Alterum inſaniae genus eſt, quod ſpatium longius recipit; quia fere ſine febre incipit, leves deinde febriculas excitat. Conſiſtit 49 in triſtitia, quam videtur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio ſanguinis eſt: ſi quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia; ſecunda, per album veratrum vomitumque purgatio. Poſt utrumlibet, adhibenda bis die frictio eſt; ſi magis valet, frequens etiam exercitatio; in jejuno vomitus: cibus, ſine vino, dandus ex media materia eſt. Quam quoties poſuero, ſcire licet, etiam ex infirmiſſima dari poſſe; dum ne ea ſola quis utatur: valentiſſima 50 tantummodo eſſe removenda. Praeter haec, ſervanda alvus eſt quam tenerrima; removendi terrores, & potius bona ſpes afferenda; quaerenda delectatio ex fabulis, ludiſque, quibus maxime capi ſanus aſſueverat; laudanda, ſi qua ſunt, ipſius ope-

45. *Silanus*] Corrupta eſt vox haec in Codicibus multis. *Silanus* recte legitur in Mediceo I. & aliis nonnullis. De hac voce Morgagnus, pro ſua multiplici eruditione, pluribus ſcripſit Epiſt. I. in Celſum; quam omnino vide. Ceterum vocabuli origo non eſt fortaſſe ex Arabo *ſilan*, ut Erpenius & Voſſius exiſtimarunt; ſed ex Graeco σωλὴν, quod canalem ſive tubum ſignificat: mutato a Latinis ω in *i*, &, quod in aliis quoque vocibus, Doricorum more, factitarunt, η in α.

46. *Etiam ſomnum*] Lindenius non recte omittit *etiam*, quod ego in MSS. omnibus inveni. Idem infra legit: *nam neque aeger eſt implendus ne inſaniat: neque jejunio utique vexandus eſt.* Sed & alii omnes addunt *eſt*, poſt *vexandus*. Ego illud expuli, fidem ſecutus Codicis Medicei I.

47. *Opus eſt*] Ita in Cod. Medic. I. Addunt *autem*. Deinde lego *potione*, ut alii omnes, praeter Lindenium, qui habet *& potione.*

48. *Ternos cyathos bis hieme, quater aeſtate*] Terni cyathi dandi ſunt, quotieſcumque potio dari debet; bis autem hieme, quater aeſtate dediſſe ſatis eſt. Lindenius contra Editiones vetuſtas, a quibus nihil variant Medicei Codices, ſic mutavit: *ternos cyathos hieme, aeſtate vero quatuor &c.*

49. *Conſiſtit*] Antea legebatur: *& conſiſtit.* Ego *&* omiſi ex fide Codicis Medic. I.

50. *Valentiſſima*] Haec lectio proba eſt, & MSS. Mediceis confirmatur. Sic lib. 2. cap. 18. ſub finem; *quae valentiſſima ſunt.* Lindenius legit, *valentiſſimam*, deinde, *removendam;* ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Supra, pro *ſcire licet*, in Codice Mediceo I. legitur *ſcire licebit.*

opera, & ante oculos ejus ponenda; leviter objurganda vana triſtitia; ſubinde admonendus, in iis ipſis rebus, quae ſolicitant, cur non potius [51] laetitiae, quam ſolicitudinis cauſa ſit. Si febris quoque acceſſit, ſicut aliae febres curanda eſt.

Tertium genus inſaniae eſt ex his longiſſimum; adeo ut vitam ipſam non impediat: quod robuſti corporis eſſe conſuevit. Hujus autem ipſius [52] ſpecies duae ſunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur [53]; quales inſanientem Ajacem vel Oreſtem percepiſſe poëtae ferunt [54]: quidam animo deſipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum eſt, triſtes, an hilares ſint. In triſtitia, nigrum veratrum dejectionis cauſa; in hilaritate, album, ad vomitum excitandum, dari debet: idque, ſi in potione non accipit, pani adjiciendum eſt, quo facilius fallat. Nam ſi bene ſe purgaverit, ex magna parte morbum levabit. Ergo etiam ſi ſemel datum veratrum parum profecerit, interpoſito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leviorem eſſe morbum cum riſu, quam ſerio inſanientium. Illud quoque perpetuum eſt in omnibus morbis; ubi ab inferiore parte purgandus aliquis eſt, ventrem ejus ante ſolvendum eſſe; ubi a ſuperiore, comprimendum. Si vero conſilium inſanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, vinculis, plagis coërcendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediſcere aliquid, & meminiſſe: ſic enim fiet, ut paulatim metu cogatur conſiderare, quid faciat. Subito etiam terreri, & expaveſcere, in hoc morbo prodeſt; & fere quidquid animum vehementer perturbat [55]. Poteſt enim quaedam fieri mutatio, cum ab eo ſtatu mens, in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiam, is ipſe [56] ſine cauſa ſubinde rideat, an moeſtus demiſſusque ſit: nam demens hilaritas [57] terroribus iis, de quibus ſupra dixi, melius curatur: ſi nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, ſed multa bis die frictio; item per caput [58] aqua frigi-

51. *Cur non potius*] In Codice Medic. I. omittitur *non*, ſine ſententiae detrimento; & ſupra, pro *quibus maxime*, translatis verbis, habetur, *maxime quibus*.

52. *Ipſius*] Vox haec deeſt in Edit. Lindenii, & in quibusdam MSS.

53. *Falluntur*] Lindenius, *fallunt;* ſed perperam, ut & verba oſtendunt; *ſi imagines fallunt;* quae mox ſequuntur.

54. *Quales inſanientem Ajacem vel Oreſtem percepiſſe poëtae ferunt*] Sic reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Communiter legebatur: *qualem inſanientem Ajacem vel Oreſtem poëtarum fabulae ferunt;* ut eſt in ceteris Codicibus Mediceis.

55. *Perturbat*] *Turbat* eſt in Cod. Medic. I.

56. *Is ipſe*] Antea legebatur: *ſi ipſe;* ut eſt in Cod. modo allato. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus.

57. *Demens hilaritas*] Lindenius aliique, Caeſarium ſecuti, reponunt *dementis*, pro *demens*. Sed non eſt neceſſe mutare, antiquis Codicibus invitis.

58. *Per caput*] Ita in omnibus MSS. & in Edd. vetuſtis; ut Lindenii lectio, *ſuper caput*, minus probanda ſit.

frigida infuſa, demiſſumque corpus in aquam & oleum. Illa communia ſunt: inſanientes vehementer exerceri debere; multa frictione uti; neque pinguem carnem, neque vinum aſſumere; cibis uti poſt purgationem, ex media materia, quam leviſſimis; non oportere eſſe vel ſolos, vel inter ignotos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant; mutare debere regiones, & ſi mens redit, annua peregrinatione eſſe jactandos.

Raro, ſed aliquando tamen, ex metu delirium naſcitur. Quod genus inſanientium, ſpecie ſimile, ſimilique [59] victus genere curandum eſt: praeterquam quod in hoc inſaniae genere ſolo recte vinum datur.

XII. His morbis [60] praecipue contrarium eſt id genus, quod καρδιακὸν a Graecis nominatur; quamvis ſaepe ad eum phrenetici transeunt: ſiquidem mens in illis labat [61], in hoc conſtat. Id autem nihil aliud eſt, quam nimia imbecillitas corporis, quod, ſtomacho languente, immodico ſudore digeritur. Licetque protinus ſcire id eſſe, ubi venarum exigui imbecillique pulſus ſunt; ſudor autem ſupra conſuetudinem, & modo, & tempore, ex toto thorace, & cervicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus ſiccioribus, atque frigentibus [62]. Acutique [63] morbi genus eſt. Curatio prima eſt, ſupra praecordia imponere, quae reprimant [64], cataplasmata: ſecunda, ſudorem prohibere. Id praeſtat acerbum oleum, vel roſa, vel melinum, aut myrteum: quorum aliquo corpus leniter perungendum, ceratumque ex aliquo horum tum imponendum eſt. Si ſudor vincit, delinendus homo eſt vel gypſo, vel argenti ſpuma, vel Cimolia creta, vel etiam [65] ſubinde horum pulvere reſpergendus. Idem praeſtat pulvis ex contritis aridi [66] myrti vel rubi foliis, aut ex auſteri & boni vini arida faece: pluraque ſimilia ſunt, quae ſi deſunt, ſatis utilis eſt quilibet ex via pulvis injectus. Super haec vero, quo minus cor-

59. *Specie ſimile, ſimilique*] Locum hunc, qui in Edd. vetuſtis & in MSS Mediceis ita legitur: *ſpecie ſimilique;* Conſtantinus, vocem *ſimile* interjiciendo, in integrum reſtituere conatus eſt, ejusque conjecturam Lindenius in contextum recepit. Sed locus fortaſſe adhuc integer non eſt.

60. *His morbis*] Al. *Huic morbo.*

61. *Labat*] Huic verbo reſpondet *conſtat*, quod ſequitur. Igitur *labat* legendum, tum hic, tum lib. 2. cap. 7. *his mens labat;* ex fide omnium noſtrorum Codicum; non *laborat*, ut utrobique habet Lindenii Editio. Neque particula *vero*, quam hic praemittit Lindenius, invenitur in iis Codicibus.

62. *Frigentibus*] Linden. *frigidis.*

63. *Acutique*] Ego ſic repoſui ex Codice Mediceo vetuſtiori, pro *Acuti id*, ut eſt in Edit. Lindenii. Alii leg. *At ubi id morbi genus eſt, curatio &c.* ſed male.

64. *Reprimant*] Lindenius leg. *reprimunt;* poſtea, *cohibere*, pro *prohibere.*

65. *Vel etiam*] Lindenius omittit *etiam.*

66. *Aridi*] Lindenius leg. *aridae.* Ego *aridi* inveni in MSS. ſed videtur legendum *aridis.* Sic lib. 5. cap. 23. ſect. 3. *aridorum roſae foliorum;* lib. 6. cap. 18. ſect. 9. *malicorium cum aridis roſae foliis contritum.*

corpus insudet, levi veste debet esse contectus, loco [67] non calido, fenestris patentibus, sic, ut perflatus quoque aliquis accedat. Tertium auxilium est, imbecillitati jacentis cibo vinoque succurrere. Cibus non multus quidem, sed saepe tamen nocte ac die dandus est; ut nutriat, neque oneret. Is esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus. Nisi si necesse est [68], ad vinum festinare non oportet: si verendum est, ne deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue, meraculum [69], egelidum subinde & liberaliter dandum est; adjecta polenta, si modo is aeger parum cibi assumit: idque vinum esse debet, neque nullarum virium, neque ingentium; recteque tota die ac nocte, vel tres [70] heminas aeger bibet; si vastius corpus est, plus etiam. Si cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida convenit, & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum sponte vomere oportet; rursusque post vomitum cibum sumere. Si ne id quidem [71] manserit, sorbere vini cyathum, interpositaque hora, sumere alterum [72]. Si id quoque stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis superillinendum est; qui, ubi inaruerunt, efficiunt, ut vinum in stomacho contineatur, exque eo toti corpori calor, venisque vis redeat. Vltimum auxilium est, in alvum ptisanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere [73]: siquidem id quoque vires tuetur. Neque alienum est, naribus quoque aestuantis admovere, quod reficiat; id est, rosam [74] & vinum: & si qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fovere. Per quae si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit jam tempus ipsum esse praesidio. Vbi in tuto esse videtur, verendum tamen est, ne [75] in eamdem imbecillitatem cito recidat: itaque, vino tantum [76] remoto, quotidie validiorem cibum debet assumere, donec satis virium corpori redeat.

XX.

67. *Loco*] In Edit. Linden. *positusque loco*. Sed Lindenium fortasse minus fidelis Codex fefellit. Nostri non habent *positusque*.

68. *Nisi si necesse est*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Nisi autem necesse est*.

69. *Meraculum*] Ita in Edit. Lindenii & in Codice modo allato. Al. *meracum*.

70. *Vel tres*] Scilicet etiam tres. Hanc lectionem Codd. Medicei confirmant. In Edit. Lindenii & in margine Constantinianae, *duas vel tres*.

71. *Ne id quidem*] Ita in Editionibus vetustis, & in Codicibus MSS. Lindenius leg. *ne is quidem*. Sed non est opus mutatione ista.

72. *Alterum*] Cyathum. Lindenius reponit *iterum*; quod minus probandum est, neque in ullo Codice inveni.

73. *Indere*] Codices Medicei, praeter primum, *inicere*, ut habent Aldina, & Ruellii Editio: neque est in Codicibus illis vox antecedens, *partibus*.

74. *Id est, rosam*] In Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae, *ut est rosa*; in Cod. Medic. I. *id est rosa*; in quo deinde omittitur *&* ante *si qua*.

75. *Ne*] Linden. *ut ne*.

76. *Tantum*] Codex Medic. I. *tantummodo*.

XX. Alter quoque morbus eſt, aliter phrenetico contrarius. In eo difficilior ſomnus, prompta ad omnem audaciam mens eſt: in hoc 77 marcor, & inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas. Λήθαργον Graeci nominant. Atque id 78 quoque genus acutum eſt, & niſi ſuccurritur, celeriter jugulat. Hos aegros quidam ſubinde excitare nituntur, admotis iis, per quae 79 ſternutamenta evocantur, & iis, quae odore foedo movent; qualis eſt pix cruda, lana ſuccida, piper, veratrum, caſtoreum, acetum, allium, cepa. Juxta etiam 80 galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu cervinum; ſi id non eſt 18, quodlibet aliud. Haec enim cum comburuntur, odorem foedum movent 82. Tharrias vero quidam, acceſſionis id malum eſſe dixit, levarique, cum ea deceſſit: itaque eos, qui ſubinde excitant, ſine uſu male habere. Intereſt autem, in deceſſione expergiſcatur aeger, an, cum febris non levetur 83 aut levata quoque ea ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei, ut ſopito, ſupervacuum eſt: neque enim vigilando melior fit; ſed per ſe, ſi melior eſt, vigilat. Si vero continens ei ſomnus eſt, utique excitandus eſt; ſed iis temporibus, quibus febris leviſſima eſt, ut & excernat aliquid, & ſumat. Excitat autem validiſſime repente aqua frigida infuſa. Poſt remiſſionem itaque 84, perunctum oleo multo corpus 85, tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, ſi aequalis aegro ſpiritus erit, ſi mollia praecordia: ſin aliter haec erunt, ea potiora, quae ſupra comprehenſa ſunt. Et, quod ad ſomnum quidem pertinet, commodiſſima haec ratio eſt. Medendi autem cauſa, caput radendum; deinde poſca fovendum eſt, in qua 86 laurus, aut ruta

77. *In hoc*] Alii praemittunt *at;* quam particulam Cod. Medic. I. non habet, & omittit Lindenius. Is ſupra cum eodem Codice habet *In eo*, pro *In illo*, ut alii legunt.

78. *Nominant. Atque id*] *Nominarunt. Id;* deinde, *Proinde ex eo aegros quidam excitare*, pro *aegros quidam ſubinde excitare.* Codices noſtri utroque loco faciunt contra Lindenium, ut & infra, ubi ille habet *pix uſta*, pro *pix cruda*, & ubi omittit *aut pilos.*

79. *Per quae*] Al. *quae per;* ſed perperam; quod nemo non videt.

80. *Allium, cepa. Juxta etiam*] Quatuor haec verba non ſunt in Cod. Medic. I.

81. *Si id non eſt*] Alii omittunt *id.*

82. *Haec enim cum comburuntur, odorem foedum movent*] Hoc membrum mihi videtur inſiticium, atque explicatio quaedam membri antecedentis. Conſtantinus ex verbis illis: *odore foedo movent;* quae ſupra ſunt, hic quoque *odore foedo movent*, legendum conjecit; atque ita Lindenius edidit.

83. *cum febris non levetur*] Cum febris continuetur, neque levior unquam fiat. Lindenius contra priores Editiones, cum quibus MSS. Codices conſentientes inveni, leg. *cum febris levatur.*

84 *Infuſa. Poſt remiſſionem itaque*] Al. *infuſa poſt remiſſionem. Itaque;* Lindenius, *ſuperinfuſa. Poſt &c.* Sed Codices MSS. *infuſa*, non *ſuperinfuſa.*

85. *Corpus*] Linden. *totum corpus*, minus recte; cum *totum*, quod poſtea ſequitur, & ipſe retineat, & omnino retinendum ſit ex fide Codicum MSS.

86. *Deinde poſca fovendum eſt, in qua &c.*] Ita Lindenius. Alii leg. *deinde poſtea fovendum eſt aqua*,

ruta 87 decocta ſit: altero die 88 imponendum caſtoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccae, aut hedera cum roſa & aceto. Praecipueque proficit, & ad excitandum hominem, naribus admotum, & ad morbum ipſum depellendum, capiti frontive impoſitum ſinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt; maximeque opportune cibus datus, id eſt, in remiſſione, quanta maxima inveniri poterit. Aptisſima autem ſorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat: ſic, ut ſi quotidie 89 gravis acceſſio eſt, haec quotidie detur; ſi alternis, poſt graviorem, ſorbitio, poſt leviorem, mulſa aqua. Vinum quoque cum tempeſtivo cibo datum non mediocriter adjuvat. Quod ſi poſt longas febres ejusmodi torpor acceſſit 90, cetera eadem ſervanda ſunt: ante acceſſionem autem, tribus quatuorve horis, caſtoreum, ſi venter 91 adſtrictus eſt, miſtum cum ſcammonia; ſi non eſt, per ſe ipſum cum aqua dandum eſt. Si praecordia mollia ſunt, cibis utendum eſt plenioribus; ſi dura, in iisdem ſorbitionibus ſubſiſtendum; imponendumque praecordiis, quod ſimul & reprimat & emolliat.

XXI. Sed hic quidem acutus eſt morbus. Longus vero fieri poteſt eorum, quos aqua inter cutem male habet; niſi primis diebus diſcuſſus eſt: ὕδρωπα Graeci vocant. Atque ejus 92 tres ſpecies ſunt. Nam

aqua, in qua &c. Nec facile eſt ſtatuere, iſti ſequendi ſint, an ille. Nam vetus lectio Codicum pene omnium teſtimonio comprobatur; & *deinde poſtea* alibi reperitur apud Celſum (cap. 4. hujus libri, lib. 5. cap. 28. ſect. 1.) verique ſimilius eſt, vocem *aqua* librarii errore omiſſam eſſe in aliquo Codice, quam additam in aliis. At Lindenio ſuffragatur Codex Mediceus vetuſtior; in quo ita ſcriptum fuit: *deinde pos ca &c.* quamvis, *t* inſerto, verſoque *c* in *e*, factum ſit *poſtea*; Palavicino ſic mutante, eodemque vocem *aqua* addente, ut legatur, *fovendum eſt aqua, in qua &c.* Pro Lindenio illud quoque afferri poteſt, Heraclidem Tarentinum, quem multis in locis Celſus ſequitur, poſcam ad id ipſum adhibuiſſe, non aquam. Ita de illo Caelius Aurelianus refert in lib 2. Acut. Morb. cap. 9. *caput poſca fovet, in qua laurus fuerit decocta & ruta: raſis quoque capillis ungit caſtoreo, vel ſpondylio & aceto.*

87. *Aut ruta*] Ex allato Caelii Aureliani loco aliquis fortaſſe legere malit, *& ruta*, ut habent MSS. Codices; exceptis Mediceo I. & Vatic. VI. in quibus eſt *aut ruta*, ut vulgo legitur.

88. *Altero die*] Lindenius, *Altera vero die.*

89. *Sic, ut ſi quotidie*] Hac ratione, ut ſi quotidie &c. Sic legitur in MSS. quoque. Lindenius leg. *Si autem quotidie.* Verba, *gravis acceſſio eſt, haec quotidie*, quae continuo ſequuntur, in multis MSS. deſiderantur.

90. *Torpor acceſſit*] Alii interjiciunt *corpori*; quam vocem non habent neque Lindenii Editio, neque Codex Mediceus vetuſtior.

91. *Caſtoreum, ſi venter &c.*] Locus hic ita legitur in Edit. Lindenii: *ſi venter aſtrictus eſt, dandum eſt caſtoreum cum ſcammonea; ſi non eſt, per ſe ipſum caſtoreum cum aqua dandum eſt.* Minus recte, & MSS. noſtris repugnantibus.

92. *Atque ejus*] Lindenius omittit *Atque*: idemque periodum ſuperiorem, quae in Editionibus vetuſtis & in MSS. noſtris recte habet, verba quaedam addendo ita depravat, ut inde idonea ſententia elici nequeat. Nam ſic legit: *Longus vero fieri poteſt eorum, quos aqua inter cutem male habet, niſi enim primis diebus ſuccurritur, in ὕδρωπα quam Graeci vocant, incidunt.* Dic ſodes, Lindeni, inter morbum, quem Celſus aquam inter cutem nominat, atque eum, quem ὕδρωπα Graeci appellant, quidnam intereſſe putas? Vt mihi quidem videtur, nihil intereſt. Nam quae Celſus de aqua inter cutem ſcribit in lib. 2.

Nam modo, ventre vehementer intento, creber intus ex motu ſpiritus ſonus eſt: modo corpus inaequale eſt, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus: modo intus in uterum [93] aqua contrahitur, & moto corpore ita movetur, ut impetus ejus conſpici poſſit. Primum, τυμπανίτην; ſecundum, λευκοφλεγματίαν, vel ὑπὸ σάρκα [94]; tertium, ἀσκίτην Graeci nominarunt [95]. Communis tamen omnium eſt humoris nimia abundantia; ob quam ne ulcera quidem in his aegris facile ſaneſcunt. Saepe vero hoc malum per ſe incipit; ſaepe alteri vetuſto morbo, maximeque quartanae, ſupervenit. Facilius in ſervis, quam in liberis tollitur: quia, cum deſideret famem, ſitim, mille alia [96] taedia, longamque patientiam, promptius iis ſuccurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt. Sed ne ii quidem, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus, Chryſippi diſcipulus, apud Antigonum regem, amicum quemdam ejus, notae intemperantiae, mediocriter eo morbo implicitum, negavit poſſe ſanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus ſe ſanaturum polliceretur; reſpondit, illum ad morbum aegri reſpicere; ſe, ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim cum ſumma diligentia non medici tantummodo, ſed etiam regis cuſtodiretur, tamen malagmata ſua devorando, bibendoque ſuam urinam, in exitium ſeſe praecipitavit. Inter initia tamen, non difficillima [97] curatio eſt, ſi imperata ſunt corpori quies, ſitis, inedia: at ſi malum inveteravit, non niſi magna mole [98] diſcutitur. Metrodorum tamen, Epicuri diſcipulum, ferunt, cum hoc morbo tentaretur, neque aequo animo neceſſariam ſitim ſuſtineret [99], ubi diu abſtinuerat, bibere ſolitum, deinde evomere. Quod ſi redditur, quidquid receptum eſt, multum taedio demit; ſi a ſtomacho retentum eſt, morbum auget: ideoque in quolibet

lib. 2. cap. 7. & 8. prorſus conveniunt cum iis, quae de hydrope habent Hippocrates & Auctor libri ſecundi Praedict.

93. *In uterum*] Sic infra; *in uterum multa aqua contrahitur.* Porro *in uterum* Lindenius edidit, & Conſtantinus invenit in veteri Codice. Alii leg. *in unum*, ut eſt in Mediceis.

94. Ὑπὸ σάρκα] Ita in Editione Stephani, & in Aldina quoque (in hac ὑπό σαρκα) & ita Rhodius legendum putat etiam apud Scribonium Compoſ. 134. Alii & hic & apud Scribonium leg. ὑποσάρκα. In Cod. Medic. I. eſt ΥΠΟCΑΡΚΑ; in aliis *hypoſarca*, ut priſcae Editiones habent. Lindeniana ὑπὸ τὴν σάρκα. Sed haec verba, *vel* ὑπὸ σάρκα, fortaſſe ex adnotatione aliqua inſerta ſunt.

95. *Nominarunt*] Al. *nominant.*

96 *Mille alia*] Lindenius, *& mille alia.* Vox *alia* abeſt a multis MSS. ſed eſt in Medic. I.

97. *Non difficillima*] Codex Medic. I. *non difficilis*; deinde, *requies*, pro *quies.*

98. *Non niſi magna mole*] Ita ex Codice modo allato. Lindenius leg. *non ſine magna mole*; al. *non ſine magna moleſtia.* Infra, pro *ferunt*, ut ego ex eodem Codice repoſui, alii omnes leg. *referunt.*

99. *Neceſſariam ſitim ſuſtineret*] Vulgo omnes leg. *ferret neceſſariam ſitim*, praeter Lindenium, cujus ego lectionem ſecutus ſum ex fide Cod. Medic. I.

bet tentandum non eſt. Sed ſi febris quoque eſt, haec in primis ſubmovenda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitum eſt: ſi ſine febre aeger eſt, tum demum ad ea veniendum eſt, quae ipſi morbo mederi ſolent. Atque hic quoque quaecumque ſpecies eſt, ſi nondum nimis occupavit, iisdem auxiliis opus eſt: multum ambulandum, currendum aliquid eſt [1]; ſuperiores maxime partes ſic perfricandae, ut ſpiritum [2] ipſe contineat; evocandus eſt ſudor, non per exercitationem tantum [3], ſed etiam in arena calida, vel laconico, vel clibano, ſimilibusque aliis; maximeque utiles naturales, & ſiccae ſudationes ſunt, quales ſuper Bajas in myrtetis habemus. Balneum, atque omnis humor alienus eſt. Jejuno recte catapotia dantur, facta ex abſinthii duabus, myrrhae tertia parte. Cibus eſſe debet ex media quidem materia, ſed tamen generis durioris: potio non ultra danda eſt, quam ut vitam ſuſtineat; optimaque eſt, quae urinam movet. Sed id ipſum tamen moliri [4] cibo, quam medicamento melius eſt. Si tamen res coget, ex iis aliquid, quae id praeſtant, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum [5], caſia, myrrha, balſamum, galbanum, ladanum, oenanthe, panaces [6], cardamomum, hebenus, cupreſſi ſemen, uva taminia, σταφίδα ἀγρίαν [7] Graeci nominant, abrotonum, roſae folia, acorum, amarae nuces, tragoriganum, ſtyrax, coſtum, junci quadrati & rotundi ſemen [8]; illum κύπειρον, hunc σχοῖνον Grae-

1. *Aliquid eſt*] Alii cum Caeſario leg. *aliquando eſt*. Lindenius, *aliquando*, &c. In MSS. habetur, *aliquid eſt*; id eſt, aliquantum.

2. *Ut ſpiritum*] Linden. *ut calorem in cutem evocet: inter quae ſpiritum* &c. quorum verborum primum dumtaxat atque ultimum inveni in Codicibus MSS.

3. *Per exercitationem tantum*] Ita in Edit. Lindenii & in Manuſcriptis Mediceo I. & Vatic. VI. Alii leg. *exercitatione tantummodo*. Et ſane conſtructio cum ſexto caſu ſine praepoſitione Celſo familiaris eſt. Ita cap. 26. hujus libri: *ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam ſiccis ſudationibus evocandus*. cap. 26. ſect. 2. *non medicamentis urinam movere, non exercitatione ſudorem*. Ex verbis autem ſequentibus, *ſed etiam in arena calida*, fortaſſe tollenda eſt praepoſitio *in*.

4. *Sed id ipſum tamen moliri*] Plerique vulgo leg. *molliri*; ut eſt in Codice vetuſtiori, ſed mendoſe. Codices ceteri Medicei habent: *ſed id tamen moliri*. Lindenius leg. *Alvum moliri* (fortaſſe *molliri*) *cibo melius eſt, quam medicamento*. Sed, ut animadvertit Morgagnus, apparet ex ſequentibus, de urina movenda Celſum loqui; ideoque legendum eſſe, *ſed id ipſum*, non *Alvum*.

5. *Cinnamum amomum*] Amomum quoque inter aromata affertur, & urinam movet. Vid. Galen. lib. 6. de ſimpl. medic. facult. cap. 1. Itaque vetuſtas Editiones ſequor, & Codices ceteros Mediceos. Nam in vetuſtiori hae duae voces coaluiſſe videntur in unam *cinnamomum*; & ita habet etiam Lindenii Editio.

6. *Panaces*] Ita edidit Lindenius ex Rhodii emendatione, & fortaſſe ex aliquo Codice. Neque enim verum eſt, quod Rhodius affirmat, in omnibus libris & manuſcriptis & impreſſis eſſe *panace*. Nam in Medic. I. ut ipſe videre poterat, eſt *panaces*.

7. Σταφίδα ἀγρίαν] Vulgo praemittitur *quam*. Ego omiſi ex fide Codicis Medicei I.

8. *Semen*] Lindenius leg. *flos*, fortaſſe quod Conſtantinus monuerit, alterius junci radicem, alte-

Graeci vocant: quae quoties posuero, non quae hic nascuntur, sed, quae inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen, quae levissima [9] ex his sunt, id est, rosae folia, vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile est austerum, sed quam tenuissimum. Commodum est etiam, lino quotidie ventrem metiri, &, qua comprehendit alvum, notam imponere; posteroque [10] die videre, plenius corpus sit, an [11] extenuetur: id enim, quod extenuatur [12], medicinam sentit. Neque alienum est, metiri & potionem ejus, & urinam: nam si plus humoris excernitur, quam assumitur, ita demum secundae valetudinis spes est. Asclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, se abstinentia bidui, & frictione usum; tertio die, jam & febre & aqua liberato, cibum & vinum dedisse, memoriae prodidit.

Hactenus communiter de omni specie praecipi potest [13]: si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est. Ergo si inflatio [14], & ex ea dolor creber est, utilis quotidianus, aut altero quoque die post cibum, vomitus est: fomentis [15] siccis calidisque utendum est. Si per haec dolor non finitur, necessariae sunt sine ferro cucurbitulae: si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis est, & tum his utendum. Vltimum auxilium est, si cucurbitulae nihil profuerunt, per alvum infundere copiosam aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter quaterve opus est uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus: sed in hac frictione a ventre abstinendum est. Imponendum vero in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat: ferramentisque candentibus pluribus locis venter exulcerandus est, & servanda ulcera diutius. Vtiliter etiam scilla cocta delin-

alterius florem & paleas, neutrius autem semen in usu esse. Ad alvum tamen & foeminarum menses sistendos, junci quadrati semen adhibitum video apud Plinium lib. 21. H. N. cap. 18. A Lindenio autem quaeri posset, num quemadmodum rotundi, ita quadrati quoque junci flos in usu sit? Omnino *semen* est in MSS. Mediceis; deinde in I. *illud cyperon hoc cxoinon;* in aliis *illum* ΚΥΠΕΡΩΝ: σχοινον (*exoinon*, vel εκοινον mendose scribitur) *hunc* (in III. & IV. *hanc*). In Edd. antiquioribus legitur: *illud cypiron, ecinon hoc;* in Aldina, *illud* κύπυρον, κοῖνον *hoc;* in aliis *cyperon*, in aliis κύπειρον; in Lindeniana. *illum* κύπειρον, *hunc* σχοῖνοι.

9. *Levissima*] Linden. *lenissima;* ut est in margine Edit. Constantinianae.

10. *Posteroque*] Al. *postero*, ut habetur in MSS. plerisque; Lindenius, *postero quoque.* Ego secutus sum Codicem Medic. I.

11. *Plenius corpus sit, an &c.*] Alii leg. *si plenius corpus sit, an &c.* Sed particula *si* abest a Codice Medic. I. & recte omissa est a Lindenio. Omnino apparet, in ejusmodi constructione, in qua *utrum* in primo membro eleganter omittitur, interdum particulam *si* ab indoctis Grammaticis additam fuisse. Vid. adnot. 36. ad praefat. lib. 1.

12. *Extenuatur*] Al. *tenuatur.*

13. *Praecipi potest*] Olim legebatur, *dici potest.* Sed magis placet Lindenii lectio, *praecipi potest*, quam Cod. Medic. I. confirmare videtur, quamvis verba mendosa sint. Habet enim, *decipi potest;* vetus autem Emendator apponit *quae*, ut legatur, *quae decipi potest.*

14. *Inflatio*] Al. *inflammatio*, sed perperam.

15. *Fomentis*] Linden. *Fomentis deinde.*

delingitur [16]. Sed diu poſt has inflationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus.

At ſi id vitium eſt, cui λευκοφλεγματία nomen eſt, eas partes, quae tument, ſubjicere ſoli oportet; ſed non nimium, ne febriculam incendat [17]: ſi is vehementior eſt, caput velandum eſt: utendumque frictione, madefactis tantum manibus aqua; cui ſal & nitrum [18] & olei paulum ſit adjectum; ſic, ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus ſit: idque ſi vires patiuntur, ante meridiem, tota hora, poſt meridiem, ſemihora fieri oportet. Vtilia etiam ſunt cataplaſmata, quae reprimunt; maximeque ſi corpora teneriora ſunt. Incidendum quoque eſt ſuper talum, quatuor fere digitis, ex parte interiore, qua [19] per aliquot dies frequens humor feratur; atque ipſos tumores incidere altis plagis oportet: concutiendumque multa geſtatione corpus eſt: atque, ubi inductae vulneribus cicatrices ſunt, adjiciendum & exercitationibus & cibis, donec corpus ad priſtinum habitum [20] revertatur. Cibus valens eſſe debet, & glutinoſus, maximeque caro: vinum, ſi per ſtomachum licet, dulcius; ſed ita, ut invicem biduo triduove, modo aqua, modo id bibatur. Prodeſt etiam lactucae marinae, quae grandis juxta mare naſcitur, ſemen, cum aqua potui datum. Si valens [21] eſt, qui id accipit, & ſcilla cocta, ſicut ſupra dixi, delingitur [22]. Auctoreſque multi ſunt, inflatis veſicis pulſandos tumores eſſe.

Si vero id morbi genus eſt, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, ſed magis modice oportet; malagma, quod digerat, impoſitum habere; idque ipſum ſuperimpoſito triplici panno, faſcia, non nimium tamen vehementer, aſtringere: quod a Tharria profectum, ſervatum eſſe a pluribus video. Si jecur, aut lienem affectum eſſe, manifeſtum eſt, ficum pinguem contuſam, adjecto melle, ſuperponere. Si

16. *Scilla cocta delingitur*] Sic reſtitui ex Cod. Mediceo vetuſtiori. Lib. 4. cap. 4. ſect. 4. *ſcillam delingere.* Lindenius reponit, *ſcilla cocta deligatur ſuper cutim*; cum antea legeretur; *ſcilla cocta delinitur cutis*; ut in ceteris MSS. inveni.

17. *Ne febriculam incendat*] Lindenii lectionem magis probo, eamque retineo, quia in Codice Medic. I. inveni, *ne frigulam incendat.* Alii leg. *ne febricula incidat.*

18. *Et nitrum*] Lib. 8. cap. 18. ſect. 7. *perfricandum eſt ex oleo & ſale & nitro.* In multis Codicibus eſt *vel nitrum*; quae varietas non eſt de nihilo.

19. *Qua*] Ex qua parte. Lindenius leg. *quo.*

20. *Habitum*] Lindenius habet *ſtatum*; ut ego in MSS. inveni Medic. I. & Vaticanis III. V. VI. ſed ut puto ex interpretatione. Itaque ceteros Codices ſequor. Lib. 4. cap. 4. ſect. 1. *donec fauces ad priſtinum habitum revertantur.* Lib. 2. cap. 8. membrum reſolutum, *ſi neque movetur, & emacreſcit, in priſtinum habitum non revertitur*

21. *Si valens*] Linden. *Quod ſi valens.* Sed *quod* noſtri Codices non habent.

22. *Et ſcilla cocta, ſicut ſupra dixi, delingitur*] Paulo ſupra: *utiliter etiam ſcilla cocta delingitur.* Atque hunc quoque locum ego reſtitui ex fide Codicis Medicei I. quocum facit Vaticanus

Si per talia auxilia venter non ſiccatur, ſed humor nihilominus abundat, celeriori via ſuccurrere, ut is per ventrem ipſum emittatur. Neque ignoro, Eraſiſtrato diſplicuiſſe hanc curandi viam: morbum enim hunc jocinoris putavit: ita [23] illud eſſe ſanandum; fruſtraque aquam emitti, quae, vitiato illo, ſubinde naſcatur [24]. Sed primum, non hujus viſceris unius hoc vitium eſt: nam & liene [25] affecto, & in totius corporis malo habitu fit. Deinde, ut inde coeperit, tamen aqua niſi emittitur, quae contra naturam ibi ſubſtitit, & jocinori, & ceteris interioribus partibus nocet. Convenitque, corpus nihilo minus eſſe curandum. Neque enim ſanat emiſſus humor, ſed medicinae locum facit, quam intus incluſus impedit. Ac ne illud quidem in controverſiam venit, quin non omnes in hoc morbo ſic curari poſſint; ſed juvenes robuſti, qui vel ex toto carent febre, vel certe ſatis liberales intermiſſiones habent. Nam quorum ſtomachus corruptus eſt, quive ex atra bile huc deciderunt, quive malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non ſunt. Cibus autem, quo die primum humor emiſſus eſt, ſupervacuus eſt, niſi ſi vires deſunt: inſequentibus diebus, & is, & vinum [26] meracius quidem, ſed non ita multum dari debet, paulatimque evocandus [27] aeger eſt ad exercitationes, frictiones, ſolem, ſudationes, fatigationes [28], & idoneos cibos, donec ex toto con-

nus VI. Rhodius ex eodem Cod. Mediceo, & ex emendatione Joannis Caii & Pauli Aicardi, ut ipſe ſcribit, ad Scribonium Compoſ. 126. legit, *& ſcilla cocta delingitur*, omiſſis tribus vocibus, *ſicut ſupra dixi.* Sed in illo quidem Codice eae voces extant. Lindenius leg. *ei ſcilla cocta ſimul ſuper ventrem deligatur.* Ante ipſum legebatur, non *ſimul ſuper ventrem deligatur*, ſed *ſicut ſupra dixi*, *delinitur*, ut Palavicinus mutavit in allato Mediceo Codice, & ut in IV. quoque mutatum eſt, in quo erat, ſicut in reliquis quinque & in multis Vaticanis: *detinguitur* (in Vaticanis quibusdam *detinguntur*) *ſicut ſupra delinitur ſicut dixi.*

23. *Ita*] Lindenius, *ideoque*; al. *ideoque ita.* Ego ſic repoſui ex Codice Mediceo I.

24. *Naſcatur*] *Renaſcatur* in alio libro non inveni, praeterquam in Editione Lindenii.

25. *Nam & liene*] Ita in Cod. Medic. I. Lindenius leg. *Nam & ſplene*; al. *Nam ſplene*, ut ceteri Medicei Codices habent.

26. *Et is*, *& vinum*] Et cibus, & vinum. Ego ſic repoſui ex primo, pro *& his vinum*, ut eſt in reliquis Codicibus Mediceis, & ut vulgo legitur. Revera tamen primus quoque habet *his*, pro *is*; quod mendum & in illo & in aliis Codicibus paſſim occurrit.

27. *Evocandus*] Lindenius, *revocandus.* Qui ſequuntur veterem lectionem, *evocandus*, Mediceorum Codicum teſtimonio uti poſſunt.

28. *Fatigationes*] Labores. Sed ſuſpecta mihi eſt vox haec: primum, quia redundare videtur, cum *exercitationes* praecedat; deinde, quia Celſus ea alibi uſus non eſt, hac quidem ſignificatione. Quid ipſe intelligat per fatigationem, apparet ex his verbis lib. 1. cap. 2. *Exercitationis autem plerumque finis eſſe debet ſudor, aut certe laſſitudo, quae citra fatigationem ſit.* Itaque etiamſi dicamus, effectum pro cauſa poſitum eſſe, tamen vox *fatigationes* vix hoc loco convenire videtur, quia nequit aegris utilis eſſe fatigatio. Hippocrates de vehementi hydropicorum, aliorumque quorumdam aegrorum exercitatione ſcribens, vocem ταλαιπωρίην ſaepe uſurpat; interpretes autem reddunt *laborem*, *defatigationem*; ut alio loco dixi. Hinc fortaſſe aliquis apud Celſum *fatigationes*, ſive adnotando, ſive vocem *exercitationes* explicando addidit.

convalescat. Balneum rarum res amat; frequentiorem in jejuno vomitum. Si aestas est, in mari natare commodum est. Vbi convaluit aliquis, diu tamen alienus ei veneris usus est 29.

XXII. Diutius saepe & periculosius tabes eos male habet, quos invasit. Atque hujus quoque plures species sunt. Vna est, qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; &, nisi occurritur, tollit. Ἀτροφίαν hanc Graeci vocant. Ea duabus fere de causis incidere consuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, assumit: ita vel, quod deest, infirmat, vel, quod superat, corrumpitur. Altera species est, quam Graeci καχεξίαν appellant: ubi malus corporis habitus est; ideoque omnia alimenta corrumpuntur. Quod fere fit, cum longo morbo vitiata corpora, etiamsi illo vacant, refectionem tamen non accipiunt; aut cum malis medicamentis corpus affectum est; aut cum diu necessaria defuerunt; aut cum inusitatos & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquidve simile incidit. Huic, praeter tabem, illud quoque nonnumquam accidere solet, ut per assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis exasperetur, vel aliquae corporis partes intumescant. Tertia est, longeque periculosissima species, quam Græci φθίσιν nominarunt. Oritur fere a capite; inde in pulmonem destillat; huic exulceratio accedit; ex hac febricula levis 30 fit, quae etiam, cum quievit, tamen repetit; frequens tussis est; pus 31 excrea-

dit. Porro duas voces *exercitationem* & *laborem* alteram pro altera sumi, manifestum est ex duobus locis, quae continuo afferam. Lib. 2. cap. 17. *Sudor etiam duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est & arenae calidae, & laconici, & clibani, & quarumdam naturalium sudationum &c. Praeter haec sole quoque & exercitatione movetur.* Cap. 25. hujus libri: *utendum est exercitatione, praecipueque cursu; sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus evocandus.* Pluribus exemplis opus non est. Cicero tamen defatigationem pro labore, ex quo defatigatio oritur, usurpasse videtur de Senect. 11. *Et corpora quidem defatigatione, & exercitatione ingravescunt: animi autem exercendo levantur.* Sed Facciolatus duas voces, *defatigationes*, *&*, tollendas censet. Cujus viri judicio ita moveor, ut in Celsianos Codices quoque hanc vocem ex margine irrepsisse suspicer. Nisi quis pro *fatigationes*, quod est in Cod. Medic. I. & in Vatic. VI. & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae, *navigationes*, ut est in aliis & MSS. & impressis libris, legendum putat. Nam & Celsus in nonnullis morbis utilem navigationem esse dixit, ut cap. 5. libri proximi; & Caelius Aurelianus lib. 3. Chron. cap. 8. de hydrope ita scribit: *locorum & aquarum mutatio adhibenda, & peregrinatio; magis maritima;* deinde, *perfecta humoris detractione* (hoc est post paracentesin, quam ipse vocat) *aegrotantes praeterea navicula exerceri hortamur, & paulatim recorporativae subjicimus curationi.* Verum utralibet lectio probetur: vix haec varietas ex mendo orta esse videtur; sed fortasse aliquis, cui *fatigationes* ineptum visum est, in *navigationes* mutavit.

29. *Vsus est*] Linden. *usus sit.*

30. *Huic exulceratio accedit; ex hac febricula levis*] Lindenius leg. *Ex hoc exulceratio accidit, & febricula lenis.* In qua mutatione nihil est, quod non sit contra Codices nostros, praeter *lenis*, quod in aliquibus inveni, pro *levis*.

31. *Frequens tussis est; pus*] Linden. *In ea quoque frequens tussis est, & pus.* Huic quoque mutationi & Medicei & Vaticani Codices repugnant.

fcreatur; interdum cruentum aliquid. Quidquid exfcreatum eft, fi in ignem impofitum eft, mali odoris eft: itaque, qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.

Cum haec genera tabis fint, animadvertere primum oportet, quid fit, quo laboretur 32. Deinde, fi tantum non ali corpus apparet, caufam ejus attendere; & fi cibi minus aliquis, quam debet, affumpfit, adjicere 33, fed paulatim; ne fi corpus infuetum fubita multitudine oneraverit, concoctionem impediat 34. Si vero plus jufto quis affumere folitus eft, abftinere uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad juftum modum perveniat. Praeter haec convenit ambulare locis quam minime 35 frigidis, fole vitato; per manus quoque exerceri: fi infirmior eft, geftari, ungi, perfricari, fi poteft, maxime per feipfum, faepius eodem die, & ante cibum, & poft eum, fic, ut interdum oleo quaedam adjiciantur calefacientia, donec infudet. Prodeftque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, impofita refina & abducta, fubinde idem facere. Vtile eft etiam interdum balneum, fed poft cibum exiguum. Atque in ipfo folio recte cibi aliquid affumitur; aut, fi fine hoc frictio fuit, poft eam protinus. Cibi vero effe debent ex iis, qui facile concoquuntur, qui maxime 36 alunt. Ergo vini quoque, fed aufteri, neceffarius ufus eft. Movenda urina 37.

At fi malus corporis habitus eft, primum abftinendnm eft; deinde alvus ducenda; tum paulatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum eft, fed jejunis; etiam usque fudorem 38. Cibis vero opus eft copiofis, variis, boni fucci,

32. *Quo laboretur*] Ita ex Codice Medic. I. Communiter legebatur, *in quo laboratur.*

33. *Aliquis, quam debet, affumpfit, adjicere*] Pro *affumpfit*, alii habent *affumit.* Ego fic repofui ex Codice Mediceo modo allato. Lindenius leg. *affumfit aliquis quam debuit, adjicere oportet.* Sed infinitum *adjicere* pendet a verbo *oportet*, quod ante pofitum eft.

34. *Concoctionem impediat*] Quae his praemittit Lindenius, videlicet *ftomachus gravetur, &*, omnium meorum Codicum indicio damnantur, ut adulterina.

35. *Quam minime*] Non videtur additurus fuiffe Celfus, *fole vitato*, fi fcripfiffet *quam maxime*, ut cum Caefario Lindenius legit. Ambulandum eft loco calido, fed non in fole. Negant ratio noftrique Codices mutandum effe.

36. *Qui maxime*] Linden. *maximeque.* Vetus lectio proba eft, & MSS. confirmatur.

37. *Vfus eft. Movenda urina*] In Edit. Lindenii fic legitur: *ufus eft, movendae urinae.* Sed vini aufteri ufus non ad movendam urinam, fed ad corpus alendum neceffarius eft; ut particula *Ergo* fignificat. Quae vero urinam movent, minimum alunt; immo corpus extenuant: ut ideo in hoc tabis genere urinam moventibus uti non expediat. Omnino duae voces *movenda urina* mihi fufpectae funt.

38. *Vsque fudorem*] Alii poft *usque* addunt *ad*, Caefarium fecuti; fed abeft ea particula a MSS. atque Edd. prifcis. Sic lib. 5. cap. 26. fect. 34. *quidquid aridum eft, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, usque fanum corpus concidere;* lib. 4. cap. 19. *idque usque quintum diem facere.* Quidam haec quoque duo loca pertentarunt.

fucci, quique etiam minus facile corrumpantur, vino auftero. Si nihil reliqua proficiunt, fanguis mittendus eft; fed paulatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo, ut cetera quoque eodem modo ferventur.

Quod fi mali plus eft, & vera phtifis eft, inter initia protinus occurrere neceffarium eft: neque enim facile is morbus, cum inveteraverit 39, evincitur. Opus eft, fi vires patiuntur, longa navigatione, coeli mutatione, fic ut denfius quam id eft, ex quo difcedit aeger, petatur: ideoque aptiffime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id poffe inter principia corpus pati debet, cum hic morbus aetate firmiffima maxime oriatur, id eft, ab anno duodevicefimo 40 ad annum quintum & tricefimum. Si id imbecillitas non finit, nave tamen non longe geftari 41 commodiffimum eft: fi navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus movendum 42 eft. Tum a negotiis abftinendum eft, omnibusque rebus, quae folicitare animum poffunt; fomno indulgendum; cavendae deftillationes, ne, fi quid cura levarit, exafperent; & ob id vitanda cruditas, fimulque & fol, & frigus; os obtegendum, fauces velandae, tufficula fuis remediis finienda: &, quamdiu quidem febricula incurfat, huic interdum abftinentia, interdum etiam tempeftivis cibis medendum; eoque tempore bibenda aqua. Lac quoque, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia fiti, ac, five praecordia tument, five biliofa urina eft, five fanguis fluxit, pro veneno eft; in phthifi tamen, ficut in omnibus longis difficilibusque febriculis 43, recte dari poteft. Quod fi febris aut nondum incurfat, aut jam remifit, decurrendum eft ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes; item lenes frictiones. Balneum alienum eft. Cibus effe debet primo acer, ut allium, porrum, idque ipfum ex aceto, vel ex eodem intubus, ocimum, lactuca: deinde lenis, ut forbitio 44 ex ptifana, vel ex alica, vel ex amylo, lacte adjecto. Idem oryza quoque, &, fi nihil aliud eft, far praeftat. Tum invicem modo his cibis,

39. *Inveteraverit*] In Codice Mediceo I. legitur, *inveteravit.*

40. *Duodevicefimo*] Sic repofuit Lindenius, atque ita in veteri Codice Conftantinus invenit, pro *duodecimo*, ut alii legunt ex Codice Mediceo I. In Codicibus Mediceis reliquis eft *XXII.* fortaffe mendofe, pro *XIIX.* Cum fit ab Hippocrate fententia haec, Sect. 5. Aphor. 9. omnino retinenda videtur Lindenii lectio. Sed minime retinenda particula *usque*, quam ille praemittit verbis proximis, *ad annum &c.* cum in vetuftis Editionibus, & in allatis MSS. non extet.

41. *Non longe geftari*] Lindenius leg. *fed non longe, vectari.* Nos vero, qui eam quoque, quae navi fit, geftationem appellari videmus in lib. 2. cap. 15. antiquam lectionem MSS. omnium teftimonio comprobatam retinere non dubitabimus.

42. *Movendum*] Ita in Edit. Lindenii & in Codice Mediceo I. & in Vaticano VI. In aliis & MSS. & impreffis libris, *dimovendum*; quod verbum alioquin Celfo familiare eft.

43. *Febriculis*] Quidam leg. *febribus.*

44. *Vt forbitio*] Lindenius omittit *ut*; fed perperam.

R 3

cibis, modo illis utendum eſt; adjiciendaque quaedam ex media materia, praecipueque vel ex prima cerebellum [45], vel piſciculus, & his ſimilia. Farina etiam cum ſevo ovillo caprinove miſta, deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet leve, auſterum. Hactenus non magna mole pugnatur: ſi vehementior noxa eſt, ac neque febricula, neque tuſſis quieſcit, tenuarique corpus apparet, validioribus auxiliis opus eſt. Exulcerandum [46] eſt ferro candenti, uno loco ſub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item ſub imis osſibus ſcapularum, quas ὠμοπλάτας [47] Graeci vocant, ſic, ne ſanescere ulcera ſinamus, niſi tuſſi finita [48]: cui per ſe quoque medendum eſſe, manifeſtum eſt. Tunc ter quaterve die vehementer extremae partes perfricandae, thorax levi manu pertractandus, poſt cibum intermittenda hora, & perfricanda crura, brachiaque: interpoſitis denis diebus, demittendus eſt aeger in ſolium, in quo ſit aqua calida & oleum: ceteris diebus bibenda aqua; tum vinum [49], ſi tuſſis non eſt, potui frigidum dandum, ſi eſt, egelidum [50]. Vtile eſt etiam in remiſſionibus quotidie cibos dari: frictiones geſtationesque ſimiliter adhiberi: eadem acria [51] quarto, aut quinto die ſumere: interdum herbam ſanguinalem ex aceto, vel plantaginem eſſe. Medicamentum eſt etiam vel plantaginis ſuccus per ſe, vel marrubii cum melle incoctus [52]; ita ut illius cyathus ſor-

45. *Praecipueque vel ex prima cerebellum*] Ita in Codicibus Vaticanis II. & III. Pro *prima*, Vaticanus I. habet *aprima*; Vaticani IV. V. VI. & Medicei I. & II. *pruna*; Vaticanus VII. & Medicei III. IV. VI. *apruna*; Medicei V. & VII. *a pruna*. Vulgo alii leg. *apruna*; alii, Gryphii Editionem ſecuti, *aprugna*; Lindenius, *praecipue vero ex prima cerebellum*. Locus eſt corruptus, ut Morgagnus jampridem monuit. Liceat, quid ego ſuſpicer, exponere. Tres voces *vel ex prima* (*pruna* librarii error eſſe videtur, in MSS. valde frequens, ubi litterae *i*, *m* concurrunt) has igitur tres voces olim margini adſcriptas fuiſſe ſuſpicor contra illas, *ex media materia*; ſive quod ſuam aliquis ſententiam adnotarit, ſive quod deeſſe illas, ſive quod *ex prima*, pro *ex media*, legendum putarit. Lege, *praecipueque cerebellum*, plana ſententia erit, omniaque recte habebunt. Fruſtra vero Celſus addidiſſet, quodnam cerebellum eſſe deberet, qui jam praemiſiſſet, *ex media materia*; in qua, ut egregie animadvertit Morgagnus, ſuis & agni haedive cerebellum eſſe dixit lib. 2. cap. 18.

46. *Exulcerandum*] Antea legebatur, *Exulcerandus*. Ego ſic repoſui ex Cod. Medic. I.

47. Ὠμοπλάτας] Ruellii Edit. ὠμοτίδας; Juntina cum vetuſtioribus 1478. 1493. 1497. *omotidas* litteris Latinis, ut eſt in Codice Mediceo IV. In I. ΩΜΟΠΛΑΤC; in reliquis Mediceis, ΩΜΟΠΛΑΤΑC. Hoc totum, *quas* ὠμοπλάτας *Graeci vocant*, fortaſſe Celſi non eſt; ſumptum tamen eſt ex Celſo lib. 8. cap. 1.

48. *Vlcera ſinamus, niſi tuſſi finita*] Ita in vetuſtis libris, niſi quod Codex Medic. I. *ſinas* habet, pro *ſinamus.* Lindenius leg. *ſinas ulcera, niſi tuſſis finita fuerit.*

49. *Tum vinum*] Al. *tum & vinum.* Particula & omittitur a Lindenio, neque eſt in Cod. Medic. I.

50 *Si eſt, egelidum*] Alii leg. *ſi aeſtas eſt, egelidum:* male omnino; Lindenius, *ſi vero eſt, egelidum.* Ego hic quoque ſecutus ſum Codicem Mediceum modo allatum.

51. *Eadem acria*] Videlicet quae ſupra poſita ſunt; id eſt, allium, porrum &c. Lindenius omittit has duas voces, ut *ſumere* referatur ad *herbam ſanguinalem*; in quo minime ſequendus videtur. Extant autem hae duae voces in omnibus MSS.

52. *Vel marrubii cum melle incoctus*] In Editio-

ſorbeatur [53], hujus cochleare plenum paulatim delingatur; vel inter ſe miſta, & incocta reſinae terebinthinae pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Praecipua tamen ex his omnibus ſunt victus, vehiculum [54], & navis, & ſorbitio. Alvus cita utique vitanda eſt. Vomitus in hoc morbo frequens [55], perniciofus eſt, maximeque ſanguinis. Qui meliusculus eſſe coepit, adjicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipſe ſe, ſuppreſſo ſpiritu, perfricare: diu abſtinere a vino, balneo, venere.

XXIII. Inter notiſſimos morbos eſt etiam is, qui comitialis, vel major nominatur. Homo ſubito concidit; ex ore ſpumae moventur; deinde interpoſito tempore ad ſe redit, & per ſe ipſe [56] conſurgit. Id genus ſaepius viros, quam foeminas occupat. Ac ſolet quidem etiam longum eſſe, uſque ad mortis diem, & vitae non periculoſum; interdum tamen cum recens eſt, hominem conſumit: & ſaepe eam, ſi remedia non ſuſtulerunt, in pueris veneris, in puellis menſtruorum initium tollit. Modo cum diſtentione nervorum [57] prolabitur aliquis, modo ſine illa. Quidam hos [58] quoque iisdem, quibus lethargicos, excitare conantur: quemadmodum ſupervacuum eſt; & quia ne lethargicus quidem his ſanatur; & quia, cum poſſit ille numquam expergiſci, atque ita fame interire, hic ad ſe utique revertitur. Vbi concidit aliquis, ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet [59]: ſi acceſſit, non

tionibus vetuſtis & in Codd. ceteris Mediceis: *vel marrubium ex melle concoctum.* Ego ſic repoſui ex Codice vetuſtiori. Lindenius leg. *vel marrubii, ſi cum melle ſit incoctus.*

53. *Sorbeatur*] Aldina Edit. *ſorbillo ſumatur*; ut in quibusdam Codicibus legitur, ſine dubio ab interprete.

54. *Vehiculum*] Vox haec, quam omnes habent libri impreſſi, non eſt in MSS. Mediceis, praeterquam in primo: neque id geſtationis genus ſupra nominatim poſitum eſt. Sed tota periodus mihi ſuſpecta eſt, ut ſupervacua & cum ſuperiori oratione minime congruens, neque ad Celſi ingenium expreſſa. Vox *victus* fere cetera quoque comprehendit. Si hoc loco ad cibos potionesque dumtaxat refertur, *ſorbitio* vacat; quin etiam quodammodo pugnat cum prioribus. Nam victus is propoſitus eſt, in quo modo lenes cibi, modo acres ſumendi ſint; nec ſorbitio aliter ſupra memoratur, quam ut unus de lenibus.

55. *Frequens*] Al. *ſi frequens eſt.*

56. *Per ſe ipſe*] Al. *per ſeipſum.* Ego ſic repoſui ex Cod. Medic. I.

57. *Cum diſtentione nervorum*] Sic reſtitui ex fide ceterorum Mediceorum Codicum. Nam primus habet, ut vulgo legitur, *cum diſtentione membrorum aut nervorum*; ex aliqua adnotatione. Quid enim membrorum diſtentio aliud ſignificat, niſi quod σπασμὸν Graeci nominant? Σπασμὸς autem diſtentio nervorum a Celſo appellatur. Exempla paſſim occurrunt, ut cuilibet facile ſit multa invenire. In lib. 4. cap 2. ſect. 2. habetur *diſtentio oris.* Ecce membri diſtentionem. Sed cave credas, a nervorum diſtentione differre: nam idem eſt ac ſi dixiſſet, *diſtentio nervorum oris*; quia & os, & omne aliud membrum per nervos diſtenditur. Quare duae voces *membrorum aut* locum hic habere nequeunt; praeſertim cum infra, ubi traditur hujus morbi curatio, ita ſit: *Vbi concidit aliquis, ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet: ſi acceſſit, non utique mittendus eſt;* neque de diſtentione membrorum mentio fiat.

58 *Sine illa. Quidam hos*] Secutus ſum Codicem Medic. I. atque Editionem Lindenii. Ita eſt etiam in margine Conſtantinianae. Alii leg. *ſine illa quidem. Hos &c.*

59. *Sanguis mitti debet*] Non aliter legi poſſe, ex

non utique mittendus eſt, niſi alia quoque hortantur. Neceſſarium autem eſt, ducere alvum, vel nigro veratro purgare, vel utrumque facere, ſi vires patiuntur: tunc caput tondere, oleoque & aceto perungere: cibum poſt diem tertium, ſimul [60] tranſiit hora, qua concidit, dare. Neque ſorbitiones autem his, aliique [61] molles, & faciles cibi, neque caro, minimeque ſuilla convenit; ſed mediae materiae: nam & viribus opus eſt, & cruditates cavendae ſunt. Cum quibus fugere oportet ſolem, balneum, ignem, omniaque calefacientia; item frigus, vinum, venerem, loci praecipitis conſpectum, omniumque terrentium, vomitum, laſſitudinem, ſolicitudines, negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus eſt, intermittere quartum, & invicem alterum quemque, eadem hora cibi ſervata, donec quatuordecim dies transeant. Quos ubi morbus exceſſit, acuti vim depoſuit: ac [62], ſi manet, curandus jam ut longus eſt. Quod ſi, non quo die primum id [63] incidit, medicus acceſſit, ſed is, qui cadere conſuevit, ei traditus eſt; protinus eo genere victus habito, qui ſupra comprehenſus eſt, exſpectandus eſt dies, quo prolabatur; utendumque tum vel ſanguinis miſſione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, ſicut praeceptum eſt: inſequentibus deinde diebus, per eos cibos, quos propoſui, vitatis omnibus, quae cavenda dixi, nutriendus. Si per haec morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac ter quoque aut quater eo utendum, non ita multis interpoſitis diebus; ſic tamen; ne iterum umquam ſumat, niſi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendae; quibusdam, praeter ea, quae ſupra ſcripta ſunt, adjectis. Vbi mane experrectus

ex ipſo verborum contextu apparet. Suſpicionem aliquam mihi injecerat Codex Mediceus I. in quo ita eſt: *ſanguis mitti non debet*; quod & apud Caelium Aurelianum lib. I. Chronic. cap. 4 haec legiſſem: *Aſclepiades . . . . . eos qui corporis raptu afficiuntur, ſolos imperat phlebotomari*; & alioquin Aſclepiades *multarum rerum, quas ipſi quoque ſecuti ſumus, auctor bonus* dicatur a Celſo lib. 4. cap. 4. ſect. 3. Ceterum ab Aureliano quoque ponuntur hae duae ſpecies; eorum, qui cum raptu, ut ipſe loquitur, i. e. nervorum diſtentione; atque eorum, qui ſine illo prolabuntur.

60. *Simul*] Ita ex Cod. Medic. I. In Editionibus vetuſtis eſt *ſimul cum*; ut reliqui Codices Medicei habent, procul dubio ab aliquo barbaro, qui ignoravit hunc uſum adverbii *ſimul*, Celſo aliisque item probatis Latinitatis Auctoribus familiarem. Lindenius repoſuit *ſimul ac*.

61. *Neque ſorbitiones autem his, aliique*] *Neque* cum *autem* conjunctum rarum eſt; invenitur tamen apud Ciceronem quoque: itaque nihil mutandum. Lindenius leg. *Neque ſorbitiones his aut alioqui*. Idem infra habet, *& ubi tertio die*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini; cum alii particulam *&* non habeant.

62. *Ac*] Ita ex quibusdam Codicibus. Antea legebatur *at*, ut Palavicinus corrigit in Medic. I. in quo eſt *ad*.

63. *Id*] Lindenius leg *is*. Deinde verbis illis, *ei traditus eſt*, praemittit *poſt*, ſecutus Conſtantinum, qui ita habet in margine ſuae Editionis. Sed Conſtantinus & Lindenius vim verbi *conſuevit* cepiſſe non videntur. *Is, qui cadere conſuevit, ei traditus eſt* hoc ſignificat; is, qui ſaepe jam cecidit, ei traditus eſt. Porro autem Conſtantino & Lindenio Codices noſtri adverſantur.

rectus eſt, corpus ejus leniter ex oleo vetere [64], cum capite excepto ventre, permulceatur: tum ambulatione quam maxime longa & recta utatur: poſt ambulationem loco tepido vehementer & diu, ac non minus ducenties, niſi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput [65] multa aqua frigida perfundatur; paulum cibi aſſumat; conquieſcat: rurſus ante noctem ambulatione utatur: iterum vehementer perfricetur, ſic ut neque venter, neque caput contingatur: poſt haec coenet; interpoſitisque tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria aſſumat. Si ne per haec quidem fuerit liberatus, caput radat [66]; ungatur oleo vetere, adjecto aceto & nitro; perfundatur aqua ſalſa; bibat jejunus ex aqua caſtoreum; nulla aqua, niſi decocta, potionis cauſa utatur. Quidam jugulati gladiatoris calido ſanguine epoto tali morbo ſe liberarunt: apud quos miſerum auxilium tolerabile miſerius malum fecit. Quod ad medicum [67] vero pertinet, ultimum eſt, juxta talum, ex utroque crure paulum ſanguinis mittere; occipitium incidere, & cucurbitulas admovere; ferro candenti in occipitio quoque & infra, qua ſumma vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciofus humor evadat. Quibus ſi finitum malum non fuerit, prope eſt, ut perpetuum ſit. Ad levandum id, tantummodo utendum erit exercitatione multa, frictione [68], cibisque iis, qui ſupra comprehenſi ſunt: praecipueque vitanda omnia, quae ne fierent, excepimus.

XXIV. Aeque notus eſt morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Quem Hippocrates ait, ſi poſt ſeptimum diem febricante aegro ſupervenit, tutum eſſe, mollibus tantummodo praecordiis ſubſtantibus: Diocles, ex toto, ſi poſt febrem oritur, etiam prodeſſe; ſi poſt hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus, quod album eſſe debet, fit luteum. Soletque accedere & ſitis, & dolor capitis [69], & frequens ſingultus, & praecordiorum dextra parte durities, &, ubi corporis vehemens motus eſt, ſpiritus difficultas, membrorumque reſolutio: atque, ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbeſcit. Primo die

64. *Vetere*] Vox haec non eſt in Codice Medic. I.

65. *Per caput*] Linden. *ſuper caput;* MSS. noſtris abnuentibus. In Vaticanis III. & V. hae duae voces deſunt.

66. *Radat*] Ita legebatur ante Caeſarium; atque ita in MSS. inveni. Alii cum Caeſario leg. *radatur.*

67. *Ad medicum*] *Ad medicinam* edidit Lindenius contra priores Editiones. Sed cum his conveniunt Codices Medicei; ideoque veterem lectionem retinendam puto.

68. *Multa, frictione*] Lindenius omittit has duas voces, quas ego in omnibus MSS. inveni. In Codice Medic. I. non eſt pronomen *iis*, poſt proximam vocem *cibisque.*

69. *Dolor capitis*] In Codice Medic. I. eſt *facilis*, pro *capitis;* & infra omittitur vox *difficultas.*

die abſtinere aegrum oportet; ſecundo ducere alvum: tum, ſi febris eſt, eam victus genere diſcutere; ſi non eſt, ſcammoniam potui dare, vel cum aqua betam albam contritam, vel cum aqua mulſa nuces amaras, abſinthium, aniſum, ſic ut pars hujus minima ſit. Aſclepiades aquam quoque ſalſam, & quidem per biduum, purgationis cauſa bibere cogebat, iis, quae urinam movent, rejectis. Quidam, ſuperioribus omiſſis, per haec, & per eos cibos, qui extenuant, idem ſe conſequi dicunt. Ego utique 70, ſi ſatis virium eſt, validiora; ſi parum, imbecilliora 71 auxilia praefero. Si purgatio fuit, poſt eam triduo primo modice cibum oportet aſſumere ex media materia, & vinum bibere Graecum ſalſum, ut reſolutio ventris maneat 72: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid eſſe, intraque aquam manere: deinde ad ſuperius genus victus reverti, cum eo, ut magis ſatietur; omiſſo Graeco vino bibere integrum 73, auſterum; atque ita per haec variare, ut interdum acres quoque cibos interponat 74, interdum ad ſalſum vinum redeat. Per omne vero tempus utendum eſt exercitatione, frictione; ſi hiems eſt, balneo, ſi aeſtas, frigidis natationibus; lecto etiam, & conclavi cultiore, luſu, joco, ludis 75, laſcivia 76, per quae mens exhilaretur: ob quae regius morbus dictus videtur. Malagma quoque, quod digerat, ſuper praecordia datum prodeſt; vel arida ibi ficus impoſita 77, ſi jecur aut lienis affectus eſt.

XXV. Ignotus autem pene in Italia, frequentiſſimus in quibusdam regionibus is morbus eſt, quem ἐλεφαντίασιν 78 Graeci vocant; isque longis

70. *Vtique*] In Edd. vetuſtis & in MSS. Mediceis, *ubique*. Lindenius reponit *utique*; quem ſequor.

71. *Imbecilliora*] Plerique cum Edit. an. 1493. habent *imbecillia*. In Edit. I. & in Lindeniana eſt *imbecilliora*, ut & in Mediceo I. aliisque MSS.

72. *Reſolutio ventris maneat*] Lindenius leg. *ſolutio ventris remaneat*; & poſtea, *intraque*, pro *intra*. Sed *ventris reſolutio* habetur etiam in lib. 2. cap. 6. Praeterea vetus lectio confirmatur Codicibus Mediceis.

73. *Integrum*] Haec quoque lectio MSS. Codicibus comprobatur. Vinum integrum autem hoc loco opponitur vino Graeco ſalſo, quod velut corruptum eſt marina aqua, vel ſale. Vide Catonem R. R. cap. 24. & Columel. lib. 12. cap. 37. Lindenius leg. *nigrum*.

74. *Interdum acres quoque cibos interponat*] Deſunt haec verba in Codice Medic. I.

75. *Luſu, joco, ludis*] Haec verba in MSS. Mediceis corrupta ſunt. Sic, parva uſus licentia, reſtituo ex vetuſtiori, in quo eſt *luſui co ludis*. Fortaſſe aliqua ex tribus hiſce vocibus ſupervacua videbitur; cum ſatis ſit *luſu*, *joco*, vel *joco*, *ludis*, dicere. Attamen differunt eae inter ſe; eſtque ſua unicuique earum, peculiaris, & propria ſignificatio: proindeque omnes retinendae. In Codicibus reliquis, & in Editionibus vetuſtis ſic habetur: *clauſo loco uti*, *ludis*; quod ferri non poteſt. Apparet, niſi fallor, *clauſo* ex *luſu* corruptum eſſe, *loco*, ex *joco*. Lindenius leg. *uſu*, *loco*, *ludis*; ſed quis umquam ſic locutus eſt; & quid hoc ſignificat, *utendum eſt uſu*? Conſtantinus, *clauſo loco*, *ut & ludis*, legendum putabat.

76. *Laſcivia*] Lindenius addit, *aliis*; quae vox non eſt in MSS. Mediceis.

77. *Impoſita*] Codex Medic. I. *ſuper impoſita*.

78. Ἐλεφαντίασιν] Ita legitur in Editionibus Stephani, Rouſſei, & Lindenii; inque Mediceis

gis annumeratur. Totum [79] corpus afficitur ita, ut offa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebrosque tumores habet; rubor earum paulatim in atrum colorem convertitur; fumma cutis inaequaliter craffa, tenuis, dura, mollisque, quafi fquamis quibusdam exafperatur; corpus emacrefcit, os, furae, pedes intumefcunt: ubi vetus morbus eft, digiti in manibus pedibufque fub tumore conduntur, febricula oritur, quae facile tot malis obrutum hominem confumit. Protinus ergo inter initia fanguis per biduum [80] mitti debet, aut nigro veratro venter folvi: adhibenda tum [82], quanta fuftineri poteft, inedia eft: paulum deinde vires reficiendae, & ducenda alvus: poft haec, ubi corpus levatum eft, utendum eft exercitatione, praecipueque curfu: fudor primum labore ipfius corporis, deinde etiam ficcis fudationibus evocandus: frictio adhibenda: moderandumque inter haec, ut vires conferventur. Balneum rarum effe debet; cibus fine pinguibus, fine glutinofis, fine inflantibus: vinum, praeterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago & illita optime tueri videtur.

XXVI. Attonitos quoque raro videmus, quorum & corpus & mens ftupet. Fit interdum [82] ictu fulminis, interdum morbo: ἀποπληξίαν [83] hunc Graeci appellant. His fanguis mittendus eft: veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum. Tum adhibendae frictiones, & ex media materia minime pingues cibi; quidam etiam acres; & a vino [4] abftinendum.

XXVII. 1. At refolutio nervorum frequens ubique morbus eft: fed in-

diceis MSS. omnibus, praeter quartum; in quo ab alia manu (deerat enim Graecum vocabulum) eft Ελεφαντιαν; & ita alii vulgo legunt, vel *elephantian.*

79. *Totum*] Linden. *Quo totum.*

80. *Per biduum*] Conftantinus fcribit, *triduum* fe inveniffe in Codice quodam. Medicei & Vaticani habent *biduum*, ut vulgo legitur.

81. *Adhibenda tum*] Lindenius reponit, *Adhibenda triduum.* Sed neque hoc loco Codices modo allati variant ab Editionibus vetuftis.

82. *Stupet. Fit interdum*] In Cod. Medic. I. *ftupefit. Interdum.*

83. Ἀποπληξίαν] Hanc vocem inveni in MSS. quoque. Verifimile tamen eft, non alium morbum fignificari, quam quem κατάληψιν recentiores medici nominarunt, ut recte conjiciunt Viri graviffimi Morgagnus Epift. Anatomico-Medica II. & Switenius Comment. in Aphor. Boerhaav. §. 1007. Alii putant fignificari quam nunc apoplexiam vocant. Sed de illo morbo Celfus loquitur capite proximo, eumdemque nervorum refolutionem appellat. Neque enim dubitari poteft, quin non modo παράλυσιν, fed etiam ipfam ἀποπληξίαν ibi fignificet, fi diligenter attendimus, quemadmodum Aphorismum Hippocratis 42. Sect. 2. & alium quemdam locum ex lib. 2. Praedict. ipfe expreſſerit in lib. 2. cap. 8. fub finem: *Omnique refolutioni nervorum ad medicinam non idonea tempora funt hiems & autumnus: aliquid fperari poteft vere & aeftate. Isque morbus mediocris vix fanatur, vehemens fanari non poteft.* Loquitur autem Hippocrates in Aphorismo illo de apoplexia, & quidem vehementi, id eft, ut Celfi verbis ex proximo cap. 27. utar, de nervorum refolutione, quae *tota corpora infeftat*, five de iis, *qui per omnia membra vehementer refoluti funt.*

84. *Et a vino*] Particula & neque eft in Codice Mediceo vetuftiori, neque neceffaria eft.

interdum tota corpora [85], interdum partes infeſtat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video. Solent autem, qui per omnia membra vehementer [86] reſoluti ſunt, celeriter rapi: ac ſi correpti non ſunt [87], diutius quidem vivunt; ſed raro tamen ad ſanitatem perveniunt, & plerumque [88] miſerum ſpiritum trahunt, memoria quoque amiſſa. In partibus vero numquam acutus, ſaepe longus [89], fere ſanabilis [90] morbus eſt. Si omnia membra vehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio vel occidit, vel liberat: aliud curationis genus vix umquam ſanitatem reſtituit, ſaepe mortem tantum differt, vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem, ſi non redit & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt; ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur. At ubi pars reſoluta eſt, pro vi & malo corporis [91], vel ſanguis mittendus, vel alvus ducenda. Cetera eadem in utroque caſu facienda ſunt: ſiquidem vitare praecipue convenit frigus; paulatimque ad exercitationes revertendum eſt, ſic, ut ingrediatur ipſe protinus, ſi poteſt: ſi id crurum imbecillitas prohibet, vel geſtetur, vel motu lecti concutiatur: tum id membrum, quod deficit [92], ſi poteſt, per ſe, ſin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad conſuetudinem ſuam redeat [93]. Prodeſt etiam torpentis [94] membri ſummam

85. *Sed interdum tota corpora*] Hoc totum deeſt in Codice modo allato.

86. *Vehementer*] Neque hoc adverbium habet Codex ille.

87. *Si correpti non ſunt*] Rapti, morte ſublati. Sic autem lego cum Lindenio; & ita eſt in MSS. Mediceis III. VI. VII. & in Vaticanis II. III. VII. In vetuſtis Editionibus legitur, *correcti*; ut Mediceus I. aliique MSS. Codices habent.

88. *Et plerumque*] *Et* fortaſſe recte omittitur in Cod. Mediceo I.

89. *Numquam acutus, ſaepe longus*] Poteſt eſſe non longus, ſic tamen, ut numquam acutus ſit; ſed ſaepe longus eſt: id eſt, interdum ad quartum, ſaepe ad ſecundum pertinet morborum genus ex quatuor illis, quae cap. 1. hujus libri propoſuit. Pro *numquam*, Lindenius leg. *nonnumquam*; a quo ego diſſentio, tum MSS. Mediceorum auctoritate, tum ratione fretus. Numquam enim homo celeriter moritur, ubi pars tantum, brachium puta, aut crus, per ſe ſine alio morbo reſoluta eſt; de quo caſu loquitur Celſus.

90. *Fere ſanabilis*] Ita omnino legendum ex Codicum Mediceorum & Editionum vetuſtarum fide, non, ut Conſtantinus mallet, & Lindenius edidit, *fere inſanabilis*; quidquid pro nova lectione alii afferant ex Bartholino de Paralyt. Nov. Teſtamen. Res ipſa clamat. Multi enim ad ſanitatem perveniunt. Et cum in periodo antecedenti dixerit, eos, qui per omnia membra vehementer reſoluti ſunt, raro ad ſanitatem pervenire; hic uſurpaverit conjunctionem adverſativam *vero*; vox *ſanabilis* cum ceteris melius cohaeret. Pro veteri lectione pugnant etiam quae ſunt in lib. 2. cap. 8. *Reſolutumque membrum, ſi nihilo minus alitur, fieri ſanum poteſt. Oris reſolutio etiam alvo cita finitur.*

91. *Pro vi & malo corporis &c.*] Ita habet in libri margine Conſtantinus, quem Lindenius ſecutus eſt. Recte. Ita eſt in Codice Mediceo quoque, illum dico vetuſtiſſimum; niſi quod, pro *malo*, habet *mali*, unde aliquis fortaſſe ſuſpicari poſſet legendum eſſe, *pro vi & mali & corporis*. Ego lectionem jam receptam probo. Lindenius addit *eſt* poſt *mittendus*. Alii leg. *providet malo corporis, vel ſanguis miſſus, vel alvus ducta;* alii cum Caeſario, *proderit*, pro *providet*.

92. *Deficit*] Ante Lindenium legebatur, *deficiet*, quod & in MSS. inveni.

93. *Ad conſuetudinem ſuam redeat*] Vox *ſuam* non eſt in Codice Mediceo vetuſtiore; neque neceſſaria eſt.

mam cutem exaſperaſſe, vel urticis caeſam, vel impoſito ſinapi, ſic ut, ubi rubere coeperit corpus, haec removeantur. Scilla quoque contrita, bulbique contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum eſt, reſina cutem tertio quoque die diutius vellere, pluribus etiam locis; aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere. Vnctioni vero aptiſſimum eſt vetus oleum, vel nitrum aceto & oleo admiſtum. Quin etiam fovere aqua calida marina, vel, ſi ea non eſt, tamen ſalſa, magnopere neceſſarium eſt. Ac ſi quo loco vel naturales, vel etiam manu factae tales natationes ſunt, iis potiſſimum utendum eſt; praecipueque in his agitanda membra, quae maxima deficiunt: ſi id non eſt, balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe debet ex media materia, maximeque ex venatione; potio ſine vino, aquae calidae: ſi tamen vetus morbus eſt, interponi quarto vel quinto die purgationis cauſa vinum Graecum ſalſum poteſt. Poſt coenam utilis vomitus eſt.

2. Interdum vero etiam nervorum dolor oriri ſolet. In hoc caſu non vomere 95, non medicamentis urinam movere, non exercitatione ſudorem 96, ut quidam praecipiunt, expedit. Bibenda aqua eſt bis die: in lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu: ab ipſa 97 exercitatione potius ſuperiores partes movendae: balneo raro utendum: mutandum ſubinde peregrinationibus coelum. Si dolor eſt, ea ipſa pars ſine oleo, nitro ex aqua perungenda eſt; deinde involvenda

94. *Torpentis &c.*] In Codice modo allato ita habetur: *torpentibus membris ſummam cutem exaſperare.* Infra vero alii verba ſic dividunt: *vellere: pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere.* Propius ad veram rationem acceſſiſſe videntur Ruellius, Gryphius, Conſtantinus, & Stephanus: *vellere, pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere.* Quod ad ſententiam attinet, Celſus ſimiliter ſcripſit cap. 23. hujus libri: *Prodeſtque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, impoſita reſina, & abducta, ſubinde idem facere.*

95. *Non vomere*] *Non oportet vomere*, olim legebatur, ut eſt in omnibus fere MSS. Lindenius recte omittit *oportet;* quod ego quoque omiſi ex fide Cod. Medicei I.

96. *Non exercitatione ſudorem*] Alii leg. *non ſine exercitatione ſudores;* neque aliter habent Codices Medicei Sed omnino a Lindenio ſtandum eſt, qui ſuſtulit *ſine*, ut Conſtantinus praeceperat. Ego, pro *ſudores*, repoſui *ſudorem*, ut eſt in Codice vetuſtiori. Porro ex hoc loco colligitur, dolorem nervorum a podagra chiragraque, ideoque ab articulorum dolore differre; quam meam conjecturam propoſui lib. I. cap. 9. Nam in podagra & chiragra, neque vomitum, neque quae urinam movent, inimica eſſe, apparet ex lib. 4. cap. 24. Et cum a viceſimo ſecundo ad ultimum ejus libri caput, de articulorum dolore in coxis, genibus, humeris, manibus, pedibus, aliis partibus dicat, ibi proprie de arthritide, hic de morbo ab illo diverſo loqui videtur. Qui igitur Celſo morbus eſt nervorum dolor? Ille, niſi plurimum fallor, quem nunc Rheumatiſmum appellant; in quo muſculos tendineſque, vel horum tunicas dolere concipiunt. Notum eſt autem tendines a Celſo nervos nominari. At enim Rheumatiſmus idem pene morbus eſt, qui arthritis. Sit ſane: ſed recentiores quoque Medici inter utrumque diſtinguunt. Plinius quoque multis locis H. N. loquitur de dolore nervorum, & alium morbum ab articulorum dolore intelligere videtur. Plura adderem, ſi locus pateretur.

97. *Perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu: ab ipſa*]

da [98], & fubjicienda pruna lenis, & fulphur, atque ita id fuffumigandum; idque aliquamdiu faciendum, fed jejuno, cum bene jam concoxerit. Cucurbitulae quoque faepe dolenti parti admovendae funt, pulfandusque leniter inflatis veficis bubulis is locus eft. Vtile eft etiam fevum mifcere cum hyofcyami [99] & urticae contritis feminibus, fic, ut omnium par modus fit, idque imponere: fovere aqua, in qua fulphur decoctum fit. Vtriculi quoque recte imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum hordeacea farina miftum [1]. Atque in ipfo potiffimum dolore, utendum geftatione vehementi eft: quod in aliis doloribus peffimum eft.

3. Tremor autem nervorum aeque vomitu medicamentisque urinam moventibus intenditur [2]. Inimica etiam habet balnea, affafque fudationes. Bibenda aqua eft: acri ambulatione utendum; item unctionibus, frictionibusque, maxime per feipfum: pila, fimilibusque fuperiores partes dimovendae: cibo quolibet utendum, dummodo [3] concoctioni utique ftudeatur: fecundum cibum, curis abftinendum: rariffima venere utendum eft. Si quando quis in eam prolapfus eft, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quam virilibus [4], debet.

4. Suppurationes autem, quae in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notae fuerint [5], primum id agere oportet per ea cataplasmata, quae reprimunt, ne coitus inutilis materiae fiat; deinde, fi haec victa funt, per

ipfa] Ita locum interpunxi ex Facciolato & Morgagno. Alii fic diftinguunt: *perfricandum eft: deinde retento fpiritu ab ipfa &c.* tria verba, *deinde retento fpiritu*, ad exercitationem referentes. Quo referantur a Caefario, Conftantino, & Rouffeo, ad frictionem ne, an ad exercitationem, incertum eft, ut Morgagnus notat. Illi enim fic diftinguunt: *perfricandum eft, deinde retento fpiritu, ab ipfa &c.* Pro *ab ipfa*, ut eft in MSS. quoque, Lindenius leg. *in ipfa*. Sed veterem lectionem retinendam cenfet aptiffimus harum rerum judex Facciolatus, fubfcribente Morgagno.

98. *Perungenda eft; deinde involvenda*] Codex Mediceus vetuftior non habet tres voces, *eft; deinde involvenda*. Poftea, pro *lenis*, habet, *levis*, & *ita diu*, pro *ita id*.

99. *Hyofcyami*] In MSS. Mediceis II. & IV. itemque in Vaticanis, I. II. III. V. lacuna eft hujus vocis loco. In aliis MSS. habetur, ΙΟΥCΚΥΑΜΟΙ. In Vaticano VI. in Medic. I. & alia manu in IV. *hyof yami*; ut omnes vulgo habent, praeter Egnatium & Lindenium. Nam Egnatius Graecis litteris fcribit; Lindenius variat, cum habeat, *cumini*. Ego veterem lectionem cur rejiciam non video. Nam hyofcyami femen & affumptum & extrinfecus impofitum dolorem levat, ut eft apud Dioscoridem lib. 4. cap. 69.

1. *Miftum*] Cod. Medic. I. *jactum*.

2. *Intenditur*] Aldina Editio & multi MSS. Codices, *impeditur*; male omnino.

3. *Dummodo*] Cod. Medic. I. *dum*.

4. *Potius, quam virilibus*] A Codice Mediceo modo allato abeft, *potius*; & fortaffe recte. Nam in ejusmodi conftructionibus adverbia *potius* & *magis* interdum ab idoneis Scriptoribus omittuntur. Plautus Menech. Act. 5. Sc. 1. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam*; Livius lib. 3. *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio fimilis*; Gellius Noct. Attic. lib. 2. cap. 2. *Declinanda fenfim, quam refpuenda.*

5. *Vbi notae fuerint*] Vbi cognitae funt. Nam internum ita latent, ut vix deprehendi poffint. Sed

per ea malagmata, quae digerunt, ut diſſipetur 6. Quod ſi conſecuti non ſumus, ſequitur, ut evocetur: deinde, ut matureſcat. Omnis tum vomicae finis eſt, ut rumpatur: indiciumque eſt, pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet, quominus, quidquid eſt puris, excedat 7. Vtendum maxime ſorbitionibus eſt, & aqua calida. Vbi pus ferri 8 deſiit, transeundum ad faciles quidem, ſed tamen validiores & frigidos cibos, frigidamque aquam, ſic ut ab egelidis tamen initium fiat. Primoque cum melle quaedam edenda, ut nuclei pinei, vel Graecae nuces, vel Avellanae 9: poſtea ſubmovendum id ipſum, quo maturius induci cicatrix poſſit. Medicamentum eo tempore ulceri eſt, ſuccus aſſumptus vel porri vel marrubii, & omni cibo porrum ipſum adjectum. Oportebit autem uti in iis partibus, quae non afficiuntur 10, frictionibus; item ambulationibus lenibus: vitandumque erit, ne vel luctando, vel currendo, vel alia ratione ſaneſcentia ulcera exaſperentur. In hoc enim morbo pernicioſus, ideoque omni modo cavendus ſanguinis vomitus eſt.

Sed mendum fortaſſe ſubeſt, ut Lindenius exiſtimavit. Verum ille, *ortae*, ego, una mutata littera, malim, *natae*, pro *notae*, quod in MSS. inveni. Ab hac dicendi forma, *quae oriuntur, ubi natae fuerint*, non abludunt illae: *Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet*, lib. 6. cap. 18. ſect. 5. *Condyloma autem eſt tuberculum, quod ex quadam inflammatione naſci ſolet. Id ubi ortum eſt &c.* ſect. 8. Caput autem hoc ad ſuppurationes attinens, ſi quidem Celſi volumina in capita dividenda ſint, a ſuperiori prorſus disjungi debet; ut recte monent Caſaubonus & Morgagnus.

6. *Vt diſſipetur*] Particulam *ut* repoſui ex quibusdam MSS. in quibus legitur: *ut diſſipentur.* Ea particula deeſt in Medic. I. & in omnibus impreſſis libris, ubi item legitur, *diſſipentur.* Excipienda eſt Lindenii Editio, quae habet, *diſſipetur*, videlicet materia; & quidem recte, ut mihi videtur. Neque deeſt in ea Editione particula *ut;* ſed ponitur ante illa verba, *per ea malagmata;* quo modo vulgatam lectionem corrigendam Conſtantinus indicaverat.

7. *Excedat*] Linden. *exeat;* quod neque in ſuis Morgagnus, neque ego in meis Codicibus inveni; ſed in omnibus, *excedat.* Non ſolum autem in Editione Caeſarii an. 1538. quam Morgagnus inſpexit, verum etiam in Editione ejusdem Caeſarii an. 1528. eſt, *excidat.*

8. *Ferri*] Qui cum Gryphio leg. *fieri*, minus probandi videntur.

9. *Avellanae*] Codex Mediceus I. *abellanae* per *b;* ut alibi quoque.

10. *Afficiuntur*] Ante Lindenium legebatur, *afficientur;* ut ego inveni in Codicibus MSS. Vide ſimilem lectionis varietatem ſect. 1. hujus capitis adnotat. 92.

L I-

LIBER QVARTVS.

I. Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita ſunt, ut iis certae ſedes aſſignari non poſſint: nunc de iis dicam, quae ſunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationeſque in notitiam venient, ſi prius eorum ſedes breviter oſtendero. Caput igitur, eaque, quae in ore ſunt, non lingua tantummodo palatoque terminantur [11]; ſed etiam, quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra ſiniſtraque circa guttur venae grandes, quae σφαγίτιδες nominantur; itemque arteriae, quas καρωτίδας [12] vocant, ſurſum procedentes ultra aures feruntur. At [13] in ipſis cervicibus glandulae poſitae ſunt, quae interdum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera incipiunt: alterum, aſperam arteriam nominant; alterum, ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem; ſtomachus interior ad ventriculum fertur: illa ſpiritum; hic cibum recipit [14]. Quibus cum diverſae viae ſint, qua coëunt, exigua in arteria ſub ipſis faucibus lingua [15] eſt; quae, cum ſpiramus, attollitur, cum cibum potionemque aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autem arteria, dura & cartilaginoſa, in gutture asſurgit, ceteris partibus reſidit [16]. Conſtat ex circulis quibusdam, compoſitis ad imaginem earum vertebrarum, quae in ſpina ſunt: ita tamen, ut ex parte exteriore aſpera, ex interiore, ſtomachi modo laevis ſit: eaque deſcendens ad praecordia cum pulmone committitur. Is ſpongioſus, ideoque ſpiritus capax, & a tergo ſpinae ipſi junctus, in duas fibras, ungulae bubulae modo, dividitur. Huic cor annexum eſt, natura muſculoſum, in pectore ſub ſiniſteriore mamma ſitum; duosque quaſi ventriculos habet. At ſub corde atque pulmone, transverſum ex valida membrana ſeptum eſt, quod a praecordiis uterum diducit; idque nervoſum [17], multis etiam venis per id diſcurrentibus, a ſuperiore parte,

11. *Terminantur*] Hoc verbum non eſt in Cod. Medic. I.

12. *Καρωτίδας*] Editiones omnes, praeter Ruellii & Lindenii, habent, ut Codex Medic. I. *parotidas*. In reliquis Mediceis Codicibus eſt, *cariatides*

13. *At*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur, *Atque*.

14. *Recipit*] Mediceus I. conſentit cum libris impreſſis. Alii MSS. habent, *accipit*.

15. *Lingua*] Linden. *lingula*; ſed in Edd. vetuſtis & in MSS. Mediceis eſt, *lingua*.

16. *Reſidit*] Al. *reſidet*; ut eſt in Cod. Medic. I. Non deſunt tamen alii Codices, qui hanc Lindenii, ſive potius Conſtantini lectionem confirment.

17. *Idque nervoſum*] Sic reſtitui ex Cod. Mediceo I. pro *aeque nervoſum*, ut communiter legitur, ſed minus recte; quandoquidem *aeque* ad cor referendum eſt; cor autem, non nervoſum,

te, non solum intestina, sed jecur quoque lienemque discernit. Haec viscera proxime [18], sed infra tamen posita, dextra sinistraque sunt. Jecur a dextra parte sub praecordiis ab ipso septo orsum [19], intrinsecus cavum, extrinsecus gibbum [20] est: quod prominens leviter ventriculo insidet, & in quatuor fibras dividitur. Ex inferiore vero parte ei fel [21] inhaeret. At lienis sinistra [22], non eidem septo, sed intestino innexus est, natura mollis & rarus, longitudinis crassitudinisque modicae; isque paulum a costarum regione in uterum excedens, ex maxima parte sub his conditur. Atque haec quidem juncta sunt. Renes vero diversi [23]; qui lumbis sub imis [24] costis inhaerent, a parte earum rotundi, ab altera resimi [25]; qui & venosi sunt, & ventriculos habent [26], & tunicis super conteguntur [27]. Ac viscerum quidem hae sedes sunt. Stomachus vero, qui intestinorum principium est, nervosus a septima spinae vertebra incipit; circa [28] praecordia cum ventriculo committitur. Ventriculus autem, qui receptaculum cibi est, constat ex duobus tergoribus; isque inter lienem & jecur positus est, utro-

sum, sed musculosum esse, Celsus dixit. Quid autem per vocem *nervosum*, quid per *musculosum* significet, illa satis declarant, quae infra habet: *vesica autem in ipso sinu nervosa & duplex, cervice plena atque carnosa &c.* Videtur autem ideo septum hoc nervosum dicere, quod nervosa sit illa ejus pars, quam centrum appellant. Ceterum, ut nunc omnes norunt, natura musculosum est, sicut cor.

18. *Proxime*] Ante Lindenium legebatur, *proxima*.

19. *Orsum*] Al. *ortum*.

20. *Gibbum*] Lindenius leg. *gibberum*, & addit *est*. Editiones veteres cum MSS. Mediceis habent, *gibbum*. Ita lib. 8. cap. 1. *extrinsecus gibba*, de calvaria.

21. *Et fel*] Vtraque haec vox deest in Cod. Mediceo I. at in IV. itemque in Editionibus Juntina & vetustissimis ann. 1478. 1493. 1497. prior tantum; quam Egnatius demum restituit. Mediceus III. & alii Codices habent utramque vocem.

22. *Lienis sinistra*] Lindenius leg. *lien in sinistra*, & infra, *annexus*, pro *innexus*. Vetus lectio, quam ego utroque loco secutus sum, Codicibus Mediceis confirmatur.

23. *Diversi*] Hanc lectionem ex vetustis libris Morgagnus sibi probari non obscure significat. Probatur mihi vel magis, quod ita invenerim etiam in Mediceis MSS. Revera omnes, praeter primum, habent, *diversis*; sed hoc nihil ad id quod quaerimus, utram lectionem sequamur; hanc, an Lindenii, *divisi*.

24. *Sub imis costis*] Ita ex Egnatio & Morgagno. Alii leg. *sub imis coxis*, ut habet Codex vetustior. In reliquis Mediceis Codicibus est, *summis coxis*.

25. *A parte earum rotundi, ab altera resimi*] Sic legendum ex Morgagni emendatione, quamvis veteres Codices repugnent; ne, dum facilis erroris librarios absolvimus, Celsum gravissimi damnemus. Libri omnes tum manuscripti, tum impressi, duabus vocibus altera in alterius locum traductis, habent, *a parte earum resimi, ab altera rotundi*; contra veram rationem.

26. *Et ventriculos habent*] Morgagnus notat, haec tria verba perperam omissa esse a Lindenio. Habentur in MSS. omnibus.

27. *Conteguntur*] In aliquibus MSS. *teguntur*; immo in Mediceis omnibus, praeterquam in primo.

28. *Circa*] Non arbitror necesse esse praemittere particulam *ac*, quam omnes quidem impressi libri habent, Medicei vero MSS. non habent. Invenitur in primo & in quarto; in illo addita a Palavicino, in hoc ab alio, qui ex Palavicino eam sumpsit. Si conjunctio addenda sit, malim addere *&*; quae fortasse coaluit cum extrema syllaba vocis praecedentis, *incipit*.

utroque ex his paulum ſuper eum ingrediente. Suntque étiam membranulae tenues, per quas inter ſe tria [29] iſta connectuntur, junguntur que ei ſepto, quod transverſum eſſe, ſupra poſui. Inde ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem converſa, in ſummum inteſtinum coarctatur. Hanc juncturam πυλωρὸν Graeci vocant, quoniam portae modo in inferiores partes ea, quae excreturi ſumus, emittit. Ab ea jejunum inteſtinum incipit, non ita implicitum: cui tale vocabulum eſt, quia numquam, quod accipit [30], continet; ſed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenuius inteſtinum eſt, in ſinus vehementer implicitum: orbes vero ejus per membranulas ſinguli cum interioribus [31] connectuntur; qui in dexteriorem partem converſi, & e regione dexterioris coxae finiti, ſuperiores tamen partes magis complent. Deinde id inteſtinum cum craſſiore altero transverſo committitur, quod a dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem pervium & longum eſt, in dexteriorem non eſt; ideoque caecum nominatur. At id, quod pervium eſt, late fuſum atque ſinuatum, minusque quam ſuperiora inteſtina nervoſum, ab utraque parte huc atque illuc volutum, magis tamen ſiniſteriores inferioresque partes tenens [32], contingit jecur atque ventriculum: deinde cum quibusdam membranulis a ſiniſtro rene venientibus jungitur; atque hinc dextra [33] recurvatum in imo dirigitur [34], qua excernit; ideoque id ibi rectum inteſtinum nominatur. Contegit vero univerſa haec omentum, ex inferiore [35] parte laeve & ſtrictum, ex ſuperiore mollius; cui adeps quoque innaſcitur; quae ſenſu, ſicut cerebrum quoque & medulla, caret. At a renibus ſingulae venae, colore albae, ad veſicam feruntur: οὐρητῆρας Graeci vocant, quod per eas inde deſcendentem urinam in veſicam deſtil-

29. *Tria*] In Edd. Ald. Ruell. & Steph. *omnia*.

30. *Accipit*] Linden. *accepit*.

31. *Interioribus*] Ita legit Lindenius, & rectius; quamvis in MSS. ſit, *inferioribus*, ut alii legunt.

32. *Tenens*] Communii hujus lectionis teſtimonium in libris MSS. non aliud inveni, praeterquam Palavicini, a quo adſcripta vox haec reperitur in Mediceo primo, ubi nulla erat. Ceteri Medicei Codices habent, non *tenens*, ſed *tenet*; quod tamen minus placet.

33. *Atque hinc dextra*] Legendum opinor, *atque in dextra* vel *dextram*; quo modo loquitur lib. 8. cap. 1 *rectius in viris*, *recurvatum magis in exteriora in foeminis*. Lindenius leg. *atque hinc ad dextra*.

34. *In imo dirigitur*] In infima ſui parte rectum fit. Sic lib. 8. cap. 1. *in imo cartilaginoſa*; cui opponit *in ſummo*. Pro *imo*, Lindenius reponit, *ima*, ut habet in margine Conſtantinus. Sed Codices Medicei habent, *imo*; neque mutandum eſt.

35. *Inferiore*] Ita eſt in Editionibus Lindenii & Conſtantini, & in margine Gryphianae. Alii habent, *interiore*, ut etiam vetuſtior Codex. Deinde in vetuſtis Editionibus eſt, *& ſtrictum*: neque variant Medicei Codices; niſi quod hae duae voces deſunt in III & VI. Variat vetus quidam, ut Conſtantinus ſcribit, habetque, *adſtrictum*; atque ita Lindenius edidit.

destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu nervosa & duplex, cervice plena atque carnosa 36, jungitur per venas cum intestino, eoque osse, quod pubi subest: ipsa soluta atque liberior est: aliter in viris atque in foeminis posita. Nam in viris juxta rectum intestinum est, potius in sinistram partem inclinata; in foeminis super genitale earum sita est, supraque lapsa 37, ab ipsa vulva sustinetur. Tum in masculis iter urinae spatiosius & compressius a cervice hujus descendit ad colem: in foeminis brevius & plenius, super vulvae cervicem se ostendit. Vulva autem in virginibus quidem admodum exigua est: in mulieribus vero, nisi ubi gravidae sunt, non multo major, quam ut manu comprehendatur. Ea, recta tenuataque 38 cervice, quem canalem vocant, contra mediam alvum orsa, inde paulum ad dexteriorem coxam convertitur; deinde super rectum intestinum progressa, iliis foeminae latera sua innectit. Ipsa autem ilia inter coxas & pubem imo ventre posita sunt. A quibus ac pube abdomen sursum versus ad praecordia pervenit; ab exteriore parte, evidenti cute; ab interiore levi membrana inclusum, quae omento jungitur; περιτόναιος autem a Graecis nominatur.

II. 1. His veluti in conspectum quemdam, quatenus scire curanti necessarium est, adductis, remedia singularum laborantium partium exsequar, orsus a capite: sub quo nomine nunc significo eam partem, quae capillo 39 tegitur: nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis est, alias erit explicandus. In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est, quam κεφαλαίαν 40 Graeci vocant: cujus notae sunt, horror validus, nervorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, sic, ut vox supprimatur; vel sanguinis ex nari-

36. *Carnosa*] In Codice vetustiore legitur, *nervosa*. Sed retinenda est communis lectio, tum ex fide Codicum reliquorum, tum etiam ratione. Nam revera carnosa, id est, musculosa vesicae cervix est.

37. *Sita est, supraque lapsa*] Vulgo leg. *posita*, ut habetur in Codice aliquo MS. in plerisque tamen, ut in duobus vetustioribus, est, *sita*. Ac *supraque* inveni in omnibus Mediceis; & in Edit. I. non *superque*, ut alii legunt, neque, ut Lindenius, *& superne*. At *lapsa*, quod Lindenius reposuit pro *elapsa*, mihi magis probatur. In margine Editionis Constantini est, *illapsa*.

38. *Tenuataque*] Vellent Viri docti hanc Lindenii lectionem Codice aliquo confirmari; cum in vetustis Editionibus, & in MSS. plerisque legatur, *continuataque*. Habeo ego unde illis satisfaciam, Codicem scilicet Mediceum vetustiorem. In eo est, *tenuataque*.

39. *Capillo*] Lindenius habet, *capillitio*; Codex Mediceus I. & quidam alius a Constantino citatus, *capillis*. In vetustis autem Editionibus, & in Codicibus Mediceis reliquis, & in eo quo Morgagnus usus est, habetur, *capillo*. Atque hos libros ego sequor, quod Celsus fere singulari numero hanc vocem usurpet; ut in lib. 6. cap. 2. ac ter in cap. 1. lib. 8.

40. Κεφαλαίαν] Ita plerique cum Caesario. In Editionibus vetustioribus est κεφαλέαν (vel *cephaleam*) ut in MSS. Mediceis; sed primus habet, ΚΕφαλαΝ, ex κεφαλέαν corruptum, an ex κεφαλαίαν?

naribus curſus, ſic, ut corpus frigeſcat, anima deficiat: praeter haec, dolor intolerabilis, maxime circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, ſed neque gravis, neque periculoſa, per hominis aetatem eſt: interdum gravior dolor, ſed brevis, neque tamen mortiferus; qui vel vino, vel cruditate, vel frigore, vel igne, aut ſole contrahitur. Hique omnes dolores modo in febre, modo ſine hac ſunt; modo in toto capite, modo in parte; interdum ſic, ut oris quoque proximam partem excrucient. Praeter haec etiamnum invenitur genus, quod poteſt longum eſſe; ubi humor cutem inflat, eaque intumeſcit, & prementi digito cedit: ὑδροκέφαλον [41] Graeci appellant. Ex his id, quod ſecundo loco poſitum eſt, dum leve eſt, qua ſit ratione curandum, dixi, cum perſequerer ea, quae ſani homines in imbecillitate partis alicujus facere deberent. Quae vero auxilia ſint capitis, ubi cum febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nunc de ceteris dicendum eſt. Ex quibus id, quod acutum eſt, & id, quod ſupra conſuetudinem intenditur, idque, quod ex ſubita cauſa, etſi non peſtiferum, tamen vehemens eſt, primam curationem habet, qua ſanguis mittatur. Sed id, niſi intolerabilis dolor eſt, ſupervacuum eſt: ſatiusque eſt abſtinere a cibo; ſi fieri poteſt, etiam a potione; ſi non poteſt, aquam bibere. Si poſtero die dolor remanet, alvum ducere, ſternutamenta evocare, nihil aſſumere, niſi aquam. Saepe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione diſcutit; utique ſi ex vino vel cruditate origo eſt. Si vero in his auxilii parum eſt, tonderi [42] oportet ad cutem: deinde conſiderandum eſt, quae cauſa dolorem excitarit. Si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit: ſpongiam concavam imponere, ſubinde in aqua [43] frigida expreſſam: ungere roſa & aceto, vel potius his tinctam lanam ſuccidam imponere, aliave refrigerantia cataplasmata. At ſi frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida marina, vel certe ſalſa, aut in qua lau-

41. Ὑδροκέφαλον] Haec eſt communis lectio, quae comprobatur teſtimonio ſex Codicum Mediceorum. Horum tamen fidem dubiam reddit vetuſtior Codex, in quo eſt ΥΔρωΚΕΦΑΙΑΝ; ut fortaſſe legendum ſit, ὑδροκεφαλαίαν. Verba autem illa: *etiamnum invenitur genus*, quae ego ita edidi ex fide Codicum plerorumque, nonnulli Aldinam Edit. ſecuti ita legunt: *etiam unum invenitur genus*; alii ſic, *etiam invenitur genus*; ut Codex Medic. I. habet.

42. *Tonderi*] Lindenius leg. *tondere*, ut eſt in Edit. an. 1538. Sed in MSS. noſtris atque in aliis Editionibus eſt, *tonderi*. Poſtea vero, pro *deinde*, Codex Mediceus vetuſtior habet, *dein*.

43. *In aqua*] Praepoſitio *in* omittitur a Lindenio; ſed ego in MSS. omnibus inveni. Morgagnus ſuſpicatur, *ex aqua* fortaſſe legendum eſſe; quod Celſus ita ſoleat conſtruere verbum *exprimo*. Exempla habentur in cap. 24. hujus libri, in lib. 5. cap. 26. ſect. 21. & 23. in lib. 6. cap. 6. ſect. 1. in lib. 7. cap. 2. & cap. 7. ſect. 8. & cap. 16. praeter alia multa. Ad confirmandam conſtructionem cum praepoſitione *in* exempla nondum inveni.

laurus decocta ſit: tum caput vehementer perfricare: deinde calido oleo implere & veſte velare. Quidam etiam id devinciunt; alii cervicalibus veſtimentisque onerant, & ſic levantur; alios calida cataplasmata adjuvant. Ergo etiam, ubi cauſa incognita eſt, videre oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & iis uti, quae experimentum approbarit. At ſi parum cauſa discernitur, perfundere caput, primum aqua calida, ſicut ſupra praeceptum eſt, vel ſalſa, vel ex lauro decocta; tum frigida poſca. Illa in omni vetuſto capitis dolore communia ſunt: ſternutamenta excitare, inferiores partes vehementer perfricare, gargarizare iis, quae ſalivam movent, cucurbitulas temporibus & occipitio admovere, ſanguinem ex naribus detrahere 44, reſina ſubinde tempora pervellere, & impoſito ſinapi exulcerare ea, quae male habent, ante linteolo ſubjecto, ne vehementer arrodat 45, candentibus ferramentis, ubi dolor eſt, ulcera excitare, cibum permodicum 46 cum aqua ſumere: ubi levatus eſt dolor, in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput 47 perfundi: ſi diſcuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad vinum reverti; ſed poſtea ſemper, antequam quidquam aliud, aquam bibere. Diſſimile eſt id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt; deinde imponere ſinapi, ſic, ut exulceret: ſi id parum profuit, ſcalpello utendum eſt. Illa cum hydropicis communia ſunt, ut exerceatur 48, inſudet, vehementer perfricetur, cibis potionibusque utatur urinam praecipue moventibus.

2. Circa faciem vero morbus innaſcitur, quem Graeci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta fere febre oritur 49; os cum motu quodam 50 pervertitur; ideoque nihil aliud eſt, quam diſtentio oris. Accedit crebra

44. *Detrahere*] In Codice Mediceo I. *extrahere;* & poſtea, *revellere*, pro *pervellere*.

45. *Arrodat*] Tum hic, tum in ſect. ſequenti Codices Medicei & veteres Editiones habent, *arrodat;* quod ego retinebo, donec ſciam, ex quo Codice Lindenius utrobique repoſuerit, *erodat.* Nam ita quidem Editionis ſuae margini adſcripſit Conſtantinus, ſed nullo allato veteris Codicis teſtimonio.

46. *Permodicum*] Inveni ego quoque in Codicibus MSS. & quidem in plerisque, *ſemper modicum;* ut ediderunt Ruellius, Lindenius, & in libri margine Conſtantinus; ſed non probavi. Secutus ſum Cod. Mediceum I. cum quo Vatican. II. & VI. & aliae Editiones conſentiunt.

47. *Per caput*] Lindenius tollit *per;* MSS. tamen noſtris reclamantibus.

48. *Vt exerceatur*] Non habet Cod. Medic. I. conjunctionem *ut*.

49. *Is cum acuta fere febre oritur*] Monet Morgagnus, ſi omittatur *fere*, ut Lindenius fecit, ſententiam minus veram eſſe. Et ſane *raptus caninus etiam tarda paſſio eſt*, ut eſt apud Coelium Aurelianum lib. 2. Chronic. cap. 2. Omittitur hoc adverbium in Cod. Medic. VII. ſed additur in margine. Pro *Is*, Cod. I. habet, *Isque*.

50. *Cum motu quodam*] Vox *motu* cohaeret ſenſu cum ſequentibus, *diſtentio oris;* ut & *ideoque* oſtendit. Nam in nervorum diſtentione motus quidam eſt, quo diſtinguitur a nervorum rigore. MSS. Codices nihil variant; variat Lindenii Editio, quae, pro *motu*, habet, *rictu;* & *diſtorſio*, pro *diſtentio*.

bra coloris in facie totoque corpore mutatio; somnus in promptu est. In hoc sanguinem mittere optimum est: si finitum eo malum non est, ducere alvum: si ne sic quidem discussum est, albo veratro vomitum movere. Praeter haec necessarium est vitare solem, lassitudinem, vinum. Si discussum his non est [51], utendum est cursu; frictione in eo, quod laesum est, leni & multa; in reliquis partibus breviore, sed vehementi. Prodest etiam movere sternutamenta; caput radere; idque perfundere aqua calida, vel marina, vel certe salsa, sic ut ei sulphur quoque adjiciatur; post perfusionem iterum perfricari; sinapi manducare; eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris idem [52] sinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

3. At si lingua resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, sic, ut sermo hominis non explicetur; oportet gargarizare ex aqua, in qua vel thymum, vel hyssopum, vel nepeta decocta sit; aquam bibere; caput, & os, & ea, quae sub mento sunt, & cervicem vehementer perfricare; lasere linguam ipsam linere [53]; manducare, quae sunt acerrima, id est, sinapi, allium, cepam; magna vi luctari, ut verba exprimantur; exerceri retento spiritu; caput saepe aqua frigida perfundere; nonnumquam multam esse radiculam, deinde vomere.

4. Destillat autem humor de capite interdum in nares, quod leve [54] est; interdum in fauces, quod pejus est; interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est. Si in nares destillavit [55], tenuis per has pituita profluit, caput leviter [56] dolet, gravitas ejus sentitur, frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces, has exasperat, tussiculam movet. Si in pulmonem, praeter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis gravitas, lassitudo, sitis, aestus, biliosa urina. Aliud autem, quamvis non multum distans, malum, gravedo est. Haec nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet: sub eadem salsa [57] est saliva, sonant aures,

51. *Si discussum his non est*] Aliqui cum Egnatio praemittunt *Sed*, quod est in multis MSS. non tamen in Medic. I. Alii pro *his*, legunt, *id*; quidam, *id his*.

52. *Idem*] Lindenius & in margine Constantinus, *item*.

53. *Linere*] Ita cum Aldina Editiones recentiores omnes. Vetustae, *linire*, ut & Codex Medic. I. habet, & hic, & fere ubique. In quibusdam Codd. est, *lenire*, quod ex *linere* corruptum videtur.

54. *Leve*] Al. *lene*.

55. *Destillavit*] Lindenii Edit. *distillaverit*; vetustiores, *distillat*, ut aliquis Codex habet, & Palavicinus mutat in Medic. I. in quo est, ut in reliquis sex, *destillavit*. Fortasse legendum, *destillarit*.

56. *Leviter*] Al. *leniter*. Postea, pro *gravitas ejus*, Lindenius leg. *gravitas in eo*.

57. *Sub eadem salsa*] Linden. *Sub eadem vero salsa*.

aures, venae moventur in capite, turbida urina est. Haec omnia κορύζας Hippocrates nominat: nunc video apud Graecos in gravedine hoc nomen servari; destillationem 58, καταςαγμὸν appellari. Haec autem & brevia 59, & si neglecta sunt, longa esse consuerunt. Nihil pestiferum est, nisi quod pulmonem exulceravit 60. Vbi aliquid ejusmodi sensimus, protinus abstinere a sole, balneo, vino 61, venere debemus: inter quae unctione, & assueto cibo nihilominus uti licet. Ambulatione tantum acri, sed tecta 62 utendum est, & post eam caput atque os supra quinquagies perfricandum. Raroque fit, ut si biduo, vel certe triduo nobis temperavimus, id vitium non levetur. Quo levato, si in destillatione crassa facta pituita est, vel in gravedine nares magis patent 63, balneo utendum est, multaque aqua prius calida, post egelida, fovendum os, caputque; deinde cum cibo pleniore vinum bibendum. At si aeque tenuis quarto die pituita est, vel nares aeque clausae videntur, assumendum est vinum Aminaeum austerum; deinde 64 rursus biduo aqua; post quae ad balneum, & ad consuetudinem revertendum est. Neque tamen illis ipsis diebus 65, quibus aliqua omittenda sunt, expe-

58. *Destillationem*] Alii Caesarium secuti leg. *distillationes* in plurali, quod sequatur καταςαγμὸς; ut quidem vulgo habetur. Ego καταςαγμὸν reposui ex Mediceo primo; *destillationem*, & ex hoc & ex reliquis MSS. & ex Editionibus priscis.

59. *Haec autem & brevia*] Si adhibeatur curatio. Codices MSS. nihil variant. Constantinus *&* delendum censet, sed sine causa; nam servit distributioni, quemadmodum *neque* in his verbis cap. 4. sect. 3. *Hoc genus neque acutum est, & potest esse non longum.* Lindenius leg. *Haec communia & brevia; sed si &c.* minus recte.

60. *Exulceravit*] Lindenius legit, *exulcerat.* Idem infra habet, *sentimus*, pro *sensimus.*

61. *Vino*] Morgagnus hanc vocem a Lindenio perperam omitti notat: & sane eam ego inveni in omnibus MSS.

62. *Tantum acri, sed tecta*] Hic quoque Morgagnus animadvertit in mutationem a Ruellio partim, partim a Lindenio inductam. Ruellius enim, cui Stephanus & Lindenius assensi sunt, reposuit *recta*, pro *tecta*; Lindenius, *tantum non acri*, pro *tantum acri.* Ruellii lectio Codice aliquo se tuetur; siquidem *recta* habetur in Medic. VI. Fortasse is Codex corruptus est, cum in III. ex quo descriptus videtur, sit, ut in aliis quatuor, *tecta:* varietas tamen est ejusmodi, ut nullo modo contemni debeat. Nam, ut idem Morgagnus notat, de ambulatione in universum ita Celsus scribit lib. 2. cap. 2. *Melior autem est sub divo, quam in porticu, & recta, quam flexuosa;* deinde cap. 4. docet, eum, cui caput infirmum est, *multum ambulare* debere, *sed, si licet, neque sub tecto, neque in sole.* Neque tamen idcirco veteri lectioni lectionem illam anteferendam Morgagnus censet; quin etiam multum videtur rationi tribuere, ob quam Rubeus putat praecepisse hic Celsum, tecta ambulatione utendum esse. Codex quoque Mediceus vetustior, quamvis corrupta verba sint, hanc lectionem confirmat: nam habet, *tantum aegris detecta.* Minus dubia lectio esse debet, *tantum acri:* neque enim Codicem ullum inveni, qui habeat, *tantum non*, ac Lindenio suffragetur. Sensus est: abstinendum esse a sole &c. vehementi duntaxat, sed tecta ambulatione utendum &c.

63 *Nares magis patent*] Ex his verbis periodi proximae, *nares aeque clausae videntur*, manifestum est, ut Morgagnus monet, hic legendum esse, *patent:* atque ita sane & plerique legunt, & Codex Mediceus I. habet. Caesarius deceptus pravis aliquibus Codicibus, in quibus est, *pallent*, ipse deinde nonnullos decepit.

64. *Deinde*] Codex Medic. I. *dein.*

65. *Illis ipsis diebus*] Lindenius omittit *illis.*

expedit tamquam aegros agere; sed cetera omnia quasi sanis facienda sunt, praeterquam si diutius aliquem, & vehementius ista solicitare consuerunt: huic enim quaedam curiosior observatio necessaria est. Igitur huic, si in nares vel in fauces destillavit, praeter ea, quae supra retuli, protinus primis diebus multum ambulandum est; perfricandae vehementer inferiores partes; levior frictio adhibenda thoraci erit; levior capiti [66]; demenda assueto cibo pars dimidia; sumenda ova, amylum, similiaque, quae pituitam faciunt crassiorem; siti contra, quanta maxima [67] sustineri potest, pugnandum [68]. Vbi per haec idoneus aliquis balneo factus, eoque usus est, adjiciendus est cibo pisciculus, aut caro, sic tamen, ne protinus justus modus cibi sumatur: vino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoque destillat, multo magis & ambulatione & frictione opus est; eademque [69] adhibita ratione in cibis, si non satis illi proficiunt, acrioribus utendum est; magis somno indulgendum, abstinendumque a negotiis omnibus; aliquando, sed serius, balneum tentandum [70]. In gravedine autem, primo die quiescere, neque esse, neque bibere, caput velare, fauces lana circumdare: postero die surgere, abstinere [71] a potione, aut, si res coëgerit, non ultra heminam aquae assumere: tertio die panis non ita multum [72] ex parte interiore cum pisciculo, vel levi carne sumere, aquam bibere: si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore victu utatur, vomere: ubi in balneum ventum est, multa calida aqua caput & os fovere usque ad sudorem: tum ad vinum redire. Post quae vix

66. *Adhibenda thoraci erit; levior capiti*] Verbum *erit* fortasse tollendum, ut cuncta haec participia pendeant ab *est*, quod antecedit. Locum illi dedisse suspicor mendum quorumdam Codicum, ubi legitur, *adhibenda thoraciori capiti*. Ita in Mediceo I. habetur. Fortasse aliquis ex *thoraciori* fecit *thoraci erit*; indeque *erit* pervenit in eos quoque Codices, qui recte habebant, *thoraci, levior*.

67. *Siti contra, quanta maxima*] Adverbium *contra*, quod non est in ullo impresso libro, ego restitui ex Codice MS. vetustiori. Ita cap. 19. *contra siti, fame, vomitu niti*. In allato Codice est, *quantum*, pro *quanta*; in reliquis sex, *maxime*, ut in plerisque Editionibus, pro *maxima*.

68. *Pugnandum*] Antea legebatur, *pugnandum est*; Codex Medic. I. non habet *est*; quem sequor.

69. *Frictione opus est; eademque &c.*] Locum hunc sic interpungit Lindenius, ut ex correctionibus, quas in fine libri addidit, apparet: *frictione opus est, eademque adhibita ratione in cibis. Si non satis &c.* Ita fere Constantinus quoque. Vterque minus recte.

70. *Balneum tentandum*] Vox *balneum*, quae deest in prioribus Editionibus, restituta est in Aldina, aliisque, sed praemisso *&*; ut in multis MSS. habetur. Lindeniana non habet eam particulam. In Codice Mediceo I. est: *balneo temperandum*.

71. *Abstinere*] Communiter legitur, *diu abstinere*. Sed consideranti facile apparebit, *diu* locum hic non habere. Sensus est; secundo die quoque abstinendum esse a potione: nam sequitur, *tertio die .... aquam bibere*. Itaque ejeci adverbium istud ex fide Codicis Medicei vetustioris.

72. *Non ita multum*] Pro *ita* Editio I. & aliae quaedam pervetustae habent, *tam*, ut Codex Medic. I. habet. Postea, pro *levi carne*, alii leg. *leni carne*.

vix fieri poteſt, ut idem incommodum maneat: ſed ſi manſerit, utendum erit cibis frigidis, aridis, levibus, humore quam minimo, ſervatis frictionibus exercitationibusque, quae in omni tali genere valetudinis neceſſariae ſunt.

III. A capite tranſitus ad cervicem eſt; quae gravibus admodum morbis obnoxia eſt. Neque tamen alius importunior acutiorque morbus eſt, quam is, qui quodam rigore nervorum, modo caput ſcapulis, modo mentum pectori adnectit, modo rectam & immobilem cervicem intendit. Priorem Graeci ὀπισθότονον, inſequentem 73 ἐμπροσθότονον, ultimum τέτανον appellant: quamvis minus ſubtiliter quidam indiſcretis his nominibus utuntur. Ea ſaepe intra quartum diem tollunt; ſi hunc evaſerunt, ſine periculo ſunt. Eadem omnia ratione curantur; idque convenit. Sed Aſclepiades 74 utique mittendum ſanguinem credidit: quod quidam utique 75 vitandum eſſe dixerunt, eo quod maxime tum corpus calore egeret; isque eſſet in ſanguine. Verum hoc quidem 76 falſum eſt. Neque enim natura ſanguinis eſt, ut utique 77 caleat; ſed ex iis, quae in homine ſunt, hic 78 celerrime vel caleſcit, vel refrigeſcit. Mitti vero nec ne debeat, ex iis intelligi poteſt, quae de ſanguinis miſſione praecepta ſunt. Vtique autem recte datur caſtoreum, & cum hoc piper, vel laſer: deinde opus eſt fomento humido & calido: itaque plerique aqua calida multa cervices ſubinde perfundunt. Id in praeſentia levat 79; ſed opportuniores nervos frigori reddit: quod utique vitandum eſt. Vtilius igitur eſt, cerato liquido primum cervicem perungere; deinde admovere veſicas bubulas vel utriculos oleo calido repletos, vel ex farina calidum cataplasma, vel piper rotundum 80 cum ficu contuſum. Vtiliſſimum tamen eſt, humido ſale fovere: quod quomodo

73. *Priorem . . . . inſequentem*] Cap. 13. hujus libri: *Prior acutus eſt, inſequens eſſe longus poteſt.* In Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii eſt, *Primum . . . . ſequentem.*

74. *Sed Aſclepiades*] Lindenius omittit *Sed* quae particula etiam in Cod. Medic. VI. omittitur, ſed librarii errore: eſt enim in III. ex quo ille, ut ſaepe dixi, deſcriptus eſt.

75. *Quod quidam utique*] In Cod. Medic. I. deeſt *quod*; in ceteris, & in vetuſtis Editionibus habetur *quod*, ſed non *utique*. Lindenius edidit: *id quidam utique.* Adverbium *utique*, hac ratione repetitum, ſententiae vim addit; ut in verbis illis lib. 3. cap. 23. *ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet; ſi acceſſit, non utique mittendus eſt.*

76. *In ſanguine. Verum hoc quidem &c.*] Similem formam habet in lib. 7. cap. 2. *Verum hoc quidem promptum eſt.* Lindenius legit, ut eſt in Cod. Medic. I. *in ſanguine venarum. Hoc quidem;* quod fortaſſe ex mendo ortum eſt. Omnino mihi non probatur; & vetuſtas Editiones ſequor, cum quibus reliqui Medicei Codices omnesque Vaticani conſentiunt.

77. *Vt utique*] In Cod. Medic. I. non eſt *ut*.

78. *Hic*] Al. *is*.

79. *Levat*] Variat Lindenii Editio, in qua eſt, *allevat;* ſed non variant Codices MSS.

80. *Rotundum*] Hanc vocem omittit Lindenius; quam ab interprete aliquo non eſſe quis praeſtet? Invenitur tamen in MSS. noſtris omnibus, & Celſus alibi hac adjectione uſus eſt: cum alioquin & longi piperis mentionem faciat.

do fieret [81], jam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admovere ad ignem, vel si aestas est, in sole aegrum oportet; maximeque oleo vetere; si id non est, Syriaco; si ne id quidem est, adipe quam vetustissima cervicem, & scapulas, & spinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine vertebris utilis sit, tum iis praecipue, quae in collo sunt. Ergo die nocteque, interpositis tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum est; dum intermittitur [82], imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cavendum vero praecipue [83] frigus; ideoque in eo conclavi, quo cubabit aeger, ignis continuus esse debebit, maximeque tempore antelucano, quo praecipue frigus intenditur. Neque inutile erit, caput attonsum habere, idque irino vel cyprino calido madefacere, & superimposito pileo velare; nonnumquam etiam in calidum oleum totum descendere, vel in aquam calidam, in qua foenum Graecum decoctum sit, & adjecta olei pars tertia. Alvus quoque ducta saepe superiores partes resolvit. Si vero etiam vehementius dolor crevit, admovendae cervicibus cucurbitulae sunt, sic, ut cutis incidatur: eadem aut ferramentis, aut sinapi adurenda. Vbi levatus est dolor, moverique cervix coepit, scire licet, cedere remediis morbum. Sed diu vitandus cibus, quisquis mandendus est. Sorbitionibus utendum, itemque ovis sorbilibus, aut mollibus; jus [84] aliquod assumendum. Id [85] si bene processerit, jamque ex toto recte se habere cervices videbuntur, incipiendum erit a pulticula, vel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam vinum gustandum: siquidem hujus usus praecipue periculosus; ideoque in longius tempus differendus est.

IV. 1. Vt hoc autem [86] morbi genus circa totam cervicem; sic alterum,

81. *Fieret*] Lindenius leg. *fieri debeat;* & infra, *omnibus vertebris hominum*, pro *omnibus in homine vertebris:* nullo tamen nostrorum Codicum suffragante.

82. *Dum intermittitur*] Alii interjiciunt *id*, quod pronomen non est in Edit. Lindenii, neque in Cod. Medic. I.

83. *Praecipue*] Lindenius leg. *& praecipue;* deinde, *curatur*, pro *cubabit*, & *debet*, pro *debebit*. In primo loco atque in ultimo Codicem nullum variantem inveni: in secundo variant Mediceus I. & Vatican. VI. & favent Lindenio. Mihi tamen magis placet *cubabit*, quod alii Codices habent. Ita lib. 5. cap. 26. *Locus in quo cubabit, tepidus esse debebit.*

84. *Aut mollibus; jus &c.*] Ita hunc locum restitui ex Cod. Medic. vetustiori, & Victorii conjectura lib. 29. Variar. lect. cap. 3. Reliqui vero sex Codices Medicei habent; *aut apalis mollibus, jus &c.* Vulgata lectio, *aut a pullis mollibus jus;* non plus fidei habere debet, quam quod Palavicinus tribuere potest, qui in Mediceo I. supra vocem *mollibus* posuit *a pullis*, cum in suo illo vetusto Codice, quo ad hunc emendandum usus est, *apalis*, ut videtur, invenisset, neque intellexisset, Graecam vocem esse, additam ab aliquo ad explanationem Latinae, *mollibus*. Inde in Vaticanum VI. &, deleta voce *apalis*, in Medic. IV. & in vulgus quoque manavit, *a pullis*. Lindenius leg. *aut e pullis mollibusve jus &c.*

85. *Id*] Ante Aldinam Edit. legebatur, *At*; ut est in Cod. Medic. I. Alii Codices habent, *Id*, ut multi ediderunt, allatam Editionem secuti.

86. *Vt hoc autem*] Lindenius omittit *hoc*: in quo eum Almeloveenius non sequitur.

rum, aeque peſtiferum acutumque, in faucibus eſſe conſuevit. Noſtri anginam vocant: apud Graecos nomen, prout ſpecies eſt. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet; ſed corpus aridum eſt, vix ſpiritus trahitur, membra ſolvuntur: id συνάγχην vocant. Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil ſignificat, oculi vertuntur, facies pallet, ſingultusque eſt: id κυνάγχη [87] vocatur. Illa communia ſunt; aeger non cibum devorare, non potionem poteſt; ſpiritus ejus intercluditur [88]. Levius eſt, ubi tumor tantummodo & rubor eſt, cetera non ſequuntur: id παρασυνάγχην appellant. Quidquid eſt, ſi vires patiuntur, ſanguis mittendus eſt, ſi non abundat [89], ſecundum eſt, ducere alvum. Cucurbitula quoque recte ſub mento, & circa fauces admovetur; ut id, quod ſtrangulat, evocet. Opus eſt deinde fomentis humidis: nam ſicca ſpiritum elidunt. Ergo admovere ſpongias oportet; quae melius in calidum oleum, quam in calidam aquam ſubinde demittuntur: efficaciſſimusque eſt hic quoque, ſalis

87. *Id κυνάγχη*] Editio I. & duae vetuſtiſſimae 1493. 1497. & Juntina, *uti ſynanche*; Aldina, *id συνάγχη*. Caeſarius, vim magis veteris lectionis *uti*, quam Codicum fidem ſpectans, ſuppoſuit ὡς, atque edidit ὡς συνάγχη. Hunc alii poſtea ſecuti ſunt; ſed omnes, praeter Lindenium, praemiſerunt pronomen *id*. In Cod. Medic. I. habetur, *uti* CYNANXHIN; ſed *uti* corruptum videtur ex *id*, quod eſt in aliis Codicibus. In IV. eſt *ſinanchin*; in reliquis, KYNANNHN per κ, non per σ. Legendum igitur puto, *id κυνάγχη*. Nam veteres Medici, ut notum eſt, inter κυνάγχην & συνάγχην, diſcrimen, licet non omnes idem, ſtatuerunt. Speciem hanc Valentem quoque quemdam phyſicum ita appellaſſe ſcribit Caelius Aurelianus lib. 3. Acut. cap. 1.

88. *Intercluditur*] Ante Lindenium legebatur, ut eſt in MSS. Mediceis, *includitur*; ſed perperam.

89. *Si non abundat*] Pro *abundat* in Codd. Mediceis, praeterquam in I. eſt, *habundant*. Locus autem, unde horum verborum explicatio peti poſſit, non alius eſt apud Celſum, praeter illum de ſanguinis miſſione lib. 2. cap. 10. *Intereſt etiam inter valens corpus, & obeſum; inter tenue, & infirmum: tenuioribus magis ſanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi ſuſtinent; celeriusque ea, ſi nimium eſt pinguis, aliquis affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipſa ſpecie aeſtimatur.* Deinde: *Neque ſolum haec conſideranda ſunt, ſed etiam morbi genus quod ſit: utrum ſuperans, an deficiens materia laeſerit; corruptum corpus ſit, an integrum. Nam ſi materia vel deeſt, vel integra eſt, iſtud alienum eſt: at ſi vel copia ſui male habet, vel corrupta eſt, nullo modo melius ſuccurritur.* Igitur haec verba, *ſi non abundat*, duplicem ex allato loco explicationem habere poſſunt. Nam ex ſanguinis abundantia vel corporis vis, vel materiae laedentis copia aeſtimanda eſt: itaque vel illud ſignificant, ſi corpus infirmum eſt; vel id, ſi materia non ſupereſt. In priori ſenſu forma loquendi obſcura eſt planeque inſolens; neque hoc inciſum neceſſarium eſt. Celſus enim ita loqui ſolet: lib. 3. cap. 7. *ſi vires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt &c. ſi id parum tutum eſt &c.* cap. 18. *ſi vires aegri patiuntur, ſanguis quoque mitti debet;* lib. 4. cap. 7. *oportet, ſi ſatis validae vires ſunt, ſanguinem mittere: ſin minores, cucurbitulas &c.* cap. 20. *ſi ſatis virium eſt, ſanguis miſſus adjuvat: ſi parum eſt, cucurbitulae &c.* lib. 5. cap. 26. ſect. 33. *oportet, ſi vires patiuntur, ſanguinem mittere: deinde &c.* lib. 6. cap. 6. *ſanguis mittendus eſt; utique ſi in fronte venae tument, ſi firmo corpore materia ſupereſt;* lib. 8. cap. 9. *ſi vires patiuntur, ab eo brachio, quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguis mittendus eſt: ſi non patiuntur, alvus tamen ſine ullo acri ducenda eſt.* Altera autem explicatio ponit quod eſſe non poteſt, ut materia non ſuperſit: cum in lib. 2. cap. 10. affirmetur, ſuperan-

falis calidus fuccus 90. Tum commodum eft, hyffopum, vel nepetam, vel thymum, vel abfinthium, vel etiam furfures, aut ficus aridas, cum mulfa aqua 91 decoquere, eaque gargarizare: poft haec palatum ungere vel felle taurino, vel eo medicamento, quod ex moris eft. Polline etiam piperis id recte refpergitur 92. Si per haec parum proficitur, ultimum eft, incidere fatis altis plagis fub ipfis maxillis fupra collum, & in palato circa uvam 93, vel eas venas, quae fub lingua funt; ut per ea vulnera morbus erumpat. Quibus fi non fuerit aeger adjutus, fcire licet, malo 94 victum effe. Si vero his morbus levatus eft, jamque fauces & cibum & fpiritum 95 capiunt, facilis ad bonam valetudinem recurfus eft. Atque interdum natura quoque adjuvat, fi ex anguftiore fede vitium tranfit in latiorem: itaque rubore & tumore in praecordiis orto, fcire licet fauces liberari. Quidquid autem eas levarit, incipiendum eft ab humidis, maximeque aqua mulfa decocta 96: deinde affumendi mol-

perantem materiam utique laedere in angina, eoque nomine hunc morbum fanguinis detractionem femper requirere. Obftant praeterea huic explicationi verba praecedentia, *fi vires patiuntur;* quod Celfus non dixiffet, fi fanguinem, tametfi vires paterentur, tamen nifi abundaret, mitti noluiffet. Neutra igitur explicatio admittenda eft. Lindenius, mutatis verbis & fententia, leg. *etfi non abundat;* fed ex his anguftiis fe expedire nequit, utravis ex allatis explicationibus utatur. Nam fi explicat hoc modo: etfi materia non fupereft; eadem difficultas eft atque in veteri lectione: fi illo modo: etfi corpus infirmum eft; haec aperte pugnant cum praecedentibus, *fi vires patiuntur.* Quaecumque alia hujus loci interpretatio afferatur, a ratione, quam Celfus conftantiffime fecutus eft, aliena invenietur. Sed fortaffe, *fi non abundat*, adnotatio quaedam eft olim margini adfcripta. Totus certe hic locus melius legitur, tribus iis verbis fublatis.

90. *Salis calidus fuccus*] *Salfus & calidus fuccus*, dixit de eodem loquens lib. 2. cap. 17. Alii leg. *falis calidi fuccus*, ut omnes fere habent MSS. Codices: ego repofui *calidus* ex Medic. I. Lindenius totum locum ita mutat: *Efficaciffimumque eft hic quoque, falem calidis cum faccellis fuperponere.* Qua in lectione duo minus probanda videntur; alterum, quod Celfo tribuitur vox *faccellus*, qua alibi non utitur; alterum, quod hic ficcus fal fignificari videtur, cum fupra ficca fomenta damnentur.

91. *Cum mulfa aqua*] Ita in Editione Lindenii, fed omittitur *aqua*. Aliae Edd. ut omnes MSS. Codices, habent, *aut mulfam aquam.*

92. *Id recte refpergitur*] Lindenius omittit *id.*

93. *In palato circa uvam*] Pro *circa*, in vetuftis Editionibus, itemque in Codicibus Mediceis eft, *citra*. Sed cum uva in extrema palati ora pofita fit, quacumque parte in palato plagae fiant, neceffario confequitur, fieri citra uvam. Videtur igitur *citra* mendum effe, & rectius in Edit. Lindenii, ut in margine Conftantinianae, legi, *circa;* quemadmodum paulo antea dixit; *cucurbitula quoque recte fub mento, & circa fauces admovetur.* Codex quoque Medic. VI. habet *circa uvam:* qui, fi ad lectionem Lindenii comprobandam non fufficit, quia in III. unde ille defcriptus eft, habetur, *citra;* fufficit tamen ad oftendendum, in his particulis, *circa* & *citra*, a librariis facile variari. Variatur porro & lib. 8. cap. 10. fect. 1.

94. *Malo*] Linden. *a malo*. Sed fine praepofitione legitur etiam in MSS. Mediceis.

95. *Et fpiritum*] Haec verba referuntur ad fuperiora, *fpiritus ejus intercluditur;* & ita in omnibus MSS. habentur. Lindenius leg. *& potum.*

96. *Aqua mulfa decocta*] Lindenius expellit vocem *decocta;* fed ego eam retineo, quod in Codicibus Mediceis invenerim. A tertio & fexto abeft vox *aqua*. Porro mulfa aqua & cruda, & decocta veteres Medicos ufos, manifeftum eft ex Diofcoride lib. 5. cap. 17.

molles & non acres cibi ſunt, donec fauces ad priſtinum habitum revertantur. Vulgo audio, ſi quis pullum hirundinis 97 ederit, angina toto anno non periclitari; ſervatumque eum ex ſale, cum is morbus urget, comburi, carbonemque ejus contritum in aquam mulſam, quae potui datur, infriari 98, & prodeſſe. Id cum idoneos auctores ex populo habeat, neque habere quidquam periculi poſſit, quamvis in monumentis medicorum non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi.

2. Eſt etiam circa fauces malum, quod apud Graecos aliud aliudque 99 nomen habet, prout ſe intendit. Omne in difficultate ſpirandi conſiſtit: ſed haec dum modica eſt, neque ex toto ſtrangulat, δύσπνοια appellatur: cum vehementior eſt, ut ſpirare aeger ſine ſono & anhelatione non poſſit, ἆσθμα· cum acceſſit id quoque, ne niſi recta cervice ſpiritus trahatur, ὀρθόπνοια· Ex quibus id, quod primum eſt, poteſt diutius trahi 1; duo inſequentia acuta eſſe conſuerunt. His communia ſunt: quod propter anguſtias, per quas ſpiritus evadit, ſibilum edit 2, dolor in pectore praecordiisque eſt, interdum etiam in ſcapulis, isque modo decedit, modo revertitur; ad haec tuſſicula accedit. Auxilium eſt 3, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id ſatis eſt, ſed lacte quoque 4 venter ſolvendus eſt. Liquanda alvus, interdum etiam ducenda; quibus extenuatum corpus incipit ſpiritum trahere commodius. Caput autem in lecto ſublime habendum eſt:

97. *Pullum hirundinis*] In Editione Lindenii, & in Cod. Medic. I. *pullum hirundinum*; quod fortaſſe corruptum eſt ex *hirundininum*.

98. *Infriari*] Olim vulgo legebatur, *infricari*. Sed cum Lindenio legendum, *infriari*, ut & Codex Mediceus I. habet.

99. *Aliud aliudque*] Sic lib. 3. cap. 21. *aliter aliterque*; lib. 5. cap. 26. ſect. 31. *aliis aliisque*. Hic tamen variatur. Nam excepta Lindeniana & Codicibus Medic. I. & Vatic. VI. alii Codd. & Edd. habent, *aliud atque aliud*.

1. *Poteſt diutius trahi*] Lindenius leg. *poteſt diu aliquem trahere*. Veterem tamen lectionem Codices MSS. confirmant; niſi quod in Medic. I. eſt *diu*, pro *diutius*. Ac *trahi* eadem forma uſurpatur in lib. 7. cap. 26. ſect. 2. *ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur, quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat*. Activa poſitione & ſignificatione verbum *traho* adhibetur cap. 16. hujus libri. Saepius tamen neutrorum more conſtruitur; ac tum rei, tum perſonae accommodatur: lib. 2. cap. 6. & cap. 8.

2. *Sibilum edit*] Ita ex Morgagni conjectura: cui non parum favent Codices Medicei I. & II. licet in iis quoque corrupta haec verba ſint. Pro *edit*, primus habet *exit*; ſecundus, *edidit*; alii, ut communiter legebatur, *elidit*.

3. *Auxilium eſt*] Lindenius leg. *Auxilium vero eſt*.

4. *Sed lacte quoque &c.*] Veteres Edd. & MSS. Codices nihil variant; praeterquam quod in Medic. I. *quoque* iteratur hoc modo: *ſed lacte quoque venter quoque &c.* In Edit. Stephani eſt, *reſolvendus* pro *ſolvendus*. Sed tria verba, *venter ſolvendus eſt*, mihi videntur margini adſcripta fuiſſe ad interpretationem duorum proximorum, *liquanda alvus*. Nam alvum liquare, idem eſt atque ventrem ſolvere, purgare. Porro dicitur, lacte alvum ſeu ventrem liquare, purgare. Cap. 12. hujus libri, *ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo frigido*; & cap. 20. ſect. 2. *alvus quoque vel ducenda, vel lacte purganda eſt*; & cap. 24. *vel alvi ductione uti, vel lacte purgari*. Itaque hunc locum ſic legendum opinor: *ſed lacte quoque liquanda alvus; interdum etiam ducenda*. Lindenius

est: thorax fomentis, cataplasmatisque calidis, aut siccis, aut etiam humidis adjuvandus est; & postea vel malagma superimponendum, vel certe ceratum 5 ex cyprino, vel irino unguento. Sumenda deinde jejuno potui mulsa aqua, cum qua vel hyssopus cocta 6, vel contrita capparis radix sit. Delingitur 7 etiam utiliter, aut nitrum, aut nasturtium album frictum 8, deinde contritum & cum melle mistum: simulque coquuntur mel, galbanum, resina terebinthina, & ubi 9 coierunt, ex his, quod fabae magnitudinem habet, quotidie sub lingua liquatur: aut sulphuris ignem non experti p. X. =. 10 abrotoni p. X. in vini cyatho teruntur, idque tepefactum sorbetur. Est etiam non vana opinio, vulpinum jecur, ubi siccum & aridum factum est, contundi oportere, po-

nius leg. *sed lac caprinum calidum jejuno dandum; &, si non febrit, venter solvendus est. Liquanda alvus &c.* Qui vitium auxisse potius mihi videtur, quam sustulisse.

5. *Vel certe ceratum*] Lindenius tollit *certe*. Recte fortasse; invenitur tamen in MSS. Mediceis.

6. *Potui mulsa aqua, cum qua vel hyssopus cocta*] Lindenius leg. *in potum mulsa vel aqua &c.* In MSS. est, *potui mulsa aqua*, ut alii legunt; quae constructio improbanda non est, cum etiam lib. 6. cap. 6. habeatur: *ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex iis, quae extenuant, sumatur, nihil potui praeter aquam.* Notanda potius vox *hyssopus* foemineo genere; neque enim alia exempla apud hunc Auctorem occurrunt. Vsurpatur passim neutro genere. Tres voces, *sumenda deinde jejuno*, quae hasce antecedunt, desunt in MSS. Mediceis omnibus, excepto primo. Rursus in hoc desunt proximae duae, *cum qua*; in reliquis est, *cum aqua*, pro *cum qua*.

7. *Delingitur*] In Editione Lindenii & in Codice Medic. I. & in Vatic. VI. *deligitur*. Ego unius litterulae additione, mihi videor Celsi verba restituisse. Frequenter autem verbum *delingo* apud eum occurrit, ut adnotavi ad lib. 3. cap. 21. Ignoscent autem mihi, ut spero, vel severiores Critici, quod in re clara parvam mutationem in textum induxerim ex conjectura. Alii leg. *Datur.*

8. *Aut nasturtium album frictum*] Ita in Codice Medic. I. & in Edd. ann. 1478. 1493. 1 97. Juntina, & Ruellii. Egnatius leg. *aut nasturcium, frictum allium;* alii, Caesario duce, *aut nasturtium allium frictum*; Constantinus *aut* addendum putat & legendum, *aut allium frictum.* Lindenius reponit, *alliumve frictum.* Et quidem allium crudum aut coctum suspiriosis tritum dari Plinius scribit lib. 20. cap. 6. Sed varietatis causa in MSS. Codicibus videtur fuisse, quod aliquis non intellexerit, quid valeret hoc loco vox *album*: itaque ex ea *allium* fecit, & transtulit post vocem proximam, ut cum *deinde* cohaereret, aliamque sententiam inchoaret. Id mihi videntur indicare Codices Medic. II. III. VI. VII. in quibus hic locus ita legitur: *aut nasturcium frictum. Allium deinde &c.* In IV. & V. duae voces, *Allium deinde*, cum aliquot ex sequentibus desunt. Porro nasturtii duae species sunt, album & nigrum, ut colligitur ex his Plinii verbis lib. cit. cap. 12. *Duo ejus genera: Alvum purgat, detrahit bilem potum in aqua X. pondere. Cum lomento strumis illitum, opertumque brassica, praeclare medetur. Alterum est nigrius &c.* Vbi Hermolaus Barbarus *Album* legendum putat, pro *Alvum*. Quod si quis miratur, hic nasturtii albi mentionem fieri a Celso, qui antea nasturtium saepe nominans, nihil de duplici illius genere significaverit, non magis mirari debet, quam cum idem in *beta alba* factum videt lib. 3. cap. 24.

9. *Et ubi*] Lindenius, *ubi autem.*

10. *P. X. =.*] id est, pondo denarii sextans. Vide quae adnotantur ad lib. 5. cap. 17. sect. 1. & cap. 18. sect. 10. Sic autem habetur in Cod. Medic. I. In Codicibus reliquis sex, *p. X. quadras.* Vulgo legitur *p. X. & quadrans.* Sed is sulphuris modus, pro illorum temporum consuetudine, nimius est. Quis igitur ferat, *pondo & quadrans*, ut quidam cum Egnatio legunt? id est, libra cum quadrante. Ceterum Scribonius Largus Composit. 78. sulphuri & abrotono nitrum adjicit, ac non ex vino, sed ex aceto dat suspiriosis.

polentamque [11] ex eo potioni aſpergi: vel ejusdem pulmonem quam recentiſſimum aſſum, ſed ſine ferro coctum, edendum eſſe. Praeter haec, ſorbitionibus & lenibus cibis utendum eſt; interdum vino tenui auſtero; nonnumquam vomitu. Proſunt etiam, quaecumque urinam movent [12]: ſed nihil magis, quam ambulatio lenta pene uſque ad laſſitudinem; frictio multa, praecipue inferiorum partium, vel in ſole, vel ad ignem, & per ſe ipſum, & per alios, usque ad ſudorem.

3. In interiore vero faucium parte interdum exulceratio eſſe conſuevit. In hac plerique extrinſecus cataplasmatis calidis, fomentisque humidis utuntur: volunt etiam vaporem calidum ore recipi: per quae [13] molliores alii partes eas fieri dicunt, opportunioresque vitio jam haerenti. Sed, ſi bene vitari frigus poteſt [14], tuta illa praeſidia; ſi metus ejus eſt, ſupervacua ſunt. Vtique autem perfricare fauces periculoſum eſt: exulcerat enim. Neque utilia ſunt, quae urinae movendae ſunt [15]; quia poſſunt, dum transeunt, ibi quoque pituitam extenuare, quam ſupprimi melius eſt. Aſclepiades multarum rerum, quas ipſi quoque ſecuti ſumus, auctor bonus, acetum ait quam acerrimum eſſe ſorbendum: hoc enim ſine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt [16], ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei lycium eſt; quod idem quoque aeque probat: vel porri, vel marrubii ſuccus, vel nuces Graecae cum tragacantho contritae & cum paſſo miſtae [17], vel lini ſemen contritum & cum dulci vino miſtum. Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria eſt: frictio a pectore vehemens toti inferiori parti adhibenda. Cibi vero eſſe debent, neque nimium acres, neque aſperi; mel, lenticula, tragum, lac, ptiſana, pinguis caro [18], praecipueque porrum, & quidquid cum hoc miſtum eſt. Potionis quam minimum eſſe convenit. Aqua dari poteſt, vel pura,

11. *Polentamque*] *Polentamque*, aut *pulentamque* habent Codices Medicei. Lindenius reponit *pollinemque*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini. Sed nihil mutandum.

12. *Quaecumque urinam movent*] Ita edidit Lindenius; & ita quidem Celſus loqui ſolet. Veteres tamen Editiones cum Codicibus MSS. habent, non *movent*, ſed *augent*. Conſtantinus *agunt* legendum putat; alii, ut ipſe ſcribit, leg. *urgent*.

13. *Per quae*] Lindenius, *per quem*.

14. *Vitari frigus poteſt*] Sic hunc locum reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur: *ſic vitari morbus poteſt*; ſed minus recte. Non enim agitur, quemadmodum aliquis ab hoc morbo cavere, ſed quomodo ab illo jam haerente ſe liberare poſſit.

15. *Quae urinae movendae ſunt*] Vulgo additur *apta*; ex gloſſemate, ut ego opinor. Itaque eam vocem ſuſtuli ex fide Codicis Medicei modo allati. Ita Celſus locutus eſt cap. 9. hujus libri, *omniaque in cibis & potionibus, quae urinae movendae ſunt*; & alibi quoque.

16. *Supprimere ſanguinem poteſt*] In Cod. Mediceo I. non eſt verbum *poteſt*; neque deinde adverbium *aeque*.

17. *Et cum paſſo miſtae*] Hoc totum deeſt in allato Codice.

18. *Pinguis caro*] Quidam cum Egnatio legunt, ut eſt in multis MSS. *pinguis quoque caro*. In Codicibus Medic. I. & Vatic. VI non eſt *quoque*; in Mediceis III. & VI. legitur, *pinguiſque caro*.

ra, vel in qua malum cotoneum, palmulaeve decoctae sunt. Gargarizationes quoque lenes; sin hae parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est, & potest esse non longum: curationem tamen maturam, ne vehementer & diu laedat, desiderat.

4. Tussis vero fere propter faucium exulcerationem molesta [19] est; quae multis modis contrahitur [20]. Itaque, illis restitutis, ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere; & vix, cum vetus facta est, eliditur. Ac modo arida est, modo pituitam citat [21]. Oportet [22] hyssopum altero quoque die bibere; spiritu retento currere, sed minime in pulvere; ac lectione uti vehementi, quae primo impeditur a tussi, post eam vincit: tum ambulare: deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare: post haec quam pinguissimae ficus uncias tres, super prunam incoctas, esse. Praeter haec, si humida est, prosunt frictiones validae, cum quibusdam calefacientibus, sic, ut caput quoque simul [23] vehementer perfricetur: item cucurbitulae pectori admotae; sinapi ex parte exteriore faucibus impositum, donec leviter exulceret; potio ex mentha, nucibusque Graecis & amylo; primoque assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea [24] vehementissime urget, adjuvat vini austeri cyathus assumptus, dum ne amplius id, interposito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat: item laseris quam optimi paulum devorare opus est; porri vel marrubii succum assumere; scillam delingere; acetum ex ea, vel certe acre [25] sorbere, aut cum spica allii contriti duos vini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, navi-

19. *Molesta*] Haec vox deest in Cod. Medic. I.

20. *Quae multis modis contrahitur*] Haec verba Celsi esse non videntur. Neque enim cohaeret oratio, & sententia quamvis vera sit, tamen huc non facit; cum Celsus de ea tussi loquatur, quae fit propter faucium exulcerationem; ideoque membrum proximum, *itaque*, cum antecedentibus verbis, *molesta est*, conjungendum est, ne sententia abrumpatur. Deinde quinam sunt multi isti modi, quibus tussis contrahitur? cur non explicantur, si quidem ad rem pertinebat id commemorare?

21. *Pituitam citat*] Movet; quemadmodum Casaubonus explicat ex his verbis cap. 6. hujus libri: *pejus id genus esse tussis quod nihil, quam quod pituitam moveret:* recteque monet, Celsum eodem modo dicere *pus citet* lib. 5. cap. 26. sect. 27. Lindenius leg. *pituitam facit vel citat;* ex glossemate procul dubio, si ita in Codice aliquo invenit. Codices nostri ab antiquis Edd. non variant.

22. *Oportet*] In Edit. Lindenii: *Oportet autem.*

23. *Caput quoque simul*] Ante Lindenium legebatur: *caput quoque siccum;* ut est in Mss. Mediceis. Sed vox *siccum* fortasse orta est ex duabus praecedentibus, *sic ut*, perperam repetitis. Nisi eam retinere volumus, atque ita locum explicare: caput, non calefacientibus inunctum, sed siccum vehementer perfricetur.

24. *Ea*] Abest haec vox a Cod. Medic. I. a ceteris non abest.

25. *Acre*] Contra vox haec abest a Codicibus Mediceis ceteris; non abest a primo. Est autem ita necessaria, ut duae praecedentes, *vel certe*, sine hac stare non possint. Sensus est: vel acetum ex scilla, quod acerrimum est, sorbendum esse, vel aliud quod acre sit.

navigatio longa, loca maritima, natationes: cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica; interdum acer, ut lac cum allio coctum: sorbitiones, quibus laser sit adjectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit: ovum sorbile [26], sulphure adjecto: potui primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus haec, aliis vinum.

5. Magis terreri potest aliquis, cum sanguinem exspuit: sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit modo [27] ex gingivis, modo ex ore: & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingivarum ullo vitio; ita ut nihil exscreetur: verum ut ex naribus aliquando, sic ex ore [28] prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquae quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnumquam autem is a summis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata; sed aut ore venae alicujus adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, exque his [29] sanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque laedit potio aut cibus, neque quidquam, ut ex ulcere, exscreatur. Aliquando vero, gutture & arteriis exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit: interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex jocinore feratur: saepe foeminae, quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc exspuunt. Auctoresque medici sunt [30], vel exesa [31] parte aliqua sanguinem exire, vel rupta, vel ore alicujus venae patefacto. Primam διάβρωσιν, secundam ῥῆξιν [32], tertiam ἀναστόμωσιν appellant.

26. *Ovum sorbile &c.*] Lindenius leg. *Ovum quoque sorbile, sulphure adjecto, sorbeatur. In potum vero primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus haec, aliis vero vinum.* Vetus lectio comprobatur testimonio tum Mediceorum, tum Vaticanorum Codicum. Si lectio Lindenii Codicem aliquem auctorem habet, facile quisque intelligit, haud magni faciendum esse Codicem illum.

27. *Periculi habet. Exit modo*] Post *Exit* vulgo additur, *enim*; quod non est in Mss. Mediceis, nisi in primo a Palavicino, & inde in quarto. Sed in primo haec verba recte habent; non item in aliis, in quibus est, *periculi habuit exitu. Et modo.*

28. *Ut ex naribus aliquando, sic ex ore*] Alii leg. *ut ex naribus, sic aliquando ex ore.* Ego secutus sum Codicem Mediceum primum.

29. *Exque his*] Ita emendavi, cum in Cod. Medic. I. invenerim, *ex quibus his.* Alii leg. *ex his.* Lindenius, *ex hisque*, ut est in margine Edit. Constantinianae.

30. *Auctoresque medici sunt*] Alii leg. *Auctoresque medici fuerunt*; Lindenius, *ferunt*; ut malebat Constantinus, qui etiam *veteresque*, pro *auctoresque*, legendum putabat. Codices Medicei ceteri habent, *hi sunt*; Codex primus & Editio prima, *sunt*, & quidem recte. Ita lib 3. cap. 21. *Auctoresque multi sunt, inflatis vesicis pulsandos tumores esse*; i. e. proponunt.

31. *Exesa*] In MSS. Mediceis, & in Edd. Caesariana, Juntina, & tribus vetustissimis 1478. 1493. 1497. legitur, *ex ea.* Sed recte alii ex Aldina leg, *exesa.*

32. Ῥῆξιν] Sic reposui ex MSS. Mediceis; quorum quinque habent, ΡΗΖΙΝ, primus & quartus, ΡΗΞΙΝCΧΟCΜΟΝ; sed quartus ab alia manu. Vocem autem CΧΟCΜΟΝ adscitam ex margine existimo, ubi aliquis eam adscripserat, & fortasse non contra ῥῆξιν, sed contra proximam vocem ἀναστόμωσιν. In Editionibus priscis est, rhesinochasmum. Alii cum Egnatio & Caesario leg. ῥηγμοχασμόν· unde haec vox in Stephani & Scapulae Lexica recepta est. Sed certiore auctoritate indiget.

lant. Vltima minime nocet; prima graviſſime. Ac ſaepe quidem evenit, uti ſanguinem pus ſequatur. Interdum autem, qui ſanguinem ipſum ſuppreſſit, ſatis ad valetudinem profuit. Sed ſi ſecuta ulcera ſunt, ſi pus, ſi tuſſis eſt, prout ſedes ipſa eſt, ita varia & periculoſa genera morborum ſunt 33. Si vero ſanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis eſt. Neque ignorari oportet, eis, quibus fluere ſanguis ſolet, aut quibus ſpina dolet, coxaeve, aut poſt curſum vehementem vel ambulationem, dum febris abſit, non eſſe inutile ſanguinis mediocre profluvium: idque per urinam redditum ipſam quoque laſſitudinem ſolvere: ac ne in eo quidem terribile eſſe, qui ex ſuperiore loco decidit; ſi tamen in ejus urina nihil novavit 34: neque vomitum hujus afferre periculum, etiam cum repetit, ſi ante confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robuſto, neque nimius eſt, neque tuſſim aut calorem movet. Haec pertinent ad univerſum: nunc ad ea loca, quae propoſui, veniam. Si ex gingivis exit, portulacam manducaſſe ſatis eſt. Si ex ore, continuiſſe eo merum vinum: ſi id parum proficit, acetum. Si inter haec quoque graviter erumpit, quia conſumere hominem poteſt, commodiſſimum eſt, impetum ejus, admota occipitio cucurbitula, ſic, ut cutis quoque incidatur, avertere. Si id mulieri, cui menſtrua non feruntur, evenit, eamdem cucurbitulam, inciſis inguinibus ejus, admovere. At ſi ex faucibus, interioribusve partibus proceſſit, & metus major eſt, & cura major adhibenda. Sanguis mittendus eſt; & ſi nihilominus ex ore proceſſit, iterum tertioque, & quotidie paulum aliquid: protinus autem debet ſorbere vel acetum, vel cum thure 35 plantaginis aut porri ſuccum; imponendaque extrinſecus ſupra id, quod dolet, lana ſuccida ex aceto eſt, & id ſpongia ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoque & femora brachiaque pluribus locis deligabat. Id Aſclepiades, adeo non prodeſſe, etiam inimicum eſſe propoſuit. Sed id ſaepe commode reſpondere experimenta teſtantur. Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt: ſed ſat eſt infra inguina, & ſuper talos, ſummosque humeros, etiam brachia. Tum, ſi febris urget, danda eſt ſorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex iis, quae alvum adſtringunt, decoctum ſit: at ſi abeſt febris, vel elota alica, vel panis ex aqua frigida, & mol-

33. *Sunt*] Lindenius, *fiunt*.

34. *Nihil novavit*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg *nihil novabit;* Pantinus & Lindenius, *nihil aliud novabit*, ut eſt in Edit. an. 1538.

35. *Vel cum thure*] Alii omnes leg. *vel etiam cum thure*. Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum primum & hic, & infra in his verbis, *etiam inimicum eſſe*, quae communiter ſic leguntur: *ut etiam inimicum eſſet*.

& molle quoque ovum dari poteſt; potui, vel idem, quod ſupra ſcriptum eſt, vel vinum dulce, vel aqua frigida. Sed ſic bibendum erit, ut ſciamus, huic morbo ſitim prodeſſe. Praeter haec neceſſaria ſunt quies, ſecuritas, ſilentium. Caput hujus quoque cubantis ſublime eſſe debet; recteque tondetur. Facies ſaepe aqua frigida fovenda eſt. At inimica ſunt vinum, balneum, venus, in cibo oleum, acria [36] omnia, item calida fomenta, conclave calidum & incluſum, multa veſtimenta corpori injecta, etiam frictiones. Vbi bene ſanguis conquievit, tum vero [37] incipiendum eſt a brachiis, cruribusque; a thorace abſtinendum. In hoc caſu per hiemem, locis maritimis; per aeſtatem, mediterraneis opus eſt.

V. Faucibus ſubeſt ſtomachus; in quo plura longa vitia incidere conſuerunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio [38], modo exulceratio afficit: interdum pituita, interdum bilis oritur [39]: frequentiſſimumque ejus malum eſt, quo reſolvitur; neque ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit. Diverſa autem, ut vitia ejus, ſic etiam remedia ſunt. Vbi exaeſtuat, aceto cum roſa extrinſecus ſubinde fovendus eſt; imponendusque pulvis cum oleo; & ea cataplasmata, quae ſimul & reprimunt, & emolliunt [40]. Potui, niſi quid obſtat, gelida aqua praeſtanda. Si inflatio eſt, proſunt admotae cucurbitulae; neque incidere cutem neceſſe eſt: proſunt ſicca & calida fomenta, ſed non vehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt. Vtilis in jejuno potio eſt abſinthii, aut hyſſopi, aut rutae. Exercitatio primo lenis, deinde major adhibenda eſt; maximeque, quae ſuperiores partes moveat: quod genus in omnibus ſtomachi vitiis aptiſſimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione; balneo quoque nonnumquam, ſed rarius; interdum alvi ductione; cibis deinde calidis, neque

36. *Acria*] *Aqua* habet Cod. Medic. I. pro *acria*, quod alii Codices habent. Aliqui cum Caeſario leg. *acriora*.

37. *Etiam frictiones. Vbi bene ſanguis conquievit, tum vero*] Sic locum hunc mutata interpunctione reſtitui. Nam alii ita verba diſtinguunt: *etiam frictiones ubi bene etiam ſanguis conquievit. Tum vero.* Quod ad ipſa verba attinet, Codices Medicei III. & VI. habent, *ubi vero ſanguis conquievit*; II. IV. V. VII. *ubi bene ſanguis conquievit*; quae lectio ſatis proba eſt. Sed cum in Codice vetuſtiori ſit, *ubi bene etiam ſanguis conquievit*, ſi particula *etiam* perperam repetita non eſt ex verbis antecedentibus, fortaſſe legendum eſt, *Vbi bene jam ſanguis conquievit*; quemadmodum cap. 13. hujus libri: *facile id malum..... niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.* Lindenius leg. *etiam fricationes, niſi ubi bene ſanguis conquievit. Tum vero.*

38. *Hunc, modo inflammatio*] Hae tres voces deſunt in nonnullis MSS.

39. *Oritur*] Lindenius leg. *adoritur*. Sed *oritur* recte habent Editiones vetuſtae, & Codices MSS. Infra vero Codex Medic. I. *Diverſa autem, ut vitia ejus*, melius quam, ut alii Codices & omnes Editiones, *Vt diverſa autem vitia ejus.*

40. *Emolliunt*] Ita in Cod. Medic. I. ut & paulo infra. Alii utrobique, *molliunt*. Celſus modo *mollire* adhibet, modo *emollire*, ut apparet ex cap. 23. lib. 2.

que inflantibus; eodemque modo calidis potionibus, primo aquae, post, ubi resedit inflatio, vini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi vitiis praecipiendum est, ut, quo modo se quisque aeger refecerit, eo [41] sanus utatur: nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defenditur bona valetudo, quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est, quam fere tumor & dolor sequitur, prima sunt quies & abstinentia [42], lana sulphurata circumdata, in jejuno absinthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fovendus est: deinde cibis quidem utendum est modicis; imponenda vero extrinsecus quae simul & reprimunt & emolliunt: deinde, his detractis, utendum calidis ex farina cataplasmatis, quae reliquias digerant: interdum alvus ducenda: adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat [43], eadem fere facienda sunt, quae in faucibus exulceratis praecepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda; adhibendi lenes & glutinosi cibi, sed citra satietatem; omnia acria atque acida removenda; vino, si febris non est, dulci, aut, si id inflat, certe leni utendum; sed neque perfrigido, neque nimis calido. Si vero pituita stomachus impletur, necessarius modo in jejuno, modo post cibum vomitus est: utilis exercitatio, gestatio, navigatio, frictio: nihil edendum, bibendumque, nisi calidum; vitatis tantum iis, quae pituitam contrahere consuerunt. Molestius est, si stomachus bile vitiosus est. Solent autem ii, qui sic teneantur, interpositis quibusdam diebus, hanc, & quidem, quod pessimum est, atram vomere. His recte alvus ducitur: potiones ex absinthio dantur: necessaria gestatio, navigatio est; si fieri potest [44], ex nausea vomitus: vitanda cruditas: sumendi cibi faciles & stomacho non alieni, vinum austerum. Vulgatissimum vero pessimumque stomachi vitium est resolutio, id est, cum cibi non tenax est, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est; lectiones, exercitationesque superioris partis necessariae; item unctiones, frictionesque. His [45] perfundi frigida, atque in eadem natare; canalibus ejusdem subjicere etiam stomachum ipsum, & magis etiam a scapulis id quod contra stomachum est; consistere in frigi-

41. *Eo*] In vetustis Edd. & in Cod. Mediceo I. est, *eo ut*; mendose. Lindenius reponit, *eodem*; ego, *eo*, ut in multis MSS. inveni. Nisi quis putat, *ut* corruptum esse ex *&* vel *etiam*; legendumque, *eo etiam sanus utatur.*

42. *Et abstinentia*] Particula *&* abest a Cod. Mediceo I.

43. *Si exulceratio stomachum infestat*] In Cod. Mediceo I. legitur: *si ulcera stomachum infestant*; & fortasse rectius.

44. *Navigatio est; si fieri potest*] Al. *navigatio, & si fieri potest.*

45. *His*] Editio Caesarii an. 1528. habet, *hinc vel ab iis*; Ruellii, aliaeque, *hinc*. Sed Editiones vetustissimae & omnes Codices MSS. *his*, vel *iis*.

frigidis, medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Sumbruinarumque [46] sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quam facile vitiantur. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neque avem, neque venationem, neque piscem dari debere, nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est vinum frigidum, vel certe bene calidum, meracum, potissimum Rheticum, vel Allobrogicum, aliudve, quod & austerum & resina conditum est; si id non est, quam asperrimum, maximeque Signinum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior vomitus est, iterumque dandus cibus; & tum admovendae duobus infra stomachum digitis cucurbitulae, ibique duabus aut tribus horis continendae sunt. Si simul & vomitus, & dolor est, imponenda supra stomachum est lana succida, vel spongia ex aceto, vel cataplasma, quod refrigeret: perfricanda vero non diu, sed vehementer brachia & crura, & calefacienda. Si plus doloris est, infra praecordia quatuor digitis cucurbitula utendum est; & protinus [47] dandus panis ex posca frigida: si non continuit, post vomitum leve aliquid ex iis, quae non aliena stomacho sint: si ne id quidem tenuit, singuli cyathi vini, singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est, radiculae succus: valentius, acidi Punici mali, cum pari modo succi, qui ex dulci Punico malo est, adjecto etiam intubi succo, & menthae, sed hujus minima parte; quibus tantumdem, quantum in his omnibus est, aquae frigidae quam optime miscetur. Id enim plus quam vinum ad comprimendum stomachum potest [48]. Supprimendus autem vomitus est, qui per se venit, etsi nausea est [49]. Sed si coacuit intus cibus, aut computruit, quo-

46. *Sumbruinarumque*] Quidam Caesarium secuti leg. *Subcutiliarumque*. Lindenius restituit, *Sumbruinarumque*, ut habent cum Codicibus Medicis Editio prima & aliae pervetustae.

47. *Et protinus*] Particulam *&* restitui ex Cod. Medic I.

48. *Id enim plus quam vinum ad comprimendum stomachum potest*] Non video, quorsum haec addantur, & quomodo cum praecedentibus cohaereant. Fortasse insititia sunt.

49. *Etsi nausea est*] Editiones vetustae & Codices MSS. habent: *sic si nausea est*. Num igitur, si nausea non est, supprimendus vomitus non erit? Quid absurdius dici potest? Pro *sic si*, Lindenius accedens Constantino, qui *sic etsi* legendum conjecerat, reposuit, *etsi*; ac sententia videtur talis esse: vomitus, qui per se venit (*nolentium vomitus* dicitur in lib. I. cap. 8.) medicamentis supprimendus est, etiamsi cibus, qui per illa continetur, nauseam parit: sed si coacuit intus cibus, aut computruit, ejiciendus est. Attamen est in hac quoque sententia, quod non omnino probemus: &, ut libere dicam quod sentio, ne sic quidem Celsi verba restituta existimo. Ita fortasse legendus est hic locus: *Supprimendus autem vomitus est, qui per se venit* [id est sine nausea, ut fere evenit in hoc morbi genere]; *sed si nausea est, & si coacuit intus cibus aut computruit, quorum utrumlibet ructus ostendit, ejiciendus est.* Sed sine Codicum auctoritate nihil affirmare ausim.

quorum utrumlibet ructus ostendit, ejiciendus est; protinusque, cibis assumptis iisdem, quos proxime posui, stomachus restituendus. Vbi sublatus est praesens metus, ad ea redeundum est, quae supra praecepta sunt.

VI. Stomachus lateribus cingitur; atque in his quoque vehementes dolores esse consuerunt. Et initium [50] vel ex frigore, vel ex ictu, vel ex nimio cursu, vel ex morbo est: sed interdum id malum intra dolorem est, isque modo tarde, modo celeriter solvitur; interdum ad perniciem quoque procedit, oriturque acutus morbus, qui πλευριτικὸς a Graecis nominatur. Huic dolori lateris, febris & tussis accedit: & per hanc exscreatur, si tolerabilis morbus est, pituita; si gravis, sanguis. Interdum etiam sicca tussis est, quae nihil emolitur: idque primo vitio gravius, secundo tolerabilius est. Remedium vero est magni & recentis doloris, sanguis missus. At, sive levior, sive vetustior casus est, vel supervacuum, vel serum id auxilium est; confugiendumque ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera pustulasque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Praeter haec, circumdare primum oportet latus hapso lanae sulphuratae [51]: deinde, cum paulum inflammatio se remisit, siccis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata est. Si vetustior dolor remanet, novissime resina imposita discutitur. Vtendum cibis potionibusque calidis; vitandum frigus: inter haec tamen non alienum est extremas partes oleo & sulphure perfricare. Si levata tussis est, leni lectione uti; jamque & acres cibos, & vinum meracius assumere. Quae a medicis praecipiuntur, ut tamen [52] sine his rusticos nostros epota

50. *Et initium*] Fortasse tollenda est particula *Et*; sed tamen ferri potest, atque invenitur in Edd. vetustis & in MSS. Mediceis. Pro *Et*, Lindenius reponit, *Eorum*.

51. *Latus hapso lanae sulphuratae*] Aliqui cum Caesario leg. *latus ipsum lana sulphurata*. Sed retinenda est vetus lectio, a Lindenio jam revocata; quam & quidam Constantini Codex & Medicei omnes confirmant. Medicei hoc quidem loco habent, *abso*: libro autem 7. cap. 26. sect. 4. recte *hapsus* cum adspiratione; ad quem locum vide animadversionem Casauboni apud Almeloveenium.

52. *Quae a medicis praecipiuntur, ut tamen &c.*] Haec constructio videtur displicuisse Lindenio, qui sic mutavit: *Quae ita a Medicis praecipiuntur. Attamen &c.* sed libris antiquis repugnantibus. Hoc loco *ut* valet *ita ut*. Idem Lindenius reliqua hujus periodi verba ita edidit: *sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur.* Alii habent, *herba trixago*, & *adjuvet*; ut ego in MSS. inveni. In aliquibus scribitur, *trixaquo*, ut in Mediceo primo, in aliis, *trixaco*; in aliis, quos inter est Mediceus tertius, *trixago*; sed omnes habent vocem *herba*. Sic lib. 6. cap. 9. *agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus evelli debere &c.* Neque tamen negaverim, *herba* potuisse irrepere ab interpretatione. Fortasse legendum: *Quae a medicis praecipiuntur. Attamen..... ex aqua trixago satis adjuvat.*

epota ex aqua herba trixago ſatis adjuvet. Haec in omni lateris dolore communia ſunt: plus negotii eſt, ſi acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc, praeter ea, quae ſupra poſita ſunt, haec animadvertenda ſunt: ut cibus ſit quam maxime tenuis & lenis, praecipueque ſorbitio, eáque ex ptiſana potiſſimum, aut jus in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit; idque non niſi tertio quoque die detur 53, ſi tamen per vires licebit: potui vero aqua mulſa, in qua hyſſopum, aut ruta decocta ſit. Quae quibus temporibus danda ſint, ex ratione vel adauctae, vel levatae febris apparebit, ſic, ut in remiſſione quam maxima dentur: cum eo tamen, ut ſciamus, non eſſe ejus generis tuſſi aridas fauces committendas: ſaepe enim, ubi nihil eſt, quod exſcreetur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſam dixi etiam pejus id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quam quod pituitam moveret. Sed hic 54 vinum ſorbere, ut ſupra praecepimus, morbus ipſe non patitur: in vicem ejus, cremor ptiſanae ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi fervore ſuſtinendus aeger eſt, ſic, ubi paulum is ſe remiſit, alimenta pleniora, & vini quoque aliquid dari poteſt; dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet 55. Si in refectione quoque 56 manſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die; poſteroque, cum cibo vini paulo plus aſſumere. Atque incipiente quoque tuſſi 57, tum non erit alienum, ut ſupra quoque poſitum eſt, vini

53. *Non niſi tertio quoque die detur*] Cap. proximo: *haec autem altero quoque die, increſcente morbo, dari ſatis eſt.* Lindenius leg. *non niſi tertio die detur;* deceptus fortaſſe aliquo deteriore Codice; quandoquidem & Vaticanus I. habet, *non niſi terno die detur.*

54. *Hic*) In hoc morbo. *his* in Edit. Almeloveen. mendum librarium eſt, ut opinor.

55. *Fauces aſperet*) Fortaſſe legendum, *exaſperet;* hujuſque verbi prima ſyllaba latet ſub ſimili extrema vocis antecedentis *fauces;* quemadmodum in his vocibus capitis ſuperioris, *potiones ex abſinthio dantur* (ut ego aliique quidam legunt cum Caeſario) praepoſitio *ex*, quae in MSS. Mediceis & in Editionibus antiquiſſimis non extat, latere videtur ſub ultima ſyllaba vocis, *potiones.* Profecto verbum *aſperare* alibi non invenitur apud Celſum; quamvis adjectivum *aſperatus* ſit in lib. 6. cap. 6. ſect. 26. At *exaſperare* paſſim occurrit: ac fauces exaſperare, utique & vomitum dixit lib. 1. cap. 3. & Aquilonem lib. 2. cap. 1. & humorem de capite deſtillantem lib. 4. cap. 2. ſect. 4.

56. *Quoque*) Lindenius, *vero.*

57. *Atque incipiente quoque tuſſi*) Non ſolum cum cibo aſſumendum vinum, verum etiam hujus cyathi ſorbendi, cum urget. Tuſſis enim non continenter, ſed identidem urget & moleſta ſit. Ita explicandus hic locus videtur ex verbis ſequentibus, *ut ſupra quoque poſitum eſt;* quibus indicatur locus quidam hujus libri cap. 4. ſect. 4. ubi Celſus ita ſcribit: *ſi ſicca tuſſis eſt, cum ea vehementiſſime urget, adjuvat vini auſteri cyathus aſſumptus, dum ne amplius id, interpoſito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat.* Atque eum locum indicari, illud etiam aperte ſignificat, quod cum ibi vinum auſterum ſumendum praecipiatur, hic ſubjicitur: *ſed in hoc genere valetudinis dulce, vel certe lene commodius eſt.* Eundem locum Celſus reſpexit, cum paulo ſupra in hoc capite ſcripſit: *Sed hic vinum ſorbere, ut ſupra praecepimus, morbus ipſe non patitur &c.* Igitur *incipiente* hic ſignificare videtur, non morbi initium, ſed tuſſis velut acceſſionem. Lindenius vero mendoſa verba putat, & ſic corrigenda: *At, invaleſcente quoque tuſſi.* Sed Codices MSS. pro veteri lectione ſtare video.

vini cyathos ſorbere: ſed in hoc genere valetudinis, dulce, vel certe lene commodius eſt. Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum eſt.

VII. A compagine corporis ad viscera transeundum eſt, & in primis ad pulmonem veniendum; ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem περιπνευμονικὸν [58] Graeci vocant. Ejus haec conditio eſt: pulmo totus afficitur: hunc caſum ejus ſubſequitur tuſſis, bilem vel pus trahens, praecordiorum totiusque pectoris gravitas, ſpiritus difficultas, magnae febres, continua vigilia, cibi faſtidium, tabes. Id genus morbi plus periculi quam doloris habet. Oportet, ſi ſatis validae vires ſunt, ſanguinem mittere: ſin minores, cucurbitulas ſine ferro praecordiis admovere. Tum, ſi [59] ſatis valet, geſtando aegrum, digerere: ſi parum, intra domum tamen dimovere. Potionem autem hyſſopi dare, cum quo [60] ficus arida ſit incocta; aut aquam mulſam, in qua vel hyſſopum vel ruta decocta ſit: frictione uti diutiſſime in ſcapulis, proxime ab his in brachiis & pedibus & cruribus, leniter contra pulmonem; idque bis quotidie facere. Quod ad cibum vero pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neque acribus, neque amaris, neque alvum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanae, vel alicae, vel oryzae, cum qua recens adeps cocta ſit: cum hac, ſorbile ovum, nuclei pinei ex melle, panis [61] vel elota alica ex aqua mulſa: potui deinde [62] non ſo-

58. Περιπνευμονικὸν] Secutus ſunt Editiones Aldinam & Henrici Stephani, quibuscum plerique MSS. Codices conſentiunt. Sic capite ſuperiori, πλευριτικὸς *a Graecis nominatur*; & capite proximo, ἡπατικὸν *Graeci vocant*. Quidam hanc vocem Latinis litteris ſcribunt; alii leg. *peripneumaticon*, ut eſt in Cod. Medic. I. vel περιπνευματικὸν; Lindenius, περιπνευμονίαν, ut habent in margine Caeſarius & Conſtantinus.

59. *Tum, ſi*] Lindenius leg. *Quod ſi*; & infra cum Caeſario, *tantum dimovere*, pro *tamen dimovere*, ut ego in MSS. inveni. In Vaticanis II. & VII. deeſt *tamen*.

60. *Potionem autem hyſſopi dare, cum quo &c.*] Locus dubiae fidei. Verbum *dare* abeſt a Medic. I. & plerisque aliis MSS. invenitur tamen in Mediceis II. III. & VI. & in omnibus impreſſis libris. Deinde alii leg. *cui*: Lindenius vero, *cum quo*; itaque erat in Medic. I. nunc eſt in litura, legiturque, ut in aliis Codicibus, *cui*. In eo omnes veteres libri conſentiunt, quod habent, *potionem autem hyſſopi*, non, ut Lindenius edidit, *in potionem autem hyſſopum*. Fortaſſe ille haec mutavit, ne in membro ſequenti mutandum eſſet *aquam mulſam* in *aquae mulſae*. Sed neque neceſſe eſt legere, *aquae mulſae*, & has duas voces ad *potionem* referre, ſicut vox *hyſſopi* refertur; neque *aquam mulſam* lectio eſt omnino certa. Nam aliqui Codices habent, *aqua mulſa*, fortaſſe pro *aquae mulſae*. Ceterum ſi *utilis in jejuno potio eſt abſinthii aut hyſſopi*, ſi *potiones ex abſinthio dantur* Celſus dixit cap. 5. hujus libri, *potionem hyſſopi dare* eadem ratione dicere potuit.

61. *Nuclei pinei ex melle, panis*] Lindenius verba ſic diſtinguit: *nuclei pinei: ex melle, panis*; ſed minus recte. Lib. 3. cap. 27. ſect. 4. *primoque cum melle quaedam edenda, ut nuclei pinei*.

62. *Potui deinde*] Lindenius leg. *Potui danda deinde*. Sed vox *danda*, ſi ille in libro aliquo invenit (nam ego in meis non inveni) ex glosſemate eſt.

ſolum pura aqua, ſed etiam mulſa egelida, aut, ſi aeſtas eſt, etiam frigida; niſi quid obſtat. Haec autem altero quoque die, increſcente morbo, dare ſatis eſt: ubi in incremento conſtitit [63], quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt, praeterquam aqua egelida. Si vires deſunt, adjuvandae ſunt aqua mulſa. Proſuntque adverſus dolores impoſita calida fomenta, vel ea, quae ſimul & reprimunt & emolliunt: prodeſt [64] impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus, cum cerato miſtus; quia leviter cutem erodit, eoque impetum materiae, quo [65] pulmo vexatur, evocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt ex iis, quae materiam trahunt. Neque alienum eſt, dum premit morbus, clauſis feneſtris aegrum continere: ubi paulum levatus eſt, ter aut quater die, feneſtris aliquantum [66] apertis, parvum aërem [67] recipere. Deinde in refectione pluribus diebus a vino abſtinere; geſtatione, frictione uti; ſorbitionibus & prioribus cibis adjicere, ex oleribus porrum, ex carne ungulas & ſumma trunculorum atque piſciculos, ſic, ut diu nihil niſi molle [68] & lene ſumatur.

VIII. Alterius quoque viſceris morbus, id eſt, jocinoris, aeque modo longus, modo acutus eſſe conſuevit: ἡπατικὸν Graeci vocant. Dextra parte ſub praecordiis vehemens dolor eſt; idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, humerumque partis ejuſdem pervenit: nonnumquam manus quoque dextra torquetur [69]: horror validus eſt: ubi male eſt, bilis evomitur: interdum ſingultus prope ſtrangulat. Et haec quidem acuti morbi ſunt [70]. Longioris vero, ubi ſuppuratio in jocinore eſt; dolorque modo finitur, modo intenditur; dextra parte praecordia dura ſunt, & tument; poſt cibum major ſpiritus difficultas [71] eſt; accedit

63. *Vbi in incremento conſtitit*] Caeſarius addit particulam *in*, quae deeſt in Editionibus antiquioribus. Deeſt etiam in Cod. Medic. I. Lindenius leg. *ubi incrementum conſtitit.*

64. *Prodeſt*] Lindenius addit *etiam.*

65. *Quo*] Idem leg. *qui.*

66. *Aliquantum*] Ita eſt in Editione Lindenii; in aliis, *aliquanto;* ut in MSS. Codicibus, ſed in Medic. I. *aliquis.*

67. *Parvum aërem*] Lindenius leg. *purum aërem*; ut in margine, ſed ſine ullo Codicum teſtimonio, habet Conſtantini Editio. Omnino legendum, *parvum aërem*, ex fide Codicum Mediceorum; niſi quod in V. eſt *paurum*, & expungitur *u*, ut legatur *parum*. Ita lib. 3. cap. 11. *parvum cibum dandum.* Scaliger quoque, &, ut Almeloveenius jam adnotavit, Rhodius leg. *parvum aërem.*

68. *Nihil niſi molle*] Sive ex ſola Pantini conjectura, quam & Conſtantinus affert, ſive etiam ex aliquo Codice particulam *niſi* Lindenius addiderit, recte certe addidit; cum vetus lectio *nihil molle* ferenda non ſit; quamvis ita habeant Codd. & Medicei & Vaticani.

69. *Nonnumquam manus quoque dextra torquetur*] Cum re vera in jocinoris morbo interdum ad manum quoque dextram dolor perveniat; tum ratione, tum ex MSS. noſtrorum fide retinendum *torquetur;* nec temere aſſentiendum Lindenio, qui legit, *torpet.*

70. *Et haec quidem acuti morbi ſunt*] Alii cum Caeſario leg. *ſigna ſunt;* ſed vox *ſigna* gloſſema eſt, neque in MSS. reperitur.

71. *Spiritus difficultas*] Vox *ſpiritus* non eſt in MSS. neque in antiquis Editionibus. Eam Lindenius addidit: & ſane neceſſaria videtur. Niſi forte gravius vitium ſubeſt in vetuſtis Codicibus.

cedit maxillarum quaedam resolutio. Vbi inveteravit malum, venter & crura pedesque intumescunt; pectus atque humeri, circaque jugulum utrumque extenuatur. Initio [72] sanguinem mittere optimum est: tum venter solvendus est, si non potest aliter, per nigrum veratrum: imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quae reprimant, deinde calida, quae diducant; quibus recte iris vel absinthium adjicitur: post haec, malagma. Dandae vero sorbitiones sunt, omnesque cibi, & calidi, & qui non multum alunt, & fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; praeterque eos, qui urinam movent, potionesque ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyssopum, nepeta, amylum [73], sesamum, lauri baccae, pini flos [74], herba sanguinalis, mentha, ex malo cotoneo medium, columbae jecur recens & crudum: ex quibus quaedam per se esse, quaedam adjicere vel sorbitioni vel potioni licet; sic tamen, ut parce assumantur. Neque alienum est, absinthium contritum ex melle & pipere, ejusque catapotium quotidie devorare. Abstinendum utique est ab omnibus frigidis: neque enim res ulla magis jecur laedit. Frictionibus utendum in extremis partibus: vitandis omnis labor, omnis vehementior motus: ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus [75], cursus, inimica sunt [76]. Perfusio corporis multa prodest ex aqua, si hiems est, calida; si aestas, tepida: item liberalis unctio, & in balneo sudor. Si vero jecur vomica laborat, eadem facienda sunt, quae in ceteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt [77], & ipsam vomicam adurunt.

IX.

72. *Initio*] Quidam Codices MSS. cum Medic. I. habent, *Initium*. Lindenius leg. *In initio*.

73. *Amylum*] Mendum esse suspicor in Edd. antiquis & in Codd. MSS. *amylum*, vel, ut alii habent cum Medic. I. *amulum*. Sensit hoc jampridem Lindenius, & reposuit *amaracum*; quod si est ex aliquo veteri Codice, improbandum non est. At si conjectura ducimur, rectius fortasse legatur *anisum* vel *anethum*; & quod levior mutatio fiat, & quod inter ea, quae urinam movent, sint *anisum* quoque & *anethum* in lib. 2. cap. 31.

74. *Pini flos*] Vide VIII. Morgagni Epistolam. Codices Medicei nihil variant ab impressis libris; & omnes habent, *pini flos*.

75. *Ictus*] Ictus nullo in morbo non est inimicus; ac ne sano quidem homini utilis creditur. Accipiendum videtur de ictu quantumvis levi, & qui alioquin nocere vix possit, qui tamen in hoc morbo maxime inimicus est. Nisi forte *ictus* hoc loco ponitur pro icendi actu: quo sensu idem valeret ac *jactus*, quod reponit Lindenius. Nam significatur contentio illa corporis, quam adhibet, tum qui icit, tum qui jacit. Si quis *jactus* magis probat, veterem quidem Codicem apud Constantinum habebit auctorem lectionis hujus; sed fortasse unicum. Medicei certe & Vaticani omnes favent antiquae, *ictus*.

76. *Inimica sunt*] Lindenius leg. *in hoc inimica sunt*. Sed duae primae voces non sunt in antiquis libris; nec video cur esse debeant.

77. *Contra id scalpello aperiunt*] Pronomen *id* non pertinet ad verbum *aperiunt*, sed ad praepositionem *contra*, i. e. ex adversum: quem usum hujus particulae cum in adnot. ad cap. 8. lib. 2. exemplis confirmare vellem a Celso petitis, hoc ipso loco usus sum. Sed quia aliter ab aliis legitur, certius exemplum affero ex lib. 8. cap. 4.

IX. At lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra; eaque dura est [78], & prementi renititur: venter intentus est: aliquis etiam cruribus tumor est: ulcera aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem vix recipiunt: in intenta ambulatione cursuque dolor & quaedam difficultas [79] est. Hoc vitium quies auget: itaque exercitatione & labore opus est; habita tamen ratione, ne febrem ista [80], si nimium processerint, excitent [81]. Vnctiones, frictionesque, & sudores necessarii sunt. Dulcia omnia inimica sunt; item lac & caseus: acida autem maxime conveniunt. Ergo acetum acre per se sorbere, & magis etiam, quod scilla conditum est, expedit. Edenda sunt salsamenta, vel oleae ex muria dura [82]; tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem, betae ex sinapi [83], asparagus, armoracia, pastinaca, ungulae, rostra, aves macrae, ejusdem generis venatio. Potui vero jejuno dari debet absinthium incoctum [84]: at post cibum aqua a ferrario fabro, in qua

8. cap. 4. *contra id dolor est;* praeter alia jam allata. Igitur in Codd. Vaticanis II. & VII. deest *contra;* Lindenius leg. *ultra id;* quod quamvis Constantinus reperit in quodam Codice, minus tamen probandum est. Idem Constantinus scribit, reliqua hujus capitis verba ita legi in Codice illo: *scalpello aperiunt ipsam vomicam, vel adurunt.* Quae varietas orta ex eo videtur, quod in quibusdam MSS. ut in Mediceo III. omittitur *&* post *aperiunt.* Ac vulgo quoque multi cum Egnatio eam particulam omittunt; sed perperam.

78. *Eaque dura est*] Lindenius leg. *quae & dura est;* & infra, *venterque intentus est;* deinde, *vel cursu.*

79. *Quaedam difficultas*] Num legendum *quaedam spiritus difficultas?* Sane vox *spiritus* etiam cap. praecedenti deest in vetustis Codicibus. Caelius Aurelianus lib. 3. Chronic. cap. 4. *quaedam communia jecorosis atque lienosis, quaedam specialiter propria: sed communia, gravedo, spirationis difficultas, & magis in itinere & ambulationibus clivosis &c.* Sed hoc loco *difficultas* apud Celsum, fortasse idem significat atque *gravedo* apud Aurelianum; gravitatem videlicet quamdam membrorum, propter quam minus promptus ad ambulationem cursumque aeger est.

80. *Ne febrem ista*] Ante Lindenium legebatur, *ne febre mixta* vel *mista:* mendose.

81. *Si nimium processerint, excitent*] *Processerint* omnino legendum est, ut quisque videt, non, ut antea legebatur, *processerit.* Alii leg. *excitetur;* sed & in Editione Lindenii & in Codicibus Mediceis I. & VII. & in Vaticano I. est *excitent.*

82. *Oleae ex muria dura*] Almeloveenii Editio habet: *oleae ex muria durae;* sed perperam, ut Morgagnus animadvertit. Cominiana altera ad Almeloveenianam expressa est; prior autem habet, *dura,* ut Lindeniana ceteraeque omnes & MSS. Codices habent.

83. *Tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem, betae ex sinapi &c.*] Ita hunc locum restitui ex multis Codicibus, inter quos est etiam Mediceus vetustior; nisi quod in eo ita interpungitur: *tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem betae, ex sinapi asparagus &c.* Plinius lib. 19. cap. 8. scribit, usum betae praecipuum eum esse, *ut lenitas excitetur acrimonia sinapis:* & Aëtius Tetrab. 1. serm. 1. betam in lienis morbo & ex aceto, & ex sinapi utiliter edi. Codices Vaticani secundus & septimus habent, non *ex sinapi,* sed *& sinapi,* primus, *sinapi.* Vulgo ante Lindenium legebatur, ut est in MSS. Mediceis II. III. VI. *tinctae in aceto lactucae, intubique & betae ex eodem; ex sinapi asparagus.* Lindenius ita mutavit: *lactucae intinctae in aceto, intubi quoque & betae ex eodem; & sinapi, armoraciae, & pastinacae: de carnibus vero ungulae, rostra, aves macrae, ejusdemque generis venatio.*

84. *Absinthium incoctum*] Vox *incoctum* necessaria non est. Supra Cap. 5. hujus lib. *Vtilis in jejuno potio est absinthii; aut hyssopi, aut rutae.* Si tamen retinenda est vox haec, quae extat etiam in MSS. Mediceis, necessarium certe non est praemittere *aquae;* quod Lindenius fecit.

qua candens ferrum subinde tinctum sit [85]: haec enim vel praecipue lienem coërcet. Quod animadversum est in iis animalibus, quae apud hos fabros educata exiguos lienes habent. Potest etiam dari vinum tenue, austerum; omniaque in cibis & potionibus, quae urinae movendae sunt. Praecipueque ad id valet vel trifolii semen, vel cuminum, vel apium, vel serpyllum, vel cytisus, vel portulaca, vel nepeta [86], vel thymum, vel hyssopum, vel satureia: haec enim inde commodissime videntur humorem educere. Lienis quoque bubulus utiliter esui datur; praecipueque eruca & nasturtium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinsecus sunt, quae levent. Fit ex unguento & palmulis, quod μυροβάλανον [87] Graeci vocant: fit ex lini & nasturtii semine, quo [88] vinum & oleum adjicitur: fit ex cupresso viridi, & arida ficu: fit ex sinapi, cui sevi

fecit. Nam eodem fere modo legitur: *idemque etiam decocta lentiscus praestat*, cap. 20. hujus libri.

85. *Tinctum sit*] Lindenius leg. *extinctum sit.* In MSS. Mediceis est *tinctum;* ut alii legunt, & ut Celsus loquitur lib. 5. cap. 28. sect. 2. *pulvis ex contrita testa, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est.*

86. *Vel portulaca vel nepeta*] Hae quatuor voces, quas ego in MSS. omnibus inveni, omittuntur in Edit. Lindenii.

87. *Fit ex unguento & palmulis, quod μυροβάλανον*] Locus & mihi suspectus, & item aliis. Sed Lindenio, Pantini conjecturam in textum inducenti, nullo modo assentior; quamvis eam conjecturam Constantinus quoque approbarit. Legunt, *fit ex unguentariis glandibus* (Lindenius, *glandulis*) *quas μυροβαλάνους &c.* Sed ostendant, veteres medicos ad lienis morbum palmulas non imposuisse, ostendant *unguentariam glandem* alicubi Celsum dixisse pro myrobalano; fortasse eorum conjectura minus improbabilis videbitur. Nam quod libro proximo cap. 18. sect. 4. habetur: *glandis quam βάλανον μυρεψικὴν Graeci vocant*; id ad Latinam linguam non pertinet. Quod autem cap. 26. sect. 36. ejusdem libri in Edit. Lindenii legitur: *glandis unguentariae pondo IV.* *. ibi quoque veteres Codices contra Lindenium faciunt, atque adeo contra Constantinum, cujus ille conjecturam recepit. In ceteris Editionibus, ut & in MSS. Codicibus, est: *unguenti p.* ✕. *IIII.* Dubitari quidem potest, num aliquod adjunctum vocis *unguenti*, tum ibi, tum hic desit in iis libris. Attamen, quemadmodum ceratum simpliciter & absolute alicubi Celsus dixit, quamvis cerati plures species sint, ita fortasse utroque hoc loco unguentum. Jam vero de *palmulis*, quam vocem in omnibus Codicibus inveni, dubitari non potest, quin eae lieni dolenti olim imponerentur, cum apud Galenum lib. 8. de C. M. S. L. cap. 8. proponatur cataplasma ex palmulis mistis cum cerato ex rosa facto & cum rosa ipsa, quod & ad jocinoris morbum adhibebatur, &, ut colligitur ex eodem Galeno lib. 9. cap. 2. ad lienis quoque. Suspicio igitur nostra cadit, non tam in haec verba, *fit ex unguento & palmulis*, quam in illa, *quod μυροβάλανον Graeci vocant.* Nam mihi adnotatio esse videtur ex margine traducta. Nisi quis putet ita corrigendum: *quas φοινικοβαλάνους &c.* ut Celsus intellexerit Aegyptiam palmulam, quae cum maturuit φοινικοβάλανος appellatur. Vid. Plinium lib. 12. cap. 22. Dioscoridem lib 1. cap. 148. Haec palmula etiam *myrobolanus* vocata fuisse videtur; siquidem Plinius lib. 23. cap. 5. de ea ita scribit: *Palma quae fert myrobolanum*; quamvis nonnulli illum errasse existiment. Plinius Valerianus quoque, Historicum secutus, haec prodidit lib. 2. cap. 23. *Myrebolanus genus caryotae nascens in Aegypto.* Itaque non deerit fortasse, qui apud Celsum sic legere malit: *quas μυροβαλάνους Graeci vocant.* Sed ego quidem infititia facilius crediderim haec esse, quam corrupta. Si quis retinenda censebit, ita, opinor, explicabit: medicamentum, quod levet, fit ex unguento & palmulis, idque μυροβάλανον Graeci vocant.

88. *Quo*] Ruellius & Stephanus leg. *cui.* Ego in MSS. inveni *quo*; ut plerique legunt, & ut alii quoque probati Scriptores locuti sunt.

ſevi hircini a renibus quarta pars ponderis adjicitur, teriturque in ſole [89], & protinus imponitur. Multisque modis huic rei cappari aptum eſt: nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam ejus cum aceto ſorbere commodum eſt. Quin etiam extrinſecus radicem contritam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipſum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

X. At renes ubi affecti ſunt, diu male habent. Pejus eſt [90], ſi frequens biliofus vomitus accedit. Oportet conquiescere: cubare molliter: ſolvere alvum; ſi aliter non reſpondet, etiam ducere: ſaepe deſidere in aqua calida: neque cibum, neque potionem frigidam aſſumere: abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis, pomis [91]: bibere liberaliter: adjicere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver, quae maxime inde urinam movere conſuerunt. Auxilio quoque his exulceratis ſunt, ſi adhuc ulcera purganda ſunt, cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſilveſtri duodecim [92], aniſi quod tribus digitis ſumi poſſit, croci paulum, contrita & in duas mulſi potiones diviſa. Si vero dolor tantum levandus eſt, ejusdem cucumeris ſemina triginta, iidem nuclei viginti, nuces Graecae quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data. Ac ſuper [93] quoque recte quaedam malagmata injiciuntur; maximeque ea, quae humori extrahendo ſunt.

XI. A visceribus ad inteſtina veniendum eſt, quae ſunt & acutis & longis morbis obnoxia. Primoque facienda mentio eſt cholerae; quia commune id ſtomachi atque inteſtinorum vitium videri poteſt. Nam ſimul & dejectio & vomitus eſt: praeterque haec inflatio eſt, inteſtina torquentur, bilis ſupra infraque erumpit, primum aquae ſimilis, deinde ut in ea recens caro lota eſſe videatur, interdum alba, nonnumquam nigra, vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Graeci nominarunt. Praeter ea vero, quae ſupra comprehenſa ſunt, ſaepe etiam crura manusque contrahuntur, urget ſitis, anima deficit: quibus concurrentibus non mirum eſt, ſi ſubito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur. Protinus ergo, ubi iſta coeperunt, aquae tepidae quam plurimum bibere oportet, & vomere. Vix um-

89. *Sole*] Ante Lindenium legebatur, *ſale*; ſed Conſtantinus jam monuerat legendum, *ſole*.

90. *Pejus eſt*] Lindenius, *Pejus vero eſt*.

91. *Acribus, acidis, pomis*] Al. *acribus, acidis pomis*. Cod. Medic. I. transpoſitis vocibus, *acidis, acribus, pomis*; quocum & quintus & ſeptimus conſentiunt.

92. *Duodecim*] Lindenius, *quindecim*.

93. *Ac ſuper*] *Super malagmata injicere* per tmeſin pro *ſuperinjicere malagmata*. Al. *At ſuper*, ut eſt in MSS. Alii cum Caeſario, *ac inſuper*. Ego ſecutus ſum Editionem Conſtantini.

umquam ſic non vomitus ſequitur [94]; ſed etiamſi non incidit [95], miscuiſſe tamen novam materiam corruptae prodeſt; parsque ſanitatis eſt, vomitum eſſe ſuppreſſum. Si id incidit, protinus ab omni potione abſtinendum eſt. Si vero tormina ſunt, oportet frigidis & humidis fomentis ſtomachum fovere; vel, ſi venter dolet, iisdem egelidis, ſic, ut venter ipſe mediocriter calentibus juvetur. Quod ſi vehementer & vomitus, & dejectio, & ſitis vexant, & adhuc ſubcruda ſunt, quae vomuntur, nondum vino maturum tempus eſt: aqua, neque ea ipſa frigida, ſed potius egelida danda eſt: admovendumque naribus eſt pulegium ex aceto, vel polenta vino aſperſa, vel mentha ſecundum naturam eſt [96]. At cum diſcuſſa cruditas eſt, tum magis verendum eſt, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum eſt ad vinum. Id eſſe oportet tenue, odoratum, cum aqua [97] frigida miſtum; vel polenta adjecta, vel melle quoque aſſumere expedit [98]: quotiesque aliquid aut ſtomachus, aut venter effudit, toties per haec vires reſtituere. Eraſiſtratus primo tribus vini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſſe dixit; deinde paulatim merum adjiciendum. Is, ſi & ab initio [99] vinum dedit, & metum cruditatis ſecutus eſt [1], non ſine cauſa fecit: ſi vehementem infirmitatem adjuvari poſſe tribus guttis putavit, erravit. At ſi inanis eſt ho-

94. *Sic non vomitus ſequitur*] Neceſſitate coactus hanc mutationem in textum induxi ex conjectura; cum locus hic in antiquis libris manifeſto vitio laboret, & remedium a Lindenio adhibitum minus idoneum videtur. In Editionibus antiquis habetur, *ſine vomitu ſequitur*; ut Palavicinus emendat in Codice Medic. I. in quo, ſicut in aliis quibusdam, eſt, *ſine vomitus ſequatur*. In II. III. VI. *ſine vomitu ſequatur*. In V. *ſine vomitus ſequiatur*; ſed expungitur *s* in *vomitus*, & *a* in *ſequiatur*, ut legatur *ſine vomitu ſequitur*. Lindenius ita reponit: *ea ſine vomitu ſumitur*.

95. *Non incidit*] In Medic. I. & aliquo alio MS. Codice deeſt *non*. Verba proxima ita leguntur in Edit. Lindenii: *tamen corruptae miſcuiſſe novam materiam prodeſt*.

96. *Secundum naturam eſt*] Id eſt, non ex aceto, neque ex vino, ſed per ſe. Ita hic locus legitur in MSS. & in Editionibus vetuſtioribus; ita eum Morgagnus interpretatur; & recte quidem. Sed *eſt* vacat. Et cur Celſus ſuo more non dixit *per ſe?* Mihi ſuſpecta haec verba ſunt, & fortasſe aliquis margini adſcripſit, *ſecundum naturam*, ut moneret aliud alii convenire, pro varia corporis natura. Hac fere ſententia Lindenius leg. *vel quod ſecundum naturam eſt*. Quidam vero ex Caeſarii Editione leg. *ſi nondum matura eſt*; h. e. materia, ut explicat Conſtantinus. Sed Morgagnus animadvertit, hanc ipſam eſſe ſententiam verborum praecedentium, *ſi &c. adhuc ſubcruda ſunt,..quae vomuntur*; ejusdemque repetendae nullam cauſam fuiſſe.

97. *Cum aqua*] Lindenius, *& cum aqua*.

98. *Vel melle quoque aſſumere expedit*] Fortaſſe legendum, *& polenta adjecta, vel melle quoque &c.* In Codicibus Vaticanis II. & VII. & in Medic. VII. non eſt vox *melle*, ſed parva lacuna: quam cum aliquis in ſuo Codice inveniſſet, repoſuit *infracto pane:* ita enim legitur in Vaticano I. Simili Codice, & nova conjectura uſus Lindenius repoſuit, *vel infracto pane; quem ipſum quoque aſſumere expedit*.

99. *Et ab initio*] Lindenius tollit *&*, ut malebat Conſtantinus: quae tamen particula habetur in MSS.

1. *Et metum cruditatis ſecutus eſt*] Et ob metum cruditatis tam parce dedit. Lindenius leg. *metus*, ut habet in libri margine Conſtantinus; ſed & minus recte, ut facile eſt intelligere; & MSS. noſtris repugnantibus.

homo, & crura ejus contrahuntur, interponenda potio abſinthii eſt. Si extremae partes corporis frigent, ungendae ſunt calido oleo, cui cerae paulum ſit adjectum, calidisque fomentis nutriendae. Si ne ſub his quidem quies facta eſt, extrinſecus contra ventriculum ipſum cucurbitula admovenda eſt, aut ſinapi ſuperimponendum. Vbi is conſtitit, dormire oportet: poſtero die utique a potione abſtinere: die tertio in balneum ire: paulatim ſe cibo reficere; ſomno quisquis facile adquiescit [2]; itemque laſſitudine & frigore. Si poſt ſuppreſſam choleram febricula manet, alvum duci neceſſarium eſt: tum cibis, vinoque utendum eſt.

XII. Sed hic quidem morbus & acutus eſt, & inter inteſtina ſtomachumque verſatur ſic, ut, cujus potiſſimum partis ſit, non facile dici poſſit. In ipſius [3] vero ventriculi porta conſiſtit is, qui & longus eſſe conſuevit: κοιλιακὸς [4] a Graecis nominatur. Sub hoc venter indurescit, dolorque ejus eſt: alvus nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem transmittit: extremae partes frigescunt: difficulter ſpiritus redditur. Commodiſſimum eſt inter initia calida cataplasmata toti ventri imponere, ut dolorem leniant: poſt cibum vomere, atque ita ventrem exinanire: proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro ventri & coxis admovere: ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo, frigido; ſi tempus anni patitur, etiam viridibus ficis: ſic tamen, ne quis aut cibus, aut humor univerſus detur, ſed paulatim. Ergo per intervalla temporis ſat eſt cyathos binos ternosve ſumere [5], & cibum pro portione hujus: commodeque facit cyatho lactis cyathus aquae miſtus, & ſic datus: cibique inflantes & acres [6] utiliores ſunt; adeo ut lacti quoque recte contritum allium adjiciatur. Procedente vero tempore, opus eſt geſtari; maximeque navigare; perfricari ter aut quater die, ſic, ut nitrum oleo adjiciatur [7]; perfundi aqua calida poſt cibum; deinde ſinapi impo-

2. *Somno quisquis facile adquieſcit*] Mihi videtur deeſſe aliquid. Conſtantinus ita legendum putat: *ſomnoque qui facilis acquieſcit: vitataque laſſitudine & frigore.* Lindenius leg. *ſomnoque quisquis facile adquieſcit; vitetque laſſitudinem & frigora.* In Cod. Vatic. I. eſt *quisque*, pro *quisquis.*

3. *In ipſius*] Antea hinc inchoabatur caput.

4. Κοιλιακὸς] In Codicibus Mediceis VI. & VII. ΚΟΙΛΙΑΚΟΥϹ; in Edit. Lindenii, & κοιλιακὸς.

5. *Sumere*] Lindenius, *aſſumere.*

6. *Inflantes & acres*] Mirum fortaſſe alicui videbitur, inflantes cibos utiles his aegris eſſe; isque cum Lindenio mendum ſubeſſe ſuſpicabitur. Lindenius igitur leg. *calentes & acres.* Sed animadvertendum eſt, inflantia & acria re vera eſſe, quae mox proponuntur, videlicet allium contritum lacti adjectum; ut colligitur ex lib. 2. cap. 22. & 26. & lib. 4. cap. 4. ſect. 4. Ex eodem lib. 2. cap. 26. apparet, etiam virides ficus quibus venter liquandus eſt, inflare. Quare, niſi meliores Codices aliter jubeant, *inflantes* retinendum ex noſtrorum omnium fide.

7. *Adjiciatur*] Alii leg. *miſceatur;* ut habent aliqui Vaticani Codices & omnes Medicei, excepto primo. Is & Vatic. VI. & Lindenii Edit. *adjiciatur.* Vaticani II. & VII. *permiſceatur,* & *vinum*, pro *nitrum.*

imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodatur & rubeat [8]; maximeque ſi corpus durum & virile eſt: paulatim deinde faciendus eſt tranſitus ad ea, quae ventrem comprimunt. Aſſa caro danda, valens, & quae non facile corrumpatur: potui vero, pluvialis [9] aqua decocta, ſed quae per binos ternosve cyathos bibatur. Si vetus vitium eſt, oportet laſer quam optimum ad piperis magnitudinem devorare: altero quoque die vinum vel aquam bibere: interdum interpoſito cibo, ſingulos vini cyathos ſorbere: ex inferiori parte infundere pluviatilem egelidam aquam, maximeque ſi dolor in imis partibus remanet.

XIII. Intra ipſa vero inteſtina conſiſtunt duo morbi; quorum alter [10] in tenuiore, alter in pleniore [11] eſt. Prior acutus eſt; inſequens eſſe longus poteſt. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χόρδαψον [12], plenioris εἰλεὸν nominavit. A plerisque video nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κολικὸν [13] nominari. Sed prior modo ſupra umbilicum [14], modo ſub umbilico dolorem movet. Fit alterutro loco [15] inflammatio: nec alvus, nec ſpiritus infra transmittitur: ſi ſuperior pars affecta eſt, cibus, ſi inferior, ſtercus per os redditur; ſi utrumlibet vetus eſt [16]. Adjicit periculo vomitus bilioſus, mali odoris, aut varius, aut niger. Remedium eſt, ſanguinem mittere; vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ubique cute inciſa: id enim duo-

8. *Arrodatur & rubeat*] Subaudi corpus ex ſequentibus. Lindenius leg. *arrodantur & rubeant*; ut mavult Conſtantinus. Ceterum, cum verbum *arrodor* uterque hic retineat; poterant etiam cap. 2. ſect. 1. & 2. hujus libri, ubi repoſuerunt *erodat*, retinere *arrodat*, ut eſt in vetuſtis Editionibus, &, quantum ego video, in MSS.

9. *Potui vero, pluvialis*] Linden. *in potum vero, pluviatilis.*

10. *Quorum alter*] Idem, *quorum unus.*

11. *In pleniore*] Edd. Ald. Gryph. Pantin. & Ronſſ. addunt *inteſtino*; ut eſt in MSS. plerisque. Immo vero hic locus ita legitur in MSS. excepto Medic. I. & aliquo alio: *alter eſt in tenuiore inteſtino, alter in pleniore inteſtino. Prior &c.*

12. Χόρδαψον] Κωλικὸν habent Codices Medicei omnes, praeter vetuſtiorem.

13. Κολικὸν] Cod. Medic. I. ΚΟΝΔΙΟΝ; libri impreſſi, al. *chordion*, al. κόρδιον, al. κορδιον. Aldinam & Conſtantinianam Editionem excipio, itemque Stephani & Lindenii, quae habent κολικόν.

14. *Modo ſupra umbilicum*] Hoc inciſum deeſt in Cod. Medic. I.

15. *Fit alterutro loco &c.*] In Medic. I. legitur: *fit alterutra inflammatione*, pro *fit alterutro loco inflammatio; nec:* ex cujus Codicis fide ſuſtuli praepoſitionem *ex*. Nam alii legunt, ut eſt in reliquis Codicibus Mediceis, *fit ex alterutro loco inflammatio; nec &c.* Lindenius, *fit in alterutro loco inflammatio: nec &c.* ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

16. *Si utrumlibet vetus eſt &c.*] Si, utralibet parte affecta, res inveteravit; ut recte explicat Morgagnus. Alii haec verba ad ſequentia referunt, & ita leg. *ſi utrumlibet vetus eſt, adjicitur periculo vomitus &c.* In MSS. Mediceis ceteris eſt *adicitur*; in vetuſtiori, *accidit*; unde *adjicit* legendum exiſtimavi. In III. & VI. omittitur verbum *eſt*. Morgagnus hoc membrum *Adjicit*, ante *ſi ſuperior* transferendum putat. Lindenius leg. *ſi utralibet, metus eſt. Adjicitur periculo, ſi vomitus bilioſus, mali odoris, aut varius, aut niger eſt.*

duobus aut tribus locis fatis eft: ex ceteris fpiritum evocare abunde eft. Tum animadvertere oportet, quo loco malum fit: folet enim contra id tumere [17]. Et fi fupra umbilicum eft, alvi ductio utilis non eft: fi infra eft, alvum ducere, ut Erafiftrato placuit [18], optimum eft; & faepe id auxilii fatis eft. Ducitur autem percolato ptifanae cremore, cum oleo & melle, fic, ut praeterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere [19] oportet fupra fummum ventrem, paulatimque deducere: invenietur enim mali locus, qui neceffe eft renitatur; & ex eo deliberari [20] poterit, ducenda, nec ne, alvus fit. Illa communia funt: calida cataplasmata admovere, eaque imponere a mammis usque ad inguina & fpinam, ac faepe mutare: brachia cruraque perfricare demittere totum hominem in calidum oleum [21]: fi dolor non quiescit, etiam in alvum ex parte inferiore tres aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per haec confecuti fumus, ut jam [22] ex inferiore parte fpiritus transmittatur, offerre potui mulfum tepidum non multum: nam ante magna cura vitandum eft, ne quid bibat. Si id commode ceffit, adjicere forbitionem. Vbi dolor & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore; fed neque inflante, neque duro [23], neque valido, ne inteftina adhuc imbecilla laedantur. Potui vero nihil, praeterquam puram

17. *Contra id tumere*] Edit. Stephani, *contra is tumere.*

18. *Alvum ducere, ut Erafiftrato placuit*] Ita plerique omnes vulgo legunt; atque ita eft in Codice Mediceo vetuftiori, & in quibusdam Vaticanis: & quidem recte. In aliis Codicibus fic habetur: *alvum ducere.*

Erafiftrato (in aliquibus, *Erafiftratus*) *placuit &c.* In nonnullis Vaticanis: *alvum ducere interdum.*

Erafiftratus placuit &c. Ex quo intelligi poteft, Lindenio Codicem non defuiffe, unde legerit, *alvum ducere interdum, ut Erafiftrato placuit.* Fortaffe neque infra defuit, ubi leg. *id auxilii in his partibus magnum remedium eft.* In Medic. I. eft *id auxiliis partis eft*; fed *auxiliis partis* corruptum videtur ex *auxilii fatis*, ut plerique Codices habent, atque olim communiter legebatur.

19. *Duas manus imponere*] Poft haec verba in Cod. Mediceo vetuftiori continuo fequuntur illa: *coëuntia. Id faciunt &c.* capitis 20. Quae deerant, addita poftea fuerunt faeculo XV. praeter illa, quae in ceteris quoque Codicibus defunt. Hoc meminerit lector, quoties ego eum Codicem citabo, tum in his, tum in illis, quae eadem manu in eo reftituta funt lib. 5. a cap. 27. fect. 11. ad cap. 28. fect. 12. ut ibi adnotabo.

20. *Ex eo deliberari*] Alii leg. *ex eodem deliberari*; ut eft in Codice Mediceo I. Ego fic repofui, cum in reliquis Mediceis Codicibus invenerim: *ex eodem liberari.* Lindenius leg. *ex eo demum deliberari.*

21. *In calidum oleum*] Ita multi legunt ex Editione Caefarii. In Editionibus prifcis & in Codicibus Mediceis eft, *in calido oleo:* quin etiam in margine Codicis primi haec adnotantur: *in calido oleo pro in calidum oleum.* Neque vero ejusmodi conftructio latina non eft: fi quidem vera docent Critici, fcribentes, praepofitionem *in* interdum ablativum habere, quamvis cum verbis motus conjuncta fit. Celfus tamen praepofitionem hanc cum accufativo adhibet, quoties cum verbo *demittere* eam conjungit: quam rationem ipfe aliis in locis ita conftanter fervat, ut omnino verendum fit, ne veteres Codices hic mendum contineant.

22. *Jam*] Caefarius & Lindenius omittunt particulam hanc.

23. *Neque duro*] Duae hae voces defunt in Edit. Lindenii.

ram aquam [24]. Nam ſive quid vinolentum ſive acidum eſt, id huic morbo alienum eſt. Ac poſtea quoque vitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, ceteroſque corporis motus. Nam facile id malum redire conſuevit; & ſive cum frigus ſubit [25], ſive aliqua jactatio, niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.

XIV. Is autem morbus, qui in inteſtino pleniore eſt, in ea maxime parte eſt, quam caecam [26] eſſe propoſui. Vehemens fit [27] inflatio, vehementes dolores, dextra magis parte: inteſtinum, quod verti videtur, prope [28] ſpiritum elidit. In pleriſque poſt frigora cruditateſque oritur, deinde quieſcit; & per aetatem ſaepe repetens ſic cruciat, ut vitae ſpatio nihil demat. Vbi is dolor coepit, admovere ſicca & calida fomenta oportet; ſed primo lenta [29], deinde validiora; ſimulque frictione ad extremas partes, id eſt, crura brachiaque materiam evocare: ſi diſcuſſus non eſt, qua dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum ejus rei cauſa comparatum, quod κολικὸν nominatur. Id ſe reperiſſe Caſſius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum: ſed impoſitum quoque extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem levat. Niſi finito vero tormento, recte neque cibus neque potio aſſumitur. Quo victu ſit utendum iis, qui hoc genere tentantur, jam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti [30], quod κολικὸν nominatur, ex his conſtat. Coſti, aniſi, caſtorei, ſingulorum p. ✕. III. petroſelini

24. *Potui vero nihil, praeterquam puram aquam*] Subaudi *dare*, vel potius, quod ſupra habetur, *offerre*. Id verbum Conſtantinus deeſſe putat.

25. *Et ſive cum frigus ſubit*] Lindenius omittit *ſive*.

26. *Quam caecam*] Ante Caeſarium legebatur, *quam certam*; Lindenius leg. *qua caecum*.

27. *Fit*] Deeſt verbum hoc in Editionibus pleriſque. Habet id Lindenii Editio, habet Editio prima, habent Codices Medicei.

28. *Inteſtinum, quod verti videtur, prope*] Lindenius leg. *inteſtinum verti videtur, quod prope &c.*

29. *Lenta*] Linden. *lenia*; quam lectionem veterum Codicum teſtimonio nondum confirmare potui. Interea dum aliquis teſtimonium iſtud inveniat, ego *lenta* retinebo ex fide meorum Codicum; quamvis non diffitear, ex *lenia* facile corrumpi potuiſſe. Attamen ſi *lentus ignis, lentus calor* a probatis Scriptoribus dicitur, etiam *lenta calida fomenta* a Celſo recte dici videtur.

30. *Confectio medicamenti &c.*] Haec usque ad finem capitis conflata ſunt, multis cum erroribus, ex iis, quae habentur in lib. 5. cap. 25. ſect. 12. & ab aliquo huc inſerta. Lindenius ea corrigere conatur ex citato loco libri 5. quod ego tanto minus expedire puto, quanto magis evidens eſt, haec Celſi non eſſe; ne corrigendo commendari videantur, quae prorſus repudianda ſunt. Nam primum Celſus nuſquam adhibuit vocem *confectio*, ſed ubique *compoſitio*: deinde haud ſcio, an alicui probari poſſit haec dicendi forma, *confectio medicamenti conſtat ex his*; quamvis recte dicitur, *colice Caſſii* (vel medicamentum, vel malagma, vel aliquod ſimile) *ex his conſtat*. Verum alienum hoc totum eſſe, Celſus ipſe indicat in lib. 5. cap. 17. his verbis: *in hoc autem volumine eas* (compoſitiones) *explicabo, quae vel deſiderari in prioribus potuerunt, vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam*. Non igitur hanc compoſitionem rurſus ibi explicaret, ſi hic explicaſſet. Niſi quis contra putat, deſcriptam eſſe ex hoc loco, atque ibi intruſam. Quod mihi quidem, ea, quae modo dixi, & alia quaedam conſideranti, non fit veriſimile.

ni p. den. III.[31] piperis longi, & rotundi, ſingulorum p. ✕. II.[32] papaveris lacrimae, junci rotundi, myrrhae, nardi, ſingulorum p. ✕. VI. quae melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida ſumi[33].

XV. Proxima his inter inteſtinorum mala tormina eſſe conſueverunt: δυσεντερία Graece vocatur[34]. Intus inteſtina exulcerantur: ex his cruor manat; isque modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibusdam quaſi mucoſis excernitur: interdum ſimul quaedam carnoſa deſcendunt: frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano eſt: cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: atque eo quoque tormentum intenditur; idque poſt tempus aliquod levatur; exiguaque requies eſt: ſomnus interpellatur: febricula oritur: longoque tempore id malum, cum inveteravit, aut tollit hominem, aut, etiamſi finitur, excruciat. Oportet in primis conquiescere; ſiquidem omnis agitatio exulcerat: deinde jejunum ſorbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii ſit adjecta: imponere cataplasmata ſuper ventrem, quae reprimunt; quod in ſuperioribus ventris morbis non expedit: quotiesque deſidit[35], ſubluere aqua calida, in qua decoctae verbenae ſint: portulacam vel coctam, vel ex dura muria ediſſe; cibos potionesque eas, quae adſtringunt alvum[36]. Si vetuſtior morbus eſt, ex inferioribus partibus tepidum infundere vel ptiſanae cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum roſa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini ſemen decoctum ſit; vel, ſi ſomnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua roſae floris folia cocta ſint. Levant enim dolorem haec, & mitiora ulcera efficiunt; maximeque utilia ſunt, ſi cibi quoque ſecutum faſtidium eſt. Themiſon

31. *Petroſelini p. den. III.*] In Edit. Lindenii, *petroſelini p.* *. *IV.*

32. *Singulorum p. ✕. II.*] In Edit. modo allata, *ſingulorum p.* *. *V.* Haec & verba ſequentia, *papaveris lacrimae, junci rotundi,* deſunt in Edd. Ruellii, & Caeſarii an. 1538.

33. *Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida ſumi*] Eadem haec verba habentur in lib. 5. loco citato. Hic vero quodammodo redundant; cum illa antecedant: *magis prodeſt potui datum &c.* Omnino ſi Celſus medicamenti compoſitionem hic adjicere voluiſſet, videtur verba, *conſtat ex his &c.* additurus fuiſſe poſt illa, *quod κωλικὸν nominatur*, aut poſt illa, *dolorem levat;* quae ſupra ſunt.

34. *Vocatur*] In Cod. Medic. I. *vocantur.*

35. *Deſidit*] Lindenius leg. *deſedit;* & capite proximo, *deſideat*, ut & cap. 17. Sed veteres Codices habent, *deſidit*, & poſtea utroque loco, *deſidat.* Hac igitur ſignificatione ſedendi ad ventrem exonerandum, adhibet Celſus, non *deſideo*, ſed *deſido.* Si verum eſt, quod plerique docent, verbum hoc praeteritum ſumere ex *deſideo*, hic *deſidit* erit temporis praeſentis.

36. *Cibos potionesque eas, quae adſtringunt alvum*] Haec mihi ſuſpecta ſunt. Nam infra quoque habetur, *Cibi vero eſſe debent, qui leniter ventrem adſtringant;* deinde, *potui, ſi febricula eſt, aqua pura calida, vel ea, quae ipſa quoque adſtringat.* Conſtantinus omittit vocem *eas.*

fon muria dura quam afperrima [37] fic utendum memoriae prodidit. Cibi vero effe debent, qui leniter ventrem adftringant. At ea, quae urinam movent, fi id [38] confecuta funt, in aliam partem humorem avertendo, profunt; fi non funt confecuta, noxam augent: itaque nifi in quibus prompte id facere confuerunt, non funt adhibenda. Potui, fi febricula eft, aqua pura calida, vel ea, quae ipfa quoque adftringat, dari debet: fi non eft, vinum leve [39], aufterum. Si pluribus diebus nihil remedia alia [40] juverunt, vetusque jam vitium eft, aquae bene frigidae potio affumpta ulcera adftringit, & initium fecundae valetudinis facit. Sed ubi venter fuppreffus eft, protinus ad calidam potionem revertendum eft. Solet autem interdum etiam putris fanies, peffimique odoris defcendere: folet [41] purus fanguis profluere. Si fuperius vitium eft, alvus aqua mulfa duci [42] debet; tum deinde eadem infundi, quae fupra comprehenfa funt. Valensque eft etiam adverfus cancerem [43] inteftinorum, minii gleba cum falis hemina contrita, fi mifta his

37. *Quam afperrima*] Hoc Scaliger explodendum putat, quod vox *dura* idem fignificet. Habetur tamen in MSS. & retineri poteft; ut mihi videtur.

38. *Adftringant. At ea, quae urinam movent, fi id &c.*] Ita ex Conftantini emendatione, quam Lindenius jam recepit: fed is habet, *moveant*: Alii legunt, ut eft in MSS. Mediceis, *deftringant* (vel *diftringant*) *& ea quae urinam movent* (Caefarius & alii quidam, *moveant*). *Si ea &c.*

39. *Leve*] Alii *lene*; quam vocem Scaliger conjungit cum fequenti, ut *leneaufterum* fit, quod lene fimul & aufterum guftu fentitur. Ego, fi *lene* retinendum effet, potius ad vini vires referrem, atque intelligerem, non quod auftero contrarium eft, fed quod vehementi. Celfus tamen vinum lene auftero opponit cap. 5. hujus libri, & manifeftius cap. 6. ut eo loco demonftravi. Rectius igitur *leve* hoc loco Lindenius legit, ut quidam Codices habent: in qua voce faepe variari, & ego, & alii antea adnotarunt. Sic lib. 6. cap. 6. fect. 8. Codices alii, *vinum leve, fubaufterum*, alii *lene* habent; & lib. 3. cap. 22. nonnulli Aldinam Editionem fecuti leg. *Vinum affumi debet lene, aufterum*; alii cum Edd. prifcis, *leve, aufterum*; & ita eft in Cod. Medic. I. Capite autem 18. hujus libri Conftantinus margini adfcripfit *lene*, cum *leve &* (Stephanus, *aut*) *aufterum vinum* communiter legeretur. Apud Ciceronem quoque lib. 5. Tufcul. cap. 5. *levia quaedam vina nihil valent in aqua*; alii leg. *lenia*. Ceterum *leve* de vino eadem fignificatione dici videtur, qua de cibo & potione in univerfum dicitur lib. 2. cap. 18. id eft, infirmum & facile ad concoquendum. Hac notione adhibet & Plinius lib. 23. cap. 1. *Leviffimum* (vinum) *eft, quod celerrime inveteratur.* Nos Itali quoque dicimus *vino leggiero.*

40. *Alia*] Lindenius leg. *illa*, ut eft in margine Edit. Conftantinianae. Sed in MSS. noftris eft *alia*.

41. *Solet*] Lindenius addit, *& interdum*: Conftantini vero Editio ita habet in margine: *folet & purus fanguis interdum profluere.*

42. *Duci*] Lindenius leg. *delui*. In Cod. Vaticano II. eft *dulci* mendofe: itaque littera *l* expungitur. Infra vero omnes Codices habent, *eadem infundi*, non, ut Editio an. 1538. & Lindenius, *etiam infundi*; neque, ut Pantinus, Stephanus, & Ronffeus, *eodem infundi.*

43. *Cancerem*] Ita ediderunt Ruellius & Lindenius; & ita in uno MS. Codice Conftantinus, in uno Scaliger, in tribus Rhodius, in Mediceis, excepto primo, & in Vaticanis ego inveni. Vaticani II. & VII. mendofe habent *carterem*, Mediceus VI. *canterem*. Significatur ulcus putridum ac ferpens, quod interdum in inteftinis fieri, cum aliquem tormina prehenderunt, Galenus quoque & alii prodidere. Neque dubium eft, quin illud Celfus ratione quadam cancrum appellare potuerit; ut Scribonius Largus

his aqua [44] in alvum datur. At ſi ſanguis profluit, cibi potionesque eſſe debent, quae adſtringant.

XVI. Ex torminibus interdum inteſtinorum laevitas oritur; qua [45] continere nihil poſſunt, & quidquid aſſumptum eſt, imperfectum [46] protinus reddunt. Id interdum aegros trahit, interdum praecipitat. In hoc utique adhibere oportet comprimentia; quo facilius tenendi aliquid inteſtinis vis ſit. Ergo & ſuper pectus ponatur [47] ſinapi; exulcerataque cute, malagma, quod humorem evocet: & ex verbenis decocta in aqua [48] deſidat: & cibos potionesque aſſumat, quae alvum adſtringunt: & frigidis utatur perfuſionibus. Oportet tamen proſpicere, ne, ſimul his omnibus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari inteſtina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Et cum in omni fluore ventris, tum in hoc praecipue neceſſarium eſt, non quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt; ut haec ipſa mora [49] in conſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat. Alterum quoque, quod aeque ad omnes ſimiles affectus pertinet, in hoc maxime ſervandum eſt; ut, cum pleraque utilia inſuavia ſint, qualis eſt plantago, & rubi, & quidquid malicorio miſtum eſt, ea potiſſimum ex his dentur, quae maxime aeger volet: deinde, ſi omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile, ſed magis gratum. Exercitationes & fri-

gus item appellat Cap. 28. n. 114. Illud dubium, num *cancerem* dixerit: ſolet enim *cancrum*. Nam quod Scaliger ſcribit: *alibi conjungit cancerem cum inteſtinorum gangraena: unde dyſenteria ſaepe cancer inteſtinorum ab eo nuncupatur*; non puto loca me invenire poſſe, niſi ipſe oſtenderit. Quare, cum alibi ſemper *cancer*, *cancri*, non *canceris*, Celſus efferat, hic efferendi modus haud facile ex hoc uno loco ei attribui poteſt; praeſertim cum lectio variet. Quod niſi & Medicei I. in hac parte, qua ſuppletus eſt, & IV. qui ad illius fidem hic quoque caſtigatus eſt, parum firma eſſet auctoritas, minus dubitarem *ulcera* ex iis Codicibus retinere, ut alii legunt. Generalis enim vox eſt, quae cancrum quoque, ut ſpeciem, comprehendit.

44. *Si miſta his aqua*] Antea legebatur: *ſi* (in Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae, *ſin*) *minus*, *miſta his aqua*; ut eſt in Codice Medic. I. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus; neque aliter legendum videtur.

45. *Qua*] Haec Lindenii emendatio mihi valde probatur. Antea legebatur, *quae*.

46. *Imperfectum*] Lindenius leg. *inconfectum*. Sed ſi vox *inconfectus* Facciolato dubia eſt, quod neque alibi occurrat, ut ipſe affirmat, & hic quinque Editiones apud eum, ut aliae item & duo MSS. Codices apud Morgagnum, aliter habeant; eo magis mihi dubia eſſe debet, qui *imperfectum* invenerim etiam in Codicibus Mediceis & in Editione principe & in vetuſtiſſima an. 1493.

47. *Ponatur*] *Ponetur* omnes legunt, praeter Lindenium; & infra, praeter eumdem Lindenium & Conſtantinum, *utetur*.

48. *Ex verbenis decocta in aqua*] Sic Lindenius ex emendatione Conſtantini, qui ſuam conjecturam confirmat ex loco illo cap. 27. *fovere inferiores partes aqua decocta ex verbenis comprimentibus.* Confirmare poterat aliis duobus ſimilibus locis lib. 6. cap. 18. ſect. 8. & 9. Antea legebatur, ut habent Codices Medicei, *ex verbenis decoctis aqua.*

49. *Haec ipſa mora*] Stephanus leg. *hac ipſa mora*

friĉtiones huic quoque morbo neceſſariae ſunt; & cum his ſol, ignis, balneum, vomitus, ut Hippocrati viſum eſt, etiam albo veratro, ſi cetera parum proficient, evocatus.

XVII. Nonnumquam autem lumbrici quoque occupant alvum; hique modo ex inferioribus partibus, modo foedius 50 ore redduntur: atque interdum latos eos, qui pejores ſunt, interdum teretes videmus. Si lati ſunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum, aut cortex mori decoctus ſit; aut cui adjectum ſit contritum vel hyſſopum, vel piperis acetabulum, vel ſcammoniae 51 paulum. Vel etiam pridie, cum multum allium ederit, vomat. poſteroque die mali Punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet; eas contuſas 52 in aquae tribus ſextariis decoquat, donec tertia pars ſuperſit; huc adjiciat 53 nitri paulum, & jejunus bibat. Interpoſitis deinde tribus horis, duas potiones ſumat, aut aquae, vel muriae durae ſit adjecta 54: tum deſidat ſubjecta calida aqua in pelve. Si vero teretes ſunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari poſſunt, & quaedam leviora; ut contritum ſemen urticae, aut braſſicae, aut cumini cum aqua, vel mentha cum eadem 55, vel abſinthium decoctum, vel hyſſopum ex aqua mulſa, vel naſturtii ſemen cum aceto contritum. Ediſſe etiam & lupinum, & allium prodeſt; vel in alvum oleum 56 ſubter dediſſe.

XVIII. Eſt autem aliud levius omnibus proximis, de quibus ſupra dictum

50. *Modo foedius*] Lindenius leg. *modo, quod foedius.*

51. *Vel ſcammoniae*] Caeſarius, Ruellius, & Lindenius omittunt *vel*; quam particulam, cum in priſcis quoque Editionibus deeſſet, reſtituit Egnatius, & ego inveni in Cod. Medic. I. Hic locus ita legitur in aliis MSS. *vel hyſopum, vel piperis acetabulum, vel hyſopum ſcamoniae &c.* Hinc error. Quidam enim duas voces, *vel hyſopum*, ante *ſcamoniae*, tollendas putarunt, cum *hyſopum* dumtaxat tollenda ſit.

52. *Eas contuſas*] Ita ex MSS. In Medic. I. additur *qae* alia manu: unde vulgo, *easque contuſas.*

53. *Huc adjiciat*] Forma loquendi ſimilis illius, *quo vinum & oleum adjicitur*, cap. 9. hujus libri. Lindenius leg. *huic*, ut malebat Conſtantinus.

54. *Duas potiones ſumat, aut aquae, vel muriae durae ſit adjecta*] Locus hic multis modis depravatus eſt. In Codice Medic. I. & in Editionibus priſcis ita legitur: *duas potiones ſumat, aut aquae vel muriae durae ſic adjectae.* Lindenius reponit *talis*, pro *aut*, & *huic*, ut placebat Conſtantino, pro *ſic*. Sed Conſtantinus *ut* legendum putabat, pro *aut*. Alii Medicei Codices ita habent: *duas potiones ſumat. At aquae* (III. & VI. *eque*) *vel muriae durae ſit* (II. *ſic*) *adjecta.* Ac recte illud quidem, *ſit adjecta*, ut ego exiſtimo: cetera non item. Omnino videtur quidpiam deeſſe, vel poſt vocem *durae*, vel ante *aquae.* Atque *at* fortaſſe ortum eſt ex geminatione poſtremae ſyllabae verbi *ſumat*, exque *at* poſtea factum eſt *aut.* Itaque fortaſſe legendum: *duas potiones ſumat aquae vel muriae durae, cui* res quaedam *ſit adjecta.* Sed ſine meliorum Codicum auxilio nihil certi conſtitui poteſt.

55. *Cum eadem*] Has duas voces alii omittunt.

56. *In alvum oleum &c.*] Alii leg. *malvae oleum*, ut habet Codex Mediceus I. In Codicibus reliquis ſex eſt, *malvum*, manifeſto mendo, pro *in alvum*, ut correxit Egnatius; quem Conſtantinus, Stephanus, & Lindenius ſecuti ſunt.

dictum eſt, quod τεινεσμὸν [57] Graeci vocant. Id neque acutis neque longis morbis adnumerari debet, cum & facile tollatur, neque umquam per ſe jugulet. In hoc aeque atque in torminibus frequens deſidendi cupiditas eſt; aeque dolor, ubi aliquid excernitur. Deſcendunt autem pituitae mucisque ſimilia, interdum etiam leviter ſubcruenta: ſed his interponuntur nonnumquam ex cibo quoque recte coacta [59]. Deſidere oportet in aqua calida; ſaepiusque ipſum anum [60] nutrire; cui plura medicamenta idonea ſunt: butyrum cum roſa; acacia ex aceto liquata; emplaſtrum id, quod τετραφάρμακον Graeci vocant, roſa liquatum; alumen lana [61] circumdatum, & ita appoſitum; eademque ex inferiore parte indita, quae torminum auxilia ſunt; eaedem verbenae decoctae, ut inferiores partes foveantur. Alternis vero diebus aqua, alternis leve & auſterum vinum bibendum eſt. Potio eſſe debet egelida & frigidae propior; ratio [62] victus talis, qualem ad tormina [63] ſupra praecepimus.

XIX. Levior etiam, dum recens, dejectio eſt [64]; ubi & liquida alvus, & ſaepius quam ex conſuetudine fertur: atque interdum tolerabilis dolor eſt, interdum graviſſimus; idque pejus eſt. Sed uno die fluere alvum ſaepe pro valetudine eſt: atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat. Purgatur enim corpus, &, quod intus laeſurum erat, utiliter effunditur. Verum ſpatium periculoſum eſt: interdum enim tormina ac febriculas excitat,

57. Τεινεσμὸν] In Edd. priſcis eſt, *tenesmon.* Quidam cum Caeſario ſcribunt τηνεσμόν. In Cod. Medic. I. TENECMON.

58. *Cum & facile*] In Edit. an. 1538. & in Lindeniana deeſt &.

59. *Coacta*] Lindenius, *cocta*, ut Conſtantinus legendum putat. Ego retineo *coacta*, quod in MSS. inveni: nam eadem ſignificatione uſurpatur in lib. 2. cap. 8. *Alvus in hac valetudine ea tuta eſt, quae quotidie coacta, eaque convenientia iis, quae aſſumuntur, reddit.* Vide Morgagnum ad locum illum lib. 2. cap. 3. *Pejor cita alvus eſt &c.*

60 *Ipſum anum*] Alii leg. *ipſum manu*, ut eſt in MSS. Mediceis. Ita hunc locum Conſtantinus correxit, atque ita Lindenius edidit. Idem Lindenius poſtea leg. *cui rei plura &c.* Sed vox *rei* non eſt in antiquis libris, neque neceſſaria eſt; quandoquidem Celſus alibi ſic loquitur. Vide adnot. 56. ad lib. 2. cap. 18.

61. *Lana*] Lindenius leg *lanae.*

62. *Egelida & frigidae propior; ratio &c.*] Ante Lindenium legebatur: *egelida & frigida. Prior ratio &c.* ut eſt in Medic. I. aliiſque MSS.

63. *Ad tormina*] Ita Lindenius cum Caeſario. Alii legunt, ut Codices Medicei habent, *in tormina*; id eſt, contra tormina. Conſtantinus ex conjectura, *in torminibus.* Sic cap. 5. hujus libri: *eadem fere facienda ſunt, quae in faucibus exulceratis praecepta ſunt*; lib. 5. cap. 28. ſect. 11. *conveniunt quae in vulneribus expoſita ſunt*; lib. 7. cap. 33. *Cetera poſtea ſic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus moveri debet, praeceptum eſt*; lib. 8. cap. 6. *vapore, ut in naribus poſui, fovenda.* Itaque Conſtantino magis accedendum videtur. Niſi forte duae voces, *in tormina*, interpretis alicujus ſunt, & Celſus ſcripſit, *qualem ſupra praecepimus*; caput decimum quintum non magis, quam decimum ſextum, reſpiciens; cum utrobique eamdem victus rationem proponat; *cibos* videlicet *potionesque, quae alvum adſtringunt.*

64. *Dejectio eſt*] Lindenius omittit *eſt*, & poſtea leg. *In qua interdum*, pro *atque interdum*, ut & alii legunt, & legendum eſt ex MSS. Mediceis.

tat, viresque consumit. Primo die quiescere satis est; neque impetum ventris prohibere. Si per se desiit, balneo uti, paulum cibi capere: si mansit, abstinere non solum a cibo, sed etiam a potione. Postero die, si nihilominus liquida alvus est, aeque conquiescere; paulum adstringentis cibi sumere. Tertio die in balneum ire: vehementer omnia praeter ventrem perfricare: ad ignem lumbos, scapulasque admovere: cibis uti, sed ventrem contrahentibus; vino non multo, meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse, sed vomere etiam. Ex toto [65], donec conquiescat, contra siti, fame, vomitu niti. Vix enim fieri potest, ut, post hanc animadversionem, alvus non contrahatur. Alia via est, ubi velis supprimere: coenare, deinde vomere: postero die in lecto [66] conquiescere; vespere ungi, sed leniter: deinde panis circa selibram ex vino Aminaeo mero sumere; tum assum aliquid, maximeque avem; & postea vinum idem bibere aqua pluviali mistum: idque usque quintum diem [67] facere, iterumque vomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere, contra priores auctores Asclepiades affirmavit, & quidem quam frigidissimam. Ego experimentis quemque in se credere debere existimo, calida potius, an frigida utatur. Interdum autem evenit, ut id [68] pluribus diebus neglectum, curari difficilius possit. A vomitu oportet incipere: deinde postero die vespere tepido loco [69] ungi; cibum modicum assumere, vinum meracum quam asperrimum; impositam super ventrem habere cum cerato rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque frictione opus est: vehiculo sedisse, vel magis etiam equo, prodest: neque enim ulla res magis intestina confirmat. Si vero etiam medicamentis utendum est, aptissimum est id, quod [70] ex pomis fit. Vindemiae tempore in grande vas conjicienda sunt pira atque mala silvestria: si ea non sunt, pira Tarentina viridia, vel Signina, mala Scandiana vel Amerina, myrapia [71]; hisque adjicienda sunt cotonea, & cum

65. *Sed vomere etiam. Ex toto &c.*] Locus hic olim sic interpungebatur: *sed vomere etiam ex toto, donec conquiescat. Contra siti &c.* Et, quia error errorem parit, *Contra sitim* est in Editione an. 1493. quam plerique secuti sunt. Lindenius, recte interpungendo, ita locum restituit. Fortasse tamen legendum: *sed vomere. Et ex toto, donec conquiescat, contra siti &c.* sicut lib. 2. cap. 15. *Et ex toto numquam gestari corpus dolens debet*; lib. 3. cap. 7. sect. 1. *Et ex toto, non sic pueri, ut viri, curari debent.* Nisi ejicienda sit particula *etiam*; quae porro omittitur in Editione Constantini. Invenitur tamen in Codicibus Mediceis.

66. *In lecto*] Praepositionem *in* non habet Lindenius; ut neque Editio an. 1538.

67. *Usque quintum diem*] Quidam cum Caesario leg. *usque ad quintum diem.*

68. *Id*] Linden. *id malum.*

69. *Loco*] Egnatius, Constantinus, & Stephanus leg. *oleo*

70. *Id, quod*] Lindenius tollit *id.*

71. *Myrapia*] Al. cum Caesario scribunt *myrrhapia.* Nisi vox haec posita est loco non suo,

cum ipſis corticibus ſuis Punica, ſorba, &, quibus magis utimur, etiam torminalia, ſic, ut haec tertiam ollae partem teneant: tum deinde ea muſto implenda eſt; coquendumque id, donec omnia, quae indita ſunt, liquata, in unitatem quamdam coëant. Id guſtui non inſuave eſt; &, quandocumque opus eſt, aſſumptum leniter, ſine ulla ſtomachi noxa, ventrem tenet. Duo aut tria cochlearia uno die ſumpſisſe, ſatis eſt. Alterum valentius genus: myrti [72] baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, ejusque cyathum ſorbere. Tertium, quod quandocumque fieri poteſt: malum Punicum excavare, exemptisque omnibus ſeminibus, membranas, quae inter ea fuerunt, iterum conjicere: tum infundere cruda ova, rudiculaque [73] miſcere: deinde malum ipſum ſuper prunam imponere; quod, dum humor intus eſt, non aduritur: ubi ſiccum eſſe coepit, removere oportet, extractumque cochleari, quod intus eſt, ediſſe. Aliquibus [74] adjectis, majus momentum habet: itaque etiam in piperatum conjicitur, miſceturque cum ſale & pipere, eſt quid ex his edendum eſt. Pulticula [75] etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum ſit, & lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto aſſumpta, efficacia ſunt: atque ea aqua [76], in qua vel palmulae, vel malum cotoneum, vel arida ſorba, vel rubi decocti ſunt, potata [77]: quod genus ſignifico, quoties potionem dandam eſſe dico, quae adſtringat. Tritici quoque hemina in vino Aminaeo auſtero decoquitur; idque triticum jejuno ac ſitienti datur; ſuperque id vinum id ſorbetur: quod jure valentiſſimis medicamentis [78] adnumerari poteſt. Atque etiam potui datur vinum Signinum, vel reſinatum auſterum, vel quodlibet auſterum. Contunditurque cum corticibus, ſeminibusque ſuis Punicum malum, vinoque tali miſcetur: idque vel merum ſor-

ſuo, praeter pira myrapia, de quibus apud Plinium & Columellam mentio eſt, malorum quoque genus fuiſſe dicendum eſt, quod veteres eodem nomine appellarint.

72. *Myrti*] In Cod. Medic. I. & in aliis quoque, *murtae*.

73. *Rudiculaque*] Ante Egnatium legebatur *tudiculaque*, ut eſt in MSS. Mediceis. Lib. 6. cap. 19. *rudicula miſcere*. Sed ibi quoque plerique Codices depravati ſunt.

74. *Aliquibus*] Lindenius leg. *Hoc aliquibus.*

75. *Eſt quid ex his edendum eſt. Pulticula &c.*] Locus vitiatus, & fortaſſe mutilus. Mihi neque Lindenii lectio, *eſturque ex his. Edenda eſt pulticula &c.* ſatis placet; neque, *quod ab his edendum eſt: pulticula &c.* ut habet in libri margine Conſtantinus; neque, *atque ex his edendum eſt. Pulticula &c.* vel, *eſtque ex his edendum. Pulticula &c.* ut alicui fortaſſe legendum videbitur. In eo Conſtantino aſſentior, quod poſt *edendum eſt*, diſtinctionis notam ponit. Alii haec verba ſic diſtinguunt: *eſt quid ex his edendum, eſt pulticula &c.* In Codice Medic. I. habetur, *eſt quid ex his edendum eſt pulticulae.* Pro *quid*, in Vatic. I. eſt *quis*, in V. *quod.*

76. *Atque ea aqua*] Linden. *ut & ea aqua.*

77. *Potata*] Gloſſema eſt, ut ego puto.

78. *Medicamentis*] Non eſt vox haec in Cod. Medic. I.

ſorbet aliquis, vel bibit miſtum. Sed medicamentis uti, niſi in vehementibus malis, ſupervacuum eſt.

XX. 1. Ex vulva quoque foeminis vehemens malum naſcitur: proximeque ab ſtomacho, vel afficitur haec, vel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat, ut tamquam comitiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eo quod neque oculi vertuntur, nec ſpumae profluunt, nec nervi diſtenduntur: ſopor tantum eſt. Idque [79] quibusdam foeminis crebro revertens perpetuum eſt. Vbi incidit, ſi ſatis virium eſt, ſanguis miſſus adjuvat: ſi parum eſt, cucurbitulae tamen defigendae ſunt in inguinibus. Si diutius aut jacet aut alioqui jacere conſuevit, admovere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, vel aliud ex iis, quae foedioris eſſe odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquae quoque frigidae [80] perfuſio efficit. Adjuvatque ruta contrita cum melle, vel ex cyprino ceratum, vel quodlibet calidum & humidum cataplasma, naturalibus pube tenus impoſitum. Inter haec etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde, ubi ad ſe rediit, circumcidendum vinum eſt in totum annum [81], etiamſi caſus idem non revertitur: frictione quotidie utendum totius quidem corporis, praecipue vero ventris, & poplitum: cibus ex media materia dandus: ſinapi ſuper imum ventrem tertio quoque aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet [82], mollire commode videtur ſolanum in lac demiſſum, deinde contritum; & cera alba atque medulla cervina cum irino, aut ſevum taurinum vel caprinum cum roſa miſtum. Dandum etiam potui vel caſtoreum eſt, vel gith, vel anethum. Si parum pura eſt, purgetur junco quadrato. Si vero vulva exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiat, & [83] recens ſuilla adeps, & ex ovis album miſceatur, idque apponatur; vel album ex ovo cum roſa miſtum, adjecto, quo facilius conſiſtat, contritae roſae pulvere. Dolens

79. *Idque*] Lindenius leg. *Id vitium;* deinde, *perpetuum evadit*, pro *perpetuum eſt.*

80. *Aquae quoque frigidae*] *Quoque* vulgo ab omnibus omittitur, praeterquam a Ruellio & Stephano; ſed habetur in MSS.

81. *In totum annum*] Per integrum annum. Infra cap. 24. *Quidam, cum toto anno a vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitae conſecuti ſunt.* Rittershuſius ad Phaedrum lib. 4. fab. 20. ut notat Almeloveenius, vocem *annum* delendam putat, ut legatur *in totum*, id eſt, omnino; velut lib. 6. cap. 9. *vinum ex toto circumcidendum eſt.* Extat tamen vox illa in MSS. omnibus.

82. *Si durities manet*] Non apparet, de qua duritie loquatur. Aliqua fortaſſe deſunt ad alios vulvae morbos attinentia, praeſertim ad ejus inflammationem, de qua mentio eſt in lib. 5. cap. 21. ſect. 4. & cap. 25. ſect. 3.

83. *Fiat*, *&*] Lindenius leg. *fiat: etiam:* ſupra vero, *purgetur*; cum *fiet;* *&* antea legeretur, & *purgatur*, ut eſt in MSS. Mediceis. Si verbum *fiet* retinendum eſt, omnino lego, *fiat;* ſed fortaſſe tollendum eſt, legendumque, *ceratum ex roſa, & recens &c.* Sive autem id verbum tollatur, ſive non tollatur, ſenſus eſt: ceratum ex roſa, ſuillam adipem, & album ex ovis ſimul miſcenda eſſe, atque apponenda.

lens vero ea [84] ſulphure ſuffumigari debet. At ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulae, cute inciſa, inguinibus vel etiam ſub mammis admotae. Si maligna purgatio eſt, ſubjicienda ſunt [85]

* * * * * *

coëunt [86]. Id faciunt etiam albae olivae, & nigrum [87] papaver cum melle aſſumptum, & gummi cum trito ſemine apii liquatum, & cum cyatho paſſi datum. Praeter haec, in omnibus veſicae [88] doloribus idoneae potiones ſunt, quae ex odoribus fiunt, id eſt, ſpica nardi, croco, cinnamo [89], caſia, ſimilibusque: idemque etiam decocta lentiscus praeſtat. Si tamen intolerabilis dolor eſt, & ſanguis profluit, etiam ſanguinis detractio apta eſt; aut certe coxis admotae cucurbitulae cute inciſa.

2. At cum urina ſuper [90] potionum modum etiam ſine dolore profluens [91] maciem & periculum facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione

84. *Ea*] Invenitur pronomen hoc in omnibus MSS. ſed fortaſſe ex gloſſemate. Lindenius reponit *vulva*.

85. *Subjicienda ſunt*] Multa hic deſiderari Morgagnus oſtendit: quae vero ea ſint, ex capitum titulis colligit, quorum index cuilibet libro praemittitur in duobus MSS. Codicibus, quibus uſus eſt. Ejusmodi indices habentur etiam in Mediceis II. III. IV. V. VI. & VII. titulique ad hunc locum pertinentes ita ſe habent in illis Codicibus:

> *Vulva* (al. *Volva*) *exulcerata eſt.*
> *De veſica.*
> *De calculis in veſica.*
> *In omni dolore veſicae.*

Atque in IV. & V. numerus quoque capitum adſcribitur; in quarto *CII. CIII. CIV. CV.* in quinto *CV. CVI. CVII. CVIII.* In Codice autem vetuſtiori argumentum hujus lib. ita proponitur: *De capitis doloribus, de diſtentione oris, linguae reſolutione, diſtillatione, gravedine, rigore cervicis, angina, difficultate ſpirandi, faucium exulceratione, ſanguinis ore redditi, de adfectibus ſtomachi, laterum, pulmonis, jocineris, lienis, renum; cholere, coeliaco, ileo, colo, torminibus, dyſenteria, lumbricis, teneſmo, dejectione, vulvae & veſicae vitiis, profuſione ſeminis, coxis, genibus, umeris, pedibus, manibus dolentibus.* Porro lacunam hoc loco plerique Codd. habent, alii magnam, alii parvam. In aliquibus, praeter ea, quae dixi, deſunt, cum parte reliqua hujus capitis, etiam duo proxima capita XXI. & XXII.

86. *Coëuntia*] Ita in MSS. omnibus. Quidam cum Caeſario leg. *coërcentia;* in his Lindenius.

87. *Olivae, & nigrum &c.*] Hic quoque Caeſariana, & aliae quaedam Editiones ab antiquis Codicibus, nonnihil variant, quod non habent particulam *&*. Lindeniana neque *&* habet, &, ut notat Morgagnus, habet *violae*, pro *olivae*.

88. *Veſicae*] Lindenius leg. *vulvae:* quae fuit Conſtantini conjectura, haud perſpicientis, quomodo a vulvae morbis ad morbos veſicae ſermo converſus ſit. Neque enim noverat, quam multa ſupra deſiderarentur.

89. *Cinnamo*] Al. cum Egnatio, *cinnamomo.*

90. *Super*] In MSS. Codicibus *ſuper* & *ſupra* ſaepe variant. Fortaſſe hic legendum, *ſupra.*

91. *Etiam ſine dolore profluens*] Etiamſi dolor non eſt &c. Haec autem verba reſpiciunt locum ſuperiorem, ubi agitur de urina cum dolore reddita; ut ſignificant verba illa, *in omnibus veſicae doloribus.* Lindenius hunc locum ita leg. *urina ſuper potionum modum mingitur, & jam ſine dolore profluens &c.* ſed reclamant MSS. Codices & Medicei & Vaticani. Editio an. 1497. habet *ſudore*, pro *dolore;* ſed mendoſe.

tione & frictione, maximeque in sole, vel ad ignem: balneum rarum esse debet, neque longa in eo mora: cibus comprimens: vinum austerum meracum, per aestatem, frigidum, per hiemem, egelidum; sed tantum, quantum minimum sit. Infima alvus quoque vel ducenda [92], vel lacte purganda est. Si crassa urina est, vehementior esse debet & exercitatio, & frictio: longior in balneo mora: cibis opus est teneris [93]: vinum idem. In utroque morbo vitanda omnia sunt, quae urinam movere consuerunt.

XXI. Est etiam circa naturalia vitium, nimia profusio seminis, quod sine venere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut, interposito spatio, tabe hominem consumat. In hoc affectu salutares sunt vehementes frictiones, perfusiones, natationesque quam frigidissimae: neque cibi, nec potio, nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet [94] cruditates, & omnia inflantia: nihil ex iis assumere, quae contrahere semen videntur; qualia sunt, siligo, simila, ova, alica, amylum, omnis caro glutinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum est, fovere inferiores partes aqua decocta ex verbenis comprimentibus: ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare; praecipueque ex aceto rutam: vitare & ne [95] supinus obdormiat [96].

XXII. Superest, ut ad extremas partes corporis veniam, quae articulis inter se conferuntur. Initium a coxis faciam. Harum ingens dolor esse consuevit: isque hominem saepe debilitat, & quosdam non dimittit. Eoque id genus difficillime curatur, quod fere post longos morbos vis pestifera [97] huc se inclinat: quae ut alias partes [98] liberat, sic hanc ipsam [99] quoque affectam prehendit. Fovendum primum aqua calida

92. *Infima alvus quoque vel ducenda*] Alii leg. *Infinita*, vel *Infinita*, ut est in Cod. Medic. I. In III. aliisque habetur, *Infima*; & ita restituit Egnatius; cui cum aliis multis adstipulatur etiam Lindenius. Sed vox haec, ut mihi videtur, addita est ab interprete. Neque enim ita loquitur Celsus. Lib. 2. cap. 12. sect. 2: *Plerumque vero alvus potius ducenda est;* lib. 3. cap. 7. *ducenda alvus vel aqua vel ptisanae cremore*, & cap. 12. *praeter haec ducenda alvus est;* & cap. 14. *dicit* (Asclepiades) *alvum duci oportere*; & cap. 15. *ducere alvum.* Plura similia loca sunt, quae declarant vocem *infima* redundare, atque alienam esse.

93. *Teneris*] Constantinus mallet, *tenuibus*. In Cod. Mediceo vetustiori est, *teneribus*.

94. *Vitare autem oportet*] Lindenius leg. *Oportet autem vitare*; deinde, *nihilque*, pro *nihil*.

95. *Praecipueque ex aceto rutam: vitare & ne &c.*] Pro *& ne*, ut habent etiam Codices Medicei, quidam, Pantinum secuti, leg. *etiam ne.* Sic autem interpungendus est hic locus cum Constantino, Ronsseo, & Morgagno. Al. *praecipueque ex aceto rutam vitare, & ne &c.* Lindenius leg. *praecipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam & ne &c.*

96. *Obdormiat*] Lindenius, *dormiat*.

97. *Vis pestifera*] Idem, *vi pestifera*; deinde, *quod ut*, pro *quae ut*.

98. *Alias partes*] Ita in Edit. Lindenii, in margine Constantinianae, & in Cod. Vatic. I. Alii habent, *illas partes*.

99. *Ipsam*] In Cod. Medic. I. *jam ipsam*.

lida eſt: deinde utendum calidis cataplasmatis [1]. Maxime prodeſſe videtur, aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta miſtus capparis cortex conciſus; vel lolii farina ex vino diluto cocta, & miſta cum arida [2] faece: quae quia refrigescunt, imponere noctu malagmata commodius eſt. Innulae quoque radix contuſa, & poſtea ex vino auſtero cocta, & late ſuper coxam impoſita, inter valentiſſima auxilia eſt. Si iſta non ſolverunt, ſale calido & humido utendum eſt. Si ne ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, inciſa cute admovendae ſunt cucurbitulae; movenda urina; alvus, ſi compreſſa eſt, ducenda. Vltimum eſt, & in veteribus quoque morbis [3] efficaciſſimum, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare. Frictione quoque utendum eſt, maxime in ſole, & eodem die ſaepius: quo facilius ea, quae coëundo nocuerunt, digerantur [4]: eaque, ſi nulla exulceratio eſt, etiam ipſis coxis; ſi eſt, ceteris [5] partibus adhibenda eſt. Cum vero ſaepe aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum eſt, non, ut primum fieri poteſt, hujus generis ulcera ſanare; ſed ea trahere, donec id vitium, cui per haec opitulamur [6], conquiescat.

XXIII. Coxis proxima genua ſunt; in quibus ipſis nonnumquam dolor eſſe conſuevit. In iisdem autem cataplasmatis cucurbitulisque praeſidium eſt: ſicut etiam, cum in humeris, aliisve commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei, cui genua dolent, inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem ejusmodi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra uſtionem finiuntur.

XXIV. In manibus pedibusque articulorum vitia frequentiora longioraque ſunt; quae in podagris chiragrisve eſſe conſuerunt. Ea [7] raro vel caſtratos, vel pueros ante foeminae coitum, vel mulieres, niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt, tentant. Vbi ſentiri coeperunt, ſanguis mitten-

1 *Cataplasmatis*] Cod. Medic. I. & hic & cap. ſequenti, *cataplasmatibus.*

2. *Arida*] *Acida* legebatur ante Lindenium, & infra, *&* *ex vino auſtero poſtea cocta:* ut eſt in Cod. Medic. I. atque in aliis quoque.

3. *In veteribus quoque morbis*] Pro *veteribus*, Editiones Pinzii, Juntae, Caeſarii, & Lindenii habent *uteri*; ut jam adnotavit Morgagnus. Ortus eſt error ex eo, quod in Editione principe Florentina, & in Veneta an. 1493. mendoſe eſt *uteribus*. Sed omnes Medicei Codices plane habent *veteribus.*

4. *Digerantur*] In MSS. & Mediceis & Vaticanis, inque Editionibus priſcis, *dirigantur.* Ego cum Pantino & Lindenio ſecutus ſum Editionem Caeſarii. Conſtantinus quoque in margine habet *digerantur* ex veteri quodam libro.

5. *Si eſt, ceteris &c.*] Alii leg. *ſicut & ceteris.* In Cod. Medic. I. eſt, *ſic & ceteris:* quod non longe abeſt a Lindenii lectione, quam ego probavi.

6. *Opitulamur*] Plerique cum Editione an. 1493. habent *opitulantur.* Sed in Edit. I. & in Lindeniana, & in MSS. legitur *opitulamur.*

7. *Sunt; quae in podagris chiragrisve eſſe conſuerunt. Ea &c.*] Haec verba ita legit & diſtinguit Lindenius: *ſunt. Quae in podagricis chiragricisve eſſe conſuerunt, ea &c.* Sed perperam:

mittendus eſt: id enim inter initia ſtatim factum, ſaepe annuam, nonnumquam perpetuam valetudinem bonam praeſtat [8]. Quidam etiam, cum aſinino lacte epoto ſeſe eluiſſent [9], in perpetuum hoc malum evaſerunt. Quidam, cum toto anno a vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitae conſecuti ſunt. Idque utique poſt primum dolorem ſervandum eſt, etiamſi quievit. Quod ſi jam conſuetudo ejus facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior iis temporibus, quibus dolor ſe remiſit: majorem vero curam adhibere debet iis [10], quibus id revertitur; quod fere vere autumnove fieri ſolet. Cum vero dolor urget [11], mane geſtari debet; deinde ferri, inambulatione leni ſe dimovere [12], &, ſi podagra eſt, interpoſitis temporibus exiguis, invi-

ram: quia Celſus hoc loco non loquitur, niſi de podagra chiragraque. Ego valde dubito, ne hoc totum, *quae in podagris chiragriſve eſſe conſuerunt*, ex margine ſit aſſumptum. Videtur enim eſſe explicatio quaedam membri praecedentis, ab eodem adſcripta, a quo illa, *quod in podagra chiragrave eſſe conſuevit*, in lib. 1. cap. 19.

8. *Perpetuam valetudinem bonam praeſtat*] Editiones priſcae vocem *bonam* non habent; ut neque Cod. Mediceus I. Sed cum Egnatius aliique nonnulli legerent, *perpetuam valetudinem totam praeſtat;* Conſtantinus *bonam* pro *totam* reponendum exiſtimavit; itaque Lindenius repoſuit. Hanc lectionem illud maxime firmat, quod eadem loquendi forma occurrit lib. 6. cap. 19. *annuam valetudinem bonam praeſtat;* ut communiter legitur, & legendum eſt; quamvis quidam MSS. Codices aliter habeant. Cum igitur vox *totam* ſit in multis MSS. quam mendoſam eſſe nemo non videt, emendationem a Celſo ipſo habemus. Adjunctum autem *bonam*, non ſolum allato in loco adhibet, ſed & in aliis multis. Lib. 2. cap. 14. *ut quamprimum bona valetudo contingat;* lib. 4. cap. 4. ſect. 1. *facilis ad bonam valetudinem recurſus eſt;* & cap. 5. *reddit huic imbecillitas ſua, niſi iisdem defenditur bona valetudo, quibus reddita eſt.* Etiam in praefatione lib. 1. *praeſtare valetudinem* dixit, & *ſecundam*, id eſt, bonam, adjunxit: *Nam quae demum cauſae, vel ſecundam valetudinem praeſtent, vel morbos excitent &c.*

9. *Aſinino lacte epoto ſeſe eluiſſent*] In Codicibus Mediceis plerisque, & in nonnullis Vaticanis habetur: *aſinino lotio ſe eluiſſent.* Egnatius aliique quidam leg. *aſinino lotio epoto ſe eluiſſent.* Lindenius, *aſinino lacte poto ex toto ſe eluiſſent.* Ego ſecutus ſum Editiones priſcas & Codicem Mediceum I. aliosque ex Vaticanis; ſed libri MSS. habent *ſeſe*, impreſſi, *ſe*.

10. *Debet iis*] Antea legebatur, *debent ii*, vel *hi*; nec aliter in MSS. inveni. Sed *iis*, id eſt, temporibus, legendum eſſe Morgagnus oſtendit. Ita igitur reſtitui: praeterea, ut omne vitium tolleretur, pro *debent* repoſui *debet;* quod verbum regitur ab *aliquis*. Facile autem perſpicitur, quae fuerit erroris cauſa: *debet* conſtare non poterat, cum eſſet *ii;* ideo *debent* legendum putarunt.

11. *Cum vero dolor urget*] Aldinam & vetuſtiores Editiones ſequor, cum quibus conſentit Cod. Medic. I. Haec autem verba opponuntur praecedentibus, *iis temporibus, quibus dolor ſe remiſit;* ac tempus ſignificant, quo aeger laborat ex dolore: ut & illa oſtendunt, quae infra ſunt: *Vbi dolor & inflammatio ſe remiſerunt.* Caeſarius, & poſt eum omnes leg. *non urget;* & ita Mediceus III. aliique Codices habent. Verum ex iſta lectione illud ſequitur, ut Celſus, quae victus ratio in ipſo dolore ſervanda ſit, explicare omiſerit. Atqui id praecipuum erat, quod explicare debebat. Nam hoc vitium ex iis eſt, *quibus victus ratio maxime ſubvenit;* ut dicitur initio libri proximi.

12. *Mane geſtari debet; deinde ferri, inambulatione leni ſe dimovere*] Omnia recte habebunt, ſi tollatur *ferri;* quod idem ſignificat atque *geſtari*. Cum autem in plerisque MSS. ſit non *mane geſtari*, ſed *manu geſtari*, fortaſſe aliquis interpres margini adſcripſit *ferri:* nam, ut eſt apud Cajum JCtum l. 235. ff. de V. S. *ferri proprie dicimus, quae quis ſuo corpore bajulat.* In Codice Mediceo I. eſt *mageſtrari*, &, ſupra hanc vocem, *ne*, ut legatur *mane geſtari*. Palavicinus vero *ne* in *nu* vertit, fecitque *manu geſtari*. Cetera

invicem modo ſedere, modo ingredi [13]; tum, antequam cibum capiat, ſine balneo, loco calido leniter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida; deinde cibum ſumere ex media materia, interpoſitis rebus urinam moventibus; quotiesque plenior eſt, evomere. Vbi dolor vehemens urget, intereſt, ſine tumore is ſit, an tumor cum calore, an tumor jam etiam obcalluerit [14]. Nam ſi tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt. Aquam marinam, vel muriam duram fervefacere oportet, deinde in pelvem conjicere, &, cum jam homo poteſt [15], pedes demittere, ſuperque pallam dare, & veſtimento tegere; paulatim deinde juxta labrum ipſum ex eadem aqua leniter infundere, ne calor intus deſtituat; ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeque hibiſci radicem ex vino coctam. Si vero tumor calorque eſt, utiliora ſunt [16] refrigerantia, recteque in aqua quam frigidiſſima articuli continentur; ſed neque quotidie, neque diu [17], ne nervi laedantur [18]. Imponendum vero eſt cataplasma, quod refrigeret: neque tamen in hoc ipſo diu [19] permanendum; ſed ad ea transeundum, quae ſic reprimunt, ut emolliant. Si major eſt dolor, papaveris cortices in vino coquendi, miſcendique cum cerato ſunt, quod ex roſa factum ſit: vel cerae & adipis ſuillae tantumdem una liquandum, deinde his vinum miſcendum, atque ubi, quod ex eo impoſitum eſt, incaluit, detrahendum, & ſubinde aliud imponendum eſt. Si vero tumores etiam obcalluerunt, & dolent, levat ſpongia impoſita, quae ſubinde

tera ita leguntur in Codice illo: *debet deinde ferri in ambulationem ibi ſe dimovere.* Codices alii habent, *manu geſtari debet, deinde ferri in ambulatione levi ſe dimovere* (al. *movere*): atque ita pene ab omnibus vulgo legitur; niſi quod plerique, duabus vocibus in unam contractis, habent *inambulatione.* Lindenius leg. *aut in ambulatione leni.* In Editione prima, & in duabus pervetuſtis ann. 1493. 1497. & in Juntina, pro *ferri*, mendoſe eſt *fieri.*

13. *Ingredi*] In multis MSS. Codicibus, *ambulare.*

14. *An tumor jam etiam obcalluerit*] Libri MSS. habent *obcaluerint*; vulgati *obcaluerit.* Ego repoſui *obcalluerit.* Fortaſſe tamen legendum, *an tumores jam etiam obcalluerint.* Nam in Cod. Mediceo I. eſt *an tumore ſint etiam obcaluerint.* Ita paulo infra; *Si vero tumores etiam obcalluerunt.*

15. *Et, cum jam homo pati poteſt*] In quibusdam Codicibus MSS. deeſt particula *&*.

16. *Vtiliora ſunt*] Lindenius leg. *utilioraque ſunt;* quo modo eſt in Editione Caeſarii an. 1538. ſed, ut videtur, mendoſe; cum in Editione ejusdem Caeſarii an. 1528. non extet *que.*

17. *Neque diu*] Alii omnes addunt *ſit*; Lindenius, *fiat:* quod verbum ego ſuſtuli ex fide Codicis Medicei I.

18. *Laedantur*] Editiones priſcae & Lindeniana cum Codice modo allato, *indureſcant.* Sed, ut ego opinor, explanatio quaedam eſt verbi *laedatur*, quod ceteri Medicei Codices, atque Aldina & multae aliae Editiones habent. Poſt proxima verba, *Imponendum vero eſt*; Ruellius addit, *eruca plantago*, ex depravato Codice. In pluribus enim legitur, *imponendum eruca plantago, ut refrigeret*, pro *imponendum vero eſt cataplasma, quod refrigeret*, ut eſt in Mediceo I.

19. *In hoc ipſo diu*] Quidam, ſecuti Edit. an. 1538. omittunt *diu.* Egnatius leg. *in hoc cotidie*; ut habent aliqui Codices: Ruellius, *in hoc cotidie diu.*

inde ex oleo, & aceto [20], vel aqua frigida exprimitur; aut pari portione inter ſe miſta pix, cera, alumen. Sunt etiam plura idonea manibus pedibusque malagmata. Quod ſi nihil ſuperimponi dolor patitur [21], id, quod ſine tumore eſt, fovere oportet ſpongia, quae in aquam calidam demittatur, in qua vel papaveris cortices [22], vel cucumeris ſilveſtris radix decocta ſit: tum inducere articulis crocum cum ſucco papaveris & ovillo lacte. At ſi tumor eſt, foveri quidem debet aqua egelida [23], in qua lentiscus, aliave verbena ex reprimentibus decocta ſit: induci vero medicamentum ex nucibus amaris cum aceto tritis; aut ex ceruſſa, cui contritae herbae muralis ſuccus ſit adjectus. Lapis etiam, qui carnem exedit [24], quem σαρκοφάγον Graeci vocant, exciſus, ſic, ut pedes capiat, demiſſos eos, cum dolent, retentosque ibi levare conſuevit. Ex quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt [25]. Vbi dolor & inflammatio ſe remiſerunt (quod intra dies quadraginta [26] fit, niſi vitium hominis acceſſit) modicis exercitationibus, abſtinentia, unctionibus lenibus utendum eſt, ſic, ut etiam acopo [27], vel liquido cerato cyprino ar-

20. *Et aceto*] Antea communiter legebatur, *vel aceto*, ut habet Cod. Medic. I. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus; nec aliter legendum videtur. Nam miſta oleum & acetum, aut oleum & frigida aqua leniter ſimul & reprimunt & molliunt, ut eſt in lib. 2. cap. 33. ideoque hic utilia ſunt: ſiquidem proximum quoque medicamentum ex pice, cera, alumine, facultatem habet ſimul reprimendi & molliendi. Quod ſi legatur *vel aceto*, pugnantia Celſus ſcripſerit. Nam ſi acetum & aqua frigida, quae reprimunt & refrigerant, apta ſunt; oleum, quod calefacit & emollit, aptum eſſe non poteſt. Ceterum in lib. 5. quoque cap. 26. ſect. 23. legitur, *circumdare lanam ſuccidam ex aceto & oleo.*

21. *Dolor patitur*] Vox *dolor* omittitur in Editionibus ann. 1493. 1497. ſed, ut opinor, librariorum culpa; cum extet in Editione prima. Hoc mendum tamen Conſtantinum quoque cum aliis multis decepit. Porro Conſtantinus ſubaudit *aeger.* Lindenius tandem reſtituit *dolor;* quod & in Codicibus Mediceis habetur.

22. *Cortices*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg *cortex*; Egnatius *corticis*, ut plures MSS. Codices habent.

23. *Egelida*] Quidam cum Caeſario leg. *calida.* Sed in Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus eſt *egelida.* Quod vel ideo notandum fuit, ut omnes intelligerent, *congelida*, quod habet Ruellii Editio, mendum eſſe; nec vocem *congelidus* ex lectione illa referendam eſſe inter Latinas; ut recte monet Facciolatus in Animadverſionibus Criticis in Danetii Lexicon.

24. *Exedit*] Lindenii Edit. & Cod. Medic. I. *edit.*

25. *Et quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt*] Naſcitur lapis hic in Aſſo Troadis; hinc Galenus lib 9. de S. M. F. cap. 2. Ἄσσιον nominat. Attamen apud eumdem Galenum πέτρας Ἀσίας ἄνθος legitur l. c. & apud Dioscoridem lib. 5. cap. 14. Ἄσιος δὲ λίθος per ſimplex σ; ut quidem Saracenus edidit. In Celſi quoque Codicibus ſcribitur *Aſius* tum hic, tum alibi. Ita eſt in Mediceis, excepto primo, & in aliquibus Vaticanis: *Ex quo in Aſia lapidi taſio faciunt gratia eſt ad juvandum* Sed *ad juvandum* gloſſema eſt. *Rei alicui gratiam eſſe*, loquendi forma eſt Latina, & majori Plinio familiaris. Codex alius apud Conſtantinum ita habet: *Ex quo in Aſſo ſepulchra faciunt. Et lapidi Aſio gratia eſt ad juvandum:* quam lectionem Lindenius probavit. Ego ſecutus ſum Editiones antiquas, & Codicem Mediceum I. Sed Editio I. & aliae omnes ad Aldinam usque habent *taſio* pro *Aſio.*

26. *Quadraginta*] Lindenius leg. *triginta.* Sed *quadraginta* legendum cum aliis, tum ex fide Codicum Mediceorum, tum ratione. Nam ſententia ſumpta eſt ex Hippocrate Sect. 6. Aphor. 49.

27. *Acopo*] Cod. Medic. I. *cum acopo*, quocum nonnulli Vaticani conſentiunt, & Lindenii Editio.

articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum eft. Quibus vero articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curiofo victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori fuperfit, & crebriore vomitu; &, fi quis ex corpore metus eft, vel alvi ductione uti, vel lacte purgari. Quod Erafiftratus in podagricis expulit, ne in inferiores partes factus curfus pedes repleret: cum evidens fit, omni purgatione non fuperiora tantummodo, fed etiam inferiora exinaniri.

XXV. Ex quocumque autem morbo quis convalefcit, fi tarde confirmatur, vigilare prima luce debet; nihilominus in lecto conquiefcere: circa tertiam horam leniter unctis manibus corpus permulcere: deinde delectationis caufa, quantum juvat, ambulare, circumcifa omni negotiofa actione [28]: tum geftari diu: multa frictione uti: loca, coelum, cibos faepe mutare: ubi triduo quatriduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per haec enim fiet, ne in vitia tabem inferentia incidat, & ut mature vires [29] fuas recipiat. Cum vero ex toto convaluerit, periculofe vitae genus fubito mutabit, & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omiffis his legibus, eo tranfire, ut arbitrio fuo vivat.

28. *Negotiofa actione*] Alii leg. *negotiofa cogitatione vel actione*. Sed recte Lindenius, *negotiofa actione*; quem ego fecutus fum, ex fide Codicis Medicei vetuftioris.

29. *Vires*] Cod. Mediceus modo allatus, *vias*; fed perperam.

LIBER QVINTVS.

Dixi de iis malis corporis, quibus victus ratio maxime ſubvenit: nunc transeundum eſt ad eam medicinae partem, quae magis medicamentis pugnat 30. His multum antiqui auctores tribuerunt, & Eraſiſtratus, & ii qui ſe ἐμπειρικὼς nominaverunt; praecipue tamen Herophilus, deductique ab illo viri; adeo ut nullum morbi genus ſine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriae prodiderunt, qualia ſunt vel Zenonis, vel Andreae, vel Apollonii, qui Mys 13 cognominatus eſt. Horum autem uſum ex magna parte Aſclepiades non ſine cauſa ſuſtulit; &, cum omnia fere medicamenta ſtomachum laedant, malique ſucci ſint, ad ipſius victus rationem potius omnem curam ſuam tranſtulit. Verum, ut illud in plerisque morbis utilius eſt, ſic multa admodum corporibus noſtris incidere conſuerunt, quae ſine medicamentis ad ſanitatem pervenire non poſſunt. Illud ante omnia ſcire convenit 32, quod omnes medicinae partes ita innexae 33 ſunt, ut ex toto ſeparari non poſſint; ſed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo & illa, quae victu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illa 34, quae praecipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet; quae multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac ſaepe ſimplicia opitulentur, ſaepe miſta; non alienum videtur ante proponere & nomina, & vires, & miſturas eorum; quo minor ipſas curationes exſequentibus 35 mora ſit.

I. San-

30. *Medicamentis pugnat*] Pro *pugnat*, quidam cum Caeſario habent *purgat*, tum hic, tum infra.

31. *Mys*] Lindenii Edit. *Mus*. Sed in Codicibus Mediceis ſcribitur *Mys* per y (in I I. *Mis*) ut apud Caelium Aurelianum lib. 2. Acut. Morb. cap. 13.

32. *Convenit*] Aliqui Codices, *oportet*; Mediceus I. *convenit*, ut vulgo legitur.

33. *Innexae*] Ita in MSS. & in Editionibus vetuſtis. Lindeniana habet *connexae*, ut eſt in margine Conſtantinianae: quam vocem Scribonius adhibuit in eadem ſententia cap. 68. *Implicitas Medicinae partes inter ſe & ita connexas eſſe conſtat, ut nullo modo diduci ſine totius profeſſionis detrimento poſſint.*

34. *Ergo & illa . . . . & illa &c.*] Ita in Cod. Mediceo primo. Alii Codices habent *Ergo ut illa . . . . ita & illa &c.* alii *Ergo ut illa . . . . . ita illa &c.* Editiones antiquae *Ergo ut illa . . . . & illa &c.* Lindeniana *Ergo ut illa . . . . ſic illa &c.*

35. *Ipſas curationes exſequentibus*] Alii leg. *ipſius curationis ex ſequentibus*; Lindenius, *ipſam curationem exſequentibus*. Ego ſic reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Re vera habet, *ipſius curationes*, & in voce *curationes* expungitur littera *s* ſupraque ponitur, *m*, ut ſit, *curationem*. Sed nemo non videt, *ipſius* ex *ipſas* corruptum eſſe, & omnino retinendum, *curationes*.

I. Sanguinem supprimunt, atramentum sutorium, quod Graeci χάλκανθον appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua lycium, thus, aloë, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta vel Cimolia vel figuralis 36, misy 37, frigida aqua, vinum, acetum, alumen, melinum, squama & ferri 38 & aeris; atque hujus quoque duae species sunt, alia tantum aeris, alia rubri aeris.

II. Glutinant vulnus, myrrha 39, thus, gummi, praecipueque acanthinum, psyllium, tragacantha, cardamomum, bulbi, lini semen, nasturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla, vitis alba, contusae cum testis suis cochleae, mel coctum, spongia vel ex aqua frigida, vel ex vino, vel ex aceto expressa; ex iisdem lana succida; si levis plaga est, etiam aranea.

Reprimunt, alumen 40 & scissile, quod σχιστὸν vocatur, & liquidum, melinum, auripigmentum, aerugo, chalcitis, atramentum sutorium.

III. Concoquunt & movent pus, nardum, myrrha, costum 41, balsamum, galbanum, propolis, styrax, thuris 42 & fuligo & cortex, bitumen, pix, sulphur, resina, sevum, adeps, oleum.

IV. Aperiunt tamquam ora in corporibus 43, quod στόμα Graece dicitur 44, cinnamomum, balsamum, panaces, juncus quadratus, pulegium,

36. *Figularis*] Quaedam Edd. habent, *figuralis*.

37. *Misy*] In antiquis Codicibus scribitur tum *misi*, tum *mysi*, tum *misy*; quae postrema scribendi ratio recta est. Nam Graeca vox est, eaque ita scribitur: μίσυ.

38. *Ferri*] Rubeus affirmat, se *utriusque ferri* scriptum invenisse in Codicibus Vaticanis. Vbi lateant Codices illi, ignoro. Septem certe, quos videre mihi datum est in Vaticana Bibliotheca, vocem *utriusque* non habent: cum quibus Medicei consentiunt.

39. *Myrrha*] In Cod. Medic. I. fere ubique scribitur *murra* sine adspiratione.

40. *Reprimunt*, *alumen*] Verbum *reprimunt*, quod est in Cod. Medic. I. & in nonnullis Vaticanis, restituit Egnatius; sed legit, *araneum reprimunt*, *alumen*. Eum Stephanus secutus est. Ego sequor Lindenium, & aliquos alios, verba haec rectius distinguentes. Ruellius & Caesarius omittunt *reprimunt*, quod neque in priscis Editionibus, neque in reliquis sex Mediceis Codicibus habetur: itaque *alumen* & reliqua addunt post *aranea*, atque haec quoque ad illa referunt, quae glutinandi vim habent.

41. *Costum*] Vulgo, *costus*, ut est in Cod. Medic. I. Ego *costum* reposui ex aliis Codicibus: & ita habetur, & cap. 6. hujus libri, & cap. 27. sect. 7. & lib. 3. cap. 21.

42. *Styrax*, *thuris*] In Cod. Medic. I. *storax turis*; deinde, *sebum* per *b*, ut multis aliis in locis. *Tus* fere ubique sine adspiratione scribitur in eo Codice.

43. *Aperiunt tamquam ora in corporibus*] Alii leg. *Vulnera aperiunt &c.* Ego ex fide Cod. Medic. vetustioris expuli vocem *Vulnera*, quam ex prava interpretatione intrusam esse apparet. Galenus quoque lib. 5. de simplic. medic. facult. cap. 5. scribit de medicamentis, quae aperiendi vim habent; ἀναστομωτικὰ appellat.

44. *Quod στόμα Graece dicitur*] Ita in omnibus antiquis Codicibus; nisi quod aliqui cum Mediceo I. habent, *stoma* litteris Latinis. Constantinus ita legendum putat: *quae ἀναστομωτικὰ Graece dicuntur*. Lindenius leg. *quod ἀναστομοῦν Graece dicitur*. Quo levior mutatio sit, qui Constantino assentiuntur, legant, στομωτικά; qui Lindenio, στομοῦν. Mihi haec verba Celsi esse non videntur, sed alicujus interpretis; ideoque explodenda.

gium, flos albae violae, bdellium [45], galbanum, reſina terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamaepitys, uva taminia [46], ſulphur, alumen, rutae ſemen.

V. Purgant, aerugo, auripigmentum, quod ἀρσενικὸν a Graecis nominatur; (huic autem & ſandarachae in omnia eadem vis, ſed validior eſt); ſquama aeris [47], pumex, iris, balſamum, ſtyrax, thus, thuris cortex, reſina, & pinea, & terebinthina liquida, oenanthe, lacerti ſtercus, ſanguis columbae, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium; (quod in omnia idem, quod ammoniacum, poteſt; ſed valentius eſt [48]); abrotonum, ficus arida, coccum Gnidium, ſcobis eboris, omphacium, radicula, coagulum, ſed maxime leporinum; (cui eadem, quae ceteris coagulis, facultas, ſed utique validior eſt [49]); fel, vitellus crudus, cornu cervinum, gluten taurinum [50], mel crudum, miſy, chalcitis, crocum, uva taminia [51], ſpuma argenti, galla, ſquama

45. *Bdellium*] Cod. Medic. I. *bdella*, ut in aliquibus aliis locis: ſed capite proximo & cap. 32. habet, *bdellium*; cap. 15. *bdellion*. Hoc loco autem in aliis Codd. quoque & in Edd. priſcis eſt, *bdella*: primus Caeſarius *bdellium* repoſuit. Porro *videlia*, quod pro *bdellium* Gesnerus invenit in quodam MS. Vegetii Codice, corruptum videtur ex *bdella*.

46. *Taminia*] Aldina Edit. *aminia*: Editiones vetuſtiores, *timinia*, ut & hic & alibi Codex Medic. I.

47. *Validior eſt*); *ſquama aeris*] Arſenici ſcilicet vis major eſt, quam ſandarachae. Lindenius leg. *validius eſt*) *ſquama aeris*; Editiones vetuſtae habent, *validior eſt ſquama aeris*; Conſtantiniana vero in margine, *validior eſt ſandarachae, ſquama aeris*, ſententia minus probanda. In quibusdam MSS. ita legitur: *validior eſt, quam aeris ſpuma ex iris; balſamum &c.* Sed hoc membrum: *huic autem & ſandarachae in omnia eadem vis, ſed validior eſt*, fortaſſe Celſi non eſt, & conflatum eſt ex iis, quae de arſenico habet Plinius lib. 34. cap. 56. *vis eadem, ut ſupra.* (i. e. eadem atque ſandarachae) *ſed acrior.*

48. *Quod in omnia idem, quod ammoniacum, poteſt; ſed valentius eſt*] Adnotatio ſimilis praecedenti. Adverte dicendi formam, *in omnia*; quae, ab eodem auctore utrasque eſſe, declarat. Haec forma alibi non reperitur in Celſo. Pro *ſed valentius eſt*, Lindenius legit, *ſed hoc valentius eſt*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

49. *Cui eadem, quae ceteris coagulis facultas, ſed utique validior eſt*] Alii habent, *ubique*; Lindenius, *utique*, ut in veteri Codice ſe inveniſſe Conſtantinus ſcribit. Mihi hoc membrum praeter rem addi videtur, quia duabus particulis, *ſed maxime*, ſententiam ſuam Celſus ſatis expreſſit. Nec aliter ipſe loqui ſolet. Cap. 2. hujus lib. *gummi, praecipueque acanthinum*; lib. 2. cap. 31. *paſtinaca, magisque agreſtis*; & cap. 32. *lactuca, maximeque aeſtiva*. Igitur haec quoque videtur adnotatio, ex margine inconſulto deſcripta, ſicut ſuperiores duae. Nequaquam ſunt moris Celſiani; nec ſimile quidquam invenitur in capitibus ſuperioribus, aut in proximis, in quibus res eadem tractatur.

50. *Gluten taurinum*] Abſtergendi facultatem habere, Paulus quoque Aegineta ſcribit lib. 7. cap. 3. Lindenius *taurinum* hinc tollit, & addit voci *fel*; ut habet vetus Codex a Conſtantino allatus. Aliter Codices Medicei, ex quorum fide veterem lectionem retinere malui. Ac Plinius quoque Major pluribus locis, & Scribonius Largus Compoſit. 254. adhibet *gluten*, vel *glutinum* cum hoc adjuncto. Celſus tamen cap. 2. hujus libri, ut obſervat Rhodius in Lexico Scriboniano, habet ſine adjuncto: quem locum illuſtrant haec Plinii verba in lib. 28. cap. 18. *Recentes vero plagas ferro illatas* ſanat *glutinum taurinum &c.* In proximo Celſi capite habetur, *fel taurinum*; at cap. 7. & 12. abſolute, *fel*.

51. *Vva taminia*]. In libris antiquis additur, *abrotonum*, ſive, ut in aliis ſcribitur, *abrotanum*; (vulgo *abrotonum* ſcribitur a Stephano & Lindenio, neque tamen ubique; ab aliis, *abrotanum*); quod

ma aeris, lapis haematites, minium, coſtum, ſulphur, pix cruda, ſevum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, ervum.

VI. Rodunt, alumen liquidum, ſed magis rotundum, aerugo, chalcitis, miſy, ſquama aeris, ſed magis rubri, aes combuſtum, ſandaracha, minium Sinopicum, galla 52, balſamum, myrrha, thus 53, thuris cortex, galbanum, reſina terebinthina humida 54, piper utrumque, ſed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & ſpuma ejus, apii ſemen, narciſſi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiſcus, ſquama ferri, fel taurinum, ſcammonia, uva taminia, cinnamomum, ſtyrax, cicutae ſemen 55, reſina 56, narciſſi ſemen, fel, nuces amarae, oleumque

quod cum ſemel poſitum ſit, Caeſarius, quem Pantinus & Lindenius ſecuti ſunt, hoc loco delevit. *Squama aeris* quoque infra delenda eſt, quod perperam bis legatur in hoc capite. Et ſane omittitur in quibusdam MSS. in quibus tamen & illa omittuntur: *ſpuma argenti*, *galla*, *lapis haematites*, *minium*.

52. *Galla*] Lindenius leg. *caſia*. Et ſane in ceteris Codicibus Mediceis eſt, *caſſia*. Primus tamen habet, *galla*, ut alii legunt.

53. *Thus*] Alii omnes omittunt hanc vocem, quae deeſt, in MSS. pleriſque. Eam ego addidi ex Medic. I.

54. *Reſina terebinthina humida*] In MSS. eſt, *humida*, vel *umida*. Si quis non probat, *liquida* reponat ex Editione Lindenii & ex margine Conſtantinianae: quod ſaepius a Celſo uſurpatur. Attamen cap. 28. hujus libri ſect. 16. Conſtantino & Lindenio conſentientibus, legitur, *reſinae humidae*.

55. *Cicutae ſemen*] In MSS. Codicibus additur, *omphacium*, *apii ſemen*. Hoc, ex ſuperioribus perperam repetitum, omiſit ille quicumque fuit, qui duas priores voces, *cicutae ſemen*, atque alias multas ex praecedentibus, quae deerant in Cod. Medic. IV. ejus margini adſcripſit. Itaque neque in principe Florentina, neque in Editionibus aliis ſunt tres illae voces, *omphacium*, *apii ſemen*. Ceterum negant fere Interpretes cicutae ſemen rodendi facultatem habere; ſed aliqui, veterem lectionem retinentes, myrrhidem ſignificari putant, quam quidam ex recentioribus Medicis *cicutariam* appellarunt. Ego neque hanc interpretationem probo, neque contra meos Codices accedere auſim Lindenio, qui verba mutat & leg. *rutae* pro *cicutae*. Pro veteri lectione facere videtur locus Plinii in lib. 30. cap. 13. *Veſpertilionum ſanguis pſilothri vim habet: ſed malis puerorum illitus non ſatis proficit, niſi aerugo vel cicutae ſemen poſtea inducatur.* Nam ſive *aerugo* cum Harduino, ſive cum aliis *erucae* legas, vides profecto, cicutae ſemen facultatem habere ei ſimilem, quam habet ſive erucae ſemen, ſive aerugo: quae ſine dubio rodunt. Illud quoque animadvertendum eſt, cum multa ex his, quae tamquam rodentia in hoc capite proponuntur, in cap. 15. tamquam mollientia proponantur, inter alia etiam *cicutae ſemen* ibi occurrere.

56. *Reſina*] Quae? plures enim ejus ſpecies ſunt. Num omnes ſub generali nomine comprehendere voluit? Fruſtra igitur ſupra poſuit, *reſinam terebinthinam humidam*. Idem dicendum de voce *fel*, quae mox ſequitur, cum praecedat *fel taurinum*. Celſus ſcripſiſſet, opinor, ſuo more: *fel, maximeque taurinum*. Si non, ut alia multa, *fel* quoque, vel librarii culpa iteratum, vel ab aliquo inſertum fuit, rectius fortaſſe legatur, *ſal*; ut, cum ita a quibusdam legi monuiſſet Conſtantinus, Lindenius edidit. Dicam tamen quae res me ab hac mutatione dehortetur. Non ſolet Celſus repetere quod ſemel dixit. Hanc cauſam fuiſſe puto, quamobrem in hoc capite non erucae & naſturtii & radiculae ſeminum, non ſinapis, non fici mentionem fecerit; quod nimirum de his, tamquam erodentibus, dixerit in lib. 2. cap. 33. Cum ibi ſalem quoque poſuerit, videri poteſt eadem de cauſa hoc loco omiſiſſe. Si quis hoc argumentum parvi facit, huic videndum eſt, num etiam *reſina* corruptum ſit ex *ſinapi*, & *cicutae ſemen*, ex *erucae ſemen*. Atque hoc poſtremum ſuſpicioſius eſſet, ſi *rutae* ſemen, ut edidit, Lindenius invenit in aliquo Codice ſatis fideli. Nam rutae

que earum 57, atramentum futorium, chryfocolla, veratrum, cinis 58.

VII. Exedunt corpus, acaciae fuccus, hebenus, aerugo, fquama aeris, chryfocolla, cinis Cyprius 59, nitrum, cadmia, fpuma argenti, hypociftis, diphryges, fal, auripigmentum, fulphur, cicuta 60, fandaracha, falamandra, alcyonium, aeris flos, chalcitis, atramentum futorium, ochra, calx, acetum 61, galla, alumen, lac caprifici, vel lactucae marinae, quae τιθύμαλλος a Graecis nominatur 62, fel, thuris fuligo, fpodium, lenticula, mel, oleae folia, marrubium 63, lapis haematites, & Phrygius, & Afius, & fciffilis, mify, vinum, acetum.

VIII. Adurunt, auripigmentum, atramentum futorium, chalcitis, mify, aerugo, calx, charta combufta, fal, fquama aeris, faex combufta, myrrha, ftercus & lacerti, & columbae, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrumque, quod proximo capite fupra comprehenfum eft, veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, thus 64, falamandra, eruca, fandaracha, uva taminia, chryfocolla, ochra, alumen fciffile, ovillum ftercus, oenanthe.

IX. Eadem fere cruftas ulceribus 65 tamquam igne aduftis inducunt; fed praecipue chalcitis, utique fi cocta eft, flos aeris, aerugo, auripigmentum, mify, & id quoque magis coctum 66.

X. Cru-

rutae fortaffe ortum eft ex *erutae*, quod erat mendofe, pro *erucae*; quemadmodum *eruta*, pro *eruca*, habet Cod. Medic. VI. paulo infra.

57. *Oleumque earum*] En oleum quoque ex amaris nucibus bis pofitum in eodem capite; quod ante alios Pantinus adnotavit. Quidam, tefte Conftantino, non ineptam hanc repetitionem putant, fi hic legatur: *ut oleumque earum*; quibus adftipulatur Lindenius, fed reponit: *ut oleum earum*. Mihi haec verba explodenda videntur, & retinenda fuperiora, *oleum ex amaris nucibus*; quia conftructio cum fexto cafu & praepofitione *ex* Celfo magis familiaris eft, quam cum fecundo cafu.

58. *Veratrum, cinis*] Lindenius leg. *concharum cinis*; fed rectius alii, ut eft in Codicibus Mediceis, *veratrum, cinis*. Nam Aëtius quoque Tetrab. I. ferm. 2. cap. 219. nigrum veratrum rodentibus annumerat.

59. *Cinis Cyprius*] Qui fit cinis Cyprius, mihi quidem non conftat. Neque enim arridet Conftantini interpretatio, qui cinerem effe dicit ex Cypria arundine, de qua Plinius in lib. 24. cap. 11. Fortaffe inter has duas voces interpungendum eft, ut in antiquis quibusdam libris factum video; & in voce *Cyprius* mendum fubeft. Num reponendum *cyprus*, ut in capite undecimo? Amplius videndum.

60. *Cicuta*] Refrigerat & reprimit, ficut lenticula, quae fimiliter refertur inter rodentia, ut Pantinus animadvertit. Lindenius mutat in *eruca*; fed mei Codices adverfantur.

61. *Acetum*] Tolle hinc, quod iterum fit in fine capitis; ut eft ab aliis animadverfum.

62. *Nominatur*] Poft hoc verbum in antiquis libris fequitur *alcyonium*; quod Lindenius recte fuftulit: eft enim fupra. Pro *nominatur*, Cod. Med. I. habet, *appellatur*.

63. *Marrubium*] Codex modo allatus, *marruvium*, & cap. 16. *marruvio* per *v*.

64. *Thus*] Idem Codex omittit vocem hanc. Infra habet, non *eruca*, fed *urucea*. In VI. eft, *eruta*.

65. *Vlceribus*] Quidam Codices MSS. habent, *vulneribus*.

66. *Id quoque magis coctum*] Ita in Editionibus Ruellii, Stephani, Lindenii, & in margine Conftantinianae; itemque in Codd. Mediceis III. & VI. Codex fecundus aliique habent, *id quaeque &c.* primus, *id quo &c.* ut olim vulgo

X. Cruftas vero has refolvit farina triticea cum ruta, vel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adjectum eft.

XI. Ad difcutienda vero ea, quae in corporis parte aliqua coierunt, maxime poffunt, abrotonum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, fampfucus Cyprius [67], lac, fertula Campana, ferpyllum [68], cupreffus, cedrus, iris, viola purpurea, narciffus, rofa, crocum, paffum [69], juncus quadratus, nardum, cinnamomum, cafia, ammoniacum, cera, refina, uva taminia, fpuma argenti, ftyrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narciffi femen, bitumen, fordes ex gymnafio, pyrites lapis, aut molaris, crudus vitellus, amarae nuces, fulphur.

XII. Evocat & educit ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini femen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, refina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, ftercus columbae, pumex, farina lolii, groffi in aqua cocti, elaterium, lauri baccae, nitrum, fal.

XIII. Laevat [70] id, quod exafperatum eft, fpodium, hebenus, gummi, ovi album, lac, tragacanthum.

XIV. Carnem alit & ulcus implet refina pinea, ochra Attice [71], vel afterace [72], cera, butyrum.

XV.

go legebatur. Sed adverbium *quo* fententia non fert; *quoque* refpondet verbis praecedentibus, *chalcitis*, *utique fi cocta eft*.

67. *Sampfucus Cyprius*] Caefarius, Gryphius, & Lindenius fcribunt *fanfucus*, ut eft in Codicibus plerisque. In Mediceo I. eft, *famfycus*; in IV. *fanfucus*, fed corrigitur, *fampfucus*; & ita habent Editiones ceterae. Sed videtur fcribendum *fampfuchus* per *ch*; quia Graeca vox eft, quae a Dioscoride & Galeno ita fcribitur: σάμψυχον. Ceterum *fampfuchus* fequiori genere invenitur apud Plinium in lib. 13. H. N. cap. 1. *Optimum hoc* (unguentum fampfuchinum) *in Cypro & Mitylenis, ubi plurima fampfuchus*: & neutro genere *fampfuchum* in lib. 21. cap. 22. *Sampfuchum five amaracum in Cypro laudatiffimum & odoratiffimum, fcorpionibus adverfatur &c. Sampfucus* vero genere mafculino, ut habet Celfus, non facile apud alium Auctorem invenietur. Sed ipfius Celfi auctoritas dubia eft; nam lectio variat. In Editione Ruellii *Cyprius* eft adjunctum vocis *fampfucus*; quam lectionem fequi, tutius mihi vifum eft. In Editionibus prifcis, & in MSS. quoque fere omnibus inter duas hafce voces interpungitur. Caefarius, haud intelligens quid fignificaret vox fubftantiva *cyprius*, repofuit *cyperus*. Caefario adftipulatus eft Lindenius cum plerisque Editoribus; quamvis Ronffeus monuerat, ferendam non effe mutationem iftam, quod infra fit, *juncus quadratus*, qui idem eft ac κύπειρος; ut apparet ex lib. 3. cap. 21. Ego & in hoc plane affentior Ronffeo, & propemodum in illo quoque, quod *cyprus* reponendum putat. Eft autem cyprus arbor, cujus folia & furculos difcutiendi facultatem habere fcribit Galenus lib. 7. de Simplic. Medic. facult. cap. 10. Paul. Aegin. lib. 7. cap. 3. Aëtius Tetrab. 1. Serm. 1. *Cyprus* legitur cap. 24. fect. 3. hujus libri; fed ibi cyprinum fignificat. Ceterum manifeftum eft, Celfum cum iis facere, qui fampfuchum ab amaraco diftinguunt. Nam amarachum jam pofuit. Nifi forte quis fufpicetur, *amaracus* interpretationem effe vocis *fampfucus*, ex margine temere defcriptam.

68. *Sertula Campana*, *ferpyllum*] Cod. Medic. I. *ferpula campana*, *ferpullum*. Ac *ferpullum* per *u* aliis quoque in locis fcribitur in hoc Codice.

69. *Paffum*] Lindenius leg. *prafium*; fed fi intelligit marrubium, hoc ipfo nomine id Celfus appellat & fupra cap. 7. & alibi.

70. *Laevat*] Al. *Levat*; al. cum Caefario, *Levant*; Lindenius, *Laevant*. Etiam in capite proximo Caefarius, quem omnes poftea fecuti funt, leg. *alunt* & *implent*, pro *ali* & *implet*, ut habent Editiones vetuftiores & Codd. Medicei.

71. *Attice*] Alii leg. *actice*, al. *actica*. Quidam ante hanc vocem interpungunt. Cap. 18. hujus

XV. Molliunt, aes combuftum, terra Eretria, nitrum, papaveris lacrima, ammoniacum, bdellium, cera, fevum, adeps, oleum, ficus arida, fefamum, fertula Campana, narciffi & radix & femen, rofae folia, coagulum, vitellus crudus, amarae nuces, medulla omnis 73, ftibi 74, pix, cochlea cocta 75, cicutae femen, plumbi recrementum 76; (σκωρίαν μολύβδȣ Graeci vocant); panaces, cardamomum, galbanum, refina, uva taminia, ftyrax, iris, balfamum, fordes ex gymnafio, fulphur 77, butyrum, ruta.

XVI. Cutem purgat mel, fed magis, fi eft cum galla, vel ervo, vel lenticula, vel marrubio, vel iride, vel ruta, vel nitro, vel aerugine.

XVII.

hujus lib. fect. 19. *ochra, quae Attice nominatur:* ubi fortaffe 'Ατ7ικὴ Graecis litteris fcribendum eft.

72. *Vel afterace*] Qui monftrabit, quid fit *afterace*, ut habent Editiones vetuftiores, vel, ut Aldina, *afterica*, vel, ut Stephanus legit, *afteriaca*, vel, ut Lindenius aliique cum Caefario, *afteriace*; erit mihi magnus Apollo. Conftantinus non probat quod dicit, afteriacen effe afterem Samium. Nam Celfus, non *afteriacen*, fed *terram Samiam* appellat lib. 6. cap. 6. fect. 12. *terram Samiam, quae ἀςὴρ vocatur.* In Cod. Medic. I. eft *vel aftyrice.* in III. & IV. *vel aftrace*, in reliquis, *vel aftirace.* Pro *vel* Caefarius repofuit *mel*, addita diftinctionis nota: quem omnes poftea fecuti funt. Quidam, ut Conftantinus affirmat, legendum putant, *ochra, Atticum mel, aut ericaeum.* Ego magis feror ad fufpicandum, has voces, *vel afterace*, ex varianti lectione ortas effe. Aliquis enim, qui non bene intellexit quid effet *ochra Attice*, fupra vocem *Attice* pofuit *vel afterace*, aut *afterice*, aut *afteriace*, aut potius *aftera*, fic, ut huic voci fyllaba *ce* poftea adhaeferit ex duplicatione primae fyllabae vocis fequentis. Significavit autem ille, quicumque fuit, terram, quae ἀςὴρ vocatur. Nifi forte *after* pofitum fuit fupra vocem *ochra*, ad fignificandum *afterem Atticum*, id eft, herbam, quae etiam *bubonion* appellatur, ut eft apud Plinium lib. 25. cap. 5.

73. *Medulla omnis*] Cod. Medic. I. *medullae omnes.*

74. *Stibi*] Ita legit Egnatius, quem ceteri Editores fecuti funt usque ad Lindenium. Is repofuit *ftimmi* a ςίμμι· ac *ftimmi*, vel *ftibium*, Conftantinus quoque legendum putarat. In Cod. Medic. I. vox haec coaluit cum proxima *pix*, & formavit *ftimpix:* Palavicinus correxit, *ftimbi pix.* In Codicibus aliis legitur, *ftilmi pix.* MSS. igitur Codices videntur favere Lindenianae lectioni, *ftimmi*; cum omnes habeant litteram *m.* Attamen verifimile non eft, Celfum, qui poftea medicamenti hujus mentionem faepe facturus effet, aliter hic extuliffe atque alibi extulit: praefertim cum varietas ejusmodi fit, ut negotium faceffere poffit minus gnaris. Adhibet enim deinde vocem hanc in genitivo, ac non *ftimmi* vel *ftimmis* vel *ftimmios*, fed *ftibis* conftanter effert, quod eft a ςίβι. Quare Egnatio magis accedendum videtur. Nifi quis malit *ftibis* etiam recto cafu; ut eft in Edit. I. & in duabus vetuftiffimis ann. 1493. 1497. & in Juntina. Sic & *finapi* & *finapis* dicitur. Celfus *finapis* fecundo cafu, *finapi* primo & quarto ubique ufurpat. Eadem fortaffe ratione *ftibi* ufurpare maluit primo cafu, *ftibis* fecundo. Plinius habet ablativum *ftibi* in lib. 29. cap. 6. Obiter moneo *ftibi*, *ftibis* apud Celfum non effe faemineo genere, ut in quibusdam Lexicis traditur: nam lib. 6. cap. 6. fect. 12. legitur, *ftibis cocti;* & fect. 13. *ftibis combufti & eloti.*

75. *Cochlea cocta*] In Cod. Mediceo I. non eft vox, *cochlea:* qua ratione *pix cocta* dicta effet ad *crudae* differentiam, de qua Celfus non femel.

76. *Recrementum*] Lindenius aliique, Caefarium fecuti, reponunt, *retrimentum;* & ita habent Codd. Medicei omnes, praeter primum; ex cujus fide ego retineo, *recrementum*; quod bis habetur cap. 19. id eft, fect. 26. & 28. ceteris quoque Codicibus & veteribus Editionibus confentientibus. Lindenius ibi quoque reponit, *retrimentum.* Idem tamen cum aliis omnibus habet, *recrementum*, lib. 6. cap. 8.

77. *Sulphur*] Codex Medic. I. *fulpur;* quam tamen fcribendi rationem ubique non fervat.

XVII. 1. Expoſitis ſimplicibus facultatibus, dicendum eſt, quemadmodum miſceantur, quaeque [78] ex his fiant. Miſcentur autem varie, neque hujus ullus modus eſt [79]; cum ex ſimplicibus [80] alia demantur, alia adjiciantur; iisdemque ſervatis, ponderum ratio mutetur. Itaque [81], cum facultatum materia non ita multiplex ſit, innumerabilia miſturarum genera ſunt; quae comprehendi ſi poſſent, tamen eſſet ſupervacuum. Nam & iidem effectus intra [82] paucas compoſitiones ſunt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile eſt. Itaque contentus iis ero, quas accepi velut nobiliſſimas. In hoc autem volumine eas explicabo, quae vel deſiderari in prioribus potuerunt; vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam, ſic, ut tamen, quae magis communia ſunt, ſimul jungam. Si qua ſingulis, vel etiam paucis accommodata [83] ſunt, in ipſarum [84] locum differam. Sed & ante ſciri volo, in uncia pondus denariorum [85] ſeptem eſſe: unius deinde denarii pondus dividi a me in ſex partes, id eſt, ſextantes; ut idem in ſextante [86] denarii habeam, quod Graeci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. Id ad noſtra pondera relatum [87] paulo plus dimidio ſcripulo facit [88]. 2. Ma-

78. *Quaeque*] Plerique alii, *quae.*

79. *Neque hujus ullus modus eſt*] *Hujus* pro *hujus rei.* Hoc loco alibi uſus ſum pro exemplo. En hujus locutionis exempla alia. Lib. 4. cap. 18. *Deſidere oportet in aqua calida; ſaepiusque ipſum anum nutrire: cui plura medicamenta idonea ſunt*; lib. 7. cap. 26. ſect. 3. *Si quando autem is* (calculus) *major non videtur, niſi rupta cervice, extrahi poſſe, findendus eſt: cujus repertor Ammonius, ob id λιθότομος cognominatus eſt.* Pro *ullus*, Conſtantinus mallet, *unus.*

80. *Simplicibus*] Lindenius leg. *ſimilibus;* ut habent Codd. Medicei, excepto primo, & Conſtantini Editio in margine.

81. *Itaque*] Al. *Ita.* Deinde, pro *facultatum*, Cod. Medic. I. *facultatium.*

82. *Intra*] Nonnulli, ſecuti Editionem Caeſarii an. 1538. legunt, *inter:* quod ex mendo eſt. Nam Editio ejusdem Caeſarii an. 1528. habet, *intra.*

83. *Paucis accommodata*] Pantinus & Lindenius leg. *commodata;* decepti a modo allata Editione an. 1538. quae habet, *parvis commodata.* Editiones aliae & Codices MSS habent, *parvis accommodata.* Sed iidem Pantinus & Lindenius rectius leg. *paucis*; ut Morgagnus animadvertit: atque hanc mutationem Lindenius in contextum jam induxit.

84. *Ipſarum*] Videlicet curationum. Sic repoſui ex Morgagno. Alii leg. *ipſorum*, ut habent MSS. Codices.

85. *Denariorum*] In Cod. Medic. I. eſt, *denario*, & ſupra extremam hujus vocis litteram ponitur *rum*, ut ſit, *denariorum.* In ceteris ſex, *denarii;* & deinde, *dividam*, pro *dividi a me*, quod primus habet.

86. *Sextantes; ut idem in ſextante &c.*] Ita ediderunt Caeſarius & Lindenius, nec aliter legi poſſe Ronſſeus, Rubeus, aliique Critici contendunt. In aliis Editionibus, ut & in MSS. Mediceis, habetur: *ſex uncias; ut idem in uncia &c.* Error fortaſſe ortus eſt ex non bene intellecta nota, per quam vox *ſextantes* ſcripta fuerat. Rhodius (de Ponderibus & menſur. &c.) hunc locum ita corrigendum putabat: *6. ſextantes, ut idem in uncia &c.* Sed ſequentia repugnant. Nam in denario pondus plus ſex ſcripulorum eſſet. Cumque in uncia pondus ſit denariorum ſeptem; ut ſupra poſitum eſt; ſequeretur, in eadem pondus eſſe plus duorum & quadraginta ſcripulorum. Atqui uncia quatuor & viginti ſcripulis completur. Vide Voluſ. Maecian. & Balbum de Aſſe.

87. *Id ad noſtra pondera relatum*] Lindenius leg. *Is ad noſtra pondera relatus.*

88. *Paulo plus dimidio ſcripulo facit*] Nam ſcri-

2. Malagmata vero, atque emplaſtra, paſtillique, quos τροχίσκυς Graeci vocant, cum plurima eadem habeant; differunt eo, quod malagmata maxime ex odoribus [89] eorumque etiam ſurculis, emplaſtra paſtillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contuſa abunde molleſcunt: nam ſuper integram cutem injiciuntur: laborioſe vero conteruntur ea, ex quibus emplaſtra paſtillique fiunt; ne laedant vulnera, cum impoſita ſunt. Inter emplaſtrum autem & paſtillum hoc intereſt, quod emplaſtrum utique liquati aliquid accipit: in paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore junguntur. Tum emplaſtrum hoc modo fit: arida medicamenta per ſe teruntur; deinde miſtis his inſtillatur aut acetum, aut ſi quis alius non pinguis [90] humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur: ea vero, quae liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquantur; & ſi quid olei miſceri debet, tum infunditur: interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta ſunt, quae ſeparatim fieri debuerunt, in unum omnia miſcentur. At paſtilli haec ratio eſt: arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino [91] vel aceto, coguntur, & rurſus coacta, inareſcunt, atque, ubi utendum eſt, ejusdem generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur, paſtillus illinitur, aut alicui molliori, ut cerato [92], miſcetur.

XVIII. 1. His cognitis, primum malagmata ſubjiciam [93], quae fere non ſunt refrigerandi, ſed calefaciendi cauſa reperta. Eſt tamen, quod refrigerare poſſit [94], ad calidas podagras aptum. Habet gallae & immaturae & alterius, coriandri ſeminis, cicutae, lacrimae aridae [95], gummi, ſingulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod πεπλυμένον Graeci vocant, ſelibram. Reliqua fere [96] calefaciunt: ſed quaedam dige-

ſcripula XXIV. in uncia continentur; ut paulo ſupra dictum eſt. Alii leg. *ſcrupulo*, ut habent Codices Medicei II. III. & VI.

89. *Odoribus*] Aromatibus. In lib. 4. cap. 20. *potiones ſunt, quae ex odoribus fiunt, id eſt, ſpica nardi, croco &c.* Sic autem lego ex Codice Mediceo I. & Editionibus quatuor vetuſtioribus. Alii cum Egnatio leg. *floribus*; ut habent Codices reliqui Medicei & omnes fere Vaticani.

90. *Alius non pinguis*] Codex Mediceus I. *alius pinguis*.

91. *Vt vino*] Ita in Editione Lindenii & in Codice Mediceo I. Alii leg. *aut vino*. Deinde, *coguntur, & rurſus coacta*, lego ex iisdem libris. Alii habent; *coquuntur, & rurſus cocta*; Conſtant. *decocta*.

92. *Vt cerato*] Al. *aut cerato*. Ego repoſui *ut* ex Medic. I. aliisque MSS. Codicibus; atque ex Caſauboni conjectura, ut eſt in Scholiis apud Almeloveenium.

93. *Primum malagmata ſubjiciam*] Nonnulla tamen medicamenta ſunt in hoc capite, quae malagmata vocari vix poſſunt; ut ſuo loco adnotabo. Itaque videndum eſt, ſintne a Celſo medicamenta illa, an ab alio.

94. *Poſſit*] Al. *poteſt*.

95. *Lacrimae aridae*] Quae lacrima? Quidpiam deeſſe puto. Fortaſſe *papaveris* praemitti debet; vel legendum, *reſinae aridae*. Facile autem in ejusmodi rebus errare librarii ſolent, & vocem aliquam omittere: idque cum in prima hujus libri parte, quae ſimplicia medicamenta, tum vero in hac, quae eorum miſturas comprehendit, ſaepe contigiſſe exiſtimo.

96. *Reliqua fere*] In aliquibus Codicibus legitur, *Reliqua vero*.

digerunt materiam, quaedam extrahunt, quae ἐπισπαστικὰ vocantur; pleraque certis magis partibus 97 membrorum accommodata ſunt.

2. Si materia extrahenda eſt, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abſceſſu, in ſuppuratione quoque mediocri, aptum eſt id, quod habet reſinae aridae 98, nitri, ammoniaci, galbani, ſingulorum pondo, cerae pondo 99. Aut in quo haec ſunt: aeruginis raſae, thuris, ſingulorum p. *X.* II. 1 ammoniaci ſalis p. *X.* VI. ſquamae aeris, cerae, ſingulorum p. *X.* VIII. reſinae aridae. p. *X.* XII. 2 aceti cyathus. Idem praeſtat cumini farina cum ſtruthio, & melle 3.

3. Si jecur dolet, id in quo eſt balſami lacrimae p. *X.* XII. coſti, cinnamomi, caſiae corticis, myrrhae, croci, junci rotundi, balſami ſeminis, iridis Illyricae, cardamomi, amomi, nardi, ſingulorum p. *X.* XVI. qui-

97. *Certis magis partibus*] Lindenius omittit *magis*.

98. *Aridae*] Haec vox non eſt in Cod. Medic. I. & expungitur in IV.

99. *Pondo*, *cerae pondo*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editionibus priſcis. In aliis Codicibus eſt, *pars*, *cerae pars;* ex notis videlicet *p. cerae p.* perperam explicatis. Caeſarius, quem omnes poſtea ſecuti ſunt, utrobique addidit notam denarii ✕. ut *pondo* ſignificet *pondus*. Nam ubi nihil additur, ut hoc ipſo loco, libram ſignificat. Ac ſaepe & apud Celſum, & apud Scribonium Largum invenitur *p. l.* pro *pondo libra*, vel *librae*. Niſi quis forte contendat, deeſſe denarii notam; vel *p. l.* corruptum eſſe ex *p. l.* h. e. pondo libra. Illud quoque animadvertendum eſt, in hac compoſitione, quae ſimplicium ſingulorum libram habet, *cerae pondo*, quod Celſus, ſicut brevitatis & elegantiae cauſa ſolet, cum ceteris conjungere, & ante vocem *ſingulorum* collocare poterat, ſeparatim poſitum eſſe. Idem & in Apollophanis compoſitione ſect. 6. & in aliis nonnullis notari poteſt. Quae forma in veterum Auctorum ſcriptis, Galeni in primis, frequentiſſima, cum rarius apud Celſum occurrat, ejusque ingenio minus apta videatur, ſuſpicari licet, ejusmodi in locis ponderum notas mendoſas eſſe. Nimirum in hac parte, in qua medicamentorum compoſitiones explicantur, magnas varietates, & menda plurima inveni in libris vetuſtis. Sed quia emendatio difficilis, ne dicam impoſſibilis, tum etiam prope inutilis futura erat, quod noſtra aetate hae compoſitiones pene omnes in uſu eſſe deſierint; reliquum fuit, ut in ipſis varietatibus notandis diligentem me praeberem.

1. *P.* ✕. *II.*] Aldina Editio, *p.* ✕. Editiones vetuſtiores, *p.* X. *II.* quia in his ubique, pro ✕. eſt *X:* itaque, ubi *X* duo vel plura ſunt, prius denarium denotat, reliqua, denariorum numerum; ut alii pridem monuerunt. In Editione Aldina, ut & in MSS. Codicibus, denarii nota eſt haec, ✕. Editores alii iſtam adhibent; *: aliique ante numeri notam collocant; alii vero poſt; in his Lindenius.

2. *P.* ✕. *VIII. reſinae aridae p.* ✕. *XII.*] Aldina Edit. *p. VIII. reſinae aridae p. VII.* Infra quoque usque ad ſect. 9. denarii nota in Editione illa omittitur.

3. *Et melle*] Ita in MSS. Mediceis & in Edit. I. Sed cum in Editione illa poſt duas voces, *& melle*, quae ſunt in extrema pagina, ſequatur nota *p. ii.* quae ex iis eſt, quibus ad paginarum ordinem indicandum Typographi uti ſolent; (& ſane pagina praecedens notatur per *p. i.* proxima per *p. iii.*); notam illam paginae alii pro ponderis nota acceperunt, & ita ediderunt: *& melle p. II.* Quin etiam denarii nota addita eſt a Caeſario, aliisque. Ceterum familiaris quidem Celſo eſt hic modus, *idem praeſtat &c.* hic tamen, conſtructionem variando, orationem non parum turbat; cum verba ſequentia, *Si jecur dolet*, *id in quo eſt*, cohaereant cum ſuperioribus. *Si materia extrahenda eſt &c aptum eſt id*, *quod habet &c.* Itaque, ſi cui forte hoc inciſum in ſuſpicionem venit, non eſt id ſine cauſa.

quibus adjicitur nardinum [4] unguentum, donec cerati craſſitudo ſit. Et hujus quidem recentis uſus eſt: ſi vero ſervandum eſt, reſinae terebinthinae p. *X.* xvi. cerae p. *X.* x. ex vino leni contunduntur, tum eo miſcentur [5].

4. At ſi lienis torquet, glandis, quam *βάλανον μυρεψικὴν* [6] Graeci vocant, cortex & nitrum paribus portionibus contunduntur, reſpergunturque aceto quam acerrimo: ubi cerati craſſitudinem habet, linteo, ante in aqua frigida madefacto, illinitur, & ſic imponitur, ſupraque farina hordeacea injicitur: ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne lienem conſumat; ſatiusque eſt id bis, aut ter fieri.

5. Commune autem & jocinori, & lieni, & abſceſſibus, & ſtrumae, parotidibus, articulis, calcibus quoque ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni ventris [7], Lyſias compoſuit ex his: opopanicis [8], ſtyracis, galbani, reſinae, ſingulorum p. *X.* ii. ammoniaci, bdellii, cerae, ſevi taurini, iridis aridae p. *X.* iiii. cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta: quae contrita irino unguento temperantur.

6. Ad laterum autem dolores compoſitio eſt Apollophanis: in qua ſunt reſinae terebinthinae, thuris fuliginis, ſingulorum p. *X.* iv. bdellii, ammoniaci, iridis, ſevi vitulini [9], aut caprini a renibus, viſci [10], ſingulorum p. *X.* iv. Haec autem eadem [11] omnem dolorem levant, dura emolliunt, mediocriter calefaciunt.

7. Ad idem [12] Andreae quoque malagma eſt; quod etiam reſolvit, humo-

4. *Nardinum*] Ita multi legunt, Aldinam Editionem ſecuti. Al. *nardum*, ut & Medic. I. & alii Codices habent.

5. *Tum eo miſcentur*] Haec verba Conſtantino addititia videntur: & ſane abſunt a multis libris. Neceſſaria tamen ſunt, ut conſideranti manifeſtum erit; atque habentur in Cod. Mediceo I. Lindenius leg. *& cum eo miſcentur.* Sed nihil opus eſt mutatione iſta. *Eo miſcere* dictum eſt, ut *eo adjicere* cap. 25. ſect. 17. hujus libri, & lib. 6. cap. 6. ſect. 1.

6. *Quam* βάλανον *μυρεψικὴν*] Sic repoſui ex MSS. Mediceis. In I. & IV. eſt, *quam balanon* ΥΡΕΨΙΚΗΝ; in reliquis, *quam balano* ΜΥΡΙΦΙΚΕΝ (in VII. ΜΥΡΕΨΙΚΕΝ). Lindenius leg. *quam μυροβάλανον*; ut habet in margine Conſtantini Editio. In aliis Editionibus habetur: *quam balanon Graeci &c.* ſed in quibusdam, *βάλανον* Graecis litteris.

7. *Concoctioni ventris*] Vox *ventris* videtur gloſſema eſſe. Nam Celſus *concoctionem* ſimpliciter adhibet, ut ex uno capite 9. lib. 1. ſatis apparet.

8. *Ex his: opopanacis*] Alii leg. *ex hyſſopi, panacis:* quem errorem veteres quidam Codices pepererunt, in quibus tres priores litterae vocis *opopanacis* voci praecedenti *his* adhaeſerunt. Igitur in ſex Codicibus Mediceis habetur: *ex hyſopo panacis.* Ego ſecutus ſum Codicem vetuſtiorem & Lindenii Editionem. Proxima vox *ſtyracis* abeſt ab ea Editione.

9. *Vitulini*] Linden. *aut vitulini.*

10. *A renibus, viſci*] Ita legit Lindenius; & ita eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Al. *a renibus ſicci*; ut in MSS. habetur.

11. *Haec autem eadem*] Lindenius omittit *eadem*; deinde leg. *levat*, & *emollit*, & *calefacit.*

12. *Ad idem*] Id eſt, ad dolorem levandum &c. Nam Lindenio aſſentior, qui cum legeretur, *Ad idem latus*, ſuſtulit vocem *latus*. Proxima tamen verba ita lego ex veterum librorum fide: *Andreae quoque malagma eſt;* quae verba idem Lindenius ita mutat: *valet Andreae quoque malagma.*

humorem educit, pus maturat, ubi id maturum eſt, cutem rumpit, & ad cicatricem perducit. Prodeſt impoſitum minutis majoribusque abſceſſibus: item articulis, ideoque & coxis [13], & pedibus dolentibus: item [14], ſi quid in corpore colliſum eſt, reficit; praecordia quoque dura & inflata emollit: oſſa extrahit: ad omnia denique valet, quae adjuvare calor poteſt. Id habet cerae p. *X.* XI. [15] viſci, ſycamini, quam alias ſycomorum vocant [16], lacrimae, ſingulorum p. *X.* I. [17] piperis & rotundi, & longi, ammoniaci thymiamatis, bdellii, iridis Illyricae, cardamomi, amomi [18], xylobalſami, thuris maſculi, myrrhae, reſinae aridae, ſingulorum p. *X.* X. pyrethri, cocci Gnidii, ſpumae nitri, ſalis Ammoniaci, ariſtolochiae [19] Creticae, radicis ex cucumere agreſti [20], reſinae terebinthinae liquidae, ſingulorum p. *X.* XX. quibus adjicitur unguenti irini, quantum ſatis eſt ad ea mollienda, atque cogenda.

8. Praecipuum vero eſt ad reſolvenda, quae adſtricta ſunt, mollienda, quae dura ſunt, digerenda, quae coëunt, id, quod ad Polyarchum auctorem refertur. Habet junci quadrati, cardamomi, thuris fuliginis, amomi, cerae, reſinae liquidae pares portiones.

9. Aliud ad eadem Nilei: crocomagmatis [21], quod quaſi recremen-tum

13. *Ideoque & coxis*] Lindenius omittit *ideoque*.

14. *Item*] Fortaſſe, *idem*.

15. *P. X. XI.*] Ita Lindenius aliique, Editionem Caeſarii ſecuti. In Editionibus vetuſtioribus, & in MSS. Mediceis eſt *p. X. I.* quod mendoſum videtur. Fortaſſe tollenda eſt denarii nota, & legendum *p. I.*

16. *Quam alias ſycomorum vocant*] Haec explicatio fortaſſe Celſi non eſt, qui rem ſatis jam declaravit in lib. 3. cap. 18. In Codicibus Mediceis ſcribitur *ſycamorum* per *a*.

17. *P. X. I.*] Aldina Edit. *p. XI.*

18. *Cardamomi, amomi*] Lindenius omittit *amomi*; quae vox habetur in cunctis Mediceis Codicibus. Duo Andreae malagmata ex Aſclepiade deſcribit Galenus lib. 10. de C. M. S. L. cap. 2. Vtrumque amomum habet; alterum, quod magis convenit cum hoc, quod Celſus proponit, & cardamomum. Variantes tamen Aſclepiadis Codices idem Galenus reperit; in aliis enim & cardamomum & amomum & xylobalſamum omiſſa fuerant.

19. *Ariſtolochiae*] Lindenius habet, *radicis ariſtolochiae*. Sed *radicis* abeſt ab omnibus noſtris Codicibus, neque legitur apud Galenum l. c.

20. *Radicis ex cucumere agreſti*] Linden. *cucumeris agreſtis radicis*.

21. *Crocomagmatis*] Ante Egnatium legebatur, *croci magmatis*. Et ſane in Mediceo I. eſt, *crocimagmatis*. Codices tamen plerique Egnatii lectionem comprobare videntur, quamvis mendo non careant: ſiquidem habent, *croco malagmatis*. Sed rurſus & ſect. 16. hujus capitis, & lib. 6. cap. 6. ſect. 25. Codex Mediceus primus habet, *crocimagmatis*, ceteri ſex, ut olim vulgo legebatur, *croci magmatis*. Eodemque lib. 6. cap. 6. ſect. 32. primus, *crocimagmatae*; Codices alii, *croci magmate*: ut omnino *croci magma* ſcribendum eſſe per voces duas, alicui videri poſſit; quemadmodum *myrobalani magma* habetur lib. 6. cap. 5. Nec deſunt exempla iſtius ſcriptionis; ſiquidem Marcellus Empiricus, qualiſcumque ejus auctoritas ſit, cap. 8. dixit: *magmatis croci X. XII.* Vox *crocomagma* occurrit in Plinii lib. 21. cap. 20. *Faex quoque expreſſi* (croci) *unguento crocino, quod crocomagma appellant* &c. niſi forte Graecis litteris ſcribenda eſt. In Scribonio autem invenitur ſecundo & tertio caſu: Compoſit. 5. *crocomagmatis pondo ſextans*; Compoſit. 259. *admiſſo crocomagmate.* Atque ego ab iis libenter ſto, qui apud Celſum quoque leg *crocomagma*. Credibile enim eſt, Latinos & medicamentum & vocabulum a Graecis ſumpſiſſe.

tum ejus eſt [22], p. X. IV. ammoniaci thymiamatis, cerae, ſingulorum p. X. XX. ex quibus [23] duo priora ex aceto teruntur, cera cum roſa liquatur, & tum omnia junguntur.

10. Proprie etiam dura emollit [24] id, quod Moſchi eſſe dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis p. =. [25] cerae, ammoniaci thymiamatis trientes, picis aridae p. II. [26] aceti heminas tres.

11. Fertur etiam ad dirigenda, quae coëunt, ſub auctore Medio [27], quod habet cerae p. =. [28] panacis p. X. S. [29] ſquamae aeris, aluminis rotundi, item ſciſſilis, ſingulorum p. X. I. [30] plumbi combuſti p. X. I. S.

12. Ad eadem Panthemus utebatur, calcis p. S. [31] ſinapis contriti, item foeni Graeci, aluminis, ſingulorum p. I. ſevi bubuli p. II. S. [32]

13. 14. Ad ſtrumam multa malagmata invenio. Credo autem, quo pejus id malum eſt, minusque facile diſcutitur, eo plura eſſe tentata; quae in perſonis varie reſponderunt. Andreas auctor eſt, ut haec misceantur: urticae ſeminis p. X. I. piperis rotundi, bdellii, galbani, ammoniaci thymiamatis, reſinae aridae, ſingulorum p. X. IV. reſinae liquidae, cerae, pyrethri, piperis longi, lactucae marinae ſeminis, ſulphuris ignem non experti, quod ἄπυρον vocatur [33], faecis aridae aceti, ſpumae nitri, ſalis Ammoniaci, ſinapis, cardamomi, radicis ex cucu-

22. *Quod quaſi recrementum ejus eſt*] Hanc interpretationem Rhodius ex margine irrepſiſſe exiſtimat; nec falli videtur. Erit fortaſſe tamen, qui cenſeat, haec verba, quae in omnibus MSS. reperiuntur, commodius retineri posſe, ſi ſupra legatur, *croci magmatis*.

23. *P.* ⋇. *XX. ex quibus.*] In Edit. Lindenii, *p.* ⋇. *XXX. ex quibus.* In Cod. Mediceo I. *p.* ⋇. *XX. quibus.*

24. *Emollit*] Ita ex Cod. Mediceo I. Al. *mollit.*

25. *P.* =.] Pondo ſextantem; id eſt, duas uncias. Sic interpretanda eſt ex Voluſio Macciano & Rhodio de Ponderibus & Menſ. &c. nota haec, = quae multis locis occurrit, ut in Cod. Mediceo I. exaratur, vel Z. ut in aliis Codicibus & in Editionibus priſcis. Huic notae ſaepe praemittitur denarii nota, ut poſtea apparebit; & ſignificatur denarii ſextans, de quo in capite ſuperiori. Caeſarii autem Editio, ubi in vetuſtioribus eſt, *p.* Z. habet alias, *p.* 3. (quod a Ruellio, quem fere Lindenius aliique ſequuntur, redditur per *p.* ⋇. *III.*) alias vero, *p.* ⋇. *II.* alias, *p.* 2. Quod cum ad multa loca pertineat, ſemel hic diſerte adſcribendum fuit.

26. *P. II.*] Lindenius aliique, Aldinam Editionem ſecuti, addunt denarii notam.

27. *Medio*] Ita ex MSS. atque ita Almeloveenius legendum conjecerat in Scholiis. Vulgo, *Medo.*

28. *P.* =.] Caeſarius, *p.* 3. Lindenius, aliique quidam, *p.* ⋇. *III.*

29. *P.* ⋇. *S.*] Al. *p. S.*

30. *P.* ⋇. *I.*] Al. *p. I.* deinde, *p. I. S.* pro *p.* ⋇. *I. S.* Sed utrovis modo legatur, aliquid in hoc malagmate deſiderari videtur, vel ſebum, vel oleum, vel alius non pinguis humor.

31. *P. S.*] Al. *p.* ⋇. *ſemis;* deinde, *p.* ⋇ *I.* pro *p. I.*

32. *P. II. S.*] Alii leg. *p.* ⋇. *II. & ſemis.* In Codicibus Mediceis eſt: *p. II. S. In alio ſemel.* Sed tres voces, *in alio ſemel*, quibus ſignificatur, pro *S.* in alio exemplari eſſe, *ſemel*, in Cod. IV. expunguntur.

33. *Quod ἄπυρον vocatur*] Lindenius addit, *pares portiones;* & ea, quae ſequuntur, in compoſitionem aliam confert hoc modo: 14. *Hoc autem Miconis eſt: faecis aridae, aceti &c.*

cucumere ſilveſtri 34, reſinae, ſingulorum p. *X.* VIII. 35 quae ex leni vino contunduntur.

15. Expeditius ad idem fit, quod habet viſci ſeminis, ſtercoris 36, reſinae, ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo eſt ſulphuris p. *X.* I. lapidis, quem πυρίτην vocant, p. *X.* IV. cumini acetabulum. Item in quo eſt lapidis ejusdem pars una, ſulphuris duae partes, reſinae terebinthinae partes tres.

16. Arabis autem cujusdam eſt ad ſtrumam, & orientia tubercula 37, quae φύματα vocantur, quod haec digerit. Habet myrrhae, ſalis Ammoniaci, thuris, reſinae & liquidae & aridae, crocomagmatis, cerae, ſingulorum p. *X.* I. lapidis ejus, quem πυρίτην vocant, p. *X.* IV. quibus quidam adjiciunt ſulphuris p. *X.* II. 38

17. Eſt etiam proficiens in ſtruma, & in iis tuberibus, quae difficiliter 39 concoquuntur, & in iis, quae καρκινώδη vocantur, quod ex his conſtat; ſulphuris p. *X.* II. nitri p. *X.* IV. myrrhae p. *X.* VI. fuliginis thuris p. s. ſalis 40 Ammoniaci p. =. 41 cerae p. I.

18. Protarchus autem ad παρωτίδας, eaque 42 tubercula, quae μελικήρια 43, id eſt, favi, vel φύματα nominantur, item mala ulcera, pumicis,

34. *Ex cucumere ſilveſtri*] Lindenius & alii quidam, *cucumeris ſilveſtris.*

35. *Reſinae, ſingulorum p. X. VIII.*] Cum in hac compoſitione jam ſit *reſina arida*, & *reſina liquida*, vox *reſinae* videtur hic ſtare non poſſe, niſi fortaſſe cum aliquo adjuncto. Pro *p. X. VIII.* Aldina Edit. habet, *p. X. V.* Stephan. *p. X. VII* Linden. *p. X. IV.*

36. *Viſci ſeminis, ſtercoris*] Ita Conſtantinus invenit in quodam Codice, a quo minimum abeſt Mediceus I. in quo, pro *ſeminis*, eſt, *ſemini.* Reliqui ſex habent, *ſimini.* In Edit. I. & in duabus vetuſtiſſimis ann. 1493. 1497. & in Juntina atque Aldina quoque eſt, *ſemeni.* Videtur ſub corrupta hac voce latere adjunctum vocis proximae, *ſtercoris*; fortaſſe, *columbini.* Nam *felini*, quod, pro *ſeminis*, Caeſariana & Editiones omnes Caeſariana poſteriores habent, mihi non probatur; cum ob alias rationes, tum etiam quia Facciolatus in Animadverſionibus in Danetii Lexicon ſcribit, alium Latinum Scriptorem non ſuccurrere, qui vocem iſtam uſurpaverit. Caeſarius ipſe, quamvis ita edidit, probare non videtur; cum adnotet; fortaſſe legendum eſſe, *caprini*, vel *bovilli.* Celſus *caprini* quidem ſtercoris meminit cap. 27. ſect. 8. hujus libri; *lacerti* ſtercoris, inter ea, quae purgant, cap. 5. ejusdem *lacerti*, & *columbae*, & *palumbi*, & *hirundinis*, & *ovilli*, inter ea, quae adurunt, cap. 8. *columbae* inter ea, quae evocant, & educunt, cap. 12. ſtercoris *felini*, aut *bovilli*, numquam meminit.

37. *Orientia tubercula, quae φύματα vocantur*] Orientia tubercula ea, quae φύματα vocantur. Sed fortaſſe de omni tuberculorum genere Celſus loquitur; & tres voces, *quae φύματα vocantur*, ſunt ab aliquo interprete. Vide infra adnotat. 15.

38. *P. X. II.*] Al. *p. II.*

39. *Difficiliter*] Linden. *difficulter.*

40. *P. s. ſalis*] Ita in Editionibus priſcis. Al. leg. *p. X. ſemis, ſalis.* In Codice Medic. I. eſt, *p. e. ſalis*, & ſupra *e*, a Palavicino, *X.*

41. *P. =.*] Caeſarius, *p.* 3 Al. *p. X. III.* Deinde, pro *p. I.* alii cum Caeſario, *p. X. I.*

42. *Eaque*] Lindenius leg. *atque.*

43. *Μελικήρια*] In MSS. Mediceis atque in Editionibus vetuſtioribus eſt, *melicera.* Ego Aldinam ſequor. Caeſarius, Gryphius, Pantinus, Conſtantinus, & Ronſſeus leg. *meliceriae*; Stephanus, & Lindenius, μελικηρίδες. Celſus vitium illud intelligit, quod κήριον a Graecis appellari ſcribit cap. 28. ſect. 13. hujus libri: ubi etiam

micis, refinae pineae liquidae, thuris fuliginis, fpumae nitri, iridis, fingulorum p. *X*. VIII. cum cerae p. *X*. IX. mifcebat, hisque olei cyathum & dimidium adjiciebat.

19. At adverfus panem [44], tum primum orientem, quod φύγεθλον Graeci vocant, & omne tuberculum, quod φῦμα nominatur [45], mifcetur ochra, quae Attice nominatur, cum duabus partibus fimilae, hisque, dum contunduntur [46], fubinde mel inftillatur, donec malagmatis craffitudo fit.

20. Difcutit etiam omne tuberculum, quod φῦμα vocatur, id, quod habet calcis, nitri fpumae, piperis rotundi, fingulorum p. *X*. I. galbani p. *X*. II. falis p. *X*. IV. quae excipiuntur cerato ex rofa facto.

21. Supprimitque [47] omne, quod abfcedit, id, in quo eft galbani, fabae freffae, fingulorum p. *X*. I. myrrhae, thuris, ex radice capparis corticis, fingulorum p. *X*. IV. Satisque [48] omnia abfcedentia digerit murex combuftus, & bene contritus, aceto fubinde adjecto.

22. At fi fatis fanguis fubit [49], recte imponitur, quod adverfus phy-

etiam hunc, de quo loquimur, locum indicat his verbis: *emplaftra ac malagmata materiam educentia, aut quae proprie huc pertinentia fupra pofui.* Si igitur hoc malagma proprie eo pertinet, ex loco illo fortaffe hic, pro μελικήρια, legendum eft, κηρία. Ita haec ulcera appellant Dioscorides & Plinius multis in locis. Aëtius tamen Tetrab. 2. ferm. 2. cap. 68. & ferm. 4. cap. 15. etiam μελικηρίδες nominari tradit. Verba autem, *id eft favi*, quae proxime fequuntur, fortaffe addita funt ab interprete aliquo. In eamdem fufpicionem cadunt illa quoque, *vel φύματα.* Nifi forte legendum eft, *eaque, quae φύματα.*

44. *Panem*] Ita in Codicibus Mediceis I. II. III. & VII. In tribus reliquis, ut in libris impreffis, eft, *panum.* Vide adnotationem 98. ad cap. 28. fect. 10. hujus libri.

45. *Omne tuberculum, quod φῦμα nominatur*] Φῦμα apud Hippocratem tuberculum omne fignificat: apud Celfum vero, quoddam genus duntaxat; ut eft in cap, 28. fect. 9. hujus libri. Senfus igitur eft: omne tuberculum ex iis, quae φύματα nominantur. Ego tamen per eas voces, *omne tuberculum*, omnia in univerfum tubercula Celfum fignificaffe exiftimo; neque ejus effe voces illas, *quod φῦμα nominatur*, ut neque illas, *quod φῦμα vocatur*, fequenti fectione. Maximum argumentum peto ex cap. 28. fect. 8. hujus libri, ubi loquitur de furunculo, quem *tuberculum &c.* effe docet: *Proprium*, inquit, *ejus medicamentum galbanum eft: fed alia quoque fupra comprehenfa funt*; hoc fcilicet capite, atque haec medicamenta, quae ad omne tuberculum proponuntur. Nam nec ullibi medicamenta habet furunculi propria; neque communia omnium tuberculorum alibi, quam hoc capite. Cum igitur φῦμα non poffit apud Celfum de toto genere, aut hic de fpecie tantum intelligi; apparet, quid judicandum fit de iis vocibus, *quod φῦμα nominatur.*

46. *Hisque, dum cantunduntur*] Ita Lindenius. Alii leg. *hisque contunditur.* In margine Editionis Conftantinianae ita habetur: *hisque cum tunduntur.* In Editione Stephani, *iisque contunduntur*, ut in Codice quoque Mediceo I. fed in hoc, *hisque.* Ego fto a Lindenio, quod etiam in malagmate ultimo habeatur: *quibus dum contunduntur &c.* Si quis tamen, pro *dum*, legere malit, *cum*, non repugnabo.

47. *Supprimitque*] Lindenius, *Supprimit quoque.*

48. *Satisque*] Hoc medicamentum malagmatis fpeciem vix habet.

49. *Si fatis fanguis fubit*] Huic compofitioni in Editione Lindenii praemittitur titulus, *Ad fanguinem fupprimendum*; in aliis libris, *Ad fanguinem fupprimendum, & phymata.* Si haec eft fententia loci hujus, *fubit* eft pro *fubiit*, antiquo fcribendi more: neque neceffaria eft Conftantini emendatio, quam Lindenius recepit: *fi plus fatis fanguis fubit.* Sic in lib. 2. cap. 15. cum

phymata quoque poteſt. Conſtat ex his: bdellii, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinae & aridae & liquidae pineae, item ex lentiſco 50, thuris, iridis, ſingulorum p. *X.* II.

23. Καρκινώδη vero phymata 51 commode his leniuntur: galbani, viſci, ammoniaci, reſinae terebinthinae, ſingulorum p. *X.* I. ſevi taurini p. s. 52 faecis combuſtae quam maxima portione, dum id ſiccius non faciat, quam eſſe malagma oportet.

24. Quod ſi facie contuſa livor ſubcruentus eſt, haec compoſitio nocte & die impoſita tollit. Ariſtolochiae, thapſiae, ſingulorum p. *X.* II. bdellii, ſtyracis, ammoniaci thymiamatis, galbani, reſinae aridae, & ex lentiſco liquidae, thuris maſculi, iridis Illyricae, cerae, ſingulorum p. *X.* IV. Idem 53 faba quoque impoſita proficit.

25. Sunt etiam quaedam malagmata, quae ςομωτικά 54 Graeci vocant, quo-

cum aqua cutem ſubit habet Cod. Medic. I. ubi alii, *ſubiit.* Verum *ſubiit* pro *effluxit*, durum, atque, ut opinor, ſine exemplo eſt. Neque vero intelligere ſatis queo, cur ſanguinis profuſionis mentio fiat inter ea, quae ad tubercula atque omnes abſceſſus digerendos proponuntur; nec, quomodo, quae ad digerendum valent, ad ſanguinem ſupprimendum item valere poſſint; praeſertim cum in hac compoſitione, praeter thus, aliud non ſit ex iis, quae ſanguinem ſupprimere dicta ſunt cap. I. Ronſſeus exiſtimat, Celſum loqui de ſanguine, qui in ſugillatione ſub cute coit; quod aptius certe hic caderet, eaque ratione verbum *ſubeo* a propria ſignificatione non diſcederet. Ita loco ſupra citato dicitur: *aqua cutem ſubiit.* Hic tamen, niſi aliis quibusdam vocibus circumſcribatur verbum hoc, quamvis *ſatis*, quod ſenſui officit, vel expellatur, ut in Edit. Caeſarii an. 1538. vel mutetur in *cutem*; tamen forma loquendi coacta nimis & obſcura eſt. Celſus infra ſect. 24. hac forma utitur: *Si facie contuſa livor ſubcruentus eſt.* Omnino locus hic recte ſe habere non videtur. Adverbium *ſatis* errore omiſſum puto in allata Caeſarii Editione, cum ſit in Editione ejusdem Caeſarii an. 1528.

50. *Et liquidae pineae, item ex lentisco*] I. e. liquidae & pineae & ex lentisco. Sic autem legendum ex MSS. mutata interpunctione. Ita habent: *& liquidae pineae. Item ex lentisco &c.* In Medic. I. pro *ex lentisco thuris*, eſt, *ex lectis coturis.* Vulgo legitur: *& liquidae pineae; item ex lentisci:* ſed perperam. Reſina liquida ex lentisco memoratur etiam infra, ſectione 24.

51. *Καρκινώδη vero phymata*] Ita ex Codicibus Mediceis: ſed in his eſt *Carcinode*, litteris Latinis. In IV. ſupra vocem *phymata* ponitur particula *et*, ſcribiturque, ut in II. & V. non *Carcinode*, ſed *Carcinodae* cum diphthongo. Vnde vulgo, *Carcinodae* (Ald. Edit. καρκινῶδαι) *vero & phymata* (eadem Edit. φύματα). Pro *Carcinodae*, Lindenius repoſuit, *Carcinomata.* Sed Καρκινώδη vox adjectiva eſt, ut ſupra ſect. 17. *in iis* (tuberibus) *quae καρκινώδη vocantur.* Hic vero *tubercula* ex praecedentibus ſubaudiri videtur; & *phymata* fortaſſe irrepſit ex gloſſemate. Suſpicor igitur, Celſum ita ſcripſiſſe: *Καρκινώδη vero commode his leniuntur.* Qui vero inter *καρκινώδη* & *phymata*, particulam *&* poſuerunt, vim verbi *leniuntur* intellexiſſe non videntur. Conſideranti verba illa cap. 28. ſect. 2. hujus lib. *lenia medicamenta, quae quaſi blandiantur*, facile apparebit, *καρκινώδη leniuntur* recte dici; *phymata leniuntur*, non item.

52. *P. s.*] Al. *p.* ✱. *s.*

53. *Idem &c.*] Alii cum Caeſario leg. *Item*; quod adverbium ſequens particula *quoque* non patitur: Lindenius, *Eidem.* In MSS. Mediceis & in Codd. vetuſtioribus eſt, *Idem.* Aliquis fortaſſe malit, *Ad idem.* Mihi hoc inciſum ſuſpectum eſt, cum propter duriorem dicendi modum, tum quia, non malagma, ſed ne compoſitum quidem medicamentum exhibet.

54. *Στομωτικά*] Alii leg. *ſtomachiea*, ut eſt in Medic. I. & aliis quibusdam Codicibus; al. ςομωτικά, ut eſt, ſed litteris Latinis, in III. & VI. In II. legitur, *thomatica.* Apparet legendum eſſe, ςομωτικά; & ſic ego repoſui. Lin-

quoniam aperiendi vim habent. Quale eſt, quod ex his conſtat: piperis longi, ſpumae nitri, ſingulorum p. *X.* II. eryſimi p. *X.* IV. quae cum melle miſcentur. Idoneaque etiam ſtrumae aperiendae ſunt. Ejus generis, vehementiusque ex his eſt id, quod [55] habet calcis p. *X.* IV. piperis grana ſex, nitri, cerae, ſingulorum p. *X.* x. mellis p. =. [56] olei heminam.

26. Miconis [57] quoque eſt, quod reſolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulphur, nitrum, pumicem, paribus portionibus [59]; quibus tantum picis, & cerae adjicitur, ut fiat cerati craſſitudo.

27. Ad oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his: ſulphuris p. *X.* I. reſinae terebinthinae, nitri ſpumae, & ex ſcilla partis interioris, plumbi eloti, ſingulorum p. *X.* II. thuris fuliginis p. *X.* VIII. ficus aridae [59] quam pinguiſſimae, ſevi taurini, ſingulorum p. *X.* VIII. cerae p. *X.* VI. ſeſami fricti acetabulum.

28. Maximeque nervis [61] & articulis malagma convenit. Igitur Euthyclei eſt, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad veſicae [62], & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας Graeci nominant, quod habet fuliginis thuris acetabulum, reſinae tantumdem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam, ammoniaci, bdellii, ſingulorum p. =-. cerae p. s. [63] Ad eosdem digitos: iridis [64], ammoniaci, galbani, nitri,

Lindenius habet, ἀναστομωτικά; ſecutus eſt autem Conſtantinum, qui ita reponendum adnotaverat, pro στομάτικα.

55. *Id, quod*] Lindenius omittit *id.* Infra, pro *p. X. X.* in aliquibus Codicibus eſt, *p. X. XII.*

56. *P.* =.] Caeſarius, *p.* 3. al. *p. X. III.*

57. *Miconis*] Aldina & vetuſtiores Edd. *Niconis;* ut eſt in quibusdam MSS. Caeſarius ſuſpicatur legendum, *Myctionis*, ex Plinio. Sed Plinii quoque Codices aliqui lib. 20. cap. 23. habent, *Miccon*, alii, *Mycon;* ut adnotat Harduinus; qui tamen legit, *Micton.*

58. *Paribus portionibus*] Hic modus adeo familiaris eſt Celſo, ut mirer, Lindenium contra priores Editiones, cum quibus conſentiunt Codd. Medicei, maluiſſe, *pari pondere;* & ſect. 29. *per pondus*, pro *pares portiones*, ut iidem veteres libri habent.

59. *Ficus aridae*] Ante haec verba Codices Medicei habent, *in alio exemplari frans:* quae verba in IV. expunguntur; in I. ſic a Palavicino mutantur, ut legatur, *in alio exemplari ſtat;* ſed ſupra ſcribitur, *gloſa eſt*

60. *P. X. XII.*] Ita Lindenii Edit. & Codices Medicei reliqui. Primus habet, ut Editiones vetuſtae, *p. X. XI.*

61. *Maximeque nervis &c.*] Maxime autem nervis & articulis utilia malagmata ſunt. Alii omnes periodo ſuperiori addunt membrum hoc, ut ſententia ſit: Ariſtogenis malagma maxime convenit nervis & articulis. Quin etiam Lindenius ad ſenſum expediendum voci *malagma* addit *hoc;* & alia item mutat. Totum hunc locum ita legit: *maximeque nervis & articulis malagma hoc convenit.*

Euthyclei quod eſt, & ad articulos &c. Graeci nominant, conveniens, habet &c. Alii quoque legunt, *& ad articulos.* Cod. Medic. I. non habet particulam *&.*

62. *Et ad veſicae*] Fortaſſe legendum, *etiam veſicae*, vel *& ad veſicam.* Mihi tamen haec tria verba ſuſpecta ſunt; atque alia quoque fortaſſe ex margine irrepſerunt. Rectius, ut arbitror, legeretur: *Igitur Euthyclei eſt ad omnem dolorem* (ſubaudi ex membro praecedenti, *nervorum & articulorum*) *& ad recenti cicatrice contractos articulos &c.*

63. *Singulorum p.* =-. *cerae p. s.*] In MSS. Medi-

tri, ſingulorum p. *X*. XIV. reſinae liquidae p. *X*. VI. cerae p. *X*. XVI.

29. Ad dolores articulorum [65] Soſagorae: plumbi combuſti, papaveris lacrimae, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſevi, reſinae, cerae pares portiones.

30. Chryſippi [66]: reſinae liquidae, ſandarachae, piperis, ſingulorum p. *X*. XII. quibus cerae paululum adjicitur.

31. Cteſiphontis: cerae Creticae, reſinæ terebinthinae, nitri quam ruberrimi, ſingulorum p. s. [67] olei cyathi tres. Sed id nitrum ante per triduum, inſtillata aqua, teritur, & cum ſextario ejus incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Poteſt [68] vero ea compoſitio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemque coitum humoris emolliendum.

32. Ad articulos, fici quoque aridi [69] partem nepetae miſtam; vel uvam taminiam ſine ſeminibus cum pulegio recte aliquis imponit.

33. Eadem podagrae praeſidio ſunt [70]. Sed ad eam fit Ariſtonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, caſiae, chamaeleontis, junci rotundi, ſingulorum p. *X*. VIII. ſevi caprini ex irino liquati p. *X*. XX. iridis p. *X*. I. quae in aceto quam acerrimo jacere per XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresque omnes diſcutit.

34. At Theoxenus ad pedum dolores, ſevi a renibus partem tertiam, ſalis partes duas miſcebat, hisque membranulam illitam imponebat; tum ſuperinjiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

35. At Numenius podagram, ceterosque articulos induratos hoc mollie-

Mediceis habetur, *p.* ✕. *III. ſing. p. z.* (in I. *p.* ☰.) *cerae* (in al. *caera*) *p. s.* Sed *p.* ✕. *III.* expungitur in IV. In Editionibus vetuſtioribus, *ſingulorum p. z. caerae p. ſemis*; in Aldina, *ſingulorum p* ✕. *III. cerae p. ſemis*; in Caeſariana, *ſingulorum p.* 3. *caerae p.* ✕. *ſemis*; in aliis, *ſingulorum p.* ✕. 3. (vel *III.*) *caerae p.* ✕ *ſemis*; in Linden. *ſingulorum p.* ✕. *caerae p.* ✕. *ſemis.*

64. *Ad eosdem digitos: iridis &c.*] Lego, *Ad eosdem: iridis*; & ſubaudio, *articulos.* Nam *digitos* irrepſit, opinor, in contextum a malo interprete. Niſi forte haec vox ſub mendo nomen continet auctoris, cujus haec compoſitio eſt. In MSS. Mediceis, excepto primo, in quo, ut alio loco dixi, ſine ejusmodi ſectionibus continens ſcriptura eſt, ex tribus verbis, *Ad eosdem digitos*, titulus conficitur hoc modo:

Ad eosdem digitos.

Hyridis &c. Vulgo legitur: *Aliud item fit, quod habet iridis*; quae videntur addita ex ingenio.

65. *Ad dolores articulorum*] Verba haec fortaſſe margini adſcripta fuerant, unde in contextum immigrarunt.

66. *Chryſippi*] Lindenius, *Eſt & Chryſippi.*

67. *P. s.*] Al. *p.* ✕. *ſemis*; male.

68. *Poteſt*] Sic lib. 6. cap. 6. ſect. 28. collyrium, *quod Hieracis nominatur, ad aspritudinem poteſt*; & alibi quoque. Lindenius leg. *Prodeſt.*

69. *Ad articulos, fici quoque aridi &c.*] Conſtructio haec, *imponere ad articulos* mihi non probatur. Itaque ſuſpicor duas voces, *Ad articulos*, ex gloſſemate additas eſſe. Quid ſi tota periodus inſititia eſt? Certe duo haec medicamenta vix pertinere videntur ad id genus compoſitionum, quod hic Celſus perſequitur. Lindenius leg. *aridae.* In Codicibus tamen Mediceis eſt, *aridi.*

70. *Praeſidio ſunt*] In MSS. Mediceis, *praeſidia ſunt*; quod minus placet. Palavicinus correxit, *praeſidio*; & ita legitur in libris vulgatis.

liebat: abrotoni, rosae aridae, papaveris lacrimae, singulorum p. X. III. resinae terebinthinae p. X. IV. thuris, spumae nitri, singulorum p. X. VIII. iridis, aristolochiae, singulorum p. X. XII. cerae p. III. [71] quibus adjicitur cedri [72] cyathus unus, olei laurei cyathi tres, olei acerbi sextarius.

36. Si quando autem in articulis callus increvit, Dexius docuit imponere, calcis p. X. IV. cerussae p. X. VIII. resinae pineae p. X. XX. piperis grana XXX. cerae p. =. [73] quibus, dum contunduntur, hemina vini lenis instillatur.

XIX. Ex emplastris autem nulla majorem usum praestant, quam quae cruentis protinus vulneribus injiciuntur: ἔναιμα Graeci vocant. Haec enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius [74] quoque impetum minuunt: tum glutinant vulnera, quae id patiuntur [75], cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus; ideoque ἀλίπαινη [76] nominantur.

1. Optimum ex his est, quod Barbarum vocatur. Habet [77] aeruginis rasae p. X. XII. spumae argenti p. X. XX. aluminis, picis aridae, resinae pineae aridae, singulorum p. X. I. quibus adjiciuntur olei & aceti singulae heminae [78].

2. Alterum ad idem, quod Coacon [79] vocant, habet spumae argenti p. X. C. [80] resinae aridae tantumdem: sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere talis

71. *P. III.*] Alii apponunt denarii notam.

72. *Cedri*] Pro cedria; ut rosa pro oleo rosaceo, cyprus pro cyprino. Lindenius leg. *cedriae*, quemadmodum Constantinus habet in margine: deinde, ut Caesarius aliique, *laurini*, pro *laurei*, quod est in Editionibus vetustioribus & in MSS. Mediceis, exceptis III. & VI. in quibus, *lauri*. Laureum oleum saepius habetur lib. 6. cap. 7. & apud Plinium lib. 20. cap. 13.

73. *P. =.*] Al. cum Caesario, *p.* Ӿ. *II.*

74. *Atque illius*] Lindenius, *atque tum illius*: deinde, *& glutinant*, pro *tum glutinant*.

75. *Quae id patiuntur*] Non omnia enim vulnera glutinari possunt; ut ex cap. 26. sect. 23. & 27. intelligitur. Ex quo apparet, Lindenium perperam legere: *quae id non patiuntur*. Idem Lindenius proximae voci, *cicatricem*, praemittit *&*.

76. Ἀλίπαινη] In Codicibus MSS. & in Editionibus antiquis habetur, *alipene*; in quibusdam, *alipenae*. Ego hanc vocem Graecis litteris scripsi, Egnatium secutus: sed ille, ἀλιπένη per ε; ego, ἀλίπαινη per αι, ut sit a λιπαίνω. Constantinus mallet, ἀλίπαινα. Stephanus leg. ἀλιπῆ; Lindenius ex Pantini conjectura, ἀλίπαντα, & addit, *a Graecis*. Caesarius habet, *alipenae*; in margine autem, *aliparae*.

77. *Barbarum vocatur. Habet &c.*] Lindenius leg. *Barbarum nominatur. Habet enim &c.*

78. *Heminae*] Post hanc vocem in MSS. additur littera *K*; quae apud Graecos heminae nota est; sed hic vacat.

79. *Coacon*] Ita in MSS. quibusdam; quod & Caesario probatur. Sed Graecis litteris scribendum videtur. Dictum est κωακὸν, ut & κωακαὶ προγνώσεις, fortasse a Coo insula; quemadmodum infra Ephesium emplastrum ab Epheso urbe, Alexandrinum ab Alexandria. Alii leg. χόακον, vel *choacon*. Constantinus mallet, κωακόν.

80. *P.* Ӿ. *C.*] Lindenius, *p.* Ӿ. *X.*

lis fit ex pice atque refina: at [81] ex bitumine nigerrimus; ex aerugine, aut aeris fquama, viridis; ex minio ruber; ex ceruffa albus.

3. Paucae admodum compofitiones funt, in quibus aliquid mifturae varietas novat. Ergo id quoque nigrum eft, quod βασιλικὸν nominatur. Habet panacis [82] p. X. I. galbani p. X. II. picis, & refinae, fingulorum p. X. x. olei dimidium cyathum.

4. At quod [83] perviride eft, fmaragdinum appellatur: in quo funt refinae pineae p. X. III. cerae p. X. I. [84]. aeruginis p. s. thuris fuliginis [85] p. =. olei tantumdem, aceti, quo [86] fuligo & aerugo in unum cogantur.

5. Eft etiam coloris fere rufi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet thuris p. X. I. refinae p. X. II. fquamae aeris p. X. IV. [87] fpumae argenti p. X. XX. cerae p. X. C. olei heminam.

6. Praeterea eft, quam παρακολλητικὴν [88] a glutinando vocant. Conftat ex his: bituminis, aluminis fciffilis, p. X. IV. fpumae argenti p. X. XL. olei [89] veteris hemina.

7. Praeterea funt quaedam generis ejusdem, quae, quia capitibus fractis maxime conveniunt, κεφαλικὰ a Graecis nominantur. Philotae compofitio habet terrae Eretriae, chalcitidis, fingulorum p. X. IV. myrrhae, aeris combufti, fingulorum p. X. x. ichthyocollae p. X. VI. [90]

81. *At*] Lindenius, *ut.*

82. *Panacis*] Idem, *opopanacis.*

83. *At quod*] Ita in vulgatis. In Mediceo I. aliisque MSS. *At quia.*

84. *Cerae p.* X. *I.*] Videtur legendum, *cerae p. I.*, fi quidem fequentes ponderum notae recte habent.

85. *Thuris fuliginis*] Pro *fuliginis*, Lindenius legit, *pollinis*; & deinde, *pollen*, pro *fuligo*: ut malebat Conftantinus, negans fmaragdinum fore, in quo effet thuris fuligo. Attamen advertendum, aeruginis, unde viridis color, multo majorem modum, quam fuliginis adhiberi. Omnino contra veteres Codices nihil mutare aufim. Apud Conftantinum autem, ut & apud Caefarium aliosque, variatur in ponderum notis. Habetur enim, *p.* X. *II.* pro *p.* =. & *aeruginis p.* X. *femis*, pro *aeruginis p. s.*

86. *Aceti, quo*] Aceti tantum, quo &c. Lindenius & alii cum Caefario leg. *& aceti, quo.*

87. *P.* X. *IV.*] Hic quoque alii Caefarium fequuntur, qui legit, *p.* X. *III.*

88. *Quam παρακολλητικὴν*] Ita Aldina: Editiones autem vetuftiores, *paracolleticam*, Latinis litteris ac terminatione. Alii cum Caefario leg. *quod παρακολλητικὸν*; quia fubauditur *emplaftrum*. Sed vide adnotat. 34. fect. 25. hujus cap. Ceterum haec vox formata ab aliquo videtur ex titulo, qui huic compofitioni praemittitur in quibusdam libris: *Colliticen* (vel *Colleticen*) *ad glutinandum.* Nam in textu Codices Medicei habent, ΠΑΓΙΤΟΥCΑΜ; primus, *pafifoycam*; quartus, *pafifoican.* Videndum aliis relinquo, num forte Celfus fcripferit, *quam παγιῦσαν*, a verbo παγιόω.

89. *P* X. *XL. olei &c.*] In MSS. Mediceis legitur: *p.* X. *XL. olei veteris heminam* (in I. *eminam*) Sed in IV fupra notam numeralem *XL.* pofita eft particula *&*, correctumque, *hemina.* Hinc in Editione I. & in aliis pervetuftis: *p. X. & olei hemina:* recepta videlicet in textum particula *&*, ejectaque nota *XL.* Egnatius repofuit, *p. X. XL.* fed particulam *&* retinuit. Lindenius aliique leg. *p. X. IIII. & olei hemina*, cum Caefario.

VI. 90 aeruginis rasae, aluminis rotundi, misy 91 crudi, aristolochiae, singulorum p. *X.* VIII. squamae aeris p. *X.* X. 92 thuris masculi p. *X.* II. cerae p. I. rosae, & olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur.

8. Aliud ad idem viride: aeris 93 combusti, squamae aeris, myrrhae, ichthyocollae, singulorum p. *X.* VI. misy crudi, aeruginis rasae, aristolochiae, aluminis rotundi, singulorum p. *X.* VIII. cerae p. *X.* I. 94 olei hemina, aceti quod satis sit.

9. Puri autem movendo non aliud melius, quam quod expeditissimum est: τετραφάρμακον 95 a Graecis nominatur. Habet pares portiones cerae, picis, resinae, sevi taurini; si id non est, vitulini.

10. Alterum ad idem, ἐννεαφάρμακον 96 nominatur; quod magis purgat. Constat ex novem rebus, cera, melle, sevo, resina, myrrha, rosa, medulla vel cervina vel vitulina vel bubula, oesypo 97, butyro: quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur.

11. Sunt autem quaedam emplastra, quibus utriusque rei facultas est: quae, si singula habenda sunt, meliora sunt 98; sed in copia rejicienda

90. *Singulorum p.* ✕. *X. ichthyocollae p.* ✕. *VI*] Plerique omnes omittunt, *singulorum*; sed libri vulgati ante Caesarium, itemque Codices MSS. habent eam vocem post *ichthyocollae*. Hinc suspicio oritur, tollendum esse *p.* ✕. *X.* quod fortasse ex varia lectione sequentis notae, *p* ✕. *VI.* huc insertum fuit; ut legatur: *aeris combusti, ichthyocollae singulorum p.* ✕. *VI.* Porro Codices alii, sicut Medic. I. habent, *p.* ✕. *VI.* alii, *p.* ✕. *XVI.*

91. *Misy*] Hoc nomen apud Celsum indeclinabile est; si quidem antiquis Codicibus standum est. Cur autem standum non sit? Attamen Caesarius aliique quidam *misyos* efferunt generandi casu; quod semel monuisse sufficiat.

92. *P.* ✕. *X.*] Caesarius & alii, *p.* ✕. *XX.* & postea, *cerae p.* ✕. *I.* pro *cerae p. I.*

93. *Aeris*] Lindenius praemittit, *Habet*; & in fine leg. *heminam*, pro *hemina.*

94. *P.* ✕. *I*] In multis MSS. numeri nota magis ad *L.* quam ad *I.* accedere videtur: ideoque fortasse legendum, *p.* ✕. *L.* Nisi quis denarii notam tollere malit, & legere *p. I.* Alii cum Caesario leg. *p.* ✕. *VI.* alii cum Pantino, *p.* ✕. *VII.*

95. Τετραφάρμακον] Lindenius praemittit particulam *&c.*

96. Ἐννεαφάρμακον] Al. *enneapharmacum* litteris Latinis; Cod. Medic. I. *ennepharmacum.*

97. *Oesypo*] Ita Lindenius ex Pantini conjectura; quam & ego probavi. Alii leg. *hyssopo.* In Cod. Medic. I. est, *ysopo.* In verbis proximis Lindenius omittit, *ipsorum.*

98. *Quae, si singula habenda sunt, meliora sunt &c.*] Hujus loci, in quo Codices MSS. nihil variant, haec sententia est: si copia deest, atque unum dumtaxat emplastrum habere licet, expedit ex hoc genere habere, quod simul & glutinandi & pus movendi facultatem habet: si copia est, hoc rejiciendum est, & prout opus est, vel illud adhibendum, quod glutinat tantum, vel illud, quod tantum pus movet. *Singula* significat *unica;* ut cap. 17. hujus libri sect. 1. *si qua singulis vel etiam paucis accommodata sunt;* & cap. 27. sect. 10. *Adversus quos satis proficit herba Vettonica, vel Cantabrica, vel centaurion . . . . singulae binaeve tritae, & cum vino potui datae.* Sic Cicero lib. 2. de Divinit. cap 2. *Id enim ipsum a Platone, philosophiaque didiceram, naturales esse quasdam conversiones rerum publicarum, ut eae tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a singulis.* Constantinus & Lindenius Celsi sententiam assecuti non sunt. Nam Constantinus ita habet in libri margine: *cui, si singu-*

cienda ſunt; iis potius adhibitis, quae proprie id, quod eo tempore opus eſt, conſequuntur. Exempli cauſa duo proponam. Eſt igitur ad vulnera Attalum; quod habet ſquamae aeris p. *X.* XVI. 99 thuris fuliginis 1 p. *X.* XV. ammoniaci tantumdem, reſinae terebinthinae liquidae p. *X.* XXV. ſevi taurini tantumdem, aceti heminas tres, olei ſextarium. At inter ea, quae fracto capiti accommodantur, habent quidam id, quod ad auctorem Judaeum refertur. Conſtat ex his: ſalis p. *X.* IV. ſquamae aeris rubri, aeris 2 combuſti, ſingulorum p. *X.* XII. ammoniaci thymiamatis, thuris fuliginis, reſinae aridae, ſingulorum p. *X.* XVI. 3 reſinae Colophoniacae, cerae, ſevi vitulini curati, ſingulorum p. *X.* XX. aceti ſesquicyatho 4, olei minus cyatho. τεθεραπευμένα Graeci appellant, quae curata vocant 5; cum ex ſevo puta omnes membranulae diligenter exemptae ſunt, ex alio medicamento 6.

12. Sunt etiam quaedam emplaſtra nobilia ad extrahendum; quae ipſa quoque ἐπισπαστικὰ nominantur: quale eſt, quod, quia lauri baccas habet, διὰ δαφνίδων appellatur. In eo eſt, reſinae terebinthinae p. *X.* X. nitri, cerae, picis aridae, baccarum lauri, ſingulorum p. *X.* XX. olei pau-

ſingula addenda ſunt, *meliora ſunt*; *alias deteriora*, *nec niſi cum utraque opus eſt*, *aut in ſingulis ſingulorum inopia*, *utenda venit. Sed in copia &c.* Vnde multa ſumpſit Lindenius, & ita edidit: *quae*, *niſi ſingula habenda ſit*, *meliora ſunt*; *alias deteriora*, *nec niſi cum utraque opus eſt*, *aut in ſingulis ſingulorum inopia*, *utenda veniunt: ſed in copia &c.* Quae quantum a Celſi ſententia, & a Latinae linguae conſuetudine abhorreant, dici vix poteſt. Vide etiam Morgagn. Epiſt. VII. in Celſum.

99. *P. X. XVI.*] Egnatius & alii, *p. X. VI.*

1. *Thuris fuliginis*] Vocem *thuris*, quae deeſt in antiquis libris, & MSS. & impreſſis, quotquot ego vidi, reſtituit Lindenius; ſed fortaſſe ex ſola Conſtantini conjectura.

2. *Rubri*, *aeris*] Hae duae voces deſunt in Cod. Medic. I.

3. *P. X. XVI.*] Ita in MSS. Libri impreſſi habent, *p. X. VI.* Poſtea, pro *Colophoniacae*, Lindenius leg. *Colophoniae*, ut in margine habet Caeſarii Editio. *Colophoniacae* habetur iterum ſect. 17. huius capitis; ſed Lindenius ibi quoque leg. *Colophoniae*.

4. *Aceti ſesquicyatho*] Sic repoſui, poſcente conſtructione. Niſi forte Lindenius eſt ſequendus, qui legit: *additur aceti ſesquiciathus*. In Codd. MSS. & in Edd. vetuſtis habetur: *aceti ſesquicyathum*, vel *ſexquicyathum*. Deinde, *minus cyatho* recte edidit Lindenius, pro *minus cyathum*; quod iidem illi habent veteres libri. Sic infra cap. 21. ſect. 4. recte legitur: *roſae minus cyatho*; ut adnotavit Rhodius de Ponderib. & Menſur.

5. *Τεθεραπευμένα Graeci appellant*, *quae curata vocant*] In Codicibus Mediceis eſt, ΘΕΡΑΠΕΜΕΝΑ. Pro *vocant*, Conſtantinus mallet, *vocamus*, vel *vocantur*. Lindenius ſic repoſuit: *Quae τεθεραπευμένα Graeci appellant*; *nos curata vocamus*. Mihi vox *noſtri* deeſſe videtur poſt *quae*. Niſi dicere malimus, haec verba, *τεθεραπευμένα Graeci appellant*, eſſe ab interprete aliquo; quibus temere a librario in textum traductis, interpolatores addiderint relativum *quae* ad omnia connectenda.

6. *Ex alio medicamento*] Haec quoque ex margine immigraſſe ſuſpicor. Qui illa addidit, non videtur intellexiſſe vim verbi *puta*, quod cum adverbialiter adhibetur, rem aliquam determinatam ad exemplum poſtulat, ut ſebum, ut adipem. At medicamentum indeterminata res eſt. Ceterum haec non cohaerent cum praecedentibus, niſi *aut* praemittatur; ut in Aldina Editione, quam multi ſecuti ſunt. Sed particula iſta non reperitur in MSS.

paulum. Quoties aut [7] baccam, aut nucem, aut ſimile aliquid poſuero, ſcire oportebit, antequam expendatur, ei ſummam pelliculam eſſe demendam.

13. Aliud eodem nomine [8], quod puri quoque movendo eſt. Sevi vitulini, ammoniaci thymiamatis, picis, cerae, nitri, baccarum lauri, reſinae aridae, ariſtolochiae, pyrethri pares portiones.

14. Praeter haec [9], eſt Philocratis; quod habet ſalis Ammoniaci p. *X.* VII. ariſtolochiae p. *X.* VIII. cerae, reſinae terebinthinae, fuliginis thuris, ſingulorum p. *X.* XV. ſpumae argenti p. *X.* XXXII. [10] Quibus, ut pus quoque moveant, iridis p. *X.* IV. & galbani [11] p. *X.* VI. adjiciuntur.

15. Optimum tamen ad extrahendum eſt id, quod a ſimilitudine ſordium ῥυπῶδες Graeci appellant. Habet myrrhae, croci, iridis, propolis, bdellii, capitulorum Punici mali, aluminis & ſciſſilis & rotundi, miſy, chalcitidis [12], atramenti ſutorii cocti, panacis [13], ſalis Ammoniaci, viſci, ſingulorum p. *X.* IV. ariſtolochiae p. *X.* VIII. ſquamae aeris p. *X.* XVI. reſinae terebinthinae p. *X.* LXXV. cerae, & ſevi vel taurini vel hircini, ſingulorum p. *X.* C.

16. Hecataeo quoque auctore emplaſtrum generis ejusdem fit ex his: galbani p. *X.* II. fuliginis thuris p. *X.* IV. picis p. *X.* VI. cerae, & reſinae terebinthinae, ſingulorum p. *X.* VIII. quibus paulum irini unguenti miſcetur.

17. Valensque ad idem emplaſtrum viride Alexandrinum eſt. Habet aluminis ſciſſilis p. *X.* VIII. ſalis Ammoniaci p. *X.* VIII. =. [14] ſquama aeris p. *X.* XVI. myrrhae, thuris, ſingulorum p. *X.* XVIII. cerae p. *X.* CL. reſinae Colophoniacae aut pineae p. *X.* CC. [15] olei heminam, aceti ſextarium.

18. Quaedam autem ſunt emplaſtra exedentia, quae σηπτὰ [16] Graeci vocant: quale eſt id, quod habet reſinae terebinthinae, fuliginis thuris,

7. *Quoties aut*] Lindenius leg. *Quoties autem.*

8. *Eodem nomine*] Ante Lindenium legebatur, *eo nomine.* Codex Mediceus I. habet, *eo nominedem*; & ex Palavicini emendatione, *eodem nomine appellatur.*

9. *Praeter haec*] Ita Lindenius; cum antea legeretur, *Praeter has*; quod ferri non poteſt.

10. *P. X. XXXII.*] Quidam ſecuti Caeſarium, *p. X. LII.*

11. *P. X. IV. & galbani*] Lindenius, *p. X. III. galbani.*

12. *Chalcitidis*] *Chalcitis* vel *calchitis* ſecundo caſu hic & multis aliis in locis habent MSS. Codices atque Editiones priſcae; ſed mendum videtur. Alibi recte, *chaleitidis.*

13. *Panacis*] Lindenius leg. *opopanacis.*

14. *P. X. VIII. =.*] Al. *p. X. VIII.* 3. Ruell. *p. X. VIII. III.* Linden. *p. X. VII.*

15. *P. X. CC.*] Caeſarius, & alii, *p. X. CXC.*

16. Σηπτὰ] In Codicibus Mediceis atque Editionibus antiquioribus vox haec Latinis litteris ſcribitur. in Aldina & Ruelliana, Graecis. Caeſa-

ris, singulorum p. =. [17] squamae aeris p. ✕. I. ladani p. ✕. II. aluminis tantumdem, spumae argenti p. ✕. IV.

19. Exest etiam [18] vehementer corpus, atque ossa quoque resolvit, & supercrescentem carnem coërcet, id quod habet spumae argenti, squamae aeris, uncias singulas, nitri ignem non experti, lapidis Asii, aristolochiae p. sextantes, cerae, resinae terebinthinae, thuris, olei veteris, atramenti sutorii, salis Ammoniaci p. s. aeruginis rasae p. bessem, aceti scillitici heminam, vini Aminaei tantumdem.

20. Sunt etiam adversus morsus quaedam accommodata; quale est Diogeni nigrum [19], quod habet bituminis, cerae, resinae pineae aridae, singulorum p. ✕. XX. spumae argenti p. ✕. C. olei sextarium. Aut in quo sunt squamae aeris p. ✕. IV. cerussae, & aeruginis rasae, singulorum p. ✕. VIII. ammoniaci p. ✕. XII. cerae, resinae pineae, singulorum p. ✕. XXV. spumae argenti p. ✕. C. olei sextarium. Aut in quo sunt [20] squamae aeris p. ✕. XIV. galbani p. ✕. VI. cerussae, & aeruginis rasae, singulorum p. ✕. VIII. ammoniaci p. ✕. XII. cerae, resinae pineae, singulorum p. ✕. XXXV. [21] spuma argenti concoquitur [22].

21. Rubrum quoque emplastrum, quod Ephesium [23] vocatur, huc aptum

Caesarius, quem ceteri postea secuti sunt, reposuit, σηπτικά. Sed antiqua lectio & ipsa proba est.

17. *P.* =.] Caesarius, *p.* 3. Al. *p.* ✕. 3. ut est in Edit. an. 1538. Ruell. *p.* ✕. *III.* Linden. *p.* ✕. *II.*

18. *Exest etiam*] Particula *etiam* non est in Cod. Medic. I. Alii quidam Codices habent, *Est etiam*, alii, *Es est etiam.*

19. *Diogeni nigrum*] Ita in Codd. MSS. & in Edit. I. aliisque nonnullis, vetusto more, pro *Diogenis*; quemadmodum *Aristoteli*, pro *Aristotelis*, apud Ciceronem lib. 13. ad Atticum epist. 28. & *Themistocli*, pro *Themistoclis* lib. 5. ad famil. epist. 12. Vide ibi Victorii adnot. Alii cum Egnatio legunt, *Diogenis*; & fortasse rectius. Codex Medic. I. habet, *Diogenigrum.* Idem Codex habet, *Dioge* etiam cap. 27. sect. I. ubi alii Codices & quaedam Editiones, *Diogenis*; Editiones priscae, *Diogesi.*

20. *Aut in quo sunt*] Vehementer dubito, num haec compositio eadem sit ac superior, variaque in variis Codicibus lectio descriptionis geminandae causam dederit. Certe ab ea parum differt.

21. *P.* ✕. *XXXV.*] Ita in Codicibus Mediceis & in alio Codice apud Constantinum. Vulgo alii, *p.* ✕. *LV.* alii, *p.* ✕. *XLV.*

22. *Spuma argenti concoquitur*] Caesarius, ut manifesto vitio mederetur, leg. *ex quibus spuma &c.* & ita deinceps Editores ceteri. Sed id auxilii satis non est. Primum spuma argenti, quae hic nominatur, non est in ipsa compositione: deinde, quo refertur illud *ex quibus?* Ad ceram puto & resinam. At spuma argenti ex his non coquitur, sed ex oleo fere, vel ex aqua, ut apparet ex sect. 24. hujus capitis. Itaque videntur aliqua deesse. Pro *concoquitur*, malim, *coquitur*; ut infra sect. 23. Si divinare licet, fortasse, cum ad hunc modum esset: *spumae argenti p.* ✕. *C. olei sextarium; ex quo spuma argenti coquitur*; librarius in describendo, a *spumae argenti* transiit ad *spuma argenti.* Nisi potius, quia cerussa quoque, ubi oleum adjicitur, ex eo coquenda est, ut mox docebitur, Celsus ita scripsit: *spumae argenti p.* ✕. *C. olei sextarium; ex quo cerussa, & spuma argenti coquitur.* Sed fortasse haec verba, *ex quo cerussa, & spuma argenti coquitur*, addenda sunt post illa, *olei sextarium*, quae supra sunt, & cetera tollenda. Vid. adnotat. 20.

23. *Ephesium*] *Ethesium* habent Editiones vetustio-

aptum est. Habet resinae terebinthinae p. x. II. galbani p. x. IV. minii Sinopici p. x. VI. thuris fuliginis p. x. VI. cerae p. x. VIII. spumae argenti p. x. XXXVI. [24] olei veteris heminam.

22. Item id, quod ex his constat: squamae aeris, thuris fuliginis, singulorum p. x. IV. galbani p. x. VI. salis Ammoniaci [25] p. x. XII. =. [26] cerae p. x. XXV. olei tribus heminis. Haec autem aliis quoque recentioribus vulneribus recte imponuntur.

23. Sunt etiam alba lenia (λευκὰ Graeci vocant) fere non gravibus vulneribus accommodata, praecipueque senilibus: quale est quod habet cerussae p. x. XXXII. [27] sevi vitulini curati, & cerae, singulorum p. x. XLVIII. [28] olei heminas tres, ex quibus cerussa [29] coquitur.

24. Aliud, quod habet cerussae p. x. XX. [30] cerae p. x. XXXV. [31] olei heminam, aquae sextarium. Quae quoties adjiciuntur cerussae vel spumae argenti, scire licet, illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio, quae supra posita est [32], ideoque ἐλεφαντίνη [33] nominatur.

25. Lenia quoque quaedam emplastra sunt, quas λιπαρὰς [34] fere Graeci nominant; ut id quod habet minii p. x. IV. spumae argenti p. x. XXV. cerae, & adipis suillae, singulorum p. x. XXXVII. [35] vitellos quatuor.

26. Alia compositio generis ejusdem: cerae, resinae terebinthinae, singulorum p. x. VI. [36] cerussae p. x. VIII. spumae argenti, plumbi recre-

tustiores cum Cod. Medic. I. In Aldina est, ἔμφιον; in quibusdam MSS. & *ephium*. Caesarius reposuit, *Ephesium*; ut, omnibus antiquis libris consentientibus, legitur cap. 27. hujus libri sect. 3.

24. *P. x. XXXVI.*] In libris vulgatis, *p. x. LXVI* Ego MSS. sequor.

25 *P. x. VI. salis Ammoniaci*] Hoc totum deest in MSS. Medic. omnibus praeterquam in primo. In quarto & septimo margini adscriptum est alia manu.

26. *P. x. XII. =.*] Al. *p. x. XII.* 3. Ruell. *p. x. XII. III.*

27. *P. x. XXXII.*] Al. cum Caesario, *p. x. LII.* Stephan. *p. x. LI.*

28. *P. x. XLVIII.*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *p x. LVIII.*

29 *Cerussa*] Legebatur, *ea cerussa*, ut est in Codice I. Ego pronomen sustuli ex fide ceterorum Codicum Mediceorum.

30. *P. x. XX.*] Al. *p. x.* Constantin. *p. x. Z X.*

31. *P. x XXXV.*] Al. *p. x. LV.*

32. *Quae supra posita est*] Haec verba redundant, & ab explanatore aliquo addita videntur.

33. Ἐλεφαντίνη] In Codice Medic. I. *elephantinae*; in aliis, *elephantine*, inveni. Ego Graecis litteris scripsi. Vulgo legebatur, *elephantina*.

34. *Quas* λιπαρὰς] Lindenius leg. *quae* λιπαρὰ, quia praecedit *emplastra*. Sed Celsus Graecam vocem retinuit, sicut cap. 26. sect. 35. Graeci autem efferunt, λιπαρὰς ἐμπλάστρους, foemineo genere.

35. *P. x. XXXVII.*] Ita in MSS. Sed re vera in plerisque est. non *II.* sed *u*; quae tamen littera alibi quoque invenitur pro, *II.* Vulgo alii leg. *p. x. XXVII.* Linden. *p. x. XXXV.* idemque, post *vitellos*, addit, *ovorum*; quae vox neque necessaria est, neque invenitur in meis MSS.

36. *P. x. VI.*] Linden. *p. x. V.*

recrementi, σκωρίαν μολύβδȣ Graeci vocant [37], ſingulorum p. ✕. XX. [38] cicini olei, & myrtei, ſingulorum heminae [39].

27. Tertia, quae ad auctorem Archagathum refertur: miſy cocti, aeris combuſti, ſingulorum p. ✕. IV. ceruſſae coctae p. ✕. VIII. reſinae terebinthinae p. ✕. X. ſpumae argenti p. ✕. VI.

28. Etiamnum generis ejusdem: ſpumae argenti, cerae, adipis ſuillae, ſingulorum p. ✕. XXVII. vitelli cocti quatuor [40], roſae hemina. Aut, cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis ſuillae pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut, ſpumae argenti ſelibra, ex olei hemina, & aquae marinae altera, cocta, donec bullire deſierit, cui paulum cerae ſit adjectum. Aut, pares portiones cerae, ſevi, ſtibis [41], ſpumae argenti, ceruſſae.

XX. 1. Paſtilli quoque facultates diverſas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda ſanandaque apti: qualis eſt, qui habet chalcitidis, miſy, ſpumae nitri, floris aeris, gallae, aluminis ſciſſilis modice cocti, ſingulorum p. ✕. I. aeris combuſti, capitulorum mali Punici, ſingulorum p. ✕. III. Hunc oportet diluere aceto, ac ſic, ubi [42] vulnus glutinandum eſt, illinere. At, ſi nervoſus aut muſculoſus is locus eſt, commodius eſt cerato miſcere, ſic, ut illius octo partes, nona hujus ſit.

Alius ad idem conſtat ex his: bituminis, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. ✕. I. aeris combuſti p. ✕. IV. ſpumae argenti p. ✕. XI. olei ſextario.

2. Sed

37. *Σκωρίαν μολύβδȣ Graeci vocant*] Verba haec inſerta videntur ex interpretatione ſumpta ex cap. 15.

38. *P. ✕. XX.*] Multi omittunt denarii notam, ſecuti Edit. an. 1538. Lindenius leg. *p. ✕. X.* Deinde alii leg. *myrti.* Ego ſequor Lindenium, qui repoſuit, *myrtei.* In MSS. Mediceis eſt, *murti;* in III. *mirti;* in VI. mendoſe, *mixti.*

39. *Singulorum heminae*] Legendum puto *ſingulae heminae;* ut ſupra ſect. 7. *olei & aceti ſingulae heminae.* Sic ſect. 19. *ſpumae argenti, ſquamae aeris uncias ſingulas.* Fortaſſe *ſingul.* vel *ſingl.* compendio ſcriptum erat, quemadmodum *ſingul.* vel *ſingl.* pro *ſingulorum* paſſim invenitur in vetuſtis Codicibus. Hinc error. Niſi fortaſſe quis legere malit, *ſingulorum hemina.* Minus recte Lindenius, *ſingulorum heminae tertia;* ſumpta videlicet voce *tertia* ex periodo proxima, ibique *Alia* ei ſuffecta. Nam deinde leg. *Alia, quae ad authorem Archagathum &c.*

40. *Vitelli octi quatuor*] Gryphius, Pantinus, & Lindenius ſecuti Edit. an. 1538. omittunt, *quatuor;* ſed perperam. Deinde, pro *Aut, cerati,* Lindenius leg. *Aut compoſitio haec: cerati;* itemque infra, *Aut haec compoſitio: ſpumae,* pro *Aut, ſpumae;* & in fine capitis, *Aut haec: pares portiones,* pro *Aut, pares portiones.*

41. *Stibis*] Lindenius tum hic, tum alibi repoſuit *ſtibii* a *ſtibium;* quemadmodum Conſtantinus malebat. Cod. Mediceus I. ſemel habet, *ſtibii* lib. 6. cap. 6. ſect. 16. *ſtibiis* ſect. 8. ejusdem capitis: alii tamen Codices utrobique, *ſtibis.* Contra ſect. 12. ubi alii Codices habent, *ſtibii;* ille, *ſtibis.* Verum tot loca ſunt, in quibus, *ſtibis,* ſine ulla Codicum varietate legitur, ut is modus efferendi vocem hanc, extra omnem dubitationem poni debeat.

42. *Ac ſic, ubi &c.*] Ita in Edit. Lindenii. Sed particulam *ac* ego, neque in MSS. neque

2. Sed longe Polybi 43 celeberrimus eſt; σφραγὶς autem nominatur: qui habet aluminis ſciſſilis p. ✕. I. =. 44 atramenti ſutorii p. ✕. II. myrrhae p. ✕. V. aloës tantumdem, capitulorum Punici mali, fellis taurini, ſingulorum p. ✕. VI. quae contrita vino auſtero excipiuntur.

3. Ad ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, obſcoenis partibus, inflammationesque eorum: chryſocollae p. ✕. I. atramenti ſutorii, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. ✕ II. halicacabi corticis p. ✕. IV. minii p. ✕. VI. ſpumae argenti p. ✕. XII. ceruſſae p. ✕. XVI. quae ex aceto, & coguntur 45, &, ubi utendum eſt, diluuntur.

4. Andronis vero eſt ad uvam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia: gallae, atramenti ſutorii, myrrhae, ſingulorum p. ✕. I. 46 ariſtolochiae, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. ✕. II. capitulorum 47 Punici mali p. ✕. XXV. ex paſſo coacta, & cum uſus exigit, aceto vel vino diluta, prout valentius aut levius vitium eſt, cui medendum eſt.

5. Proprie autem ad ani fiſſa, vel ora venarum fundentia ſanguinem, vel cancrum 48: aeruginis p. ✕. II. myrrhae p. ✕. XII. 49 ſtibis, lacrimae papaveris, acaciae, ſingulorum p. ✕. XVI. quae ex vino & teruntur, & in ipſo uſu deliquantur.

6. Ex-

neque in ceteris Editionibus inveni. In margine Conſtantinianae dumtaxat eſt, *ac ubi*. Poſtea, pro *illinere*, ut Lindenius aliique legunt cum Egnatio, in MSS. eſt, *inlinire*, vel *illinire*; quod capite proximo ſect. I. Lindenius retinet, quamvis Egnatius, & Ruellius ibi quoque repoſuerint *illinere*.

43. *Polybi*] Pantinus, cui alii quoque Interpretes adſtipulantur, legendum putavit, *Polyidae* ex Galeno lib. 5. de C. M. S. G. cap. 12 & ex Paulo Aegineta lib. 7. cap. 12. Conſtantinus adnotavit, Polyidae ſphragidem ab Aëtio quoque memorari Tetrab. 3. Serm. I. cap. 49. (mihi 48.) Sed de alia compoſitione ibi loquitur Aëtius. Paſtillus hic, ſeu ſphragis Polyidae apud eum habetur Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 50. His addi poteſt & Caelius Aurelianus lib. 3. Acut. morb. cap. 3. & 4. & Nicolaus Myrepſus ſect. 41. cap. 44. qui hanc compoſitionem ipſi quoque ad Polyidam referunt. Igitur Lindenius, *Polyidae*, hic repoſuit. Cujus quidem judicium aliqui fortaſſe probabunt; inconſtantiam nemo probare poterit. Nam idem cap. 26. hujus libri ſect. 23, & lib. 6. cap. 7. ſect. 3. retinuit, *Polybi*. Ego & hic *Polybi*, vel *Polibi* inveni in MSS. & infra cap. 26. ſect. 23. *Polybi ſphragidem* in Medic. I. & nonnullis aliis: nam in plerisque multa eo loco deſiderantur. Itemque lib. 6. cap. 7. ſect. 3. *Polybi ſphragis*, legitur in quibusdam, ut in Medic. I. in aliis vero, *Polybii* (vel *Polibii*) *phagis*. Videndum eſt apud utrum error ſit, Celſum, an Galenum; ac ſitne error Auctoris, an librariorum. Caeſarius & alii quidam leg. *Polybii*.

44. *P. ✕. I. =.*] Alii cum Caeſario, *p. ✕. I.* 3. Ruell. *p. ✕. I. III.* Linden. *p. ✕. IV.*

45. *Et coguntur*] Lindenius omittit *&*.

46. *P. ✕. I.*] In Aldina Edit. *p. ✕. ij.*

47. *Capitulorum &c.*] Sic legendum cum Caeſario & aliis multis. Niſi quis, *capitula*, ut eſt in Edd. vetuſtioribus & in MSS. retinere malit, & legere: *capitula Punici mali XXV.* Sed in Editionibus omnibus, omnibusque MSS. habetur *p. ✕. XXV.* Poſtea in MSS. & in Editionibus priſcis, *coacta*, & *diluta*. Alii cum eodem Caeſario leg. *coactorum* & *dilutorum*.

48. *Vel cancrum*] Lindenius addit, *valet*.

49. *Aeruginis p. ✕. II. myrrhae p. ✕. XII.*] *p. ✕. II. myrrhae*, non eſt in MSS. Mediceis, niſi in primo. Lindenius ita habet: *aeruginis p. ✕. II. myrrhae p. ✕. IV. gummi p. ✕. VIII. thuris p. ✕. XII.*

6. Expellere autem ex vesica cum urina calculum videtur haec compositio: casiae, croci, myrrhae, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici pares portiones conteruntur; deinde vinum lene instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant p. ×. =. 50 hique singuli quotidie mane jejuno dantur.

XXI. 1. Haec tria compositionum genera, id est, quae in malagmatis, emplastris, pastillisque sunt, maximum praecipueque varium usum praestant. Sed alia quoque utilia sunt; ut ea quae foeminis subjiciuntur 51: πεσσοὺς Graeci vocant. Eorum haec proprietas est: medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem autem evocandum, cauneis duabus adjicitur nitri p. ×. I. 52 aut allii semen conteritur, adjicitur myrrhae paululum, & unguento susino miscetur: aut cucumeris silvestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

2. Ad vulvam molliendam, ovi vitellus, & foenum Graecum, & rosa, & crocum temperantur. Aut elaterii p. ×. =. 53 salis tantumdem, uvae taminiae p. ×. VI. melle excipiuntur.

3. Aut Boetho auctore 54: croci, resinae terebinthinae, singulorum p. ×. IV. myrrhae p. ×. ==. 55 rosae p. ×. I. sevi vitulini p. ×. I. =. 56 Cerae p. ×. II. miscentur.

4. Optima autem adversus inflammationes vulvae Numenii compositio est, quae habet croci p. ×. =. 57 cerae p. ×. I. butyri p. ×. VIII. adipis anserinae 58 p. ×. XII. vitellos coctos duos, rosae minus cyatho.

5. Si vero infans intus 59 decessit, quo facilius ejiciatur, malicorium 60 ex aqua terendum, eoque utendum est.

6. Si

50. *P. ×. =.*] Al. *p. ×.* 3. Ruell. *p. ×. III.* Linden. *p. × I.*

51. *Subjiciuntur*] Lindenius leg. *subjiciunt*, ut est in Edit. an. 1538. sed, ut opinor, ex mendo.

52. *P. ×. I.*] Ita plerique ediderunt, omniumque primus Caesarius. In Editione Aldina habetur, *p. ×. II.* in Cod. Medic. I. *p. ×.* in reliquis sex, *p. ×.* ⳨. quae nota occurrit etiam capite proximo sect. 8. in omnibus Codicibus, sed in primo paulo aliter expressa. De qua mihi facile non est judicare, num vitio careat, quidve significet. In Editionibus priscis repraesentatur per litteram *r*.

53. *P. ×. =.*] Al. *p. ×.* 3. Lindenius aliique quidam cum Ruellio, *p. ×. III.*

54. *Aut Boetho auctore*] Lindenius leg. *Aliud Boetho authore: quod habet.*

55. *P. ×. ==.*] Alii ex Caesario, *p. ×.* 3. Alii ex Ruellio, *p.* X. *III.*

56. *P. ×. I. =.*] Alii, *p. ×.* 3. Alii, *p. ×. III.* quibus Almeloveenius assensus est. Nam Lindenius denarii notam omittit, & leg. *p. III.* In Codice Medic. I. desunt ista: *p. ×. I. sevi vitulini p. ×. I. =. cerae.*

57. *P. ×. =.*] Al. *p. ×.* 3. Al. *p. ×. III.*

58. *Anserinae*] Al. *anserini*, ut est in MSS. Sed cum paulo post sequatur, *adeps leonina*, ego Almeloveenio accedo, qui leg. *anserinae.*

59. *Intus*] Codex Mediceus V. *in vulva;* quod Rhodius, qui ita in duobus Codicibus reperit, recte censet, ex interpretatione ortum esse. Ita erat etiam in Mediceo IV. sed correctum est, *intus*, ut ceteri habent.

6. Si concidere vitio locorum mulier ſolet, cochleae cum teſtis ſuis comburendae, conterendaeque, deinde his mel adjiciendum eſt [61].

7. Si non comprehendit, adeps leonina ex roſa mollienda eſt.

XXII. 1. Quaedam autem [62] miſturae medicamentorum ſunt, quibus aridis neque coactis utimur, ſic, ut inſpergamus, aut cum aliquo liquido miſta illinamus: quale eſt, ad carnem ſupercreſcentem exedendam, quod habet ſquamae aeris [63], fuliginis thuris, ſingulorum p. ✳. I. aeruginis p. ✳. II. Haec autem eadem cum melle purgant ulcera; cum cera [64], implent. Miſy quoque & galla, ſi paribus portionibus miſceantur, corpus conſumunt: eaque vel arida inſpergere licet, vel excepta cadmia illinere.

2. Putrem vero carnem continet, neque ultra ſerpere patitur, & leniter exeſt, mel vel cum lenticula, vel cum marrubio, vel cum oleae foliis, ante ex vino decoctis: item ſertula Campana in mulſo cocta, deinde contrita: aut calx cum cerato: aut amarae nuces cum allio, ſic, ut hujus pars tertia ſit, paulumque his croci adjiciatur: aut quod habet ſpumae argenti p. ✳. VI. cornu bubuli combuſti p. ✳. XII. olei myrtei, & vini cyathos ternos: aut quod ex his conſtat: floris Punici mali, atramenti ſutorii, aloës, ſingulorum p. ✳. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum [65] p. ✳. IV. gallae p. ✳. VIII. ariſtolochiae p. ✳. X. Vehementius idem facit, etiam adurendo, auripigmentum cum chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combuſta: item ſal cum aceto: vel ea compoſitio, quae habet chalcitidis, capitulorum Punici mali, aloës, ſingulorum p. ✳. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum p. ✳. IV. gallae p. VIII. ariſtolochiae p. ✳. X. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda: vel cantharides ✳. I. [66] ſulphuris p. ✳. I. lolii p. ✳. III. quibus adjicitur picis liquidae quantum ſatis eſt ad jungendum: vel chalcitis

60. *Malicorium*] *Malocorium* habent Edd. vetuſtiores; & ita plerumque, & in Medic. I. & in aliis Codicibus ſcribitur.

61. *Adjiciendum eſt*] Almeloveenius non habet *eſt*.

62. *Quaedam autem*] Nonnulli cum Caeſario omittunt *autem*.

63. *Squamae aeris*] Ita ex Lindenio. Vox *aeris* non eſt in veteribus libris; neceſſaria tamen videtur.

64. *Cum cera*] Lindenius leg. *& cum cera*.

65. *P. ✳. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum*] Hoc totum deeſt in Codice Mediceo I.

66. *Cantharides ✳. I.*] Ita in MSS. Mediceis omnibus, praeter VI. in quo eſt, *cantharides p. ✳. I.* ut cum Egnatio plerique legunt. Lindenius, *cantharidum, ſulphuris, ſingulorum p. ✳. I.* aptius ille quidem, ſed, ut opinor, ex conjectura. Videtur omnino mendum hic ſubeſſe. Fortaſſe ✳. eſt pro *X.* legendumque, *cantharides XI.* vel potius, *cantharides X.* ſublata unitatis nota, quam ſuſpicari licet, poſtea ab aliquo additam fuiſſe notae denarii ✳. Sic apud Scribonium in compoſitione 231. quae facultate huic ſimilis eſt, cantharides ſunt, non pondere, ſed numero: *Allii candidi ſpicae capitis tritae cum cantharidibus viginti Alexandrinis (ſunt autem variae & oblongae) ſulphuris vivi ✳. p. I. & victoriati &c.*

tis quoque cum refina & ruta mifta: aut cum eadem refina diphryges: aut uva taminia cum pice liquida. Idem vero poffunt & faeces vini combuftae, & calcis & nitri pares portiones: vel aluminis fciffilis p. ж. ═ ═. [67] thuris, fandarachae, nitri, fingulorum p. ж. I. [68] gallae p. ж. VIII. ariftolochiae p. ж. X. mellis quantum fatis eft.

3. Eft etiam Herae [69] compofitio, quae habet myrrhae, chalcitidis, fingulorum p. ж. II. aloës, thuris, alumininis fciffilis, fingulorum p. ж. IV. ariftolochiae, gallae immaturae, fingulorum p. ж. VIII. malicorii contriti p. ж. X. [70]

4. Eft Judaei [71], in qua funt calcis partes duae, nitri quam ruberrimi pars tertia: quae urina impuberis pueri coguntur, donec ftrigmenti craffitudo fit. Sed fubinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus eft.

5. At Jollas, chartae combuftae, fandarachae, fingulorum p. ж. I. calcis p. ж. II. [72] auripigmenti tantumdem mifcebat.

6. Si vero ex membrana, quae fuper cerebrum eft, profluit fanguis, vitellus combuftus & contritus infpergi debet: fi alio loco [73] fanguinis profluvium eft, auripigmenri, fquamae aeris, fingulorum p. ж. I. fandarachae p. ж. II. marmoris cocti p. ж. IV. infpergi debet [74]. Eadem cancro quoque obfiftunt. Ad inducendam cicatricem, fquamae aeris, thuris fuliginis, fingulorum p. ж. II. calcis p. ж. IIII. [75] Eadem increscentem quoque carnem coërcent.

7. Ti-

67. *P.* ж. ═ ═.] Al. *p.* ж. 33. Al. *p.* ж. *XXXIII.* Linden. *p. I.* Conftantin. in margine, *p.* ж. *&* 3.

68. *P.* ж. *I.*] Al. *p.* ж.

69. *Herae*] Alii leg. *Hierae*. In Codice Mediceo I. eft, *Serae*. Multas compofitiones ex hoc Auctore defcribit Galenus, qui eum *Heram* nominat; ut Ronffeus animadvertit; cujus fortaffe conjecturam fecutus Lindenius repofuit *Herae*.

70. *P.* ж. *X.*] Al. *p.* ж. *XX.*

71. *Eft Judaei*] Ita in MSS. & in Edit. I. & in Aldina. Cum alii legerent, *Et fi Judaei*, ut eft in Edit. anni 1493. Caefarius correxit, *Et eft Judaei*; Ruellius, quem multi fecuti funt, *Eft & Judaei*.

72 *P.* ж *II.*] Quidam cum Gryphio, *p. II.* Linden. *p. II. p.*

73. *Si alio loco*] Lindenius leg. *fi ex alio loco*.

74 *Infpergi debet*] Pro *debet*, Caefarius repofuit *debent*. Hunc multi fecuti funt. Sed fortaffe haec duo verba in contextum irrepfere ex gloffemate; cum fint ex fuperioribus intelligenda.

75 *P. IIII.*] Ita Caefarius aliique non pauci. Egnatius, *p. p. IIII.* ut Codices aliqui habent. Sed Codices alii cum Medic. I. *p. p. III.* alii, *p. p. III.* alii, notis *p. p* haud intellectis, *prop. III.* vel *pro p. III.* Porro & in reliqua hujus capitis parte & in capitibus proximis 23. 24. & 25. haec nota *p. p* faepius occurrit in Codicibus MSS. & in Edit. Aldina. Non raro autem, ubi Codex Medic. I. habet, *p. p.* alii habent, *p. p.* Sed fi *p.* & *p.* idem fignificant, id eft, *pondo*; ut docet Rhodius; ex duabus hisce notis, *p. p.* aut *p. p.* altera redundat; fatisque eft fcribere, ex. gr. *p. IIII.* ut & ipfe Celfus alibi fcribit, & ratio pofcit, ut fcribatur. Nam quid hoc conftructionis eft, *pondo pondo quatuor?* Satis eft, *pondo quatuor*; nec aliter Latini loqui folent. Accedit huc, quod in multis compofitionibus, ubi eft, *p. p.* non poteft accipi pro *pondo libra:* quia ponderis iftius ratio pro ceterorum ratione nimia effet; ut hoc ipfo, de quo loqui-

7. Timaeus autem ad ignem ſacrum, & ad cancrum [76] his utebatur: myrrhae p. ×. II. thuris, atramenti ſutorii, ſingulorum p. ×. III. ſandarachae, auripigmenti, ſquamae aeris, ſingulorum p. ₽. IV. gallae p. ×. VI. ceruſſae combuſtae p. ×. VIII. Ea [77] vel arida inſperſa, vel melle excepta idem praeſtant.

8. Sternutamenta vero vel albo veratro [78], vel ſtruthio conjecto in nares excitantur, vel his miſtis: piperis, veratri albi, ſingulorum p. ×. =. [79] caſtorei p. ×. I. [80] ſpumae nitri p. ×. I. ſtruthii p. ×. IIII. [81]

9. Gargarizationes autem aut laevandi cauſa fiunt, aut reprimendi, aut evocandi. Laevant, lac, cremor vel ptiſanae, vel furfurum: reprimit aqua, in qua vel lenticula, vel roſa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulae decoctae ſunt: evocant, ſinapi, piper.

XXIII. 1. Antidota raro, ſed praecipue interdum neceſſaria ſunt, quia graviſſimis caſibus opitulantur. Ea recte quidem dantur colliſis corporibus vel per ictus, vel ubi ex alto deciderunt, vel in viſcerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus: maxime autem deſideranda ſunt adverſus venena, vel per morſus, vel per cibos, aut potiones noſtris corporibus inſerta.

Vnum

loquimur, loco. Nam cerae pondus librarum quatuor immane eſt, cum ſquamae aeris & thuris fuliginis ſingulorum pondus ſit duum tantum denariorum. Igitur vel *p.* ₽. vitio aliquo laborat, vel ex duabus his notis altera *pondo* non ſignificat. Num forte *p.* vel ₽. mendoſe ſcriptum eſt pro *d* vel *đ*? Cum eſſet nimirum, *pondo denarii*; (neque enim ſemper per notas ſcribebatur); & librarii feciſſent *p. d.* vel *p. đ*: vel potius, cum eſſet, *p.* ×. & aliquis interpretationis cauſa ſupra ×. poſuiſſet *d.* vel *đ.* idque in textum receptum eſſet. Vtcumque res ſe habeat, multis in locis, vel ex ipſa ponderum ratione, apparet, *p.* ₽. eſſe pro *p.* × atque id ipſum alicubi habent ceteri Codd. Medicei, pro *p.* ₽. quod eſt in primo. Sic cap. 24. ſect. 1. in hoc Codice eſt, *xylobalſami ſing. p.* ₽. *XXVIII.* in aliis, *p.* ×. *XXVIII.* cap. 25. ſect. 3. in eodem, *rutae ſilveſtris ſeminis ſing. p.* ₽ *I.* in aliis, *p.* ×. *I.* Vbi autem MSS. Codices habent, *p.* ₽. in Edit. I. & in duabus ann. 1493. 1497. & in Juntina omittitur, *p.* Ex quo non ſemel factum eſt; ut cum in MSS. eſſet ex. gr. *p.* ₽. *XIIII.* in allatis vero Editionibus, *p. XIIII.* id alii, *X.* pro ×. eſſe rati, ſic expreſſerint, *p.* ×. *IIII.* ut cap. 24. ſect. 1. & 4. videre licet. Ego vulgarem denarii notam cum pleriſque retinebo; & alicubi, prout res feret, quam in vetuſtis Codicibus invenerim, ſignificabo.

76. *Et ad cancrum*] In MSS. Mediceis deeſt particula *&*. In I. eſt *vel*, addita a Palavicino; unde olim vulgo legebatur, *vel ad cancrum.* Lindenius *vel* in *&* mutavit.

77. *Ea*] Ita ex MSS. Vulgo legitur, *Eadem.*

78. *Vel albo veratro*] Lindenius leg. *& albo veratro.*

79. *P.* ×. =.] In Cod. Medic. I. *p.* ×. in II. V. & VII. *p.* ×. Ꝛ. in III. IV. & VI. *p.* X. *Z.* Videtur igitur nota Ꝛ. quae alibi quoque occurrit, non aliud eſſe, quam *Z.* minus bene expreſſa. Alii cum Caeſario leg. *p.* X. 3. Al. *p. X. III.*

80. *P.* X. *I.*] Edd. Aldina & Conſtantiniana, *p.* X. ſed Conſtantinus in margine addit *V.* In Editionibus vetuſtioribus habetur, *pondo* ×. Ꞅ. in MSS. Mediceis, *p.* ×. Ꞅ. exceptis I. & IV. In hoc, *p.* ×. *X.* in illo eſt, *p.* ×. ⸹. Caeſarius hic quoque, ſicut ſupra cap. 21. ſect. 1. repoſuit, *p.* ×. *I.* deinde, *ſpumae nitri p.* X. *II.* pro *ſpumae nitri p.* ×. *I.* quem multi ſecuti ſunt; in his Lindenius.

81. *P.* ×. *IIII.*] Vulgo, *p.* ×. *III.* ab omnibus legitur, praeterquam a Ruellio, qui habet *p.* ×. *VIII.* In MSS. eſt, *p.* ₽. *IIII.* Sectione

Vnum eſt, quod habet lacrimae papaveris p. ✕. ==. [82] acori, malobathri, p. ✕. V. iridis Illyricae, gummi, ſingulorum p. ✕. II. aniſi p. ✕. III. nardi Gallici, foliorum roſae aridorum, cardamomi, ſingulorum, p. ✕. IV. [83] petroſelini p. ✕. IIII. ==. trifolii p. ✕. V. [84] caſiae nigrae, ſilis, bdellii, balſami ſeminis, piperis albi [85], ſingulorum p. ✕. V. ==. ſtyracis p. ✕. V. ==. [86] myrrhae, opopanacis, nardi

ctione proxima, pro *reprimit*, Lindenius habet, *Reprimit autem.*

82. *P.* ✕. ==.] Sic repoſui ex Codice Mediceo I. Nam, *p.* ✕. =. ut alii Codices habent, & ut quidam vulgo legunt, nimis exiguum eſt. In aliquibus Codicibus eſt, *p. X.* Z. Alii cum Caeſario leg. *p.* ✕. 3. qui, ſi intelligunt pondo denarii trientem, nobiſcum faciunt. Ruell. *p.* ✕. *III.* Deinde, pro *malobathri*, ut eſt in veteribus Codicibus, tum hic, tum in Mithridatis antidoto, Conſtantinus & Lindenius utrobique ſcribunt; *malabathri.* In Cod. Medic. I. re vera eſt, *malabthri*, & ex Palavicini emendatione, *malabathri*; ſed infra in Mithridatis antidoto plane, *malobathri.*

83. *P.* ✕. *IV.*] In Codice Medic. I. *p. p. IIII.* in aliis, *p.* ✕. *p. VIII.* Infra alii leg. *petroſelini p.* ✕. *IIII. Z.* ut plerique Codices habent; alii, *p.* ✕. *IIII.* 3. Ruellius, *p.* ✕. *IIII. III.* Lindenius, *p.* ✕. *III. Z.* fortasſe quod, *p.* ✕. *III.* 3. invenerit in Edit. an. 1538. Ego ſequor Cod. Medic. I. in quo eſt, *p. p. IIII.* =. =.

84. *Trifolii p.* ✕. *V.*] Ita plerique legunt ex Caeſarii emendatione. In Editionibus vetuſtioribus habetur, *p. folii p. V.* In Codicibus Mediceis, *per folii p. p. V.* in I. *vel folii p.* ✕. *V.* Meminit quidem trifolii Celſus cap. 27. hujus libri, ſect. 7. adverſus ceraſtis ictum; multaque apud Galenum antidota accipiunt trifolii vel ſemen vel radicem: ſed cum pene omnia polium habeant, videndum eſt, num potius *polii* hic legendum ſit, pro *trifolii.* Nam in aliis MSS. *folii*, in aliis *polii*, videtur olim fuiſſe; atque ad lectionis varietatem indicandam, in illis ſupra primam litteram vocis *folii* poſitam eſſe *p*; in his autem, *vel folii*, ſupra *polii.* Hinc fortaſſe & *perfolii* & *vel folii.* Sed *folii* h. e. malobathri, legi non poteſt, quia *malobathri* ſupra habetur. Igitur vel retinenda Caeſarii lectio, vel reponendum, *polii.*

85. *Balſami ſeminis, piperis albi*] Cum haec verba ſic interpungerentur: *balſami, ſeminis piperis albi;* Conſtantinus, pro *piperis*, *papaveris* legendum putavit; quae conjectura eo probabilior videri poteſt, quod infra iterum ſit *piperis albi.* Lindenius, a quo conjectura iſta in textum recepta eſt, mutavit etiam *balſami* in *carpobalſami.* Ego nihil mutavi, praeter interpunctionem: eamque repoſui, quam in MSS. quibusdam inveni. Verba in nullo variant. Porro *balſami ſemen* nominat etiam cap. 18. hujus libri, ſect. 3. Quod autem *piperis albi* bis ponatur, mendum id quidem eſt, ſed alia ratione corrigendum. Fortaſſe *longi* altero loco legendum eſt, pro *albi.* Nam ex multis illis variisque compoſitionibus apud Galenum lib. 2. de Antidotis, paucae admodum non utrumque piper habent. Contra vero, quae papaveris ſemen habeat, aliam invenire non potui, praeter quamdam Damocratis cap. 5. ad ſanguinem ſurſum deorſumque erumpentem: ſed albi papaveris, an nigri, Damocrates non explicat. Quid ſi *piperis albi* alterutro loco vacat? Ejusmodi ſane geminationibus librarii frequenter peccant. Animadverti apud Galenum lib. cit. loca duo hac ratione contaminata, huic, quo de agimus, ſatis ſimilia. Alter eſt cap. 5. compoſit. 5. ubi cum piper & album & longum ſemel poſitum ſit, longum iterum ponitur: alter cap. 9. in Mithridatis theriacae deſcriptione, in qua piper tum album, tum longum bis occurrit. Sed in Celſi quoque Codicibus hujusmodi plura vitia & a me & ab aliis deprehenſa ſunt; quorum aliqua ſupra notavi.

86. *P.* ✕. *V.* ==. *ſtyracis p.* ✕. *V.* ==.] Alii leg. *p. V.* Z. *ſtyracis p. V.* Z. alii, *p. X.* Z. *ſtyracis p. V.* Z. alii, *p.* ✕. 3. *ſtyracis p.* ✕. *V.* 3. alii, *p.* ✕. *III. ſtyracis p.* ✕. *V. III.* alii, *p.* ✕. Z. *ſtyracis p.* ✕. *V.* Z. In Codice Medic. I. eſt, *p. p. V.* ==. *ſtyracis p. p. V.* ==. in ceteris, *p. p. V.* Z. *ſtyracis p. p. V.* Z. Sed ſive hos Codices, ſive illum ſequaris, ſtyracis eumdem invenies modum atque ſimpliciumn proxime antecedentium. Fortaſſe igitur corruptae ponderum notae ſunt; atque altero loco, *p.* ✕. *V.* =. legen-

nardi Syri, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorum p. ✕. VI. castorei p. ✕. VI. costi, piperis albi, galbani, resinae terebinthinae, croci, floris junci rotundi, singulorum p. ✕. VI. ═ ═. [87] dulcis radicis p. ✕. VIII. ═ ═. quae vel melle [88] vel passo excipiuntur.

2. Alterum, quod Zopyrus regi Ptolemaeo dicitur composuisse, atque Ambrosiam nominasse, ex his constat: costi, thuris masculi, singulorum p. ✕. V. [89] piperis albi p. ✕. ═. [90] floris junci rotundi p. ✕. II. cinnamomi p. ✕. III. casiae nigrae p. ✕. IV. croci Cilicii [91] p. ✕. IIII. ═. [92] myrrhae, quam στακτὴν nominant, p. ✕. V. nardi Indici p. ✕. V. ═. [93] quae singula contrita melle cocto excipiuntur; deinde, ubi utendum est, id, quod Aegyptiae fabae magnitudinem impleat, in potione vini diluitur.

3. Nobilissimum autem est Mithridatis, quod quotidie sumendo rex ille dicitur adversus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse: in quo haec sunt: costi p. ✕. ?. ═. [94] acori p. ✕. V. hyperici, gummi

legendum ex Codicibus Mediceis ceteris, altero, *p. ✕. V.* ═ ═. ex primo. Nisi potius *styracis* conjungendum cum *myrrhae*, quod postea sequitur; ac mediae inter has voces ponderis notae tollendae sunt. Quam in suspicionem alia quoque mihi similia loca veniunt.

87. *P. ✕. VI.* ═ ═.] In aliis Cod. habetur *p. p. VI. Z.* unde vulgo, *p. VI. Z.* vel *p. ✕. VI. Z.* vel *p. ✕. VI.* 3. vel *p. ✕. VI. III.* At in Codice Mediceo I. quem sequor, *p. p. VI.* ═ ═. Postea in eodem Codice, *dulcis radicis p. p. VIII.* ═ ═. in aliis vero, *dulcis radicis p. p. VII. Z.* cum quibus Aldina Editio facit. Aliae Editiones habent, *p. VIII. Z.* aliae, *p. ✕. VIII. Z.* aliae, *p. ✕. VIII.* 3. aliae, *p. ✕. VIII. III.*

88. *Vel melle*] Quidam cum Caesario omittunt *vel.*

89. *P. ✕. V.*] Vulgaris haec lectio nititur auctoritate Codicis Medicei primi, in quo est, *p. p. V.* In secundo, quinto, & septimo est, *p. p.* ?. in tertio, *p. p.* ∾ ∾. in sexto, *p. p. V. V.* Videntur igitur ∾ & ?. una esse atque eadem nota, eaque fortasse corrupta ex Z; ut supra indicavi. Quod si ita est, pro *✕. V.* legendum videtur, *p. ✕.* ═ ═. quod magis accedit ad ponderis rationem a Galeno propositam in Zopyrio antidoto lib. 2. de Antid. cap. 17 & a Paulo Aegineta lib. 7. cap. 11. Quamvis de ponderum ratione ne inter eos quidem convenit. Nam Galenus ita habet: *Myrrhae drach. V. Syriacae nardi drach. V. S. croci drach. IIII. S. schaenanti drach. II. S. cassiae drach. IIII. cinnamomi drach III. piperis albi drach. I. S. thuris drach. I. & obolum I. costi drach. I. melle Attico excipe &c.* Paulus vero sic: *myrrhae drach. V. croci, cassiae, singulorum drach. IIII. cinnamomi drach. III. spicae nardi drach. II. junci odorati floris tantumdem, piperis albi sesquidrachma, thuris drachma costi drachma, mellis quod satis est.* Paulus igitur & Celsus in eo consentiunt, quod costum & thus paribus portionibus habent: sed ille, singulorum drachmam; hic fortasse denarii sextantes duos. Nam denarios quinque, vix credibile est.

90. *P. ✕.* ═.] Fortasse reponendum, *p. ✕. I.* ═. Nisi quis malit, *p. ✕. I. S.* quod ita habeant Galenus & Paulus. Sed advertendum est, etiam in reliqua parte hujus compositionis, ubi Galenus habet *s.* Celsum habere ═.

91. *Cilicii*] Edd. Aldina vetustiores habent, *Cilici*, ut & MSS. Codices, pro *Cilicii.* In Medic. I. supra extremas litteras vocis *Cilici* additur *ni*, ut legatur, *Cilicini.*

92. *P. ✕. IIII.* ═.] Al. *p. ✕. IV.* 3. Ruell. *p.* X. *IIII. III.* Deinde alii *stacten* scribunt Latinis litteris: ego Graecis scribo, ut est in Codice Mediceo I.

93. *P. ✕. V.* ═.] Al. *p. ✕. V.* 3. Ruell. *p. ✕. VIII.*

94. *P. ✕. ?.* ═.] In MSS. quibusdam est, *p. p. ?. Z.* in Mediceis III. & VI. *p. p. l. Z.* in

mi 95, sagapeni, acaciae succi, iridis Illyricae, cardamomi, singulorum p. ✕. II. anisi p. ✕. III. nardi Gallici, gentianae radicis, aridorum rosae foliorum, singulorum p. ✕. IV. papaveris lacrimae, petroselini, singulorum p. ✕. IIII. =. casiae, silis 96, polii 97, piperis longi, singulorum p. ✕. VI. styracis p. ✕. V. =. castorei, thuris, hypocistidis succi, myrrhae, opopanacis, singulorum p. ✕. VI. malobathri folii p. ✕. VI. floris junci rotundi, resinae terebinthinae, galbani, dauci Cretici seminis, singulorum p. ✕. VI. = 98. nardi, opobalsami, singulorum p. ✕. VI. =. thlaspis p. ✕. V. = = 99. radicis Ponticae p. ✕. VII. croci, zingiberis 1, cinnamomi, singulorum p. ✕. VIII. 2 Haec contrita melle excipiuntur, & adversus venenum, quod magnitudinem nucis Graecae impleat, ex vino datur: in ceteris autem affectibus corporis pro modo eorum, vel quod Aegyptiae fabae, vel quod ervi 3 magnitudinem impleat, satis est.

XXIV. 1. Acopa quoque utilia nervis sunt: quale est, quod habet floris junci rotundi p. ✕. II. = =. costi, junci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum p. ✕. IIII. =. myrrhae, aeris combusti, singulorum p. ✕. VII. iridis Illyricae, cerae, singulorum p. ✕.

in vetustiore, *p.* ₽. & a Palavicino additur, Ꝛ. Z. Hanc notam, sive, quod idem est, *p.* ✕. Ꝛ. =. ego retineo; quid autem de ea suspicer, antea significavi. Editio I. aliaeque ex vetustioribus habent, *p.* Ꝛ. Z. utraque Caesarii, *p.* ⳩ 3. Alii cum Gryphio leg. *p.* ✕. Ꝛ. 3. Ruell. *p.* ✕. 3. Linden. *p.* ✕. Z.

95. *Gummi*] Sic restitui ex Medic. I. aliisque MSS. atque ita Rhodius legendum rebatur ex alio quodam Codice. Vide Lexic. Scribon. in *Commis*. In libris vulgatis legitur, *cumini*, ut est in Mediceo III. & in VI. sed perperam. Nam & apud Scribonium & apud Scriptores alios Mithridatis compositio habet, non cuminum, sed gummi. Errorem peperit vetus scriptio *cummi*, quae & hic & alibi invenitur in vetustis Codicibus, atque in *cumini* facile mutatur. Sic infra quoque cap. 28. sect. 12. duo allati Medicei Codices, III. scilicet & VI. habent, *cumini*; ubi *cummi* est in aliis, *cummis* in vetustiore: & lib. 6. cap. 6. sect. 4. & 5. alii habent *cummi*, primus *gummis*, sextus *cumini*.

96. *Silis*] Sic & in antidoto primo, & cap. 25. sect 3. antiquis Codicibus consentientibus: nisi quod *scilis* hic scribitur in Medic. I. ut & priscae Editiones habent. Lindenius leg. *sileris*, quemadmodum Rhodio placebat. Vid. III. Morgagni Epistolam in Auctores Rei Rusticae sect. 31.

97. *Polii*] Vulgo legitur, *lolii:* nec aliter in MSS. Codicibus; nisi quod multi habent, *lollii* duplici *l*. Sed plane legendum, *polii*, ut Constantinus & Ronsseus contendunt; & ut omnes hujus antidoti descriptiones, quae apud alios Auctores habentur, declarant; quamvis in aliis rebus varient.

98. *P.* ✕. *VI.* =.] In Codicibus Mediceis & in Edit. Aldina habetur, *p.* ₽. *VI.* Z. In Editionibus vetustioribus, *p.* *VI.* Z. Alii cum Caesario leg. *p.* ✕. *V.* 3. Linden. *p.* ✕. *V.* Z.

99. *P.* ✕. *V.* = =.] Ita MSS. & Editiones antiquiores. Caesarius, & alii quidam habent, *p.* ✕. *V.* 33. Ruell. *p.* ✕. *V. XXXIII.* Linden. *p.* ✕. *VI.*

1. *Zingiberis*] Vulgo, *zinziberis;* sed in Medic. I. & Codd. aliis scribitur *zingiberis* per *g*.

2. *P.* ✕. *VIII.*] Al. *p.* ✕. *VIII.* Ꝛ. al. *p.* ✕. *VII.* Ꝛ. al. *p.* ✕. *VIII.* 3. al. *p.* ✕. *VIII. III.*

3. *Vel quod ervi*] Alii cum Caesario leg. *vel ervi;* & ita habent duo ex Mediceis Codicibus, IV. scilicet & V.

p. ✕. XIIII.[4] Alexandrini calami, junci rotundi, aſpalathi[5], xylobalſami, ſingulorum p. ✕. XXVIII.[6] ſevi p. I. unguenti irini cyathum.

2. Alterum, quod εὐῶδες[7] vocant, hoc modo fit: cerae p. =.[8] olei tantumdem, reſinae terebinthinae ad nucis juglandis magnitudinem, ſimul incoquuntur; deinde in mortario teruntur[9], inſtillaturque ſubinde quam optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti, & roſae terni cyathi.

3. Ἔγχριστα autem Graeci vocant liquida, quae illinuntur: quale eſt, quod fit ad ulcera purganda & implenda, maxime inter nervos, paribus portionibus inter ſe miſtis, butyri, medullae vitulinae, ſevi vitulini, adipis anſerinae, cerae, mellis, reſinae terebinthinae, roſae, olei cicini[10]: quae ſeparatim omnia liquantur, deinde liquida miſcentur, & tum ſimul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis vero emollit, ſi pro roſa cyprus infunditur.

4. Ad ſacrum ignem: ſpumae argenti p. ✕. VI. cornu bubuli combuſti p. ✕. X.[11] conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id, quod ſpecialiter ſic vocatur, & myrteum[12], donec utriusque terni cyathi conficiantur[13].

XXV.

4. *P. ✕. XIIII.*] Al. *p. ✕. IIII.*

5. *Aspalathi*] Ita plerique legunt ex Edit. Aldina. Al. *asphalti*, ut in MSS. inveni. In Medic. I. eſt, *aspalthi*.

6. *P. ✕. XXVIII.*] Ita in MSS. Sed cum in quibusdam, ut in Mediceo I. ſit *p. ₽. XXVIII.* antiquiores Editiones, ₽. omiſſo, habent, *p. XXVIII.* Caeſariana, aliaeque, *p. ✕. XVIII.* Aldina, *p. ✕. VIII.* Poſtea, pro *ſevi p. I.* alii Caeſario duce leg. *ſevi p. ✕. I.* ſed perperam; ſi quidem MSS. fides habenda eſt.

7. Εὐῶδες] Ita dictum a gravi odore (nam id interdum εὐῶδες ſignificat, ut obſervat Saracenus in Dioscorid. lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 10.); & ita ex fide Cod. Medic. I. legendum cenſet Rhodius, ad Scribon. Compoſit. 26. Porro hanc lectionem ſequuntur Egnatius, Gryphius, Pantinus, & Ronſſeus. Alii leg. ἐλαιῶδες, ut eſt in Edit. I. & in duabus vetuſtiſſimis ann. 1493. 1497. & in Juntina: quarum Editionum aliquam ſignificaſſe videtur Conſtantinus, cum ſcripſit ita haberi in veteri exemplari. In Cod. Medic. I. in III. & in aliis multis legitur, *evodes*; quod Palavicinus mutavit in *enodes*.

8. *P.* =.] Editio Caeſarii an. 1528. *p.* 2. Edit. ejusdem Caeſarii an. 1538. *p. ✕.* 2. Al. *p. ✕.* 3. Ruell. *p. ✕. II.* Linden. *p. ✕. Z.*

9. *In mortario teruntur*] Antea legebatur: *infuſa in mortario teruntur.* Sed vox *infuſa* non eſt in Cod. Medic. I. cujus ego fidem ſequor. Fortaſſe duas quoque voces *in mortario* alienas eſſe aliquis putabit, qui Celſi morem attenderit. Supra cap. 17. ſect. 2. *arida medicamenta per ſe teruntur, deinde miſtis his inſtillatur aut acetum &c. & ea rurſus ex eo teruntur;* cap. 18. ſect. 31. *nitrum ante per triduum inſtillata aqua teritur;* lib. 6. cap. 6. ſect. 31. *chalcitidis aliquid & cadmiae dimidio plus ex aceto ſimul conteruntur, idque in vas fictile additum, & contectum ficulneis foliis, ſub terra reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur.* Neque in his locis, neque alibi de mortario mentio fit.

10. *Cicini*] Al. *cilicini*; quod ex mutatione ortum eſt facta in Cod. Medic. I. Cum enim eſſet, ut in aliis, *cycini*, ſupra hanc vocem poſita fuit ſyllaba *li*, ut legeretur *cylicini*. Sed recte cum Egnatio alii leg. *cicini*; ut eſt in cap. 19. ſect. 26.

11. *P. ✕. XII.*] Sic MSS. Codices; ſed Mediceus I. *p. p. XII.* Editiones vetuſtiores habent, *p. XII.* unde alii leg. *p. ✕. II.*

12. *Vinum, & id, quod ſpecialiter ſic vocatur, & myrteum*] Ante Lindenium, pro *ſic*, legebatur, ut eſt in Cod. Medic. I. *ſil*; & Conſtantinus

XXV. 1. Catapotia quoque multa sunt, variisque de causis fiunt. Ἀνώδυνα vocant, quae somno dolorem levant: quibus uti, nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex vehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Prodest [14] tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lacrimae, galbani, singulorum p. ✕. I. myrrhae, castorei, piperis, singulorum p. ✕. II. [15] ex quibus, quod ervi magnitudinem habet, satis est devorasse.

2. Alterum, stomacho pejus, ad somnum valentius, ex his fit: mandragorae p. ✕. =. [16] apii seminis, item hyoscyami seminis, singulorum p. ✕. IV. quae ex vino teruntur. Vnum autem ejusdem magnitudinis, quae supra posita est, abunde est sumpsisse.

3. Sive autem capitis dolores, sive ulcera, sive lippitudo, sive dentes

tinus Rhodiusque putabant ochrae genus significari, de quo Plinius in lib. 33. cap. 12. & 13. At lectio ista cum aliis de causis mihi non probatur, tum maxime quia non apparet, quorsum addatur *specialiter*, & cur *sil*, quod difficillime teritur, ut est apud Plinium l. c. supra non sit cum iis positum, quae conterenda sunt. Nam hic, qui humor contritis siccis medicamentis adjiciendus sit, docetur. Adde huc, si *sil* res est a vino & myrteo diversa, vocem *utriusque*, quae consequitur, stare non posse. Num igitur his verbis, *vinum id quod specialiter sil vocatur*, significatur vinum sili conditum? *Silatum* id veteres nominasse, ex Festo colligitur: *sil* pro *silato* nemo dixit, quod ego sciam. Omnino *sil* corruptum videtur ex *sic*, quod habent reliqui Medicei Codices, & Lindenii Editio, hoc sensu: & vinum proprie appellatum, & vinum myrteum. Sed ego aliter Celsum scripsisse, atque aliam suspicor ipsius esse sententiam. Nam myrtei vini numquam mentionem fecit, nisi in lib. 4. cap. 19. his verbis: *myrti baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat &c.* Sunt quidem, qui lib. 6. cap. 2. legant, *ladanum cum myrteo vino*, ut est in multis Codicibus: sed depravati sunt Codices illi; legendumque ex fide Medic. I. *cum myrteo & vino*, ut edidit Lindenius; ac myrteum oleum intelligendum. Sic lib. 2. cap. 33. *melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum*; lib. 3. cap. 6. *rosa, vel melino, vel myrteo, cui vinum austerum sit adjectum*; lib. 6. cap. 18. sect. 11. *ceratum ex myrteo factum*; & cap. 19. *cerato miscetur ex myrteo facto.* Atque haec duo postrema loca explicanda sunt ex illo cap. 19. hujus libri, sect. 28. *cerati ex oleo myrteo facti.* Ex his colligitur, & *myrteum* absolute pro oleo myrteo Celsum usurpasse, & ad medicamenta, quae imponebantur, vel illinebantur, frequenter hoc oleum adhibitum fuisse, interdum vino adjecto; ut etiam supra cap. 22. sect. 2. *olei myrtei & vini ternos cyathos*; lib. 6. cap. 8. *illinenda ulcera aut plumbi recremento, aut cerussa, aut argenti spuma: cum horum quodlibet aliquis conterit, eique, dum teritur, invicem vinum & oleum myrteum adjicit.* Capite autem 18. sect. 8. rosa utitur: *thuris p. ✕. I. aluminis &c. quibus, dum teruntur, invicem rosa & vinum instillatur.* Atque oleum vino misceri, ut in aliis compositionibus non rarum, sic in acopis frequentissimum est. Illud autem fere perpetuum, ut vel oleum, vel pingue aliquid acopa accipiant: quod & apud Galenum lib. 7. de composit. medic. s. g. cap. 11. & seqq. & apud alios Auctores videre licet. Haec autem compositio, de qua loquimur, non oleum, non unguentum, non sevum, non adipem, non medullam, non butyrum habet: immo nec ceram, nec picem, nec resinam. Quid ergo est? Ita legendum arbitror: *adjiciturque invicem vinum & myrteum*, h. e. oleum, non vinum, ut putavit interpres, cujus verba; *& id quod specialiter sic vocatur*; explicationis causa in margine addita, postea in textum irrepsere ad sententiam turbandam.

13. *Conficiantur*] Ita plerique legunt ex Caesarii emendatione. In antiquis Codicibus est, *coiciantur*; id est, ut Egnatius leg. *conjiciantur*.

14. *Prodest*] Al. *Potest*.

15. *P. ✕. II.*] Lindenius, *p. II.*

16. *P. ✕. =.*] Al. *p.* 3. Al. *p. ✕.* 3. Ruell. *p. ✕. III.*

tes.[17], ſive ſpiritus difficultas, ſive inteſtinorum tormenta, ſive inflammatio vulvae eſt, ſive coxa [18], ſive jecur, aut lienis, aut latus torquet, ſive vitio locorum aliqua prolabitur & obmuteſcit, occurrit dolori per quietem ejuſmodi catapotium. Silis, acori, rutae ſilveſtris ſeminis, ſingulorum p. ✱. I. [19] caſtorei, cinnamomi, ſingulorum p. ✱. II. papaveris lacrimae, panacis radicis, mandragorae, malorum aridorum [20], junci rotundi floris, ſingulorum p. ✱. III. [21] piperis grana LVI. Haec per ſe contrita, rurſus inſtillato ſubinde paſſo ſimul omnia teruntur, donec craſſitudo ſordium fiat. Ex eo paulum aut devoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

4. Quin etiam ſilveſtri papaveris, cum jam ad excipiendam lacrimam maturum eſt, manipulus, qui manu comprehendi poteſt [22], in vas demittitur, & ſuperinfunditur aqua, quae id contegat, atque ita coquitur. Vbi jam bene manipulus is coctus eſt, ibidem expreſſus projicitur [23], & cum eo humore paſſum pari menſura [24] miſcetur, infervetque, donec craſſitudinem ſordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad noſtrae fabae magnitudinem, habentque uſum multiplicem. Nam & ſomnum faciunt, vel per ſe aſſumpta, vel ex aqua data: & aurium dolores levant, adjectis exiguo modo rutae ſucco, ac paſſo [25]: & tormina ſupprimunt ex vino liquata: & inflammationem vulvae coërcent, miſta cerato ex roſa facto, cum paulum his croci quoque acceſſit: & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

5. Item, ſi vulva dolens ſomnum prohibet: croci p. ✱. ═ ═. [26] aniſi, myr-

17. *Sive dentes*] Quid ſignificat, *ſive dentes ſunt?* Si duae hae voces ſunt Celſi, ab ipſo poſt verbum *eſt* poſitas fuiſſe exiſtimo, ut cum *torquet* cohaererent.

18. *Inflammatio vulvae eſt, ſive coxa &c.*] Lindenius leg. *inflammatio vulvae, ſive coxae eſt &c.* ſed minus recte.

19. *P.* ✱ *I.*] Lindenius, *p.* ✱. *II.*

20. *Panacis radicis, mandragorae malorum aridorum*] Ita interpungit Lindenius, ita & Ronſſeus malebat. Al. *panacis, radicis mandragorae, malorum aridorum.*

21. *P.* ✱. *III.*] Ita in multis MSS. Alii leg. *p.* ✱ *II.* ut eſt in Mediceo I.

22. *Qui manu comprehendi poteſt*] Aſſentior Morgagno, qui putat haec verba praecedentis vocis *manipulus* explicationem eſſe, huc ex margine traductam. Legi etiam poteſt, *quantum* (vel *quod*) *manu comprehendi poteſt*, ſi expellatur vox *manipulus*. Sed retinenda eſt ea vox, quod etiam infra habeatur, ut idem Morgagnus obſervat; ac potius haec verba tollenda. In Codice Mediceo I tum hic, tum infra eſt, *manipellus*, pro *manipulus*.

23. *Projicitur*] Lindenius, *projiciatur;* deinde, *miſceatur*, *inferveatque.*

24. *Paſſum pari menſura*] Ita correxit Lindenius. In Editionibus antiquis, & in libris MSS. legitur, *paſſi pari menſura.* Itaque, ut a veteri lectione minus recedamus, malim, *paſſi par menſura.*

25. *Rutae ſucco, ac paſſo*] Haec quoque lectio ex Lindenio eſt. Alii leg. *rutae ſucci, ac paſſi;* ut habent Codd. MSS. quae verba fortaſſe recte habent; ſed ſupra, pro *adjectis*, reponendum, *adjecto.* Niſi potius ſit legendum: *adjectis exiguo modo rutae ſucci, ac paſſo.* Caeſarius & alii leg. *rutae ſucco ac paſſi.* In Cod. Medic. I. eſt, *rutae ſuci hac paſſi*, & ſupra *ſuci* ponitur *s*, ut legatur *ſucis.*

26. *P.* ✱. ═ ═.] Al. leg. *p.* ✱. *II.* ut eſt in pleriſque MSS. Ego Medic. I. ſequor, in quo eſt, *p.* ✱. ═ ═.

myrrhae, ſingulorum p. ✱. I. papaveris lacrimae p. ✱. III. [27] cicutae ſeminis p. ✱. VIII. miſcentur, excipiunturque vino vetere, &, quod lupini magnitudinem habet, in tribus cyathis aquae diluitur. Id tamen in febre periculoſe datur.

6. Ad ſanandum jecur: nitri p. ✱. =. [28] croci, myrrhae, nardi Gallici, ſingulorum p. ✱. I. melle [29] excipiuntur, daturque, quod Aegyptiae fabae magnitudinem habeat.

7. Ad lateris dolores finiendos: piperis, ariſtolochiae, nardi, myrrhae pares portiones.

8. Ad thoracis: nardi p. ✱. I. thuris, caſiae, ſingulorum p. ✱. III. myrrhae, cinnamomi, ſingulorum p. ✱. VI. croci p. ✱. VIII. reſinae terebinthinae quadrans [30], mellis heminae tres.

9. Ad tuſſim, Athenionis: myrrhae, piperis, ſingulorum p. ✱. I caſtorei, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✱. I. quae ſeparatim contuſa poſtea junguntur, & ad magnitudinem fabae noſtrae, bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10. Si tuſſis [31] ſomnum prohibet, ad utrumque Heraclidis Tarentini: croci p. ✱. =. [32] myrrhae, piperis longi, coſti galbani, ſingulorum p. ✱. =. cinnamomi, caſtorei, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✱. I.

11. Quod ſi purganda ulcera in faucibus tuſſientibus ſunt, panacis, myrrhae, reſinae terebinthinae, ſingulorum p. uncia [33], galbani p. ✱. =. [34] hyſſopi p. ✱. =. [35] conterenda ſunt, hisque hemina mellis adjicienda, & quod digito excipi poteſt, devorandum eſt.

12. Colice vero Caſſii ex his conſtat: croci [36], aniſi, caſtorei, ſingulo-

27. *P. ✱. III.*] Aldina Editio, *p. p. IIII.* unde aliae quoque habent *IIII.* pro *III.* quod eſt in vetuſtioribus & in MSS.

28. *P. ✱. =.*] Al. *p. ✱.* 3. Ruell. *p. ✱. III.*

29. *P. ✱. I. melle*] In Cod. Medic. I. *p. p. I. melle*; in reliquis ſex, *p. ✱. I. libra melle.* In IV. tamen vox *libra* expuncta eſt; & nota ✱ mutata, ut in VII. in *p.*

30. *Quadrans*] In Cod. Medic. I. *p. p. =.* Sed fortaſſe legendum, *p. =.* ut ſit, non denarii, ſed librae ſextans.

31. *Si tuſſis*] Lindenius leg. *At ſi tuſſis.*

32. *P. ✱. =. &c.*] Ita ex Cod. Medic. I. in quo eſt: *p. p. =. muriae, piperis longi, coſti, galbani ſing. p. p =. cinnamomi, caſtorei, papaveris lacrimae ſing. p. p. I.* In Codicibus aliis: *p. ✱. I. cinnamomi, caſtorei, papaveris lacrimae ſing. p. ✱. I. murrae, piperis longi, coſti, galbani ſing. p. ✱. I.* atque ita habetur etiam in libris vulgatis; niſi quod in his eſt, *galbani ſingulorum p. Z.* in aliis, *p. ✱.* 3. in uno, *p. ✱. III.*

33. *P. uncia*] Ita in Cod. Medic. I In aliis Codicibus, *p. ✱.* unde in libris impreſſis, *p. X.* quod alii, Caeſarium ſecuti, mutarunt in *p. ✱. V.*

34. *P. ✱. =.*] Haec nota non videtur eſſe ſine mendo. In MSS. Mediceis, excepto primo, habetur, *p. ✱. p. Z.* ∿. ſed in IV. correctum eſt, *p. p. Z.* ut eſt in primo: unde in Editionibus vetuſtioribus *p. Z.* Caeſarius leg. *p.* 3. al. *p. ✱.* 3. Linden. *p. ✱. Z.*

35 *Hyſſopi p. ✱. =.*] Fortaſſe neque haec nota vitio caret: ſi quidem ſupra recte legitur, *p. uncia.* Nimis enim exiguus videtur eſſe hyſſopi modus, itemque galbani, pro ceterarum rerum modo. In aliquibus MSS. eſt, *hiſopi p. ✱. I.*

36. *Croci*] Ad hunc locum ita ſcribit Almelovenius: *Forte* coſti *uti lib.* 4. *cap.* 14. *ſed malim* ibi

gulorum p. ✕. III. petroſelini p. ✕. IV. piperis & longi & rotundi, ſingulorum [37] p. ✕. V. papaveris lacrimae, junci rotundi, myrrhae, nardi, ſingulorum p. ✕. VI. quae melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.

13. Infantem vero mortuum, aut ſecundas expellit aquae potio, cui ſalis Ammoniaci p. ✕. I. aut cui dictami Cretici p. ✕. I. adjecttum eſt.

14. Ex partu laboranti [38] eryſimum ex vino tepido jejunae dari debet.

15. Vocem adjuvat thuris p. ✕. I. in duobus cyathis vini datum.

16. Adverſus urinae difficulatem: piperis longi, caſtorei, myrrhae, galbani, papaveris lacrimae, croci, coſti, unciae ſingulae, ſtyracis, reſinae terebinthinae, pondo ſextantes, mellis, abſinthii, cyathi ſinguli [39]: ex quibus ad magnitudimem fabae Aegyptiae & mane [40] & coenato dari debet.

17. Arteriace vero hoc modo fit: caſiae, iridis, cinnamomi, nardi, myrrhae, thuris, ſingulorum p. ✕. I. croci p. ✕. I. =. [41] piperis grana XXX. ex paſſi tribus ſextariis decoquuntur, donec mellis craſſitudo his fiat: aut croci, myrrhae, thuris, ſingulorum p. ✕. I. conjiciuntur in paſſi eumdem modum, eodemque modo decoquuntur: aut ejuſdem paſſi heminae tres uſque eo coquuntur, donec extracta inde gutta indureſcat; eo adjicitur [42] tritae caſiae p. ✕. I.

XXVI. 1. Cum facultates medicamentorum propoſuerim, genera, in quibus noxa corpori eſt, proponam. Ea quinque ſunt: cum quid extrinſecus laeſit, ut in vulneribus; cum quid intra ſeipſum corruptum eſt, ut in cancro; cum quid innatum eſt, ut in veſica calculus; cum quid increvit, ut vena, quae intumeſcens in varicem convertitur, cum quid deeſt, ut cum curta [43] pars aliqua eſt. Ex his alia ſunt, in quibus medi-

ibi legere croci; *ita Scribon. Larg. cap.* 29. *cujus deſcriptio in aliis variat.* Neque vero Codices deſunt, in quibus hic quoque ſit, *coſti:* Mediçeus tamen I. habet, *croci*, ut vulgo legitur. Quod attinet ad locum lib. 4. ab Almeloveenio citatum, vide quae ego ibi adnotavi.

37. *Singulorum*] Haec vox abeſt a Cod. Mediceo I.

38. *Laboranti*] Ita in MSS. Codicibus, & in Editione I. In Editione an. 1493. & in ceteris legitur, *laborantibus:* ſed perperam; quia ſequitur, *jejunae:* cui vitio medentur Conſtantinus & Lindenius reponendo, *jejunis.*

39. *Mellis, abſinthii, cyathi ſinguli*] Sic repoſui partim ex Lindenii Editione, partim ex Codicibus MSS. Fortaſſe tamen Celſi verba nondum plane reſtituta ſunt. Ante Lindenium legebatur, *mel abſinthii cyathus:* Lindenius vero correxit, *mellis abſinthii cyathus.* In Codice Mediceo I. legitur, *mel abſinthy cyathus*; in ceteris ſex, *mel abſenti* (in IV. *abſinthi*) *cyathi ſingul.* ſcilicet *ſinguli*, h. e. ſingulorum cyathus unus.

40. *Et mane*] Lindenius omittit *&*.

41. *P. ✕. I. =.*] Antea legebatur, *p. ✕. I.* ut habent plerique Codices. In Medic. I. habetur, *p. p. I. =.* ex quo ego ſic reſtitui.

42. *Eo adjicitur*] Ita & modo allatus & alii MSS. Codices. Omnes impreſſi libri *& adjicitur.*

43 *Ut cum curta*] Lindenius leg. *aut cum curta;*

medicamenta 44, alia in quibus plus manus proficit. Ergo 45, dilatis iis, quae praecipue fcalpellum & manum poftulant, nunc de iis 46 dicam, quae maxime medicamentis egent. Dividam autem hanc quoque curandi partem, ficut priorem; & ante dicam de iis, quae in quamlibet partem corporis incidunt; tum de iis, quae certas partes infeftant. Incipiam a vulneribus.

In his autem ante omnia fcire medicus debet, quae infanabilia fint, quae difficilem 47 curationem habeant, quae promptiorem. Eft enim prudentis hominis, primum eum, qui fervari non poteft, non attingere, nec fubire fpeciem ejus, ut occifi, quem fors ipfius interemit: deinde, ubi gravis metus fine certa tamen defperatione eft, indicare neceffariis periclitantis, in difficili rem effe 48; ne, fi victa ars malo fuerit, vel ignoraffe, vel fefelliffe videatur. Sed ut haec prudenti viro conveniunt; fic rurfus hiftrionis eft, parvam rem attollere, quo plus praeftitiffe videatur. Obligari aequum eft confeffione promptae rei, quo curiofius etiam circumfpiciat, ne, quod per fe exiguum eft, majus curantis negligentia fiat.

2. Servari non poteft, cui bafis cerebri, cui cor, cui ftomachus, cui jocinoris portae, cui in fpina medulla percuffa eft; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteftinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati funt; cuive circa fauces grandes venae, vel arteriae praecifae funt.

3. Vix autem ad fanitatem perveniunt, quibus ulla parte pulmo 49, aut jocinoris craffum, aut membrana, quae continet cerebrum, aut lienis, aut vulva, aut vefica, aut ullum inteftinum, aut feptum transverfum vulneratum eft. Ii quoque in praecipiti funt, in quibus usque ad grandes intusque conditas venas in alis vel poplitibus mucro defedit 50. Periculofa etiam vulnera funt, ubicumque venae majores funt, quoniam exhaurire hominem profufione fanguinis posfunt: idque evenit non in alis tantum, atque poplitibus; fed etiam in iis venis, quae ad anum

curta; fed perperam. Pro *curta*, Edd. Aldina & Stephan. & Codices MSS. omnes, praeter Medic. I. mendofe habent, *curata.*

44. *Medicamenta*] Al. *plus medicamenta.*

45. *Ergo*] Codex Mediceus I. atque Editiones Lindenii & Almeloveenii habent, *Ego.* Sed recte Vulpius repofuit *Ergo* ex Editionibus vetuftis. Ita legitur etiam in Codicibus ceteris Mediceis.

46. *De iis*] Egnatius reftituit duas has voces, quae defunt in Editionibus prifcis. Defunt etiam in Cod. Medic. I. fed habentur in reliquis.

47. *Quae difficilem*] Linden. *& quae difficilem.*

48. *In difficili rem effe*] Pro *rem*, nonnulli cum Caefario leg. *fpem.* Sic cap. 27. fect. 2. hujus libri: *in angufto fpes eft;* ubi veteres Codices nihil difcrepant. Hoc loco primus quidem habet, *fpem:* ceteri vero Medicei, *rem;* neque aliter legendum videtur.

49. *Pulmo*] Linden. *aut pulmo.*

50. *Defedit*] Edd. Aldina & Ruell. *defcendit.*

anum testiculosque perveniunt. Praeter haec malum vulnus est, quodcumque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel in articulis [51], vel inter digitos est: item quodcumque musculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem laesit. Tutissimum omnium, quod in carne est.

4. Et haec quidem loco vel peiora, vel meliora sunt. Modo vero periculum facit, quodcumque magnum est.

5. Aliquid etiam in vulneris genere figuraque est. Nam pejus est, quod etiam collisum, quam quod tantum discissum est: adeo ut acuto quoque, quam retuso telo, vulnerari commodius sit. Pejus etiam vulnus est, ex quo aliquid excisum est, ex quove caro alia dependet. Pessimaque [52] plaga in orbem est [53]; tutissima, quae lineae modo recta est [54]. Quo deinde propius huic illive figurae vulnus est, eo vel deterius vel tolerabilius est.

6. Quin etiam confert aliquid & aetas, & corpus, & vitae propositum, & anni tempus: quia facilius sanescit puer vel adolescens, quam senior; valens, quam infirmus; neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam si alterum ex his est; integri habitus, quam corrupti; exercitatus, quam iners; sobrius & temperans, quam vino venerique deditus. Opportunissimumque curationi tempus, vernum est, aut certe neque fervens, neque frigidum: siquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infestant; maxime tamen horum varietas: ideoque perniciosissimus autumnus est.

7. Sed pleraque ex vulneribus oculis subjecta sunt: quorumdam ipsae sedes indices sunt; quas alio loco demonstravimus, cum positus interiorum partium ostendimus. Verumtamen, quia quaedam vicina sunt, interestque [55], vulnus in summa parte sit, an penitus [56] penetraverit, necessarium est notas subjicere, per quas quid intus ictum [57] sit, scire possimus; & ex quibus vel spes, vel desperatio oriatur.

8. Igi-

51. *Vel in articulis*] Hoc incisum perperam omittitur in Edit. Lindenii; ut Morgagnus animadvertit.

52. *Pessimaque*] Al. *Pessima quae*; al. *Pessima quaeque*, ut plerique MSS. Codices habent. Ego secutus sum Medic. I. & Vatic. item I. atque Editiones Caesarii, Ruellii, & alias nonnullas.

53. *Plaga in orbem est*] Pro *in orbem*, Lindenius leg. *curva*. Ita sane habet Cod. Medic. I. sed explicatio quaedam est, ut mihi videtur. Itaque *in orbem* retineo, ut reliqui omnes Codices, praeter Vatic. VI. & cum iis veteres Editiones habent.

54. *Lineae modo recta est*] *Liene facta est* mendose est in Codicibus Mediceis, excepto I. ex quo, *lineae modo recta est*, alia manu in margine adscriptum habent IV. & VII.

55. *Interestque*] Ita in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii. Alii leg. *interst quoque*.

56. *Penitus*] In Edit. Lindenii & in margine Constantinianae, *penitius*.

57. *Ictum*] Ita emendavit Lindenius, cum antea legeretur, *actum*.

8. Igitur, corde percusso, sanguis multus fertur, venae languescunt [58], color pallidissimus, sudores frigidi, malique odoris tamquam irrorato [59] corpore oriuntur: extremisque partibus frigidis matura mors sequitur.

9. Pulmone vero [60] icto, spirandi difficultas est; sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens [61], simulque etiam spiritus cum sono fertur; in vulnus inclinari juvat: quidam sine ratione consurgunt: multi si in ipsum vulnus inclinati sunt, loquuntur; si in aliam partem, obmutescunt.

10. Jocinoris autem vulnerati notae sunt: multus sub dextra parte praecordiorum profusus sanguis; ad spinam reducta praecordia; in ventrem cubandi dulcedo; punctiones, doloresque usque ad jugulum, junctumque ei latum scapularum os, intenti [62]: quibus nonumquam etiam biliosus vomitus [63] accedit.

11. Renibus vero percussis, dolor ad inguina testiculosque descendit; difficulter urina redditur; eaque aut est cruenta, aut cruor fertur.

12. At liene icto, sanguis niger a sinistra parte prorumpit; praecordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt; sitis ingens oritur, dolor ad jugulum, sicut jocinore vulnerato, venit.

13. At cum vulva percussa est, dolor in inguinibus, & coxes, & feminibus est; sanguinis pars per vulnus, pars per naturale [64] descendit; vomitus bilis insequitur; quaedam obtumescunt [65]; quaedam mente

58. *Languescunt*] In quibusdam Codd. MSS. *elanguescunt*. Sic infra sect. 15. *venarum motus elanguescunt*. Hic vulgo legitur *languescunt*, ut habet Cod. Medic. I. fortasse quod prima littera verbi *elanguescunt* coaluerit cum extrema vocis praecedentis *venae*.

59. *Irrorato*] Hanc Egnatii & Stephani lectionem probat Morgagnus, & Codicis sui MS. testimonio confirmat. Plerique etiam ex Mediceis Codicibus habent, *inrorato*; tertius, *in rorato*, ut legitur in Editionibus priscis. In Codice vetustiore est, *in rorato*; in Editione utraque Caesarii, *in rorato*; in Lindeniana, *in aegroto*, ut in margine Constantinianae; quae tamen lectio ipsi Constantino minus arridet. Mallet, *irritato*, quod in veteri Cod. invenerit, *irrorato*.

60. *Pulmone vero*] Particulam *vero* ego inveni in MSS. Mediceis omnibus, praeter primum: quia tamen in IV. est expuncta, Fontius & veteres quidam alii Editores eam omiserunt. Codex I. habet *Pulmove*, & syllabam *ne* supra positam, ut legatur *Pulmoneve*, an potius *Pulmone?*

61. *Rubens*] Cod. Medic. I. *ruber*.

62. *Latum scapularum os, intenti*] Ante Lindenium legebatur, *latus scapularum os intentum*. Codex Mediceus I. habet *latus* non recte; sed recte, *intenti*, non *intentum*.

63. *Biliosus vomitus*] Cod. Medic. I. *bilis vomitus*. Celsus adhibet utramque formam. Sect. 13. hujus capitis, *vomitus bilis insequitur*; itemque sect. 14. & 15. At lib. 4. cap. 10. *si frequens biliosus vomitus accedit*; & cap. 13. *Adjicit periculo vomitus biliosus &c.* Etiam sect. 26. hujus capitis Codices MSS. variant. Mediceus I. habet, *Vomitus autem biliosus*, ut vulgo legitur.

64. *Naturale*] *Naturale*, vel *naturalia*, vel *naturales partes* Celsus appellat in faeminis genitalia earum, nonnumquam etiam in viris; ut Morgagnus observat. Sed *naturale* singulari numero de solis faeminis usurpat. Lindenius leg. *naturam*; quae vox bona est, utpote cum Cicero quoque illa utatur hac significatione; ut in Scholiis ad hunc locum adnotat Almeloveenius: attamen Celsiana non est. MSS. Codices, quotquot vidi, habent, *naturale*.

65. *Obmutescunt*] Quidam leg. *obtumescunt*, ut est in Edit. an. 1538. sed perperam.

te labuntur; quaedam, sui compotes, nervorum oculorumque dolore urgeri se confitentur; morientesque eadem [66], quae corde vulnerato, patiuntur.

14. Sin cerebrum membranave ejus vulnus accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit; fereque bilis vomitus insequitur; quorumdam sensus obtunduntur, appellatique ignorant; quorumdam trux vultus est; quorumdam oculi, quasi resoluti, huc atque illuc [67] moventur; fereque tertio, vel quinto die delirium accedit; multorum etiam nervi distenduntur: ante mortem autem plerique fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum vulnus frigori objiciunt.

15. Vbi stomachus autem percussus est, singultus, & bilis vomitus insequitur; si quid cibi vel potionis assumptum est, id redditur cito [68]; venarum motus elanguescunt; sudores tenues oriuntur, per quos extremae partes frigescunt.

16. Communes vero jejuni intestini & ventriculi vulnerati notae sunt: nam cibus & potio per vulnus exeunt; praecordia indurescunt; nonnumquam bilis per os redditur: intestino tantum sedes inferior est. Cetera intestina icta vel stercus, vel odorem ejus exhibent.

17. Medulla vero, quae in spina est, percussa [69], nervi resolvuntur, aut distenduntur; sensus intercidit; interposito tempore aliquo sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam stercus excernunt.

18. At si septum transversum percussum est, praecordia sursum contrahuntur; spina dolet; spiritus rarus est; sanguis spumans fertur.

19. Vesica vero vulnerata, dolent inguina; quod super pubem est, intenditur; pro urina, sanguis; at ex ipso vulnere urina descendit; stomachus afficitur; itaque aut bilem vomunt, aut singultiunt; frigus, & ex eo mors sequitur.

20. His cognitis, etiamnum quaedam alia noscenda sunt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est; sanies est te-

66. *Eadem*] Alii, *tandem*; al. *tandem eadem*. Ego secutus sum Edit. Lindenii & Cod. Medic. I.

67. *Huc atque illuc*] Lindenius leg. *huc illucque*. Constantinus ita scriptum invenit in Codice quodam: *huc illuc commoventur*.

68. *Id redditur cito*] Ita multi legunt ex Caesarii emendatione. Editiones vetustiores & Codices MSS. habent, non *id*, sed *ea;* quod pronomen fortasse addititium est.

69. *Percussa*] In MSS. & Editionibus antiquis legitur, *discussa*. Itidem lib. 7. cap. 21. *discusso ventre*, & lib. 8. cap. 4. *cutis discussa*, habent iidem veteres libri: quibus duobus in locis Constantinus & Lindenius leg. *discisso* & *discissa*. Lindenius hic quoque reponit, *discissa*, quo modo nonnullos legere maluisse, scribit Constantinus. Ipse tamen Constantinus *percussa* invenit in veteri libro; ex quo ego sic reposui. Nam & supra sect. 2. legitur: *Servari non potest . . . . . cui in spina medulla percussa est*.

tenuior hoc, varie craſſa, & glutinoſa, & colorata; pus craſſiſſimum albidiſſimumque, glutinoſius & ſanguine & ſanie. Exit autem ſanguis ex vulnere recenti, aut jam ſaneſcente; ſanies eſt inter utrumque tempus [70]; pus ex ulcere jam ad ſanitatem ſpectante. Rurſus & ſanies & pus quasdam ſpecies Graecis nominibus diſtinctas habent. Eſt enim quaedam ſanies, quae vel ὕδρωψ [71], vel μελίκηρα [72] nominatur: eſt pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. Ὕδρωψ tenuis, ſubalbidus, ex malo ulcere exit, maximeque ubi, nervo laeſo, inflammatio ſecuta eſt. Μελίκηρα craſſior eſt, glutinoſior, ſubalbida, mellique albo ſubſimilis. Fertur haec quoque ex malis ulceribus, ubi nervi circa articulos laeſi ſunt; & inter haec loca, maxime ex genibus. Ἐλαιῶδες tenue, ſubalbidum, quaſi unctum [73], colore, atque pinguitudine oleo albo non diſſimile apparet in magnis ulceribus ſaneſcentibus. Malus autem eſt ſanguis, nimium aut tenuis, aut craſſus, colore vel lividus, vel niger, aut pituita miſtus, aut varius: optimus calidus, rubens [74], modice crasſus, non glutinoſus. Itaque protinus ejus vulneris expedita magis curatio eſt, ex quo ſanguis bonus fluxit; itemque poſtea ſpes in iis major eſt, ex quibus melioris generis quaeque proveniunt. Sanies igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris, aut quae, & ipſum ulcus, & junctam ei cutem erodit: melior eſt non multa, modice craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ὕδρωψ autem pejor eſt multus, craſſus, ſublividus aut ſubpallidus, glutinoſus, ater [75], calidus, mali odoris: tolerabilior eſt ſubalbidus, qui cete-

70. *Sanies eſt inter utrumque tempus*] Cum proximum membrum regatur a verbo *exit* membri ſuperioris, etiam membrum hoc ab eodem verbo regi videtur. Itaque verbum ſubſtantivum *eſt* fortaſſe tollendum eſt.

71. Ὕδρωψ] Vox haec iterum tertioque occurrit in hac ſectione. Editiones priſcae & Codices ceteri Medicei ubique habent, *hydrops:* Codex I. hic, *hydropos*; infra utrobique, *hydros.* Ego ὕδρωψ Graecis litteris ſcripſi. In libris Hippocraticis ſignificat humorem illum corporis, qui aquae ſimilis eſt: ſerum vocant a ſimilitudine ejus, quod eſt in lacte. Hac notione & ὕδωρ & ἰχὼρ reperitur in libris illis, ut animadvertit Foëſius Oecon. Hippocr. Eſt igitur ὕδρωψ apud Celſum, ſanies aquoſa. Alii leg. ἰχὼρ, ut Egnatius & Caeſarius mutarunt. Sed videndum eſt, an jure mutatum fuerit.

72. Μελίκηρα] In MSS. Mediceis & in Editionibus priſcis legitur, *melitera*, tum hic, tum infra. In Cod. VI. tamen hic, *melicera*; ut & in alio quodam Conſtantinus invenit. Lindenius μελίκηρα Graecis litteris ſcribit; quem ſequor. Aldina Editio habet, μελίκηρως; Caeſariana aliaeque, *meliceria.*

73. *Unctum*] Lindenius leg. *unguinoſum*; ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae, nullo tamen citato veteris Codicis teſtimonio. Idem Lindenius infra, in his verbis, *aut quae & ipſum ulcus*, omittit *&*. Et ſane deeſt ea particula in Codice Mediceo I. & in Vaticano VI. habetur tamen in ceteris omnibus.

74. *Rubens*] Conſtantinus margini adſcripſit, *ruber*; & ita eſt in Codice Mediceo I.

75. *ater*] Aliqui Codices habent, *acer*. Fortaſſe rectius; quia de colore ſupra dictum eſt; & praecedens vox *glutinoſus* ſignificat tranſitum eſſe factum ad alias mali hydropis qualitates. Attamen communiter legitur, *ater*, ut eſt in Cod. Mediceo I.

cetera [76] omnia contraria prioribus habet. Μελίκηρα autem mala eſt, multa, & percraſſa: melior, quae & tenuior, & minus copioſa eſt. Pus inter haec optimum eſt. Sed id quoque pejus eſt, multum, tenue, dilutum; magisque, ſi ab initio tale eſt: itemque, ſi colore fero ſimile, ſi pallidum, ſi lividum, ſi faeculentum eſt: praeter haec, ſi male olet; niſi tamen locus hunc odorem excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo craſſius, quo albidius: itemque, ſi laeve eſt, ſi nihil olet, ſi aequale eſt. Modo tamen convenire & magnitudini vulneris, & tempori debet: nam plus ex majore, plus nondum ſolutis inflammationibus naturaliter fertur. Ἐλαιώδες quoque pejus eſt multum, & parum pingue: quo minus ejus [77], quoque id ipſum pinguius, eo melius eſt.

21. Quibus exploratis, ubi aliquis ictus eſt, qui ſervari poteſt, protinus proſpicienda duo ſunt: ne ſanguinis profuſio [78], neve inflammatio interimat. Si profuſionem timemus (quod ex ſede vulneris, & ex impetu ruentis ſanguinis intelligi poteſt) ſiccis linamentis [79] vulnus implendum eſt, ſupraque imponenda ſpongia ex aqua frigida expreſſa, ac manu ſuper comprimenda. Si parum ſic ſanguis conquieſcit, ſaepius linamenta mutanda ſunt; &, ſi ſicca parum valent, aceto madefacienda ſunt. Id vehemens ad ſanguinem ſupprimendum eſt: ideoque quidam id vulneri infundunt. Sed alius rurſus metus ſubeſt; ne nimis valenter ibi retenta materia, magnam inflammationem poſtea moveat. Quae res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob id ipſum inducentibus cruſtam, ſit utendum; quamvis pleraque ex his ſanguinem ſupprimunt: ſed, ſi ſemel ad ea decurritur, iis potius, quae mitius idem efficiunt. Quod ſi illa quoque profluvio vincuntur, venae, quae ſanguinem fundunt, apprehendendae, circaque [80] id, quod ictum eſt, duobus locis deligandae, intercidendaeque ſunt, ut & in ſe ipſae coëant [81], & nihilominns ora praecluſa habeant. Vbi ne

76. *Qui cetera*] Linden. *quique caetera.*

77. *Quo minus ejus*] Pro *ejus*, ut habet in margine Conſtantini Editio, atque ut ego reſtitui ex aliquibus MSS. alii leg. *etiam*, ut eſt in Mediceo primo; Lindenius, *autem.*

78. *Ne ſanguinis profuſio*] Alii cum Egnatio leg. *ne ſanguinis ſit profuſio.* Et quidem *ſit* invenitur in multis MSS. ſed ex gloſſemate; ut mihi videtur. Codex Mediceus vetuſtior verbum illud non habet.

79. *Linamentis*] In Cod. Medic. I. non *linamentum*, ſed *liniamentum* fere ubique legitur; ut hic, *liniamentis.* In aliis quoque Codicibus ſaepe eſt, *liniamentum.*

80. *Circaque*] In quibuſdam MSS. & in margine Edit. Conſtantinianae legitur, *intraque.*

81. *Vt & in ſe ipſae coëant*] In Editione Aldina omiittur particula &. In plerifque MSS. ita legitur: *ut in ſe iunctae* (in Vatic. VII. *uincta*) *coëant.* In Mediceo I. *ut et in ſe ipſe coëatur.* Notanda locutio, *coire in ſe.* Id enim, opinor, Celſus ſibi vult, venae praeciſae capita, non alterum cum altero, ſed utrumque per ſe coire. Lucem huic loco afferre posſunt, quae ſcribit Aëtius Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 51. *Si vero neque ſic ſanguis ſiſtatur, ſi quidem*

ne id quidem res patitur, poſſunt ferro candenti aduri. Sed etiam [82] ſatis multo ſanguine effuſo ex eo loco, quo neque nervus, neque muſculus eſt, ut puta in fronte, vel ſuperiore capitis parte, commodiſſimum tamen eſt, cucurbitulam admovere a diverſa parte [83], ut illuc ſanguinis curſus revocetur.

22. Et adverſus profuſionem quidem in his auxilium eſt: adverſus inflammationem autem, in ipſo ſanguinis curſu. Ea timeri poteſt, ubi laeſum eſt vel os, vel nervus, vel cartilago, vel muſculus; aut ubi parum ſanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, ſanguinem mature ſupprimere non oportebit; ſed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut, ſi parum fluxiſſe videbitur, mitti quoque ex brachio debeat; utique, ſi corpus juvenile, & robuſtum, & exercitatum eſt: multoque magis; ſi id vulnus ebrietas praeceſſit. Quod ſi muſculus laeſus videbitur, praecidendus erit: nam percusſus, mortiferus eſt; praeciſus, ſanitatem recipit.

23. Sanguine autem vel ſuppreſſo, ſi nimius erumpit; vel exhauſto; ſi per ſe parum fluxit; longe optimum eſt, vulnus glutinari. Poteſt autem id, quod vel in cute, vel etiam in carne eſt, ſi nihil ei praeterea mali accedit: poteſt caro, alia parte dependens alia inhaerens; ſi tamen etiamnum integra eſt [84], & conjunctione corporis fovetur. In iis vero, quae glutinantur, duplex curatio eſt. Nam ſi plaga in molli parte eſt, ſui debet; maximeque, ſi diſciſſa auris ima eſt, vel imus naſus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur cutis, vel venter. Si vero in carne vulnus eſt, hiatque, neque in unum orae facile attrahuntur, ſutura quidem aliena eſt; imponendae vero fibulae ſunt (ἀγκτῆρας Graeci nominant) quae ortas, paulum tamen, contrahant [85], quo minus lata poſtea cicatrix ſit. Ex his au-

dem vena fuerit, conandum eſt, ut citra vinculum ſanguinem ſupprimat per aliquod ſanguinem ſiſtens medicamentum &c. Si vero arteria fuerit, ex duobus alterum faciens, aut vinculum circumdans, aut totum vas praecidens ac diſſecans, ſanguinem ſiſtes. Cogimur tamen aliquando etiam magnis venis vinculum obligare, atque etiam aliquando totas ipſas disſecare, tranſverſas videlicet: quae neceſſitas incumbet in iis, quae rectae ex alto ſurſum feruntur, & praeſertim per anguſtiam aliquam aut principales partes. Sic enim utraque pars utrimque retrahitur, & ab incumbentibus corporibus vulnus tegitur & occultatur. Eadem habet Paulus Aegineta lib. 4. cap. 53.

82. *Sed etiam*] Lindenius leg. *Sic etiam:* & poſtea omittit *tamen.*

83. *A diverſa parte*] Hujus loci ſententiam declarant haec verba lib. 2. cap. 11. *nemo cucurbitulam diverſae parti imponit, niſi cum profuſionem ſanguinis eo avertit.* Lindenius leg. *adverſa parte;* ut habent Codices Medicei, excepto primo.

84. *Etiamnum integra eſt*] Haec & quae ſequuntur uſque ad extrema illa hujus ſectionis verba; *& oleo; vel cataplasma &c.* habentur in Codice Medic. I. in aliis fere omnibus vel deſunt, vel poſt inſerta ſunt, quam cetera ſcripta fuerant; ut manifeſtum ſit, ea defuiſſe in Codice illo, unde ii omnes deſcripti ſunt.

85. *Paulum tamen, contrahant*] Ante Lindenium legebatur, non *contrahant*, ſed *contrahunt.* Pro *paulum*, Lindenius habet *paulatim.*

autem colligi poteſt, id quoque [86], quod alia parte dependens, alia inhaerebit, ſi alienatum adhuc non eſt, ſuturam, an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra ante debet imponi, quam intus vulnus purgatum eſt; ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur. Id enim & in pus vertitur, & inflammationem movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, inibi [87] relinquendum eſt: nam id quoque inflammat. Comprehendi vero ſutura, vel fibula, non cutem tantum, ſed etiam aliquid ex carne, ubi ſuberit haec, oportebit; quo valentius haereat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima eſt ex acia [88] molli, non nimis torta, quo mitius corpori inſidat [89]. Vtraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet: ſi nimis crebra eſt, vehementer afficit, quia, quo ſaepius acus corpus tranſuit [90], quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur; magisque aeſtate. Neutra etiam vim ullam deſiderat; ſed eatenus utilis eſt, qua [91] cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Fere tamen [92] fibulae latius vulnus eſſe patiuntur: ſutura oras jungit, quae ne ipſae quidem inter ſe contingere ex toto debent; ut ſi quid intus humoris concreverit, ſit qua emanet. Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet. Deinde omni vulneri primo imponenda eſt ſpongia ex aceto expreſſa: ſi ſuſtinere aliquis aceti vim non poteſt, vino utendum eſt. Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur. Sed ea, quocumque modo impoſita eſt, dum madet, prodeſt: itaque, ut inareſcat, non eſt committendum. Licetque ſine peregrinis, & conquiſitis, & compoſitis medicamentis vulnus curare. Sed ſi quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod ſine ſevo compoſitum ſit ex iis, quae cruentis vulneribus apta eſſe propoſui; maximeque ſi caro eſt, Barbarum, ſi nervi, vel

86. *Id quoque*] Caeſarius, Pantinus, & Lindenius praemittunt *utrum*; quod ego in nullo MS. inveni.

87. *inibi*] In Codice Medic. I. & in aliis quibusdam, *ibi hi*. Palavicinus correxit, *inibi*; quae vulgaris lectio eſt; & ita habetur in Cod. Vatic. VI. & in Medic. IV. in illo quidem poſt Palavicini emendationem; fortaſſe & in hoc.

88. *Acia*] Caeſarius margini adſcripſit, *acu*; & Pantinus quoque ſic legendum conjecit. Sed retinendum *acia* cum vetuſtis Codicibus; ut probat Joannes Rhodius in libro, quem ab ipſa inſcripſit, ubi totus hic locus de ſutura & fibula illuſtratur.

89. *Inſidat*] Lindenius, *inſideat*.

90. *Tranſuit*] Al. *tranſivit*; Egnatius, *tranſit*. Sed Editiones antiquiores, & Codices Medicei I. IV. & VII. *tranſuit*. Quam lectionem & Rhodius probat, & J. F. Gronovius, qui eam exemplis confirmat ex Ovidio & Seneca, in epiſtola ad eumdem Rhodium, quae addita eſt illius libro, *De acia &c.*

91. *Eatenus utilis eſt, qua &c.*] Pro *eatenus*, Lindenius leg. *ea hactenus*; pro *qua*, Conſtantinus mallet, *quatenus*. Nihil mutandum.

92. *tamen*] Editio an. 1538. & Lindeniana, *etiam*.

vel cartilago, vel aliquid ex eminentibus, quales aures, vel labra ſunt, Polybi ſphragidem. Alexandrinum quoque viride nervis idoneum eſt: eminentibusque partibus ea, quam Graeci ῥάπ]ȣσαν 93 vocant. Solet etiam, colliſo corpore, exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum eſt, ſcalpello latius aperire; niſi muſculi, nervique juxta ſunt, quos incidi non expedit: ubi ſatis diductum eſt, medicamentum imponendum eſt. At ſi id, quod colliſum eſt, quamvis parum diductum eſt, latius tamen aperiri propter nervos aut muſculos non licet, adhibenda ſunt ea, quae humorem leniter extrahant; praecipueque ex his id, quod ῥυπῶδες vocari propoſui. Non alienum eſt etiam, ubicumque vulnus grave eſt, impoſito quo id juvetur 94, inſuper circumdare lanam ſuccidam ex aceto & oleo; vel cataplasma, ſi mollis is locus eſt, quod leniter reprimat; ſi nervoſus, aut muſculoſus, quod emolliat.

24. Faſcia vero ad vulnus deligandum lintea 95 aptiſſima eſt; eaque lata eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed paulum utrimque etiam oras ejus comprehendat 96. Si ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur: ſi aeque ab utraque, transverſa 97 comprehendere oras debet; aut ſi id vulneris ratio non patitur, media primum injicienda eſt, ut tum in utramque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat, nec adſtringat: quod non continetur, elabitur; quod nimis adſtrictum eſt, cancro periclitatur. Hieme ſaepius faſcia circuire 98 debet: aeſtate, quoties neceſſe eſt. Tum extrema pars ejus inferioribus acu aſſuenda eſt: nam nodus vulnus 99 laedit, niſi

93. Ῥάπ]ȣσαν] Compoſitio hoc nomine ſupra nulla eſt. Itaque vel deeſt, vel hoc membrum, *eminentibusque partibus ea, quam Graeci ῥάπ]ȣσαν vocant*, inſititium eſt. Niſi forte ſignificatur compoſitio illa, quae deſcribitur ſect. 6. cap. 19. & vel ibi ῥάπ]ȣσαν, vel hic παγιȣ͂σαν legendum eſt. Conſtantinus, quem Lindenius ſequitur, reponit ῥύπ]ȣσαν; & intelligit paſtillum, quod habetur cap. 20. ſect. 4. *ad ulcera ſordida & nigritiem in auribus &c.* Verum, ut alia argumenta praeteream, verba praecedentia, *imponere medicamenta debet &c. ex iis, quae cruentis vulneribus apta eſſe propoſui*, mutationi iſti reſiſtunt. Nam paſtillus ad ulcera ſordida ex hoc genere non eſt.

94. *Impoſito quo id juvetur*] Ita ex Cod. Medic. I. Antea legebatur; *impoſitum, quo id juvetur*; ut eſt in aliis Codicibus: ſed profecto mendoſe: quod & Conſtantinus vidit, qui ſic reponendum putavit: *impoſito, quo adjuvetur.*

95. *Lintea*] Lindenius leg. *linea*; atque ita alios quoſdam legere, Conſtantinus ſcribit. Utroque modo legi poteſt, ut omnibus eſt notum. Qui tamen vetuſtis Codicibus ſtandum putant, *lintea* hoc loco retineant; quia ita eſt in Mediceo I. atque in aliis probae notae. In aliquibus mendoſe, *lente*. Vide adnotat. 47. lib. 2. cap. 17.

69. *Etiam oras ejus comprehendat*] Lindenius duas priores voces omittit, & ſententiam depravat. Idem ſupra, pro *paulum*, habet *paululum*, ut ſaepe alibi.

97. *Transverſa*] Lindenius aliique, ſecuti Edit. an. 1538. habent, *transverſe*.

98. *Circuire*] *circumire* ſcribitur in Cod. Mediceo I. qui tamen hanc ſcribendi rationem conſtanter non ſervat. Nam alibi habet *circuire*, quemadmodum hoc loco alii.

99. *Vulnus*] Al. *ulcus*.

nisi tamen longe est. Illo neminem decipi decet, ut [1] propriam viscerum curationem requirat, de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus, vel sutura, vel alio medicinae genere est. In visceribus nihil movendum est; nisi, si quid aut [2] ex jocinore, aut liene, aut pulmone dumtaxat extremo dependet, id praecidatur [3]. Alioquin vulnus interius ea victus ratio eaque medicamenta sanabunt, quae cuique visceri convenire superiore libro proposui.

25. His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est; isque si grave vulnus est, abstinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem, cibo [4] debet; bibere, donec sitim finiat, aquam calidam, vel, si aestas est, ac neque febris, neque dolor est, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum est, sed semper pro vi [5] corporis aestimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit; tenuem scilicet, & exiguum, qui tantum sustineat. Multique etiam ex profluvio sanguinis intermorientes ante ullam curationem vino reficiendi sunt; quod alioqui inimicissimum vulneri est.

26. Nimis vero intumescere vulnus, periculosum; nihil intumescere, periculosissimum est: illud indicium est magnae inflammationis; hoc, emortui corporis. Protinusque, si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet, mature vulnus sanum fore. Ac [6] ne febris quidem terrere debet, si in magno vulnere, dum inflammatio est, permanet. Illa perniciosa est, quae vel levi vulneri supervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet: vel si nervorum rigorem aut distentionem, quae ex vulnere orta est, ea non finit [7]. Vomitus quoque

1. *Illo neminem decipi decet, ut &c.*] Hac forma loquendi utitur etiam infra, cap. 28. sect. 11. hujus libri: *Illo neminem decipi decet, ut cerato utatur.* Pro *Illo*, Lindenius leg. *Porro*; ut malebat Constantinus: deinde, *viscerum curationem requirat.* Sed *viscerum* refert inter Typographi errata, corrigitque, *viscera*; quam lectionem Almeloveenius secutus est. Constantinus legit ex conjectura, *requirat ab iis, de quibus &c.* Ego veterem lectionem retineo & probam judico.

2. *Nisi, si quid aut &c.*] Sic reposui ex Lindenio, cum in Editionibus antiquis, & in Cod. Mediceo I. sit; *nisi aut si quid.* Codices ceteri Medicei ita habent *nisi: ut si quid*; quae lectio omnino improbanda non est.

3. *Dependet, id praecidatur*] Alii omittunt *id.* Pro *dependet*, quod ego ex Cod. Medic. I. reposui, alii leg. *dependeat.*

4. *Cibo*] Al. *a cibo.*

5. *Vi*] Ita Lindenii Editio, quacum facit Codex Mediceus vetustior. Alii habent, *viribus.*

6. *Ac*] Al. *At*; ut mendose est in Edit. an. 1538.

7. *Vel si nervorum rigorem aut distentionem..... ea non finit*] Ita ex Hippocrate Sect. 2. Aphor. 26. Sect. 4. Aphor. 57. hunc locum Constantinus correxit; quem Lindenius secutus est. Sed cum veteres Codices ad unum omnes ita habeant: *vel si nervorum rigor aut distentio, quae ex vulnere orta est, eam non finit*; fortasse verba ad hunc modum potius restituenda sunt: *vel si nervorum rigor aut distentio, quae ex vulnere orta est, ea non finitur.* Nam sic minori mutatione sanatur sententia: quam porro ea confirmant, quae Celsus scripsit in lib. 2. cap. 8. *Denique ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est.* Nam

que biliofus non voluntarius, vel protinus, ut percuffus eft aliquis, vel dum inflammatio manet, malum fignum eft in iis dumtaxat, quorum vel nervi, vel etiam nervofi loci vulnerati funt. Sponte tamen vomere, non alienum eft; praecipue iis, quibus in confuetudine fuit: fed neque protinus poft cibum, neque jam inflammatione orta, neque cum in fuperioribus partibus plaga eft.

27. Biduo fic vulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaque fanies [8] ex aqua frigida eft, eademque rurfus injicienda funt. Quinto jam die, quanta inflammatio futura eft, fe oftendit. Quo die, rurfus detecto vulnere, confiderandus color eft: qui [9] fi lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger eft, fcire licet, malum vulnus effe; idque, quandocumque animadverfum eft, terrere nos poteft. Album, aut rubicundum effe ulcus [10], commodiffimum eft. Item cutis dura, craffa, dolens, periculum oftendit: bona figna funt, ubi haec fine dolore, tenuis, & mollis eft. Sed fi glutinatur vulnus, aut leviter intumuit, eadem funt imponenda, quae primo fuerunt: fi gravis inflammatio eft, neque glutinandi fpes eft, ea quae pus moveant. Jamque [11] aquae quoque calidae neceffarius ufus eft [12], ut & [13] materiam digerat, & duritiam emolliat, & pus citet. Ea fic temperanda eft, ut manu contingenti jucunda fit; & usque [14] eo adhibenda, donec aliquid minuiffe

Nam & praecordiorum dolores, fi fine inflammatione funt, finit; & jocinoris dolori fuccurrit; & nervorum diftentionem rigoremque, fi poftea coepit, ex toto tollit.

8. *Aperiendum, detergendaque fanies*] Cod. Mediceus I. *aperiendum tergendaque fanies.*

9. *Color eft: qui &c*] In vulgatis, *color eft. Quod &c.* Ego repofui *qui* ex MS. modo allato.

10. *Ulcus*] *Ulcus* pro *vulnere* faepe invenitur & apud Celfum & apud alios idoneos Scriptores; ut quidem antiqui libri habent: in quibus tamen interdum variatur. Sic fupra fect. 24. *nam nodus vulnus laedit*; in aliis legitur *ulcus*. Hic *ulcus* in omnibus. Lindenius repofuit *vulnus*; quod libenter retinuiffem, nifi paulo infra libri omnino omnes haberent *ulceri*; & fect. 29. *Inflammatione finita, vulnus purgandum eft* &c. *Tum demum vero purum ulcus eft &c.*

11. *Ea, quae pus moveant. Jamque &c.*] Ita ex quibusdam MSS. quos inter eft Mediceus I. In aliis legitur: *eaque*, vel *eaque p.* poft parva lacuna eft; deinde fequitur, *aquae &c.* In Editionibus Stephani, Ruellii, Juntae, & tribus pervetuftis ann. 1478. 1493. 1497. fic habetur: *eaque pus moveant: aquae*; in Aldina, *ea, quae pus moveant: aquae*; in utraque Caefarii & in Lindeniana, *neque movetur, aquae*; in Gryphiana, Pantiniana, & aliis nonnullis, *eaque pus moveat, aquae.* In omnibus igitur vulgatis libris omittitur *Jamque*. In iifdem verba praecedentia fic interpunguntur: *quae primo fuerunt. Si gravis inflammatio eft &c.* Senfus eft: fi vulnus glutinatur, eadem glutinantia rurfus imponenda funt; fi glutinandi fpes non eft, imponenda funt, quae pus moveant.

12. *Aquae quoque calidae neceffarius ufus eft*] In multis MSS. *aqua quoque calida neceffaria eft.* Sic fect. 30. hujus cap. *Jamque calida aqua eatenus neceffaria eft &c.* Mediceus tamen vetuftior & quidam ex Vaticanis confentiunt cum libris vulgatis; quos ego fecutus fum.

13. *Et*] Et in Medic. I. & in Vaticano VI. & in Editione Lindenii omittitur haec particula. Attamen retinenda videtur ex aliorum Codicum fide.

14. *Ut manu contingenti jucunda fit; & usque &c.*] Cum antea legeretur, *ut & manu contingenti jucunda fit; ufque &c.* Lindenius particulam *&* tranftulit poft *fit*; nec aliter legendum.

nuiſſe ex tumore, coloremque [15] ulceri magis naturalem reddidiſſe videatur. Poſt id fomentum [16], ſi late plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet; maximeque, ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum; ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis, rhypodes: at ſi latius hiat, idem illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet, eoque illita linamenta diſponi per plagam; deinde emplaſtrum ſupra dari, & ſuper id ſuccidam lanam; minusque etiam, quam primo, faſciae adſtringendae ſunt.

28. Proprie [17] quaedam in articulis viſenda ſunt. In quibus ſi praeciſi nervi ſunt, qui continebant, debilitas ejus partis ſequitur. Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt, ea transverſa [18] commodior eſt: ſi ex retuſo & gravi [19], nullum in figura diſcrimen eſt; ſed videndum [20] eſt; pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumque & craſſum diu fertur, nervum praeciſum eſſe credibile eſt; magisque, quo [21] majores dolores inflammationesque, & quo maturius excitatae ſunt. Quamvis autem non abſciſſus nervus eſt; tamen, ſi circa tumor durus diu permanet, neceſſe eſt, & diuturnum ulcus eſſe, &, ſano [22] quoque eo, tumorem permanere: futurumque eſt, ut tarde membrum id vel extendatur, vel contrahatur. Major tamen in extendendo mora eſt, ubi recurvato articulo curatio adhibita eſt; quam in recurvando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum, quod ictum eſt, ratione certa debet: ſi glutinandum eſt, ut ſuperius ſit; ſi in inflammatione eſt, ut in neutram partem inclinatum ſit; ſi jam

15. *Coloremque*] Lindenius leg. *caloremque*. Multi ſane Codices ita habent; ſed depravati ſunt. Mediceus quoque primus corruptus eſt, ſic tamen, ut quae vera lectio ſit, oſtendat: nam habet, *coleremque*,

16. *Poſt id formentum &c.*] Ita legitur hic locus in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae; nec aliter legi poteſt. Editiones antiquae & Mediceus I. aliique MSS. Codices ita habent: *maximeque ſi grande vulnus eſt tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis rypodes. poſt id fomentum ſi lata plaga non patet imponi protinus emplaſtrum debet. Et ſi latius hiat &c.* Fortaſſe legendum; *debet: ſi latius hiat*; ſublata particula &, quae videtur geminatio ſyllabae praecedentis. Plures alii Codices: *maximeque ſi grande vulnus eſt tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis rypodes. poſt id fomentum ſi lata plaga non patet imponi protinus emplaſtrum. Si patet liquari ex hyrino unguento oportet &c.*

17. *Proprie*] Aldina Editio, *Propriae*; Lindeniana, *Sed propria.*

18. *Ea tranſverſa*] Lindenius praemittit &, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, &, excepto primo, in MSS. Mediceis: ſed perperam.

19. *Si ex retuſo & gravi*] Al. *ſi retuſo & gravi eſt*; Lindenius, *ſi ex retuſo & gravi eſt.* Ego praepoſitionem *ex* retinui, quamvis in MSS. Codicibus non invenerim: verbum autem *eſt* excluſi ex fide Medic. I.

20. *Sed videndum*] Ita ex Codice Mediceo I. Lindenius leg. *at videndum*; al. *at viſendum.*

21. *Magisque quo*] Al. *magis quoque.* Sed recte Conſtantinus & Lindenius, *magisque, quo*; Codice Medic. I. comprobante. Infra vero non is modo Codex, ſed & alii confirmant Conſtantini, & Lindenii lectionem, *& quo maturius*; ubi alii Editores omittunt &.

22. *Sano*] Lindenius leg. *ſanato.*

si jam pus profluit, ut devexum sit. Optimum etiam medicamentum, quies est: moveri, & ambulare, nisi sanis, alienum est. Minus tamen iis periculosum [23], qui in capite vel brachiis, quam qui in inferioribus partibus vulnerati sunt. Minimeque ambulatio convenit, femine, aut pede laborante. Locus, in quo cubabit [24], tepidus esse debebit. Balneum quoque, dum parum vulnus purum est, inter res infestissimas est: nam id & humidum [25] & sordidum reddit: ex quibus ad cancrum transitus esse consuevit. Levis [26] frictio recte adhibetur; sed iis partibus, quae longius absunt [27] a vulnere.

29. Inflammatione finita, vulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta in melle linamenta; supraque idem emplastrum, vel enneapharmacum [28] dandum est. Tum demum vero purum ulcus est, cum rubet, ac nimium neque siccum, neque humidum est. At quodcumque sensu caret, quod non naturaliter sentit, quod nimium aut aridum aut humidum est, quod aut albidum, aut pallidum [29], aut lividum, aut nigrum est, id purum non est.

30. Purgato [30], sequitur ut impleatur. Jamque calida aqua eatenus necessaria est, ut sanies removeatur. Lanae succidae supervacuus usus est: lota melius circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: itaque ea adhiberi non alienum est; ut butyrum cum rosa, & exigua mellis parte [31]; aut cum eadem rosa tetrapharmacum; aut ex rosa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum, cibi boni succi, vitatis omnibus acribus; sed jam pleniores. Nam

23. *Iis periculosum*] Alii leg. *his* (vel *iis*) *est periculosum;* Lindenius, *periculosum his est.* Ego omisi verbum *est*, secutus auctoritatem Codicis Medicei I.

24. *Cubabit*] Lindenius leg. *cubat;* deinde, *debet.*

25. *Humidum*] Ita legitur in plerisque libris, tum excusis, tum manuscriptis: & quidem rectius, ut mihi videtur, quam *tumidum*, ut est in Codice Medic. I. & in Edit. Lindenii. Nam sect. 34. hujus capitis in curatione gangraenae ita habetur: *Balneum nisi jam certa fiducia redditae sanitatis est, alienum est: siquidem emollitum in eo vulnus cito rursus eodem malo afficitur.*

26. *Levis*] Constantin. & Linden. *Lenis.*

27. *Longius*] Linden. *longe.*

28. *Supraque idem emplastrum, vel enneapharmacum*] Superque linamenta idem emplastrum dandum est, quod supra positum est, vel enneapharmacum. Sic reposui ex MSS. Vulgo, pro *idem*, legitur *id.* Itaque Lindenius locum ita interpolavit ex Constantini conjectura: *supraque id emplastrum vel τετραφάρμακον vel ἐννεαφάρμακον.*

29. *Aut albidum, aut pallidum*] Alii translatis vocibus legunt: *aut pallidum, aut albidum;* ut habent Codices Medicei omnes, praeter primum. Lindenius omittit *aut pallidum*, vel quod in aliquo Codice non invenerit, vel quod redundare existimaverit, crediderit que *albidum* idem significare. Discrimen tamen aliquod inter albidum & pallidum Celsus statuit etiam in lib. 2. cap. 4. *si, quod descendit, est perliquidum aut albidum, aut pallidum, aut spumans.*

30. *Purgato*] Lindenius addit, *vulnere;* sed non est necesse.

31. *Mellis parte*] In omnibus libris impressis additur; *aut cum eadem parte;* in Edit. Lindenii, *aut cum eadem parte mellis.* Id ego sustuli ex fide Codicum MSS.

Nam & avis [32], & venatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio eſt, alienum eſt: itemque usque ad cicatricem, ſi nervi, muſculive vulnerati ſunt; etiam, ſi alte caro. At [33] ſi plaga in ſumma cute, generis tutioris eſt, poteſt non pervetus, modice tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt, quod in nervoſis locis, muſculoſisque neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper vulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercrevit, modice reprimit ſiccum linamentum; vehementius ſquama aeris. Si plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum vehementiora, quae corpus exedunt [34]. Cicatricem, poſt omnia haec, commode inducit lycium ex paſſo aut lacte dilutum; vel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum [35].

31. Hic ordo felicis curationis eſt: ſed quaedam tamen pericula [36] incidere conſuerunt. Interdum enim vetuſtas ulcus occupat, induciturque ei callus, & circum orae craſſae livent: poſt quae, quidquid medicamentorum ingeritur, parum proficit: quod fere negligenter curato ulceri ſupervenit. Interdum [37] vel ex nimia inflammatione, vel ob aeſtus immodicos, vel ob nimia frigora, vel quia nimis vulnus adſtrictum eſt, vel quia corpus ſenile, aut mali habitus eſt, cancer occupat. Id genus a Graecis diductum in ſpecies eſt; noſtris vocabulis non eſt. Omnis autem cancer non ſolum id corrumpit, quod occupavit; ſed etiam ſerpit: deinde aliis aliisque ſignis diſcernitur. Nam modo ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, isque cum dolore procedit; ἐρυσίπελας Graeci nominant. Modo ulcus nigrum eſt, quia caro ejus corrupta eſt: idque vehementius etiam putrescendo intenditur [38], ubi vulnus humidum

32. *Sed jam pleniores. Nam & avis &c.*] Totus hic locus in Editionibus antiquis ita legitur: *Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus, ſed jam plenioribus. Nam & avis &c.* In Editione Lindenii: *Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus. Sed jam plenioribus, avis &c.* Conſtantinus margini adſcripſit; *ſed etiam pleniores*; & ita habent Codices Medicei, excepto primo, in quo eſt: *ſed iam plenioribus.* Ego repoſui, *ſed jam pleniores.* Cum cibus adhuc exiguus datus ſit, nunc ad vulnus implendum plenior eſt dandus.

33. *At*] Al. *aut.* Conſtantinus in libri margine, & Lindenius *At*, Cod. Mediceo I. ſuffragante.

34. *Exedunt*] Alii cum Caeſario leg. *exedant.*

35. *Linamentum*] Lindenius addit, *vehementius*; quod adverbium & in Medic. I. & in aliis quibusdam MSS. invenitur. Deceptus librarius videtur a ſuperioribus verbis, *modice reprimit ſiccum linamentum; vehementius ſquama aeris.*

36. *Quaedam tamen pericula &c.*] Vulgo legitur, *periculoſa*, ut habet Codex Medic. I. Ego repoſui *pericula*, ex aliis Codicibus. Ita ſect. proxima: *Ac pericula quiden vulnerum haec ſunt.* Et lib. 7. cap. 26. ſect. 5. *ſi felix curatio non fuit, varia pericula oriuntur.*

37. *Negligenter curato ulceri ſupervenit. Interdum &c.*] Pleraque ex his verbis deſunt in Cod. Medic. I. in quo ita legitur: *negligenter dum vel ex nimia inflammatione, vel ob nimia frigora &c.* Medicei reliqui ſex, pro *aeſtus*, ut recte legitur in libris impresſis, habent *actus.*

38. *Idque vehementius etiam putreſcendo intenditur*

dum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt; carunculaeque corruptae, interdum etiam nervi ac membranae reſolvuntur; ſpecillumque demiſſum deſcendit aut in latus, aut deorſum: eoque vitio nonnumquam os quoque [39] afficitur. Modo oritur ea, quam Graeci γάγγραιναν appellant. Priora in qualibet parte corporis fiunt: hoc [40] in prominentibus membris, id eſt, inter ungues, & alas, vel inguina; fereque in ſenibus, vel in iis, quorum corpus mali habitus eſt. Caro in ulcere [41] vel nigra, vel livida eſt, ſed ſicca & arida; proximaque cutis plerumque ſubnigris puſtulis impletur: deinde ei proxima, vel pallida, vel livida, fereque rugoſa [42] & ſine ſenſu eſt; ulterior in inflammatione eſt: omniaque ea ſimul ſerpunt: ulcus, in locum puſtuloſum; puſtulae, in eum, qui pallet aut livet; pallor aut livor, in id, quod inflammatum eſt; inflammatio, in id, quod integrum eſt, tranſit. Inter haec deinde febris acuta oritur, ingensque ſitis: quibusdam etiam delirium accedit [43]: alii, quamvis mentis ſuae compotes ſunt, balbutiendo tamen [44] vix ſenſus ſuos explicant: incipit affici ſtomachus: fit foedi ſpiritus ipſe odoris. Atque initium quidem ejus mali recipit curationem: ubi vero penitus inſedit, inſanabile eſt; plurimique ſub frigido ſudore moriuntur.

32. Ac pericula quidem vulnerum haec ſunt. Vetus autem ulcus ſcalpello concidendum [45] eſt, excidendaeque ejus orae, & quidquid ſuper eas livet aeque incidendum. Si varicula intus eſt, quae id ſanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, ubi ſanguis emiſſus, novatumque vulnus eſt, eadem curatio adhibenda, quae in recentibus vulneribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti non vult, poteſt ſanare id emplaſtrum, quod ex ladano fit: &, cum ulcus ſub eo exeſum eſt, id, quo cicatrix inducitur.

33.

tur &c.] Lindenius & aliter interpungit, & aliter legit: *corrupta eſt, idque vehementius; etiam in putreſcendo intenditur, ubi vulnus humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt, & caro intus corrupta: interdum etiam nervi &c.* Quod ad interpunctionem attinet, alii quoque variant: omnes tamen habent, non *in putreſcendo*, ſed *putreſcendo*; neque *& caro intus corrupta*, ſed *carunculaeque* (al. ex Edit an. 1493. *carunculae*) *corruptae*. Vide Morgagn. Epiſt. VII. in Celſum.

39. *Os quoque*] Lindenius omittit *quoque*.

40. *Hoc*] Omnes MSS. Codices habent, *hoc*: ſed ſupra, al. *Priores*; Mediceus I. *Priora*. In Editionibus priſcis legitur, *Priores*, & *hoc*. Alii cum Caeſario reponunt, *haec*; etiam Lindenius, ſed habet *Priora*, non *Priores*.

41. *In ulcere*] Lindenius leg. *illi ulceri*.

42. *Rugoſa*] Idem, *aeruginoſa*; deinde, *deterior* pro *ulterior*: ſed minus bene; ut a Morgagno animadverſum eſt.

43. *Accedit*] Abeſt hoc verbum a Cod. Medic. I. & fortaſſe recte. Nam hoc inciſum regi poteſt a verbo *oritur*, quod praecedit.

44. *Balbutiendo tamen*] *tamen* deeſt in Edit. Lindenii.

45. *Concidendum*] Alii cum Caeſario leg. *incidendum*; Lindenius, *circumcidendum*. In Edit. Aldina mendoſe eſt, *conjiciendum*, pro *concidendum*, ut Editiones vetuſtiores & omnes Medicei Codices habent.

33. Id autem, quod ἐρυσίπελας vocari dixi, non ſolum vulneri ſupervenire, ſed ſine hoc quoque oriri conſuevit: atque interdum periculum majus [46] affert; utique, ſi circa cervices aut caput conſtitit. Oportet, ſi vires patiuntur, ſanguinem mittere: deinde imponere ſimul reprimentia & refrigerantia; maximeque ceruſſam ſolani ſucco, aut Cimoliam cretam aqua pluviali exceptam, aut ex eadem aqua ſubactam farinam [47], cupreſſo adjecta, aut, ſi tenerius corpus eſt, lenticula [48]. Quidquid impoſitum eſt, betae folio contegendum eſt, & ſuper linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per ſe refrigerantia parum proderunt, miſcenda erunt hoc modo: ſulphuris p. ✱. I. [49] ceruſſae & croci [50], ſingulorum p. ✱. XII. s. [51], eaque cum vino conterenda ſunt [52], & id his illinendum: aut, ſi durior locus eſt, ſolani folia contrita ſuillae adipi miſcenda ſunt, & illita [53] linteolo ſuperinjicienda.

At ſi nigrities eſt, nequedum [54] ſerpit, imponenda ſunt, quae carnem putrem lenius exedunt: repurgatumque ulcus, ſic, ut cetera, nutriendum eſt. Si magis putre eſt, jamque procedit ac ſerpit [55], opus eſt vehementius erodentibus. Si ne haec quidem evincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod ſanum eſt, ſiccum eſt, cum aduritur. Poſt uſtionem putris ulceris, ſuperponenda ſunt, quae cruſtas a vivo reſolvant; eas ἐσχάρας Graeci nominant [56].

Vbi

46. *Periculum majus*] Lindenius *magnum* legit, pro *majus*; deinde, *cervicem*, ut habet in margine Conſtantini Editio, pro *cervices*.

47. *Farinam*] Conſtantinus habet, *hordei farinam*.

48. *Lenticula*] Ita Lindenius edidit ex Conſtantini emendatione. Hi hanc vocem referunt ad *adjecta*; & quidem rectius, ut ego puto. Attamen MSS. Codices habent, *lenticulam*; neque, qui ſic legunt, omni ratione carent.

49. *P. ✱. I.*] Olim legebatur, *p. ✱.* ut habet Codex Mediceus I. & cum Caeſariana an. 1528. etiam Ruellii Editio. In ceteris Codicibus Mediceis habetur, *p. ✱. I.* quemadmodum alii ediderunt, Egnatium ſecuti: ſed numeri nota, I. deletur in IV.

50. *Et croci*] Lindenius omittit *&*.

51. *P. ✱. XII. S.*] Ita in MSS. Mediceis, primo excepto. Fortaſſe legendum, *p. ✱. II. S.* In IV. hic quoque deletur *II. S.* quod in I. ſit *p. ✱. X.* quemadmodum & priſcae Editiones habent, & Lindeniana. In Aldina eſt, *p. ✱. XII.* Caeſarius & alii leg. *p. ✱. XX.*

52. *Conterenda ſunt*] Fortaſſe tollendum verbum *ſunt*; ut *conterenda* & *illinendum* pendeant ab *erunt*, quod ſupra eſt.

53. *Illita*] Lindenius leg. *illinita*.

54. *Nequedum*] Idem leg. *quae nequedum*. Sed vetus lectio retineri poteſt. Nam *nequedum* idem eſt atque *& nondum*: & ſic adhibetur lib. 7. cap. 29 *Pertinet etiam ad rem, quam calidiſſimum eſſe imum ventrem, & extrema corporis: nequedum inflammationem coepiſſe; ſed recenti re protinus adhiberi medicinam.* Et a Cicerone lib. 14. ad Attic. Epiſt. 10. *ille autem quid agat, ſi ſcis, nequedum Roma es profectus, ſcribas ad me velim.*

55. *Ac ſerpit*] Haec duo verba Cod. Medic. I. non habet.

56. *Eas ἰσχάρας Graeci nominant*] Haec verba videntur huc ex margine irrepſiſſe. Nam Celſus has cruſtas alibi jam nominavit (cap 9. & 10. hujus libri); ut nunc explanatio iſta praeter rem addatur. Conſtantinus, pro *eas ἰσχάρας*, legendum putat, ἐσχαρωτικά: ſed fallitur. Non enim quae cruſtas a vivo reſolvunt, ſed quae cruſtas ulceribus inducunt, ἐσχαρωτικὰ nominantur. Igitur Lindenius leg. ἀπεσχαρωτικὰ; ſed invitis MSS.

Vbi eae [57] exciderunt, purgandum ulcus, maxime melle & resina est: sed aliis [58] quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

34. Gangraenam vero, si nondum plane tenet, sed adhuc incipit, curare non difficillimum est; utique in corpore juvenili: & magis etiam, si musculi integri sunt; si nervi vel laesi non sunt, vel leviter affecti sunt; neque ullus magnus articulus nudatus est; aut carnis in eo loco paulum est, ideoque non multum, quod putresceret, fuit; consistitque eo loco [59] vitium; quod maxime fieri in digito potest. In ejusmodi casu primum est, si vires patiuntur, sanguinem mittere: deinde, quidquid aridum est, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, usque sanum corpus [60] concidere. Medicamenta vero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt, quae pus movere consuerunt; ideoque ne aqua quidem calida. Gravia quoque, quamvis reprimentia, aliena sunt; sed his quam levissimis opus est: superque ea, quae inflammata sunt, utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id, quod est inter integrum ac vitiatum locum, debet. Praecipueque in hoc casu petendum, non a medicamentis solum, sed etiam a victus ratione praesidium est: neque enim id malum, nisi corrupti vitiosique corporis est. Ergo primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum: deinde danda, quae per cibum potionemque [61] alvum, ideoque etiam corpus adstringant; sed ea levia. Postea, si vitium constitit, imponi super vulnus eadem debent, quae in putri ulcere praescripta sunt. Ac tum quoque plenioribus [62] cibis uti licebit ex media materia; sed tamen [63] non nisi alvum, corpusque siccantibus: aqua vero pluviali frigida. Balneum, nisi jam certa fiducia redditae sanitatis est, alienum est: siquidem emollitum in eo vulnus [64] cito rursus eodem malo afficitur. Solent vero nonnumquam

57. *Vbi eae*] Sic reposui ex Codice Mediceo I. Alii non habent, *eae*.

58. *Sed aliis*] Lindenius leg. *sed iis*.

59. *Eo loco*] Idem leg. *uno loco*.

60. *Usque sanum corpus*] Ita habetur in MSS. Mediceis omnibus, praeter primum, in quo, *usque eo sanum corpus*; ut olim legebatur. Caesarius & alii, pro *eo*, reposuerunt *ad*.

61. *Per cibum potionemque*] Haec fortasse margini addita fuerant ad explicationem vocis praecedentis, *danda*; unde in orationis contextum immigrarunt. Verbum *dare* hac ratione alibi usurpatur. Lib. 6. cap. 6. sect. 1. *dari debet id, quod levissimum videri potest ex iis, quae pituitam faciunt crassiorem.* Si haec verba extrudenda non sunt; at certe ante relativum *quae* sunt collocanda, & legendum: *danda per cibum potionemque, quae alvum &c.*

62. *Tum quoque plenioribus*] Fortasse, *tum plenioribus quoque.* In Codice Mediceo I. ante *plenioribus* vocula aliqua erat; qua deleta, Palavicinus reposuit, *ut*; itaque legitur: *tum quoque ut plenioribus.*

63. *Sed tamen*] Ita ex Constantino & Lindenio. Alii leg. *sic tamen*, ut est in MSS. In Medic. I. *tamen* a Palavicino mutatum fuit in *tantum.*

64. *Vulnus*] Lindenius leg. *ulcus*, ut est in margine Editionis Constantinianae.

quam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus ſerpere is cancer [65]: inter quae miſerum, ſed unicum auxilium eſt, ut cetera pars corporis tuta ſit, membrum, quod paulatim emoritur, abſcindere.

35. Hae graviſſimorum vulnerum curationes ſunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi integra cute [66] interior pars colliſa eſt; aut ubi deraſum, attritumve [67] aliquid eſt; aut ubi ſurculus corpori infixus eſt; aut ubi tenue, ſed altum vulnus inſedit. In primo caſu commodiſſimum eſt malicorium ex vino coquere, interioremque ejus partem conterere, & cerato miſcere ex roſa facto, idque ſuperponere: deinde, ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere lene medicamentum, qualis [68] lipara eſt. Deraſo vero, detritoque, imponendum eſt emplaſtrum tetrapharmacum, minuendusque cibus, & vinum ſubtrahendum. Neque id, quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit: ſiquidem ex ejusmodi caſibus ſaepe cancri fiunt. Quod ſi levius id erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento. Surculum vero, ſi fieri poteſt, oportet vel manu, vel etiam ferramento ejicere [69]. Si vel praefractus eſt, vel altius deſcendit, quam ut id ita fieri poſſit [70], medicamento evocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundinis radix, ſi tenera eſt, protinus contrita, ſi jam durior, ante in mulſo decocta; cui ſemper mel adjiciendum eſt: aut ariſtolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis, arundo eſt; quia aſpera eſt: eademque offenſa etiam in filice eſt [71]. Sed uſu

65. *Is cancer*] Secutus ſum Conſtantini conjecturam; quia nulla fere vis adhibetur veteribus libris. Habent enim, *his cancer:* & frequenter, ut alias dixi, *his* pro *is* in iiſdem reperitur. *his* certe ferendum non eſt. Lindenius leg. *ſub his cancer*; quod valde placet: nam hic modus Celſo familiaris eſt. Cap. 28. hujus libri ſect 1. *Sequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta, undique a viva carne diducta, quae trahit ſecum quidquid corruptum erat*; & ſect. 3. *imponenda, quae reprimant, cataplasmata. Si ſub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet*; & lib. 6. cap. 19. *Sub quo medicamento vitioſi ungues cadunt*; & lib. 7. cap. 27. *Sub quibus perveniri ad ſanitatem poteſt.*

66. *Integra cute*] Lindenius omiſit has duas voces, quae, ut Morgagnus oſtendit, ſine totius ſententiae depravatione omitti nequeunt.

67. *Attritumve*] Cum infra ſit *detritoque*, Lindenio *detritumve* pro *attritumve* reponenti fortasſe accederem, niſi & veterem lectionem MSS. confirmarent, & hac voce Plinius quoque uſus eſſet in lib. 23. cap. 4. *Attrita ſanat oleum myrteum*; lib. 30. cap. 28. *Attritis medetur cinis muris ſilvatici cum melle.* Haec verba, *aut ubi deraſum, attritumve aliquid eſt*, deſunt in Cod. Medic. I.

68. *Qualis*] Al. *quale*; ut eſt in Cod. Medic. I. Lindenius repoſuit, *qualis*; Codicibus Mediceis reliquis ſuffragantibus. Idem Lindenius cum aliis multis λιπαρὰ Graecis litteris ſcribit: ſed non eſt neceſſe. In Codicibus Mediceis quidem Latinis ſcribitur. De hoc medicamenti genere dixit cap. 19. ſect 25. hujus libri.

69. *Ejicere*] Lib. 7. cap. 5. *Tela quoque, quae illata corporibus intus haeſerunt, magno negotio ſaepe rejiciuntur.* Lindenius leg. *educere.*

70 *Quam ut id ita fieri poſſit*] Ita in MSS. Mediceis & in Editionibus antiquioribus. Egnatius & Caeſarius *id* expulerunt: quos ceteri Editores ſecuti ſunt. Sed Celſus eodem modo loquitur capite proximo ſect. 2. *Idque cum ita per triduum factum eſt &c.* Conſtantinus, *velli*, ſcriptum reperit in quodam Codice. Ego tamen, *fieri*, in omnibus inveni.

71. *Etiam in filice eſt*] Codices Medicei, excepto primo, habent, *in filicis haſtula eſt*, omiſſa

usu cognitum est, utramque adversus alteram medicamentum esse, si contrita ac superimposita [72] est. Facit autem idem in omnibus surculis, quodcumque medicamentum extrahendi vim habet. Idem altis tenuibusque vulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis; huic Hecataei emplastrum maxime convenit.

36. Vbi vero in quolibet vulnere ventum ad inducendam [73] cicatricem est; (quod perpurgatis jam, repletisque ulceribus necessarium est); primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur; deinde, cum jam continenda est, siccum imponendum est [74], donec cicatrix inducatur: tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix silvestris cucumeris praestat: idem compositio, quae habet elaterii p. ✕. I. spumae argenti p. ✕. II. unguenti [75] p. ✕. IV. quae excipiuntur resina terebinthina, donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. At [76] nigras quoque cicatrices leniter purgant, paribus portionibus mista, aerugo & plumbum [77] elotum, eademque resina coacta [78]; sive ungitur [79] cicatrix, quod in facie fieri potest; sive id ut emplastrum imponitur, quod in aliis partibus commodius est. At si vel excrevit cicatrix, vel concava est, stultum est, decoris causa, rursus & dolorem & medicinam sustinere: alioquin res utrique [80] succurri patitur. Siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello potest: si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compositiones eae, quae corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt; super concavam, implentia; donec utrumque ulcus sanae cuti aequetur: & tum cicatrix inducatur.

XXVII. I. Dixi de iis vulneribus, quae maxime per tela inferuntur: sequi-

omissa particula *etiam*. Aldina Edit. *etiam in filicis hastula est*; quam lectionem Casaubonus magis probat. Mihi orta videtur ex interpretatione. Certe, si arundinem Celsus dixit, pro ejus surculo, etiam filicem eodem modo dicere potuit. Constantinus margini adscripsit, *filicis assula*.

72. *Contrita ac superimposita*] Particulam *ac* Lindenius restituit. In Cod. Mediceo I. pro *ac* est *hac*. Alii leg. *contrita superimposita*.

73. *Inducendam*] Alii *inducendum*. Codex tamen Medic. I. iis favet, qui leg. *inducendam*.

74. *Siccum imponendum est*] Haec verba desunt in Cod. Mediceo I.

75. *Unguenti*] Quidam, ut scribit Constantinus, legendum putant, *unguenti susini*, de quo Dioscorides lib. I. cap. 62. Ipse Constantinus margini adscripsit, *glandis unguentariae*; atque ita edidit Lindenius. In omnibus tamen MSS. habetur, *unguenti*. Vid. lib. 4. cap. 9. animad. 87.

76. *At*] Al. *Ac*.

77. *Aerugo & plumbum*] Particula *&* non habetur nisi in Editione Lindenii.

78. *Eademque resina coacta*] Pro *rosa cocta*, ut communiter legebatur, Lindenius reposuit, *resina coacta*; cui ego magis accedo. In Codice Mediceo I. scriptum est, *eademque rosa cocta*; correctumque, *coacta*. In Codicibus aliis, *eadem rosa cocta*. Almeloveenius *resina* quidem habet cum Lindenio, sed legit, *cocta*, non *coacta*.

79. *Sive ungitur*] Lindenius interjicit *eo*; quod pronomen ego in MSS. non inveni; neque necessarium puto.

80. *Utrique*] Cod. Mediceus I. *utrisque*.

ſequitur, ut de iis dicam, quae morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiae, ſaepe canis, nonnumquam ferorum animalium [81], aut ſerpentium. Omnis autem fere morſus habet [82] quoddam virus. Itaque ſi vehemens vulnus eſt, cucurbitula admovenda eſt: ſi levius, protinus emplaſtrum injiciendum, praecipueque Diogenis; ſi id non eſt, quodlibet ex iis, quae adverſus morſus propoſui; ſi ea non ſunt, viride Alexandrium; ſi ne id quidem eſt, quodlibet non pingue ex iis, quae recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoque his, praecipueque ei, quod canis fecit, medicamentum eſt, ſi manus [83] vulneri imponitur, ſuperque id duobus digitis verberatur: exſaniat enim. Ac ſalſamentum quoque recte ſuper id vulnus deligatur.

2. Vtique autem, ſi rabioſus canis fuit, cucurbitula virus ejus extrahendum eſt. Deinde, ſi locus neque nervoſus, neque muſculoſus eſt, vulnus id adurendum eſt: ſi uri non poteſt, ſanguinem homini mitti non alienum eſt. Tum uſto quidem vulneri ſuperimponenda, quae ceteris uſtis ſunt: ei vero, quod expertum ignem non eſt, ea medicamenta, quae vehementer exedunt. Poſt quae nullo novo magiſterio, ſed jam ſupra poſito ulcus erit implendum, & ad ſanitatem perducendum. Quidam poſt rabioſi canis morſum protinus in balneum mittunt; ibique [84] patiuntur deſudare, dum vires corporis ſinunt, vulnere adaperto, quo magis ex eo quoque virus deſtillet: deinde multo meracoque vino excipiunt [85], quod omnibus venenis contrarium eſt. Idque cum ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo a periculo videtur. Solet autem ex eo vulnere, ubi parum occurſum eſt, aquae timor [86] naſci: ὑδροφοβίαν [87] Graeci appellant. Miſerrimum genus morbi; in quo

81. *Ferorum animalium*] Lindenius leg. *ferarum, aut aliorum animalium.*

82. *Omnis autem fere morſus habet &c.*] Alii leg. *ferae* cum Caeſario; & ita eſt in Codicibus Mediceis I. II. & VII. Sed legendum, *fere*, ut Morgagnus animadvertit. Lindenii Editio habet, *Omnis autem ferae morſus habent &c.*

83. *Si manus*] Codices Medicei omnes, praeter primum, habent, *ſin manus.* Nonnulli apud Conſtantinum contendunt, vocem *manus* transferendam eſſe poſt *digitis.* Mihi, ſive ita fiat, ſive pro *manus* legatur *manu*, haec vox videtur aliena. Lindenius leg. *ſi aridus.*

84. *Ibique*] Lindenius leg. *eumque ibi*; & poſtea, *aperto*, & *putatur*, pro *adaperto*, & *videtur.*

85. *Excipiunt*] Cod. Medic. I. *accipiunt.*

86. *Timor*] In Cod. Medic. I. *tum timor*; ſcilicet ex varianti lectione. Nam *tum* videtur ſupra tres primas litteras vocis *timor* poſitum fuiſſe ab aliquo, qui in alio Codice invenerat *tumor*, ut eſt in Mediceis III. IV. V. VI. & in Editione I. & duabus pervetuſtis ann. 1493. 1497. & Juntina.

87. Ὑδροφοβίαν] Haec vox, quam primus repoſuit Caeſarius, aptiſſima eſt. Haud tamen ſcio, an non ὑδροφόβας ſit legendum; cum ὑδροφόβας, vel *hydrophobas* Latinis litteris, habeant MSS. Codices; Aldina vero Editio, ὑδροφόβον. Conſtructio paulo videtur durior; fortaſſe tamen exemplis non caret. Modum quidem iſtum aegros pro morbo appellandi, Celſus adhibet etiam lib. 7. cap. 7. ſect. 6. & ſect. 9. In Editionibus vetuſtioribus legitur *hydrophlogas*, quemadmodum alia manu mutatum eſt in Cod. Mediceo IV.

quo ſimul aeger & ſiti & aquae metu cruciatur: quo oppreſſis in anguſto ſpes eſt. Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piſcinam non ante ei proviſam projicere, &, ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aqua ſatietur: ſic enim ſimul & ſitis, & aquae metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida vexatum, nervorum diſtentio abſumat. Id ne incidat, a piſcina protinus in oleum calidum demittendus eſt. Antidotum autem, praecipue id, quod primo loco poſui; ubi id non eſt, aliud, ſi nondum aeger aquam horret, potui ex aqua dandum eſt; & ſi amaritudine offenditur, mel adjiciendum eſt: ſi jam [88] is morbus occupavit, per catapotia ſumi poteſt.

3. Serpentium quoque morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant: quamvis in ea multum antiqui variarunt; adeo ut in ſingula genera anguium ſingula medendi genera [89] praeciperent; aliique alia [90]. Sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis ſuper [91] vulnus id membrum deligandum eſt; non tamen nimium vehementer, ne torpeat: dein [92] venenum extrahendum eſt. Id cucurbitula optime facit: neque alienum eſt, ante ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt; quod tamen vix incidere poteſt; tum quod idem poſſit: ſi ne id quidem eſt, homo adhibendus eſt, qui vulnus exſugat. Neque hercules ſcientiam praecipuam habent, ii, qui Pſylli nominantur; ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam venenum ſerpentis, ut quaedam etiam venatoria venena, quibus Galli praecipue utuntur, non guſtu, ſed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipſa tuto eſtur: ictus ejus occidit. Et ſi ſtupente ea; quod per quaedam medicamenta circulatores faciunt; in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea [93] ſaliva noxa eſt. Ergo quisquis, exemplum Pſylli ſecutus, id vulnus exſuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem praeſtabit. Illud interea [94] ante debebit attendere, ne quod in gingivis, palatove [95], aliave parte oris ulcus

88. *Si jam*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *& ſi jam*; Conſtantinus & Lindenius, *at ſi jam*.

89. *Singula medendi genera*] Lindenius omittit vocem *genera*.

90. *Aliique alia*] Ita ex Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *atque aliis alia*.

91. *Super*] Lindenius habet, *ſupra*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Fortaſſe rectius: in antiquis tamen Codicibus legitur, *ſuper*; quae particula pro *ſuper* eſt etiam in lib. 3. cap. 21. *Incidendum quoque ſuper talum, quatuor fere digitis, ex parte interiore.*

92. *Dein*] Cod. Medic. I. *deinde*.

93. *Ea*] Linden. *ejus*.

94. *Illud interea*] Ita ex Lindenio. In Editionibus antiquis & in MSS legitur, *Illud ne intereat*. In Cod. Medic. III. & in VI. deeſt periodus haec tota, itemque ſuperior.

95. *Palatove*] Cod. Mediceus I. *palato*.

cus habeat. Post haec is homo loco calido collocandus est, sic, ut id, quod percussum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neque qui exsugat, neque cucurbitula est, sorbere oportet jus anserinum, vel ovillum [96], vel vitulinum, & vomere: vivum autem gallinaceum pullum per medium dividere, & protinus calidum super vulnus imponere, sic, ut pars interior corpori jungatur. Facit id etiam hoedus agnusve discissus, & calida ejus caro statim super vulnus imposita: emplastra quoque, quae supra comprehensa sunt; aptissimumque est, vel Ephesium, vel id quod ei subjectum est. Praesensque in aliquo antidoto praesidium est. Sin id non est, necessarium est exsorbere potionem [97] meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo est [98], nec humorem intus coire patitur [99]: nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam moventia, quia materiam extenuant, utilia sunt.

4. Haec adversus omnes ictus communia sunt [1]: usus tamen ipse docuit, eum, quem aspis percussit, acetum potius bibere debere [2]. Quod demonstrasse dicitur casus cujusdam pueri, qui, cum ab hac ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos aestus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum, quod forte secum habebat, ebibit, & liberatus est. Credo quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam dissipandi [3]. Quo fit, ut terra respersa eo spumet. Eadem ergo vi verisimile est spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

5. In quibusdam etiam aliis serpentibus certa quaedam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio ipse sibi pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum vino bibunt: quidam eodem modo contritum super

96. *Vel ovillum*] Lindenius omitit duas has voces. Ego eas in omnibus MSS. inveni.

97. *Potionem*] Pantinus & Lindenius leg. *portionem*, ut est in Edit. an. 1538.

98. *Quod calori movendo est*] Sic alibi; *quod puri movendo est*; *quae urinae movendae sunt*. Atque hanc Lindenii lectionem confirmat Cod. Mediceus I. quamvis non careat mendo. Nam ita habet: *quod calori movendum est*. Ante Lindenium legebatur: *quo calor movendus est*.

99. *Nec humorem intus coire patiatur*] Ita legit Lindenius; nec aliter legendum videtur. Veteres libri ita habent: *ne humorem intus coire patiatur*. Scilicet *ne* & *nec* facile variant. Cum igitur *ne* mendose esset in aliquo Codice, *patitur* mutatum fuit in *patiatur*: eadem, opinor, ratione, qua ex *nec protinus crimen artis esse*, a quibusdam, *ne protinus crimen artis esset*, factum est in lib. 2. cap. 6.

1. *Communia sunt*] Idem Lindenius leg. *utilia sunt, communiaque*.

2. *Debere*] Verbum hoc deest in Cod. Mediceo I.

3. *Refrigerandi vim habet, tamen habet etiam dissipandi*] Lindenius leg. *refrigerandi vim habet, habet tamen & dissipandi*. In Codice Mediceo I. ita habetur: *refrigerandi vim habet tamen dissipandi*. In III. & IV. *Refrigerandi vim habebat, tamen* (fortasse *habet, attamen*) *habet etiam dissipandi*. Multi tamen Codices confirmant veterem lectionem, quam ego sequor.

ſuper vulnus imponunt: quidam ſuper prunam 4 eo impoſito, vulnus ſuffumigant, undique veſte circumdata, ne is fumus dilabatur; tum carbonem ejus ſuper vulnus deligant. Bibere autem oportet herbae ſolaris, quam ἡλιοτρόπιον Graeci vocant, ſemen, vel certe folia ex vino. Super vulnus vero etiam furfures ex aceto, vel ruta ſilvatica recte imponitur, vel cum melle ſal toſtus. Cognovi tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio ſanguinem miſerunt.

6. Et ad ſcorpionis autem 5 & ad aranei 6 ictum, allium cum ruta recte miſcetur, ex oleoque contritum ſuperimponitur.

7. At ſi ceraſtes, aut dipſas, aut haemorrhois percuſſit, aſphodeli, quod Aegyptiae 7 fabae magnitudinem aequet, arefactum 8, in duas potiones dividendum eſt, ſic, ut ei rutae paulum adjiciatur. Trifolium quoque & mentaſtrum, & cum aceto panaces aeque proficiunt. Coſtumque, & caſia, & cinnamomum recte per potionem aſſumuntur.

8. Adverſus cherſydri vero ictum, panaces 9, aut laſer, quod ſit ſcripulorum III. s. ж. I. 10 vel porri ſuccus cum hemina vini ſumendus eſt,

4. *Prunam*] Linden. *prunas.*

5. *Et ad ſcorpionis autem*] Lindenius leg. *Ad ſcorpionis etiam*; fortaſſe quod non tulerit *et* conjunctum cum *autem.* Sic tamen habent veteres Codices. In Mediceo III. & in IV. pro *autem*, eſt *aut.*

6. *Et ad aranei*] Codex Mediceus I. *& aranei.*

7. *Aſphodeli, quod Aegyptiae &c.*] Pro *ſpoli*, quod cum Cod. Medic. I. Juntina & vetuſtiores Editiones habent, Egnatius repoſuit, *catapotium*; Caeſarius, *aſphodeli.* Hunc ceteri Editores ſecuti ſunt; Conſtantinus & hunc & Egnatium: nam edidit, *aſphodeli catapotium.* Sed Egnatius *catapotium* habuit ex MS. Codice: ſiquidem ego quoque in plerisque inveni, *catapotium quod ſupra Aegyptiae &c.* Videndum eſt, unde Caeſarius habuerit *aſphodeli.* Nam aptum quidem huc eſt aſphodelum: attamen *ſpoli*, veriſimilius eſt ex *polii*, quam ex *aſphodeli*, vel ex *catopotium*, corruptum eſſe. Porro polium ad ſerpentium ictus dari, ex Nicandro, Dioſcoride, & Plinio notum eſt; & quidem cum ruta ſilveſtri miſtum, ut eſt apud eumdem Plinium lib 21. cap. 20.

8. *Aequet, arefactum*] Ita vulgo legitur In Codicibus MSS. mendum eſt. In Mediceo I. *& quatarfactum.* Palavicinus correxit, *aequat arefactum*; atque ita in IV. quoque correctum eſt, cum eſſet, ut habent alii quinque, *aequa arefactum.*

9 *Panaces*] Al. *panacis.*

10. *Quod ſit ſcripulorum III. S. ж. I.*] Ita in Edit. Aldina (ſed in illa *ſcrupulorum*) & in omnibus fere MSS. Codicibus. In Mediceo I. habetur: *quod ſit* ♃ *I* ᴦ. Hinc in IV. deletis hiſce notis, *III. S. ж. I* repoſitum eſt ♃ *I.* ᴦ. ut legatur, *quod ſit ſcrip.* ♃ *I* ᴦ. Si igitur nota illa ♃, pro ♃ accipienda eſt, quae nota ad eam accedit, quam ſcripuli exhibet Voluſius Maecianus, ſcripulum ſignificabit. Mihi tamen poſita videtur pro *p.* id eſt, ut ego explico, pro denarii nota. Alii notam ♃, quae eſt in Cod. IV. pro *X*, & *I* ᴦ. pro *II.* acceperunt: itaque in Edit. I. atque in aliis pervetuſtis legitur, *quod ſit ſcripulorum XII.* Alii vero cum Caeſario leg. *quod ſit ſcripulorum p.* ж. *II.* quod ferri non poteſt, niſi vel voce *ſcripulorum* ſublata, vel denarii nota. Ego totum hoc inſititium eſſe ſuſpicor. Nam neque ſect. praecedenti panacis, aut coſti, aut caſiae, aut cinnamomi modus exprimitur, neque myrrhae & uvae taminiae ſect. proxima, neque galbani ſect. 12 neque ipſius laſeris ſect. 13. & 16. Deinde haec forma dicendi, *quod ſit ſcripulorum III. S. ж. I* Celſi eſſe haudquaquam videtur. *Laſer*, vel potius *laſeris p. ſcripulorum &c.* ſuo more ſcripſiſſet. Immo nec *ſcripulorum* ſcripſiſſet, ſed *denarii ſextantium.* Denarium enim, non in ſcripula, ſed, ad Graecorum ὀβολὺς aequandos, in ſextantes diviſit ſex; ut eſt in cap. 17. hujus libri Et cum in uncia pondus ſit ſcripulorum XXIV. ratione inita repe-

rie-

eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper vulnus ſtercus caprinum ex aceto coctum; aut ex eodem hordeacea farina; aut ruta, vel nepeta, cum ſale contrita, melle adjecto. Quod in eo quoque vulnere, quod ceraſtes fecit, aeque valet.

9. Vbi vero phalangium nocuit, praeter eam curationem, quae manu redditur [11], ſaepe homo demittendus in ſolium eſt, dandusque ei myrrhae & uvae taminiae par modus ex paſſi hemina; vel radiculae ſemen, aut lolii [12] radix ex vino; & ſuper vulnus furfures ex aceto cocti [13], imperandumque, ut is conquiescat [14].

10. Verum haec genera ſerpentium & peregrina, & aliquanto magis peſtifera ſunt; maximeque aeſtuoſis locis gignuntur [15]. Italia frigidioresque regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Adverſus quos ſatis proficit herba Vettonica [16], vel Cantabrica, vel centaurion [17], vel argemonia [18], vel trixago, vel perſonina [19] vel marina paſtinaca [20], ſingulae [21] binaeve tritae, & [22] cum

riemus, *p.* ✱. *I.* ſcripturum hoc loco Celſum fuiſſe; quippe cum ſcripula tria & tres ſeptimae ſcripuli partes, id eſt, ſcripula circiter tria cum ſemiſſi denarium conficiant, ut obſervat Rhodius de Ponder. & Menſur. Ex quo illud etiam intelligi poteſt, in his verbis, *ſcrip. III. S.* ✱. *I.* vel ✱. *I.* interpretationem eſſe *ſcrip. III. S.* vel *ſcrip. III. S.* interpretationem ✱. *II.*

11. *Quae manu redditur*] Lindenius leg. *editur*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, ſed ſine veteris Codicis teſtimonio.

12. *Lolii*] Legendum videtur, *polii.*

13. *Cocti*] Al. *coctae.*

14. *Ut is conquieſcat*] Haec verba, & quae ſubſequuntur, *Verum haec genera ſerpentium*, deſunt in Cod. Mediceo I.

15. *Maximeque aeſtuoſis locis gignuntur*] Lindenius leg. *maxime*, *quae aeſtuoſis gignuntur locis.*

16. *Vettonica*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *betonica.*

17. *Centaurion*] Codex modo allatus, *centaurios.* Vtroque modo legi poteſt. Nam apud Graecos eſt κενταύριον, & κενταύρειον.

18. *Argemonia*] Ita ſcribitur vox haec a Caeſario, Ruellio, aliis; quod ἀργεμώνη a Graecis ſcribatur. Quare & apud Plinium lib. 25. cap. 9. *argemone.* Attamen in MSS. Celſi Codicibus & in Editionibus vetuſtioribus habetur *argimonia* per *i.* Alii cum Egnatio leg. *agrimonia.*

19. *Perſonina*] Lindenius leg. *perſonata*, ut Conſtantinus malebat. Fortaſſe recte: ſic enim nominatur a Columella lib. 6. cap. 17. Ego tamen *perſonina* inveni in MSS. In utraque Caeſarii Editione legitur, *perſonatia.*

20. *Marina paſtinaca*] In Cod. Mediceo I. *marinae paſtinacae*, ut vulgo legitur. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus. Nulla vero ratione oſtendi poteſt, Celſi marinam paſtinacam, eamdem eſſe atque herba illa, quae nunc ſic vocatur a quibuſdam; ab aliis, *Crithmum ſecundum*, vel *ſpinoſum*; a Turnefortio, *Aſter maritimus folio tereti, craſſo, tridentato*; olim autem a Plinio lib. 19. cap. 5. *Eryngium foliis apii* nominata eſt, ut Caeſalpinus contendit. Quid igitur Celſus intelligat, obſcurum eſt. Pantinus putat, agreſtem paſtinacam denotari, quae adverſus ſerpentium ictus utique valet, ut ſcribit Dioſcorides lib. 3. cap. 59. Marinam autem eadem ratione nominari dicit, qua lactuca quaedam ſic appellatur lib. 2. cap. 12. non quod ſcilicet in locis maritimis naſcatur, ſed quia ſine humano ſatu provenit. Immo vero, quia *juxta mare naſcitur*, ut eſt in lib. 3. cap. 12. marina lactuca eſt. Paſtinaca autem ea, quae ſua ſponte provenit, agreſtis a Celſo vocatur in lib. 2. cap. 31. Neque ideo negarim, eamdem fortaſſe hic ſignificari, cognominis ratione aliunde ducta; ſed id probatione indigere affirmo. Omnino herba ſignificatur, non piſcis; inquit Pantinus. Ita ſane videtur. Fortaſſe tamen, cum *paſtinaca* Celſus ſcripſiſſet, picem quis intellexit, & *marina* addidit ad explicationem; quia τρυγὼν θαλασσία a Graecis dicitur.

cum vino potui datae [23], & ſuper vulnus impoſitae. Illud ignorari [24] non oportet, omnis ſerpentis ictum & jejuni & jejuno magis nocere: ideoque perniciosiſſimi ſunt, cum incubant; utiliſſimumque eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non ante progredi [25], quam quis aliquid aſſumpſit.

11. Non tam facile iis opitulari eſt, qui venenum, vel in cibo, vel in potione ſumpſerunt: primum, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti; ita [26] ne ſuccurrere quidem ſtatim ſibi poſſunt: deinde, quia noxa non a cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodiſſimum eſt tamen, ubi primum ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere: deinde, ubi praecordia exhauſit, bibere antidotum; ſi id non eſt, vel merum vinum.

12. Sunt tamen quaedam remedia propria adverſus quaedam venena, maximeque leviora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contuſa [27], vel galbanum vino adjecto dari, vel lac per ſe debet.

13. Si cicutam, vinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum eſt; deinde is vomere cogendus; poſteaque laſer ex vino dandum: isque, ſi febre vacat, in calidum balneum mittendus; ſi non vacat, ungendus ex calefacientibus eſt: poſt quae quies ei neceſſaria eſt.

14. Si hyoſcyamum, fervens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maxime tamen aſininum.

15. Si ceruſſam, jus malvae, vel juglandis [28] ex vino contritae, maxime proſunt.

16. Si ſanguiſuga epota eſt, acetum cum ſale bibendum eſt. Si lac intus coiit, aut paſſum, aut coagulum [29], aut cum aceto laſer.

17.

21. *Singulae*] In Cod. Mediceo I. *vel ſingulae.* Lindenius leg. *ſi vel ſingulae.*

22. *Tritae, &*] Ita communiter legitur; atque ita in duobus MSS. inveni, in Mediceo I. ſcilicet & in Vaticano VI. Hae duae voces deſunt in ceteris; in aliquibus tamen adduntur alia manu.

23. *Cum vino potui datae*] In MSS. omnibus, praeter Vaticanum VI. *datae ſunt.* Verbum *ſunt* in Mediceo I. obliteratum fuit a Palavicino. Obliteratum eſt etiam in IV. ideoque primus Editor Fontius, & eum ſecuti Editores ceteri id omiſerunt. Lindenius retinere maluit, addita particula *ſi.* Totum hunc locum ita legit: *ſi vel ſingulae binaeve tritae, & ſic potui datae ſunt cum vino.*

24. *Ignorari*] Linden. *ignorare.*

25. *Progredi*] Cod. Medic. I. *procedi.*

26. *Ut ab angue icti; ita*] Quae ſequuntur usque ad verba illa, *inſanabiles reperiuntur*, cap. 28. ſect. 12. deſunt in Cod. Mediceo vetuſtiore, qui tamen ex alio Codice ſuppletus ab eodem fuit, qui & libro quarto ſupplevit. Pro *ita*, Lindenius leg. *ideo*

27. *Cum lacte contuſa*] Vox *lacte*, quam omnes habent vulgati libri, deeſt in Mediceis MSS. Hinc apparet, cur *galbano* ſit in iisdem MSS. Quod mendum, etiam vulgo receptum, Lindenius demum ſuſtulit, repoſuitque *galbanum*

28. *Iuglandis*] Ita edidit Lindenius, Conſtantino emendationem praemonſtrante. Nam in Editionibus vetuſtis & in Codicibus MSS. legitur, *jus glandis.* Ego malim, *juglandes*; quod hac ratione tum ſententiae, tum conſtructioni melius conſulatur.

29. *Aut cogulum*] Lindenius duas has voces omittit; ſed perperam. Inveniuntur enim in Codicibus MSS. & hanc coaguli facultatem Plinius quoque, Dioſcorides, Galenus, Scribonius, aliique veteres Auctores praedicant.

17. Si fungos inutiles quis assumpsit, radicula aut e posca [30], aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi vero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocturae genere idonei fieri. Nam sive ex oleo inferbuerunt, sive piri surculus cum his inferbuit, omni noxa vacant.

18. Adustis quoque locis extrinsecus vis infertur: itaque sequi videtur, ut de his dicam. Haec autem optime curantur foliis aut lilii, aut linguae caninae, aut betae in vetere vino [31] oleoque decoctis: quorum quidlibet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed dividi quoque curatio potest in ea, quae mediocriter exedentia reprimentiaque, primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent: deinde ea, quae lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulae cum melle farina, vel myrrha cum vino, vel creta [32] Cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atque ubi usus necessitas incidit, aceto diluta: ex insequentibus, quaelibet lipara; sed idonea maxime est, quae vel plumbi recrementum [33], vel vitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflammatio est, impositam habere cum melle lenticulam: ubi ea declinavit, farinam cum ruta, vel porro, vel marrubio, donec crustae cadant: tum ervum cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit: novissime siccum linamentum.

XXVIII. 1. Ab his, quae extrinsecus incidunt, ad ea veniendum est, quae interius, corrupta aliqua corporum parte, nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus. Ejus hae notae sunt: rubor est, superque eum non nimium pustulae eminent, maxime nigrae, interdum sublividae, aut pallidae; in his sanies esse videtur; infra color niger est; ipsum corpus aridum, & durius, quam naturaliter oportet; circaque quasi crusta est; eaque inflammatione cingitur; neque in eo loco levari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est; somnus urget; nonnumquam horror, aut febris oritur, aut utrumque. Idque vitium subteractis quasi quibusdam radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius: supra quoque, procedens inalbescit; dein.

30. *E posca*] Ita Lindenius Scaligeri conjecturam secutus. In Editionibus vetustis & in Codice Mediceo I. est, *epota*; in Codicibus aliis, *pota*: quod ferendum non est. Constantinus corrigit, *potanda*. Fortasse Celsus scripsit, *per se*. Scribonius Largus Composit. 197. *Adjuvantur* (qui venenatos fungos assumpserunt) *radice ea, quam nos edimus, acri quamplurima per se, vel cum sale manducata*. Aliquis autem mutavit *per se* in *epota* vel *pota*, quod legisset apud Dioscoridem lib. 2. cap. 137. *Est & auxilio, tam cibo, quam potu iis, qui a fungis strangulantur.*

31. *Vetere vino*] In Editione an. 1538. & in Lindeniana omittitur, *vetere*; quam ego vocem reperi in omnibus antiquis Codicibus.

32. *Myrrha cum vino, vel creta*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *myrrha vel vino, creta*. In MSS. est, *myrra* (vel *murra*) *cum vino creta*.

33. *Recrementum*] Linden. *retrimentum*.

dein lividum fit, circumque exiguae puſtulae oriuntur: & ſi circa ſtomachum faucesve incidit, ſubito ſpiritum ſaepe elidit. Nihil melius eſt, quam protinus adurere. Neque id grave eſt: nam non ſentit; quoniam ea caro mortua eſt. Finisque adurendi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt. Tum deinde vulnus 34, ſicut cetera aduſta, curandum eſt. Sequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta, undique a viva carne diducta, quae trahit 35 ſecum, quidquid corruptum erat; purusque jam ſinus curari poteſt implentibus. At ſi in ſumma cute vitium eſt, poſſunt ſuccurrere quaedam vel exedentia tantum, vel etiam adurentia: vis pro magnitudine adhibenda eſt. Quodcumque vero medicamentum impoſitum 36 eſt, ſi ſatis proficiet, protinus a viva corruptam partem reſolvit; certaque 37 eſſe fiducia poteſt fere, ut 38 undique vitioſa caro excedat 39, qua hujusce rei medicamen exeſt 40. Si id non fit, medicamentumque 41 malo vincitur, utique ad uſtionem properandum eſt. Sed in ejusmodi caſu abſtinendum a cibo, a vino eſt: aquam liberaliter bibere expedit: magisque ea ſervanda ſunt, ſi febricula quoque acceſſit.

2. Non idem periculum καρκίνωμα 42 affert, niſi imprudentia curantis agitatum eſt. Id vitium fit maxime in ſuperioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas foeminarum. Et in jecore autem, aut ſplene hoc naſcitur 43. Circa locum aliqua quaſi puncta ſenti-

34. *Vulnus*] In Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae *ulcus*.

35. *Undique a viva carne diducta, quae trahit &c.*] Lindenius leg. *quae undique a viva carne diducta, trahit &c.*

36. *Impoſitum*] Ante Lindenium legebatur, *poſitum*.

37. *Reſolvit; certaque &c.*] Nihil mutavi, praeter interpunctionem. Nam antea ſic interpungebatur: *reſolvit. Certaque &c.* Lindenius leg. *reſolvet*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

38. *Fere, ut*] MSS. Codices nihil variant. Lindenius legit, *fere, ſi*.

39. *Excedat*] Idem Lindenius legit, *excidat*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: & fortaſſe rectius. In MSS. tamen omnibus ego inveni *excedat*.

40 *Qua hujusce rei medicamen exeſt*] Haec verba mihi ſuſpecta ſunt; & ſine ſententiae detrimento omitti poſſunt. Fortaſſe in contextum irrepſere, cum margini addita fuiſſent ad explanandum. Pro *hujusce rei*, Lindenius leg. *hujuscemodi*. Levis res eſt, haud tamen ſilentio praetereunda; *hujuscemodi* nusquam inveniri apud Celſum, ſed *hujusmodi*, aut *ejusmodi*.

41. *Medicamentumque*] Ita multi legunt cum Ruellio. Editiones vetuſtiores & Codices MSS. habent, *medicamentum*.

42. Καρκίνωμα] In Editionibus priſcis & in Codicibus MSS. *carcinoma*, Latinis litteris.

43. *Et in jecore autem, aut ſplene hoc naſcitur*] Recta conſtructionis ratio poſcebat *etiam* vel *quoque*, non *autem*: ideoque Caeſarius, Pantinus, & Lindenius hanc particulam omiſerunt. Mihi totum membrum videtur inſititium. Nam curationem hujus vitii, quam deinde Celſus proponit, manifeſtum eſt, ad eas partes pertinere, quas ſupra nominavit, faciem ſcilicet, nares, aures, labra, mammas: ſi in jocinore aut liene vitium fit, ea curatio adhiberi non poteſt. Quod ſi ipſe haec verba poſuiſſet, explicuiſſet profecto, quid in tam gravi caſu fieri deberet. Nec *jecore*, opinor, & *ſplene* dixiſſet, ſed *jocinore* & *liene*: ita enim has voces conſtanter effert. Conſtantinus reponit, *e jecore*; Lindenius, *ex jecore*: quia

tiuntur; isque immobilis, inaequalis 44 tumet; interdum etiam torpet. Circa eum inflatae venae quasi recurvantur, haeque pallent, aut livent; nonnumquam etiam in quibusdam delitescunt: tactusque is locus, aliis dolorem affert, in aliis eum non habet: & nonnumquam sine ulcere durior aut mollior est, quam esse naturaliter debet; nonnumquam iisdem omnibus ulcus accedit: interdumque nullam habet proprietatem; interdum simile iis est, quae vocant Graeci κονδυλώματα, aspredine quadam & magnitudine sua: colorque ejus ruber est, aut lenticulae similis; neque tuto feritur 45: nam protinus aut resolutio nervorum, aut distentio insequitur. Saepe homo ictus obmutescit, atque ejus anima deficit. Quibusdam etiam, si id ipsum pressum est, quae circa sunt, intenduntur & intumescunt. Ob quae 46 pessimum id genus est. Fereque primum id fit, quod κακόηθες a Graecis nominatur: deinde ex eo id carcinoma quod sine ulcere est: deinde ulcus: ex eo thymium 47. Tolli nihil, nisi cacoethes potest: reliqua curationibus irritantur; & quo major 48 vis adhibita est, eo magis. Quidam usi sunt medicamentis adurentibus; quidam ferro adusserunt; quidam scalpello exciderunt: neque ulla 49 umquam medicina profecit 50: sed adusta, protinus concitata sunt, & increverunt, donec occiderent; excisa, etiam post inductam cicatricem, tamen reverterunt, & causam mortis attulerunt: cum interim plerique nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, sed imponendo tantum lenia medicamenta, quae quasi blandiantur, quomi-

quia veteres Medici carcinoma ex atra bile fieri existimarunt. Quo fortasse respexit etiam qui haec verba addidit, quicumque ille fuerit.

44. *Inaequalis*] Constantinus censet, addendam esse conjunctionem *&*: Lindenius leg. *inaequaliter*.

45. *Feritur*] In MSS. & in Editionibus vetustis est, *fertur*. Ego reposui *feritur*, ex conjectura; cui verbo respondet *ictus*, quod infra est. Constantini Editio in margine habet, *aufertur*; Lindenius leg. *secatur*.

46. *Ob quae &c.*] Ita in MSS. atque in Edit. I. Alii leg. *Namque pessimum id genus est, fereque &c.*

47. *Ex eo thymium*] Parum refert, utrum praemittas *&* cum Lindenio, an omittas ex Codicum MSS. fide. At valde refert scire, quid sit hoc thymium. Nam apud alios veteres Scriptores ejus thymii dumtaxat mentio fit, de quo Celsus loquitur sect. 14. hujus capitis; quod verrucae simile est, ideoque ab hoc differt; quamvis interdum ad carcinomatis naturam accedat. Verum illud non supervenit carcinomati exulcerato, sed per se nascitur. Si igitur Celsi sunt haec verba, videntur significare ulcus supercrescens, thymioque simile: atque huc fortasse trahenda sunt verba illa sub finem sectionis: *Si id nimium supercrevit &c.* Alii ulcus a thymio non distinguunt, itaque leg. *Deinde ulcus ex eo thymium.* Porro in antiquis Codicibus scribitur & *thymium*, & *tymium*, & *timium*, & *thimum*.

48. *Irritantur; & quo major &c.*] Alii sic interpungunt: *irritantur. Et quo major vis adhibita est, eo magis quidam usi sunt.* Constantinus mutata interpunctione locum restituit. Hunc ego & Morgagnum sequor.

49. *Ulla*] Vulgo legitur, *ulli*, ut est in Cod. Mediceo I. Ego sic reposui ex aliis Codicibus.

50. *Profecit*] Alii leg. *proficit*; nec aliter in MSS. inveni. Sed jampridem Constantinus animadvertit legendum esse, *profecit*. Is tamen in quodam Codice invenit, *profuit*; atque ita edidit Lindenius.

minus ad ultimam ſenectutem perveniant, non prohibeantur [51]. Diſcernere autem cacoethes, quod curationem recipit, a carcinomate, quod non recipit, nemo ſcire poteſt, niſi tempore & experimento [52]. Ergo ubi primum id vitium notatum eſt, imponi debent medicamenta adurentia. Si levatur malum, minuunturque ejus indicia, procedere curatio poteſt & ad ſcalpellum, & ad uſtionem: ſi protinus irritatum eſt, ſcire licet, jam carcinoma eſſe; removendaque ſunt omnia acria, omnia vehementia. Sed ſi ſine ulcere is locus durus eſt [53], imponi ficum quam pinguiſſimam, aut rhypodes emplaſtrum ſatis eſt. Si ulcus aequale eſt, ceratum ex roſa injiciendum eſt, adjiciendusque ei pulvis ex contrita teſta, ex qua [54] faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt. Si id nimium ſupercrevit, tentanda ſquama aeris eſt, quae leniſſima ex adurentibus eſt; eatenus, ne quid eminere patiatur: ſed ita, ſi nihil exacerbavit: ſin minus, eodem cerato contenti eſſe debebimus.

3. Eſt etiam ulcus, quod θηρίωμα Graeci vocant. Id & per ſe naſcitur, & interdum ulceri ex alia cauſa facto ſupervenit. Color eſt vel lividus, vel niger; odor foedus; multus, & muco ſimilis humor: ipſum [55] ulcus neque tactum, neque medicamentum ſentit; prurigine tantum movetur: at circa [56] dolor eſt, & inflammatio: interdum etiam febris oritur: nonnumquam ex ulcere ſanguis erumpit: atque [57] id quoque malum ſerpit. Quae omnia [58] ſaepe intenduntur; fitque ex his ulcus, quod φαγέδαιναν [59] Graeci vocant; quia celeriter ſerpendo, penetrandoque usque oſſa [60], corpus vorat. Id ulcus inaequale eſt, coeno ſimile [61]; ineſtque multus humor glutinoſus, odor intolerabilis, majorque, quam pro modo ulceris, inflammatio. Vtrumque, ſicut omnis can-

51. *Prohibeantur*] Ante Lindenium legebatur, *prohibentur.*

52. *Nemo ſcire poteſt, niſi tempore & experimento*] Corruptus hic locus eſt in antiquis Codicibus. Nam ita legitur: *nemo ſcire poteſt, ſed tempore & experimento.* Pro *ſed*, Caeſarius repoſuit *niſi*; quem alii poſtea ſecuti ſunt.

53. *Is locus durus eſt*] Egnatius reſtituit vocem *durus*; quae deeſt quidem in Editionibus vetuſtioribus, ſed habetur in Codicibus MSS.

54. *Ex contrita teſta, ex qua &c.*] Lindenius leg. *ex contrita teſta, ex aqua qua &c.* ſed minus recte. Neque ſane vox *aqua* a me aut a Morgagno inventa eſt in ullo veteri libro.

55. *Ipſum*] Quidam, Caeſarium ſecuti, leg. *Id ipſum.*

56. *At circa*] Lindenius omittit *at.* In Cod. Mediceo I. eſt, *ac circa.*

57. *Atque*] Editio I. *At.* Al. *Ad.* Lindenius repoſuit, *atque*; & ita eſt in MSS.

58. *Quae omnia*] Lindenius leg. *quo omnia.*

59. *Φαγέδαιναν*] Antea legebatur, ἕρπητα ἐσθιόμενον; in quo nonnulli Celſum accuſarunt, contendentes id ulceris genus φαγέδαιναν a Graecis appellari. Et ſane hanc ipſam vocem ego inveni in Codicibus MSS. ex iisque eam repoſui. In Mediceo II. lacuna eſt. Similis lacuna erat in IV. quoque, ubi nunc *herpeta eſthiomenon* ſcriptum eſt alia manu: unde vulgaris lectio. Infra quoque legebatur, *herpes*, ut eſt alia manu in eodem Cod. IV. Ego ex Codicibus aliis reſtitui, φαγέδαινα.

60. *Usque oſſa*] Lindenius leg. *usque ad oſſa.*

61. *Coeno ſimile*] Conſtantinus in libri margine habet, *cavo*, tamquam variantem lectionem; & ex quodam Codice, *ovo.* Ego in MSS. omnibus

cancer, fit maxime in fenibus, vel iis, quorum corpora mali habitus funt. Curatio utriusque eadem eft: fed in majore malo major vis neceffaria [62]. Ac primum a victus ratione ordinandum [63] eft: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus a cibo abftineat, aquam quamplurimam asfumat: alvus quoque ei ducatur: dein, poft inflammationem, cibum boni fucci capiat, vitatis omnibus acribus; potionis quantum volet, fic, ut interdiu quidem aqua contentus fit; in coena vero [64] etiam vini aufteri aliquid bibat. Non aeque tamen fame in iis, quos φαγέδαινα urgebit, atque iis [65], qui θηρίωμα adhuc habebunt, utendum erit. Et victus quidem talis neceffarius eft. Super ulcus vero infpergenda arida aloë oenanthe eft [66], &, fi parum proficiet, chalcitis. Ac [67] fi quis nervus exefa carne nudatus eft, contegendus ante linteolo eft, ne fub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiamnum [68] remediis opus eft, ad eas compofitiones veniendum eft, quae vehementius adurunt. Quidquid autem infpergitur, averfo fpecillo infundi debet. Superdanda cum melle funt vel linamenta, vel oleae folia ex vino decocta, vel marrubium: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expreffo: circaque, qua tumor ex inflammatione eft, imponenda, quae reprimant, cataplasmata. Si fub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet; diligenter nervis, fi qui [69] apparent, ante contectis. Adustum vel medicamentis vel ferro corpus, primum purgandum, deinde implendum effe, apparere cuilibet ex prioribus poteft.

4. Sacer quoque ignis malis ulceribus adnumerari debet. Ejus duae fpe-

nibus inveni, *coeno*, vel *ceno*; ut vulgo legitur. Almeloveenius autem fcribit, doctum quemdam virum fuiffe, qui locum hunc ita legere malebat: *Id ulcus inaequale eft, ineftque multus humor glutinofus, coeno fimilis.*

62. *In majore malo major vis neceffaria*] Ita ex Lindenio. Vtrumque iisdem remediis curatur; fed modo levioribus, modo vehementioribus utendum eft, prout levius aut vehementius malum eft. *Vis pro magnitudine adhibenda eft*, dixit fect. I. hujus capitis. Veteres libri habent; *in majore malo magis neceffaria*; quod vix ferri poteft.

63. *Ordinandum*] Alii leg. *ordinandus*; Nardius mallet, *ordiendum*.

64. *In coena vero*] Plerique omittunt *vero*; quae tamen particula reperitur in MSS.

65. *Atque iis*] Caefarius & alii leg. *atque in iis*. Sed Codices MSS. atque Editiones prifcae non habent praepofitionem *in*. Ita lib. 2. cap. I. adjicit . . . . . *cancros*, *& in ceteris quidem partibus*, *fed maxime obfcoenis*; pro *in obfcoenis*.

66. *Arida aloe oenanthe eft*] Secutus fum Editionem Aldinam & Juntinam & vetuftiffimas tres ann. 1478. 493. 1497. quod a MSS. Codicibus minus recedant, non quod probem lectionem hanc. In MSS. Codicibus ita habetur: *arida aloenanthe* (in aliis, *aloenante*, in aliis, *aloenanthae*) *eft*. Igitur ex *aloenanthe* factum eft *aloe oenanthe*; quod nifi particula *vel* interjecta, ferri non poteft. Fortaffe tamen legendum ex MSS. *arida oenanthe eft*, fyllaba *al* deleta. Cum enim de adurentibus medicamentis fermo fit, aloe locum hic habere vix poteft; quod cap. 8. hujus libri iisdem non adnumeretur. Alii cum Caefario leg. *eft arida aloe*, *oenanthe*; Lindenius, *eft arida aloe contrita*.

67. *Ac*] Linden. *At*.

68. *Etiamnum*] In Codice Mediceo III. & in VI. legitur, *etiam tum*; in Editionibus Stephan. Ronff. & Linden. *etiam*.

69. *Si qui*] Linden. *qui*.

ſpecies ſunt. Alterum eſt ſubrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore, exaſperatumque per puſtulas continuas, quarum nulla altera major eſt, ſed plurimae perexiguae. In his ſemper fere pus, & ſaepe rubor cum calore eſt: ſerpitque id nonnumquam ſanescente eo, quod primum vitiatum eſt: nonnumquam etiam exulcerato, ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humorque exit, qui eſſe inter ſaniem & pus videri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, praecipueque in plantis. Alterum autem eſt in ſummae cutis exulceratione, ſed ſine altitudine, latum, ſublividum, inaequaliter tamen; mediumque ſaneſcit, extremis procedentibus: ac ſaepe id, quod jam ſanum videbatur 70, iterum exulceratur: at circa, proxima cutis, quae vitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, coloremque habet ex rubro ſubnigrum. Atque hoc quoque malo 71 fere corpora ſeniora tentantur, aut quae mali habitus ſunt; ſed in cruribus maxime. Omnis autem ſacer ignis, ut minimum periculum habet ex iis, quae ſerpunt; ſic prope difficillime tollitur. Medicamentum ejus fortuitum 72 eſt, uno die febris, quae humorem noxium abſumat. Pus 73, quo craſſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infra os ulcerum laedi 74, quo plus puris exeat; & id, quo 75 ibi corruptum corpus eſt, extrahatur. Sed tamen, ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alvi ductione opus eſt. In omni vero ſacro igni, neque lenibus & glutinoſis cibis, neque ſalſis & acri-

70. *Videbatur*] Al. *videbitur.*

71. *Malo*] Al. *modo.*

72. *Fortuitum*] Fortunae enim eſt, non artis. Lindenius leg. *fortiſſimum*, ut eſt in Editionibus ann. 1493. 1497. & in Juntina, & in Ruelliana; & ut in Codice quodam ſe inveniſſe, Conſtantinus affirmat. Ego & in Mediceis aliisque MSS. & in Edit. I. inveni, *fortuitum.*

73. *Pus*] Ita ex Lindenio. Sed Lindenio praeivit Foëſius in adnotat. ad lib. 2 Praedict. utrisque vero Conſtantinus, qui margini adſcripſerat, *Cujus pus.* Alii leg *Cujus*, ut eſt in MSS.

74. *Infra os ulcerum laedi*] Codices MSS. multi habent, *vulnerum*; omnes, *laedi.* Videtur hic ſenſus eſſe: i. cidendum eſt infra ulcera. Sed verba corrupta ſunt. Conſtantinus ex conjectura legit, *caedi*; quod Lindenius in contextum recepit. Attamen *caedere* hac ſignificatione non invenitur apud Celſum: *incidere* multis in locis occurrit. Lib. 3 cap 17. *Incidendum quoque ſuper talum quatuor fere digitis a parte interiore, qua per aliquot dies frequens humor feratur*; lib. 4. cap. 4. ſect. 1. *ultimum eſt, incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum &c ut per ea vulnera morbus erumpat.* Quod ad *os ulcerum* pertinet, quamvis Virgilius lib. 3. Georgic. ubi loquitur de ovium ſcabie, dixit;

Si quis ſummam potuit reſcindere ferro
Ulceris os;

Celſum tamen hoc loco dixiſſe vix credo. *Os fiſtulae* ſaepe nominat; ſed id nihil ad rem. Nam fiſtula ulcus altum eſt, quod ſinum, ideoque & os habet: ſacer ignis autem ſummae dumtaxat cutis exulceratio eſt ſine altitudine. Lindenius ita edidit: *infra ulcera locum caedi.* Ego libenter legerim, *infra* (vel *circa*) *ulcera incidere*; ut alibi Celſus loquitur. Lib. 5. cap. 27. ſect. 3. *Neque alienum eſt, ante ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur.* Sed, invitis Codicibus, nihil in textu mutare auſim.

75. *Quo*] Quidam leg. *quod:* omnes vero, praeter Lindenium, *extrahat.* In Cod. Mediceo I. eſt, *quo*, & *extrahitur.*

acribus utendum eſt; ſed iis, quae inter utrumque ſunt: qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hoedus, aves [76], exceptoque apro, omnis fere venatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & vinum auſterum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis eſſe, quam cibus, debet. Ipſa autem ulcera, ſi mediocriter ſerpunt, aqua calida; ſi vehementius, vino calido fovenda ſunt: deinde acu puſtulae, quaecumque ſunt, aperiendae: tum imponenda ea, quae putrem carnem exedunt [77]. Vbi inflammatio ſublata, ulcusque purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere, poſſunt proficere mala cotonea in vino cocta, atque contrita: poteſt emplaſtrum vel Herae [78], vel tetrapharmacum, cui quinta pars thuris adjecta ſit: poteſt nigra hedera ex vino auſtero cocta; ac, ſi celeriter malum ſerpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in ſumma cute eſſe propoſui, ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

5. Chironium autem ulcus appellatur, quod & magnum eſt, & habet oras duras, calloſas, tumentes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis; odor malus, neque in ulcere, neque in ejus humore eſt; nulla [79] inflammatio, dolor modicus eſt; nihil ſerpit: ideoque nullum periculum adfert; ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renovatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat; quale ejus rei cauſa ſit ex his: ſquamae aeris, plumbi eloti combuſti, ſingulorum p. ϰ. IIII. [80] cadmiae, cerae, ſingulorum p. ϰ. VIII. roſae quantum ſatis eſt [81] ad ceram ſimul cum eis molliendam.

6. Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & praecipue pedibus, digitisque eorum, nonnumquam etiam in manibus. Rubor

76. *Aves*] Fortaſſe legendum, *avis.* Sic lib. 4. cap. 5. *Ex quo colligi poteſt, neque avem, neque venationem, neque piſcem dari debere, niſi generis durioris;* lib. 5. cap. 26. ſect. 30. *nam & avis & venatio dari poteſt.*

77. *Exedunt*] *Exedant* alii legunt ex Caeſario.

78. *Herae*] Neque *Herae*, ut Lindenius legit, neque, ut alii habent cum MSS. *Hierae* emplaſtrum Celſus ſupra poſuit. *Herae compoſitio* eſt in cap. 22. hujus libri, ſed aridum medicamentum eſt. Igitur Conſtantinus cenſet reponendum eſſe *Hecataei*, cujus emplaſtrum deſcribitur cap. 5. ſect. 16. Alii, ut idem Conſtantinus refert, legendum putant, *vel Hiera, vel emplaſtrum tetrapharmacum.*

79. *Odor malus. neque in ulcere, neque in ejus humore eſt; nulla &c.*] Alii leg. *tumore.* Ego repoſui *humore* ex duobus Codicibus Mediceis, III. & VI. & Editione Aldina. Nam re vera in his ulceribus, quia non ſerpunt, neque putria ſunt, odor malus non eſt. Pro *nulla*, in Cod. Mediceo I. eſt *ulla.* Cujusmodi Codicem nactus Conſtantinus, ita hunc locum reſtituendum cenſuit: *odor malus. Neque in ulcere, neque in ejus tumore ulla eſt inflammatio:* atque ita Lindenius legit.

80. *P. ϰ IIII.*] Linden. *p. ϰ. VI*

81. *Satis eſt*] Cod. Mediceus I. *ſatis ſit.*

Rubor cum inflammatione mediocri eſt: interdum puſtulae oriuntur, deinde exulceratio: dolor autem modicus; prurigo major eſt: nonnumquam humor exit, ſed non multus, qui referre vel pus, vel ſaniem videtur. In primis multa calida aqua fovendum eſt, in qua rapa decocta; aut ſi ea non ſunt, aliquae verbenae ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus eſt, aes, quam maxime calidum quis pati poteſt, admovendum eſt. Si jam exulceratio eſt [82], imponi debet alumen aequa portione cum thure contritum, vino adjecto [83], aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si ſumma detracta pellicula eſt, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

7. Struma quoque eſt tumor, in quo ſubter concreta quaedam ex pure & ſanguine quaſi glandulae oriuntur: quae vel praecipue fatigare medicos ſolent; quoniam & febres movent, nec umquam facile maturescunt; & ſive ferro, ſive medicamentis curantur, plerumque iterum juxta cicatrices ipſas reſurgunt; multoque poſt medicamenta ſaepius [84]: quibus id quoque accedit, quod longo ſpatio detinent. Naſcuntur maxime in cervice; ſed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus [85]. In mammis quoque foeminarum ſe reperiſſe, Meges [86] auctor eſt. Propter haec & album veratrum recte datur, atque etiam ſaepius, donec ea digerantur: & medicamenta imponuntur, quae humorem vel educant, vel diſſipent; quorum ſupra mentio facta eſt. Adurentibus quoque quidam utuntur, quae exedant [87], cruſtaque eum locum adſtringant: tum vero ut ulcus curant. Quaecumque autem ratio curandi eſt, corpus, puro ulce-

82. *Exulceratio eſt*] Idem Codex, *exulceratio facta eſt.*

83. *Vino adjecto*] Al. *cum vino adjecto.* Ego ex fide Cod. Medicei I. & Conſtantini conjectura expuli *cum.* Lindenius leg. *tum vino adjecto.*

84. *Multoque poſt medicamenta ſaepius*] Ita hunc locum Lindenius reſtituit; cui MSS plerique omnes ſuffragantur. Ante Lindenium legebatur: *multoque poſt medicamento eſt opus*; ut eſt in Mediceo I.

85. *Et inguinibus, & in lateribus*] Galenus, Aëtius, Paulus, aliique ex antiquis Medicis dixerunt, ſtrumas in cervice, in alis, in inguinibus naſci; in lateribus eaſdem fieri, unus dixit Celſus, ſi modo dixit. Suſpicionem enim mihi afferunt MSS. Codices, in quibus ita legitur: *& inguinibus lateribus.* Vox *lateribus* fortaſſe inſerta eſt ex adnotatione aliqua; quemadmodum vox *talis* ſect. 14. hujus capitis, ubi vid. adnotat. 68. Neque hanc mihi ſuſpicionem eximere valet, quod ſcribit M. Aurelius Severinus lib. 4. de Recondita Abſceſſ. Natur cap. 5. ſe in lateribus inveniſſe quiddam, quod ad ſtrumarum naturam accederet. Nam ibi raro admodum ſtrumae oriuntur: Celſus vero loca indicat, in quibus frequentius fiunt; cujusmodi ſunt alae & inguina. At enim in mammis quoque foeminarum ſtrumas repertas eſſe notavit, quamvis id frequenter non eveniat. Nimirum ſic notavit, ut ſingularem quamdam rem a clariſſimo profeſſore animadverſam. Ceterum, ſi vox *lateribus* retinenda eſt, malim praepoſitionem *in* ei demi, vel addi etiam *inguinibus.*

86. *Meges*] Lindenius leg. *chirurgus Meges*, quod in antiquis Editionibus & in aliquibus MSS. ut in Mediceo I. fit, *chirurgicus Meges*; ſcilicet ex adnotatione. Alii Codices vocem illam non habent; quam ego ex eorum fide ejeci.

87. *Exedant*] Vulgo legitur, *exedunt*; deinde, *adſtringunt.* In MSS. eſt, *adſtringant*: in aliis autem, *exedant*, quos ſequor; in aliis, *exedunt.*

ulcere, exercendum atque alendum eſt, donec ad cicatricem perveniat. Quae cum medici doceant, quorumdam [88] ruſticorum experimento cognitum, quem ſtruma male habet, eum, ſi anguem edit, liberari.

8. Furunculus vero, eſt tuberculum acutum cum inflammatione [89], & dolore; maximeque ubi jam in pus vertitur [90]. Qui ubi adapertus eſt, & exiit pus, ſubter apparet [91] pars carnis in pus verſa, pars corrupta ſubalbida, ſubrubra; quem [92] ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum eſt, etiamſi nulla curatio adhibeatur: maturescit enim per ſe, atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina ſit, quae maturius liberet. Proprium ejus medicamentum galbanum eſt: ſed alia quoque ſupra comprehenſa ſunt [93]. Si cetera deſunt, imponi debet, primum non pingue emplaſtrum, ut id reprimat: deinde, ſi non repreſſit, quodlibet puri movendo accommodatum: ſi ne id quidem eſt, vel reſina, vel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultra curatio neceſſaria eſt.

9. Φῦμα vero nominatur tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, ſaepe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem raro explet, numquam excedit: phyma etiam latius patere conſuevit; ſed inflammatio dolorque ſub eo minores ſunt. Vbi diviſum [94] eſt, pus eodem modo apparet: ventriculus, qui in furunculo, non invenitur [95]: verum omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & ſaepius naſcitur & facilius tollitur: in juvenibus rarius oritur, & difficilius curatur: ubi aetas induravit, ne naſcitur quidem. Quibus vero medicamentis diſcuteretur, ſupra propoſitum eſt.

10.

88. *Quae cum mediei doceant', quorumdam &c.*] Lindenius leg. *Quae cum medici doceant, ab iis requirenda. Quorumdam &c.* vetus lectio optima eſt; neque contra Mediceorum Vaticanorumque Codicum auctoritatem, quidquam addendum.

89. *Inflammatione*] Al. *inflatione.*

90. *Vertitur*] In MSS. & in Editionibus vetuſtioribus legitur, *vertit.* Re vera hoc verbum neutrorum more interdum uſurpatum fuit ab optimis Scriptoribus: Celſus tamen paſſivum *vertor* adhibere ſolet. Itaque Caeſarius aliique multi *vertitur* hoc quoque loco repoſuerunt. Nec aliud ſane frequentius mendum in MSS. quod ſcilicet poſtrema ſyllaba tertiae perſonae paſſivorum per lineolam quamdam ſcriberetur, eamque librarii minus diligentes facile omitterent. Lindenius leg. *vergit.*

91. *Et exiit pus, ſubter apparet &c.*] Ita repoſuit Lindenius, cum antea legeretur, ut ego inveni in MSS. *& exit, ſuper apparet &c.* Fortaſſe Celſus ſcripſit, *& exiit pus, apparet &c.* atque *ex pus*, inverſis litteris, *ſup*, ex *ſup*, *ſup*, id eſt, *ſuper*, ortum eſt.

92. *Quem*] In Cod. Medic. I. *quam.*

93. *Sed alia quoque ſupra comprehenſa ſunt*] Scilicet cap. 18. hujus libri. Vide quae adnotavi ad ſect. 16. & 19. illius capitis. In Cod. Medic. I. legitur: *& alia quoque quae ſupra comprehenſa ſunt.*

94. *Diviſum*] Ferro apertum. Sect. 13. hujus cap. *Si diviſum eſt &c.* Lib. 7. cap. 7. ſect. 2. *Si pus ſe oſtendit, ſcalpello dividi* (tuberculum) *debet.* Alii leg. *evulſum*; ut eſt in Medic. I. Lindenius, *divulſum*; ut habet Codex quidam apud Conſtantinum. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus. Sic autem hunc locum interpungunt Conſtantinus & Lindenius, quos ego ſecutus ſum. Alii, *Vbi evulſum eſt pus, eodem modo apparet ventriculus, &c.* ſed perperam.

95. *Apparet: ventriculus, qui in furunculo, non inve-*

10. φύγεθλον autem eſt tumor, non altus, latus 96, in quo quiddam puſtulae ſimile eſt. Dolor diſtentioque vehemens eſt, & major quam pro magnitudine tumoris; interdum etiam febricula: idque tarde maturescit, neque magnopere in pus convertitur. Fit maxime aut in cervice 97, aut in alis, aut in inguinibus. Panem 98, ad ſimilitudinem figurae, noſtri vocant. Atque id ipſum quo medicamento tolleretur, ſupra demonſtravi.

11. Sed cum omnes hi nihil niſi minuti abſceſſus ſint, generale nomen trahit latius vitium ad ſuppurationem ſpectans 99. Idque fere fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicujus, maximeque eos, qui ventrem infeſtarunt. Saepiusque oculis expoſitum eſt; ſiquidem latius aliquid 1 intumescit ad ſimilitudinem ejus, quod φῦμα vocari propoſui, rubetque cum calore, & paulo poſt etiam cum duritia, magisque nocenter indolescit 2, & ſitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt; maximeque, ubi altius pus movetur: ſed cum ſiti vigiliaque ſentiuntur intus aliquae punctiones. Et quod

inventur] Ita legit Conſtantinus ex ſuo Codice, & Lindenius: & quidem optime. Alii; *apparet ventriculus, quod in furunculo non invenitur*; ut habet Codex Mediceus primus. Codices alii; *apparet ventriculus ut in furunculo, non invenitur.* Phyma non habet ventriculum illum, de quo in ſect. ſuperiore.

96. *Latus*] Quidam leg. *ſed latus.*

97. *Cervice*] Alii leg. *vertice*; ſed perperam.

98 *Panem*] Nonnulli Caeſarium ſequuntur, qui habet, *Panum* Ita porro hunc tumorem appellat Plinius multis in locis, Scribonius Largus Compoſit. 263. Afranius & Naevius apud Nonium. Attamen dicitur etiam *Panis*; ut Critici contendunt. Et ſane Medicei, immo omnes fere MSS. Codices hoc loco habent, *Panem*; multi, & quidem meliores, habent etiam cap. 18. hujus libri ſect. 19 Quam lectionem Rhodius confirmari ait auctoritate Juvenalis Satyra 6.

Foeda aſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies.

Sed Juvenalem non recte interpretatur. Loquitur enim Poëta de quodam faciei medicamento, non de tumore. Verum tametſi aliorum Scriptorum auctoritates fortaſſe non ſuppetant ad hanc ſignificationem hujus vocis comprobandam, ea tamen tot & tam bonis Codicibus ſe tuetur apud Celſum, ut in Lexica referri mereatur.

99. *Ad ſuppurationem ſpectant*] Conſtantinus vocem *totum* deeſſe putat. Lindenius igitur leg. *totum ad ſuppurationem ſpectans.* Sed nihil addendum Nam ſenſus eſt: cum furunculus, phyma, & phygethlon nihil ſint, niſi minuti abſceſſus, generale nomen *abſceſſus* comprehendit etiam latius vitium, quodcumque ad ſuppurationem ſpectat: de quo ſcilicet continuo dicetur. Huc ſpectant verba illa lib. 7. cap. 2. *In iis autem negotium majus eſt, quae per ſe, vitio intus orto, intumescunt, & ad ſuppurationem ſpectant. Ea omnia genera abſceſſuum eſſe alias propoſui &c.*

1. *Aliquid*] Linden. *aliquando.*

2. *Nocenter indolescit*] Hic locus in antiquis libris corruptus eſt. Legitur enim in aliis, *innocenter indolescit*; in Mediceo I. *inde venter indolescit.* Conſtantinus vocem utramque mendoſam judicavit, & ita correxit: *nocenter adoleſcit.* Quaſi vero doloris mentio extra rem ſit: quae tamen in primis neceſſaria eſt, & infra quoque habetur: *Crudum eſt autem, in quo major quaſi venarum motus eſt, & gravitas, & ardor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & durities.* Itaque *indolescit* retinendum videtur; quod verbum Celſus uſurpat etiam lib. 8. cap. 9. ſect. 1 Sed *innocenter* profecto mendoſum eſt. Fortaſſe nec detracta prima ſyllaba recte habet. Attamen *nocenter*, quia ſenſum ſatis idoneum reddit, & jam a Lindenio receptum eſt, rejiciendum non putavi. Nec vero quidquam habebam, quod potius ſequerer. Si tamen *nocenter* recte habet, ego malim, *id nocenter*; quod *innocenter* ex eo factum videatur. Senſus

quod de subito durius non eſt, melius eſt 3: & quamvis non rubet, coloris tamen aliter mutati eſt 4. Quae ſigna jam pure oriente nascuntur: tumor 5 ruborque multo ante incipiunt. Sed ſi locus mollis eſt 6, avertendus materiae aditus eſt per cataplasmata, quae ſimul & reprimunt, & refrigerant: qualia & alias & paulo ante in eryſipelate propoſui. Si jam durior eſt, ad ea veniendum eſt, quae digerant, & reſolvant: qualis eſt ficus arida contuſa; aut faex miſta cum cerato, quod ex adipe ſuilla coactum ſit; aut cucumeris 7 radix, cui ex farina duae partes adjectae ſint, ante ex mulſo decoctae. Licet etiam miscere aequis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum; pondusque adjicere myrrhae dimidio minus, quam in prioribus ſingulis erit. Atque emplaſtra quoque & malagmata idem efficiunt, quae ſupra explicui. Quod per haec diſcuſſum non eſt, neceſſe eſt, maturescat. Idque quo celerius fiat, imponenda eſt farina hordeacea, ex aqua cocta *** recte miscetur 8. Eadem autem 9 haec in minoribus quoque abſceſſibus, quorum nomina proprietatesque ſupra reddidi 10, recte fiunt. Eademque omnium curatio: tantum modo 11 diſtat. Crudum eſt autem, in quo major quaſi venarum motus eſt, & gravitas, & ardor, & diſtentio,

ſus eſt, id perniciofius indolescere, quam phyma, ſub quo, ut ſupra dictum eſt, *inflammatio dolorque minores ſunt.* Lindenius non modo *nocenter*, verum etiam *adolescit* recepit.

3. *Melius eſt*] Aliqui Codices habent, *mollius eſt.*

4. *Et quamvis non rubet, coloris tamen aliter mutati eſt.*] Si verba recte habent, ſententia haec eſſe videtur: ſi de ſubito cum duritie rubor quoque ſe remittit, non tamen in colorem naturalem, ſed in alium, ſublividum ſcilicet, aut ſubalbidum, mutatur, bene eſt: maturescentis enim ſuppurationis indicium eſt. Conſtantinus ita legit ex conjectura: *& quod, quamvis rubet, coloris tamen in album mutati eſt.* Quam lectionem ſecutus Lindenius verba in textu mutavit.

5. *Tumor*] Lindenius leg. *tumor enim.*

6. *Si locus mollis eſt*] Lindenius leg. *nobilis.* Sed *mollis* legendum eſſe, ut MSS. Codices habent, prima proximae periodi verba ſignificant, *Si jam durior eſt.* Verba autem, quae ſequuntur, *avertendus materiae &c.* ita habentur in Codicibus quibusdam, & in Editione Lindenii. Alii leg. *avertendus is materiae &c.*

7. *Cucumeris*] Fortaſſe deeſt vox *ſilveſtris*, ut Conſtantinus ſuſpicatus eſt: non tamen auſim cum Lindenio reponere vocem iſtam, cum ab omnibus MSS. abeſſe videam. Et quamquam ad reſolvenda diſcutiendaque ea, quae coierunt, ſilveſtris potiſſimum cucumeris radice uti conſuerint, ut ex Dioſcoride, Galeno, & Celſo ipſo cap. 18. ſect. 7. & 13. hujus libri colligitur: quaedam tamen Plinii verba faciunt, ut ne ſativus quidem cucumis ea facultate carere videatur. Expoſitis enim, quae ſilveſtres cucumeres praeſtant, haec addit lib. 20. cap. 2. *Multi eadem omnia ſativis attribuunt.*

8. *Farina hordeacea ex aqua cocta *** recte miscetur*] Pro *ex aqua* alii leg. *ex qua*, al. *& aqua.* In Cod. Mediceo I. & in Vaticano VI. eſt, *quae ex aqua.* Poſt *cocta* deeſt aliquid ex iis, quae pus movent, quod cum farina hordeacea miscendum eſt: reſina, an ſevum, an adeps, an oleum, quis dixerit? Lindenius ita edidit: *farina ordeacea, ex aqua cocta, cui & oleum aliquid recte miſcetur;* quae olim fuerat Conſtantini conjectura, nullo tamen Codicum teſtimonio confirmata.

9. *Autem*] Linden. *aut.*

10. *Reddidi*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *edidi.*

11. *Tantum modo*] Alii ex Juntina Editione leg. *tantummodo;* atque ita eſt etiam in Codicibus Mediceis; ſed perperam. Editionibus a Morgagno jam allatis, quae habent *tantum modo*, per voces

tio, & dolor, & rubor, & durities; &, si major abscessus est, horror, aut etiam febricula [12] permanet: penitusque condita suppuratione, si pro his, quae alibi [13] cutis ostendit, punctiones sunt. Vbi ista se remiserunt, jamque is locus [14] prurit, & aut sublividus, aut subalbidus est, matura suppuratio est: eaque [15], ubi vel per ipsa medicamenta [16], vel etiam ferro aperta est, pus debet emitti. Tum si qua in alis, vel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In ceteris quoque partibus, si una plaga exigua est [17], si mediocris suppuratio fuit, si non alte penetravit, si febris non est, si valet corpus, aeque linamenta supervacua sunt: in reliquis, parce tamen, nec, nisi magna plaga est [18], imponi debent. Commode vero vel super linamenta, vel sine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex vino coctum: quae & per se & mista idonea sunt. Si qua circa duriora sunt, ad ea mollienda, vel malva contrita, vel foeni Graeci linive semen ex passo coctum super-

voces duas, adde principem Florentinam, & pervetustam an. 1493.

12. *Aut etiam febricula*] Pro *aut*, quam particulam non modo in vulgatis libris, verum etiam in MSS. inveni, Lindenius reponit, *atque*.

13. *Penitusque condita suppuratione, si pro his, quae alibi &c.*] Vbi suppuratio condita est, si pro iis, quae in aliis suppurationibus cutis ostendit, punctiones sunt, nondum maturam esse cognoscimus. Haec ad illa refert, quae supra scripsit: *Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest; maximeque ubi altius pus movetur: sed cum siti vigiliaque sentiuntur intus aliquae punctiones.* Lectio tamen hujus loci varia est. Ego sic reposui ex multis MSS. sed in iis perperam verba ita distinguuntur: *penitusque condita suppuratione. Si pro his quae alibi &c.* Lindenius leg. *penitiusque condita suppurationo, pro his, quae alioqui &c.* Ante Lindenium legebatur, ut est in Cod. Mediceo I. *penitusque condita suppuratio. Si pro his, quae alibi &c.* Sed Constantinus ita scripserat in libri margine: *leg.* Si pro his, quas alibi (*ut supra lin.* 12.) satis ostendi. *Alii nihil reponunt quam pro* alibi, alioquin. Idem Constantinus infra, pro *ubi ista*, reponit, *ubi istae.*

14. *Is locus*] Al. *cutis.*

15. *Eaque*] Linden. *Ex qua.*

16. *Vel per ipsa medicamenta*] Lindenius leg. *vel per se, vel per medicamenta*; fortasse quod in aliquo Codice invenerit, *vel per se ipsa medicamenta.* Neque enim Codices desunt, in quibus ita scriptum sit. Sed alterutrum incisum videtur redundare in lectione illa. Nam suppuratio, quae per medicamenta aperitur, ipsa per se, scilicet sine ferro, aperitur; ut colligitur ex his verbis lib. 7. cap. 2. *satisque est cataplasmatibus efficere, ut per se pus aperiatur.* In eodem illo capite, huc respiciens Celsus, *Cetera eadem*, inquit, *incisa suppuratione facienda sunt, quae, ubi per medicamenta rupta est, facienda esse proposui*; verbaque illa, *per medicamenta rupta est*, respondent his, *per ipsa medicamenta aperta est.* Nisi quis forte legere malit, *vel per se ipsa*; rejecta voce *medicamenta*, tamquam inserta ab aliis, qui *vel per ipsa* in suis Codicibus habuerint, quod *se* librarii omisissent.

17. *Si una plaga exigua est*] Si simplex & exigua plaga est. *Nam majores sinus*, inquit lib. 7. cap. 2. *latius; interdum etiam duabus, aut tribus lineis incidendi sunt.* Nardius leg. *si una plaga, eaque exigua est:* Lindenius, *si ima plaga exigua est*, ut Constantinus invenit in quodam Codice. Sed *im* & *un* in Codicibus MSS. facile variant, ut alio loco dixi. Medicei habent, *una.*

18. *Nec, nisi magna plaga est*] Ita, post Constantini conjecturam, Lindenius edidit. Vox *magna* deest in antiquis Codicibus; sed qui sensus est? An haec verba aliena sunt? videntur sane abesse posse, cum illa praecedant; *si una plaga exigua est ..... linamenta supervacua sunt.* Nisi quod significatur; etiamsi cetera adsint, quae linamenta requirunt, scilicet corporis infirmitas, febris &c. tamen, nisi magna plaga est, linamenta imponenda non esse.

perdandum eſt. Quidquid deinde impoſitum eſt, non adſtringi, ſed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cetera, quae pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conveniunt quae in vulneribus expoſita ſunt [19].

12. Nonnumquam autem ex ejusmodi abſceſſibus, & ex aliis ulcerum generibus, fiſtulae oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni fere parte corporis: habetque quaedam in ſingulis locis propria [20]. Prius de communibus dicam. Genera igitur fiſtularum plura ſunt: ſiquidem aliae breves ſunt, aliae altius penetrant; aliae rectae [21] intus feruntur, aliae multoque plures transverſae; aliae ſimplices ſunt, aliae duplices triplicesve, ab uno ore intus orſae quae fiunt, aut etiam [22] in plures ſinus dividuntur: aliae rectae, aliae flexae, & tortuoſae ſunt; aliae intra carnem deſinunt, aliae ad oſſa aut cartilaginem penetrant, aut, ubi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perveniunt: aliae deinde facile, aliae cum difficultate curantur, atque etiam quaedam inſanabiles reperiuntur. Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti [23], intra carnem: adjuvatque ipſam corpus, ſi juvenile, ſi firmum eſt. Inimica contraria his ſunt: itemque, ſi fiſtula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel muſculos laeſit; ſi articulum occupavit; ſi vel ad veſicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas arteriasve, vel ad inania, ut guttur [24], ſtomachum, thoracem pene-

19. *Convenlunt quae in vulneribus expoſita ſunt*] Id eſt, eadem conveniunt, quae &c. atque ita fortaſſe Celſus ſcripſit; ſed librarii vocem *eadem* omiſerunt, decepti ſimilitudine extremarum litterarum praecedentis vocis *inducendam*. Dixit autem *in vulneribus*, pro in eo loco, in quo de vulneribus dictum eſt. Ita cap. 26. ſect. 32. hujus lib. *eadem curatio adhibenda, quae in recentibus vulneribus expoſita eſt*; lib. 7. cap. 12. ſect. 6. *poſtea facienda eadem ſunt, quae in auribus aduſtis expoſita ſunt.* Hunc dicendi modum cum Caeſarius non ſatis advertiſſet, variare conatus eſt, *conveniuntque* reponens pro *conveniunt quae* Hunc multi ſunt ſecuti; inter ceteros Conſtantinus quoque & Lindenius; ſed hi duo tollunt praepoſitionem *in*.

20. *Quaedam in ſingulis locis propria*] Fortaſſe legendum: *quaedam communia in omnibus, quaedam in ſingulis locis propria.* Sic lib. 2. cap. 9. *Ex his* (curationibus) *quaedam communes ſunt, quaedam propriae*; lib. 7. cap 18. *Signa autem quaedam communia ſunt, quaedam propria*; lib. 8. cap. 11. *Suntque quaedam communia omnium ſigna, quaedam propria cujusque.*

21. *Recte*] Al. *recte*; Lindenius, *recta*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

22. *Ab uno ore intus orſae quae fiunt, aut etiam &c.*] Ita in Codicibus Mediceis; ſed mendoſe. Vulgo alii aliter correxerunt. In Editionibus vetuſtis vox *tres* inferta eſt inter *quae*, & *fiunt*. Conſtantinus exiſtimabat verba ita collocanda eſſe: *ab uno ore orſae, quae intus tres fiunt, aut etiam &c.* Eodem fere modo Lindenius edidit, *quae ab uno ore orſae, intus tres fiunt, aut etiam &c.* Mihi detrahenda potius quaedam videntur, quam quidquam addendum. Fortaſſe legendum eſt, *ab uno ore orſae, aut etiam &c.* Cetera ſunt ab explanatoribus.

23. *Recenti*] Conſtantinus legendum cenſet, *recta*, tum hic, tum infra, ubi communiter legitur: *Sed ſi in carne & recens & ſimplex eſt.* Sed ratio, & veteres Codices ei adverſantur.

24. *Ad inania, ut guttur*] Lindenius leg. *ad maxillas, guttur.* Sed nihil mutandum. In Cod. Mediceo I. mendoſe eſt *aut*, pro *ut*.

penetravit. Ad inteſtina quoque eam tendere, ſemper periculoſum, ſaepe peſtiferum eſt. Quibus multum mali accedit, ſi corpus vel aegrum, vel ſenile, vel mali habitus eſt. Ante omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam convenit, ut, quo tendat, & quam alte perveniat, ſcire poſſimus; ſimul etiam protinus [25] humida, an ſiccior ſit: quod extracto ſpecillo patet. Si vero os in vicino eſt, id quoque disci poteſt [26], ſi jam, nec ne, eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit. Nam ſi molle eſt quod ultimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc vitium eſt: ſi magis id renititur, ad os ventum eſt. Ibi deinde ſi labitur [27] ſpecillum, nondum caries eſt: ſi non labitur, ſed aequali innititur [28], caries quidem, verum adhuc levis eſt: ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt, vehementius os exeſum eſt. At cartilago ubi ſubſit, ipſa ſedes docet; perventumque eſſe ad eam, ex reniſu patet. Et ex his quidem [29] colliguntur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxae. Simplices vero eae ſint, an in plures partes diducantur, cognosci poteſt ex modo puris: cujus ſi plus fertur, quam quod ſimplici ſpatio convenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumque fere juxta ſint caro, & nervus, & aliqua nervoſa, quales fere tunicae membranaeque ſunt, genus quoque puris docebit, num plures ſinus intus diverſa corporis genera perroſerint. Siquidem ex carne pus laeve, album, copioſius fertur: at ex nervoſo loco, coloris quidem ejusdem, ſed tenuius & minus [30]: ex nervo, pingue & oleo non diſſimile. Denique etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulae penetrarint; quia ſaepe, cum quis aliter decu-

25. *Simul etiam protinus*] Lindenius leg. *ſimul etiam, prorſus.*

26. *Si vero os in vicino eſt, id quoque diſci poteſt &c.*] Pro *quoque*, quod ego ex multis MSS. repoſui, olim legebatur, *quod*, ut eſt in Mediceo I. Verba ſequentia, *ſi jam, nec ne, eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit*, ita leguntur in plerisque Codicibus, atque in Editionibus Ald. Gryph. Pantin. Steph. & Ronſſei. In aliis vero Editionibus & in aliquibus Codicibus, pro *ſi*, eſt, *ſic*. In Mediceo I. ita habetur: *jam hinc ne eo quo fiſtula pervenerit penetravit quatenus nocuerit.* Omnino depravatus locus eſt; & voces quaedam ab explanatoribus additae videntur. Veriſimile eſt, ita Celſum ſcripſiſſe: *jamne eo fiſtula pervenerit, & quatenus nocuerit*; vel *jamne eo fiſtula penetraverit, & ſi penetravit, quatenus nocuerit.* Conſtantinus & Lindenius totam periodum mutant. Primus ſuſpicatur legendum; *Si jam in oſſe vitium eſt, necne, id quoque diſci poteſt; & ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.* Secundus leg. *Id quoque diſci poteſt, in oſſe vitium ſit, necne: &, ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.*

27. *Labitur*] Nonnulli leg. *elabitur*, ut eſt in Edit. an. 1538. Lindenius, *dilabitur.*

28. *Si non labitur, ſed aequali innititur*] His verbis illa mox opponit: *ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt;* ex quibus argumentum Morgagnus firmiſſimum ducit, quo probat, haec recte ſe habere, neque conjecturis ullis vexanda eſſe. Nam Conſtantinus, pro *ſed aequali*, *ſede qua* legendum putabat: fortaſſe quod *ſede* in aliquo Codice reperiſſet. Scaliger malebat, *ſede quali.* Lindenius leg. *ſi non dilabitur ſede, qua innititur.* Haud diffiteor *ſede* haberi in Codice Mediceo I. ſed idem mendum eſſe affirmo. Nec in verbis ceteris variatur.

29. *Et ex his quidem*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *Sed ex his quidem;* Lindenius, *Ex his quidem.*

30. *Et minus*] Hae duae voces abſunt a Cod. Mediceo I. neque ſunt neceſſariae.

decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri, quod jam desierat, iterum incipit [31]; testaturque, non solum alium sinum esse, ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & in carne [32] & recens & simplex est, ac neque rugosa [33] neque cava sede, neque in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore movetur; satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam aeris, vel aeruginem, vel ex metallicis aliquid: exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius, idque ea parte, qua tenuius est, antecedente [34] demitti oportet in fistulam, donec purus sanguis se ostendat: quae in omnibus fistularum collyriis perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo superimponendum, supraque injicienda spongia est, in acetum ante demissa: solvique quinto die satis est. Genus victus adhibendum est, quo carnem ali docui. Ac [35] si longius a praecordiis fistula est, ex intervallo [36] jejunum radiculas esse [37], deinde vomere, necessarium est. Vetustate callosa fit [38] fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus. Sed tum validioribus medicamentis opus est: quale est, quod habet papaveris lacrimae p. ×. I. [39] gummi p. ×. III. =. [40] cadmiae p. ×. IIII. atramenti sutorii p. ×. VIII. ex quibus aqua coactis collyrium fit: aut in quo sunt gallae p. ×. =. [41] aeruginis, sandarachae, aluminis Aegyptii, singulorum p. ×. I. [42] atramenti sutorii combusti p. ×. II. aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis [43]; quibus auripigmenti dimidio minus, quam in singulis prioribus est, adjicitur, eaque melle cocto

31. *iterum incipit*] Plerique vulgo omittunt *iterum*.

32. *Sed si & in carne*] Lindenius leg. *Si in carne*

33. *Rugosa*] Ita in omnibus antiquis libris. Lindenius leg *sinuosa*.

34. *Ea parte, qua tenuius est, antecedente*] Ita ex Editione Lindenii, & Cod. Mediceo I. Alii leg. *ea parte, qua tenuius est, altera* (Constantinus corrigit, *alteram*) *antecedente*.

35. *Ac*] Ruellius, Constantinus, & Lindenius, *At*.

36 *Ex intervallo*] Al. *intervallo*.

37. *Esse*] *Edisse* legunt plerique omnes. Ego secutus sum Editionem Lindenii & Cod. Mediceum I.

38. *Vetustate callosa fit &c*] Nulla est in antiquis libris varietas. Lindenius ita legit: *Quum vetustate callosa fit fistula (callus autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus) tum validioribus &c.*

39. *p. ×. I.*] In Codice Mediceo I. pro ×. nota quaedam est, cujus figura accedit ad figuram hujus litterae, *a*. In Editionibus 1478. 1493. 1497. & in Juntina legitur, *p. I.*

40. *Gummi p. ×. III. =.*] In Cod. Mediceo I. *cummis p. p. III. =.* in aliis. *cummi* (in III. & VI. *cumini*) *p. ×. IIII.* Vulgo alii leg. *gummi p. III.* alii, *gummi p. × III.*

41. *p × =.*] In Cod. Mediceo I *p. p. =.* & ita correctum est in IV. cum antea esset, *p. ×. I.* ut ceteri Codices habent; & ut Egnatius, Stephanus, & Lindenius ediderunt. Alii leg. *p.* x. alii, *p. ×.*

42. *p. ×. I.*] Cod. Medic. I. *p. ч. I.*

43. *Saxo calcis*] In quibusdam MSS. pro *calcis*, mendose est *alchis*. Lindenius leg. *e saxo calce*.

cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex praecepto Megetis, aeruginis rasae p. ✕. II. conterere, deinde ammoniaci thymiamatis p. ✕. II. aceto liquare, eoque infuso aeruginem cogere 44: idque ex primis medicamentis est. Sed ut haec maximi effectus sunt, si cui ista non adsunt, facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamentis erodere: satisque est 45 vel papyrum intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adstrictum eo illinere. Scilla quoque cocta & mista cum calce, callum exest. Si quando vero longior & transversa fistula est, demisso specillo, contra principium hujus incidi commodissimum est, & collyrium utrimque demitti 46. At si duplicem esse fistulam vel multiplicem existimamus, sic tamen, ut brevis, intraque carnem sit, collyrio uti non debemus; quod unam partem curet, reliquas omittat; sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conjicienda sunt, isque ori fistulae aptandus, inspirandumque, ut ea medicamenta intus compellantur: aut eadem ex vino liquanda sunt; vel si sordidior fistula est, ex mulso; si callosior, ex aceto; idque intus infundendum. Quidquid 47 inditum est, superponenda sunt, quae refrigerent & reprimant: nam fere, quae circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum est, ubi quis resolverit, antequam rursus alia medicamenta conjiciat, per oricularium clysterem fistulam eluere, si plus puris fertur, vino; si callus durior est, aceto; si jam purgatur, mulso, vel aqua, in qua ervum coctum sit, sic, ut huic quoque mellis paulum adjiciatur. Fere vero fit, ut ea tunica, quae inter foramen & integram car-

44. *Aeruginem cogere*] Ita Lindenius legit. Ante ipsum legebatur: *ex aerugine colligere*. Cum tamen praepositio *ex* absit a Cod. Mediceo I. facile intelligitur, *aerugine* ex *aeruginem* corruptum esse. Neque *colligere* vitio carere videtur. Celsus hoc sensu *cogere* usurpare solet: itaque Lindenio accedo. Paulo supra, *ex quibus aqua coactis collyrium fit*; cap. 17. sect. 2. hujus lib. *arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino, vel aceto, coguntur*; cap. 19. sect. 4. *aceti, quo fuligo & aerugo in unum cogantur*; cap. 20. sect. 3. *quae ex aceto, & coguntur, & ubi utendum est diluuntur*; sect. 4. *ex passo coacta*. Mitto alia exempla, quod passim occurrant.

45. *Adurentibus medicamentis erodere: satisque est &c.*] Locus hic egregie a Lindenio restitutus est. Ita legitur etiam in Cod. Mediceo I. nisi quod, pro *erodere*, est *rodere*. Alii leg. *adurentibus medicamentis prodere, aut quibus haec maxime in effectu sunt erodere: satiusque est &c.* Sed nemo non videt, adnotationem aliquam in textum irrepsisse. In plerisque MSS. omittitur *est*; in quibusdam, pro *effectu*, legitur, *effecto*. Constantinus ita corrigendum putabat: *adurentibus medicamentis perdere, aut quibus ad hoc maximi effectus sunt, erodere. Satiusque est &c.*

46. *Collyrium utrimque demitti*] Scilicet & ab ore fistulae, & qua incisum est. Eodem sensu lib. 7. cap. 5. dixit: *utrimque medicamento fovetur*. Ita cum Mediceo III. habent Codices alii multi, & Pantini, & Constantini, & Gryphii Editio; sed haec ultima in margine. In contextu habet, ut aliae plures & Cod. Medic. I. *collyrium utrumque demitti*. Lindenius leg. *collyrium, quod volueris, demitti*. Nec desunt qui legant, *utique*; ut scribit Constantinus.

47. *Idque intus infundendum. Quidquid &c.*] Ego *idque* reposui ex Cod. Mediceo I. interpunctionem praeterea mutavi. Antea communiter legebatur: *atque intus infundendum, quicquid inditum est. Superponenda &c.* Infra, pro *conjiciat*, Lindenius leg. *injiciat*.

carnem eſt, victa medicamentis tota exeat [48], infraque ulcus purum ſit. Quod ubi contigit, imponenda glutinantia ſunt; praecipueque ſpongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuiſſe, linamentum in modum collyrii compoſitum tinctum melle demitti [49]: ſed celerius id glutinatur, quam impletur [50]. Neque verendum eſt, ne purum corpus puro corpori junctum non coëat; adjectis quoque medicamentis ad id efficacibus; cum ſaepe exulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſanescendo in unum eos jungat.

13. Eſt etiam ulceris genus, quod a favi ſimilitudine κηρίον [51] a Graecis nominatur: idque duas ſpecies habet. Alterum eſt ſubalbidum, furunculo ſimile [52]; ſed majus, & cum dolore majore: quod ubi maturescit, habet foramina, per quae fertur humor glutinoſus & purulentus; nec tamen ad juſtam maturitatem pervenit. Si diviſum eſt, multo plus intus corrupti, quam in furunculo, apparet, altiusque deſcendit. Raro fit niſi in capillis [53]. Alterum eſt minus, ſuper corpus eminens [54], durum, latum, ſubviride, ſubpallidum, magis exulceratum: ſiquidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quae fertur humor glutinoſus, ſubpallidus, craſſitudinem mellis, aut viſci referens, interdum olei: ſi inciditur [55], viridis intra caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens eſt, adeo ut acutam quoque febrem movere conſue-

48. *Victa medicamentis tota exeat*] Lindenius leg. *victa tot medicamentis exeat*; ut ſe in quodam MSS. reperiſſe, Conſtantinus adnotaverat. Sed mendum videtur eſſe in Codice illo, *tot* pro *tota*. Haec vox in aliquibus Codicibus poſita eſt ante *medicamentis*. Codices alii habent, *victa tota medicamentis tota exeat*. Mediceus I. ſtat pro veteri lectione, quam ego ſecutus ſum.

49. *Tinctum melle demitti*] Lindenius leg. *& tinctum melle, implendi cauſa demitti.* Ego particulam *&*, & duas voces, *implendi cauſa*, nullo in Codice inveni. Si aliquis Lindenii Codex eas habet, videtur ex gloſſemate habere.

50. *Sed celerius id glutinatur, quam impletur*] Non igitur adhibendum linamentum, quod ulcus glutinari non ſinit. Celſi ſententiam minime aſſecutus eſt Lindenius, qui leg. *ſed celerius ſic glutinatur, quam impletur.* Pro *id glutinatur*, Codices Medicei III. & VI. habent, *vel glutinatur.*

51. Κηρίον] Sic repoſuit Lindenius, cum antea legerent, alii *melicera*, alii μελικηρία, alii μελίκηρον, alii μελικηρίς. Lindenio ſuffragantur Codices Medicei; niſi quod primus habet, ΗΡΙΟΝ, & *ſimilitudinem* pro *ſimilitudine*, ut littera κ vocis κηρίον praecedenti voci adhaeſiſſe & in *m* mutata fuiſſe videatur. In Codice IV. pro Graeca voce lacuna eſt: ex quo fortaſſe factum eſt, ut Fontius ex ingenio repoſuerit, *melicera*, quod habet Editio princeps ab eo procurata. Ceterum id ulceris genus & Galenus, & Aëtius & Graeci alii κηρίον appellant. Lindenius in vocibus proximis, *a Graecis nominatur*, omittit praepoſitionem *a*.

52. *Furunculo ſimile &c.*] Lindenius leg. *& furunculo ſimile*; *ſed majus*, *& cum magno dolore.*

53. *In capillis*] Ita Lindenius in textu habet; Conſtantinus in libri margine. Sed ante utrumque Pantinus vidit, ita ſcribendum eſſe, pro *in ſcapulis*, quod eſt in MSS.

54. *Minus, ſuper corpus eminens*] Sic ſectione proxima: *ſuper corpus quaſi verrucula eminet.* Quem locum ſi attendiſſet Conſtantinus, quid *ſuper corpus* ſignificet, facilius intellexiſſet; nec, pro *corpus*, *caput* hic legendum putaſſet. Lindenius Conſtantinum ſequitur; ſed leg. *minus*, *& ſuper caput eminens*, inſerta particula *&*. Aliqui ita habent: *minus ſuper corpus eminens*; adverbium *minus* ad *eminens* referentes.

55. *Si inciditur*] Lindenius leg. *&*, *ſi inciditur.*

fuerint 56. Super id, quod minus crebris foraminibus exafperatum eft, recte imponitur & ficus arida, & lini femen in mulfo coctum 57, & emplaftra ac malagmata materiam educentia, aut quae proprie huc pertinentia fupra pofui 58. Super alterum, & eadem medicamenta, & farina ex mulfo cocta, fic, ut ei dimidium refinae terebinthinae misceatur; & ficus in mulfo decocta, cui paulum hyffopi contriti fit adjectum; & uvae taminiae pars quarta fico adjecta. Quod fi parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt, totum ulcus usque ad fanam carnem excidi oportet. Vlcere ablato 59, fuper plagam medicamenta danda funt, primum, quae pus citent; deinde, quae purgent; tum, quae impleant.

14. Sunt vero quaedam verrucis fimilia; quorum diverfa nomina, ut vitia funt. Ἀκροχορδόνα Graeci vocant 60, ubi fub cute coit aliquid durius, & interdum paulo afperius, coloris ejusdem; infra tenue, ad cutem latius 61: idque modicum eft, quia raro fabae magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur; fed fere 62 plura, maximeque in pueris 63; eaque nonnumquam fubito definunt, nonnumquam mediocrem inflammationem excitant; fub qua etiam in pus convertuntur 64. At θύμιον 65 nominatur, quod fuper corpus quafi verrucula eminet, ad cutem tenue, fupra latius 66, fubdurum, & in fummo per-

56. *Confuerint*] Al. *confuerit.*

57. *In mulfo coctum*] Aliqui MSS. Codices habent; *quod in mulfo coctum eft*: Aldina Edit. *quod in vino coctum.*

58. *Quae proprie huc pertinentia fupra pofui*] Cap. fcilicet 18. hujus libri fect. 18. Haec verba videntur firmare, quod a me propofitum eft, κηρία ibi fortaffe legendum effe, non μελικήρα.

59. *Oportet. Vlcere ablato &c.*] Ita in Editione Lindenii. In Codice Mediceo I. *oportebit. Vlcere ablato &c.* In aliis & MSS. & impreffis libris; *oportet, & ulcere ablato &c.*

60. *Graeci vocant*] Vox *Graeci* abeft a Codice Mediceo I.

61. *Infra tenue, ad cutem latius*] Contra thymium, de quo paulo poft fermo eft: *ad cutem tenue, fupra latius.* Nimirum acrochordon ac thymium tubercula quaedam funt ad turbinis figuram accedentia, quorum alterum fub cute increscit, alterum cuti innascitur, & fupra corpus eminet. Ita autem funt comparata, ut prius ad cutem bafim habeat, pofterius mucronem. Quidam variare conati funt. Lindenius leg. *infra ad cutem tenue, fupra latius;* ut eft in MSS. Conftantini. Viderint alii quantum Codici illi fit tribuendum. Ego quidem, cum Vaticani Medicei-que a vetuftis Editionibus nihil discrepent, antiquam lectionem confervandam putavi.

62. *Fere*] In Codice Mediceo I. deeft adverbium hoc.

63. *In pueris*] Lindenius omittit praepofitionem *in.*

64. *Sub qua etiam in pus convertuntur*] Ita in Cod. Mediceo I. In aliis, *funt quae etiam in pus convertuntur:* atque ita habent libri editi omnes.

65. Θύμιον] Alii *thymion* Latinis litteris fcribunt. Lindenius tollit particulam *At*, legitque Ἀκροθύμιον, & infra *acrothymium*, tum *acrothymio.* Conftantinus hic quidem adnotavit, in fuo exemplari effe *Acrothymion;* infra vero nihil adfcripfit. Ego in omnibus antiquis libris *At thymiom* fcriptum reperi; infraque *thymium* (vel *timium*) & poftea *thymio.*

66. *Ad cutem tenue, fupra latius*] Lindenius leg. *ad cutem latius, fupra tenue;* ut habet in margine Conftantini Editio, nullius tamen veteris Codicis teftimonio allato. Medicei quidem Vaticanique veterem lectionem, quam ego fecutus fum, confirmant. Ac thymium fub hac forma plerumque confpicitur. Verum facile apparet, quaenam caufa ad hunc locum immutandum Conftantinum ac Lindenium impulerit. Cum enim ver-

peraſperum: idque ſummum [67] colorem floris thymi repraeſentat, unde ei nomen eſt; ibique facile finditur, & cruentatur; nonnumquam aliquantum ſanguinis fundit: fereque citra magnitudinem fabae Aegyptiae eſt, raro majus, interdum perexiguum. Modo autem unum, modo plura nascuntur, vel in palmis, vel in inferioribus [68] pedum partibus: peſſima tamen in obſcoenis ſunt; maximeque ibi ſanguinem fundunt. Μυρμήκια autem vocantur humiliora thymio durioraque: quae radices altius exigunt [69], majoremque dolorem movent; infra lata, ſupra autem tenuia; minus ſanguinis mittunt; magnitudine vix umquam lupini modum excedunt. Naſcuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clavus autem nonnumquam quidem etiam alibi [70], ſed in pedibus tamen maxime nascitur, praecipue ex contuſo [71]; quamvis interdum aliter: doloremque [72], etiamſi non alias, tamen ingredienti movet. Ex his acrochordon & [73] thymium ſaepe etiam per ſe finiuntur; & quo minora ſunt, eo magis: myrmecia & clavi ſine curatione vix umquam deſinunt. Acrochordon, ſi exciſa [74] eſt, nullam radiculam relinquit, ideoque ne renascitur quidem: thymio clavoque exciſis, ſubter rotunda radicula nascitur [75], quae penitus deſcendit ad carnem; eaque relicta idem rurſus exigit: myrmecia latiſſimis radicibus inhaerent; ideoque ne excidi quidem ſine magna exulceratione posſunt. Clavum ſubinde radere, commodiſſimum eſt: nam ſine ulla vi ſic-

verba illa, *infra tenue, ad cutem latius*, ipſi ita legerent: *infra ad cutem tenue, ſupra latius*; hic *ad cutem latius, ſupra tenue* repoſuerunt, quo thymium ab acrochordone differret.

67. *Idque ſummum*] In Codice Mediceo I. *atque ſummum:* in Editione Lindenii, *Id, qua ſummum.*

68. *Vel in palmis, vel in inferioribus* &c.] Ita ex Lindenio; quam lectionem Codex Mediceus I. confirmat, in quo eſt, *vel in palmis, vel inferioribus* &c. Alii Codices ita habent: *vel in talis palmis vel in inferioribus* (al. *vel inferioribus*) &c. Editiones antiquae: *vel in talis, vel palmis, vel inferioribus* &c. Sed vocem *talis* inſititiam eſſe, vel ex eo colligi poteſt, quod infra, ubi haec de myrmeciis ſcribuntur: *Naſcuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum*; quae verba locum hunc procul dubio reſpiciunt; nihil de talis occurrit.

69. *Exigunt*] Conſtantinus legere mallet *adigunt;* Almeloveenius *agunt*, vel *exſerunt*. Sed omnes antiqui libri habent *exigunt:* & quidem recte. Infra quoque antiqui libri, *eaque relicta idem rurſus exigit*, non *exit*, ut Conſtantinus & Lindenius ediderunt. Vide quae Morgagnus ſcripſit ad locum illum lib. 8. cap. 1. *Nam malae cum toto eſſe, quod ſuperiores dentes exigit* &c.

70. *Etiam alibi*] Particulam *etiam* Codex Mediceus I. non habet.

71. *Praecipue ex contuſo*] Al. *praecipue tamen ex contuſo*. Linden. *praecipue autem ex contuſo.* Ego ita repoſui ex Codice Mediceo I.

72. *Doloremque*] Codex Mediceus I. habet *dolorem.*

73. *Et*] Codex Mediceus I. habet *aut:* alii Codices & omnes antiquae Editiones *ſive*, quod Conſtantinus in *ſic &* mutandum putabat. Ego repoſui *&*, ut eſt in Edit. Lindenii.

74. *Exciſa*] In multis MSS. Codicibus legitur *exciſum.*

75. *Subter rotunda radicula naſcitur*] *Subter* eodem modo adverbialiter adhibetur lib. 5. cap. 28. ſect. 7. *Struma quoque eſt tumor, in quo ſubter concreta quaedam ex pure & ſanguine quaſi glandulae oriuntur.* Lindenius leg. *ſubrotunda radicula naſcitur.* Et ſane in Codice Mediceo I. ſcriptum eſt *ſub-*

ſic mollescit; ac 76 ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, ſaepe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis eum circumpurgat, deinde imponit reſinam, cui miscuit pulveris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cetera vero genera medicamentis adurenda ſunt: aliisque id, quod ex faece vini; myrmeciis id, quod ex alumine & ſandaracha fit, aptiſſimum eſt. Sed ea, quae circa ſunt, foliis contegi debent, ne ipſa quoque exulcerentur: deinde poſtea lenticula imponi. Tollit thymium 77 etiam ficus in aqua cocta 78.

15. At puſtulae 79 maxime vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera ſunt. Nam modo circa totum corpus partemve aſpritudo 80 quaedam fit, ſimilis iis puſtulis, quae ex urtica, vel ex ſudore 81 nascuntur: ἐξανθήματα Graeci vocant. Eaeque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnumquam plures, ſimiles varis oriuntur; nonnumquam majores: puſtulae lividae 82, aut pallidae, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutato; ſubeſtque his 83 humor: ubi eae ruptae ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet: φλύκταιναι Graece nominantur 84. Fiunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis. Φλυζάκιον 85 autem paulo durior puſtula eſt, ſubalbida, acuta; ex qua ipſa

ſubrutunda, non *ſubter rotunda:* ſed fortaſſe mendoſe. Itaque Codices ceteros & antiquas Editiones ſequi malui.

76. *Sine ulla vi ſic mollescit; ac* &c.] Pro *mollescit*, alii leg. *emollescit.* Codex Mediceus I. habet *mollescit*, ut Lindenius edidit: ſed, pro *vi ſic*, mendoſe *vis hic*; & *hac* pro *ac*.

77. *Lenticula imponi. Tollit thymium* &c.] Olim legebatur; *lenticula imponi ſolet. Tollit thymium* &c. Verbum *ſolet* Lindenius jure expulit; idque Codex Mediceus I. non habet. Sed idem, pro *thymium*, hic quoque repoſuit *acrothymium*. In Codice modo allato ita legitur: *lenticulam poni tollit thymum* &c.

78. *Cocta*] Linden. *decocta.*

79. *Puſtulae*] Codex Mediceus I. hac ſectione *puſulae* conſtanter ſcriptum habet: alii non item. Nam hic *puſtulae*, & paulo infra *ſimilis iis puſtulis:* ſed mox *puſulae lividae*, & *puſularum genus:* poſtea rurſus *ad eas puſtulas*, & *ungi ex ceruſſa puſtulae debent.* Ac ne idem ſaepius dicendum ſit, alicubi *puſulae*, alibi vero *puſtulae*, magna Codicum inconſtantia, in Celſo legitur.

80. *Aſpritudo*] Ita in Codice Mediceo I. itemque in Codice Scaligeri, ut eſt in Lexico Scriboniano a Rhodio adnotatum; & in alio Conſtantini. Alii leg. *aſpredo.*

81. *Vel ex ſudore*] In Codice Mediceo I. *vel ſudore.*

82. *Nonnumquam majores: puſtulae lividae* &c.] Diſtinctionis notam, quae eſt poſt vocem *majores*, alii omittunt. Lindenius ita leg. *nonnunquam majores. Puſtulae, lividae ſunt* &c. Sed verbum *ſunt* abeſt ab omnibus antiquis libris.

83. *His*] Linden. *illis.*

84. Φλύκταιναι *Graece nominantur*] Codex Mediceus I. ita habet ΦΙΛΕΚΤΕΝΑΙ *Greci nominantur:* II. III. V. VI. VII. ΦΛΥΚΤΑΙΝΑΙ *Graece nominatur.* In IV. loco Graecae vocis ΦΛΥΚΤΑΙΝΑΙ, a librario omiſſae, alia manu ſcriptum eſt *helcodes*, itaque legitur: *helcodes Graece nominatur:* quo cum Codice princeps Florentina aliaeque pervetuſtae Editiones conſentiunt. Caeſariana, Ruelliana, & aliae habent ἑλκῶδες, Graecis litteris. Egnatius leg. φλυκταῖναι *Graece nominatur:* Conſtantinus, ἑλκώδεις *Graece nominantur:* Stephanus, φλύκταιναι *Graece nominantur:* Lindenius, φλύκταιναι ἑλκώδεις *Graece nominantur.*

85. Φλυζάκιον] Alii cum Egnatio & Caeſario leg. *Pſydracion:* (nam quod habet Aldina Editio *Pſydiacion*, id manifeſtum eſt mendum] Et ſane in Codicibus Mediceis, primo & quarto exceptis, eſt *vel* ΥΔΡΑΚΙΟΝ. Sed in primo *Phyzacion:* atque ita prorſus habent Editiones antiquio-

ipſa quod exprimitur, humidum eſt. Ex puſtulis vero nonnumquam etiam ulcuscula fiunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione ac dolore; exitque aut pus, aut ſanies, aut utrumque. Maximeque id evenit in aetate puerili; raro in medio corpore; ſaepe in eminentibus partibus. Peſſima puſtula eſt, quae ἐπινυκτὶς vocatur. Ea colore vel ſublivida, vel ſubnigra [86], vel alba eſſe conſuevit: circa hanc autem vehemens inflammatio eſt; & cum adaperta [87] eſt, reperitur intus exulceratio mucoſa, colore [88] humori ſuo ſimilis. Dolor ex ea ſupra magnitudinem ejus eſt: neque enim ea faba major eſt. Atque haec quoque oritur in eminentibus partibus, & fere noctu; unde nomen quoque a Graecis ei eſt impoſitum [89]. In omni vero puſtularum curatione primum eſt, multum ambulare atque exerceri; ſi quid iſta prohibet, geſtari: ſecundum eſt, cibum minuere; abſtinere ab omnibus acribus & extenuantibus: eademque nutrices facere oportet, ſi lactens puer ita affectus eſt. Praeter haec is, qui jam [90] robuſtus eſt, ſi puſtulae minutae ſunt, deſudare in balneo debet; ſimulque ſuper eas nitrum inſpergere, oleoque vinum miscere, & ſic ungi; tum deſcendere in ſolium. Si nihil ſic proficitur, aut ſi majus [91] puſtularum genus occupavit, imponenda lenticula eſt; detractaque ſumma pellicula, ad medicamenta lenia transeundum. Epinyctis poſt lenticulam, recte herba quoque ſanguinali, vel viridi coriandro curatur. Vlcera vero [92] ex puſtulis facta tollit ſpuma argenti cum ſemine foeni Graeci miſta, ſic, ut his invicem roſa atque intubi ſuccus adjiciatur, donec mellis craſſitudo ei fiat [93]. Proprie ad eas puſtulas,

quiores. Lindeniana, & Henrici Stephani φλυζάκιον. Apud Auctorem quoque Coacarum Praenotionum ſect. 114. Foëſius in quibusdam Codicibus, pro φλυζάκια, φυζάκια invenit. Ceterum Hieronymus Rubeus veterem lectionem ſuſtineri poſſe negat, quod φλυζάκιον idem ſit ac φλύκταινα, ut ſcribit Galenus ad loc. cit. Coac. Praenot. φλύκταιναι autem a Celſo ſupra deſcriptae ſint. Sed argumentum hoc nullius eſt momenti; nec plus valet, ſi φλυζάκιον, quam ſi, ut ipſi Rubeo placet, ψυδράκιον legatur. Nam idem Galenus ad lib. 2. Epidem. φλυκταινίδες exponit ψυδράκια; atque Hippocrates quoque, ut obſervat Foëſius, indiscretis his nominibus uſus eſt.

86. *Subnigra*] In Codice Mediceo I. legitur *nigra.*

87. *Adaperta*] Lindenius leg. *aperta.*

88. *Colore*] Al. *color eſt.*

89. *Nomen quoque a Graecis ei eſt impoſitum*] Alii omnes leg. *nomen quoque a Graecis ei ἐπινυκτὶς eſt impoſitum.* Ego vocem ἐπινυκτὶς, quam credibile eſt ab explanatore aliquo additam fuisſe, omiſi ex fide Codicis Medicei I.

90. *Jam*] Pantinus & Lindenius, *tam*; quos Caeſarii Editio an. 1538. decepit. Editio prima ejusdem Caeſarii habet *jam*, ut eſt in MSS. & ut alii legunt.

91. *Majus*] MSS. Codices alii, *malum*; alii, ut Mediceus I. *majus*, alii habent utramque vocem. Vulgati omnes, *majus.*

92. *Vlcera vero*] Particula *vero* non eſt in Cod. Mediceo I.

93. *Craſſitudo ei fiat*] Ita in Codice modo allato & Lindenii Editione. In Editionibus vetuſtis & Codicibus aliis omittitur *ei:* quo modo eſt ſect. proxima, *dum mellis craſſitudo fiat;* & cap. 25. hujus libri ſect. 3. ſine ulla Codicum varietate, *donec craſſitudo ſordium fiat.* Attamen ſect. 17. ejus-

ſtulas, quae infantes male habent, lapidis, quem πυρίτην 94 vocant, p. ӿ. VIII. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adjiciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulae debent, tum 95 hoc illini.

16. Scabies vero eſt durior cutis, rubicunda 96, ex qua puſtulae oriuntur, quaedam humidiores, quaedam ſicciores. Exit ex quibusdam ſanies, fitque ex his continuata exulceratio pruriens, ſerpitque in quibusdam cito. Atque in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis vero certo tempore anni revertitur. Quo aſperior eſt, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque eam, quae talis eſt, ἀγρίαν, id eſt, feram 97, Graeci appellant. In hac quoque victus ratio eadem, quae ſupra, neceſſaria eſt. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum eſt quod fit ex ſpodii, croci, aeruginis, ſingulorum p. ӿ. =. 98 piperis albi, omphacii, ſingulorum p. ӿ. I. cadmiae p. ӿ. VIII. At ubi jam exulceratio eſt, id, quod fit ex ſulphuris p. ӿ. I. cerae p. ӿ. IV. picis liquidae hemina, olei ſextariis duobus: quae ſimul incoquuntur, dum craſſitudo mellis fiat 99. Eſt etiam, quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet 1 farinae lupinorum ſextarium, nitri cyathos quatuor, picis liquidae heminam, reſinae humidae ſelibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque, lycium, aerugo, myrrha, cinis, aequis portionibus recte miſcen-

ejusdem cap. habetur; *donec mellis craſſitudo his fiat.*

94. *Πυρίτην vocant*] Alii plures habent *pyriten* Latinis litteris. Lindenius leg. *πυρίτην Graeci vocant.*

95. *Tum*] Linden. *& tum.*

96. *Durior cutis, rubicunda*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Vaticano VI. Modus tamen dicendi durior eſt; neque Celſum ſic locutum exiſtimo. Quod vero in aliis eſt Codicibus & in Editionibus antiquioribus, *durior cutis rubicundus*, manifeſte mendoſum eſt. Aldina Editio & Cod. Vaticanus VII. habent, *humor cutis rubicundus*; Ruellius, Pantinus, aliique, Caeſario duce, leg. *durior cutis rubicundior:* Conſtantinus ex conjectura, *tumor durior cutis rubicundior;* alii, ut idem Conſtantinus adnotat, *durities cutis rubicundior*; atque ita edidit Lindenius. At Morgagnus ſuſpicatur, non *durior*, nec *durities* Celſum ſcripſiſſe, ſed fortaſſe *aſpritudo;* quemadmodum in ſuperiore ſect. *circa totum corpus partemve aſpritudo quaedam fit.* Atque hanc ſuam conjecturam eo probabiliorem credit, quod paulo poſt ſequatur, *Quo aſperior eſt &c.* Adde & Paulum Aeginetam lib. 4. cap. 2. ubi agit de ſcabie, ſic habere: *cutis aſpritudo eſt cum pruritu;* & Columellam lib. 7. cap. 5. de ovibus hoc malo affectis: *ſubeſt aſpera cutis, & velut quaedam prurigo;* (al. *porrigo*, & quidem rectius). Ego tamen vocem *durior*, ſive quis malit *durities*, ſummovere non auſim; quia eamdem Celſus adhibet ſectione proxima, de ſimilitudine loquens, quam impetigo & ſcabies habent inter ſe. *Minime*, inquit, *mala eſt, quae ſimilitudine ſcabiem repraeſentat: nam & rubet & durior eſt &c.*

97. *Id eſt, feram*] Alii voces has tres parentheſi includunt; Lindenius transfert poſt duas proximas *Graeci appellant.* Sed fortaſſe explodendae ſunt. Eamdem interpretationem veteres Codices habent ſect. 18. hujus capitis.

98. *P. ӿ. =.*] Repoſui ſextantis notam, cum in Codice Mediceo I. ſit, *p.* ӿ. =. Antea legebatur, *p.* ӿ. I.

99. *Incoquuntur, dum craſſitudo mellis fiat*] Pro *fiat*, Codex Mediceus I. habet *ſit.* Lindenius leg. *usque ad craſſitudinem mellis incoquuntur;* quae explicatio quaedam eſt.

1. *Habet*] Ita in Codice Mediceo I. Palavicinus addidit *hoc;* unde in vulgatis legitur, *Habet hoc.* In aliis MSS. *Habet haec.*

centur, & ex paſſo coquuntur: idque omnem pituitam utique ſuſtinet 2. Ac ſi nihil aliud eſt, amurca ad tertiam partem decocta, vel ſulphur pici liquidae miſtum, ſicut in pecoribus 3 propoſui, hominibus quoque ſcabie laborantibus opitulantur.

17. Impetiginis vero ſpecies ſunt quatuor. Minime mala eſt, quae ſimilitudine ſcabiem repraeſentat: nam & rubet, & durior eſt, & exulcerata eſt 4, & rodit 5. Diſtat autem ab ea, quod 6 magis exulcerata eſt, & varis ſimiles puſtulas habet; videnturque eſſe in ea quaſi bullulae quaedam, ex quibus interpoſito tempore ſquamulae reſolvuntur 7; certioribusque haec 8 temporibus revertitur. Alterum genus pejus eſt, ſimile 9 papulae fere, ſed aſperius rubicundiusque, figuras varias habens 10: ſquamulae ex ſumma cute diſcedunt 11, roſio major eſt, celerius & latius procedit, certioribusque etiamnum, quam prior 12, temporibus & fit, & deſinit. Rubra cognominatur 13. Tertia etiamnum deterior eſt: nam & craſſior eſt, & durior, & magis tumet; in ſumma cute finditur, & vehementius rodit; ipſa quoque ſquamoſa, ſed nigra; proceditque & late, nec tarde; & minus errat in temporibus, quibus 14 aut

2. *Pituitam utique ſuſtinet*] Reprimit, compeſcit; ut recte explicat Conſtantinus. Cap. 25. ſect. 4. hujus lib. *pituitam in oculos decurrentem tenent.* Sed & Conſtantinus & alii quoque leg. *ubique;* nec aliter habent MSS. Codices. Lindenius repoſuit *utique*; in quo ſequendus videtur: non item in ceteris, quae mutavit. Sic enim legit: *utique ſcabiem ſanat.* Sed Celſus humorem intelligit, qui puſtulas excitat: quo ſenſu *eruptiones pituitae* Plinius dixit lib 23. cap. 2. & 9. lib. 26. cap. 11. lib. 28. cap. 9. & alibi quoque.

3. *In pecoribus*] Id eſt, in libris Rei Ruſticae: quam Conſtantini explicationem Critici omnes probant. Quod attinet ad modum dicendi, vid. adnot. 63. lib. 4. cap. 18. Lindenius leg. *de pecoribus.*

4. *Exulcerata eſt.*] Videtur impetiginem Celſus vocare, quam Graeci λέπραν appellant. Lindenius omittit *eſt.*

5. *Rodit*] Ita Lindenius. Conſtantinus quoque margini adſcripſit *erodit*, pro *roditur*; ut alii legunt, & ego inveni in MSS. Sed & infra Mediceus vetuſtior habet *vehementius roditur:* ubi alii MSS. & omnes vulgati libri rectius, *vehementius rodit.*

6. *Ab ea, quod &c.*] In Editionibus antiquioribus, *ab ea, quia &c.* Lindenius leg. *ab ea, quae &c.* Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum I. Alii Codices habent, *ab ea quae ubi &c.*

7. *Squamulae reſolvuntur*] Lindenius leg. *quaſi ſquamulae ſolvuntur.*

8. *Haec*] Ante Lindenium legebatur *hoc;* ut eſt in MSS.

9. *Genus pejus eſt, ſimile &c.*] In aliis Codicibus MSS. legitur, *genus eſt ei ſimile*; in aliis, *genus eſt ei eſt ſimile*; in aliis, *genus eſt enim ei eſt ſimile.* Mediceus I. conſentit cum libris impreſſis, qui & ipſi inter ſe conſentiunt; niſi quod Lindenius edidit, *genus eſt pejus & ſimile &c.* cum alii habeant, *genus pejus eſt, ſimile &c.*

10. *Habens*] In Codice Mediceo I. *habet.*

11. *Diſcedunt*] *Diſcedere*, quemadmodum lib. 8. cap. 3. *abſcedere* & *recedere.* Neque tamen haec lectio eſt omnino certa: nam Cod. Mediceus I. habet *deſcendunt*; fortaſſe pro *decedunt:* Lindenii Editio *decidunt.*

12. *Etiamnum, quam prior*] Alii leg. *nonnumquam prior;* ſed perperam. Lindenius, *etiam, quam prior.* Ego ex Cod. Mediceo vetuſtiore, *etiamnum, quam prior.*

13. *Rubra cognominatur*] In Editionibus antiquis, & in Codicibus MSS. *Rubrica;* quod fortaſſe ortum eſt ex proxima ſyllaba perperam duplicata. Lindenius repoſuit *Rubra.* Sic infra, *Nigrae cognomen eſt.*

14. *Sed nigra; proceditque & late, nec tarde; & minus errat in temporibus, quibus &c.*] Corruptus eſt hic locus in omnibus libris. Ita legitur

aut oritur, aut definit; neque ex toto tollitur. Nigrae cognomen eſt. Quartum genus eſt, quod curationem omnino non recipit, diſtans colore: nam ſubalbidum eſt, & recenti cicatrici ſimile; ſquamulasque habet pallidas, quasdam ſubalbidas [15], quasdam lenticulae ſimiles; quibus demptis, nonnumquam profluit ſanguis. Alioquin vero humor ejus albidus eſt, cutis dura atque fiſſa eſt; proceditque latius. Haec vero omnia genera maxime oriuntur in pedibus, & manibus; atque ungues quoque infeſtant. Medicamentum non aliud valentius eſt, quam quod ad ſcabiem quoque pertinere ſub auctore Protarcho retuli. Serapion autem, nitri p. ✻. II. ſulphuris p. ✻. IV. excipiebat reſina copioſa, eoque utebatur.

18. Papularum vero duo genera ſunt. Alterum, in quo [16] per minimas puſtulas cutis exaſperatur, & rubet, leviterque roditur; medium habet pauxillo laevius; tarde ſerpit: idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem eſt, quam ἀγρίαν [17] Graeci appellant: in qua ſimiliter quidem, ſed magis cutis exaſperatur, exulceraturque, ac vehementius & roditur [18], & rubet, & interdum [19] etiam pilos remittit. Quae minus rotunda eſt, difficilius ſanescit: niſi ſublata eſt, in impetiginem vertitur. Sed levis papula etiam, ſi jejuna ſaliva quotidie defricatur, ſanescit: major, commodiſſime murali herba tollitur, ſi ſuper eadem trita eſt [20]. Vt vero ad com-

tur in Codice Mediceo primo. In aliis; *ſed nigra procedit*, & *late*, & *tarde eminus ſerpit*, *in temporibus quibus*: neque ab his veteres Editiones discrepant; niſi quod aliter interpungunt, & omittunt vocem *quibus*, quae deeſt etiam in MSS. Mediceis IV. & V. & in Vaticano I. Fortaſſe locus ita reſtituendus eſt: *ſed nigra; proceditque & minus late & tarde; errat in temporibus, quibus &c.* Dixit paulo ante, ſecundum genus impetiginis celerius & latius procedere, quam primum; certioribusque temporibus & fieri & deſinere; quamvis primum quoque genus certis temporibus revertatur. Nunc dicit, tertium genus in hoc a ſecundo differre, quod tarde & minus late procedit, incertisque temporibus aut oritur aut deſinit. Conſtantinus ſic legendum putat: *ſed nigra procedit: & late, & tarde, & minus ſerpit, neque in certis temporibus aut oritur, aut deſinit.* Lindenius edidit: *ſed nigra eſt: proceditque & latet, nec tardat: minus vero errat in temporibus, quibus &c.*

15. *Pallidas, quasdam ſubalbidas*] Tria haec verba non habet Codex Mediceus I.

16. *Alterum, in quo &c.*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Altera eſt, in qua &c.* fortaſſe, quia infra quoque eſt *Altera.* Lindenius, *Alterum eſt, in quo*; infra vero, *Alterum eſt*, omiſſa particula *autem.* Vtrumque genus Graeci λειχῆν vocant.

17. *Quam ἀγρίαν*] In MSS. & in omnibus fere Editionibus additur, *id eſt, feram.* Ego ſecutus ſum Egnatium & Lindenium, qui putidam interpretationem omiſerunt. In Codice Mediceo I. *agrian* Latinis litteris ſcribitur; in aliis, *agriam* per *m.*

18. *Vehementius & roditur*] Omnes Medicei Codices, praeter primum, habent, *vehementius eroditur.*

19. *Et interdum*] Alii omittunt &. Addita eſt haec particula a Lindenio, & habetur in Cod. Mediceo I.

20. *Si ſuper eadem trita eſt*] Ita edidit Lindenius; cum antea legeretur, *ſi ſub ea detrita eſt.* In Cod. Mediceo I. *ſi ſub eadem tritaq. eſt.* Quorum nihil placet. Senſus eſſe videtur; ſi haec trita ſuper illam ſit impoſita. Sed verba, opinor, depravata ſunt.

compoſita medicamenta veniamus; idem illud Protarchi tanto valentius in his eſt, quanto minus in his vitii [21] eſt. Alterum ad idem Myronis [22]: nitri rubri, thuris, ſingulorum p. ✕. I. cantharidum purgatarum p. ✕. II, ſulphuris ignem non experti tantumdem, reſinae terebinthinae liquidae p. ✕. XX. farinae lolii ſext. III. [23] gith [24] cyathi tres [25], picis crudae ſextarius [26].

19. Vitiligo quoque, quamvis per ſe nullum periculum adfert; tamen & foeda eſt, & ex malo corporis habitu fit. Ejus tres ſpecies ſunt. Ἄλφος vocatur, ubi color albus eſt, fere ſubaſper & non continuus, ut quaedam quaſi guttae diſperſae eſſe videantur: interdum etiam latius, & cum quibusdam intermiſſionibus ſerpit. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbrae ſimilis: cetera eadem ſunt. Λευκὴ habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit; in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia haec ſerpunt: ſed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & Melas in quibusdam variis temporibus & oriuntur [27] & deſinunt: Leuce, quem occupavit, non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum vix umquam ſanescit; ac, ſi quid ei vitio demptum eſt, tamen non ex toto ſanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum ſanabile ſit, an non ſit [28]; experimento facile colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi: ſi ſanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus eſt; ſi humor albidus, ſanari non poteſt. Itaque ab hoc quidem abſtinendum eſt. Super id vero, quod curationem recipit, imponenda lenticula miſta cum ſulphure & thure, ſic, ut ea contrita ex aceto ſit [29]. Aliud ad idem, quod ad Irenaeum auctorem

21. *Vitii*] In MSS. multis, *vitium*.

22. *Myronis*] Lindenii Editio, *Miconis*, & ſect. proxima, *Micone*. Et ſane Miconem Celſus ſupra nominavit cap. 18. hujus libri ſect. 26. Hic tamen omnes veteres Codices habent *Myronis*, & infra, *Myrone*.

23. *Sext. III.*] Alii leg. *ſemis*, ut eſt in Editione I. Error ortus eſt ex non intellecta ſextarii nota, quam habent MSS. Codices; ſcilicet *S. III.*

24. *Gith*] Quidam ſcribunt *git* ſine adſpiratione. In Cod. Mediceo I. eſt *gitti*.

25. *Cyathi tres*] Alii leg. *cyathos tres*; ut eſt in Codicibus MSS. Sed recta conſtructio primum caſum poſtulat: itaque repoſui *cyathi* cum Lindenio.

26. *Sextarius*] Aldina Edit. *Sext.* Codices Medicei, excepto primo, *ſextarium*. Sed legendum *ſextarius*. In Codice Mediceo primo habetur, *ſpicis crudae I.* ſcilicet cyathus. Hinc Editiones priscae, *picis crudae unum*. Conſtantiniana *unum* habet in textu, *ſext.* in margine. Lindenius utrumque ſumpſit, & edidit, *ſext. unum*; oblitus ſe *cyathi*, pro *cyathos*, ſupra repoſuiſſe, ideoque & *ſext. unus* legi oportere. Ceterum in Cod. Mediceo I. ex Palavicini emendatione eſt, *ſext. I.* Et ſane picis crudae cyathus ſatis eſſe non videtur ad arida medicamenta, quae in hac compoſitione ſunt, cogenda.

27. *Et oriuntur*] Lindenius omittit *&*.

28. *An non ſit*] Lindenius tollit verbum *ſit*. Eadem tamen haec forma reperitur in lib. 7. cap. 2. *conſiderari debet, nervoſusne is locus ſit, an non ſit*. Nec ipſe Lindenius aliter ibi legit.

29. *Sit*] Scilicet lenticula. Codex tamen Mediceus I. habet *ſint*.

rem refertur. Alcyonium, nitrum, cuminum [30], fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto aceto. His in sole vitiligo [31] perungitur; deinde non ita multo post, ne nimis erodatur, eluitur. Proprie quidam [32], Myrone auctore, eos, quos Alphos vocari dixi, hoc medicamento perungunt: sulphuris p. ✕. =. aluminis scissilis p. ✕. =. nitri p. ✕. ==. [33] myrti aridae contritae [34] acetabulum miscent, deinde in balneo super vitiliginem inspergunt farinam ex faba, tum haec inducunt. Ii vero, quos Melanas vocari dixi, curantur, cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba, eaque sine oleo [35] in balneo ante sudorem insperguntur; tum [36] genus id vitiliginis defricatur.

30. *Cuminum*] In Codice modo allato deest vox haec.

31. *Vitiligo*] In multis MSS. Codicibus, *vitium*; in Mediceo III. *vituligo*: in I. tum hic, tum supra, *vitligo*; infra vero, *vitliginem* & *vitliginis*.

32. *Quidam*] Ita ex Cod. Mediceo I. & Constantini conjectura. Alii leg. *quidem*.

33. *Sulphuris p. ✕. =. aluminis scissilis p. ✕. =. nitri p. ✕. ==.*] In Cod. Mediceo I. *sulphuris p. p. =. aluminis scissilis p. p. =. nitri p. p. ==.* Ego ✕. pro p hic quoque, ut alibi, reposui: quod ad cetera attinet, Codicem illum secutus sum. In Codicibus aliis, *sulphuris p. ✕. IIII.* reliqua desiderantur. Sed in IV. illa, *p. ✕. IIII.* obliterata sunt, & haec alia manu margini adscripta: *p. p. =. nitri p. p. ==.* Editiones omnes habent; *sulphuris p. ✕. II. nitri p. ✕. IIII.* praeter Aldinam, in qua est, *sulphuris p. p. Z. aluminis scissilis p. p. Z. nitri p. ✕. IIII.*

34. *Myrti aridae contritae*] Alii leg. *myrrhae aridae contritae*; nec veterum Codicum testimonio carent. Nam Medicei IV. & V. habent *myrrae*. Alii tamen, *myrtae*. *Murta* autem, vel *myrta* alibi invenitur in Celsi Codicibus; ut ex meis adnotationibus cognosci potest; idemque est ac myrtus. In Mediceo vetustiori habetur *murti*; in Edit. Aldina *myrti*: in utroque *radice contrita*, pro *aridae contritae*. Ego, pro *myrrhae*, reposui *myrti*; sed *aridae contritae* ex aliorum Codicum fide retinui, quod adjectum *aridae* magis myrto conveniat, quam myrrhae. Porro alia quoque compositio adversus Alphum apud Paulum Aegimetam lib. 4. cap. 6. habet myrtum; decoctamque ex myrti foliis aquam idem vitium proponit Dioscorides lib. 1. cap. 155. Ceterum idem mendum Gesnerus animadvertit in quodam Vegetii Codice, in quo, pro *myrtam quoque aridam conteres*, ut vulgo legitur, est, *myrrham quoque &c.*

35. *Faba, eaque sine oleo*] Alii leg. *faba sine oleo*. Sed Lindenii lectionem, quam sequor, Mediceus primus, aliique optimae notae Codices confirmant. In aliquibus est, *fabae* (vel *fabe*) *aque &c.* quod mendum unde ortum sit, facile apparet. Prima scilicet littera vocis *eaque* in diphthongum coaluit cum extrema vocis praecedentis.

36. *Tum*] Lindenius leg. *ac tum*. Videtur sumpsisse ex margine Editionis Constantinianae, ubi hic locus ita legitur: *cum simul contrita alcyonium, thus, hordeum, fabae, sine oleo in balneo insperguntur, ac tum &c.*

LIBER SEXTVS.

I. Dixi de iis vitiis, quae per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant: nunc ad ea veniam, quae non nisi in singulis partibus incidere consuerunt, orsus a capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem saepe radendo succurritur. Adjicit autem [37] vim quamdam ad continendum ladanum cum oleo mistum. Nunc de iis capillis loquor, qui post morbum fere fluunt. Nam, quo minus caput quibusdam aetate nudetur, succurri nullo modo potest.

II. Porrigo autem est, ubi inter pilos quaedam quasi squamulae surgunt, eaeque a cute resolvuntur; & interdum madent, multo saepius siccae sunt. Idque evenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco: huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Fereque id in capillo fit [38], rarius in barba, aliquando etiam in supercilio: ac neque sine aliquo vitio corporis nascitur, neque ex toto inutile est. Nam bene integro capite, non exit: ubi aliquod in eo vitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi, quam, id, quod nocet, in aliam partem magis necessariam verti. Commodius est ergo subinde pectendo repurgare, quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium [39] offendit (quod humore sequente fieri potest; magisque si is etiam mali odoris est) caput saepe radendum est; dein id super adjuvandum aliquibus ex leviter reprimentibus; quale est nitrum cum aceto, vel ladanum cum myrteo & vino [40], vel myrobalanum cum vino. Si parum per haec proficitur, vehementioribus uti licet; cum eo, ut sciamus; utique in recenti vitio id inutile esse.

III. Est etiam ulcus, quod a fici similitudine σύκωσις a Graecis nominatur. Caro excrescit [41]: & id quidem generale est. Sub eo vero duae spe-

37. *Autem*] Ita in MSS. quibusdam. Mediceus I. habet *enim*, ut est in vulgatis. Lindenius leg. *etiam*, quemadmodum Constantino legendum videbatur.

38. *In capillo fit*] Id est, in ea capitis parte, quae capillo tegitur. Eodem modo loquitur in cap. 3. & in 4. Codex Mediceus I. addit *in capite*; quae est interpretatio quaedam in contextum temere illata.

39. *Nimium*] Lindenius leg. *magis*; deinde, *quod nimium humore sequente*

40. *Cum myrteo & vino*] H. e. cum oleo myrteo & vino. Sic autem Lindenius edidit; cui suffragatur Codex Mediceus vetustior. Porro oleo myrteo antiquos Medicos ad porriginem uti solitos, apparet ex Dioscoride lib. 1. cap. 49. & ex Galeno lib. 1. de composit. medic. s. l. cap. 8. ubi etiam Damocratis compositio describitur, ex ladano, cerussa, & sulphure ignem non experto, quibus vinum & oleum myrteum adjiciebatur. Alii leg. *cum myrteo vino*.

41. *Caro excrescit*] Lindenius leg. *quia caro in eo excrescit*.

ſpecies ſunt. Alterum [42] ulcus durum & rotundum eſt: alterum humidum & inaequale. Ex duro exiguum quiddam & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit utrumque [43] in iis partibus, quae pilis conteguntur: ſed id quidem [44], quod calloſum & rotundum eſt, maxime in barba; id vero, quod humidum, praecipue in capillo. Super utrumque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. Terra quoque Eretria ex aceto liquata recte illinitur.

IV. Arearum quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quod emortua ſumma pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac, ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris: increſcitque utrumque in aliis celeriter, in aliis tarde. Pejus eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabram fecit. Sed ea, quae ἀλωπεκία nominatur, ſub qualibet figura dilatatur. Fit & in capillo, & in barba. Id vero, quod a ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur [45], incipit ab occipitio; duorum digitorum latitudinem non excedit; ad aures duobus capitibus ſerpit; quibusdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet aetate eſt; hoc fere in infantibus: illud vix umquam ſine curatione, hoc per ſe ſaepe finitur. Quidam haec genera arearum ſcalpello exaſperant: quidam illinunt adurentia ex oleo; maximeque chartam combuſtam: quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, quam novacula quotidie radere: quia [46], cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculae. Neque ante oportet deſiſtere, quam frequentem pilum naſci apparuerit. Id autem, quod ſubinde raditur, illini atramento ſcriptorio [47] ſatis eſt.

V. Pene ineptiae ſunt, curare varos, & lenticulas, & ephelidas: ſed eripi tamen foeminis cura cultus ſui non poteſt. Ex his autem, quae ſupra propoſui [48], vari lenticulaeque vulgo notae ſunt; quamvis rarior ea

42. *Alterum*) Lindenius leg. *Altera*, tum hic, tum infra.

43. *Fit utrumque*] Ita in Cod. Mediceo I. & Editione Lindenii. Alii interjiciunt particulam *vero*.

44. *Id quidem*] Lindenius omittit *quidem*.

45. *A ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur*] Omnes MSS. Codices habent *ophis*; Editiones *ophiaſis*, vel ὀφίασις, Graecis litteris. Pollux lib. 4. cap. 25. ſect. 192. ὄφις, ψίλωσις τριχῶν. Sed ibi quoque ὀφίασις legendum, Critici contendunt: quae vox certiſſima eſt; ſiquidem reperitur apud Galenum, Oribaſium, Paulum Aeginetam, Aëtium, Actuarium. In Cod. Mediceo I. deeſt vox *ſerpentis*.

46. *Quia*] Al. *qua*. In Editione Lindenii & in Cod. Mediceo I. legitur *quia*.

47. *Scriptorio*] Quod ſiccandi vim habet, ut eſt apud Galenum lib. 9. de s. m. f. cap. 3. Stephanus & Lindenius leg. *ſutorio*; ſed ego *ſcriptorio* reperi in omnibus MSS.

48. *Quae ſupra propoſui*] Codex Mediceus I. quae

ſpecies eſt, quam ſemion [49] Graeci vocant; cum ſit ea lenticula rubicundior, & inaequalior. Ephelis [50] vero a pleriſque ignoratur: quae nihil eſt, niſi aſperitas quaedam & durities mali coloris. Cetera non niſi in facie: lenticula [51] etiam in alia parte nonnumquam naſci ſolet; de qua per ſe ſcribere alio loco, viſum operae pretium non eſt. Sed vari commodiſſime tolluntur impoſita reſina, cui non minus [52] quam ipſa eſt, aluminis ſciſſilis, & paulum mellis adjectum eſt. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto ſunt, donec ad mellis craſſitudinem venerint. His corpus illinendum, &, interpoſitis pluribus horis, mane eluendum eſt, oleoque leviter ungendum. Ephelidem tollit reſina, cui tertia pars ſalis foſſilis & paulum mellis adjectum eſt. Ad omnia vero iſta, atque etiam ad colorandas cicatrices, poteſt [53] ea compoſitio, quae ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones ſunt myrobalani magmatis [54], cretae Cimoliae ſubcaeruleae, nucum amararum, farinae hordei atque ervi, ſtruthii albi, ſertulae Campanae ſeminis: quae omnia contrita, melle quam amariſſimo coguntur, illitumque a veſpere usque mane eluitur [55].

VI. 1. Sed haec quidem mediocria ſunt. Ingentibus vero & variis caſibus oculi noſtri patent: qui cum magnam partem ad vitae ſimul & uſum & dulcedinem conferant, ſumma cura tuendi ſunt. Protinus autem orta lippitudine, quaedam notae ſunt, ex quibus, quid eventurum ſit, colligere poſſimus. Nam ſi ſimul & lacrima [56] & tumor & craſſa pitui-

quas ſupra poſui. Tria haec verba mihi ſuſpecta ſunt. Simile aliquid adnotavi in libro ſuperiore cap. 19. ſect. 24.

49. *Semion*] Ita in MSS. Codicibus; quod quid ſit, plane ignoro. Fortaſſe ſcripſit σημεῖον; & ſignum, ac velut impreſſam quamdam notam ſignificavit. Editiones antiquiores habent *xaenion*. Egnatius legit, ξένιον; Caeſarius, φακὸν; Lindenius, φακίαν; Ronsſeus in adnotationibus habet ξαίνιον; *deducto*, inquit, *vocabuli etymo ἀπὸ τοῦ ξαίνειν, quod percutere ſignificat.*

50. *Ephelis*] Quidam habent Ἐφηλὶς, Graecis litteris. Iidem tamen ſupra ſcribunt *ephelidas*, per litteras Latinas.

51. *Lenticula*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *lenticulae*; & deinde, *ſolent.*

52. *Cui non minus*] Codex modo allatus habet, *cui minus.*

53. *Poteſt*] Lindenius leg. *prodeſt.*

54. *Myrobalani magmatis*] Contuſi & preſſi myrobalani recrementi; de quo Dioſcorides lib. 4. cap. 160. ut notat Pantinus. Egnatius & alii leg. *myrobalani*, *crocomagmatis*: quod fortaſſe probarem, ſi in MSS. aliquo reperiſſem.

55. *Illitumque a veſpere usque mane eluitur*] In Cod. Mediceo I. ita habetur: *inlitumque aves pereusque mane*; & deeſt *eluitur*. Sed prima littera vocis *usque* eſt ab alia manu; a Palavicino ſcilicet, qui eam loco poſuit alius litterae a ſe delectae: ab eodemque additum eſt *inluitur*. In aliis Codicibus: *illitumque adveſpere mane eluitur*. In IV. tamen correctum eſt, *illitumque a veſpere usque mane*; & ita eſt in vulgatis omnibus, qui verbum *eluitur*, quod in illo perperam expunctum eſt, retinent.

56. *Si ſimul & lacrima*] Particula *ſi* deeſt in Editionibus antiquioribus & in Cod. Mediceo I. ſed habetur in Codicibus multis, & in Caeſariana, Lindeniana, aliiſque Editionibus. Nonnulli cum Ruellio leg. *ſimul ac lachryma.*

pituita coeperint; ſi ea pituita lacrimae miſta eſt; neque lacrima calida eſt 57, pituita vero alba & mollis, tumor non durus, longae valetudinis metus non eſt. At ſi lacrima multa & calida, pituitae paulum, tumor modicus eſt, idque in uno oculo eſt; longum id, ſed ſine periculo, futurum eſt. Idque lippitudinis genus minime cum dolore eſt; ſed vix ante viceſimum diem tollitur: nonnumquam per duos menſes durat. Quandoque finitur, pituita alba & mollis eſſe incipit, lacrimaeque miscetur. At ſi ſimul ea 58 utrumque oculum invaſerunt, poteſt eſſe brevior, ſed periculum ulcerum eſt. Pituita autem ſicca & arida dolorem quidem movet, ſed maturius deſinit; niſi quid exulceravit. Tumor magnus, ſi ſine dolore eſt, & ſiccus, ſine ullo periculo eſt: ſi ſiccus quidem, ſed cum dolore eſt, fere exulcerat; & nonnumquam ex eo caſu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Ejusdem exulcerationis timor in palpebris pupillisve eſt, ubi ſuper magnum dolorem lacrimae ſalſae calidaeque ſunt 59; aut etiam ſi, tumore jam finito 60, diu lacrima cum pituita profluit. Pejus etiamnum eſt, ubi pituita pallida 61 aut livi-

57. *Neque lacrima calida eſt*] Ita edidit Lindenius. Sed ante eum Foëſius, veterem lectionem, *& ea lacrima calida eſt*, depravatam eſſe, & ſic corrigendam cenſuit: *neque ea &c.* Auctor enim libri 2. Praedict. unde haec ſumpta ſunt, ita ſcribit: *ſi lacrima gramiae permiſta, neque vehementer calida fuerit.* Sed fortaſſe legendum eſt, *nec ea lacrima calida eſt*, vel, quod malim, *& ea lacrima calida non eſt.* Codex Mediceus I. habet *ſi ea*, non *& ea.*

58. *Quandoque finitur, pituita alba & mollis eſſe incipit, lacrimaeque miscetur. At ſi ſimul ea &c.*] *Quandoque* pro *Quandocumque*; niſi forte id ipſum reponendum eſt. Ita ego reſtitui ex Cod. Mediceo I. qui tamen habet *eae.* Ego malui *ea*, ut eſt in aliis MSS. Ita porro legendum eſſe apparet ex illo Praedict. loco: *At ſi lacrima multa & calida cum pauciſſima gramia & exiguo tumore, idque ex altero oculo profluat, valde diuturnum id quidem, ſed ſine periculo fit; idque lippitudinis genus doloris expers eſt. Et in his praecipue judicatio conſideranda eſt, quae prima quidem fit circa vigeſimum diem: quod tempus ſi ſuperat, quadrageſimus dies exſpectandus eſt, aut ſi neque in his deſinit, in ſexaginta diebus ſolvitur. At toto tempore ad gramiam attentum eſſe oportet, num in digito misceatur* (in Graeco Codice eſt, ἢν ἐν τῷ δακτύλῳ τε μίσγηται; ſed Foëſius δακρύῳ legendum contendit) *& alba ac mollis fiat, idque praecipue ſub judicationis tempus; tum namque ubi finitur, id evenire ſolet. Quod ſi haec utrumque oculum invaſerint, majus eſt ulcerum periculum, ſed brevi ſolvetur.* Cum olim legeretur, ut eſt in multis MSS. *ſed quandoque finitur. Si pituita alba & mollis eſſe incipit, lacrimaeque miscentur; aut ſi ſimul hae* (in MSS. & in margine Edit. Conſtantin. *ſimul ea*); M. Aurelius Severinus vitium cognovit, ſatisque idoneum remedium adhibuit. Sic enim ille reponendum cenſuit; *quandoque finitur, ſi pituita alba & mollis eſſe incipit, lacrimaeque miſcentur. At ſi ſimul hae &c.* At Lindenius ivit in alia omnia: nam ita edidit: *quandoque brevius finitur. Si pituita alba & mollis eſſe incipit, lachrymaeque miscetur, aut, ſi ſimul hae &c.* Eodem fere ſenſu, *ſed quandoque ante finitur*, legendum putavit Ronsſeus.

59. *Sunt*] Ita ex quibusdam MSS. Alii legeunt, ut eſt in Mediceo I.

60. *Tumore jam finito*] Ita Lindenius. Alii leg. *tumore infinito*; atque ita in MSS. Codicibus inveni; ſed in Mediceo I. expunctum eſt *in*; quo modo veterem lectionem Conſtantinus caſtigandam cenſuit.

61. *Pallida*] Alii leg. *calida*, ut eſt in MSS. Conſtantinus tamen veterem librum affert, in quo eſt *candida*. Ego malui *pallida*, ex Foëſio & Lindenio; quod & ad antiquam lectionem propius accedit, & ad id, quod ſcripſit Auctor lib. 2. Praedict. quem Celſus ſequi videtur. Graeca verba haec ſunt: ἢν δὲ γλῆναι χλωραὶ καὶ πελιδναὶ ἔωσι, καὶ δάκρυον πολὺ καὶ θερμὸν &c.

livida est, lacrima calida & multa [62] profluit, caput calet, a temporibus ad oculos dolor pervenit, nocturna vigilia urget: siquidem sub his oculus plerumque rumpitur; votumque est, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula juvat: si foras jam ruptus procedit, sine auxilio est. Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. At si asperum, & crassum est, etiam post curationem vestigium aliquod relinquit. Curari vero oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo [63], vino, vetustissimus auctor Hippocrates memoriae prodidit. Sed eorum tempora & causas parum explicuit: in quibus medicinae summa est. Neque minus in abstinentia & alvi ductione saepe auxilii est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est; sequiturque pituitae cursus, nonnumquam copiosior vel acrior, nonnumquam utraque parte moderatior. In ejusmodi casu prima omnium sunt quies & abstinentia. Ergo primo die, loco obscuro cubare debet, sic, ut a sermone quoque abstineat; nullum cibum assumere; si fieri potest, ne aquam quidem; sin minus, certe quam minimum ejus. Quod si graves dolores sunt, commodius secundo die; si tamen res urget, etiam primo sanguis mittendus est; utique si in fronte venae tument, si firmo corpore [64] materia superest. Si vero minor impetus minus acrem curationem requirit, alvum, sed non nisi [65] secundo tertiove die duci oportet. At modica [66] inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat; satisque est, uti quiete & abstinentia. Neque tamen in lippientibus [67] longum jejunium necessarium est, ne pituita tenuior atque acrior fiat: sed secundo die dari debet id, quod levissimum videri potest ex iis, quae pituitam faciunt crassiorem; qualia sunt ova sorbilia: si minor vis urget, pulticula quoque, aut panis ex lacte. Insequentibusque [68] diebus, quantum inflammationi detrahetur, tantum adjici cibis poterit; sed generis ejusdem: utique ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex iis, quae extenuant, sumatur; nihil potui praeter aquam. Et victus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die, croci p. ✳. I. & farinae candidae quam tenuissimae p. ✳. II. excipere

62. *Et multa*] Ex septem MSS. Mediceis sex ita habent. Vnus omnino, id est, vetustior, *aut multa*; quae est vulgaris lectio.

63. *Balneo*] Lindenius leg. *balneo*, *fotu*; fortasse quia Constantinus haec adnotaverat: *lib. 6. Aphor. 31. ubi est πυρίη, id est, fomentum, quod Celsus omisit*. Ego *fotu* nullo in Codice inveni; nec *fotu*, opinor, Celsus scripsisset, sed *fomento*.

64. *Corpore*] Al. *corpori*.

65. *Requirit, alvum, sed non nisi &c.*] Pro *alvum*, in multis MSS. est *alvus*. Lindenius leg. *requirit. Alvum non nisi &c.*

66. *At modica*] *At* omittitur in Cod. Mediceo I.

67. *In lippientibus*] Particula *in* abest a Codice modo allato.

68. *Insequentibusque*] Lindenius leg. *Insequentibus*; ut habent Codices aliqui. Mediceus I. & veteres Editiones, *Insequentibusque*.

pere oportet ovi albo, donec mellis craſſitudinem habeat: idque in linteolum illinere, & fronti agglutinare, ut, compreſſis venis, pituitae impetum cohibeat. Si crocum non eſt, thus idem facit. Linteolo an lana excipiatur, nihil intereſt. Superinungi vero oculi debent, ſic, ut croci quantum tribus digitis comprehendi poteſt, ſumatur, myrrhae ad ſabae, papaveris lacrimae ad lenticulae [69] magnitudinem, eaque cum paſſo conterantur, & ſpecillo ſuper oculum [70] inducantur. Aliud ad idem: myrrhae p. ×. I. [71] mandragorae ſucci p. ×. I. [72] papaveris lacrimae p. ×. II. foliorum roſae, cicutae ſeminis, ſingulorum p. ×. III. acaciae p. ×. IIII. gummi [73] p. ×. VIII. Et haec quidem interdiu: noctu [74] vero, quo commodior quies veniat, non alienum eſt, ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex vino ſubactam: nam & pituitam reprimit, &, ſi quid lacrimae proceſſit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur. Si grave id & durum, propter magnum oculorum dolorem, videtur, ovi & album & vitellus in vas deſundendum eſt, adjiciendumque eo mulſi paulum, idque digito permiſcendum: ubi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quae id excipiat, ſuperque oculos imponi. Ea res & levis eſt, & refrigerando pituitam coërcet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto miſta, commode imponitur. Neque ab ratione abhorret, etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo, ſi levior impetus eſt, ex aqua; ſi major, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant: at hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo [75] commode poteſt; &, cum inaruit [76], iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quae ἀνώδυνα Graeci appellant: ſatisque eſt puero, quod ervi; viro, quod fabae magnitudinem impleat. In ipſum vero oculum primo die, niſi modica [77] inflammatio eſt, nihil recte

69. *Lenticulae*] Lindenius, *lentis*.

70. *Super oculum*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *ſuper oculos*.

71. *P.×. I.*] Codex Mediceus I. *p.* ×. Fortaſſe reponendum *p.*=. vel *p.* ==. vel *p.* ×. s.

72. *P.×. I*] Ita in MSS. & in Editione prima. Sed in Editione illa poſt notam *I.* quaedam eſt typorum macula, quam alii alterum *I.* eſſe putarunt, ideoque ediderunt *p.* ×. *II.* Vox *ſucci*, quae praecedit, deeſt in utraque Caeſarii Editione.

73. *P.×. III. Acaciae p.×. IIII. gummi*) Haec non habet Codex Mediceus I. In reliquis ſex, pro *p.* ×. *III.* habetur *p.* ×. *IIII.* ut omnes vulgo legunt, praeter Lindenium: & *cummis*, non *gummi*.

74. *Noctu*] Codex Mediceus I. *nocte*.

75. *Ab ipſo*] Lindenius addit *aegro*; quae vox non extat in antiquis libris, neque neceſſaria eſt. Conſtantinus eam margini adſcripſit; ſed fortaſſe ad explanationem. Eodem modo Celſus loquitur lib. 7. cap. 7. ſect. 15. *Valentior tamen medicina eſt, ubi tenues conditaeque venae ſunt, ideoque legi non poſſunt, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipſo ſpiritu &c.*

76. *Et, cum inaruit*] Lindenius leg. *& quia, cum inaruit*.

77. *Modica*] Quidam cum Caeſario leg. *immodi-*

recte conjicitur: saepe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur. A secundo die [78], gravi quoque lippitudini per indita medicamenta recte succurritur, ubi vel jam sanguis missus, vel alvus ducta est, aut neutrum [79] necessarium esse manifestum est.

2. Multa autem multorumque auctorum [80] collyria ad id apta sunt; novisque etiamnum [81] misturis temperari possunt; cum lenia medicamenta, & modice reprimentia, facile & varie misceantur. Ego nobilissima [82] exsequar.

3. Est igitur Philonis, quod habet cerussae elotae, spodii, gummi, singulorum p. ✕. I. papaveris lacrimae combustae p. ✕. II. [83] Illud scire oportet, hic [84] quoque omnia medicamenta, singula primum per se teri, deinde mista iterum, adjecta paulatim vel aqua, vel alio humore: gummi [85] cum quasdam alias facultates habeat, hoc maxime praestare [86], ut, ubi collyria diu [87] facta inaruerunt, glutinata sint, neque frientur.

4. Dionysii vero collyrium est: papaveris [88] lacrimae combustae, donec tenerescat [89], p. ✕. I. [90] thuris combusti, gummi, singulorum p. ✕. II. [91] spodii p. ✕. IIII.

5. Cleo-

modica: cui mutationi & Codices MSS. repugnant, &, ut Morgagnus animadvertit, verba, quae statim sequuntur, *saepe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur.* Verba quoque illa periodi proximae, *gravi quoque lippitudini*, de leviori Celsum hic loqui significant.

78. *A secundo die*] Lindenii Editio, *At secundo die:* sed veteres Codices, *A secundo die*; quemadmodum lib. 8. cap. 5. *a tertio die fovendum id aqua calida est*; & cap. 9. *Ab uno vero & vicesimo die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus est, ut corpus quam plenissimum fiat.*

79. *Aut neutrum*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii. Alii leg. *aut ubi neutrum.*

80. *Multorumque auctorum*] Lindenius omittit vocem *auctorum.*

81. *Etiamnum*] Codex Mediceus I. *etiam.*

82. *Ego nobilissima*] Lindenius interjicit *autem.* Pro *Ego*, quidam leg *Ergo.* Pro *nobilissima*, Codices Medicei, excepto primo, habent *nobilium*; quod Constantinus quoque reperit in alio Codice. Celsus tamen hoc modo dixit *nobilissimas compositiones* lib. 5. cap. 17. sect. 1.

83. *P. ✕. II.*] Sic reposui ex multis MSS. Antea legebatur *p. ✕. I.* ut est in Mediceo primo.

84. *Hic*] Id est, in collyriis. Respicit ad ea, quae supra de emplastris scripsit lib. 5. cap. 17. sect. 2. & propterea addit *quoque.* Alii leg. *haec.*

85. *Gummi*] In multis MSS additur *mixtum;* scilicet ex glossemate. Mediceus I. non habet vocem illam.

86. *Praestare*] Hoc infinitum regitur a verbis praecedentibus *scire oportet:* neque est necesse sententiam abrumpere post vocem *humore*, & reponere *praestat*, ut legunt Constantinus, & Lindenius.

87. *Diu*] Plerique omittunt adverbium hoc.

88. *Dionysii vero collyrium est: papaveris &c.*] Lindenius, secutus Editionem an. 1538. omittit secundam vocem. Fortasse & duae sequentes tollendae, legendumque, *Dionysii: papaveris;* ut haec, & proxima periodus, *Cleonis nobile admodum*, & illa quoque, *Aliud ejusdem valentius*, quae postea sequitur, sensum continuent cum periodo superiore, *Est igitur Philonis.*

89. *Tenerescat*] Constantinus putat legendum, *inarescat.* Sed nihil mutandum. Dioscorides lib. 4. cap. 65. *ad oculorum medicamenta fictili novo torretur* (papaveris lacrima) *dum mollior fulviorque appareat.*

90. *P. ✕. I.*] Codex Mediceus primus, *p. ✕.* ═.

5. Cleonis nobile admodum: papaveris lacrimae frictae p. ✕. I. croci p. ✕. =. 92 gummi p. ✕. I. 93 quibus, cum teruntur, adjicitur rosae succus. Aliud ejusdem valentius: squamae aeris, quod στόμωμα appellant 94, p. ✕. I. croci p. ✕. II. spodii p. ✕. IV. plumbi eloti; & combusti 95 p. ✕. VI. gummi tantumdem. Attalium quoque 96 ad idem est, maxime ubi multa pituita profluit: castorei p. ✕. —. 97 aloës p. ✕. =. 98 croci p. ✕. I. 99 myrrhae p. ✕. II. lycii p. ✕. III. cadmiae curatae p. ✕. VIII. stibis tantumdem, acaciae succi p. ✕. XII. Quod gummi hoc non habet, liquidum in pixidicula servatur 1. Theodorus vero huic com-

91. *P.* ✕. *II.*] Ita in vulgatis libris. In Codice MS. modo allato, *p.* ✕. s. in Mediceis ceteris, *p.* ✕. *I. Z.*

92. *P.* = :] Ita ex Codice Mediceo I. Al. *p.* ✕. *I.*

93. *P.* ✕. *I.*] Lindenius leg. *p.* ✕. *V.*

94. *Squamae aeris, quod* στόμωμα *appellant*] Pro *aeris*, quod habent MSS. omnes, Criticis quibusdam videtur legendum *ferri;* atque ita edidit Lindenius. Videndum tamen, ut alii monent, num forte Celsus in eadem fuerit sententia, in qua Plinius, qui lib. 34. cap. 11. ita scribit: *Squamae* (aeris) *est alterum genus subtilius, ex summa scilicet lanugine decussum, quod vocant stomoma.* Et quamvis Celsus lib. 5. cap. 1. duas posuerit dumtaxat aeris squamae species, alteram aeris tantum, alteram rubri aeris; neque de hac tertia specie quidquam addiderit: tamen, quoniam ex Plinii verbis colligitur, eam nihil esse aliud, quam subtiliorem quamdam rubri aeris squamam, videri potest, cum illam nominavit, hanc quoque intellexisse. Ceterum hoc Cleonis collyrium, ponderum tantum ratione diversum, habetur etiam apud Aëtium Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 107. & apud Paulum lib. 7. cap. 16. sed vocem στομώματος, quam illi adhibuerunt, alii aliter interpretantur. Cornarius *ferri stomomatis* vertit ex Aëtio; Guinterius ex Paulo, *aeris, quod stomoma dicitur.* Mihi & Aëtius & Paulus ex iis videntur explicandi, quae ipsi de stomomatis squama scribunt, alter Tetrab. 1. Serm. 2. cap. 59. alter lib. 7. cap. 3. ubi eam ab aeris squama omnino distinguunt; sicut Galenus quoque lib. 9. de simpl. medic. facult. cap. 3. & Dioscorides lib. 5. cap 90. &, qui hunc sequitur, Oribasius lib. 13. Collect. quem frustra Harduinus in Plinii sententiam trahere conatur.

95. *Eloti & combusti*] In Codice Mediceo I. *& loti &c.* ex quo Codice particula *&* ante vocem *eloti* additur alia manu in quarto. Hinc in vulgatis libris, *& eloti & combusti.* Sed in MSS. ceteris, *eloti & combusti.* Fortasse tamen legendum, *combusti & eloti:* nam prius comburebatur, tum lavabatur Vide Dioscoridem lib. 5. cap 96. & Plinium lib. 34. cap. 18. Attamen etiam lib 5. cap. 28. sect. 5. habetur, plumbi eloti combusti. Postea reposui *p.* ✕. *VI.* ex Editionibus Aldina, Pantiniana, & aliis, ex multis etiam MSS. pro *p.* ✕. *I.* ut alii legunt ex Mediceo I.

96. *Attalium quoque*] Antea legebatur; *Ejus aliud quoque;* quod probari non potest. Nam sic Cleonis collyria tria essent; cum tamen duo tantum a se posita Celsus affirmet sect. 8. hujus capitis; *Cleonis collyrio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur.* Quare *Attalium* reposui ex fide Codicis Medicei I.

97. *P.* ✕. —.] Significat unciam denarii, sive dimidium sextantis denarii; atque hac ratione Romanorum pondera ad Graecorum pondera accommodat. Nam ut denarii sextans, & ὀβολὸς sibi respondent; sic denarii uncia, & ἡμιωβόλιον. Sic autem reposui ex Codice Mediceo primo. Codices alii & Editiones antiquiores habent *p.* ✕. *Z.* Quidam leg. *p.* ✕. 3. ex Caesario, Lindenius, *p.* ✕. *I.*

98. *P.* ✕. =.] Hic quoque secutus sum Codicem Mediceum I. Alii leg. *p.* ✕. *I.* ut est in plerisque Codicibus: alii cum Caesario vetustioribusque Editionibus omnibus, praeter principem Florentinam, *p.* ✕. *l.*

99. *Croci p.* ✕. *I.*] Haec omittit Lindenius, itemque illa, *lycii p.* ✕. *III.* quae postea sequuntur. Quidam hic quoque leg. *croci p.* ✕. *l.* ut est in Edit. an. 1493.

1. *Quod gummi hoc non habet, liquidum in pixidicula servatur*] Nam si inaruerit, cum gummi, quo glutinetur, non habeat, friabitur. Vide sect. 3. hujus capitis. Sic reposui, cum in Codice Mediceo primo legatur, *quod commiscuit hoc non habet &c.* in ceteris, *quod cum cummisuci id hoc non habet. Liquidum in buxidicula servatur;* nisi quod tertius, & sextus non habent *cum.* Videtur au-

compositioni adjecit papaveris lacrimae combustae p. ✕. I. 2 aeris combusti & eloti p. ✕. II. nucleos palmarum combustos numero XX. 3 gummi p. ✕. XII.

6. At ipsius Theodoti, quod a quibusdam ἀχάριστον 4 nominatur, ejusmodi est: castorei, nardi Indici, singulorum p. ✕. I. lycii p. ✕. =. 5 papaveris lacrimae tantumdem, myrrhae p. ✕. II. croci, cerussae elotae, aloës, singulorum p. ✕. III. cadmiae botryitidis 6 elotae, aeris combusti, singulorum p. ✕. VIII. gummi p. ✕. XVIII. acaciae succi p. ✕. XX. stibis tantumdem; quibus aqua pluviatilis adjicitur.

7. Praeter haec, ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam κύθιον 7, quidam a cinereo colore τέφριον 8 appellant. Amyli 9, tragacanthae, acaciae succi, gummi, singulorum p. ✕. I. papaveris lacrimae p. ✕. II. cerussae elotae p. ✕. IV. spumae argenti elotae p. ✕. VIII. 10 quae aeque ex aqua pluviatili conteruntur.

8. Euel-

autem *cummiscuit* ortum esse ex *cummis*, quod frequenter occurrit in MSS. pro *gummi*. Vulgo alii legunt, ut est in Editione I. *quod cum miscuit: liquidum in pixidicula servatur*; Egnatius, *quod cum gummi miscuit id quod habet liquidum in pixidecula servatur*. Constantinus & Stephanus, *quod cum gummi miscuit, liquidum in pidixicula servatur*. Sed Constantinus adnotat, haec verba *liquidum in* non esse in antiquo exemplari; ac *miscueris* in illo legi, & *servetur*. Hinc Lindenius; *quod, cum miscueris, in pidixicula servetur*.

2. *P. ✕. I.*] Ita ex Stephano & Lindenio. MSS. alii habent ✕. alii, ut Mediceus I. *p.* ✕. atque ita multi quoque ex vulgatis.

3. *Nucleos palmarum combustos numero XX*] Non improbo hanc dicendi formam, *numero XX.* cujus multa exempla vel in antiquis lapidibus habentur. Hic tamen vox *numero* fortasse est ex glossemate: non enim solet Celsus ita loqui; ut apparet praesertim ex lib. 4. cap. 10. Ipsa quoque varietas Codicum mendi suspicionem affert. Ita enim habetur in margine Editionis Constantinianae, & in Codicibus Mediceis ceteris. At in Codice primo & in Editione prima, & in duabus vetustissimis ann. 1493. 1497 & in aliis nonnullis, *p.* ✕. *X.* Cum igitur esset *XX.* pro varia interpretandi ratione, alii addiderunt *numero*, alii *pondo*, qui etiam primum *X* in ✕ mutarunt. Caesarius constructioni opem attulit hac ratione: *nucleorum palmarum combustorum p.* ✕. *X.* quem multi sequuntur. In Editione Aldina legitur; *nucleos palmarum combustos numero* ✕. in margine Gryphianae; *nucleos palmarum combustos numero X.*

4. Ἀχάριστον] Al. *acharistum;* nec aliter Codices Medicei.

5. *P.* ✕. =.] Al. *p.* ✕. Al. *p.* ✕. *II.* ut est in Codicibus Mediceis, excepto primo, in quo *p.* =. Ex hoc Codice reposui sextantis notam.

6. *Botryitidis*] Al. *botryodis;* Lindenius, *botryitidis;* cui suffragatur Codex Mediceus I. qui habet *botruitidis.* In Codicibus aliis habetur *botroitidis.* Hinc potest quivis intelligere, quam verum sit, quod ait Rhodius, in omnibus & scriptis & impressis libris esse *botryodis.*

7. Κύθιον] *Cythion* Latinis litteris omnes scribunt, praeter Egnatium. In Cod. Mediceo I. est *ciclon.*

8. Τέφριον] Haec quoque vox a plerisque Latinis litteris scribitur. Sed cum MSS. Codices alii habeant *tephro*, alii *trephron*, reponendum videtur *tephron*, ut est correctum in Mediceo VII. & in aliquo alio, vel τεφρὸν. Ita porro nominatur ab Aëtio Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 105. *Tephrion*, ut vulgo legitur, habetur in Cod. Mediceo IV. ab emendatore, cum esset a librario *trephron.*

9. *Amyli*] Lindenius leg. *Habet amyli.*

10 *Spumae argenti elotae p.* ✕. *VIII.*] In Cod. Medic. I. & in Editionibus antiquioribus, *spumae elotae p. XVIIII.* Pro *p. XVIIII.* Caesarius reposuit *p. VIII.* Hunc Lindenius inter alios secutus, vocem *argenti* praeterea addidit, ut est in margine Editionis Constantinianae. In Codicibus ceteris Mediceis desunt tres voces, *spumae argenti elotae*, ut & notae praecedentes, *p.* ✕. *IV.* Ita in illis legitur: *cerusae elotae p.* ✕. *VIII.* In Edi-

8. Euelpides autem, qui aetate noſtra maximus fuit ocularius medicus, utebatur eo, quod ipſe compoſuerat: τρυγῶδες nominabat. Caſtorei p. ※. ==. [11] lycii, nardi, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ※. I. croci, myrrhae, aloës, ſingulorum p. ※. IV. aeris combuſti p. ※. VIII. [12] cadmiae, & ſtibis, ſingulorum p. ※. XII. acaciae ſucci p. ※. XXVI. [13] gummi tantumdem.

Quo gravior vero quaeque inflammatio eſt, eo magis leniri medicamentum debet [14], adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At ſi neque medicus, neque medicamentum praeſto eſt, ſaepius utrumlibet horum in oculos penicillo ad id ipſum facto infuſum, id malum lenit. Vbi vero aliquis relevatus eſt, jamque curſus pituitae conſtitit, reliquias fortaſſe leviores futuras diſcutiunt balneum & vinum. Igitur lavari debet, leviter ante [15] ex oleo perfricatus, diutiusque in cruribus & feminibus; multaque calida aqua fovere oculos; deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi: a balneo cavere ne quo frigore afflatuve laedatur: poſt haec cibo paulo pleniore, quam ex eorum dierum conſuetudine [16], uti, vitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus; vinum bibere leve [17], ſubauſterum, modice vetus, neque effuſe, neque timide; ut neque cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, lenianturque intus latentia acria. Sed ſi quis in balneo ſenſit majorem oculorum perturbationem, quam attulerat; quod incidere iis ſolet, qui manente adhuc pituitae curſu feſtinarunt; quamprimum diſcedere debet; nihil eo die vini aſſumere, cibi minus etiam, quam pridie: deinde cum primum ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad uſum balnei redire. Solet tamen evenire nonnumquam, ſive tempeſtatum [18] vitio, ſive corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitae curſus finiatur. Quod ubi incidit, jamque ipſa vetuſtate res matura eſt, ab his eisdem auxilium petendum eſt, id eſt, balneo ac vino. Haec enim

Editione Ald. *ceruſſae elotae p. ※. VIII. ſpumae elotae p. ※. XIIII.*

11. *Caſtorei p. ※. ==.*] Lindenius leg. *Habet autem hoc, caſtorei p. ※. II.*; al. *Caſtorei p. ※. II.* Ego ſic repoſui ex Codice Mediceo I.

12. *P. ※. VIII.*] Codex Mediceus I. *p ※. XXXVI.*

13. *P. ※. XXVI.*] Idem Codex, *p. ※. XXXVI.*

14. *Eo magis leniri medicamentum debet &c*] Medicamenta hactenus expoſita lenia quidem ſunt; ſed quo gravior inflammatio eſt, eo magis leniri debent, adjecto vel albo ovi vel muliebri lacte. Lindenius leg. *medicamento*, ut in Codice Conſtantini. Codices Medicei & Vaticani habent *medicamentum.*

15. *Lavari debet, leviter ante &c.*] Lindenius & alii multi verba ſic diſtinguunt: *lavari debet leviter, ante ex oleo perfricatus*; ſed perperam: nam *leviter* refertur ad *perfricatus.*

16. *Ex eorum dierum conſuetudine*] Lindenius leg. *ex operum conſuetudine*: quod merito Morgagnus improbat.

17. *Leve*] Ita ex aliquibus MSS. In aliis eſt *lene*, ut antea vulgo legebatur. Vide adnot. 39. lib. 5. cap. 15. Haec vox abeſt a Mediceo I. itemque particula *Sed* in periodo ſequenti.

18. *Tempeſtatum*] Idem Codex Mediceus habet *tempeſtatium.*

enim ut in recentibus malis aliena ſunt, quia concitare ea poſſunt, & accendere; ſic in veteribus, quae nullis aliis [19] auxiliis ceſſerunt, admodum efficacia eſſe conſuerunt: videlicet hic quoque, ut alibi, cum ſecunda vana fuerint, contrariis adjuvantibus. Sed ante tonderi ad cutem convenit: deinde in balneo aqua calida quamplurima caput atque oculos fovere: tum utrumque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento; continereque in lectulo ſe, donec omnis calor, qui conceptus eſt, finiatur, deſinatque ſudor, qui neceſſario in capite collectus eſt: tum ad idem cibi vinique genus veniendum, ſic, uti [20] potiones meracae ſint; obtegendumque caput, & quiescendum. Saepe enim poſt haec gravis ſomnus, ſaepe ſudor, ſaepe alvi dejectio pituitae curſum finit. Si levatum malum eſt; quod aliquanto ſaepius [21] fit; per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto ſanitas reſtituatur. Si diebus iisdem alvus nihil reddit, ducenda eſt; quo magis ſuperiores partes leventur. Nonnumquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos ſua ſede [22] propellat: πρόπτωσιν id [23], quoniam oculi procidunt, Graeci appellant. His utique, ſi vires patiuntur, ſanguinem mitti; ſi id fieri non poteſt, alvum duci, longioremque inediam indici [24], neceſſarium eſt. Opus autem leniſſimis medicamentis eſt: ideoque Cleonis collyrio quidam, quod ex duobus ante poſitum eſt, utuntur. Sed optimum eſt Nilei; neque de ullo magis inter omnes auctores convenit.

9. Id habet nardi Indici, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✕. —. [25] gummi p. ✕. I. croci p. ✕. II. foliorum roſae recentium p. ✕. IV. quae vel aqua pluviatili, vel vino levi, ſubauſtero [26] coguntur. Neque alienum eſt, malicorium, vel ſertulam Campanam ex vino coquere, deinde conterere; aut myrrham nigram [27] cum roſae foliis miscere; aut hyoſcyami folia cum ovi cocti vitello [28]; aut farinam cum acaciae ſucco,

19. *Aliis*] Codex modo allatus non habet vocem hanc.

20. *Sic, uti*] Cod. Mediceus I. habet *ſic ut*; Lindenius leg. *eſt, ſic uti.*

21. *Aliquanto ſaepius*] Ita in Mediceo I. nonnullisque aliis MSS. & in Editionibus antiquis plerisque omnibus. Conſtantinus & Ronſſeus habent, ſicut Mediceus III. & alii Codices, *aliquando ſaepius*; Lindenius, *aliquando ſerius.*

22. *Sua ſede*] Lindenius, *e ſua ſede.*

23. Πρόπτωσιν *id &c.*] Locus hic ita legitur in MSS. Mediceis, excepto primo: *proprie enim malum id quo oculi procidunt Graeci appellant proptoſin.* In Editione Ald. *proprie enim πρόπτωσιν id, quoniam oculi &c.*

24. *Indici*] Lindenius leg. *induci*; minus recte, ut Morgagnus animadvertit; non tamen ſine Codicum teſtimonio; ſiquidem ita habent Medicei III. & VI.

25. *P. ✕. —.*] Ita in Codice Mediceo I. Alii leg. *p. ✕.* quidam cum Egnatio, *p. ✕. I.* ut eſt in Codicibus ceteris.

26. *Levi, ſubauſtero*] Ita ex Lindenio. Al. *leni ſubauſtero.*

27. *Myrrham nigram*] *Murram* vel *myrram*, quod eſt in MSS. fortaſſe corruptum eſt, ut alibi, ex *murtam* vel *myrtam*. Hanc mihi ſuſpicionem injecit adjunctum *nigram*, quod myrrhae aptum non vi-

co, vel paſſo, aut mulſo: quibus ſi folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora ſunt. Horum aliquo praeparato, penicillo fovere oculos oportet, ex aqua calida expreſſo, in qua ante vel myrti vel roſae folia decocta ſint: deinde, ex illis aliquid imponi. Praeter haec ab occipitio, inciſa cute, cucurbitula admovenda 29 eſt. Quod ſi per haec reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemque modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumen eſſe amiſſum; deinde futurum, ut aut induresçat 30 is, aut in pus vertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo, qui tempori propior eſt, incidi oculus debet; ut effuſo pure, inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicae reſidant, quo minus foeda poſtea facies ſit: utendum deinde vel iisdem collyriis eſt ex lacte aut ovo; vel croco, cui album ovi miſceatur. At ſi induruit 31, & ſic emortuus eſt, ne 32 in pus verteretur, quatenus foede prominebit, excidendum erit, ſic, ut hamo ſumma tunica apprehendatur 33, infra id deinde ſcalpellus 34 incidat: tum eadem medicamenta erunt conjicienda 35, donec omnis dolor finiatur. Iisdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui primum procidit, deinde per plura loca fiſſus eſt.

10. Solent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnumquam in ipſis oculis, nonnumquam in palpebris: & in his ipſis 36, modo ab interiore, modo ab exteriore parte 37. In hoc caſu alvus ducenda eſt; cibus minuendus; lac potui dandum, ut acria, quae laeſerunt, leniantur. Quod ad cataplaſmata & medicamenta pertinet, iis utendum, quae adverſus inflammationes propoſita ſunt: atque hic quoque Nilei collyrium optimum eſt. Si tamen carbunculus in exteriore palpebrae parte eſt,

videtur. Myrtus alia candida, alia eſt nigra, quae etiam valentior. Porro cum myrti baccam ad oculorum inflammationem recte imponi doceat Plinius lib. 23. cap. 9. & Dioſcorides lib. 1. cap. 155. illud quoque ſuſpicari licet, baccam ipſam a Celſo ſignificari; quo ſenſu etiam Cato *murtam nigram* habet cap. 125. R R.

28. *Aut hyoſcyami folia cum ovi cocti vitello*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox *folia*. Lindenius leg. *aut hyoſcyami folia cum ovi vitello cocta*.

29. *Admovenda*] Lindenius leg. *adhibenda*. Ita ſane Codex Mediceus I. habet, & Vaticanus VI. ſed alii omnes, *admovenda*; & quidem rectius, ut mihi videtur. Sic lib 5. cap. 26. ſect. 21. *cucurbitulam admovere a diverſa parte*.

30. *Vt aut induresçat*] Ita in Cod. Mediceo I. Lindenius omittit *aut*: quam particulam etiam nonnulli eorum omittunt, qui, pro *induresçat*, legunt, ut eſt in aliis Codicibus, *inarescat*.

31. *At ſi induruit*] In MSS. Mediceis; *Ac ſi eduruit*; excepto primo, in quo eſt; *At ſi induruit*, ut habet Lindenius. Alii vulgo leg. *Ac ſi induruit*.

32. *Ne*] Linden. *ut ne*.

33. *Hamo ſumma tunica apprehendatur*] Pro *hamo*, Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *oculi*.

34. *Infra id deinde ſcalpellus &c.*] Lindenius leg. *atque infra id ſcalpellus &c.*

35. *Conjicienda*] Idem, *injicienda*.

36. *In his ipſis*] In nonnullis Editionibus, & in Codicibus Mediceis, excepto primo, additur *oculis*; quod eſt a malo interprete.

37. *Parte*] Non habent vocem hanc libri MSS. immo neque impreſſi ante Lindenium. Ego malim collocare poſt *interiore*.

eſt, ad cataplasmata aptiſſimum eſt lini ſemen ex mulſo coctum; aut, ſi id non eſt, tritici farina eodem modo cocta.

11. Puſtulae quoque ex inflammatione [38] interdum oriuntur. Quod ſi inter initia protinus incidit, magis etiam ſervanda ſunt, quae de ſanguine & quiete ſupra propoſui: ſin ſerius, quam ut ſanguis mitti poſſit, alvus tamen ducenda eſt: ſi id quoque aliqua res inhibet [39], utique victus ratio ſervanda eſt. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus eſt, quale Nilei, quale Cleonis eſt.

12. Id quoque, quod Philalethes [40] vocatur, huic aptum eſt [41]. Myrrhae [42], papaveris lacrimae, ſingulorum p. ×. I. plumbi eloti, terrae Samiae, quae ἀστὴρ [43] vocatur, tragacanthae [44], ſingulorum p. ×. IV. ſtibis cocti, amyli, ſingulorum p. ×. VI. ſpodii eloti, ceruſſae elotae, ſingulorum p. ×. VIII. quae aqua pluviatili excipiuntur. Vſus collyrii, vel ex ovo, vel ex lacte eſt.

13. Ex puſtulis ulcera interdum fiunt; eaque [45] recentia aeque lenibus medicamentis nutrienda ſunt, & iisdem fere, quae ſupra in puſtulis poſui. Fit quoque proprie ad haec, quod διὰ λιβάνου [46] vocatur. Habet aeris combuſti & eloti, papaveris lacrimae frictae, ſingulorum p. ×. I. ſpodii eloti, thuris, ſtibis combuſti & eloti [47], myrrhae, gummi, ſingulorum p. ×. II.

14. Evenit etiam, ut oculi, vel ambo, vel ſinguli, minores fiant, quam eſſe naturaliter debeant: idque & acer pituitae curſus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque iisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum eſt: cibis vero iis, qui maxime corpus alere, & implere conſuerunt: vitandaque

38. *Inflammatione*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *inflammationibus*.

39. *Inhibet*] Haec eſt vulgaris lectio; eamque Codex primus confirmat. Medicei tamen ceteri habent *prohibet*.

40. *Philalethes*] Tum hic, tum ſect. 23. hujus cap. alii leg. *Phyletos*, vel *Phylaetos*; ut habent multi Codices: alii *Philetis*, ex Caeſarii emendatione: Egnatius φιλαληθοῦς. In Cod. Mediceo I. hic legitur *Philalethos*. Ego tamen repoſui *Philalethes*, quod ita ſit infra in eodem Codice. Niſi forte, cum in ſect. 23. quidam Codices habeant *philadelphos*, malit quis legere utrobique *philadelphion*; quod φιλαδέλφιον κολλύριον nominetur a Galeno in lib. 5. de C. M. S. L. cap. 8.

41. *Huic aptum eſt*] Subaudiendum *vitio*; quemadmodum in his verbis lib. 4. cap. 16. *In hoc utique adhibere oportet comprimentia*. Niſi forte legendum, *huc aptum eſt*; ut lib. 5. cap. 19. ſect. 21.

42. *Myrrhae*] Lindenius leg. *Habet enim myrrhae*.

43. Ἀστὴρ] Perperam alii, *aſtera*, ut habent Codices Medicei omnes, praeter primum, in quo eſt *haſter*.

44. *Tragacanthae*] Cod. Mediceus I. *trachanti*; & ſect. 7. hujus cap. *tragante*.

45. *Eaque*] Codex modo allatus, *ea*; & poſtea, *ferae puſulis poſui*, pro *fere. quae ſupra in puſtulis poſui*, vel, ut legit Lindenius, *propoſui*.

46. Διὰ λιβάνου] Ita in Editione Lindenii & in margine Conſtantinianae. In Aldina διὰ βαλάνου; in ceteris *diabalanu*, ut in Codice Mediceo I. & in aliis quoque. Tertius & ſextus habent, *diabalanus*; ſecundus, *diabalanni*.

47. *Thuris, ſtibis combuſti & eloti*] Haec verba deſunt in Codice Mediceo I.

daque omni modo caufa, quae lacrimas excitet, curaque [48] domeftico-rum: quorum etiam fi quid tale incidit [49], ejus notitiae fubtrahendum. Atque acria quoque medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quam quod lacrimas movent.

15. Genus quoque vitii eft, qui inter pilos [50] palpebrarum pediculi [51] nafcuntur: φθειρίασιν [52] Graeci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit: fed fere tempore interpofito pituitae curfus acerrimus fequitur; exulceratisque vehementer oculis, aciem quoque ipfam corrumpit. His alvus ducenda eft; caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum: his ambulationibus aliisque exercitationibus diligenter utendum; gargarizandum [53] ex mulfo, in quo nepeta & pinguis ficus decocta fit; faepe in balneo multa calida aqua fovendum caput; vitandi acres cibi; lacte vinoque pingui [54] utendum; bibendumque liberalius, quam edendum eft. Medicamenta vero intus quidem lenia danda funt; ne quid acrioris pituitae [55] concitent: fuper ipfos vero pediculos alia, quae necare eos, & prohibere, ne fimiles nafcantur, poffint. Ad id ipfum fpumae nitri p. ✕. I. fandarachae p. ✕. I. [56] uvae taminiae p. ✕. I. fimul teruntur, adjiciturque vetus oleum pari portione, atque acetum, donec mellis ei [57] craffitudo fit.

16. Hactenus oculorum morbi lenibus [58] medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia funt, quae diverfam curationem defiderant; fereque ex inflammationibus nata, fed finitis quoque his manentia. Atque inprimis in quibusdam perfeverat tenuis pituitae curfus. Quibus alvus ab inferiore parte evocanda eft [59], demendumque aliquid ex cibo. Neque alie-

48. *Curaque*] Linden. *& cura.*

49. *Quorum etiam fi quid tale incidit*] Lindenius pro *tale*, ut habent MSS. repofuit *forte;* quod non difpliceret, nifi a veteri fcriptura nimis recederet. Vox ifta fortaffe omnino tollenda eft.

50 *Qui inter pilos &c.*] Vulgaris haec lectio nititur auctoritate Codicis Medicei I. Palavicinus correxit, *quo:* atque ita Conftantinus legere mallet, vel *quum.* Conftructio videtur talis effe: genus quoque vitii eft, pediculi, qui inter pilos palpebrarum nascuntur. Codices alii habent *quod.*

51. *Pediculi*] *Peduculi* legitur in Codice Mediceo I. & infra, *peduculos:* fortaffe pro *pedunculi.*

52. φθειρίασιν] Antea legebatur: *id φθειρίασιν*, Ego omifi *id* ex fide Codicis Medicei primi. Sed in Codice illo eft *thiriafin.*

53. *Gargarizandum*] Al. *gargarizandumque.*

54. *Lacte vinoque pingui*] Lindenius leg. *lacte pingui vinoque.*

55. *Ne quid acrioris pituitae*] Ita in Mediceo I, & in Codice alio Conftantini, & in Editione Lindenii. Alii leg. *ne acriorem pituitam.*

56. *Spumae nitri p. ✕. I. fandarachae p. ✕. I.*] Codex Mediceus I. ita habet: *fpumae nitri p. ✕. fandaracae p. ✕.* —. quae lectio & ipfa depravata videtur, & vulgarem, quam fecuti fumus, quamvis multi Codices eam confirment, fufpectam reddit.

57. *Mellis ei*] Vulgo *ei* ponitur ante *mellis.* Lindenius leg. *eis mellis.*

58. *Morbi lenibus*] Lindenius leg. *morbi, qui lenibus:* & infra: *fere ex inflammationibus nata.*

59. *Alvus ab inferiore parte evocanda eft*] Vnus hic locus eft, ubi formam illam dicendi fibi familia-

alienum eſt, illini frontem compoſitione [60] Andreae: quae habet gummi p. ✗. I. ceruſſae, ſtibis, ſingulorum p. ✗. II. ſpumae argenti coctae & elotae p. ✗. IV. Sed & ea ſpuma [61] ex aqua pluviatili coquitur, & arida haec medicamenta ex ſucco myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoque ſuperinjiciendum eſt [62] ex farina, quae frigida aqua coacta ſit, cuique aut acaciae ſuccus, aut cupreſſus adjecta ſit. Cucurbitula [63] quoque, inciſo vertice, recte accommodatur; aut ex temporibus ſanguis emittitur. Inungi vero eo debet, quod habet ſquamae aeris, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✗. I. [64] cervini cornu [65] combuſti & eloti, plumbi eloti, gummi, ſingulorum p. ✗. IV. thuris p. ✗. XII. Hoc [66] collyrium quia cornu habet, διὰ κέρατος nominant. Quotiescumque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum ſit, aquam intelligi volo.

17. Ad idem Euelpidis, quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaveris lacrimae, & albi piperis [67], ſingulae unciae ſunt, gummi libra, aeris combuſti p. ✗. I. S. [68] Inter has autem curationes, poſt intermiſſionem aliquam, proſunt balneum & vinum. Cumque omnibus lippientibus vitandi cibi ſint, qui extenuant; tum praecipue, quibus tenuis humor diu fertur. Quod ſi jam faſtidium eſt eorum, quae pituitam craſſiorem reddunt, ſicut in hoc genere materiae maxime promptum eſt; confugiendum eſt ad ea, quae, quia ventrem, corpus quoque adſtringunt.

18. At ulcera, ſi cum inflammatione finita non ſunt, aut ſupercreſcentia, aut ſordida, aut cava [69], aut certe vetera eſſe conſuerunt. Ex his ſupercreſcentia collyrio, quod μεμιγμένον vocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo, quod σμίλιον [70] nominatur.

19. Habet aeruginis p. ✗. IIII. [71] gummi tantumdem, ammoniaci, mi-

miliarem, *alvus ducenda eſt*, non adhibuit Celſus. Niſi forte *ab inferiore parte evocanda* explicatio quaedam eſt vocis *ducenda*.

60. *Compoſitione*] Linden. *ex compoſitione.*

61. *Sed & ea ſpuma*] Quidam cum Caeſario omittunt particulam *&*; & ſane abeſt a Codice Mediceo I. Habetur in reliquis ſex.

62. *Superinjiciendum eſt*] Aliqui omittunt *eſt*, ſecuti Editionem an. 1538.

63. *Cucurbitula*] Codex Mediceus I. *cucurbitulae*; poſtea, *recte id accommodatur.*

64. *P. ✗. I.*] Ita Editio Aldina & Codices Medicei omnes, praeter primum, in quo eſt *p. ✗.* ut alii legunt.

65. *Cornu*] Codices Medicei & Editiones priscae, *cornus*: & infra, *cornum.*

66. *Hoc*] Linden. *Hoc vero.*

67. *Et albi piperis*] Tria haec verba deſunt in Codice Mediceo I.

68. *P. ✗. I. S.*] Alii *p. ✗. I.* Ego *p. ✗. I. S.* Ita enim habent omnes Medicei Codices; niſi quod denarii nota omittitur in primo.

69. *Aut cava*] Hae duae voces a Lindenio Almeloveenioque perperam omiſſae, ut Morgagnus jam admonuit, habentur in omnibus Mediceis Codicibus.

70. Σμίλιον] Secutus ſum Editionem Aldinam. Aliae habent *ſmilion* litteris Latinis. In MSS. Mediceis eſt *zmilion* per z, tum hic, tum infra ſect. 25. & 28.

71. *P. ✗. IIII.*] Stephan. *p. ✗. III.* Linden. *p. ✗. VI.*

nii Sinopici, ſingulorum p. ✗. XVI. quae quidam ex aqua, quidam, quo vehementiora ſint, ex aceto terunt.

20. Id quoque Euelpidis, quod Phynona [72] appellabat, huic [73] utile eſt. Croci p. ✗. I. papaveris lacrimae, gummi, ſingulorum p. ✗. II. aeris combuſti & eloti, myrrhae, ſingulorum p. ✗. IV. Sed ante lenitum hoc inungendum eſt [74].

21. Id quoque ejusdem, quod Sphaerion [75] nominabat, eodem valet. Lapidis haematitis eloti p. ✗. I. =. [76] piperis grana ſex, cadmiae elotae, myrrhae, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✗. II. [77] croci p. ✗. IV. gummi p. ✗. VIII. quae cum vino Aminaeo conteruntur.

22. Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat, in quo erant haec: aeruginis p. ✗. =. [78] miſy combuſti [79], atramenti ſutorii, cinnamomi, ſingulorum p. ✗. I. [80] croci, nardi, papaveris lacrimae, ſingu-

72. *Phynona*] Codicem MS. qui communi huic lectioni ſuffragetur, nullum ego inveni. Mediceus I. habet *Pyrrona*; alii *Pyrshona*. Itaque non deerunt, qui Πυρσὸν, vel Πυῤῥὸν legendum ſuſpicentur. Fortaſſe tamen reponendum eſt Χειρῶνα; quod in multis MSS. addatur hic titulus, *Chiron Euelpidis*.

73. *Huic*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *hic*: fortaſſe rectius; quemadmodum cap. 28. ſect. 9. *hic idonea ſunt*; ubi Cod. Mediceus I. perperam habet, *huic idonea ſunt*. Vide tamen adnot. 41. ad ſect. 12. & adnot. 38. ad ſect. 34. hujus capitis.

74. *Sed ante lenitum hoc inungendum eſt*] Alii leg. *linitum*, & *ungendum*; ut eſt in MSS. pleriſque omnibus. Caeſarii Editio in margine habet *litum*; quod a Lindenio in contextum inductum ſententiam nihilo meliorem reddit. Nam *litum* idem valet ac *linitum*, ſive ſubſtantivum ſit, ſive adjectivum. Conſtantinus legere malebat, *fingendum*, pro *ungendum*, ineptiſſima ſententia. Ego repoſui *lenitum*, & *inungendum* ex Codice Mediceo I. Intelligendum autem vitium, vel, quod malim, collyrium; qua ratione dixit ſect. 8. *leniri medicamentum debet*, *adjecto vel albo ovi*, *vel muliebri lacte*. Niſi forte legendum eſt, *leni tum*, per voces duas, hoc modo: *Sed ante leni*, *tum hoc &c.* id eſt, ante leni aliquo collyrio, tum hoc acri inungendum eſt. Eodem fere modo loquitur lib. 7. cap. 7. ſect. 3. *ſi intus plaga eſt*, *inungendum primo lenibus*, *deinde acrioribus*; & lib. 5. cap. 28. ſect. 15. *Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulae debent*, *tum hoc illini*. Illud aliquis fortaſſe putabit huic mutationi obſtare, quod a Celſo dictum eſt ſupra ſect. 16. hujus capitis: *Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur*; quaſi numquam eſſent deinde lenia collyria adhibenda. Sed locum illum conſideranti facile apparebit, aliud Celſum non ſignificare, niſi quaedam eſſe oculorum vitia, quae acribus medicamentis curanda ſunt. Hinc tamen non ſequitur, cum acribus lenia quoque interdum adhiberi non poſſe.

75. *Sphaerion*] In Codice Mediceo I. *ſperion*, tum hic, tum infra ſect. 13. *perion* ſect. 25. *ſpaerion* ſect. 28. Ceterum Graecis litteris ſcribendum videtur.

76. *P. ✗. I. =.*] Ita in Codice Mediceo I. Reliqui ſex habent, *p. ✗. I. S.* ſed in quarto correctum eſt, *p. ✗. II.* atque ita legitur in vulgatis.

77. *P. ✗. II.*] Antea legebatur, *p. ✗. III.* quemadmodum alia manu mutatum eſt in Codice Mediceo IV. cum in eo eſſet, ut in aliis quinque, *p. ✗. IIII.* Ego repoſui *p. ✗. II.* ex Codice primo.

78. *P. ✗. =.*] Hic quoque ſecutus ſum Codicem Mediceum I. Reliqui habent *p. ✗.* I. Vulgo legitur *p. ✗.*

79. *Miſy combuſti*] Alii leg. *minii*, ut eſt in Codice Mediceo I. Ego repoſui *miſy* ex Codicibus aliis: nam miſy coquebatur, ſive comburebatur, ut diſcimus ex Celſo ipſo lib. 5. cap. 9. & ex Dioſcoride lib. 5. cap. 117. Conſtantinus quoque *miſy* invenit in quodam Codice; ſed *miſyos* legendum putat, tum hic, tum alibi.

80. *P. ✗. I.*] Ita in Codice Mediceo I. Alii leg. *p. ✗. III.*

ſingulorum p. ✕. I. =. [81] myrrhae p. ✕. II. aeris combuſti p. ✕. III. cineris ex odoribus p. ✕. IV. piperis grana XV. Haec ex vino auſtero teruntur; deinde cum paſſi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum fit: idque medicamentum vetuſtate efficacius fit.

23. Cava vero ulcera commodiſſime implent ex iis, quae ſupra poſita ſunt, Sphaerion, & id, quod Philalethes vocatur. Idem Sphaerion vetuſtis ulceribus, & vix ad cicatricem venientibus optime ſuccurrit.

24. Eſt etiam collyrium, quod cum ad plura valeat, plurimum tamen proficere in his ulceribus videtur: refertur ad Hermonem auctorem. Habet [82] piperis longi p. ✕. I. =. albi p. ✕. [83] cinnamomi, coſti, ſingulorum p. ✕. I. atramenti ſutorii, nardi, caſiae, caſtorei, ſingulorum p. ✕. II. gallae p. ✕. V. myrrhae, croci, thuris, lycii, ceruſſae, ſingulorum p. ✕. VIII. papaveris lacrimae p. ✕. XII. aloës, aeris combuſti, cadmiae, ſingulorum p. ✕. XVI. acaciae, ſtibis, gummi, ſingulorum p. ✕. XXV.

25. Factae vero ex ulceribus cicatrices duobus vitiis periclitantur; ne aut cavae, aut craſſae ſint. Si cavae ſunt, poteſt eas implere id, quod Sphaerion vocari dixi; vel id, quod Aſclepios [84] nominatur. Habet [85] papaveris lacrimae p. ✕. II. ſagapeni, opopanacis, ſingulorum p. ✕. III. aeruginis p. ✕. IV. gummi [86] p. ✕. VIII. piperis p. ✕. XII. cadmiae elotae, ceruſſae, ſingulorum p. ✕. XVI. At ſi craſſae cicatrices ſunt, extenuat vel Smilion, vel Canopite collyrium [87]; quod habet cinnamomi, acaciae [88], ſingulorum p. ✕. I. cadmiae elotae, croci, myrrhae, papaveris lacrimae [89], gummi, ſingulorum p. ✕. II. piperis albi, thuris, ſingulorum p. ✕. III. aeris combuſti p. ✕. VIIII. [90] Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his conſtat: ſalis foſſilis p. ✕. IV. ammoniaci

81. *P. ✕. I. =.*] Ita in eodem MS. In Mediceis ceteris, *p. ✕. II.* In vulgatis, *p. ✕. I.*

82. *Habet*] Lindenius, *quod habet.*

83. *P. ✕.*] Ita MSS. Codices, & omnes fere vulgati libri. Egnatius leg. *p. ✕. V.*

84. *Aſclepios*] Alii leg. *Aſclepias*, tum hic, tum ſect. 32. hujus capitis. Ego repoſui *Aſclepios* ex Codice Mediceo I. Apud Galenum lib. 4. de compoſ. medic. s. l. cap. 8. eſt collyrium, quod Ἀσκληπιὸς nominatur, ſed ab hoc diverſum. Haec vox videtur Graecis litteris ſcribenda.

85. *Habet*] Lindenius addit *hoc*; Codices Medicei ſex, *ea*; Codex primus neutrum habet.

86. *Gummi*] Olim legebatur *cumini*. Lindenius repoſuit *gummi*; quod ſane Mediceus I. & nonnulli alii Codices habent.

87. *Canopite collyrium*] Quidam leg. *Canopitae collyrium.* Vox *collyrium* fortaſſe eſt interpretis alicujus, qui eam margini adſcripſit.

88. *Acaciae*] *Caſſiae* habent omnes Codices Medicei, praeter vetuſtiorem, in quo, ut in vulgatis, legitur *acaciae.*

89. *Papaveris lacrimae*] Duae hae voces deſunt in Codice Mediceo I.

90. *P. ✕ VIIII.*] In plerisque Codicibus additur, *aqua pluviatilis;* quas ego duas voces omiſi ex fide Medicei I. Qui illas addidit, oblitus videtur quid Celſus monuerit ſect. 16. hujus cap. *Quotiescumque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum ſit, aquam intelligi volo.* In libris vulgatis legitur, *p. ✕. VIIII. cum aqua pluviatili.* Pro *VIIII.* Cod. Mediceus I. habet. *VIII.*

niaci thymiamatis p. ✱. VIII. papaveris lacrimae p. ✱. XII. cerussae p. ✱. XV. piperis albi, croci Siculi [91], singulorum p. ✱. XXXII. [92] gummi p. ✱. XIII. cadmiae elotae p. ✱. VIIII. [93] Maxime tamen tollere cicatricem videtur id, quod habet gummi p. ✱. =. [94] aeruginis p. ✱. I. crocomagmatis p. ✱. IV.

26. Est etiam genus inflammationis, in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte mitti necessarium est; multaque aqua calida caput atque oculos fovere; gargarizare ex lenticula, vel ex fici cremore [95]; inungi acribus medicamentis, quae supra comprehensa sunt; maximeque eo, quod Sphaerion nominatur, quod lapidem haematiten habet [96]. Atque alia quoque utilia sunt, quae ad extenuandam aspritudinem fiunt; de qua protinus dicam.

27. Haec autem inflammationem [97] oculorum fere sequitur; interdum major, interdum levior. Nonnumquam etiam ex aspritudine lippitudo fit; ipsam deinde aspritudinem auget [98], fitque ea in aliis brevis, in aliis longa, & quae vix umquam finiatur. In hoc genere valetudinis

91. *Croci Siculi*] Lindenius leg. *croci Cilicii*; quemadmodum habetur lib. 5. cap. 23. sect. 2. Apud Scribonium quoque Composit. 29. *Cilicii*, pro *Siculi*, Rhodius legendum suspicabatur. Sed iterum in Composit. ejusdem Scribonii 30. legitur, *croci Siculi*. Ceterum, si apud Celsum & Largum *Siculi* mendum est, ne Marcelli Empirici quidem, & Galeni Codices hac suspicione carent. Nam Marcellus Empiricus habet, *croci Siculi* ✱. *III*. cap. 8. in collyrio, quod perichrystarion a Graecis vocari ait; (περίχριστον Rhodius legendum putat); quod idem est atque illa, quam secundo loco citavi, Scribonii Compositio. Apud Galenum autem est κρόκȣ Σικελȣ̃ in collyrio, quod Μαχάων Ἀσκληπιὸς inscribitur, lib. 4. de composit. medic. s. l. cap. 8. Ad Celsum quod attinet, Codex Mediceus I. non habet vocem *Siculi*; quia tamen postea, pro *singulorum*, habet *singuli*, suspicari possumus, librarium similitudine vocum *Siculi* & *singuli* deceptum, priorem omisisse. Nisi dicere malimus, *Siculi*, quod est in aliis Codicibus, ex illo ipso mendo *singuli* ortum esse.

92. *P.* ✱. *XXXII.*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editionibus antiquioribus. Alii habent, *p.* ✱ *XXXI.* ut reliqui Codices Medicei; alii, ut Caesarius, *p.* ✱. *LII.*

93. *P.* ✱. *VIIII.*] Codex Mediceus I. *p.* ✱. *VIII.*

94. *P.* ✱. =.] Antea legebatur, *p.* ✱. *III.* Ego sic restitui ex Codice Mediceo I. In Codicibus aliis est, *p.* ✱. *Z. III.*

95. *Ex fici cremore*] Codex Mediceus I. non habet *ex*.

96. *Quod lapidem haematiten habet*] Lindenius leg. *quodque &c.* Ceterum non apparet, quorsum haec verba addantur; cum illa, quae praecedunt, idem significent. Nam ex acribus medicamentis, quae supra comprehensa sunt, nullum est, praeter Sphaerion, quod lapidem haematiten habeat. Nisi forte *quod* valet *quia*; vel id ipsum reponendum est, ut legitur in Cod. Mediceo I. Sed tum rationem Celsus reddere debuisset, cur praecipue lapis haematites hic utile sit. Haec igitur fortasse adnotatio aliqua est, ex margine descripta. Si quis contra existimat, haec verba esse Celsi; illa vero, *quod Sphaerion nominatur*, interpretis alicujus; is non videtur animadvertisse, solere Celsum Sphaerion istud & alia hujusmodi collyria propriis nominibus appellare. Lege sectiones hujus capitis 23. 25. & 28.

97. *Haec autem inflammationem &c.*] Aspritudo sequitur inflammationem. Ita ex Cod. Mediceo I. & Lindenio. Alii leg. *Hanc autem inflammatio &c.* sed perperam.

98. *Ipsam deinde aspritudinem auget*] Legendum puto *ipsa*, scilicet lippitudo: quamvis omnes Codices habeant *ipsam*; atque alii quidem, ut Mediceus I. ante *deinde*, alii post *aspritudinem*. Lindenius leg. *atque ipsam &c.*

nis quidam craſſas, durasque palpebras, & ficulneo folio, & aſperato ſpecillo, & interdum ſcalpello eradunt; verſasque quotidie medicamentis ſuffricant. Quae neque niſi in magna vetuſtaque aſpritudine, neque ſaepe facienda ſunt: nam melius eodem ratione victus & idoneis medicamentis pervenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore; multaque oculos 99 aqua calida fovebimus: cibos autem ſumemus 1 acres & extenuantes; at medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur. Habet 2 atramenti ſutorii p. ✱. I. 3 miſy p. ✱. =. piperis albi p. ✱. ==. 4 papaveris lacrimae, gummi, ſingulorum p. ✱. II. cadmiae lotae p. ✱. III. ſtibis p. ✱. VI. Satisque conſtat, hoc collyrium adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe; exceptis iis, quae lenibus nutriuntur.

28. Id quoque, quod Hieracis nominatur, ad aſpritudinem poteſt. Habet myrrhae p. ✱. I. ammoniaci thymiamatis p. ✱. II. aeruginis raſae p. ✱. IV. Ad idem idoneum eſt etiam id, quod Canopite, & id 6 quod Smilion vocatur, & id quod Pyxinum, & id quod Sphaerion. Si 7 compoſita medicamenta non adſunt, felle caprino, vel quam optimo melle ſatis commode aſpritudo curatur.

29. Eſt etiam genus aridae lippitudinis: ξηροφθαλμίαν 8 Graeci appellant. Neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantum 9, & cum dolore quodam graves ſunt, & noctu 10 prae gravi 11 pituita inhaeres-

99. *Oculos*] Sic reſtitui ex multis MSS. Alii leg. *oculorum palpebras*, ut eſt in Mediceo I.

1. *Cibos autem ſumemus*] Lindenius leg. *cibi autem ſumendi ſunt*.

2. *Extenuantes; at medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur. Habet &c.*] Sic interpungendum putavi, ut apte cohaereret oratio. Alii omnes, *extenuantes*.

At medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur, habet &c.] Codex Mediceus I. non habet particulam *at:* neque ſane eſt neceſſaria.

3. *P ✱. I.*] In Codice Mediceo I. *p. ✱. I.* —. Fortaſſe legendum, *p. ✱.* — . ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

4. *P. ✱. =. piperis albi p. ==.*] Ita ex Codice modo allato. In Codicibus aliis eſt, *p. ✱ I. piperis albi p. V.* Vulgo legitur, *p. ✱. piperis albi p ✱ V.* ſed in margine Editionis Conſtantinianae, *p. ✱.* · – . –, pro *p. ✱.*

5. *Aeruginis raſae p. ✱. IV.*] Vulgo additur, *cum aqua pluviatili*, vel *pluviali*; quod adventitium eſt, nec legitur in Codice Mediceo I. In Codicibus ceteris habetur, *aqua pluviatili:* particula vero in IV. dumtaxat; & quidem alia manu ex Palavicini emendatione. Vide adnot. 90. ſect. 25. hujus cap.

6. *Quod Canopite, & id &c.*] Ita ex Lindenio. Al. *quod Canopites eſt, & id &c.* al. *quod Canopite eſt, & id &c.* Conſtantinus mallet *Canopitae*. In Codice Mediceo I. legitur: *quod canopitae eſt id &c.*

7. *Si*] Lindenius, *Si autem.*

8. Ξηροφθαλμίαν] Idem leg. *quod ξηροφθαλμίαν:* & infra, *Sub hoc neque tument, neque &c.*

9. *Tantum*] Codex Mediceus I. *tamen.*

10. *Cum dolore quodam graves ſunt, & noctu &c*] Ita in Codice modo allato: in aliis, pro *graves ſunt*, *gravescunt*, ut olim legebatur. Codicem unum affert Conſtantinus, in quo habetur; *cum dolore quodam fere levi, & prurigine gravescunt, & palpebrae citra duritiam ullam noctu &c.* atque ita Lindenius edidit, non aliud mutans, quam *gravescunt* in *graves ſunt*. Sed quaedam videntur addita ex Aëtio, qui Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 75. ita ſcribit: *Lippitudo ſicca eſt, quum ſubaridus factus fuerit oculus, & leniter dolens, citra duritiam*

rescunt [12]: quantoque minor generi huic [13] impetus, tanto finis minus expeditus [14] eſt. In hoc vitio multum ambulare, multum exerceri, lavari ſaepe, ibique deſudare, multaque frictione uti neceſſarium eſt. Cibi neque qui [15] implent, neque nimium acres, apti ſunt, ſed inter hos medii. Mane, ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non eſt alienum ex ſinapi gargarizare; tum deinde caput atque os diutius defricare [16].

30. Collyrium vero aptiſſimum [17] eſt, quod Rhinion [18] vocatur. Habet myrrhae p. x. =. [19] papaveris lacrimae, acaciae ſucci, piperis, gummi, ſingulorum p. ⁎. I. lapidis haematitis, lapidis Phrygii, lycii [20], lapidis ſciſſilis, ſingulorum p. x. II. aeris combuſti p. ⁎. IV. Ac Pyxinum quoque eodem accommodatum eſt [21].

31. Si vero ſcabri oculi ſunt, quod maxime in angulis eſſe conſuevit, poteſt prodeſſe Rhinion, id quod ſupra poſitum eſt [22]; poteſt ſimiliter id [23], quod habet aeruginis raſae, piperis longi, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ⁎. II. piperis albi, gummi, ſingulorum p. ⁎. IV. cadmiae elotae [24], ceruſſae, ſingulorum p. ⁎. VI. [25] Nullum tamen melius

tiam palpebrarum. Verba autem illa, *fere levi*, huc traducta fuerunt ex varianti lectione, de qua infra; ut locus totus ad allata Aëtii verba conformaretur.

11. *Prae gravi*] Alii leg. *praegravi*, ut eſt in Codice Mediceo primo. Stephanus & Lindenius, *prae gravi*, per voces duas; & quidem rectius. Codices reliqui Medicei habent, *fere levi.*

12. *Inhaerescunt*] Quidam cum Caeſario leg. *inarescunt:* & ſane in Codice Mediceo I. eſt *inharescunt.* Sed retinendum *inhaerescunt*, quod alii Codices habent. Ex deſcriptione ξηροφθαλμίας & σκληροφθαλμίας, quae eſt apud Aëtium l. c. apparet, Celſum utrumque vitium conjunxiſſe.

13. *Generi huic*] Al. *generis hujus.*

14. *Minus expeditus*] Lindenius leg. *minus expeditior*; ſed perperam. Nam, ut Morgagnus animadvertit, comparativa non ferunt adverbium *minus.*

15. *Neque qui*] Ita nonnulli cum Ruellio. Al. *qui neque*, ut eſt in MSS. plerisque. In Mediceo I. *neque hi qui.*

16. *Defricare*] Alii leg. *perfricare*, ut eſt in Edit. an. 1493. Fortaſſe recte; ſiquidem Celſus ſaepius adhibet verbum hoc. Attamen in Editione prima & in MSS. eſt *defricere*; quod occurrit etiam lib. 5. cap. 28. ſect. 18. & ſect. 19.

17. *Aptiſſimum*] Linden. *hoc aptiſſimum.*

18. *Rhinion*] Graecis, opinor, litteris ſcribendum eſt, ſicut infra βασιλικὸν ſcribitur ab Egnatio & Lindenio. Codex Mediceus I. habet *ſinion.*

19. *P.* ⁎. =.] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *p.* ⁎. *I.* Codicibus Mediceis ceteris ſuffragantibus.

20. *Lapidis haematitis, lapidis Phrygii, lycii*] Haec verba deſunt in omnibus Codicibus Mediceis, praeter quam in primo. In quarto & ſeptimo margini adſcripta ſunt alia manu.

21. *Eodem accommodatum eſt*] Sect. 21. hujus cap. *eodem valet.* Lindenius ibi retinet *eodem*; hic *eidem* reponit.

22. *Id quod ſupra poſitum eſt*] Haec fortaſſe librarii ex margine addiderunt.

23. *Poteſt ſimiliter id &c.*] Antea legebatur; *poteſt ſimiliter prodeſſe id &c.* Ego omiſi *prodeſſe* ex fide Codicis Medicei I. quod verbum, cum proxime antecedat, facile hic intelligitur. Reliqua tamen verba depravata ſunt in Codice illo: ſic enim habetur: *poteſt ſimulare id &c.* Palavicinus correxit, *ſimiliter*, atque addidit, *prodeſſe*: unde vulgaris lectio. Sed nec ceteri Medicei Codices vitio carent. Nam in aliis legitur, *poteſt prodeſſe militare id*; in ſeptimo, *poteſt eſſe militare id*; in ſexto deeſt verbum *poteſt.*

24. *Elotae*] Al. *lotae:* ego *elotae* ex Codice Mediceo I.

25. *P.* ⁎. *VI.*] Ita in libris vulgatis; quos ſequor. Nam in MSS. mendum ineſſe ſuſpicor. Mediceus I. habet, *p.* ⁎. *XVI.* ceteri ſex, *p.* ⁎. *IIII.*

melius eſt, quam Euelpidis, quod βασιλικὸν nominabat. Habet papaveris lacrimae, ceruſſae, lapidis Aſii, ſingulorum p. ×. II. gummi p. ×. III. piperis albi p. ×. IV. [26] croci p. ×. VI. pſorici p. ×. XIII. Nulla autem per ſe materia eſt, quae pſoricum nominetur; ſed chalcitidis aliquid, & cadmiae dimidio plus ex aceto ſimul conteruntur, idque in vas fictile additum [27], & contectum ficulneis foliis, ſub terra reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur [28], & ſic appellatur [29]. Verum in baſilico [30] quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur. Ubi non ſunt autem medicamenta [31] compoſita, ſcabros angulos laevant & mel & vinum: ſuccurritque & his & aridae lippitudini, ſi quis panem ex vino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam, cum fere ſit humor aliquis, qui modo ipſum oculum, modo angulos, aut palpebras exaſperat, ſic, & ſi quid prodit humoris, extrahitur, & ſi quid juxta eſt, repellitur.

32. Caligare vero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam ſine hac, propter ſenectutem, imbecillitatemve aliam, conſueverunt. Si ex reliquiis [32] lippitudinis id vitium eſt, adjuvat collyrium, quod Aſclepios nominatur; adjuvat id [33], quod ex crocomagmate fit.

33. Proprie etiam ad id componitur, quod διὰ κρόκȣ [34] vocant. Habet piperis p. ×. I. [35] croci Cilicii [36], papaveris lacrimae, cerusſae, ſingulorum p. ×. II. pſorici, gummi, ſingulorum p. ×. IV.

34.

26. *P. ×. III. piperis albi p. ×. IV.*] Al. leg. *p. ×. XIII.* (Conſtant. *p. ×. XIIII.*) *piperis albi p. ×. IV.* Ego ſecutus ſum Editiones antiquiores, quod Codices Medicei plerique, ſi leve mendum ſuſtuleris, cum iis conſentiant. Codices habent, *p. XIII* pro *p. ×. III.* immo in ſecundo eſt, *p. ×. III.* & perperam reponitur, *p. XIII.* In ſexto, *p. ×. XIIII.* ſed poſtrema unitatis nota expungitur. In quarto vero corrigitur, *p. p. IIII* & verba proxima, *piperis albi p. ×. IV.* notantur tamquam aliena, quia non ſunt in primo. Is enim ita habet: *cummis p. p. IIII. croci &c.*

27. *In vas fictile additum*] *Addere* pro *indere* a Varrone quoque Plinioque adhibetur. Varro lib. I. R. R. cap. 154. *in ollulas addatur* uva. Plinius lib. 20. H. N. cap. 22. *In ovum inane ſuccum* (marrubii) *addit*; & lib. 23. cap. 7. *Dentium quoque dolori hic ſuccus* (caprifici) *appoſitus in lana prodeſt, aut in cava eorum additus.* Celſus ipſe cap. 8. hujus libri ſect. 2. dixit, *addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt &c.* Lindenius ibi veteres Codices ſequitur: hic vero Conſtantinum ſequi maluit, qui *inditum* margini adſcripſerat.

28. *Reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur*] In Codice Mediceo I. *reponitur, ſublatum eſt poſt &c.* Lindenius leg. *reponitur diebus viginti, & rurſus ſublatum teritur.*

29. *Sic appellatur*] Lindenius addit *pſoricum*; quod non eſt in aliis Editionibus, nec in meis MSS.

30. *In Baſilico*] Lindenius leg. *de baſilico.*

31. *Ubi non ſunt autem medicamenta*] Idem Lindenius leg. *At, ubi non ſunt medicamenta.*

32. *Reliquiis*] Codex Mediceus I. & aliqui alii, *reliquis.*

33. *Adjuvat id*] Lindenius leg. *Adjuvat & id*; quemadmodum habet in margine Conſtantini Editio.

34. Διὰ κρόκȣ] Editiones Aldina vetuſtiores habent *diacrocu*, Latinis litteris; & ita eſt in Codice Mediceo I. In Codicibus ceteris, *diacrocon.*

35. *P. ×. I.*] Codex Mediceus I. *p. p. I.* reliqui ſex, *grana p. ×. I.*

34. At si ex senectute, aliave imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quam optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodissimum tamen est, balsami partem unam, & olei veteris, aut cyprini 37 partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miscere. Utilia huic quoque 38 medicamenta sunt, quae ad caliginem proxime 39, quaeque ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuicumque vero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione, atque exercitatione; frequenti balneo; ubi totum quidem corpus perfricandum est, praecipue tamen caput, & quidem irino 40, donec insudet; velandumque postea, nec detegendum, antequam sudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus, & extenuantibus; interpositisque aliquibus diebus, ex sinapi gargarizandum.

35. Suffusio quoque, quam Graeci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi potentiae, qua cernit 41, se opponit. Quod, si inveteravit 42, manu curandum est: inter initia nonnumquam certis observationibus discutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere; in temporibus venas adurere; gargarizando pituitam evocare; suffumigare; oculos acribus medicamentis inungere, expedit. Victus optimus est, qui pituitam extenuat.

36. Ac 43 ne resolutio quidem oculorum, quam παράλυσιν Graeci nominant, alio victus modo, vel aliis medicamentis curanda est. Exposuisse tantum genus vitii satis est. Igitur interdum evenit, modo in altero 44 oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitia-

36. *Cilicii*] Ita Editiones Caesarii, Ruellii, Pantini & Lindenii; nec discrepare videtur Codex Mediceus vetustior, in quo *cilici*. Alii legunt, ut habent multi Codices, *cilicis*.

37. *Cyprini*] In Codice Mediceo I. *cypri*; sed fortasse mendose, sicut paulo supra in eodem Codice *cypri*, pro *cyprino*. Palavicinus correxit, *cyprini*; atque ita legitur in vulgatis libris. Alii Codices MSS. habent *cyprii*. Ceterum *cyprus* hac significatione usurpatum est in lib. 5. cap. 24. sect. 3.

38. *Huic quoque*] Codex Mediceus I. *huc quoque*; Lindenius, *quoque huic*. Vide adnotat. 41. sect. 12. hujus capitis, & adnotat. 73. sect. 20.

39. *Quae ad caliginem proxime*] Verba haec, itemque illa, *atque exercitatione*, quae infra sunt, in Cod. Mediceo I. cum deessent, a Palavicino fuerunt adscripta. In Codicibus Mediceis reliquis legitur: *quaeque ad caliginens proxime &c.*

40. *Caput, & quidem irino*] Lindenius leg. *caput ex irino.*

41. *Potentiae, qua cernit*] Lindenius leg. *pupillae:* Pantinus *pituitae*, ut est in Editione, an. 1538. non tamen a Caesario; nam prima ejus Editio, ut pleraeque omnes, habet *potontiae*, MSS. Codicibus suffragantibus. Excipiendus mihi est Mediceus I. in quo, loco *potentiae*, *lippientiumq.* fuisse apparet. Nihil praeterea sciri potest: nam Palavicinus veterem scripturam obliteravit, ut hanc ipsam, *potentiae, qua cernit*, reponeret. De cujus integritate vix dubitare licet. Nam, ut Morgagnus animadvertit, vox *potentia* eodem modo adhibetur lib. 7. cap. 7. sect. 14. *Igitur vel ex morbo vel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis; isque paulatim indurescens interiori potentiae se opponit.*

42. *Inveteravit*] Al. *inveteraverit*, ut est in Editione an. 1493. Editio I. cum Mediceo I. & aliis MSS. habet *inveteravit.*

43. *Ac*] Codex Vaticanus VII. & Editiones Caesarii, Pantini & Lindenii, *At.*

44. *In altero*] Lindenius leg. *in uno*; & infra, *convulsus*, pro *concussus.*

mitiali, aut ex diſtenſione nervorum, qua vehementer ipſe oculus concuſſus eſt, ut is neque quoquam intendi poſſit, neque omnino conſiſtat; ſed huc illucve ſine ratione moveatur, ideoque ne conſpectum quidem rerum praeſtet 45.

37. Non multum ab hoc malo diſtat id, quod μυδρίασιν Graeci vocant. Pupilla funditur 46 & dilatatur, aciesque ejus hebetescit 47; ac pene difficillime 48 genus id imbecillitatis eliditur. In utraque vero, id eſt, & paralyſi & mydriaſi 49, pugnandum eſt per eadem omnia, quae in caligine oculorum praecepta ſunt, paucis tantum mutatis: ſiquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adjiciendum eſt; melle inungi 50 ſatis eſt. Quidam in poſteriore vitio calidis aquis uſi, relevatique: quidam ſine ulla manifeſta cauſa ſubito obcaecati ſunt. Ex quibus nonnulli, cum aliquandiu nihil vidiſſent, repentina profuſione alvi, lumen receperunt. Quo minus alienum videtur, & recenti re 51, & interpoſito tempore, medicamentis quoque moliri 52 dejectiones, quae omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

38. Praeter haec imbecillitas oculorum eſt, ex qua quidam 53 interdiu ſatis, noctu nihil cernunt: quod in foeminam bene reſpondentibus menſtruis non cadit. Sed ſic laborantes inungi oportet ſanie 54 jocinoris,

45. *Praeſtet*] Codex Mediceus I. *praeſtat.*

46. *Funditur*] Ita in Codice modo allato. Al. leg *effunditur;* Linden. *diffunditur.*

47. *Hebetescit*] Al. *hebescit.* In Codice Mediceo vetuſtiore, quem ego ſecutus ſum, legitur *hebetescit*; quod eſt jam a Rhodio notatum.

48. *Ac pene difficillime*] Videtur deeſſe verbum aliquod poſt *pene*, quod cohaereat ſenſu cum *hebetescit*, & ante *difficillime* ſententiam abſolvat: quo modo Lindenius edidit, *ac pene caligat. Difficillime &c.* Lindenius autem, opinor, non veterem aliquem Codicem ſecutus eſt, ſed Conſtantini conjecturam, qui legendum arbitrabatur: *ac pene caligatur. Difficillime &c.*

49. *In utraque vero, id eſt, & paralyſi & mydriaſi*] Lindenius omittit particulam *&*, quae eſt ante *paralyſi.* Codex Mediceus I. ita habet: *In utraque parte vero id eſt & paralyſi & cumydriaſi*; & *cum* ſupra *paralyſi*, ut legatur, *cum paralyſi.*

50. *Melle inungi*] Lindenius leg. *oculos vero melle inungi;* ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Sed voces illas duas *oculos vero*, quae in veteribus Codicibus non habentur, nullo modo neceſſarias eſſe apparet ex ſimili loco ſect. 16. hujus cap. *Inungi vero eo debet, quod habet &c.*

51. *Videtur, & recenti re*] Ante Lindenium legebatur; *videtur ex recenti re;* ex Codice ſcilicet Mediceo IV. in quo; cum eſſet, ut in aliis quinque. *videretur recenti re;* alia manu correctum eſt *videtur*, & addita particula *ex.* Porro haec additio facta eſt ex Codice I. in quo eſt: *videtur ex recentiore* Palavicinus repoſuit *&* pro *ex*, & *recentiore* mutavit in *recenti re.* Sic autem legitur & in Codice Vaticano VI. & in Codice alio Conſtantini, & in Editione Lindeniana.

52. *Moliri*] Codex Mediceus I. *molliri.* Etiam lib. 3 cap. 18. *Sed id ipſum tamen moliri cibo, quam medicamento, melius eſt;* Codex ille habet *molliri.* Sed utrobique mendoſe.

53. *Quidam*] Priscas Editiones ſequor, cum quibus MSS. Codices conſentiunt plerique omnes. Gryphius & alii nonnulli leg. *quidem*, ut eſt in Mediceo I.

54. *Sanie*] Locus incertiſſimae lectionis; ut vel ex iis intelligi poteſt, quae Morgagnus de eo ſcripſit in Epiſt. V. Codex Mediceus I. habet *ſancti;* & infra, *excepta aqua*, pro *excepta: atque.* Palavicinus corrigit, *ſanie.* Itaque *ſanie*, & *excepta aqua* in Codice eſt Vaticano VI. In Mediceo IV. quoque *ſanie* eſt repoſitum alia manu, cum eſſet, ſicut in ceteris quinque, *humore:* infra vero, pro *excepto atque*, quod alii item habent,

ris, maxime hircini; ſin minus, caprini, ubi id aſſum coquitur, excepta: atque edi quoque ipſum jecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti, quae vel cicatrices, vel aſpritudinem extenuant. Quidam contrito ſemine portulacae mel adjiciunt eatenus, ne id ex ſpecillo deſtillet, eoque inungunt. Exercitationibus, balneo [55], frictionibus, gargarizationibus iisdem his quoque utendum eſt.

39. Et haec quidem in ipſis corporibus oriuntur. Extrinſecus vero interdum ſic [56] ictus oculum laedit, ut ſanguis in eo ſuffundatur. Nihil [57] commodius eſt, quam ſanguine vel columbae, vel palumbi [58], vel hirundinis inungere. Neque id ſine cauſa fit; cum horum [59] acies extrinſecus laeſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeque [60] hirundinis. Vnde etiam locus fabulae factus eſt, per parentes id herba [61] reſtitui, quod per ſe ſanescit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſime tuetur, hoc ordine; ut ſit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime [62] efficax columbae, & illi ipſi, & nobis. Supra percuſſum vero oculum, ad inflammationem leniendam, non eſt alienum imponere etiam cataplasmata. Sal Ammoniacus [63], vel quilibet alius quam optime [64] teri debet, ſic, ut

bent, margini adſcriptum, *excepta aqua*, *habet vetus exemplar.* Vulgo Egnatius leg. *humore:* ceteri, *ſanguine*, ut eſt in Editione I. Caeſarius tamen *ſanie* habet in libri margine; itemque Conſtantinus, isque ex veteri Codice. Sed neuter monet, pro *excepto* (ita enim communiter legitur) *excepta* reponendum eſſe. Ac mihi quidem haec lectio maxime probatur; tum quia *ſancti*, quod eſt in Codice Mediceo, ad *ſanie* proxime accedit; tum quia vox haec aptior huic loco videtur, quam aut *humore*, aut *ſanguine*, quas alii ſuppoſuerunt. Neque id affirmo Graecos Auctores dumtaxat reſpiciens, Dioſcoridem ſcilicet, & Trallianum, qui, ut alii jam adnotarunt, de hoc auxilii genere ſcribentes, alter lib. 2. cap. 47. alter lib. 1. de ſingul. corp. part. vitiis &c. cap. 23. vocem ἰχῶρα adhibuerunt: ſed quia ſaniem hac ſignificatione Plinium quoque ſaepe uſurpaſſe animadverti. Nam & lib. 28. cap. 11. hanc ipſam rem explicans, dixit: *Quidam inaſſati jocineris ſanie inungunt;* qui locus & a Pantino & ab aliis notatus eſt; & cap. 18. ejusdem libri, *Hircini vero jocineris diſſecti ſanies efficacior;* & lib. 30. cap. 8. *Verendorum formicationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies.*

55. *Exercitationibus, balneo, &c.*] Non vidit Lindenius, referri periodum hanc ad illam ſectionis 34. partem, *Cuicumque vero oculi caligabunt &c.* Id ſi vidiſſet, haec verba, *gargarizationibus iisdem his quoque*, profecto non expuliſſet. Nunc ita edidit: *Vtendum vero eſt exercitationibus, balneo, & fricationibus.*

56. *Sic*] Al. *ſi;* hique ſententiam non abſolvunt, niſi poſt *inungere.* Ego ſecutus ſum Lindenium, & Codicem Mediceum I.

57. *Nihil*] Lindenius leg. *Huic nihil.*

58. *Palumbi*] Idem habet *palumbae*, ut infra quoque.

59. *Horum*] Lindenius reponit *harum*, ut Conſtantinus habet in libri margine. Sed hujus mutationis uterque oblitus, infra retinent *Eorum.*

60. *Celerrimeque*] Ita prorſus legendum ex Conſtantino & Lindenio. Nam *celeberrimeque*, quod habent MSS. & antiquae Editiones, mendum eſt.

61. *Per parentes id herba &c.*] Perperam in multis MSS. legitur: *aut per parentes, aut id herba &c.* Egnatius, qui lectionem iſtam primus vulgavit, addidit *chelidonio;* al. *chelidonia.*

62. *Minime*] Lindenius leg. *minimum;* & poſtea, *ſibi ipſi*, pro *illi ipſi.*

63. *Sal Ammoniacus.*] Ita in multis MSS. & Editione I. Alii leg. *ſed Ammoniacus;* ut eſt in Editione an. 1493. & in aliquo depravato Codice, qualem ego Mediceum VI. inveni. Mediceus I. quo-

ut ei paulatim oleum adjiciatur, donec craſſitudo ſtrigmenti fiat; id deinde miſcendum eſt cum hordeacea farina, quae ex mulſo decocta ſit. Facile autem, recognitis omnibus, quae medici prodiderunt [65], apparere cuilibet poteſt, vix ullum ex iis, quae ſupra comprehenſa ſunt, oculi vitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque, & promptis remediis ſubmoveri [66] poſſit.

VII. 1. Hactenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poſſunt: ideoque ad aures transeundum eſt, quarum uſum proximum a luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum eſt: nam vitia oculorum intra ipſos nocent; aurium inflammationes doloresque, interdum etiam ad dementiam mortemque praecipitant. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne majori periculo locus ſit. Ergo ubi primum dolorem aliquis ſenſit, abſtinere & continere ſe debet. Poſtero die, ſi vehementius malum eſt, caput tondere, idque irino unguento calido perungere, & operire. At magnus cum febre vigiliaque dolor exigit, ut ſanguis quoque mittatur. Si id aliquae cauſae prohibent, alvus ſolvenda eſt. Cataplasmata quoque calida, ſubinde mutata, proficiunt; ſive foeni Graeci, ſive lini, ſive alia farina ex mulſo decocta [67]. Recte etiam ſubinde admoventur ſpongiae, ex aqua calida expreſſae. Tum, levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino, aut cyprino factum: in quibusdam tamen melius, quod ex roſa eſt [68], proficit. Si vehemens inflammatio ſomnum ex toto prohibet, adjici cataplasmati debent papaveris cortices [69] fricti atque contriti, ſic, ut ex his pars dimidia ſit; eaque tum ſimul ex paſſo miſto [70] decoquuntur. In aurem vero infundere aliquod medicamentum oportet; quod ſemper ante tepefieri convenit: commodiſſimeque per ſtrigilem inſtillatur. Vbi auris repleta eſt, ſuper lana mollis addenda

quoque mendo laborat: nam habet *ammoniacum*, omiſſa voce *Sal.* Caeſarius ita edidit: *Sed Armeniacus*, ut ſubaudiatur *lapis:* minus recte, quamvis id Pantinus probarit. Lindenius vero habet, *Sed ſal Armeniacus.*

64. *Optime*] Al. *optimus.* Omnino legendum *optime*. ut eſt in Codice Mediceo I. & In Editione Lindenii.

65. *Quae medici prodiderunt*] Communiter legitur; *quae medici quoque prodiderunt;* ſed perperam; ut animadvertit Morgagnus. Ipſe legere mallet, *quique.* Sed ſi noviſſet, particulam *quoque* abeſſe a Codice Mediceo I. non dubito, quin prorſus abjiciendam judicaviſſet. Itaque ſecutus ſum Codicis illius auctoritatem. In eodem Codice legitur *providerunt:* ſed id quidem mendum eſt.

66. *Submoveri*] Ita in MSS. & in Editionibus Egnat. Ruell. Pantin. & Ronſſ. In Editione prima & nonnullis aliis, *ſubremoveri.* Lindenius leg. *ſubinde removeri.*

67. *Decocta*] Lindenius ſuſtulit verbum *eſt*, cum legeretur *decocta eſt.*

68 *Quod ex roſa eſt*] Al. *quod ex roſa factum eſt.* Vocem *factum* neque Lindenius habet, neque Cod. Mediceus I.

69. *Adjici cataplasmata debent papaveris corticis.*

70. *Simul ex paſſo miſto &c.*] Paſſum miſtum dictum videtur, ut vinum miſtum cap. 9. hujus libri. In Codice Mediceo I. eſt, *ſimul ex paſſo mixta.* Palavicinus corrigit, *ex paſſo ſimul mixto.*

ea eſt, quae humorem intus contineat. Et haec quidem communia ſunt. Medicamentum vero eſt & roſa [71], & radicum arundinis [72] ſuccus, & oleum, in quo lumbrici cocti ſunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali Perſici expreſſus. Compoſita vero ad inflammationem doloremque leniendum haec fere ſunt: caſtorei, papaveris lacrimae pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his paſſum: vel papaveris lacrimae, croci, myrrhae par modus ſic teritur, ut invicem modo roſa, modo paſſum inſtilletur: vel id, quod amarum in Aegyptia faba eſt, conteritur, roſa adjecta; quibus myrrhae quoque paulum a quibusdam miſcetur, vel papaveris lacrimae, aut [73] thus cum muliebri lacte: vel amararum nucum cum roſa ſuccus [74]: vel caſtorei, myrrhae, papaveris lacrimae pares portiones cum paſſo: vel croci p. ✕. ☰ [75] myrrhae, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. ✕. =. [76] quibus, dum [77] teruntur, paulatim miſcentur paſſi cyathi tres, mellis minus cyatho; idque ex primis medicamentis eſt: vel papaveris lacrima ex aceto. Licet etiam compoſitione uti Themiſonis; quae habet caſtorei, opopanacis, papaveris lacrimae [78], ſingulorum p. ✕. II. ſpumae lycii [79] p. ✕. IV. quae contrita paſſo excipiuntur, donec cerati craſſitudinem habeant, atque ita reponuntur. Vbi uſus requirit [80], rurſus id medicamentum, adje-

to. Lindenius leg. *ſimul ex paſſo vel mulſo.* Idem poſtea, *decoquuntur* In antiquis libris legitur, *decoquatur*; in margine Editionis Conſtantinianae. *decoquantur.*

71. *Et roſa*] In Codice Mediceo I. *ei roſa.* Ex hoc Codice ego, pro *roſae.* ut antea legebatur, repoſui *roſa*, id eſt, oleum roſaceum; quod roſam deinde ſaepe nominet. Sed neque *roſae*, contemnenda lectio eſt. Nam roſae floris ſuccum in aurium dolore prodeſſe ſcribit Archigenes, apud Galenum lib. 3. de compoſit. medic. s. l. cap. 1.

72. *Arundinis*] Ita ex MSS. Vulgo legitur, *arundinum.*

73. *Miſcetur, vel papaveris lacrimae, aut &c.*] Ex ipſo orationis contextu apparet, niſi fallor, rectius legendum eſſe; *miſcetur: vel papaveris lacrima, aut &c* Scribit porro Galenus l. c. in aurium doloribus inflammationibusque papaveris lacrimam cum lacte utiliter adhiberi, idque ex frequentiſſimis medicamentis eſſe.

74 *Cum roſa ſuccus*] Al. leg. *cum roſae ſucco*; ſed perperam.

75. *P.* ✕. ☰.] In Mediceo I. *p. p.* ☰. In aliis MSS. & in omnibus vulgatis libris, *p.* ✕. *I.*

76. *P.* ✕. =.] Ita in Codice Mediceo I. Sed in illo deeſt vox *ſingulorum.* Codices ceteri Medicei habent, *p.* ✕. *I.* Vulgo alii leg. *p.* ✕. *Z.* alii cum Caeſario, p. ✕. 3. Ruellius & Lindenius, *p.* ✕. *III.*

77. *Dum*] Al. *tum*, mendoſe. Al. *cum.* Ego malui *dum*, quod eſt in Editione I. & in MSS. Mediceis.

78. *papaveris lacrimae*] Vulgo ab omnibus additur, *ex aceto.* Has duas voces Codex Mediceus I. non habet; & qui habent Codices, perperam habere videntur. Deceptus librarius eſt, quia voces illas paulo ante deſcripſerat.

79. *Spumae lycii*] Si *nitri* Lindenius non invenit, niſi apud Conſtantinum ex quadam conjectura, haud facile probarim mutationem ab eo in textum inductam. Omnes Medicei Codices habent *lyci.* Lycii autem ſpuma & a Dioſcoride deſcribitur in lib. 1. cap. 132. & nominatur a Plinio in lib. 24. cap. 14. & ab Andromacho adhibetur in medicamentis ad aurium vitia compoſitis, apud Galenum lib. 3. de compoſit. medic. s. l. cap. 1. ubi eſt etiam compoſitio quaedam Laodici regis, ab hac Themiſonis non diſcrepans, niſi ponderum ratione, ut Pantinus animadvertit. Conſtantinus legere malebat; *argenti ſpumae, lycii* Alii omnes leg. *ſpumae lycii.*

80. *Vſus requirit*] Ante Lindenium legebatur, *uſus requiritur*; ſed minus recte.

adjecto paſſo, ſpecillo teritur [81]. Illud perpetuum eſt, quotiescumque craſſius medicamentum eſt, quam ut in aurem inſtillari poſſit, adjiciendum eum eſſe humorem, ex quo id componi debet, donec ſatis liquidum ſit.

2. Si vero pus quoque aures habent, recte lycium per ſe infunditur, aut irinum unguentum; aut porri ſuccus cum melle; aut centaurii [82] ſuccus cum paſſo; aut dulcis mali Punici ſuccus [83] in ipſius cortice tepefactus, adjecta myrrhae exigua parte. Recte etiam miscentur myrrhae, quam στακτὴν cognominant, p. ⋇. I. croci tantumdem, nuces amarae XXV. [84] mellis ſesquicyathus: quae contrita, cum utendum eſt, in cortice mali Punici tepefiunt [85]. Ea quoque medicamenta, quae oris exulcerati cauſa componuntur, aeque ulcera aurium ſanant. Quae ſi vetuſtiora ſunt, & multa ſanies fluit, apta compoſitio eſt, quae ad auctorem Eraſiſtratum refertur: piperis p. ⋇. =. croci p. ⋇. =. [86] myrrhae, miſy cocti, ſingulorum p. ⋇. I. [87] aeris combuſti p. ⋇. II. Haec ex vino terentur: deinde ubi inaruerunt, adjiciuntur paſſi heminae tres, & ſimul incoquuntur: cum [88] utendum eſt, adjicitur his mel & vinum. Eſt etiam Ptolemaei chirurgi medicamentum, quod habet lentisci p. ⋇. =. gallae p. ⋇. =. [89] omphacii p. ⋇. I. ſuccum Punici mali. Eſt Menophili [90] validum admodum, quod ex his conſtat: piperis longi p. ⋇. I. caſtorei p. ⋇. II. myrrhae, croci, papaveris lacrimae, nardi Syriaci, thuris, malicorii, ex Aegyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quam optimi, ſingulorum p. ⋇. IV. quibus, dum teruntur [91], adjicitur

81. *Specillo teritur*] Vocem *ſpecillo* quidam Critici explodendam cenſent. Lindenius leg. *piſtillo*; quod a me non in ullo MS. ſed in margine tantum Editionis Conſtantinianae inventum eſt.

82. *Centaurii*] In plerisque MSS. *centauriae*: in Mediceo I. *centauri*; pro *centaurii*, quod repoſui. Sic paulo ſupra *lyci*, pro *lycii*. Antea legebatur, *centaureae*. Lib. 5. cap. 27. ſect. 10. dicitur *centaurios*; ut alii legunt, *centaurion*.

83. *Dulcis mali Punici ſuccus*] Cap. 10. hujus lib. *Ex malo Punico dulci ſuccus exprimitur*. Lindenius leg. *ſuccus mali punici*.

84. *XXV.*] Editiones Aldina & Caeſariana an. 1528. ⋇. *XV*. Ruelliana & nonnullae aliae, *XV*.

85. *Tepefiunt*] Ita in Codice Mediceo I. Alii omnes leg. *tepefiant*.

86. *Piperis p. ⋇. =. croci p. ⋇. =.*] Ita ex Codice modo allato. Sex reliqui Medicei Codices & Editiones priſcae habent. *piperis p. ⋇. I.* Quidam leg. *piperis p. ⋇. I. croci p. ⋇. I.* 3. ut eſt in Editione Gryphiana; Lindenius, *habet piperis, croci, ſingulorum p. ⋇. I.*

87. *P. ⋇. I*] Antea legebatur, *p. ⋇. II.* quod eſt in multis Codicibus. Mediceus primus habet *p. P. I.* & quidem rectius: nam poſtea ſequitur, *aeris combuſti p. ⋇. II.* In Codice tamen illo mendoſe, *aeris combuſti p. P. XII.*

88. *Cum*] Linden. *cum vero*.

89. *Lentiſci p. ⋇ =. gallae p. ⋇. =.*] Sic repoſui, quod in Mediceo I. ſit; *lentiſci p. P =. gallae p. =.* In aliis Codicibus legitur; *lentiſci p. ⋇. I. gallae p. ⋇. I.* (in aliquibus, *gallae ⋇. I.*): atque ita habent Editiones omnes, praeter Lindenianam, in qua, *lentiſci, gallae, ſingulorum p. ⋇. I.* In margine autem Conſtantinianae adnotatum eſt ,, Al. *p. ⋇.* ——

90. *Eſt. Menophili*] Linden. *Eſt & Menophili*.

91. *Dum teruntur*] Idem, *dum conteruntur*. Al. *cum teruntur*, ut eſt in Codice I. Ego repoſui, *dum teruntur* ex Codicibus Mediceis ceteris.

jicitur acetum quam acerrimum, donec craſſitudo in his paſſi fiat. Eſt Cratonis [92]: cinnamomi, caſiae, ſingulorum p. ✕. =. [93] lycii, nardi, myrrhae, ſingulorum p. ✕. I. aloës p. ✕. II. mellis cyathi tres, vini ſextarius: ex quibus lycium cum vino decoquitur, deinde his alia miſcentur. At ſi multum puris, malusque odor eſt, aeruginis raſae, thuris, ſingulorum p. ✕. II. mellis cyathi duo, aceti quatuor ſimul incoquuntur: ubi utendum eſt, dulce vinum miſcetur. Aut aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, acaciae ſucci par pondus miſcetur, hisque adjicitur hyoſcyami ſucci dimidio minor, quam unius ex ſuperioribus, portio; eaque trita ex vino diluuntur. Per ſe quoque hyoſcyami ſuccus ſatis proficit.

3. Commune vero auxilium adverſus omnes aurium caſus, jamque uſu comprobatum Aſclepiades compoſuit. In eo ſunt cinnamomi, caſiae, ſingulorum p. ✕. I. floris junci rotundi, caſtorei, albi piperis, longi [94], amomi, myrobalani, ſingulorum p. ✕. II. [95] thuris maſculi, nardi Syriaci, myrrhae pinguis, croci, ſpumae nitri, ſingulorum p. ✕. III. [96] quae ſeparatim contrita, rurſus miſta, ex aceto conteruntur; atque ita condita, ubi utendum eſt, aceto diluuntur. Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus eſt Polybi ſphragis ex dulci vino liquata: quae compoſitio priori libro [97] continetur. Quod ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, non alienum eſt, miſto vino per oricularium clyſterem eluere; & tum infundere vinum auſterum cum roſa miſtum, cui ſpodii paulum ſit adjectum, aut lycium cum lacte, aut herbae ſanguinalis ſuccum cum roſa, aut mali Punici ſuccum cum exigua myrrhae parte.

4. Si ſordida quoque ulcera ſunt, melius mulſo eluuntur; & tum aliquod ex iis, quae ſupra ſcripta ſunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utique tondendum, & multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum [98], & usque ad laſſitudinem ambulandum, & cibo modico utendum eſt. Si cruor quoque ex ulceribus apa-

92. *Eſt Cratonis*] Conſtant. & Linden. *Eſt & Cratonis.*

93. *P.* ✕. =.] Ita in Codice Mediceo primo; in ceteris, *p.* ✕. *I.* ut vulgo legitur; in margine Editionis Conſtantinianae, *p.* ✕ *I.* — —.

94. *Albi piperis, longi*] Fortaſſe legendum eſt, *piperis longi:* ſiquidem vox *albi* abeſt a Codicibus multis. Habetur tamen in Mediceo I. Conſtantinus particulam & addendam cenſet poſt *piperis.* Lindenius leg. *piperis albi & longi.*

95. *p* ✕. *II.*] Vulgo legebatur, *ſcripuli duo*; ut eſt in MSS. fere omnibus. Ego ſic repoſui ex Mediceo I. qui habet *p. p. II.* Cur autem vulgatam lectionem rejecerim, ex iis intelligi poteſt, quae ſcripſi ad ſect. 8. cap. 27. lib. 5.

96. *P.* ✕. *III.*] Ita in Editione I. & in MSS. Alii leg *p.* ✕. *II.* ex editione an. 1493.

97. *Libro*] Codex Mediceus I. & Lindenii Editio *libro.* Alii leg. *libello.*

98. *Et gargarizandum*] Haec duo verba Codex Mediceus modo allatus non habet.

paruit 99, lycium cum lacte debet infundi; vel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbae sanguinalis, aut acaciae adjecto. Quod si super ulcera caro increvit, eaque mali odoris saniem 1 fundit, aqua tepida elui debet; tum infundi id, quod ex thure & aerugine & aceto 2 & melle fit; aut mel cum aerugine incoctum. Squama quoque aeris cum sandaracha contrita per fistulam recte instillatur.

5. Vbi vero vermes orti sunt, si juxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi; cavendumque, ne postea nascantur. Ad utrumque proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet vino, in quo marrubium decoctum sit. Emortui vermes 3 in primam auris partem prolabuntur 4, unde facillime educi possunt.

6. Sin 5 foramen auris compressum est, & intus crassa sanies subest, mel quam optimum addendum 6 est. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, aeruginis rasae p. ✕. II. adjiciendum est, incoquendumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle idem proficit. 7. Item galbani p. ✕. II. myrrhae & fellis 8 taurini, singulorum p. ✕. ==. 9 vini quantum satis est ad myrrham diluendam.

7. Vbi

99. *Apparuit*] Linden. *apparet.*

1. *Saniem*] Libri vulgati habent, *sanguinem:* at MSS. *saniem;* a quibus cur discederem causa nulla fuit: Lindenius hunc locum ita legit: *eaque mali odoris, & sanguinem fundit.* Ceterum Aëtius, cum & ipse, ut Almeloveenius notat, carnem in auribus super ulcera increscere scripserit Tetrab. 2. Serm. 2. cap. 84. nihil addidit de sanie sanguineve ex illa exeunte.

2. *Et aceto*] Hae duae voces desunt in Codice Mediceo I.

3. *Emortui vermes*] Antea legebatur, *Sic emortui vermes.* Ego particulam *sic* in MSS. non inveni. In Mediceo I. legitur, *Emortuis vermes.* In aliis, *Sive mortui sub his vermis;* & supra, *decoctum est*, pro *decoctum sit;* ut *Sive mortui* ex *sit. Emortui* corruptum; *est* autem addititium videatur. Legendum opinor; *Emortui sub his vermes;* scilicet sub medicamentis. Ita loquitur cap. proximo: *sub his enim crustae resolvuntur;* & alibi.

4. *Prolabuntur*] Al. *provocabuntur;* ut habet Codex Mediceus I. Lindenius recte, *prolabuntur*, & ita est in Mediceo VII. & in Codice alio Constantini. In plerisque legitur, *convocabuntur, prolabuntur*, vel *convocabuntur, prolabantur.*

5. *Sin*] Lindenius, *Si.* In Codice Mediceo I. est, *Sin*, ut alii legunt: in ceteris mendose, *Si in.*

6. *Addendum*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *indendum.*

7 *Iris quoque cum melle idem proficit*] Vulgo additur, *Item mellis & rosae scrupuli duo.* Codex Mediceus. quem ego secutus sum, non habet verba illa: ceteri habent tantummodo, *mellis rosae scrip. II.* quae insititia videntur. Vox quoque *idem* hujus incisi mihi suspecta est; quamvis in omnibus Codicibus eam invenerim. Ad confirmandam constructionem hanc, afferri possunt verba ex lib. 5. cap. 18. sect. 24. *Idem faba quoque imposita proficit.* Sed neque locus ille suspicione caret; & ab aliis aliter legitur. Lindenius habet *ad idem proficit;* meliori constructione, sed fortasse non meliori fide.

8. *Myrrhae & fellis*] In libris vulgatis; *myrrhae cum melle, & fellis;* ut in multis MSS. Ego ex fide Medicei vetustioris sustuli duas voces, *cum melle;* quas librarius, cum supra essent positae, temere iteravit, quemadmodum illas, *ex aceto*, in sect. 1. hujus capitis. Pro *fellis* in allato Mediceo Codice legitur *mellis:* sed prima ejus vocis littera videtur ex his tribus *rrc* conflata.

9. *P. ✕. ==.*] In Codicibus Mediceis ceteris, *p. p ZZ. ✕. II.* in primo, quem secutus sum, *p. p. ==.* Vulgo legitur, *p. ✕. II.*

7. Vbi vero gravius aliquis audire coepit (quod maxime poſt longos capitis dolores evenire conſuevit) in primis aurem ipſam conſiderare oportet: apparebit enim aut cruſta, qualis ſuper ulcera innaſcitur, aut ſordium coitus. Si cruſta eſt, infundendum eſt aut oleum calidum [10], aut cum melle aerugo, vel porri ſuccus, aut cum mulſo nitri paulum: atque ubi cruſta a corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida eſt [11], quo facilius ea per ſe diducta oriculario ſpecillo protrahatur. Si ſordes, eaeque molles [12] ſunt, eodem ſpecillo eximendae ſunt: at ſi durae ſunt, acetum & cum eo nitri paulum conjiciendum [13] eſt; cumque emollitae ſunt, eodem modo elui aurem, purgarique oportet. Quod ſi capitis gravitas manet, attondendum idem, & leniter, ſed diu perfricandum eſt, adjecto vel irino vel laureo [14] oleo, ſic, ut utrilibet paulum aceti miſceatur; tum diu ambulandum, leniterque poſt unctionem aqua calida caput fovendum; cibisque utendum ex imbecilliſſima & media materia; magisque aſſumendae dilutae potiones; nonnumquam gargarizandum eſt. Infundendum autem in aurem caſtoreum cum aceto & laureo oleo & ſucco radiculae corticis; aut cucumeris agreſtis ſuccus, adjectis contritis roſae foliis [15]. Immaturae quoque uvae ſuccus cum roſa inſtillatus, adverſus ſurditatem ſatis proficit.

8. Aliud vitii genus eſt, ubi aures intra ſe ipſae [16] ſonant. Atque hoc quoque fit, ne externum ſonum accipiant. Leviſſimum eſt, ubi id ex gravedine eſt: pejus, ubi ex morbo [17], capitisve longis doloribus incidit: peſſimum, ubi, magnis morbis venientibus, maximeque comitiali, provenit. Si ex gravedine eſt, purgare aurem oportet, & ſpiritum continere, donec inde humor aliquis exſpumet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfuſionem, gar-

10. *Aut oleum calidum*] Particula *aut* abeſt a Codice Mediceo I.

11. *A corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida eſt*] Lindenius leg. *ex auricula procidit, eluenda eſt aqua tepida.* Quandoquidem cauſa nulla erat, ut recte cenſet Morgagnus, cur vetus lectio non probaretur; corruptus Codex videtur Lindenium feſelliſſe. Et ſane, pro *a corpore jam recedit*, Codex Mediceus I. habet, *aut corpore jam procedit.* In reliquis tamen verbis, *eluenda auris aqua tepida eſt*, non variat ab aliis Codicibus; ut neque in verbo *protrahatur*, pro quo Lindenius habet *protrahat.* Sed id quidem, ſi in aliquo Codice invenit, facile poterat intelligere, mendum eſſe.

12. *Eaeque molles*] Ita ex Lindenio. Alii omnes leg. *aeque molles.*

13. *Conjiciendum*] Al. ex Caeſarii Editione, *injiciendum.*

14. *Laureo*] Codex Mediceus I. *latureo:* alii, *laurino.* Hi etiam paulo infra, *laurino*; ille, *laureo.*

15. *Adjectis contritis roſae foliis*] Codices multi, *contritae* pro *contritis.* Mediceus I. *adjectis contritis &c.* ſed correctum eſt, *additis & contritis.* Lindenius vocem *contritis* poſt *foliis* transfert.

16. *Intra ſe ipſae*] Plerique leg. *intra ſe ipſas*; atque ita eſt in Codice Mediceo I. Lindenius, *intra ſe ipſae*, Codicibus aliis ſuffragantibus.

17. *Morbo*] Hic quoque multi Codices Lindenio favent, qui *morbo* repoſuit. Alii leg. *morbis*, ut habet Codex Mediceus I.

gargarizationemque pertinet, eadem facienda ſunt: cibis non utendum niſi extenuantibus: in aurem dandus radiculae ſuccus cum roſa, vel cum ſucco radicis ex cucumere agreſti; vel caſtoreum cum aceto [18], & laureo oleo. Veratrum quoque ex aceto conteritur [19], deinde melle coɛto excipitur, & inde collyrium faɛtum in aurem demittitur. Si ſine his coepit, ideoque novo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, vel irino; aut laureo [20] oleo; aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum; aut myrrha & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit victus ratio: eademque facienda ſunt, quae ſupra comprehendi, cum majore quoque diligentia; & praeterea, donec is ſonus finiatur, a vino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus eſt, & inflammatio, laureum oleum conjeciſſe abunde eſt, aut id, quod ex amaris nucibus exprimitur; quibus quidam vel caſtoreum, vel myrrham miſcent.

9. Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodve animal. Si pulex intus eſt, compellendum eo lanae paululum eſt; quo [21] ipſe is ſubit [22], & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliudve animal eſt, ſpecillum lana involutum in reſinam quam glutinoſiſſimam, maximeque terebinthinam demittendum, idque in aurem conjiciendum [23], ibique vertendum eſt: utique enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retuſo paulum recurvato: ſi iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo reſina protrahi. Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clyſtere aqua vehementer intus compulſa. Tabula quoque collocatur media inhaerens, capitibus utrimque pendentibus, ſuperque eam homo deligatur in id latus verſus, cujus auris eo modo laborat, ſic, ut extra tabulam non emineat [24]: tum malleo caput tabulae, quod a pedibus eſt, feritur; atque ita concuſſa aure, id quod ineſt, excidit.

VIII.

18. *Cum aceto*] Ita ex Codice Mediceo modo allato. Antea legebatur, *ex aceto*.

19. *Ex aceto conteritur*] Hic vero idem Codex habet, *ex aceto*: quod mihi magis probatur. Alii leg. *cum aceto*: qua conſtruɛtione haud negarim Celſum interdum uſum eſſe; ſiquidem ſeɛt. 5. hujus cap. ita habet: *album veratrum cum aceto contritum*: ſed particulam *ex* frequentius adhibuiſſe animadverti. Ceterum hic locus, qui alioquin integer videri poteſt, ita legitur in allato Codice: *Veratrum quoque & id ex aceto conteritur &c.*

20. *Aut laureo*] Ita in Codice Mediceo I. In aliis, *aut ex laureo*. Vulgo legitur, *vel laureo*.

21. *Quo*] Codices multi MSS. habent *quas*; Mediceus vetuſtior, *quo*; atque ita eſt in omnibus impreſſis libris. Conſtantinus tamen mallet, *quam*.

22. *Ipſe is ſubit*] Lindenius leg. *ipſe ſi ſubit*.

23. *Conjiciendum*] *Injiciendum* quidam habent ex Caeſario.

24. *Non emineat*] Ita legit Lindenius; & ita omnino legendum eſt; quamvis libri veteres non habeant particulam *non*. Idem fere remedium a Galeno proponitur lib. 3. de compoſit. medicament. s. l. cap. 1. & ab Aëtio Tetrab. 2. Serm. 2. cap. 87.

VIII. 1. Nares vero exulceratas [25] fovere oportet vapore aquae calidae. Id & [26] ſpongia expreſſa atque admota fit, & ſubjecto vaſe oris anguſti, calida aqua repleto. Poſt id fomentum, illinenda ulcera ſunt, aut plumbi recremento, aut ceruſſa, aut argenti ſpuma; cum quodlibet horum aliquis conterit, eique, dum teritur [27], invicem vinum & oleum myrteum adjicit, donec mellis craſſitudinem fecerit [28]. Sin autem ea ulcera circa os [29] ſunt, pluresque cruſtas & odorem foedum habent; quod genus Graeci ὄζαιναν appellant; ſciri quidem debet, vix ei malo poſſe ſuccurri: nihilominus tamen haec tentari poſſunt; ut caput ad cutem tondeatur, aſſidueque vehementer perfricetur; multa [30] calida aqua perfundatur; multa eidem [31] ambulatio ſit; cibus modicus, neque acer, neque valentiſſimus. Tum in narem ipſam mel cum exiguo modo reſinae terebinthinae conjiciatur (quod ſpecillo quoque involuto lana fit) attrahaturque ſpiritu is ſuccus, donec in ore guſtus ejus ſentiatur: ſub his enim cruſtae reſolvuntur, quae tum per ſternutamenta elidi debent. Puris ulceribus vapor aquae calidae ſubjiciendus eſt: deinde adhibendum [32] aut lycium ex vino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut menthae, aut marrubii ſuccus; aut atramentum ſutorium, quod candefactum, deinde contritum ſit; aut interior ſcillae pars contrita; ſic, ut horum cuilibet mel adjiciatur: cujus in ceteris admodum exigua pars eſſe debet; in atramento ſutorio tanta, ut ea miſtura liquida ſit [33]; cum ſcilla utique pars major. Involvendumque lana ſpecillum eſt, & in eo medi-

25. *Nares vero exulceratas*] Alii leg. *Nares vero intus exulceratas.* Particula *intus* abeſt a Codice Mediceo I. & ab Editionibus Gryphii, Conſtantini, & Lindenii: poteſtque facile intelligi. Manifeſtum eſt enim, loqui Celſum de iis ulceribus, quae in parte narium interiore naſcuntur. Nam quae in exteriore parte fiunt, nihil differunt ab illis, quae in aliis exterioribus partibus oriuntur: ideoque non ad nares proprie, ſed ad cutem pertinent univerſam.

26. *Id &*] Cum antea legeretur, *id eſt*, ut habent Codices Medicei; infra vero, *admota; ſit;* Lindenius repoſuit, *Id & .... admota ſit:* nec aliter legendum videtur.

27. *Eique, dum teritur*] Lindenius leg. *ei, dum teritur*; deinde, *adjiciat.* Verba autem, quae antecedunt, ita diſtinguit: *ſpuma, cum quodlibet horum aliquis conterit.*

28 *Fecerit*] In aliquibus Codicibus legitur, *faciat*; quod & Conſtantinus notavit.

29. *Circa os*] Lib. 8. cap. 1. *a ſuperciliis, angulisque oculorum oſſe inchoantur* (nares) *ad tertiam fere partem.* Eam partem hic ſignificat; ut lib. 7. cap. 11. de hoc ulcere iterum ſcribens; *enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe conjiciendum, donec ſurſum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os &c. Vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os &c.* Qui *os*, non de oſſe, ſed de ore acceperunt, mendum ſubeſſe ſuſpicantes, repoſuerunt, *circa nares*; quod omnes fere MSS. Codices habent. Non deeſſe etiam, qui habeant, *intra nares*, ex Conſtantini adnotationibus apparet. In Mediceo I. omnium longe optimo legitur, *circa os*, ut edidit Lindenius.

30. *Multa*] Linden. *multaque.*

31. *Multa eidem*] Ita Lindenius & Codices MSS. Alii leg. *multa ei*; & poſtea, *deambulatio.*

32. *Deinde adhibendum*] In Codice Mediceo I. deſunt hae duae voces.

33. *Sit*] Ita in Editione Lindenii & multis MSS. Codicibus. Alii leg. *fiat*, ut eſt in Cod. Mediceo I.

medicamento tingendum 34, eoque ulcera implenda ſunt: rurſusque linamentum involutum & oblongum eodem medicamento illinendum, demittendumque in narem, & ab inferiore parte leniter deligandum. Idque per hiemem & vere bis die; per aeſtatem & autumnum, ter fieri debet.

2. Interdum vero in naribus etiam carunculae 35 quaedam ſimiles muliebribus mammis naſcuntur, eaeque imis partibus, quae carnoſisſimae 36 ſunt, inhaerent. Has curare oportet medicamentis adurentibus, ſub quibus ex toto conſumuntur. Polypus 37 vero eſt caruncula, modo alba, modo ſubrubra, quae narium oſſibus inhaeret; ac modo ad labra tendens 38 narem implet, modo retro per id foramen, quo ſpiritus a naribus ad fauces deſcendit, adeo increscit, ut poſt uvam conſpici posſit; ſtrangulatque hominem, maxime Auſtro aut Euro flante: fereque mollis eſt, raro dura; eaque magis ſpiritum impedit, & nares dilatat; quae fere 39 καρκινώδης eſt; itaque attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur; interdum tamen inarescit, ſi addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt, quae habet minii Sinopici, chalcitidis, calcis, ſandarachae, ſingulorum p. ✕. I. atramenti ſutorii p. ✕. II.

IX. In dentium autem dolore, qui ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, vinum ex toto circumcidendum eſt: cibo quoque primo abſtinendum, deinde eo modico mollique utendum, ne mandentis dentes irritet: tum extrinſecus admovendus per ſpongiam vapor aquae calidae, imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, lanaque id comprehendendum, caputque velandum eſt. Quod ſi gravior dolor eſt 40, utiliter & alvus ducitur, & calida cataplasmata ſuper maxillam.

34. *In eo medicamento tingendum*] Editio Caeſarii an. 1528. *medicamen;* Editio ejusdem Caeſarii an. 1538. quam Lindenius eſt ſecutus, *medicamentum.* Perperam: nam ſpecillum lana involutum in medicamento tingitur. Sic cap. 15. *linamentum in roſa tingere;* & cap. 18. ſect. 7. *eodem medicamento tinctum linamentum ſuperdandum eſt;* & lib. 5. cap. 26. ſect. 9. *tincta in melle linamenta.*

35. *In naribus etiam carunculae*] Sic repoſui ex MSS. In vulgatis legitur: *etiam in naribus carunculae* Lindenius tollit *etiam.*

36. *Carnoſiſſimae*] Lindenius leg. *cartilaginoſae*, ſecutus, opinor, MS. Codicem a Conſtantino allatum. Ego Codices Mediceos ſequor, & veteres Editiones; in quibus omnibus habetur, *carnoſiſſimae.* Explicationis autem loco affero ipſius Celſi verba ex lib. 8. cap. I. *primum a ſuperciliis angulisque oculorum, oſſe inchoantur* (nares) *ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem verſae, quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur.*

37. *Polypus*] Lindenius habet, Πολύπυς, Graecis litteris. Sed haec vox Latinitate donata fuerat ante Celſi aetatem a Catone R.R. cap. 157.

38. *Tendens*] Al. *pendens.*

39. *Quae fere*] Lindenius leg. *fereque*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

40. *Dolor eſt*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii. In aliis Codicibus *his dolor eſt.* In Editionibus antiquis *is dolor eſt.*

lam 41 injiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, ſaepiusque mutatur. Cujus rei cauſa & quinquefolii radix in vino miſto coquitur; & hyoſcyami radix vel in poſca, vel in vino miſto coquitur 42, ſic, ut paulum his ſalis adjiciatur; & papaveris non nimium aridi cortiçes, & mandragorae radix, eodem modo. Sed in his tribus utique vitandum eſt, ne, quod hauſtum erit, devoretur. Ex populo quoque alba cortex radicis in hunc uſum in vino miſto recte coquitur; & in aceto 43 cornu cervini ramentum 44; & nepeta cum teda pingui 45, ac ficu item pingui 46 vel in mulſo, vel in aceto & melle, ex quibus cum ficus decocta 47 eſt, is humor percolatur. Specillum quoque lana involutum in calidum oleum demittitur, eoque ipſe 48 dens fovetur. Quin etiam quaedam quaſi cataplasmata in dentem ipſum illinuntur 49: ad quem uſum 50 ex malo Punico acido atque arido malicorii pars interior cum pari portione & gallae & pinei corticis conteritur, miſceturque his minium; eaque contrita aqua pluviatili coguntur 51: aut panacis, papaveris lacrimae, peucedani, uvae taminiae ſine ſeminibus pares portiones conteruntur: aut galbani partes tres, papaveris lacrimae pars quarta. Quidquid dentibus admotum eſt, nihilominus ſupra maxillam ceratum, quale ſupra poſui, eſſe debet, lana obtectum. Quidam etiam myrrhae, cardamomi, ſingulorum p. ✕. I. croci, pyrethri, ficorum partes 52, ſin-

41. *Super maxillam*] Ita habent omnes fere MSS. Codices & Lindenii Editio. Alii leg. *ſuper maxillas;* ut eſt in Codice Mediceo I. qui deinde, pro *injiciuntur*, habet *inponuntur.* Infra vero, ubi in omnibus editis libris legitur *ſupra maxillam*, non ſolum Mediceus I ſed alii quoque MSS. Codices habent *ſupra maxillas.*

42. *Vel in vino miſto coquitur*] Duo verba, *miſto coquitur*, quae in Mediceo I. utique habentur, abſunt a quibusdam MSS. Primum tamen fortaſſe retinendum eſt; alterum prorſus redundat.

43. *Et in aceto*] Lindenius leg. *aut in aceto.*

44. *Cornu cervini ramentum*] Ita legitur & in Mediceo I. & in alio Conſtantini Codice, & in Editione Lindenii, & in margine Caeſarianae: ſed in Mediceo *cornus*, non *cornu.* Alii Codices & Editiones habent, *cornu cervinum raſum.*

45. *Cum teda pingui*] Lindenius leg. *cum teda ac ficu pingui.* Archigenes apud Galenum de compoſit. medicament. ſecund. loc. cap. 5. & Marcellus Empiricus cap. 12. tedam pinguem per ſe ex aceto coquunt: Aëtius vero Tetrab. 2. Serm. 4. cap. 28. ficum tedae adjicit, & coquit in vino.

46. *Ac ficu item pingui*] Ita in Codice Mediceo I. & in margine Editionis Conſtantinianae. In eodem Mediceo Codice manu Palavicini ſcriptum eſt, *ac ficus item pinguis:* atque ita omnes antiquae Editiones habent. Caeſarius margini adſcripſit, *cum ficu item pingui.* Lindenius leg. *item ficus pinguis.* Quidam manuſcripti Codices ita habent, *ac ficus pingui:* alii, *ac ficus pinguis.*

47. *Decocta*] Lindenius leg. *diſcocta.* Ita ſane habent Codices plerique MSS. Mediceus tamen vetuſtior *decocta*, ut alii vulgo legunt.

48. *Ipſe*] Al. *ipſo.*

49. *In dentem ipſum illinuntur*] Conſtructio verbi *illinere* cum quarto caſu & praepoſitione *in* non eſt Celſo inuſitata: ſiquidem 6. quoque hujus libri capite, ſectione 1. ita habetur: *idque in linteolum illinere.* Lindenius leg. *induntur.* Sed MSS. mei omnes habent *inlinuntur*, vel *inliniuntur.*

50. *Ad quem uſum*] Codex Mediceus I. habet, *ut quem uſum*; reliqui ſex, *ad quem uſum.* Ita cap. 19. hujus lib. *Quidam ad eumdem uſum decoquere ſimul malunt* &c. Pro *ad*, in Cod. Mediceo IV. alia manu repoſitum eſt *in:* atque ita in omnibus libris editis legitur.

51. *Coguntur*] Al. *coquuntur.* Lindenius recte *coguntur*; ut habet Cod. Mediceus I.

52. *Ficorum partes*] Infra quoque legitur *ficorum.*

ſingulorum p. ✕. IV. ſinapis p. ✕. VIII. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis ejus, qua dens dolet; ſi is ſuperior eſt, a ſcapulis; ſi inferior, a pectore: idque dolorem levat; &, cum levavit, protinus ſubmovendum eſt. Si vero exeſus eſt dens, feſtinare ad eximendum eum, niſi res coëgit, non eſt neceſſe: ſed tum 53 omnibus fomentis, quae ſupra poſita ſunt, adjiciendae quaedam valentiores compoſitiones ſunt, quae dolorem levant; qualis fere eſt. Habet autem 54 papaveris lacrimae p. ✕. I. piperis p. ✕. II. ſoreos p. ✕. X. quae contrita galbano excipiuntur, idque circumdatur. Aut Menemachi, maxime ad maxillares dentes; in qua ſunt croci p. ✕. I. 55 cardamomi, thuris fuliginis, ficorum partes, pyrethri, ſingulorum p. ✕. IV. ſinapis p. ✕. VIII. Quidam autem miſcent 56 pyrethri, piperis, elaterii, ſingulorum p. ✕. I. aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, uvae taminiae, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum p. ✕. II. Quod ſi dolor eximi eum cogit, & piperis 57 ſemen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederae conjecta in ejus foramen, dentem findit, isque per teſtas 58 excidet: & plani piſcis 59, quam paſtinacam noſtri, τρυ-

rum partes: ſed corruptus eſt uterque locus, ut alii ante nos animadverterunt. Quod ad vocem *ficorum* attinet, quamquam Celſus genitivum ſingularem *ficus*, vel *fici* adhibere ſoleat; nihil tamen obſtat, niſi fortaſſe aurium faſtidium, quominus hic genitivo plurali uti potuerit. At vox *partes* prorſus aliena eſt, ut mihi quidem videtur. Fortaſſe orta eſt ex prava interpretatione proximae notae, ƥ. Praeter exemplum erroris hujus in adnotat 99. lib. 5. cap. 18. ſect. 2. propoſitum, multa alia MSS. Codices ſuppeditant: inter quae illud luculentiſſimum, quod paulo infra occurrit: *Quidam autem miſcent pyrethri, piperis, elateris, ſingulorum partes p. ƥ. I*, vel, ut alii Codices habent, *p. ✕. I.* Caeſarius legendum putat, *ficorum pinguium*, vel *parvarum:* alii, *fermenti putris:* Conſtantinus, *caprificorum pulveris.* Idem Conſtantinus adnotavit, in Codice quodam ſcriptum eſſe, *ficorum, piperis:* quod Lindenio placuit.

53. *Sed tum*] Vulgo ante Lindenium legebatur, *ſed cum*: nec aliter eſt in MSS. Sed quis mendum non videat?

54. *Qualis fere eſt. Habet autem* &c.] Locus hic in omnibus antiquis libris corruptus eſt; ſed aliter in aliis. Ita legitur in plerisque; & quidem, ut ego opinor, proxime ad verum. Fortaſſe enim a Celſo ſcriptum fuit *Herae*, cujus alia compoſitio deſcribitur in lib. 5. cap. 22. ſect. 3. Codex Mediceus I. habet, *qualis haeae ſ. habent autem.* Nam qui *Herae* auctoris nomen eſſe haud intellexerunt, alii in *eae*, vel *hae* mutarunt; (quibus illud quoque neceſſe fuit, *ſunt*, *habent* reponere pro *eſt*, *habet*) alii vero in *fere.* Quamquam tres voces *qualis haeae ſunt* in Medic. I. ſunt expunctae. Jam ſi legatur, *qualis Herae eſt. Habet autem*; ea quoque, quae ſequuntur, *Aut Menemachi* &c. recte cohaerebunt. Expoſita divinatione noſtra, aliorum conjecturae exponendae ſunt, ut eam quisque ſequi poſſit, quam maxime probabit. Conſtantinus igitur, pro *quales hae ſunt. Habet autem*, quod in antiquis Editionibus legitur, Codicem MS. ut videtur, nactus iis ſimilem, quos ego ſecutus ſum, ita reponendum exiſtimabat: *qualis fere eſt, quae habet* &c. Lindenius vero ita edidit: *quales hae ſunt, quae habent* &c. Veteris autem lectionis, *quales hae ſunt*, Palavicinus eſt auctor.

55. *Croci p. ✕. I.*] Codex Mediceus I. *croci p. ƥ.* ═. Sed ea croci portio, pro ceterarum rerum portione, videtur nimis parva.

56. *Miſcent*] Ita ex Codice Mediceo I. & Editione Lindeniana. Alii leg. *immiſcent.*

57. *Et piperis*] Lindenius omittit particulam *&*.

58. *Per teſtas*] Cum ita ex veteri Codice legendum, Conſtantinus adnotaverit; itaque jam ſit a Lindenio editum; reliquum eſt, ut explicem, unde ortum ſit, *forte ſtans*, quod in antiquis Editionibus habetur. In Codice Mediceo I. ˙cum˙ ſcri-

τρυγῶνα Graeci vocant, aculeus torretur, deinde conteritur, resinaque excipitur, quae denti circumdata hunc solvit: & alumen scissile in id foramen [60] conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum lanula demitti commodius est [61], quia sic, dente servato, dolorem levat [62]. Haec a medicis [63] accepta sunt. Sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet [64], herbam mentastrum cum suis radicibus evelli [65] debere, & in pelvem mitti, supraque aquam infundi, collocarique juxta sedentem hominem undique veste contectum; tum in pelvem candentes silices demitti, sic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore vaporem excipere, ut supra dictum est, undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit; idque saepe longiorem, semper annuam [66] valetudinem bonam praestat [67].

X. Si vero tonsillae sine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput velandum est; extrinsecus is [68] locus vapore calido fovendus; multa ambulatione utendum; caput in lecto sublime habendum; gargarizandumque reprimentibus [69]. Radix quoque ea, quam dulcem appel-

scriptum esset *fortestas*, supra ultimas ejus vocis litteras posita fuit *n*, ut legeretur *forte stans*; atque ita in Codice *IV.* margini est adscriptum. Is & Medicei ceteri habent *per testas*, vel *textas*. Deinde, pro *excidet*, *IV. V. VII. exciditur*. Legendum videtur *excidit*.

59. *Et plani piscis* &c.] Lindenius leg. *Plani quoque piscis* (*quam nos pastinacam, Graeci τρυγῶνα vocant*) *aculeus* &c. & infra, *solvit. Alumen quoque scissile* &c.

60. *In id foramen*] Lindenius tollit *id*. In Cod. Mediceo I. legitur, *& id foramen.*

61. *Conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum lanula demitti commodius est*] Ita in Codicibus MSS. & Editionibus antiquioribus: nisi quod Editiones & Codex Mediceus I. habent, *involutum in lanula;* Codices alii, quos ego secutus sum, rectius, *involutum lanula.* In Editione an. 1538. desunt voces multae: ita enim legitur: *contectum demitti commodius est.* Editio ista & Gryphium, & Pantinum, & Constantinum, & Rousseum in errorem impulit; qui omnes locum hunc eodem modo mendose scripserunt. Constantinus tamen margini adscripsit, *conjectum: sed id tum in canna involutum demitti commodius est.* Rousseus autem, *conjectum; sed id tum canna involutum demitti commodius est.*

62. *Dente servato, dolorem levat*] Lindenius leg. *& dentem servat, & dolorem levat.*

63. *A Medicis*] In Codice Mediceo I. omissa praepositione legitur *medicis.*

64. *Dolet*] Lindenius leg. *doluerit.*

65. *Evelli*] Al. *velli.*

66. *Idque saepe longiorem, semper annuam* &c.] Adverbium *semper*, quod habent MSS. Codices, Editoribus difficultatem peperit, quia plus huic remedio tribui videbatur, quam omnino ab eodem, aut ab ullo alio sperari possit. Itaque locum hunc omnes ad Lindenium usque ita ediderunt: *idque saepe longiorem, saepe annuam* &c. Lindenius vero: *idque longiorem, saepe annuam* &c. Scilicet non animadverterunt, Celsum similiter scripsisse lib. 4. cap. 4. sect. 1. *Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari.* Apud Columellam quoque locus est, qui hunc mire confirmat. Ita enim ille habet lib. 7. cap. 4. *hoc modo curatum pecus anno scabrum fieri non posse Celsus affirmat.*

67. *Valetudinem bonam praestat*] Ita in Codice Mediceo I. & omnibus editis libris. Alii MSS. Codices habent, *valetudinem repraesentat.*

68. *Intumuerunt, caput velandum est; extrinsecus is* &c.] Alii verba sic dividunt: *intumuerunt, caput velandum est extrinsecus, is* &c. sed perperam. Lindenius leg. *intumescunt, caput quoque velandum est, & extrinsecus is* &c.

69. *Gargarizandumque reprimentibus*] Ita in Cod. Mediceo I. Lindenius addit *medicamentis*, quam ego

appellant, contusa & in passo mulsove decocta, idem praestat. Leniterque 70 quibusdam medicamentis eas illini non alienum est; quae hoc modo fiunt. Ex malo Punico dulci succus exprimitur, & ejus sextarius in leni igne coquitur 71, donec ei mellis crassitudo sit; tum croci, myrrhae, aluminis scissilis, singulorum p. ✕. II. per se conteruntur, paulatimque his adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis unus; deinde priori succo ista miscentur, & rursus leniter incoquuntur: aut ejusdem succi sextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita haec adjiciuntur; nardi p. ✕. —. 72 omphacii p. ✕. I. cinnamomi, myrrhae, casiae, singulorum p. ✕. I. 73 Eadem autem haec & auribus & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus in hac quoque valetudine lenis esse debet, ne exasperet. Quod si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum; cibo abstinendum, neque assumendum quidquam praeter aquam calidam est; alvus quoque ducenda est, gargarizandum 74 ex fico & mulso; illinendum mel cum omphacio; extrinsecus admovendus 75, sed aliquanto diutius, vapor calidus 76, donec ea suppurent, & per se aperiantur. Si pure substante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt: deinde ex mulso calido gargarizandum 77. At si modicus quidem tumor, sed exulceratio est, furfurum cremori ad gargarizandum 78 paulum mellis adjiciendum est, illinendaque ulcera hoc medicamento: passi quam dulcissimi tres heminae ad unam

ego vocem in veteribus libris non video. Alii leg. *gargarizandumque est ex reprimentibus*. Verbum *gargarizare* Celsus cum sexto casu construit, modo addita praepositione *ex*, modo dempta. Paulo infra, *gargarizandum ex fico & mulso*: deinde, *furfurum cremore, vel lacte gargarizandum*.

70. *Leniterque*] In margine Editionis Constantinianae *Lenibusque*.

71. *In leni igne coquitur*] Ita in vetustis libris, tum MSS. tum impressis. Constantinus praepositionem *in* tollendam censet: quo sane modo apud Plinium lib. 21. cap. 19. habetur, *lenique igni succus coquitur*; apud Varronem lib. 1. R. R. cap. 64. *decoquunt in ahenis levi* (al. *leni*) *igni*; apud Catonem R. R. cap. 95. *postea igni leni coquito*. Lindenius leg. *ad lenem ignem decoquitur*.

72. *P. ✕. —*] In Editione Aldina, *p. ✕. V.* In aliis, *p. ✕.* ut habent Codices Medicei III. & VI. Ego sic reposui ex Codicibus ceteris.

73. *Singulorum p. ✕. I.*] Cod. Mediceus I. *sing. p p. —*.

74. *Gargarizandum*] Lindenius, *gargarizandumque*; & postea, *illinendumque*.

75. *Extrinsecus admovendus*] Alii leg. *intrinsecus*; nec aliter habent Codices Medicei. Ego Lindenium sequor, qui reposuit *extrinsecus*. Nam etiam sub capitis initium legitur, *extrinsecus is locus vapore calido fovendus*; quo spectant verba proxima, *sed aliquanto diutius*.

76. *Vapor calidus*] Ita Codex Mediceus I. & Lindenii Editio. Alii leg. *vapor aquae calidae*.

77. *Ex mulso calido gargarizandum*] Olim, cum legeretur, *ex mulso calido gargarizandum ex fico*, Constantinus praepositionem *ex*, quae est ante *mulso*, ejiciendam existimavit. Lindenius & hanc sustulit, & duas voces, *ex fico*; quas quidem Codex Mediceus I. non habet. Particula *ex*, & in hoc, & in ceteris est Codicibus.

78. *Ad gargarizandum*] Hic quoque in multis MSS. additur, *ex fico*, quod in impressis libris recte omittitur, nec habetur in Cod Mediceo I. Supra, pro *sed exulceratio*, ut Lindenius edidit, Codices MSS. & Editiones antiquae habent, *& exulceratio*.

unam coquuntur; tum adjicitur thuris p. ✕. I. croci, myrrhae, ſingulorum p. ✕. ⊤. [79] leniterque omnia rurſus fervescunt [80]. Vbi pura [81] ulcera ſunt, eodem furfurum cremore, vel lacte gargarizandum eſt. Atque hic quoque cibis lenibus opus eſt; quibus adjici dulce vinum poteſt.

XI. Vlcera autem oris, ſi cum inflammatione ſunt, & parum pura ac rubicunda ſunt, optime iis medicamentis curantur, quae ſupra poſita ex malis Punicis fiunt: continendusque ſaepe ore reprimens cremor eſt, cui paulum mellis ſit adjectum. Vtendum [82] ambulationibus, & non acri cibo. Simul atque vero [83] pura ulcera eſſe coeperunt, lenis humor, interdum etiam quam optima aqua ore continenda eſt: prodeſtque aſſumptum purum vinum [84], pleniorque cibus, dum acribus vacet [85]: inſpergique ulcera debent alumine ſciſſili, cui dimidio plus gallae immaturae ſit adjectum. Si jam cruſtas habent, quales in aduſtis eſſe conſuerunt, adhibendae ſunt eae compoſitiones [86], quas Graeci ἀνθηρὰς nominant. Junci [87] quadrati, myrrhae, ſandarachae, aluminis, pares portiones [88]: aut croci, myrrhae, ſingulorum p. ✕. II. iridis [89], aluminis ſciſſilis, ſandarachae, ſingulorum p. ✕. IV. junci quadrati p. ✕. VIII. aut gallae, myrrhae, ſingulorum p. ✕. I. aluminis ſciſſilis [90] p. ✕. II. roſae foliorum p. ✕. IV. Quidam autem croci p. ✕. ⊤. [91] aluminis ſciſſilis, myrrhae, ſingulorum p. ✕. I. ſandarachae p. ✕. II. junci quadrati p. ✕. IV.

79. *P. ✕. ⊤.*] Haec nota ⊤. quam repoſui ex Codice Mediceo I. idem videtur ſignificare atque illa =. quae tam ſaepe occurrit in eodem Codice; id eſt, ſextantem. Sic triens, cujus haec fere nota eſt = =. per hanc ⸫. ſcribitur in veteri Catonis Codice R. R. cap. 139. ut a Victorio eſt adnotatum.

80. *Leniterque omnia rurſus fervescunt*] In Cod. Mediceo I. & in margine Edit. Conſtant. *leviterque &c.* Lindenius leg. *iterumque omnia fervescunt.*

81. *Vbi pura*] Aliqui leg. *Vbi plurima*; ſed perperam.

82. *Adjectum. Vtendum &c.*] Lindenius leg. *adjectum: utendumque &c.*

83. *Simul atque vero*] Idem Lindenius, *Cum vero.*

84. *Purum vinum*] In Codice Mediceo I. & in aliis multis, *pirum mitium.* Palavicinus correxit, *purum vinum:* & ita eſt in Cod. Vaticano VI. & in Editionibus omnibus, praeter Aldinam, in qua, *pyrum mitium.* Aliqui Codices habent, *purum mitium.*

85. *Dum acribus vacet*] Cod. Mediceus I. *cum acri vacet.*

86. *Eae compoſitiones*] Lindenius omittit *eae.*

87. *Junci*] Idem Lindenius leg. *Habent haec junci.*

88. *Sandarachae, aluminis, pares portiones*] Alii leg. *ſandarachae, ſingulorum p. ✕. IIII. aluminis pares portiones.* Deceptus librarius eſt ab illis vocibus, *ſandarachae, ſingulorum p. ✕. IIII.* quae infra ſunt. In Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii non eſt, *ſingulorum p. X. IIII.*

89. *Myrrhae, ſingulorum p. ✕. II. iridis*] Ita communiter legitur, & ita legendum eſt ex fide Cod. Medicei vetuſtioris. Alii Codices habent, *murrae, junci quadrati p. ✕. VIII. iridis.* Scilicet hic quoque voces illae, *junci quadrati p. ✕. VIII.* quae infra poſitae ſunt, librarios aliquos deceperunt.

90. *P. ✕. I. aluminis ſciſſilis*] Totum hoc deeſt in Codice Mediceo I. in quo proximae notae, *p. ✕. II.* additae ſunt poſt ſuperiorem vocem, *ſingulorum*: Palavicinus vero haec adſcripſit, *aluminis ſciſſilis p. ✕. II.* Hinc vulgaris lectio, ſingulorum p. ✕. *II. aluminis ſciſſilis p. ✕. II.* Ego ſecutus ſum Codices ceteros Mediceos.

91. *Croci p. ✕. ⊤.*] In libris vulgatis legitur, *croci p. ✕.* in multis MSS. *croci p. ✕. I.* in Mediceo I. quem ſequor, *croci p. ✕. ⊤.*

IV. miscent. Priora arida inſperguntur; hoc cum melle illinitur; neque ulceribus tantum, ſed etiam tonſillis.

Verum ea longe periculoſiſſima ſunt ulcera, quas ἄφθας Graeci appellant; ſed in pueris: hos enim ſaepe conſumunt. In viris & mulieribus idem periculum non eſt. Haec ulcera a gingivis incipiunt: deinde palatum, totumque os occupant: tum ad uvam faucesque deſcendunt; quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer convalescat. Ac miſerius etiam eſt, ſi lactens [92] adhuc infans eſt; quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed in primis nutrix cogenda eſt exerceri & ambulationibus [93], & iis operibus, quae ſuperiores partes movent: mittenda in balneum, jubendaque ibi calida aqua mammas perſundere: tum alenda cibis lenibus, & iis qui non facile corrumpuntur; potione, ſi febricitat puer, aquae; ſi ſine febre eſt, vini diluti: ac ſi alvus nutrici ſubſtitit, ducenda eſt. Si pituita in os ejus coit, vomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle, cui rhus, quem Syriacum vocant, aut amarae nuces adjectae ſunt: vel miſtis inter ſe roſae foliis aridis [94], pineis nucleis [95], menthae coliculo, melle [96]: vel eo medicamento, quod ex moris fit; quorum ſuccus eodem modo, quo Punici mali, ad mellis craſſitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, mel [97] miscetur. Neque quidquam dandum, a quo [98] humor evocari poſſit. Si vero jam firmior puer eſt, gargarizare debet iis fere, quae ſupra comprehenſa ſunt. Ac, ſi lenia [99] medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ſunt ea, quae adurendo cruſtas ulceribus inducant, quale eſt [1] ſciſſile alumen, vel chalcitis, vel atramentum ſutorium. Prodeſt etiam fames & abſtinentia, quan-

92. *Lactens*] Olim legebatur, *lactans*; & ita eſt in Mediceo I. & MSS. aliis. *Lactens*, ut nunc legitur, primus repoſuit Ruellius.

93. *Et ambulationibus*] Particulam *&* omnes vulgo omittunt: infra vero alii legunt, *hisque operibus*, ut eſt in Codicibus aliis; Lindenius, *& his operibus*, ut in Mediceo I. Sed & Codex hic, & alii omnes habent *&* ante *ambulationibus*.

94. *Aridis*] Haec vox deeſt in Cod. Mediceo I.

95. *Pineis nucleis*] Lindenius leg. *nucleis pini*.

96. *Menthae coliculo, melle*] Veterem lectionem reſtitui, ut habent etiam MSS. Codices; niſi quod in Medic. I. pro *menthae*, eſt *menta*. Lindenius ſic mutaverat: *mentha, collectis cum melle*: quod ſi certum eſſet, illum loquendi modum confirmaret, *infuſo* (aceto) *aeruginem colligere*, a Criticis exploſum. Vide adnot. 44. lib. 5. cap. 28. ſect. 12.

97. *Mel*] Lindenius, *& mel*.

98. *A quo*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. In Codice Mediceo I. *a quod*. Alii leg. *ad quod*.

99. *Ac, ſi lenia*] Lindenius leg. *leniora*; & ita eſt in multis Codicibus; in aliis, *leviora*; in Mediceo I. & in Editionibus antiquis, *lenia*. Pro *Ac*, quod habent Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio, alii leg. *At*.

1. *Quale eſt*] Lindenius leg. *Valens quoque eſt*; quod minus probandum. Nam ſciſſile alumen, chalcitis, atramentum ſutorium habentur & ipſa inter ea, quae adurendo cruſtas ulceribus inducunt.

quanta maxima imperari poteſt. Cibus eſſe debet lenis: ad purganda tamen ulcera, interdum caſeus ex melle recte datur.

XII. Linguae [2] quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quae prima parte ſuperioris capitis expoſita ſunt. Sed quae in latere ejus naſcuntur, diutiſſime durant. Videndumque eſt, num contra dens aliquis acutior ſit, qui ſanescere ſaepe ulcus eo loco non ſinit; ideoque limandus [3] eſt.

XIII. Solent etiam interdum juxta dentes in gingivis tubercula quaedam oriri dolentia: παρȣλίδας [4] Graeci appellant. Haec initio leniter ſale contrito perfricare oportet; aut inter ſe miſtis ſale foſſili combuſto, cupreſſo [5], nepeta; deinde eluere os cremore lenticulae, & inter haec [6] hiare, donec pituitae ſatis profluat. In majore vero inflammatione iisdem medicamentis utendum eſt, quae ad ulcera oris ſupra poſita ſunt: & mollis linamenti paulum involvendum aliqua compoſitione ex iis, quas ἀνθηρὰς vocari dixi; demittendumque id inter dentem & gingivam. Quod ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admovendus erit ſpongia [7] vapor calidus, imponendumque ceratum. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo vapore utendum erit; & continendum ore calidum mulſum, in quo ficus decocta ſit: idque [8] ſubcrudum incidendum, ne, ſi diutius ibi pus permanſerit, os laedat. Quod ſi major is tumor eſt, commodius totus exciditur, ſic, ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exempto, ſi levis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecus fovere eodem vapore; ſi major eſt, lenticulae cremore uti, iisdemque medicamentis, quibus cetera ulcera oris curantur.

2. *Linguae*] Aldina Editio, & multi MSS. habent *Gingivae*; ſed perperam. Mediceus I. *Linguae*, ut alii legunt.

3. *Limandus*] In Codicibus Mediceis eſt, *levandus*, id eſt, laevigandus. In primo tamen veteri manu correctum eſt, *limandus*; quam lectionem omnes vulgo ſecuti ſunt. Lib. 8. cap. 10. *ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id, ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, ante acumen ejus, ſi longius eſt, praecidendum; ſi brevius, limandum; & utrumque ſcalpro levandum.*

4. Παρȣλίδας] Quidam legerunt, *parotidas*, ut eſt in Codice Mediceo I. Alii cum Egnatio παροδοντίδας: quam lectionem Ronſſeus, & Severinus de noviſſ. obſervat. abſceſſ. cap. 16. tueri conati ſunt contra Manardum, Pantinum, & Conſtantinum, qui παρȣλίδας reponendum contenderant. Sed novum illud vocabulum, ex corrupta lectione, *parotidas*, formatum ab aliquo videtur ex ingenio; nec ullo, quod ſciam, MSS. Codicum teſtimonio comprobatur. Ego in multis inveni *parulidas*. Quin etiam Mediceus I. qui hoc loco cauſam attulit variandi, infra habet, non *parotis*; nec *parodontis*, ſed *parvulis*. Probandus igitur Lindenius, qui παρȣλίδας Graecis litteris repoſuit. Sic autem legendum ante alios Caeſarius divinando conjecerat.

5. *Sale foſſili combuſto, cupreſſo*] Haec verba plerique ita dividunt: *ſale foſſili, combuſto cupreſſo*; ſed perperam.

6. *Et Inter haec*] In Cod. Mediceo I. omittitur &.

7. *Spongia*] Ita ex MSS. Antea legebatur, *ſpongiae*, ut Palavicinus correxit in Mediceo I.

8. *Idque*] Olim legebatur, *Itemque*. Lindenius habet, *Idemque*. Ego repoſui *idque* ex Cod. Mediceo I.

tur. Alia quoque ulcera in gingivis plerumque oriuntur; quibus eadem, quae in reliquo ore, ſuccurrunt: maxime tamen mandere liguſtrum oportet, ſuccumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingivae ulcere, ſive παρυλὶς fuit [9], ſive non fuit, diutius pus feratur: quod aut corrupto dente [10], aut fracto, vel aliter vitiato oſſe, maximeque id per fiſtulam evenire [11] conſuevit. Vbi incidit, locus aperiendus; dens eximendus; teſta oſſis, ſi qua abſceſſit, recipienda [12] eſt; ſi quid vitioſi eſt, radendum. Poſt quae, quid fieri debeat, ſupra in aliorum ulcerum curatione comprehenſum eſt. Si vero a dentibus gingivae recedunt, eaedem antherae ſuccurrunt. Vtile eſt etiam pira aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque praeſtare non acre acetum in ore retentum poteſt.

XIV. Vvae vehemens inflammatio terrere quoque debet. Itaque in hac & abſtinentia [13] neceſſaria eſt; & ſanguis recte mittitur; &, ſi id aliqua res prohibet, alvus utiliter ducitur: caputque ſuper haec velandum, & ſublimius habendum eſt: tum aqua gargarizandum, in qua ſimul rubus & lenticula decocta ſit. Illinenda autem [14] ipſa uva vel omphacio, vel galla, vel alumine ſciſſili, ſic, ut cuilibet eorum mel adjiciatur. Eſt etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur. Conſtat ex his; alumine ſciſſili, ſquama aeris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy: quae per ſe contrita, miſtaque, rurſus,

9. Παρυλὶς *fuit*] Alii leg. *parotides fuit*, ut eſt in Codice Mediceo I. ex emendatione Palavicini. Nam Codex habet *parvulis fuit*. Quidam, Aldinam Editionem ſecuti, παροδόντις *fuit*; Caeſarius, *parodontides ſint*, & deinde, *ſive non ſint*; aliqui, ut habetur in Editione ejusdem Caeſarii an. 1538. *parotides ſint*, *ſive non ſint*. Omnino legendum, παρυλὶς (vel *parulis*) *fuit &c.* quemadmodum Lindenius edidit. In Codice Mediceo II. & in VII. eſt, *parulides fuit*; in III. V. & VI. *parulides fiunt*.

10. *Quod aut corrupto dente &c.*] Antiquam lectionem Lindenius ita mutavit, Conſtantini conjecturam fere ſecutus: *dente aut* (Conſtant. *aut dente*) *corrupto*, *aut fracto*, *vel aliter vitiato oſſe: maximeque id ..... Quod ubi incidit.* Ego pronomen *id* tollendum; ad reliqua verba quod attinet, veteribus Codicibus ſtandum puto.

11. *Evenire*] Ita ex Lindenio, qui & lib. 7. cap. 6. ita legit: *Haec evenire in qualibet parte corporis poſſunt.* Veteres Codices utrobique habent, *venire;* quod nonnulli idem ſignificare exiſtimant. Vix tamen aliquid certi ſtatui poteſt; quia MSS. Codices in hoc verbo frequenter variant. Nam & lib. 2. cap. 2. *qui in plurimis evenit &c.* Cod. Mediceus I. habet *venit*, & lib. 7. cap. 27. *Solet vero ſub ejusmodi victu evenire &c.* Codices multi, *venire.*

12. *Si qua abſceſſit*, *recipienda*] Eodem fere modo loquitur l. 7. cap. 12. ſect. 1. de oſſe gingivarum fracto: *ſpecillo conquirenda eſt teſta*, *quae receſſit*, *& vulſella protrahenda eſt: ſi non ſequitur*, *incidi gingiva debet*, *donec labans oſſis teſta recipiatur.* Alii legunt, in Cod. Mediceo I. *ſi qua exceſſit*, *recidenda*. Sed *recidenda* ferendum non eſt; *exceſſit* retineri poteſt. Ego tamen ſecutus ſum Codices alios, qui habent *abſceſſit*, & *recipienda*. Porro verbum *abſcedo* hac ſignificatione adhibetur etiam lib. 8. cap. 3. Conſtantinus quoque in libri margine habet *abſceſſit;* ſed retinet *recidenda*. Lindenius leg. *ſi qua decesſit*, *recipienda*.

13. *Et abſtinentia*] Quidam omittunt *&*, ſecuti Editionem an. 1538.

14. *Autem*] Cod. Mediceus I. *quoque.*

ſus, paulatim adjecto vino auſtero, teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt [15]. Vbi horum aliquo illita uva eſt, fere multa pituita decurrit: cumque ea quievit, ex vino calido gargarizandum. Quod ſi minor inflammatio eſt [16], laſer terere, eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt, eamque aquam cochleari exceptam ipſi uvae ſubjicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida, eodem modo ſubjecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque eſt, quae vel cum laſere [17], vel ſine eo hac ratione uvae ſubjecta eſt.

XV. Si quando autem ulcera oris cancer invaſit, primum [18] conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit, eique occurrendum: deinde ipſa ulcera curanda. Quod ſi in ſumma parte id vitium eſt, ſatis proficit anthera, humido ulceri arida inſperſa; ſicciori, cum exigua parte mellis illita: ſi paulo altius, chartae combuſtae partes duae, auripigmenti pars una: ſi penitus [19] malum deſcendit, chartae combuſtae partes tres, auripigmenti pars quarta; aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictae; aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere; ne vicinum & ſanum locum laedant. Quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem conjiciunt, donec tabescere deſinat; deinde id acetum coquunt, donec exſiccetur; eumque ſalem contritum inſpergunt. Quoties autem medicamentum injicitur, & ante

15. *Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt*] Hoc membrum in Editionibus antiquis & in MSS. poſitum eſt poſt verba illa, *Vbi horum aliquo illita uva eſt*, quae ſtatim ſequuntur; legiturque in MSS. pro *maxime*, *maximeque*. Lindenius huc tranſtulit, ut omnia recte cohaererent: atque ita in ſuo quodam Codice haberi Conſtantinus teſtatus eſt; legique in illo, non *ſucco*, ſed *ſuccus*, quod, ut Morgagnus animadvertit, conſtructio poſtulat. Habes, lector, Codicem, unde haec verba, ſi tibi videntur retinenda, reſtituas. Nam ego ex adnotatione aliqua inſerta a librariis puto. Argumenta hujus rei plura ſunt, nec levia; ſed illud graviſſimum, quod Codex Vaticanus VI. atque adeo Mediceus I. ea non habet; Codices ceteri eo loco habent, ut temere illuc conjecta fuiſſe appareat. Itaque in Vaticano IV. tamquam aliena expuncta ſunt.

16. *Si minor inflammatio eſt*] Sic repoſui ex multis Codicibus. Antea legebatur, *ſi minor in ea inflammatio;* & in Editione Conſtantini, *ſi minor in ea inflammatio eſt*. Codex Mediceus I. habet; *ſi minor ea inflammatio eſt:* ex emendatione vero Palavicini, *in ea*.

17. *Quae vel cum laſere*] Haec & reliqua hujus capitis verba immigrarunt, ut opinor, in contextum, cum margini appoſita fuiſſent ad explicandum. In Codice porro Mediceo I. ita legitur: *quae vel cum laſere, vel ſine eo. Ac ratione uvae ſubjecta eſt.* In Codicibus aliis, & in Editionibus priſcis: *quae vel cum laſere vel ſine eo hac curatione uvae ſubjecta eſt.* Gryphius, Pantinus, Conſtantinus, & alii quidam, ſecuti Editionem an. 1538. omittunt *quae*. Lindenius quoque eam vocem omittit; ſed alias addit, itaque legit: *vel cum laſere, vel ſine eo. At curationis uvae productae per manum, ratio ſubjecta eſt.* Haec autem ſumpſit ex margine Editionis Conſtantinianae, ubi tamen habetur, non *At curationis*, ſed *Ac de curatione*.

18. *Primum*] Quidam leg. *primo;* ut eſt in Editione an. 1538.

19. *Penitus*] Lindenius, *penitius*; & infra, pro *item*, *etiam*.

& poſt os diluendum eſt vel cremore lenticulae, vel aqua, in qua aut ervum, aut oleae, aut verbenae decoctae ſint, ſic, ut cuilibet eorum paulum mellis misceatur. Acetum quoque ex ſcilla, retentum ore, ſatis adverſus haec ulcera proficit: & ex aceto [20] cocto ſali, ſicut ſupra demonſtratum eſt, rurſus miſtum acetum. Sed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum eſt, neceſſarium eſt. Quod ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana involutum in medicamentum demittendum eſt, & ſuper ulcus tenendum; ne per imprudentiam adurentia devoret. Si dolor in gingivis eſt [21], moventurque aliqui dentes, refigi [22] eos oportet: nam curationem [23] vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem, aeque aduſtum, atque exciſum, ſine ea curatione, quae corpori manu adhibetur, impleri non poteſt. Gingivarum vero oſſa, quae hebetia ſunt, in perpetuum uſtione nudantur: neque enim poſtea caro increscit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.

XVI. Haec in capite fere medicamentis egent. Sub ipſis vero auribus oriri παρωτίδες ſolent; modo in ſecunda valetudine, ibi inflammatione orta; modo poſt longas febres, illuc impetu morbi converſo. Id abſceſſus genus eſt: itaque nullam novam curationem deſiderat. Animadverſionem tantummodo hanc habet neceſſariam; quia [24] ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum eſt [25]; ſi ex adverſa valetudine, illud inimicum eſt, maturarique & quam primum aperiri commodius eſt.

XVII. Ad umbilicos vero prominentes, ne manu ferroque utendum ſit, ante tentandum eſt, ut abſtineant; alvus hic ducatur [26]; imponatur,

20. *Et ex aceto*] In MSS. & in multis vulgatis libris omittitur particula *&*.

21. *Si dolor in gingivis eſt*] Alii leg. *Et ſi dolor &c.* Lindenius, *At ſi dolor &c.* Sed ortum videtur ex geminatione ſyllabae praecedentis, neque eſt in Cod. Mediceo I. Vox quoque *dolor* mendi ſuſpicione laborat; cum praeſertim Codices plerique eam non habeant. Dentes certe, qui moventur, curationem non videntur impedire, niſi cancer in ipſis ſit gingivis. In allato Mediceo Codice vox *dolor* ſimul cum proxima particula *in*, ſuffecta eſt in eraſae neſcio cujus vocis locum. Fortaſſe legendum: *Si id in gingivis eſt*; ſcilicet ulcus.

22. *Refigi*] Evelli. Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *refici*; ut eſt in MSS. ſed mendoſe.

23. *Curationem*] Al. *curationes*; & ita habent MSS. Ego ſecutus ſum Editionem Lindenii.

24. *Quia*] Lindenius leg. *ut*.

25. *Primum reprimentium experimentum eſt*] Idem Lindenius leg. *primum reprimentibus experimentum fiat*: fortaſſe quod in multis MSS. ſit, *primum reprimendum experimentibus eſt*: unde nonnulli, ut Conſtantinus ſcribit, ita legendum putarunt: *primum reprimentibus experiendum eſt.* Ego veterem lectionem retinui, quae confirmatur a Cod. Mediceo I.

26. *Ut abſtineant; alvus his ducatur*] Ita Caeſarius, & alii eum ſecuti. Lindenius, *ut abſtineant, alvus his ducetur.* In Editionibus vetuſtioribus

tur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat; cicutae & fuliginis, ſingulorum p. ӿ. I. ceruſſae elotae p. ӿ. IV. [27] plumbi eloti p. ӿ. VIII. ovis duobus; quibus etiam ſolani ſuccus adjicitur. Hoc diutius [28] impoſitum eſſe oportet; & interim [29] conquieſcere hominem; cibo modico uti, ſic, ut vitentur omnia inflantia.

XXVIII. 1. Proxima ſunt ea, quae ad partes obſcoenas pertinent: quarum apud Graecos vocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta jam uſu ſunt; cum in omni fere medicorum volumine atque ſermone jactentur: apud nos foediora verba, ne conſuetudine quidem aliqua verecundius loquentium commendata [30] ſunt: ut difficilis [31] haec explanatio ſit, ſimul & pudorem, & artis praecepta ſervantibus. Neque tamen ea res a ſcribendo deterrere me debuit: primum, ut omnia, quae ſalutaria accepi, comprehenderem: dein, quia in vulgus eorum curatio etiam praecipue cognoſcenda eſt, quae invitiſſimus quisque alteri oſtendit.

2. Igitur ſi ex inflammatione coles intumuit, reducique ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fovendus locus eſt: ubi vero glans [32] contecta eſt, oriculario quoque clyſtere inter eam cutemque aqua calida inſerenda eſt. Si mollita ſic & extenuata cutis ducenti [33] paruit, expeditior reliqua curatio eſt: ſi tumor vicit, imponenda eſt vel lenticula, vel marrubium, vel oleae folia ex vino cocta, ſic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adjiciatur: ſurſumque coles ad ventrem deligandus eſt, quod in omni curatione ejus neceſſarium eſt: isque homo continere ſe, & abſtinere a cibo debet, & potione aquae tantum a ſiti vindicari. Poſtero die rurſus adhibendum iisdem rationibus aquae fomentum eſt, & cum vi [34] quoque experiundum [35], an cutis ſequatur: eaque, ſi non parebit, leviter ſumma ſcalpello con-

ribus & in Codicibus MSS. habetur: *ut abſtineat, alvus his* (in aliquibus MSS. *is*) *ducatur*. Fortaſſe legendum, *ut abſtineat; alvus ducatur*, vel *ei ducatur*. Palavicinus pro *his*, repoſuit *etiam*.

27. *P. ӿ. IV.*] Cod. Mediceus I. *p. ӿ. VI.*

28. *Diutius*] Plerique leg *dilutius*, ex Editione I. ſed perperam. In Codice Mediceo I. habetur, *etiam diutius*.

29 *Et interim*] Cod. Mediceus modo allatus, *ſed interim*; & poſtea, *cibo modico ut vitentur*, omiſſis duabus vocibus, *uti ſic*.

30 *Commendata*] Quidam leg. *accommodata*, ut adnotat Almeloveenius: quod minus probandum, quamvis ſit in Codice Mediceo I. Codd. Medicei reliqui habent, *commendata*.

31. *Difficilis*] Cod. Mediceus I. *difficilior*.

32. *Fovendus locus eſt: ubi vero glans*] Ita Palavicinus & vulgati libri. Codex Mediceus primus, *fovendus eſt locus, & ubi glans*; ceteri ſex, *fovendus locus, & ubi vero glans*.

33. *Ducenti*] Lindenius leg. *reducenti*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: ſed perperam; quia Celſus loquitur, tum de reducenda cute, tum etiam de inducenda. Itaque infra quoque dicit, *cutis ducatur*.

34. *Et cum vi*] Lindenius leg. *& tum vi*. Ita ſane aliqui Codices habent, ſed quis illos ſequatur? In Mediceo I. legitur, *& cum vi*; in III. *& tum vi*; in VI. *& tum in*; in II. IV. & VII. *ercum vi*; ſed in IV & VII corrigitur, *& cum vi*.

35. *Experiundum*] Cod. Mediceus I. *experiendum*.

concidenda [36] erit: nam, cum ſanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur. Sive autem hoc modo victa erit, ſive numquam repugnaverit [37]; ulcera vel in cutis ulteriore parte, vel in glande, ultrave eam in cole reperientur: quae neceſſe eſt, aut pura ſiccaque ſint, aut humida & purulenta. Si ſicca ſunt, primum aqua calida fovenda ſunt: deinde imponendum lycium ex vino eſt [38], aut amurca cocta cum eodem, aut cum roſa butyrum. Si levis iis humor ineſt [39], vino eluenda ſunt: tum butyro & roſae mellis paulum [40], & reſinae terebinthinae pars quarta adjicienda eſt, eoque utendum. At ſi pus ex iis profluit, ante omnia elui mulſo calido debent: tum imponi piperis p. ✕. I. myrrhae p. ✕. ⁊. [41] croci, miſy cocti, ſingulorum p. ✕. II. quae ex vino auſtero coquuntur, donec mellis craſſitudinem habeant. Eadem autem compoſitio tonſillis, uvae madenti, oris nariumque ulceribus accommodata eſt. Aliud ad eadem [42]; piperis p. ✕. ⁊. [43] myrrhae p. ✕. ⁊. croci p. ✕. ⁊⁊. miſy cocti [44] p. ✕. I. aeris combuſti p. ✕. II. quae primum ex vino auſtero conteruntur; deinde, ubi inaruerunt, iterum teruntur ex paſſi tribus cyathis, & incoquuntur, donec viſci craſſitudinem habeant. Aerugo quoque cum cocto melle, & ea, quae ad oris ulcera ſupra comprehenſa ſunt, curant. Aut [45] Eraſiſtrati compoſitio, aut Cratonis, recte ſuper purulenta naturalia imponitur. Folia quoque oleae [46] ex novem cyathis vini [47] coquuntur; his adjicitur aluminis ſciſſilis p. ✕. IV. lycii p. ✕. VIII. mellis ſeſquicyathus: ac, ſi plus puris eſt, id medicamentum ex melle; ſi minus, ex

36. *Summa ſcalpello concidenda*] Quidam cum Caeſario leg. *ſummo ſcalpello concidenda.*

37. *Sive numquam repugnaverit*] Codices MSS. & Editiones multae habent *numquam.* Fortaſſe tamen legendum *umquam*, ut eſt in Edit. an. 1493. & in aliis quibusdam. Vide Morgagn. Epiſt. V.

38. *Ex vino eſt*] In Codice Mediceo I. omittitur *eſt.*

39. *Si levis iis humor ineſt*] In Codice modo allato, *is*, pro *iis*, vel *his.* In Mediceis ceteris, *Si levis humor eſt.* Lindenius leg. *Si tenuis iis humor ineſt*; alii, ut eſt in Editione I. *Si levis is humor eſt.*

40. *Butyro & roſae mellis paulum*] Ita in MSS. niſi quod in plerisque *mollis*, pro *mellis.* In Mediceo I. recte, *mellis*; ſed, pro *butyro*, videtur fuiſſe *buturi*, quod Palavicinus vertit in *buturo*, deinde rurſus in *buturi.* Vulgo alii leg. *butyri & roſae mollis paulum:* Conſtantinus ex conjectura, *butyri, roſae, & mellis paulum:* Lindenius, *butyro roſae & mellis paululum.*

41. *P. ✕. ⁊.*] Sic ego repoſui, cum in Cod. Mediceo I. ſit, *p. p. ⁊.* Alii omnes leg. *p. ✕. II.*

42. *Ad eadem*] Alii, *ad eam*; Lindenius, *ad idem.* Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum modo allatum.

43. *P. ✕. ⁊. &c.*] In eodem Mediceo Codice, *p. p. ⁊. murrae p. p. ⁊. croci p. p. ⁊⁊.* In aliis, *p. ✕. I. murrae p. ✕. I. croci p. ✕. II.* ut vulgo legitur.

44. *Miſy cocti*] Aliqui omittunt *cocti*; quae vox non extat in Editione Caeſarii; habetur tamen in Editionibus vetuſtioribus & in Codicibus MSS.

45. *Comprehenſa ſunt, curant. Aut &c.*] Verbum *curant* fortaſſe in contextum irrepſit; legendumque eſt; *comprehenſa ſunt; aut &c.* Pro *Aut* Conſtantinus mallet *Ac*; Lindenius leg. *At.*

46. *Oleae*] Perperam in Cod. Mediceo I. *oleae p.* Quod tamen adnotandum fuit; quia ex ſimili mendo orta videtur lectio illa, *ficorum partes* cap. 19. hujus libri.

ex vino diluitur. Illud perpetuum eſt; poſt curationem, dum inflammatio manet, quale ſupra poſitum eſt, cataplasma ſuper dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quod ſi pus & multum, & cum malo odore coepit profluere, elui cremore lenticulae debet, ſic, ut ei mellis paulum adjiciatur: aut oleae, vel lentisci [48] folia, vel marrubium decoquendum eſt, eoque humore eodem modo cum melle utendum: imponendaque eadem; aut etiam omphacium cum melle; aut id, quod ex aerugine & melle ad aures fit; aut compoſitio Andronis; aut anthera, ſic, ut ei paulum mellis adjiciatur. Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex vino curant. Si vero ulcus latius atque altius ſerpit, eodem modo elui debet: imponi vero, aut aerugo aut omphacium cum melle; aut Andronis compoſitio; aut marrubii, myrrhae, croci [49], aluminis ſciſſilis cocti, roſae foliorum aridorum, gallae, ſingulorum p. ✱. I. minii Sinopici p. ✱. II. quae per ſe ſingula primum teruntur, deinde juncta iterum, melle adjecto, donec liquidi cerati craſſitudinem habeant; tum in aeneo vaſe leniter coquuntur, ne ſuperfluant; cum jam guttae indureſcunt, vas ab igne removetur: idque medicamentum [50], prout opus eſt, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem autem per ſe etiam ad fiſtulas utile eſt. Solet etiam interdum ad nervos ulcus deſcendere; profluitque pituita multa, ſanies tenuis malique odoris, non coacta, at aquae [51] ſimilis, in qua caro recens lota eſt; doloresque is locus, & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt; quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex roſa liquatum, ſic, ut thuris quoque paulum ei misceatur; aut id, quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit; ſupra vero a me poſitum eſt. Praecipueque id ulcus multa calida aqua fovendum eſt, velandumque, neque frigori committendum. Interdum autem per ipſa ulcera coles ſub cute exeſus eſt, ſic, ut glans excidat. Sub quo caſu cutis ipſa circumcidenda eſt. Perpetuumque eſt, quoties glans, aut ex cole aliquid, vel excidit, vel abſcinditur, hanc

47. *Ex novem cyathis vini*] Vox *vini* deeſt in Editione an. 1538. & in Lindeniana: ſed, ut Morgagnus animadvertit, omnino eſt neceſſaria.

48. *Vel lentisci*] Alii leg. *aut lentisci*, ut eſt in Editione an. 1493.

49 *Croci*] Olim legebatur, *aut croci*, ut & in Mediceo I. & in aliis Codicibus habetur. Lindenius ejecit particulam *aut*, quam pridem Conſtantinus vacare animadverterat.

50. *Idque medicamentum*] Et in Editione I. & in aliis multis legitur, *idque medicamentum tum*. Sed *tum* non eſt in MSS. niſi forte in aliquo deterioris notae, ex praecedentis ſyllabae geminatione.

51. *Non coacta, at aquae &c.*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. In Editionibus aliis & in MSS. *non cocta, aut aquae &c. Cocta* alibi quoque mendoſe habent antiqui Codices, pro *coacta*, velut lib. 5. cap. 26. ſect. 36. itemque *aut*, pro *at*.

hanc non esse servandam 52, ne confidat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinae claudat 53.

Tubercula etiam, quae φύματα Graeci vocant 54, circa glandem oriuntur: quae vel medicamentis, vel ferro aduruntur; & cum crustae exciderunt, squama aeris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

3. Haec citra cancrum sunt; qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque vel praecipue ulcera infestat. Incipit a nigritie: quae si cutem occupavit, protinus specillum subjiciendum, eaque incidenda est; deinde orae vulsella prehendendae, tum, quidquid corruptum est, excidendum, sic, ut ex integro quoque paulum dematur, idque adurendum. Quoties quid ustum est, id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit; deinde, ubi crustae exciderunt, ulcera sicut alia curentur. At si cancer ipsum colem occupavit, inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeque id, quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta vincuntur, hic quoque scalpello, quidquid corruptum est, sic, ut aliquid etiam integri trahat 55, praecidi debet. Illud quoque aeque perpetuum est; exciso cancro, vulnus esse adurendum. Sed sive ex medicamentis, sive ex ferro crustae occalluerunt 56, magnum periculum est, ne his decidentibus 57, ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpore opus est, donec ex ipso crustae purae leniter resolvantur 58. At si vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est: si haec parum valet, decurrendum est ad medicamenta, quae sanguinem supprimunt: si ne haec quidem succurrunt, aduri diligenter & timide debet: neque ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

4. Nonnumquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα a Graecis nominatur, oriri solet 59. In quo minime differendum, sed protinus

52. *Hanc non esse servandam*] Lindenius leg. *illam esse servandam:* sed invitis veteribus libris, & Celso ipso, qui, ut observat Morgagnus, continuo docet, cur non sit servanda cutis; scilicet *ne confidat*, *ulcerique agglutinetur.*

53. *Claudat*] Aliqui, Gryphii Editionem secuti, leg. *includat;* Lindenius, *intercludat;* alii rectius ex MSS. *cludat*, vetusto more. In Mediceo I. est *claudat*, sicut ego reposui. Sect. 4. hujus cap. *Si id in summa glande circa fistulam urinae est*, *prius in eam tenue specillum demittendum est*, *ne claudatur.*

54. *Quae φύματα Graeci vocant*] Haec verba mihi suspecta sunt. Vide quae adnotavi ad lib. 2. cap. 8. & ad lib. 5. cap. 18. sect. 16. & sect. 19.

55. *Aliquid etiam integri trahat*] Lindenius leg. *aliquid secum integri trahat.*

56. *Occalluerunt*] Idem, *occalluerint.*

57. *Decidentibus*] Cod. Medic. I. habet *desedentibus.*

58. *Crustae purae leniter resolvantur*] Lindenius leg. *crustae maturae &c.* Cum in Cod. Mediceo I. pro *crustae pure*, quod est in Mediceis ceteris, sit *pure eae*, suspicor vocem *pure* ex illo Codice ad alios permanasse, legendumque esse, *crustae leniter resolvantur.*

59. *Oriri solet*] Constantinus particulam *ibi* huc transferendam censet, & legendum, *ibi oriri solet.*

nus iisdem medicamentis [60], &, ſi parum valent, ferro adurendum. Quaedam etiam nigrities eſt, quae non ſentitur, ſed ſerpit, ac, ſi ſuſtinuimus, usque ad veſicam tendit; neque ſuccurri poſtea poteſt. Si id [61] in ſumma glande circa fiſtulam urinae eſt, prius in eam tenue [62] ſpecillum demittendum eſt, ne claudatur; deinde id ferro adurendum: ſi vero alte penetravit, quidquid occupatum eſt, praecidendum eſt. Cetera eadem, quae in aliis cancris, facienda ſunt.

5. Occallescit etiam in cole interdum aliquid; idque omni pene ſenſu caret: quod ipſum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, per oricularium clyſterem [63] eluendus eſt: deinde ipſe quoque medicamentis urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut aerugine cum cocto melle, aut ovillo ſtercore fricto & contrito cum eodem melle [64]. Vbi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quae ad oris ulcera [65] componuntur.

6. In teſticulis vero, ſi qua inflammatio ſine ictu orta eſt, ſanguis ex talo mittendus [66] eſt: a cibo abſtinendum: imponenda ex faba farina [67] ex mulſo cocta cum cumino contrito [68] & ex melle cocto [69]; aut con-

60. *Iisdem medicamentis*] Scilicet adurentibus, de quibus paulo ſupra. Verbum *adurendum*, quod ſtatim ſequitur, tum ad ferrum refertur, tum ad medicamenta. Antea legebatur, *iisdem medicamentis occurrendum eſt.* Ego ſuſtuli duo illa verba *occurrendum eſt*, quod abſint a Codicibus Mediceis. Habentur ſane in I. & in IV. ſed addita ex Palavicini correctione.

61. *Si id*] Lindenius leg. *Sed, ſi id.*

62. *Tenue*] Codex Mediceus I. non habet vocem hanc.

63. *Ibi natus, ut primum apparet, per oricularium clyſterem &c.*] Communiter legebatur, *ibi natus, ut primum apparet, oriculario clyſtere &c.* Ego repoſui *per oricularium clyſterem*, ex Codicibus Mediceis, nullo discrepante, praeter primum, in quo haec verba corrupta ſunt. Ita enim in illo habetur: *ibi natus primum ac pauper oriculario clyſtere &c.* ex Palavicini vero emendatione: *ubi primum natus apparet, per oricularium clyſterem &c.* In III. & VI. legitur: *ubi natus primum apparet per oricularium cliſterem &c.* In II. IV. V. & VII. *ibi natus primum ac paret per oricularium cliſterem*, vel *clyſterem;* ſed in IV. alia manu correctum eſt, *apparet oriculario clyſtere.*

64. *Aut ovillo ſtercore fricto & contrito cum eodem melle*] Ad colis carbunculos idem medicamentum habet Paulus Aegin. lib. 4. cap. 25. Porro ovillum ſtercus a Celſo adurentibus annumeratur in lib. 5. cap. 8. Egnatius & Stephanus vocem *fricto* dumtaxat; alii quidam omnia haec verba omittunt, decepti ab Editione an. 1493. in qua ea deſunt. Habentur tamen in Editione I. & in Codicibus MSS.

65. *Ad oris ulcera*] Cum omnes vulgo legerent, *ad ora ulceris* (nec vero aliter ego reperi in MSS.) Lindenius repoſuit, *oras;* quod Conſtantinus Editionis ſuae margini adſcripſerat ex veteris Codicis fide. Sed facile apparet legendum eſſe, *ad oris ulcera.*

66. *Ex talo mittendus*] Cod. Mediceus I. *a talo dimittendus.*

67. *Imponenda ex faba farina*] I. e. fabae farina; atque ita fortaſſe reponendum eſt. In Cod. Medic. I. habetur, *imponenda ex faba farina;* ex quo ego ſumpſi *imponenda.* Alii leg. *imponendum ex faba farina*, ut eſt aliis Codicibus: Conſtantinus ex conjectura, *imponendum cataplasma ex fabae farina:* Lindenius, *imponendum, quod eſt ex fabae farina.*

68. *Cum cumino contrito*] Lindenius praemittit particulam *&*. Pro *contrito*, Cod. Mediceus I. habet *contrita.*

69. *Et ex melle cocto*] Lindenius leg. *ex melle coacta*, ſcilicet farina; idemque ſicut Editores quoque ceteri, omittit particulam *&;* quam ego reſtitui ex fide Codicum multorum, & Conſtantini conjectura. Videtur etiam, pro *cocto*, legen-

contritum cuminum cum cerato ex rosa facto; aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum; aut tritici farina ex mulso 70 cocta cum cupresso; aut lilii radix contrita. At si iidem induruerunt 71, imponi debet lini vel foeni Graeci semen ex mulso coctum; aut ex cyprino ceratum; aut simila ex vino contrita, cui paulum croci sit adjectum. Si vetustior jam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso 72 cocta, deinde contrita. Si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est; magisque, si etiam livent. Imponendum vero utrumlibet ex iis, quae cum cumino componuntur, supraque posita sunt; aut ea compositio, quae habet nitri cocti p. ✗. I. resinae pineae, cumini, singulorum p. ✗. II. uvae taminiae sine seminibus p. ✗. IV. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Quod si ex ictu testiculis aliquid desit 73, fere pus quoque increscit 74; neque aliter succurri potest, quam si, inciso scroto, & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

7. Anus quoque multa taediique plena mala recipit, nec inter se 75 multum abhorrentes curationes habet. Ac primum in eo saepe, & quidem pluribus locis, cutis scinditur 76: ῥαγάδια Graeci vocant. Id si recens est, quiescere homo debet, & in aqua calida 77 desidere. Columbina quoque ova coquenda sunt, &, ubi induruerunt, purganda: deinde alterum jacere 78 in aqua bene calida debet, altero calido foveri locus, sic, ut invicem utroque aliquis utatur 79. Tum tetrapharmacum,

gendum *coacto*, quemadmodum eidem Constantino placebat.

70. *Coctum; aut tritici farina ex mulso*] Hoc totum deest in Cod. Mediceo I. In III. atque in VI. desunt duae tantum voces *ex mulso* cum proxima voce *cocta*.

71. *At si iidem induruerunt*] Alii plerique leg. *Aut si &c.* Codex Mediceus I. ita habet: *At si idem induruit.*

72. *Ex mulso*] Codex modo allatus, *in mulso.*

73. *Testiculis aliquid desit*] Ita in Editionibus vetustis. MSS. Codices variant modis multis. Alii cum Mediceo I. habent, *testiculus*; alii, *testiculis*: in Vaticanis II. & VII haec vox deest; in VI. legitur, *testiculi*, ut Palavicinus correxit in Mediceo I. Deinde in multis est, *aliquid*; in Vaticanis II. & VII. *alii*; in I. *aliquis*; in V. *aliquod*; in VI. *salus*, ex Mediceo I. in quo sic reposuit Palavicinus pro voce alia a se obliterata, cujus primae litterae videntur fuisse *ali....* Postea in plerisque, *desiit*; in Mediceo I. & aliquo alio, *desit*. Constantinus ita legit ex conjectura: *testiculis aliquid haesit*; Lindenius, *testiculus ali quidem desiit.* Morgagnus de hoc loco nihil statuit; nec vero statui potest.

74. *Fere pus quoque increscit*] In Editione an. 1538. deest vox *pus*; eaque Editio multos in errorem traxit, qui itidem hanc vocem omiserunt. Lindenius eam ponit post *quoque.*

75. *Nec inter se &c.*] Ita Morgagnus ex conjectura, & ex veteri Codice, cum quo & Mediceus I. consentit, & Vaticani II. IV. VI. VII. Recte. Alii leg. *nec in se &c.* Constantinus corrigit, *necnon in se multum abhorrendas &c.*

76. *Cutis scinditur*] Alii leg. *cutis exciditur.* In Cod. Mediceo I. est, *saccus exciditur*; in ceteris, *cutis scinditur*, ut edidit Lindenius.

77. *Et in aqua calida &c.*] Egnatius restituit particulam *&*, quae in antiquis Codicibus videtur cum praecedenti syllaba coaluisse.

78. *Jacere*] Codex Mediceus I. *deponefacere:* deinde, *alterum calidum loco subicere*, pro *altero calido foveri locus.*

79. *Aliquis utatur*] Lindenius leg. *aliquandiu utatur.*

cum, aut rhypodes rosa diluendum est; aut oesypum [80] recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto; aut eidem cerato liquido [81] plumbum elotum adjiciendum; aut resinae terebinthinae myrrha; aut spumae argenti vetus oleum; & quolibet ex his id perungendum. Si quidquid laesum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, & quidquid ante adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem casu [82], neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec alvum comprimentibus: ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinosa, meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

8. Condyloma [83] autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet [84], eadem servari debent, quae proxime scripta sunt. Iisdem etiam ovis recte tuberculum id fovetur: sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verbenae decoctae sunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cum exigua mellis parte; & sertula Campana ex vino cocta; & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto; & cum eodem cerato contritum vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior; & chalcitis cocta atque contrita, deinde oesypo ac rosa excepta; & ex ea compositione, quae habet thuris p. ✳. I. aluminis scissilis p. ✳. II. cerussae p. ✳. III. spumae argenti p. ✳. V. quibus, dum teruntur, invicem rosa & vinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus est, qui ad duo capita duas ansas, ad altera duo [85] totidem fascias habet; cumque subjectus est, ansis ad ventrem datis, a posteriore [86] parte in eas adductae fasciae conjiciuntur, atque, ubi arctatae sunt, dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit [87], circumdataeque circa alvum inter se novissime deligantur [88]. Sed si vetus condyloma jam induruit, neque sub his curatio-

80. *Oesypum*] In aliquibus MSS. est *esopum*, & sect. proxima *esopo*: quod confirmat Constantini, Lindeniique lectionem, *oesypum*, & *oesypo*. Antea legebatur, *hyssopum*, & *hyssopo*. Codex Mediceus I. hic habet, *ysophum*; infra, *hysopo*. Vide lib. 5. cap. 19. sect. 10. & ibi adnotata.

81 *Aut eidem cerato liquido*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *liquido*.

82. *In hoc autem casu*] Haec quoque verba desunt in allato Mediceo Codice.

83. *Condyloma*] Stephanus Κονδύλωμα Graecis litteris habet.

84. *Nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet*] In Codice Mediceo I. non est, nisi, *nascibos pertinet*.

85. *Ad altera duo*] Sic legendum esse, collatis MSS. apparet. Mediceus I. habet, *ad latera duo*: ceteri, *ab altera duo*. Antea legebatur, *ab altera vero parte*; quemadmodum alia manu correctum est in Codice IV.

86. *A posteriore*] Codex Mediceus I. non habet praepositionem *a*. In ceteris legitur, *a superiore*.

87. *Dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit*] quae dextra est, procedendo fit sinistra; quae sinistra, dextra. Sic autem legendum ex Editione Lindeniana & Codice Mediceo I. Alii leg. *dexteriori sinistra*, *sinisteriori dextra procedit*.

88. *Inter se novissime deligantur*] Antea legebatur, *inter se novissime nodo deligantur*. Ego ex fide

rationibus desidit [89], aduri medicamento potest, quod ex his constat; aeruginis p. ×. II. [90] myrrhae p. ×. IV. gummi p. ×. VIII. thuris p. ×. XII. stibis, papaveris lacrimae, acaciae, singulorum p. ×. XVI. Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant. Si hoc parum [91] in condylomate proficit, adhiberi possunt etiam vehementius adurentia. Vbi consumptus est tumor [92], ad medicamenta lenia transeundum est.

9. Tertium vitium est [93], ora [94] venarum tamquam capitulis quibusdam surgentia [95], quae saepe sanguinem fundunt: αἱμοῤῥοΐδας Graeci vocant. Idque etiam in ore vulvae foeminarum incidere consuevit. Atque in quibusdam parum tuto supprimitur; qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt: habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet [96], inclinata in praecordia ac viscera materia [97], subitis & gravissimis morbis correpti sunt. Si cui vero id nocet, is desidere in aqua ex verbenis debet: imponere maxime malicorium, cum aridis rosae foliis contritum; aut ex iis aliqua, quae sanguinem supprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus [98] eum locum laesit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fovendum [99] ovis: imponendi vitelli cum rosae foliis ex passo subactis; idque, si intus est, digito illinendum; si extra, superillitum panniculo imponendum [1] est. Ea quoque medicamenta, quae recentibus scissuris posita sunt, hic idonea [2] sunt. Cibis vero in hoc

fide Codicis Medicei vetustioris expuli vocem *nodo*; quae fuerat ex glossemate, ut videtur, inserta. *Ejusque fili capita inter se deligantur*, dixit in lib. 7. cap. 25. sect. 2. nec addidit *nodo*.

89. *Desidit*] Lindenius leg. *desiit*. Sed nihil mutandum. Nam hoc verbum eadem significatione Celsus usurpat lib. 7. cap. 14. *delapso intestino, ipse* (tumor) *desidit*; & cap. 18. *tumor is sine inflammatione modo minuitur, modo increscit &c. interdum ex toto desidit.* Idem valet *subsidere* in lib. 2. cap. 7. *Si quid etiam abscessit, & antequam suppuraret, manente adhuc febre, subsedit &c.*

90. *Aeruginis p. ×. II.*] Cod. Mediceus I. *aeruginis p. ×. I.*

91. *Si hoc parum &c.*] In plerisque Codicibus legitur, *Si id nondum &c.* atque ita Lindenius edidit. Vetus lectio, *Si hoc parum &c.* quam ego servavi, comprobatur testimonio Codicis Medicei I.

92. *Consumptus est tumor*] In Codice Mediceo modo allato legitur, *consumptus est humor*; sed perperam.

93. *Tertium vitium est*] Ita in plerisque MSS. In Mediceo I. *Tertium autem vitium*; quam lectionem omnes vulgo secuti sunt, addito verbo *est*. Lindenius *ani* praeterea addidit post *autem*.

94. *Ora*] Codex Mediceus III. VI. habent, *circa ora*.

95. *Capitulis quibusdam surgentia*] Alii leg. *ex capitulis quibusdam, surgentia*. Extat sane praepositio in MSS. recte tamen a Constantino & Lindenio videtur expulsa; sive legatur *turgentia* cum eodem Lindenio, sive, ut est in Cod. Mediceo I. *surgentia*. Codices alii habent *urgentia*, vel *urguentia*.

96. *Cum sanguis exitum non haberet*] Alii leg. *cum sanguinis exitum non haberent*.

97 *Inclinata in praecordia ac viscera materia*] Codex Mediceus I. ita habet, *inclinata ad praecordia & ad viscera matie*.

98. *Dura alvus*] Idem Codex, *major dura alvus*.

99. *Et id fovendum*] A Codice Mediceo I. abest *&*; ab aliis, *id*.

1. *Superillitum panniculo imponendum*] Ita ex Lin-

hoc casu iisdem, quibus in prioribus, utendum est. Si ista parum juvant, solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere. Ac 3 si jam vetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspergenda sandaracha est: deinde imponendum, quod 4 ex his constat: squamae aeris, auripigmenti, singulorum p. *. v. saxi calcis p. *. VIII. postero die acu compungendum. Adustis capitulis fit cicatrix, quae sanguinem fundi prohibet. Sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est: praetereaque & viris, & foeminis, quibus menstrua non proveniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

10. At si anus ipse, vel os vulvae procidit (nam id quoque interdum fit) considerari debet, purum ne id sit, quod provolutum est, an humore mucoso circumdatum 5. Si purum est, in aqua desidere homo debet, aut salsa, aut cum verbenis vel malicorio incocta: si humidum 6, vino austero subluendum est, illinendumque faece vini combusta. Vbi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est; imponendaque plantago contrita, vel folia salicis in aceto cocta; tum linteolum & super lana; eaque deliganda sunt 7, cruribus inter se devinctis.

11. Fungo quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. Id, si hiems est, egelida; si aliud tempus, frigida aqua fovendum est: dein squama aeris inspergenda, supraque ceratum ex myrteo factum, cui paulum squamae, fuliginis 8, calcis sit adjectum. Si hac ratione non tollitur, vel medicamentis vehementioribus 9, vel ferro adurendum est.

XIX. Digitorum autem vetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut amurca 10 cocta, cum utrilibet vinum adjectum est. In iisdem recedere ab ungue caruncula 11 cum magno dolore consuevit: πτερύγιον Graeci appellant. Oportet alumen Melinum 12 rotundum in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum, quantum ejus aridi

Lindenio. Alii leg. *super illitum panniculum imponendum*. In Codice Mediceo I. habetur, *superinlitum panniculum ponendum*; in aliis, *super inlito panniculo imponendum*.

2. *Hic idonea*] Cod. Mediceus I. *huic idonea*.

3. *Ac*] Lindenius, *At*.

4. *Imponendum, quod*] In aliquibus Codicibus legitur, *ponendum quod*; in Mediceo I. *imponendum id quod*

5. *Circumdatum*] Aliqui Codices, *circundetur*.

6 *Si humidum*] Lindenius leg. *Si autem humidum*: deinde, *sublavandum*, pro *subluendum*.

7. *Et super lana; eaque deliganda sunt*] Et super linteolum imponenda lana; eaque &c Sic reposui ex Codice Mediceo I. Alii leg. *& super lana aeque deliganda*; Lindenius, *& lana, eaque super deliganda sunt*.

8. *Squamae, fuliginis*] Suspectae mihi hae duae voces sunt. Constantinus ita legendum putat: *aeris squamae, thuris fuliginis, & calcis &c*.

9. *Vel medicamentis vehementioribus &c.*] Quae scilicet vehementius adurant, quam aeris squama. Lindenius leg. *vel aliis medicamentis similibus, vel vehementioribus, ferro adurendum est*. Inepte. Vide Morgagn. Epist. VI. in Celsum.

10. *Amurca*] Olim legebatur, *myrrha*. In multis sane Codicibus est, *murra*: sed Mediceus I. habet, *amurca*, ut Lindenius edidit: nec aliter legendum videtur.

11. *Ab ungue caruncula*] Lindenius leg. *caruncula ab unguibus*.

12. *Melinum*] Ita habent veteres Codices. Lindenius leg. *Melium*. Sed ut *Ephesium* & *Ephesinum*

aridi fuit, tantumdem mellis infundere, & rudicula [13] miscere, donec similis croco color fiat, eoque illinere. Quidam ad eumdem usum decoquere simul malunt [14], cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerunt. Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda sunt: deinde digiti fovendi aqua ex verbenis, imponendumque super medicamentum ita factum: chalcitis, malicorium, squama aeris excipiuntur fico pingui leniter cocta [15] ex melle; aut chartae combustae, auripigmenti, sulphuris ignem non experti par modus cerato miscetur ex myrteo facto: aut aeruginis rasae p. ✕. I. squamae aeris [16] p. ✕. II. mellis cyatho coguntur: aut pares portiones miscentur, saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quidquid horum impositum est, tegendum linteolo aqua madefacto est. Tertio die digitus resolvendus, &, si quid aridi est, iterum excidendum, similisque adhibenda curatio est. Si non vincitur, purgandum est [17] scalpello; tenuibusque ferramentis adurendum, &, sicut [18] reliqua usta, curandum est [19]. At ubi scabri ungues sunt, circum aperiri debent, qua corpus contingunt: tum super eos ex hac compositione aeque imponi [20]: sandarachae, sulphuris, singulorum p. ✕. II. nitri, auripigmenti, singulorum p. ✕. IV. [21] resinae liquidae p. ✕. VIII. tertioque id die resolvendum est. Sub quo medicamento vitiosi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

sinum dicitur; sic *Melium* & *Melinum*. Etiam *Melinum*, pigmenti genus, a Melo insula, ubi optimum nascitur, dictum videtur.

13. *Rudicula*] Quidam cum Egnatio leg. *radiculam*. Deceptus porro Egnatius fuit a depravatis Codicibus, in quibus est, *radicula*.

14. *Decoquere simul malunt*] Hic quoque corrupti quidam Codices Egnatio imposuerunt; in quibus, pro *malunt*, legitur *malvam*. Ita enim edidit: *decoquere simul malvam solent:* nec defuerunt, qui eum sequerentur. In Codice Mediceo I. in quo recte legebatur, ut habent ceteri sex, *decoquere simul malunt*, versum fuit *malunt* in *malvum* a vetere Emendatore, *decoquere* in *decoctam* a Palavicino, qui etiam *paria pondera* in *pari pondere* mutavit.

15. *Leniter cocta*] Ita Codex Mediceus I. Lindenius, *leviter cocta;* Al. *leniter cocto*. Deinde, pro *ex melle*, Lindenii Editio habet, *&* *melle:* quod quamvis sit etiam in allato Mediceo Codice, haud tamen probandum videtur; cum praesertim hae duae particulae facile inter se commutentur. Vide Morgagn. Epist. VI.

16. *Squamae aeris*] Ita legitur in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae; nec sane aliter legendum videtur. Vox tamen *aeris* abest ab omnibus antiquis Codicibus.

17. *Purgandum est*] Alii leg. *purgandus*, scilicet digitus; iidemque omittunt verbum *est*. In Cod. Mediceo I. legitur, sicut edidit Lindenius, *purgandum est;* quod refertur ad verba praecedentia, *Si non vincitur;* ubi ulcus vel vitium intelligitur.

18. *Adurendum, & sicut &c.*] Secutus sum Editionem Lindenii. In Codice Mediceo I. habetur, *adurendum est sicut*; sed *est* ex *&* corruptum videtur. Alii leg. *adurendus est, & sicut &c.*

19. *Curandum est*] Lindenius tollit *est;* quod ego in omnibus MSS. inveni; sed alii habent, ut est in Editionibus antiquis, *curandus;* Mediceus I. *curandum*, ut in Lindeniana.

20. *Aeque imponi*] Lindenius leg. *aliquid imponi;* quemadmodum in plerisque Codicibus habetur. In Mediceo I. & in Editionibus antiquis, *aeque imponi*. *Aeque* hic significat *similiter*, & refertur ad id quod supra est: *imponendumque supra medicamentum ita factum &c.* Hunc dicendi modum, *imponere ex compositione*, usurpavit etiam in cap. superiore sect. 8. *Tum recte imponitur..... ex ea compositione, quae habet &c.*

21. *P. ✕. IV.*] Caesarius & alii quidam *p. ✕. II.*

L I-

LIBER SEPTIMVS.

Tertiam eſſe medicinae partem, quae manu curet, & vulgo notum, & a me propoſitum eſt. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit; ſed manu tamen plurimum praeſtat: eſtque ejus effectus inter omnes medicinae partes evidentiſſimus. Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademque ſaepe ſalutaria, ſaepe vana ſint; poteſt dubitari, ſecunda valetudo medicinae, an corporis beneficio contigerit. In iis quoque, in quibus medicamentis maxime nitimur [22], quamvis profectus evidentior eſt, tamen ſanitatem & per haec fruſtra quaeri, & ſine his reddi ſaepe, manifeſtum eſt: ſicut in oculis quoque deprehendi poteſt; qui a medicis diu vexati, ſine his interdum ſaneſcunt. At in ea parte, quae manu curat, evidens eſt, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere. Haec autem pars, cum ſit vetuſtiſſima, magis tamen ab illo parente omnis medicinae Hippocrate, quam a prioribus exculta eſt: deinde, poſteaquam diducta ab aliis habere profeſſores ſuos coepit, in Aegypto quoque increvit, Philoxeno maxime auctore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentiſſime comprehendit. Gorgias quoque & Soſtratus, & Heron [23], & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, ſinguli quaedam repererunt. Ac [24] Romae quoque non mediocres profeſſores, maximeque nuper Tryphon pater, & Euelpiſtus [25], &, ut ex ſcriptis ejus intelligi poteſt, horum eruditiſſimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei diſciplinae adjecerunt. Eſſe autem Chirurgus debet adoleſcens, aut certe adoleſcentiae propior; manu ſtrenua, ſtabili, nec umquam intremiſcente, eaque non minus ſiniſtra, quam dextra promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, miſericors ſic, ut [26] ſanari velit eum, quem accepit-

22. *Nitimur*] Egnatius, Ruellius, Stephanus, & Almeloveenius leg. *utimur*. MSS. Codices facile variant in his verbis: hic tamen omnes habent *nitimur*. *Vtimur* fortaſſe ortum eſt ex *uitimur*, quod mendoſe eſt in Edit. an. 1493.

23. *Heron*] Alii leg. *Hieron*, ut eſt in Cod. Medic. I. qui tamen cap. 14. hujus lib. habet *Heron*. Lindenius, *Herones*, ut in Codice Conſtantini. Ego quoque ita ſcriptum reperi in multis Codicibus; ſed mendoſe: nam in iisdem deeſt proxima particula *&*. Itaque *Herones* nihil eſt aliud, quam *Heron &*.

24. *Ac*] Haec particula abeſt a Cod. Mediceo I. In III. & VI. eſt *At*.

25. *Euelpiſtus*] Lindenius addit *Phlegetis filius*; ut eſt in Codice Conſtantini; ſed, ut opinor, ex adnotatione aliqua inſertum. Duo illa verba noſtri Codices non habent.

26. *Miſericors ſic, ut &c.*] Eatenus miſericors,

pit [27], non ut clamore ejus motus, vel magis, quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, secet; sed perinde faciat [28] omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri, quid [29] huic parti proprie vindicandum sit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, quas alibi exsecutus sum, Chirurgi sibi vindicant. Ego eumdem quidem hominem posse omnia ista praestare concipio: atque, ubi se diviserunt, eum laudo, qui quamplurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus ulceribusve [30] plus profici [31] manu, quam medicamento, credo: tum, quidquid ad ossa pertinet. Quae deinceps exsequi aggrediar; dilatisque in aliud volumen ossibus, in hoc cetera explicabo; praepositisque iis, quae in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quae proprias sedes habent, transibo.

I. Luxata [32] igitur in quacumque parte corporis sunt [33], quamprimum sic curari debent, ut, qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur, detergeaturque eodem averso [34] profluens sanguis. Quod si paulo tardius subvenitur, jamque etiam rubor est, qua rubet corpus; si tu-

cors, ut &c. Ita reposui ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *immisericors sic, ut &c.*

27. *Accepit*] Al. *accipit.*

28. *Faciat*] Quidam cum Caesario leg. *faciet*; quos inter Lindenius, qui infra habet *oriretur*, pro *oriatur.*

29. *Quid*] Linden. *quod.*

30. *Vlceribusve*] In Cod. Mediceo I. *ulceribusque.*

31. *Profici*] Alii leg. *perfici.*

32. *Luxata*] Omnes Interpretes contendunt, loqui Celsum de collisis, seu contusis; ideoque quidam vocem *luxata*, quae ossa suis sedibus mota significat, hoc loco non ferunt. Constantinus *contusa*, aut *vexata* scriptum reperit in aliquibus libris: quarum emendationum posterior Lindenio placuit. Ego retineo *luxata* ex veterum Editionum, & Mediceorum Vaticanorumque Codicum fide: sed interpretationem aliam adhibeo. Nam de collisis egit Celsus lib. 5. cap. 26. sect. 35. Puto igitur hic significare στρέμματα Graece dicta; id est, ut explicat Galenus in Comment. 3. ad Hippocr. lib. de Medic. Officin. *cum articulo illaeso, quae circa ipsum sunt nervosae partes distorquentur.* Etrusci vocant *stracollati.* Porro non est credibile, hanc partem χειρουργικῆς a Celso fuisse praetermissam; cum propter frequentes casus sit in primis necessaria, ideoque & a Paulo Aegineta in lib. 4. cap. 29. & ab aliis antiquis Medicis explicata. Hujusmodi autem significationem non Celsus modo, sed etiam Plinius voci *luxata* tribuisse videtur. Nam, ut animadvertit Foësius, cum Plinius & Dioscorides de quorumdam medicamentorum facultate eadem utrique memoriae proderent, vitiaque nominarent, in quibus illa prodessent, quae Dioscorides στρέμματα, ea Plinius *luxata* appellavit. Plinius lib. 22. cap. 13. *Luxata sanat* urtica; lib. 24. cap. 11. *Medetur & luxatis & spinae doloribus radix* (arundinis) *in aceto illita*; lib. 31. cap. 9. *Luxatis imponitur* (sal) *cum farina & melle.* Confer cum his ea, quae habet Dioscorides in lib. 4. cap. 94. lib. 1. cap. 114. lib. 5. cap. 126. statim intelliges *luxata* & στρέμματα sibi respondere. Sed est apud eumdem Plinium quod interpretationem Celsi nostram magis confirmet. Cum enim Celsus haec habeat infra: *possunt, etiam sine scalpello, imposita eadem mederi: &, si nihil aliud est, cinis quoque; maxime ex sarmentis; si is non est, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus:* Plinius itidem in Prooem. lib. 23. *Cinis*, inquit, *sarmentorum vitiumque & vinaceorum, condylomatis & sedis vitiis medetur ex aceto: item luxatis & ambustis.* Similia scribit Dioscorides in lib. 5. cap. 1. & ibi quoque στρέμματα usurpat.

33. *Sunt*] Linden. *sint.*

34. *Averso*] Ita reposui ex quinque Mediceis Codicibus. In IV. & VI. est *adverso*, ut in vulgatis libris.

tumor quoque acceſſit, quacumque is eſt, idem 35 optimum auxilium eſt. Tum ſuperdanda reprimentia ſunt; maximeque lana ſuccida ex aceto & oleo. Quod ſi levior is caſus eſt, poſſunt, etiam ſine ſcalpello, impoſita eadem mederi: &, ſi nihil aliud eſt, cinis quoque, maxime ex ſarmentis; ſi is non eſt, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

II. Verum hoc quidem promptum eſt. In iis autem negotium majus eſt, quae per ſe, vitio intus orto, intumeſcunt, & ad ſuppurationem ſpectant. Ea omnia genera abſceſſuum eſſe alias propoſui, medicamentaque his idonea exſecutus ſum: nunc ſupereſt, ut dicam, in iisdem quae manu fieri debeant 36. Ergo, priusquam indurescant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet, quae quidquid illuc 37 malae corruptaeque materiae coiit, extrahat: idque iterum, tertioque recte fit, donec omne indicium inflammationis excedat. Neque tamen fas non eſt, nihil cucurbitulam agere 38. Interdum enim 39 fit, ſed raro, ut 40 quidquid abſcedit, velamento ſuo includatur. Id antiqui tunicam nominabant. Meges, quia tunica omnis nervoſa eſt, dixit, non naſci ſub eo vitio nervum, quo caro conſumeratur, ſed, ſubjecto jam vetuſtiore pure, callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo loco 41 pertinet; quia quidquid 42, ſi tunica eſt, idem, ſi callus eſt, fieri debet. Neque ulla res prohibet, etiamſi callus eſt, tamen, quia cingit, tunicam nominari. Tum pure quoque maturius 43 haec interdum eſſe conſuevit: ideoque, quod ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulam non poteſt. Sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutavit. Ergo, ſive id incidit, ſive jam durities eſt, in hac auxilii nihil eſt;

35. *Idem*] Codex Conſtantini & Lindenii Editio, *id idem*. Ego nullo in Codice ita ſcriptum inveni; ſed in multis *idem*; in Mediceo I. *id*, ut in Editionibus antiquis: ex qua varietate conflatum fortaſſe fuit *id idem*.

36. *In iisdem quae manu fieri debeant*] Linden. *quae in iisdem &c.*

37. *Quae quidquid illuc &c.*] Pro *illuc*, in multis MSS. mendoſe eſt *illud*. Lindenius leg. *quod quicquid illud &c.* ſed perperam.

38. *Neque tamen fas non eſt, nihil circurbitulam agere.*] Fieri tamen poteſt, ut cucurbitula nihil proficiat. Alii habent *cucurbitula*. Ego repoſui *cucurbitulam*, ut eſt in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conſtantinianae. Lindenius leg. *Neque tamen fas eſt, nihil cucurbitula agere;* quam lectionem jure damnat Morgagnus.

39. *Interdum enim*] Linden. *Interdum etiam.*

40. *Sit, ſed raro, ut &c.*] Alii leg. *ſed raro, quidquid abſcedit velamento ſuo includitur.* Ego Lindenium ſequor, & Cod. Mediceum I.

41. *Nullo loco*] Ita habent veteres Codices; ſed fortaſſe mendoſi ſunt; legendumque eſt cum Lindenio, *nullo modo.*

42. *Quidquid*] Vulgo omnes, praeter unum Lindenium, leg. *quidquid dixi.* Sed manifeſtum gloſſema eſt; neque reperitur in Codice Mediceo I. Pro *quidquid*, Codex is habet *quid.*

43. *Pure quoque maturius &c.*] Interdum tunica prius eſt, quam pus. Pro *maturius*, quod ego repoſui ex multis MSS. alii leg. *maturiore*, ut eſt in Mediceo I. ſed mendoſe; alii, *maturior*, ut in Editione I.

44. *Nihil eſt; ſed, ut &c.*] Olim legebatur, *nihil eſt: & ut &c.* nec aliter habet Codex Mediceus primus. Codices alii, *nihil eſſe ut:* unde Lin-

eſt; ſed, ut 44 alias ſcripſi, vel avertenda concurrens eo materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda eſt. Si priora contigerunt, nihil praeterea neceſſarium eſt. Si pus maturuit, in alis quidem & inguinibus raro ſecandum eſt; item ubicumque mediocris abſceſſus eſt; item quoties in ſumma cute, vel etiam carne vitium eſt: niſi feſtinare cubantis 45 imbecillitas cogit: ſatisque eſt cataplasmatibus 46 efficere, ut per ſe pus aperiatur. Nam fere ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt. Si autem altius malum eſt, conſiderari debet, nervoſusne is locus ſit, an non ſit. Nam, ſi ſine nervis eſt, candenti ferramento aperiri debet: cujus haec gratia 47 eſt, quod exigua plaga diutius ad pus evocandum patet, parvaque poſtea cicatrix fit 48. At ſi nervi juxta ſunt, ignis alienus eſt 49; ne vel diſtendantur, vel membrum debilitent 50: neceſſaria vero opera ſcalpelli eſt. Sed cetera etiam ſubcruda aperiri poſſunt: inter nervos 51 ultima exſpectanda maturitas eſt, quae cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur. Jamque 52 alia rectam plagam deſiderant: in pane 53, quia

Lindenius videtur formaſſe, *nihil eſt: ſed ut &c.* quod ſane mihi probatur.

45. *Cubantis*] In MSS. & Editionibus antiquis, *curantis*, Conſtantinus reponit, *cubantis.* Lindenius leg. *curandi.* Ego Conſtantino aſſentior. Nam & lib. 3. cap. 4. legitur, *cubantis etiam luxuriae ſubſcripſit;* ubi aliqui mendoſi Codices habent *curantis.*

46. *Cataplasmatibus*] Al. *cataplasmatis.* Editio 1493. & aliae multae *cataplasmata:* mendoſe.

47. *Gratia*] beneficium. Lindenius leg. *ratio;* quod eſt contra meos Codices.

48. *Fit*] Lindenius & alii nonnulli, *ſit:* ſed paulo ſupra, omnes, *patet*, praeter Lindenium, qui leg. *pateat.*

49. *Ignis alienus eſt*] Cum legeretur, *ignis alienum eſt*, ut habent multi Codices, Caeſarius repoſuit, *in his periculum eſt.* Hunc omnes ſecuti ſunt ad Lindenium usque: niſi quod Conſtantinus legere malebat, *in hoc periculum eſt.* Omnino, *ignis alienus eſt*, cum Lindenio legendum ex fide Cod. Medicei I.

50. *Ne vel diſtendantur, vel membrum debilitent*] Lindenius leg. *ne diſtendantur, & membrum debilitent.* Sed minus recte; quia, ut egregie animadvertit Morgagnus, *poteſt horum alterutrum ita fieri, ut alterum non ſequatur.* Ante Lindenium ita legebatur: *ne vel diſtendantur hi, vel membrum debilitent.* Ego veterem lectionem retinui; ſed cum Lindenio omiſi vocem, *hi*, quam neque Cod. Mediceus I. habet.

51. *Inter nervos*] Plerique addunt particulam *vero:* Lindenius omittit; cui ſuffragatur Codex Mediceus vetuſtior.

52. *Jamque*] Ita Lindenius edidit: eodemque modo eſt in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Itemque;* quemadmodum multi alii Codices habent. In aliquibus Codicibus legitur, *Item.*

53. *In pane &c.*] Tumorem intelligit, de quo in lib. 5. cap. 28. ſect. 10. Hic locus, cum ita legeretur: *deſiderant in carne, quia fere &c.* multis Criticorum conjecturis jactatus eſt; ſed mendum erat hujusmodi, ut id quale eſſet, nemo divinando aſſequi poſſet. Nec ſine gravi ratione Morgagnus putabat, alia hic a Celſo poſita fuiſſe, quae ad ſubcrudos abſceſſus, in quibus non cutis modo, verum etiam caro incidenda eſſet, pertinerent; pro his vero repetita ab indiligenti librario ea fuiſſe, quae ſupra de extenuata cute haberentur. Ego ſic reſtitui ex Cod. Mediceo I. atque hanc lectionem Conſtantini & Lindenii conjecturis anteferendam judico. Attamen illas quoque meo more adſcribam, ut ſtatuere quivis pro ingenio poſſit. Conſtantinus igitur locum hunc ita legendum putat: *Itemque alia rectam ſolum plagam deſiderant in cute: alia quia fere vehementer cutem extenuant,*

quia fere vehementer cutem extenuat, tota 54 ea fuper pus excidenda eft. Semper autem, ubi fcalpellus admovetur, id agendum eft, ut & quam minimae 55 & quam pauciffimae 56 plagae fint: cum eo tamen, ut neceffitati fuccurramus, & in modo, & in numero. Nam majores finus, latius; interdum etiam duabus, aut tribus 57 lineis incidendi funt. Dandaque opera, ut imus finus exitum habeat; ne quis humor intus fubfidat, qui proxima & adhuc fana rodendo finuet. Eft etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda fit. Nam, ubi poft longos morbos totius 58 corporis habitus vitiatus eft, lateque fe finus fuffudit 59, & in eo jam cutis 60 pallet; fcire licet, eam jam emortuam effe, & inutilem futuram: ideoque excidere commodius eft; maxime, fi circa articulos majores id evenit, cubantemque aegrum 61 fluens alvus exhaurit 62, neque per alimenta 63 quidquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad fimilitudinem myrtei folii fiat, quo facilius fanefcat: idque perpetuum eft, ubicumque medicus & quacumque de caufa 64 cutem excidit. Pure effufo, in alis vel inguinibus linamento opus non eft: men-

tenuant, tota &c. Lindenius ita habet: *Jamque alia rectam plagam defiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota &c.* Ceterum, quod Celfus in pane faciendum docet, idem Galenus & Paulus Aegineta in omnibus abfceffibus fieri volunt, in quibus cutis fuper pus extenuata fit, corruptaque. Neque illud omittunt, quod Celfus infra addit; *Eft etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda fit &c.* Ita Paulus fcribit in lib. 6. cap. 34. *Illos fane abfceffus, qui plurimum faftigiantur, crudi, tenues, & emortui funt, praecidimus trianguli, aut myrtacei folii, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam fit inidonea. Qui vero non in faftigium attolluntur, eos fimplici dumtaxat linea diffecamus. At ubi magnum finum invenimus, fi cutis fuper injecta carnofa fit, & queat conglutinari, divifione loci ea dumtaxat utemur, quae humoris effluxui conveniat; fin tenuis admodumque excarnis, totam in longitudinem fimpliciter diffecabimus, & poft fimplicem divifionem, fi corpora utrimque fita gracilia valde, & non carnofa videantur, ipfa tollemus.*

54. *Tota*] Morgagnus *tuto* repetit in fuo quodam MS. quod & ego in aliquibus inveni. Videtur lectio ifta manaffe a Mediceo I. in quo fcriptum eft *tuta*, & antiqua manu correctum, *tuto*. In ceteris Mediceis habetur *tota*, quemadmodum eft in vulgatis libris.

55. *Ut & quam minimae*] Aldina Editio habet, *ut quam minimae.*

56. *Quam pauciffimae*] In Cod. Mediceo I. omitttitur *quam.*

57. *Tribus*] Al. *pluribus.* In Cod. Mediceo I. legitur, *tribus*, ut edidit Lindenius. Lib 8. cap. 9. fect. 1. *Si latius aliquid abfcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum.*

58. *Totius*] Codex Mediceus I. habet *totus.*

59. *Suffudit*] Al. *Diffudit.*

60. *Jam cutis*] Ita legit Lindenius, cum quo Cod. Mediceus I. confentit. Al. *pars cutis.*

61. *Cubantemque aegrum*] Vox *aegrum* fortaffe in contextum irrepfit ex gloffemate. Nam *cubantem* pro *aegro* Celfus faepe pofuit. Vide quae paulo fupra adnotavi ad hoc ipfum caput. Adde etiam lib. 3. cap. 6. lib. 8. cap. ultim.

62. *Exhaurit*] inanem reddit; quemadmodum, *medicamentis purgatum & adhuc inanem*, dixit in lib. 2. cap. 8. & *exhaurire hominem profufione fanguinis*, in lib. 5. cap. 26. fect. 3. Legendum igitur, *exhaurit*, ex MSS. & Edit. Aldina. Alii cum Ruellio leg. *exhaufit.* Al. cum Caefario, *exercuit*; quod minus probandum eft.

63. *Per alimenta*] In Cod. Mediceo I. *per adjumenta.*

64. *Et quacumque de caufa*] Olim legebatur, *ex quacumque caufa*; quemadmodum Palavicinus correxit, cum *& quacumque caufa* reperiffet in Cod. Mediceo I. Lindenius repofuit, *& quacumque de caufa*, ut eft in margine Edit. Conftantinianae, & in multis MSS.

ſpongia [65] ex vino imponenda eſt. In ceteris partibus, ſi aeque linamenta [66] ſupervacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum; dein [67] glutinantia ſuperdanda: ſi illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit, alias dictum eſt. Cetera eadem, inciſa ſuppuratione, facienda ſunt, quae, ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

III. Protinus autem, quantum curatio efficiat, quantumque aut ſperari aut timeri debeat, ex quibusdam ſignis intelligi poteſt; fereque iisdem, quae in vulneribus expoſita ſunt [68]. Nam bona ſigna ſunt, ſomnum capere; facile ſpirare; ſiti non confici; cibum non faſtidire; ſi ſebricula fuit, ea vacare: itemque habere pus album, laeve, non foedi odoris. Mala ſunt, vigilia, ſpiritus gravitas, ſitis, cibi faſtidium, febris, pus nigrum, aut foeculentum, & foedi odoris; item procedente curatione eruptio ſanguinis; aut ſi, antequam ſinus carne impleatur, orae carnoſae [69] fiunt, illa quoque ipſa carne hebete, nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipſa curatione [70], vel poſtea, peſſimum omnium eſt. Quin etiam morbus ipſe, ſive ſubito ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt; ſive effuſo pure permanet, non injuſte terret. Eſtque inter cauſas timoris, ſi ſenſus in vulnere rodentium non eſt. Sed ut haec ipſa fortuna huc illucve diſcernit [71]; ſic medici partium eſt, eniti ad reperiendam ſanitatem. Ergo, quoties ulcus reſolverit, eluere id, ſi reprimendus humor videbitur, vino ex aqua [72] pluviatili miſto, vel aqua, in qua lenticula cocta ſit, debebit: ſi purgandum erit, mulſo; rurſusque imponere eadem. Vbi jam repreſſus videbitur humor, ulcusque purum erit, produci carnem conveniet, & foveri vulnus [73] pari

65. *Opus non eſt: ſpongia &c.*] Lindenius leg. *opus non eſt; ſed ſpongia &c.* Particulam *ſed* veteres Editiones & MSS. non habent: Codex tamen Mediceus I. pro *eſt*, habet *eſſet*, unde *eſt ſet* facile oriri potuit.

66. *Si aeque linamenta*] Antea legebatur, *ſi aeque ea linamenta.* Ego ſuſtuli vocem *ea*, ſecutus MSS. fidem. In Mediceo quidem I. legitur, *ſi ea linamenta*: ſed *ea* videtur mendoſe eſſe pro *aeq.* id eſt, *aeque.*

67. *Dein*] Cod. Mediceus I. *deinde.* Eamdem varietatem exhibet cap. proximo.

68. *Quae in vulneribus expoſita ſunt*] Particula *in*, & duae voces *expoſita ſunt*, in Codice modo allato deſunt.

69. *Carnoſae*] Sic legendum eſſe, verba oſtendunt, quae continuo ſequuntur, *illa ipſa carne;* ut recte animadvertit Morgagnus. Hinc apparet, quanti faciendus ſit Codex a Conſtantino allatus, in quo eſt *calloſae:* quam tamen lectionem probavit Lindenius. In MSS. Mediceis & in Vaticanis habetur, *carnoſae.*

70. *In ipſa curatione*] Codices MSS. & Editiones veteres non habent particulam *in.* Habet Lindenius, & in libri margine Conſtantinus.

71. *Diſcernit*] Conſtantinus & Caſaubonus leg. *decernit*; ſed contra veterum Codicum fidem.

72. *Vino ex aqua*] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. Particula tamen *ex* videtur redundare. Lindenius reponit, *vino & aqua.* Recte, ſi deinde, pro *miſto*, eſſet *miſtis.*

73. *Vulnus*] Linden. *ulcus.*

pari portione vini ac mellis, ſuperque imponi ſpongiam ex vino & roſa tinctam. Per quae cum caro producatur, plus 74 tamen, ut alias quoque dixi, victus ratio eo confert; id eſt, ſolutis jam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum; quotidiana, ſed lenis geſtatio; cibi potionesque corpori faciendo 75 aptae. Quae omnia, per medicamenta quoque ſuppuratione rupta, ſequuntur: ſed, quia magno malo vix ſine ferro mederi licet, in hunc locum reſervata ſunt.

IV. 1. Adverſus fiſtulas quoque, ſi altius penetrant, ut ad ultimas demitti collyrium non poſſit, ſi tortuoſae ſunt, ſi multiplices, majus in manu, quam in medicamentis praeſidium eſt: minusque operae eſt, ſi ſub cute transverſae feruntur, quam ſi rectae 67 intus tendunt. Igitur, ſi ſub cute transverſa fiſtula eſt, demitti ſpecillum debet, ſupraque id ea incidi. Si flexus reperiuntur, hi quoque ſimul ſpecillo & ferro perſequendi ſunt 77: idemque faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli 78 oſtendunt. Vbi ad fines fiſtulae ventum eſt, excidendus ex ea totus callus 79 eſt, ſuperque fibulae dandae, & medicamentum, quo glutinetur. At ſi recta ſubter tendit, ubi, quo maxime ferat, ſpecillo exploratum eſt, excidi is ſinus 80 debet: dein fibula oris cutis injicienda eſt, & aeque 81 glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt; aut, ſi corruptius ulcus 82 eſt (quod interdum oſſe vitiato fit) ubi id quoque curatum eſt, pus moventia.

2. Solent autem inter coſtas fiſtulae ſubter exire 83. Quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraque parte praecidenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent 84, ubi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod transverſum a ſuperioribus viſceribus inteſtina diſcernit, violare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris, poteſt;

74. *Per quae cum caro producatur, plus &c.*] Idem Lindenius leg. *per quae caro producitur. Plus &c.* & infra; *victus ratio eo confert. Ea eſt, ſolutis &c.*

75. *Corpori faciendo*] Carni producendae. Ita ex Editione Lindenii, & Codicibus Mediceis. In I. eſt *faciundo:* manu vero Palavicini. *reficiundo*; quod & in IV. adſcribitur. Hinc in Editione I. & in antiquis omnibus, *reficiendo.*

76. *Rectae*] Alii leg. *recte*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Lindenius, *recta.*

77. *Perſequendi ſunt*] Verbum *ſunt* omittitur in Cod. Mediceo I.

78. *Ramuli*] Lindenius habet, *rivuli.* Ego in MSS. inveni *ramuli*, ut alii legunt.

79. *Excidendus ex ea totus callus*] Ita in Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *excidendum* (vel *excidendus*) *ex toto callus.*

80. *Is ſinus*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *is.*

81. *Et aeque*] Et ſimiliter &c. Nam ſupra quoque dixerat; *ſuperque fibulae dandae, & medicamentum, quo glutinetur.* In Cod. Mediceo I. legitur, *& eaque*; in Edit. Lindenii, *eique.*

82. *Corruptius ulcus*] Fortaſſe legendum, *corruptum ulcus*, ut eſt in Mediceo I. & aliis MSS.

83. *Subter exire*] Id eſt, tendere, ut eſt paulo ſupra. Ita in veteribus libris. Sed, pro *exire*, fortaſſe legendum *ire*, quemadmodum olim placuerat Conſtantino, & a Lindenio editum eſt.

84. *Solent*] Lindenius leg. *Solent quoque*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. MSS. Codices non habent *quoque.* Mediceus I. habet *etiam*, ſed additum a Palavicino.

teft; & quia nonnumquam fpiritus ea [85] cum humore quafi bullante prorumpit, maximeque, fi hunc ore ille continuit. In eo medicinae [86] locus nullus eft. In ceteris vero, quae circa coftas fanabilia funt, pinguia medicamenta inimica funt; ceteris, quae ad vulnera accommodantur, uti licet: optime tamen ficca linamenta, vel, fi purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur.

3. Ventri nullum os fubeft; fed ibi perniciofae admodum fiftulae fiunt: adeo ut Softratus infanabiles effe crediderit. Id non ex toto ita fe habere ufus oftendit. Et quidem, quod maxime mirum videri poteft, tutior fiftula eft contra jecur, & lienem, & ventriculum, quam contra inteftina: non quo perniciofior ibi fit [87], fed quo alteri periculo locum faciat. Cujus experimento moti quidam auctores parum modum rei cognoverunt. Nam venter faepe etiam telo perforatur, prolapfaque inteftina conduntur, & oras vulneris futurae comprehendunt: quod quemadmodum fiat, mox indicabo. Itaque, etiam ubi tenuis fiftula abdomen perrupit [88], excidere eam licet, futuraque oras conjungere. Si vero ea fiftula intus patuit, excifa neceffe eft latius foramen relinquat: quod nifi permagna vi, utique ab interiore parte, fui non poteft [89], qua quafi [90] membrana quaedam finit abdomen, quam περιτόναιον Graeci vocant. Ergo, ubi aliquis ingredi ac moveri coepit, rumpitur illa futura, atque inteftina evolvuntur [91]: quo fit, ut pereundum homini fit. Sed non omni modo res ea defperationem habet: ideoque tenuioribus fiftulis adhibenda curatio eft.

4. Propriam etiamnum [92] animadverfionem defiderant eae [93], quae in ano funt. In has demiffo fpecillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet: dein novo foramine fpecillum educi lino fequente, quod in aliam

85. *Ea*] Alii leg. *eo.* Ego *ea* repofui ex Codice Mediceo I. & ratione; quia non irrumpit fpiritus, fed erumpit. In allato Codice fupra *ea* pofita eft particula *ex*, manu quidem antiqua, fed, ut videtur, ex gloffemate.

86. *Medicinae*] In plerisque MSS. legitur, *medicamine*; in Edd. antiquis, *medicamini.* Melius in Editione Lindeniana, & in Cod. Mediceo I. *medicinae.*

87. *Perniciofior ibi fit*] Al. *perniciofior res ibi fit*; Lindenius, *perniciofior ibi res fit.* Ego omifi vocem *res* ex fide Cod. Medicei vetuftioris.

88. *Perrupit*] Ita in multis MSS. & in Editione Lindenii. Alii leg. *perrumpit*, ut habet Cod. Mediceus I.

89. *Sui non poteft*] Haec verba a Lindenio transferuntur ante *utique:* credo, quod fenfum turbare viderentur fequentium verborum, quae ad illa, *ab interiore parte*, referuntur. Mihi hic ftare poffe videntur, ut habentur in antiquis Codicibus.

90. *Qua quafi*] In aliquibus Codicibus, *quia quafi*; in Mediceo I. *quaq. fi.*

91. *Evolvuntur*] Vulgaris lectio, *folvuntur*, mihi placere non poteft; etfi Codicis vetuftioris auctoritas accedit. Cum in aliis Codicibus fit *volvuntur*, repofui *evolvuntur.* Nam & Cap. 14. habetur, *venter ictu aliquo perforatur; fequiturque, ut inteftina evolvantur.*

92. *Etiamnum*] Cod. Mediceus I. *etiam.*

93. *Eae*] In MSS. & in Editionibus vetuftis *ea.* Ego fecutus fum Lindenium, qui repofuit *eae*

aliam ejus partem, ob id ipſum perforatam, conjectum ſit. Ibi linum prehendendum vinciendumque [94] cum altero capite eſt, ut laxe cutem, quae ſuper fiſtulam eſt, teneat: idque linum debet eſſe crudum, & duplex triplexve, ſic tortum, ut unitas facta ſit [95]. Interim autem licet negotia agere [96], ambulare, lavari [97], cibum capere, perinde atque ſaniſſimo. Tantummodo id linum bis die [98], ſalvo nodo [99], ducendum eſt, ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quae ſuperior fuit. Neque committendum eſt, ut id linum putreſcat: ſed tertio quoque die nodus reſolvendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quae ſupra fiſtulam eſt, incidit: ſimulque & id ſaneſcit, quod a lino relictum eſt; & id, quod ab eo mordetur, inciditur. Haec ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt. Qui feſtinant [1], adſtringere cutem lino debent, quo celerius ſecent; noctuque ex penicillo [2] tenuia quaedam intus demittere, ut cutis hoc ipſo [3] extenuetur, quo [4] extenditur. Sed haec dolorem movent. Adjicitur celeritati, ſicut tormento quoque, ſi & linum, & id, quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex iis, quibus callum exedi poſui [5]. Poteſt tamen fieri, ut ad ſcalpelli curationem etiam illo loco veniendum ſit [6], ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in haec genera demiſſo ſpecillo, duabus lineis incidenda cutis eſt; ut media inter eas habenula tenuis admodum ejiciatur [7], ne protinus orae [8] coëant; ſitque locus aliquis lina-

eae; quemadmodum legendum Conſtantino viſum fuerat.

94. *Prehendendum vinciendumque*] Lindenius leg. *apprehendendum ligandumque.*

95. *Facta ſit*] Idem Lindenius praemittit *in eo:* quas ego duas voces non inveni in MSS.

96. *Agere*] In Cod. Mediceo I. *gerere.*

97. *Lavari*] Ita in MSS. & in Edd. antiquis. Lindenius leg. *lavare.*

98. *Bis die*] Idem Lindenius leg. *bis in die.*

99. *Salvo nodo*] Recte animadvertit Morgagnus, utique ſalvo nodo linum duci poſſe, quod *laxe cutem, quae ſupra fiſtulam eſt, teneat*; ut ſupra poſitum eſt. Porro ex eo, quod poſtea conſequitur, *tertio quoque die nodus reſolvendus eſt*, idem Morgagnus evincit, *ſalvo*, quod eſt in Editionibus antiquis; cum quibus Codices Medicei & Vaticani conſentiunt; perperam a Lindenio mutatum eſſe in *ſoluto.* In Editionibus 1493. 1497. & in Juntina, pro *nodo*, eſt *modo*; mendoſe, ſicut infra in Codicibus Mediceis I. III. & VI. *cum ſimili modo*, pro *cum ſimili nodo.*

1. *Feſtinant*] Alii leg. *feſtinat*; deinde, *debet*, & *ſecet.* Ego ſecutus ſum Cod. Mediceum I. Lindenius quoque habet *feſtinant*, & *debent*; ſed, pro *ſecent*, *ſecetur.*

2. *Ex penicillo*] Plerique omittunt *ex*; ſed perperam.

3. *Hoc ipſo*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox *ipſo.*

4. *Quo*] In Codice modo allato, aliiſque, & in Edit. Aldina legitur *quod.*

5. *Poſui*] Linden. *propoſui.*

6. *Illo loco veniendum ſit*] Pro *loco*, ut edidit Lindenius, & multi Codices habent, alii leg. *loci.* In Cod. Mediceo I. ita habetur: *illo loci inveniendum ſit.*

7. *Vt media inter eas habenula tenuis admodum ejiciatur*] Ita omnes fere vulgo legunt; & ita eſt in multis MSS. Pro *ejiciatur*, in Mediceo I. & in Vaticanis II. VI. & VII. legitur, *adjiciatur.* In Vaticano I. gloſſemate inſerto, *ut media inter eas habenula cutis tenuis &c.* Lindenius reponit *injiciatur*; ſed horum verborum ſenſum aſſecutus non

linamentis, quae quam pauciſſima ſuperinjicienda ſunt: omniaque eodem modo facienda, quae in abſceſſibus poſita ſunt 9. Si vero ab uno ore plures ſinus erunt, recta fiſtula ſcalpello erit incidenda: ab eo ceterae, quae jam patebunt, lino excipiendae. Si intus aliqua procedet, quo ferrum tuto pervenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus ejusmodi caſibus, ſive manu, ſive medicamentis agetur 10, dari debet humidus; potio liberalis, diuque aqua. Vbi jam caro increscit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

V. 1. Tela quoque, quae illata corporibus intus haeſerunt, magno negotio ſaepe ejiciuntur. Suntque quaedam 11 difficultates ex generibus eorum; quaedam ex iis ſedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit 12: illic viam, qua redeat, ipſum ſibi fecit; hic, a ſcalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi non alte telum inſedit, & in ſumma carne eſt, aut certe magnas venas, & loca nervoſa non tranſiit; nihil melius eſt, quam, qua venit, id evellere 13. Si vero plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum eſt; jamque venas nervosque id tranſiit, commodius eſt aperire quod ſupereſt, eaque 14 extrahere. Nam & propius petitur, & tutius evellitur 15: & in majore membro, ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit, quod pervium eſt; quia utrimque medicamento fovetur. Sed, ſi retro telum recipiendum, amplianda ſcalpello 16 plaga eſt; quo facilius id ſequatur, quoque minor oriatur inflammatio: quae major fit, ſi ab illo ipſo telo, dum redit, corpus laniatur. Item, ſi ex alia parte vulnus aperitur, laxius eſſe debet, quam ut telo poſtea transeunte amplie-

non videtur. Fortaſſe legendum *excidatur*. Vult enim Celſus, *quod inter duas lineas eſt*, *excidendum* eſſe, ut loquitur cap. 17. ſect. 1. *immittendae ſcalpello duae lineae ſunt, ut, exciſo medio, interior membrana utrimque recentem plagam habeat*; cap. 24. *ſi tumor modicus eſt, ſemel incidi; ſi major, duabus lineis debet, ut medium excidatur.* Tenue & oblongum cutis ſegmentum *habenam*, vel *habenulam* a ſimilitudine appellat. Cap 7. ſect. 8. *tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda;* cap. 17. ſect. 1. *tenuis excidenda habena eſt;* cap. 20. *ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine eſt, demenda habenula paulo latior eſt;* cap. 28. *ab ora.... tamquam habenulam excidere.*

8. *Orae*] Al. *ora*. Lindenius *orae*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Recte. In Cod. Mediceo I. *ore*.

9. *Quae in abſceſſibus poſita ſunt*] Ita Lindenius & Cod. Mediceus I. Al. *qui in abſceſſibus poſitus eſt.*

10. *Agetur*] Cod. Mediceus I. *agitur*.

11. *Suntque quaedam*] Codex modo allatus, *ſunt quaedam:* Lindenii Edit. *Sunt enim quaedam.*

12. *Tetendit*] Cod. Mediceus I. habet *tendit.*

13. *Evellere*] Lindenius leg. *revellere*. Ego veterem lectionem ex MSS. fide retineo; cum praeſertim etiam ſect. proxima habeatur, *ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit.*

14. *Eaque*] Quidam cum Caeſario leg. *itaque*.

15. *Et tutius evellitur*] Haec tria verba deſunt in Cod. Mediceo I.

16. *Scalpello*] Lindenius omittit vocem hanc, quam Codd. MSS. habent ad unum omnes.

plietur. Summa autem utraque parte habenda cura eſt [17], ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendum hamo retuſo eſt, abducendumque a ſcalpello [18]. Vbi autem ſatis inciſum eſt, telum eximendum eſt: tunc quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne ſub eo, quod eximitur, aliquid eorum laedatur, quae tuenda eſſe propoſui.

2. Haec communia. Sunt propria quaedam [19] in ſingulis telorum generibus, quae protinus ſubjiciam. Nihil tam facile in corpus, quam ſagitta, conditur, eademque altiſſime inſidit [20]. Haec autem eveniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipſa in anguſto eſt [21]. Saepius itaque ab altera parte, quam ex qua venit, recipienda eſt; praecipueque [22], quia fere ſpiculis cingitur; quae magis laniant, ſi retro, quam ſi contra trahuntur. Sed inde aperta via, caro diduci debet ferramento facto ad ſimilitudinem Graecae litterae [23]: deinde, ubi apparuit mucro, ſi arundo inhaeret [24], propellenda eſt, donec ab altera parte apprehendi & extrahi poſſit: ſi jam illa decidit, ſolumque intus ferrum eſt, mucro vel digitis apprehendi, vel forfice [25], atque ita educi debet. Neque

17. *Summa autem utraque parte habenda cura eſt*] Ita ex Cod. Mediceo I. Olim legebatur, ut eſt in aliis Codd. *Summa autem utraque parte ita habenda cura eſt.* Conſtantinus tamen particulam *ita* tollendam, vel in *iſta* mutandam cenſebat. Lindenius ita leg. *In ſumma autem utraque parte iſta habenda cura eſt.*

18. *Abducendumque a ſcalpello*] Al. *abducendumque ſcalpello.*

19. *Haec communia. Sunt propria quaedam &c.*] Secutus fere ſum Cod. Mediceum I. in quo ita habetur: *Haec communia ſunt; propria quaedam in ſingulis telorum generibusque protinus ſubiciam.* Neque enim quidquam addere ex conjectura volui. Fortaſſe tamen Celſus ſcripſit: *Haec communia: ſed ſunt propria quaedam &c.* Niſi quis malit alios Codices ſequi; ſed dempta voce *ſubjicienda.* Ita in illis legitur, itemque in Edd. antiquis: *Haec communia ſunt. Propria quaedam in ſingulis telorum generibus ſubjicienda ſunt, quae protinus ſubjiciam.* Lindenius & vocem *ſubjicienda* ſuſtulit, & alias de ſuo inſeruit, itaque edidit: *Haec communia ſunt: praeter quae propria quaedam in ſingulis telorum generibus ſunt, quae protinus ſubjiciam.*

20. *Inſidit*] Alii leg. *inſedit.* Ita ſane eſt in MSS. ſed mendoſe. Legendum igitur *inſidit*, ut Ruellius, Stephanus, Lindenius habent. Conſtantinus in libri margine, *incedit*, vel *inſidit.*

21. *Ipſa in anguſto eſt*] Lindenius leg. *ipſa anguſta eſt;* quae fuit olim Conſtantini conjectura. Ego, invitis MSS. nihil mutandum puto. Nam etiam in lib. 8. cap. 3. eodem ſenſu legitur, *Si vitium in anguſto eſt.* Advertendum porro, ut ibi iis verbis illa opponuntur, *ſi latius vitium eſt;* ſic his verbis hoc loco ea, quae infra ſunt, *latum vero telum*, opponi.

22. *Praecipueque*] In Cod. Mediceo I. *praecipue;* deinde, *retrorſus* pro *retro*, & *eximatur* pro *trahuntur.*

23. *Graecae litterae*] In Editionibus antiquis, *Graecae litterae* Ψ. Scilicet in Cod. Mediceo IV. alia manu adſcripta fuit Ψ, quemadmodum in I. a Palavicino; cum Graeca littera deeſſet, quae in ceteris item Mediceis Codicibus deeſt. Lindenius repoſuit γ, qua ejus litterae figura veteres Graecos uſos fuiſſe non conſtat. Ego malim Λ.

24. *Vbi apparuit mucro, ſi arundo inhaeret*] Lindenius leg. *ubi apparuit mucro, ſi ei arundo inhaeret.* Hunc ego ſecutus ſum; niſi quod vocem *ei* omiſi, quod illam MSS. non habeant, nec neceſſariam exiſtimem. Alii leg. *ubi apparuit, ſi mucro, ſi arundo* (vel *harundo*) *inhaeret;* Ruellius & Stephanus, *ubi apparuit, ſi mucroni harundo inhaeret.*

25. *Forfice*] *Forceps*, non *forfex*, ubicumque de re aliqua capienda agitur, legendum eſſe conten-

que alia ratio extrahendi eſt, ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit. Nam, ampliato magis vulnere [26], aut arundo, ſi ineſt, evellenda eſt; aut, ſi ea non eſt, ferrum ipſum. Quod ſi ſpicula apparuerunt, eaque brevia & tenuia ſunt, forfice [27] ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: ſi ea majora valentioraque ſunt, fiſſis ſcriptoriis calamis contegenda, ac, ne quid lacerent [28], ſic evellenda ſunt. Et in ſagittis quidem haec obſervatio eſt.

3. Latum vero telum, ſi conditum eſt [29], ab altera parte educi non expedit; ne ingenti vulneri ipſi quoque ingens vulnus adjiciamus. Evellendum eſt ergo genere quodam ferramenti, quod Διοκλεῖον κυαθίσκον Graeci vocant [30]; quoniam auctorem Dioclem habet: quem inter priſcos maximosque medicos fuiſſe, jam poſui. Lamina vel ferrea [31], vel etiam aenea, ab altero capite duos utrimque deorſum converſos uncos habet; ab altero duplicata lateribus, leviterque extrema in eam partem inclinata, quae ſinuata eſt, inſuper ibi etiam perforata eſt [32]. Haec juxta telum transverſa demittitur: deinde, ubi ad imum mucronem [33] ventum eſt, paulum torquetur, ut telum foramine ſuo excipiat: cum in cavo mucro eſt [34], duo digiti [35], ſubjecti partis alterius uncis, ſimul & ferramentum [36] id extrahunt, & telum.

4. Ter-

tendunt Conſtantinus, Cajus, referente Rhodio, Rhodiusque ipſe in adnotationibus ad Scribonii Compoſit. 51. Sed invitis MSS. nihil efficiunt. Tanta porro conſtantia *forficem* hac ſignificatione habent Codices Medicei Vaticanique, ut ab iis diſcedendum non putarim, quamvis Lindenius *forcipem* ubique repoſuerit.

26. *Nam, ampliato magis vulnere*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii. Alii omittunt *magis*. In Cod. Vaticano II. & in VII. deeſt etiam particula *Nam*.

27. *Forfice*] Conſtantinus & Lindenius ſine cauſa hic reponunt *forcipe*: nam ſpicula *comminui debent*, h. e. praecidi; quo ſenſu *forficem* uſurpari nemo dubitat.

28. *Lacerent*] Lindenius, *dilacerent*.

29. *Si conditum eſt*] Idem Lindenius leg. *ſi aliquis intus in carne habuerit*. Scilicet ex gloſſemate aliquo, ut recte cenſet Morgagnus.

30. Διοκλεῖον κυαθίσκον *Graeci vocant*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. in quo eſt, *Diocleum cyathiſcum &c.* Ex ſequenti porro deſcriptione apparet, ferramentum hoc formam cyathi cujusdam referre. Alii Codices habent, *Diocleum eraphiſcum &c.* unde quidam vulgo leg. *Diocleum graphiſcum*; Lindenius, Διοκλέυς γραφίσκον. Editio an. 1538. *Dioclis Graeci vocant*. Editio I. & aliae pervetuſtae, *Diocris* (al. *Dioclis*) *Graeci belulcum vocant*. Βελουλκὸν ſane Paulus Aegineta ferramentum nominat, quo tela extrahuntur: ſed vox iſta nimis recedit a *cyathiſcum*, vel *eraphiſcum*, quod eſt in MSS.

31. *Vel ferrea*] Lindenius leg. *eſt ferrea*: infra vero, *habens*.

32. *Inſuper ibi etiam perforata eſt*] Ita ex Cod. Mediceo I. In Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis habetur; *inſuper ibi etiam parte inclinata, quae perforata eſt*; iteratis a librario per incuriam tribus vocibus, quae ſupra ſunt. Huic vitio ſic medetur Lindenius: *inſuper etiam ea parte inclinata, quae &c.* Sed remedium minime idoneum videtur.

33. *Ad imum mucronem*] In Cod. Mediceo I. omittitur vox *imum*: pro qua III. & VI. habent *unum*.

34. *Cum in cavo mucro eſt*] Codex Mediceus I. ita habet: *cum cavum vero eſt*.

35. *Duo digiti*] Codices Medicei, primo excepto, habent, *illico digiti*; mendoſe, ut videtur, pro *duo digiti*, quod eſt in primo, cujus ego auctoritatem ſecutus ſum. Vulgo ex Cod. IV. in quo alia manu appoſita eſt vox *duo*, legitur; *illico duo digiti*. Palavicinus, qui *illico* addidit in Cod. I. ex *illico* fecit *illic*.

36. *Et ferramentum*] Lindenius omittit particulam *&*.

4. Tertium genus telorum eſt [37], quod interdum evelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut ſimile aliquid, quod, perrupta cute, integrum intus inſedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque, quod ineſt, ea, qua venit, forfice extrahendum eſt. Accedit vero aliquid difficultati [38] ſub omni ictu, ſi telum vel oſſi inhaeſit, vel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit. In oſſe uſque eo movendum eſt, donec laxetur is locus, qui mucronem momordit; & tunc vel manu vel forfice telum extrahendum eſt: quae ratio in dentibus quoque ejiciendis eſt. Vix [39] umquam ita telum non ſequitur: ſed, ſi morabitur, excuti quoque, ictum aliquo ferramento [40], poterit. Vltimum eſt, ubi non evellitur, terebra juxta forare, ab eoque [41] foramine, ad ſpeciem litterae V [42], contra telum os excidere, ſic, ut lineae, quae diducuntur, ad telum ſpectent: eo facto, id neceſſe eſt labet, & facile auferatur. Inter duo vero oſſa ſi per ipſum articulum perruperit, circa vulnus duo membra faſciis habeniſve deliganda, & per has in diverſas partes diducenda ſunt, ut nervos diſtendat: quibus extentis, laxius [43] inter oſſa ſpatium eſt, ut ſine difficultate telum recipiatur. Illud videndum eſt, ſicut in aliis locis poſui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria a telo laedatur, dum id extrahitur: eadem ſcilicet ratione, quae ſupra poſita eſt.

5. At ſi venenato quoque telo quis ictus eſt, iisdem omnibus, ſi fieri poteſt, etiam feſtinantius actis, adjicienda curatio eſt, quae vel epoto veneno, vel a ſerpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipſius, extracto telo, medicina non alia eſt, quam quae eſſet, ſi corpore icto nihil inhaeſiſſet: de qua ſatis alio loco dictum eſt.

VI. Haec evenire in qualibet parte corporis poſſunt: reliqua certas ſedes habent. De quibus dicam, orſus a capite. In hoc multa variaque

37. *Telorum eſt &c.*] Lindenius transfert verbum *eſt* poſt *debet*, atque ita legit: *telorum, quod interdum evelli debet, eſt plumbea glans.*

38. *Accedit vero aliquid difficultati*] Sic repoſui ex aliis MSS. Antea legebatur *difficultatis*, ut eſt in Mediceo I.

39. *Ejiciendis eſt. Vix &c.*] Alii omnes leg. *ejiciendis eſt. Et vix &c.* Ego ex fide Cod. Medicei I. ſuſtuli particulam *&*; quae a mendoſis quibusdam Codicibus fluxiſſe videtur, in quibus, pro *ejiciendis eſt Vix*, legitur, *ejiciendis & vix.* Palavicinus ita mutavit: *eiciendis eſt. Et vix unquam ita fieri poteſt, quin telum non ſequatur.*

40 *Ictum aliquo ferramento*] Ferramento aliquo percuſſum, quaſſatum. Pro *ictum*, Codex Mediceus II. habet *icto*; Conſtantinus margini adſcripſit *victam*; Lindenius leg. *cum.*

41. *Ab eoque*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *ab eo quoque*; Lindenius, *& ab eo.*

42. *Litterae V.*] In MSS. deeſt littera *V*; quam ego repoſui ex conjectura, cum in Mediceo I. *vel* reperiſſem. Nam *vel* ex *V* ab imperito aliquo factum puto. Palavicinus, expuncto *vel*, repoſuit Ψ; quae littera etiam in Codice IV. habetur, addita alia manu. Hinc in Edd. antiquis, *litterae* Ψ. At Lindenius habet, *litterae* γ. Cum tamen *Graecae litterae* Celſus non dixerit, & Romana *V.* huic rei ſit aptiſſima, non video, cur neceſſe ſit Graecam reponere. De γ vide quae adnotavi ad ſect. 2. hujus cap.

43. *Laxius*] Duo ex Vaticanis MSS. III. ſcilicet & V. habent *latius.*

que tubercula oriuntur; γάγγλια, μελικηρίδας [44], ἀθερώματα [45] nominant; aliisque etiamnum vocabulis quaedam alii discernunt: quibus ego στεατώματα quoque adjiciam. Quae quamvis & in cervice, & in alis, & in lateribus oriri solent; per se tamen non posui; cum omnia ista mediocres differentias habeant, ac neque periculo terreant, neque diverso genere curentur. Omnia autem [46] ista & ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur. Quaedam ex his dura ac renitentia, quaedam mollia cedentiaque sunt: quaedam spatio nudantur, quaedam tecta capillo suo permanent: fereque sine dolore sunt. Quid intus habeant, ut conjectura praesagiri potest; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non potest. Maxime tamen in iis, quae renituntur, aut lapillis [47] quaedam similia, aut concreti confertique [48] pili reperiuntur: in iis vero, quae cedunt, aut melli aliquid, aut tenui pulticulae, aut quasi rasae cartilagini [49], aut carni hebeti & cruentae; quibus alii aliique [50] colores esse consuerunt [51]. Fereque ganglia renituntur: atheromati subest quasi tenuis pulticula: meliceridi liquidior humor; ideoque pressus circumfluit [52]: steatomati pingue quiddam; idque latissime patere consuevit, resolvitque totam cutem superpositam, sic, ut ea labet; cum in ceteris sit adstrictior. Omnia, derasa ante, si capillis conteguntur, per medium oportet incidere [53]. Sed steatomatis tunica quoque secanda est, ut effundatur quidquid intus coiit [54]; quia non facile a cute & subjecta carne [55] ea separatur: in ceteris [56] ipsa tunica

44. Γάγγλια, μελικηρίδας] Quidam duas has voces, itemque proximam Latinis litteris scribunt. In Cod. Mediceo I. legitur, *glangian meliceridas;* in aliis, *gangilia*, *meliceridas.*

45. Ἀθερώματα] Alii praemittunt particulam *&*; quam a MSS. abesse video. Ortam ex eo puto, quod in Cod. Mediceo I. pro *atheromata*, quod alii habent, est *etheromata;* unde alia manu in IV. itemque in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. *& heromata.* Alii igitur correxerunt, *& atheromata.*

46. *Autem*] Cod. Mediceus I. *vero.*

47. *Lapillis*] Stephani Edit. *lapidis;* quod minus probandum.

48. *Confertique*] Cod. Mediceus I. habet *confersique.*

49. *Rasae cartilagini*] In Cod. Mediceo I. *massas cartilaginis:* mendose.

50. *Alii aliique*] Ita ex Lindenio & Scaligero. In MSS. deest vox *alii.* Pro *aliique*, quod est in Mediceis ceteris, primus habet *aliquae;* ex emendatione vero Palavicini, *aliqui*, ut est in Editionibus antiquis.

51. *Consuerunt*] Linden. *consueverunt.*

52. *Pressus circumfluit*] Cap. 14. hujus lib. *Humor autem, si premitur, circumfluit.* In MSS. & in Editionibus vetustis est *pressum;* Lindenius leg. *pressu;* ego cum Caesario, Ruellio, Pantino, aliisque nonnullis, *pressus.*

53. *Incidere*] Cod. Mediceus I. *incidi.*

54. *Ut effundatur quidquid intus coiit*] Lindenius transfert haec verba ante illa, *Sed steatomatis*, & sententiam totumque locum corrumpit. Numquam enim, nisi ubi tunica difficulter a cute & subjecta carne separatur, ut in steatomate, id, quod intus coiit, effundendum est; sed, quemadmodum infra dicitur, *ipsa tunica inviolata servanda est, ... ejiciendaque cum eo, quod intus tenet.*

55. *Et subjecta carne*] In omnibus fere impressis libris, & in multis MSS. omittitur particula *&*; sed perperam.

56 *In ceteris*] Lindenius leg. *Ac in caeteris:* deinde, *Protinus autem cum ista alba & intenta se ostendit, tum &c.*

nica inviolata ſervanda eſt. Protinus autem alba & intenta ſe oſtendit. Tum ſcalpelli manubriolo diducenda a cute & carne eſt, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae muſculus inhaeſit, ne is laedatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem [57] relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt, committendae orae, fibulaque his injicienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Vbi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus moventia adhibenda ſunt.

VII. 1. Sed ut haec neque genere vitii, neque ratione curationis inter ſe multum diſtant; ſic in oculis, quae manum poſtulant, & ipſa diverſa ſunt, & aliter aliterque curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris veſicae naſci ſolent, pingues gravesque; quae vix attollere oculos ſinunt, levesque pituitae curſus, ſed aſſiduos, in oculis movent [58]. Fere vero in pueris naſcuntur. Oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, ſcalpello transverſam lineam incidere [59], ſuſpenſa leviter manu, ne veſica ipſa vulneretur: &, ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpit. Tum [60] digitis eam apprehendere [61], & evellere. Facile autem [62] ſequitur. Dein ſuperinungi [63] collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur: pauciſſimisque [64] diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi inciſa veſica eſt: effundit enim humorem; neque poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt, quae puri movendo ſunt.

2. In eadem palpebra ſuper [65] pilorum locum tuberculum parvulum naſcitur, quod a ſimilitudine hordei, a Graecis κριθὴ nominatur. Tunica

57. *Alia ibidem*] Ita communiter legitur; itaque Palavicinus ſcripſit in Cod. Mediceo I. veteri ſcriptura obliterata, quae fortaſſe ab aliorum Codicum ſcriptura diverſa non erat. Ita autem in aliis habetur: *ad jam ibi*. Videtur igitur legendum, *alia inibi*: nam *ad ia* eſt pro *alia*, *in ibi* pro *inibi*.

58. *In oculis movent*] Quidam MSS. Codices habent, *in oculos movent*.

59. *Transverſam lineam incidere*] In Editione Conſtantini ita habetur: *transverſam linea incidere*: in margine vero, *transverſa*: quod placuit Lindenio. Sed retinenda vetus lectio, *transverſam lineam incidere*, ex veterum MSS. atque Editionum fide; cum hanc dicendi formam aliis in locis Celſus uſurparit. Vid. cap. 13. & ibi adnotata.

60. *Et, ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpit. Tum &c.*] Olim legebatur *prorumpat*; ſed, cum laboraret conſtructio, ad eam ſanandam Conſtantinus addebat *qua* poſt *ut*. Lindenius autem ita mutavit: *& ut, loco ei patefacto, ipſa prorumpat; tum &c.* Putabant nimirum, *ut* eſſe conjunctionem, quae conjunctivum poſtularet. Sed eſt adverbium temporis, & ſignificat *poſtquam*. Recte igitur Codex Mediceus I. habet *prorumpit*; quod ego repoſui.

61. *Apprehendere*] Plerique addunt *oportet*; ſed, cum id verbum ſupra habeatur, non eſt neceſſe.

62. *Facile autem*] Lindenius leg. *facile enim*.

63. *Superinungi*] Ita Lindenius. Et ſane in Cod. Mediceo I. habetur *ſuperinungui*. Alii leg. *ſuperungi*; al. *ſuper ungi*. Vide Animadv. VII. Facciolati, & ad eam Morgagni additamentum, in III. ejusdem Morgagn. Epiſt.

64. *Pauciſſimisque*] Lindenius leg. *quo pauciſſimis*.

65. *Super*] In Cod. Mediceo I. *ſupra*.

ea quiddam [66], quod difficulter maturefcit, comprehenfum eft. Id vel calido pane, vel cera fubinde calefacta foveri oportet, fic, ne nimius is calor fit, fed facile ea parte [67] fuftineatur: hac enim ratione faepe difcutitur, interdum concoquitur. Si pus fe oftendit, fcalpello dividi debet, &, quidquid intus humoris eft, exprimi: eodem deinde vapore poftea quoque foveri, & fuperinungi, donec ad fanitatem perveniat.

3. Alia quoque quaedam in palpebris huic [68] non diffimilia nafcuntur; fed neque utique figurae ejusdem, & mobilia, fimul atque digito huc vel illuc impelluntur: ideoque ea χαλάζια Graeci vocant [69]. Haec incidi debent, fi fub cute funt, ab exteriore parte; fi fub cartilagine, ab interiore: dein [70] fcalpelli manubriolo diducenda [71] ab integris partibus funt. Ac, fi intus plaga eft, inungendum primo [72] lenibus, deinde acrioribus: fi extra, fuperdandum emplaftrum, quo id glutinetur.

4. Vnguis vero, quod πτερύγιον Graeci vocant, eft membranula nervofa oriens ab angulo, quae [73] nonnumquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit. Saepius a narium, interdum etiam a temporum parte nafcitur. Hunc recentem non difficile eft difcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur: fi inveteravit [74], jamque ei craffitudo quoque acceffit, excidi debet. Poft abftinentiam vero unius diei, vel adverfus in fedili contra medicum is homo collocandus eft, vel fic averfus, ut in gremium ejus caput refupinus effundat. Quidam, fi in finiftro oculo vitium eft, adverfum: fi in dextro, refupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram a miniftro diduci oportet, alteram a medico: fed ab hoc, fi ille adverfus eft, inferiorem; fi fupinus, fuperiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, fubjicere extremo ungui debet, eumque infigere;

66. *Quiddam*] In Codice modo allato deeft vox haec. Palavicinus adfcripfit, *quadam*.

67. *Ea parte*] I. e. in ea parte. Lindenius leg *a parte*. In Cod. Mediceo vetuftiore habetur, *ex parte*.

68. *Huic*] Codex Mediceus I. hanc vocem non habet; &, pro *nafcuntur*, habet *ponuntur*.

69. *Ideoque ea χαλάζια Graeci vocant*] Quia mobilia funt, χαλάζια nominant, i e. cuti fubjectisque partibus non adhaerentia, fed laxa & foluta. Conftantinus ita margini adfcripfit: *Grandini fimilia funt, ideoque ea &c.* ejusque conjectura ufus Lindenius videtur, qui edidit, *Quae quia grandini fimilia funt χαλάζια &c.* Pro χαλάζια, in Cod. Mediceo I. mendofe *clazia*.

70. *Dein*] Cod. Mediceus I. *deinde*.

71. *Diducenda*] Et in Codice modo allato, & in Editione Lindenii, & in margine Conftantinianae legitur, *deducenda*. Sed in illo quidem Codice faepe eft *deducere* pro *diducere*: ut fect. proxima, *Alteram autem palpebram a miniftro deduci oportet*: & cap. fuperiori, *deducenda a cute & carne eft*.

72. *Inungendum primo*] Ita in libris vulgatis omnibus & in MSS. plerisque. In Mediceo I. *inunguenda primum*.

73. *Oriens ab angulo, quae &c.*] Lindenius leg. *quae oriens ab angulo &c.*

74. *Si inveteravit*] Stephanus leg. *fi inveteraverit*.

re; atque eam quoque palpebram tradere alteri: ipſe, hamulo apprehenſo, levare unguem, eumque acu trajicere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhaeret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium ejus, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum eſt; ne vel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix ullam recipiat curationem; vel ex angulo quoque caruncula abſcindatur [75], quae, ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur; ideoque decipit [76]. Abſciſſa, patefit foramen [77], per quod poſtea ſemper humor deſcendit: ῥυάδα [78] Graeci vocant. Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt; qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue, ſcalpellus adhibendus eſt; deinde ſic excidenda ea membranula, ne quid [79] ex angulo laedatur. Eo [80] deinde ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraque linteolum, & aut ſpongia aut lana ſuccida: proximiſque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebrae glutinentur; ſiquidem id quoque tertium periculum accedit: eodemque modo linamentum imponendum, ac noviſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio vere [81] eſſe debet, aut certe ante hiemem: de qua re, ad plura loca pertinente, ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationum ſunt: alia, in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit; ſicut in vulneribus, & in fiſtulis [82]: alia, in quibus nullus dies urget, & exſpectare tutiſſimum & facile eſt; ſicut evenit in iis, quae & tarde increſcunt [83], & dolore non cruciant. In his ver exſpectandum eſt: aut, ſi quid magis preſſit,

75. *Abſcindatur*] Codd. Medicei, *abſcidatur*; quae ſcribendi ratio in illis fere perpetua eſt.

76. *Sequitur; ideoque decipit*] Facile ſequendo medicum decipit, qui eam unguis partem eſſe credit. Lindenius leg. *ſequitur quoque ac decipit*: Almeloveenius, *ſequitur quoque ac decidit*; quod a Morgagno merito improbatur. Sed *decidit* fortaſſe mendum librarium eſt.

77. *Abſciſſa, patefit foramen*] Ita in Cod. Mediceo I. niſi quod in illo ſcribitur *abſciſa* per ſimplex *ſ*. Codices ceteri Medicei ita habent: *Ac ſi abſciſa eſt, patefecit foramen.* Vulgo alii leg. *ac ſi abſciſſa eſt, pateſcit foramen*; Lindenius, *Si abſciſſa eſt, patefit foramen.*

78. Ῥυάδα] Ita plerique legunt ex Caeſario; nec aliter legendum videtur. In MSS. habetur *rhyſada*, vel *ryphada*. In Mediceo IV. *rhyphada*, ſed alterum *h* expunctum eſt. Hinc in Editione I. & aliis pervetuſtis, *rhypada*; in Aldina, ῥυπάδα, Graecis litteris.

79. *Sic excidenda ea membranula, ne quid &c.*] In MSS. & in Edd. antiquis deeſt particula *ſic*. Hanc ego ſumpſi ex Editione Lindenii, in qua legitur, *ſic excidenda membranula, ne quid &c.* Vix enim abeſſe poteſt.

80. *Eo*] Lindenius leg. *Ei*. Vide quae adnotavi ad lib. 5. cap. 18. ſect. 3.

81. *Vere*] Egnatius & Stephanus leg. *verna*.

82. *Et in fiſtulis*] In multis MSS. omittitur particula *&*. Lindenius omittit *in*.

83. *Tarde increſcunt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *tarde decreſcunt*; fortaſſe pro *tarde creſcunt*. Alii tamen Codices habent *increſcunt*, ut eſt in vulgatis, non *creſcunt*.

fit, melior tamen autumnus eft, quam aeftas, vel hiems [84]; atque is ipfe medius, jam fractis aeftibus, nondum [85] ortis frigoribus. Quo magis autem neceffaria pars erit, quae tractabitur, hoc quoque majori periculo fubjecta eft: & faepe, quo major plaga facienda, eo magis haec temporis ratio fervabitur.

5. Ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia nafcuntur, quae ipfa aliis quoque de caufis oriri folent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue excifo, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: ἐγκανθὶς Graece nominatur. Excipi [86] hamulo, & circumcidi debet; hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipfo angulo [87] abfcindatur [88]. Tum exiguum linamentum refpergendum eft vel cadmia, vel atramento futorio; inque eum angulum, diductis palpebris, inferendum, fupraque eodem modo deligandum: proximisque diebus fimiliter nutriendum; tantum ut primis [89] aqua egelida, vel etiam frigida foveatur.

6. Interdum inter fe palpebrae coalefcunt, aperirique non poteft oculus. Cui malo folet etiam illud accedere, ut palpebra [90] cum albo oculi cohaerefcat; fcilicet, cum in utrovis [91] fuit ulcus negligenter curatum. Sanefcendo enim, quod diduci potuit & debuit, glutinavit [92]. Ἀγκυλοβλεφάρυς fub utroque vitio Graeci vocant [93]. Palpebrae

84. *Quam aeftas, vel hiems*] Sic legendum; non, ut eft in Editionibus antiquis, *vel aeftas, quam hiems*. Et fane in Cod. Mediceo I. habetur, *quam aeftas aut hiemps*. Vel reponendum cum Lindenio, *quam hiems, vel aeftas*. In aliquibus Codicibus legitur, *vel aeftas, vel hiems*.

85. *Aeftibus, nondum*] Lindenius interjicit particulam *&*; quae in MSS. non invenitur. Porro *aeftibus* idem Lindenius legit; & ita eft in Cod. Mediceo I. Al. *aeftatibus*; fed non recte.

86. *Excipi*] Ita ex Conftantino & Lindenio. Alii leg. *excidi*; ut eft, fed mendofe, in antiquis Codicibus.

87. *Ex ipfo angulo*] Vox *angulo* deeft in libris fere omnibus vetuftis. Habetur in Mediceo I. & in Editione Lindenii; eftque prorfus neceffaria.

88. *Abfcindatur*] Ita Lindenius; nec aliter legendum Conftantinus putavit. Attamen vetus lectio *abfcindat* (in MSS. *abfcidat*) fuftineri poteft.

89. *Similiter nutriendum; tantum ut primis &c.*] *Tantum ut*, quemadmodum *tantum ne* lib. 8. cap. ultimo, *membrum .... fic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat; tantum ne moveatur, neve dependeat.* Lindenius leg. *fimiliter nutriendum, ut primo; tantum &c.* Ego veterem lectionem ex MSS. fide retinui.

90. *Palpebra*] Sic repofui ex Cod. Mediceo I. Nam & infra habetur, *ubi albo ipfius oculi palpebra inhaefit*: & lib. 6. cap. 6. fect. 1. *nonnunquam ex eo cafu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur.* Alii leg. *palpebrae*; poftea vero, *cohaerefcant*.

91. *Scilicet, cum in utrovis*] Hic Lindenium fecutus fum, qui *utrovis* repofuit. Alii habent *utroque*. In Cod. Mediceo I. legitur, *licet cum utroque*.

92. *Glutinavit*] Vlcus fanefcendo glutinavit id, quod diduci &c. Porro *glutinavit* habetur in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conftantinianae. Alii leg. *glutinabit*; Lindenius, *glutinabitur*.

93. *Ἀγκυλοβλεφάρυς fub utroque vitio Graeci vocant*] H. e. in utroque vitio; ut recte explicat Conftantinus. In Cod. Mediceo I. *ancyloblepharus Graecis utroque vitio vocant*; fed littera *s* in *Graecis* expuncta eft, & *utroque* in *utrumque* mutatum; a Palavicino vero correctum, *fub utroque*. In ceteris Codicibus; *angyn blepharus fub utroque vitio*

brae tantum inter ſe cohaerentes, non difficulter diducuntur; ſed interdum fruſtra: nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet; quia bene res ſaepius cedit. Igitur averſum 94 ſpecillum inſerendum, diducendaeque eo 95 palpebrae ſunt: deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci finiatur. At ubi albo ipſius oculi palpebra inhaeſit, Heraclides Tarentinus auctor eſt, adverſo ſcalpello 96 ſubſecare, magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quidquam abſcindatur; ac, ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. Poſt haec, inungatur oculus medicamentis, quibus aſpritudo curatur: quotidieque palpebra vertatur, non ſolum ut ulceri medicamentum inducatur, ſed etiam ne rurſus inhaereat 97: ipſique etiam 98 praecipiatur, ut ſaepe eam duobus digitis attollat. Ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. Meges ſe quoque multa tentaſſe, neque umquam profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhaeſerit 99, memoriae prodidit.

7. Etiamnum in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo vitio quaſi parva fiſtula aperitur, per quam pituita aſſidue deſtillat: *αἰγίλωπα* Graeci vocant. Idque aſſidue male habet oculum: nonnumquam etiam exeſo oſſe, usque ad nares 1 penetrat. Atque 2 interdum naturam carcinomatis habet; ubi intentae venae & recurvatae ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & levi tactu irritatur, inflammationemque in eas partes, quae conjunctae ſunt, evocat. Ex his eos, qui quaſi carcinoma habent, curare periculoſum eſt: nam mortem quoque ea res maturat. Eos vero, quibus ad nares tendit, ſupervacuum: neque enim ſaneſcunt. At, quibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio; cum eo, ne

vitio Graeci vocant. In VII. margini adſcriptum eſt *ανκυλοβλεφαρος*. In IV. quoque correctum eſt, *ancyloblepharos*; atque ita habent Editiones antiquiores. Aldina, *ἀγκυλοβλέφαρος*. Alii cum Caeſario repoſuerunt *ἀγκυλοβλέφαρον*; ego *ἀγκυλοβλεφάρους*. Lindenius leg. *ἀγκυλοβλέφαρον ſub utroque vitium Graeci vocant.*

94. *Averſum*] Ita in Editione Conſtantini, & in Codicibus Mediceis II. III. V. VII. & ita legendum contendit Fabricius ab Aquapendente, non *adverſum*, ut eſt in aliis & MSS. & impreſſis libris. Confirmatur haec lectio ſimili loco hujus libri cap. 27. *ſi, antequam veſica purgata eſt, orae ſe glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averſo ſpecillo diducendum eſt:* ubi tamen, pro *ſpecillo*, quidam Codices habent *ſcalpello*. Nec deſunt qui ibi quoque habeant *adverſo*.

95. *Eo*] Hanc vocem Cod. Mediceus I. non habet.

96. *Adverſo ſcalpello*] Quatuor Codices Medicei ſupra allati, *averſo ſcalpello*. Hic tamen legendum videtur, *adverſo*, ut alii habent.

97. *Ne rurſus inhaereat*] Lindenius omittit *rurſus*, deceptus, ut opinor, ab Editione an. 1538. in qua hoc adverbium deeſt. In Codice Mediceo I. deſunt haec verba omnia.

98. *Ipſique etiam*] Neque haec verba habet Codex modo allatus. Lindenius leg. *ipſique etiam aegro*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Sed vox *aegro* abeſt ab omnibus MSS.

99. *Palpebra inhaeſerit*] Cod. Mediceus I. *palpebrae inhaeſerint*.

1. *Usque ad nares*] Idem Codex, *usque nares*.

2. *Atque*] Ita in allato Mediceo Codice. Alii leg *Idque*.

ne ignotum ſit [3], eſſe difficilem: quantoque angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt [4]; quoniam peranguſtum eſt, in quo verſari manus poſſit. Recenti tamen re mederi facilius eſt. Sed hamulo ſummum ejus foraminis [5] excipiendum; deinde totum id cavum, ſicut in fiſtulis dixi, usque ad os excidendum; oculoque & ceteris junctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt; vehementiusque [6], ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior ſquama abſcedat. Quidam adurentia imponunt, ut atramentum ſutorium, vel chalcitidem, vel aeruginem raſam: quod & tardius & non idem facit. Oſſe aduſto, curatio ſequitur eadem, quae in ceteris uſtis.

8. Pili vero, qui in palpebris ſunt, duabus de cauſis oculum irritare conſuerunt [7]. Nam modo palpebrae [8] ſumma cutis relaxatur, & procidit; quo fit, ut ejus pili ad ipſum oculum convertantur, quia non ſimul cartilago quoque ſe remiſit: modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes [9] hae ſunt. Si pili nati ſunt, qui non debuerunt, tenuis acus ferrea ad ſimilitudinem ſpathae lata [10], in ignem conjicienda eſt: deinde candens, ſublata palpebra, ſic, ut ejus pernicioſi pili in conſpectum curantis veniant, ſub ipſis pilorum radicibus ab angulo [11] immittenda eſt, ut ea tertiam partem palpebrae tranſuat [12]; deinde iterum, tertioque usque ad

3. *Cum eo, ne ignotum ſit*] Alii leg. *cum eam non ignotum ſit.* Ego ſecutus ſum Egnatium & Lindenium, cum quibus conſentit Codex Mediceus vetuſtior. Nam licet *cum eam ne* in illo legatur; attamen ex litura apparet, *eo* ſcriptum fuiſſe, idque in *eam* mutatum a veteri Emendatore.

4. *Tanto difficilior eſt*] Cod. Mediceus I. *tanto difficiliorem.* Vtraque lectio recte ſe habet. Varietas videtur ex eo orta, quod ita ſcriptum fuisſet, *difficilior ē.* Per *ē* autem, tum *em*, tum *eſt* ſignificatur.

5. *Sed hamulo ſummum ejus foraminis*] Ita in Editionibus antiquis, & fere omnibus MSS. In Mediceo I. *Eo hamulo ſummam ejus formam.* Lindenius leg. *Hamulo autem ſummum &c.* Vide adnotata ad lib. 8. cap. 9. ſect. 2.

6. *Adurendum eſt; vehementiusque &c.*] Hic locus olim ita legebatur: *adurendum eſt vehementius. Quod ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior his ſquama accedat, quidam adurentia &c.* Lindenius, poſt Conſtantini conjecturam, repoſuit, *huic ſquama abſcedat:* hac tamen ratione vitium omne hinc ſublatum non fuit. Ego, pro *vehementius. Quod*, ut eſt in Cod. Mediceo I. repoſui ex Codicibus ceteris, *vehementiusque;* & poſt *abſcedat* (ita enim legendum videtur, etſi in omnibus MSS. ſit *accedat*) ſententiam abſolvi. Porro, cum vox *his* ferri nequeat, nec ſit in Mediceo I. ex ipſius fide ſuſtuli. Ita enim habet: *graſſior quam accedat.*

7. *Conſuerunt*] Lindenius, *conſueverunt.*

8. *Palpebrae*] Codices omnes MSS. & Editiones pleraeque *ſuperioris;* quod Celſi non eſſe manifeſtum eſt ex iis, quae infra habentur: *oportet oculo contecto mediam palpebrae cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehendere*, Recte igitur Caeſarius, Ruellius, & Lindenius, quos ego ſecutus ſum, vocem illam omiſerunt.

9. *Curationes*] Alii leg. *Curationes vero*, ut eſt in Editione an. 1538.

10. *Ad ſimilitudinem ſpathae lata*] Alii leg. *haſtae;* Lindenius, *ſpathae;* & quidem rectius, ut mihi videtur. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *ad ſimilitudinem adſtaellata.*

11. *Ab angulo*] Lindenius leg. *angulo.*

12. *Tranſuat*] Ita in Editionibus Gryphii, Pantini, Conſtantini, & Ronſſei. Alii leg. *tranſueat*, ut eſt in MSS. pleriſque: quod ex *traſuat* ortum videtur, cum *e* ſupra *u*, quemadmo-

ad alterum angulum [13]: quo fit, ut omnes pilorum radices aduſtae emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt, quod inflammationem prohibeat: atque ubi cruſtae exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime autem id genus ſaneſcit. Quidam ajunt, acu tranſui [14] juxta pilos exteriorem partem [15] palpebrae oportere, eamque transmitti duplicem capillum muliebrem ducentem; atque ubi acus tranſiit, in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur, pilum eſſe conjiciendum [16], & per eum in ſuperiorem palpebrae partem attrahendum, ibique corpori adglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen glutinetur [17]: ſic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem poſtea ſpectet. Id primum fieri non poteſt, niſi in pilo longiore; cum fere breves eo loco [18] naſcantur. Deinde, ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt longum tormentum, toties acu trajecta, magnam inflammationem moveat [19]. Noviſſime, cum humor aliquis ibi ſubſit, oculo & ante per pilos & tum per palpebrae foramina affecto, vix fieri poteſt, ut gluten, quo vinctus eſt pilus, non reſolvatur: eoque fit, ut is eo, unde vi abductus eſt, redeat. Ea vero curatio, quae palpebrae laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubii. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebrae cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehendere digitis, ac levare [20]: tum conſiderare, quantulo detracto futu-

modum ſaepe factum videmus, poſitum fuiſſet, quod in alio Codice eſſet, ut in Mediceo I. *tranſeat*. Ex *tranſueat* porro *transvehat* factum eſt, quod habent Codices Vaticani II. & VII. Mediceus VI. & Lindenii Editio. Vide quae ad hunc locum ſcripſerunt Facciolatus & Morgagnus in Epiſtola III. & quae ego adnotavi ad lib. 5. cap. 26. ſect. 23.

13. *Usque ad alterum angulum*] Pantinus & Lindenius omittunt *usque*; quod deeſt etiam in Editione an. 1538.

14. *Tranſui*] In Cod. Mediceo I. *tranſiri*: in ceteris, *tranſui*; ut ab omnibus vulgo legitur. Aldina tamen Editio non habet, niſi partem hujus vocis, quae cum proxima coaluit, & formavit *tranſiuxta*. Sect. 11. hujus cap. *ad ipſas radices per medium tranſuere acu, duo lina ducente*: cap. 25. ſect. 3. *cutis acu filum ducente tranſuitur*.

15. *Exteriorem partem*] Olim legabatur, *in exteriorem partem*: & ita in MSS. inveni. Lindenium tamen ſequor, qui ſuſtulit particulam *in*.

16. *conjiciendum*] Lindenius aliique cum Caeſario leg. *injiciendum*.

17. *Quo foramen glutinetur*] Alii leg. *quo foramen quoque glutinetur*. Sed *quoque* additum videtur ab aliquo, qui *glutinetur* eadem ſententia adhibitum exiſtimavit, ac ſupra *adglutinandum*. Et ſane a Cod. Mediceo I. & a Vaticanis I. & VI. abeſſe adverti. Itaque Lindenio acceſſi, qui illud omiſit.

18. *Eo loco*] Lindenius leg. *eo loci*.

19. *Longum tormentum, toties acu trajecta, magnam inflammationem moveat*] Locus variis lectionibus jactatus. Editiones antiquae ita habent: *longum tormentum, cum toties acus tranſuet, magnam inflammationem moveat*: Conſtantinus leg. *longum tormentum, cum quoties acus tranſuet, magnam inflammationem moveat*: Lindenius, *longum tormentum ſit, & toties acus tranſiens magnam &c.* Ego *magnam* retinui, cetera caſtigavi ad fidem Cod. Medicei I. in quo legitur; *longum tormentum; totiens acu trajecta magnamque &c.* ex Palavicini vero emendatione; *longum tormentum; cum toties acus trajecta magnam &c.* In aliis MSS. *longum tormentum, cum totiens acus tranſuet* (in Mediceis III. & VI. Vaticanis II. & VII. *tranſiet*; in Vaticano I. *tranſiit*; in III. & V. & Mediceo II. *tranſui*) *magnamq. &c.* ſed in Mediceo IV. *q* expunctum eſt, & factum *magnam*.

20. *Ac levare*] Cod. Mediceus I. habet *ac ſic levare*.

futurum fit, ut naturaliter fe habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumftant: fi nimium fuerit excifum, ne contegi oculus non poffit; fi parum, ne nihil actum fit, & fruftra fectus aliquis fit. Qua [21] deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum eft, fic, ut inter oram, quae pilos continet, & propiorem ei lineam [22], aliquid relinquatur, quod apprehendere acus poftea poffit. His conftitutis, fcalpellus adhibendus eft: &, fi fuperior palpebra eft, ante; fi inferior, poftea propius ipfis pilis incidendum: initiumque faciendum in finiftro oculo, ab eo angulo, qui tempori; in dextro, ab eo, qui naribus propior: idque, quod inter duas lineas eft, excidendum. Deinde orae vulneris inter fe fimplici futura committendae, operiendusque oculus eft; &, fi [23] parum palpebra defcendet, laxanda futura [24]; fi nimium, aut adftringenda, aut etiam rurfus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda: ubi fecta eft, aliae futurae adjiciendae, quae fupra tres effe non debent. Praeter haec, in fuperiore palpebra fub pilis ipfis incidenda linea eft, ut ab inferiore parte diducti pili furfum fpectent: idque, fi levis inclinatio eft, etiam folum fatis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, fpongia, ex aqua frigida expreffa, fuper deliganda eft; poftero die glutinans emplaftrum injiciendum: quarto futuræ tollendae, & collyrio [25], quod inflammationes reprimit, fuperinungendum.

9. Nonnumquam autem, nimium fub hac curatione excifa cute, evenit, ut oculus non contegatur [26]: idque interdum etiam alia de caufa fit. λαγωφθάλμους [27] Graeci appellant. In quo fi nimium palpebrae deeft, nulla id reftituere curatio poteft: fi exiguum, mederi licet. Paulum infra fupercilium cutis incidenda eft lunata figura, cornibus ejus deorfum fpectantibus. Altitudo effe plagae usque ad cartilaginem debet, ipfa illa nihil laefa: nam, fi ea incifa eft, palpebra concidit, neque attolli poftea poteft. Cute igitur tantum diducta fit, ut paulum in ima

21. *Qua*] Lindenius leg. *Quod*, ut eft in margine Edit. Conftantinianae: fed minus recte.

22. *Inter oram, quae pilos continet; & propiorem ei lineam*] Ita legendum cum Lindenio, confentiente Codice Mediceo vetuftiore; nifi quod Lindenius *propiorem*, Codex perperam habet *propriorem*. Al. *de interiore, quae pilos continet, & propiore ei linea.*

23. *Oculus eft; &, fi &c.*] Ita in vulgatis omnibus. In Codice I. omittitur &; additur autem a Palavicino: in Mediceis ceteris omittitur *eft*; fed in IV. alia manu apponitur.

24. *Laxanda futura*] Antea legebatur, *laxanda utique*; quod eft a Palavicino. Ego repofui ex conjectura, cum in Cod. Mediceo I. fit, *laxandos utraque*; in aliis, *laxandos utroque.* Capite quoque 16. mendofi quidam Codices habent *utraque*, pro *futura*. Vide ibi adnotat. 7.

25. *Suturae tollendae, & collyrio &c.*] Alii omnes leg. *futura tollenda eft, & collyrio &c.* Ego fecutus fum Codicem Mediceum I.

26. *Contegatur*] Cod. Mediceus I. *tegatur.*

27. λαγωφθάλμους] Quemadmodum fupra, fect. 6. hujus cap. ex *ancyloblepharus*, vel *angyn blepha-*

ima oculi ora defcendat [28]; hiante fcilicet fuper plaga; in quam linamentum conjiciendum [29] eft, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam citet [30]; quae ubi eum locum implevit, poftea recte oculus operitur.

10. Vt fuperioris autem palpebrae vitium eft, quo parum defcendit [31], ideoque oculum non contegit; fic inferioris, quo parum furfum attollitur, fed pendet & hiat, neque poteft cum fuperiore committi. Atque id quoque evenit interdum ex fimili vitio curationis, interdum etiam fenectute. Ἐκτρόπιον Graeci vocant [32]. Si ex mala curatione eft, eadem ratio medicinae eft, quae fupra pofita eft: plagae tantum cornua ad maxillas, non ad oculum convertenda funt. Si ex fenectute eft, tenui ferramento id totum [33] extrinfecus adurendum eft, deinde melle inungendum: a quarto die [34] vapore aquae calidae fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

11. Haec fere circa oculum in angulis palpebrisque incidere confuerunt [35]. In ipfo autem oculo nonnumquam fumma attollitur tunica, five ruptis membranis aliquibus, five laxatis; & fimilis figura acino fit: unde id σαφύλωμα Graeci vocant. Curatio duplex eft: altera, ad ipfas radices per medium tranfuere acu, duo lina ducente; deinde alterius lini duo capita ex fuperiore parte, alterius ex inferiore adftringere inter fe; quae paulatim fecando id excidunt [36]: altera, in fumma parte ejus ad lenticulae magnitudinem excidere; deinde fpodium aut cadmiam infria-

blepharus, quod eft in MSS. Mediceis, feci Ἀγκυλοβλεφάρους; ita hic Λαγωφθάλμους ex *lagoptalmus*, quod habent iidem MSS. excepto primo, in quo *lagopalmos*. In IV. alia manu correctum eft, *glaucopthalmos*; & ita legitur in Editionibus antiquioribus. Alii legunt ex Caefario λαγώφθαλμον.

28. *In ima oculi ora defcendat*] In hac conftructione *ima* videtur effe quartus cafus pluralis; ut fenfus fit: ora palpebrae defcendat ad imam oculi partem. In Cod. Mediceo I. non eft particula *in*. Fortaffe igitur Celfus fcripfit, *ima ora defcendat*; quae loquendi ratio magis naturalis eft: voxque *oculi* inferta fuit ex gloffemate aliquo. Conftantinus leg. *in imam oculi oram defcendat*.

29. *Conjiciendum*] Caefarius aliique quidam, *injiciendum*.

30. *Citet*] Lindenius leg. *creet*; fed, ut opinor, ex interpretatione aliqua. Nam in Editionibus antiquis, meisque omnibus MSS. legitur *citet*.

31. *Quo parum defcendit*] Olim legebatur, *quod parum defcendit*; & infra, *quod parum furfum attollitur*. Lindenius utrobique repofuit *quo*; & ita eft in Cod. Mediceo I.

32. *Vocant*] Cod. Mediceus I. *nominant*.

33. *Ferramento id totum*] Idem Codex, *ferramento ipfo tum*.

34. *A quarto die*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii: fed Lindenius ad *inungendum* refert verba haec, & fic interpungit: *inungendum a quarto die, vapore &c.* Alii leg. *inungendum: at quarto die vapore &c.* Quidam pro *at* habent *&*, ut eft in Edit. an. 1538. Ceterum hanc formam Celfus faepe adhibet. Lib. 8. cap. 4. *A fexto die etiam vapore aquae calidae per fpongiam fovere*; & cap. 7. *a tertio die fovendum id aqua calida eft*; & cap. 8. *a tertio die vapore, ut in naribus pofui, fovenda.* Vide etiam adnotat. 78. ad cap. 6. fect. 1. libri fuperioris.

35. *Confuerunt*] Conftant. & Linden. *confueverunt*.

36. *Excidunt*] Linden. *Excidant*.

friare 37. Vtrolibet autem facto, album ovi lana excipiendum & imponendum; postcaque vapore aquae calidae fovendus oculus, & lenibus medicamentis inungendus 38 est.

12. Clavi autem vocantur callosa in albo oculi 39 tubercula; quibus nomen a figurae similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

13. Suffusionis jam alias feci mentionem; quia cum recens incidit, medicamentis quoque saepe discutitur: sed, ubi vetustior facta est, manus curationem desiderat: quae inter subtilissimas haberi potest. De qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est: cujus cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum vel praecipue ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior a Graecis κερατοειδὴς vocatur. Ea 40, qua parte alba est, satis crassa, pupillae loco extenuatur. Huic interior 41 adjuncta est, media parte, qua pupilla est, modico foramine concava, circa tenuis, ulterioribus partibus ipsa quoque plenior: quae χοριοειδὴς 42 a Graecis nominatur. Hae duae tunicae, cum interiora oculi cingant, rursus sub his coëunt 43; extenuataeque & in unum coactae per foramen 44, quod inter ossa est, ad membranam cerebri perveniunt, eique inhaerescunt. Sub his autem, qua parte pupilla est, locus vacuus est: deinde infra rursus tenuissima tunica, quam Herophilus ἀραχνοειδῆ 45 nominavit. Ea media subsidit; eoque cavo continet quiddam, quod a vitri similitudine ὑαλοειδὲς Graeci vocant. Id neque liquidum, neque aridum est, sed quasi concretus humor: ex cujus

37. *Infriare*] Alii omnes leg. *infricare*; quod improbare non ausim. Mihi tamen magis placet *infriare*, quod reposui ex fide Cod. Medicei I. In Codice illo ex *infriare* vetus Emendator fecit *infria'* Palavicinus vero supra eam vocem posuit *care*. Porro *infriare* cum *infricare* commutari saepe adverti in MSS. velut lib. 4. cap. 4. *in aquam mulsam, quae potui detur, infriari*, aliqui Codices habent *infricari*; & lib. 6. cap. 6. sect. 3. *fricentur*, pro *frientur*, quod est in Mediceo I. & in Editione Lindenii.

38. *Inungendus*] Secutus sum Cod. Mediceum I. Alii leg. *ungendus*.

39. *In albo oculi*] In Codice modo allato legitur, *in oculis*.

40. *Ea*] Lindenius leg. *Eaque*, ut habet Constantini Codex.

41. *Interior*] Al. *inferior*.

42. Χοριοειδὴς] Ita ex Lindenio. In Cod. Mediceo VII. est *chorioides*, sed primum *i* expunctum est, illius manu, ut opinor, qui Codicem hunc multis in locis ad Medicei vetustioris fidem exegit. Porro in Codice vetustiore, ut in Editionibus 1478. 1493. 1497. & in Juntina, habetur *choroides*. In Editione vero Aldina χοροειδὲς. Alii Codices habent, *choriodes*. Vulgo quidam leg. ῥαγοειδὴς, ex Caesario.

43. *Cingant, rursus sub his coëunt*] In Cod. Mediceo I. ita legitur: *cingantur, rursus ubi coëunt*.

44. *Per foramen*] In eodem Codice deest particula *per*; & infra duae illae voces, *neque liquidum*.

45. Ἀραχνοειδῆ] Ita legunt Egnatius, Constantinus, Stephanus, Ronsseus, Lindenius; & quidem recte. Al. *aracnoiden*, vel ἀραχνοειδῆ Graecis litteris scribunt. Codex Mediceus I. habet *arachnoidem*; Codices alii *araconide*.

jus colore pupillae color vel niger eſt, vel caeſius; cum ſumma tunica tota alba ſit. Id autem ſuperveniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris eſt, ovi albo ſimilis; a qua videndi facultas proficiſcitur: κρυςαλλοειδὴς a Graecis nominatur.

14. Igitur vel ex morbo, vel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis, qua locum vacuum eſſe propoſui; isque paulatim indureſcens, interiori potentiae ſe opponit. Vitiique [46] ejus plures ſpecies ſunt; quaedam ſanabiles, quaedam quae curationem non admittunt. Nam ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorem vero habet marinae aquae, vel ferri nitentis, & a latere ſenſum aliquem fulgoris relinquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi, amiſſa naturali figura, in aliam vertit [47], ſi ſuffuſioni color coeruleus eſt, aut auro ſimilis [48], ſi labat, & hac atque illac movetur, vix umquam ſuccurritur. Fere vero pejor eſt, quo ex graviore morbo, majoribusve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt. Neque idonea curationi ſenilis aetas [49] eſt; quae ſine novo vitio, tamen aciem hebetem habet [50]: ac ne [51] puerilis quidem; ſed inter has media [52]. Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus, ſatis opportunus eſt. Atque ipſius [53] ſuffuſionis quaedam maturitas eſt. Exſpectandum igitur eſt, donec jam non fluere, ſed duritie quadam [54] concreviſſe videatur. Ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet; pridie, ab omnibus abſtinere. Poſt haec in adverſo ſedili [55] collocandus eſt loco lucido, lumine adverſo, ſic, ut contra medicus paulo altius ſedeat: a poſteriore autem parte caput

46. *Vitiique*] Lindenius leg. *Vitii*, ut habet in libri margine Conſtantinus.

47. *In aliam vertit*] Ita in omnibus antiquis libris, tum impreſſis, tum MSS. Vide lib. 5. cap. 28. ſect. 8. adnotat. 90. Hic tamen *vertitur*, ut Conſtantinus legere malebat, mihi non arridet; quia tempus praeſens minus convenit. Lindenius leg. *ſe vertit*.

48. *Auro ſimilis*] In Cod. Mediceo I. *auri*; ſed manu antiqua correctum eſt, *auro*, quod Palavicinus rurſus in *auri* mutavit. Ruellius quoque & Conſtantinus leg. *auri*. Sed *ſimilis* a Celſo fere cum tertio caſu conſtruitur.

49. *Neque idonea curationi ſenilis aetas*] Alii leg. *Neque idonea curatio, ſi ſenilis aetas*. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *Nequis idonea curatio ſenilis aetas*. Ego ſecutus ſum lectionem Lindenii, ſeu Conſtantini potius, qui ante illum legendum cenſuerat, *curationi*.

50. *Hebetem habet*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox *hebetem*, & legitur *habeat*.

51. *Ac ne*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *at ne*. In Cod. Mediceo I. eſt *ad ne*.

52. *Sed inter has media*] Alii addunt *aetas*; ſcilicet ex gloſſemate; quod ego ſuſtuli ex fide Cod. Medicei I.

53. *Atque ipſius*] Lindenius leg. *Atque ipſius quoque*; quod minus probandum; praeſertim cum particula *quoque* abſit a MSS.

54. *Duritie quadam*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae: & quidem recte. Alii leg. *durities quaedam*, In Cod. Mediceo I. habetur, *duritiae quaedam*: poſtea vero, *videantur*.

55. *Sedili*] Haec vox, itemque verbum *ſedeat*, & particula *autem* quae infra ſunt, deſunt in Cod. Mediceo I.

put ejus, qui curabitur, minifter contineat, ut immobile id praeftet [56]: nam levi motu eripi acies in perpetuum poteft. Quin etiam ipfe oculus, qui curabitur [57], immobilior faciendus eft, fuper alterum lana impofita & deligata. Curari vero finifter oculus dextra manu, dexter finiftra debet. Tum acus admovenda eft, aut acuta, aut forte non nimium tenuis [58], eaque demittenda, fed recta, eft per fummas duas tunicas medio loco inter oculi nigrum & angulum tempori propiorem, e regione mediae fuffufionis, fic, ne qua vena laedatur. Neque tamen timide demittenda eft, quia inani loco excipitur. Ad quem cum ventum eft, ne mediocriter quidem peritus falli poteft; quia prementi nihil renititur. Vbi eo ventum eft, inclinanda acus ad ipfam fuffufionem eft, leniterque [59] ibi verti, & paulatim eam deducere infra regionem pupillae debet; ubi deinde eam tranfiit, vehementius imprimi, ut inferiori parti infidat [60]. Si haefit, curatio expleta eft: fi fubinde redit, eadem acu concidenda [61], & in plures partes diffipanda eft; quae fingulae & facilius conduntur, & minus late officiunt. Poft haec [62] educenda acus recta eft, imponendumque [63] lana molli exceptum ovi album, & fupra, quod inflammationem coërceat, atque ita devinciendum. Poft haec opus eft quiete, abftinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo (qui poftero die fatis mature datur) primum liquido, ne maxil-

56. *Vt immobile id praeftet*] In vulgatis, *& immobile &c.* Ego *ut* repofui, quia fic reperi in Mediceo I. aliisque MSS.

57. *Oculus, qui curabitur*] Duo verba, *qui curabitur*, mihi fufpecta funt, quod neceffaria non fint, & paulo fupra habeantur.

58. *Aut acuta, aut forte non nimium tenuis*] Locus depravatae lectionis; quem neque Conftantinus conjectura fua, neque ego veterum MSS. ope omnino fanare potui. Ita legitur in Editionibus antiquis: in margine autem Conftantinianae, *acuta, aut certe non nimium tenuis*; in Lindeniana, *aut acuta, aut certe &c.* in MSS. Mediceis, excepto primo, *aut acuta aut forte nimium tenuis*; fed in IV. alia manu addita eft particula *non*, & fupra *aut acuta aut forte*, pofitum eft, *al. fic ut quae foret non.* In I. ita habetur: *fic ut aut foret non nimium tenuis:* fed *aut* fcriptum eft manu Palavicini, priori fcriptura obliterata. Idem Palavicinus expunxit *fic ut*, & repofuit *acuta*, mutavitque *foret* in *forte*. Videtur legendum, *acuta, ut foret, non nimium tenuis*; neque aliam Celfi fententiam effe exiftimo. Morgagno tamen affentior, qui, Patavii cum effem anno fuperiore, atque hujus loci rationem a me popofciffet, eique ego haec expofuiffem, mihi dixit, fufpicari fe, duas voces, *ut foret*, ex gloffemate infertas effe. Quem cum interrogaffem, annon particula *fed*, quae infra eft, ante *non nimium* transferenda videretur? refpondit, fibi videri. Hunc igitur locum vir ille doctiffimus atque ego ita libenter legeremus: *Tum acus admovenda eft acuta, fed non nimium tenuis; eaque demittenda recta eft &c.*

59. *Leniterque*] Al. *leviterque*; & ita eft in Cod. Mediceo I.

60. *Infidat*] In eodem Mediceo Codice, *infideat.*

61. *Eadem acu concidenda*] In vulgatis omnibus, *eadem acu magis concidenda.* Sed *magis* vacat. Itaque id ejeci ex fide fex MSS. Mediceorum. Primus ita habet: *eadem magis concidenda*; ubi *magis* videtur mendofe effe pro *acu*. In eo Codice a Palavicino addita fuit vox *acu*; in IV. vero, *magis*, alia manu. Hinc vulgaris lectio.

62. *Poft haec*] Cod. Mediceus I. *Poftea.*

63. *Imponendumque*] Alii addunt *eft*, quod ego omifi ex fide Cod. Medicei I. Sed in illo legitur, *& imponendumque:* in Codicibus aliis, *imponendum eft.*

maxillae laborent; deinde, inflammatione finita, tali, qualis in vulneribus propofitus eft [64]. Quibus, ut aqua quoque [65] diutius bibatur, neceffario accedit.

15. De pituitae quoque tenuis curfu, qui oculos infeftat, quatenus medicamentis agendum eft, jam explicui. Nunc ad ea veniam, quae curationem manus poftulant [66]. Animadvertimus autem quibusdam numquam ficcefcere oculos, fed femper humore tenui madere: quae res afpritudinem continuat, & ex levibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam denique vitam hominis infeftat. Idque in quibusdam nulla ope adjuvari poteft, in quibusdam fanabile eft. Quod primum difcrimen noffe oportet, ut alteris fuccurratur, alteris manus non injiciatur. Ac primum fupervacua curatio eft in iis, qui ab infantibus id vitium habent; quia neceffario manfurum eft usque mortis diem [67]. Deinde non neceffaria [68] etiam in iis, quibus non multa, fed acris pituita eft: fiquidem manu nihil adjuvantur; medicamentis, & victus ratione, quae craffiorem pituitam reddit, ad fanitatem perveniunt. Lata etiam capita vix medicinae patent. Tum intereft, venae pituitam emittant [69], quae inter calvariam & cutem funt, an quae inter membranam cerebri & calvariam. Superiores fere [70] per tempora oculos rigant; inferiores, per eas membranas, quae ab oculis ad cerebrum tendunt. Poteft autem adhiberi remedium iis, quae fupra os fluunt; non poteft iis, quae fub offe [71]. Ac ne iis quidem fuccurritur, quibus pituita utrimque defcendit: quia levata altera parte, nihilominus altera infeftat. Quid fit autem, hac ratione cognofcitur. Rafo capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita fufpenditur, a fuperciliis usque ad verticem illini debent: fi ficci oculi effe coeperunt, apparet per eas venas, quae fub cute funt, irrigari: fi nihilominus madent, manifeftum eft fub offe defcendere: fi eft humor

64. *Propofitus eft*] Lindenius tollit *eft*.

65. *Quoque*] Haec particula abeft a Cod. Mediceo vetuftiore.

66. *Curationem manus poftulant*] Antea legebatur *ex manu*. Ego fic repofui, cum in Cod. Mediceo I. fit *manu*. Nam fimili modo Celfus dixit, *oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt*, initio cap. proximi: &, *ubi vetuftior facta* (fuffufio) *eft, manus curationem defiderat*, fect. 13. hujus cap.

67. *Vsque mortis diem*] Egnatius & Stephanus leg. *usque ad mortis diem*.

68. *Non neceffaria*] Plerique leg. *non neceffario*: fed perperam.

69. *Venae pituitam emittant*] Cod. Mediceus I. habet, *venae pituitam mittant*; Lindenius, *pituitam emittant venae*.

70. *Fere*] Aliqui Codices habent *vero*; Lindenius *enim*.

71. *Sub offe*] Lindenius leg. *ab offe*. Sed legendum, *fub offe*; ut habent omnes mei Codices. Nam infra quoque, quemadmodum animadvertit Morgagnus, habetur, *fub offe defcendere*; id eft, per eas venas, *quae funt inter membranam cerebri & calvariam*.

mor [72], ſed levior, duplex vitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos ſuperiores venae exerceant; ideoque pluribus etiam opitulari licet. Idque non in Graecia tantummodo, ſed in aliis quoque gentibus celebre eſt: adeoque ut nulla medicinae pars magis per nationes quasque [73] expoſita ſit. Reperti in Graecia ſunt, qui novem lineis cutem capitis inciderent: duabus in occipitio rectis, una ſuper eas transverſa: dein duabus ſuper aures [74], una inter eas item transverſa: tribus [75] inter verticem & frontem rectis. Reperti ſunt, qui a vertice [76] rectas lineas [77] ad tempora deducerent; cognitisque, ex motu maxillarum, muſculorum initiis, leviter ſuper eos cutem inciderent, diductisque [78] per retuſos hamos oris, inſererent linamenta, ut [79] neque inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret, quae venas, ex quibus humor [80] ad oculos transiret, adſtringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt, a media aure ad mediam alteram aurem, deinde a naribus ad verticem: tum ubi lineae committebantur, ſcalpello inciderunt; & poſt, ſanguine effuſo [81], os ibidem aduſſerunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atque verticem [82] eminentibus venis idem candens ferrum admoverunt. Frequens curatio eſt, venas in temporibus adurere: quae fere quidem in ejusmodi malo tument; ſed tamen, ut inflentur magisque ſe oſtendant, cervix ante modice deliganda eſt: tenui-

72. *Humor*] Pituita. Lindenius leg. *tumor*: ſed non recte; quamvis ita ſit in Cod. Mediceo I. Vid. Morgagn. Epiſt. VI. in Celſum.

73. *Quasque*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *quoque*; nec aliter ego reperi in MSS.

74. *Dein duabus ſuper aures*] Pro *dein*, Codices Medicei I. III. & VI. habent *deinde*: ſed in I. deeſt vox *duabus*.

75. *Tribus*] Lindenius addit *denique*; quod mei Codices non habent.

76. *A vertice*] Ita ex Lindenio. MSS. habent *a capite*, ut alii legunt: ſed mendoſi videntur.

77. *Rectas lineas*] Sic repoſui ex multis Codicibus. Olim legebatur, *recte eas lineas*, ut eſt in Mediceo I. Conſtantinus malebat, *rectas eas lineas*, vel *recta eas lineas*; quod ultimum placuit Lindenio.

78. *Diductisque*] In Editionibus antiquis & in MSS. Mediceis, *inductisque*. Lindenius repoſuit *diductisque*, ut habet vetus Conſtantini Codex; nec aliter legendum eſt.

79. *Ut*] Linden. *ſic, ut*.

80. *Humor*] Vox haec deeſt in Editione Caeſarii an. 1538. typothetae culpa: nam extat in Editione Caeſarii prima. Omittitur a Lindenio quoque: ſed prorſus neceſſaria eſt, ut Morgagnus oſtendit; atque habetur in ceteris Editionibus & in MSS.

81. *Poſt, ſanguine effuſo*] Lindenius leg. *poſt ſanguinem effuſum*, ut eſt in omnibus Codicibus Mediceis, praeterquam in primo. Ego malui, *poſt, ſanguine effuſo*. Nam Codex primus, & antiquae Editiones habent, *poſt ſanguine fuſo*. Idem Codex mendoſe, *tum ſibidem adſerunt*, pro *os ibidem aduſſerunt*.

82. *Inter frontem atque verticem*] Alii leg. *inter frontem atque calvariam*, ut eſt in MSS. Sed quomodo frontem a calvaria diſtinguunt, cum frons ſit calvariae pars? Lindenius repoſuit *verticem*; atque ita prorſus legendum videtur. Nam & paulo infra, *inter verticem ac frontem*; itemque, *inter frontem vero & verticem*.

nuibusque [83] ferramentis, & retufis venae adurendae; donec in oculis [84] pituitae curfus conquiefcat. Id enim fignum eft quafi excaecatorum itinerum, per quae humor ferebatur. Valentior tamen medicina eft, ubi tenues conditaeque venae funt, ideoque legi non poffunt, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipfo fpiritu, quo magis venae prodeant, atramento notare eas contra tempora, & inter verticem [85] ac frontem: deinde cervice refoluta, qua notae funt, venas incidere, & fanguinem mittere: ubi fatis fluxit, tenuibus ferramentis adurere: contra tempora quidem, timide; ne fubjecti mufculi, qui maxillas tenent, fentiant: inter frontem vero & verticem, vehementer, ut fquama [86] ab offe fecedat [87]. Efficacior tamen etiamnum eft Afrorum curatio, qui verticem usque ad os adurunt, fic, ut fquamam remittat. Sed nihil melius eft, quam quod in Gallia quoque Comata fit, ubi venas in temporibus & in fuperiore capitis parte legunt. Adufta quomodo curanda fint, jam explicui. Nunc illud adjicio; neque ut ulcus impleatur, aduftis venis, effe properandum; ne vel fanguis erumpat, vel cito pus fupprimatur: cum per hoc ficcefcere eas partes opus fit; per illud exhauriri opus non fit. Si quando tamen fanguis eruperit, infrianda [88] medicamenta effe, quae fic fanguinem fupprimant, ne [89] adurant. Quemadmodum autem venae deligendae [90] fint, quidque lectis his faciendum fit, cum venero ad crurum varices, dicam.

VIII. Verum ut oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt; fic in auribus admodum pauca funt, quae in hac medicinae parte tractentur. Solet tamen evenire vel a primo natali die [91] protinus, vel poftea

83. *Tenuibusque*] Lindenius leg. *Tenuibus autem.*

84 *In oculis*] Lindenius leg. *in oculos.* Sed idem conftructionem hanc fervavit fect. 1. hujus cap. ubi aliqui tamen Codices habent *in oculos.* Hic vero omnes *in oculis.*

85. *Inter verticem*] Pro *verticem*, ut eft in MSS. & Editionibus antiquioribus, Editio an. 1538. habet *cervicem*; eaque multos, non tamen Lindenium decepit.

86. *Vt fquama*] Ita in multis MSS. in Mediceo IV & V. *ufquama*: fed in IV. fupra primam litteram, quae expuncta fuit, pofitum eft alia manu, *ut fic.* Particula autem *fic* manavit ex Codice I. in quo eft, *ut fic aqua*, mendofe, pro *ut fquama.* Palavicinus, pro *aqua*, repofuit *fquama*; fed particulam *fic* retinuit. Hinc in Editionibus antiquis, *ut fic fquama.* Lindenius leg. *fic, ut fquama.*

87. *Secedat*] Ita in Cod. Mediceo I. Hoc verbo utitur Celfus in re fimili in lib. 8. cap. 2. Alii leg. *recedat.*

88 *Infrianda*] Alii leg. *infricanda*, ut eft in MSS. Ego fecutus fum Editionem Lindenii. Vide quae adnotavi ad fect. 11. hujus cap.

89. *Ne*] Linden. *ut ne.*

90. *Deligendae*] In Codd. Mediceis I. II. III. VII. *delegendae*; in IV. & V. *deligandae*; fed in IV. alia manu correctum eft, *deligendae*, ut eft in VI. In I. deeft vox praecedens, *venae.*

91. *A primo natali die*] Aliqui habent, *a prima natali die*, genere foeminino. Ego retinere malui, *a primo*: nam ita habetur etiam cap. 12. fect. 4. & Cicero quoque multis in locis *natalem diem* genere mafculino ufurpavit. In Cod. Mediceo I. deeft vox *natali.*

postea facta exulceratione, deinde [92] per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, ideoque audiendi usu careat. Quod ubi incidit, specillo tentandum est, alte ne id repletum, an in summo tantum glutinatum sit. Nam si alte est, prementi non cedit: si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet; ne sine effectus spe distentio oriatur nervorum, & ex ea mortis periculum sit: hoc facile curatur. Nam qua cavum esse debet, vel medicamentum aliquod imponendum est ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam scalpello incidendum. Cumque id patefactum, & jam ulcus purum est, conjicienda [93] eo pinna est, illita medicamento cicatricem inducente; circaque idem [94] medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat: quo fit, ut ea remota, postea facultas audiendi sit. At ubi aures', in viro puta, perforatae sunt, & offendunt [95], trajicere id cavum celeriter candente acu satis est, ut leviter [96] ejus orae exulcerentur [97]; aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere id quod purget; tum quod eum locum repleat, & cicatricem inducat [98]. Quod si magnum id foramen est, sicut solet esse in iis, qui majora pondera auribus gesserunt, incidere, quod superest, ad extremum oportet: supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium est, si quid ibi curti est, sarcire: quae res cum in labris quoque & naribus fieri possit, eamdem etiam rationem habeat [99], simul explicanda est.

IX. Curta igitur in his tribus, ac si qua parva paria sunt [1], curari pos-

92. *Deinde*] Cod. Mediceus I. *dein.*

93. *Conjicienda*] Alii, Caesarium secuti, leg. *injicienda.*

94. *Circaque idem &c.*] Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio habent, *circaque id &c.*

95. *At ubi aures, in viro puta, perforatae sunt, & offendunt*] Plinius lib. 11. H. N. cap. 37. de auribus loquens: *In Oriente quidem & viris, aurum gestare eo loci, decus existimatur.* Mos iste a Romanis receptus non fuit: itaque aures in viro perforatae offendebant, quod advenam, & libertinum ostenderent. Sic interpretandus cum veteri Scholiaste locus ille Juvenalis Satyr. 1. v. 104.

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestrae.
Arguerint, licet ipse negem.

Lindenius omittit haec tria verba *in viro puta*, quae Editiones antiquae omnes, omnesque Medicei & Vaticani Codices habent; nisi quod unus atque alter, *in imo puta*, ut a Palavicino mutatum est in Mediceo I.

96. *Leviter*] Al. *leniter.*

97. *Orae exulcerentur*] Ita ex Lindenio. In Cod. Mediceo I. *ore ulcerentur.* Alii leg. *ora exulcerentur;* sed perperam.

98. *Et cicatricem inducat*] Hic quoque Lindenium secutus sum; cujus lectionem Cod. Mediceus I. confirmat. Alii leg. *& sic cicatricem inducat.*

99. *Eamdem etiam rationem habeat*] Simili loquendi forma usus est in lib. 3. cap. 13. *rationem habent dissimilem.* Codices MSS. nihil variant. Aldina Editio habet, *autem*, pro *etiam.* Lindenius leg. *eandem autem curationem habeat.*

1. *Ac si qua parva paria sunt*] Si qua parva his similia in aliis partibus existunt. Lindenius locum corruptum putavit, itaque reposuit: *ac si qua parte parva sunt.* Mihi quoque videtur men-

poſſunt: ſi qua maſora ſunt, aut non recipiunt [2] curationem, aut ita per hanc ipſam [3] deformantur, ut minus indecora ante fuerint. Atque in aure quidem & naribus deformitas ſola timeri poteſt: in labris vero, ſi nimium contracta ſunt, uſus quoque neceſſario jactura fit [4]; quia minus facile & cibus aſſumitur, & ſermo explicatur. Neque enim creatur ibi corpus, ſed ex vicino adducitur: quod [5] in levi mutatione [6], & nihil eripere, & fallere oculum poteſt; in magna, non poteſt. Neque ſenile autem corpus, neque quod mali habitus eſt, neque in quo difficulter ulcera ſaneſcunt, huic medicinae idoneum eſt; quia nusquam celerius [7] cancer occupat, aut difficilius tollitur. Ratio curationis ejusmodi eſt: id quod curtum [8] eſt, in quadratum redigere [9]; ab interioribus ejus angulis lineas transverſas incidere, quae citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant; deinde ea, quae ſic reſolvimus [10], in unum adducere. Si non ſatis junguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam converſas immittere, quibus ſumma tantum cutis diducatur: ſic enim fit, ut facilius quod adducitur, ſequi poſſit. Quod non vi cogendum eſt [11]; ſed ita adducendum, ut ex facili ſubſequatur, & dimiſſum non multum recedat. Interdum tamen [12] ab altera parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi [13] loci altera pars incidenda, altera intacta habenda eſt. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naſo

dum ſubeſſe, ſed aliter tollendum. Ita legendum arbitror: *ſi qua parva ſunt;* extruſis duabus vocibus *ac*, & *paria.* Et ſane *paria* non eſt in Cod. Mediceo vetuſtiore. Manifeſtum autem eſt ex iis, quae ſequuntur, de illis curtis dumtaxat, quae ſunt in auribus, naribus, & labris, Celſum loqui.

2. *Recipiunt*] Caeſarius, Ruellius, & Lindenius leg. *accipiunt.* Sed *recipere curationem* Celſus dixit etiam lib. 3. cap. 9. *curationem, ubi id, quod eſt, non recipit, poteſt recipere id, quod futurum eſt.*

3. *Ipſam*] Cod. Mediceus I. non habet hanc vocem.

4. *Vſus quoque neceſſario jactura fit*] Alii leg. *neceſſarii.* Cod. Mediceus I. habet *neceſſario*; ſed, pro *uſus*, *uſui.* Ego ſecutus ſum Lindenii lectionem.

5. *Quod*] Lindenius leg. *quod etſi.*

6. *Mutatione*] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. In margine Conſtantinianae eſt *mutilatione*; quod Lindenius in contextum induxit. Sed vide Facciolatum apud Morgagnum, & Morgagnum ipſum Epiſt. III. in Celſum.

7. *Nusquam celerius*] Lindenius leg. *nusquam aut celerius.* Sed particula *aut* abeſt a veteribus libris.

8. *Curtum*] In MSS. Mediceis & in Editionibus antiquis eſt *curatum.* Conſtantinus haec margini adſcripſit: *curtum*, *curtatum reperi: curandum Alii.* Lindenius repoſuit *curtatum*: ego *curtum.* Nam & initio capitis habetur *curta*; & ſub finem cap. ſuperioris, *curti.* Adde, *curta* legi in melioribus Codicibus lib. 5. cap. 26. ſect. 1. ubi alii habent *curata.* Itaque infra quoque correxi, *duobus locis curta*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae; cum veteres Codices habeant *curata.* Lindenius leg. *curtata.*

9. *Redigere*] In Cod. Mediceo I. *dirigere.*

10. *Reſolvimus*] Caeſarius aliique nonnulli leg. *repoſuimus*: atque ita eſt in Codice vetuſtiore. Ceteri omnes Medicei Codices habent *reſolvimus.*

11. *Non vi cogendum eſt*] In Cod. Mediceo I. *non eſt cogendum*; & infra, *ut facilius ſubſequatur.*

12. *Tamen*] Al. *autem.*

13. *Hujusmodi*] Cod. Mediceus I. habet *ejusmodi.*

naſo imisve narium partibus [14], neque ex angulis labrorum quidquam attrahere tentabimus. Vtrimque autem petemus, ſi quid ſummis auribus, ſi quid imis, ſi quid aut medio naſo [15], aut mediis naribus, aut mediis labris deerit. Quae tamen interdum etiam duobus locis curta eſſe conſuerunt: ſed eadem ratio curandi eſt. Si cartilago in eo, quod inciſum eſt, eminet, excidenda eſt: neque enim aut glutinatur, aut acu tuto trajicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberae cutis utrimque coitus puris fieri poſſit. Tum junctae orae inter ſe ſuendae ſunt, utrimque cute apprehenſa; & qua priores lineae ſunt, ea quoque ſuturae injiciendae ſunt. Siccis locis, uti naribus, illita ſpuma argenti, ſatis proficit. In ulteriores vero [16], lunataſque plagas, linamentum dandum eſt; ut caro increſcens vulnus impleat. Summaque cura, quod ita ſutum eſt, tuendum eſſe, apparere ex eo poteſt, quod de cancro ſupra poſui. Ergo etiam [17] tertio quoque die fovendum erit vapore aquae calidae; rurſusque idem medicamentum injiciendum: fereque [18] ſeptimo die glutinatum eſt. Tum ſuturae eximi, & ulcus ad ſanitatem perduci debet.

X. Polypum vero, qui in naribus naſcitur, ferro praecipue curari jam alias poſui. Ergo etiam hunc ferramento acuto, in modum ſpathae facto, reſolvere ab oſſe oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago laedatur; in qua difficilis curatio eſt. Vbi abſciſſus eſt, unco ferramento extrahendus eſt. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo reſpergendum eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eoque naris leviter implenda [19]. Sanguine ſuppreſſo, linamento ulcus [20] purgandum eſt. Vbi purum eſt, eo pinna, eodem modo, quo in aure

14. *Imisve narium*] In antiquis libris, tum MSS. tum impreſſis legitur, *imis venarum*. Mediceus tamen I. habet *imisve narum*; quod magis accedit ad ſinceram lectionem, *imisve narium*; quam, veteri Codice apud Conſtantinum confirmatam, Lindenius reſtituit.

15. *Si quid aut medio naſo*] Lindenius tollit verba haec, quae Conſtantino quoque infititia viſa ſunt: fortaſſe quia, cum ſequatur *aut mediis naribus*, idem bis dici exiſtimaverint. Sed ea extant in omnibus meis Codicibus: atque aliud his verbis, aliud illis ſignificari videtur. Niſi forte, pro *mediis naribus*, legendum eſt *imis naribus:* quo fere modo paulo ſupra habetur, *ex medio naſo imisve narium partibus.*

16. *In ulteriores vero*] Eas ſcilicet, de quibus ſupra; *ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam converſas immittere &c.* Lindenius non recte leg. *In interiores &c.* In Editionibus antiquis omnibus, omnibusque MSS. habetur, *In ulteriores:* ſed in Mediceo II. & in Vaticanis III. V. & VII. deeſt particula *vero.*

17. *Ergo etiam*] Ita cap. proximo; *Ergo etiam hunc ferramento acuto &c.* Cod. Mediceus I. neutro loco habet *etiam*. Haec tamen forma a Celſo ſaepe adhibetur. In Praefat. lib. I. *Ergo etiam poſt eos, de quibus retuli, nulli clari viri medicinam exercuerunt:* deinde, *Ergo etiam ingenioſiſſimus ſaeculi noſtri medicus &c.*

18. *Fereque*] Lindenius leg. *quo fere.*

19. *Naris leviter implenda*] Ita in Mediceo I. In aliis MSS. *nares leniter implendae*, ut in vulgatis libris. Verum non utraque naris linamento implenda eſt, ſed ea tantum, ex qua abſciſſus polypus eſt.

20. *Vlcus*] Al. *vulnus.*

re ſupra poſitum eſt, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id ſaneſcat.

XI. Id autem vitium, quod ὄζαινα a Graecis vocatur, ſi medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum eſſet, apud magnos Chirurgos non reperi; credo, quia res raro ad ſanitatem ſatis proficit, cum aliquod in ipſa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen poſitum eſt, vel ſutilem [21] fiſtulam, vel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe conjiciendum, donec ſurſum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os: deinde aduſtum locum purgandum eſſe aerugine & melle: ubi purus eſt, lycio ad ſanitatem perducendum. Vel narem incidendam eſſe ab ima [22] parte ad os, ut & conſpici locus poſſit, & facilius candens ferramentum admoveri. Tum ſui narem debere; & aduſtum quidem ulcus eadem ratione curari: ſuturam vero illini vel ſpuma argenti, vel alio glutinante [23].

XII. 1. In ore quoque quaedam manu curantur. Vbi in primis dentes nonnumquam moventur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingivarum areſcentium [24] vitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingivis admovere, ut attingat leviter, non inſidat [25]. Aduſtae gingivae melle illinendae, & mulſo eluendae [26] ſunt. Vt pura ulcera eſſe coeperunt, arida medicamenta infrianda [27] ſunt ex iis, quae reprimunt. Si vero dens dolores movet, eximique eum, quia medicamenta nihil adjuvant, placuit [28], circumradi debet, ut gingiva ab eo reſolvatur [29]; tum is concutiendus eſt: eaque facienda [30], donec bene moveatur: nam dens haerens cum ſummo periculo evel-

21. *Sutilem*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editionibus vetuſtis. In Codicibus Mediceis ceteris, *facilem*. Lindenius leg. *ſubtilem*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. H. F. ab Aquapendente, ut notat Almeloveenius, legendum contendit, *fictilem*: cui potius aſſentior.

22. *Ab ima*] In Editione I. & in duabus pervetuſtis 1493. 1497. & in Juntina, *ab una*: mendoſe.

23. *Glutinante*] Cod. Mediceus I. *glutinamento*.

24. *Areſcentium*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Gingivae, ſi ali deſinant, extenuantur, ac veluti areſcunt, quod fit maxime in ſenibus. Galenus, non gingivas, ſed dentes ipſos aridos & macros dixit in lib. 5. de c. m. s. l. cap. 4. Et cap. 5. *ob ſenilem*, inquit, *aetatem aliqui dentes reſiccati, mobiles fiunt*. Alii, ut Conſtantinus ſcribit, exponunt, ulcere putri corroſarum. Ipſe Conſtantinus legendum putat, *madeſcentium*, id eſt, humore nimio diſtentarum, quas Scribonius Largus cap. 12. *praegnantes* vocari ait. Lindenius leg. *marceſcentium*.

25. *Vt attingat leviter, non inſidat*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *ut leviter attingat, non ut inſidat*: quidam perperam *incidat*, pro *inſidat*.

26. *Et mulſo eluendae*] Tria haec verba deſunt in Cod. Mediceo I.

27. *Infrianda*] Ita Lindenius. Alii leg. *infricanda*. In Cod. Mediceo I. eſt *inferenda*.

28. *Placuit*] Cod. Mediceus I. habet *placuerit*.

29. *Gingiva ab eo reſolvatur*] Codex modo allatus, *gingivae ab eo reſolvantur*.

30 *Eaque facienda*] Palavicinus leg. *idque faciendum*; Lindenius, *eademque facienda*.

evellitur, ac nonnunquam maxilla loco movetur. Idque etiam majore periculo in ſuperioribus dentibus fit; quia poteſt tempora oculosve [31] concutere. Tum, ſi fieri poteſt, manu; ſi minus, forfice dens excipiendus eſt: ac [32], ſi exeſus eſt, ante id foramen vel linamento, vel bene accommodato plumbo replendum eſt, ne ſub forfice confringatur. Recta vero forfex ducenda [33] eſt, ne inflexis radicibus os rarum [34], cui dens inhaeret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum ejus rei periculum eſt; utique in dentibus brevibus, qui fere longiores radices habent: ſaepe enim forfex, cum dentem comprehendere non poſſit, aut fruſtra comprehendat, os gingivae prehendit & frangit. Protinus autem, ubi plus ſanguinis profluit, ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo conquirenda eſt teſta, quae receſſit, & vulſella protrahenda eſt [35]: ſi non ſequitur, incidi gingiva debet, donec labans oſſis teſta recipiatur. Quod ſi factum ſtatim non eſt [36], indureſcit extrinſecus maxilla, ut is hiare non poſſit. Sed imponendum [37] calidum [38] ex farina & fico cataplasma eſt, donec ibi pus moveatur: tum incidi gingiva debet. Pus quoque multum profluens, oſſis fracti nota eſt. Itaque etiam tum id extrahi convenit. Nonnumquam etiam, eo laeſo, fiſtula [39] fit: quae eradi debet. Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinendusque roſae flore contrito, cui gallae quarta pars & altera myrrhae ſit adjecta: continendumque ore crebro vinum meracum. Atque in eo caſu velandum caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendum eſt. At ſi ex ictu vel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum iis, qui bene haerent, vinciendi ſunt; continendaque ore reprimentia; ut vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens conjecta ſit. Si quando etiam in pueris ante alter dens naſcitur [40], quam prior excidat, is, qui cadere de-

31. *Oculosve*] Cod. Mediceus I. habet *oculosque*.

32. *Ac*] Linden. *At*.

33. *Recta vero forfex ducenda*] Lindenius leg. *Recta vero forceps ducendus*.

34. *Os rarum*] Ita in MSS. & in Editione Lindenii & in margine Conſtantinianae; nec aliter legendum. Olim legebatur *os earum*, quo modo Palavicinus mutavit in Cod. Mediceo I.

35. *Conquirenda eſt teſta, quae receſſit, & vulſella protrahenda eſt*] Fortaſſe legendum, *conquirenda teſta, quae receſſit &c.* detracto verbo *eſt*. Nam in Cod. Mediceo I. ita habetur: *conquirenda eſt aqua receſſit & bolſella protrahenda eſt*.

36 *Si factum ſtatim non eſt*] H. e. ſi fracti oſſis particula ſtatim educta non eſt; ut explicat Morgagnus. Aliqui leg. *fractum*; quemadmodum eſt in Editione Aldina: ſed perperam. MSS. noſtri omnes habent *factum*.

37. *Indureſcit extrinſecus maxilla, ut is hiare non poſſit. Sed imponendum &c.*] Particula *Sed* non extat in Cod. Mediceo I. Pro *indureſcit*, Conſtantinus margini adſcripſit, *intumeſcit*. Lindenius totum hunc locum ita legit: *Quod ſi fractum ſtatim non eſt, ſed intumeſcit extrinſecus maxilla, ut os hiare non poſſit, foris imponendum &c.*

38. *Calidum*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox haec.

39. *Fiſtula*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquis. Lindenius leg. *fiſſura*.

40. *Ante alter dens naſcitur*] Ita ex MSS. Mediceis

debuit, circumpurgandus [41] & evellendus eſt; is, qui natus eſt, in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad juſtam magnitudinem perveniat. Quotiescumque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoque ad id facta forfice [42], quam ῥιζάγραν [43] Graeci vocant, eximenda eſt.

2. Tonſillas autem, quae poſt inflammationes induruerunt, ἀντιάδες [44] autem a Graecis appellantur, cum ſub levi tunica ſint, oportet digito circumradere & evellere: ſi ne ſic quidem reſolvuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere: tum ulcus [45] aceto eluere, & illinere vulnus medicamento, quo ſanguis ſupprimitur [46].

3. Vva, ſi cum inflammatione deſcendit, dolorique eſt, & ſubrubicundi coloris, praecidi ſine periculo [47] non poteſt: ſolet enim multum ſanguinem effundere: itaque [48] melius eſt iis uti, quae alias propoſita ſunt. Si vero inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autem ea ultra juſtum modum a pituita deducta eſt, & tenuis, acuta, alba eſt [49], praecidi debet: itemque, ſi ima, livida [50] & craſſa; ſumma, tenuis eſt. Neque quidquam commodius eſt, quam vulſella prehendere [41], ſub eaque, quod volumus, excidere. Neque enim ullum [52] periculum eſt, ne plus minusve praecidatur: cum liceat tantum infra vulſellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt; idque praecidere, quo longior uva eſt, quam eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quae in tonſillis proxime poſui.

4. Lingua vero quibusdam cum ſubjecta parte a primo natali die juncta

diceis I. II. III. VI. VII. & Conſtantini Editione. Alii omittunt *ante*, quod deeſt etiam in MSS. Mediceis IV. & V. Lindenius leg. *ante dens naſcitur.*

41. *Circumpurgandus*] Lindenius leg. *circumradendus.* Ego veterem lectionem ex MSS. fide retineo. Nam etiam in lib. 5. cap. 18. ſect. 14. ita eſt: *Tollitur* (clavus) *etiam, ſi quis eum circumpurgat.*

42. *Facta forfice*] Lindenius leg. *facto forcipe.* Cod. Mediceus I. habet *facto forfice.*

43. Ῥιζάγραν] Editiones antiquae *rhizan;* aliquae ῥιζαν, per Graecas litteras; Cod. Mediceus I. *ria;* ceteri *riza.* Lindenius repoſuit ῥιζάγραν, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: nec aliter legendum eſt. Syllaba *gran* deeſt in MSS. quia coaluit cum proxima voce *Graeci.* Vide X. Facciolati Animad. apud Morgagnum Epiſt. III.

44. Ἀντιάδες] *Antydiades*, quod mendum in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. inſedit, a Cod. Mediceo I. manavit. In aliis Codicibus eſt, *antiadas.*

45. *Tum ulcus*] In Cod. Mediceo I. *tumulos.* Vix dubito, quin ſit legendum, *tum os.*

46. *Supprimitur*] Al. *ſupprimatur.*

47. *Sine periculo*] In Cod. Mediceo I. ſupra duas haſce voces poſita eſt vox *doloris;* ſcilicet ex interpretatione, & quidem prava.

48. *Itaque*] In eodem Codice legitur *ita;* infraque, *nihilominus autem ultra juſtum modum*, omiſſo pronomine *ea.*

49. *Deducta eſt, & tenuis .... alba eſt*] Alii leg. *deducta* (quidam *diducta*) *eſt, & eſt tenuis ...... alba;* Lindenius, *diducta eſt, & tenuis ...... alba eſt.* Cod. Mediceus I. ita habet: *deducta ſit & eſt tenuis..... alba.*

50. *Si ima, livida*] In Cod. Mediceo I. *ſi jam livida;* ſed perperam.

51. *Prehendere*] Lindenius leg. *apprehendere.*

52. *Vllum*] In Cod. Mediceo I. *multum;* in III. & in VI. *nullum:* mendoſe.

cta eſt; qui ob id ne loqui quidem poſſunt. Horum extrema lingua vulſella prehendenda [53] eſt; ſub eaque membrana incidenda: magna cura habita, ne venae, quae juxta ſunt, violentur, & profuſione ſanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus poſita eſt. Et pleriquc quidem, ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, ſuccifa lingua, cum abunde ſuper dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem conſecutus eſt. Adeo in medicina, etiam ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt id, quod ſequi [54] convenit.

5. Sub lingua quoque interdum aliquid abſcedit; quod fere conſiſtit in tunica, doloresque magnos movet. Quod, ſi exiguum eſt, incidi ſemel ſatis eſt: ſi majus, ſumma cutis uſque ad tunicam excidenda eſt, deinde utrimque orae hamulis excipiendae, & tunica, undique circumdata, liberanda eſt: magna diligentia per hanc curationem [55] habita, ne qua major vena incidatur.

6. Labra autem ſaepe finduntur; eaque res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quod ſermo prohibetur; qui ſubinde eas rimas cum dolore diducendo ſanguinem citat. Sed has, ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare commodius eſt, quae ad ulcera oris fiunt: ſi vero altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere, quod ſpathae ſimile, quaſi tranſcurrere, non imprimi debet. Poſtea facienda eadem ſunt, quae in auribus aduſtis expoſita ſunt [56].

XIII. At in cervice, inter cutem & aſperam arteriam, tumor increſcit (βρογχοκήλην Graeci vocant) quo, modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquaeve ſimilis, includitur; interdum etiam minutis oſſibus pili immiſti. Ex quibus quidquid eſt, tunica continetur. Poteſt autem [57] adurentibus medicamentis curari: quibus ſumma cutis cum ſubjecta

53. *Prehendenda*] Linden. *apprehendenda*; Cod. Mediceus I. *comprehendenda*.

54. *Sequi*] Linden. *conſequi*.

55. *Per omnem curationem*] Idem, *per hanc curationem*. In Cod. Mediceo I. habetur, *epero curationem*: in ceteris, *per omnem curationem*, ut in Editionibus antiquis.

56. *In auribus aduſtis expoſita ſunt*] Capite ſcilicet 8. hujus libri. Lindenius leg. *naribus*, ut ſignificetur cap. 11. Sed in vetuſtis libris, tum impreſſis, tum MSS. eſt *auribus*.

57. *Ex quibus quidquid eſt, tunica continetur: Poteſt autem &c.*] Haec addit ad ſignificandum, id tumoris genus ex iis eſſe, quae tunica ſua includuntur; de quibus dixit cap. 6. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo I. Antea legebatur; *Ex quibus quidquid eſt, quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari.*

58. *Exeditur*] Lindenius leg. *exuritur*; ut Conſtantino placuerat, vel quod in Editionibus pleriſque eſſet *exeritur*, vel quod *exeditur*, quo modo Egnatius quoque & Stephanus ediderunt, de adurentibus minus proprie dici exiſtimarit. Itidem tamen locutus eſt Celſus lib. 5. cap. 28. ſect. 7. *Adurentibus quoque quidam utuntur, quae exedant, cruſtaque eum locum adſtringant.* Porro in MSS fere omnibus eſt *exeditur*, vel *exaeditur*: In Mediceo I. *exetur*; ſupraque id verbum poſita eſt littera *s*, ut legatur *exeſtur*. Palavicinus correxit, *exeritur*.

jecta tunica exeditur [58]. Quo facto, five humor eft, profluit; five quid denfius, digitis educitur: tum ulcus fub linamentis fanefcit. Sed fcalpelli curatio brevior eft. Medio tumore una linea inciditur [59] usque ad tunicam: deinde vitiofus finus ab integro corpore digito feparatur, totusque cum velamento fuo eximitur: tum aceto, cui vel falem vel nitrum aliquis adjecit, eluitur; oraeque una futura junguntur; ceteraque eadem, quae in aliis futuris, fuperinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit [60], intus infpergenda adurentia, linamentisque id curandum eft, & ceteris [61] pus moventibus.

XIV. Sunt etiam circa umbilicum plura vitia; de quibus, propter raritatem, inter auctores parum conftat. Verifimile eft autem, id a quoque praetermiffum, quod ipfe non cognoverat: a nullo id, quod non viderat, fictum. Commune omnibus eft, umbilicum indecore prominere: caufae requiruntur. Meges tres has pofuit: modo inteftinum eo irrumpere, modo omentum, modo humorem. Softratus nihil de omento dixit: duobus iisdem adjecit, carnem ibi interdum increscere; eamque modo integram effe, modo carcinomati [62] fimilem. Gorgias ipfe quoque omenti mentionem omifit: fed eadem tria caufatus, fpiritum quoque interdum eo dixit irrumpere. Heron [63] omnibus his quatuor pofitis, & omenti mentionem habuit, & ejus, quod fimul & omentum & inteftinum habuerit. Quid [64] autem horum fit, his indiciis cognofcitur. Vbi inteftinum prolapfum eft, tumor neque durus, neque mollis eft; omni frigore minuitur [65]; non folum fub omni calore, fed etiam retento fpiritu crescit; fonat interdum; atque, ubi refupinatus eft aliquis, delapfo [66] inteftino, ipfe defidit. Vbi vero omentum eft, cetera

59. *Medio tumore una linea inciditur*] Hujus loci fidem tuetur Morgagnus, atque hunc dicendi modum Celfo adferit ex fimili loco cap. 9. hujus lib. *ab interioribus ejus angulis lineas transverfas incidere.* Adde cap. 7. fect. 8. *in fuperiore palpebra fub pilis ipfis incidenda linea eft:* & fect. 1. ejusdem cap. ubi vide adnotationem 82. Lindenius leg. *Medio tumor &c.* ut eft in Editione an. 1497. Sed & in Edit an. 1493. & in principe Florentina, & in MSS. Mediceis habetur; *Medio tumore &c.* nifi quod in primo legitur, *Medio tum umore*, &, pro *inciditur*, *indetur.*

60. *Potuerit*] Cod. Mediceus I. *potuit.*

61. *Curandum eft, & ceteris*] Ita ex Codice modo allato. Alii leg. *curandum eft ceteris*; Lindenius, *curandum &. ceteris.*

62. *Carcinomati*] In Cod. Mediceo I. *carcinomatis.*

63. *Heron*] Plerique alii leg. *Hieron.*

64. *Quid*] Linden. *Quod.*

65. *Minuitur*]. Quia frigore contrahitur aër, qui eft in inteftino. In hernia quoque, fi inteftinum defcendit, tumor *frigore omni contrahitur, calore diffunditur*; ut eft in cap. 18. Tum ratione igitur, tum etiam ex fide Cod. Medicei I. *minuitur* legendum cum Lindenio. Alii leg. *comminuitur*, ut eft in eodem Mediceo Codice a Palavicino. Codices ceteri Medicei habent *non minuitur*; Codex alius a Conftantino citatus *non imminuitur.*

66. *Delapfo*] Ita habent Editiones antiquae & MSS. Codices, quotquot ego vidi; infraque dela-

tera ſimilia ſunt; tumor mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem eſt [67]; ſi quis apprehendit, elabitur. Vbi utrumque eſt, indicia quoque miſta ſunt, & inter utrumque mollities. At caro durior eſt, ſemperque etiam reſupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitioſa eſt [68], easdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. Humor autem, ſi premitur, circumfluit. At ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit: reſupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet. Ex his id, quod ex ſpiritu vitium eſt, medicinam non admittit. Caro quoque, carcinomati ſimilis, cum periculo tractatur: itaque omittenda eſt. Sana excidi debet; idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel inciſo ſummo tumore effundunt, & vulnus iisdem linamentis curant. In reliquis variae ſententiae ſunt. Ac reſupinandum quidem corpus eſſe, res ipſa teſtatur; ut in uterum, ſive inteſtinum, ſive omentum eſt, delabatur. Sinus vero umbilici, tum vacuus, a quibusdam duabus regulis exceptus eſt [69], vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur [70]: a quibusdam, ad imum [71] acu trajecta [72], duo lina ducente, deinde utriusque lini duobus capitibus diverſae partes adſtrictae [73]; quod in uva quoque oculi fit: nam ſic id, quod ſupra vinculum eſt, moritur [74]. Adjecerunt quidam, ut, antequam vincirent, ſummum una linea inciderent [75]; quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent: tum deinde vinxerunt [76]. Sed abunde eſt, jubere ſpiritum continere, ut tumor, quan-

delabatur & *delapſum*. Lindenius leg. *relapſo*; deinde, *relabatur*, & *relapſum*.

67. *Mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem eſt*] Locus hic ita legitur in Editione Aldina: *mollior & ab una parte latus extenuatum in ventrem eſt*; in Gryphiana & aliis nonnullis: *mollior ab ima parte latus* (vel *parte, latus*) *extenuatum in ventrem eſt*. Sed perperam. Caeſarius quoque & Lindenius, cum reliqua verba recte ediderint, non item recte omiſerunt alter particulam &, alter vocem *latus*, quae tamen in antiquis libris reperiuntur.

68. *Si vitioſa eſt*] In Cod. Mediceo I. *Si vitioſa caro eſt.*

69. *Exceptus eſt*] Ita in Codicibus MSS. & in Editionibus vetuſtis. Lindenius leg. *excipitur*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

70. *Ibi emoritur*] In Cod. Mediceo I. *ibi emortuis.*

71. *Ad imum*] In Editione Aldina legitur, *id vitium*; quod habetur in Cod. Mediceo I. poſitum a Palavicino ſupra *ad imum*.

72. *Acu trajecta*] Antea communiter legebatur, *acu trajectatur*; quae lectio MSS. teſtimonio non caret. Hinc verbum *trajecto* in Latium receptum eſt. Mihi erit inter dubia, donec certiore auctoritate firmetur. Nam Codex Mediceus I. quem ſequi malui, habet, *acu traiecta*.

73. *Adſtrictae*] Continuatur eadem conſtructio, ut ſupra *exceptus eſt*. Ita porro habent MSS. Codices, tum qui ſupra *trajectatur* tum qui *trajecta*. Palavicinus correxit, *adſtringuntur*; & ita legitur in vulgatis libris.

74. *Moritur*] Fortaſſe legendum, *emoritur*: nam hoc verbum Celſus adhibere ſolet.

75. *Inciderent*] Alii addunt *exciderentque*, ut eſt in MSS. Ego ſecutus ſum Lindenium, a quo verbum illud expulſum fuit. Nulla enim cauſa eſt ſcalpello excidendi; cum duo lina totum id ſecando excidant; atque, ut in ſinum dimitti digitus poſſit, ſatis ſit, ſummum tumorem incidere.

76. *Vinxerunt*] Conſtantinus margini adſcripſerat, *vincirent*; & ita edidit Lindenius.

quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat: tum imam baſim ejus atramento notare; reſupinatoque homine, digitis tumorem [77] eum premere, ut, ſi quid delapſum non eſt, manu cogatur: poſt haec, umbilicum adtrahere, &, qua nota atramenti eſt, lino vehementer adſtringere: deinde partem ſuperiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque, ut cetera uſta, ulcus nutrire. Idque non ſolum ubi inteſtinum, vel omentum, vel utrumque eſt; ſed etiam, ubi humor eſt, optime proficit. Sed ante quaedam viſenda ſunt, ne quod ex vinculo periculum ſit. Nam curationi neque infans, neque aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt; ſed a ſeptimo fere anno ad quartumdecimum. Deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrum eſt: at quod mali habitus eſt, quodque papulas, impetigines, ſimiliaque habet, idoneum non eſt. Levibus quoque tumoribus facile ſubvenitur: at in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tempus autem anni [78] & autumnale, & hibernum vitandum eſt: ver idoneum maxime eſt: ac prima aeſtas non aliena eſt. Praeter haec, abſtinere pridie debet. Neque id ſatis eſt: ſed alvus quoque ei ducenda eſt; quo facilius omnia quae exceſſerunt, intra uterum [79] conſidant.

XV. Aquam iis, qui hydropici ſunt, emitti oportere, alias dixi. Nunc, quemadmodum id [80] fiat, dicendum eſt [81]. Quidam autem ſub umbilico, fere quatuor interpoſitis digitis a ſiniſtra parte [82]: quidam, ipſo umbilico perforato, id facere conſuerunt [83]: quidam, cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo; quia, quod per ignem diviſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale eſſe debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat; demittendumque ita eſt, ut membranam quoque transeat, qua caro ab interiore parte finitur: eo tum plumbea aut aenea fiſtula conjicienda [84] eſt, vel recurvatis in exteriorem partem labris, vel in media circumſurgente quadam mora [85]; ne

77. *Tumorem*] In Cod. Mediceo I. *humorem*: infra vero, pro *humor*, *tumor*. Vtrobique mendum.

78. *Tempus autem anni &c.*] Locus hic ita legitur in Cod. Mediceo I *Tempus autem anni autumnale & hibernum vitandum, ver eſt idoneum maxime.*

79. *Intra uterum*] Al. *intra alvum.*

80 *Id*] Vox haec deeſt in Cod. Mediceo I.

81. *Dicendum eſt*] Caeſarius, & aliqui alii omittunt *eſt.*

82. *A ſiniſtra parte*] Cod. Mediceus I. habet, *in ſiniſtra parte.*

83. *Id facere conſuerunt*] In Editionibus omnibus, praeter Lindenianam, deeſt *id.* In Lindeniana, pro *conſuerunt*, eſt *conſueverunt.*

84. *Conjicienda*] Al *injicienda.*

85. *Vel in media circumſurgente quadam mora*] H. e impedimento quodam mediae fiſtulae circumpoſito Codex Mediceus I. perperam habet *circumſurgentem*; quod ad cetera verba attinet, nihil vari t ab aliis Codicibus. Pantinus aliique, Caeſario duce, pro *mora* leg. *nodo* Lindenius ita edidit: *vel eadem circumcingente quadam remora.*

ne tota intus delabi poſſit. Hujus ea pars, quae intra [86], paulo longior eſſe debet, quam quae extra; ut ultra interiorem [87] membranam procedat. Per hanc effundendus humor eſt: atque ubi major pars ejus evocata eſt, claudenda [88] demiſſo linteolo fiſtula eſt; & in vulnere, ſi id uſtum non eſt [89], relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquae veſtigium appareat. Quidam tamen etiam non uſta cute, protinus fiſtulam recipiunt, & ſuper vulnus ſpongiam expreſſam [90] deligant: deinde poſtero die rurſus fiſtulam demittunt (quod recens vulnus paulum diductum patitur) ut, ſi quid humoris ſupereſt, emittatur: idque bis ita feciſſe contenti ſunt.

XVI. Nonnumquam autem venter ictu aliquo perforatur; ſequiturque, ut inteſtina evolvantur. Quod ubi [91] incidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint; deinde, an iis color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe, jam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt: non quod [92] certa fiducia ſit; ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior: interdum enim glutinatur. Tum, ſi utrumlibet inteſtinum lividum, aut pallidum, aut nigrum eſt, quibus illud quoque neceſſario accedit, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt. Si vero adhuc ea ſui coloris ſunt, cum magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim alienantur externo & inſueto ſpiritu circumdata. Reſupinandus autem homo eſt, coxis erectioribus; &, ſi anguſtius vulnus eſt, quam ut inteſtina commode refundantur, incidendum eſt, donec ſatis pateat: ac, ſi jam ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui paulum admodum olei ſit adjectum. Tum miniſter oras vulneris leniter diducere [93] manibus ſuis, vel etiam duobus hamis, interiori membranae injectis, debet: medicus priora ſemper inteſtina, quae poſteriora prolapſa ſunt, condere, ſic, ut orbium ſingulorum locum ſervet. Repoſitis omnibus, leniter [94] homo concutiendus eſt: quo ſit, ut

86. *Intra*] In Cod. Mediceo I. legitur *intrat*; & infra omittuntur duae voces, *quae extra*.

87. *Interiorem*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *ulteriorem*, ut eſt in MSS.

88. *Claudenda*] Al. *cludenda*; & ita eſt in MSS.

89. *In vulnere, ſi id uſtum non eſt*] In Cod. Mediceo I. deeſt *id*. Nam ita habetur: *in vulneres iuſtum non eſt.*

90. *Spongiam expreſſam*] Ex aqua frigida: quas tres voces, poſt *ſpongiam* poſitas, librarius fortaſſe omiſit, deceptus a prima ſyllaba conſequentis vocis *expreſſam*. Lindenius poſt *expreſſam* addit *ex aqua frigida vel ex aceto*. Ego tamen, invitis MSS. nihil in textum intrudere auſus ſum. *Spongia expreſſa* abſolute poſita reperitur in lib. 6. cap. 8. ſect. 1. ſed ibi facile intelligitur *ex aqua calida*; quia haec verba praecedunt, *fovere oportet vapore aquae calidae.*

91. *Vbi*] In Codice Mediceo I. *ut.*

92. *Non quod*] In eodem Codice, *non quo*; & infra, *inſueto ſpiritu circumdato.*

93. *Oras vulneris leniter diducere*] Pro *vulneris*, in Cod. Mediceo I. eſt *ulceris*; pro *leniter*, *leviter*, ut omnes vulgo legunt, praeter Lindenium.

94. *Leniter*] Hic quoque in Cod. Mediceo I. eſt *leviter*: in aliis vero, ut in vulgatis libris,

leni

ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes diducantur [95], & in his [96] conſidant. His conditis, omentum quoque conſiderandum eſt: ex quo, ſi quid jam nigri & emortui eſt, forfice excidi debet: ſi quid integrum eſt, leniter ſuper inteſtina deduci [97]. Sutura autem, neque ſummae cutis, neque interioris membranae per ſe, ſatis proficit; ſed utriusque: & quidem duobus linis [98] injicienda [99] eſt, ſpiſſior [1] quam alibi; quia & rumpi facilius motu ventris poteſt; & non aeque magnis inflammationibus pars ea [2] expoſita eſt. Igitur in duas acus fila conjicienda [3], eaeque duabus manibus tenendae [4]; & prius interiori membranae ſutura injicienda eſt, ſic, ut ſiniſtra manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore a principio vulneris orſa, ab interiore parte in exteriorem acum immittat [5]: quo fit, ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum ſit, quae retuſa eſt [6]. Semel utraque parte trajecta, permutandae acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quae fuit in ſiniſtra, ea veniat in ſiniſtram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittendae ſunt: atque ita tertio & quarto, deincepsque permutatis inter manus acubus plaga includenda. Poſt haec, eadem fila, eaedemque acus ad cutem transferendae, ſimilique ratione ei quoque parti ſutura [7] injicienda; ſemper ab interiore parte acubus venientibus, ſemper inter manus trajectis: dein glutinantia injicienda. Quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex aceto expreſſam [8] accedere debere, manife-

leniter. Eamdem varietatem & paulo infra animadverti, & in fine capitis.

95. *Diducantur*] Diſtribuantur. Cod. Mediceus I. habet *deducantur*; Lindenius *reducantur.*

96. *In his*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Edit. Lindenii. Alii leg. *inibi.*

97. *Deduci*] Explicari. Ita repoſui ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *diduci*; Lindenius *reduci.*

98. *Duobus linis*] Lindenius, *e duobus linis.*

99. *Injicienda*] Olim, cum legeretur *vincienda*, Conſtantinus Editionis ſuae margini appoſuerat, *facienda, vel injicienda.* Lindenius *facienda* probavit: ego *injicienda*, quod eſt in MSS. Palavicinus autem in *vincienda* mutavit.

1. *Spiſſior*] Lindenius leg. *& ſpiſſior.*

2. *Pars ea*] Voces hae duae deſunt in Cod. Mediceo I.

3. *In duas acus fila conjicienda*] In Editionibus 1478. 1493. 1497. & Juntina, *in duabus acus &c.* mendoſe. Aliqui cum Caeſario leg. *in duabus acubus fila trajicienda.*

4. *Eaeque duabus manibus tenendae*] Acus ſcilicet. Alii leg. *eaque duabus manibus tenenda.* Ego ſecutus ſum Lindenium. Nec variant haec verba in Cod. Mediceo I. niſi quod legitur *aeque* pro *eaeque.*

5. *Immittat*] Cod. Mediceus I. *mittat.*

6. *Ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum ſit, quae retuſa eſt*] Ita ex MSS. In Mediceo I. cum verbum *ſit* deeſſet, Palavicinus appoſuit *longe ſit.* Hinc olim vulgo legebatur; *ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit, quae retuſa eſt.* Sed perperam: nam Celſus vult prorſus contrarium. Itaque Conſtantinus ita legit ex conjectura: *ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit, quae acuta; propinqua, quae retuſa eſt.* Quam mutationem Lindenius in textum induxit.

7. *Sutura*] Antea legebatur, *utraque ſutura*; quae lectio unde orta ſit, mihi explicandum eſt; ut omnes intelligant, cur vocem *utraque* ſuſtulerim. In Cod. Mediceo I. eſt *ſutura*; in ceteris, hujus vocis loco, *utraque.* Quia vero Palavicinus *utraque* addidit in Codice illo, & *ſutura* adſcriptum eſt alia manu in quarto, vulgati libri habent *utraque ſutura.*

8. *Expreſſam*] Al. *impreſſam:* male omnino.

nifeſtius eſt, quam ut ſemper dicendum ſit. Impoſitis his leniter deligari venter debet.

XVII. 1. Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius ſpiritu, vel ſub gravi faſce, interior abdominis membrana, ſuperiore cute integra, rumpitur. Quod foeminis quoque ex utero ſaepe evenire conſuevit: fitque praecipue circa ilia. Sequitur autem, cum ſuperior caro mollis ſit, ut non ſatis inteſtina contineat, hisque intenta cutis indecore [9] intumescat. Atque id quoque aliter ab aliis [10] curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſſis ſic utrimque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva poſitum eſt, ut, quidquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii; quod ſemper eodem modo ſervandum eſſe jam poſui; & tum oras ſutura jungunt. Commodiſſimum eſt autem, reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor [11] maxime cedat, quia neceſſe eſt, ea parte rupta membrana ſit; quaque integra eſt [12], ea magis obnitatur: tum, qua rupta videbitur, immittendae ſcalpello duae lineae ſunt [13], ut, exciſo medio, interior membrana utrimque recentem plagam habeat; quia, quod vetus eſt, ſutura non coit. Loco patefacto, ſi qua parte membrana non novam plagam, ſed veterem habet, tenuis excidenda habena eſt, quae tantum oras ejus exulceret. Cetera, quae ad ſuturam, reliquamque curationem pertinent [14], ſupra comprehenſa ſunt.

2. Praeter haec evenit, ut in quorumdam ventribus varices ſint, quarum [15] quia nulla alia curatio eſt, quam quae in cruribus eſſe conſuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

XVIII. Venio autem ad ea, quae in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolent: quae quo facilius explicem, prius ipſius loci natura paucis proponenda eſt. Igitur teſticuli ſimile quiddam medullis habent

9. *Indecore*] Ita in Aldina, nonnullisque aliis Editionibus. Alii leg. *indecora*, ut eſt in MSS.

10. *Aliter ab aliis*] Lindenius leg. *aliter atque aliter.*

11. *Is tumor*] Codex Mediceus primus non habet *is.*

12. *Integra eſt*] Codex modo allatus habet *integra ſit.*

13. *Immittendae ſcalpello duae lineae ſunt*] Eodem modo locutus eſt cap. 9. *ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas & ad plagam converſas immittere.* Senſus vero idem eſt atque cap. 24. *incidi* (tumor) ...... *duabus lineis debet, ut medium excidatur.* Pro *lineae*, Editiones 1494. 1497. 1524. habent *tunicae:* atque ita legunt, ſed perperam, Caeſarius, Gryphius, Pantinus, Ronsſeus, Lindenius; horumque ultimus, pro *immittendae*, *incidendae*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae ad interpretationem, an emendationem? In Cod Mediceo I. *admittendae*; in ceteris, *immittendae:* in omnibus vero, *lineae*, vel *liniae.*

14. *Ad ſuturam, reliquamque curationem pertinent*] Cod. Mediceus I. hoc loco non diſcrepat ab Editione Lindenii, niſi quod habet *pertineant.* Alii leg. *ad ſuturae reliquam curationem pertinent.*

15. *Varices ſint, quarum &c.*] In cap. 31. hujus

bent [16]: nam ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicae [17], quibus ii continentur. Dependent vero ab inguinibus per ſingulos nervos, quos κρεμαςῆρας Graeci nominant [18]: cum quorum utroque binae deſcendunt & venae & arteriae. Haec [19] autem tunica conteguntur tenui, nervoſa, ſine ſanguine, alba, quae ἐλυτροειδὴς [20] a Graecis nominatur. Super eam valentior tunica eſt, quae interiori vehementer ima parte inhaeret: δαρτὸν Graeci vocant. Multae deinde membranulae venas & arterias, eosque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas ſuperioribus partibus leves parvulaeque [21] ſunt. Hactenus propria utrique teſticulo & velamenta & auxilia ſunt. Communis deinde utrique, omnibusque interioribus ſinus eſt, qui etiam [22] conſpicitur a nobis: ὀσχεὸν Graeci, ſcrotum [23] noſtri vocant. Isque ab ima parte [24] mediis tunicis leviter innexus, a ſuperiore tantum circumdatus eſt. Sub hoc igitur plura vitia eſſe conſuerunt: quae modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere propoſui, modo his integris fiunt. Siquidem interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur; vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quae diducere ab inferioribus partibus inteſtina debuit: tum pondere eo devolvitur, aut omentum, aut etiam inteſtinum: idque [25] ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes niſum [26], ſubinde nervoſas tunicas,

hujus lib. vox *varices* eſt genere maſculino. Hic eamdem habes foeminino, niſi, ut ſuſpicor, corrupti ſunt MSS.

16. *Simile quiddam medullis habent*] Conſtantinus haec adnotavit: *a Galeno* 3. *Alimentorum glandulis teſtes accenſentur.* Ex quo intelligi poteſt, quid eum moverit, ut, pro *medullis*, legere mallet, *glandulis;* quod Lindenius in contextum induxit. Sed probandum illi eſt, non potuiſſe Celſum ſcribere *medullis*, ut habent omnes Codices: quod facile non erit. Vide Morgagn. Epiſt. V.

17. *Dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicae*] Lindenius leg. *tunicarum*, ut *dolent* referatur ad teſticulos. Sed praeterquam quod veteres Codices, tum Morgagni, tum noſtri magno conſenſu habent *tunicae*, ratio quoque mutationi iſti repugnat. Nam, ut obſervat Morgagnus, teſticulos Celſus omni ſenſu carere dixit. Nunc docet, unde in eorum ictibus & inflammationibus dolor oriatur.

18. *Nominant*] Cod. Mediceus I. & VI. *vocant.*

19. *Haec*] Alii leg. *Hae*, ut eſt in Edit. I. Conſtantinus in libri margine habet *Hii;* ſcilicet teſticuli. Recte Lindenius *Haec:* atque ita eſt in MSS. niſi quod *Haec* in *Hae* mutatum fuit a Palavicino in Mediceo I.

20. Ἐλυτροειδὴς] Ita edidit Lindenius: & quidem optime. Cod. Mediceus I. habet *elyphroides;* Codices III. IV. V. VI. *egytroides;* II. & VII. *aegytroides*, ut Editiones 1478. 1493. 1497. 1524. Egnatius leg. ἐλκφροειδὴς; al. ἐρυτροειδὴς; al. ἐρυθροειδὴς.

21. *Leves parvulaeque*] Lindenius leg. *tenues patulaeque.* Contra eum ſtant veteres libri, & quos Morgagnus, & quos ego vidi. Nam in his omnibus legitur, *leves parvulaeque.*

22. *Qui etiam*] Cod. Mediceus I. *qui iam.*

23. *Scrotum*] Idem Codex hic habet *ſtrotum:* alibi vero *ſcrotum*, vel *ſchrotum:* alicubi *ſcortum*, vel *ſchortum.*

24. *Ab ima parte*] Cod. Mediceus I. habet *ad imam partem.*

25. *Idque*] Alii leg. *atque;* Ruellius, *ut.* Ego *idque* repoſui ex Cod. Mediceo I.

26. *Niſum*] Ita in Editionibus Aldina & Lin-

cas, & ob id ejus rei patientes [27], diducit. Ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Graeci vocant: apud nos indecorum, sed commune his, herniae nomen est. Deinde si descendit omentum, numquam in scroto tumor tollitur, sive inedia fuit, sive corpus huc illucve conversum, aut aliquo modo [28] collocatum: itemque, si retentus est spiritus, non magnopere increscit, tactu vero inaequalis est, & mollis, & lubricus. At si intestinum quoque descendit, tumor is sine inflammatione modo minuitur, modo increscit; estque fere sine dolore, &, cum conquiescit [29] aliquis aut jacet, interdum ex toto desidit [30], interdum sic dividitur, ut in scroto exiguae reliquiae maneant [31]: at clamore [32], & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nisus [33] est, crescit: frigore omni contrahitur, calore diffunditur; estque tum scrotum & rotundum, & tactu laeve: idque, quod subest, lubricum est; si pressum est, ad inguen [34] revertitur; dimissumque, iterum cum quodam quasi murmure devolvitur. Et id quidem in levioribus malis evenit. Nonnumquam autem stercore accepto vastius tumet, retroque compelli non potest: adfertque tum dolorem & scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnumquam stomachus quoque affectus primum rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibusdam etiam nigram. Integris vero membranis interdum eam partem humor distringit [35]. Atque ejus quoque species duae sunt. Nam vel inter tunicas is increscit [36], vel in membranis, quae ibi circa venas & arterias sunt, ubi eae gravatae occal-

Lindeniana, & in Codd. Mediceis, excepto primo, qui habet *missum*, quod & in Edit. I. & in duabus pervetustis an. 1493. 1495. & in Juntina habetur. Caesarius leg. *demissum:* quem multi secuti sunt.

27. *Et ob id ejus rei patientes*] Duae voces *ob id* referuntur ad *nervosas*. Et sane nervosae tunicae diduci patiuntur, nec valde resistunt. Constantinus vim harum vocum non intellexit, ideoque eas post *diducit* transferre malebat, ut legeretur; *& ejus rei patientes diducit, ob id ἐντεροκήλην &c.* Lindenius ita edidit: *& ob id, quod dixi, patentes.* Sed si respexit ad superiorem vocem *patulaeque*, ipse *patulaeque* scripsit, non Celsus. Vide Morgagn. Epist. V.

28. *Aliquo modo*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *alio quovis modo*, ut est in margine Editionis Constantinianae. Ego malim, *alio quo modo.*

29 *Cum conquiescit*] In Cod. Mediceo I. habetur, *cum mollitie conquiescit:* ex Palavicini vero emendatione, *cum mollitum est conquiescit.*

30. *Desidit*] In eodem Codice, *desidet.* In margine Edit. Constantinianae, *desinit.*

31. *Sic dividitur, ut in scroto exiguae reliquiae maneant*] Partim in ventrem se recipit, partim in scroto manet. Pro *dividitur*, quod est in MSS. & Editionibus antiquis, Constantinus mallet, *discutitur*; Lindenius habet, *minuitur.* Sed fortasse hoc verbum adscriptitium est, & subauditur *desidit.*

32. *At clamore*] Ita ex Constantini conjectura, & ex MSS. nisi quod Mediceus I. habet, *& clamore.* Alii leg. *At si clamore;* Lindenius, *at sub clamore.*

33. *Nisus*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *nixus.*

34. *Ad inguen*] Codex modo allatus habet, *at inguina:* Palavicinus corrigit, *ad inguina.*

35. *Distringit*] Distrahit, distendit. Lindenius leg. *distendit*, ut olim Constantino placuerat. Constantinus tamen non prorsus rejecit *distringit.*

36. *Is increscit*] Pronomen *is* abest a Cod. Mediceo I.

calluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas eſt, una ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit. Graeci communi nomine, quidquid eſt, ὑδροκήλην appellant: noſtri, ut ſcilicet [37] nullis diſcriminibus ſatis cognitis, haec [38] quoque ſub eodem nomine, quo priora, habent. Signa autem quaedam communia ſunt, quaedam propria: communia, quibus humor deprehenditur; propria, quibus locus. Humorem ſubeſſe diſcimus [39], ſi tumor eſt, numquam ex toto ſe remittens, ſed interdum levior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeque in pueris: isque mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt; at ſi is vehementer increvit, renititur ſicut uter repletus & arcte adſtrictus: venae quoque in ſcroto inflantur; &, ſi digito preſſimus [40], cedit humor, circumfluensque id, quod non premitur, attollit, & tamquam in vitro cornuve per ſcrotum apparet; isque, quantum in ipſo eſt, ſine dolore eſt. Sedes autem ejus ſic deprehenditur. Si inter ſummam mediamque tunicam eſt, cum digitis duobus preſſimus, paulatim humor inter eos revertens ſubit: ſcrotum ipſius albidius eſt [41]; ſi ducitur, aut nihil, aut parvulum [42] intenditur: teſticulus ea parte neque viſu, neque tactu ſentitur. At ſi ſub media tunica eſt, intentum ſcrotum magis ſe attollit, adeo ut ſuperior coles ſub tumore eo delitescat. Praeter haec aeque integris tunicis ramex innaſcitur: κιρσοκήλην Graeci appellant. Venae intumeſcunt; eaeque [43] intortae, conglomerataeque a ſuperiore parte [44], vel ipſum ſcrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdum etiam ſub ima tunica, circa ipſum teſticulum nervumque ejus, increſcunt. Ex his eae, quae in ipſo ſcroto ſunt, oculis patent: eae vero, quae mediae imae-

37. *Noſtri, ut ſcilicet &c.*] Lindenius leg. *noſtri vero, ſcilicet &c.*

38. *Haec*] Linden. *hoc.*

39. *Quibus locus. Humorem ſubeſſe diſcimus &c.*] Ita Lindenius; & quidem recte. Alii leg. *quibus locis humorem ſubeſſe dicimus*; ut eſt in MSS. Mediceus tamen primus habet, non *dicimus*, ſed *diſcimus.* Codex vero quidam apud Conſtantinum; *quibus locis humorem ſubeſſe dicimus*; *humor ſic deprehenditur &c.*

40. *Preſſimus*] Pro *preſſimus*, Lindenius tum hic, tum infra leg. *premimus*; Ruellius, *preſſus.*

41. *Scrotum ipſius albidius eſt*] Ita in antiquis libris & impreſſis, & MSS. niſi quod in Editione Aldina additur & poſt *ipſius.* Mihi vox *ipſius* ſuſpecta eſt. Lindenius variare conatus eſt: nam ita edidit: *ſcrotum remiſſius & albidius eſt.* Fortaſſe legendum, *ſcrotum ipſum albidius eſt*; vel, quandoquidem verbum *eſt* Cod. Mediceus I. non habet, *ſcrotum ipſum albidius, ſi intenditur &c.*

42. *Parvulum*] Ita in iisdem antiquis libris. Lindenius reponit *paululum*; quod idem nonnulli, contempta optimorum Codicum auctoritate, tentarunt in Plinio minore, qui ter habet adverbium hoc; ſcilicet epiſt 14. lib. 8. epiſt. 17. ejusdem lib. & epiſt ultima lib. 9.

43. *Κιρσοκήλην Graeci appellant. Venae intumeſcunt; eaeque &c.*] Ita ex Codicibus MSS. In Editionibus priſcis, pro *eaeque*, habetur *hae quoque.* Alii cum Caeſario leg. *κιρσοκήλην Graeci appellant, cum venae intumeſcunt. Hae quoque &c.* Lindenius, quod ad cetera attinet, Caeſarium ſecutus, pro *quoque*, repoſuit *quandoque.*

44. *A ſuperiore parte*] Ita in Cod, Mediceo I. Alii leg. *ad ſuperiorem partem.*

imaeve tunicae insident, ut magis conditae non aeque quidem cernuntur, sed tamen etiam visui subjectae sunt: praeterquam quod & tumoris aliquid est, pro venarum magnitudine & modo 45, & id prementi magis renititur, ac per ipsos venarum toros inaequale est; &, qua parte id est, testiculus magis justo dependet. Cum vero etiam super ipsum testiculum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorque altero fit, utpote alimento amisso. Raro, sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit: σαρκοκήλην Graeci vocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert; &, nisi celeriter ea inflammatio conquievit, dolor ad inguina atque ilia pervenit, partesque eae intumescunt; nervus 46, ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulque indurescit. Super haec, inguen quoque 47 nonnumquam ramices implent 48: βουβωνοκήλην appellant.

XIX. His cognitis, de curatione dicendum est: in qua quaedam communia omnium sunt, quaedam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de iis, quae scalpellum desiderant: nam quae vel sanari non possint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit, simul 49 ad species singulas venero. Inciditur autem interdum inguen 50, interdum scrotum. In utraque curatione homo ante triduum 51 bibere aquam; pridie abstinere etiam a cibo debet: ipso autem die collocari supinus; deinde, si inguen incidendum est, idque jam pube contegitur, ante radendum est; & tum 52, extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum abdomine tunicae inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter est, donec summa tunica, quae ipsius scroti est, incidatur, perveniaturque ad eam, quae media est. Plaga facta, foramen deorsum versus subest. In id de-

45. *Et modo*] Codex modo allatus habet *ac modo.*

46. *Nervus*] Lindenius leg. *& nervus.*

47. *Super haec, inguem quoque &c.*] Cod. Mediceus I. ita habet: *Super inguen quoq.* Sed cum *q.* superinductum sit a Palavicino, videtur aliter scriptum fuisse. In aliis Codicibus additur *eum* post *inguen*

48. *Ramices implens*] Ita Constantinus ex conjectura, & Lindenius. Olim legebatur, *varices implent.* In MSS. tamen est, non *varices*, sed *varice*, in aliis *varicae*, in aliis *variae*, in aliis *varieae.* Mediceus I. habet, *variae*, in aliis *varicae.* Mediceus I. habet, *varice implicetur.* Fortasse igitur legendum, *ramice impletur.*

49. *Simul*] Egnatius leg. *simul cum:* & ita est in multis MSS. Ego secutus sum Mediceum I. & Editiones priscas. Alii cum Ruellio leg. *simul ac.*

50. *Interdum inguen*] In Cod. Mediceo I. deest utraque harum vocum: in III. & VI. prior tantum.

51. *Ante triduum*] *Ante* non est praepositio, sed adverbium: *triduum* autem valet *triduo*, quod ipsum habent Codices plerique MSS. sed Mediceus vetustior *triduum*, ut est in antiquis Editionibus. Lindenius leg. *ante per triduum.*

52. *Et tum*] In Editione an. 1538. & in Lindeniana omittitur *&*. Cod. Mediceus I. habet *& tunc.*

demittendus eſt ſiniſtrae manus digitus index, ut diductis intervenientibus membranulis, ſinum laxet [53]. Miniſter autem, ſiniſtra manu comprehenſo ſcroto, ſurſum verſus [54] eum debet extendere [55], & quam maxime ab inguinibus abducere; primum cum ipſo teſticulo, dum medicus omnes membranulas, quae ſuper mediam tunicam ſunt, ſi digito diducere non poteſt, ſcalpello abſcindat: deinde ſine eo, ut is delapſus ipſi plagae jungatur, digitoque inde promatur, & ſuper [56] ventrem dum duabus ſuis tunicis collocetur. Inde, ſi qua vitioſa ſunt, circumcidenda ſunt. In quibus cum multae venae diſcurrant, tenuiores quidem praecidi protinus poſſunt: majores vero ante longiore lino deligandae ſunt; ne periculoſe ſanguinem fundant. Sin media tunica vexata erit, aut ſub ea malum increverit, excidenda erit, ſic, ut alte ad ipſum inguen praecidatur. Infra tamen non tota demenda eſt: nam quod ad baſim teſticuli vehementer cum ima tunica connexum eſt, excidi ſine ſummo periculo non poteſt: itaque ibi relinquendum eſt. Idem in ima quoque tunica, ſi laeſa eſt, faciendum eſt. Sed non a ſumma inguinis plaga, verum infra paulum ea abſcindenda; ne laeſa abdominis membrana inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea rurſum [57] relinquendum eſt; ne poſtea ſinuetur, & ſedem eidem malo praeſtet. Purgatus ita teſticulus per ipſam plagam cum venis, & arteriis, & nervo ſuo leniter demittendus eſt; videndumque, ne ſanguis in ſcrotum deſcendat, neve concretus aliquo loco maneat. Quae ita fient, ſi venis vinciendo medicus proſpexerit. Lina, quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt: quae, pure orto, ſine ullo dolore excident. Ipſi autem plagae injiciendae duae fibulae ſunt; & inſuper medicamentum, quo glutinetur [58]. Solet autem [59] interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid excidi, ut cicatrix major & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta ſuper, non fulcienda [60], ſed leviter [61] tantum ponenda [62] ſunt; ſupraque ea, quae inflammationem repel-

53. *Sinum laxet*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae; nec aliter legi poteſt. In Cod. Mediceo I. *ſinulaxet*. Alii leg. *ſimul laxet*.

54. *Surſum verſus*] Codices Medicei vetuſtiores duo, id eſt, I. & III. habent *ſuſum verſum*; al. *ſuſum verſus*; al. *ſurſum verſum*.

55. *Eum debet extendere*] Pro *eum*, videtur legendum *id*, ſcilicet ſcrotum, ut Conſtantinus & Morgagnus adnotarunt. Niſi quis malit tollere vocem hanc, quae omnino non eſt neceſſaria.

56. *Super*] Cod. Mediceus I. *ſupra*.

57. *Rurſum*] Ita in Editione Lindenii. Alii leg. *ſurſum*; & ita habent Codices MSS. vel *ſuſum*.

58. *Glutinetur*] Scilicet plaga. Alii leg. *glutinentur*; ſed perperam.

59. *Solet autem*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. Alii omittunt *autem*.

60. *Non fulcienda*] In Cod. Mediceo I. *fulcienda:* mendoſe.

61. *Leviter*] Aliqui Codices, *leniter*.

62. *Ponenda*] *Imponenda* Rhodius invenit in Codice quodam MS. Codices Medicei habent pe-

pellant, id eſt, ex aceto vel lana ſuccida, vel ſpongia: cetera eadem, quae, ubi pus moveri debet, adhibenda ſunt. At cum infra incidi oportet, reſupinato homine, ſubjicienda ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt; deinde id vehementer apprehendendum, & incidendum; ſi parvulum eſt, quod nocet, modice, ut tertia pars integra, ad ſuſtinendum teſticulum, infra relinquatur: ſi majus eſt, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui teſticulus inſidere poſſit, integrum maneat. Sed primo rectus ſcalpellus quam leviſſima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat: tum inclinandus mucro eſt, ut transverſas membranas ſecet, quae inter ſummam mediamque tunicam ſunt. Ac [63], ſi vitium in proximo eſt, mediam tunicam attingi non oportet: ſi ſub illa quoque conditur, etiam illa incidenda eſt; ſicut tertia quoque, ſi illa vitium tegit. Vbicumque autem [64] repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore parte exprimere moderate ſcrotum oportet: medicum, digito manubriolove ſcalpelli [65] diductam inferiore parte tunicam [66] extra collocare; deinde eam ferramento, quod a ſimilitudine corvum [67] vocant, incidere, ſic, ut intrare [68] duo digiti, index & medius poſſint: his deinde conjectis [69], excipienda [70] reliqua pars tunicae, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt, eximendumque aut effundendum quidquid eſt noxium. Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere; ac mediam quidem, ut ſupra dixi, quam altisſime ad inguen [71]; imam autem, paulo infra. Ceterum antequam exci-

ponenda, ſicut vulgati. Celſus porro & *ſuper ponere* uſurpat, & *ſuper imponere*.

63. *Ac*] Antea legebatur *At*. Ego repoſui *Ac* ex Cod Mediceo I.

64. *Vbicumque autem*] Particula *autem* a plerisque omittitur.

65. *Manubriolove ſcalpelli*] Alii leg. *manubriolo vel ſcalpello*. In Cod. Mediceo I. habetur, *manubriolove ſcalpelli*; atque ita Conſtantinus & Lindenius recte legunt.

66. *Diductam inferiore parte tunicam*] Olim legebatur; *diductam inferiorem partem tunica*; ut eſt in MSS. plerisque omnibus; ſed profecto mendoſe. Conſtantinus *tunicae* reponendum cenſuit. Lindenius plura mutavit. Ita enim edidit: *diducta inferiore parte tunicam*. Ego, quod attinet ad verba illa, *inferiore parte tunicam*, Lindenium ſecutus ſum: ſed malui *diductam* retinere, ut ad tunicam referatur. Cod. Mediceus I. habet, *deducta inferiorem tunicam*: Palavicinus vero addidit *partem*, &, pro *tunicam*, *tunicae* repoſuit.

67. *Corvum*] Ita Conſtantinus legendum conjecit; ita edidit Lindenius. Alii leg. *curvum*; quemadmodum ego inveni in MSS.

68. *Ut intrare*] Aliqui cum Egnatio leg. *ut in eamdem intrare*; al. *ut in eadem intrare*: nimirum ex gloſſemate.

69. *Conjectis*] Et Codex a Conſtantino allatus, in quo eſt *confectis*, & ſi quis alius ita habet, corruptus eſt; nec debuit lectionem iſtam probare Lindenius. In Codicibus Vaticanis Mediceisque eſt, *conjectis*. Conjiciendi autem intus digiti ſunt, ut ſcalpellus inter eos immitti poſſit. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

70. *Excipienda*] Ita in omnibus antiquis Editionibus & MSS. Lindenius leg. *incidenda*.

71. *Ut ſupra dixi, quam altiſſime ad inguen*] Ex verbis illis, quae ſupra ſunt; *excidenda erit, ſic, ut alte ad inguen ipſum praecidatur*; quem locum deſignat Celſus ipſe per ea verba, *ut ſupra dixi*; Conſtantinus hic quoque reponit *ad inguen*, pro *ab inguine*, ut alii legunt, & omnes habent MSS. Codices. Lindenius Conſtantinum ſequitur; ego utrumque.

cidantur, hae quoque vinciri lino ſummae debent [72]; & ejus lini capita extra plagam relinquenda ſunt, ſicut in aliis quoque venis, quae id requiſierint. Eo facto, teſticulus intus reponendus eſt: oraeque ſcroti ſuturis inter ſe committendae; neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum eſt, ne quid in ſcroto ſanguinis maneat: tum imponenda glutinantia ſunt. Si quando autem in ſcrotum ſanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi ſubter [73] id debet; purgatoque eo, ſpongia, acri aceto madens, circumdari. Deligatum [74] autem vulnus omne, quod ex his cauſis factum eſt, ſi dolor nullus eſt, quinque primis diebus non eſt reſolvendum, ſed bis die tantum aceto irroranda lana vel ſpongia [75]: ſi dolor eſt, tertio die [76] reſolvendum; &, ubi fibulae ſunt, hae incidendae; ubi linamentum, id immutantandum [77] eſt; roſaque & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increſcit, adjiciendum prioribus cataplasma ex lenticula & melle; vel ex malicorio, quod in auſtero vino coctum ſit; vel ex his miſtis. Si ſub his inflammatio non conquierit [78], poſt diem quintum multa calida aqua vulnus fovendum, donec ſcrotum ipſum & extenuetur, & rugoſius fiat: tum imponendum cataplasma ex triticea farina, cui reſina pinea adjecta ſit: quae ipſa, ſi robuſtus curatur, ex aceto; ſi tener, ex melle coquenda ſunt. Neque dubium eſt, quodcumque vitium fuit [79], ſi magna inflammatio eſt, quin ea, quae pus movent, imponenda ſint. Quod ſi pus in ipſo ſcroto ortum eſt, paulum id incidi debet, ut exitus detur; linamentumque eatenus imponendum eſt, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos propiore

72. *Vinciri lino ſummae debent*] Alii leg. *ſumme*, ut eſt in MSS. Mediceis I. II. IV. V. VII. (in III. enim & VI. deeſt vox haec); Palavicinus, *in ſummo*; Lindenius, *ſumma cura*. Ego *ſummae* repoſui ex Conſtantino; id eſt, ſumma parte, ad inguen. *Summum* autem eodem modo uſurpatur in lib. 8. cap. 9 ſect. 1. *linamentum, aut aliquid ex penicillo, quod ſummum lino ſit devinctum.*

73. *Subter*] Cod. Mediceus I. *ſuper.*

74. *Deligatum*] Ita in MSS. & in Editione Lindenii. Alii leg. *deligatur*; iidemque verbis illis, *factum eſt*, ſententiam concludunt.

75. *Aceto irroranda lana vel ſpongia*] Deligantur omnia hujusmodi vulnera, ſpongia aut ſuccida lana ex aceto expreſſa prius impoſita; ut colligitur ex cap 16. Lana igitur vel ſpongia, quae impoſita eſt, quibus diebus vulnus non reſolvitur, bis die aceto irroranda. Nam ea *dum madet, prodeſt*, inquit lib. 5. cap. 26. ſect. 23. *itaque, ut inareſcat, non eſt committendum.* Conſtantinus Codicem attulit, qui, pro *irroranda*, habet *irrorandum.* Lindenius leg. *aceto irroranda, lana vel ſpongia impoſita.* Ego contra meos Codices nihil addo, nihilque muto.

76. *Tertio die*] Al. *tertia die.* Ego repoſui *tertio die*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Nam *dies* fere maſculino genere apud Celſum reperitur.

77. *Immutandum*] Ita in MSS. & in Edit. I. Alii leg. *mutandum.*

78. *Conquierit*] Cod. Mediceus I. *conquieverit.*

79. *Vitium fuit*] Olim legebatur, *initium fuit*, ut habet Codex Mediceus I. Lindenius repoſuit *vitium fuit.* In multis Codicibus legitur, *vitium eſt.*

re [80] cataplasmate, dein cerato utendum eſt [81]. Haec proprie ad ejusmodi vulnera pertinent: cetera, & in curatione, & in victu, ſimilia iis eſſe debent, quae in alio quoque vulnerum genere praecepimus.

XX. His propoſitis ad ſingulas ſpecies veniendum eſt. Ac ſi cui parvulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum experienda vinctura [82] eſt. Faſcia ejus rei cauſa fit, cui imo [83] loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quae ad repellendum inteſtinum ipſi illi ſubjicitur: deinde reliqua faſciae pars arcte circumdatur. Sub quo ſaepe & intus compellitur inteſtinum, & inter ſe tunicae glutinantur. Rurſus, ſi aetas proceſſit, multumque inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adjiciunturque dolor & vomitus [84]; quae ex ſtercore, ex cruditate [85] eo delapſo, fere accidunt; ſcalpellum adhiberi ſine pernicie non poſſe, manifeſtum eſt: levandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum eſt. Sanguis mitti ex brachio debet: deinde, ſi vires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt; ſi minus, certe pro vi corporis quam longiſſima. Eodem [86] vero tempore ſuperhabendum cataplasma ex lini ſemine, quod ante aliquis ex mulſo decoxerit. Poſt haec, & farina hordeacea cum reſina injicienda; & is demittendus [87] in ſolium aquae calidae, cui oleum quoque adjectum ſit; dandumque aliquid cibi levis, calidi [88]. Quidam etiam alvum ducunt. Id deducere [89] aliquid in ſcrotum poteſt, educere ex eo non poteſt. Per ea vero, quae ſupra ſcripta ſunt, levato malo, ſi quando alias dolor reverterit, eadem erunt facienda [90]. Sine dolore quoque ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſeca-

80. *Propiore*] Alii leg. *priore;* & ita eſt in Cod. Mediceo I. Codex VI. habet *propriore;* ceteri, *propiore*, ut edidit Lindenius. Poſterius certe cataplasma emollit, ideoque nervis idoneum eſt: primum vero reprimit. Vide Morgagn. Epiſt. V.

81. *Utendum eſt*] Verbum *eſt* omittitur in Cod. Mediceo I.

82. *Vinctura*] Alii leg. *junctura*, ex frequenti illa ſyllabarum *iu* & *ui* commutatione.

83. *Imo*] Al. *uno.*

84. *Dolor & vomitus*] Lindenius leg. *dolores & vomitus.* In Codicibus ſane multis habetur *dolores;* cum tamen particula *&* deſit in iisdem, *dolores* videtur mendoſe ſcriptum eſſe pro *dolor &*, ut eſt in Mediceo I & in Editionibus antiquis.

85. *Ex cruditate*] Alii leg. *& ex cruditate*, ut habet Codex Mediceus I. Alii cum Caeſario, *per cruditatem.* Ego ſic repoſui ex Codicibus II. IV. V. VII. In III. & VI. legitur, *& cruditate.*

86. *Eodem*] Cod. Mediceus vetuſtior habet *Eo.*

87. *Is demittendus*] Lindenius leg. *ipſe demittendus.*

88. *Levis, calidi*] In Editionibus antiquis, & in Mediceo I. aliisque MSS legitur, *lenis calidi.* Conſtantinus malebat *levis;* quod & ego probavi. Lindenius vero ita edidit: *levis & calidi.*

89. *Deducere*] Plerique Egnatium ſequuntur, qui edidit, *ducere.* Ego *deducere* retinui, quod ſit in MSS. Hanc autem vim hoc loco habere videtur, ut motum ex ſuperioribus ad inferiora ſignificet. Ceterum etiam pro ſimplici *ducere* ſumi poteſt.

90. *Eadem erunt facienda*] In Cod. Mediceo I. ita habetur: *eade modum valere qm erunt facienda:* ubi videtur aliquid ex margine in contextum irrepſiſſe. Pro *modum valere qm*, Palavicinus repoſuit *omnia.*

fecari fupervacuum eft: non quo non excludi a fcroto poffint [91]; nifi tamen id inflammatio prohibuit; fed quo repulfa inguinibus immorentur, ibique tumorem excitent, atque ita fiat mali non finis, fed mutatio. At in eo [92], quem fcalpello curari oportebit, fimul atque ad mediam tunicam, vulnus in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipfas oras apprehendi debebit, dum ductis [93] omnibus membranulis medicus eam liberet [94]. Neque enim cum periculo laeditur [95], quae excidenda [96] eft; cum inteftinum effe, nifi fub ea, non poffit. Vbi diducta autem erit, ab inguine usque ad tefticulum incidi debebit, fic, ne is ipfe [97] laedatur; tum excidi. Fere tamen hanc curationem puerilis aetas, & modicum malum recipit. Si [98] vir robuftus eft, majusque id vitium eft, extrahi tefticulus non debet, fed in fua fede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione usque ad mediam tunicam fcalpello aperitur; eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur, fic, ut a miniftro [99] tefticulus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorfum verfus fcalpello inciditur; fub eaque index digitus finiftrae manus ad imum tefticulum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextrae manus duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum tunicamque eorum a fuperiore tunica diducunt. Quod fi aliquae membranulae prohibent, fcalpello refolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica fit. Excifis, quae excidenda funt, repofitoque tefticulo, ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine eft, demenda habenula paulo latior eft; quo major plaga fit, & plus creare carnis poffit.

XXI. 1. At fi omentum defcendit, eodem quidem modo, quo fupra fcriptum eft, aperiendum inguen, diducendaeque tunicae funt: confideran-

91. *Non excludi a fcroto poffint*] Caefarius habet, *non cludi fcroto posfint;* Egnatius aliique multi, *excludi a fcroto non posfint.*

92. *At in eo*] In Cod. Mediceo I. deeft *At*; infraque, pro *dum*, eft *cum.*

93. *Diductis*] In vulgatis legitur *eductis;* in MSS. *deductis.* Ego repofui *diductis.*

94. *Liberet*] Al. *liberat.*

95. *Neque enim cum periculo laeditur*] Ab hamis tunicam laedentibus nullum periculum eft, quia tunica illa excidenda eft. Lindenius leg. *Neque enim nifi cum periculo laeditur;* & ante eum Conftantinus *non nifi* inferendum putaverat. Quibus nullo modo affentiendum eft.

96 *Excidenda*] Aliqui variare conati funt, ut Conftantinus fcribit, legentes *incidenda;* fed fine caufa. Nam fi incidenda tunica eft, illud quoque fequitur, ut excidenda fit, ex cap. praecedenti. *Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere.* Itaque hic quoque *incidi debebit; tum excidi*, ut eft paulo infra. Lindenius tamen *incidenda* recipere non dubitavit; quod ullone in Codice invenerit, nefcio. Mei quidem omnes habent *excidenda.*

97. *Is ipfe*] Alii cum Caefario omittunt vocem *is*; alii leg. *his ipfe*, ut eft in Cod. Mediceo I. Sed legendum *is ipfe;* & ita Editio I. multique Codices habent.

98 *Si*] Linden. *Sin.*

99. *A miniftro*] Lindenius leg. *a finiftro;* fcilicet hamo. Sed perperam. Tunica hamis excipienda, non tefticulus, qui nullo modo laedi debet. Vide Morgagn. Epift. VI.

derandum autem eſt, majorne is modus [1], an exiguus ſit. Nam quod parvulum eſt, ſuper inguen in alvum [2] vel digito vel averſo ſpecillo [3] repellendum eſt: ſi plus eſt, ſinere oportet dependere, quantum ex utero prolapſum eſt; idque adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoque duo lina acu trajiciunt, binisque ſingulorum capitibus diverſas partes adſtringunt; ſub quo aeque, ſed tardius emoriatur [4]. Adjicitur tamen hic quoque celeritati, ſi omentum ſuper vinculum illinitur medicamentis, quae ſic exedunt, ne erodant [5]: σηπ]ὰ Graeci vocant [6]. Fuerunt etiam, qui omentum forfice praeciderent: quod in parvulo non eſt neceſſarium: ſi majus eſt, poteſt profuſionem ſanguinis facere; ſiquidem omentum quoque venis quibusdam, etiam majoribus illigatum eſt. Neque vero, ſi diſciſſo [7] ventre id prolapſum [8] forfice praeciditur, cum & emortuum ſit, & aliter tutius avelli non poſſit, inde huc exemplum transferendum eſt. Vulnus autem curari, ſi relictum [9] omentum eſt, ſutura debet: ſi id amplius fuit, & extra emortuum eſt [10], exciſis oris, ſicut ſupra propoſitum [11] eſt.

2. Si vero humor intus eſt, incidendum eſt, in pueris quidem, inguen; niſi in his quoque id [12] liquoris ejus major modus prohibet: in viris vero, & ubicumque multus humor ſubeſt, ſcrotum. Deinde, ſi inguen

1. *Is modus*] Lindenius leg. *ejus modus.*

2. *In alvum*] Idem leg. *in uterum.* Sane & paulo infra, & ſaepe alibi *uterum* Celſus pro *alvo* uſurpavit. Alicubi MSS. variant, ut cap. 14. ubi vide adnotat. 79. Hic vero ad unum omnes habent *in alvum.*

3. *Averſo ſpecillo*] Pro *averſo*, Stephanus & Lindenius leg. *adverſo*: quae duae voces, ut alias dixi, ſaepe inter ſe commutantur in MSS. Mediceus I. aliique melioris notae Codd. hoc loco habent *averſo*; nec aliter legendum eſt. Etiam cap. proximo Stephanus *averſo ſpecillo* habet cum plerisque, ubi *adverſo* recte edidit Lindenius, Mediceo I. aliisque MSS. multis ſuffragantibus.

4. *Emoriatur*] Ita in omnibus antiquis libris. Lindenius leg. *emoritur.*

5. *Quae ſic exedunt, ne erodant*] In Cod. Mediceo I. *quae ſic excedent, ne erodant:* mendoſe. Lindenius leg. *quae exedunt, nec erodunt.*

6. *Σηπ]ὰ Graeci vocant*] Cod. Mediceus I. & Editiones antiquiores, *ſepſa*; Codices ceteri Medicei, *ſepta*; Editio Aldina σηπ]ὰ, Graecis litteris. Lindenius aliique, praeëunte Caeſario, leg. σηπ]ικὰ. Vide lib. 5. cap. 19. ſect. 18. & quae ibi adnotavi. Fortaſſe tamen tres hae voces additae ſunt ex interpretatione, olim margini adſcripta.

7. *Diſciſſo*] Codices MSS. & Editiones veteres habent *diſcuſſo.* Lindenius, Conſtantinum ſecutus, correxit, *diſciſſo.* Sed fortaſſe legendum, *percuſſo.* Vide adnotat. 69. lib. 5. cap. 26. ſect. 17.

8. *Id prolapſum*] Scilicet omentum. Lindenius leg. *id, quod prolapſum eſt.*

9. *Relictum*] Capite itidem 19. *Neque tamen nimium ex ea* (membrana) *rurſum relinquendum eſt.* Alii, referente Conſtantino, leg. *reductum:* atque ita edidit Lindenius. Sed in antiquis Editionibus legitur, ut in Cod. Mediceo I. *relictum.* Aliqui Codices habent *rejectum.*

10. *Si id amplius fuit, & extra emortuum eſt*] Pro *fuit*, multi MSS. habent *fluit.* In Mediceo I. ita legitur: *ſi amplius fuit, & extra ortum eſt.*

11. *Propoſitum*] Cod. Mediceus I. *poſitum.*

12. *Id*] Hanc vocem, quam alii omittunt, ſed Conſtantinus reperit in ſuo Codice, ego ex omnium fere MSS. fide reſtitui. Mediceus I. pro *id* habet *&*.

inguen inciſum eſt, eo [13] protractis tunicis, humor effundi debet: ſi ſcrotum, & ſub hoc protinus vitium eſt, nihil aliud quam humor effundendus [14], abſcindendaeque membranae [15] ſunt, ſi quae eum continuerunt; deinde eluendum id ex aqua, quae vel ſalem adjectum, vel nitrum habeat: ſi ſub media, imave tunica, totae eae extra ſcrotum collocandae, excidendaeque ſunt.

XXII. Ramex autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis, quae ipſis venis infigantur; cum eo, ne amplius quam has urant; maximeque, ubi inter ſe implicatae glomerantur, eo ferrum id admovendum eſt; tum ſuper farina ex aqua frigida ſubacta injicienda eſt; utendumque [16] eo vinculo, quod idoneum eſſe aui curationibus poſui; tertio die lenticula cum melle imponenda eſt: poſt, ejectis cruſtis, ulcera melle purganda, roſa implenda, ad cicatricem [17] aridis linamentis perducenda ſunt. Quibus vero ſuper mediam tunicam venae tument, incidendum inguen eſt, atque tunica promenda [18], ab eaque venae digito vel manubriolo ſcalpelli ſeparandae. Qua parte vero inhaerebunt, & ab ſuperiore & ab inferiore parte lino vinciendae, tum ſub ipſis vinculis praecidendae, reponendusque teſticulus eſt. At ubi ſupra tertiam tunicam ramex inſedit, mediam excidi neceſſe eſt. Deinde, ſi duae tresve venae tument, & ita pars aliqua obſidetur, ut major eo vitio vacet [19], idem faciendum, quod ſupra ſcriptum eſt; ut & ab inguine [20], & a teſticulo deligatae venae praecidantur, isque condatur. Sin totum id ramex obſederit, per plagam demittendus digitus index erit, ſubjiciendusque venis, ſic, ut paulatim eas protrahat [21]; eaeque adducendae [22], donec is teſticulus par alteri fiat: tum fibulae oris ſic injiciendae [23], ut ſimul eas quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat: tum non per ipſam venam, ſed per membranam ejus immittitur,

13. *Eo*] In multis MSS. *ea.*

14 *Effundendus*] Ita ex Cod. Mediceo I. Codices alii habent *eſt fundendus*; ex quorum aliquo verbum *eſt* Palavicinus addidit in I. Hinc in vulgatis libris, *eſt effundendus.*

15. *Membranae*] Stephani Editio habet *membranulae.*

16. *Injicienda eſt, utendumque &c.*] Cod. Mediceus I. *incidenda, utendumque.*

17. *Ad cicatricem*] Linden. *& ad cicatricem.*

18. *Promenda*] Alii ex depravatis Codicibus leg. *promovenda.* Sub fine quoque hujus capitis habetur, *media tunica promenda.*

19. *Vt major eo vitio vacet*] Haec Lindenii lectio confirmatur teſtimonio Codicis Medicei I. Alii leg. *ut majore vitio vacet;* ſed nonnulli, ut teſtatur Conſtantinus, reponunt *major.*

20. *Vt & ab inguine*] Ita legitur in Cod. Meceo I. In aliis MSS. & in omnibus vulgatis libris omittitur particula *&.*

21. *Eas protrahat*] Alii omittunt vocem *eas*, quae eſt in MSS. & in Editione I.

22. *Eaeque adducendae*] Antea legebatur, *aeque adducendo;* quod eſt a Palavicino. Ego ſic repoſui. Nam in Cod. Mediceo I. habetur, *eaeque adducendaeque:* in ceteris, *aeque adducendae.*

23. *Injiciendae*] Alii leg. *incidendae*; alii *vinciendae:* ſed perperam.

tur, per eamque in alteram oram compellitur. Venae vulnerari non debent [24], ne ſanguinem fundant. Membrana ſemper inter has venas eſt, ac neque periculum affert, & filo comprehenſa [25] illas abunde tenet. Itaque etiam ſatis eſt, duas fibulas eſſe. Tum venae, quaecumque protractae ſunt, in ipſum inguen averſo ſpecillo compelli debent [26]. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finita, & purgato vulnere, eſt; ut una ſimul & oras & venas cicatrix devinciat. Vbi vero inter imam tunicam & ipſum teſticulum nervumque ejus ramex ortus eſt, una curatio eſt, quae totum teſticulum abſcindit. Nam neque ad generationem quidquam is confert, & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum; media tunica promenda, atque excidenda [27] eſt; idem in ima faciendum; nervusque, ex quo teſticulus dependet, praecidendus [28]: poſt id venae & arteriae ad inguen lino deligandae, & infra vinculum abſcindendae ſunt.

XXIII. Caro quoque, ſi quando inter tunicas increvit [29], nihil dubii eſt, quin eximenda ſit: ſed id, ipſo ſcroto inciſo, fieri commodius eſt. At ſi nervus induruit, curari res neque manu [30], neque medicamento poteſt. Vrgent enim febres ardentes, & aut virides, aut nigri vomitus; praeter haec, ingens ſitis, & linguae aſpritudo; fereque a die tertio ſpumans bilis alvo cum roſione redditur: ac neque [31] aſſumi facile cibus, neque contineri poteſt: neque multo poſt extremae partes frigeſcunt, tremor oritur, manus ſine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus ſudor, eumque mors ſequitur.

XXIV. Vbi vero in ipſo inguine ramex eſt, ſi tumor modicus eſt, ſemel incidi; ſi major, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde, non extracto teſticulo, ſicut inteſtinis quoque prolapſis interdum fieri,

24. *Venae vulnerari non debent*] Codex Mediceus I. *vena vulnerari non debet:* deinde vero, *fundat.*

25. *Comprehenſa*] Membrana videlicet. In Cod. Mediceo I. eſt *comprehenſo:* Palavicinus vero corrigit, *comprehenſas;* & ita legitur in vulgatis libris. Ego *comprehenſa* repoſui ex aliis MSS.

26. *Averſo ſpecillo compelli debent*] *Averſo*, legendum eſſe, non, ut veteres Editiones habent, *adverſo*, ſupra a nobis propoſitum eſt. Nunc addo, *comprehendi* mendoſe item eſſe in iisdem Editionibus; & *compelli* legi debere ex MSS. & Lindenii Editione. Neque tamen hic locus omnino recte ſe habet in Editione illa; ſed, ſicut in Caeſariana quoque & in aliis pluribus, prava interpunctione laborat. Nam verba ita dividuntur: *quaecumque protractae ſunt in ipſum inguen, averſo ſpecillo &c.*

27. *Excidenda*] Codex Mediceus I. habet *incidenda.*

28. *Praecidendus*] Idem Codex addit *eſt.*

29. *Increvit*] Ita Lindenius. Alii leg. *concrevit*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Codices alii habent *creſcit.* Cap. 18. ſine ulla Codicum varietate legitur; *aliquando caro quoque inter tunicas increſcit.*

30. *Neque manu*] Hae duae voces deſunt in Cod. Mediceo I.

31. *Ac neque*] Sic repoſui, cum in aliis MSS. ſit, *at neque*; in aliis, *ad neque.* Vulgati habent, *Atque neque.*

fieri docui, colligendae venae, vinciendaeque, ubi tunicis inhaerebunt, & ſub his nodis praecidendae [32] ſunt. Neque quidquam novi curatio vulneris ejus requirit.

XXV. 1. Ab his ad ea tranſeundum eſt, quae in cole ipſo fiunt. In quo ſi glans nuda eſt, vultque aliquis eam decoris cauſa tegere, fieri poteſt: ſed expeditius in puero, quam in viro; in eo, cui id naturale eſt, quam in eo, qui quarumdam gentium more circumciſus eſt; in eo, cui glans parva juxtaque eam cutis ſpatioſior, brevis ipſe coles eſt [33], quam in quo contraria his ſunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale eſt, ejusmodi eſt. Cutis circa glandem prehenditur & extenditur, donec illam ipſam condat; ibique deligatur: deinde, juxta pubem, in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur; magnaque cura cavetur, ne vel urinae iter, vel venae, quae ibi ſunt, incidantur. Eo facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem velut circulus; eoque linamenta dantur [34], ut caro increſcat, & id impleat: ſatisque velamenti ſupra latitudo plagae praeſtat [35]. Sed, donec cicatrix ſit, vinctum eſſe id debet; in medio tantum relicto exiguo urinae itinere. At in eo, qui circumciſus eſt, ſub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt. Non ita dolet, quia, ſummo ſoluto, diduci deorſum usque ad pubem manu poteſt; neque ideo ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis rurſus extenditur ultra glandem: tum multa frigida aqua fovetur; emplaſtrumque circa datur [36], quod valenter inflammationem reprimat; proximisque diebus, & prope a fame victus eſt [37], ne forte eam partem ſatietas excitet. Vbi jam ſine inflammatione eſt, deligari debet a pube usque circulum: ſuper glandem autem

32. *Sub his nodis praecidendae*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *nodis*.

33 *Juxtaque eam cutis ſpatioſior, brevis ipſe coles eſt*] Ita Lindenius reſtituit locum hunc, qui in prioribus Editionibus & in MSS. corruptus eſt. Nam legebatur; *juxtaque eam cutis, ſpatio ſior vero ipſe coles eſt.* Lindenii lectio probabilis videri poteſt: fortaſſe tamen particulam *vero* aliquis retinendam cenſebit, hoc modo, *brevis vero &c.* vel *brevior* ex ea faciendum, non *brevis.*

34. *Eoque linamenta dantur*] Ita magno conſenſu libri veteres habent, tum vulgati, tum etiam MSS neque video quid ſit in hac lectione, cur eam non probemus. Attamen Conſtantinus legere maluit. *ſuper eoque linamenta dantur.* Lindenius vero ita edidit: *tum ſuper eo linamenta dantur.*

35 *Praeſtat*] Conſtantinus & Lindenius ita legunt hunc locum. *& id impleat, ſatisque velamenti ſupra latitudo plagae praeſtet.* Ego, mutata interpunctione, *praeſtat*, quod eſt in MSS. & in Editionibus antiquis, retineri poſſe exiſtimavi.

36. *Emplaſtrumque circa datur*] Lindenius leg. *emplaſtroque circumdatur*, ut in Codice Conſtantini. Codices Medicei & Vaticani cum vetuſtis Editionibus habent, *emplaſtrumque circa datur.*

37. *Proximisque diebus, & prope a fame victus eſt*] Ita in MSS. in quibus verba aliqua deeſſe videntur poſt *diebus*. Lindenius ſic repoſuit: *proximisque diebus abſtinere, donec prope a fame victus ſit.* Haec ſane videtur eſſe Celſi ſententia; ſed, quantum ex antiqua ſcriptura colligitur, aliis ille verbis eam expreſſit. In Cod. Mediceo I. Palavicinus *&* in *ut* mutavit (unde & veteres Editiones habent *ut prope*) atque *abſtineat* addidit poſt *victus eſt*. Ego Celſi verba deſiderari malui, quam aliena ei tribuere.

autem, adverſo [38] emplaſtro impoſito, induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur; ſuperior ita ſaneſcat, ne inhaereat.

2. Contra, ſi glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit (quod vitium Graeci φίμωσιν appellant) aperienda eſt: quod hoc modo fit. Subter a ſumma ora, cutis inciditur recta linea usque ad frenum; atque ita ſuperius tergus relaxatum, cedere retro poteſt. Quod ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda eſt, ſic, ut vertex ejus ad frenum, baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdanda linamenta ſunt, aliaque medicamenta quae ad ſanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit, conquiescere: nam ambulatio, atterendo ulcus ſordidum reddit.

3. Infibulare quoque adoleſcentulos interdum vocis [39], interdum valetudinis cauſa quidam conſuerunt [40]: ejusque haec ratio eſt. Cutis, quae ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque utrimque a lateribus atramento, qua perforetur [41]; deinde remittitur. Si ſuper glandem notae revertuntur, nimis apprehenſum eſt, ultra notari debet: ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus ſibulae eſt. Tum, qua notae ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur [42], ejusque fili capita inter ſe deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculae fiant. Vbi eae confirmatae ſunt, exempto filo fibula additur [43], quae, quo levior [44], eo melior eſt. Sed hoc quidem ſaepius inter ſupervacua, quam inter neceſſaria eſt.

XXVI. 1. Res vero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia ſenectute iter ejus collapſum eſt, aut quia calculus, vel concretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit: ac mediocris quoque inflammatio ſaepe eam reddi naturaliter prohibet. Idque [45] non in viris tantummodo, ſed in foeminis quoque interdum neceſſarium eſt.

38. *Adverſo*] Codex Mediceus I. & alii multi habent *averſo*.

39. *Interdum vocis*] Aliqui has duas voces omittunt. Et ſane Mediceus I. nonnullique alii Codices eas non habent. Errandi librariis cauſa hoc loco eadem fuit, quae ſaepe alibi: proximum ſcilicet inciſum, quod per eamdem vocem inchoatur.

40. *Conſuerunt*] Codex Mediceus I. *conſueverunt*; deinde, *ejus*, pro *ejusque*.

41. *Perforetur*] Al. *perforatur*.

42. *Tranſuitur*] Cod. Mediceus I. *tranſitur*.

43. *Additur*] Lindenius leg. *inditur*, ut habet Codex quidam apud Conſtantinum. Codices Medicei habent *additur*, itemque Vaticani: ſupra vero *exempto*, non, ut edidit Lindenius, *excepto*. Vide quae adnotavi ad lib. 6. cap. 6. ſect. 31.

44. *Levior*] Rhodius de Acia cap. 6. interpretatur, *laevigata*.

45. *Idque*] H. e. emoliri manu urinam. Scaliger refert ad ea, quae proxime antecedunt, *eam reddi naturaliter prohibet*; & in fine periodi tollit duo illa verba *neceſſarium eſt*; quae, ut ipſe putat, ex gloſſemate inſerta ſunt. Sed nihil movendum videtur.

Ergo aeneae fiſtulae fiunt 46; quae 47, ut omni corpori, ampliori minorique ſufficiant, ad mares, tres; ad foeminas, duae medico habendae ſunt: ex virilibus 48 maxima, decem & quinque digitorum; media, duodecim; minima, novem: ex muliebribus 49 major, novem; minor, ſex. Incurvas vero eſſe eas paulum, ſed magis viriles oportet, laevesque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. Homo tum reſupinus eo modo, quo in curatione ani figuratur 50, ſuper ſubſellium aut lectum collocandus eſt. Medicus autem a dextro latere, ſiniſtra quidem manu colem maſculi continere, dextra vero fiſtulam demittere in iter urinae debet: atque ubi ad cervicem veſicae ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam veſicam compellere, eamque, urina reddita, recipere. Foemina brevius urinae iter, ſimul & rectius habet 51; quod mammulae 52 ſimile, inter imas oras ſuper naturale poſitum, non minus ſaepe auxilio eget, aliquanto minus difficultatis exigit 53. Nonnumquam etiam prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, quia 54 ſubinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhaereſcit. Eum, ſi fieri poteſt, oportet evellere 55, vel oriculario ſpecillo, vel eo ferramento, quo in ſectione calculus protrahitur. Si id fieri non

46. *Aeneae fiſtulae fiunt*] Aliqui leg. *aheneae &c.* In Codicibus Mediceis, excepto primo, ita habetur: *abeneae* (in III. & VI. *enee*) *tenues fiſtulae fiunt.*

47. *Quae*] Lindenius leg. *eaeque.*

48 *Ex virilibus*] Vulgo hinc alia ſententia inchoatur: infra vero legitur, *decem & quinque eſt digitorum* In Codice ſane Mediceo I. ita habetur: *X. & V. e digitorum:* ſed *eſt* melius omittitur in III. & aliis multis; ut haec quoque pendeant a verbo *habendae.*

49 *Ex muliebribus*] In aliquibus Codicibus & in Edit. an. 1493. aliisque nonnullis, *ex mulieribus:* quod ego non adnotaſſem, niſi idem hoc mendum rurſus apparuiſſet in Editione Almeloveeniana, quamvis Lindenius recte ediderit, *ex muliebribus.*

50. *Eo modo, quo in curatione ani figuratur*] Modus iſte neque propoſitus a Celſo usquam eſt, neque huc aptus eſſet; ut egregie animadvertit Morgagnus. Atque ego quidem varietatem in MSS. aliam non inveni, praeterquam *curationem*, pro *curatione*, in Mediceo I. Quid in ſuis MSS. habuerit Lindenius, mihi compertum non eſt: ſed ita edidit: *eo modo, quo in curatione calculi figuratur.* Verum Morgagno non videtur veriſimile, voluiſſe Celſum gravi illa, ac moleſta, minimeque hic neceſſaria ratione aegrum componi, quae ſectione proxima deſcribitur. Itaque ſuſpicatur, vel alterius curationis nomen ab ipſo fuiſſe poſitum, vel haec verba ex adnotatione aliqua in contextum irrepſiſſe.

51. *Brevius urinae iter, ſimul & rectius habet*] Sic emendavit Lindenius corruptam aliorum lectionem, *brevius urinae ſimiliter, & rectius iter habet;* ejusque emendationem Codex Mediceus I. non parum confirmat, in quo ita eſt: *brevius urinae ſimiliter & rectius habet.* Codices Medicei ceteri habent; *brevius urinae ſimiliter erectius* (III. & VI. *erectus*) *iter habet.*

52. *Mammulae*] Lindenius leg. *carunculae.* Sed omnes mei Codices habent *mammulae*, ut alii legunt. Vide Morgagn. Epiſt. V.

53. *Aliquanto minus difficultatis exigit*] Poſtulat. Ita in Editionibus antiquis, & in Vaticanis Mediceisque Codicibus. Lindenius leg. *ſed aliquanto minus difficultatis exhibet;* ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

54. *Quia*] Vulgo legitur, *qui.* Morgagnus ex conjectura malebat *quia*, vel *qua;* quorum primum a veteri Codice comprobatum invenit. Codex quoque Mediceus I. habet *quia.* Itaque ſic repoſui.

55. *Evellere*] Al. *vellere.*

non potuit, cutis extrema quamplurimum attrahenda, &, condita glande, lino vincienda eſt: deinde a latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus eſt: tum cutis remittenda. Sic enim fit, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

2. Cum veſicae vero, calculique facta mentio ſit; locus ipſe exigere videtur, ut ſubjiciam, quae curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, cum praeceps ſit, nullo modo convenit. Ac neque omni tempore, neque in omni aetate, neque in omni vitio id experiendum eſt: ſed ſolo vere; in eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim exceſſit; & ſi tantum mali ſubeſt [56], ut neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur [57], quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat; ſed quo ſaepius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi ſunt. Quae ſimul cum ipſa curatione proponam. Igitur, ubi ultima experiri ſtatutum eſt, ante aliquot diebus victu corpus praeparandum eſt: ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos aſſumat, ut aquam bibat. Ambulandi vero inter haec exercitatione utatur [58], quo magis calculus ad veſicae cervicem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, demiſſis cognoſcitur. Vbi ejus rei fides eſt, pridie is puer in jejunio continendus eſt; & tum loco calido curatio adhibenda, quae hoc modo ordinatur. Homo praevalens & peritus in ſedili alto conſidit, ſupinumque eum & averſum [59], ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit; reductisque ejus cruribus, ipſum quoque jubet, manibus ad ſuos poplites datis, eos, quam maxime poſſit, attrahere; ſimulque ipſe ſic eos continet. Quod ſi robuſtius corpus ejus eſt, qui curatur, duobus ſedilibus junctis, duo valentes inſidunt; quorum [60] & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poſſint: tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur; atque alter, prout conſedit, ſiniſtrum crus ejus, alter dextrum, ſimulque ipſe poplites ſuos attrahit. Sive autem unus, ſive duo continent, ſuper humeros ejus ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter

56. *Tantum mali ſubeſt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *tantum mali eſt*.

57. *Neque etiam trahi poſſe videatur*] Ita in vulgatis libris. Codex Mediceus I. habet, *neque eam trahi &c.* reliqui ſex, *neque eam cum trahi &c.*

58. *Ambulandi vero inter haec exercitatione utatur*] Eadem forma lib. 4. cap. 4. ſect. 3. dixit, *Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria:* ubi omnes veteres Codices conſentiunt. At hic Mediceus I. ita habet: *ambulatione utatur.*

59 *Averſum*] Plerique leg. *adverſum:* ſed perperam; ut quivis intelligere poteſt.

60. *Quorum*] Et in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae legitur *quorum*. Alii leg. *quo*; ſed non recte.

inter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus, &, in angustum compulsa vesica, facilius calculus capi possit. Praeter haec, etiamnum a lateribus duo valentes objiciuntur, qui circumstantes, labare [61] vel unum vel duos, qui puerum continent, non sinunt. Medicus deinde, diligenter unguibus circumcisis, atque sinistra manu, duos ejus digitos [62], indicem & medium, leniter prius unum, deinde alterum in anum ejus demittit; dextraeque digitos super imum abdomen leniter imponit; ne, si utrimque digiti circa calculum vehementer concurrerint, vesicam laedant [63]. Neque vero festinanter in hac re, ut in plerisque, agendum est; sed ita, ut quam maxime id tuto fiat: nam laesa vesica nervorum distentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa cervicem quaeritur calculus: ubi repertus [64], minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, nisi cum hoc indiciis suis cognitum est. Si vero aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimam vesicam dantur; paulatimque dextra quoque manus ejus ultra translata subsequitur. Atque ubi repertus est calculus; qui necesse est in manus incidat; eo curiosius deducitur, quo minor laeviorque est; ne effugiat, id est, ne saepius agitanda vesica sit. Ergo ultra calculum dextra semper manus ejus opponitur [65]; sinistrae digiti deorsum eum compellunt [66], donec ad cervicem pervenitur. In quam, si oblongus est,

61. *Labare*]. Alii leg. *levari*; alii, *levare*, ut est in multis MSS. Mediceus I. habet *labere*, quod proxime accedit ad *labare*, quod est in Editione Lindenii & in margine Constantinianae.

62. *Atque sinistra manu, duos ejus digitos*] Loco huic manifeste corrupto nondum medicina inventa est, ut mihi quidem videtur. Palavicinus tollit vocem *ejus*, & *sinistra manu* in *sinistrae manus* vertit. Sed remedium minus idoneum est, quia particula *atque* in constructione ista redundat. Lindenius tollit etiam particulam hanc, & leg. *sinistrae manus duos digitos*: quae lectio nihil habet offensionis; sed fortasse nimia mutatio est, neque ullo MS. Codice confirmatur. Remedium aliud Constantinus affert ex Codice nescio quo, ut legatur; *sedet, atque sinistrae manus duos digitos*. Sed Codicis illius fides nobis suspecta est, quod in Vaticanis Mediceisque verbi *sedet* vestigium nullum appareat: contra vox *ejus* utique in iis habeatur. Quoniam igitur emendationes istae videntur esse ex conjectura, juvat me quoque divinare. Fortasse legendum est, *unctaque* (vel *atque uncta*) *sinistra manu, duos ejus digitos &c.* quemadmodum cap. 29. dixit; *Hac occasione usus Medicus, unctae manus indicem digitum primum debet inserere &c.* Porro digitos, qui in hac curatione in anum demittendi sunt, oleo ungi debere, Paulus quoque Aegineta scribit in lib. 6. cap. 60: idque adeo necessarium visum est Lindenio, ut, cum a Celso praetermissum non crederet, verba quae statim sequuntur, ita immutarit: *indicem & medium, leniter prius unctos oleo, in anum ejus demittere.* Sed illa quidem verba suae fidei Morgagnus restituit ex multis antiquis libris, cum quibus omnes Medicei Vaticanique consentiunt.

63. *Laedant*] Lindenius, *laedat*.

64. *Ubi repertus*] Al. *ibi repertus*.

65. *Ejus opponitur*] Ita in Cod. Mediceo I. & antiquis Editionibus. In aliis Codicibus, *eius opponit.* Lindenius leg. *ei se opponit.*

66. *Sinistrae digiti deorsum eum compellunt*] Pro *compellunt*, in Edit. I. est *compellant*; unde in Editionibus 1493. 1497. 1524. & Aldina factum est, *compellit.* Lindenius leg. *sinistra eum compellit deorsum digitis*; quod minus probandum. Vetus quidem Codex a Constantino allatus habet, *sinistra digitis eum compellit*: at nostri omnes, *sinistrae digiti deorsum eum compellunt.*

eſt, ſic compellendus eſt, ut pronus exeat [67]; ſi planus, ſic, ut transverſus ſit; ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat; ſi altera parte plenior, ſic, ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat. In rotundo nihil intereſſe, ex ipſa figura patet; niſi, ſi laevior altera parte eſt, ut ea antecedat. Cum jam eo venit, incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debet [68], cornibus ad coxas ſpectantibus paulum: deinde ea parte, qua reſima plaga eſt [69], etiamnum ſub cute altera transverſa plaga facienda eſt, qua cervix aperiatur; donec urinae iter pateat, ſic, ut plaga paulo major, quam calculus ſit. Nam, qui metu fiſtulae [70] (quam illo loco κορυάδα Graeci vocant [71]) parum patefaciunt, cum majore periculo eodem revolvuntur: quia calculus

67. *Ut pronus exeat*] Quia minorem plagam requirit, quam ſi erectus exiret. Male Conſtantinus, contra vetuſtos Codices, *ut ne pronus exeat;* quam lectionem Lindenius eſt ſecutus. Vide Morgagn. Epiſt. V. Verba quoque illa *ut duobus angulis ſedeat*, quae ſequuntur, Conſtantinus recte explicuiſſe non videtur. Tota haec res expoſita eſt in Epiſtola viri doctiſſimi mihique amiciſſimi Joſephi Torelli, quae habetur in hujus Operis calce.

68. *Incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet*] Sic repoſui ex Conſtantini emendatione. Nam vetus lectio, *ut incidi......debeat*, nullo modo ſuſtineri poteſt. Nec vero MSS. Codices habent *debeat*, ſed *debet;* quamvis in iiſdem ſit, *ut incidi.* In Mediceo III. & in VI. deeſt verbum *debet:* in I. a Palavicino mutatum eſt in *debeat;* idque in Codice IV. poſtea receptum, ab eo ad primam, omneſque vetuſtas Editiones permanavit. Fortaſſe tamen neque Conſtantinus, particulam *ut* ejiciendo, ſuſtulit vitium omne. Nam, ut animadvertit Morgagnus, verba illa, *ſuper veſicae cervicem*, ſupervacua videri poſſunt; quia, quo loco incidenda cutis ſit, apparet ex ſequentibus, *juxta anum....uſque ad cervicem veſicae:* aut, ſi tres illae voces retineantur, vox certe *veſicae* altero loco redundat. Haec vox ut ferri poſſet, Palavicinus in Cod. Mediceo I. *ipſius* addidit de ſuo, itaque leg. *uſque ad cervicem ipſius veſicae.* Lindenius vero ita edidit: *ut ſuper veſicae cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet.* Sed hanc lectionem Morgagnus non probat, quod idem bis dicatur: *Cum jam eo venit*, & *ut ſuper veſicae cervicem ſit* Ego libenter legerim; *incidi juxta anum cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet.* Nam, *ſuper veſicae cervicem*, aliud fortaſſe non eſt, quam explanatio voculae precedentis *eo*, ex margine adſcita.

69. *Qua reſima plaga eſt*] Qua lunatae plagae ſinus eſt. Ita hunc locum reſtitui ex Cod. Mediceo I. praeëunte Cocchio in additamentis ad diſſertat. de Anatome. Vide etiam Morgagn. Epiſt. VII. In vulgatis libris legitur, *qua ſtrictior ima plaga eſt;* ut eſt in eodem Codice a Palavicino. Alii Codices habent, *qua ſtrageſima plaga eſt.*

70. *Metu fiſtulae*] Vlcus intelligit, non, ut cum Caeſario multi opinati ſunt, urinae iter. Quare perperam Pantinus & Conſtantinus *meatum fiſtulae* ex eodem Caeſario repoſuerunt.

71. *Quam illo loco κορυάδα Graeci vocant*] Locus incertiſſimae lectionis. Qui vocem *fiſtulae* pro urinae itinere acceperunt, ut ſupra dixi, οὐρήθραν legunt cum Caeſario; οὐρυάδα, Ruellius, Lindenius, οὐρορυάδα. In Cod. Mediceo I. & Editionibus antiquioribus eſt *corhyada;* in Codd. II. III. IV. & VII. *choriada;* in V. *coriada;* in VI. *choryada;* in Editione Aldina χοριάδα, per Graecas litteras. Ego ῥυάδα legendum ſuſpicor; vocemque *rhyada* librarios ſyllaba *co* auxiſſe, quod eadem ſyllaba proxime antecedat. Ita lib. 8. cap. 1. *Graeci* CIZYΓΩΔEC habet Cod. Mediceus I. pro *Graeci* ζιγγῶδες. ῥυὰς autem nominatur, quia per eam humor, urina ſcilicet effluit. Itaque hoc vocabulum uſurpatur in quodam oculi vitio, cap. 7. ſect. 5. *patefit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit:* ῥυάδα *Graeci vocant.* Quoniam vero humor, qui ex fiſtula effluit urinae iter occupante, urina eſt, hinc vox οὐρορυάδα videtur a quibusdam formata. Quid autem vox *corhyada* ſignificet, negat vir eruditus Caeſarius, ſe ab idoneis Scriptoribus diſcere potuiſſe.

culus iter, cum vi promitur, facit, nifi accipit: idque etiam pernicioſius eſt, ſi figura quoque calculi, vel aſpritudo aliquid eo contulit. Ex quo & ſanguinis profuſio, & diſtentio nervorum fieri poteſt: quae ſi quis evaſit, multo tamen patentiorem fiſtulam habiturus eſt rupta cervice, quam habuiſſet, inciſa. Cum vero ea patefacta eſt [72], in conſpectum calculus venit: in cujus colore nullum diſcrimen eſt [73]. Ipſe, ſi exiguus eſt, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi poteſt: ſi major, injiciendus a ſuperiore ei parte uncus eſt [74], ejus rei cauſa factus. Is eſt ad extremum tenuis, in ſemicirculi ſpeciem retuſae latitudinis; ab exteriore parte [75] laevis, qua corpori jungitur; ab interiore aſper, qua calculum attingit. Iſque longior potius eſſe debet: nam brevis extrahendi vim non habet [76]. Vbi injectus eſt, in utrumque latus inclinandus eſt, ut appareat, an calculus teneatur [77]; quia, ſi apprehenſus eſt, ille ſimul inclinatur. Idque eo nomine opus eſt [78], ne, cum adduci uncus coeperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. In qua re, quod periculum eſſet, jam ſupra poſui [79]. Vbi ſatis teneri calculum patet, eodem pene

72. *Cum vero ea patefacta eſt*] Cervix ſcilicet. Ex MSS. Mediceis nullus, praeter primum, habet vocem *ea*, quae item in vulgatis libris omittitur. Lindenius leg. *Cum via patefacta eſt*; Almeloveenius, *Cum via perfecta eſt.* Vide Morgagn. Epiſt. I. in Celſum.

73. *In cujus colore nullum diſcrimen eſt*] Omnes vulgati libri & plerique ex MSS. habent, *in cujus corpore nullum diſcrimen eſt.* Sed ſententia falſa eſt. Itaque Lindenius ita mutavit: *in cujus corpore multum diſcrimen eſt*; &, quo magis conjecturam ſuam lectori probaret, aliam infra mutationem induxit, reſcripſitque *Ideo*, pro *Ipſe.* Ego ex Mediceis primo ac tertio, & ex nonnullis aliis Codicibus repoſui *colore*; quod Conſtantinus quoque in ſuo Codice reperit, nec improbavit. Non dicit Celſus, omnes calculos ejuſdem eſſe coloris; ſed nihil intereſſe, cujus coloris calculus ſit. Eadem loquendi forma uſus eſt in lib. 5. cap. 26. ſect. 28. *Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt, ea tranſverſa commodior eſt: ſi ex retuſo & gravi, nullum in figura diſcrimen eſt.*

74. *Injiciendus a ſuperiore ei parte uncus eſt*] Codex Mediceus I. ita habet: *iniciendus a ſuperiore parte uncus eſt.* Alii tamen Codices habent; *injiciendus a ſuperiore ei parte &c.* ut vulgo legitur.

75. *Ab exteriore parte*] Lindenius habet *interiori.* Sed legendum *exteriori*, ut Almeloveenius animadvertit; nec aliter eſt in antiquis Editionibus, inque MSS. niſi quod Mediceus I. habet *exteriore*; quod magis probavi, quia & in eodem MS. Codice, & in aliis quoque infra habetur *interiore*, non, ut in vulgatis libris, *interiori.*

76. *Brevis extrahendi vim non habet*] Ita in MSS. Veteres Editiones non habent particulam *non.* Quibus deceptus Conſtantinus legendum putavit; *brevior extrahendi vim habet.* Duos enim uncos fuiſſe: majorem alterum, quo calculus attrahebatur; alterum minorem, quo extrahebatur. Lindenius leg. *brevior extrahendi vim non habet.*

77. *Ut appareat, an calculus teneatur*] Ante legebatur, *ut appareat calculus, & teneatur*; ut eſt in MSS. pleriſque omnibus. Sed, ut appareat calculus, quid opus eſt, uncum in utrumque latus inclinare? cum praeſertim calculus jam in conſpectu ſit, ut ſupra dictum eſt. Quid porro facit inclinatio iſta ad eum tenendum? In Cod. Mediceo I. ita habetur: *ut appareat calculus teneatur.* Ego particulam *an* addidi ex conjectura; quae particula coaluiſſe cum praecedenti ſyllaba videtur. Hanc autem eſſe Celſi ſententiam, manifeſtum eſt ex iis quae ſequuntur, maximeque ex verbis aliis; *Vbi ſatis teneri calculum patet.*

78. *Idque eo nomine opus eſt*] Ita in Editione Lindenii, & in Mediceo I. aliiſque MSS. Perperam alii leg. *Ideoque eo minimo opus eſt.*

79 *Poſui*] Al. *propoſui.*

pene momento triplex motus adhibendus eſt: in utrumque latus; deinde extra, ſic tamen, ut leniter id fiat [80], paulumque primo calculus attrahatur: quo facto, attollendus uncus extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliusque illum producat. Quod ſi quando [81] a ſuperiore parte calculus parum commode comprehendetur [82], a latere erit apprehendendus. Haec eſt ſimpliciſſima curatio. Sed varietas rerum quasdam etiamnum animadverſiones deſiderat. Sunt enim quidam non aſperi tantummodo, ſed ſpinoſi quoque calculi, qui per ſe quidem delapſi in cervicem, ſine ullo periculo eximuntur: in veſica vero, non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur; quoniam, ubi illam convulnerarunt, ex diſtentione nervorum mortem maturant; multoque magis, ſi ſpina aliqua veſicae inhaeret, eamque, cum duceretur [83], duplicavit. Colligitur autem eo, quod difficilius urina redditur, in cervice calculum eſſe; eo, quod cruenta deſtillat, illum [84] eſſe ſpinoſum: maximeque id ſub digitis [85] quoque experiundum [86] eſt, neque adhibenda manus, niſi id conſtitit [87]. Ac tum quoque leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent [88]: tum incidendum. Multi hic quoque ſcalpello uſi ſunt. Meges (quoniam is infirmior eſt, poteſtque in aliqua prominentia incidere, inciſoque ſuper illam [89] corpore, qua cavum ſubeſt, non ſecare, ſed relinquere, quod iterum incidi neceſſe ſit) ferramentum fecit rectum, in ſumma parte labroſum, in ima ſemicirculatum acutumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, ſuper pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cum carne, ſi quid ex calculo prominebat, incideret: quo conſequebatur, ut

80. *Vt leniter id fiat*] In Cod. Mediceo I. *id leniter ut fiat.*

81. *Quod ſi quando*] Ita ex Codice modo allato. In aliis MSS. legitur, *Quod aliquando:* in vulgatis libris, *Quod ſi aliquando*, ex Palavicini emendatione.

82. *Comprehendetur*] Al. *comprehendatur*; Lindenius *comprehenditur.* Ego ſecutus ſum Codices MSS. & priſcas Editiones.

83. *Duceretur*] Lindenius, *deduceretur.*

84. *Illum*] Cod. Mediceus I. habet *eum.*

85. *Id ſub digitis*] Haec eſt communis lectio: atque ita ſane legitur in Cod. Mediceo primo & in quarto; ſed ex Palavicini emendatione. Scriptum enim erat in primo quidem, *ſub his digitis*, in quarto autem, ſicut in reliquis quinque, *ſubit digitis.* Corrigendum reor, *ſubjectis digitis.* Sic paulo infra, *inter ſubjectos digitos &c.* ſect. 4. *virgini ſubjici digiti tamquam maſculo, mulieri per naturale ejus debent.*

86. *Experiundum*] Al. *experiendum*, ut eſt in Editione Caeſarii.

87. *Conſtitit*] Lindenius leg. *conſiſtit*: ſed minus bene. Vide Morgagn. Epiſt. V.

88. *Leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent.*] Cod. Mediceus I. ita habet: *leniter prove modo convulnerent.* Palavicinus, *leniter intus digiti obiiciendi, ne violenter promovendo convulnerent.* Qnam lectionem omnes vulgo ſequuntur. Codices ceteri Medicei *leniter* (VI. *leviter*) *intus* (III. & VI. *ictus*) *digiti obiciendi, ne valenter promovendum convolverent.*

89. *Super illam*] Conſtantinus leg. *ſuper illa*; ut *in aliqua prominentia* ſit caſus quartus pluralis: & quidem rectius, ut ego puto. Nam verbum *incido*, cum *incurrere* ſignificat, conſtruitur fere cum quartu caſu & praepoſitione *in.*

tit femel, quantum fatis effet, aperiret. Quocumque autem modo cervix patefacta eft 90, leniter extrahi, quod afperum eft, debet; nulla, propter feftinationem, vi admota.

3. At calculus arenofus, & ante manifeftus eft; quoniam urina quoque redditur arenofa: & in ipfa 91 curatione; quoniam inter fubjectos digitos neque aeque leniter renititur 92, & infuper dilabitur 93. Item molles calculos, & ex pluribus minutisque, fed inter fe parum adftrictis, compofitos indicat urina, trahens 94 quasdam quafi fquamulas. Hos omnes, leniter permutatis fubinde digitorum vicibus, fic oportet adducere 95, ne veficam laedant, neve intus aliquae diffipatae reliquiae maneant, quae poftmodum curationi difficultatem faciant 96. Quidquid autem ex his in confpectum venit, vel digitis, vel unco eximendum eft. At 97 fi plures calculi funt, finguli protrahi debent; fic tamen, ut, fi quis exiguus fupererit, potius relinquatur: fiquidem in vefica difficulter invenitur, inventusque celeriter effugit. Ita longa inquifitione vefica laeditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non fecti 98, cum diu fruftraque per digitos vefica effet agita-

90. *Cervix patefacta eft*] Ita ex Morgagni conjectura; quam ego certiffimam judico. Cod. Mediceus I. habet, *cervix a parte facta eft:* ceteri, *cervix ea parte facta eft*, ut plerique vulgo legunt. Pro *facta*, Ruellius edidit *fracta:* Conftantinus *fecta*, vel *patefacta* legendum cenfuit; quorum primum Lindenius probavit, ediditque, *cervix ea parte fecta eft.*

91. *Quoniam urina quoque redditur arenofa: & in ipfa &c.*] In vulgatis libris legitur, *quoniam & (* Lindenius omittit *&) urina, quae redditur, arenofa eft: & in ipfa &c.* Aliter in MSS. Nam Mediceus I. habet, *quoniam urina quoque redditur harenofa e in ipfa*; alii, *quoniam & urinam quoque redditus harenofam, & in ipfa.* Satis apparet, cur ego ita mutarim.

92. *Neque aeque leniter renititur*] Ejice *leniter*, & hunc locum fanum habebis. Quomodo autem adverbium illud huc pervenerit, ex Cod. Mediceo I. intellexiffe mihi videor. Nam verbum *renititur* non eft in Codice illo: verifimile autem eft, *leniter* mendofe effe pro *renititur*. In aliis Codd habetur, *neque aeque leniter renititur:* nimirum quod *leniter* vel fupra *renititur* pofitum fuiffet, vel margini adfcriptum; ut fit ubi Codices variant. Lindenius legit, ex Conftantini emendatione, *neque aeque, fed leniter renititur.*

93. *Dilabitur*] Omnes veteres libri, tum impreffi, tum MSS. habent *dilatatur:* fed videntur mendofi. Itaque fecutus fum Lindenii lectionem, quae idoneam fententiam reddit.

94. *Incidat urina, trahens &c.*] Sic repofui ex Cod. Mediceo I. cujus nullum hic vitium eft, nifi in litteris non bene divifis. Nam ita habet: *indicatur inatrahens.* Palavicinus locum non correxit, fed corrupit: nam & *fe* addidit, & fupra, ex *molles calculos* fecit *mollis calculus fcalpello*, & *compofitus* ex *compofitos*; ut legeretur, *item mollis calculus fcalpello, & ex pluribus minutisque, fed inter fe parum adftrictis compofitus indicatur, in fe attrahens &c.* nec aliter habent Editiones antiquae, nifi quod *fcalpello* omittunt. In aliis Codicibus ita habetur: *Item molles calculos fcalpello, & ex pluribus fed inter fe parum adftrictis indicatur in attrahens* (in aliquibus *adtrahens*) *&c.* Lindenius leg. *Item molles calculos, & ex pluribus minutisque, fed inter fe parum adftrictis, compofitos indicat urina, fecum trahens &c.*

95. *Adducere*] Alii leg. *abducere.* Ego repofui *adducere*, ut eft in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conftantinianae.

96. *Faciant*] Cod. Mediceus I. *faciunt.*

97. *At*] Idem Codex, *Ac.*

98. *Quidem non fecti*] Olim legebatur, *quidam fecti*, ut eft in Cod. Mediceo I. Sed quid mirum, fi fecti aliqui, agitata diutius, dum calculus quaeritur, vefica, decedant, cum etiam non agita-

agitata, decesserint. Quibus accedit etiam, quod exiguus calculus ad plagam urina postea promovetur, & excidit 99. Si quando autem is major non videtur, nisi rupta cervice, extrahi posse, findendus est: cujus repertor Ammonius, ob id 1 λιθοτόμος cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus injicitur calculo, sic, ut facile eum concussum 2 quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicae, prima parte tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte 3 ictum, eum findit 4; magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam ferramentum 5 perveniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

4. Hae vero curationes in foeminis quoque similes sunt; de quibus tamen parum proprie quaedam dicenda sunt 6. Siquidem in his, ubi parvulus calculus est, scalpellus supervacuus est; quia is urina in cervicem compellitur 7; quae & brevior, quam in maribus, & laxior est. Ergo & per se saepe excidit, &, si in primo 8, quod est angustius, inhae-

agitata multi eorum intereant? In aliis Codicibus habetur, *quidam non secuti*, vel *sequuti*. Itaque Lindenio magis accedo, qui leg. *quidam non secti*. Id enim probat, quam perniciosa sit longa ista calculi inquisitio, quod ipsa interdum, nulla alia causa accedente, mortem attulerit.

99. *Ad plagam urina postea promovetur, & excidit*] Alii leg. *ad plagam urina postea promovente, excidit*; ut est in Cod. Mediceo I. Sed rectius, ut mihi videtur, in aliis Codicibus, *promovetur & excidit*. Sic igitur reposui.

1. *Ob id*] Lindenius leg. *qui ob id*.

2. *Concussum*] Ubi ferramento, quo findendus est, percutitur. Sunt qui mallent, *concussus*, si Constantino credimus: sed minus recte. Nam calculus ferramento quatitur, non uncus. Lindenius leg. *conclusum*, quod item rejiciendum.

3. *Tenui, sed retusa, quod admotum caculo & ex altera parte*] Haec verba non extant in MSS. Mediceis, praeterquam in primo, in quo tamen ita leguntur: *tenuis sed retusus quod admodum calculo ex altera parte*. Palavicinus correxit: *tenui sed retusa quod admodum calculum ex altera parte*, atque ita habetur in Editione I. & in aliis pervetustis. Pro *admodum calculum*, Caesarius reposuit *admotum calculum*. Lindenius denique ita edidit: *tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte*: quem sequor.

4. *Ictum, eum findit*] Vocem *eum*, quae omittitur in omnibus vulgatis libris, ego ex MSS. restitui. Ex *ictu eum findit*, quod est in Mediceo I. Palavicinus fecit *ictum findit*. Lindenius leg. *ictum, findat*.

5. *Ferramentum*] Al. *per ferramentum*: sed perperam.

6. *De quibus tamen parum proprie quaedam dicenda sunt*] Adverbium *parum* redundat; eademque, opinor, ratione in contextum irrepsit, qua *leniter*, de quo paulo supra. Nam Codex Mediceus I. habet, non *tamen parum*, sed *parum* dumtaxat, pro *tamen*, quod rectum est. Codices ceteri & *tamen* & *parum* habent. Lindenius leg. *de quibus parum proprie tamen &c.* ut est in margine Edit. Constantinianae.

7. *Quia is urina in cervicem compellitur*] Ita edidit Lindenius: eique ratio suffragatur, & fere etiam Codex Mediceus I. in quo habetur; *quia si urinā cervicem compellitur*. Lineola illa supra *urina* est a Palavicino; attamen non obscuris indiciis apparet, etiam antea tale aliquid fuisse. Itaque *urinam* videtur esse pro *urina in*. Alii leg. *quia is urinam in cervicem non compellit*; ut est in Codicibus Mediceis ceteris. Codex quidam apud Constantinum habet, *quia eum urina in cervicem compellit*.

8. *In primo*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquis. Nisi mendum subest, *in primo* positum est quasi *in primo urinae itinere*; ut Constantinus interpretatur: idemque Celsus significat, quod sect. 1. hujus cap. ubi dixit, *non longe ab exitu inhae-*

inhaeret, eodem tamen unco ſine ulla noxa educitur. At in majoribus calculis neceſſaria eadem curatio eſt. Sed virgini ſubjici [9] digiti tamquam maſculo, mulieri per naturale ejus [10] debent. Tum, virgini quidem, ſub ima ſiniſteriore ora; mulieri vero, inter urinae iter & os pubis, incidendum eſt, ſic, ut utroque loco plaga transverſa ſit. Neque terreri convenit, ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

4. Calculo evulſo, ſi valens corpus eſt, neque magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur: atque, ingredi quoque eum paulum, non alienum eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe non deſtitit, rurſus, ne vis omnis intereat, ſupprimi debet: idque protinus, in imbecillioribus, ab ipſa curatione faciendum eſt: ſiquidem, ut diſtentione nervorum periclitatur aliquis, dum veſica ejus agitatur; ſic alter metus excipit, remotis medicaminibus [11], ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat. Quod ne incidat, deſidere is debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adjectum: ſub quo & ſanguis fere conquieſcit, & adſtringitur veſica, ideoque minus inflammatur. Quod ſi parum proficit, agglutinanda cucurbitula eſt, & inguinibus, & coxis [12], & ſuper pubem. Vbi jam ſatis vel evocatus eſt ſanguis, vel prohibitus, reſupinus collocandus eſt, ſic, ut caput humile ſit, coxae paulum excitentur: ac ſuper vulnus [13] imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde, interpoſitis duabus horis, in ſolium is aquae calidae reſupinus demittendus eſt, ſic, ut a genibus ad umbilicum aqua teneat, cetera veſtimentis circumdata ſint; manibus tantummodo pedibusque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus

inhaereſcit. Porro urinae iter in ſummo anguſtius eſt, tum in viris, tum etiam in foeminis. Vide Morgagn Epiſt. I. Lindenius leg *in urinae itinere;* fortaſſe ex allata Conſtantini explanatione; qua tamen recte uſus non eſt, cum vocem *primo* omiſerit.

9. *Virgini ſubjici*] Codices MSS. alii habent, *virginis ubi ſe*; Mediceus I. *virgini ſubire.* In vulgatis omnibus legitur, *virgini ſubjici*, ut correxit Palavicinus.

10. *Per naturale ejus*] In Cod. Mediceo I. habetur, *per naturali cius:* ex Palavicini vero emendatione, *per naturalia ejus.* Ego *per naturale ejus* repoſui Nam Codices ceteri habent, *per naturalem ejus citius.* Porro *citius* ortum videtur ex *cius*, quod eſt in Codice I. pro *ejus.*

11. *Remotis medicaminibus*] Cod. Mediceus I. *motis medicaminibus.* Mihi duae hae voces ab explanatoribus additae videntur; eoque magis ſuſpectae ſunt, quod vox *medicamen* apud Celſum nusquam occurrat, niſi hoc loco, & lib. 5. cap. 98. ſect. I. ubi ea itidem ſuſpicione laborat. Vocem iſtam Celſus de induſtria fugiſſe videri poteſt; quando illam neque tum adhibuit, cum *medicamentum* ſaepius intra paucos verſus repetere neceſſe fuit.

12. *Et inguinibus & coxis*] Lindenius leg. *& in genibus & coxis:* quod, quamvis Codex item Mediceus I. habeat, *& in genibus & in coxis*, minus tamen probandum eſt: ſed retinenda vetus lectio, *& inguinibus & coxis*, quae ceterorum Codicum teſtimonio comprobatur. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

13. *Vulnus*] Al. *ulcus*, ut eſt in Cod. Mediceo I.

tus oriri ſolet; qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt [14]: finiſque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapſus lanae mollis, tepido oleo repletus [15], qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipſam, contectam eodem ante linteolo [16], protegat: isque ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt; ut neque frigus ad veſicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidam cataplasmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent, quo [17] veſicam urgendo vulnus irritant, quam calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum neceſſarium eſt. Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non excedit [18], ſi locus circa pubem mature intumuit, ſcire licet, in veſica ſanguinem concretum remanſiſſe. Igitur, demiſſis eodem modo digitis, leniter pertractanda veſica eſt, & diſcutienda, ſi qua coierunt: quo fit, ut per vulnus poſtea procedant [19]. Non alienum etiam eſt, oriculario clyſtere acetum nitro miſtum per plagam in veſicam compellere: nam ſic quoque diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die convenit, ſi timemus, ne quid intus ſit: maximeque, ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cetera eadem facienda ſunt: ut demittatur in ſolium, ut eodem modo panniculus, eodem lana [20] ſuperinjiciatur. Sed neque ſaepe, neque tamdiu in aqua calida puer habendus, quam adoleſcens eſt; infirmus, quam valens; levi, quam graviore inflammatione affectus; is, cujus corpus digeritur, quam is, cujus adſtrictum eſt. Inter haec vero, ſi ſomnus eſt, & aequalis ſpiritus, & madens lingua, & ſitis modica, & venter imus ſedet, & mediocris [21] eſt cum febre modica dolor, ſcire licet, recte curationem procedere. Atque in his inflam-

14. *Qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *quo ſi* (ex veteri emendatione, *quod &*) *ſpongia ſubinde facile detergendum eſt:* in aliis, ut in Editionibus antiquis fere omnibus, *quo ſpongia ſubinde facile detergendum eſt:* in II. III. & VI. non *facile*, ſed *in facie*. Conſtantini Editio ita habet: *qui ſpongia ſubinde facile detergendus eſt:* in margine vero, pro *facile*, *in facie*, ex veteris Codicis teſtimonio: quam lectionem Lindenius ſecutus eſt.

15. *Inducendusque hapſus lanae mollis, tepido oleo repletus*] In Cod. Mediceo I. deſunt haec omnia: in aliis vero Codicibus deſunt illa; *finisque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus.*

16. *Contectam eodem ante linteolo*] De quo paulo ſupra: *duplex aut triplex linteolum, aceto madens.* Alii leg. *contectam eodem ante ſe linteolo;* ut eſt in Cod. Mediceo I. Ego expuli pronomen *ſe* ex Codicum ceterorum fide.

17. *Quo*] Ita ex MSS. Alii leg. *quae;* ſed perperam. Alii, ut refert Conſtantinus, *quia*, Lindenius *atque.*

18. *Excedit*] Conſtantinus leg. *excidit;* Lindenius, *exit.*

19. *Procedant*] Quidam Codices MSS. habent *procidant.*

20. *Eodem modo panniculus, eodem lana*] I. e. panniculus aceto madens, & hapſus lanae mollis tepido oleo repletus. Ita ex Lindenio. Alii leg. *eodem modo panniculus, eadem lana:* & ita habent MSS. Medicei, excepto primo, in quo, *eodem modo panniculis, eadem urina.*

21. *Venter imus ſedet, & mediocris &c.*] Ita ex Conſtantini conjectura & Lindenio: ſed Conſtantinus leg. *ſedet, mediocris;* Lindenius, *ſedet, &*

flammatio fere quinto vel ſeptimo die finitur: qua levata, ſolium ſupervacuum eſt: ſupini tantummodo vulnus aqua calida fovendum eſt, ut, ſi quid urinae rodit [22], eluatur [23]. Imponenda autem medicamenta ſunt pus moventia; &, ſi purgandum ulcus [24] videbitur, melle linendum [25]. Id ſi rodet, roſa temperabitur. Huic curationi aptiſſimum videtur enneapharmacum [26] emplaſtrum: nam & ſevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum; medullam etiam, maximeque vitulinam; quod in id, ne fiſtula relinquatur, praecipue proficit [27]. Linamenta vero tum ſuper ulcus non ſunt neceſſaria; ſuper medicamentum, ad id continendum, recte imponuntur. At ubi ulcus purgatum eſt, puro linamento ad cicatricem perducendum eſt. Quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, varia pericula oriuntur [28]. Quae praeſagire protinus licet, ſi continua vigilia eſt, ſi ſpiritus difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis vehemens, ſi venter imus tumet, ſi vulnus hiat, ſi transfluens [29] urina id non rodit, ſi ſimiliter ante tertium diem [30] quaedam livida excidunt [31], ſi is aut nihil aut tarde reſpondet, ſi vehementes dolores ſunt [32], ſi poſt diem quintum magnae febres urgent, & faſtidium cibi permanet, ſi cubare in ventrem jucundius eſt. Nihil tamen pejus eſt diſtentione nervorum, &, ante nonum diem, vomitu bilis. Sed cum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentia, modicis

& mediocris. Sedet autem opponitur verbo *tumet*, quod infra eſt; *venter imus tumet*. Editiones antiquae & aliqui Codices MSS. habent, *venter imus ſed & mediocris:* Cod. Mediceus primus, *venter imus Si mediocris:* tertius, *venter immus & mediocris*: ſextus, *venter immus: & mediocris.*

22. *Rodit*] Al. *rodet.*

23. *Eluatur*] Ita in Cod. Mediceo vetuſtiore. Alii leg. *abluatur.*

24. *Vlcus*] In Cod. modo allato, *vulnus.*

25. *Melle linendum*] Fortaſſe Celſus ſcripſit, *melle* vel *mel illinendum.* Pro *linendum*, Lindenius habet *liniendum*, ut eſt in aliquibus MSS.

26. *Enneapharmacum*] Aliqui, Egnatium ſecuti, ἐννεαφάρμακον ſcribunt Graecis litteris.

27. *Quod in id..... proficit*] Lindenius leg. *quae*, ut malebat Conſtantinus, qui praeterea *ad id*, pro *in id*, reponendum putabat. Sed neutra mutatione eſt opus. Nam *quod* refertur ad *habet*: *in id* autem ſimiliter adhibetur lib. 3. cap. 18. *movere ſternutamenta medicamentis in id efficacibus.*

28. *Varia pericula oriuntur*] Antea legebatur, *varia circa pericula oriuntur.* Ego ex MSS. fide omiſi particulam *circa.* Habetur illa quidem in Mediceo I. & in IV. ſed per Palavicinum. Deceptus autem, opinor, Palavicinus fuit, quod in margine quorumdam Codicum ſit, *per circula.* Quod non aliud ſignificat, niſi ita ſcriptum in aliquo Codice fuiſſe, pro *pericula.*

29. *Transfluens*] Lindenius aliique quidam leg. *tranſiliens;* ſed perperam. Error ortus eſt ex Editione I. in qua littera *f* vocis *transfluens* adeo male expreſſa eſt, ut *i* referat. Hinc in Edit. an. 1493. & in Juntina, *tranſiluens;* in Pinziana, *tranſilens.* Egnatius, Ruellius, Conſtantinus, & Stephanus recte leg. *transfluens;* nec aliter eſt in MSS.

30. *Si ſimiliter ante tertium diem &c.*] In Codicibus MSS. deeſt particula *ſi:* in Mediceo I. & *ſi*, & *ante;* quae tamen utraque adſcripta eſt a Palavicino. Sed fortaſſe *ſi* poſt *ſimiliter* collocanda eſt, & legendum; *ſimiliter, ſi ante tertium diem.*

31. *Excidunt*] Cod. Mediceus I. *excedunt.*

32. *Sunt*] In Codice Mediceo I. non eſt verbum hoc. Sic quidem vox *dolores* penderet a verbo *urgent.*

dicis & tempeſtivis cibis; inter haec, fomentis, & quibus ſupra ſcripſimus [33], oportet.

XXVII. Proximus cancri metus eſt. Is cognoſcitur, ſi, & per vulnus, & per ipſum colem, fluit ſanies mali odoris, cumque ea quaedam a concreto ſanguine non abhorrentia, tenuesque carunculae lanulis ſimiles: praeter haec, ſi orae vulneris aridae ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non deſinit [34], eaque in noctem augetur, ſi inordinati horrores accedunt. Conſiderandum autem eſt, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticulique intumeſcunt: ſi in ipſam veſicam, ani dolor ſequitur, coxae durae ſunt [35], non facile crura extendi poſſunt: at ſi in alterutrum latus, oculis id expoſitum eſt, paresque utrimque easdem notas, ſed minores, habet. Primum autem ad rem pertinet corpus recte jacere, ut ſuperior pars eadem ſemper ſit [36], in quam vitium fertur. Ita, ſi ad colem it, ſupinus is collocari debet; ſi ad veſicam, in ventrem; ſi in latus, in id, quod integrius eſt. Deinde, ubi ventum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus, aut myrtus; idemque humor clyſtere intus adigetur [37]: tum ſuperponetur lenticula cum malicorio miſta; quae utraque ex vino decocta ſint; vel rubus, aut oleae folia, eodem modo decocta; aliave medicamenta, quae ad cohibendos purgandosque cancros propoſuimus. Ex quibus, ſi qua erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur. Vbi ſtare coeperit cancer, mulſo vulnus [38] eluetur: vitabiturque eo tempore ceratum, quod, ad recipiendum id malum, corpus emollit: potius plumbum elotum cum vino inungetur; ſuperque [39] idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perveniri ad ſanitatem poteſt: cum eo tamen, quod non ignoremus, orto cancro ſaepe affici ſtomachum, cui

33. *Et quibus ſupra ſcripſimus*] H. e. folio aquae calidae, panniculo &c. Alii leg. *de quibus &c.* Ego ſecutus ſum Lindenium, Cod. Mediceo I. conſentiente.

34. *Deſinit*] Ita edidit Lindenius: nec aliter legendum videtur. Codices MSS. & antiquae Editiones habent *defuit.*

35. *Durae ſunt*] In Cod. Mediceo I. *durant.* Palavicinus correxit, *dureſcunt.* Palavicinus correxit, *dureſcunt;* & ita olim vulgo legebatur. Lindenius leg. *tumeſcunt.* Ego, *durae ſunt*, ut eſt in MSS. ceteris Mediceis.

36. *Eadem ſemper ſit*] Ita in omnibus MSS. Fortaſſe tamen legendum ex Conſtantino & Lindenio, *ſemper ea ſit.*

37. *Intus adigetur*] Paulo infra: *Idem humor roſa miſtus in ipſum vulnus oriculario clyſtere agendus eſt.* Alii leg. *intus adjicietur*; ſed minus recte. Fortaſſe apud alios quoque Latinos Scriptores, ubi *adjicere* impellendi vel jaciendi ſignificatione reperitur, reponendum eſt *adigere.* Vide tamen XI. Facciolati Animadverſionem apud Morgagnum Epiſt. III. ejusdemque Facciolati Epiſtolam ad me ſcriptam, quae addita eſt in libri calce. Editio Conſtantini habet *intus adjiciatur:* in margine vero, *injicietur.*

38. *Vulnus*] Lindenius, *ulcus.*

39. *Superque*] Al. *ſuper quae.*

cui cum vesica quaedam consortio est [40]: exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque, si quis retentus est, concoquatur [41], neque corpus alatur; ideoque ne vulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quae necessario mortem maturant. Sed ut his succurri nullo modo potest, sic a primo tamen die tenenda ratio curationis est [42]. In qua quaedam observatio, ad cibum quoque potionemque pertinens, necessaria est. Nam cibus inter principia, non nisi humidus dari debet: ubi ulcus purgatum est, ex media materia: olera & salsamenta semper aliena sunt. Potione opus est, modica [43]. Nam, si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: si plus aequo assumitur, subinde vesica impletur, eoque irritatur. Non nisi aquam autem bibendam [44] esse, manifestius est, quam ut subinde dicendum sit. Solet vero sub ejusmodi victu evenire, ut alvus non reddatur. Haec aqua ducenda est, in qua vel foenum Graecum, vel malva decocta sit. Idem humor rosa mistus in ipsum vulnus oriculario clystere agendus est [45], ubi id rodit urina, neque purgari patitur. Fere vero primo per vulnus exit haec: deinde, eo sanescente, dividitur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur. Quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnumquam exacto quoque anno fit. Neque desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi ubi aut vehementer rupta cervix est, aut ex cancro multae magnaeque carunculae, simulque nervosa aliqua exciderunt. Sed, ut vel nulla ibi fistula, vel exigua admodum relinquatur, summa cura providendum est. Ergo, cum jam ad cicatricem vulnus intendit [46], extentis jacere feminibus & cruribus oportet: nisi tamen molles arenosive calculi fuerunt. Sub his enim tardius vesica purgatur: ideoque diutius plagam patere necessarium est; tum [47] demum, ubi jam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci.

40. *Quaedam consortio est*] Ita in Cod. Mediceo I. In aliis Codicibus, *quodammodo consortium est*. In vulgatis, ex Palavicini emendatione, *quoddam consortium est*.

41. *Concoquatur*] Cod. Mediceus I. *coquatur*.

42. *A primo tamen die tenenda ratio curationis est*] Alii leg. *diu*, quemadmodum habent Codices Medicei I. III. & VI. In II. quoque, IV. V. & VII. est *diu*: attamen Codices hi quatuor, Lindenii, sive potius Constantini lectionem, *die*, non parum confirmare videntur, quia habent *etenenda*; etsi prima hujus vocis littera expuncta sit in IV. & in VII.

43. *Modica*] mediocri. Ita reposui ex MSS. Lindenius leg. *non immodica*, ut est in margine Editionis Constantinianae: alii, *non modica*, quod est a Palavicino.

44. *Bibendam*] In aliquibus Codicibus *bibendum*. Haec verba, *autem bibendum esse, manifestius est, quam*; desunt in Mediceo I.

45. *Agendus est*] Pantinus & Lindenius omittunt *est*; fortasse quod abest ab Edit. Caesarii an. 1538. Sed non abest ab Editione ejusdem Caesarii an. 1528. neque ab aliis item libris sive impressis, sive MSS. Constantinus legere malebat, *adigendus est*.

46. *Vulnus intendit*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquioribus. Alii cum Caesario leg. *vulnus tendit*. Fortasse rectius. Nam etiam cap. proximo: *Cumque jam ad sanitatem tendet*.

47. *Et tum*] Cod. Mediceus I. non habet particulam *&*.

duci. Quod ſi, antequam veſica purgata eſt, orae ſe glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averſo ſpecillo [48] diducendum eſt; ut torquentibus exitus detur: hisque effuſis, cum diutius pura urina deſcendit [49], tum demum, quae cicatricem inducant, imponenda ſunt; extendendique [50], ut ſupra docui [51], pedes, quam maxime juncti [52]. Quod ſi fiſtulae metus ex his cauſis, quas propoſui, ſubeſſe videbitur, quo facilius claudatur ea, vel certe coanguſtetur, in anum quoque danda plumbea fiſtula eſt, extentisque cruribus femina talique inter ſe deligandi [53] ſunt, donec, qualis futura eſt [54], cicatrix ſit.

XVIII. Et hoc quidem commune eſſe maribus & foeminis poteſt. Proprie vero quaedam ad foeminas pertinent: ut in primis, quod earum naturalia nonnumquam, inter ſe glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idque interdum evenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris ſaneſcendo junctis. Si ex utero eſt, membrana ori vulvae oppoſita eſt: ſi ex ulcere, caro id replevit. Oportet autem membranam duabus lineis, inter ſe transverſis, incidere ad ſimilitudinem litterae X, magna cura habita, ne urinae iter violetur: deinde undique eam membranam excidere. At ſi caro increvit, neceſſarium eſt recta linea patefacere: tum ab ora vel vulſella vel hamo apprehenſa [55], tamquam habenulam excidere; & intus implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Graeci vocant) in aceto tinctum demittere, ſupraque ſuccidam lanam aceto madentem deligare: tertio die ſolvere ulcus, &, ſicut [56] alia ulcera,

48. *Averſo ſpecillo*] Alii leg. *adverſo ſpecillo*, & ita eſt in Codd. Mediceis IV. & VI. In I. legitur, *averſo ſcalpello*; quam lectionis varietatem ceteri omnes Medicei Codd. in margine adnotatam habent.

49. *Cum diutius pura urina deſcendit*] *Cum* & *deſcendit* lego cum Lindenio. Alii non recte, *tum*, & *deſcendat*. In Codice Mediceo I. ita habetur: *cum diutius pura urina deſcendat*: in aliis, *cum diutius ſupra urina deſcendat*.

50. *Extendendique*] Alii leg. *extendique*. Ita ſane habent MSS. Codices; & in Mediceo I. *debent* additum eſt a Palavicino poſt *pedes*. Sed legendum, *extendendique*, ut eſt in Editionibus Ruellii, Stephani, & Lindenii.

51. *Docui*] In omnibus Codicibus Mediceis *poſui*, praeterquam in primo, in quo *docui*. In IV. alia manu, *docui*.

52. *Juncti*] Ita Lindenius & MSS. bene multi. Al. *vincti*.

53. *Deligandi*] In vulgatis legitur *deliganda*, ex mutatione a Palavicino inducta. In MSS. *deligandi*; quo modo repoſui.

54. *Qualis futura eſt*] Qualis eſſe poteſt. Alii leg. *futura*, ut eſt in Edit. an. 1493. quod a Conſtantino probatur, ut ſit ſextus caſus hoc ſenſu; qualis ex futura ſit. Sed fallitur Conſtantinus. Editio I. Aldinaque, & Codices MSS. habent *futura*.

55. *Apprehenſa*] Alii leg. *apprehenſam*, ut Palavicinus correxit in Cod. Mediceo I. Ego ex hoc, & ceteris Codicibus, *apprehenſa*, ſcilicet ora.

56. *Solvere ulcus*, &, *ſicut* &c.] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. Editio Conſtantini in margine habet, *ſolvere*, & *ulcus ſicut*. Lindenius leg. *ſolvere*, & *vulnus*, *ſicut*; & deinde, *vulnera*.

cera, curare. Cumque jam ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare: ſupraque idem medicamentum injicere, donec ad cicatricem plaga perveniat.

XXIX. Vbi concepit autem aliqua, ſi jam prope maturus partus intus emortuus eſt, neque excidere 57 per ſe poteſt, adhibenda curatio eſt: quae numerari inter difficillimas poteſt. Nam & ſummam prudentiam moderationemque deſiderat, & maximum periculum affert. Sed ante omnia 58 vulvae natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re 59 quoque facile cognoſcitur. Oportet autem ante omnia reſupinam mulierem transverſo lecto ſic collocare, ut feminibus ejus ipſius ilia comprimantur: quo fit, ut & imus venter in conſpectu medici ſit, & infans ad os vulvae compellatur; quae, emortuo partu, id comprimit: ex intervallo vero paulum dehiſcit 60. Hac occaſione uſus medicus, unctae manus indicem digitum primum debet inſerere, atque ibi continere, donec iterum id os aperiatur 61, rurſusque alterum digitum demittere debebit 62, & per easdem occaſiones alios, donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cujus rei facultatem 63 multum confert & magnitudo vulvae, & vis nervorum ejus, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum praeſertim intus nonnumquam etiam duae manus dari debeant. Pertinet etiam ad rem, quam calidiſſimum eſſe imum ventrem, & extrema corporis; neque dum inflammationem coepiſſe 64, ſed recenti re protinus adhiberi medicinam. Nam, ſi corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, niſi aegerrime poteſt: ſequiturque ſaepe cum vomitu, & cum tremore, mortifera nervorum

57. *Excidere*] Cod. Mediceus I. habet *excedere*. Verum, cum idem Codex ſuperiore cap. mendoſe habeat *membranam excedere*, & *habenulam excedere*; hic quoque *excedere* videtur perperam ſcriptum eſſe pro *excidere*, quod eſt in aliis Codicibus.

58. *Ante omnia*] Morgagno aſſentior, qui duas haſce voces, a librariis, quod infra occurrerent, hoc loco temere iteratas, tollendas cenſet.

59. *In hac re*] Vox *re* deeſt in Cod. Mediceo I.

60. *Dehiſcit*] Ita edidit, poſt conjecturam Conſtantini, Lindenius. Alii leg. *dehiſcere*, ut eſt in MSS. In Mediceo I. ſequitur, *ut hac occaſione &c*.

61. *Id os aperiatur*] In Editionibus pleriſque legitur, ut in MSS. *ad os aperiatur*. Sed in principe Florentina, *id os aperiatur*, quemadmodum Palavicinus correxit in Cod. Mediceo I. quod & Morgagnus probat. Lindenius leg. *os adaperiatur*, ut habet in margine Conſtantini Editio.

62. *Debebit*] Hoc verbum infititium eſſe ſuſpicor. Nam praecedit *debet*; idque totam periodum regit.

63. *Facultatem*] Veterem lectionem, MSS. Mediceis Vaticanisque confirmatam, retinui. Lindenius leg. *facilitatem*, ut habet Conſtantini Codex.

64. *Neque dum inflammationem coepiſſe*] Lindenius leg. *neque dum inflammationem accepiſſe*: minus recte. Alii, Caeſarium ſecuti, *neque cum inflammatione incepiſſe*: ſed neque hi probandi ſunt. Aliqui ſane Codices habent *inflammatione*: ſed non eſt difficile, ejusmodi errores cognoſcere. Mediceus I. habet *inflammationem*; at, pro *coepiſſe ſed*, *coepiſſet*.

vorum diſtentio. Verum intus emortuo corpori manus injecta protinus habitum ejus ſentit: nam aut in caput, aut in pedes converſum eſt; aut transverſum jacet [65]; fere tamen ſic, ut vel manus ejus, vel pes in propinquo ſit. Medici vero propoſitum eſt, ut eum [66] manu dirigat vel in caput [67], vel etiam in pedes, ſi forte aliter compoſitus eſt. Ac, ſi nihil aliud eſt, manus vel pes apprehenſus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum convertit [68]. Tum, ſi caput proximum eſt, demitti debet uncus, undique laevis, acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri, vel ori, interdum etiam fronti recte injicitur; deinde attractus infantem educit. Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. Nam, ſi compreſſo vulvae ore id tentatum eſt, non emitténte eo, infans abrumpitur, & unci acumen in ipſum os vulvae delabitur; ſequiturque nervorum diſtentio, & ingens periculum mortis. Igitur, compreſſa vulva, conquiescere; hiante, leniter trahere oportet; & per has occaſiones paulatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum; ſiniſtra, intus poſita, infantem ipſum, ſimulque dirigere eum debet. Solet etiam evenire, ut is infans humore diſtendatur, exque eo profluat foedi odoris ſanies. Quod ſi [69] tale eſt, indice digito corpus illud forandum eſt, ut, effuſo humore, extenuetur: tum id leniter per ipſas manus recipiendum eſt. Nam uncus injectus facile hebeti corpuſculo elabitur [70]: in quo quid periculi ſit [71], ſupra poſitum eſt. In pedes [72] quoque converſus infans non difficulter extrahitur; quibus [73] apprehenſis per ipſas manus commode educitur. Si vero transverſus eſt, neque dirigi potuit, uncus alae injiciendus, paulatimque attrahendus eſt. Sub quo fere cervix replicatur, retroque caput

65. *Transverſum jacet*] Sic reſtitui ex MSS. Vulgati habent, *in transverſum jacet.*

66 *Eum*] Hoc pronomen genere maſculino ideo fortaſſe Lindenius non tulit, quod *corpus* antecedat. Ipſe *infantem* repoſuit. Attamen etiam in proxima periodo habetur, *eum convertit*, ſcilicet infantem; quamvis *corpus* ſit in membro praecedenti.

67. *In caput*] Perperam Aldina Edit. *in manus.*

68. *Convertit*] Al. *convertet.*

69. *Quod ſi*] Ruellius & Stephanus leg. *Si quid.*

70. *Facile hebeti corpuſculo elabitur*] In Editionibus antiquis, & in MSS. excepto Mediceo I. legitur, *facile hebeti corpuſculo elevabitur:* in quibus nihil mendi eſt, praeterquam *elevabitur* pro *elabitur.* Codex Mediceus I. habet *labitur*: ſed deſunt in illo & tres voces, *facile hebeti corpuſculo*, & aliae omnes, quae ſequuntur poſt illas, *indice digito corpus.* Conſtantinus ita margini adſcripſit ex ſuo Codice: *hebeti corpuſculo facile elabitur:* ipſe tamen, pro *hebeti*, *enecti* legendum putabat. At Lindenius habet, *putri corpuſculo facile elabitur.* Ego *hebeti* retineo; quae vox eandem ſignificationem hic habet, atque in 3. hujus libri capite, *illa quoque ipſa carne hebete, nec firma;* & in cap. 13. *tumor increſcit..... quo modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquaeve ſimilis, includitur.*

71. *In quo quid periculi ſit*] Cod. Mediceus I. ita habet: *in quod ſi tale quid periculi ſit.*

72. *Poſitum eſt. In pedes &c.*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *poſitum. Sed in pedes etc.* Lindenius, *poſitum eſt. Sed in pedes etc.*

73. *Quibus*] Lindenius leg. *namque his.*

put ad reliquum corpus ſpectat. Remedio eſt, cervix praecisa; ut ſeparatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui, priori ſimilis, in interiore tantum parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere, majore parte extracta, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique ſine ſummo periculo non poteſt. Si tamen id incidit, ſuper ventrem mulieris duplici panniculo injecto, valens homo, non imperitus, a ſiniſtro latere ejus debet aſſiſtere, & ſuper imum ventrem ejus duas manus imponere, alteraque alteram premere: quo fit, ut illud caput ad os vulvae compellatur; idque [74] eadem ratione, quae ſupra poſita eſt, unco extrahitur [75]. At ſi pes alter juxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quidquid protractum [76] eſt, paulatim abſcindendum eſt: &, ſi clunes [77] os vulvae urgere coeperunt, iterum retro repellendae ſunt, conquiſitusque pes ejus adducendus. Aliaeque etiamnum difficultates faciunt, ut, qui ſolidus non exit, conciſus eximi debeat. Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt. Is eum ſupinis manibus ſuſtinere; medicus deinde ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet, ita, ne abrumpat, dextraque [78] eum ſequi usque ad eas, quas ſecundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit; hisque ultimis apprehenſis, venulas membranulasque omnes eadem ratione manu diducere a vulva, totumque illud extrahere, & ſi quid intus praeterea concreti ſanguinis remanet. Tum compreſſis in unum feminibus, illa conclavi [79] collocanda eſt, modicum calorem, ſine ullo perflatu, habente: ſuper imum ventrem ejus imponenda lana ſuccida, in aceto & roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in iis vulneribus, quae in nervoſis locis ſunt, adhibetur.

XXX. 1. Ani quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus auxilium deſiderant. Ergo, ſi qua ſciſſa [80] in eo vetuſtate induruerunt,

74. *Idque*] Idem, *idque tum.*

75. *Extrahitur*] Idem, *extrahi poſſit.* In Cod. Mediceo I. habetur *extrahere:* in ceteris *extrahitur.*

76. *Protractum*] Vetus liber apud Conſtantinum, *prolapſum;* & ita edidit Lindenius. Ego tamen, *prolatum*, in multis MSS. inveni; *prolapſum*, in nullo. Mediceus I. habet *protractum*, ut eſt in Editionibus antiquis.

77. *Et, ſi clunes*] Particula *et* abeſt a Cod. Mediceo I.

78. *Dextraque*] *Dextra*, legitur in eodem Codice.

79. *Conclavi*] Aliqui cum Caeſario leg. *in conclavi;* ſed praepoſitio abeſt a MSS.

80. *Sciſſa*] Lindenius leg. *fiſſa*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Conſtantinus porro adnotat, *ani fiſſa* Celſum dixiſſe in lib. 5. cap. 20. ſect. 5. Attamen idem Conſtantinus, cum lib. 6. cap 18. ſect. 7. legeretur, *in eo* (ano) *ſaepe*, *& quidem pluribus locis, cutis exciditur;* recte monuit, legendum eſſe, *ſcinditur:* atque ita edidit Lindenius. Adde, in eodem lib. 6. eodemque cap. 18. ſect. 9. hoc vitium vocari *ſciſſuras.* Quare *ſciſſa* retinendum, ut eſt in veteribus libris, tum impreſſis, tum MSS.

runt, jamque callum habent, commodiſſimum eſt, ducere alvum; tum ſpongiam calidam admovere, ut relaxentur illa, & foras prodeant: ubi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera renovare [81]; deinde imponere linamentum molle [82], & ſuper linteolum illitum melle; locumque eum molli lana implere, & ita vincire: altero die, deincepsque ceteris, lenibus medicamentis uti, quae ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe, alias propoſui: & utique [83] per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere; paulatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus, quod eodem loco praeceptum eſt. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur [84], ubi primum id apparuit [85], incidendum eſt; ne anus ipſe ſuppuret. Neque tamen ante properandum eſt: nam, ſi crudum inciſum eſt, inflammationi [86] multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iisdemque medicamentis opus eſt.

2. At tubercula, quae κονδυλώματα appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur [87]. Alvus ante omnia ducitur: tum vulſella tuberculum apprehenſum, juxta radices exciditur [88]. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quae ſupra poſt curationem adhibenda eſſe propoſui [89]: tantummodo, ſi quid increſcit, ſquama aeris coërcendum eſt.

3. Ora etiam venarum, fundentia ſanguinem, ſic tolluntur. Vbi ſanguini, qui effluit [90], ſanies adjicitur, alvus acribus ducitur [91], quo magis ora promoveantur: eoque fit, ut omnia venarum quaſi capitula [92] con-

81. *Vlcera renovare*] De his ulceribus lib. 6. cap. 18. ſect. 8. *Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant.* Pro *renovare*, Codices Medicei III. & VI. habent *revocare:* Editio Aldina *removere*; ſed perperam.

82. *Linamentum molle*] Vox *molle* non eſt in Cod. Mediceo I. *Mollis linamenti* meminit etiam in lib. ſuperiore cap. 13.

83. *Et utique*] Lindenius omittit particulam *&*.

84. *Pus in his oritur*] Ita in vulgatis; nec aliter legendum videtur. Mediceus I. aliique MSS. Codices depravati ſunt. Nam ita habent: *pubis in his oritur.*

85. *Id apparuit*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *id.*

86. *Inflammationi*] Alii leg. *inflammationis*, ut eſt in MSS. Lindenius, *inflammationi*, quem ſequor.

87. *Vbi induruerunt, hac ratione curantur*] Lib. 6. cap. 18. ſect. 8. *ſi vetus condyloma jam induruit.* In Cod. Mediceo I. ita habetur; *ibi hac ratione curantur.*

88. *Exciditur*] Cod. modo allatus habet *praeciditur.*

89. *Adhibenda eſſe propoſui*] Idem Codex, *adhibenda propoſui.*

90. *Sanguini, qui effluit*] Idem Codex, *ſanguis qui fluit.*

91. *Alvus acribus ducitur*] Ita in Editione Lindenii. In Cod. Mediceo I. tres hae voces deſunt. Codices ceteri habent, *alvus acrius ducitur:* & ita eſt in antiquis Editionibus. In margine tamen Conſtantinianae adſcriptum eſt, *acrioribus.*

92. *Omnia venarum quaſi capitula*] Ita ex Conſtantino, cujus conjectura ceteris probabilior Morgagno videtur, quod in lib. 6. cap. 18. ſect. 9. habeatur, *ora venarum tamquam capitulis quibusdam ſurgentia.* Idem Morgagnus, *omnia vena &c.* ſcriptum reperit in ſuo Codice. Editiones veteres, Aldina excepta, habent, *omnia vela &c.* ut eſt in MSS. Mediceis omnibus, praeter VI. in quo legitur; *omnia uda.* Egnatius edidit, *omnes venae &c.* Lindenius, *omnia vaſa &c.*

conſpicua ſint. Tum, ſi capitulum exiguum eſt, baſimque tenuem habet, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam ubi cum ano committitur: imponenda ſpongia ex aqua calida eſt [93], donec id liveat [94]: deinde aut ungue, aut ſcalpello, ſupra nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur: interdum etiam urinae difficultas. Si id majus eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paulumque ſupra baſim incidendum: neque relinquendum quidquam ex eo capitulo, neque quidquam ex ano demendum eſt: quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit [95]. Qua inciſum eſt, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum alligari. Si duo triave ſunt, imum quodque [96] primum curandum eſt: ſi plura, non omnia ſimul; ne tempore eodem undique tenerae cicatrices ſint. Si ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia: deinde linamentum imponendum, ungenda femina, & inguina, & quidquid juxta ulcus eſt, ceratumque ſuperdandum, & farina hordeacea calida implendus is locus, & ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidere in aqua calida debet, eodemque cataplasmate foveri. Ac bis die, & ante curationem, & poſt eam, cervices [97] ac femina liquido cerato perungenda ſunt; tepidoque is loco continendus. Interpoſitis quinque aut ſex diebus, oriculario ſpecillo linamenta educenda: ſi capitula [98] ſimul non exciderunt, digito promovenda: tum lenibus medicamentis, iisdemque, quae alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum eſſet, jam alias ſuperius expoſui [99].

XXXI. Ab his ad crura proximus tranſitus eſt. In quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum [1], quae in capite nocent; & eorum varicum, qui in ventre ſunt, curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur vena omnis, quae noxia

93. *Imponenda ſpongia ex aqua calida eſt*] Particula *ex* deeſt in MSS. & in Editionibus antiquis. Reſtituta eſt a Lindenio, cum pridem Conſtantinus ita legendum animadvertiſſet. Idem Lindenius leg. *imponendaque:* ſed iſta quidem mutatione nihil eſt opus. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *imponenda aqua calida ſpongia eſt.*

94. *Liveat*] In veteribus Codicibus, in quibus *b* ſaepe invenitur pro *v*, legitur *libeat*. Ita cap. 16. pro *inteſtinum lividum*, Cod. Mediceus I. habet *inteſtinum libidum*. Conſtantinus conjiciendo legebat, *doleat*. Sed recte Lindenius, *liveat*.

95. *Hamos ducit*] Cod. Mediceus I. non habet *hamos*.

96. *Imum quodque*] In Codice modo allato mendoſe eſt, *imo quoque*. Lindenius leg. *intimum quodque*; ſed non recte.

97. *Cervices*] Cui bono cervicis inunctio? Lindenius reponit *coxendices*. Sed Celſus hac voce alibi non eſt uſus. Videtur ſcripſiſſe *coxae*. id autem ab iis fortaſſe in *cervices* mutatum fuit, qui coxas & femina idem & unum eſſe exiſtimarunt.

98. *Si capitula*] Lindenius, *& ſi capitula.*

99. *Jam alias ſuperius expoſui*] Adverbium *ſuperius* mihi ſuſpectum eſt: habetur tamen in omnibus MSS. At *alias* abeſt a Mediceo I. Fortaſſe *ſuperius*, ſupra *alias* ab explanatoribus poſitum, receptum fuit, *alias* expulſum.

1. *Venularum*] Cod. Mediceus I. *venarum.*

noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu eximitur [2]. Si recta; ſi, quamvis transverſa, tamen ſimplex; ſi modica eſt, melius aduritur. Si curva eſt, & velut in orbes quosdam implicatur, pluresque [3] inter ſe involvuntur, utilius eximere eſt. Adurendi ratio haec eſt. Cutis ſuperinciditur: tum patefacta vena, tenui & retuſo ferramento candente modice premitur; vitaturque, ne plagae ipſius orae adurantur: quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totum varicem fit: & tum ſuperimponitur [4] medicamentum, quo aduſta ſanantur. At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione ſuper venam inciſa, hamulo orae excipiuntur; ſcalpelloque undique a corpore vena diducitur; caveturque, ne inter haec ipſa laedatur [5]; eique retuſus hamulus ſubjicitur; interpoſitoque eodem fere ſpatio, quod ſupra poſitum eſt, in eadem vena idem fit: quae, quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur. Vbi jam idem, quacumque varices ſunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum vena praeciditur: deinde, qua proximus hamus eſt, attrahitur & evellitur; ibique rurſus abſcinditur. Ac ſic undique varicibus crure liberato, tum plagarum [6] orae committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans injicitur.

XXXII. At, ſi digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem poſtea cohaeſerunt, ſcalpello diducuntur: dein [7] ſeparatim uterque non pingui emplaſtro circumdatur: atque ita per ſe uterque ſanescit. Si vero fuit [8] ulcus in digito, poſteaque male inducta cicatrix curvum [9] eum reddidit [10]; primum malagma tentandum eſt: dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in veteri cicatrice, &, ubi nervi laeſi ſunt, evenire conſuevit) videre oportet, nervine id vitium, an cutis ſit. Si nervi eſt, attingi non debet: neque enim ſanabile eſt. Si cutis, tota cicatrix excidenda; quae fere calloſa extendi digitum minus patiebatur [11]: tum rectus ſic ad novam cicatricem perducendus eſt.

XXXIII.

2. *Eximitur*] Alii leg. *exciditur*, ut eſt in MSS. plerisque omnibus. Mediceus I. habet *eximitur*; quod malui, quia infra quoque omnium veterum librorum conſenſu habetur, *utilius eximere eſt*; ubi unus Lindenius leg. *excidere*. Verbum *eximo* eadem ſignificatione adhibetur cap. 6. & cap 23. hujus lib.

3. *Pluresque*] Lindenius leg. *pluresve*.

4 *Superimponitur*] Idem, *ſuperponitur*.

5. *Caveturque, ne inter haec ipſa laedatur*] In aliquibus MSS. ita habetur: *caveturque ne inter haec ne ipſa laedatur*. Itaque legere malim: *caveturque inter haec, ne ipſa laedatur*. Haec verba, itemque illa, *eique retuſus hamulus ſubjicitur*, quae ſtatim conſequuntur, deſunt in Cod. Mediceo I.

6. *Tum plagarum &c.*] Particula *tum* abeſt a Cod. Mediceo I.

7. *Dein*] Cod. Mediceus I. habet *deinde*; & ſic infra quoque.

8. *Fuit*] Ita in Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *fit*.

9. *Curvum*] Cod. Mediceus I. habet *durum*.

10. *Reddidit*] Pro *reddit*, quod eſt in MSS. & antiquis Editionibus, Lindenius repoſuit *reddidit*; & quidem recte, ut ego puto.

11. *Excidenda; quae fere calloſa extendi digitum minus patiebatur*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiore. Codices alii habent, *excidenda eſt, quae fere*

XXXIII. Gangraenam inter ungues alasque, aut inguina nafci; &, fi quando medicamenta vincuntur [12], membrum praecidi oportere, alio loco mihi dictum eft. Sed id quoque cum periculo fummo fit: nam faepe in ipfo opere, vel profufione fanguinis vel animae defectione moriuntur. Verum hic quoque nihil intereft, an fatis tutum praefidium fit, quod unicum eft. Igitur inter fanam vitiatamque partem incidenda fcalpello caro usque ad os eft, fic, ut neque contra ipfum articulum id fiat, & potius ex fana parte aliquid excidatur, quam ex aegra relinquatur. Vbi ad os ventum eft, reducenda ab eo fana caro, & circa os fubfecanda eft, ut ea quoque parte aliquid os nudetur [13]: dein id ferrula praecidendum eft, quam proxime fanae carni etiam inhaerenti: ac tum frons offis, quam ferrula exafperavit, laevanda eft, fupraque inducenda cutis; quae fub ejusmodi curatione laxa effe debet, ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & fuper id fpongia ex aceto deliganda. Cetera poftea fic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus moveri debet [14], praeceptum eft.

fere calculos efficit, ut extendi digitum non pateretur. Vulgo olim legebatur, *excidenda eft, quae fere callofa efficit, ut extendi digitum non patiatur:* fed Lindenius, pro *digitum non patiatur*, quod eft a Palavicino, repofuit, *digitus non poffit.*

12. *Vincuntur*] In Cod. Mediceo I. *vincantur.*

13. *Aliquid os nudetur*] *aliquid* pro *aliquantum.* Lindenius leg. *aliquid offis nudetur;* quae lectio veteris Codicis teftimonio non caret, ut fcribit Conftantinus. Attamen Codices Vaticani Mediceique habent *os*, non *offis.*

14 *In quibus pus moveri debet*] In vulneribus omnibus, quae glutinari non poffunt, cujus generis id ipfum eft, pus moveri debet; ut eft in lib. 5. cap. 26. fect. 27. Recte igitur veteres Codices habent *moveri debet:* neque Conftantino affentiendum, qui legendum putabat, *moveri non debet*, quod in lib. cit. cap. 26. fect. 34. haec fint: *Medicamenta vero. dum malum* (gangraena) *ferpit, adhibenda nulla funt, quae pus movere confuerunt.* Verum membro praecifo, medicamenta pus moventia, non gangraenae, quae nulla jam eft, fed vulneri imponuntur, quod Chirurgus fecit, quodque ficut cetera vulnera curandum eft. Veterem autem lectionem Cocchius confirmat ex Heliodoro cap. 14. de extremis membris abfcindendis. Lindenius fecutus eft Conftantinum: nam ita edidit; *in quibus pus non moveri debet.*

LIBER OCTAVVS.

I. Supereſt ea pars, quae ad oſſa pertinet: quae quo facilius accipi poſſit, prius poſitus figurasque eorum indicabo. Igitur calvaria incipit ex interiore parte concava, extrinſecus gibba, utrimque laevis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute, capillum gignente, contegitur: eaque ſimplex, ab occipitio & temporibus; duplex, usque in verticem a fronte, eſt: oſſaque ejus, ab exterioribus partibus [15], dura; ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur, molliora ſunt: interque ea venae diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare, credibile eſt. Raro autem calvaria ſolida, ſine ſuturis eſt: locis tamen aeſtuoſis facilius invenitur; & id caput firmiſſimum, atque a dolore tutiſſimum eſt. Ex ceteris, quo ſuturae pauciores ſunt, eo capitis valetudo commodior eſt. Neque enim certus earum numerus eſt, ſicut ne locus quidem. Fere tamen duae, ſuper aures, tempora a ſuperiore capitis parte diſcernunt: tertia, ad aures [16] per verticem tendens, occipitium a ſummo capite diducit: quarta, ab eodem vertice per medium caput frontem procedit; eaque modo ſub imo capillo deſinit, modo frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur [17]. Ex his ceterae quidem ſuturae in unguem committuntur: eae vero, quae ſuper aures transverſae ſunt, totis oris paulatim extenuantur; atque ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter inſidunt. Craſſiſſimum vero in capite os poſt aurem eſt; qua capillus, ut veriſimile eſt, ob id ipſum non gignitur. Sub his quoque muſculis [18], qui tempora connectunt [19], os medium, in exteriorem [20] partem inclinatum [21], poſitum eſt. At facies ſuturam habet maximam; quae a tempore incipiens, per medios oculos, narisque transverſa pervenit ad alterum tempus. A qua breves duae ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malae quoque in ſumma parte ſingulas transverſas

15. *Ab exterioribus partibus*] Caeſarius, Ruellius, & Lindenius omittunt *partibus*.

16. *Ad aures*] Id eſt, verſus aures, ut explicat Morgagnus; non uſque ad aures, ut Paavvius & Lindenius exiſtimaſſe videntur, qui proinde reponunt *ad latera*. Editiones antiquae omnes (excepta Editione an. 1538. in qua mendoſe eſt *ad nares*) omneſque MSS. habent *ad aures*.

17. *Finitur*] In Cod. Mediceo I. *finit*. Paavvius & Morgagnus quaedam deeſſe putant, ad coronalem ſuturam attinentia.

18. *Sub his quoque muſculis*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *Super hos quoque muſculos*.

19. *Qui tempora connectunt*] Ita in iisdem veteribus libris. Lindenius leg. *contegunt*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Morgagnus mallet, *continent*; quam conjecturam confirmat ex ſimili loco cap. 4. hujus lib. *inter muſculos, qui tempora continent*.

20. *Exteriorem*] Stephanus & Ronſſeus leg. *interiorem*.

21. *Inclinatum*] Perperam quidam leg. *inclinatam*, ut eſt in Edit. an. 1493.

ſas ſuturas habent. A mediiſque naribus, aut ſuperiorum dentium gingivis, per medium palatum una procedit; aliamque transverſa idem palatum ſecat. Et ſuturae quidem in plurimis hae ſunt. Foramina autem, intra caput, maxima oculorum ſunt; deinde narium; tum quae in auribus habemus. Ex his, quae oculorum ſunt, recta ſimpliciaque ad cerebrum tendunt. Narium duo foramina oſſe medio diſcernuntur: ſiquidem hae [22] primum a ſuperciliis, angulisque oculorum, oſſe inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem verſae, quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. Sed ea foramina, quae a ſummis ad imas nares [23] ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera dividuntur: aliaque ex his, ad fauces pervia, ſpiritum & reddunt & accipiunt; alia, ad cerebrum tendentia, ultima parte [24] in multa & tenuia foramina diſſipantur, per quae ſenſus odoris nobis datur. In aure quoque primo [25] rectum & ſimplex iter, procedendo flexuoſum, juxta cerebrum [26] in multa & tenuia foramina diducitur, per quae facultas audiendi eſt. Juxtaque [27] ea duo parvuli quaſi ſinus ſunt; ſuperque eos finitur os, quod transverſum a genis tendens, ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur. Jugale appellari poteſt ab eadem ſimilitudine, a qua id Graeci ζυγῶδες appellant. Maxilla vero eſt molle os [28], eaque una eſt: cujus eadem & media, & etiam ima pars [29], mentum eſt: a quo utrimque procedit ad tempora; ſolaque ea movetur. Nam malae cum toto oſſe, quod ſuperiores dentes exigit [30], immobiles ſunt. Verum ipſius maxillae partes extremae quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus, infra [31] latior, vertice ipſo tenuatur, longiusque procedens ſub oſſe jugali ſubit, & ſuper id [32] temporum muſculis illigatur. Alter brevior

22. *Hae*] Editiones priſcae habent *haec*; quod retineri non poteſt, niſi infra legatur *verſa*, ut Palavicinus correxit, ediditque Lindenius. In MSS. eſt *hac*, & *verſae*. Itaque malui *hae*, quemadmodum a Caeſario eſt repoſitum.

23. *Ad imas nares*] Lindenius leg. *ad intimas nares*.

24. *Ad cerebrum tendentia, ultima parte &c.*] Ita repoſui, cum in Cod. Mediceo I. ſit, *ad cerebrum tendenti ultima parte &c.* Alii leg. *ad cerebrum tendunt. In ultima parte &c.*

25. *Primo*] In Cod. Mediceo vetuſtiore, *primum*.

26. *Procedendo flexuoſum, juxta cerebrum &c.*] Ita in Codice modo allato. Alii leg. *procedendo flexuoſum fit, quod ipſum juxta cerebrum.* Sed Lindenius extrudit vocem *ipſum*.

27. *Juxtaque*] Aliqui leg. *Juxta*, ut eſt in Editione an. 1538.

28. *Maxilla vero eſt molle os*] Durius eſt oſſe pectoris, quod infra *valens & durum* vocatur. Vide Morgagni epiſtolam II. in hujus operis fine.

29. *Et etiam ima pars*] In Cod. Mediceo I. *etiam pars*: mendoſe, pro *& ima pars*, quo modo legendum crediderim, extruſa particula *etiam*.

30. *Exigit*] Conſtantinus & Lindenius leg. *excipit*, ut eſt in margine Editionis Caeſarianae: ſed perperam. Vide Morgagn. Epiſt. V.

31. *Infra*] Ita ex Morgagno. Simile eſt illud in lib. 6. cap. 14. *tumor mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem eſt.* Male alii, *intra*.

32. *Et ſuper id*] In Cod. Mediceo vetuſtiore legitur, *& id*: unde primo injecta mihi mendi ſuſpicio eſt; quam tamen Morgagnus plane ſuſtulit. Lege duas ejus epiſtolas huic libro adjectas.

vior & rotundior, & in eo ſinu, qui juxta foramina auris eſt, cardinis modo fit; ibique huc & illuc ſe inclinans maxillae facultatem [33] motus praeſtat. Duriores oſſe dentes ſunt: quorum pars maxillae, pars ſuperiori oſſi malarum haeret. Ex his quaterni primi, quia ſecant, τομικοὶ [34] a Graecis nominantur. Hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Vltra quos utrimque fere maxillares quini [35] ſunt, praeterquam in iis, in quibus ultimi [36], qui ſero gigni ſolent, non increverunt. Ex his priores [37] ſingulis radicibus; maxillares utique binis, quidam etiam ternis, quaternisve nituntur. Fereque longior radix breviorem dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa eſt. Exque eadem [38] radice in pueris novus dens ſubit, qui multo ſaepius priorem expellit: interdum tamen ſupra infrave eum ſe oſtendit. Caput autem ſpina excipit. Ea conſtat ex vertebris quatuor & viginti. Septem in cervice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquae quinque ſunt proximae coſtis. Eae teretes breveſque, ab utroque latere, proceſſus duos exigunt [39]: mediae perforatae, qua ſpinae medulla cerebro commiſſa deſcendit: circa quoque per duos proceſſus tenuibus cavis perviae [40], per quae a membrana cerebri ſimiles membranulae deducuntur. Omneſque vertebrae, exceptis tribus ſummis [41], a ſuperiore parte in ipſis

33. *Facultatem*] Paavvius adnotat, alios legere *facilitatem*; atque innuit, ut opinor, Conſtantinum, qui vocem iſtam margini adſcripſit. Alii omnes habent *facultatem*, ut eſt in MSS.

34. Τομικοὶ] Quamvis τομικοὶ ſit in Editione Caeſarii an. 1538. non ita tamen Caeſarius ediderat an. 1528. ſed τέμνικοι; cum in Editione Aldina eſſet, τέμνικοι; in Juntina & vetuſtiſſimis tribus 1478. 1493. 1497. *temnici*. Primus igitur Ruellius repoſuit τομικοὶ; quem plerique ſecuti ſunt. Caeſarius haec adnotavit: τέμικοι, *alias* τομεῖς. Porro τομεῖς legendum eſſe, Cocchius contendit, quod Cod. Mediceus I. habeat *comis*. Codices II. III. IV. V. habent *tenici*; VI. *teniσi*; VII. *tertica*, & in margine alia manu, *tenici*.

35. *Quini*] In Mediceis Vaticaniſque MSS. *quaterni*, quemadmodum alii ediderunt. Sed *quini* prorſus legendum, ut eſt in Editione Lindenii, & in veteri quodam Conſtantini libro. Paavvius retinet *quaterni*: infra vero, pro *non increverunt*, legit ex conjectura, *jam increverunt*.

36. *In quibus ultimi*] Ita Caeſarius, Ruellius, Conſtantinus: & quidem recte. Alii, *in quibus tres ultimi*; ut a Palavicino correctum eſt in Cod. Mediceo I. Nam in pleriſque MSS. ita habetur: *ſunt quibus in* (vel *iu*) *ultimi*: in Vaticano II. & in aliquo alio, *ſunt quibus tres ultimi*. Sed *in* non eſt *tres*, ſed particula *in* poſita loco non ſuo. Lindenius leg. *in quibus genuini*.

37. *Priores*] Lindenius leg. *primores*.

38. *Exque eadem*] Quidam leg. *ex eadem*, ut eſt in Edit. an. 1538. Lindenius, *Ex ea*.

39. *Exigunt*] Paavvius, qui ſupra probavit *exigit*, hoc loco improbat *exigunt*, & *exſerunt* reponit: ſed ſine cauſa, ut Morgagnus animadvertit.

40. *Circa quoque per duos proceſſus tenuibus cavis perviae*] H. e. in ipſis quoque proceſſibus perforatae. Aliqui, pro *per*, *ſubter* reponendum cenſent, ut adnotat Conſtantinus. Paavvius leg. *ea quoque per duos proceſſus tenuibus cavis pervia*: Lindenius, *latera quoque inter duos proceſſus tenuibus cavis pervia*. Sed veterem lectionem & MSS. confirmant, &, ut Morgagnus animadvertit, locus ſimilis cap. 14. ubi habetur; *duabus membranulis, quae per duos a lateribus proceſſus feruntur*; non *inter*, nec *ſubter duos a lateribus proceſſus*. In Codice Mediceo I. mendoſe; *circa quaeque per duos proceſſit &c.*

41. *Exceptis tribus ſummis*] Prima enim ſinus quidem a ſuperiore parte habet; at proceſſus ab inferiore non habet. Excepit autem & proximas duas,

ipsis processibus parum desidentes sinus habent: ab inferiore alios deorsum versus processus exigunt. Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis ejus processibus. Quo fit, ut caput sursum deorsum versum tuberibus exasperetur 42. Secunda superiori parti inferiore 43. Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur: ita 44 superior ei summae circumdata 45 in latera quoque caput moveri finit. Tertia eodem modo secundam excipit 46. Ex quo facilis cervici mobilitas est. Ac, ne sustinere quidem caput posset, nisi utrimque recti valentesque nervi collum continerent, quos τένοντας 47 Graeci appellant: siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus ultra prolabi superiora non patitur. Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inferantur, exigit 48. Ceterae processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, ac per sinus, quos utrimque habent,

duas, quod crederet, secundam nec sinus, nec processus habere; tertiam processus, non sinus. Id, nisi fallor, ex iis, quae sequuntur, colligitur Morgagnus tamen suspicatur, tria haec verba non esse Celsi, aut si Celsi sunt, aliter ab eo fuisse scripta.

42. *Vt caput sursum deorsum versum tuberibus exasperetur*] Duo verba, *tuberibus exasperetur*. Morgagno redundare videntur, minimeque cum praecedentibus, *sursum deorsum versum*, vel, ut alii legunt cum Caesario, *versus*, cohaerere. Sententia enim haec esse videtur: ut caput tum sursum, tum deorsum versus moveri possit. Quidam, Constantino referente, inter *versus* & *tuberibus* inserunt *moveatur*, &c. Alii tollunt adverbium *sursum*; sed perperam. Et Paavvius quidem ita leg. *ut caput deorsum versus tuberibus exasperetur:* Lindenius vero, *ut caput deorsum parvis tuberibus exasperetur.* In multis MSS. pro *versum tuberibus exasperetur*, mendose est, *verum tuberius exasperatur*; in aliquibus, *susum*, pro *sursum*. Lege Morgagnum Epist. VII. qui totum hunc de vertebris locum ad examen revocat, & multis modis esse depravatum, ostendit.

43. *Secunda superiori parti inferiore*] Deest quidpiam. Pro *inferiore*, Constantinus *inseritur* scriptum invenit in suo Codice. Itaque Lindenius edidit; *Secunda superioris parti inferiori inseritur.* Recte fortasse; nisi illa statim sequerentur, *ita superior ei summae circumdata.* Paavvius leg. *Secunda superiori parti inferioris.* Sed deest verbum, quo haec regantur. In Cod. Mediceo I. est *parte*, pro *parti*; & *superiori* a Palavicino mutatur in *superior.* Vide Morgagn. l. c.

44. *Ita*] In vulgatis, *itaque.* Ego *ita* reposui ex MSS.

45. *Superior ei summae circumdata*] Prima circumdata secundae, qua summa est, id est, ea parte, qua angustiore orbe finitur. Vocem *ei* addidi ex Codice Mediceo vetustiore. Lindenius leg. *superior secundae circumdata.*

46. *Tertia eodem modo secundam excipit*] Si Celsus illuc spectavit, *ita superior ei summae circumdata;* difficile omnino est, haec verba, *Tertia eodem modo secundam excipit*, cum Anatome conciliare: meritoque ac jure dubitat de hujus loci fide Morgagnus. Non enim, ut secundae vertebrae pars summa, sic etiam ima angustiore orbe finitur; nec ab inferiore parte tertia vertebra ei circumdatur, quemadmodum prima a superiore. Verum *excipit* fortasse est, ut alibi, pro *sequitur*, non pro *recipit:* duae autem voces, *eodem modo*, referendae sunt ad illas, *Secunda superiori parti inferiori.* Quia tamen locus ille integer non est, nihil affirmare ausim. Cod. Mediceus I. ita habet: *Tertiam eodem modo secundam excipit.*

47. Τένοντας] Ita Egnatius & Stephanus. Nam ζένοντας in Editione Aldina mendum est. Τένοντας porro hos nervos interdum Graeci proprie nominarunt, ut observat Foësius in Oeconom. Hippocr. Codices Medicei alii habent TENONTAE (in VII. correctum est TENONTAC) al. TENONTE; primus *cerotas*, ut Editiones antiquae. Quidam leg. καρῶτας. ex emendatione Caelii Rhodigini; Cocchius ex conjectura, κερωτίας.

48. *Tubercula, quae inferiori inferantur, exigit*] Processus scilicet, de quibus paulo supra. Aliqui leg. *excipit*, ex Caesario: sed id pugnat cum praeceden-

habent, fuperiores accipiunt; multisque nervis & multa cartilagine continentur. Ac fi, uno flexu modico in promptum dato, ceteris negatis, homo erectus infiftit, & aliquid 49 ad neceffaria opera curvatur. Infra cervicem vero fumma cofta contra humerum 50 fita eft. Inde undecim 51 inferiores usque ad imum pectus perveniunt: eaeque, primis partibus rotundae, & leniter quafi capitulatae, vertebrarum transverfis proceffibus, ibi quoque paulum finuatis 52, inhaerent: inde latescunt 53, & in exteriorem partem recurvatae paulatim in cartilaginem degenerant; eaque parte rurfus in interiora leniter flexae committuntur cum offe pectoris. Quod valens & durum 54 a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & a praecordiis, jam ipfum quoque cartilagine mollitum, terminatur 55. Sub coftis vero prioribus quinque, quas νόθας 56 Graeci nominant, breves tenuioresque, atque ipfae quoque paulatim in cartilaginem verfae, extremis abdominis partibus inhaerescunt; imaque ex his, majore jam parte nihil, nifi cartilago eft. Rurfus a cervice duo lata offa utrimque ad fcapulas tendunt: noftri fcutula operta 57, ὠμοπλάτας:

cedentibus verbis, *quae inferiori inferantur*; ut Morgagnus animadvertit. Legendum igitur *exigit*; quod verbum Celfus adhibuit etiam fupra: nec aliter habent MSS. Codices & Editiones vetuftiores.

49. *Vno flexu modico in promptum dato, ceteris negatis, homo erectus infiftit, & aliquid &c.*] Ex multis mufculis, qui fpinam continent, dum aliqui, prout opus eft, hominem curvari finunt, ceteri omnes erectum tenent, nec ruere patiuntur. Ita repofui ex Cod. Mediceo I. tamen libentius legerim, *in pronum dato*, ut eft apud Lindenium. Alii leg. *uno flexu modico in promptum* (Conftant. *in promptu*) *dato, caeteris negotiis homo & rectus infiftit, & aliquid &c.* Lindenius, *uno flexu modico in pronum dato, caeteris negotiis homo & rectus infiftit, & alioqui &c.*

50. *Humerum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *humeros.*

51. *Vndecim*] Lego, *fex.* Septem omnino coftae funt, quas veras nominant, de quibus Celfus loquitur. Nam de quinque nothis infra eft dicturus. Quoniam rerum numerus in veteribus Codicibus faepe per proprias notas fcribebatur, facile fuit errare librariis. Videtur fcriptum fuisfe *VI.* Sed *V*, temere lineis paulum ultra angulum productis, pro *X* acceptum. Lindenius leg. *feptem.* At fic quidem hae coftae octo erunt; cum de una jam dictum fit. Vide Morgagn. Epift. VII.

52. *Sinuatis*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Conftantinianae. Alii leg. *infinuatis.*

53. *Latescunt*] Al. *patescunt*; & ita ego inveni in MSS. Codex tamen Conftantini habet *latescunt*, ut edidit Lindenius. Itidem de latis fcapularum osfibus infra habetur; *in fummis verticibus finuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad fpinam tendunt.*

54. *Et durum*] Caefarius & alii, *ac durum.*

55. *Ipfum quoque cartilagine mollitum terminatur*] In Codicibus Mediceis, excepto primo; *ipfam quoque cartilaginem emollit ac terminatur.* Mendofe.

56. *Νόθας*] Ita reftituerunt Egnatius & Caefarius, cum *rhoas* legeretur. Codex primus habet *noas*; Medicei ceteri *nodat.*

57. *Scutula operta*] Ita edidit Lindenius, & ita habent Codices Vaticani III. & V. Mediceique omnes, praeter primum. Nihil tamen certi de hoc nomine affirmari poteft. Nam neque apud alium auctorem reperitur, & apud Celfum hoc uno loco habetur, & hujus loci lectio varia eft. Codex enim Mediceus I. & Vaticani I. II. VII. habent *fcapulas*: quod minime contemnendum eft, cum fimiliter *fura* nominetur, tum pars quaedam cruris, tum os, quod in ea parte eft; ut infra dicitur. In Editionibus antiquis legitur, *fcoptula operta*, ut in Cod. Mediceo I. ex Palavicino. In Vaticano IV. cum effet, *fcutula operta*,

πλάτας Graeci nominant. Ea in fummis 58 verticibus finuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad fpinam tendunt; & quo latiora quaque parte funt, hoc hebetiora. Atque ipfa quoque, in imo cartilaginofa, pofteriore parte velut innatant; quoniam, nifi in fummo, nulli offi inhaerefcunt. Ibi vero validis musculis nervisque conftricta funt. At a fumma cofta paulo interius, quam ubi ea media eft, os excrescit, ibi quidem tenue, procedens vero, quo propius lato fcapularum offi fit, eo plenius latiusque, & paulum in exteriora curvatum 59, quod 60 altera verticis parte modice intumescens, fuftinet jugulum. Id autem ipfum 61 recurvum, ac neque inter duriffima offa numerandum 62, altero capite in eo, quod pofui, altero in exiguo finu pectoralis offis infidit, paulumque motu brachii movetur, & cum lato offe fcapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur. Hinc humerus incipit, extremis utrimque capitibus tumidus, mollis, fine medulla, cartilaginofus: medius teres, durus, medullofus: leniter gibbus & in priorem & in exteriorem partem 63. Prior autem pars eft, quae a pectore eft; pofterior, quae ab fcapulis 64; interior, quae ad latus tendit; exterior, quae ab eo recedit: quod ad omnes articulos pertinere, in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cetera offa, de quibus adhuc dixi, parvo exceffu 65 vertici lati fcapularum

ta, *fcutula* in *fcuptula* verfum fuit. Vide Morgagn. Epift. V.

58. *Ea in fummis*] Cod. Mediceus I. *Ea fummis*.

59. *Plenius latiusque, & paulum in exteriora curvatum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *plenius latiusque, & paulatim in exteriora curvatum*: alii ex Caefario, *plenius latiusque, & paulatim in exteriora* (Paavvius *interiora*) *curvatur*; Lindenius, *plenius latiusque eft, paululum in interiora curvatum*.

60. *Quod*] Alii leg. *quod propius*; Lindenius, *quod protinus*. Ego ex fide Cod. Medicei vetuftioris fuftuli *propius*, quod perperam repetitum eft ex fuperioribus, *quo propius &c.* ubi plerique MSS. habent, *quod propius*. Lege quae ad hunc locum fcripfit Morgagnus in Epift. VII.

61. *Id autem ipfum*] Lindenius omittit *autem*.

62. *Ac neque inter duriffima offa numerandum*] Paavvius & Lindenius leg. *ac inter duriffima &c.* Vide meam ad Morgagnum epiftolam, quae eft in fine hujus libri, & quae ille ad eamdem refcripfit.

63. *Leniter gibbus & in priorem & in exteriorem partem*] Ita in MSS. & in Editionibus 1478. 1493. 1497. Juntae, Caefarii, Ruellii, Pantini. Si quid a librariis omiffum fuit, videtur ita reftituendum ex Morgagni conjectura: *leniter gibbus in priorem & pofteriorem & interiorem; cavus in exteriorem partem*. Alii, fecuti Editionem Aldinam leg. *leniter gibbus, & in priorem & pofteriorem, interiorem & exteriorem partem*; Lindenius, *leniter cavus. in priorem & interiorem; gibbus, in pofteriorem & exteriorem partem.*

64. *Ab fcapulis*] Cod. Mediceus I. *a fcapulis*.

65. *Parvo exceffu*] Hae duae voces defunt in Editionibus 1478. 1493. 1497. Juntae, Caefarii, Ruellii, & in antiquo Conftantini Codice. In Editionibus aliis poft quatuor proximas voces pofitae funt. Ego fecutus fum Codices Mediceos Vaticanosque, cum quibus duo Morgagni Codices confentiunt.

66. *Vertici lati fcapularum offis*] Ita ex Morgagni conjectura, & ex Cod. Vaticano fexto, qualiscumque ejus auctoritas fit. Ita legitur etiam in Mediceo I. ex recentiori emendatione: librarius enim fcripferat, *verticiliati fcapularum offis*. Porro *verticem lati fcapularum offis* Celfus nominat paulo fupra, ubi de his offibus loquitur: *Ea in fummis verticibus finuata &c.* Alii Codices & Editio-

rum offis 66 inferitur, ac majore parte extra fitum 67 nervis deligatur. At inferius duos proceffus habet; inter quos, quod medium eft, magis etiam extremis partibus finuatur. Quae res fedem brachio praeftat: quod conftat ex offibus duobus. Radius, quem κέρκιδα Graeci appellant, fuperior breviorque, & primo tenuior, rotundo & leniter cavo capite exiguum humeri tuberculum recipit; atque ibi 68 nervis & cartilagine continetur. Cubitus inferior longiorque, & primo plenior, in fummo capite duobus quafi verticibus extantibus in finum humeri, quem inter duos proceffus ejus effe propofui, fe inferit. Primo vero duo brachii offa juncta 69 paulatim dirimuntur, rurfusque ad manum coëunt, modo craffitudinis 70 mutato: fiquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eft. Dein radius, in caput cartilaginofum confurgens, in vertice ejus finuatur 71: cubitus rotundus in extremo, parte altera paulum procedit. Ac, ne faepius dicendum fit, illud ignorari non oportet, plurima offa in cartilaginem definere, nullum articulum non fic finiri. Neque enim aut moveri poffet, nifi laevi inniteretur; aut cum carne nervisque conjungi, nifi ea media quaedam materia 72 committeret. In manu vero prima palmae pars ex multis minutisque offibus conftat, quorum numerus incertus eft. Sed oblonga omnia, & triangula, ftructura quadam inter fe connectuntur, cum invicem fuperior

tiones multae habent, *verticulatis fcapularum offibus;* Codices Medicei IV. & V. & Vaticani III. & V. Editionesque 1478. 1493. 1497. *verticilatis fcapularum osfibus;* Editio Aldina, *verticillatis fcapularum osfibus*; Codices Vaticani II. & VII. *vertici latis fcapularum osfibus;* Vaticanus I. *articulatis fcapnlarum osfi;* Editio Lindeniana, *verticillati fcapularum osfi.*

67. *Extra fitum*] Nam vertici lati fcapularum offis parvo dumtaxat exceffu inferitur. Vide Morgagn. Epift. II. Ita porro ex eodem Morgagno legendum, & ex Mediceo I. aliisque quibusdam MSS. Alii leg. *ex tranfitu*; Lindenius, *extra id fitum.*

68. *Atque ibi*] Ita in veteribus libris & MSS. & impreffis. Lindenius leg. *quod ibi.*

69. *Duo brachii offa juncta*] Ita ex Morgagno, cui ex parte fuffragantur Codices MSS. tum Mediceus I. in quo eft, *duobus radiis adjuncta;* tum alii, in quibus, *duobus brachii* (in aliquibus, *brachiis*) *offa juncta.* Editiones antiquae habent, *duobus radiis brachii offa juncta*, ut eft in Cod. Mediceo I. ex Palavicini emendatione, in margine Medicei IV. alia manu, & in Vaticanis II. IV. VI. & VII. Lindenius leg. *duo, radii & brachii, offa juncta:* fed non recte; ut Morgagnus animadvertit. Nam duo brachii offa funt radius & cubitus.

70. *Crasfitudinis*] Cod. Mediceus I. habet *crasfitudinum.*

71. *In vertice ejus finuatur*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Conftantini. Vox tamen *ejus* Morgagno redundare videtur; nec fine ratione. Nifi forte, quoniam alii habent *in verticem*, ita a Celfo fcriptum fuit: *in vicem ejus* (id eft, cubiti) *finuatur;* ut idem Morgagnus fufpicatur. Pantinus & Lindenius leg *in cervicem*, decepti ab Editione Caefarii an. 1538. quae omnino depravata eft: fiquidem Editio ejusdem Caefarii an. 1528. habet *in verticem.* Neque rectius *infinuatur* habet Lindenius, pro *finuatur.* Nam qua radius & cubitus ad manum coëunt, non radius in cubitum, fed cubitus in radii finum inferitur. Denotat autem Celfus radii finum, in quem duo ex manu exigui proceffus conjiciuntur, ut infra docet. Vide Morgagn. Epift. VII.

72. *Media quaedam materia*] Cod. Mediceus I. non habet *quaedam.*

rior alterius angulus 73 alterius planities ſit: eoque fit ex his unius oſſis paulum in interiora concavi ſpecies. Verum ex manu duo exigui proceſſus in ſinum 74 radii conjiciuntur. Tum ex altera parte recta quinque oſſa 75, ad digitos tendentia, palmam explent. A quibus ipſi digiti oriuntur; qui ex oſſibus ternis conſtant: omniumque eadem ratio eſt. Interius os in vertice 76 ſinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum; nervique ea continent. A quibus orti ungues indureſcunt: ideoque non oſſi, ſed carni magis radicibus ſuis inhaerent. Ac 77 ſuperiores quidem partes ſic ordinatae ſunt. Ima vero 78 ſpina in coxarum oſſe deſidit 79; quod transverſum longeque valentiſſimum, vulvam, veſicam, rectum inteſtinum tuetur. Idque ab exteriore parte gibbum; ad ſpinam, reſupinatum; a lateribus, id eſt, in ipſis coxis, ſinus rotundos habet. A quibus oritur os, quod pectinem vocant; idque, ſuper inteſtina ſub pube transverſum, ventrem firmat: rectius in viris, recurvatum magis in exteriora in foeminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur. Quorum capita rotundiora etiam, quam humerorum ſunt; cum illa ex ceteris rotundiſſima ſint. Infra vero duos proceſſus a priore & a poſteriore parte habent. Dein dura, & medulloſa, & ab exteriore parte gibba 80, rurſus ab inferioribus 81 quoque capitibus intumeſcunt. Superiora in ſinus coxae, ſicut humeri in ea oſſa, quae ſcapularum ſunt, conjiciuntur: tum infra introrſus leniter intendunt 82, quo aequalius ſuperiora membra ſuſtineant. Atque in eo inferiora 83 quoque capita media ſinuantur, quo facilius excipi a cruribus poſſint. Quae

73. *Alterius angulus*] Pantinus & Lindenius haec verba omittunt. Secuti ſunt Editionem Caeſarii an. 1538. neque animadverterunt ea verba typographi culpa deeſſe, haberique in prima Edit. ejusdem Caeſarii.

74. *In ſinum*] Ita ex Conſtantino, Paavvio, Lindenio & Morgagno. Vnus enim eſt hic radii ſinus. Alii leg. *in ſinus*, ut eſt in MSS. Alii *in ſinu*, ut in Editione I.

75. *Recta quinque oſſa*] Lindenius habet, *quinque oſſa recta*.

76. *In vertice*] Secutus ſum Conſtantinum & Lindenium. Alii leg. *in verticem*: ut eſt in MSS. ſed mendoſe. Idem mendum notavimus paulo ſupra.

77. *Ac*] Editiones Caeſarii, Pantini, & Lindenii habent *At*; ſed perperam.

78. *Ima vero*] Cod. Mediceus I. *Iam vero*.

79. *Deſidit*] Deſignat ſpinam eo loco depresſam, ut recte animadvertit Morgagnus. *Deſidit* porro antiquae Editiones, Aldina excepta, Codicesque habent Medicei tertius & ſextus, & Vaticanus primus: *deſedit* Mediceus primus: alii *diſidit*: Vaticanus II. *diſcedit*, ut edidit Egnatius: VII. *deſcendit*. Conſtantinus malebat *deſidet*, vel *deſinit*; quod ultimum Lindenio placuit.

80. *Ab exteriore parte gibba*] Re vera gibba ſunt a parte priore; ut notat Morgagnus; qui ſuſpicatur Celſum ſcripſiſſe, *a priore*, vel *ab anteriore*, vel *a priore & ab exteriore*, ex Hippocrate de Fract. ſect. 18. In Cod. Mediceo I. legitur, *ab exteriore parte habent*: in Codicibus aliis, *ab exteriore parte gibba habent*; ut in Editionibus antiquis: in aliquibus deſunt haec omnia, *Dein dura, & medulloſa, & ab exteriore parte gibba*.

81. *Ab inferioribus*] Praepoſitionem *ab* non habet Cod. Mediceus I.

82. *Leniter intendunt*] Ita in MSS. & in Editionibus vetuſtioribus. Alii cum Caeſario leg. *leniter tendunt*; Lindenius, *leviter tendunt*. Vide adnot. 46. ad cap. 27. lib. ſuperioris.

Quae commiſſura oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur: patellam vocant. Haec ſuper innatans, nec ulli [84] oſſi inhaerens, ſed carne & nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus juncturam tuetur. Ipſum autem crus eſt ex oſſibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus vero [85] brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoscatur: quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterum os ab exteriore parte ſurae poſitum eſt [86]; quod ipſum quoque ſura recte nominatur [87]. Id brevius, ſupraque tenuius, ad ipſos talos intumescit. Alterum a priore parte poſitum, cui tibiae nomen eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur; ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa, infra ſupraque conjuncta, media, ut in brachio, dehiscunt. Excipitur autem crus infra oſſe transverſo talorum [88]; idque ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet [89], & procedentia ex talo recipit, & in ſinum ejus inſeritur [90]. Idque ſine medulla durum, magisque in poſteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repraeſentat. Cetera pedis oſſa ad eorum, quae in manu ſunt, ſimilitudinem inſtructa [91] ſunt: planta palmae [92], digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

II. Omne autem os, ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco [93] movetur. Id, quod vitiatum eſt, primo fere pingue fit; deinde vel nigrum, vel cario-

83. *Atque in eo inferiora &c.*] Niſi forte legendum eſt *ideo*, ut Morgagnus eſt ſuſpicatus, duae voculae *in eo* prorſus redundant. Fortaſſe manarunt ex Cod. Mediceo I. ubi mendoſe videntur eſſe pro *inferiora*. Ita enim habet: *At in eo quoque capita.*

84. *Nec ulli*] Cod. Mediceus I. habet *neq. ulli.*

85. *Crus vero*] Particula *vero* abeſt a Codice Mediceo I.

86. *Ab exteriore parte ſurae poſitum eſt*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *ab exteriore parte ſupra poſitum eſt*, ut eſt in Editione I. ſed perperam. Mendoſiores ſunt Codices MSS. nam ita habent: *ab exteriore parte idem* (Mediceus I. *id eſt*; aliqui *id*) *ſupra poſitum eſt.*

87. *Sura recte nominatur*] Ita Egnatius, Gryphius, Pantinus, alii. In Editionibus antiquioribus, & in MSS. mendoſe eſt *ſupra*, pro *ſura*. Adverbium *recte* non extat in Cod. Mediceo I. nec fortaſſe eſt Celſi.

88. *Oſſe transverſo talorum*] Ita repoſui ex Cod. Mediceo I. in quo ſcriptum eſt, *oē transverſo talorum.* In MSS. aliis, *oſſa & transverſo talorum*: in Editionibus antiquis, *oſſa ex transverſo talorum*; quod eſt a Palavicino. Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius leg. *oſſe ex transverſo talorum.*

89. *Habet*] In MSS. omnibus, praeter Mediceum I. & Vaticanum VI. *habens.* Fortaſſe hic locus ita eſt legendus: *quod quadam parte ſinuatum, quadam exceſſus habens &c.*

90. *Et in ſinum ejus inſeritur*] Lindenius leg. *ut in ſinum &c.* ſed perperam.

91. *Inſtructa*] Cod. Mediceus I. habet *ſtructa.*

92. *Planta palmae*] Ita ex Cocchii conjectura. Nam in MSS. & Editionibus antiquioribus habetur, *plantae palmae.* Alii cum Cæſario leg. *plantae palmis.*

93. *Loco movetur*] Lindenius leg. *de loco movetur.*

riosum: quae, supernatis gravibus ulceribus aut fistulis, hisque vel longa vetustate, vel etiam cancro occupatis, eveniunt. Oportet autem ante omnia os nudare, ulcere exciso; &, si latius est ejus vitium, quam ulcus fuit, carnem subsecare, donec undique os integrum pateat [94]: tum id, quod pingue est, semel iterumve satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo squama [95] secedat; aut radere [96], donec jam aliquid cruoris ostendatur, quae integri ossis nota est. Nam necesse est aridum sit id, quod vitiatum est. Idem in cartilagine quoque laesa faciendum est: siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquitur. Deinde, sive os sive cartilago [97] rasa est, nitro bene trito respergendum [98] est. Neque alia facienda sunt, ubi caries, nigritiesve in summo osse est: siquidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum est. Qui radit haec, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius desinat. Finis est, cum vel ad album os, vel ad solidum ventum est. Albo finiri ex nigritie vitium, soliditate quadam ex carie, manifestum est. Accedere etiam cruoris aliquid integro, supra dictum est. Si quando autem, an altius descenderit utrumlibet, dubium est, in carie [99] quidem expedita cognitio est. Specillum [1] tenue in foramina [2] demittitur; quod magis minusve intrando, vel in summo cariem esse, vel altius descendisse, testatur. Nigrities colligi quidem potest [3] etiam ex dolore, & ex febre, quae ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest. Mani-

94. *Pateat*] Idem Linden. *patefiat.*

95. *Squama*] In MSS. *statua*; in Editionibus antiquis *statu.* Lindenius correxit, *squama.* Quam lectionem Morgagnus omnino certam non putat; quod Celsus scribere potuerit *testa*, ut cap. proximo, & lib. 6. cap. 13. & lib. 7. cap. 12. sect. 1. Attamen, ubi de osse adusto loquitur, *squamam* fere usurpat. Ita lib. 7. cap. 7. sect. 7 *os ferramento adurendum est; vehementiusque si jam carie vexatum est, quo crassior squama abscedat:* & sect. 15. *tenuibus ferramentis adurere .... ut squama ab osse secedat;* deinde, *verticem usque ad os adurunt, sic, ut squamam remittat.*

96. *Radere*] Al. *eradere.*

97. *Deinde, sive os sive cartilago*] Cod. Mediceus I. *deinde si cartilago.*

98. *Respergendum*] Aliqui MSS. Codices, *respergenda.*

99. *Si quando autem, an altius descenderit utrumlibet, dubium est, in carie &c.*] Ita in MSS. nisi quod Mediceus I. habet *descenderet* pro *descenderit*; alii *in* pro *an.* In vulgatis, *Si quando autem altius..... dubium est: In carie &c.* In Edit. Aldina, *si quando autem altius..... dubium est: in carie &c.*

1. *Specillum*] Lindenius, continuata sententia, leg. *si specillum.*

2. *In foramina*] Al. *in foramen.*

3. *Nigrities colligi quidem potest*] *Colligi idem potest*, contra veterum Codicum fidem Lindenius legit ex Paavvio, qui haec quoque ad cariem refert. Negat enim ad nigritiem cognoscendam his signis, quae Celsus proponit, opus esse, *dolore* & *febre*; quia ipsa conspectui subjicitur. Sed num oculis dijudicari potest, in summo nigrities sit, an altius penetraverit? Id Celsus ex dolore & febre colligi posse docet; sed manifestius adacta terebra cognosci. Vide Morgagnum recte interpretantem locum hunc in Epist. V. & confirmantem his verbis cap. proximi: *Sive autem nigrities, quam terebra detexit, sive caries, quam specillum ostendit &c.*

Manifeſtior tamen adacta [4] terebra fit: nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Igitur, ſi caries alte deſcendit, per terebram urgenda [5] crebris foraminibus eſt, quae altitudine vitium aequent: tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta ſunt, donec ſiccum os [6] ex toto fiat. Simul enim poſt haec & reſolvetur [7] ab inferiore oſſe, quodcumque vitiatum eſt; & is ſinus carne replebitur; & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Atque idem quoque [8] in carie, ad alteram partem oſſis penetrante, fieri poteſt. Sed [9], quod totum vitiatum, totum eximendum eſt: ſi inferior pars integra eſt, eatenus, quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſive capitis, ſive pectoris os, ſive coſta carioſa eſt, inutilis uſtio eſt [10], & excidendi [11] neceſſitas eſt. Neque audiendi ſunt, qui, oſſe nudato, diem tertium exſpectant, ut tunc excidant: ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque, quantum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, & omni vitio liberandum eſt. Longeque pernicioſiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia vix, etiamſi recte ceſſit curatio, veram ſanitatem reddit.

III. Exciditur vero os duobus modis. Si parvulum eſt, quod laeſum eſt, modiolo, quam χοινικίδα [12] Graeci vocant: ſi ſpatioſius [13], terebris. Vtriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum, teres, eſt, imis oris ſerratum; per quod medium clavus, ipſe quoque interiore orbe cinctus, demittitur. Terebrarum autem duo genera ſunt: alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: alterum capituli longio-

4. *Adacta*] Quid mirum ſi *adigetur* mutatum fuerat in *adicietur* lib. 7. cap. 27. cum hic quoque, pro *adacta*, ut recte habet Mediceus I. in aliquibus MSS. ſit *adiecta*?

5. *Vrgenda*] In MSS. Codicibus *unguenda*; in Mediceo I. *unguendam*: mendoſe. Pro *urgenda*, alii, ut eſt in Conſtantini adnotationibus, mallent *purganda*.

6. *Donec ſiccum os*] Ita edidit Lindenius. Antea legebatur, *donec inde ſiccum os*. In Codicibus Mediceis ita habetur: *donec in ſiccum os*: ſed in primo Palavicinus lineolam duxit ſupra *in*. Hinc in margine Cod. IV. ab alia manu, *inde*.

7. *Poſt haec & reſolvetur*] Cod. Mediceus I. habet, *poſt haec ſolvetur*; Linden. *& poſt haec ſolvetur*.

8. *Atque idem quoque &c.*] Idem bis dicitur. Itaque Paavvius, & Morgagnus membrum hoc; Conſtantinus, & Ronſſeus quatuor illa verba membri ſuperioris, *eſt, aut ſi caries*, extrudenda cenſent. Lindenius omittit *Atque*.

9. *Sed*] Codices omnes Medicei, praeter primum, habent *Et*.

10. *Vſtio eſt*] Olim legebatur *vitio eſt*, ut habent MSS. Codices. Lindenius repoſuit *uſtio*, ſed omiſit *eſt*.

11. *Et excidendi*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg *ſed excidendi*.

12. *Quam χοινικίδα*] Ita ex Cocchii emendatione. In Cod. Mediceo I. eſt, *quam* (a Palavicino *quem*) XOINEIKIA; itemque in IV. alia manu: in ceteris, XOINEKIAA. Editiones aliae habent, *quem choenicion*, ut eſt in prima; aliae, χοινίκιον, per Graecas litteras.

13. *Spatioſius*] Quidam leg. *ſpatioſum*. In MSS. eſt *ſpatioſus*; ſed in Mediceo I. a Palavicino correctum eſt, *ſpatioſius*; & ita habent Editiones Caeſarii in margine, & Lindeniana.

gioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit; atque iterum ab alio principio paulo minus quam aequaliter ſurſum procedit. Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potius aptatur: & [14], ſi caries ſubeſt, medius clavus in foramen demittitur; ſi nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus fit, qui clavum recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde is [15] habena, quaſi terebra, convertitur. Eſtque quidam premendi modus, ut & foret, & circumagatur [16]: quia, ſi leviter imprimitur, parum proficit; ſi graviter, non movetur. Neque alienum eſt, inſtillare paulum roſae, vel lactis, quo magis lubrico circumagatur: quod ipſum tamen, ſi copioſius [17] eſt, aciem ferramenti hebetat. Vbi [18] jam iter modiolo preſſum [19] eſt, medius clavus educitur, & ille per ſe agitur: deinde, cum ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus removetur. At ſi latius vitium eſt, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in ipſo fine vitioſi oſſis atque integri; deinde alterum non ita longe, tertiumque, donec totus [20] is locus, qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit. Atque ibi quoque, quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tum excisorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium eſt, excidit; ac ſic [21] ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro modo vero id circumductum eſt, idem exciſorius ſcalper in oſſe [22] corrupto planus ſummam quamque teſtam laevet [23], do-

14. *Et*] Lindenius *At.*

15. *Deinde is*] Ita Egnatius aliique multi; & quidem recte. Quam lectionem cum Lindenius quoque ſit ſecutus, non apparet, cur Almeloveenius maluerit, *deinde his*, quod eſt in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. & in MSS. Mediceus I. habet, *de his.*

16. *Vt & foret, & circumagatur*] Antea legebatur, *ut & foretur & circumagatur;* ut correctum eſt a Palavicino in Cod. Mediceo I. cum eſſet ſcriptum, *ut & foretur vagatur.* Ego repoſui *foret* pro *foretur;* ut malebat Conſtantinus: atque ita legendum arbitror ex Codicibus ceteris. Habent enim, *ut efforet & circumagatur.*

17. *Copioſius*] Lac ſcilicet, vel roſa. In Cod. Mediceo I. mendoſe eſt *optuſius;* in utraque Caeſarii Editione *obtuſius.*

18. *Hebetat. Vbi*] Ita ex Cod. Mediceo I. Quia in aliis Codicibus eſt, *habet. At ubi;* ideo Palavicinus particulam *at* addidit in illo Codice; unde in vulgatis libris, *hebetat. At ubi.*

19. *Preſſum*] Ita omnes veteres libri cum editi, tum MSS, eodemque modo Virgilius 10. Aeneid. v. 296. dixit:

ſulcumque ſibi premat ipſa carina.

Lindenius leg. *impreſſum*, ut malebat Conſtantinus.

20. *Totus*] *Tactus* in utraque Editione Caeſarii mendum eſt: quod neque Lindenius, neque Almeloveenius, qui ipſi quoque ita edidere, videntur animadvertiſſe.

21. *Ac ſic*] Hic quoque Editio Caeſarii tum an. 1528. tum 1538. itemque Ruelliana mendoſa eſt. Habent enim, *ac ſi.*

22. *In oſſe*] Lindenius leg. *& in oſſe.*

23. *Laevet*] Ita repoſuit Lindenius: quod ſane verbum Celſianum eſt; ſed hoc loco minus fortaſſe ſignificat, quam oportet. In oſſe enim corrupto, non laevanda ſumma quaeque teſta eſt, ſed tollenda, donec integrum os relinquatur. Ceterum Lindenius ſecutus videtur Paavvium, *laeviget* reponentem pro *laeſit*, quod habent veteres Editiones & MSS. tum Medicei, tum Vaticani. Conſtantinus in ſuo Codice reperit *radit;* quod non diſplicet.

donec integrum os relinquatur. Vix umquam nigrities integrum; caries per totum os perrumpit 24, maximeque ubi vitiata calvaria eſt. Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur 25: quod depreſſum 26 in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet, & ob id 27 renitens aliquid invenit, & madens exit: ſi pervium invenit, altius deſcendens inter os & membranam, nihil oppoſitum invenit, educiturque ſiccum: non quo non ſubſit aliqua vitioſa ſanies; ſed quoniam ibi, ut in latiore ſede, diffuſa ſit. Sive autem nigrities, quam terebra detexit, ſive caries, quam ſpecillum oſtendit, os tranſit, modioli quidem uſus fere ſupervacuus eſt; quia latius pateat neceſſe eſt, quod tam alte 28 proceſſit. Terebra vero ea, quam ſecundo loco poſui, utendum; eaque, ne nimis incalescat, ſubinde in aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum majore cura agendum eſt, cum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt; aut in duplici ſuperius: illud ſpatium ipſum; hoc ſanguis ſignificat. Ergo tum lentius ducenda habena, ſuſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt 29, & ſaepius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda; ut, quandocumque 30 os perrumpitur, ſentiamus, neque periclitemur, ne mucrone cerebri membrana laedatur: ex quo graves inflammationes, cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminihus, eodem modo media ſepta 31, ſed multo circumſpectius, excidenda ſunt; ne forte angulus ſcalpri eamdem membranam violet; donec fiat aditus, per quem membranae cuſtos immittatur: μηνιſγοφύλακα Graeci vocant. Lamina 32 aenea eſt, firma 33, paulum reſima, ab exteriore parte laevis; quae demiſſa, ſic, ut exterior pars ejus cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubjicitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac, ſi excipit ejus angulum, ultra tranſire non patitur: eoque & audacius, & tutius, ſcalprum malleolo ſubinde me-

24. *Nigrities integrum; caries per totum os perrumpit*] Conſtantinus legit ex conjectura; *nigrities in totum, caries perſaepe totum os perrumpit.* Sed nihil mutandum.

25. *Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur*] Pro *ſigni*, Conſtantinus legendum putavit *ſigno*; Lindenius repoſuit *vitii.* Mihi vox haec tollenda videtur.

26. *Quod depreſſum*] Alii legunt, ut eſt in MSS. *qui depreſſus:* infra vero, *ſiccus.* Sed *ſpecillus* maſculino genere neque alibi apud Celſum, neque apud alios, quod ſciam, idoneos Scriptores occurrit. Itaque aſſentiendum videtur Conſtantino & Lindenio legentibus, *quod depreſſum*, & *ſiccum.*

27. *Et ob id*] „ Tres haſce voculas" inquit Paavvius „ delendas cenſeo, cum ſenſum turbent". Nihil turbant, Paavvi; nam referuntur ad ſolidam ſedem, ut Morgagnus explicuit. Lindenius expulit *ob id*, retinuit *&*.

28. *Tam alte*] Ita Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius. Al. *jam alte*, ut eſt in MSS.

29. *Suſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt*] Cod. Mediceus I. ita habet: *ſuſpendaque maius ſiniſtra eſt.*

30. *Quandocumque*] In MSS. Mediceis *quandoque*; quod in *quandocumque* mutatum fuit in I. a Palavicino & alia manu in IV. quoque.

31. *Septa*] Codex Mediceus I. non habet vocem hanc: ceteri habent *ſepe*, vel *ſaepe*; ut Editiones antiquae. Conſtantinus correxit, *ſepta*, quemadmodum eſt in capite proximo; atque ita edidit Lindenius.

32. *Lamina*] Lindenius addit *autem.*

33. *Firma*] Codex I. *phyrma:* Medicei ceteri, *prima.*

medicus ferit, donec excisum undique os, eadem lamina levetur, tollique sine ulla noxa cerebri possit. Vbi totum os ejectum est, circumradendae laevandaeque sunt orae, &, si quid scobis membranae insedit, colligendum. Vbi, superiore parte sublata, inferior relicta est, non orae 32 tantum, sed os quoque totum laevandum 35 est; ut sine noxa postea cutis increscat, quae aspero ossi innascens 36 protinus non sanitatem, sed novos dolores movet. Patefacto cerebro, qua ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa venero 37. Si basis aliqua servata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguia, quae recentibus vulneribus accommodantur; supraque imponenda lana succida, oleo atque aceto madens. Vbi tempus processit, ab ipso osse 38 caro increscit, eaque factum manu sinum complet. Si quod etiam os adustum est 39, a parte sana recedit; subitque inter integram atque emortuam partem caruncula, quae, quod abscessit, expellat. Eaque 40 fere, quia testa tenuis & angusta est, λεπὶς, id est, squama 41, a Graecis nominatur. Potest etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; sed summum tamen 42 collidatur, exaspereturque. Quod incidit, radi & laevari satis est. Haec quamvis maxime fiunt in capite, tamen ceteris quoque ossibus communia sunt: ut, ubicumque idem incidit 43, eodem remedio sit utendum. At quae fracta 44, fissa, forata, collisa sunt 45, quasdam proprias in singulis generibus, quasdam com-

34. *Orae*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae, non *ora*, ut alii perperam legunt.

35. *Laevandum*] Plerique leg. *lavandum*. Infra quoque Aldina & aliae quaedam Editiones mendose habent *lavari*. In Cod. Mediceo I. est *levandum*, & *levari*.

36. *Ossi innascens*] Ita Lindenius, & alii legunt ex Caesario. Al. *osse innascens*. Cod. Mediceus I. habet, *osse nascens*.

37. *Venero*] Al. *pervenero*, ut est in Edit. an. 1493.

38. *Ab ipso osse*] *Osse*, ut legunt Constantinus & Lindenius, atque omnino legendum est, ex Mediceis Codicibus nullus habet, praeter III. & VI. In ceteris, itemque in Editionibus antiquis est *ore*.

33. *Si quod etiam os adustum est*] In Cod. Mediceo I. legitur, *Id quod etiam adustum est*.

40. *Eaque*] Non caruncula, sed id, quod ex osse secedit, λεπὶς a Graecis nominatur: ideoque, pro *Eaque*, *Idque* Constantinus reponendum putabat. Mihi totum hoc membrum ab interpretibus adscriptum fuisse videtur ad verba illa, *quod abscessit*.

41. *Λεπὶς, id est, squama*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae. Alii leg. *squama est, id est lepis*; ut est in MSS. nisi quod Mediceus I. habet, quo modo edidit Egnatius, *squama id est lepis*; a Palavicino vero, *squama est idem lopis*. Al. ex Caesario, *squama est, id λεπὶς*. Si cetera hujus membri verba retinenda sunt, haec tria tamen, *id est squama*, videntur tollenda.

42. *Tamen*] Lindenius leg. *tantum*, ut est in margine Editionis Constantinianae.

43. *Incidit*] Ex multis MSS. in quibus est *incipit*, reposui *incidit*. Alii leg. *incidet*, ut habet Cod. Mediceus I.

44. *At quae fracta*] In Cod. Mediceo I. legitur, *Atque fracta*; in ceteris, *Atq; ea fracta*. Ego reposui, *At quae fracta*. Editiones antiquae habent, *Atque cum ea fracta*, ex Palavicino; Lindeniana, *At, cum ea fracta*.

45. *Sunt*] Al. *sint*.

communes in pluribus curationes requirunt: de quibus protinus dicam initio ab eadem calvaria accepto.

IV. Igitur, ubi ea percuſſa [46], protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit; num oculi ejus obcaecati ſint; num obmutuerit; num per nares auresve ſanguis ei effluxerit [47]; num conciderit; num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Haec enim non niſi oſſe fracto eveniunt: atque, ubi inciderunt, ſcire licet, neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Si vero etiam torpor acceſſit; ſi mens non conſtat; ſi nervorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt; veriſimile eſt, etiam cerebri membranam eſſe violatam: eoque in anguſto magis ſpes eſt. At ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari [48], an os fractum ſit: & protinus conſiderandum eſt, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit, & hoc ipſo laevi [49], an aſpero, mediocri, an vaſtiore, vehementer, an leviter [50]; quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quam certiore id nota explorare. Ergo, qua plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne, cum in quosdam naturales ſinus inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra faciat: neque nimis plenum; ne parvulae rimulae [51] fallant. Vbi ſpecillum ad os venit, ſi nihil niſi laeve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt: ſi quid aſperi eſt, utique qua ſuturae non ſint, fractum os eſſe teſtatur. A ſuturis ſe deceptum eſſe, Hippocrates memoriae prodidit [52]; more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium [53]. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt: magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio; praecipueque in eo miniſterio, quod utilitatis

46. *Ea percuſſa*] Perperam alii leg. *ea pertuſa*. Codices Medicei I. III. & VI. habent *ea percuſſa*: Palavicinus vero in I. addit *eſt*. Lindenius leg. *calvaria percuſſa*.

47. *Ei effluxerit*] Cod. Mediceus I. non habet *ei*.

48. *Poteſt etiam dubitari*] *Etiam* pro *adhuc*. De qua lectione cum dubitare me olim Morgagno ſignificaſſem, exemplis eam Terentii & Virgilii defendi poſſe reſpondit. Addi poteſt Plautus in Pſeudolo Act. 1. Scen. 3.

Hunc pudet, quod tibi promiſit, quaque id promiſit die,
Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.

& Sallustius de B. C. ſub finem: *Catilina vero longe a ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt, paulum etiam ſpirans, ferociamque animi, quam habuerat vivus, in vultu retinens.* Attamen apud Celſum fortaſſe legendum *etiamnum*; in quo librarios ſaepe erraſſe animadverti. Vide lib. 2. cap. 18. adnot. 66. lib. 4. cap. 2. ſect. 1. adnot. 41. lib. 7. cap. 4. ſect. 4. adnot. 92.

49. *Laevi*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *leni*, ut eſt in MSS. ſed non recte.

50. *Leviter*] Al. *leniter*.

51. *Parvulae rimulae*] Cod. Mediceus I. habet *parvolae rimae*.

52. *Prodidit*] Lindenius leg. *tradidit*, ut eſt in Edit. an. 1538.

53. *Fiduciam magnarum rerum habentium*] In Cod. Mediceo I. legitur: *fiducia magnas res habentium*.

litatis cauſa poſteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed haec quidem alioquin memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit. Poteſt autem ſutura eo nomine fallere, quia [54] aeque aſpera eſt; ut aliquis hanc eſſe, etiamſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet: ſed os aperire [55] tutiſſimum eſt. Nam neque utique certa ſedes, ut ſupra poſui, futurarum eſt; & poteſt idem & naturaliter commiſſum & ictu fiſſum eſſe, juxtave aliquid fiſſum habere. Quin aliquando etiam, ubi ictus fuit [56] vehementior, quamvis ſpecillo nihil invenitur, tamen aperire commodius eſt. At ſi [57] ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id deradendum [58]: nigritiem enim continet, ſi quid fiſſum eſt. Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaque, ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperitur; non incommodum eſt, parte altera conſiderare, num quis [59] locus mollior ſit, & tumeat; eumque aperire: ſiquidem ibi fiſſum os reperietur. Nec tamen magno negotio cutis ſanescit, etiamſi fruſtra ſecta [60] eſt. Os fractum, niſi ſi ſuccurſum [61] eſt, gravibus inflammationibus afficit, difficiliusque poſtea tractatur. Raro, ſed aliquando tamen, evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat; isque ibi concretus magnos dolores moveat, & oculos quibusdam obcaecet [62]. Sed fere contra id dolor eſt, &, eo loco cute inciſa, pallidum os reperitur: ideoque os excidendum eſt. Quacumque autem de cauſa curatio haec [63] neceſſaria eſt, ſi nondum ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt, donec, quidquid laeſum eſt, in conſpectu ſit. In quo

54. *Quia*] Sic repoſuit Lindenius ex Conſtantini emendatione. Alii leg. *quae*; nec aliter eſt in MSS.

55. *Aperire*] Lindenius leg. *deoperire*. Ita ſane habet Codex vetuſtior; ſed ejus fidem dubiam reddunt Codices ceteri Medicei, in quibus eſt, ut in Editionibus antiquis, *aperire*; quo verbo Celſus utitur etiam infra, quemadmodum Morgagnus animadvertit.

56. *Fuit*] Al. *fuerit*.

57. *At ſi*] Cod. Mediceus I. habet *ac ſi*.

58 *Deradendum*] Editio an. 1493. *detrahendum*; atque ita plerique legunt. Edit. an. 1538. *attrahendum*.

59. *Num quis*] Cod. Mediceus I. *num qui*.

60. *Secta*] Ita in allato Codice & in Editione Lindenii. Alii leg. *deſecta*; al. *detecta*.

61. *Niſi ſi ſuccurſum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *niſi ſuccurſum*.

62. *Et oculos quibusdam obcaecet*] Ita edidit Lindenius. Sed fortaſſe ſcribendum, *oculosque obcaecet*. Nam in MSS. & antiquis Editionibus eſt, *oculos quibus obcaecet*. Ex qua lectione, procul dubio corrupta, Scaliger apud Vertunianum de capitis vulneribus fecit, *oculosque pus obcaecet*; atque ita prorſus legendum cenſet Foëſius. Vide ejus adnotationes ad Hippocratis lib. de capit. vulnerib. ſect. 10.

63. *Haec*] Cod. Mediceus I. *ea*.

quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipſa membranula, quae ſub cute calvariam cingit: ſuper os relinquatur: ſiquidem haec ſcalpro terebrisve lacerata vehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Plagam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus: ſi manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quae duabus transverſis lineis litterae X figuram accipit: tum deinde [64] a ſingulis procedentibus lingulis [65] cutis ſubſecatur. Inter quae, ſi ſanguis fertur, ſpongia ſubinde in aceto tincta cohibendus eſt, occupandusque objectis linamentis, & caput altius excitandum. Neque id vitium ullum metum [66], niſi inter musculos, qui tempora continent, adfert: ſed ibi quoque nihil tutius fit. In omni vero fiſſo fractove oſſe, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt, ante emplaſtra experiri, quae calvariae cauſa componuntur: eorumque aliquod oportet ex aceto mollitum per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere: deinde ſuper id, aliquanto latius, quam vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & praeterea ſuccidam lanam aceto tinctam: tum vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliterque curare usque [69] ad diem quintum. A ſexto die [68] etiam vapore aquae calidae per ſpongiam fovere: cetera eadem [69] facere. Quod ſi caruncula increscere coeperit, & febricula aut ſoluta erit [70], aut levior [71], & cupiditas cibi reverterit, ſatisque ſomni accedet [72], in eodem medicamento erit perſeverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplaſtrum, adjecto cerato ex roſa facto; quo facilius carnem producat: nam per ſe reprimendi vim habet. Hac ratione ſaepe rimae callo quodam implentur; eſtque ea oſſis velut cicatrix: & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohaerebant [73], eodem callo glutinantur; eſtque id [74] aliquan-

64. *Tum deinde*] Ita in Codice modo allato. Vulgo legitur, *ut deinde:* infra vero, *ſubſequatur;* a Lindenio *ſubſecetur.*

65. *Procedentibus lingulis*] Hac duae voces deſunt in plerisque MSS. In Editione an. 1493. & aliis multis, pro *lingulis*, mendoſe eſt *ſingulis*. Alii leg. *ligulis;* Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius, *angulis.*

66 *Neque id vitium ullum metum*] Legendum videtur, *Neque id* (ſcilicet curatio) *ullum metum.* Hoc, niſi fallor, oſtendunt verba proxima, *ibi quoque nihil tutius fit.* In Cod. Mediceo I. non extat vox *ullum:* in ceteris ante *vitium* poſita eſt. In his Codicibus vox *vitium* inſerta fuit ex lectionis varietate: in illo corrupta ex *ullum.*

67. *Curare usque*] Haec duo verba deſunt in Cod. Mediceo I.

68. *A ſexto die*] In eodem Codice legitur; *aut ſexto die:* Palavicinus vero corrigit, *at &c.*

69. *Cetera eadem*] Ita ex Conſtantini emendatione. Veteres Codices habent, *cetera ex eadem.* Lindenius leg. *caeteraque eadem.*

70. *Erit*] Linden. *fuerit.*

71. *Levior*] Alii leg. *lenior.* Cod. Mediceus I. habet *brevior.*

72. *Accedet*] Lind. *accedat.*

73. *Cohaerebant*] Lindenius leg. *cohaerebunt.*

74. *Eſtque id*] Al. omittunt *id.*

quanto melius velamentum cerebro, quam caro, quae exciſo oſſe increscit. Si vero ſub prima curatione febris intenditur, brevesque ſomni, & iidem per ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulae oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper haec faſtidium increscit; tum demum ad manum ſcalprumque veniendum eſt. Duo vero ſub ictu calvariae pericula ſunt; ne vel findatur, vel medium deſidat. Si fiſſum eſt, poſſunt orae eſſe compresſae: vel quia altera ſuper altera exceſſit; vel etiam, quia 75 vehementer rurſus ſe commiſerunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum vero non habeat; ac ſic eam irritet, & graves inflammationes moveat. At 76 ubi medium deſedit, eamdem cerebri membranam os urget 77: interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita ſuccurrendum eſt, ut tamen quam minimum ex oſſe dematur. Ergo, ſi ora alteri inſedit, ſatis eſt id, quod eminet, plano ſcalpro excidere: quo ſublato, jam rima hiat quantum curationi ſatis eſt 78. At ſi orae inter ſe comprimuntur, a latere ejus, interpoſito digiti ſpatio, terebra foramen faciendum eſt: ab eoque ſcalper duabus lineis ad rimam agendus, ad ſimilitudinem litterae V 79, ſic, ut vertex ejus 80 a foramine, baſis a rima ſit 81. Quod ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debet: & ita 82 nihil latens in eo oſſe concavo eſt 83, abundeque exitus datur intus laedentibus. Ne ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt: ſed, ſive totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit, ſive circumpoſitae calvariae inhaeret exigua parte, ab eo, quod naturaliter

75. *Quia*] In multis MSS. *quia fere.*

76. *At*] Vulgo omnes, praeter Lindenium, omittunt particulam hanc. Ex Codicibus Mediceis quoque ſolus primus eam habet; in quo tamen mendoſe ſcriptum eſt *Ad.*

77. *Os urget*] Lindenius transfert *os* ante *deſedit.* Aliqui Codices habent *ſurget* pro *os urget.*

78 *Jam rima hiat quantum curationi ſatis eſt*] Cod. Mediceus I. non habet *jam.* Lindenius leg. *ſi rima hiat aliquantum, curationi ſatis eſt:* ſed minus recte.

79. *Ad ſimilitudinem litterae V.*] Veteres Editiones habent, *ad ſimilitudinem. C. litterae*, ut eſt in Codice I. Ego ita reponendum cenſui ex Codicibus Mediceis ceteris, in quibus eſt, *ad ſimilitudinem litterae u*; cum praeſertim Conſtantinus in Codice ſuo *V* ſcriptum invenerit. Lindenius leg. *ad ſimilitudinem litterae Λ.* Recte, ſi Celſus *Graecae* addidiſſet.

80. *Vertex ejus*] Vox *ejus* abeſt a Cod. Mediceo I.

81. *A rima ſit*] Ita in Codice primo: in ceteris Mediceis & Editionibus antiquioribus, *ad rimas it.* Alii leg. *ad rimas ſit*, ut eſt in Editione Caeſarii an. 1538. Lindenius *ad rimam ſit*, ut in MSS. Conſtantini.

82. *Debet: & ita*] In Cod. Mediceo I. & in vulgatis libris; *debebit: & ita.* Ego repoſui *debet* ex Codicibus aliis; ſed retinui *&*, quod in iisdem deeſt.

83. *Nihil latens in eo oſſe concavo eſt*] Ita in MSS. Mediceis omnibus, praeterquam in primo, in quo, *nihil late ſine oſſe cavum eſt.* Lindenius leg. *nihil latere ſub eo oſſe confractum poteſt:* Conſtantinus ex conjectura, *nihil latens ſub eo oſſe cum cavatum eſt*; vel, *nihil latens in eo oſſis concavo eſt:* Cocchius, *nihil latens in eo oſſe cavum eſt.* Nihil horum mihi ſatis probatur.

liter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt. Deinde in eo, quod deſedit, juxta rimam, quam fecimus, foramina addenda [84] ſunt, ſi in anguſto noxa eſt, duo; ſi latius patet, tria; ſeptaque eorum excidenda: & tum ſcalper utrimque ad rimam agendus, ſic, ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent. Deinde [85], ſi qua labant, & ex facili removeri poſſunt, forfice ad id facta [86] colligenda ſunt, maximeque ea, quae acuta membranam infeſtant: ſi id ex facili fieri non poteſt, ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranae eſſe, propoſui; & ſuper eam [87], quidquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt: eademque [88] lamina, quidquid deorſum inſedit, attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut, qua parte fracta oſſa tamen inhaerent, ſolidentur: qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant [89], ſpatiumque inter haec ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur; pluſque in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciſo. His factis, ea membrana acri aceto reſpergenda eſt; ut, ſive aliquid ſanguinis ex ea profluit, cohibeatur, ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur: tum idem medicamentum eodem modo, qui ſupra poſitus eſt, mollitum, ipſi membranae imponendum eſt: ceteraque eodem modo facienda ſunt, quae ad linteolum illitum, & lanam ſuccidam pertinent: collocanduſque is loco in tepido, & curandum quotidie vulnus; bis etiam, aeſtate. Quod ſi membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit roſa tepida. Si uſque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat, coërcebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro, vel adipe anſerino [91] miſta: cervixque molliri [92] debebit liquido cerato, ex irino facto. At ſi parum pura membrana

84. *Addenda*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus Lindenius leg. *facienda*.

85. *Deinde*] Cod. Mediceus I. *Dein*.

86. *Forſice ad id facta*] Lindenius leg. *forcipe ad id facto*.

87. *Et ſuper eam &c.*] In Cod. Mediceo I. legitur: *ut ſupra quicquid ſpinoſum eſt & intus eminet & excidatur*.

88. *Eademque*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *eadem*.

89. *Sub medicamentis tempore excidant*] Ita ex Conſtantini emendatione, & Lindenio; infra vero ex iisdem, *illis*. Alii leg. *ſub medicamenti &c.* & *illi*. Cod. Mediceus I. habet *ſub medicamento*; & infra, *illam*, quod Palavicinus in *illi* mutavit. Codices alii, *ſub medicamenti*, & *illa*.

90. *Loco in tepido*] Codices Medicei, & Editiones vetuſtiores habent, *loco intepido*. Sed rectius alii, Ruellio duce, leg. *in tepido*, per voces duas. Palavicinus correxit, *in loco tepido*: & ita eſt in Editionibus Stephani & Conſtantini. Vid. Animadverſ. XIV. Facciolati apud Morgagn. Epiſt. III. Fortaſſe tamen praepoſitio *in* adſititia eſt; ideoque temere inter duas has voces poſita fuit. Lib. 3. cap. 7. ſect. 2. *conclavi tenendus*; lib. 7. cap. 29. *conclavi collocandus*.

91. *Adipe anſerino*] Cod. Mediceus I. habet *adipe anſerina*.

92. *Cervixque molliri*] Scilicet ad vitandum nervorum rigorem, vel diſtentionem; ut Conſtan-

brana videbitur, par modus ejus emplaſtri & mellis 93 miscendus erit; idque ſuperinfundendum; ejusque continendi cauſa unum aut alterum linamentum injiciendum, & ſuper linteolo, cui emplaſtrum illitum ſit, contegendum. Vbi ſatis pura membrana eſt 94, eadem ratione adjiciendum emplaſtro ceratum, ut carnem producat. Quod ad abſtinentiam vero, & primos ulterioresque cibos potionesque pertinet, eadem, quae in vulneribus praecepi, ſervanda ſunt, eo magis, quo periculoſius haec pars afficitur. Quin etiam, cum jam non ſolum ſuſtineri, ſed ali his quoque oportebit 95, tamen erunt vitanda, quaecumque mandenda ſunt: item fumus, & quidquid excitat ſternutamentum. Spem vero certam faciunt, membrana mobilis 96 ac ſui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillae atque cervicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Cetera, quae ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem, quae in ceteris vulneribus, vel ſalutaria, vel mortifera ſunt. Vbi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana; vel, ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increscere; eaque id, quod inter oſſa 97 vacuum eſt, replet: nonnumquam etiam ſuper calvariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama aeris eſt, ut id reprimat cohibeatque: ea carni ſuperdanda 98, quae ad cicatricem perducant. Omnibusque ea locis commode indu-

ſtantius exiſtimat. Et ſane infra habetur: *Spem vero certam faciunt, membrana mobilis ... facilis motus maxillae atque cervicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis ..... maxillarum rigor, atque cervicis.* Porro *cervixque* eſt in vulgatis libris, ut a Palavicino correctum eſt in Cod. Mediceo I. cum eſſet ſcriptum, *cervique*. Codices Medicei ceteri habent, *cerulaque*. Sed tum MSS. tum impreſſi, quotquot ego vidi, habent *molliri;* quo modo Celſus dixit, *nervos leniter molliat*, in lib. 7. cap. 26. ſect 5. Quod ideo adnotandum putavi, quia Almeloveenius ſcripſit, eſſe qui legant, *illiniri.*

93. *Emplaſtri & mellis*] Cod. Mediceus I. *emplaſtro & melli.*

94. *Vbi ſatis pura membrana eſt*] In Cod. modo allato legitur; *Vbi membrana eſt:* in Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis; *Vbi plus pura membrana eſt.* Lindenius, pro *plus*, repoſuit *ſatis*. Sed fortaſſe legendum; *Vbi pura &c.* ac particula *plus* temere addita fuit, ut opponeretur particulae *parum*, quae ſupra eſt. In Cod. Mediceo I. Palavicinus addidit *plus plana*; quod ſupra habeatur; *Si usque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat.*

95. *Ali his quoque oportebit*] Ita in MSS. Conſtantini. Lindenius quoque leg. *oportebit;* ſed, pro *his*, habet *cibis*. At Conſtantinus, cum legeretur, *ali his quoque apparebunt*, corrigendum cenſuit, *ali hos quoque apparebit.* In Cod. Mediceo I. & in Edit. Caeſarii an. 1528. ita habetur: *aliis quoque apparebunt.*

96. *Mobilis*] Aliqui leg. *mollis*, ut eſt in Edit. an. 1493. ſed perperam. Nam, ut Morgagnus animadvertit, membranae mobili infra opponitur *membrana immobilis.*

97. *Increſcere; eaque id, quod inter oſſa &c.*] Cod. Mediceus I. habet; *increſcere atque inter oſſa &c.* Lindenius leg. *increſcens id, quod inter oſſa &c.*

98. *Cohibeatque: ea carni ſuperdanda*] Pro *carni*, quod fortaſſe ex gloſſemate irrepſit, Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *carne*. Pro *ſuperdanda*, quidam leg. *ſuperdando*, ex

inducitur, excepta frontis ea parte, quae paulum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim vix fieri poteſt, ut non per omnem aetatem 99 ſit exulceratio: quae linteolo medicamentum habente, contegenda ſit 1. Illa utique, capite fracto, ſervanda ſunt, ut, donec jam valida cicatrix ſit 2, vitentur 3 ſol, ventus 4, frequens balneum, major vini modus.

V. In naribus vero, & os, & cartilago frangi ſolet, & quidem modo adverſa, modo a latere. Si adverſa fracta ſunt, alterumve ex his, nares deſidunt, difficulter ſpiritus trahitur. Si a latere os fractum eſt, is locus cavus eſt: ſi cartilago, in alteram partem nares declinantur. Quidquid in cartilagine incidit 5, excitanda ea 6 leniter eſt, aut ſubjecto ſpecillo, aut duobus digitis utrimque compreſſis: deinde in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumſutaque, intus adigenda ſunt; aut eodem modo compoſitum aliquid ex arido penicillo; aut grandis pinna, gummi, vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quae deſidere cartilaginem non ſinat 7. Sed, ſi adverſa ea fracta eſt, aequaliter utraque naris implenda eſt: ſi a latere, craſſius eſſe debet ab ea parte, in quam naſus jacet, ab altera tenuius id, quod inſeritur 8. Extrinſecus autem circumdanda habena eſt mollis, media 9 illita miſtis inter ſe ſimila & thuris fuligine: eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinanda eſt. Id enim cor-

ex Palavicino. Lindenius, & *cohibeat, eaque carni ſuperdanda.* Fortaſſe rectius: niſi quis malit, & *cohibeat; atque ea &c.*

99. *Non per omnem aetatem*] In vulgatis libris fere omnibus perperam omittitur particula *non*, quam habent MSS.

1. *Contegenda ſit*] Ita in antiquis Codicibus. Sed *ſit* fortaſſe ortum eſt ex *'ſt*, quod pro *eſt* interdum ſcribebatur. Lindenius leg. *erit.*

2. *Cicatrix ſit*] Ita in MSS. plerisque omnibus. In Mediceo I. deeſt *ſit:* a Palavicino vero additum eſt. *erit ſolvenda;* atque ita habent Editiones antiquae. Lindenius leg. *cicatrix erit.*

3. *Vitentur*] Codices Medicei, excepto primo, habent; *minus in uſu erit*

4 *Sol, ventus*] Qui ſupra legunt; *cicatrix erit ſolvenda;* hic omittunt *ſolvendus;* quae vox habetur in MSS. ſed in Mediceo I a Palavicino expuncta eſt. Lindenius correxit, *ſol, ventus.* Sed *frigus*, opinor, Celſus dixiſſet, ut ſaepe alibi; non *ventus.* Itaque legere malim, *ſol, venus.* Nam venus, cum in ceterarum partium vulneribus, tum capitis praecipue inimica eſt.

5. *Quidquid in cartilagine incidit.*] Quidquid cartilagini accidit; quoquo modo ea fracta eſt. Ita lib. 3. cap. 18. *ſicut in homine praedivite famem timente incidit.* Ego ex Codicibus MSS. repoſui, *in cartilagine.* Editiones antiquae habent *in cartilaginem*, ut Palavicinus mutavit in Cod. Mediceo I. Lindeniana, *Quicquid e cartilagine concidit*, & ita edidit Vulpius an. 1721. At Editio ejusdem Vulpii an. 1750 habet, *Quicquid e cartilagine concedit;* ut eſt in Almeloveeniana an. 1713. ſed fortaſſe ex mendo.

6. *Excitanda ea*] MSS. habent, *excitando ea.* Palavicinus correxit, *excitandum;* & ita eſt in vulgatis libris: ego, *excitanda ea.*

7. *Sinat*] Linden *ſinunt.*

8. *Id, quod inſeritur*] Tria haec verba Lindenius transfert ante *craſſius eſſe debet:* fortaſſe rectius. Codex Mediceus I. pro *id, quod*, habet *in quod;* unde alii leg. *in id quod.*

9. *Media*] Lindenius legit, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae, *medio:* itemque cap. 7. *medio in longitudinem inciſa.* Veteres Codices utrobique habent *media:* & quidem recte.

corpori quaſi gluten inhaerescit, &, cum induruit, nares commode continet. Sin, quod intus inditum eſt, laedit, ſicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta eſt, excitatae nares [10] eadem tantummodo habena continendae ſunt: deinde, poſt quatuordecim dies id ipſum demendum eſt. Reſolvitur autem aqua calida; eaque tum is [11] locus quotidie fovendus eſt. Sin os fractum eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atque ubi adverſum id ictum eſt, utraque naris implenda eſt; ubi a latere, ea, in quam os impulſum eſt: imponendumque ceratum, & paulo vehementius deligandum eſt; quia callus eo loco non ad ſanitatem tantummodo, ſed etiam ad tumorem increscit: a tertio die fovendum id aqua calida eſt; tantoque magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quod ſi plura erunt fragmenta, nihilominus extrinſecus [12] ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda; imponendaque extrinſecus eadem habena, & ſuper eam ceratum; neque ultra faſcia adhibenda eſt. At ſi quod fragmentum undique reſolutum cum ceteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur; vulſella vero extrahetur: finitisque inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis, quae leniter reprimunt. Pejus eſt, ubi aut oſſi aut cartilagini fractae cutis quoque vulnus acceſſit. Id admodum raro fit. Si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt: cuti vero ſuperimponendum emplaſtrum aliquod ex iis, quae recentibus vulneribus accommodata ſunt: ſed inſuper nullo vinculo deligandum [13] eſt.

VI. In aure quoque interdum rumpitur cartilago. Quod ſi incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum eſt: ſaepe enim ſuppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet; non quidem cartilaginem ipſam glutinari, circa tamen carnem increscere, ſolidarique eum locum. Itaque, ſi cum cute cartilago rupta eſt, cutis utrimque ſuitur. Nunc autem de ea dico, quae, cute integra, frangitur. In ea vero ſi jam pus natum eſt, aperienda altera parte cutis, & ipſa cartilago contra lunata plaga excidenda eſt: deinde utendum eſt medicamento leniter ſupprimente [14], quale

10. *Excitatae nares*] Supra, *excitanda ea leniter eſt*: infra, *in ſuas ſedes excitanda ſunt*. Lindenius leg. *exercitatae nares*: ſed quid ſibi velit, ego divinare non poſſum. Vide etiam Morgagn. Epiſt. I & II.

11. *Tum is*] Particula *tum* deeſt in multis Codicibus. Lindenius leg. *tumens*.

12. *Extrinſecus*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius leg. *intrinſecus*. Fortaſſe vero hoc adverbium non eſt Cornelii; ſed potius librarii, qui id, quod habetur paulo poſt, perperam iteravit.

13. *Deligandum*] Cod. Mediceus l. *ligandum*.

14. *Supprimente*] Lindenius praemittit *ſanguinem*; quod non habetur in MSS. & facile intelligi poteſt ex iis, quae ſtatim ſequuntur.

quale lycium eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponendum linteolum cum emplaſtro, ſic, ut pingue omne vitetur; & a parte poſteriore lana mollis auri ſubjicienda eſt, quae, quod eſt inter hanc & caput, compleat: tum ea leniter deliganda eſt; & a tertio die, vapore, ut in naribus poſui, fovenda. Atque in his quoque generibus abſtinentia primi temporis [15] neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

VII. Ab his ad maxillam venturus indicanda quaedam puto communiter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſaepius eadem dicenda ſint. Omne igitur os, modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transverſum; interdum obliquum; atque id ipſum nonnumquam retuſa habet capita, nonnumquam acuta; quod genus peſſimum eſt; quia neque facile committuntur, quae nulli retuſo innituntur; & carnem vulnerant, interdum nervum quoque aut muſculum. Quin etiam aliquando plura fragmenta fiunt [16]. Sed in aliis quidem oſſibus ex toto ſaepe fragmentum a fragmento recedit: maxillae vero ſemper aliqua parte, etiam vexata oſſa inter ſe cohaerent. Igitur inprimis digitis duobus utrimque prementibus, & ab ore, & ab cute [17], omnia oſſa in ſuam ſedem compellenda ſunt. Deinde, ſi maxilla transverſa fracta eſt; ſub quo caſu fere dens ſuper proximum dentem excedit [18]; ubi ea in ſuam ſedem collocata eſt, duo proximi dentes, aut, ſi hi labant, ulteriores inter ſe ſeta deligandi ſunt. Id in alio genere fracturae ſupervacuum eſt: cetera eadem facienda ſunt [19]. Nam linteolum duplex, madens vino & oleo, ſuperinjiciendum cum eadem ſimila & eadem thuris fuligine eſt [20]: deinde aut fascia, aut mollis habena, media in longitudinem inciſa, ut utrimque mentum complectatur, & inde capita ejus ſupra caput adducta ibi deligentur [21]. Illud quoque ad omnia oſſa pertinens dictum erit; famem primum eſſe neceſſariam: deinde, a die tertio [22], humidum cibum-

15. *Primi temporis*] Conſtantinus legendum putat, *primis temporibus*; & ita edidit Lindenius.

16. *Plura fragmenta fiunt*] Antea legebatur; *plura fragmenta a fragmento fiunt*. Sed duae voces *a fragmento* redundant; ut animadvertit Morgagnus, qui etiam admonuit, deeſſe illas in Codice ſuo MS. Ne in Mediceis quidem habentur, praeterquam in primo. Videntur autem ab oscitante librario iteratae, quod infra ſit, *fragmentum a fragmento recedit*; ut idem Morgagnus obſervat.

17. *Et ab ore, & ab cute*] Et ab interiore parte, & ab exteriore. Pro *ab cute*, Lindenius leg. *a mento*; ſed perperam. Non enim exterior maxillae pars, ſed media eademque ima, mentum vocatur; ut eſt in cap. I. Quid igitur digitis prememus a mento, ſi maxilla a latere fracta fuerit?

18. *Excedit*] Al. *excidit*, ut eſt in Mediceo I. & aliis quibusdam MSS. ſed non recte.

19. *Facienda ſunt*] Verbum *ſunt* a nonnullis omittitur; ſed eſt in MSS.

20. *Cum eadem ſimila & eadem thuris fuligine eſt*] Reſpicit Celſus verba illa cap 5. *Extrinſecus autem circumdanda habena eſt, mollis, media illita miſtis inter ſe ſimila & thuris fuligine.* Quod non advertit Lindenius, ita hic mutans: *eſt, cumque eo ſimila & thuris fuligo.* Cod. Mediceus I. habet, *eum eadem ſimile teadem fuligine eſt.*

21. *Deligentur*] Ita ex MSS. Alii leg. *deligantur;* Lindenius, *ligentur.*

22. *A die tertio*] Aliquae Editiones habent, *die tertio.*

bum: ſublata inflammatione, paulo pleniorem, eumque, qui carnem alat: vinum per omne tempus eſſe alienum. Deinde tertio die reſolvi deberi; foveri [23] per ſpongiam vapore aquae calidae [24]; eademque, quae primo fuerunt [25], ſuperdari: idem die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur; quae vel nono [26] die, vel ſeptimo fere ſolvitur [27]. Ea ſublata, rurſus oſſa eſſe tractanda, ut, ſi quod fragmentum [28] loco ſuo non eſt, reponatur: neque id eſſe ſolvendum, niſi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque oſſa confervent [29], tranſierint. Fere vero inter quartumdecimum & unum & viceſimum diem ſanescunt, maxilla, malae, jugulum, pectus, latum os ſcapularum [30], coſtae, ſpina, coxarum os, tali [31], calx, manus, planta: inter viceſimum & triceſimum diem, crura, brachiaque: inter ſeptimum & viceſimum & quadrageſimum, humeri & femina [32]. Sed in maxilla [33] illud quoque adjiciendum eſt, quod humidus cibus diu aſſumendus ſit [34]: atque etiam, cum tempus proceſſit, in lagano ſimilibusque aliis perſeverandum eſt [35], donec ex toto maxillam callus firmarit [36]. Itemque, utique primis diebus [37], habendum ſilentium.

VIII. I. Jugulum vero, ſi transverſum fractum eſt, nonnumquam per ſe rurſus recte coit [38], &, niſi movetur, ſanari ſine vinctura poteſt: non-

23. *Foveri*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *foverique;* quod eſt a Palavicino.

24. *Aquae calidae*] Lindenius omittit *aquae.*

25. *Quae primo fuerunt*] Linteolum ſcilicet vino & oleo madens, cum ſimila & thuris fuligine. Pro *fuerunt*, Lindenius leg. *foverant.* Sed eumdem hunc loquendi modum Celſus habet in lib. 5. cap. 26. ſect. 27. *eadem ſunt imponenda, quae primo fuerunt.*

26. *Nono*] Al. *octavo.* Ego ſecutus ſum Lindenium ex fide Cod. Medicei I.

27. *Solvitur*] Al. *reſolvitur.*

28. *Si quod fragmentum*] In Cod. Mediceo I. legitur, *ſi quid fractum.*

29. *Confervent*] Olim legebatur *conferuntur*, ex Palavicino. Cum vero Conſtantinus haec adnotaſſet; συμφύονται, *confervent, lib.* 2. (lege 8.) *cap.* 10 Lindenius repoſuit, *confervent;* itaque, opinor, Celſus ſcripſit. Cod. Mediceus I. habet *c̄ ferunt;* ſed fortaſſe lineola illa, quae eſt ſupra extremam litteram, addita fuit a veteri emendatore, cum eſſet *c̄ ferunt* pro *confervent.* Alii Codd habent *conſervantur.* Vide Morgagn. Epiſt. III. & V.

30. *Latum os ſcapularum*] Ita in Cod. Mediceo I. in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *latus, os ſcapularum:* ſed perperam.

31. *Spina, coxarum os, tali*] Sic verba dividenda, non, ut communiter dividuntur, *ſpina coxarum, os tali.* Fortaſſe etiam reponendum *talus* pro *tali;* vel, *ſpina, coxarum os, os tali.* Lege Morgagn. Epiſt. VII.

32. *Femina*] Lindenius leg. *femora.*

33. *In maxilla*] Idem leg. *femora.*

33. *Aſſumendus ſit*] Al. *aſſumendus eſt.*

35. *Perſeverandum eſt*] Alii omittunt *eſt.* Lindenius vero addit, *neque quicquam edendum:* quae tria verba habentur quidem in Cod. I. ſed ex adnotatione aliqua inſerta. Nam & deſunt in Codicibus Mediceis ceteris, nec omnino ferri poſſunt; quia, ut animadvertit Morgagnus, laganum quoque edebatur. Niſi quis forte, pro *edendum*, legere malit *mandendum:* quemadmodum in cap. 4. dicitur, *tamen erunt vitanda, quaecumque mandenda ſunt.*

36. *Firmarit*] Linden. *firmaverit.*

37. *Itemque, utique primis diebus*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Item, utique primis diebus;* Lindenius, *Itemque, primis utique diebus.*

38. *Rurſus recte coit*] Adverbium *rurſus* Lindenius omittit.

nonnumquam vero, maximeque 39 ubi motum eſt, elabitur; fereque id, quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt 40, in poſteriorem partem inclinatur. Cujus ea ratio eſt, quod per ſe non movetur, ſed cum humeri motu conſentit: itaque, eo ſubſiſtente 41, ſubit humerus agitatus 42. Raro vero admodum in priorem partem jugulum inclinatur; adeo ut magni profeſſores numquam ſe vidiſſe memoriae mandarint 43. Sed locuples tamen ejus rei auctor Hippocrates eſt. Verum, ut diſſimilis uterque caſus eſt, ſic quaedam diſſimilia requirit. Vbi ad ſcapulas jugulum tendit, ſimul dextra manu plana propellendus in poſteriorem partem humerus eſt; & illud in priorem attrahendum. Vbi ad pectus converſum eſt, ipſum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus eſt 44: ac, ſi is inferior eſt, non id, quod a pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt; ſed humerus ipſe attollendus: ſi caſu ſuperior eſt 45, id, quod a pectore eſt, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si acuta fragmenta ſunt,

39. *Maximeque*] Cod. Mediceus I. habet *maxime*.

40. *Quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt*] Ita hunc locum Lindenius reſtituit ex Hippocrate, qui haec habet in lib. de Articul. ſect. 12. *Sed & id quoque praeterea advertendum eſt, jugulum plerumque ita frangi ſolere, ut quod eſt a pectore in ſuperiorem partem emineat, quod eſt ab humero in inferiorem partem deprimatur. Horumque ea ratio eſt, quod pectus quidem neque infra neque ſupra admodum procedat. Articuli enim in pectore levis eſt agitatio. Pectus namque tum ſibi ipſi, tum ſpinae continenter coaptatum eſt. Sed jugulum quidem proxime ad humeri articulum fluitat. Cogitur namque ſaepiſſime moveri propter eam quam cum ſummo humero habet connexionem. Adde quod ubi vulneratum fuerit, pars ea quae pectori inhaeret ſurſum elabitur, neque fere deorſum deprimi ſolet, cum & natura levis ſit, eique ſupra quam infra major inanitas pateat. At humerus, brachium, & quae his connectuntur, facile a pectore & coſtis recedunt, ac propterea multum in ſuperiorem & inferiorem partem abduci poſſunt. Fracto igitur jugulo os quod ad humerum eſt, deorſum tendit.* Conſtantinus vero legendum cenſuit; *quod ab humero eſt, ſub id quod a pectore.* Quam emendationem laudavit etiam Foëſius ad c. l. Hippocratis. Idem Foëſius hoc quoque modo legi poſſe putabat: *quod ab humero eſt ſubit quod a pectore eſt, & in inferiorem &c.* Olim legebatur, *quod a pectore ſub id quod ab humero eſt*; & ita eſt in Codicibus Mediceis II. IV. V. VII. In III. & VI. deſunt haec verba, *quod a pectore ſub id.* Primus habet, *quod a pectore eſt id quod &c.*

41. *Subſiſtente*] Lindenius leg. *conſiſtente.*

42. *Subit humerus agitatus*] Ita legendum videtur ex Cod. Mediceo I. in quo eſt, *ſubitomerus agitatus*; atque ex loco Hippocratis modo memorato. *Humerus* autem hic ſumitur pro ea parte juguli, quae eſt ab humero; quemadmodum infra quoque; *humerus autem in priorem partem adducendus eſt: ac, ſi is inferior eſt &c.* Lectiones aliae minus probandae ſunt. Nam Palavicinus correxit, *ſub id humerus agitatur*; & ita habent antiquae Editiones. Alii Codices MSS. *ſubit humerus, agitatur.* Conſtantinus legere malebat, *ſubinde humerus agitatur.* Lindenius, ex quorumdam, ut opinor, conjectura a Conſtantino allata, edidit, *ſuper id humerus agitatur.*

43. *Mandarint*] Linden. *mandaverint.*

44. *Adducendus eſt*] In Cod. Mediceo I. omittitur *eſt.*

45. *Si caſu ſuperior eſt*] Ex his verbis colligitur, ſupra legendum eſſe, *fereque id, quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt,* non *ſub id.* Nam *caſu* contrarium hic ſignificat ac *fere*; reſpexitque Celſus citatum Hippocratis locum, ubi haec ſunt: *Quod ſi cui contra juguli fractura eveniat, id quod non admodum contingit, ita ut os quod eſt a pectore ſubjiciatur, quod eſt a ſummo humero extet ac ſuper alterum feratur &c.* Lindenius contra veterum Editionum fidem leg. *ſin autem*

funt, incidi contra cutis debet; ex offibus ea, quae carnem vulnerant, praecidenda [47]; tum retufa offa committenda funt; fi quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eft [48], in vino & oleo tinctum. Si plura fragmenta funt, excipienda funt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato, ne fascia diducatur; quae jugulo compofito circumdanda eft faepius potius, quam valentius: quod ipfum quoque in omnibus offibus fractis [49] perpetuum eft. A dextro vero jugulo [50], fi id fractum eft, ad alam finiftram; a finiftro, ad dextram [51], rurfusque fub ala fua fascia dari [52] debet: poft haec, fi jugulum ad fcapulas inclinatum eft, brachium ad latus; fi in partem priorem, ad cervicem deligandum eft: fupinusque homo collocandus [53]. Cetera eadem facienda, quae fupra comprehenfa funt.

2. Sunt vero plura offa fere immobilia, vel dura, vel cartilaginofa, quae vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur; ut malae, pectus, latum os fcapularum, coftae, fpina, coxarum os, tali [54], calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio eft. Si fupra vulnus eft, id fuis medicamentis nutriendum eft: quo fanescente, rimas quoque offis, aut, fi quod foramen eft [55], callus implet. Si integra eft, & os laefum effe ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quiescendum; imponendumque ceratum eft, & leniter deligandum, donec fanitate offis dolor finiatur.

IX. 1. Proprie tamen quaedam [56] de cofta [57] dicenda funt; quia juxta viscera eft, gravioribusque [58] periculis is locus expofitus eft. Haec quo-

autem fuperior eft. Ad MSS. noftros quod attinet, alii habent, *fi cafu fuperior eft*; al. *fi cafu fuperius eft*; Mediceus I. *ficad fufu fuperior eft.*

46. *Ex offibus*] Lindenius leg. *& ex offibus*; itemque infra, ante verba illa, *fi quod ab aliqua parte*, addit particulam *&*.

47. *Praecidenda*] Al. *praecidenda funt.*

48. *Opponendum ei triplex linteolum eft*] Lindenius leg. *opponendum eft triplex linteolum.*

49. *In omnibus offibus fractis*] Vox *offibus* deeft in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii.

50. *A dextro vero jugulo*] In Cod. Mediceo deeft particula *vero.*

51. *Dextram*] Al. *dexteram.*

52. *Fafcia dari*] Ita Editiones, Ruellii, Stephani, Lindenii, & vetus Conftantini liber. Alii leg. *fafciari*; & ita ego inveni in MSS.

53. *Supinusque homo collocandus*] Defunt haec verba in Cod. Mediceo I. Poftea, pro *Cetera*, omnes fere vulgati libri habent *ceteraque.*

54. *Spina, coxarum os, tali*] Vide quae adnotavi ad fimilem locum cap. fuperioris. Lindenius perperam ita interpungit: *fpina coxarum, os tali.* Editores ceteri habent, *fpina coftarum, os tali.* Conftantinus quidem verba recte diftinxit; fed non vidit, pro *coftarum*, legendum effe, *coxarum.*

55. *Si quod foramen eft*] Ita Lindenius, & vetus liber apud Conftantinum. Alii perperam leg. *fi quod ferrumen eft.* Codex Mediceus I. habet, *fi quod fermentum*; III. & VI. *fi quidem fermentum eft*; al. *fi quidem ferumen eft.*

56. *Proprie tamen quaedam*] Cod. Mediceus I. habet *Quaedam tamen.*

57. *De cofta*] Lindenius leg. *de coftis*: infra vero, *juxta vifcera funt.*

58. *Gravioribusque*] Aliqui Codices habent *gravioribus.* Lindenius leg. *& gravioribus.*

quoque igitur [59] interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars ejus, quae rara est, laedatur: interdum sic [60], ut eam totam is casus perruperit. Si tota fracta non est, nec sanguis exspuitur, nec febricula sequitur, nec quidquam suppurat, nisi admodum raro, nec dolor magnus est; tactu tamen is locus leviter [61] indolescit. Sed abunde est [62] eadem, quae supra scripta sunt, facere; & a media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem haec cutem inclinet: ab uno vero & vicesimo die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus est, ut corpus quam plenissimum fiat, quo melius os vestiat; quod illo loco tenerum adhuc injuriae sub tenui cute expositum est. Per omne autem tempus curationis, vitandus clamor, sermo quoque, tumultus [63], ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quidquid vel tussim vel sternutamentum movet: ne spiritum quidem magnopere continere expedit. At si tota costa perfracta est, casus asperior est: nam & graves inflammationes, & febris, & suppuratio, & saepe vitae periculum sequitur, & sanguis spuitur [64]. Ergo, si vires patiuntur, ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est: si non patiuntur, alvus tamen sine ullo acri ducenda est; diutiusque inedia pugnandum. Panis vero ante septimum diem non assumendus; sed una sorbitione vivendum: imponendumque ei loco ceratum ex lino factum [65], cui cocta quoque resina adjecta sit; aut Polyarchi malagma; aut panni [66] ex vino & rosa & oleo [67]; superque imponenda lana succida mollis, & duae fasciae a mediis orsae, minimeque adstrictae: multo vero magis omnia vitanda, quae supra posui; adeo

59. *Haec quoque igitur*] Palavicinus expungit *quoque*. Lindenius leg. *Costa igitur*.

60. *Interdum sic*] Aldina Editio habet *interdum fit*. Variandi causam Egnatio dederunt Editiones 1493, 1497. 1524. in quibus omnibus, pro *sic*, mendose est *fit*.

61. *Leviter*] Al. *leniter*, ut est in Cod. Mediceo I.

62. *Indolescit. Sed abunde est &c.*] Ita in omnibus Codicibus Mediceis. Palavicinus expunxit particulam *sed*. Hinc in antiquis Editionibus, *indolescit: abunde est &c.* Sed Palavicinus advertisse non videtur constructionem a Celso alibi non semel adhibitam. Sic lib. 6. cap. 6. sect. 38. *Sed sic laborantes inungi oportet sanie jocinoris &c.* Et lib. 7. cap. 12. sect. 1. *Sed imponendum calidum ex farina, & fico cataplasma est.* Lindenius restituit *sed:* verum interpunxit hoc modo: *indolescit: sed abunde est &c.*

63. *Sermo quoque, tumultus*] Legendum crediderim, *sermo quoque multus*. Pro *sermo*, Codices Medicei I. III. & VI. mendose habent *strictior*.

64. *Et sanguis spuitur*] Legere malim, *& sanguis exspuitur*, ut olim Constantino placuerat; triaque haec verba statim post *nam* collocare.

65. *Ceratum ex lino factum*] Ita in omnibus antiquis Codicibus; qui tamen depravati videntur. Lindenius leg. *ex lycio*. Ego malim, *ex irino*; quemadmodum cap. 4. *cerato*, *ex irino facto*; & alibi. Similiter *ceratum ex cyprino*, vel *ex myrteo*, vel *ex rosa factum* Celsus saepe nominat.

66. *Panni*] Alii leg. *panacis*; al. *panaces*. MSS. Codices habent *panachi*; Mediceus I. *manni*. Lindenius correxit, *panni*; quam lectionem confirmant Celsi verba, quae infra sunt; *idem aut ceratum, aut malagma, aut panni*.

67. *Et oleo*] Haec fortasse explicatio quaedam est duarum vocum *& rosa:* sed habetur in omnibus & MSS. & vulgatis libris.

eo ut ne ſpiritus quidem ſaepius movendus ſit. Quod ſi tuſſis infeſtabit [68], ad id potio ſumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba ſtoechade, vel ex cumino & pipere. Gravioribus vero doloribus urgentibus, cataplasma imponi quoque conveniet, vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adjecta. Et id quidem interdiu ſuperjacebit: noctu vero idem aut ceratum, aut [69] malagma, aut panni; quia poteſt cataplasma decidere. Ergo quotidie quoque reſolvetur, donec jam cerato aut malagmate poſſimus eſſe contenti. Et decem quidem diebus extenuabitur fame corpus: ab undecimo vero ali incipiet; ideoque etiam laxior, quam primo, faſcia circumligabitur [70]. Fereque ea curatio [71] ad quadrageſimum diem perveniet. Sub qua ſi metus [72] erit ſuppurationis, plus malagma, quam ceratum ad digerendum proficiet. Si ſuppuratio vicerit, neque per quae ſupra ſcripta ſunt, diſcuti potuerit; omnis mora vitanda erit, ne os infra vitietur: ſed, qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perveniat; idque effundendum. Si nusquam caput ſe oſtendet [73], ubi maxime pus ſubſit, ſic intelligemus: creta Cimolia totum locum illinemus, & ſiccari patiemur: quo loco maxime humor in ea perſeverabit [74], ibi pus proximum erit; eaque [75] uri debebit. Si latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum; demittendumque linamentum,

68. *Infeſtabit*] Cod. Mediceus I. *ineſt.*

69. *Idem aut ceratum, aut*] In multis MSS. poſt haec verba lacuna eſt: poſt eam vero illa ſtatim ſequuntur; *atque ita deligando aſſueſcere iterum &c.* quae ſunt ſub finem capitis.

70. *Faſcia circumligabitur*] Lindenius leg. *Faſcia ſit, qua ligabitur.* Editiones antiquae habent, *faſcia circumligabitur*; itemque MSS. Codices: quod improbare non auſim. Quemadmodum enim *medicamento illinere*, & *medicamentum illinere*; *medicamento inungere*, & *medicamentum inungere* Celſus dixit; ſic *faſcia circumligare* & *faſciam circumligare.* Niſi forte ſupra, *laxius*, vel *laxiori* ſcripſit, non *laxior*; ut *faſcia* ſit ſextus caſus.

71. *Ea curatio*] Lindenius leg. *ea curatione.*

72. *Sub qua ſi metus &c.*] Ita legendum cum Lindenio; vel, ut habet Conſtantini Codex, *Quod ſi metus &c.* Alii leg. *quae ſi modus &c.* ut mendoſe eſt in Mediceis Codicibus. Primus & ſeptimus habent, non *modus*, ſed *mediis*, vel *medus.* Male Foëſius ad Hippocratem de Artic. ſect. 25. legit; *Inter quae ſi nullus metus &c.*

73. *Si nusquam caput ſe oſtendet*] Per vocem *caput* ſignificatur a Celſo pars illa, qua, ut eſt paulo ſupra, ſuppuratio maxime tumet. Ita *furunculos caput facere* Plinius dixit in lib. 22. cap. ultimo, & lib. 26. cap. 12. ut Morgagnus animadvertit: Caelius Aurelianus vero lib. 2. Acut. Morb. cap. 16. *vomicas verticem facere.* Pro *caput*, Lindenius leg. *tumor.* Et ipſe porro Lindenius & Editores ceteri habent *oſtendit.* Ego malui *oſtendet*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Nam in periodo ſequenti habetur *abſcedet.*

74. *In ea perſeverabit*] Veteres Codices habent, alii *perſeveravit*, pro *perſeverabit*, ut recte edidit Lindenius; alii *perſeveraverit.* Sed omnes, *in ea*; non, ut Caeſarius & Lindenius legunt, *intus.* Ceterum contraria his docere videtur Auctor libri 3. de Morbis: *Linteo*, inquit, *tenui in rubrica liquida, admodum trita & tepida intincto, thoracem in orbem obtegito, quaque parte primum reſiccatum fuerit, ea ſectionem aut uſtionem facere oportet.* Sed ille quidem loquitur de pure, quod, rupta vomica, in pectus defluxit: Celſus vero de ſuppuratione circa coſtas facta, & nondum aperta.

75. *Eaque*] Id eſt, ea parte. Lindenius leg. *ibi-que.*

tum, aut aliquid ex penicillo, quod ſummum lino ſit devinctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, quae in ceteris aduſtis, facienda ſunt. Vbi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes, perniciosa futura, id malum ſubſequatur. Nonnumquam etiam, levius ipſo oſſe affecto, & inter initia neglecto, non pus, ſed humor quidam mucis [76] ſimilis, intus coit; mollescitque contra cutis: in qua ſimili uſtione utendum eſt.

2. In ſpina quoque eſt, quod proprie notemus. Nam ſi id, quod ex vertebra excedit, aliquo [77] modo fractum eſt, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo ſentiuntur; quia neceſſe eſt ea fragmenta ſpinoſa eſſe: quo fit, ut homo in interiorem partem ſubinde nitatur [78]. Haec noſcendae rei cauſa ſunt. Medicamentis vero iisdem opus eſt, quae prima parte hujus capitis expoſita ſunt.

X. 1. Similes rurſus ex magna parte caſus curationesque ſunt humeri & femoris [79]: communia etiam quaedam humeris, brachiis, feminibus [80], cruribus, digitis. Siquidem ea minime periculoſe media franguntur: quo [81] propior fractura capiti vel ſuperiori vel inferiori eſt, eo pejor eſt: nam & majores dolores adfert, & difficilius curatur. Ea [82] maxime tolerabilis eſt ſimplex, transverſa [83]: pejor, ubi multa fragmenta [84], atque ubi obliqua [85]: peſſimum, ubi eadem acuta ſunt. Nonnumquam autem fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſaepius excidunt, aliudque ſuper aliud effertur: idque ante omnia conſiderari debet; & ſunt notae certae. Si ſuis ſedibus ſunt mota, reſima,

76. *Mucis*] Lindenius leg. *mucco*.

77. *Si id, quod ex vertebra excedit, aliquo &c.*] Poſteriorem vertebrae proceſſum intelligit, ut Foëſius & Morgagnus animadverterunt. Sumpſa autem haec ſunt ex Hippocrate de Artic. ſect. 22. Pro *excedit*, aliqui cum Caeſario leg. *excidit*: Conſtantinus & Ronſſeus, *ſi id ex vertebra excidit, aliquo &c.* Lindenius, *ſi quid ex vertebra excidit, aut aliquo &c.* Sed perperam: non enim de vertebris loco motis loquitur Celſus, ſed tantum de fractis.

78. *In interiorem partem ſubinde nitatur*] Etiam capite 14. hujus libri exteriorem vocat eam ſpinae partem, quae poſterior; interiorem, quae prior eſt. Itaque eodem ſenſu Lindenius leg. *in anteriorem*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Veteres tamen Codices habent, *in interiorem*. Hippocrates l. c. ἢν δὲ λορδαίνωσι, ῥᾶυς εἰσί.

79. *Humeri & femoris*] Ita Cocchius emendandum cenſet Codicem Mediceum I. qui habet, *humeris & femoris*: cui facile aſſentior. Alii leg. *humeris & femoribus*.

80 *Feminibus*] Ita in allato mediceo Codice. Alii leg. *femoribus*.

81. *Quo*] Lindenius leg. *at, quo*.

82. *Ea*] Multi Codices habent *at*. Lindenius leg. *Earum*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

83. *Transverſa*] Idem Lindenius leg *eaque transverſa*.

84. *Ubi multa fragmenta*] Vox *multa* vulgo ab omnibus omittitur, quamvis ſit in MSS.

85. *Atque ubi obliqua*] Scilicet fractura. Simplici fracturae opponitur ea, in qua multa fragmenta ſunt; transverſae opponitur obliqua. Lindenius duas voces, *ubi obliqua*, ſtatim poſt *pejor* collocat, & leg. *ubi obliqua, atque ubi fragmenta*; putans, verba proxima, *ubi eadem acuta ſunt*, ad fragmenta tantummodo referri. Sed referuntur etiam ad *obliqua*; id eſt, capita oſſis, quod obliquum fractum eſt: neque ullo modo neceſſe eſt, pro teſſi-

ma, punctionisque sensum repraesentant; tactu [86] inaequalia sunt. Si vero non adversa, sed obliqua junguntur; quod fit, ubi loco suo non sunt; membrum id altero latere brevius est, & musculi ejus tument. Ergo, si hoc deprehensum [87] est, protinus id membrum oportet extendere: nam nervi musculique, intenti per ossa, contrahuntur; neque in suum locum veniunt, nisi illos per vim aliquis intendit. Rursus, si primis diebus id omissum est, inflammatio oritur; sub qua & difficile, & periculose, vis nervis adhibetur: nam distentio nervorum [88], vel cancer sequitur; vel certe, ut mitissime agatur [89], pus. Itaque, si ante reposita ossa non sunt, postea [90] reponenda sunt. Intendere autem digitum vel aliud quoque membrum [91], si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest; cum alteram partem dextra, alteram sinistra prehendit [92]. Valentius membrum duobus eget; qui in diversa contendant. Si firmiores nervi sunt, ut in viris robustis, maximeque eorum feminibus & cruribus evenit; habenis quoque, vel linteis [93] fasciis utrimque capita articulorum deliganda, & per plures in diversa [94] ducenda sunt. Vbi [95] paulo longius, quam naturaliter esse debet, membrum vis fecit; tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt: indiciumque ossis repositi est dolor sublatus, & membrum alteri aequatum [96]. Involvendum [97] duplicibus triplicibusve pannis in vino & oleo tinctis; quos linteos esse, commodius est. Fere vero fasciis sex [98] opus est. Pri-

pessimum, quod habent omnes nostri Codices, legere *pessima*; ut idem Lindenius ex Constantini conjectura reponit. Explicationis loco esse possunt, quae supra habentur cap. 7. *Omne igitur os modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transversum; interdum obliquum; atque id ipsum nonnumquam retusa habet capita, nonnumquam acuta..... Quin etiam aliquando plura fragmenta fiunt.*

86. *Tactu*] Lindenius leg. *et tactu.*

87. *Deprehensum*] Ita in Codice Constantini. Lindenius leg. *deprensum*; al. *depressum*, ut est in Mediceo I. aliisque Codicibus.

88. *Distentio nervorum*] *Distentionem* in Editione Almeloveeniana mendum est; ut monet Morgagnus

89. *Vt mitissime agatur*] Alii leg. *ut ditissime alatur*; Lindenius, *cum mitissime agitur.* Ego malui, *ut mitissime agatur*, quemadmodum Morgagno placebat: nam Cod. Mediceus I. habet, *ut mitissime asatur:* Codex vero Constantini plane, *agatur.*

90. *Postea*] Lindenius leg. *post eam.*

91. *Aliud quoque membrum*] Idem leg. *aliud quodque membrum.*

92. *Prehendit*] Ita Constantinus: al. *prendit.*

93. *Linteis*] Al. *lineis*; itemque infra, *lineos.*

94. *In diversa*] Lindenius leg. *& in diversa*; sed minus recte.

95. *Vbi*] Idem, *Vbi vero.*

96. *Alteri aequatum*] Alteri humero scilicet, si humerus; alteri femori, si femur est. Olim legebatur, *alteri parti aequatum*; nec aliter habent MSS. Ego tamen secutus sum Lindenium, qui vocem *parti*, additam, ut videtur, ex glossemate, sustulit. Itaque supra quoque, ubi legitur, *membrum id altero latere brevius est*, extrudenda fortasse est vox *latere.* Hoc certe modo loquitur Celsus sect 7. hujus cap. *donec par id membrum alteri fiat.*

97. *Involvendum*] Fortasse Celsus scripsit, *Involvendumque*: vel *Id*, *aut Idque involvendum*: vel *Tum involvendum*; & particula *tum* cum praecedenti syllaba coaluit. Alii, periodum statim post *sublatus* inchoantes, leg. *Et membrum alteri parti aequatum, involvendum &c.* Lindenius, *At membrum alteri aequatum, involvendum &c.*

98. *Fere vero fasciis sex*] In Editionibus antiquis est *iis*, vel *is*, ut in Cod. Mediceo I. Caesarius

Prima breviſſima adhibenda; quae circa fracturam ter voluta ſurſum verſum feratur, & quaſi in cochleam ſerpat: ſatisque eſt, eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior: eaque [99], ſi qua parte [1] os eminet, ab ea; ſi totum aequale eſt, undelibet ſuper fracturam debet incipere, priori adverſa, deorſumque tendere; atque iterum ad fracturam reverſa, in ſuperiore parte ultra priorem fasciam deſinere. Super has injiciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat. Ac, ſi qua parte os eminet, triplex ea [2] pannus objiciendus, eodem vino & oleo madens. Haec tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic, ut ſemper inſequens priori adverſa ſit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore finiant [3]: quia ſatius eſt ſaepius circuire, quam adſtringi: ſiquidem id, quod adſtrictum eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt. Articulum autem quam minime vincire opus eſt: ſed, ſi juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt. Deligatum vero membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta fascia eſt: iterumque quinto die [4] reſolvendum eſt, & ſex faſciis [5] involvendum, ſic, ut tertia & quinta infra, ceterae ſupra finiantur. Quotiescumque autem ſolvitur membrum, calida aqua fovendum eſt. Sed, ſi juxta articulum fractura eſt, diu inſtillandum vinum eſt, exigua parte olei adjecta; eademque omnia facienda, donec adeo [6] inflammatio ſolvatur, vel tenuius [7] quoque, quam ex conſuetudine, id membrum fiat: quod ſi ſeptimus dies non dedit, certe nonus exhibet: tum facillime oſſa tractantur. Rurſus ergo, ſi parum commiſſa ſunt, committi debent: ſi qua fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt: deinde eodem modo membrum deligandum, ferulaeque ſuper accommodandae ſunt, quae fiſſae circumpoſitaeque oſſa in ſua ſede contineant: & in quam partem fractura inclinat,

farius repoſuit *faſciis*; & quidem recte. Niſi forte legendum eſt, *Faſciis vero ſex*; cum alii Codices non habeant vocem *is* poſt *vero*; ſed tantum *Fere vero ſex.*

99. *Longior: eaque*] Alii leg. *longiore: eaque*; ut eſt in Codice Mediceo I. ſed mendoſe. Al. *longior ea: quae.*

1. *Si qua parte*] Ita ex Lindenio. Veteres libri non habent particulam *ſi*.

2. *Ea*] Id eſt, ab ea parte. Ita habent veteres Codices. Lindenius leg. *ei*; ſcilicet oſſi: qua dicendi forma Celſus uſus eſt cap. 8. *Si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eſt.*

3. *Finiant*] Ita Caeſariana & recentes Editiones aliae. Ego malim *finiantur* Nam & paulo infra habetur, *ceterae ſupra finiantur*. In MSS. & Editionibus antiquioribus eſt *faciant*. Almeloveenius adnotat, fuiſſe nonnullos, qui legerent, *feriant.*

4. *Quinto die*] Vulgo omittitur *die*, quod eſt in MSS. & in Editione I.

5. *Sex faſciis*] Alii leg. *ſexta faſciis*; al. *ſexto faſciis*, ut eſt in Cod. Vaticano I. Ex ceteris Codicibus alii habent cum Mediceo I. *ſexta faſceis*; alii *ſexta faſcia*. Lindenius ex *ſexta* fecit *tum ſex*; ego *ſex*.

6. *Donec adeo*] Ita in MSS. & Editionibus antiquioribus. Caeſarius & alii leg. *donec ab eo.*

7. *Tenuius*] Ita correxit Lindenius, cum legeretur *levius*, ut ego ſcriptum inveni in antiquis Codicibus. Hippocrates de Fract. ſect. 6. ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ πάνυ λεπτὸν, καὶ τὰ ὀστέα τὰ κατεηγότα ἐπὶ μᾶλλον κινεύμενα, καὶ εὐπαράγωγα ἐς κατίσθαι.

nat, ab ea latior valentiorque ferula imponenda eſt. Easque omnes circa articulum [8] eſſe oportet reſimas, ne hunc laedant; nec ultra adſtringi, quam ut oſſa contineant: & cum ſpatio laxentur, tertio quoque die paulum habenis ſuis coarctari: ac, ſi nulla prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere, donec duae partes ejus temporis, quo quodque os [9] conſervet [10], compleantur: poſtea levius aqua calida fovere, quia primo digeri materiam opus eſt, tum evocari. Ergo cerato quoque liquido id leniter [11] eſt ungendum, perfricandaque ſumma cutis eſt; laxiusque id deligandum eſt: tertio quoque die ſolvendum, ſic, ut remota calida aqua, cetera eadem fiant: tantummodo ſingulae faſciae, quoties reſolutae fuerint, ſubtrahantur.

2. Haec communia ſunt: illa propria. Siquidem humerus fractus [12], non ſic, ut membrum aliud, intenditur: ſed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore adverſus. Vna [13] faſcia, brachium amplexa, ex cervice ipſius, qui laeſus eſt, id ſuſtinet: altera, ab altera parte ſuper caput [14] data, ibi accipit nodum: tertia, vincto imo humero deorſum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter ſe vinctis. Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia, quam ſecundo loco poſui, porrecto [15], ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro, ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus ſuper eam faſciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, ſi ſiniſter, ſiniſtram, ſi dexter humerus curatur; ſimulque alteram faſciam miniſter attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter hume-

8. *Circa articulum*] In MSS. & antiquis Editionibus legitur, *citra*: in margine Editionis Conſtantinianae, *circa*; & ita Lindenius repoſuit.

9. *Quo quodque os*] MSS. & Editiones antiquiores habent, *quod quoque os*: Caeſariana & Editiones aliae, *quod os quoque*. Sed omnino legendum, *quo quodque os*, vel, ut edidit Lindenius, *quo os quodque*. Ita cap 7. *niſi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque oſſa conſervent, tranſierint.*

10. *Conſervet*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii; & ita legendum in margine Conſtantinianae, non *conſervet*, ut eadem Editio in contextu, & libri alii habent.

11. *Leniter*] Ante Caeſarium legebatur, *pleniter*; quemadmodum & vetuſtior Mediceus Codex habet.

12. *Fractus*] Lindenius leg. *fractus eſt*: ſed non recte; quia *ſiquidem* non refertur ad *fractus*, ſed ad verba, quae ſtatim ſequuntur, *non ſic &c.*

13. *Vna*] Lindenius addit *autem.*

14. *Super caput*] Vetus quidam Conſtantini liber habet, *ſuper cubitum.*

15. *Porrecto, ſi dexter &c.*] Ex multis variisque lectionibus, quibus haec periodus jactatur, nulla Morgagno, nulla mihi omnino probari poteſt. Ita habetur in Editione Lindenii. Pro *porrecto*, alii leg. *correpto*, ut eſt in Codice IV. Codices Medicei ceteri habent, *correcto*. Deinde vox *ſiniſtro* deeſt in omnibus iis Codicibus; &, pro *plantam injicit dextram*, *planam injicit dextra* legitur in iisdem: in margine Codicis IV. ex conjectura, *dextram*. Hinc *planam injicit dextram* habent Editiones 1478. 1493. 1497. 1524. & Aldina. At Caeſariana, & aliae multae, *palmam injicit dextram*. Pro *curatur*, alii leg. *ſumatur*; quidam Codices, ut Mediceus I. habent, *ſuratur*; Codex Conſtantini, *ſinuatur*. Atque in Mediceis quidem omnibus eſt *baculum*, ut in vulgatis libris: Morgagnus vero in ſuo Codice ſcriptum reperit *brachium*; atque ita Veſalium olim legiſſe animadvertit.

humerus extendatur. Fasciis vero, si medium aut imum os fractum est, brevioribus opus est; si summum, longioribus: ut ab eo sub altera quoque ala per pectus & scapulas [16] porrigantur. Protinus vero brachium, cum deligatur, sic inclinandum est: idque efficit, ut ante fascias quoque [17] sic figurandum sit; ne postea suspensum aliter, atque cum deligabatur [18], humerum inclinet. Brachioque suspenso, ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est: per quae fit, ut minime moveatur: ideoque ossa sic se habent, ut aliquis composuit. Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longissimae debent; a lacerto breviores; sed sub ala brevissimae: saepiusque eae resolvendae [19] sunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus est; ne ibi nervi rigescant, & inutile brachium efficiant [20]. Quoties solutae sunt, fractura manu continenda; cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus; ferulaeque vel omnino non imponendae contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores, sunt [21].

3. At si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an utrumque comminutum sit: non quo alia in ejusmodi casu curatio sit admovenda [22]; sed primum, ut valentius extendatur, si utrumque os fractum est; quia necesse est minus nervos contrahi altero osse integro, eosque intendente: deinde, ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant, si neutrum alteri auxilio est. Nam, ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quam in fasciis ferulisque est. Deligari autem brachium debet, paulum pollice ad pectus inclinato; siquidem is maxime brachii naturalis habitus sit [23]: idque involutum mitella commodissime excipitur; quae latitudine ipsi brachio [24], perangustis capitibus collo injicitur: atque ita commode brachium ex cervice suspen-

16. *Per pectus & scapulas*] Ita in omnibus veteribus libris. Lindenius leg. *per pectus ad scapulas*; quae lectio minime probanda est.

17. *Idque efficit, ut ante fascias quoque &c.*] Editiones antiquae ita habent: *id quod afficit, ut ante fascias quoque sic figurandum* (Constantiniana in margine *figuratum*) *sit*. Ego ex MSS. reposui, *idque efficit*; sed, pro *cur*, quod est in iisdem, retinui particulam *ut*. Ita lib. 3. cap. 5. *Quae res efficit, ut &c* Fortasse etiam legendum *fasciis* pro *fascias*. Post verba autem antecedentia, *sic inclinandum est*, ea desiderari videntur, quae doceant, quemadmodum brachium inclinandum sit, & cur ita inclinandum. Lindenius leg. *ut id, quod afficitur, ante fasciis quoque sic figuratum sit*.

18. *Suspensum aliter, atque cum deligabatur*] Ita Lindenius. Alii leg. *suspensum aliter, aliter cum deligabatur*. MSS. Codices habent, *suspensum aliter cum deligabatur*.

19. *Eae resolvendae*] Lindenius leg. omittit *eae*.

20. *Efficiant*] Lindenius leg. *efficiatur*.

21. *Breviores, sunt*] Verbum *sunt* refertur ad *imponendae*; non ad *breviores*, ut Constantinus & Lindenius existimarunt, qui *sint* idcirco legunt.

22. *Sit admovenda*] *Admovere curationem* dixit etiam lib. 3. cap. 2. Aliqui omittunt *sit*.

23. *Sit*] Fortasse legendum *est*, ut habetur in margine Editionis Constantinianae. Attamen lib. 1. cap. 2. in omnibus antiquis Codicibus similiter legitur; *siquidem melius ascensus quoque & descensus, cum quadam varietate corpus moveat*. Sed vide quae ad illa verba adnotavi.

24. *Latitudine ipsi brachio*] Lindenius leg. *latitudine ipsa brachio*.

fuſpenſum eſt. Idque paulum ſupra cubiti alterius regionem pendere oportet.

4. Quod ſi ex ſummo cubito quid fractum ſit [25], glutinare id vinciendo alienum eſt: fit enim brachium immobile. At [26] ſi nihil aliud quam dolori occurſum eſt [27], idem, qui fuit, ejus uſus eſt.

5. In crure aeque ad rem pertinet, alterum ſaltem os integrum manere. Commune vero ei femorique eſt, quod, ubi deligatum eſt, in canalem conjiciendum eſt. Is canalis & inferiore parte [28] foramina [29] habere debet, per quae, ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & a planta moram, quae ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & a lateribus cava, per quae loris datis, morae quaedam crus femurque, ut collocatum eſt, detineant. Eſſe etiam is debet, a planta, ſi crus fractum eſt, circa poplitem; ſi femur, usque ad coxam; ſi juxta ſuperius caput femoris, ſic, ut ipſa quoque ei coxa inſit [30]. Neque tamen ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri brevius; quia numquam in antiquum ſtatum revertitur; ſummisque digitis poſtea cruris ejus inſiſti: ſed multo tamen foedior debilitas eſt [31], ubi fortunae negligentia quoque acceſſit.

6. Digitum ſatis eſt ad unum ſurculum [32] poſt inflammationem deligari.

7. His proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus illa [33] communia ſunt: primis diebus fames: deinde tum, cum jam increſcere callum oportet, liberalius alimentum: longa a vino abſtinentia: fomentum

25. *Quod ſi ex ſummo cubito quid fractum ſit*] Ita ex Lindenio. Editiones vetuſtae, meique Codices MSS. habent, *Quod ſi ex ſummo cubito id factum ſit*; Codex Conſtantini, *Quod ſi in ſummo cubito id fractum ſit.*

26. *At*] Alii leg. *Ac*, ut in MSS. Ego repoſui *At*, ex Conſtantino; quia haec verba, *ſi nihil aliud quam dolori occurſum eſt*, adverſantur illis, *glutinare id vinciendo alienum eſt*; ut conſideranti manifeſtum erit.

27. *Occurſum eſt*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *occurrendum eſt*: ſupra vero retinet *ac*.

28. *Et inferiore parte*] Aliqui leg. *ab inferiori parte*, ex Caeſario. MSS. non habent *ab*.

29. *Foramina*] Cod. Mediceus I. habet, *ferumi-nali*: unde Cocchius ſuſpicatur legendum eſſe, *foramina aliqua*. Deinde, pro *habere debet*, alii leg. *habet*.

30. *Ei coxa inſit*] Ita Lindenius. Olim legebatur, ut eſt in aliquibus MSS. *ei coxa ſit*: ſed Conſtantinus, pro *ei*, reponendum putabat *in eo*. Plures MSS. cum Mediceo I. habent mendoſe omnino, *& coxa ait*.

31. *Sed multo tamen foedior debilitas eſt*] Ita locum hunc ſcribendum putavi, cum in Cod. Mediceo I. ſit, *ſed multa tamen ferior debilitas eſt*. Alii leg. *ſed multa tamen femori debilitas eſt*; Lindenius, *ex quo multa debilitas eſt, foedior tamen.*

32. *Surculum*] Alii leg. *furculum*, ut eſt in Editione an. 1493. al. *furunculum*, ut in Edit. an. 1538. al. ex conjectura, *ferulam*; al. *fulcrum*, & *imum* pro *unum*; Conſtantinus ex antiqui Codicis fide, *funiculum*. Sed omnino legendum *ſurculum*, ut habent cum Mediceo I. aliiſque MSS. Editiones princeps Florentina, & Lindeniana.

33. *Illa*] Lindenius leg. *iſta*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

tum aquae calidae, dum inflammatio eſt, liberale; cum ea deſiit, modicum: tum etiam longior ulterioribus, e liquido cerato [34], membris, & mollis tamen unctio. Nec protinus exercendum id membrum, ſed paulatim ad antiquos uſus [35] reducendum eſt. Gravius aliquanto eſt, cum oſſis fracturae carnis quoque vulnus acceſſit; maximeque, ſi id muſculi femoris aut humeri ſenſerint [36]: nam inflammationes multo graviores, & promptiores cancros habent. Ac femur quidem, ſi oſſa inter ſe ceſſerunt, fere praecidi neceſſe eſt. Humerus vero quoque [37] in periculum venit; ſed facilius conſervatur. Quibus periculis etiam magis id expoſitum, quod juxta ipſos articulos ictum eſt. Curioſius igitur agendum [38] eſt; & muſculus quidem per mediam plagam transverſus praecidendus: ſanguis vero, ſi parum fluxit, mittendus: corpus inedia extenuandum [39]. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in iis oſſa in ſuam ſedem reponenda ſunt: his [40] vero neque intendi nervos, neque oſſa tractari, ſatis expedit: ipſique homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat, quemadmodum minime laedunt [41]. Omnibus autem his vulneribus imponendum primo linamentum eſt, vino madens [42], cui roſae paulum admodum adjectum ſit: cetera eadem. Deligandaque faſciis [43] ſunt, aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxius ſcilicet, quam [44] ſi ea plaga non eſſet; quanto facilius

34. *E liquido cerato*] Ita multi repoſuerunt cum Caeſario, pro *& liquido cerato*, quod habent Mediceus I. aliique MSS. Codices, & Editiones vetuſtiores. Ego legere malim, *ex liquido cerato*; triaque haec verba poſt *membris* transferre.

35. *Sed paulatim ad antiquos uſus &c.*] Adverbium *paulatim* non inveni in MSS. ſed Conſtantinus & Lindenius repoſuerunt, ne laboraret ſententia. In Cod. Mediceo I. legitur, *ſed antiquos uſus &c.*

36. *Senſerint*] Ante Lindenium legebatur *ſenſerunt*, ut eſt in Mediceo I. aliisque MSS.

37. *Humerus vero quoque*] Particula *vero* addita videtur ab aliquo, ut reſponderet particulae *quidem*, quae eſt in praecedenti inciſo; & prorſus redundat.

38. *Curioſius igitur agendum &c*] Lindenius leg. *Igitur curioſius id agendum eſt, & per mediam plagam muſculus transverſus praecidendus.*

39. *Corpus inedia extenuandum*] Idem Lindenius leg. *corpus inedia in decimum diem extenuandum.* Mihi tamen tres voces *in decimum diem* aliquo in Codice reperire non contigit.

40. *His*] Fortaſſe legendum *hic*, vel *in his.*

41. *Quemadmodum minime laedunt*] Id eſt, *ut maxime cubantem juvat*; quo modo loquitur cap. ult. Lindenius leg. *quemadmodum minimum laeduntur.*

42. *Linamentum eſt, vino madens*] Lindenius leg. *linamentum ex vino madens.*

43. *Deligandaque faſciis*] Sic repoſui ex quibusdam MSS. Antea legebatur, *deliganda faſciis.*

44. *Aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxius ſcilicet, quam &c.*] Hippocrates de Fract. ſect. 23. *Faſciae vero reliquaque aliquanto latius fiſſa eſſe debent, quam ſi ulcus non adeſſet; & quo primum deligatur, multo latius ſit quam ulcus. Quae enim ulcere anguſtiora ſunt, ulcus ipſum cingunt, quod minime convenit; ſed prima convolutione totum ulcus comprehendendum, ita ut ſuperiore ac inferiore parte linteum excedat. Linteum igitur e directo ulceri injiciendum, pauloque minus, quam ſi citra ulcus eſſet, arctandum.* Sed quamvis ex Hippocrate ſumpſiſſe haec Celſus videatur; tamen, quia verba inter ſe apte non cohaerent, atque aliis etiam de cauſis valde ſuſpicor, quaedam inſerta fuiſſe ab interpretibus. Nihil enim praecedit, quo *ſcilicet* referri poſſit: niſi forte, pro *latioribus*, cum Lindenio reponendum eſt *laxioribus.* Et ſane infra habetur, *latioribus faſciis opus eſt*; quod

lius & alienari & occupari cancro vulnus poteſt: numero potius faſciarum id agendum eſt, ut laxae quoque aeque contineant. Quod in femore humeroque [45] ſic fiet, ſi oſſa forte recte concurrerint: ſin aliter ſe habebunt, eatenus circumdari faſcia debebit, ut impoſitum medicamentum contineat. Cetera eadem, quae ſupra ſcripſi, facienda ſunt: praeterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quae vulnus ſaneſcere non poteſt; ſed pluribus tantummodo & latioribus faſciis opus eſt: ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum, & vinum; magisque in primo [46] fame utendum [47]; vulnus calida aqua fovendum; frigusque omni ratione vitandum, & transeundum ad medicamenta, quae puri movendo ſunt: majorque vulneri, quam oſſi cura adhibenda [48]. Ergo quotidie ſolvendum nutriendumque eſt. Inter quae ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id, ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, ante acumen ejus, ſi longius eſt [49], praecidendum; ſi brevius, limandum, & utrumque [50] ſcalpro laevandum [51]:
tum

quod veriſimile eſt, Celſum additurum non fuiſſe, ſi *latioribus* hic ſcripſiſſet. Praeterea lib. 5. cap. 26. ſect. 24. de omnibus in univerſum vulneribus agens, *Faſcia vero ad vulnus deligandum..... lata*, inquit, *eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed paulum utrimque etiam oras ejus comprehendat:* quae ex allato Hippocratis loco manifeſte deſumpta ſunt; neque opus fuit hic repetere. Rurſus, ſi legatur *laxioribus*, duo verba, *quam vulnus*, redundat: atque haec quoque, *laxius ſcilicet, quam ſi ea plaga non eſſet*, ſupervacua videntur, & ex adnotatione orta. Sed eſt tamen, cur haec retineri poſſint: illa vero, *quam vulnus*, nulla ferri ratione poſſunt. Vel igitur minima mutatione legendum, *aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxiusque* (vel *laxioribusque*) *quam &c.* vel paulo majori, *aliquanto laxioribus; laxius ſcilicet, quam &c.* aut etiam, *aliquanto laxioribus, quam &c.* vel denique maxima, *aliquanto laxioribus; quanto facilius &c.* Lindenius ita edidit: *aliquanto, quam vulnus, laxioribus; ſcilicet latius, quam ſi ea plaga non eſſet, quantoque facilius &c.*

45. *Humeroque*] Linden. *humerove.*

46. *Magisque in primo*] Alii *leg. magisque in principio*, ex Caeſarii emendatione: & fortaſſe rectius. Attamen, cum MSS. Codices habeant *in primo*, videndum eſt, num quemadmodum *a primo* pro *a principio* recte dicitur, ſic & *in primo* pro *in principio* dictum ſit. Senſus enim hic eſſe videtur: magisque in hoc caſu, quam ubi vulnus non eſt, primis diebus fame utendum. Nam initio hujus ſect. habetur; *illa communia ſunt: primis diebus fames &c.* Lindenius leg. *magisque hoc. In principio &c.* Quod minus probandum.

47. *Fame utendum*] Hic vero Lindenii lectionem *utendum*, ſumptam, ut opinor, ex Foëſio ad Hippocrat. de Fract. ſect. 24. omnes facile probabunt. Alii leg. *utendo*. Codices omnes MSS. habent, *fame utendo & alieno*. In Mediceo quidem III. & aliis quibusdam duae voces, *& alieno*, expunctae ſunt; itaque vulgati libri eas omittunt: ſed videndum jure, an injuria extruſae fuerint. Fortaſſe legendum, *& a vino abſtinendum:* nam ſupra quoque *longa a vino abſtinentia* praecipitur.

48 *Adhibenda*] Veteres libri habent *agenda*. Si haberent, *vulneris, quam oſſis*; ut Conſtantinus reponendum cenſuit; facilius eſſet emendatio, *habenda*, Sed cum in illis legatur, *vulneri, quam oſſi*; a Lindenio ſtandum videtur, qui edidit, *adhibenda.*

49. *Si longius eſt*] Particula *ſi* deeſt in MSS. & antiquis Editionibus.

50. *Vtrumque*] Tum quod praeciſum fuit, tum quod limatum. Perperam alii leg. *utrinque.*

51. *Laevandum*] Ita ex Foëſio ad Hippocratem de Fract. ſect. 29. & Lindenio. Alii leg. *limandum*, ut eſt in MSS.

52. *Recte ſe habenti capiti*] Fracti oſſis ſummitati, in qua nullum fragmentum eminet. *Retuſa capita* vocat cap. 7. Communiorem hanc lectionem Cod Mediceus I. confirmat. Pro *habenti*, in aliis Codicibus mendoſe eſt *habendi*. Caeſarius leg. *recte ſe habente capite*. Lindenius edidit;

tum ipſum recondendum eſt: ac, ſi id manus facere non poteſt, vulſella, quali fabri utuntur, injicienda eſt recte ſe habenti capiti [52], ab ea parte, qua ſima eſt; ut ea parte, qua gibba eſt, eminens os in ſuam ſedem compellat. Si id majus eſt, membranulisque cingitur, ſinere oportet eas ſub medicamentis reſolvi, idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere; quod maturius ſcilicet faciendum eſt: poteſtque ea ratione & os coire, & vulnus ſanescere: illud ſuo tempore; hoc, prout ſe habet. Nonnumquam etiam in magno vulnere evenit, ut fragmenta quaedam velut emoriantur, neque cum ceteris coëant: quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis neceſſarium eſt, ſaepius ulcus reſolvere, atque nutrire [53]. Sequitur vero [54], ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat. Cum tam miſera antea conditio vulneris ſit [55], tamen id interdum manus diutiusque facies. Saepe enim [56] integra cutis oſſe abrumpitur [57], protinusque prurigo & dolor oritur. Quae ſolvere [58], ſi accidit, maturius oportet, & fovere aqua, per aeſtatem,

acutae oſſis prominentis cuſpidi; mutatione minime probanda. Vide Morgagn. Epiſt. V.

53. *Reſolvere atque nutrire*] Paulo ſupra, *quotidie ſolvendum nutriendumque eſt.* Celſi ſententiam non eſt aſſecutus Lindenius, qui ſic repoſuit: *reſolvere, quam nutrire.* MSS. noſtri omnes habent non *quam*, ſed *atque.*

54. *Sequitur vero*] Lindenius contra priores Editiones, a quibus Medicei Vaticanique Codices non diſcrepant, repoſuit, *ſequiturque fere.*

55. *Cum tam miſera antea conditio vulneris ſit &c.*] Corruptos omnes Codices hoc loco inveni, & quidem adeo corruptos, ut Celſi ſententiam aſſequi non liceat. In pleriſque eorum haec periodus pars eſt periodi ſuperioris: atque in omnibus impreſſis, pro *manus*, legitur *majus*, ut correctum vidi in recentioribus quibusdam MSS. Lindenius ita edidit: *aut cum jam ante miſera conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus diuturniusque faciat.* Verum temere & ſine cauſa haec Celſus ſubjecerit, qui neque eorum ullam eſſet rationem redditurus, neque expoſiturus curationem in ejusmodi caſu adhibendam. At Conſtantinus novam hic fieri propoſitionem putat, & leg. *Ac cum tam miſera antea conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus latiusque facies.* Quae lectio probari fortaſſe poſſet, ſi ex ſequentibus cauſa appareret, ob quam plaga ſit amplianda. Anne Celſus hoc ſibi vult? quamvis miſera ſit vulneris conditio, tamen interdum vulnus manu eſt faciendum. Quod veriſimile maxime propter illa videri poteſt, quae infra ſequuntur: *Interdum fractura quibusdam velut aculeis carnem vexat. Quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus, eosque aculeos praecidere neceſſe habet.* Vbi attendenda etiam vis horum verborum *neceſſe habet.* Anne ſententiam Celſi hanc potius eſſe dicemus? Quamvis miſera per ſe vulneris conditio ſit, tamen interdum accidit, quod gravius id faciat. *Saepe enim integra cutis oſſe abrumpitur &c.* Verum de hoc docti homines viderint.

56. *Saepe enim &c.*] Manifeſtum eſt, rationem a Celſo hic reddi praecedentis propoſitionis, quaecumque ſit ea propoſitio. Quod Lindenius emendationi ſuae plane adverſari intelligens, ita mutavit: *Saepe etiam &c.* Sed Codices noſtri veteres habent *Saepe enim &c.*

57. *Integra cutis oſſe abrumpitur*] Ita in omnibus antiquis Editionibus, & in Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus: atque hanc lectionem videntur confirmare, quae infra ſunt; *Reliqua vero curatio in utroque hoc caſu eadem eſt, quae ubi plagam ictus protinus intulit.* Quod ſi legatur, *integra cute os abrumpitur*, ut eſt apud Conſtantinum ex conjectura, & in Editione Lindenii; nullum hic vulnus eſſet, neque Celſus dixiſſet *in utroque hoc caſu.* Verumtamen quia incertum eſt, quid ille ſuperiore periodo ſcripſerit, id quoque in medio relinquamus. Illud addo, vocem *oſſe* in multis MSS. deeſſe: tum Conſtantinum adnotaſſe, quosdam ex iis, qui *cute os* reponere tentarunt, tollere adverbium *enim.*

58. *Quae ſolvere*] Ita in antiquis libris, tum edi-

ſtatem, frigida; per hiemem, egelida: deinde ceratum myrteum imponere. Interdum fractura quibusdam velut aculeis carnem vexat. Quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus [59], eosque aculeos praecidere neceſſe habet. Reliqua vero curatio in utroque hoc caſu eadem eſt, quae, ubi plagam ictus protinus intulit [60]. Puro jam ulcere, cibis hic quoque utendum eſt carnem producentibus. Si brevius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis quam laeviſſimi generis [61] inter ea demitti debet, ſic, ut capite paulum ſupra ulcus [62] emineat; isque quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus removendus; vulnus ſanandum eſt; cicatrix [63] inducta fovenda frigida aqua eſt, in qua myrtus, hedera, aliaeve ſimiles verbenae decoctae ſint [64], illinendumque medicamentum eſt [65], quod ſiccet: & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. Si quando vero oſſa non conferbuerunt, quae [66] ſaepe ſoluta, ſaepe mota ſunt, in aperto deinde curatio eſt: poſſunt enim coire. Si vetuſtas occupavit, membrum extendendum eſt, ut aliquid laedatur: oſſa inter ſe manu dividenda, ut concurrendo exaſperentur, &, ſi quid pingue eſt, eradatur, totumque id quaſi recens fiat: magna tamen cura habita, ne nervi musculive laedantur. Tum vino fovendum eſt, in quo malicorium decoctum ſit; imponendumque id ipſum ovi albo miſtum: tertio die reſolvendum, fovendumque aqua, in qua verbenae, de quibus ſupra dixi, decoctae ſint: quinto die idem faciendum, ferulaeque circumdandae: cetera, & ante, & poſt, eadem facienda, quae ſupra ſcripſi. Solent tamen interdum transverſa [67] inter ſe oſſa confervere [68]: eoque & brevius membrum, & indecorum fit; &, ſi ca-

editis, tum MSS. Sed fortaſſe reponendum *Quod.* Conſtantinus legere malebat, *Quam ſolvere*, id eſt, plagam; Lindenius edidit, *Quare ſolvere.*

59. *Medicus*] Conſtantinus, & alii fere omnes leg. *melius*: ſed Conſtantinus extrudit verbum *habet.*

60. *Vbi plagam ictus protinus intulit*] Vox *plagam* non extat in MSS. nec in Editionibus antiquis; ſed nullo modo poteſt abeſſe. Itaque eam retinuimus ex Conſtantini conjectura, & Lindenio.

61. *Quam laeviſſimi generis*] Lindenius leg. *& laeviſſimi generis.*

62. *Supra ulcus*] Has duas voces Lindenius omittit, nec Editio Caeſarii an. 1538. eas habet. Habent tamen Editiones aliae omnes, omnesque MSS. Codices.

63. *Vulnus ſanandum eſt; cicatrix &c.*] Lindenius leg. *vulnusque ſanandum eſt. Cicatrix vero &c.*

64. *Decoctae ſint*] Ita edidit Lindenius; nec aliter legendum videtur. Sed lectores moneo, vocem *decoctae* in MSS. & antiquis Editionibus non reperiri.

65. *Illinendumque medicamentum eſt*] Verbum *eſt* a plerisque omittitur: ſed habetur in Editione I. & in Mediceo vetuſtiore aliisque MSS.

66. *Quae*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Conſtantinus ex conjectura leg. *quod*; Lindenius, *quia.*

67. *Transverſa*] Ita in MSS. & Editione prima; id eſt, obliqua, ut dixit ſect. 1. hujus capitis. Alii leg. *diverſa*, ut eſt in Editione an. 1493. Lindenius perperam, *averſa.* Vide Morgagn. Epiſt. VI.

68. *Confervere*] Quidam cum Caeſario leg. *cohaere-*

si capita acutiora sunt, assiduae punctiones [69] sentiuntur. Ob quam caussam frangi rursus ossa & dirigi debent. Id hoc modo fit. Calida aqua multa membrum id fovetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurque: inter haec, medicus pertractans ossa, ut adhuc tenero callo, manibus ea diducit, compellitque id, quod eminet, in suam sedem: &, si parum valuit, ab ea parte, in quam os se inclinat, involutam lana regulam objicit; atque ita deligando, assuescere iterum vetustae sedi cogit. Nonnumquam autem recte quidem ossa conferbuerunt [70], superincrevit vero nimius callus; ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque id membrum perfricandum est ex oleo, & sale, & nitro, multumque aqua calida salsa fovendum; & imponendum malagma, quod digerat; adstrictiusque alligandum; oleribusque, & praeterea vomitu utendum: per quae cum carne callus quoque extenuatur. Confertque aliquid de sinapi cum ficu in alterum par membrum [71] impositum, donec id paulum erodat, eoque evocet materiam. Vbi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem vitae revertendum est.

XI. Ac de fractis quidem ossibus hactenus dictum sit. Moventur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modo, quae juncta sunt inter se, dehiscunt [72]; ut cum latum scapularum os ab humero [73] recedit; &

haerere. Idem Caesarius margini adscripsit, *coalescere.* Sed MSS. Codices habent, *confervere.*

69. *Assiduae punctiones*] Lindenius leg. *assidue puncturae.*

70. *Conferbuerunt*] Ita edidit Lindenius: idque verbum iis respondet, quae supra sunt, *Solent tamen interdum transversa inter se ossa confervere*; ut animadvertit Morgagnus. Quod si haec Lindenii lectio aliquo ejus Codice firmatur, tanto certior esse debet. Nunc aliquis fortasse magis probabit Schulzii emendationem in Dissertat. de Offib. Confervent quod facilior sit, & a veteri scriptura minus distet. Nam Medicei Vaticanique Codd. & Edd. antiquae habent, *ceperunt*, vel *coeperunt*: Schulziusque *coierunt* scribendum putavit. Conjectura Constantini reponentis, *cobaeserunt*, non placet.

70*. *Locus intumuit*] Ita in vulgatis libris: at in MSS. *locus si intumuit.* Videtur legendum, *locus is intumuit:* nam etiam sub initium proximi capitis depravati quidam Codices habent *si locus* pro *is locus.* Nec Palavicino assentiendum corrigenti, *locus sic intumuit.*

71. *In alterum par membrum*] Exempli caussa, si femur fractum est, sinapi in alterum femur imponendum. Vox *par* in Cod. Mediceo I. inter versus posita est, extra ceterarum vocum seriem, ab antiqua tamen manu. Si absit, non ego magnopere requisierim. Vide quae adnotavi ad verba illa, *& membrum alteri aequatum*, sect. 1. hujus cap. Alii leg. *in alterum pariter membrum*; quod est a Caesario. Sed Caesarius non est assecutus Celsi sententiam. Is enim non in utrumque membrum, sed in id solum, quod sanum est, sinapi imponi vult.

72. *Dehiscunt*] Cod. Mediceus I. *hiscunt.*

73. *Ab humero*] Existimat Constantinus, ἀκρώμιον significari. Et sane videtur Cornelius locum quemdam respexisse, qui est in lib. de Artic. sect. 11. ubi Hippocrates docet, ἀκρώμιον interdum avelli, atque hunc casum ab illo prorsus diversum esse, ubi humerus ex sinu excidit lati scapularum ossis. Morgagnus tamen *ab jugulo* legendum suspicatur; *quod*, inquit, *jugulum ita cum lato scapularum osse junctum sit, ut cum tibia fibula, aut, si mavis, cum ulna radius, non ita ut cum lato eodem osse humerus.*

& in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a ſura; interdum a ſaltu [74], calcis os a talo; quod raro tamen fit: modo articuli ſuis ſedibus excidunt. Ante de prioribus dicam. Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cavus eſt, depreſſusque digitus ſinum invenit: deinde gravis inflammatio oritur; atque in talis praecipue [75]: ſiquidem febres quoque, & cancros, & nervorum vel diſtentiones, vel rigores, qui caput ſcapulis annectunt, movere conſuevit. Quorum vitandorum cauſa, facienda eadem ſunt, quae in oſſibus mobilibus laeſis [76] aliquid ubi incidit, protinus is locus propoſita ſunt; ut dolor tumorque per ea tollantur. Nam diducta oſſa numquam rurſus inter ſe junguntur; &, ut aliquid decoris eo loco, ſic nihil uſus amittitur [77]. Maxilla vero & vertebrae [78], omnesque articuli, cum validis nervis comprehendantur, excidunt aut vi expulſi, aut aliquo caſu nervis vel ruptis, vel infirmatis; faciliusque in pueris & adolescentulis, quam in robuſtioribus. Hique elabuntur in priorem & in poſteriorem, in interiorem [79] & in exteriorem partem [80]; quidam omnibus modis, quidam certis: ſuntque quaedam communia omnium ſigna, quaedam propria cujusque. Siquidem ſemper ea parte tumor eſt, in quam os prorumpit; ea ſinus, a qua receſſit. Et haec quidem in omnibus deprehenduntur: alia vero in ſingulis; quae, ſimul atque de quoque dicam, proponenda erunt. Sed ut exci-

74. *Interdum a ſaltu*] Id eſt, ob ſaltum. Ita in MSS. Lindenius addit particulam & ante *interdum*; idemque, Caeſarium ſecutus, praepoſitionem omittit.

75. *In talis praecipue*] Codices MSS. & Editiones antiquae habent, *in talis praecipua*. Ego malui *praecipue*, ut correxit Lindenius; ſed retinui *in talis*. Lindenius autem leg. *in talo*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

76. *In oſſibus mobilibus laeſis*] *Nobilibus* legendum ex Lindenio, ut recte cenſet Morgagnus; non *mollibus*, ut habent vetuſti Codices; nec *mollioribus*, ut malebat Conſtantinus. Sed poſt *laeſis*, illa ſtatim, ut ego arbitror, addenda, *propoſita ſunt; ut dolor tumorque per ea tollantur.* Nam quae his interjecta habent MSS. Codices, eadem ſunt, quae ſupra leguntur. a librariis per incuriam repetita; ideoque omnia tollenda. Pro *is locus*, in vulgatis libris eſt, *iis* (vel *his*) *locis*; ut in Cod. Mediceo I. a Palavicino, & in margine Cod. IV. ab alia manu. Lindenius, ut idoneam aliquam ex iis verbis ſententiam eliceret, aliis additis, aliis immutatis, ita edidit: *Atque id ubi incidit, protinus his locis imponenda, quae ſupra propoſita ſunt, ut dolor &c.*

77. *Ut aliquid decoris eo loco, ſic nihil uſus amittitur*] Ita hunc locum ex multis MSS. reſtitui. Antea ab omnibus legebatur *admittitur*, ut mendoſe eſt in Cod. Mediceo primo: & a plerisque *eo loco ſit*. quemadmodum Palavicinus repoſuit in eodem Codice, pro *eo loco*, *ſic* Haec autem expreſſa ſunt ex iis, quae ſcripſit Hippocrates in lib. de Artic. ſect. 11. *certo praedicere licet, hoc caſu nullum quidem neque parvum, neque magnum humero detrimentum contingere, locum tamen deformem reddi Numquam enim os illud* (ἀκρώμιον) *in priſtinam ſedem, quale natura eſſe conſueverat, reſtituitur, ſed plus aut minus ſuperiore parte turgeſcere neceſſe eſt. Nam neque aliud os ullum, quod cum altero communionem & cohaerentiam habet, ubi a naturali ſede avulſum fuerit, in priſtinum locum revertitur.*

78. *Vertebrae*] Alii leg. *vertebra*; & ita eſt in Mediceo I. aliisque MSS.

79. *Et in poſteriorem, in interiorem*] Haec verba a Lindenio reſtituta ſunt. Deſunt in omnibus MSS. ſed videntur neceſſaria.

80. *Et in exteriorem partem*] In Cod. Mediceo I. deeſt particula &; in ceteris particula *in*.

excidere omnes articuli poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Caput enim numquam compellitur [81], neque in ſpina vertebra, neque ea maxilla, quae, utraque parte prolapſa, antequam reponeretur, inflammationem movit. Rurſum, qui nervorum vitio prolapſi ſunt, compulſi quoque in ſuas ſedes iterum excidunt. Ac [82] quibus in pueritia exciderunt, neque repoſiti ſunt, minus quam ceteri creſcunt. Omniumque, quae loco ſuo non ſunt, caro emacreſcit [83], magisque in proximo membro, quam in ulteriore [84]: ut puta, ſi humerus loco ſuo non eſt, major in eo ipſo fit, quam in brachio; major in hoc, quam in manu, macies [85]. Tum pro ſedibus, & pro caſibus, qui inciderunt, aut major aut minor uſus ejus membri relinquitur: quoque in eo plus uſus ſupereſt, eo minus id extenuatur. Quidquid autem loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt. Si illa occupavit, dum conquieſcat, laceſſendum non eſt [86]: ubi finita eſt, tentandum eſt in iis membris, quae id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & nervorum habitus. Nam, ſi corpus tenue, ſi humidum eſt, ſi nervi infirmi, expeditius os reponitur: ſed & primo facilius excidit [87], & poſtea minus fideliter continetur. Quae contraria his ſunt, melius continent: ſed id, quod expulſum eſt, difficulter admittunt. Oportet autem ipſam inflammationem levare, ſuper ſuccida lana ex aceto impoſita [88]: a cibo [89], ſi valentioris articuli caſus eſt, triduo; interdum etiam quinque diebus abſtinere [99]: bibere aquam calidam, dum

81. *Numquam compellitur*] Al. *nonnumquam*; ſed nemo mendum non videt. Lege cap. 13.

82. *Ac*] Ante Lindenium legebatur *At*. Cod. Mediceus I. habet *a*.

83. *Caro emacreſcit*] Ita legendum cum Foëſio & Lindenio; & quidem ex optimorum Codicum auctoritate, ut idem Foëſius teſtatur in adnotationibus ad Hippocratis librum de Artic. ſect. 13. Codex primus habet *caro eamtres:* Medicei ceteri, *caro eam increſcit;* ſed in IV correctum eſt, *caro ea increſcit*. Quam olim vulgatam lectionem Falloppius ita corrigendam cenſuit: *caro ea decreſcit*.

84. *In ulteriore*] Particula *in* omittitur a Lindenio, neque extat in Cod. Mediceo I.

85. *Quam in manu, macies*] Ita in Codicibus probae notae ſcriptum Foëſius reperit: nec valde diſcrepant Codices Medicei; habent enim, *quam in manu acies*. In Editionibus antiquis perperam legitur, ut correxit Palavicinus, *quam in manus acie*. Lindenius repoſuit, *quam in manu;* ſupra vero, *ſit macies*, quemadmodum & Falloppius legendum cenſuit.

86. *Dum conquieſcat, laceſſendum non eſt*] Ita ex Conſtantini conjectura, & Editione Lindeniana. Tagaultius eodem ſenſu leg. *dum conquieſcat, haudquaquam laceſſendum eſt*. Codices MSS. habent; *dum conquieſcat* (aliqui, *dum quieſcat*) *nunc laceſſendum* (Mediceus I. *nunc claſſendum*) *eſt:* fortaſſe pro *haud laceſſendum eſt*. Palavicinus *nunc* in *tunc* mutavit. Hinc Editiones vetuſtiores; *dum conquieſcat. Tunc laceſſendum eſt*. Caeſariana & aliae quaedam; *tum conquieſcat: laceſſendum non eſt*.

87. *Primo facilius excidit*] Lindenius leg. *multo facilius excidit*. Ego *multo* in MSS. ullo non vidi; ſed in omnibus *primo*, ut habent Editiones vetuſtae.

88. *Super ſuccida lana ex aceto impoſita*] Lindenius leg. *ſuccida lana ex aceto ſuperimpoſita*.

89. *A cibo &c.*] Stephanus leg. *& a cibo &c.*

90. *Abſtinere*] Infinitum hoc, & cetera omnia, quae conſequuntur, pendent a verbo *oportet*, quod eſt in principio periodi. Ita vero habent Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio. Alii leg. *abſtinere debere;* al. *abſtinere debet*.

dum fitim finiat [91]: curiofiusque haec facere, iis offibus motis, quae validis plenifque mufculis continentur: fi vero etiam febris acceffit, multo magis: deinde ex die quinto fovere aqua calida [92]; remotaque lana, ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoque adjecto, donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibere; cibis uti bonis; uti vino modice: jamque ad ufus quoque fuos id membrum promovere; quia motus, ut in dolore peftifer, fic alias faluberrimus corpori eft. Haec communia funt: nunc de fingulis dicam.

XII. Maxilla in priorem partem propellitur; fed modo altera parte, modo utraque. Si altera, in contrariam partem ipfa mentumque inclinatur [93]: dentes paribus non refpondent; fed fub iis, qui fecant, canini funt. At fi utraque, totum mentum in exteriorem partem promovetur [94]; inferioresque dentes longius, quam fuperiores excedunt; intentique fuper mufculi apparent [95]. Primo quoque tempore [96] homo in fedili collocandus eft, fic, ut minifter a pofteriore parte caput ejus contineat, vel fic, ut juxta parietem is fedeat, fubjecto inter parietem & caput ejus fcorteo pulvino duro; eoque caput per miniftrum urgeatur, quo fit immobilius: tum medici digiti pollices [97], linteolis vel fafciis, ne dilabantur, involuti in os ejus conjiciendi, ceteri extrinfecus admovendi funt. Vbi vehementer maxilla apprehenfa eft, fi una parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendum eft: tum fimul & caput apprehendendum, &, excitato mento, maxilla in fuam fedem compellenda, & os ejus comprimendum eft, fic, ut omnia pene uno mo-

91. *Dum fitim finiat*] Lindenius leg. *dum fitis finiatur.*

92. *Ex die quinto fovere aqua calida*] *Ex die quinto* idem eft atque *a die quinto*, qua forma Celfus frequenter utitur; id eft, incipiendo a die quinto. Conftantinus leg. *die quinto fovere ex aqua calida:* fed contra veterum Codicum fidem. Ejus tamen lectionem Lindenius fecutus eft.

93. *Si altera, in contrariam partem ipfa mentumque inclinatur*] Veteres Codices ita habent: *Si alteram* (Mediceus III. *Si altera*) *in contrariam partem modo utraque ipfa mentumque* (Mediceus I. *mentum*) *inclinatur.* Sed facile apparet, temere hic iteratas fuiffe duas voces *modo utraque*, quae fupra funt. Recte igitur Caefarius, & hunc fecuti recentiores Editores voces illas fuftulerunt, & *altera* pro *alteram* repofuerunt.

94. *Totum mentum in exteriorem partem promovetur*] Hippocrates de Artic. fect. 17. *mentum in exteriorem partem magis promovetur, minime tamen torquetur.* Non intelligo, cur Lindenius ediderit; *totum mentum inclinatur, & in exteriorem partem promovetur*; praefertim cum illorum verborum, *inclinatur &*, nullum in MSS. veftigium deprehenderim.

95. *Intentique fuper mufculi apparent*] Non folum κροταφῖται, ut Lindenius exiftimavit, qui pro *fuper*, *temporum* repofuit, fed & μασσητῆρες, & alii Nec vero *temporum* ullus habet meorum Codicum; fed omnes *fuper.*

96. *Primo quoque tempore*] Videtur legendum; *Primo autem quoque tempore*; fiquidem in omnibus fere MSS. Codicibus habetur; *Primo quoque tempore autem*, vel *aut*, vel *ante.* Quia vero particula *autem* expuncta eft in Mediceo IV. idcirco omittitur in Editione I. atque adeo in omnibus vulgatis libris.

97. *Medici digiti pollices*] Vox *medici* fortaffe eft ab interprete aliquo.

momento fiant 98. Sin utraque parte 99 prolapsa est, eadem omnia facienda; sed aequaliter retro maxilla agenda est. Reposito osse, si cum dolore oculorum & cervicis iste casus incidit, ex brachio sanguis mittendus est. Cum omnibus vero, quorum ossa mota sunt, primo liquidior cibus conveniat, tum his praecipue: adeo ut sermo quoque, frequenti motu oris per nervos, laedat 1.

XIII. Caput duobus processibus in duos sinus summae vertebrae demissis super cervicem contineri, in prima parte proposui. Hi processus interdum in posteriorem partem excidunt: quo fit, ut nervi sub occipitio extendantur, mentum 2 pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui possit, interdum sine voluntate semen emittat: quibus celerrime mors supervenit. Ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio ejus rei ulla sit; sed ut res indiciis cognosceretur, & non putarent sibi medicum defuisse, si qui sic aliquem perdidissent.

XIV. Idem casus manet eos, quorum in spina vertebrae exciderunt. Id enim non potest fieri, nisi & medulla 3, quae per medium, & duabus membranulis, quae per duos a lateribus processus feruntur, & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem; & supra septum transversum, & infra. In utramvis partem 4 exciderint, a posteriore parte vel tumor, vel sinus erit. Si super 5 septum id incidit, manus resolvuntur, vomitus, aut distentio nervorum insequitur 6, spiritus difficulter movetur, dolor urget, & aures obtusae sunt. Si sub septo, femina resolvuntur, urina supprimitur,

98. *Vno momento fiant*] In Editionibus 1493. 1497. 1524. omittitur vox *uno*. Cod. Mediceus I. habet, *uno fiant*; supra *uno* vero, *mento*, ex qua voce Palavicinus, addita syllaba *mo*, fecit *momento*. Codices ceteri habent, *uno momento fiant*.

99. *Sin utraque parte*] Ita ex Lindenio. Alii legunt, ut est in Cod. Mediceo I. *Si in utraque parte*.

1. *Adeo ut sermo quoque, frequenti motu oris per nervos, laedat*] Ita in omnibus MSS. & antiquis Editionibus: quam lectionem recte explicat Morgagnus. Sententia talis est: motu oris, qui fit per nervos, sermo, maxillam quamvis leviter agitando, nocet. Quanto igitur magis cibus nocebit, quisquis mandendus est, cum fine magna maxillae agitatione ac vi mandi non possit? Constantinus legere malebat; *adeo ut sermo quoque frequenti motu, oris nervos perlaedat*. Lindenius ita edidit: *adeo ut sermo quoque frequens, motu oris temporum nervos laedat*. Quarum mutationum neutra placet.

2. *Mentum*] Lindenius leg. *& mentum*.

3. *Et medulla*] Alii leg. *ex medulla*. Cod. Mediceus I. habet, *ei medulla*. Sed cum Constantino & Lindenio legendum, *& medulla*.

4. *In utramvis partem*] MSS. Codices & Editiones vetustissimae 1478. 1493. 1497. 1524. *In utramque partem*. Sed legendum *utramvis*, ex Constantino, & Lindenio; vel *utram*, quemadmodum cap. 3. hujus lib. *Vtro modo vero id circumductum est*. Quia vero Editiones plures cum Aldina habent, *Si in utramque partem*; idcirco Constantinus *si* in *sed* mutato, in margine rescripsit, *Sed in utramvis partem*; Lindenius edidit, *Si in utramvis partem*.

5. *Sinus erit. Si super &c.*] Ita Lindenius. Alii leg. *sinus oritur. Si super &c.* ut est in Editione principe Florentina. Codex Mediceus I. habet, *sinus donec si sunt &c.* Codices Medicei ceteri, *sinus donec vel si super &c.*

6. *Insequitur*] Lindenius leg. *sequitur*.

tur, interdum etiam fine voluntate prorumpit. Ex ejusmodi cafibus, ut tardius, quam ex capitis, fic tamen intra triduum homo moritur. Nam, quod Hippocrates dixit, vertebra in exteriorem partem prolapfa, pronum hominem collocandum effe, & extendendum, tum calce aliquem fuper ipfum 7 debere confiftere 8, & id intus impellere 9: in iis accipiendum eft, quae paulum excefferunt; non in iis, quae totae loco motae funt 10. Nonnumquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paulum tamen in priorem partem promineat 11. Id non jugulat: fed ab interiore parte ne contingit quidem poffe: ab exteriore fi propulfum eft 12, plerumque iterum redit; nifi, quod admodum rarum eft, vis nervis reftituta eft 13.

XV. Humerus autem modo in alam excidit, modo in partem priorem. Si in alam delapfus eft, ei junctus cubitus 14 recedit ab latere; rur-

7. *Super ipfum*] In multis MSS. legitur, *fuper ipfum os.*

8. *Confiftere*] Aliqui Codices habent *fubfiftere;* nonnulli *fubftinere.*

9. *Et id intus impellere*] Veteres libri non habent particulam *&:* in Cod. Mediceo I. deeft etiam *id.* Lindenius leg. *& intus impellere,* Alii *idque,* alii *eamque* reponendum putant. Locus Hippocratis, quem Celfus innuit, eft in lib. de Artic. fect. 23.

10. *Totae loco motae funt*] In vulgatis legitur *toto;* ut eft in Cod. Mediceo I. Ego repofui *totae*, ex Codicibus ceteris Mediceis. Pro *motae* vero, aliqui leg. *mutatae*, quemadmodum habent plerique MSS. Mediceus I. habet *mota;* alii *mutae;* fed in VII. correctum eft, *motae.*

11. *In priorem partem promineat*] Ita omnes impreffi libri. At MSS. *aut in priorem partem promineat.* Hinc legendum crediderim; *aut in pofteriorem, aut in priorem partem promineat:* quo pacto his optime refpondebunt, quae ftatim fequuntur; *ab interiore parte ne contingit quidem poffe: ab exteriore fi propulfum eft &c.* Conjectura noftra confirmari poteft etiam ex Hippocrate de Artic. fect. 23. & 24.

12. *Ab interiore parte ne contingit quidem poffe: ab exteriore fi propulfum eft &c.*] In multis MSS. defunt haec verba omnia, praeter duo prima *ab interiore.* In aliquibus, pro *ne contingit quidem poffe*, habetur, ut in Editionibus antiquis, *non contingit quidem poffe.* Lindenius leg. *ab interiore parte non contingit quidem propelli. Ab exteriore fi quid propulfum eft &c.* Conftantinus retinuit *poffe;* fed interpretatus eft, excidere: marginique adfcripfit, *fi quid propulfum*, quod poftea Lindenius in contextum induxit. Ab eodem Conftantino adnotatum eft, aliquos legere maluiffe, *redire poffe.* Hi, fi *redire* eumdem hic fenfum habere exiftimarunt quem habet ftatim infra, errarunt fine dubio cum Conftantino in Celfi fententia explicanda. Hoc enim Celfus fignificat: quod in interiorem partem prominet, compelli vix poteft: (*quo enim pacto*, inquit Hippocrates l. c. *ab anteriore parte per ventrem impulfio fieri queat?*) quod autem prominet in exteriorem, etiam fi compulfum fit, iterum redit unde compulfum eft, quia nervi infirmati continendi vim non habent.

13. *Vis nervis reftituta eft*] Vt repofitam vertebram continere poffint. Manifeftum eft ex praecedentibus, legendum effe, *reftituta:* nec aliter habent libri veteres, tum MSS. tum impreffi. In Editione Lindenii eft *deftituta:* fortaffe typothetae errore; mendum tamen Almeloveenius non fuftulit.

14. *Delapfus eft, ei junctus cubitus &c.*] Cod. Mediceus I. ita habet: *delapfus & victus.* Itaque fufpicor, *&* effe pro *eft*, *victus* pro *cubitus:* atque ex aliquo hujusmodi Codice duas voces *& victus* ad Mediceos ceteros manaffe, in quibus legitur, ut in Editionibus antiquis; *delapfus eft & victus cubitus.* Eodem enim modo paulo infra, cum Cod. Mediceus I. habeat; *At fi vaftius nervi coriusve robuftiores funt*, pro *At fi vaftius corpus, nervive robuftiores funt;* in ceteris Codicibus eft, *At fi vaftius corpus nervi coriusve robuftiores funt.* Conftantinus fcriptum invenit in Codice quodam, *ei vinctus:* unde *ei junctus* elicuiffe videtur Foëfius ad Hippocratem de Artic. fect. 8. quam lectio-

rursum juxta [15] ejusdem partis aurem cum humero porrigi non potest; longiusque altero id brachium est. Si in priorem partem, summum quidem brachium extenditur, minus tamen, quam naturaliter; difficiliusque in priorem partem, quam in posteriorem, cubitus porrigitur. Igitur, si in alam humerus excidit, & vel puerile adhuc est corpus, vel molle, certe imbecillibus nervis intentum est, satis est collocare id in sedili; & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput lati scapularum ossis leniter reducat; alteri, ut brachium extendat: ipsum posteriore parte residentem, humerum sub ala ejus cogere [16], simulque & latum os [17], & altera manu brachium ejus ad latus impellere. At si vastius corpus, nervive robustiores sunt, necessaria est spathula [18] lignea, quae & crassitudinem [19] duorum digitorum habet, & longitudine ab ala usque ad digitos [20] pervenit: in qua summa capitulum est rotundum & leniter cavum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. In ea [21] bina foramina tribus locis sunt, inter se spatio distantibus; in quae [22] lora mollia conjiciuntur. Eaque spatha, fascia involuta, quo minus tactu laedat, ad alam a brachio dirigitur [23], sic, ut caput ejus summae alae subjiciatur: deinde locis suis ad brachium deligatur; uno loco, paulum infra humeri caput; altero [24], paulum supra cubitum; ter-

ctionem Lindenius probavit. Nec sane, si hae voces non sunt explodendae, aliter legi potest.

15. *Rursum juxta &c.*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *sursumque ad &c.*

16. *Humerum sub ala ejus cogere*] Sic reposuit Caesarius, cum antea legeretur, quemadmodum mendose habent mei Codices; *renum sub ala ejus coire.* Mihi tamen ipsa quoque Caesarii lectio, quae a multis probata fuit, parum arridet, cum aliis de causis, tum praesertim quia non explicatur, qua ratione cogendus humerus sit. Lege igitur, dicet aliquis, *humerum genu sub ala ejus cogere*; ut est in MS. Constantini, & in Editione Lindenii. Ego quidem illorum librorum auctoritati, quaecumque ea sit, quidquam detractum nolim; vix tamen puto, humerum, qui in alam exciderit, commode genu compelli posse. Hippocrates quidem de Artic. sect. 1. & in Mochlico sect 5. genu, si opus sit, uti medicum vult; non tamen ad caput humeri in suam sedem (quod manus digitorum nodis, vel pugno fieri debet) sed ad cubiti caput latus versus impellendum.

17. *Et latum os*] Hujus quoque lectionis, quam recentiores Editores omnes secuti sunt, Caesarius est auctor. Verum, non latum scapularum os, sed humeri caput impediendum est. Codex Mediceus I. & Editiones vetustiores habent, *& ille os;* Codices alii, *& ille eos:* Codex Constantini, *& illo latum os.* Vix puto mendum hinc probabili conjectura tolli posse, nisi prius ex verbis antecedentibus sit sublatum.

18. *Spathula*] Ita habent Cod. Mediceus I. & antiquae Editiones. Codices alii, *scala:* Constantinus ex conjectura, & Lindenius, *spatha:* fortasse rectius; quemadmodum infra legitur, *Eaque spatha &c.*

19. *Quae & crassitudinem &c.*] Ita ex Lindenio. Alii cum Caesario leg. *& quae crassitudinem &c.* sed nonnulli omittunt *&*, quod est ante *longitudine*: nec aliter habent Codices MSS.

20. *Vsque ad digitos*] Alii omittunt *usque.* Lindenianam tamen lectionem, quam secutus sum, Cod. Mediceus I. confirmat.

21. *In ea*] Lindenius leg. *inque ea.*

22. *In quae*] Alii leg. *inque ea.*

23. *Ad alam a brachio dirigitur*] Codices antiquiores duo, Mediceus I. & III. itemque VI. *ad alam brachio dirigitur.*

24. *Paulum infra humeri caput; altero*] Haec verba desunt in Cod. Mediceo I. in eodemque infra legitur, *citra manu* pro *supra manum.*

tertio, supra manum: cui rei protinus intervalla tunc [25] quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deligatum super scalae gallinariae gradum trajicitur, ita alte [26], ut consistere homo ipse non possit; simulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur: eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem, modo cum sono, modo sine hoc compellatur. Multas alias esse rationes, scire facile est uno Hippocrate lecto; sed non alia magis usu comprobata est. At si in partem priorem humerus excidit [27], supinus homo collocandus est [28]; fasciaque, aut habena media ala circumdanda est [29], capitaque ejus post caput hominis ministro tradenda, brachium alteri; praecipiendumque, ut ille habenam, hic brachium extendat: deinde medicus, caput quidem hominis [30] sinistra debet repellere; dextra vero cubitum cum humero attollere, & os in suam sedem compellere: faciliusque id in hoc casu, quam in priore revertitur. Reposito humero, lana alae subjicienda est; si in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; si in priore, ut tamen commodius deligetur. Tum fascia, primum sub ala obvoluta, caput ejus debet comprehendere, deinde per pectus [31] ad alteram alam, ab eaque ad scapulas, rursusque ad ejusdem humeri caput tendere, saepiusque ad eamdem rationem [32] circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur, si adductus ad latus, ad id quoque fascia deligatur [33].

XVI. In cubito autem tria coire ossa, humeri & radii [34] & cubiti ipsius, ex iis, quae prima parte hujus voluminis posita sunt, intelligi potuit. Si cubitus, qui annexus [35] humero est, ab hoc excidit, radius, qui adjunctus est, interdum trahitur [36], interdum subsistit. In omnes ve-

25. *Intervalla tunc*] Ita in vulgatis libris. MSS. habent al. *intervallatim*; al. *intervallatini*, vel *intervallativi*; Mediceus IV. *intervallum*. Palavicinus correxit, *intervalla tum*.

26. *Ita alte*] Linden. *ita altae*.

27. *Excidit*] Lindenius leg. *incidit*; & ita est in Cod. Mediceo I. Alii tum editi, tum MSS. Codices habent *excidit*; quemadmodum Celsus alibi est locutus.

28. *Collocandus est*] In Edit. an. 1538. & in Lindeniana omittitur *est*.

29. *Habena media ala circumdanda est*] Malim *alae*, ut *habena media* sit primo casu. Quidam MSS. non habent *ala*.

30. *Caput quidem hominis*] Pro *hominis*, Constantinus putat reponendum esse *humeri*; neque id ratione caret.

31. *Per pectus*] MSS. Codices habent *perfectus*; quod Palavicinus in *profectus*, Constantinus in *profecta* mutavit. Sed quis non videt legendum esse *per pectus*, ut edidit Lindenius?

32. *Ad eamdem rationem*] Cod. Mediceus I. habet *eadem ratione*.

33. *Si adductus ad latus, ad id quoque fascia deligatur*] Ita in plerisque MSS. & quidem recte. In Mediceo IV. *sit* additum est alia manu, quod I. habeat, *si adductus ad latus sit quoque &c.* Hinc antiquae Editiones; *si adductus ad latus sit, ad id quoque &c.* Lindenius leg. *si adductus ad latus sit, & ad id quoque fascia deligetur.*

34. *Humeri & radii*] Cod. Mediceus I. habet *humeri radii.*

35. *Annexus*] Al. *innexus*.

36. *Trahitur*] H. e. simul excidit. Lindenius leg. *distrahitur*; ut habet in libri margine Con-

vero quatuor partes excidere cubitus poteſt: ſed, ſi in priorem prolapſus eſt, extentum brachium eſt, neque recurvatur: ſi in poſteriorem, brachium curvum eſt, neque extenditur, breviusque altero eſt; interdum febrem, vomitumque bilis movet: ſi in exteriorem, interioremve, brachium porrectum eſt, ſed paulum in eam partem, a qua os receſſit, recurvatum 37. Quidquid incidit, reponendi ratio una eſt; neque in cubito tantum, ſed in omnibus quoque membris longis, quae per articulum longa teſta junguntur 38: utrumque membrum in diverſas partes extendere, donec ſpatium inter oſſa liberum ſit; tum id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrariam 39 impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera ſunt, prout nervi valent 40, aut oſſa huc illucve ſe dederunt 41. Ac modo manibus ſolis utendum eſt, modo quaedam alia adhibenda. Ergo, ſi in priorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duos manibus 42, interdum etiam habenis adjectis, ſatis eſt: deinde rotundum aliquid a lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitu ad humerum impellendus eſt. At in aliis caſibus commodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere, quae fracto humero 43 ſupra poſita eſt, & tum oſſa reponere. Reliqua curatio eadem eſt, quae in omnibus. Celerius tantum, & ſaepius 44 id reſolvendum eſt; multa magis aqua calida fovendum 45; diutius 46 ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, ſive extra remanſit, ſive intus revertit, callus

ſtantinus, qui per Hippocratis *διάϛασιν* explicat. Immo vero cum radius ſubſiſtit, *διάϛασις* fit.

37. *Recurvatum*] Lindenius leg. *recurvatur*, ut habent cum vetuſtiore Mediceo nonnulli ex Vaticanis Codicibus: quod magis probarem, ſi eſſet, quemadmodum paulo ſupra, pro *recurvari poteſt.* Sed brachium Celſus ſignificat in alterum latus inclinatum, ſimulque porrectum, ut complicari non poſſit.

38. *Membris longis, quae per articulum longa teſta junguntur*] Ita Palavicinus & omnes vulgati libri. In MSS. non extat *quae*; ſed nulla ratione abeſſe poteſt. Verum ut haec vox neceſſaria, ſic *longis* fortaſſe ſupervacua eſt, ex eaque ipſa corrupta.

39. *In contrariam*] Quidam leg. *in contrarium*; ſed minus recte, & contra MSS.

40. *Prout nervi valent*] Cod. Mediceus I. ita habet: *prout aut nervi valent.*

41. *Huc illucve ſe dederunt*] Ita in Codice Conſtantini, & in Editione Lindenii. In Cod. Mediceo I. deeſt totum hoc: in Codicibus aliis & in Editionibus antiquis legitur; *huc illucve ſederunt.* Pro *ſederunt*, quidam arbitrantur reponendum eſſe *ceciderunt.*

42. *Extendi per duos manibus*] Antea legebatur, *extendi per duas manus.* Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo vetuſtiore.

43. *Humero*] Veteres Codices habent *cubito.* Lindenius repoſuit *humero*; ut correxerat Conſtantinus. Et ſane de cubito nihil hujuſmodi ſupra reperitur: de humero lege cap. 10. ſect. 2.

44. *Celerius tantum, & ſaepius*] Lindenius leg. *Celerius tantum ſaepiuſque.* Cod. Mediceus 1. habet, *celerius tantum, eſt ſaepius:* Codices Medicei ceteri, *celerius tantum eſt & ſaepius.*

45. *Multa magis aqua calida fovendum*] Vulgo legitur, *multoque magis &c.* quod eſt a Palavicino. Ex Mediceis Codicibus unus, id eſt, VI. habet *multo*; ceteri *multa*, quemadmodum repoſui.

46. *Diutius*] Lindenius leg. *& diutius*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

lus circumdatur; isque, ſi per quietem increvit, flexus illius poſtea prohibet.

XVII. Manus quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti non poſſunt: ſi in priorem, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrarium, id eſt, aut ad pollicem, aut ad minimum digitum convertitur. Reponi 47 non difficillime poteſt. Super durum locum, & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, ſic, ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit; ſupina, ſi in priorem; ſi in interiorem exterioremve, in latus. Vbi ſatis nervi diducti ſunt, ſi in alterutrum latus 48 procidit, manibus in contrarium repellendum eſt 49. At iis, quae in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt 50, ſuperimponendum durum aliquid, idque ſupra prominens os manu urgendum eſt; per quod vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit 51.

XVIII. In palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promoventur, modo in priorem partem, modo in poſteriorem: in latus enim moveri, paribus oſſibus oppoſitis, non poſſunt. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt, tumor ab ea parte, in quam os venit; ſinus ab ea, a qua receſſit. Sed ſine intentione, digito 52 tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem revertitur.

XIX. At in digitis totidem fere caſus, eademque ſigna ſunt, quae in manibus. Sed in his extendendis non aeque vi opus eſt; quod articuli breviores, & nervi minus validi ſint. Super menſam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in poſteriorem partem exciderunt; tum jam 53 palma compelli. At id, quod in latus elapſum eſt, digitis reſtitui 54.

XX.

47. *Convertitur. Reponi &c.*] Lindenius leg. *convertitur, & reponi &c.* ſed minus recte. Idem infra, *Supra locum autem durum &c.*

48. *Si in alterutrum latus*] Ita in antiquis Editionibus. In MSS. *uſque in alterutrum latus:* ſed mendoſe. Lindenius leg. *ſi uſque in alterutrum latus.*

49. *Procidit, manibus in contrarium repellendum eſt*] Ita in Cod Mediceo I. & Lindenii Editione; niſi quod in Codice eſt *procedit.* Codices ceteri perperam habent: *procidit manibus quibus in contrarium repellendum eſt:* Editiones antiquae, *procidit manus, brachium in contrarium repellendum eſt.*

50. *At iis, quae in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt*] In Codice Vaticano II. & in VI. deeſt pronomen relativum *quae.* In aliis Codicibus legitur; *Ab hiſque &c.* Mediceus I. ita habet: *At his quae in prioremve partem lapſa ſ.*

51. *Per quod vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit*] Ita in Editione prima. In ceteris omnibus omittitur *id*, quemadmodum in Cod. Mediceo primo: ſed Lindenius leg. *per quod os vis adjecta facilius in ſuam ſedem compellit.* Alii Codices habent; *per quos vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit.*

52. *Sine intentione, digito &c*] Egnatius leg. *ſine intento digito &c.* quemadmodum mendoſe habetur in quibuſdam veteribus MSS Alii, Caeſario duce, *ſine intentione digitorum &c.* Sed contra omnes MSS. & contra rationem.

53. *Tum jam*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus: ſed fortaſſe mendoſe. Lindenius leg. *tumque.*

XX. Cum de his dixerim 55, de iis quoque, quae in cruribus sunt, videri possum dixisse: siquidem etiam in hoc casu 56 quaedam similitudo est femori & humero, tibiae & cubito, pedi & manui. Quaedam tamen separatim quoque de his dicenda sunt. Femur in omnes quatuor partes promovetur: saepissime in interiorem; deinde in exteriorem; raro admodum in priorem, aut posteriorem. Si in interiorem partem prolapsum est, crus longius altero, & valgius 57 est: extra enim pes ultimus spectat. Si in exteriorem, brevius, varumque 58 fit, & pes intus inclinatur 59; calx ingressu 60 terram non contingit, sed planta ima; meliusque id crus superius corpus, quam in priore casu, fert, minusque baculo eget. Si in priorem, crus extensum est, implicarique non potest 61; alteri cruri ad calcem par est, sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc casu praecipuus est, & maxime urina supprimitur. Vbi cum dolore inflammatio quievit, commode ingrediuntur, rectusque eorum pes est. Si 62 in posteriorem, ex-

54. *At id, quod in latus elapsum est, digitis restitui*] In latus quoque digitos excidere significavit, cum dixit, totidem in iis casus esse, quot sunt in manibus; ut Morgagnus animadvertit. *Manus* enim *in omnes quatuor partes prolabitur*, ut est in cap. 17. Hinc quivis intelligere potest, perperam sic mutatum esse a Lindenio: *ut ita in locum, unde lapsus est digitus, restituatur.* Depravatus aliquis Codex fortasse eum fefellit. Nam in Mediceo I. ita legitur: *atque ita in latusve lapsum est digitis restitui.* Haec verba in aliis MSS. & in Editionibus antiquis omnia recte habent, praeter primum: siquidem in Editionibus est *atque;* in MSS. *ad.* Ego reposui *At*, cum Morgagno.

55. *Cum de his dixerim*] Id est, de humero, cubito, manu, palma, digitis; ut explicat Morgagnus. Humero femur, cubito genu, manui talus respondet; itemque palmae planta, digitis digiti: de quibus omnibus infra agit. Itaque minus recte Lindenius leg. *Cum de humeris dixerim;* nulloque, quod sciam, veteri libro suffragante.

56. *Etiam in hoc casu*] Perperam Lindenius omittit particulam *etiam*, quae est in omnibus MSS. Respicit enim Celsus id, quod scripsit cap. 10. *Similes rursus ex magna parte casus curationesque sunt humeri & femoris;* quemadmodum Constantinus observat.

57. *Valgius*] Ita edidit Lindenius. Codex Constantini habet *valgium;* unde & *valgius* & *valgum* legi potest. Codex Mediceus I. *varum;* sed profecto mendose. Cum in Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis sit *vastius;* videtur reponendum *vatium*, quod idem significat ac *valgum*, id est, extrorsum inclinatum.

58. *Varumque*] Quod vatio contrarium est; ut colligitur ex Varrone lib. 2. R. R. cap. 9. Ita habetur & in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae. Alii leg. *rarumque.*

59. *Et pes intus inclinatur*] Ita Constantinus ex conjectura, & Lindenius. Ego malim, *pes inclinatur*, omissa particula *&*, quam neque proximum membrum habet. Nam particula ista in MSS. & antiquis Editionibus videtur mendose esse pro *pes;* cum ita in illis legatur: *et intus inclinatur.* Nisi forte tria haec verba margini adscripta, ad illa explicanda, *varumque fit*, postea in contextum immigrarunt.

60. *Ingressu*] Ruellius, Constantinus, & Stephanus leg. *in gressu:* & sane fortasse rectius. Aliqui Codices mendose habent *ingressus.*

61. *Crus extensum est, implicarique non potest*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *crus plicari non potest, extensumque alteri cruri &c.* ut Constantinus margini adscripsit ex conjectura. Ego nihil muto; sed tamen legere malim, *complicarique.* Nam & infra habetur; *si complicari femur potest, intus est:* ubi qui legunt *plicari* (non deesse enim, quia ita reponendum putent ex Constantini adnotationibus cognoscitur) sine causa a MSS. discedunt.

extendi non poteſt crus, breviusque eſt; ubi conſiſtit [63], calx quoque terram non contingit. Magnum autem femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Quidam ſemper iterum excidere contendunt: ſed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriae prodiderunt. Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam [64] reperiſſent [65], ſi id fruſtra eſſet. Sed ut haec falſa opinio eſt; ſic illud verum eſt [66]: cum ibi valentiſſimi nervi muſculique ſint, ſi ſuum robur habent, vix admittere [67]; ſi non habent, poſtea [68] non continere [69]. Tentandum igitur eſt, &, ſi tenerius [70] membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alteram a genu intendi: ſi validius, melius adducent, qui easdem habenas ad valida bacula [71] deligarint; cumque [72] eorum fuſtium imas partes oppoſitae morae objecerint, ſuperiores ad ſe utraque manu traxerint. Etiamnum valentius inten-

62. *Rectuſque eorum pes eſt. Si &c.*] Ita locus hic reſtitutus legitur in Editione Lindenii. Hippocrates in Mochlico ſect. 11. *At quibus priorem in partem femur excidit..... crus hi minime infleꝟctunt, maxime vero extendunt, pes rectus eſt, crus aequale &c.* Sed Celſus fortaſſe alium Hippocratis locum reſpexit, qui eſt in lib. de Articulis ſect. 30. *Quibus igitur jam adultis, articulus hic elapſus reconditus non fuerit, ii, ubi dolor conquieverit, & articulus eo in loco, in quem excidit, verti aſſueverit, protinus fere erecti abſque baculo ingredi poſſunt..... Interdumque pedem per terram trahunt, ut qui ſuperiores articulos non facile inflectant, & toto pede inambulent. Neque enim minus hi calce, quam anteriore pedis parte incedunt.* Porro MSS. Celſi Codices & Editiones antiquae ita habent: *totusque eorum pes eſt. Sed & ſi &c.* Quae verba quemadmodum ex illis Hippocratis verbis, *& toto pede inambulent*, corrigenda ſint; num forte, ſicut Conſtantino videbatur, *totusque eorum pes etiam ſedet. Sed ſi &c.* majoribus Criticis judicandum relinquo. Ego quidem, ſi *ſedet*, id eſt, terrae incumbit, probandum eſt, ita malim: *totusque eorum pes ſedet. Si &c.* Fieri enim potuit, ut librarius eamdem ſyllabam geminarit, & mendoſe ſcripſerit *pes es*; unde verbum *eſt*. Et ſane in Cod. Mediceo V. habetur, non *pes eſt*, ſed *pes es*.

63. *Conſiſtit*] Alii leg. *conſtitit*; atque ita eſt in MSS. Ego tamen cum Lindenio ſecutus ſum Conſtantinum, qui correxit, *conſiſtit*.

64. *Faber quoque quidem*] Tres hae voces, quae merito ſunt Morgagno, Cocchioque ſuſpectae, in Cod. Mediceo IV. expunctae ſunt. Itaque omittuntur & in Editione principe, & in duabus vetuſtiſſimis 1494. 1497. itemque in Juntina, utraque Caeſariana. Ruelliana, & Ronsſeana. Codex Mediceus I. ita habet: *quid qua vi:* unde Cocchius legendum putat, *aliique quidam*; expreſſumque a Celſo eſſe locum quemdam Heraclidis Tarentini, qui locus deſcriptus habetur a Galeno Comment. in Hippocrat. de Artic. lib. 4. ſect. 40.

65. *Reperiſſent*] MSS. Medicei omnes, praeter primum, habent *repperiſſet*.

66. *Verum eſt*] Lindenius omittit *eſt*.

67. *Vix admittere*] Verbum *admitto* eadem ratione uſurpatum eſt cap. 11. *id, quod expulſum eſt, difficulter admittunt.* Lindenius leg. *vix admittere, ut reponatur*; ſed ex gloſſemate aliquo.

68. *Poſtea*] Idem Lindenius leg. *repoſitum.*

69. *Non continere*] Ita correxit Caeſarius, cum antea legeretur, ut eſt in MSS. *non contineri.*

70. *Tenerius*] Cod. Mediceus I. habet *tenerum.*

71. *Qui eaſdem habenas ad valida bacula*] In eodem Codice omittitur vox *habenas*, itaque legitur: *qui easdem ad acula valida.*

72. *Cumque*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *tumque:* infra vero, *ſuperioresque.*

intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utraque parte axes ſunt, ad quos habenae illae deligantur: qui, ut in torcularibus, converſi, rumpere quoque, ſi quis perſeveraverit, non ſolum extendere, nervos & muſculos poſſunt. Collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus aut ſupinus, aut in latus, ſic, ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt; ea etiam inferior, a qua receſſit. Nervis extentis 73, ſi in priorem partem os venit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendum; ſubitoque ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſa, qua idem in brachio fit; protinusque, ſi complicari femur poteſt, intus eſt. In ceteris vero caſibus, ubi oſſa per vim paulum inter ſe receſſerunt 74, medicus debet id, quod eminet, retro cogere, miniſter contra coxam propellere 75. Repoſito 76 oſſe, nihil novi aliud curatio requirit, quam ut diutius is in lecto detineatur; ne, ſi motum adhuc nervis laxioribus femur fuerit, rurſus erumpat.

XXI. Genu vero & in exteriorem, & in poſteriorem partem excidere, notiſſimum eſt. In priorem non prolabi, plerique ſcripſerunt: poteſtque id vero 77 proximum eſſe, cum inde oppoſita 78 patella, ipſa quoque caput tibiae contineat. Meges tamen eum, cui in priorem partem excidiſſet, a ſe curatum eſſe, memoriae prodidit. In his caſibus intendi nervi rationibus iisdem, quas in femore retuli, poſſunt. Et id quidem, quod in poſteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adductoque eo crure, reconditur.

73. *Extentis*] Lindenius, & Cod. Mediceus I. *extenſis*.

74. *Per vim paulum inter ſe receſſerunt*] Similiter cap. 10. ſect. 1. de oſſibus fractis humerorum, femorum &c. dixit: *neque in ſuum locum veniunt* (muſculi) *niſi illos per vim aliquis intendit:* & deinde, *Vbi vero paulo longius, quam naturaliter eſſe debet, membrum vis fecit &c.* Lindenius omittit duas voces *per vim*, fortaſſe quod abſint ab aliquo MS. nam Mediceus I. eas non habet. Habent tamen Medicei ceteri, omnesque Vaticani.

75. *Miniſter contra coxam propellere*] Antiquae Editiones habent, *miniſter contra inde coxam propellere;* ut eſt in Cod. Mediceo I. Quam lectionem, procul dubio mendoſam, Conſtantinus ita corrigendam cenſuit: *miniſter contra ſanam coxam propellere:* quod Hippocrates de Artic. ſect. 37. fieri oportere docuit, ubi femur, in exteriorem partem prolapſum, reponitur. Sed nemo non videt, id minime ad rem facere, ſi in interiorem, vel in poſteriorem partem femur exciderit. Ego ſecutus ſum Lindenium, qui extruſit *inde*. Quamvis enim eadem fere ſententia ſit, ſi legatur, *miniſter contra idem coxam propellere;* quemadmodum habent aliqui Codices MSS. tamen lectionem iſtam minus probo, quia vox *idem* fortaſſe eſt interpretis alicujus, qui *contra*, non adverbium eſſe, ſed praepoſitionem credidit.

76. *Repoſito*] MSS. Codices & antiquae Editiones habent *poſito*, pro *repoſito*, ut Conſtantinus & Lindenius correxerunt: Nimirum cum vox, quae praecedit, finiretur per ſyllabam *re*, perque eamdem inchoaretur vox haec, librarius ſyllabam iſtam ſemel tantum deſcripſit.

77. *Poteſtque id vero*] Cod. Mediceus I. non habet *id*.

78. *Inde oppoſita*] Ab ea parte objecta: quo fere modo lib. 2. cap. 10. dixit, *inde objectis, quae prohibeant.* Alii cum Caeſario leg. *idem oppoſita*; ſed perperam. Lindenius, *ibidem oppoſita.* Cod. Mediceus I. habet, *inde inpoſita.*

tur. Cetera vero manibus ſimul dum oſſa in diverſas partes compelluntur [79].

XXII. Talus [80] in omnes partes prolabitur. Vbi in interiorem partem [81] excidit, ima [82] pars pedis in exteriorem partem convertitur. Vbi huic contrarius caſus [83], contrarium etiam ſignum eſt. At ſi [84] in priorem partem erumpit [85], a poſteriore latus nervus durus & intentus [86] eſt; ſimusque iis pes eſt. Si in poſteriorem, calx pene conditur, planta [87] major fit. Reponitur autem is quoque per manus; prius in diverſa pede & crure diductis. Et in hoc quoque caſu diutius in lectulo perſeverandum eſt; ne is talus, qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis nervis, ferendo oneri cedat, rurſusque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum; ne vinctura talum ipſum laedat.

XXIII. Plantae oſſa [88] iisdem modis, quibus in manibus, prodeunt; iisdemque conduntur. Faſcia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne, cum mediam plantam, imumque ejus vinciri neceſſe eſt [89], liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoque ſuppuret.

XXIV. In digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in iis, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Poteſt tamen conditus articulus medius [90], aut ſummus canaliculo aliquo contineri.

XXV.

79. *Cetera vero manibus ſimul dum oſſa in diverſas partes compelluntur*] Ita in MSS. niſi quod in Mediceo I. & aliis multis, pro *compelluntur*, legitur *compellentur*; in Vaticano VI. pro *dum oſſa*, *tum oſſa*, ut correxit Palavicinus. Vulgati libri omnes habent *tum oſſa*, & *compelluntur*. Depravatus hic locus ad hunc fere modum reſtituendus videtur: *Cetera vero manibus, cum oſſa in diverſas partes diducta ſunt, in ſuam ſedem compelluntur.* Celſi hanc eſſe ſententiam nemo dubitabit, qui & locum ipſum diligenter conſiderarit, & verba cap. proximi: *Reponitur autem is quoque per manus: prius in diverſa pede & crure diductis.* Huc enim cum referatur particula *quoque*, facile intelligitur, idem utrobique dici.

80. *Talus*] Lindenius addit *quidem*; ſed non recte.

81. *In interiorem partem*] Vox *partem* deeſt in Cod. Mediceo I.

82. *Ima*] Codex modo allatus habet *in ima*; Codices alii *prima*.

83. *Contrarius caſus*] Recte Lindenius repoſuit *caſus*, ut in veteri Codice ſcriptum vidit Conſtantinus. Mei Codices habent *talus*; quemadmodum olim legebatur.

84. *Signum eſt. At ſi &c.*] Hic quoque ſecutus ſum Lindenium, qui ex verbo *extat*, quod eſt in antiquis Editionibus, & in noſtris MSS. fecit *eſt. At.*

85. *Erumpit*] Ita MSS. & antiquae Editiones, Lindenius leg. *prorumpit*; quod verbum Celſus infra adhibet.

86. *Intentus*] *Inſanus* in antiquis Editionibus, & in MSS. manifeſtum mendum eſt: itemque infra, *minusque his opus eſt.* Lindenius correxit *intentus*; &, *ſimusque iis pes eſt.*

87. *Planta*] Conſtantinus, cum *plana* ſcriptum reperiſſet in antiquo Codice, ſuſpicatus eſt legendum eſſe *planta*; atque ita edidit Lindenius. Alii leg. *plaga*, ut habent Codices Medicei.

88. *Plantae oſſa*] Lindenius leg. *Plantarum vero oſſa.*

89. *Neceſſe eſt*] Ego malim *neceſſe ſit.*

90. *Poteſt tamen conditus articulus medius &c.*] Ita in omnibus antiquis Editionibus, & in MSS.

XXV. Haec facienda ſunt in iis caſibus, ubi ſine vulnere oſſa exciderunt [91]. Hic quoque & ingens periculum eſt [92], & eo gravius [93], quo majus membrum eſt, quove validioribus nervis aut muſculis continetur. Ideoque in humeris [94], femoribusque, metus mortis eſt: ac, ſi repoſita oſſa ſunt, ſpes nulla eſt; non repoſitis tamen, nonnullum periculum eſt: eoque major in utroque timor eſt, quo propius vulnus articulo eſt. Hippocrates [95] nihil tuto reponi poſſe, praeter digitos, & plantas, & manus, dixit: atque in his quoque diligenter eſſe agendum, ne praecipitarent [96]. Quidam brachia quoque & crura repoſuerunt; &, ne cancri, diſtentionesque nervorum orirentur; ſub quibus in ejusmodi caſu fieri ſolet mors matura; ſanguinem ex brachio miſerunt. Verum ne digitus quidem; in quo minimum, ut malum, ſic etiam periculum eſt; reponi debet aut in inflammatione [97], aut poſtea, cum jam vetus res eſt. Si quoque repoſito oſſe nervi diſtenduntur [98], rurſus id protinus expellendum eſt. Omne autem membrum, quod cum vulnere

Mediceis Vaticanisque. Editio Lindenii habet haec verba in fine capitis 20. Sed quia femoris oſſi, de quo reponendo ibi agitur, non conveniunt, ſuſpicatur Morgagnus, ea voluiſſe Lindenium capiti 19. adjungere; amanuenſium vero incuria in caput 20. conjecta eſſe. Porro animadvertit, aptiorem periodo huic illum ipſum locum videri, ubi de articulis digitorum, qui ſunt in manu, condendis ſermo eſt; tum quod hi, cum longiores ſint iis, qui in pede ſunt, crebriusque moveantur, canaliculo iſto magis indigent; tum etiam, quod medium articulum, qui hic nominatur, ſinguli quidem manus digiti, utpote ex tribus oſſibus conſtantes, habent; non item ſinguli digiti pedis, quorum aliqui ex duobus tantum oſſibus conſtant.

91. *Oſſa exciderunt*] Nullus omnino vetus liber, quem ego quidem viderim, habet verba illa, quae Lindenius addit; *ſaepe tamen cum vulnere loco moventur.* Manifeſtum tamen eſt, membrum iſtud, vel ſimile aliud deeſſe.

92. *Hic quoque & ingens periculum eſt*] Quemadmodum ubi *oſſis fracturae carnis quoque vulnus acceſſit.* Lege cap. 10. ſect. 7. hujus libri; quo referenda eſt particula *quoque*, quam habent omnes veteres libri. Lindenius leg. *Hic vero &c.*

93. *Gravius*] Ita in vulgatis libris. In MSS. *curvius*; ſed in margine Medicei IV. alia manu adnotatum eſt, *gravius forſan.*

94. *In humeris*] Olim legebatur *humeris.* Lindenius repoſuit *ab humeris:* ego *in humeris;* quia in Cod. Mediceo I. ſcriptum eſt *numerus.*

95. *Hippocrates*] Lindenius leg. *Nam Hippocrates.*

96. *Ne praecipitarent*] Ita Editiones antiquae, & omnes MSS. id eſt, ne digiti &c. praecipitarent aegros. Lindenius leg. *ne praecipitarentur aegri.*

97. *Aut in inflammatione &c.*] In Editionibus antiquis & in multis MSS. legitur, *ante inflammationem;* quod ferendum non eſt. Itaque Conſtantinus particulam *niſi* praemittendam cenſebat. Sed ſic ſententiae ex parte tantum conſulitur: ſequitur enim, oſſa reponenda eſſe, cum jam vetus res eſt; quod Celsus minime vult. Nam quod Hippocrates dixit in Mochl. ſect. 16. ſi primo vel ſecundo die repoſita oſſa non fuerint, circa decimum reponenda eſſe; id non ita intelligendum eſt, quaſi exſpectandum ſit, donec res inveteraverit; ſed ita potius, ut reponi non debeant manente inflammatione, quae ſeptimo demum die, vel nono recedit. Legendum igitur, *aut in inflammatione &c.* ut edidit Lindenius: cum praeſertim Codices Medicei I. & VII. itemque Vaticani II. & VII. habeant, *aut inflammationem.*

98. *Si quoque repoſito oſſe nervi diſtenduntur*] H. e. ſi quocumque &c. Codices MSS. mendoſe habent, *Sic quoque &c.* Vocem *quoque* Caeſarius transfert poſt *repoſito;* fortaſſe quod particulam eſſe, non pronomen, crediderit. Sed iſtam quidem particulam ſententia non fert; ut ea, quae prae-

re loco motum, neque repofitum eft, fic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat; tantum ne moveatur, neve dependeat. In omnique 99 tali morbo magnum ex longa fame praefidium eft: deinde ex curatione eadem, quae propofita eft ubi offibus fractis 1 vulnus acceffit. Si nudum os eminet, impedimento femper futurum eft: ideo 2, quod excedit, abfcindendum eft; imponendaque fuper arida linamenta funt, & medicamenta non pinguia; donec, quae fola effe 3 in ejusmodi re fanitas poteft, veniat. Nam & debilitas fequitur, & tenuis cicatrix inducitur; quae neceffe eft facile noxae poftea pateat.

praecedunt, confideranti facile erit ad intelligendum. Quare nec Lindenius fequendus, qui ita edidit: *Si quoque, repofito offe, nervi diftenduntur.*

99. *In omnique*] Lindenius leg. *In omni*, ut habet Editio an. 1538.

1. *Quae propofita eft ubi offibus fractis &c.*] Scilicet cap. 10. fect. 7. Lindenius Celfi fententiam, quam non eft affecutus, prava interpunctione corrupit. Ita enim edidit: *quae propofita eft. Vbi offibus fractis vulnus acceffit, fi nudum os eminet &c.*

2. *Futurum eft: ideo &c.*] MSS. & Editiones veteres habent *id;* fed ut verifimile eft, mendofe, pro *ideo*, quod Lindenius repofuit.

3. *Quae fola effe*] Lindenius leg. *faltem*, pro *fola*, quod habent omnes cum antiquae Editiones, tum MSS.

EPISTOLAE ALIQVOT

IN

A. CORNELIVM CELSVM.

JO. BAPTISTAE MORGAGNI
IN PATAV. GYMNASIO PRIMARII ANAT. PROFESSOR.

IN

A. CORN. CELSVM
EPISTOLAE AD

JO. BAPTISTAM VVLPIVM
IN EJVSD. GYMNASII ANATOMICO THEATRO PVBLICVM INCISOREM.

EPISTOLA PRIMA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quanquam te deficere nihil, puto ad A. Cornel. Celſum, & Q. Serenum Samonicum pari induſtriae, & diligentiae laude edendos atque a V. Cl. Fratre tuo Corn. Nepos, & C. Valerius Flaccus non ita pridem editi ſunt; tamen quando meam quoque ſententiam, & monita aſſidue poſtulas, atque adeo flagitas, non committam, mi Vulpi, ut tanto iſti deſiderio tuo ipſe videar defuiſſe. Et primum quod ad Celſum attinet (nam de Sereno alias ſcribam) illud recte ſtatuiſti, ut eam prae caeteris editionem ſequaris quam Vir, dum viveret, Eruditiſſimus procuravit Th. J. Almeloveenius. Cujus mei hac de re judicii rationem afferam, ſi prius de iis quae in illa editione propoſita ſunt, tum Vita, tum Elogiis Celſi pauca admonuero. Cum Joannes. Rhodius, a quo Vita illa ſcripta eſt, ignorare non deberet, Epiſtolas duas, alteram ad J. Calliſtum, alteram ad P. Natalem immerito in Marcelli volumine, Corn. Celſi praeferre nomen propterea quia prior certe Scribonii eſt, quod luculenter ab eodem ipſo Rhodio in alio (*a*) eſt libro demonſtratum; utraque autem vel ipſo (ut nunc caetera omittamus) dictionis genere ita a ſcriptis Celſi diſcrepat, ut id qui non videat, nihil ille prorſus videat; cum haec, inquam, ita eſſent; non intelligere me, fateor, qua tandem ratione ſibi licere crediderit Rhodius, Vir alioqui pereruditus, illarum Epiſtolarum, perinde ac ſi Celſi eſſent, teſtimonio paſſim uti ad ea quae de hujus vita proponit, comprobanda. Qua de Rhodii inconſtantia, atque adeo prolapſione tantum abeſt ut Almeloveenius Lectores monuerit; ne Amanuenſium quidem Rhodii, aut Typographorum Hafnienſium in illo Opuſculo deſcribendo gravia quaedam ac manifeſta correxit errata, ut ubi Largii Deſignatiani (ejus videlicet cujus Epiſtolam Marcellus exhibet) nomen in *Largii deſignationi* non ſine totius ſententiae incredibili depravatione mutavere, vel ubi Celſum Roma oriundum aperte monſtrare, ſcribunt ipſius lib. 5. cap. 21; in lib. autem 7. cap. 26 ipſum prodere, pharmacorum (eorum, inquam, pharmacorum quae *praebuiſſe* dicitur) artificioſam miſtionem ſe accurate intellexiſſe: quae nempe capita licet ita diligenter perlegas, ut ne littera quidem una te fugiat; quod tamen ad propoſitum faciat, reperies nihil. Hos autem locos, & praeſertim poſtremum eo magis emendare oportebat, quod nullum praeterea aliud verum ac luculentum Celſi ipſius teſtimonium protulit Rhodius, quo illud ſaltem, ipſum non legendo tantum (quod

(*a*) *Not. in Scribon. pag. 11.*

(quod plures putarunt) atque exfcribendo, fed obfervando etiam, fuumque judicium interponendo, in re medica verfatum effe, probaret: mirum fane in eo qui tot annos in relegendo Celfo confumpferit, cum If. Cafaubonus tres ejusmodi locos in Scholiis annotaverit fuis, quae Scholia edidit (b) Almeloveenius, aliosque ipfe animadverterim, de quibus totidem, exempli caufa, proponere fatis eft: (c) *Ego fic reftitutum effe neminem memini :* & (d) *Neque audiendi funt, qui offe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant, ante inflammationem enim tutius omnia tractantur:* & (e) *In omni fiffo fractove offe, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eft ante emplaftra experiri.*

Elogia autem, & Teftimonia de Celfo nulla potius afferri oportuit, quam aut ita concepta, aut ita pauca, ut in ifta editione allata funt, tanquam illud quod Egnatio (f) excidit, certiffimum effet: *Cornelii Celfi Fabius, quod fciam, ex veteribus tantum meminit.* Quid enim? An non Columellae proferri plures poterant loci, unde intelligeretur, & quam late fufa rerum fcientia, & qua elegantia, & qua auctoritate, & qua fama, & quibus temporibus, & quot etiam, ex parte, volumina Celfus fcripfiffet? velut ubi (g) *Cornelium Celfum* vocat *non folum agricolationis, fed univerfae naturae prudentem virum*, aut ubi (h) de Apibus negat *quicquam praecipi poffe elegantius quam a Celfo jam dictum fit*, aut ubi (i) his verbis utitur: *quamvis doctiffimi Viri* (Celfi) *auctoritatem reverebar, tamen ambitione fubmota, quid ipfe cenferem, non omifi:* aut his (k): *Julius Atticus, & Cornelius Celfus aetatis noftrae celeberrimi auctores:* itemque: (l) *Celfus & Atticus, quos in re ruftica maxime noftra aetas probavit:* denique (m): *ut Carthaginenfem Magonem rufticationis parentem maxime veneremur; nam hujus octo & viginti memorabilia illa volumina ex fenatusconfulto in Latinum fermonem converfa funt; non minorem tamen laudem meruerunt noftrorum temporum viri Cornelius Celfus, & Julius Atticus. Quippe Cornelius totum corpus difciplinae quinque libris complexus eft.*

Quos quidem libros quinque ad rei tantum rufticae difciplinam pertinuiffe, tum ea oftendunt quae antecedunt, ac fubfequuntur, tum id confirmat quod in Vita Celfi tradidit Rhodius, videlicet antiquorum quae calamo fcripta funt, ejus de re medica exemplarium hanc communem effe infcriptionem: *A. Cornelii Celfi Artium Liber VI.* quam quidem & in Gudiano obfervavit Vir Cl. Jo. Alb. Fabricius (n), & Manutii fuis in editionibus fideliter repraefentarunt, quos nimirum fecutus eft H. Stephanus, fed his verbis: *Operis ab eo fcripti de artibus pars fexta.* Et quintam quidem fuiffe eos libros de re ruftica, ex primis ipfis fextae verfibus fatis intelligi, recte ab eruditis hominibus eft adnotatum. Quo autem ordine effent partes reliquae locatae, & quot in libros diftributae, & num fexta ultima effet, de his nihil videor legiffe quod pro certo habere poffimus. Conjectura enim effet, neque illa fatis firma, fi quis id jungens quod modo dictum eft, cum ordine in pervulgato eo (o) Fabii loco obfervato: Corn. Celfus *rei militaris, & rufticae etiam, & medicinae praecepta reliquit*, colligeret, quartam Operis partem fuiffe de re militari. Conjectura quoque eft docta haec quidem, & quam cum altero (p) Fabii loco, de iis quae Celfus ad *Scepticorum* exemplum *non parum multa* fcripfit de Philofophia, valde confentire, animadverto; fed tamen conjectura eft, quam laudatus Fabricius propofuit, cum (q) *de hoc noftro* Celfo *videtur*, inquit, *accipiendum quod S. Auguftinus praef. libri de haerefibus ait, opiniones omnium Philofophorum qui varias fectas condiderunt usque ad tempora fua fex non parvis voluminibus Celfum quendam abfolviffe.* Ad quatuor autem quas nominavimus, partes de re ruftica, medica, militari, & philofophica, ut fine dubitatione aliae duae doctis ab hominibus adduntur, de arte videlicet rhetorica, & de jure civili; ita fufpicari aliquos poffe, video, an non aliae infuper adjici debeant. Neque hoc tamen dico ob librum de herbis jure ac merito longe alii Scriptori attributum, aut quod Celfum peculiares libros fcripfiffe cenfeam de arte veterinaria, quanquam Rhodius in ejus Vita poftquam libros caeteros memoravit, haec habeat: *Veterinariam quoque confcripfiffe autor eft Mercurialis lib. 4. cap. 2.* Moveret quidem me mei eruditiffimi Civis auctoritas; fi locum quem ad iftum modum indicavit Rhodius, alium effe putarem ac illum qui in Praelectionibus Patavinis, lib. 4. cap. 2. fic legitur: *Scripferat enim Celfus de medicina brutorum.* Nam hoc negare poteft nemo qui modo Celfi verba legerit (r) *amurca ad tertiam partem decocta*,

(b) *Ad pag.* 118. *lin.* 22. (c) *Lib.* 7. *cap.* 7. *p.* 426. l. 16. (d) *Lib.* 8. *c.* 2. *p.* 509. *l.* 24. (e) *Ib. c.* 4. *p* 517. *l.* 6. (f) *In Epift. Dedic. Celfi.* (g) *De Re Ruft. lib.* 2. *c.* 2. (h) *L.* 9. *c.* 2. (i) *Ib. c.* 9. (k) *L.* 3. *c.* 17. (l) *L.* 4 *c.* 8. (m) *L.* 1 *c.* 1. (n) *Suppl. Biblioth. Lat. lib.* 2. *c.* 4 & *Bibl. Ibid.* (o) *Inftit Orat. L.* 12. *c.* 11. (p) *Ibid. l.* 10. *c.* 1. (q) *Loc. cit.* (r) *L.* 5. *c.* 28. *p.* 338. *l.* 31.

vel sulphur pici liquidae mistum, sicut de pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulantur. Quin etiam Columellam pluribus in locis (*s*) ad varios boum, oviumque morbos proposita a *Celso* remedia laudantem invenio. Veruntamen ut Robertus Constantinus (*t*), atque adeo noster Almeloveenius (*u*) eo Celsi loco nihil aliud significari, docuerunt, nisi quod tradiderat in libris de re rustica; ita ex his etiam Columellae non video qui confici possit, peculiares alios de medicina veterinaria libros a Celso fuisse conscriptos, cum ea omnia inter rei rusticae praecepta (quod & ipse Columella, & Cato fecerunt) opportune tradi potuerint, neque aliter accipere necesse sit verba Mercurialis. Non veterinariam igitur peculiaribus libris complexum esse Celsum, suspicor, sed alias ex iis artibus quas indicat Quintilianus (*x*). *Marcus*, inquit, *Censorius Cato idem orator, idem historiae conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus. — Quam multa, imo pene omnia tradidit Varro? Quod instrumentum dicendi M. Tullio defuit? Quid plura? cum etiam Cornelius Celsus mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, & rusticae etiam, & medicinae praecepta reliquerit.* Nosti quot, & quam varia argumenta tractata sint a Varrone; nam etsi libri ejus plerique perierunt; inscriptiones tamen sunt nobis ab antiquis Scriptoribus conservatae, quas tanquam in tabella Cl. Fabricius (*y*) exhibuit: in primis, ut totius erat antiquitatis peritissimus, rem historicam esse Varronem persecutum, nemo ignorat: quod Catonem quoque illum Censorium fecisse, constat, & Quintilianus isto in loco diserte confirmat. Num ergo Celsum, etsi nihil praeterea aliud scripsisset, Historiam saltem attigisse, non suspicabimur? Sed ne diutius in his quae minus sunt certa, haereamus; ad ea quae certissima sunt, reliqua de Celso Columellae Testimonia, atque Elogia redeo: quae inter, eo magis quae protinus afferam, omissa adhuc (quod sciam) fuisse miror, quod deperditorum ejus de re rustica librorum Fragmenta quaedam in nonnullis praesertim eorum videntur esse servata. Nam lib. 1. cap. 8. *Ejusmodi*, inquit, *villicum* (illiteratum, sed tenacissimae memoriae) *Cornelius Celsus ait, saepius numos domino, quam librum afferre, quia nescius literarum vel ipse minus possit rationes confingere, vel per alium propter conscientiam fraudis timere.* Lib. 2. cap. 9. *Nam, quod ait Celsus, ubi mediocris est fructus, optimam quanque spicam legere oportet, separatimque ex ea semen reponere.* Lib. 3. cap. 2. *Albuelis* (vitis) *utilior, ut ait Celsus, in colle, quam in campo: in arbore, quam in jugo: in summa arbore, quam in ima, ferax & materiae frequentis, & uvae.* atque iterum: *Prudentis magistri est — illud in totum praecipere, quod & Celsus ait: — Nullum genus vitium conserendum esse, nisi fama; nullum diutius conservandum, nisi experimento probatum.* Lib. 7. cap. 2. *Igitur id pecus* (ovillum) *quamvis mollissimum sit, ut ait prudentissime Celsus, valetudinis tutissimae est, minimeque pestilentia laborat.* Capite autem 3. ejusdem libri: *Nam melior est* (agnus) *autumnalis verno, sicut ait verissime Celsus.* Lib. 8. cap. 13. Anser *autem non ubique haberi potest, ut existimat verissime Celsus, qui sic ait: Anser neque sine aqua, nec sine multa herba facile sustinetur, neque utilis est locis consitis, quia quicquid tenerum contingere potest, carpit. Sicubi vero flumen, aut lacus est, herbaeque copia, nec minus juxta satae fruges, id quoque genus nutriendum est: quod etiam nos facere censemus, non quia magni sit fructus, sed quia minimi oneris.* Lib. 9. cap. 1. *Quam rationem* (reparandi apes ex juvenco perempto) *diligentius prosequi supervacuum puto, consentiens Celso, qui prudentissime ait, non tanto interitu pecus istud admitti* (an *amitti?*) *ut sic requirendum sit.* Sed cum ex aliis praeterea Columellae locis, ac praesertim ex fine memorati novissime capitis & sententias Celsi, & quid de his Columella censuerit, cognoscere possimus; tamen eos quos protuli, dignos praeter caeteros judicavi qui minime in Almeloveenii editione omitterentur.

Porro neque Plinius silentio erat praetereundus, qui toties Celsum inter Auctores (& quidem non Externos) quos secutus est, retulit in primo Naturalis Historiae libro, atque alibi etiam, ut libro 10. cap. 53 & (quod Almeloveenius non ignoravit) in calce capitis quarti, libri 20. ubi ex Celso diserte nominato remedium adversus podagram attulit, quod in libro hujus habemus quarto, cap. 24. Nam alium quendam Plinii locum ex lib. 14. c. 2. *Graecinus, qui alioqui Cornelium Celsum transcripsit*, non contemno quidem; sed tamen non tanti, quanti facere Eruditi nonnulli Homines videntur, facio. Etsi enim Julium hunc Graecinum (hunc, inquam, ipsum Justi

(*s*) *L. 6. c. 5. 12. 14. & l. 7. c. 5.* (*t*) *In Adnotat. ad Cels.* (*u*) *In Scholiis in Cels.* (*x*) *Instit. Orat. lib. 12. c. 11.* (*y*) *Biblioth. Lat. l. 1. cap. 7.*

Justi etiam Lipsii (*z*), atque Henrici Savillii (*a*) judicio) & ab Seneca (*b*) haud semel laudatum, & a Corn. Tacito (*c*) insigni illo elogio ornatum invenio: *pater Julii* (Agricolae) *Julius Graecinus senatorii ordinis, studio eloquentiae, sapientiaeque notus, iisque virtutibus iram Caii Caesaris meritus. namque Marcum Sillanum accusare jussus, & quia abnuerat, interfectus est*; ut ad Celsi laudem non mediocriter pertineat quod ab ejusmodi Viro credatur esse transcriptus; haud facile tamen censuerim, aliud voluisse Plinium significare, nisi quod super helvenaca, de qua ibi loquitur, vite Celsi ille judicium descripserit. Neque enim, aliter si esset, aut Plinius ipse (*d*) inter eos Scriptores quorum auctoritatem in libris 14. 15. 17. 18. secutus est, praeter Celsum, Graecinum quoque nominasset, atque adeo in libri 16. Indice hunc, Celso omisso, memorasset, aut Columella (*e*) saepe adeo sententiam Julii Graecini nominatim laudasset, atque ipsa, ut videtur, verba, quae pro Graecini Fragmentis haberi fortasse possunt, plerunque retulisset; imo ipsum, non Julii Attici, quod facit (*f*), sed Cornelii Celsi *velut discipulum*, scripsisset, *duo volumina similium praeceptorum de vineis* edidisse. Vtcunque id est; haec veterum Auctorum testimonia antiquam Celsi famam, atque etiam (quod vel ex iis intelligi potest quae de Graecino modo attigimus) aetatem ipsam indicantia, istic omnia praetermittuntur.

Vnus Quintiliani locus, cum proponi plures possent, & in his aut ubi (*g*) Celsum de eloquentiae praeceptis *accurate* scripsisse, judicat; aut ubi (*h*) eundem *eruditum* appellat *virum*; aut ubi (*i*) inter *paucissimos eloquentes*, quos in philosophia *literae Romanae tulerunt*, ipsum dilaudans, *scripsisse*, ait, *non parum multa, scepticos secutum, non sine cultu, & nitore*; unus, inquam, profertur Quintiliani locus, isque Celso cum haud multum aequus, tum qui etiam quam revera sit, multo passim iniquior videatur non attendentibus videlicet, *mediocri virum ingenio* ibi (*k*) Celsum dici, ubi contentione quasi quadam facta, Scriptores omnium longe ingeniosissimi, & in his Homerus, Plato, Aristoteles, M. Tullius, collaudantur.

Quid vero de iis dicemus quae multa ex Verderio sine ulla animadversione proponuntur? In aliquo Celsus Hippocratis verbo Latine reddendo aliquid interdum humani passus sit; num propterea continuo pronunciandum erat, *Hippocratem, & Graeca pene omnia parum feliciter vertisse?* An non erat potius animadvertendum, quanto ille, quam nos, Hippocratis aetati propior fuit, tanto fidelioribus atque integrioribus Hippocratis exemplaribus usum esse; ut nisi quid aliud omnino obstet, non ex nostris exemplaribus Celsi versionem reprehendere, sed ex Celsi versione nostra emendare exemplaria iis praesertim in locis deceat qui aliter in aliis antiquis codicibus scripti sunt: quod me quidem, cum Hippocratem publice interpretarer, aliquando, & fortasse haud incommode, facientem annis superioribus audivisti. Sed *denique apud Celsum*, inquit, *observationes quaedam sunt ludicrae*. Quae tandem? *Si nimirum aegrotus summis digitis extrema parietum evellat, hoc est, lapillos ex muro exradicet* (Celsus (*l*) ita habet: *si qua minuta eminent, carpat*) *signum mortis esse*; quasi vero istiusmodi observationem aut Celsus de Hippocrate (*), de illo, inquam, Hippocrate, quem felicius (si Diis placet) vertisse oportebat, non accepisset; aut qua ratione, causaque vera esse possit, explicare Medici prorsus nescirent. Sed jam ad ipsos Celsi libros veniamus.

Hos cum ego libros ante multos annos ruri diligenter perlegerem, exemplari usus parvulo ex iis Lugdunensibus quorum uno ipsum quoque Josephum Scaligerum usum esse, ex Lindenio cognosces; memini me ducentos minimum locos ex iis quos corruptos esse, intelligebam, conjectura (neque enim aut ulli, calamo, aut alii, formis descripti, quos conferrem, ibi erant libri) conjectura, inquam, ductum emendare, vel ut verius dicam, quo emendari modo possent, inter legendum divinare voluisse. Quas divinationes cum postea aliquando cum excusis libris conferrem, non ante sensi, me actum egisse, quam libellum a Lindenio procuratum in manus sumerem. Hic enim Vir diligentissimus, & magnis ad Celsum restituendum subsidiis instructissimus quae ego suspicione attigeram, ea prope omnia ex veterum librorum auctoritate, & Virorum Summorum conjecturis selectissimis reposuerat. Quorsum haec? inquies. Nempe ut intelligas, me Almeloveenii, qui Lindenium fere secutus est, editionem probantem, non temere, sed facto periculo, atque instituta cum aliorum libris comparatione judicare. Et vero ut certis in locis, quorum aliquot in

(*z*) *Et.* (*a*) *In Agricol. Taciti.* (*b*) *De Benef. l.* 2. 21. & *Epist.* 29. (*c*) *In Jul. Agricolae Vita.* (*d*) *Nat. Hist. l.* 1. (*e*) *De R. Rust. Vid. l.* 3. *c.* 2. 3. 12. & *l.* 4. *c.* 3. 28. (*f*) *Ib. l.* 1. *c.* 1. (*g*) *Instit. Orat. l.* 3. *c.* 1. (*h*) *L.* 9. *c.* 1. (*i*) *L.* 10. *c.* 1. (*k*) *L.* 12. *c.* 11. (*l*) *L.* 2. *c.* 6. *p.* 55. 9. (*) *Praen. n.* 4.

in hac Epiſtola indicabo, minime de ea Lindenii editione Thomae Bartholini (*m*) judicium improbem; in plerisque tamen eorum qui a me ſunt diligenter perpenſi, non video eſſe cur verear ne non ſit caeteris anteferenda. Huc adde quae Almeloveenii ſedulitas, ac ſolertia adjunxit, & in his quae ad locos vel incertae ſcripturae commonſtrandos, vel obſcuros illuſtrandos, vel memorabiles indicandos, comprobandosve in calce tum ſingularum pagellarum, tum libri univerſi adſcripſit. Quibus omnibus in rebus etſi hominis exercitatiſſimi eruditionem, diligentiam, egregiamque de ſtudioſis lectoribus bene merendi voluntatem jure laudo, atque commendo; noli tamen credere, ſic illum, meo quidem judicio, peregiſſe omnia, nihil ut reliquerit induſtriae tuae. Imo ſic habeas, velim: prope innumera adhuc ſupereſſe quae adjici poſſint, hujusque rei conjecturam facias ex iis quae has mihi litteras alia inter ſtudia, atque occupationes ſcribenti in memoriam videris eſſe redacta.

Nam ut a poſtremis incipientes, ad priora demum revertamur; haec memorabilia, ac digna ſunt certe quae extenſo quaſi digito Lectoribus oſtendantur: jam tum Celſum lib. 3. cap. 19. primum fortaſſe ex omnibus quos nunc de re medica habemus, Scriptoribus (quae enim huc Rubeus (*n*) profert ex Hippocrate, ne aliter accipienda ſint, vereor) primum, inquam, nutrientium, ut vocant, Clyſterum uſum, & opportunitatem litteris mandaviſſe; *Vltimum*, inquit, *auxilium eſt*, *in alvum ptiſanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere*, *ſiquidem id quoque vires tuetur:* Jam tum lib. 6. cap. 7. in *gravis auditus* curatione monuiſſe, *aurem ipſam conſiderare oportere*, ſi forte appareat *ſordium coitus:* basque, ante, ubi opus ſit, emollitas, auriculari *ſpecillo eximendas eſſe*: Jam tum; idque paulo infra; ſcripſiſſe: *purgare aurem oportere*, *& ſpiritum continere*, *donec inde humor aliquis exſpumet:* Jam tum lib. 7. cap. 26. id in urethrae inciſione praecepiſſe, quod & alibi, velut in jugularium venarum ſectione, aliquando haud inutile eſſe poſſe, animadverto: ſcilicet primum cutem *quamplurimum attrahendam*, deinde urethra inciſa, & haerente in ea calculo exempto, *tum cutem remittendam; ſic enim fieri*, *ut inciſum colem integra pars cutis contegat*, *& urina naturaliter profluat:* Jam tum eodem in libro, capite autem 16, docuiſſe, tum craſſius inteſtinum perforatum *interdum glutinari*, tum *ſi anguſtius vulnus* abdominis *eſt*, *quam ut* prolapſa *inteſtina commode refundantur*, *incidendum eſſe*, *donec ſatis pateat:* quod quidem monitum meminiſti ut prae caeteris inculcaverit hac aetate nimium lentis, ac meticuloſis Chirurgis Experientiſſimus Vir Abr. Cyprianus (*o*). His locos adde quos Redius (*p*) confirmavit, atque illuſtravit ſive de Serpentum veneno, ſive de Hirundinibus, & chelidonia. Celſus namque in extremo ſexto capite libri ſexti earum quas ibi memorat, Avium *acies*, inquit, *extrinſecus laeſa*, *interpoſito tempore in antiquum ſtatum redit*, *celerrimeque hirundinis. Vnde etiam locus fabulae factus eſt*, *per parentes id herba reſtitui*, *quod per ſe ſanescit.* Idemque lib. 5. cap. 27. *Venenum*, inquit, *ſerpentis* — *non guſtu*, *ſed in vulnere nocet.* — *Ergo quisquis exemplum Pſylli ſecutus*, *id vulnus exuxerit*, *& ipſe tutus erit*, *& tutum hominem praeſtabit. Illud interea ante debebit attendere*, *ne quod in gingivis*, *palatove*, *aliave parte oris ulcus habeat.* Neque tandem is praetermittendus eſt locus, quo nos uti conſuevimus, ut quid priſci Anatomici inteſtini caeci appellatione ſignificarint, Celſi etiam auctoritate oſtendamus. Nimirum lib. 4. cap. 1. craſſius, inquit, inteſtinum *a dextra parte incipiens*, *in ſiniſteriorem pervium*, *& longum eſt*, *in dexteriorem non eſt; ideoque caecum nominatur.*

Atque hi quidam ſunt ex multis locis quos ut memorabiles indicare poterat Almeloveenius; nunc duos (haud amplius) ex non paucioribus adſcribam, quos quidem poterat declarare. Nam quod lib. 3. cap. 18. ſcriptum eſt: *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens*, quot tandem ex ſtudioſis Adoleſcentibus putas intellecturos quid ſit iſte *ſilanus*, cum eruditus Vir Jo. Caeſarius (*q*) vocis inſolentia permotus, ſe pro ipſa *ſaliens rivus* repoſiturum fuiſſe, fateatur, niſi in ea verba forte incidiſſet unde incipit Sex. Pomp. Feſti (*r*) liber ſecundum Aldi partitionem duodeviceſimus: *Tullios alii dixere eſſe ſilanos*, *alii rivos:* quae & G. Valla viderat, ac Silanum pro rivo expoſuerat. Et Ronſſeus (*s*) quidem eadem quae Caeſarius, habet: idemque ſenſerat, ac tradiderat Pantinus (*t*). Ego vero cum Feſti verba relego: *Tullios alii dixere eſſe ſilanos*, *alii rivos*, *alii vehementes projectiones ſanguinis artuatim* (Joſ. Scaliger, aliique legunt *arcuatim*) *fluentis*, *quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace. Ajax miſſo ſanguine tepido Tullii efflantes volant;* ut ſuſpicor,

(*m*) *Diſſert. IV. de libris legend.* (*n*) *Annot. in Celſ.* (*o*) *Epiſt. ad Millington.* (*p*) Oſſerv. int. alle Vipere, & Eſper. int. a coſe natur. (*q*) *Comment. in Celſ.* (*r*) *De Verb. Signific.* (*s*) *Enarration. Celſ.* (*t*) *Annotation. in Celſ.*

cor, quaedam librariorum incuria esse omissa, aut saltem vel depravata, vel in non suum locum transposita; quid enim illa: *quales sunt Tiburi in Aniene*, ad sanguinem? ita minus miror, R. Constantinum (*u*) legere, non *Tullios alii dixere esse silanos*, sed *Tubulos alii dixerunt esse salientes*, & *saliens* in Celso scribendum credere pro *silanus.* Porro Josephus Scaliger in suis in Festum Castigationibus haec notat: *Silani: Glossario silvani. Silvanus*, κρουνός, hoc est, fons aquae saliens: ac pariter in iis Notis quae ex editione Festi Romana, Castigationes Scaligeri consequuntur, haec habentur: *In antiquo Lexico Latino Graeco*, Silvanus *exponitur* κρουνός, *& ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum:* qua in opinione Jacobum quoque Cujacium (*x*), & Hieronymum Columnam (*y*) fuisse, non ignoro: & certe in Philoxeni Glossis: *Silvanus*, vel *Silbanus*, κρουνός, se etiam legisse, ostendunt Gerardus Joannes Vossius (*z*), & Robertus Keuchenius (*a*). Haec etsi ita sunt; tamen illa vicissim haud sunt ignoranda, non modo hos duos quos novissime laudavimus, Viros, & praeterea Jo. Jacobum Hofmannum (*b*) pariter censere, in Glossis, atque adeo in Festo legendum esse *Silanus*, & *Silanos*; sed & reapse Turnebum (*c*) in Petri Danielis Aureliani Latino Onomastico perantiquo, in membranis scripto, sic invenisse: *Silanus tubus*; ac Lambinum (*d*) in Vocabulario Latino-Graeco cujus ipsi Puteanus copiam fecerat: *Silanus*, κρουνός. Neque Constantinus (*e*) ipse negat, *Tullios* etiam, & *silanos* in Festo legi; imo haec scriptura in omnibus quae adhuc viderim, excusis Festi exemplaribus habetur. Huc adde ex iis Fabulis (*f*) quae sub C. Julii Hygini nomine circumferuntur: *cum* (fuscinam) *eduxisset, tres Silani sequuti sunt, qui ex Amymones nomine Amymonius fons appellatus est*; quinetiam ex divina illa Atheniensis Pestilentiae descriptione Lucretiana (*g*):

Multa siti prostrata viam per, proque voluta
Corpora silanos ad aquarum strata jacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai;

sic enim post Aldum, ut probe nosti, rejecta Marulli emendatione, & Pii scriptura, qui *sic amnis*, & *sola amneis* pro *silanos* posuerant; vetustis, emendatisque libris auctoribus, Viri Doctissimi edidere, ex quibus Lambinus (*h*), Gifanius (*i*), Creechius (*k*) hunc etiam ipsum de quo agimus, Celsi locum in eandem sententiam produxerunt, nec Munckerus (*l*) in allatis Hygini verbis exponendis, aut Vossius in Etymologico Linguae Latinae (*m*) (ubi, ut opere in longo, haud miror quod pro Mythologico Hygini citet P. *Astronomicon*) praetermisit. Neque vero omissus est ab iis quos supra nominavi, Hofmanno (*n*), & Keuchenio (*o*), aut denique a Samuele Pitisco (*p*); quinimo ab his duobus diserte adscriptum est, *silanum* esse hic a Celso positum pro *rivulo susurrante decidentium leniter aquarum*; ut mihi illud Virgilianum (*q*) in memoriam reduxerint:

——*Levi somnum suadebit inire susurro*,

multoque etiam magis illos Poëtarum aliorum locos ad quos Celsus potuit respexisse, ut hunc Horatii (*r*):

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus
Somnos quod invitet leves,

illumque inprimis Ovidii (*s*), qui in Somni ipsius domo, ac penetralibus describendis, nullo modo sibi esse *rivum* praetermittendum existimavit,

—— *Per quem cum murmure labens*
Invitet somnos crepitantibus unda lapillis.

Ve-

(*u*) *Adnot. in Celf.* (*x*) *Observation. l.* 11. *c.* 2. (*y*) *In Ennii Frag. ex Ajace.* (*z*) *Loco infra cit.* (*a*) *In Frontinum de Aquaed. ad illa verba*: compluribus salientibus aquis instruxit urbem. (*b*) *Lexic. Universal. ad vocem* Silani. (*c*) *Advers. l.* 28. *c.* 6. (*d*) *Comment. ad Lucr. lib.* 6. (*e*) *Loc cit.* (*f*) *Fab.* 169. (*g*) *De Rer. Nat. l.* 6. (*h*) *Loc. cit.* (*i*) *Conlectan. Lucret.* (*k*) *Not. ad Lucr. l* 6. (*l*) *Not. ad Hygini Fab.* 169. (*m*) *Ad vocem* Silanorum. (*n*) (*o*) *Loc. cit.* (*p*) *Lexic. Antiquit. Roman. ad vocem* Silanus. (*q*) *Bucolic. Eclog.* 1. (*r*) *Epod.* 2. (*s*) *Metamorph. l.* 11.

Verum ante eos omnes a quibus ut nonnulla alia quae fupra indicavi, ita hunc Celfi locum in iftiusmodi fententiam productum effe, comperi, produxiffe invenio L. Gr. Gyraldum in eo *Dialogismo* (*t*), in quo a Barbulejo fuo ex fe quaefitum effe, propofuit, *quid fibi vellet haec inaudita vox Silanos;* ipfe vero *antiquam vocem effe Latinam, & tubos aquarum fignificare, & fiftulas*, oftendit. Caeterum ad hujus vocis antiquitatem comprobandam fuit aliquando cum pertinere fortaffe, crederem, *Silanorum* cognomen, Romae in Junia Gente celeberrimum; fed poftea vidi, tum Antonium Auguftinum (*u*) id ipfum deducere a *Silo*, Sergiorum, & Liciniorum cognomine, fignificante, ut Feftus (*x*) eft auctor, nafum furfum verfus repandum, tum noftrae hujus vocis originem ex Arabica *Silan*, quod eft *fluxus aquae*, a Thoma Erpenio (*y*), quocum faciunt Hofmannus (*z*), & Voffius (*a*), derivari. Quae omnia cum ita fint, neque aliquis; quod fciam; in antiquis Celfi codicibus aliud quam *filanus*, legiffe fe, fcripferit, quam quidem vocem in primis, ac praeterea in optimis quibusque editionibus conftanter video effe fervatam; ut nihil in Celfo mutandum, ita Lectores monendos cenfeo quid eruditiffimi Homines de hoc vocabulo, ejusque fignificatione tradiderint.

Non ita difficile, nec tamen aeque omnibus facile erit conjicere quid fibi Celfus voluerit libro 5. in fine capitis 21. quod eft de Peffis. *Si concidere*, inquit, *vitio locorum mulier folet, cochleae cum teftis fuis comburendae, conterendaeque, deinde his mel adjiciendum eft. Si non comprehendit, adeps leonina ex rofa mollienda eft.* Si enim haec ita juncta; ut in plerisque editionibus; legantur, tanquam aut unum ad morbum, aut unum ad peffum fpectarent; cogitare poteft quifpiam num forte ea verba *fi non comprehendit* hoc fignificent: fi mulier quae vitio locorum concidit, nihil percipit; vel an fic etiam fint accipienda: fi mel contufis cochleis adjectum eas non fatis, ut alibi Celfus loquitur, cogit; quo videlicet modo tum Scribonius (*b*), *haec omnia*, inquit, *five contufa, five creta diligenter, melle Attico defpumato comprehendantur*; & alio in loco (*c*), *deinde caeteris mifcentur, quae & ipfa recipere debent tantum mellis, quantum fatis erit ad comprehendenda & continenda ea;* tum Vegetius (*d*) *quae diutiffime trita, melle optimo adjecto comprehendantur:* vel denique erit fortaffe qui fic opinetur: feciffe hic Celfum quod ubi (*e*) praecepit de extrahendis calculis foeminarum, aperte fecit, ut ad Virgines etiam refpiceret; his igitur non eos peffos, quos nimirum *non comprehenderent*, fed tantummodo e leonina adipe, rofa mollita, inunctiones, vel fi mavis, quae nunc vocitant *nafcalia* imperaviffe. Ego vero ut duas illas priores explicationes multis de caufis quas enumerare neceffe non eft, minime probare me poffe, fateor; fic ne hanc quidem tertiam tueri velim, propterea quod fi id Auctor fpectaffet; certe (ut alia fileam) in fuperioribus quoque peffis nonnullis adverfus morbos cunctis foeminis pariter communes proponendis, Virginum rationem habuiffet: neque vero habendam ipfi fuiffe in toto hoc capite, is intelliget qui peſforum nomine nihil hic nifi *nafcalia* praecipi, animadvertet. *Eorum*, inquit, *haec proprietas eft: medicamenta compofita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.* Quoniam igitur fic connexorum ut propofuimus, Celfi verborum nulla fatis placet fententia; an melior poffit exiftere videndum eft ex iisdem in duas, ut ab Lindenio, & Almeloveenio factum eft, particulas ita fejunctis, ut fingulae ad fingulos tum morbos, tum peffos indicandos pertineant. Cumque omnis vel in fic disjunctis obfcuritas oriatur ex illo verbo *comprehendit;* etfi hoc non fatis illuftratur fynonymo quod in ora libri fui adfcripfit R. Conftantinus, συλλαμβάνεται, propterea quia non pauciora ferme fignificat hoc apud Graecos, quam *comprehendit* apud Latinos; mihi tamen caufam praebuit fufpicandi, an ut apud illos non tantum fignificat *complectitur, capit, percipit*, &c. verum etiam interdum *concipit*, qua videlicet ratione ab Ariftotele pofitum invenitur lib. 2. de Generat. Animalium; fic Celfus, Graecos hic imitatus, eadem fcribat fignificatione, *comprehendit*; ut haec ejus fententia fit: Si mulier non concipit; adeps leonina, oleo rofaceo emollita, ac lana molli excepta, fubjicienda eft: quae fane explicatio magis probabitur ab iis qui cum meminerint, non modo apud recentiores aliquos Auctores pinguedinem leonis ad juvandam venerem commendari; verum ipfum quoque Aëtium (*f*) ex eodem oleo in fellis veficula leonina fervato peffum, feu potius *nafcale* ad conceptionem adjuvandam propofuiffe: tum minime ignoraverint, aequalem ferme Celfo

(*t*) *Dialogism.* 18. (*u*) *De Familiis Roman., in Junia.* (*x*) *De Verbor. Signif. l.* 17. (*y*) *Annot. in Lexic. Arabic. Rapheleng.* (*z*) (*a*) *Locis cit.* (*b*) *Compof. Med. Comp.* 70. (*c*) *Comp.* 106. *Sic &* 88. *&* 227. (*d*) *Art. Veterin. l.* 4. *c,* 27. (*e*) *L.* 7. *c.* 26. *p.* 481, 27. (*f*) *Tetrab.* 4. *Serm.* 4. *c.* 32.

Celso Scriptorem Columellam (*g*) in re quidem haud ita absimili scripsisse : *brumae temporibus aliquando insita vitis comprehendit* : & vitis truncus insitus *cum comprehendit*; hoc est, cum indito surculo coaluit intime sic ut ipsum jam alat : quae omnia eo fusius exposui quod ex iis quae adhuc consului, Lexicis, aliisque ejusdemmodi libris plane intelligerem, quosdam hujus verbi significatus ex iis esse quae doctorum alioqui Hominum, & in his rebus versatissimorum magnam quantumvis diligentiam fugerunt.

Jam vero ex innumeris prope locis quorum incertam scripturam commemorare poterat Almeloveenius, hos paucos habe. Lib. 2. cap. 29. in quo cibi, ac potiones quae alvum movent, traduntur, me non praeterit, Nicolai illius qui Florentiae primus omnium quos non ego modo, sed & Viri noverint longe Eruditissimi Thomas Bartholinus (*h*), Almeloveenius noster, & Jo. Albertus Fabricius (*i*), primus, inquam, Celsum descripsit formis, atque etiam L. Ant. Juntae, ac Manutiorum libros post mulsum, vinumque dulce, vel salsum haec habere: *aqua: tenera omnia tepida: dulcia: pinguia:* hancque scripturam hactenus probare Almeloveenium, ut cum Lindenio scribat: *aqua, omnia tenera, tepida, dulcia, pinguia.* Attamen in proximo capite 30. quod propter Operarum incuriam apud Almeloveenium inscribitur 25. in quo contra, quae alvum adstringunt, proponuntur, nunquam ego post asperum & vinum, & defrutum legi: *aqua vel tepida vel praefrigida, dura, id est, ea quae tarde putescit, ideoque pluviatilis potissimum, omnia dura, macra*; haec, inquam, superiori loco perspicue opposita nunquam legi, quin vehementer dubitarem, an non magis in ipso probanda esset altera scriptura, quam Caesarius, Pantinus, Stephanus, Rubeus, atque alii sequuntur: *aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pinguia*; ut aqua videlicet *tenera* opponatur *durae*, sicut a Rubeo (*k*) explicatum est; aut certe utramque scripturam; quod factum video a Constantino, & Ronsseo; esse censerem proponendam. Initium quoque sectionis 16. capitis 28. libri 5. cum hoc habeat Nicolaus: *Scabies vero est durior cutis rubicundus;* Junta autem, Caesarius, Pantinus, Stephanus, aliique tria postrema verba ita scribant: *durior cutis rubicundior*; Manutii vero: *humor cutis rubicundus*; Constantinus denique ad libri oram: *tumor durior cutis. Alii, durities cutis*; Ronsseus autem: al. *humor durior c. r.* al. *durities cutis*; cum igitur usque adeo hic varient codices; equidem haud improbaverim quod Almeloveenius, missis caeteris aut manifeste vitiosam, aut minus probabilem sententiam habentibus, ultimum cum Lindenio selegerit, & scribere maluerit: *Scabies vero est durities cutis rubicundior, ex qua pustulae oriuntur*; erat tamen de tanta ista varietate Lector monendus tum ne pro certo crederet, Celsum ita scripsisse, tum ut inquireret, quo igitur modo scripsisset, an sic, exempli causa: *Scabies vero est aspritudo cutis rubicundior, ex qua pustulae oriuntur.* Vt enim mittam, verbi *aspritudo* vestigia quaedam fortasse in illo *durior* relicta esse, quod pleraeque, & in his vetustissima, editiones servarunt; certe in ejus quae proxime antecedit, sectionis principio cum haec de pustulis Celsus scripsisset: *Earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus partemve aspredo* (*aspritudo* ex optimis, vetustisque exemplaribus quae Rhodius (*l*), & Constantinus (*m*) nominant, legendum est) *quaedam fit, similis his pustulis &c. eaeque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt*; cum, inquam, Celsus haec scripsisset; a veri similitudine non prorsus abhorret, jungere cum illa sectione hanc quae sequitur, eo quod exempli causa proposuimus, initio voluisse, eoque magis quod paulo post id initium, *Quo asperior est*, inquit, *quoque prurit magis, eo difficilius tollitur.* Verbis autem opus non est, ut intelligatur, aut libro 6. cap. 14. (quod perperam Almeloveenii Operae 16. fecere) in quo de Vvae morbo sermo est, omittere non decuisse, veterem librum a Constantino, & Ronsseo in suorum margine descriptum, cujus auctoritate, proxima iis quae afferemus protinus, verba in suam sedem restituta sunt, non *succo* habere, sed *succus* in hoc loco: *Chelidoniae quoque succo per cochlear illita uva maxime prodest:* Aut libro eodem, cap. 6. in extrema fere sectione 1. cum illis verbis: *In ipsum vero oculum primo die, nisi immodica inflammatio est, nihil recte conjicitur*; alteram quoque, librorum videlicet Nicolai, Juntae, Manutiorum, Stephani, Constantini, scripturam, quae a Ronsseo, aliisque praeterea saltem in ora adscripta est, proferre convenisse: *nisi modica inflammatio est*; praesertim cum haec continuo sequantur: *saepe enim potius concitatur eo pituita quam minuitur*: Aut lib. 7. cap. 2. ad illa verba: *si aegrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit*; indicandum fuisse: Manutios tamen; quos cum dico, Egnatium quoque ipsum dico; pro *exercuit*, legisse *exhaurit*, Stephanum autem ex-

(*g*) *De Re Rustic. l. 4. c. 29.* (*h*) *Dissert. IV. de libris legend.* (*i*) *Bibl. Lat. l. 2. c. 4.* (*k*) *Annot. in Cels.* (*l*) *In Lexic. Scribon.* (*m*) *Adnot. in Cels.*

exhausit; quam quidem scripturam, magis profecto cum proximis quae modo allata sunt, verbis ipso loquendi genere congruentem, Constantinus quoque, ac Ronsseus adnotavere: Aut eodem libro 7. cap. 12. sect. 1. quae est inscripta *de Dentibus*, post ea verba quibus docemur tum cognoscere, in eorumme evulsione aliquid ex osse cui inhaerent, fractum sit, tum fracti ossis particulam, incisa etiam, si opus sit, gingiva, vulsellae ope esse extrahendam; quae porro subjiciuntur: *Quod si fractum statim non est, sed intumescit extrinsecus maxilla, ut os hiare non possit;* non sine iis legi oportuisse quae ipsorum loco sunt tum in pervetusto Nicolai libro, tum in illis quos Junta, & Caesarius edidere, quorum quidem verborum praecipua pars est a Constantino, Ronsseo, aliisque in margine proposita: *Quod si factum statim non est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit;* hoc est, si fracti ossis particula educta statim non sit: Aut denique libro 8. cap. 10. ubi de membris, ut reponantur ossa, extendendis, haec habentur: *Sub qua* (inflammatione) *& difficile, & periculose vis nervis adhibetur. nam distentionem nervorum vel cancer sequitur; vel certe, cum mitissime agitur, pus;* duo fuisse non omittenda, alterum, plerorumque libros non habere: *cum mitissime agitur*, sed *ut diutissime alatur*, Manutiorum: *ut mitissime alatur*, Constantini scriptum calamo: *agatur;* ut proclive sit suspicari, scripsisse Celsum: *ut mitissime agatur;* alterum, in iisdem omnibus, imo ipsius quoque Lindenii libro non *distentionem* nervorum legi, sed *distentio.*

Verum in hisce aut omnibus, aut certe fere omnibus locis erunt fortasse qui minus necessarium fuisse judicent variantem scripturam indicare. Quid vero de iis censebunt quos protinus memorabo, in quibus, nulla alia commonstrata scriptura, eam Lindenius, atque Almeloveenius sine ulla dubitatione unam ediderunt quam aut nullo pacto, aut minus profecto laudabiliter tueri possimus? Libro enim 3. sic capitis 18. initium proposuerunt: *Et febrium quidem curatio exposita est. Supersunt vero alii corporis affectus, qui huic superveniunt, ex quibus eos, qui certis partibus assignari possunt, protinus jungam. Incipiam ab insania.* Ego vero qui in aliis omnibus quae adhuc videre licuit, Celsi exemplaribus constanter legerim: *eos, qui certis partibus assignari non possunt;* vixque meminerim, Constantinum, atque Ronsseum, nullo tamen antiquo codice citato, & in ipso tantum margine suorum librorum, istud *non* esse delendum, indicavisse; qui Nostri & reapse deleverint, & delevisse se, reticuerint, plurimum miror. Nam si quis forte dicat: quid ergo? Num insania, lethargus, apoplexia, paralysis, comitialis, cardiacus, aut regius morbus (de quibus videlicet sermonem habendi ab istis verbis Corn. Celsus initium capit) affectus igitur sunt qui certis partibus assignari non possunt? ego etsi illum ad Pantini Annotationes possem rejicere, ex quibus qua ratione id negare Celso licuerit, intelligeret; non tamen faciam, sed hoc unum respondebo, non quid aliis, & his nostris potissimum, sed quid Celsi, aliorumque Latinorum rei medicae Scriptorum temporibus apud ipsos in usu esset, ac consuetudine, esse spectandum. Serenus certe Samonicus (*n*) lethargi, & comitialis, ac regii morbi; Plinius autem Valerianus (*o*) & horum, & caeterorum qui sunt paulo supra nominati, curationes seorsum, extraque aliorum qui certis partibus assignantur, ordinem proposuerunt, quanquam uterque a capite orsus, & deinceps thoracem, imum ventrem, artusque ipsos perlustrans, ante poterat in suis quemque sedibus, si quas eorum certas esse, censuisset, nullo negotio collocare. Quorum Scriptorum aliquis forte auctoritatem contemnat; ipsius autem Celsi contemnere qui possit? Hic vero si, ut Lindenius, atque Almeloveenius proponunt, eos de quibus loquimur, affectus certis partibus assignari posse, scripsisset; qua tandem ratione statim atque ipsorum tractationem cum libro tertio absolverat, hoc uti libri quarti initio (quod quidem omnes ad eundem pariter modum exhibent, & in his Lindenius etiam, ac Almeloveenius) potuisset: *Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita sunt, ut iis certae sedes assignari non possint: nunc de his dicam, quae sunt in partibus.* Operae quoque pretium est animadvertere quomodo ipsi eodem in libro quarto capitis 21. finem ediderint: *Neque alienum est, fovere inferiores partes aqua, decocta ex verbenis comprimentibus, ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circundare; praecipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam, & ne supinus dormiat.* Nempe igitur Celsus in nimia seminis profusione (de hac enim agit in eo capite) rutam quam caeteri laudarunt Medici, ipse improbaverit? Vi enim sua; in Scholiis inquit Almeloveenius; nimium extinguere semen posset. At quanto veri similiora scripsisset, si indicata plerorumque librorum scriptura: *praecipueque ex aceto rutam vitare, etiam* (alii habent: *&*) *ne*

(*n*) *De Medicina Praec.* (*o*) *L. 2. c. 51. & seq. & l. 3. c. 7. & seq.*

ne ſupinus obdormiat; Lectores monuiſſet, paulo aliter duntaxat interpungendo & librarios potuiſſe hunc locum corrumpere, & nos poſſe reſtituere, ſi videlicet (quod factum eſſe, nuper vidi etiam in Conſtantini editione, & ad eundem fere modum in Ronſſei Enarratione) ſcribamus: *Neque alienum eſt - cataplasmata imo ventri inguinibusque circundare, praecipueque ex aceto rutam: vitare etiam, ne ſupinus obdormiat.*

Non difficilius eſt, praeſertim alia aliorum librorum ſcriptura animadverſa, locum reſtituere, quem libro 5. in capitis 27. initio comperies: *Sequitur, ut de his* (vulneribus) *dicam, quae morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiae, ſaepe canis, nonnunquam ferarum, aut aliorum animalium, aut ſerpentium. Omnis autem ferae morſus habent quoddam virus.* Quae poſtrema verba cum in libris editis ab Nicolao, itemque a Manutiis ad hunc modum ſcripta ſint: *Omnis autem fere morſus habet quoddam virus*, imo a Manutiis ſcriptum ſit *ferè*; miror, Almeloveenium hos potius non eſſe ſecutum, praeſertim qui hic laudet Panaroli Pentec. 2. Obſervationem 32. (legendum eſt 42.) quae eſt *de Mulieris morſu venenato*, cui addere ex Hildano (*p*) alias potuiſſet idem oſtendentes, morſum videlicet hominis aut eſſe virulentum, aut certe; ut Plinii (*q*) verbis utar; *inter aſperrimos* non injuria numerari. Quae etiamſi non ita ſe haberent, neque Serenus Samonicus (*r*) qui reſpexiſſe ad hunc Celſi locum videtur, ſcripſiſſet:

> *Sive homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis*
> *Vulnera dente dedit, virus ſimul intulit atrum;*

Celſus tamen ipſe per ſe iſtam ſibi ſcripturam aſſereret. Cum enim poſt ea de quibus agimus, verba, haec continuo ſubjecerit: *Itaque ſi vehemens vulnus eſt, cucurbitula admovenda eſt*; haecque, ut tota reliqua prima ſectio, de omnibus univerſe morſibus ſint neceſſario accipienda; neque enim alioqui de hominis, ac ſimiae morſibus, velut eſt pollicitus, in toto hoc capite verba faceret; neceſſe profecto eſt, ut non modo omnis ferae, ſed etiam omnium animalium morſum fere virus quoddam inferre, poſuerit, quod videlicet cucurbitula ſit extrahendum. Idem quoque Celſus quid de duobus aliis locis cenſendum ſit, ſatis ſuperque demonſtrat. Nam quod ab Noſtris editum eſt libro 8. cap. 1. *Primo vero duo, radii & brachii, oſſa juncta paulatim dirimuntur, rurſusque ad manum coëunt, modo craſſitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt*; non ſine vitio eſſe iis omnibus apparebit qui paulo ante, haec ſcripta eſſe, animadverterint: *Quae res ſedem brachio praeſtat. quod conſtat ex oſſibus duobus*, iis nimirum quae illico nominat, ut in eo quoque de quo ſermo eſt, loco, ac deſcribit Celſus, *radio* videlicet, ac *cubito*; ut manifeſtum ſit, cum brachium ipſum conſtet ex radio, non oportuiſſe ſcribere: *duo radii, & brachii, oſſa*; ſed vel ſatis fuiſſe: *duo brachii oſſa*, vel ſi nominanda erant: *duo, radii & cubiti, oſſa*, omnino ſcribere oportuiſſe: utrum enim a Celſo reapſe ſcriptum ſit, haud ſatis liquet ex ſcriptura, in aliis omnibus quae adhuc vidimus, exemplaribus in hunc unum modum depravata: *duobus radiis brachii oſſa.* Alter locus in eodem pariter libro occurret, capite autem 5. quod de Naſo fracto eſt, ubi & Lindenius, & Almeloveenius haec edidere; *Sin, quod intus inditum eſt, laedit; ſicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta eſt, exercitatae nares eadem tantummodo habena continendae ſunt.* Vbi tamen, non *exercitatae*, ſed *excitatae nares*, ipſe Celſus indicat, eſſe legendum, ut qui non modo alibi, atque adeo etiam paulo infra eodem verbo eadem ſignificatione eſt uſus, ſed & paulo ſupra de fracta naſi cartilagine in ſuam ſedem reponenda verba faciens, *Quicquid*, inquit, *e cartilagine concedit* (libentius legerem: *concidit*, cum caeteri quos conſului, libri conſtanter habeant: *Quicquid in cartilaginem incidit*) *excitandum leniter eſt, aut ſubjecto ſpecillo, aut duobus digitis utrinque compreſſis:* mox quae in nares injicienda ſint, docet, quae deſidere cartilaginem, non ſinant, item quae extrinſecus habena circundanda ſit quae nares ſic excitatas, contineat: poſt quae videlicet ea continuo ſubjicit de quibus loquimur, verba. Sed & in cunctis quos ad hoc tempus inſpeximus libris, non *exercitatae*, ſed *excitatae nares* ſcriptum eſt: quod utinam ſignificaſſet Lectoribus Almeloveenius; hac quippe ſcriptura commonſtrata aut illam alteram rejeciſſent, aut ſaltem quid Celſus revera ſcripſiſſet, amplius ſibi in ejuſdem, ut nos fecimus, aut in aliorum etiam ſcriptis ſtatuiſſent eſſe quaerendum. Quod quidem in locis nonnullis facturos ſcio in quibus Vir ille ad iſtum al-

(*p*) *Cent.* 1. *Obſ.* 84. 85. & *Cent.* 4. *Obſ.* 87. (*q*) *Natur. Hiſt. l.* 28. *c.* 4. (*r*) *De Medic. Praec. cap. de Hominis, ac Simiae morſu.*

alterum modum ſe geſſit, ut puta cum lib. 4. cap. 21. ad illa verba: *Id faciunt etiam albae violae*, haec adnotavit: *Mercurialis Variar. Lect.* L. 1. c. 3. *videtur* olivas *legiſſe.* Illud tantummodo minus placet, quod haec ita adnotet, quaſi vero praeter Mercurialem nemo omnium id legiſſet; cum ego contra in nullo adhuc libro: *albae violae*, ſed in omnibus invenerim: *albae olivae:* quae quoniam; ut ibi oſtendit Mercurialis meus tum ex ipſarum natura, tum ex Medicorum auctoritate; adſtringendo utiles ſunt; ſane hic videntur convenire ubi & *gummi*, & *paſſum* laudantur, quocum videlicet Celſus ipſe *oleas albas* in eo capite (*s*) conjunxit in quo ea quae alvum adſtringunt, propoſuit. Multoque etiam minus dubito, quin doctus Lector noſtri conjecturam non ſequatur quam ad initium adſcripſit capitis 5. libri 3. Cum enim Celſus de Diaria Febre ſermonem inſtituens, haec habeat: *Igitur ſi* (febris) *ſemel tantum acceſſit, deinde deſiit, eaque vel ex inguine, vel ex laſſitudine, vel ex aeſtu, aliave ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit*; Almeloveenius, pro *inguine*, *malim*, inquit, ſanguine, *vel* ingluvie, *quomodo enim ex inguine poſſet oriri febris? dein* (Celſus) *enumerat cauſas externas, quas inter inguen cenſeri non poteſt.* Verum enimvero ſi has inter cenſeri inguen non poteſt; qua, quaeſo, ratione *ſanguis* ipſe cenſeretur? Certe autem inter cauſas externas cenſetur ictus, vel alia ejusmodi ipſi etiam pedi vis illata a qua & inguinis tumor, & hujus ſocia diaria febris exiſtit: ſic enim ex inguine diariam oriri febrem, ita manifeſtum eſt, ut minime oportuiſſet, Almeloveenium quaerere, *quomodo ex inguine poſſet oriri febris?* praeſertim cum ipſe Hippocrates in Epidem. (*t*) ſcripſerit: *Ex bubonibus febres omnes malae, praeter diarias:* eandemque prorſus in Aphoriſmos (*u*) ſententiam retulerit, cujus poſtremam partem a Galeno (*x*), Oribaſio (*y*), Philotheo (*z*), Liebautio (*a*), Heurnio (*b*) ad eundem atque a me modum explicatam eſſe, ſcio, per externas ſcilicet, evidentesve cauſas, inguinis tumorem, ac diariam febrem excitantes. Recte igitur illud fecit Almeloveenius, quod in hoc loco nihil in Celſi verbis mutavit: quod utinam in pluribus aliis facere; quamvis ipſo praeëunte Lindenio; noluiſſet: dici enim haud poteſt, mi Vulpi, quoties, & quot Viri longe etiam doctiſſimi, & in reſtituendis Veterum ſcriptis exercitatiſſimi, cum medicinam afferre ſe crederent, quantum ex integro, ſanoque reſecuerint.

Hoc autem quod in aliis improbo, ne ipſe admittam, etſi poſtremo hoc loco dubitationes, quinetiam divinationes quasdam communicare tecum ſtatui in aliquot Celſi locos, in quibus Almeloveenius nihil quidquam ſubeſſe vitii, judicare ſe, oſtendit; haec tamen velim ſic accipias, ut ad te, aliosque quibus praeſertim codicum Celſi vetuſtiorum copia eſt, ad inquirendum, conferendumque excitandos, non ad aliquid in Celſo praemature immutandum a me adſcripta eſſe, exiſtimes. Et primum libri 3. caput 27. nunquam me perlegere potuiſſe, fateor, quin mirarer vehementer, in illud unum idemque caput, in quo de apoplexia, paralyſi, aliisque nervorum affectionibus actum eſſet, ea quoque ad extremum conjici quae ad Suppurationes pertinent, quae in aliqua interiori parte oriuntur, atque adeo ſuſpicarer, poſtrema haec omnia aut alicunde avulſa, eodem eſſe reponenda, aut ſaltem in peculiare, ac penitus diviſum caput ſecernenda. Libris autem Celſi, editisque in ipſum Commentariis, quae adhuc licuit, conſultis omnibus, non modo veſtigium ullum antiquae diviſionis, ſed ne unum quidem reperire Scriptorem potui qui in eadem dubitatione fuiſſet, praeter Ronſſeum (*c*), qui, *addubito*, inquit, *vehementer num quae hic ſubſequuntur, antedictis cohaereant: mihi certe fini* 22. *capitis annectenda videntur, quod eodem capite de tabidis, & pulmone ſuppuratis agit.* Neque minus propemodum dubito; quamvis nec Ronſſeum, nec alium aliquem habeo praeëuntem; quin pariter in libri 4. caput 20. quod eſt *de Vulvae*, hoc eſt, de Vteri, *Morbo*, temere a librariis contruſa fuerint quae in illius calce leguntur de Nimia Vrinae Profuſione; quaſi vero hoc mali viros nunquam, ſed mulieres tantum corriperet, ut propterea inter peculiares earum morbos ita praeſertim, nulla ſcilicet de viris mentione facta, a Celſo referri potuiſſet. Verum ad alia, ut puto, errata librariorum veniamus. In libri ejusdem 4. capite 1. ſcriptum eſt: *atque haec quidem juncta ſunt. Renes vero diviſi: qui lumbis ſub imis coxis inhaerent, a parte earum reſimi, ab altera rotundi.* Mitto, pro *diviſi* alios omnes quos inſpexi libros, & recte fortaſſis, habere *diverſi*; duo vero quorum primum vix tandem in Manutiorum libris, alterum in nullo adhuc reperi, praetermittere non poſſum; ſic enim legendum credo: *qui lumbis ſub imis coſtis*

(*s*) *L.* 2. *c.* 30. *p.* 107, 27, 31. (*t*) *L.* 2 *ſect.* 3. (*u*) *Sect.* 4. *aph.* 55. (*x*) *Commentar.* 2 *in Aph. Hipp.* (*y*) *Comment. in Aph. H.* (*z*) *Comment. in Aph. H.* (*a*) *Schol. in Aph. H.* (*b*) *Enarrat. Aph. H.* (*c*) *Enarrat. Celſ.*

stis inhaerent, a parte earum rotundi, ab altera resimi: qua in lectione, tibi praesertim adeo in Anatome exercitato, probanda, non est sane cur laborem; quid enim esse manifestius potest, quam Renes ne ima quidem sui parte summas coxas, hoc est, innominata ossa, attingere; sub imis autem costis positos esse: neque ea resimos esse parte qua coxas, vel costas spectant, sed rotundos; contra qua alter alteri obvertuntur, non rotundos esse, sed resimos? In capite ejusdem libri quarto sect. 2. ubi inter ea quae asthmati, atque orthopnoeae communia sunt, hoc primum legimus: *quod propter angustias, per quas spiritus evadit, sibilum elidit;* videndum censeo, an non potius oporteat legere: *sibilum edit.* Nam quid sit *spiritum elidit*, quomodo vel ipse alibi (*d*) locutus est Celsus, satis id quidem; quid autem sit *sibilum elidit*, haud satis videor intelligere. Quod si igitur legamus: *sibilum edit*; commentarii loco esse poterit quod Cassius Medicus (*e*) in Problemate habet 22. *Cur*, inquit, *difficulter spirantes sibilo non absimilem vocem reddunt? Quoniam morbus ipse est praeclusio, atque compressio inanium pulmonis fistularum: per angustum autem foramen dum fertur spiritus, talis redditur sonus.* Velim etiam haec attente consideres in ejusdem libri capite 24. *Quidam* (podagrici, chiragricive) *cum toto anno a vino, mulso, venere sibi temperasset, securitatem totius vitae consecuti sunt. idque utique post primum dolorem servandum est, etiamsi quievit. Quod si jam consuetudo ejus facta est, potest quidem aliquis esse securior his temporibus, quibus dolor se remisit: majorem vero curam adhibere debent hi, quibus id revertitur. quod fere vere autumnove fieri solet.* Quanam, quaeso, ratione postrema haec accipiemus? Num *hi quibus id revertitur*, ii sunt quibus dolor reverti solet? At quid attinebat his majorem curam imperare, quasi ille aliquis quem securiorem esse jussit, non pariter ex iis esset quibus consuevit reverti dolor? Certe de utrisque dicit: *si jam consuetudo ejus facta est.* Num igitur *hi quibus id revertitur*, erunt ii quos jam nunc revertens dolor reapse invadit? At multo minus id attinebat monere; nam quis, reapse invadente dolore, majorem nescit curam esse adhibendam? Quid ergo est? Vna ego litterula omissa has tantas huic loco offusas tenebras esse, puto. Si enim legamus, non *hi*, sed *his*, aut etiam (nam *ii* lego in vetustissimo libro ab Nicolao typis descripto, quem porro secutus est Junta) *iis, quibus id revertitur;* perspicua profecto, & Celso digna, & cum superioribus, ac consequentibus verbis apta, & cohaerens existit sententia, haec videlicet: Quibus dolor primus decessit, ii sibi diu, atque omnino temperent, necesse est, ut ne amplius revertatur. Quibus autem saepius dolor reversus est, eorum aliquis minus quidem sibi temperet, licet his anni temporibus quibus dolore solutus esse consuevit; at contra iis temporibus quibus solet redire, id est, vere utplurimum, atque autumno, iis, inquam, temporibus sibi podagrici omnes magis temperent, necesse est; nimirum quia nisi majori temperantia consueto morbo occurratur, majus tunc periculum est ne redeat. Sed ut hoc in loco unam a librariis omissam litteram; sic in altero unum, aut plura esse ab ipsis addita verba, crediderim. Libro enim 5. cap. 25. ubi legimus: *Quinetiam silvestris papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus, qui manu comprehendi potest, in vas demittitur, & superinfunditur aqua, quae id contegat, atque ita coquitur:* existimassem forsitan, Celsum ita scripsisse, ut Scribonius Largus (*f*); *fasciculus, quantum manu comprehendi potest;* nisi continuo primum illud verbum rursus posuisset: *Vbi*, inquit, *jam bene manipulus is coctus est:* Itaque cum papaveris manipulus idem sit ac quod manu comprehendi potest, ideoque & Ovidius (*g*), & Plinius (*h*), & Palladius (*i*), ut manipulum significarent, ille quidem dixerit:

Arentisque rosae quantum manus una prehendat;

alter vero: Mercurialis herbae *quantum manus capiat;* postremus autem: *buxi folia, quantum manus ceperit;* videtur profecto Celsus post illa: *papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum est;* vel scripsisse: *quantum manu comprehendi potest, in vas demittitur*, vel potius: *manipulus in vas demittitur;* sic ut ea verba: *qu. manu comprehendi potest*, explicationis causa in ora alicujus veteris libri adscripta, imperitia librariorum inter ipsius Celsi verba recepta sint: quod quidem & in aliis describendis Auctoribus haud raro accidisse, notum est, & saepe in nostro hoc contigisse, cum Lindenius (*k*) animadvertit, tum Rhodius (*l*), nonnullis prolatis exemplis, indicavit. In

(*d*) *L. 5. c. 28. p.* 316, 10. (*e*) *Med. Quaest. & Probl.* (*f*) *Compos. Med. Comp.* 83. (*g*) *De Medicam. Faciei.* (*h*) *Nat. Hist. l. 25. c. 5.* (*i*) *De Re Rust. l. 11. tit.* 14. (*k*) *Epist. ad Lect.* (*l*) *In Scribon. Compos.* 4. & 104.

In loco autem quem protinus afferam ex ejusdem libri 5. capite 28. fect. 2. quae eft de Carcinomate, nihil quidem aut additum, aut omiffum eft; & verborum tamen folum mutata diftinctione, fententia mifere depravata eft. Poftquam enim ejus de quo ibi agitur, morbi plura genera, vel plures, fi mavis, gradus funt memorati, haec fubjiciuntur: *Tolli nihil, nifi κακόηθες poteft: reliqua curationibus irritantur. Et quo major vis adhibita eft, eo magis quidam ufi funt medicamentis adurentibus.* Sic autem verba haec diftinguenda funt: *Tolli nihil, nifi κακόηθες poteft: reliqua curationibus irritantur; & quo major vis adhibita eft, eo magis. Quidam ufi funt medicamentis adurentibus.* Diftinctionem hanc comprobant quae continuo fequuntur: *quidam ferro adufferunt: quidam fcalpello exciderunt. neque ulli unquam medicina profuit: fed adufta protinus concitata funt, & increverunt, donec occiderent:* & reliqua, quae eo nimirum omnia pertinent, ut oftendant, vitia ifta curationibus, ficuti pofitum eft, praefertim vehementioribus, adhibitis exafperari. Res ut perfpicua, ut facilis fit, vides; tamen ex omnibus quos ad hunc diem hujus diftinctionis confirmandae gratia confului, libris, vix unum, Roberti videlicet Conftantini, invenire potui in quo ad eundem fere modum diftincta fint verba. Haud multo gravior in defcribendo Celfo plerorumque error hujus pariter fententiam mutat in lib. 7. cap. 18. ubi inter caeteras notas quibus Enterocelen dignofcamus, hae quoque fic proponuntur: *frigore omni* (tumor) *contrahitur, calore diffunditur, eftque tum fcrotum & rotundum, & tactu leve.* Hic vero effe fcribendum: *tactu laeve*, ipfe per fe Auctor indicat, qui paulo fupra inter figna quibus nos docuit Epiplocelen ab Enterocele diftinguere, *tactu vero*, inquit, *tumor inaequalis eft.* Hujusmodi autem errorem haud notaffem; fed ut Operarum Almeloveenii, fane vel in ipfa A. 1713. *editione*, quam *correctiorem* effe, in libri fronte confirmant, & qua mihi una ad hoc tempus datum eft uti, non valde diligentium, ficuti multis in locis collato Lindenii exemplari (quod a te fedulo fieri, velim) animadverti; ut Operarum, inquam, Almeloveenii, fortuitum lapfum praetermififfem, nifi etiam in Lindenii; Lindenii autem? imo vero Juntae quoque, Manutiorum, Caefarii, Stephani, Conftantini, Ronffei, aliorumque exemplaribus animadvertiffem, cum tamen in primo illo, Nicolai videlicet, itemque in Pantiniano fcriptum fit: *laeve.* Sed & in his, & in caeteris omnibus, quos modo memoravi, libris fruftra quaefivi qua ratione intelligere melius poffem quod legimus in proximo capite 19. *Minifter autem finiftra manu comprehenfo fcroto, furfum verfus eum debet extendere, & quam maxime ab inguinibus abducere*; omnes enim ii libri pariter habent: *eum*, vix Conftantino, fed in ora, fcribente: *eam*, aut *id*, quam videlicet pofteriorem voculam, aut aliam nullam in vetuftiorum librorum aliquo me invenire poffe, fperaveram. In aliis autem verbis quae in ejusdem 6. libri capite occurrunt 26. fect. 1. *Nonnunquam etiam prolapfus in ipfam fiftulam* (id eft, urethram) *calculus, qui fubinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhaerefcit*; in his, inquam, verbis ne Conftantinus quidem id exhibuit quod quaerebamus. Nam quod in margine ad vocem *ea* adnotavit: *urina, vel fubaudi*, nimis id longe petitum videtur, cum vox *urina* non ita prope pofita fit: neque praeterea urina extenuat haerentem calculum, fed auget; vel fi extenuat, cur igitur extenuatus fic inhaerefcit? Ego vero pro *qui* fperabam vel *quia*, vel *quà* in libro aliquo poffe inveniri, ut Celfus hoc diceret: quia; vel qua parte fubinde urethra extenuatur; propterea; vel ea in parte calculus inhaerefcit. Videndumque effe, cenfebam, num forte huc pertineret quod Aretaeus (*m*) vidiffe fe, dicit; poftquam enim fcripfit: *Secunda porro calamitas eft, cum per colem calculus transmittitur. Nam fi amplior fit, quam urinae iter (Graeci urethram vocant) capere poffit; in eo multum temporis haefitat, &c.*; tum haec fubjicit: *AEgerrime autem tortuofi calculi exeunt: quosdam enim & hamatos vidi, in meatibusque adnatas quasdam duritias.* Sed & fecundum naturam folere urethram contrahi in ipfo primo, five exteriore fuo orificio in ipfis etiam, ut nofti, foeminis obfervavimus (*n*): quod eo potiffimum memoramus, quia ubi Celfus in proxima hujus capitis fectione 4. de minori foeminarum calculo verba facit, cum caeteri quos infpeximus, libri; nifi prorfus memoria nos fallit; omnes fic habeant: *Ergo & per fe faepe excidit, & fi in primo quod eft anguftius inhaeret, eodem tamen unco fine ulla noxa educitur*; ibi Almeloveenii, ac Lindenii exemplaria, omnino abjecta (quam bene alii viderint) illa voce: *primo*, haec exhibent: *&, fi in urinae itinere, quod eft anguftius, inhaeret.* Porro ambo; ut ad alium locum veniamus; in ejusdem capitis fectione 2. quae eft de calculis e vefica extrahendis, haec in ipfo fine habent: *Quocunque autem modo cervix ea parte fecta eft, leniter extrahi, quod afperum eft, debet.* Haud equidem diffiteor, hunc locum in aliis omnibus quos

(*m*) *De Sign. Diut. Morb. l. 2. c. 3.* (*n*) *Adverf. Anat. IV. Anim. 24.*

quos confului, libris manifefto effe vitiatum; fic enim in cunctis legitur: *Quocunque autem modo cervix ea parte facta eft;* Attamen cum proxime fcriptum fuerit, non qua parte, fed quo & ferro, & modo cervix veficae fit aperienda; femper ego, potius in *ea parte*, quam in *facta* fubeffe vitium exiftimavi, & hac propterea ratione effe tollendum: *Quocunque autem modo cervix patefacta eft;* praefertim cum fupra Auctor de ejusdem cervicis fectione ad hunc ipfum modum locutus fit: *Cum vero patefacta eft* (hoc eft cervix; haec enim proxime antecedunt: *rupta cervice, quam habuiffet incifa*) *in confpectum calculus venit.* Non me praeterit, Almeloveenium, quamvis omnibus quos vidi, libris, atque adeo ipfius etiam Lindenii, repugnantibus, qui nempe conftantiffime habent: *Cum vero patefacta eft;* fcribere eo in loco maluiffe: *Cum via perfecta eft;* tamen & ipfe, idem locutionis genus in eadem re ante paucos verfus in Celfo fervavit; nam poft illa: — *plaga facienda eft, qua cervix aperiatur; donec urinae iter pateat fic, ut plaga paulo major, quam calculus fit;* continuo haec fubdit: *Nam qui metu fiftulae (quam illo loco ὑρορυάδα Graeci vocant) parum patefaciunt;* &c. Effent alii loci in quos meas; quales eae cunque funt; divinationes proferre poffem; fed quia jamdudum fentio, me juftum longe effe praetergreffum epiftolae modum; unum tantummodo, cumque ad rem noftram anatomicam pertinentem, attingam, quem locum ne ipfi quidem Paawio (*o*), Anatomes, ut tute fcis, haud ignobili Doctori, fufpectum fuiffe, mirum eft. Libro igitur 8. cap. 1. in maxillae inferioris defcriptione haec habentur: *Verum ipfius maxillae partes extremae quafi bicornes funt. Alter proceffus intra latior, vertice ipfo tenuatur, longiusque procedens fub offe jugali fubit, & fuper id temporum mufculis illigatur. Alter brevior, & rotundior &c.* Etfi in nullo eorum quae ad hoc tempus vidi, exemplarium aliam quam hanc ipfam inveni fcripturam; non poffum tamen non credere, Celfum potius ita fcripfiffe: *Alter proceffus intra latior, extra tenuatur*; nihil immutandum effe, cenferem; nunc igitur cum & res ipfa, & quod non obfcure oppofitum eft: *vertice ipfo tenuatur*, requirant, ut illud ante pofuerit; *infra latior*; non video cur unius litterulae mutatione ut vitiari hic locus a librariis, ita a nobis reftitui non poffit. Hanc tamen, aliasque omnes quas in hac epiftola propofuimus, five divinationes, five dubitationes, velim tibi perfuadeas, nihili nos & in praefentia facere, & femper effe facturos, nifi ab Doctisfimis Viris, & longe magis quam nos Anatomici, in emendandis fcriptis Veterum exercitatis probentur. Quod fi forte unam modo, aut alteram haud prorfus cenferent effe improbandam; fatis magnum nobis videremur earum fructum cepiffe, cum quae de Xenophonte, cujus e libris quaedam menda auferebat, Muretus (*p*), ea nos de Celfo etiam dicere, nequaquam dubitaremus: *Nihil eft tam pufillum quod non avide accipi debeat, quod quidem ad tam politum, tamque utilem Scriptorem pertineat. Parvum eft, quod afferimus; fed magnus is, quem adjuvamus.* Vale.

Patavii Poftrid. Idus Decembr. MDCCXX.

EPISTOLA ALTERA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Si vales, bene eft; ego quidem valeo. In hac vetufta Alexandri Paduani, Medici olim Doctisfimi, Bibliotheca Celfi noftri exemplar inveni, calamo in membranis defcriptum. Quod ut paulo attentius infpexi, coepi fufpicari, haud veram fortaffe effe additam illam ab Henrico Stephano infcriptionem: *Aurelii Cornelii Celfi de re medica libri octo, operis ab eo fcripti de artibus, pars fexta.* In fine enim IV. libri in hoc quidem codice fcriptum eft: *Artium Aurelii Cornelii Celfi liber. VIIII. Idem medicinae liber. IIII. explicit feliciter;* hisque numeris proportione refpondent qui ad plerorumque infequentium librorum calcem adfcripti funt; ut fi hanc rationem fequamur, manifefto ap-

(*o*) *Comment. in Celf. l. 8.* (*p*) *Var. Lect. l. 3. c. 15.*

appareat, octo hos de re medica libros, quos, ut alias ad te fcripfi, quinque de re ruftica antecedebant, non fextam operis ab eo fcripti de artibus, verum fecundam omnino partem fuiffe.

Ex illis autem quae iisdem meis ad te litteris oftendi, minus mihi in Almeloveenii editione probari, nonnulla funt in quibus hunc etiam codicem inveni ab ea difcrepantem, mecumque facientem. Neque enim ut illa habet (*pag.* 148. *lin.* 17.) *affignari poffunt;* fed *affignari non poffunt:* non (234, 3.) *albae violae*, fed *albae olivae:* non (307. 11.) *ferae morfus habent;* fed *fere morfus habet:* non (350, 30.) *nifi immodica inflammatio;* fed *nifi modica inflammatio:* non (410, 5.) *fluens alvus exercuit;* fed *fluens alvus exhaurit:* non (444, 16, 18.) *Quod fi fractum — — ut os;* fed *Quod fi factum — — ut is:* non (474, 27.) *qui fubinde ea extenuatur;* fed *quia fubinde ea extenuatur:* nec denique (522, 23.) *exercitatae nares*, fed *excitatae nares.*

Verum haec omnia etfi minime contemnenda funt; nullo tamen pacto videntur mihi cum eo uno quod continuo exponam, comparanda. Memoria, opinor, tenes quod ad te fcripferam, non modo de Almeloveeniana, fed de omnibus quas vidiffem, Celfi editionibus verba faciens, minime videlicet a me dubitari, *quin in libri* 4. *caput* 20. *quod eft* de Vulvae, *hoc eft*, *de Vteri*, Morbo, *temere a librariis contrufa effent quae in illius calce leguntur de nimia urinae profufione; quafi vero hoc mali viros nunquam, fed mulieres tantum corriperet, ut propterea inter peculiares earum morbos ita praefertim, nulla fcilicet de viris mentione facta, a Celfo referri potuiffet.*

Accipe nunc quid ex hoc codice didicerim; intelliges enim, non folum conjecturam illam meam (quod levius eft) veram fuiffe, fed hoc infuper quod graviffimum, & inexpectatum omnino eft, in his Celfi libris, quos nemo (quod fciam) non integerrimos unquam putavit, unum aut alterum caput deeffe. Igitur in eo quod diximus, capite, ubi Lindenii, & Almeloveenii editiones haec habent (*pag.* 234. *lin.* 1.) *Si maligna purgatio eft*, *fubjicienda funt * coërcentia. Id faciunt etiam albae violae*, *nigrum &c.*; codex poft illa verba, *fubjicienda funt*, non modo ingentem habet lacunam quidquid reliqui eft in ea pagina obtinentem, & in proximae demum paginae initio, *coëuntia. id faciunt etiam albae olivae: & nigrum &c.*; fed contra eam lacunam eadem manu in ora fcriptum eft: *Defunt in vetuftiffimo exemplari duo folia.* Hic ex me quaeres, in iis duobus foliis quid fcriptum a Celfo fuiffe, exiftimem. Ego vero etfi nequaquam dubitarem, quin abfoluto primum quem inftituerat, fermone de morbis qui cum ad uterum fpectent, funt mulierum peculiares, tum ad eos tractandos veniffet quos ad proximas, fed utrique fexui communes partes, & nominatim veficam referret, de cujus videlicet doloribus omnes, quantum memini, editiones, iis dumtaxat quas Lindenius, & Almeloveenius procurarunt, exceptis, hic ipfum exhibent ante loquentem quam de nimia urinae profufione verba faciat; etfi, inquam, haec conjectura affequerer; tamen hujus ipfius codicis adjumento comperi quae effent hic a Celfo reapfe tractata. Cum enim libris fingulis fingulos peculiares Indices praeponi, animadvertiffem, capitum argumenta ex ordine commonftrantes, fubiit eum confulere qui libro huic quarto praefixus eft, fi forte in ea parte integer effet quae pars in libro defideratur. Haec igitur, quam quidem ex minime interrupta numerorum ferie integerrimam judicavi, ad hunc modum fe habet.

CX. *Vulva exulcerata eft.*
CXI. *De Vefica.*
CXII. *De calculis in vefica.*
CXIII. *In omni dolore veficae.*

Quae cum ita fint, cumque numerus CX. in ora codicis eo in loco adfcribatur, ut refpondeat illis verbis (apud Almeloveenium pag. 233. lin. 26.) *Si vero vulva exulcerata eft;* numerus autem CXIII. contra haec ferme fcriptus fit (*p.* 234. *l.* 7.) *Praeter haec in omnibus veficae doloribus* (*veficae* enim in codice legitur; non, ut apud Almeloveenium, *vulvae*) hinc praeclare, quot, & quae defiderentur, intelligis, in eo loco, in quo aut nihil, aut unum, vel pauca certe verba deeffe, Viri Exercitatiffimi, atque Doctiffimi exiftimabant. Is enim qui primus Celfum formis defcripfit, Nicolaus, & Lucas Ant. Junta fic ediderunt: *fubjicienda funt coëuntia;* Joannes autem Caefarius, Gulielmus Pantinus, Henricus Stephanus, & Balduinus Ronffeus: *fubjicienda funt coërcentia.* Vix Manutii in utraque editione, interjecta ad hunc modum lacuna, propofuerunt: *fubjicienda funt,* * *coëuntia.* Quae lacuna fic contracta deinde fuit a Roberto Conftantino, ut non aliquot, fed unum fere verbum defiderari, oftenderet, hoc videlicet modo:

ſubjicienda ſunt * *coërcentia*, praeſertim cum haec in libri margine appoſuerit * *menſes evocantia*, quaſi ita nihil deeſſe, crederet, poſtremumque verbum *coëuntia*, ab aliis in *coërcentia*, ab ipſo in *evocantia* mutatum, ad ſermonem de uteri vitiis pertineret, quod reapſe ad caput pertinet vel de veſicae doloribus, vel de calculis in veſica, enatisque inde noxis per medicamenta videlicet, ac victus rationem, & frequentiora Chirurgiae auxilia oppugnandis; nam quae curatio aut iis a quibus urina non redditur, aut calculoſis, *cum aliter*, ut Celſus ipſe ait, *ſuccurri non poteſt*, a Chirurgo adhibenda ſit, libro docet 7. capite 26.

Nunc illud, opinor, expectabis, ut ſcribam, an conjecturam aliam aliquam meam ejusdem codicis auctoritate comprobaverim. Neque enim ignoras, praeter ea quae in mea ad te Epiſtola attigi ut inter ſcribendum ſuccurrerunt; plura adhuc eſſe quae mihi quidem in Almeloveenii editione diſpliceant. Igitur caeteris in aliud tempus rejectis, unum in praeſentia memorabo quod ſimul ad Latinam linguam, ſimul ad rem noſtram anatomicam pertinet. Almeloveenius in libri octavi capite primo (*pag.* 504. *lin* 22.) Lindenium, ut ſolet, ſecutus, haec edidit: *Superius autem humeri caput rotundius, quam caetera oſſa, de quibus adhuc dixi, verticillati ſcapularum oſſi inſeritur, ac majore parte extra id ſitum nervis deligatur.* Manutii autem in utraque editione ad hunc modum propoſuerant: — *verticillatis ſcapularum oſſibus parvo exceſſu inſeritur: ac majore parte ex tranſitu nervis deligatur.* Cum his Conſtantinus fecit; quanquam in margine adnotavit: *parvo exceſſu* deeſſe in antiquo Codice, aliosque legere *inceſſu*. Et Joannes quidem Caeſarius, atque ante hunc Lucas Ant. Junta duas illas voces omiſerant, caetera ut Manutii, edentes; niſi quod pro *verticillatis* poſuerant, *verticulatis*. Qua in re ſocios habuerunt Gul. Pantinum, Henr. Stephanum, Bald. Ronſſeum, qui tamen *parvo exceſſu* non omiſerunt; etſi Ronſſeus in libri ora, eſſe qui omitterent, & qui non *verticulatis*, ſed *verticillatis* ſcriberent, indicavit. Ronſſei ſcripturam ſecutus eſt Paawius, qui in commentario ad hunc locum ſuo vocare Celſum, ait, *ſcapularum oſſa verticulata, aut quua cervicibus praedita: aut a verticillis exſtantium coracoidis & ſpinoſi proceſſuum*; verum enimvero quaenam in his proceſſibus partes ſint quas *verticilla* vocemus, non docuit. Hanc ego tantam in eodem loco deſcribendo varietatem cum attenderem; pro ea qua ſolet peritia prudentiaque facere exiſtimavi V. Cl. Jacobum Facciolatum, cum ſe vehementer dubitare, mihi oſtenderet, eſſetne inter Latinas voces facile recipienda *verticillatus*, quam nimirum qui Lexicis inſeruere, hoc uno Celſi loco incertiſſimae procul dubio ſcripturae niterentur. Cum vero idem miraretur, cur Almeloveenius *verticillati ſcapularum oſſi*; non *verticillato*, aut *verticillatis ſcapularum oſſibus*; ediſſet, ac praeterea ex me quaereret, an potius *vertebratis* (quae Pliniana vox eſt libro 11. c. 37.) *ſcapularum oſſibus* hic legendum eſſe, cenſerem; memini me in ea quae paulo ſuperius (*pag.* 503. *lin.* 23.) de ſcapularum oſſibus ſcripta ſunt a Celſo; hunc enim in manibus habebamus; continuo oculos conjeciſſe, & Viro Doctiſſimo reſpondiſſe, mihi vero omnino videri, *vertici lati ſcapularum oſſis* eſſe legendum. Haec enim illis de oſſibus tradiderat Celſus: *a cervice duo lata oſſa utrinque ad ſcapulas tendunt: noſtri ſcutula operta; ὠμοπλάτας Graeci nominant. Ea in ſummis verticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimque lateſcentia ad ſpinam tendunt:* ex quibus licet intelligi, eam horum oſſium partem, quam Anatomici ſolent *ſcapulae cervicem* vocitare, Corn. Celſum nomine *verticis* appellaviſſe, ſive quod eam *ſummam* eſſe illo in oſſe, crediderit; ſive quod ut in *triangulo* oſſe oppoſitam baſi, vel ut locum ſpectaverit in quo humeri caput vertitur, qua videlicet ratione Polorum uterque (quos alii pariter cardines vocant ab eorum ſimilitudine circa quos valvae convertuntur) a Virgilio I. Georgic. *vertex* eſt dictus. Cum igitur ſcapulae, ſive ut Celſus loqui mavult & in hoc capite (*pag.* 504. *l.* 3. *ac l.* 11.) & ad finem tum ſeptimi (*p.* 526. *l.* 6.) tum octavi (*pag.* 528. *l.* 6.) & ſub initium tum undecimi (*p.* 542. *l.* 33.) tum quintidecimi (*pag.* 548. *l.* 22.) *lati ſcapularum oſſis* ſinuatam cervicem paulo ante appellaverit *verticem*; quid veri eſſe ſimilius poſſit, quam ut porro traditurus, cui parti ejusdem oſſis, humeri caput inſeratur, ad hunc modum ſcripſerit: *vertici lati ſcapularum oſſis inſeritur*; praeſertim cum in eo Librarii, dictata verba excipientes, perſaepe labi conſueverint, ut ex duabus vocibus unam facerent, & primam conſequentis vocis litteram ad praecedentis etiam poſtremam addentes, duplicarent, unde facillime nova haec vox *verticillatis* effingi potuit. Nunc quam in codice ſcripturam offenderim, tibi fideliter deſcribam: *parvo exceſſu vertici latis ſcapularum oſſibus inſeritur. ac majore parte: & tranſitu nervis deligatur.* Illud quidem minime eſt diſſimulandum, in verſuum intercapedine auſum eſſe aliquem nonnulla addere, videlicet ſuper ultimam *vertici* litteram, litterulam *s*, & ſuper *&*, particulam alteram *ex:* quo de utroque additamento ſi forte quaeris, quid ego

ego fuſpicer; ſic habeto. Primum mihi tum codicem, ac ſupra deſcriptas & Almeloveenii, & caeterorum lectiones, tum ipſam anatomen reſpicienti veri ſimillimum videri, ita a Celſo ſcriptum fuiſſe: *vertici lati ſcapularum oſſis parvo exceſſu inſeritur, ac majore parte extra ſitum, nervis deligatur*; neque enim (quod tu optime noſti) ſumma pars humeri ita in ſcapulae cervicem, ut ſumma pars, femoris in oſſis innominati acetabulum conditur; ſed *parvo* tantum *exceſſu*, id eſt, ejus capitis quod ab interiore latere extuberat, portione immiſſa, *majore parte extra ſita* eſt, quam etiam ob rem *nervis*, id eſt, ligamentis atque tendinibus, ne facile excidat, *deligatur.* Cum ergo Librarii voces illas *extra ſitum* deſcribendo, ita vitiaſſent, ut alii *& tranſitu*, ut Scriptor codicis, alii *ex tranſitu*, ut plerique, quibuscum facere codicis Emendator maluit, ſcriptum reliquerint; nonnulli denique, in quibus Lindenius, & Almeloveenius, integro ea in parte exemplari uſi, priores voces reſtituerunt, niſi quod perſpicuitatis addendae cauſa, minus, ut puto, neceſſariam voculam *id* interjecere. Verba autem illa, *parvo exceſſu* etſi ad rem fideliter tradendam, neceſſaria ſunt, iisque perbelle reſpondent quae ſequuntur, *majore ex parte*; cum tamen aliquo in codice, ut ſupra diximus, omiſſa eſſent, minus mirandum eſt quod in hoc invenerim alium in locum transpoſita, unde Emendatori occaſio data eſt exiſtimandi, ea cum inſequenti voce *vertici* eſſe conjungenda, quam propterea in *verticis* mutare maluit, haud animadvertens, unde factum eſſet, ut pro *lati* ſcriptum eſſet *latis*, & ne vox haec minime cohaereret cum voce *oſſis*, hanc in *oſſibus* eſſe mutatam; cum tamen non modo alii codices, quibus auctoribus Lindenius, & Almeloveenius ediderunt, *verticillati ſcapularum oſſi*, aliquanto meliorem in parte indicare poſſent ſcripturam; ſed ipſe etiam Celſus, cum videlicet non de utroque, ſed de alterutro oſſe humeri hic loquatur, inſitum ſcribere non *latis oſſibus*, ſed *lato oſſi*, vel; quod eodem recidit; vertici *lati* ſcapularum *oſſis*, debuerit. Verum meas hasce conjecturas tanti facies, quanti volueris; illud mihi ſatis eſt a te diligenter attendi, in hoc codice non *verticillatis*, ſed evidentiſſima certiſſimaque diviſione legi *vertici latis.* Hac de re V. Cl. Jac. Facciolatum certiorem facito, & meis verbis ſalvere jubeto. Vale.

Dabam Kal. Sextilib. MDCCXXI.
Foro Livii.

EPISTOLA TERTIA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quae nudiuſtertius duo tibi pollicitus ſum, alterum ut quae nuper Venetiis animadverti, ſuperiorem Epiſtolam meam cum manu exarato Celſi exemplari conferendo, ſignificarem, alterum ut V. Cl. Jacobi Facciolati ad quosdam Scriptoris ejusdem locos Animadverſiones XV. longe doctiſſimas cum meis nonnullis exiguis illis quidem, ſed tamen a te efflagitatis, additamentis mitterem; ea his ipſis litteris ambo praeſtabo. Igitur exemplar id Celſi chartaceum eſt, illudque ipſum eſt quo apud Clericos Regulares (*Tolentinos* ibi vocant) ſe uſum eſſe, tradidit Rhodius (*a*); nam alterum, idque membraneum (*b*), quod ibidem in Divi Antonii Bibliotheca, plurimis vetuſtiſſimis codicibus inſtructa, verſaverat, in hujus incendio periit; quem caſum hoc aegrius fero quod quae illo ex codice excerpſerat Rhodius, ea pariter cum Th. Bartholini (*c*) Bibliotheca conflagrarunt. Itaque cum Veneto hoc codice quidquid ex Forolivienſi adnotaveram, etſi loca ſane haud ita pauca inveni diſcrepantia; ea tamen octo quae ſuperioribus diſcripſi litteris, usque adeo (ſi demas ſeptimum, cujus mihi lectio dubia fuit) mirifice vidi in his quidem verbis in quibus

(*a*) *Vid. Catalog. Auctor. ad Rhodii Scribonium.* (*b*) *Ibid. & in Notis ad Compoſ.* 20. *Scribon.* (*c*) *Vid. Diſſert. Th. Bartholini de Bibliothecae Incendio.*

bus ab Almeloveenio diffenfi, inter fe congruentia, ut cum in poftremo, quem non fatis accurate exfcriptum forte ad te miferam, pro *excitatae* perperam in illo codice fcriptum fit *excitat*, fic in Veneto quoque fit fcriptum; verba autem illa ad tertium locum pertinentia: *omnis autem fere morfus habet quoddam virus*, vetufta quidem, fed non eadem tamen manu, pariter (quod obfervatione dignum cenfeo) utroque in codice addita fint.

Sed jam illuc tranfeo quo properare te, fcio, ad eam videlicet ingentem lacunam libri IV. Quid quaeris? Longe ea in Veneto codice major eft. Nam inter illa: *Si maligna purgatio eft, fubjicienda funt*, atque haec: *coëuntia. Id faciunt &c.* quae nimirum verba tot Editiones conjunxere, albae grandes paginae relictae funt quatuor cum dimidio. Et ne quis cafu intermiffas putet; hic quoque in margine eadem qua caetera, manu fcriptum eft: *Defunt in vetuftiffimo exemplari duo folia*; Indicis autem huic libro praepofiti quae pars lacunae refpondet, ac iis quae proxime antecedunt, & confequuntur, ita nimirum fe habet.

CII. Vola (legendum *Vulva*, vel *Volva*) *exulcerata eft.*
CIII. De Vefica.
CIIII. De Calculis in vefica.
CV. In omni dolore veficae.

Vides, mi Vulpi, in iis quae praecipua hic funt, ut mirum in modum utrumque conveniat exemplar.

Reftat locus ille de humeri, & fcapularum offibus. Sic autem inveni fcriptum: *parvo exceffu vertici latis fcapularum offibus inferitur; ac majore parte extranfitu nervis deligatur.* Non eft meae fidei quidquam, tecum praefertim, diffimulare; quin etiam Perhumanum ac Eruditum Virum, ampliffimae eorum Clericorum Bibliothenae Praefectum, qui mihi haec omnia infpicienti defcribentique officiofiffime aderat, rogavi, ut id recognofcere mecum vellet quod protinus fubjiciam. Scilicet inter *vertici*, & *latis* fubobfcurum quoddam (qualia in eo exemplari alibi quoque deprehenduntur) veteris liturae veftigium eft, quafi litterula fuiffet erafa; eo tamen illud in loco eft, ut littera *l* fuiffe omnino non poffit, fed brevior quaedam inftar litterae *s*, ut mihi, *verticis* in hoc etiam codice fcriptum facile fuiffe; *verticillatis* certe non fuiffe videatur.

Venio nunc ad eas de quibus initio dixi, Animadverfiones, quae quidem a Viro Doctiffimo fcriptae funt cum ut aliquot Celfi loca illuftrentur, tum vero maxime ut dictiones aliquae expendantur, quas optimi Latinitatis Magiftri tanquam certas Celfo tribuunt, ejusque auctoritate in linguam Latinam inducunt. Has quoniam ante quatuor hos menfes mihi perlegerat, cum Forolivienfi, & Veneto codice plerasque contuli, quot videlicet memoria comprehenderam, collaturus omnes, fi quod nuper, atque adeo modo venit in mentem, id principio veniffet, ut earum omnium exemplum ab Humaniffimo Viro peterem, quod tecum in eorum commodum qui five Cornelii noftri, five linguae Latinae funt ftudiofi, communicarem. Eas huc fideliter adfcribam, & fere fingulis quae mihi adnotata fint in Codicibus, probatisve Editionibus, aut Enarratoribus, fubjiciam.

I. Lib. I. *Praefat. pag.* 7. *l.* 11. Eorum pofituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, laevorem, confractum. *Loquitur hic Celfus de partibus corporis humani: nec video, quem locum habeat* Confractus, *quae vox, fi Latina eft, fracturam fignificat. Quinque editiones longe optimae, quae apud me funt, Florentina princeps* 1478. *utraque Aldina* 1528. *&* 1547. *Gryphiana* 1542. *& Henrici Stephani* 1567. *habent* contactum, *quae vox certiffimae Latinitatis eft, & fenfum reddit idoneum. Non dubito, quin Almeloveenius, praeftanti judicio vir, probatis codicibus ufus fit: fed hic aliquis diligentiam faltem illam defiderabit, quae variantes lectiones complectitur, & ceteroquin Transalpinis ingeniis familiariffima eft. Hanc fiquis ex noftris damnavit unquam, in quo accufari folemus, ideo damnavit. quod faepe vertitur circa levia. Ceterum cum aliquid hujusmodi contra vulgatas editiones in libros inducitur, tum vero non utilis modo, fed prorfus neceffaria eft; praefertim fiquid inducatur ita novum, ut nullo praeterea locupletis Auctoris teftimonio confirmari poffit. Talia enim non ad unum aliquem Scriptorem pertinent, fed ad communem totius linguae rationem, qua de agitur. Exemplo effe poffunt cum aliae voces, quas deinceps recenfebo, tum haec ipfa* Confractus, *quae Celfi auctoritate in egregium Bafilii Fabri Thefaurum allata eft, & reliquis Latinis fidei non dubiae adnumerata.*

Editiones aliae quinque, id eft, Juntae, Caefarii, Pantini, Conftantini, Ronffei, habent *contactum*; manifeftum enim Operarum errorem puto quod in Juntina legatur *cortactum*. Illud mirum eft,

est, Ronsseum in libri margine addidisse: *Per laevorem, & contactum, asperitatem intelligit, & quod illi est contrarium;* quando Constantinus haec adnotaverat: *Contractum* (lege *Contactum*) *exponunt asperitatem vel scabritiem. Sed quis unquam ita usurpavit? in manuscripto legitur* contractum. *Itaque* confractum *pro aspero & confragoso* (*quod laevigato opponitur*) *repono.* Hieronymus autem Rubeus in suis ad Celsum Annotationibus, cum haec ferme ipsa Constantini verba, Auctoris nomine dissimulato, retulisset, istiusmodi emendationem atque interpretationem *satis* sibi *probabilem videri*, negavit, haecque subjunxit: *Forte autem quia quod contractum est, explicato & ob id laevi opponitur, per* contractum *poterit asperum intelligi.* Videtur igitur maluisse *contractum*, quam quidem vocem in Veneto etiam codice invenimus. Haec tamen eo dumtaxat protulimus, ut tu, mi Vulpi, intelligeres, Constantinum non veterum exemplarium auctoritate, sed conjectura ductum, ex *contractum* illam qua de agitur, vocem elicuisse, & huc primum induxisse, *confractum.*

II. Lib. 1. *c.* 3. *sect.* 2. *pag.* 28. *l.* 15. Somnus plenus, & non multum nimis longus. *Celsi ipsius* αὐτόγραφον *producat oportet, qui velit nobis persuadere, hoc genus constructionis Latinum esse. Quinque Editiones modo allatae ita habent:* somnus & plenus, & non nimis longus.

Idemque omnino habent aliae praeterea quinque Editiones quas supra memoravimus.

III. Ibidem sect. 7. *pag.* 31. *l.* 30. Humidant autem corpus labor &c. *Hic quoque in quinque Editionibus meis aliter legitur:* Humidum autem corpus efficit labor &c. *Miror autem, ex quo codice verbum hoc* Humido *exierit, & non modo in Celsum, sed & in Basil. Fabri Thesaurum irrepserit ad augendum Latinum sermonem. Ego vel inter barbara, vel inter dubia referendum crediderim.*

In hoc etiam loco nostrae Editiones nihil discrepant a quinque illis quae in Animadversione indicantur.

IV. Lib. 3. *c.* 21. *pag.* 163. *l.* 34. Vtilis quotidianus, aut altero quoque die post cibum vomitus est. *Quinque Editiones meae habent:* Alterno quoque die. *Itaque Petrus Danetius in suum Lexicon ad Vsum Delphini novam hanc vocis* Alternus *Constructionem inducit. Sed Latino ingenio satis apparet legendum* altero, *undecumque tandem Almeloveenius acceperit.*

Ne hic quidem nostrae discrepant Editiones. Constantinus tamen, atque Ronsseus in libri ora adscripserant, *altero.* Idque receptum est a Lindenio, cujus nimirum Editionem cum plerisque aliis in locis, tum in iis certe omnibus qui hisce Animadversionibus XV. expenduntur, fideliter expressit Almeloveenius.

V. Eodem lib. 3. *c. ult. sect.* 2. *pag,* 180. *l.* 1. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est; deinde retento spiritu in ipsa exercitatione potius superiores partes movendae. *In omnibus libris duo haec membra ita dividuntur, sed vereor, ut satis recte: nam* spiritus retentio *non videtur locum habere in ea exercitatione, qua superiores partes moventur, cujusmodi est pilae ludus, & similia, ut colligitur ex hoc eodem Celsi capite sect.* 3. Pila, similibusque superiores partes dimovendae. *& ex lib.* 1. *cap.* 6. Opus est pila, similibusque superiores partes exercere. *Igitur aliter dividendum puto, & ita legendum:* In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est, deinde retento spiritu: in ipsa exercitatione potius superiores partes movendae. *Id est, lenis fricatio satis diu adhibenda est, deinde vehementior per spiritus retentionem, qua uti athletas consuevisse, cum fricantibus intercepto spiritu obnitebantur, scribit Plutarchus de tuend. Valet. Hujus fricationis meminit etiam Caelius Aurelianus de tard. pass. l.* 3. *c.* 1. In lenimento vero si passio tardaverit, erit adhibenda resumptio gestatione, vocis exercitio, deambulatione, unctione, fricatione corporis retento spiritu. *Etiam verba* In ipsa *laborant mendi suspicione; nam in omnibus editionibus meis est* Ab ipsa; *quod genus constructionis aliquanto rarius est, sed tamen Latinum. Sic Cicero in Bruto c.* 16. Graecus ab omni laude felicior. *Idem ibid. c.* 43. A Philosophia, a Jure Civili, ab Historia instructior. *Avienus fab.* 31. Ausus ab exiguo fallere dente bovem. *Sensus igitur est: per exercitationem, seu in ipsa exercitatione curandum esse, ut superiores potius partes, quam inferiores agitentur. Porro autem superiores partes, quae pila exercentur, sunt cervix & brachia. Hinc Athenaeus* δειπν. *l.* 1. *c.* 12. *in hoc ludo maxime commendat* τὸ κατὰ τοὺς τραχηλισμοὺς ῥωμαλέον, *id est, robur cervicis, quod acquiritur per multiplicem ejus flexionem.*

In verbis Celsi supra allatis ex sect. 3. *hujus capitis, in quo hactenus versati sumus, animadvertendum est verbum* Dimoveo *pro simplici* moveo, agito, exerceo: *neque enim similia exempla facile occurrent.*

Forolivienis codex proposita verba sic dividit: *perfricandum est. deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione &c.* Venetus autem sic: *perfricandum est: deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione &c.* Illum Juntae Editio repraesentat; hunc, Pantini. Sed quas Caesarius, Constantinus, ac Ronsseus procurarunt, eae vero sic habent: *perfricandum est, deinde retento spiritu, ab ipsa exercitatione &c*;

quod nisi casu atque incuria factum est; dubium iis Viris fuisse, ostendit, ad perfricationem, anne ad exercitationem illa esset retentio spiritus referenda. Quamvis enim Caelius Aurelianus in libro etiam 4. *Chronion*, c. 7. *fricationem cum retentione spiritus* imperet, imo noster quoque Celsus, etiam in hoc ipso libro 3. c. 21. (*pag.* 162. *lin.* 14.) *superiores maxime partes sic*, ajat, esse *perfricandas*, *ut-spiritum* aeger *ipse contineat*, in proximo autem capite 22. (*p.* 172. *l.* 1.) *ipsum se*, *suppresso spiritu perfricare*, jubeat; tamen & idem Caelius lib. 3. c. 2. non modo *unctionem ac defricationem*, sed *& eos motus* imperat, *qui magis humeros valeant exercere*, *retento spiritu*, & idem Celsus lib. 4. c. 2. sect. 3. (*p.* 190. *l.* 24.) *exerceri*, jubet, *retento spiritu*, capite autem 4. (*p.* 201. *l.* 8.) *spiritu retento currere*. Quid ergo est? Mihi quidem totum hunc locum, & quae consequuntur, perpendenti, vel ipso (ut caetera praetermittam) aurium judicio multo magis placet ita dividere, uti in Animadversione propositum est.

Voces autem illas, *ab ipsa*, non modo in Codicibus, ut ostensum est, verum etiam in meis omnibus Editionibus inveni. Ronsseus quidem in margine admonuit, esse obliterandas, secutus, opinor, Constantinum, qui tamen id dumtaxat de praepositione *ab* monuisse videri potest. Sed, *in ipsa*, nemo; quod sciam; aut scripsit, aut scribendum esse, docuit ante Lindenium.

Caeterum quo rariora apud alios idoneos Scriptores exempla occurrunt verbi *dimoveo* pro simplici *moveo*, *agito*, *exerceo* usurpati, eo crebriora apud Celsum videor invenisse. Nunc tria quae succurrunt, adscribam; tu alia perquires. Lib. 1. c. 6. (*pag.* 37. *lin.* 20.) *neque ambulatione quamvis leni dimoveri.* Lib. 2. c. 14. (*p.* 90. *l.* 11.) *manus dimovendae sint.* L. 4. c. 7. (*p.* 212. *l.* 8.) aegrum *intra domum tantum dimovere.*

VI. Lib. 4. *c.* 16. *pag.* 226. *l.* 15. Quidquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt. *Animadversione digna est vox* Inconfectus, *quae elegantem hoc loco significationem habet; sed tamen non debuit in Juncherianum Latinitatis Theatrum cum certis referri; nam nec alibi occurrit, & hic Editiones meae magno consensu habent* Imperfectum. *Quae quidem lectio non admodum mihi probatur; attamen est hujusmodi, ut indubitata postulantibus negotium exhibere debeat.*

Meae quoque omnes Editiones habent, *imperfectum.* Quod in Codicibus etiam vidi; non *inconfectum.*

VII. Lib. 7. *c.* 7. *sect.* 1. *pag.* 422. *l.* 1. Superinungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur. *Ad verbum* Superungo *in Theatro Juncheriano, & Fabri Thesauro affertur locus hic. Revera codices variant; & siquidem Scribonius Largus compos.* 29. *scripsit* superunctum, *non est temere huic verbo auferenda Romana Civitas. Tutius tamen adhibetur* superinungo, *quod his habent meliores libri, quod repetitur a Celso l.* 6. *c.* 6. *sect.* 1. *quod usurpat etiam Largus compos.* 27. *Non est praetereundum, verba haec Celsi, quae duo membra complectuntur, in Theatro Juncheriano partim ad Celsum, partim ad Largum referri, ut verbum* Superungo *bina auctoritate nitatur. Sed vix credibile est, quam multa in lexicis excudendis peccentur ab Operis.*

Editiones omnes meae & *superungo*, & *superinungo* exhibent in hoc uno loco. Sic enim proponunt: *superungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur* Juntina tamen, quam utraque Manutiorum imitata est, sic habet, *super ungi* — — *super inunguntur.* Codices quos in altero forte loco inspexi, quem Animadversio quoque memorat (*l.* 6. *c.* 6. *sect.* 1.) in eo quidem congruunt quod ambas voces in unum jungunt; sed hoc tamen discrepant quod Forolivienſis habet, *superinungi*; Venetus, *superungi.* Pariter apud Largum, ut non modo Compos. 27. lego *superinunguntur*, sed etiam Comp. 26. *superinungere*; sic Comp. 29. in quatuor meis Editionibus, & his quidem Cratandri A. 1529; Manutiorum A. 1547; Stephani A. 1567; Rhodii A. 1655. constanter lego, *superunctum.*

VIII. Eod. lib. 7. *c.* 7. *sect.* 8. *pag.* 428. *l.* 1. Sub ipsis pilorum radicibus angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebrae transvehat. *Non puto, vocem hanc ultimam retineri posse, quamvis etiam in Fabri Thesaurum postrema editione recepta fuerit. In Gryphiana, & aliis quibusdam legitur* transuat, *quod consonum est verbis paulo post sequentibus:* Quidam ajunt, acu transui juxta pilos exteriorem partem palpebrae oportere. *Acus autem, & quodlibet instrumentum acui simile transuere dicitur, quoties perforat, tametsi filo careat. Siquis pro* transvehat *pugnare velit, is ostendere debebit, verbum hoc neutrorum more usurpari posse. In eodem Fabri Thesauro habetur &* Traveho, *quod firmatur Varronis auctoritate tanquam certa ex lib* 2. *R. R. c.* 7. Flumen travehundum est. *Verum in Editione Veneta principe, & in Aldina leg.* Trajiciendum.

In Forolivienſi codice legimus, *transvehat*; in Veneto, *transuat.* Illius scripturam habent Edi-

Editiones Juntae, Caesarii, Stephani; hujus ambae Manutiorum. Pantinus tamen, Constantinus, Ronsseus ediderunt, *transuat;* hic etiam, in margine adscripsit, *transeat.*

IX. Eod. lib. 7. *c.* 9. *pag.* 440. *l.* 8. Quod etsi in levi mutilatione &c. *Per hunc unum Celsi locum vox* mutilatio *inter Latinas obrepsit, & in Juncheri Fabrique Thesauro sine ulla controversia sedem posuit. At mihi dubia erit, donec certiore auctoritate firmetur. Hic enim quinque Editiones meae habent:* Quod in levi mutatione &c.

Idem habent quinque aliae meae; quanquam Constantinus, atque Ronsseus in libri ora scripserunt, *mutilatione.* Quam ego vocem in neutro codice inveni; sed in utroque, *mutatione.*

X. Eod. lib. 7. *c.* 12. *sect.* 2. *pag.* 445. *l.* 14. Ἀντιάδες autem a Graecis appellantur. *Graeci dicunt* Ἀντιάδας (*vel* παρίσθμια, *ut est apud Pollucem lib.* 2. *c.* 4. *sect.* 201.) *faucium tumores post hypoglottida utrinque prominentes, ab* ἀντιάζω, adversus sum, *quod hic morbus rebus glutiendis adversetur, vel ut docent Grammatici,* ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἀντίας ἀλλήλαις κατὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ στόματος, quod appareant invicem oppositae aperto ore. *Basilii Fabri Thesaurus recepit hanc vocem inter Latinas, fortasse quod in Florentina Celsi Editione* 1478. *Latinis literis scripta sit. Verum Typographus ille Graecis typis carebant, ideoque non hanc solum, sed omnes Graecas voces Latinis formis expressit. Affertur etiam in eo lexico lex* 14. *tit.* 1. *lib.* 21. *Digest. Sed ibi quoque optimae Editiones, imo omnes, quas ego vidi, habent* ἀντιάδες *per Graecas litteras.*

Idem dicendum de voce Rhizagra, *quae in superiore hujus capitis sectione Graece scribitur, sed in Fabri Thesauro Latinam formam induit. Est autem* ῥίζαγρα *forceps ad evellendas dentium radices a* ῥίζα radix, & ἄγρα captura. *Caelius Aurelianus* dentiducum *appellat de tard. pass. cap.* 4. *prope finem. Quidam codices pro* ῥίζαγρα, *habent* ῥίζα.

Eadem, opinor, causa, quae Nicolaum in Ed. Florentina, coëgit Juntam in Veneta A. 1524. edere, *antidyades*, idque non sine manifesto errore, & *rizan.* Caesarius, tamen, Pantinus, Constantinus, Ronsseus cum primam illam vocem Graecis litteris proposuissent, hanc Latinis scripsere, *rhizan*, quanquam duo postremi in margine Graecis litteris addiderunt, ῥίζαγραν.

XI. Eod. lib. 7. *cap.* 27. *pag.* 486. *l.* 6. Idemque humor clystere intus adigetur. *Hic & Auctor Thesauri linguae Latinae, & Petrus Danetius cum legissent* adjicietur, *quemadmodum sane habent quinque Editiones meae, retulere inter Latinas constructiones* Adjicere intus: *qui quidem modus indiget certiore auctoritate. Fortasse confirmari potest ex Columel. de Arbor. c.* 24. Truncum findito, & in fissuram cuneum pineae tedae adjicito. *Verum cum eandem sententiam iisdem pene verbis expressam repetat Columella l.* 5. *c.* 10. *moneo, Aldinos & Gryphianos Codices in hoc secundo loco habere* adigito; *quod placuit & Commelino. Attamen in Veneta principe* 1472. *utrobique legitur* adjicito.

In Juntae, Caesarii, & Pantini Editionibus est, *adjicietur.* Idemque est in ea quam procuravit Ronsseus, qui tamen in margine apposuit, *injicietur.* Hoc ante ipsum fecerat Constantinus, qui edidit, *adjiciatur.*

XII. Lib. 8. *c.* 1. *pag.* 504. *l.* 24. Verticillati scapularum ossi inseritur. *Veneta princeps. & utraque Aldina habent:* Verticillatis scapularum ossibus inseritur. *Gryphiana, & Henrici Stephani* Verticulatis, *aliae* Vertibulatis. *Quam varietatem idcirco significandam existimo, quia* Verticillatus *affertur tanquam vox certae fidei in Lexico ad Vsum Delph. & in Juncheriano Latinitatis Theatro. Hanc ego cum ferre non possem, nec tamen rationem ejus ablegandae satis idoneam invenirem, adfuit opportune Jo. Baptista Morgagnus, Vir cum in Anatomicis, tum in omnibus litterarum studiis praestantissimus, mihique omnem sollicitudinem exemit, morbo detecto, remedioque adhibito, de quo Vid. ejus II. in Celsum Epistolam.*

XIII. Eodem lib. 8. *c.* 3. *In capite hoc describitur Terebra illa, quae* Abaptista Terebella *dicitur ab Interprete Galeni. Hinc deceptus Auctor Calepini Passeratiani, & eo duce Andreas Stubelius, vir ceteroquin mirifice industrius, & de postrema Thesauri Fabri Editione meritus optime, duas has voces* Abaptistus, & Terebella *inter Latinas receperunt. Vterque autem affert Celsum lib.* 3. *c.* 23. *ubi hac de re prorsus nihil.*

Ad hanc quidem XIII. Animadversionem non est quod addam. Sed ex superiore erat quod demerem, si aliis haec missurus fuissem quam tibi, qui ut eodem es animo adversum me, ita quod Vir Doctissimus, Amicissimusque de me, benevolentia, opinor, deceptus, scripsit, non difficile approbabis. Equidem etsi talem esse me, valde cuperem, qualem vos creditis; aeque tamen gratum est usque adeo a vobis amari, ut is vobis esse videar. Sed ad rem ipsam redeamus.

XIV. Eodem lib. 8. *c.* 4. *pag.* 520. *l.* 3. Collocandusque is loco intepido. *Si ita legendum esset,* ne-

novam vocem Intepidus *in Latinis numerare oporteret, & quidem numeratur in Thesauro Fabri* 1717. *At Gryphii, & Stephani Editio praepositionem* in *separat a* tepido. *Et sane non video, quomodo qui calvariae fractura laborat, collocandus sit in loco non tepido, cum tepor fracturis omnibus, maxime vero iis, quae caput laedunt, saluberrimus sit. Qua de re legendus hic noster hoc eodem libro cap.* 10. *sect.* 7. *& Hippocrates aphor.* 17. *&* 18. *sect.* 5. *Non est igitur tanta vis inferenda simul Medicinae, simul Latinae linguae, sed reponendum cum Gryphio*, collocandusque is loco in tepido; *vel cum Stephano*, collocandusque is in loco tepido.

Gryphio adde Caesarium, Pantinum, Ronsseum, Paawium, qui ad eundem modum ediderunt; Stephano autem Constantinum. Non me fugit, in Juntina, & Manutiorum utraque Editione legi, *intepido.* Sed non ratio modo, atque experientia, verum etiam Codices ambo adversantur. Nam Foroliviensis habet, *is loco in tepido;* Venetus autem, *loco is in tepido.*

XV. Eod. lib. 8. *c.* 7. *pag.* 526. *l.* 2. Intra quod quaeque ossa confervent. *Verbum* Conferveo *quod alioqui Latinum est, & usurpatur a Palladio de re rust. lib.* 1. *tit.* 35. *apud Celsum tamen non ita bene habitat, ut oppugnatoribus careat. Hic enim quinque Editiones meae habent* conferuntur. *Rursus repetitur eodem libro c.* 10. *sect.* 1. Quo os quodque confervet. *Et sect.* 7. Inter se ossa confervere. *Sed hoc secundo loco alii legunt* cohaerere, *alii* coalescere, *ut ipse quoque Almeloveenius monet; in priore autem reliquae Editiones meae habent* confervet, *non sine aliqua ceterorum verborum varietate. Ego quidem malo* confervet, *idque omnino retineo; sed tamen locus non vacat turbis. Basil. Faber in suo Thesauro cum posuisset verbum* Conferveo *tanquam certum, verbis item certis confirmare conatus est ex eodem cap. ductis* Confervent ossa mota aut soluta: *quae quidem ipsissima in Celso non sunt; attamen apparet ex illis conflata esse*, si quando vero ossa non conferbuerunt, quia saepe soluta, saepe mota sunt. *Verum praeteritum* conferbui, *& similia non magnam tribuunt auctoritatem ceteris temporibus eorum verborum, ex quibus oriuntur, cum fere sola in usu sint, ut inchoativis inserviant, cujusmodi est* Confervesco, *& alia id genus.*

Cum quatuor Celsi loca in Animadversione proponantur; accipe quemadmodum pleraque in Codicibus, omnia autem in meis Editionibus deprehenderim. In primo uterque Codex pro *confervent* habet *conservantur;* Editiones meae omnes *conferuntur*, nisi quod Constantinus in libri ora haec apponit: συμφύονται, *confervent l.* 2. *c.* 10. ubi legendum *l.* 8. Alter autem locus in Codicibus ita scriptus est: *quod quoque os conservet.* In Juntina, & ambabus Manutiorum Editionibus ad eundem proponitur modum. Nec caeterae discrepant, nisi quod ante *quoque* habent *os*, & Constantinus haec in margine adnotat: *quo os quoque conservet;* ubi legendum est, *confervet* (*ut & cap.* 10. *Si ossa non conferbuerint) pro quo dixit c.* 7. *ossa conferuntur, i. quasi ferrumine conglutinata coalescunt.* Porro tertius locus, quem in Codicibus inspicere oblitus sum, ab Junta quidem, a Manutiis semel atque iterum, ab Stephano ipso sic editus est, ut habeat, *confervere;* Caesarius autem, ac Pantinus scripserant, *cohaerere*, quod a Ronsseo quoque, & Constantino factum est. Sed cum Caesarius ad oram adjecerit, *coalescere*, Ronsseus etiam, *confervere;* Constantinus (id quod maxime est animadvertendum) sic adjecit; *confervere, Cod;* significans nimirum, se id in Codice aliquo comperisse. Locus denique ultimus non modo in cunctis Editionibus meis habet, *conferbuerunt*, verum etiam in Codice Foroliviensi; nam in Veneto scriptum est, *confervêre*, in margine autem sic omnino: *aliter, confrebruerunt.* Quem quidem ad locum nomen posses addere *spongiae* illius, ut Plinius ait, *aquarum dulcium*, quam *Confervam* appellabant Latini, propterea quia fractis ossibus conferruminandis utilissimam experiebantur, ut idem Plinius conscripsit lib. 27. c. 8. nisi quae de verbo *Confervesco* in Animadversione admonita sunt, utriusque vocis originem dubiam redderent.

Habes sedulitatis meae specimen, quale id cunque est, in hisce levibus, & ex tempore fusis Additamentis Sed in XV. Animadversionibus specimen habes summae peritiae, atque solertiae qua multo plures ejusdemmodi Animadversiones ad singulos fere Latinos Scriptores Vir Cl. confecit. Quo instituto ut nihil utilius est ad barbaras a Latinis vocibus, dubias a certis distinguendas; ita ipsum hortari, orare, flagitare par est, ut Animadversiones illas universas quamprimum edat: quod etsi cum modestiam ejus, & occupationes plurimas specto, haud ita facile existimo; attamen cum vicissim incredibile juvandi studium attendo quo incensus & praeclaras omnes Artes, & Latinam linguam, qua illae ferme continentur, si quis alius, hac aetate exornavit, tum vero facillimum puto Vale.

Patavii Prid. Nonas Decembr.
M D C C X X I.

JO. BAPTISTAE MORGAGNI

IN PATAV. GYMNASIO PRIMARII ANAT. PROFESSOR. QVINQVE ALIAE, QVAE NVNC PRIMVM EDVNTVR,

IN

A. CORN. CELSVM

EPISTOLAE AD

JO. BAPTISTAM VVLPIVM

EMERITVM IN EOD. GYMNASIO ANATOMES PROFESSOR.

EPISTOLA QVARTA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D

Quod Horatius (*a*) patrono suo,

> *Spectatum satis, & donatum jam rude, quaeris,*
> *Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.*
> *Non eadem est aetas, non mens;*

idem si Amico dicerem tibi, undetrigesimo post anno iterum a me flagitanti, ut super Cornelio Celso, & Sereno Samonico aliquid scribam; ignoscere, mi Vulpi, huic aetati, hisque occupationibus deberes meis. Nam quae olim fudi, si forte laudata sunt, ut ais, ab laudatissimis Viris, si alibi recusa, si aliis addita illorum Auctorum editionibus; nempe gratia habenda est eorum qui fecerunt, humanitati; mihi autem satis esse oportet, in alienis magna ex parte studiis periculo facto, rem quondam non prorsus infeliciter cessisse. Haec igitur quae commemorasti, me tardant; non movent. Illud movet potius quod adjecisti, si scribere nolim adsciscendae laudis causa; at causa scribam injustae cujusdam & tuae, & meae reprehensionis depellendae. Extitisse enim quosdam eruditissimos quidem illos, sed in re una apertissima clarissimaque adeo caligantes Viros, ut reos nos faciant alienae culpae, & quaecunque in Celso, & Samonico edendis, Almeloveenius, & Constantinus peccarunt, aut peccasse illis videntur, eorum omnium rationem a nobis repetant: quasi vero aut tu in libri fronte quorum editionem repraesentares, siluisses, sed cura, & studio tuo de integro concinnatam promisisses, aut ego hoc forte pollicitus essem, vel potius recepissem. Equidem, quod ad Celsum attinet; nam de Samonico necdum vidi; memini ipse, magna, ut in re minime expectanda, admiratione obstupefactum, duobus & viginti ab hinc annis in Exercitatione quadam Schulzii (*b*) haec legere: *adscribam singula loca, ut se in* Celsi *editionibus recentissimis, cura Almeloveenii, Wedelii, & Morgagni in lucem publicam datis ea offerunt.* Narrabo tibi: somniare primum mihi videbar, minime intelligens, qui posset a Viro docto id mihi tribui, quod omnes scirent non esse meum. Mox autem cum ita tribui, animadverterem, ut prolatis ex superioribus editionibus iisdem locis, non obscure mihi quoque dica scriberetur, quae Lindenio scribitur, cujus editionem secutus est Almeloveenius; enimvero censui, rem tacite non esse ferendam,

(*a*) L. I. Epist. I. (*b*) De Ossib. Conservantib. §. I.

dam, praefertim cum iis de locis quid mihi effet vifum, nusquam aperuiffem; imo III. in Celfum Epiftola (*c*) ante Schulzium, id reticentem, oftendiffem, quemadmodum in prioribus editionibus, atque adeo in manu fcriptis codicibus ii loci legerentur, aliumque Plinii de Conferva, quem locum Schulzius (*d*) produxit poftea, indicare non omififfem. Veruntamen cum haec ante omnium oculos proftarent, nec fugere quenquam poffet, quid tu in Epiftola ad Lectorem tua, quid ipfe in I. ad te mea fcripfiffemus; multo magis Schulzio, quam mihi, cogitandum effe, intellexi, quid in fua illa Exercitatione pofuiffet, fatisque mihi effe duxi oblata forte occafione (*e*) amice hominem commonefacere. Nunc vero quando tu ais, non defuiffe poft illum qui rationem Patavinae editionis a me repofceret, jamque a Celfo ad Samonicum quoque, non diffimilem, noftrûm accufationem effe traductam; faciam vel tua caufa, vel mea quod facile alioquin non eram facturus, & de utroque Auctore ita fcribam, ut nemo in pofterum diffimulare jam queat, fcire fe, quid in nobis poffit, & quid non poffit jure improbari.

Atque ut a Celfo initium ducam; nefcio quo adverfo Rei Medicae, & bonis litteris fato acciderit, ut cum tot homines doctiffimi, & diligentiffimi fuos in eum labores contulerint; nemo unus adhuc extiterit a quo ejus editionem numeris omnibus abfolutam haberemus. Quid Scaliger, Walaeus, Mentelius, Holftius, Vorftius, Dacquetus aggeffi effent, minime ignoras, qui fingulos, ubi de promiffis Celfi editionibus in Prolegomenis verba fiunt, ibi iterum commemorandos curafti: neque te fugit, quid in fuis, ibidem recufis, Praefationibus tum Lindenius, tum Almeloveenius fe praeterea habere, fignificaverint, quod Celfo addi poffet, five obfervationum, five variantium lectionum, five Lexici praefertim, adeo ab omnibus defiderati. His vetuftiorem Paawium accenfe, qui, ut pauca edidit capita, fic totum Celfum eadem *ratione explicatum*, *locisque plurimis emendatum* ab fe editum iri, fpem fecerat (*f*), non fecus ac Lommius (*g*) antea, cum librum Celfi primum Commentariis ornaffet. Sed, ut Nicolaum Blancardum (*h*), eique furreptas adnotationes omittam; Rhodium prae caeteris addito, & Thomam Bartholinum, quos non fine magno dolore propterea nominamus, quod incendio abfumptorum utriusque laborum venit in mentem: qui cujusmodi fuerint, ea fatis indicant quae hic in Differtatione *de Bibliothecae Incendio*, ille autem in Praefatione attigit ad Scribonium, & vel magis quae in calce ejus libri five in Lexico Scriboniano, quod fimilis in Celfum defiderium refricat, ad plurimas voces adnotavit, five in Catalogo commemoravit reftitutorum Auctorum (*i*), unde emendationes Celfi plures colligere is poterit qui jacturam illam tantam nobis reparandam fufcipiat. Sufceperant autem duo noftra aetate egregii Viri, Jo. Henr. Schulzius, cui, ut ut meritus eft de me, doctrinae, & eruditionis laudem libens tribuo non vulgarem, & ante illum Jo. Jacobus Bajerus, qui edito in eam rem Schediasmate fex potiffimum, in ejusmodi editione fummopere optanda, capita, in quibus fibi effet elaborandum, propofuit. Sed utroque e vivis erepto, quis illis in pulcherrimi, & utiliffimi, fed ejusdem diuturni, & difficillimi, operis procuratione fucceſſerit, adhuc ignoramus.

Quae cum ita fint; quanam interea Celfi editione uti poterunt ftudiofi adolefcentes? Num veterum illarum aliqua, ubi femibarbara ipfa litterarum forma, & vocum compendia creent legentibus difficultatem, creberrimi autem five librariorum, five typographicarum operarum errores tertia propemodum quaque linea obtruferint ea quae aut intelligi nequeant, aut, fi intelligantur, nihil quod ad rem faciat, fignificent? At enim in iftis ipfis erroribus veftigia nonnunquam reftant unde vera conjiciatur fcriptura. Fateor: fed a fagacibus, & doctis, & ea in re exercitatis viris; non ab adolefcentibus, de quibus eft a nobis fermo inftitutus. His enim fi loci occurrant in quibus, exempli caufa; ne ab iis quos Schulzius protulit, omnino recedamus; habent priores editiones *os confervet*, aut *offa coeperunt*; aqua ibi haereat, neceffe eft, minime affequentibus, *os confervet*, aut *offa conferbuerunt* effe legendum. Apparet igitur, fore ipfis longe utiliores editiones illas quae nitide ac perfpicue exhibeant verba, ut funt ab hominibus eruditiffimis reftituta. Qui certe quo diutius, quo plures, quo majoribus fubfidiis inftructi in id operam contulerint fuam; eo credibilius eft, propius ad verum acceffiffe. Atqui Lindenius praeëuntibus tot Viris doctiffimis qui longo annorum fpatio, alii edendo, alii illuftrando, alii emendando, omnes aliquid praeftiterant unde Celfi libri meliores fierent, ultimus fucceffit, eorumque omnium ufus laboribus, ad

(*c*) *N. XV.* (*d*) §. 22. (*e*) *Epift. Anat.* 9. *n.* 30. (*f*) *Praef. in Comment. ad ea capita.*
(*g*) *Et.* (*h*) *Vid. Fabric. Bibl. Lat. Supplem. P.* 1. *l.* 2. *c.* 4. (*i*) *Ad vocem* C. Celfus.

ad hos ſtrenue adjunxit ſuos. Quae igitur eſſe cauſa poterat, cur tu aliam adoleſcentibus noſtris, quam Almeloveenii, editionem dares, qui Lindenianam non modo, ut diximus, ſecutus eſt; ſed & alia inſuper adjecit? Certe idem quod tibi, Germanis quoque conſilium fuit, qui ſemel, atque iterum, praefante Viro Cel. Georgio Wolfango Wedelio, idemque Batavis, qui non ſolum antea, ſed, ut audio, etiam poſtea quam tu feciſti, Almeloveenii exemplar, ut Helvetii quoque, recuderunt.

At Lindenius *nimis audax in Celſo refingendo*, conjecturas *in textum temere intulit, ſana & belliſſima ſaepe veteri ſcriptura eliminata:* ſic enim Schulzius (*k*) *temerarias*, ut loquitur, Lindenii *mutationes* exagitat. De quo tandem homine haec ſcribuntur? Nempe de illo qui; ut nunc mittam dicere, qua doctrina, diligentia, auctoritate fuerit; certe quot, & quibus in Celſo emendando ſive calamo exaratorum, ſive typis deſcriptorum codicum adjumentis uſus ſit, diſerte, & ſigillatim expoſuit, in quibus nec quae Walaeus paraverat, nec Scaligeri ipſius emendationes, adnotationesque defuere. Quid igitur? ſi codices illi vetuſtiores eam quam repoſuit, ſcripturam habuere; num temere conjecturas intruſiſſe propterea cenſendus eſt, quod in ſex editionibus quas Schulzius conſuluit, aliter legatur? At enim quae Conſtantinus in margine ſuae editionis adnotaverat *ſive ſcriptis codicibus, ſive conjectura ductus, ſive declarandi auctoris cauſa*, in *textum* recepta ſunt. Num omnia? an ea quae codices alii confirmabant? Quod cum dico, non id volo, nunquam Lindenium nimis ſuis, aut doctorum hominum conjecturis indulſiſſe: ſed hoc volo, niſi codices quibus ille eſt uſus, antea inſpiciamus; idem ab eo factum eſſe in omnibus in quibus nobis forte videatur, locis pronunciari non oportere. Interea autem credere aequum eſt ſpectatiſſimo Viro profitenti, ſe quaedam, *ſed admodum pauca*, idque cum res aperte poſtularet, *ex ingenio tentaviſſe: in caeteris, ubi ſui ſibi libri & ingenioſae ſummorum virorum conjecturae non praelucerent* (vide, quaeſo, ut conjecturas cum libris conjungit) nihil mutaſſe: *gloſſemata offendiſſe plura; nullum tamen praeter unum, auſum eſſe de medio tollere; quia nullum huc praeëuntem habebat librum.* Quod ſi dum Celſum *plusquam bis mille locis;* ſic enim ad Patinum ſcripſit; *corrigeret*, in multis; aut, ſiquis malit, etiam in plurimis libri ipſum, & conjecturae feſelliſſent; non erat tamen de audacia & temeritate libere adeo accuſandus. Sed quos locos egregie reſtituerat; bene multos autem, ut alias ad te ſcripſi, reſtituit; illi erant grato animo accipiendi: in quibus autem humani aliquid paſſus videretur; nos vero ſatis erat ſine contumelia indicare. Quod & nos alias fecimus ad te ſcribentes, & nunc faciemus, & ab aliis fieri cupimus; ut ſtudioſi juvenes interea ſciant, ubi minus tum Lindenii, tum Almeloveenii editionibus fidendum ſit, donec, collata multorum opera, illa tandem exiſtat abſolutiſſima, quam omnes optamus, & quam hiſce libenti animo praeferemus.

Vnum eſt utique in Lindenio minus probandum, quod fortaſſe ne ipſe quidem erat facturus, niſi parva coëgiſſet, quam omnino voluit, libri forma. Scilicet aut nihil in Celſi contextu mutandum erat, ſed quid, & quomodo mutandum crederet, in ora dumtaxat libri adnotandum: aut ſaltem, ſi mutare mallet, in eadem ora, quid antea legeretur, ſignificandum. Quarum tu rationum longe meliorem, id eſt, primam, in Patavina editione, flagitantibus nobis, ſecutus es, etſi erant forte in noſtris Epiſtolis nonnulla quae tibi pro tua erga nos benevolentia non indigna viderentur quae in textum acciperes. Quod tuum, meumque adeo factum, & quidquid praeterea in ea editione a te praeſtitum Lectoribus indicaſti, & quae ego in eas Epiſtolas conjeci, ſi cui improbanda exeſtimentur; non dubito autem, quin multa in meis deprehendi poſſint jure improbanda; aequo animo feremus: noſtra enim ſunt illa; non editio, quae ſive bona, ſive mala eſt, Almeloveenii certe eſt.

Nunc quando aequis, & iniquis ſatis eſſe factum, puto; ut non horum tantummodo cauſa, ſed tua in primis has Litteras aggreſſum eſſe ſcribere, intelligas; meam I. ad te Epiſtolam in manus ſumam, ejusque conſervato ordine; primum quidem de Celſo ipſo nonnulla, deinde vero de his ejus libris multo plura adjiciam, quae & tibi ſatis eſſe nunc poſſint, & evidentius oſtendere, num is ſim qui in Lindenii, aut Almeloveenii verba juraverim, an is potius qui antiquos codices ſeu calamo, ſeu formis deſcriptos obſervem, ubi cum ratione conſentiant.

Aurelius, an *Aulus* Cornelii noſtri praenomen fuerit; ſi veterem, neque ejus temporibus ita ut poſtea, facile neglectam, attendas Romanorum conſuetudinem, duarum gentium nomina in uno ho-

(*k*) *Exercit. cit.* §. 2. & 4.

homine haud conjungentium, neque ex nomine praenomen facientium; haud difficile videbitur dijudicare. At ſi libros fere omnes ſive excuſos, ſive ſcriptos inſpicias; haerebis, cum *Aurelium* magno conſenſu habere videris. Nam quod Daniel Clericus (*l*) affirmat „ inveniri in omnibus „ manu ſcriptis hunc titulum, *A. Cornelii Celſi*, & unam dumtaxat eſſe editionem, eamque Aldi „ Manutii, quae mutet *Aurelium* in *Aulum* " haec neſcio quomodo Viro alioquin diligentiſſimo exciderint, Rhodium ibi praeſertim laudanti in Scribon. Larg. Compoſ. XCIV. & in Celſi Vita. Etſi enim in hac, aliud ſpectans, Rhodius eſſe veterum codicum communem hanc inſcriptionem, ait, *A. Cornelii Celſi*, non ſecus ac modo vel magis in compendium illam contrahens, eſſe, dixerat, in vulgatis Lugdunenſibus omnibus *A. C. C.*, at certe ad Compoſitionem illam Scribonii diſerte haec ſcripſit: Celſi libri *hactenus Aurelii nomen ubique praeferunt: quod initio unica littera A. Praenominis nota ſignatum, diverſa ratione exprimi potuit. Inde quidam ad V. C. Caroli Moroni editionem Aldinam Celſi praefixit* Auli *appellationem. — Quis vero ille fuerit, quave id factum autoritate, incertum eſt. Aldum Manutium characteris indicio putat multiſcius noſter Leo Allatius:* cui pariter ſic emendandum, ut Joſepho quoque Scaligero, viſum eſſet. Itaque intelligis, quod Celſi librarii primum ſcripſiſſent *A.* ex hac littera poſteriores feciſſe *Aurelii:* nec Manutii editionem a typis, ſed ab Aldi manu in illo Moroni exemplo habuiſſe *Auli*. Hieronymus tamen Rubeus, qui ſuas in Celſum Adnotationes abſolverat anno 1607., hoc earum initium fecit: *Vetus codex Vaticanus manuſcriptus inſcriptionem libri ſexti ſic habet.* Auli Cornelii Celſi liber ſextus, idemque Medicinae primus. *Quod Auli praenomen, eo magis in Cornelio Celſo placet, quod* Aurelii *Romanae familiae nomen fuit*, Aulus *autem Corneliae praenomen:* quod ſicuti ex Livio in illuſtribus quibusdam Corneliis oſtendit, ſic ex Faſtis producto L. Cornelio Celſo Conſule, ne Celſi quidem cognomen in gente Cornelia fuiſſe inuſitatum, commonſtrat. Vides igitur, quot, & quales auctores habeas, ſi *Auli* forte praenomen praeferas. Nam quod nonnulli, praeeunte Viro caeteroquin eruditiſſimo, legendum putant apud Caſſiodorum (*m*), non *Coelii Aurelii de medicina*, ſed *Celſi Aurelii;* te ibi, credo, cum aliis potius, & nominatim cum Daniele Clerico (*n*), *Coelii Aureliani* eſſe lecturum.

Etſi vero ex Romanis gentibus familiae plures ab Vrbe in Colonias migrarunt; ego tamen nihil prohibere, imo pleraque convenire, video, ut Celſum noſtrum Romae potius, quam alibi, & natum eſſe, & vixiſſe, opiner. Sic autem loquor propterea quia ſi alterutrum petas ut ipſius, aut aliorum idoneo teſtimonio confirmem; non facile poſſim. At Romanum, id eſt, non externum fuiſſe, non Plinii ſolum alias indicata auctoritate, aut geminata M. Fabii (*o*) teſtificatione, ſed & Celſi ipſius compluribus locis oſtendam, ut ubi (*p*) *noſtri*, inquit, *anginam vocant: apud Graecos nomen, prout ſpecies eſt*, aut ubi (*q*), *noſtri ſcutula operta; ὠμοπλάτας Graeci nominant.* Idemque confirmant quae initio poſuit cap. 16. l. 6. atque; ut alios alibi omittam; tres loci uno in capite pariter 18. lib. 7.

Non eodem autem ſaeculo ſcripſiſſe quo vivebat Aſclepiades (floruit hic aetate Magni Pompeji (*r*), & ſuprema in ſenecta obiit (*s*)) illa indicant ex cap. 12. lib. 2.: *quod ab Aſclepiade quoque ſic vituperatum, ut tamen ſervatum ſit, video plerunque ſeculo noſtro praeteriri.* Scripſiſſe tamen, ut tardiſſime, ante Claudii imperium, ex iis intelliges quae alias (*) de Julio Graecino attigimus, qui Celſum tranſcripſerat, a Cajo autem Caeſare interfectus eſt. Quot autem ſcripſerit ante Claudium annis, conjicere poterunt qui forte ſciant, quo anno Gallio pater, ſive is ad quem ab L. Seneca fratre liber miſſus eſt *de Vita Beata*, ſive alius fuerit, ſua de eloquentia praecepta emiſerit; priorem enim *patre Gallione* ſua Celſum edidiſſe, auctor eſt M. Fabius (*t*), aut certe quo anno Medici nobiles Caſſius, & Themiſon, aut quo non mediocres Chirurgi Tryphon pater, & Evelpiſtus, & Meges, quos omnes Celſus (*u*) *nuper* extitiſſe ajebat, e vita migraverint. Quod vero Paawius (*x*), aliique, & in his aliqui etiam qui aetate noſtra ſcripſerunt, Celſum Neronis quoque temporibus vixiſſe, non dubitant; ut potuiſſe, concedam; non tamen, niſi antiquorum auctoritate probatum videam, pro certo affirmabo. Sed quod *major*, ut eſt apud Rhodium (*y*), *eruditorum pars usque ad Trajani tempora vitam produxiſſe*, cenſent; veniam mihi dabunt Vi-

(*l*) *Hiſt. de la Medec. P. 2. l. 4. S 2. c. 4.* (*m*) *Divin. Lect. c. 31.* (*n*) *L. cit. S. 1. c. 5.* (*o*) *Inſtit Orat. l. 3. c. 1. & l. 10. c. 1.* (*p*) *L. 4. c. 4. p. 196, 6.* (*q*) *L. 8. c. 1. p. 503, 24.* (*r*) *Vid. Plin. Nat. Hiſt. l. 26. c. 3.* (*s*) *Ibid. l. 7. c. 37.* (*) *Epiſt. 1. p. 9, 6.* (*t*) *Cit. c. 1. l. 3.* (*u*) *Praef. p. 18, 23. & p. 4, 2. & l. 3. c. 4. p. 119, 18. & l. 7. Praef. p. 406, 7.* (*x*) *Ante cit. Comment. initium.* (*y*) *In Celſi Vita.*

Viri caeteroquin eruditiſſimi, qui non plurimis ab hinc annis id ſine ulla dubitatione acceperunt, ſi dixero, M. Fabium (z), qui Domitiano imperante, ut ipſi egregie norunt, ſcribebar, ne inter aetatis quidem ſuae Auctores, nedum inter *viventes*, quorum ſe *parcere*, ait, *nominibus*, Celſum poſuiſſe: ut verear, ne plus aequo dederim, cum Celſum potuiſſe in vivis eſſe Neronis temporibus, paulo ante non negavi.

Medicusne fuerit, an non fuerit, adhuc apud aliquos dubium eſſe, video. Qui, ſi hoc volunt, non ita exercuiſſe medicinam, ut qui mercedis cauſa ſolent, ſed tamen ut in gravioribus caſibus ab amicis, & a pauperibus ſe pateretur adiri, & conſuli; Rubeum (a) ſecum, & Lindenium (b) facientes habebunt, atque adeo, velut ego animadverto, Celſum ipſum. Qui ſi quaeſtum ſecutus, huc illuc curſare conſueſſet, non facile pronunciaſſet (c), *ab uno medico multos non poſſe curari, eumque, ſi artifex eſt, idoneum eſſe, qui non multum ab aegro recedit. Sed qui quaeſtui ſerviunt, quoniam is major ex populo eſt, libenter amplecti ea praecepta, quae ſedulitatem non exigunt.* Haec ſi ponant; vix aliquid invenient cur Medicum fuiſſe, non credant. Quod enim tot alia, & tam varii argumenti ediderit; non inde conficitur, *univerſae naturae*, ut ipſum Columella (d) vocabat, *prudentem Virum* Medicinam prae caeteris non adamaſſe: de qua profecto accurate adeo ſcripſit, ut cum caetera ejus opera aetatem non tulerint; hoc unum ſagax poſteritas conſervarit. Quin ex illa multiplici, variaque ſcriptione viſum Rubeo (e) eſt, reſponſionem eſſe petendam adverſus grave alterum eorum argumentum qui Medicum fuiſſe, inficiantur, permoti videlicet Plinii (f) auctoritate, qui in Auctoribus non externis etſi Medicos ſeorſum non ponit; tamen cum Medici nomen adjungat pluribus, Cornelio Celſo nunquam adjungit. Scilicet ideo non adjunxiſſe, Rubeus credidit, quia non de Medicina tantum Celſus ſcripſiſſet. Quot ut non contemno, ſic illud potiſſimum addendum cenſeo, fortaſſis non tam Plinium ſpectaſſe quod quisque ſcripſiſſet, quam quod, & quatenus exercuiſſet. Sic igitur cum (g) Opilium, exempli cauſa, & Granium, & Caecilium *Medicos* dixit, Celſum autem, iisdem locis nominatum, non magis dixit, quam Catonem Cenſorium; non ideo fecerit quod hi rogati de medicina non reſponderent, ſed quod eam non, ut illi, vulgo exercerent qui propterea apud omnes Medici erant appellationem conſecuti. Sed neque hanc Plinius unquam addit iis quos ſaepe adeo ſimul nominat (h), Sextio Nigro, & Julio Baſſo, quos tamen Auctores inter aſſeclas Aſclepiadis memorat Daniel Clericus (i), qui nihil, quantum memini, habet de aliis illis tribus Medicis Scriptoribus Opilio, Granio, & Caecilio. Quod ſive Plinius fecit, quia Niger, & Baſſus non magis quam Celſus, eſſent in medendo occupati; rationem veram invenerimus, cur Celſum non appellaverit Medicum; ſive caſu & incuria quadam fecit; non eſt igitur, cur ex ſimili ejus ſilentio Celſum non fuiſſe Medicum, inferatur.

Quanquam ſilentium Plinii obſtare non poteſt, cum Celſus quis ipſe fuerit, per ſe loquatur. Diu eſt cum graviſſimi Viri, & in his Rubeus (k), animadverterunt, inter diſcrepantes illuſtrium Medicorum ſententias ſuam, niſi Medicum, non potuiſſe interponere, qui non doctrina modo, ſed uſu & obſervatione excelleret. In eamque rem quosdam Celſi locos produxit Rubeus, quorum aliquo uſus eſt etiam Caſaubonus in Scholiis quae alias laudavimus. Tunc quoque alios addidimus: quorum primum quoniam occupaverat Clericus (l), cujus Hiſtoria non erat in manibus, cum ſcriberemus; idcirco pro uno apponemus plures (m). *Itaque iſtud* (de vomitu loquitur) *luxuriae cauſa fieri non oportere, confiteor: interdum valetudinis cauſa recte fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui valere & ſeneſcere volet, hoc quotidianum habeat* (n). *Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increſcentibus morbis, non cum jam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe habet. Poteſt enim &c.* Sic etiam in aliis controverſiis, ubi diſſidentes caeterorum conſuetudines propoſuerat, haec ſubjecit (o): *Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, ſemel & poſt febrem datus, prodeſt* (p). *Tutius tamen eſt &c.* (q) *Quid igitur eſt? Multa in praecipiti periculo recte fiunt, alias omittenda* (r). *Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt; ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei licium eſt.* (s). *Ego experimentis quemque in ſe credere debere exiſtimo,*

(z) *Loc. cit.* (a) *Loc. indic.* (b) *Epiſt. ad Patin.* (c) *L. 3. c. 4. p. 120, 21.* (d) *De Re Ruſt. lib. 2. cap. 2.* (e) *Loe cit.* (f) *Hiſt. cit. l. 1.* (g) *Ibid. ad l. 28. & 29.* (h) *Ibid. ad l. 20. & ſeqq.* (i) *Hiſt. cit. P. 2. l. 3. c. 11.* (k) *Loc. cit.* (l) *P. 2. l. 4. S. 2. c. 4.* (m) *L. 1. c. 3 p. 30, 9.* (n) *L. 2. c. 14. p. 89, 6.* (o) *L. 3. c. 11. p. 140, 23.* (p) *Ibid. c. 14. p. 144, 4.* (q) *Ibid. c. 18. p. 150, 18.* (r) *L. 4. c. 4. p. 200, 10.* (s) *Ibid. c. 19. p. 230, 15.*

ſtimo, calida potius, an frigida utatur (*t*). *Sed nihil melius eſt, quam &c.* Quis ſanus haec, atque alia iſtiusmodi pronunciaret, quem lecturi ſcirent uſu & obſervatione non pollere? Certe Medici quoque haec ſunt (*u*): Alvi lumbricos *interdum latos, qui pejores ſunt; interdum teretes videmus* (*x*). *Et plerique quidem* eorum, quibus, ut loqui poſſint, linguae fraenum inciſum eſt, *ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, ſucciſa lingua, cum abunde ſuper dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem conſecutus eſt* (*y*). *Si cutis integra eſt, & os laeſum eſſe, ex dolore colligimus, &c.* & (*z*) *majore cura* in calvaria perterebranda *agendum eſt, — ut quandocunque os perrumpitur, ſentiamus.* Quis enim *ſentiamus*, & *colligimus*, & alia ejusdemmodi, niſi Medicus, diceret? aut quis alius an lingua ſatis ſucciſa eſſet, ex facili, ſed certo, indicio cognoviſſet? aut latos interdum videre conſueſſet vermes, quos non pauci Medici, etiam valde exercitati, nunquam viderunt?

Haec, atque alia de eodem genere (ut rerum aptiſſimum ordinem (*a*), & ſibi ubique conſentaneum ſcriptorem omittam) non illi, opinor, attenderunt qui nihil eſſe hos Celſi libros exiſtimant, niſi praecepta ex Graecis Medicis collecta, & ab ipſo, ut loquuntur, conſarcinata, decepti fortaſſe una vocula, qua nonnunquam uſus eſt, ut cum propoſiturus non omnes, quas poſſet, Compoſitiones (*b*), *contentus his ero*, inquit, *quas accepi velut nobiliſſimas*, & alibi (*c*), ubi de obſcoenarum partium vitiis ſcripturus, *ut omnia, quae ſalutaria accepi, comprehenderem*; quaſi vero *accipere* nunquam id quod *capere*, id eſt etiam *eligere*, ſignificare poſſet, aut qui ſuum inter varias aliorum ſententias interponere judicium ſoleret, nihil quidquam ab aliis deberet accipere! Quanto aliter egregii medendi Magiſtri de Celſo judicarunt! quorum plures in ejus Vita nominavit Rhodius, initio ducto a Minadoo, qui Celſum, *dadita opera, ab aliis praetermiſſa proferre ac illuſtrare voluiſſe*, cenſuit. Ad illos omnes, alios adde, in his Paawium (*d*), qui *praeſtantem Medicum* fuiſſe, *Anatomicum, & Chirurgum, hos ejus libros teſtari abunde*, confirmat; Hildanum (*e*) autem in primis, qui ex ipſis Celſi accuratis, & perſpicuis deſcriptionibus ſatis apparere, non dubitat, vel eam quae manu auxiliatur, medicinam exercuiſſe; fieri enim non poſſe, ut tam difficilia ad deſcribendum non ante perfecerit qui ſic deſcripſerit. Mihi vero etſi Celſum Chirurgorum operibus attente interfuiſſe, & credibilius videatur, & ſatis ſit; ex iſto tamen Hildani judicio mirari ſubit quandam aliorum de his Celſi libris opinationem, ab ea quidem quam modo rejeci, longe diverſam, ſed non minus a veri ſimilitudine abhorrentem. Cum enim ex iis quae ſupra indicata ſunt, plane perſpexiſſent, non exſcriptoris, ſed Medici eximii haec eſſe volumina; eo animum induxerunt ut dicerent, Graece ab aliquo conſcripta, Latine a Celſo fuiſſe reddita, minime animadvertentes, res difficillimas explicatu non niſi ab egregio doctrinae ejusdem magiſtro, tam proprie ubique, tamque dilucide ex una in alteram linguam potuiſſe converti: ut quam ſcientiam tribuere Celſo nollent, nihilominus in ipſo agnoſcere cogantur. Quanquam tantus ille Medicus quem comminiſci malunt auctorem, quonam modo uni Celſo notus, caeteris incognitus eſſe potuiſſet eo tempore? neque enim priſcus aliquis, tot Medicorum qui modo vixerant, inſtituta, ſententiasque nominatim commemoraſſet. Quod pariter adverſus illos dictum puta qui ab Latino quopiam Medico ſcriptum Opus ſibi Celſum ſubjeciſſe, vel magis illiberaliter exiſtimarent: quam fraudem ſtylus inſuper coarguiſſet diſſimilis ejus quo antea editos ſcripſerat libros, ut puta de Re Ruſtica, quorum quidem fragmenta eundem utrobique oſtendunt ſcriptorem. Denique iſtas omnes quas attigimus, opinationes una funditus convellit animadverſio, non potuiſſe videlicet in hominem ſanum cadere, ut ſe eorum, quae facile conſtare poſſet non ſua eſſe, auctorem inſcriberet, non Medicus praeſertim in Re Medica; de qua continuo ab doctis, indoctisque, ut fit, interrogatus, ſuam ſimul inſcitiam, ſimul impudentiam retegeret.

Celſum *profeſſione fuiſſe Scepticum*, idque *dixiſſe Quintilianum*, Paawius (*f*) credidit. Sed Quintilianus eo loco (*g*) quem Paawius indicat, cum pauciſſimos illos memoraret qui Latinis litteris eloquenter tractaverant Philoſophiam, ibi quidem *ſcripſiſſe*, ait, *non parum multa Cornelium Celſum, Scepticos ſecutum, non ſine cultu ac nitore.* Vbi autem quae de Rhetorica ediderat Celſus, attingit, aut ubi hunc, dicit (*h*), *rei quoque militaris, & ruſticae etiam, & medicinae praecepta reliquiſſe*; hîc vero

ro

(*t*) *L. 6. c. 4. p. 345, 14. & l. 7. c. 7. p. 437. 32.* (*u*) *L. 4. c. 17. p. 227, 21.* (*x*) *L. 7. c. 13. p. 446, 17.* (*y*) *L. 8. c. 8. p. 528, 22.* (*z*) *Ibid. c. 3 p. 512, 11.* (*a*) *Vid. Lemmii Praef. in Celſ.* (*b*) *L. 5. c. 17. p. 248, 27* (*c*) *L. 6. c. 18. p. 393, 5.* (*d*) *Loc. cit.* (*e*) *Praefat. ad Lithotom.* (*f*) *Loc. cit.* (*g*) *Inſtit. Orat. l. 10. c. 1.* (*h*) *Ibid. l. 12. c. 11.*

ro nec quos fecutus fit, indicat, & Lindenius (*i*) vere in hos de Medicina libros meliora quaeque cujusque Sectae, delectu habito, congeffiffe, &, quod confequitur in caeteris illis fcriptis fuiffe Scepticum, credo, cum rerum quas in iis tractavit, naturam, & capiendum ex praeceptis fructum attendo, qui nullus in rhetores, aut duces, aut denique agricolas ex perpetua dubitatione proveniffet, aut cum librorum Celfi fragmenta relego, qui ad rhetores, aut ad agricolas attinebant; nam in ea quae ad duces fpectabant, necdum incidi, legitima quidem & certa. Ut enim legitima fint quae in fuos *de Re Militari* libros retuliffe Vegetium, non dubito, quippe profeffum (*k*), *fideliffime fe dicturum quae Cato — fcripfit: quae Cornelius Celfus, quae Frontinus perftringenda duxerunt;* tamen, ficut aliquis hinc conjiciat, fummatim illa attigiffe Cornelium, ita quisnam poffit quae Vegetius ex eo defcripferit, pro certo internofcere? Incerta igitur praetermitto. Spuria autem nihil moror. Cujusmodi in primis erat ille mutilus *de Arte dicendi* libellus, quem non tam miror vifum olim Sixto Popmae, aliisque poftea, & in his Danieli Clerico (*l*) opusculum effe Celfi noftri, quam a Viro Eruditiffimo, qui iterum edidit hoc faeculo fub ejusdem Celfi nomine, haud agnitum effe vel ex ipfis primis verbis non modo ad Celfum referri non poffe, fed illa eadem effe Julii Severiani *praecepta artis Rhetoricae*, quae modo ex editione Rhetorum Antiquorum Pithoei, ex aliisque recenfuerat. Et igitur fragmenta dico, qualia ex rhetoricis Celfi libris, exempli gratia, apud Fabium (*m*) funt, aut qualia, praeter illud quod a Philargyro (*n*) fervatum videbis, ipfe tibi apud Columellam alias (*) indicavi ad rem rufticam pertinentia: cujus *disciplinae totum corpus* Celfum *quinque libris* complexum effe, tunc (**) fatis oftendi; ut nihil jam attineat longe aliam Clerici (*o*) interpretationem difcutere. In veris igitur utrorumque Celfi librorum fragmentis nihil quod Scepticum oleat, a me adhuc inventum effe, confirmo. Invenio quidem in his *de Medicina* libris, praefertim autem in Praefatione, haud prorfus immemorem eorum quae, Philofophum agens, docuerat, hactenus a Scepticis ftare, ut rerum obfcuras caufas fcientia comprehendi poffe, neget: quae res in Quintiliano eam quam paulo ante produxi, lectionem comprobat adverfus illos (*p*) qui, mendofis codicibus ufi, legerunt ibi *Sextius* pro *Scepticos*. Sed in aliis, vel Praefationis ejusdem, locis, rationi, & fenfibus Celfus fidens, adeo non dubitat; ut rerum naturae contemplatione *aptiores* fieri, *majoresque* Medicos, arbitretur, mortuorum autem diffectionem effe ipfis *neceffariam*, pronunciet; quarum utramque Empirici effe fupervacuam, dictitabant. Quid autem magis Scepticum decuiffet, quam illam Empiricorum dubitationem tueri, num interiora videlicet corporis per diffectionem notiora fint, *quia poffit fieri, ut patefacta, & detecta mutentur*? Utor autem ipfis apud Ciceronem illorum verbis in eo libro qui infcribitur *Lucullus:* quanquam & Celfus iftam eorum, quam repudiavit, opinationem bono in lumine collocaverat, eadem fide, qua Medicos Rationales paulo ante induxerat fummis laudibus Anatomen exornantes: quorum verba qui aetate hac protulit, ut quo in pretio apud Celfum effet Facultas noftra, intelligeretur, is minime attendit, non ibi fuam a Celfo, fed in extrema demum Praefatione proponi fententiam, ut Eclecticum decebat, utrinque feligentem ea quae fibi magis probarentur.

Eandemque rationem fecutus, univerfam Medicinam, quae feu victu, feu medicamentis, feu manu auxiliatur, primus omnium, quod Vir eruditiffimus Lindenius (*q*) fciret, *redegit in fyftema, & corpus methodo conftitutum*, fummo veri ftudio, fummaque prudentia, & aequitate. Veri amorem fatis oftendit laudata ab ipfo (*r*) in Hippocrate *fimplex veri erroris confeffio*, praecipueque in Re Medica, *ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eft:* prudentiam autem, & aequitatem cum illa (*s*): *verifimile eft, id a quoque praetermiffum, quod ipfe non cognoverat: a nullo id quod non viderat, fictum*, tum haec (*t*) *oportet autem neque recentiores viros in his fraudare, quae vel repererunt, vel recte fecuti funt; & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos pofita funt, authoribus fuis reddere.* Omitto de eodem genere alia, ad conformandos cum legentium, tum fcribentium mores fpectantia; ne plura contra ac pollicitus fum, de Celfo, quam de his ejus libris, videar fcribere: quanquam intelligis, quae de illo memoravi, non parva ex parte ad hos quoque pertinere.

Ex quibus cum alias obfervatus ordo poftulet, ut jam de plurimis locos aliquos indicemus, peculiari five mentione, five illuftratione dignos; id eo libentius faciendum eft, quo minus illorum

pce-

(*i*) *In Praef. ad Celf.* (*k*) *L. 1. c. 8.* (*l*) *C. 4. cit.* (*m*) *Inftit. cit. l. 2. c. 15.* (*n*) *Ad Virgil. Georg. l. 4. v. 1.* (*) *Epift. I. p. 7, 26.* (**) *Ibid. p. 4, 24.* (*o*) *C. 4. cit.* (*p*) *Vid. apud Burmann. ad eum Fabii locum* (*q*) *Epift. ad Patin.* (*r*) *L. 8. c. 4. p. 515, 7.* (*s*) *L. 7 c. 14. p. 448, 11.* (*t*) *L. 2. c. 14. p. 88, 2.*

poenitet quae de duabus tunc (*) ſcripſimus vocibus, *ſilanus*, & *comprehendit*. De illa enim poſtea vidimus doctiſſimum etiam Virum Petrum Victorium (*u*) idem vel in Celſo ſtatuiſſe; Marcum autem Ciceronem quid altera non modo in ſtirpibus, ſed in ipſis quoque animalibus interdum ſignificet, ibi ſatis docuiſſe ubi (*x*) de ſemine utrorumque ſcripſit, *ſi inciderit in concipientem, comprehendentemque naturam*. Nunc, ſi quis alius, tum mentione, tum illuſtratione dignus occurrit ille Praefationis locus: *aetate noſtra quaedam, ex naturalibus partibus carne prolapſa & arente, intra paucas horas expiravit; ſic ut nobiliſſimi medici neque genus mali, neque remedium noverint*. Quid enim memorabilius, quam *morbus*, ut ipſe ait, *novus*, id eſt, quem ſi alii ante Celſum Scriptores adnotaſſent, novus ejusmodi Medicis non accidiſſet? Quid autem magis declarationem requirat, quam morbus hic, de quo apud Celſi Interpretes, quotquot vidiſſe meminerim, ſi unum excipias Rubeum, altum ſilentium eſt, apud reliquos autem Medicos varia, & diſcrepans explicatio? Cui diſſidio anſam fortaſſe dederit ſcriptum in nonnullis editionibus *quidam* pro *quaedam*, & adnotatum a quibusdam in libri ora *haerente* pro *arente*, cum multo plures tamen, & antiquiores ex meis, & cum ipſis membraneus codex Forolivienſis haud aliter habeant atque ex Almeloveenio propoſui. Sed & naturales partes, ſive, ut alibi Celſus loquitur, (*y*) *naturalia*, aut (*z*) *naturale*, ipſi quidem id quî foeminae ſunt, ſignificant, rarius autem, ſed tamen aliquando (*a*) etiam viriles partes, nunquam vero, quod meminerim, ea loca per quae non aliud ejicitur, quam alvi excrementa, ut neque Columellae; in avibus enim haec genitalibus quoque communia ſunt; & ſi quando in jumento (*b*) pro obſtructo Recto inteſtino *obſeſſos naturales exitus* dixit; non aliter, opinor, dixit, ac de obſtructis naribus dicere potuiſſet. Praeterea, ſi per anum, aut per inguen aliqua inteſtini pars ſplendidae illi perſonae procidiſſet; neque novus, neque incognitus fuiſſet morbus. Vides enim; ut alia praeteream; de procidente ano, & de inteſtini devolutione in ipſa inguina, & deorſum, tanquam de pervulgatis morbis, verba ſuo loco (*c*) a Celſo eſſe facta. Vides ſimul, ubi de ano prolapſo, ibi quoque de ore vulvae procidente, & de utriusque fungo eundem ſcripſiſſe; ut neque de ullo ani vitio, neque ita extrorſum prolapſi, ut carnis ſpecie appareret, inteſtini, neque de prolapſu uteri in vulgus cognito, neque de aliqua ejus vaginae, ut appellant, excreſcentia propoſitus caſus, praeſertim intra paucas horas funeſtus, poſſe accipi videatur. Quod ultimum Rubeo (*d*) quoque objicio, molam fuisſe, cenſenti, multoque illud magis; ut alia ſileam; quod quem morbum ab Hippocrate, nec ſine curatione, ait, fuiſſe deſcriptum, hunc, ejusque remedia prorſus ignorare nec Medici illi nobiliſſimi, nec Celſus potuiſſet, in Hippocratis lectione mirum in modum verſatus. Quid ergo eſt? Aut ego quidem plurimum fallor, aut non aliud fuit, quam uteri inverſio, quemadmodum olim hunc Celſi caſum a me, Anatomen docente, explicatum eſſe, memineris. Inverſus enim uterus, ex naturalibus prolapſus, nihil magis, quam carnem, refert: brevique, ob commemoratas ab Ruyſchio (*e*) cauſas, *gangraenam concipit*. Hoc fuit, cur aruiſſe, Celſus dixerit, qui in gangraena (*f*) *ſiccam & aridam carnem* deſcripſit. Gangraenam autem inverſi uteri *mors*, ut Ruyſchius ait, *ſtatim ſubſequitur*, id eſt, ut Boerhaavius (*g*) explicat, *intra tres horas* ab inverſione: quod cum eo convenit quod Celſus (*h*) dixit, *intra paucas horas*. Remedium, ut noſti, unum eſt, ſi illico uterus ſuam in ſedem blande reponatur: neque ſic tamen omnes ſervantur. Quo magis fortunatam, quae adhuc vivit, Matronam fuiſſe, cenſeo, cui ſtatim ab difficili partu cum ſe invertens uterus procidiſſet, Chirurgus autem qui adſtabat, tibi probe notus, incognitae rei novitate perculſus, continuo ad me, conſilii cauſa, accurriſſet, ego vero ipſi oſtenſam illico Ruyſchianam inverſi uteri praeclaram delineationem audirem ſuo caſui tam ſimilem eſſe, quam ovum ovo; recurre, inquam, ſed quanto ocyus potes, ad mulierem, ſi forte ſervari adhuc poſſit, cauteque ad hunc modum age. Fecit ille, ut ſolet, diligentiſſime, & quamvis horulam circiter extra ſuam ſedem fuerit uterus, foemina tamen generoſiſſima perſanata eſt. Non ſic felici eſſe licuit puerperae, ab Lentilio (*i*) deſcriptae; neque enim dubito, quin propendens ex naturalibus globoſum corpus ſanguinolentum uterus fuerit, quippe ſaccus ex carne ſpongioſa, ſeſquipollicem craſſa, glabra intus veſtitus tunica, id eſt, membrana ſecundum na-

(*) *Epiſt. I. p.* 14, 28. & *p.* 18, 23. (*u*) *Explic. ſuar. in Ciceron. Caſtig. ad Epiſt. l* 3. *ad Q. Fr. p.* 599. (*x*) *De Nat. Deor. l.* 2. (*y*) *L.* 4. *c.* 20. *p.* 233, 8. *l.* 5. *c.* 21. *p.* 270, 17. *l.* 7. *c.* 26. *p.* 481, 28. *ibid. c.* 28. *p.* 488, 26. (*z*) *Ibid. c.* 26. *p.* 474, 22. (*a*) *L.* 4. *c.* 21. *p.* 235, 5. *l.* 7. *c.* 18. *p.* 455, 21. (*b*) *De Re Ruſt. l.* 6. *c.* 30. (*c*) *L.* 6. *c.* 18. *p.* 402, 31. *l.* 7. *c.* 17. *p.* 456, 23. & *ſeqq.* (*d*) *Annot. in hunc Celſi locum.* (*e*) *Obſ. Anat. Chir.* 10. (*f*) *L.* 5. *c.* 26. *p.* 301, 8. (*g*) *Praelect. ad Inſtit. Med. n.* 685. (*h*) *Obſ. cit. Fig.* 12. (*i*) *Eph. N. G. D.* 2. *A.* 2. *Obſ.* 151.

naturam exteriore, quacum non miror ſi annexa uteri vincula non invenit, ut quae in puerpera inferiora tenent, & quod conſequitur, inverſo utero, ſuperiora, quo usque nec Chirurgi ferrum, nec digiti, prohibentibus mortuae conſanguineis, potuerant pervenire. Nec vero mirandum eſt, quod doctus ille Vir; quanquam rem conjecit; aut quod alii Medici, nedum Chirurgi, ut Ruyſchius (*k*) narrat, id quod erat, continuo non agnoverint, ſed pro mola, aut tumore alio acceperint. Aſpectus enim inverſi uteri nimis eſt rarus. Quod ſi haec in tanta Anatomes luce; quid Celſi tempore? Cujus meam interpretationem eo minus a vero alienam eſſe, putaverim, quod non aliam eſſe video quam nuper attigit Vir Illuſtris Albertus Hallerus (*l*).

Quanto longior fui in primo Celſi loco explicando, tanto ero brevior in altero, qui in extremo eſt capite quarto libri 8. *Omnibusque* pertuſae calvariae *locis* cicatrix *commode inducitur*, *excepta frontis ea parte*, *quae paululum ſuper id eſt*, *quod inter ſupercilia eſt*. *Ibi enim vix fieri poteſt*, *ut non per omnem aetatem ſit exulceratio: quae linteolo*, *medicamentum habente*, *contegenda erit*. Almeloveenius, qui nihil ad ſuperiorem locum, ad hunc adnotavit, poſt *ut* deeſſe *non* in editione Pantini. Deeſt vero & in aliis noſtris, etiam rntiquioribus. At minime deeſt in membraneo codice, quem quoties indicabo, tu Forolivienſem intelligito. Neque in illis, opinor, deerat unde accepit Lindenius: quem qui redarguunt, hic nobis commode ſine illa particula Celſum interpretentur. Caeterum illam hujus obſervationem Almeloveenius poterat lectoribus explicare, Paawio (*m*) ſaltem, quem alioquin ſaepius nominat, indicato. Cauſam enim vidiſſent recte ab hoc conferri in reſpondentes ei frontis loco Sinus Pituitarios: qui tamen cur id faciant, non recte declarat. Satis autem declaravit poſtea Verheyenius (*n*) propter aerem, cum ſpiritus ducitur, redditurque, illac ultro citroque meantem, aut certe illuc tendentem, praeclaro etiam exemplo addito, quo infelix Celſi praedictio non confirmatur modo, ſed augetur.

Facta calvariae, & Paawii mentio Celſi quosdam locos quos Paawius (*o*) explicavit, in memoriam redigit, & eos primum qui attinent ad ſuturas. Harum, Celſus ait (*p*), *neque certum numerum eſſe*, *ſicut nec locum quidem*. Et de loco, praeter quam quod Hippocratem (*q*) ſecutus eſt, diſerte id docentem, mox quoque ſuo peculiari exemplo (*r*) confirmat, Sagittalis videlicet; ſic enim vocant; aliquando ad naſum usque productae. De loco autem ſimul, & numero vel ea tantummodo ſatis oſtendunt, quae indicavit Paawius, oſſicula prope occiput interdum conſpicua, peculiaribus ſuturis concluſa, Wormiana appellant; ſed antiquioribus adeo cognita, ut olim Euſtachius (*s*) delineaverit. Quae cum ita ſint, cumque ne varietates quidem ſuturarum Celſum fugerint; quid fuisſe dicemus cauſae, cur in earum quae ut plurimum ſunt, enumeratione, & deſcriptione obviam omnibus ſuturam Coronalem prorſus omiſerit? Ego, ſi quid judico, in Paawii ſententiam eundum arbitror, exiſtimantis, nonnulla hic periiſſe. Multo autem facilius fieri potuit, ut perpaucos verſus, poſt quartae ſuturae deſcriptionem, quintam proponentes, librarii temere tranſilierint, quam ut aliquot capita libri IV, ut alias (*) oſtendi, tota interciderint injuria temporum. Sed ut Paawii judicio, de quo fuerant ab Almeloveenio admonendi lectores, facile in hoc loco aſſentior; ſic in aliis vellem pariter poſſe aſſentiri, velut in ſutura tertia. Haec, Lambdoides nominata, ſic antea apud Celſum legebatur deſcripta (*t*): *tertia ad aures per verticem tendens*, *occipitium a ſummo capite diducit*. At Paawius, non *ad aures*, ſed *ad latera*, judicat eſſe legendum; poſt Lindenium aſtipulante Almeloveenio. Ego vero cum in meis reliquis decem editionibus, ſi unam Caeſarii excipias, in qua, errore operarum evidentiſſimo, legitur *ad nares*, idem inveniam quod in membraneo codice, *ad aures*; aſſenſum ſuſtineo: codex alius proferretur qui haberet *ad latera*, nihilominus ſuſtinerem. Neque enim alterum illud rejicere neceſſe eſt. Tendere enim ad aures ſutura dicitur; non pervenire; quemadmodum lata ſcapularum oſſa infra dicentur *ad ſpinam tendere*, quam certe, ut noſti, non aſſequuntur: & ſi tendere non aliud hic quam pervenire, ſignificaret; plura non deeſſent capita in quibus ea ſutura ubi ad temporum oſſa ventum eſt, ſe quaſi dividere, & in unguem exterius commiſſa, inter proceſſus Maſtoidis radicem, & os ſyncipitis ad auriculam pergere videatur. Is proceſſus; ut alterum longe aliter ac Paawius, interpreter Celſi locum; eſt *craſſiſſimum* illud *in capite os* quod *poſt aurem eſt*, *qua capillus*, *ut veriſimile eſt*, *ob idipſum non gignitur*, craſſitudine videlicet oſſis ſatis muniente eam partem capitis, quae ut jam ad poſteriora accedit, ſic protegi magis debuiſſet,

(*k*) *Obſ. cit.* (*l*) *Ad cit. Boerh. n. not. h h.* (*m*) *Comm. in Celſ. in fin.* (*n*) *Anat. corp hum. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 16. *ad fin.* (*o*) *Comm. ad c.* 1. *l.* 8. (*p*) *L.* 8. *c.* 1. *p.* 499, 12. (*q*) *De Cap. Vuln. n.* 2. (*r*) *P.* 499, 20. (*s*) *Tab.* 36. *Fig.* 3. (*) *Epiſt. II.* §. *Verum haec.* (*t*) *P.* 499, 15.

buiffet, quam anteriora. Verum, utcumque id eft; fcio enim, a prifcis etiam aliter; quod & Paawius indicat; potuiffe explicari; illud in quo diffentire ab ipfo cogor, hoc eft quod os de quo Celfus loquitur, eam effe credit offis temporum partem, quae *adeo tenuis eft, etiam tranfparens uti fit;* quafi Celfus, id quod Paawius miratur, craffiffimam non dixiffet, tum fine capillis, & poft aurem.

Non obfcure quoque paulo infra miratur Paawius. Vbi enim Celfus ait: *Foramina, intra caput, maxima oculorum funt; deinde narium; tum quae in auribus habemus;* ille ad haec ultima hoc adfcribit: *multo tamen capacius quod occiput oftendit foramen* Fateor. Sed Celfus, qui hanc offium defcriptionem non ob aliam caufam fufcepit, nifi *quo facilius accipi poffent* quae de agendis a Chirurgo circa offa erat protinus fcripturus, alia hic foramina fibi attendenda, diferteque memoranda effe, non cenfuit: diferte, inquam: nam ficuti quae de futuris omnibus dixit, fatis effe, credidit, ut inde offa, quae non figillatim nominabat, intelligerentur; ita ex eo quod de *fpinae medulla cerebro commiffa* attingere mox debebat, foramen per quod e capite haec intra vertebras defcenderet, intellectum iri, non dubitavit. Atque ut perfpicere omnes poffent, quae foramina praetermitteret, ea fibi non esfe incognita; idcirco fortaffe illa interjecit de *multis & tenuibus* intimorum offium capitis *foraminibus*, per quorum alia olfaciendi, per alia autem audiendi facultas eft, eaque interjecit verborum vi, ut vetuftius fubviforum canalium auris Semicircularium monumentum non habeamus, quemadmodum a me alibi (*u*) animadverfum eft.

Sunt in thoracis etiam offibus quaedam alia adverfus Paawii five accufationes, five dubitationes explicanda. Os pectoris, quod στέρνον, Graecos (*x*) fecuti, vocitamus, & quod Celfus aliis in locis (*y*), Graecam vim Latine imitatus, *pectus* dixit; quanquam hanc pectoris fignificationem necdum in Lexicis adnotatam video; id igitur os cum Celfus (*z*) ajat *a faucibus incipere;* ibi Paawius, *nifi legamus* a jugulo, *non video*, inquit, *quî erroris excufari poffit Celfus, quid enim fterno cum faucibus intercedit? univerfa colli longitudo intermedia vifitur.* Non attendit profecto Paawius, fauces ad imam usque laryngis cartilaginem pervenire: quae cartilago in eo qui fecundum naturam frequentiffimus, & prope affiduus eft, capitis, & colli pofitu fere fummae refpondet parti offis pectoris, aut certe non multo fupra eft. Non eft igitur cur verba in quibus meae cunctae editiones, & codex omnino confentiunt, propterea mutemus. Confentiunt quoque in proximo loco ubi legimus *a cervice duo lata offa utrinque ad fcapulas tendunt*, Paawius autem legendum propemodum cenfet *ad claviculas*, haud animadvertens, fcapulas ibi accipi corporis regione: quas autem fcapulas nunc vocitant Anatomici, duo illa effe lata offa, quorum defcriptionem Celfus recte incipit a fuperiore, non, ut Paawius facit, ab inferiore, & reliqua illa parte qua *velut innatant; quoniam nifi in fummo nulli offi inhaerefcunt:* quae Celfi verba eo tibi libentius commemoro, quod peculiarem horum fere duntaxat offium proprietatem defignant, quae fundamenti inftar ex parte iis eft quae de horum offium motibus fcite Recentiores expofuere.

Noli tamen credere, me in illis pariter a Paawii fententia recedere, quae in Celfo non injuria notavit, ut cum pofteaquam metacarpo *quinque offa* tribuit *ad digitos tendentia*, continuo ipfos digitos, ab illis ortos, *ex offibus ternis conftare*, docuit, *omniumque eandem rationem effe.* Scilicet haec, atque alia ejusmodi, etiam quae Paawius non advertit, ut, exempli caufa, cruris os quod vocamus fibulam, altero quod tibiam dicimus, *brevius* effe, hallucinationes funt, magno Viro, & iis temporibus fcribenti, eo facilius condonandae, quod plurima fimul recte tradidit, & in iis quaedam, velut obiter indicatum eft fupra, non iis temporibus expectanda; ut illud mihi fatis cum Clerico (*a*) non conveniat, nihil in hoc Celfi capite primo libri 8. nifi *generalia*, reperiri.

Quod caput tantummodo, indicari a quibusdam, miror, ut rationem reddant, cur Celfum inter Anatomicos Auctores ponant; quafi alterum, de interioribus, caput non fcripfiffet, & nihil praeterea tradidiffet de oculis, nihil de tefticulis: quae plerique filent, de anatomica illius fcientia verba facientes; qui autem memorant, quo in numero Enarratores quoque funt, aut non fatis explicant, aut quaedam, etiam immerito, ut opinor, redarguunt, velut cum de teftium natura fcribens (*b*), *dependere* hos, ait, *ab inguinibus per fingulos nervos, quos* κρεμαστῆρας *Graeci nominant.* Hic Rubeus (*c*) *animadvertendum eft*, inquit, *nervos non effe, e quibus ab inguinibus teftes dependent, fed mufculos.* Confirmat Clericus (*d*) „ quem Celfus appellat nervum, effe mufculum ". Nem-

(*u*) *Epift. Anat. I. n.* 92. (*x*) *Vid. Ruff. Ephef. de corp. hum. part. Appellat lib. alter.* 1. *c.* 11. (*y*) *L.* 8. *c.* 7. *p.* 526, 6. & *c.* 8. *p.* 528, 6. (*z*) *Ibid. c.* 1. *p* 503, 13. (*a*) *Hift. de la Medec. P.* 2. *l.* 4. *S.* 2. *c.* 5. (*b*) *L.* 7. *c.* 18. *p.* 455, 29. (*c*) *Annot. in hunc loc.* (*d*) *Cap. cit. not.* 25.

Nempe utrique impofuit Anatomicorum pofterior confuetudo, tenuem quandam mufculofam expanfionem qua Vaginalis tunica comprehenditur, cremafterem teftis mufculum appellantium; cum Celfus, temporum fuorum morem fecutus, non eum mufculum, fed, nifi me omnia fallunt, vas indicet femen deferens, quod craffiufculo nervo fimile, intra illam tunicam cum arteriis & venis ad teftem pertinet. Poffum id non una ratione oftendere. Ruffus enim Ephefius, quem fub Trajano vixiffe, Clericus (*e*) agnofcit, etiam tum fcribebat haec (*f*) quae a Craffo noftro in hunc modum Latine reddita funt: *nervus quoque cum arteria concavus ad teftem pervenit, qui Sufpenfor a noftris dici poteft: Cremaftera Graeci nuncupant.* Quin Columella, qui ipfis temporibus Celfi floruit, cum memoravit (*g*) *teftium nervos, quos Graeci κρεμαστῆρας ab eo appellant, quod ex illis genitales partes dependent*, nifi id quod nos diximus, intellexiffet, non juffiffet certe, in vitulorum caftratione *extremam partem* teftium *adhaerentem praedictis nervis relinqui*; neque enim teftes, ut illis feminis vafis, ita cremafteribus adhaerent mufculis. Quid? quod Celfus ipfe fatis per fe docet, quid illo nomine fignificet. Nam primum, ni vafa haec voluit, quaero abs te, quo ergo alio nomine haec indicavit? omififfe enim haud potuit qui praeter tunicas, *vel multas* illas *membranulas* diligenter propofuit, quae *venas, & arterias, eosque nervos comprehendunt.* Deinde ea quae de his nervis intra dicit; multa autem dicit, & faepenumero, ut tanto magis fcire interfit de quo loquatur; omnia cum explicatione conveniunt noftra, plura autem evidentiffime difcrepant ab aliena, ut puta cum *fub ima*, id eft, Vaginali, *tunica circa ipfum tefticulum nervumque ejus*, aut cum *inter imam tunicam & ipfum tefticulum, nervumque ejus, ramicem*, ait (*h*), *oriri*, aut denique cum (*i*) tefticulum, curationis caufa, tantifper e fcroto, dum ea perficitur, digito depromptum, mox ubi de tunica & media, & ima tantum fit abfciffum, quantum eft opus, eundem, inquam, tefticulum *purgatum* docet *per ipfam plagam cum venis, & arteriis, & nervo fuo demittendum effe* in priftinam fedem. De oculorum autem anatome cum quaedam explicare conatus fim in Epiftolis Anatomicis (*k*), in quibus nonnullos quoque attigi (*l*) ex iis locis quibus mox Celfus quae fentiret de infanabili, aut fanabili Suffufione, propofuit; nihil eorum hic repetam. Sed protinus ad ea tranfibo quae de humani corporis interioribus ab eodem tradita funt.

Quanquam illud initio dubium eft, ex humanorum revera corporum, an ex beftiarum diffectione haec quae fcribit (*m*), deprompta fint. Ex hominum credas, fi totum relegas quem in extrema Praefatione indicavimus, locum. *Incidere mortuorum corpora*, inquit, *difcentibus neceffarium. Nam pofitum & ordinem noffe debent. Quae cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo, repraefentant. Sed & caetera quae in vivis cognofci modo poffunt, in ipfis curationibus vulneratorum — ufus ipfe monftrabit.* Nulla hic certe, neque fupra, nifi de homine, mentio eft, ne tum quidem cum de iis pariter fermo eft quae in vivis dumtaxat quaeri poffunt: adeo illo tempore vereri Medici, quod aliqui hoc noftro non funt veriti, videbantur, ne a diffimilibus beftiarum corporibus deciperentur. Sed contra, ubi morum ejus & infequentium diu faeculorum veniat in mentem averforum adeo ab humani cadaveris incifione; non facile exiftimabis, quae Celfus tradidit, fi quidem ab intima non difcrepent hominis ftructura, aliunde quam ex vulneratorum infpectione, multo autem magis ex Herophili, & Erafiftrati librorum, qui tunc extabant, lectione fuiffe defumpta. Si vero ex ipfis Celfi defcriptionibus dignofcere aveas, hominum, an belluarum interiora proponat; rurfus ibi, nec femel, haereas. Hominis enim haec, exempli caufa, videntur: lien *longitudinis craffitudinisque modicae:* & *vulva in mulieribus, nifi ubi gravidae funt, non multo major, quam ut manu comprehendatur.* At bruti alicujus animantis illa: jecur *in quatuor fibras* dividitur: & *orbes* tenuioris inteftini *per membranulas finguli cum interioribus connectuntur:* neque enim, nifi ex obvia animante aliqua, canis fimili, mefaraeum fpectaffet, *membranulas* dixiffet, aut certe adipem, unde crafefcerent, his innafci, non filuiffet, qui id in omento non erat taciturus. Apparet igitur, ex beftiis quaedam effe deprompta: quibuscum tamen alia ex homine videntur admixta. Nam fi ejusdemmodi animalis cujus propofuit mefaraeum, lienem quoque propofuiffet; certe *modicae* effe *longitudinis*, non fcripfiffet. Cujusmodi animal refpexerit oportet Balduinus Ronffeus (*n*), qui ad eum Celfi locum haec adnotavit: *Vide, ne non hîc mendum fit, atque legendum* Latitudinis craffitudinisque modicae. *Si quidem cum fplenis innata figura fit oblonga, non dixeris eam longitudinis craffitudinisque modicae.*

(*e*) *Hift. cit. P.* 3. *l.* 2. *c.* 3. (*f*) *Oper. cit. l.* 1. *c.* 32. (*g*) *De Re Ruft. l.* 6. *c.* 26. (*h*) *C.* 22. *p.* 470, 1. (*i*) *C.* 19. *p.* 461, 4. & 27. (*k*) *Epift.* 17. *n.* 23. (*l*) *Epift.* 18. *n.* 33. & *Epift.* 19. *n.* 7. (*m*) *L.* 4. *c.* 1. (*n*) *Enarrat. in Celfi libr.*

dicae. Longior certe vel in homine eſt lien, quam latus: ſed tanto brevior, ſi cum quadrupedum plerisque compares; ut laudandus, non emendandus, ſit Celſus, qui modicae in homine longitudinis ſcripſit. Quod vero ad alterum attinet, quod produximus, uteri exemplum, etſi Cl. Vir Noortwykius (*o*) optaret, ut figuram Celſus deſcripſiſſet, quo certius ſciremus, humanum ab eo uterum fuiſſe propoſitum; non tamen, humanum propoſuiſſe, inficiatur. Doctiſſimi autem Viri, qui de egregio Noortwykii libro in Eruditorum Actis (*p*) retulere, ſatis indicii dant, quo eorum inclinet ſententia, in proximis Celſi verbis illa attendentes, vulva, *recta tenuataque cervice, quam canalem vocant, — ſuper rectum inteſtinum progreſſa.* Quod enim cervix *tenuata* ſit, ajunt, *humanae magis, quam brutorum, vaginae convenire:* multo autem magis quod *ſuper*, non, ut in brutis, ſub recto inteſtino progrediatur: quanquam in brutis quoque idem poſſe dici, fateantur, ſi ſupino, ut fit in diſſectionibus, corporis ſitu ſpectentur: & Noortwykius admonuerit, non *tenuataque*, ut ab Almeloveenio editum eſt, ſed *continuataque* in tribus antiquioribus editionibus ſcriptum eſſe. Sane & in meis omnibus, & in codice ad hunc modum ſcriptum erat; ut is ſit unus ex iis locis in quibus Lindenium decuiſſet variantem ſcripturam commemorare. Sed etſi mihi totum hoc Celſi caput legenti pleraque videntur potius ut in ſtante homine, quam ut in ſupino, poſſe intelligi, praeſtat tamen ut ab his de quibus dubitare licet, jam ad certiora tranſeamus.

Et primum linguam noſtram anatomicam vocibus aliquot augeamus, quae ea ſignificatione qua apud Celſum in hoc capite, aut alibi ſunt, in meis quidem Latinis Lexicis non reperiuntur. Quam in mulierum genitalibus vaginam appellitamus, eam *canalem* vocatam eſſe, paulo ante viſum eſt. In virilibus autem quam glandis coronam dicimus, haec a Celſo lib. 7. c. 25. *circulus glandis* nominabatur. Quod fraenum ibidem vocitamus, recte a nobis dici, productis ex eodem capite locis, proclive eſt demonſtrare, nec minus recte, incluſum in utero foetum poſſe qui velit, vocare *infantem*, non Poëta, aut Scriptore alio inferioris temporis, ſed Celſo ipſo auctore cap. 21. lib 5. & toto capite 29. lib. 7. (*q*). Sed cum utrumque horum in aliquod tandem Lexicon relatum eſſe, animadvertam; illud potius addam, quem nos funiculum umbilicalem, Lexica autem quaedam cum Tertulliano umbilicalem nervum appellant, eum a Celſo capite eodem 29. *umbilicum* nominari. *Siniſtra manu*, inquit, mortui in utero infantis extractionem perficiens Medicus *leniter trahere umbilicum debet ita, ne abrumpat, dextraque eum ſequi usque ad Secundas.* Verum, ne longius te abduci, dicas, a propoſito capite I. libri quarti; alias voces alio differo, & ad caput illud redeo, ut in eo quasdam conſideremus. Pulmone, corde, jocinore, liene, renibus deſcriptis, *Ac viſcerum quidem hae ſedes ſunt*, inquit. *Stomachus vero &c.* atque hinc incipit ventriculi, inteſtinorum, veſicae, & uteri deſcriptionem. Non igitur haec; ſed illa tantum viſcera ſunt? An poſt *viſcerum* vox aliqua deeſt, ut puta *ſuperiorum?* ſic enim alibi (*r*), *ſeptum id, quod transverſum a ſuperioribus viſceribus inteſtina diſcernit.* Sed num renes viſcera ſunt ventriculo ſuperiora? Huc adde, praeter ea quibus in Praefatione uſus eſt, verba: *qua parte quodque viſcus, inteſtinumve ſit;* huc, inquam, adde, quod cum illarum quas primo loco nominavimus, partium curationes abſolvit (*s*), *A viſceribus ad inteſtina veniendum eſt*, inquit, ſicque ad reliquarum curationes progreditur. Manifeſtum eſt igitur, has reliquas noluiſſe Celſum accipere viſcerum nomine. Cur autem noluit? Id vero eſt obſcurum, niſi forte in ea quis comminiſcatur fuiſſe ſententia, quam ex vetere Scholiaſte protulit Riolanus (*t*), *extra vitalia eſſe ſeptem, linguam, cor, hepar, lienem, pulmonem, & duos renes.* De praecordiorum autem vocabulo; ſi nullum, niſi hoc, caput ſpectemus; ſatis in Lexicis, ſuperque dictum videri poteſt. Sin pleroſque alios Celſi locos; ſignificatio apud nos frequentiſſima, & a Plinio Valeriano (*u*) diſerte expoſita, hypochondriorum, aut plane deſideratur, aut minus dilucidis, quam Celſi, comprobatur exemplis, ut cum ait (*x*): *ſi praecordia ejus ſine ullo ſenſu doloris aequaliter mollia in utraque parte ſunt: quod ſi paulo tumidiora ſunt, tamen digitis cedunt, & non dolent:* aut cum (*y*) *ad ſpinam reducta praecordia*, aut (*z*) *praecordia ſurſum contracta*, aut; ne in re apertiſſima longior ſim; cum quae Hippocrates de hypochondriis ſcripſerat, ea ipſe non obſcure in Latinum ſermonem convertens, de praecordiis ſcribit.

Con-

(*o*) *Vteri hum. gravid. Anat. P.* 1. §. 36. (*p*) *A.* 1745. *M. Jun. P.* 1. (*q*) 490, 3, 31. & 491, 9, 17, 19, 27. & 492, 25, 31. (*r*) *L.* 7. *c.* 4. *p.* 412, 31. (*s*) *L.* 4. *c.* 11. *p.* 217, 27. (*t*) *Anthropogr l.* 2. *c.* 21. (*u*) *De Re Med. l.* 2. *c.* 15. (*x*) *L.* 2. *c.* 3. *p.* 49, 22. (*y*) *L.* 5. *c.* 26. *p.* 286, 6. (*z*) *Ibid. p.* 288, 3.

Contra, si plerosque alios Celsi locos attendamus; arterias ab ipso quoque, ut fere a priscis solebant, venarum dumtaxat nomine designatas fuisse, existimabimus: at si hoc; aliaque ejusdem capita, in primisque quintum libri 7. & decimum libri 2. perlegamus; non id ipsi magis, quam Hippocrati, perpetuum fuisse, perspiciemus. Nam & in eo de quo satis vidimus, capite *circa guttur venas grandes* memorat, *itemque arterias*, & in illo quinto magnopere cavendum dicit, *ne nervus*, *ne vena major*, *ne arteria incidatur*, in eo autem quod novissime indicavimus, decimo, cum de mittendo sanguine verba faciat, *juncta est*, inquit, *vena arteriis*, *his nervi*. Continuo autem cum graves ibi indicet noxas quae compunctos nervos sequuntur; *at arteria incisa*, inquit, *neque coit*, *neque sanescit*. Quo loco adnotandum est, nec Celsum tamen, nec quos insequentibus libris commendat, tot Medicos, aut Chirurgos, quantum ex iisdem libris apparet, aneurysmatis injecisse mentionem, imo plus quam ipse, Hippocratem non dixisse, si quidem *venam sanguifluam* libro quem Almeloveenius hic laudat, I. de Morbis pro arteria accipiamus; nam in iis quos citat, Aphorismis neque de arteria, neque de vena quidquam est. Aretaeus vero, qui idem quod Celsus, scripsisse dicitur ab erudito alioquin Medico, Jo. Bapt. Silvatico in ea quam inscripsit de Aneurysmate, Tractatione, non antiquior, ut ipse putat, Celso fuit, neque eo quod designatur, capite (*a*) de alia arteria, quam de Aspera, locutus est, cum credere non posset, si in angina incideretur, posse coire. Quantum igitur ex ea Silvatici Tractatione, & ex Ingrassiae, Medici doctissimi, Jatropologia (*b*) perspici potest, nemo ex iis qui supersunt, ante Galenum Scriptoribus de aneurysmate verba fecit. Quod vero ad venas attinet, quae Celso auctore, secari possunt, non illo uno loco standum est quo paulo ante dixerat, *non ubique mitti posse* sanguinem, *sed in temporibus*, *in brachiis*, *juxta talos*. Nam alibi (*c*) jubet, *ex naribus*, alibi (*d*), *ex fronte*, alibi (*e*), *ex fronte*, *vel naribus*, alibi (*f*), ex *iis* quoque *venis*, *quae sub lingua sunt*, sanguinem mitti. Jussisset fortasse, ex podicis etiam venis, si hirudines, sive, ut loqui jam tum coeperant, sanguisugas probasset, quae ut in legitimis Galeni scriptis, sic pariter in Celsi (*g*), longe alia de causa, quam ut medicinae instrumentum sint, memorantur: quanquam Themisoni, qui Celsum, nedum Galenum, aetate praecesserat, multo aliter visum esset, ut recte est a Clerico (*h*) animadversum. Est etiam ubi Celsus docuit (*i*) *inter verticem ac frontem* — *venas incidere*, *& sanguinem mittere:* qui locus ob id etiam erat a me adnotandus, quod antequam id doceret, jam tum probe scire se, ostendit (*k*), ex venis ad oculos pertinentibus alias esse, *quae inter calvariam & cutem sunt*, alias, *quae inter membranam cerebri & calvariam: superiores* autem illas *per tempora oculos rigare*; *inferiores*, *per eas membranas*, *quae ab oculis ad cerebrum tendunt*. Hanc autem non minus veram, quam subtilem, anatomicam observationem prorsus necessariam esse, censuit ad discrimen intelligendum eorum quibus utilis, & quibus inutilis futura esset ea curatio, non sine errore quidem aliquo, praesertim nisi hic quoque venarum nomine arterias putes significasse, at exemplo illustri in eo Auctore quem subtilibus dissectionibus adversari credunt, quanti hae contra in exercenda medicina ab illis faciendae sint qui uti sciant.

Habes aliquot, ut scribenti occurrerunt, locos sive mentione, sive explicatione, sive utraque dignos. Nec me fugit, esse alios prope innumeros, qui ad vina, ad aquas, ad edulia, ad medicamenta, ad ferramenta, ad tela, ad morbos, ad Auctores, ad alia pertinent quae in Celsi opere sic memorantur, ut aliquam illustrationem requirerent. Sed ego epistolam, non librum, scribere aggressus sum. Quae quoniam sentio quam praeter opinionem excreverit; caetera quae ad variantem scripturam, & ad meas de hac dubitationes, ac divinationes attinent, in alias Litteras conjiciam: quas propediem expectabis: & valebis.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

XVIII. Kal. Januar.

(*a*) 7. *l.* 1. *de Acut. morb. curat.* (*b*) *L.* 1. *err.* 4. (*c*) *L.* 4. *c.* 2. *p.* 188, 31. (*d*) *L.* 6. *c.* 6. *p.* 363, 13. (*e*) *Ibid. p.* 367, 28. (*f*) *L.* 4. *c.* 4. *p.* 197, 8. (*g*) *L.* 5. *c.* 27. *p.* 314, 5. (*h*) *Hist. de la Medec. P.* 2. *l.* 4. *S.* 1. *c.* 1. (*i*) *L.* 7. *c.* 7. *p.* 437, 22. (*k*) *Ibid. p.* 435, 27.

EPISTOLA QVINTA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quo magis memoria repeto, quot, & quam ſaepe, & quam aperte in Almeloveeniana Celſi editione minus probaverim Epiſtolis illis tribus quas duodetriginta ab hinc annis ſimul cum ea voluiſti in publicum prodire, eo magis miror, mi Vulpi, exiſtere aliquem potuiſſe qui perinde ac ſi a me curata, aut omni ex parte laudata eſſet, quidquid ſibi in ea diſpliceret, id mihi objiceret non obſcure, ne dicam, exprobraret. Ego vero, cum ſint illae Epiſtolae in omnium manibus, minime opus eſſe duco ſingula in quibus ab Almeloveenio diſſenſi, numerando percenſere, praeſertim cum tot ſint, ut nihil aliud illae niſi quaedam fere perpetua ab eo diſſenſio, eſſe videantur. Satis eſt duo quae univerſe dixi, commemorare, alterum (*a*): *recte illud fecit Almeloveenius, quod in hoc loco nihil in Celſi verbis mutavit: quod utinam in pluribus aliis facere; quamvis ipſo praeëunte Lindenio; noluiſſet:* alterum (*b*): *ex innumeris prope locis quorum incertam ſcripturam commemorare poterat Almeloveenius, hos paucos habe.* Quod ſi feciſſet; longe facilius mihi tunc fuiſſet, & nunc eſſet quas mutationes haud probarem, & quas tamen viciſſim probarem, invenire.

Scripſi enim alias id quod ſuperioribus etiam Litteris confirmavi, loca eſſe in ejus editione quae bene ac ſapienter mutata ſint. Nunc, exempli cauſa, pauca alia proferam ex uno dumtaxat capite libri 8. Locus eſt cap. 1. de Latis ſcapularum oſſibus, quae, ut in meis omnibus editionibus (Lindenianam ſemper excipio, quam eſt ſecutus Almeloveenius) ſummo conſenſu legebatur, ab Romanis *ſcoptula operta* nominabantur: idque nomen, hujus unius loci auctoritate in Latina Lexica invectum fuerat. Sed Caſaubonus, ut in Scholiis habes ad hunc locum, aperte admonuerat, *iſtam lectionem procul dubio mendoſam eſſe, cum nunquam alibi haec vox* ſcoptulum *reperiatur.* Vocem autem *ſcutulum* apud idoneos Auctores inveniri, cum vel ex Lexicis ipſis conſtet, cumque duo iſta oſſa & forma ſic ſatis, & officio, ſcapulas videlicet protegendi, referant parva ſcuta ſub tegumentis, & muſculis quibusdam quaſi latentia; Lindenius tum rationem quidem certe, tum optimos, quibus non carebat, calamo exaratos libros, ut opinor, ſecutus, *ſcutula operta* repoſuit. Atque ut intelligas, me non temere ſic opinari; in Forolivienſi codice *ſcutula* inveni; ille autem Venetus, quem apud Clericos Regulares noſti a me olim inſpectum eſſe, etſi minus antiqua manu ſcriptum nunc habet *ſcoptula*, ſic tamen habet, ut mihi quidem viſus ſit olim *ſcutula* habuiſſe. A qua voce num quondam ortam vulgarem illam quam memorat Paawius (*c*), horum oſſium appellationem cenſebimus, *ſcutorum cordis*, quippe vitalia a tergo munientium? Recte quoque Paawius (*d*), & ante ipſum Conſtantinus (*e*) admonuerant, cum aliae editiones habeant *in ſinus*, aliae *in ſinu*, legendum eſſe *in ſinum* eo loco primi hujus capitis quem propterea ſic edidit Lindenius, *ex manu duo exigui proceſſus in ſinum radii conjiciuntur.* Neque enim radius, quod probe ſcis, niſi unum habet ſinum quo carpi quidem oſſicula duo excipiat. Nemine autem; quod ſciam; niſi evidentiſſima ratione, & optimo fortaſſe codice, praeëunte, egregie reſcripta a Lindenio ſunt in eodem capite verba haec: *alterum os ab exteriore parte ſurae poſitum eſt: quod ipſum quoque ſura recte nominatur*; cum editiones omnes, quotquot conſului, ſic proponerent: *quod ipſum quoque ſupra*, falſa omnino ſcriptura & inepta; nam neque ſupra, hujus oſſis nomen poſitum fuerat, nec *recte* a ſe poſitum Celſus ipſe dixiſſet; noxia praeterea & noſtrae anatomicae, & Latinae linguae. Ob hoc enim praeſertim mendum Lexica, quae ad hoc tempus inſpexi, fere omnia carent hoc ſurae ſignificatu, quo ſurae os, fibulam dictum, ipſum quoque recte a Latinis ſuram nominatum fuiſſe, conſtat. Conſtat, inquam: neque enim illa vox *quoque*, eo loco a Celſo poſita, aliud poſſe ibi reponi, quam *ſura*, oſtendit, una litterula quae temere irrepſerat, detracta. Confirmat haec locus alter,

(*a*) *Epiſt. I. p. 31, 7.* (*b*) *Ib. p. 21, 8.* (*c*) *Comm. in hoc Celſi caput.* (*d*) *Ibid.* (*e*) *In libri ora ad hunc loc.*

alter, minus, ut videtur, animadversus, atque perpensus, libro eodem, cap. II. recedit *in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a sura.*

Vides, ut uno in capite mutationes tres adnotaverim, quae non possint, ut opinor, facile reprehendi. Erunt, praeter eas quas scio, aliae quoque ejusdemmodi & in eo capite, & in caeteris, si quis inquirat: id quod mihi in praesentia faciendum non putavi, ne forte praeter modum viderer addictus iis, quibus potius quae in tam longo, tamque difficili opere humanitus exciderunt, ea mihi cum alias, tum modo praesertim adnotanda hinc illinc suscepi, modeste tamen, ut hominem decet suae conscium tenuitatis, nec aliud, nisi veri studium, & adolescentum utilitatem, spectantem. Itaque ut magis appareat, & quo animo ad id aggrediar, nec vana dixisse paulo ante; dabis veniam, ut unam aliam eorum mutationum adjiciam, in qua simul pro merito possim laudare, simul gradum facere ad caetera quae dixi, adnotanda. Est ea mutatio initio ipso unius ex proximis ejusdem libri octavi capitibus, videlicet quarti: *Igitur, ubi calvaria percussa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit; num oculi &c.* Hic non modo antea legebatur, *ubi calvaria pertusa:* sed cum essent nonnulli qui legerent *percussa*; Paawius (*f*) extiterat qui repugnaret propterea quia ista de quibus Celsus quaerendum esse, dicit, non possunt de ejus sententia, ut proxima ostendunt verba, nisi osse fracto, evenire. Sed non attendit Paawius quae paulo inferius subjiciuntur: *At si nihil horum secutum est, & jam potest dubitari, an os fractum sit &c.* quae, si pertusam posuisset esse calvariam, non erat Celsus additurus. Quod cum perpenderet, ut opinor, Lindenius, sciretque, admonente Constantino (*g*), haud deesse codicem qui doceret, legendum esse *percussa;* hanc vocem; si quid ego judico; sapienter reposuit. Almeloveenius autem vel sapientius fecit, qui non solum eandem vocem accepit, sed insuper lectores monuit, cunctas editiones habere *pertusa.* Hoc vero illud est quod ad mutationes omnes, multoque magis ad eas potuisse facere oportuisset, in quibus loci scriptura sic varia esset, ut alii aliter, non improbabili ratione adducti, conjicere possent esse legendum.

Namque; ut ab levioribus incipiamus; suboffendi aliquis fortasse potest, cum apud Celsum legit libro 4. cap. 8. aut lib. 3. cap. 21. *In initio*, aut *In sequentibus diebus;* quae operarum incuria excidisse, crederem, nisi utrumque in Lindenii quoque editione esset, hoc vero ad eundem modum etiam postea scriptum viderem capite 23. Si igitur haec non inconsulto sunt facta; admonendus tamen erat lector, in plurimis editionibus scribi *Insequentibus*, in omnibus autem, & in codicibus, quantum mihi licuit videre, *Initio.* Multoque erat magis admonendus, tametsi illa Empiricorum verba in Praefatione sic edantur: *Ob haec, ne mortuorum quidem lacerationem necessariam esse. Quae etsi non crudelis, tamen foeda sit, cum aliter pleraque in mortuis se habeant, &c.*; non deesse tamen editiones in quibus ita istud membrum legitur; *quae etsi non crudelis, tamen foeda sit;* ut inter praecedentia, & insequentia interjici, non cum his ultimis conjungi, statim ab omnibus intelligatur. Potest etiam non planissima alioquin, utrolibet legatur modo, ibi magis obscurari sententia injecto verbo alius apud alios significationis, *dimoveat*, ubi Celsus lib. I. cap. 5. eum qui gravedini sit opportunus, vitare hanc posse, ad eum modum docens inducitur, *si caput in sole protegit, ne incendatur, neve subitum ex repentino nubilo frigus dimoveat.* Hic autem & membraneus codex, & omnes quae apud me sunt, editiones maximo consensu habent *id moveat.* Etsi vero eodem capite paulo superius codex, & editiones inter se non consentiunt; & ille tamen, & hae discrepant ab eo quod edidit Almeloveenius, *post cibum aut contentio, aut fatigatio animi.* In codice enim est *agitatio animi;* in editionibus *cogitatio animi.* Quae si indicata essent; credo, non defuturum fuisse qui codicem sequi mallet.

In duobus autem quos continuo proferam, locis si idem factum esset; tanto magis futurum fuisse qui ab Almeloveenii exemplari discederet, certo scio. Est uterque locus libro 8. Alter cap. 7. *nisi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque ossa confervent, transierint.* Alter cap. 10. *nonnunquam autem recte quidem ossa conferbuerunt, superincrevit vero nimius callus.* Igitur cum ad primum ego III. ad te Epistola (*h*) adnotassem, in duobus codicibus pro *confervent* legi *conservantur*, in editionibus autem meis omnibus *conferuntur;* sexto fere post anno extitit Schulzius (*i*), qui actum agens, & vel quandam meam typographorum Constantini emendationem tacitus describens, eo transivit, ut Lindenium acriter damnaret, quod non retinuerit *conferuntur*, quo in verbo veteres in

(*f*) *Comm. in hunc loc.* (*g*) *In ora ad hunc loc.* (*h*) *P. 64, 4.* (*i*) *Exercit. de Ossib. Conferv.nt.* §. 1. & 2.

in universum omnes consensissent, & quo Celsus *sensu non dissimili* usus esset, cum de artubus lib. 4. cap. 22. haec scripsit: *articulis inter se conseruntur.* Ad me non attinet, cui hic nec seritur, nec metitur, illud excutere, an revera omnes veteres in eo verbo consenserint, quando duo, quos inspexi, codices non ita consentiebant, neque an sicuti ossa in artubus, recte dixit Celsus, inter se articulis conseri, nimirum mutuo se excipientia, & subeuntia, sic non minus recte potuerit dcere, ea conseri, cum fracta, quodam interjecto quasi glutine, cohaerent. Si id agerem; quaerere possem, ubinam Celsus, ut hoc significaret, eo verbo usus sit? cum glutinari quidem, coire, & praesertim confervere tunc ossa, dixerit. Quin, ut idem quod proposito loco scripserat, rursus capite 10. enunciaret; haec, si codices, & editiones, velut tibi eadem III. Epistola (*k*) exposui, inspiciamus, haec, inquam, habuit verba, *donec duae partes ejus temporis, quod quoque os*, vel *quod os quoque confervet, compleantur.* Quae quidem verba si egregie, praemonente Constantino, & Schulzio ipso (*l*) confitente, si egregie, inquam, sic a Lindenio intellecta atque edita sunt, ut nunc legamus *quo os quodque confervet*; quaerere, si viveret, Lindenius posset, collato hoc loco cum superiore, cur si ubi codices habebant *conservet*, recte edidit *confervet*, cur, inquam, ubi habebant *conservantur*, non laude, non excusatione, sed contumelia dignus sit, quod ad eundem modum emendaverit? Sed Lindenium tueri in praesentia, ut dixi, ad me non attinet, qui illud exemplis ostendendum susceperim, quam praestitisset, ut quidquid mutaret, de eo lectores admoneret, quo facilius quisque posset quam lectionem mallet, eam sequi. Itaque non improbo omnino dissensum Schulzii, multoque minus ejus laudabilem voluntatem id illustrandi quod a Celso bis dictum retuli de expectando donec *duae partes* transeant ejus temporis quo os quodque confervet. Quaeri enim posse, duas quintas, an septimas, paucis; quotas voluerit partes? Si igitur est qui duas tertias significari, non intelligat; huic ex Hippocraticis monumentis (*m*) locum exhibet unde id colligat: qui locus ab Almeloveenio indicari potuisset. Libens quoque laudo; ut alia quae infra memorabo, praeteream; lectionem quam scite excogitavit alterius, supra descripti, loci, in quo apud Almeloveenium legitur *ossa conferbuerunt*, nulla adnotata ex editionibus, & codicibus varietate. Schulzius autem cum in suis sex editionibus; ad quas meas adde reliquas, & membraneum codicem; animadvertisset, scriptum esse *coeperunt*; ex hoc manifeste vitiato hic verbo effici posse, censuit, *coierunt*, verbum a Celso pro *conferbuerunt*, si alios ejus attendamus locos, hic verisimiliter usurpatum. *Conferbuerunt* autem non ideo rejicit, quod huc non conveniat; neque enim ignorat, scripsisse Celsum superiore pagina *ossa non conferbuerunt*, & *inter se ossa confervere*: imo ob hoc ipsum rejicit; non est enim, inquit, ab elegantia Celsi expectandum, ut unam eandemque loquendi formulam *tam exiguo intervallo, toties repetat.* Mallem, suam nobis lectionem probasset ex levi scripturae dissimilitudine inter *coeperunt*, & *coierunt*, quam ex accuratiori isto formulas variandi studio: quod saepe a Celso, ut magnum decebat, & perspicuitatis amantem Scriptorem, neglectum est: mirorque, Schulzium, cum exempla illa e decimo ipso capite mox proferret, *os coire*, & *cum caeteris coëant*, non attendisse, quatuor, nec totos, versiculos esse inter utrumque interjectos, cum sexdecim, & quatuordecim intercedant in exiguo illo, ut ipsi visum est, intervallo: ut sileam, cum Celsus dixisset de ossibus quae interdum non recte *inter se confervent*, maxime proprium videri posse, ut eodem usus verbo, haec illis opponeret: *nonnunquam autem recte quidem ossa conferbuerunt.*

Vtcunque id est; optandum fuerat, ut qua felicitate & perspicuitate Schulzius ex *coeperunt* fecit *coierunt*, eadem ex *contactum*, quod in cunctis quibus tunc utebar, editionibus, sive ex *contractum*, quod in codicibus legi, III. ad te Epistola (*n*) adnotaveram, elicere potuisset vocem aliquam, Celso usitatam, & ad propositum facientem, quam in perdifficilem alioquin locum reciperemus. Ipse autem *confrutum* nobis excogitavit. Intelligis, me de iis verbis dicere quae, conjectura adductus, quod tunc ostendi, Roberti Constantini, sic in Praefatione edidit Almeloveenius, *duritiem, mollitiem, laevorem, confractum: processus deinde singulorum & recessus*, videlicet humanorum viscerum secundum naturam se habentium. Igitur ut Schulzio (*o*) demus, quae fortasse non omnes continuo darent, sicuti a deferveo *defrutum*, ita a conferveo potuisse fieri *confrutum*: deinde ex iis quae, ut erat doctissimus, e compluribus Graecis Scriptoribus operose congessit, illa effici quae ipsi visa sunt, & huc redeunt tandem, ut Latini *confervere* dixerint non de ossibus modo, sed *de quavis parte so-*

(*k*) P. 64, 9. (*l*) Exerc. cit. §. 3. (*m*) L. de Fract n. 6. (*n*) P. 53, 12. & 33. (*o*) Exerc. cit. §. 10. & seq.

ſolida, *quae appulſu fluidarum augetur*, *vel nutritur* propterea quod cum ea quoque *ſuccus nutritus conſerveat*; ut haec, inquam, omnia demus; non tamen idcirco *omnino*, ut ipſe, *perſuaſum* habebimus, hic a Celſo *confrutum* fuiſſe ſcriptum: quae vox neque apud ullum alium extat, quod ſciamus, Latinum Scriptorem, nedum apud Celſum usquam, neque eo in loco intelligitur quomodo ad rem faceret. Loquitur enim Celſus; quod Schulzius (*p*) agnoſcit; *non de praeternaturali ſtatu*, *ſed maxime naturali:* in hoc autem quid ſit iſtud *confrutum*, peculiariter, ut caetera illa, ab Anatomicis adnotandum, neque ipſe declarat, nec ego aſſequor. Nam ſi eſt bona bene nutritorum viſcerum habitudo; ſatis illa ex *colore*, *magnitudine*, aliisque ibi a Celſo enumeratis cognoſcitur; ut praeteream quod aliis viſum eſt, eo in loco vocem deſiderari quae non minus ipſa *laevori*, quam *mollities duritiei*, & *receſſus proceſſibus*, opponatur: quanquam in noſtris, quae recte ſe habeant, interioribus non facile video quid aſperi obvium ſit, ubi eam partem quae in thorace eſt, excipias arteriae illius quae propterea aſpera nominatur.

Verum ut hic locus ob vitiatum fortaſſe in codicibus verbum (*q*), anſam praebuit doctis hominibus aliquid audendi, & inuſitatas voces excogitandi, ſic alii in quibus nihil, quod ſciam, vitii fuerat, cur Lindenio dederint mutandi occaſionem, dicere non poſſim qui ejus codices non inſpexerim: illud poſſum, multo minus locos iſtos alios, niſi variantibus lectionibus indicatis, fuiſſe mutandos. Libro 8. cap. 4. ubi verba fiunt de aſperitate quae in percuſſa calvaria ſpecillo occurrit, dubitante Chirurgo, a futuris, an a fracto oſſe illa ſit, in meis omnibus editionibus, & membraneo ipſo codice legebatur *os aperire tutiſſimum eſt.* Ibi Lindenius, quaſi veritus ne hoc quod de nudando oſſe dicitur, acciperetur, ut Paawius (*r*) facere inceperat, de terebrando, ſic mutavit, *os deoperire.* Idem profecto mox voluerat Celſus, cum, aliquando poſt vehementiorem ictum, ſcripſit, *quamvis ſpecillo nihil invenitur*, *tamen aperire commodius eſt. At ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt &c.* Hic vero nihil mutavit Lindenius. Quod ſi primo etiam loco feciſſet; in Lexica receptum non eſſet verbum *deoperio*, ex hac quidem Celſi, ſi modo Celſi eſt, auctoritate. Sed illud, ſi non aeque priſca, aliqua tamen tuetur auctoritas. Vox autem *carpus* ita producitur, ut quae neminem praeter Celſum auctorem habeat, qui lib. 3. cap. 6. ſcripſerit, *ejus carpo manum admovere.* Non facile autem illam producturum fuiſſe, credo, qui & codicem, & editiones meas omnes habere, ſciret, non *carpo*, ut Lindeniana, ſed *corpori*, & Conſtantini eſſe explicationem, non lectionem, quod in ejus libri ora adjectum eſt *carpo: aut thoraci.* Sane Celſus non carpum, ſed primam palmae partem dixit lib. 8. c. 1. *In manu vero prima palmae pars ex multis minutisque oſſibus conſtat*: qui locus illud quoque docet, non *manum* dumtaxat *explicatam aut dilatatam*, ut tradi video, *palmae* vocabulo ſignificari. Etſi vero pro Latina voce *corpori* non Latinam *carpo* ſubſtitui, plerique difficilius patientur; non tamen facillime ſinent, in Latinae locum reponi alteram, quamvis Latinam, & a Celſo ipſo alibi in uſum vocatam, praeſertim ſi illa quae extrudatur, ejusmodi ſit, ut, niſi caveamus, ejus interire paulatim memoria queat. Vrinae in mulieribus iter Celſus, quod dixerat lib. 4. cap. 1. virili eſſe *brevius & plenius*, id eſt, minus anguſtum, ut libro 7. cap. 26. ſimul eſſe *rectius*, addit, ſic eadem uſus diligentia, ne Chirurgi ad lotium manu emoliendum fiſtulam in illud demiſſuri, aliquando, ut noſtra aetate etiam contigit, turpiter decipiantur, docet non ſolum ubi ſemper, ſed inſuper quem ſaepe in modum ſe oſtendat illius finis. *Mammulae ſimile*, inquit, *inter imas oras ſuper naturale poſitum* eſt. Et ſic quidem codex, & editiones omnes habent quae apud me ſunt. Almeloveeniana autem habet *carunculae ſimile*, eadem certe ſententia, & voce non minus Latina. Sed vox *mammula* rurſus in periculum adducitur, ne, quemadmodum in Varronis libris (*s*) expuncta fuerat, ni Viri doctiſſimi ex codicibus antiquis reſtituiſſent, ita libris etiam Celſi eliminetur. Eodem quoque in eadem editione ſententia redit lib. 8. cap. 10. ubi poſtquam traditum eſt, in ſuppuratione eo dimittendum eſſe ferrum *qua parte maxime tumebit locus*, haec adduntur: *Si nusquam tumor ſe oſtendit; ubi maxime pus ſubſit*, *ſic intelligemus &c.* Qui tamen noverint, in meis omnibus editionibus, & codice quoque ſic legi: *Si nusquam caput ſe oſtendit*, iidem fortaſſe hoc malent, praeſertim ſi ſciant, ad Plinium (*t*) docentem, quae furunculos diſcutiant, *priusquam capita faciant*, ſive, ut alibi (*u*) loquitur, *ſi nondum caput fecerint*, adnotaſſe Dalechampium (*x*), videlicet *ſi nondum in acutum faſtigium ſublati fuerint*, *ſi nondum in acuminatum verticem extuberaverint.* Ex qua capitis apud Latinos ſignificatione illa orta apud noſtrates videtur conſuetudo, ut tumores quibus id acci-

(p) §. 24. (q) *De quo tamen vid. Epiſt. VIII. infra medium.* (r) *Comm in hunc loc.* (s) *De Re Ruſt. l. 2. c. 3.* (t) *Nat. Hiſt. l. 22. c. ult.* (u) *Ibid. l. 26. c. 12.* (x) *Ad cap. 12. cit.*

cidit, ipſi dicant *venire a capo.* Celſus eodem intellectu alibi (*y*) ſcripſit: ſuppurationes *in exteriorem partem feruntur, & acuuntur.*

Plinii facta mentio cujusdam me admonet; quem ipſe laudavit (*z*), loci Cornelii noſtri. Is eſt lib. 2. cap. 33. *herba muralis* (*parthenium vel perdicium appellant.*) Quae ſic, ut Almeloveenius, Editores, qui apud me ſunt, caeteri propoſuere, uno excepto, Viro apprime docto, Joanne Ruellio. Hic enim Celſi libros, ab ſe emendatos, typographo dedit qui Pariſiis A. 1529. vulgavit ſimul cum Scribonio, ut gratus in Litteris fatetur, huic praepoſitis, ad ipſum Ruellium ſcriptis. Ruellius igitur iſta herbae muralis nomina quae Almeloveenius inter uncos incluſit, non Latinis, ſed Graecis & Litteris, & terminatione excudenda curavit. Quod cum judicio adductum ſuo, tum libris calamo exaratis, quibus abundaſſe legi, in primis permotum, feciſſe, puto, quando ego quoque in membraneo codice non aliter ſcripta ea nomina animadverti. Accedit ipſius Celſi duplex in eodem capite exemplum, qui Latinis herbae ſanguinalis, & ſolani vocabulis cum Graecis Litteris alia quae apud Graecos in uſu erant, adjecerit; non apparet, cur in herba murali idem facere non debuerit, praeſertim cum alibi quoque eandem ſervaverit conſuetudinem, ut capite 25.; ne alia quaeram exempla; libri 5. in *herba ſolari*, ſervaturus quoque, ut opinor, libro 6. cap. 10. in *radice ea, quam dulcem appellant*, niſi ut erat unicuique longe notiſſima, minime opus fuiſſet Graeco etiam nomine, praeſertim quod ipſa ſignificationis vi nihil diſcreparet a Latino, deſignare; quapropter ex verbis illis apud Scribonium (*a*): *glycyrrhizae ſucci (eſt autem radix dulcis)* quatuor haec ultima ideo neglexiſſe Marcellum, quod *gloſſa eſſet*, Rhodius (*b*) non dubitat; *neque enim res adeo facilis*, inquit, *interpretationem poſtulabat.* Si igitur Graece hic illa nomina adſcripſit Celſus; viderint, quo jure faciant qui *parthenium* & *perdicium* inter Latinas voces referunt ex Celſi quidem auctoritate, cum interea *herbam muralem*, & *ſolarem*, & *radicem dulcem* ejusdem, ut poſſent, exemplis non confirment. Id viderint pariter qui hunc locum ita ediderunt, uti deſcripſimus: nam praeter Graecas litteras, & terminationem, vox *Graeci*, quae in proximis exemplis non omittitur, deſideratur. Sed altera ex parte objici poteſt is quem indicavi, Plinianus de Celſo locus. *Parthenium, alii leucanthen, alii tamnacum vocant. Celſus apud nos, perdicium & muralium.* Non eſt, mi Vulpi, tempus ut hinc ad Rem Herbariam divertam, neque ut, Plinii verba emendare conatus, actum fortaſſe agam. Sed quantum ex Dalechampii editione, qua melior, cum hanc Epiſtolam ſcriberem, non erat in manibus, & ex iis quae in ejusdem margine adſcripta huc ſunt, ego quidem poſſum conjicere; Plinius potius eſt ex Celſo, quam Celſus ex Plinio, emendandus: apud quem alibi quoque (*c*) cum alter ex hoc Celſi capite profertur locus, *ſtrichnon* Latinis litteris deſcriptum video, quam vocem Celſi Editores, niſi ſi qui forte Graecis carebant typis, Graecis litteris ſcripſere. Quod ſi ad Plinium, quotiescunque aliquid ex Celſo; quod non ſaepius tamen facit; nominatim producit, hujus adnotata fuiſſent verba ex iis videlicet qui extant, libris; interciderunt enim qui ad Rem Ruſticam attinebant, ad quos videntur referenda quae producta ſunt lib. 10. cap. 53., aut ſi ad Celſum indicata ſemper eſſent loca quibus ejus ſententia a Plinio laudatur; fortaſſe alter ad alterius ſcripturam meliorem reddendam opis aliquid afferre potuiſſet.

Verum ad Almeloveenium ut redeam, vel potius redire videar; neque enim reapſe digreſſus ſum, cum haec attigi quae de vocibus aliter ab Ruellio, aut apud Plinium ſcriptis, ad Celſum poterat adnotare; debebat certe de mutato primo verbo capitis 1. lib. 7. lectores admonere. Legebant ibi ante Lindenium omnes quos inſpeximus, *Luxata:* quam vocem, ut accipi quidem ſolet, res ipſa evidenter reſpuit; agitur enim de ſugillatis, & contuſis: tum Celſus, an quod vetuſtatem olere crederet? Catoni, ejusque antiquorum verborum ſtudioſo Criſpo Salluſtio & *luxatum*, & *luxum* reliquit: & quanquam ii qui mox ſcripſerunt, *luxare*, & *luxatum* rurſus in uſum revocaverint; ipſe tamen fugit ſtudio tanto, ut libro 8. non modo initio capitis 2. ſed & capite 11. & quatuordecim quae ſequuntur, cum de luxatis oſſibus ſemper ageret, nunquam hoc verbo, ſed aliis, & pluribus potius, ne eo uteretur, uſus ſit. Nam *de loco*, aut *ſedibus ſuis moveri, excidere, elabi, prolabi, loco ſuo non eſſe, expelli, propelli, procidere, delabi, incidere, recedere, promoveri, labi, prorumpere, prodire* oſſa dixit, & pleraque horum verborum repetere etiam ſaepe maluit, idque exiguo intervallo, quam ſemel, oſſa luxari, ſcribere: ut niſi aliae eſſent quae alias

(*y*) *L.* 2. *c.* 8. *p.* 67, 7. (*z*) *Hiſt. cit. l.* 21. *c.* 30. (*a*) *Compoſ. Med.* 86. (*b*) *Not. ad cit. Compoſ.* (*c*) *L.* 27. *c.* 13.

alias (*d*) proferentur, haec una animadversio satis ostenderet, non esse a Celso inscriptiones istorum capitum *De Ossibus luxatis: De Maxilla luxata*, & caeteras ejusdemmodi. Recte igitur videtur fecisse Lindenius, quod primum illud sustulit verbum *Luxata:* fortasse etiam hoc recte, quod pro illo rescripsit *Vexata*, non modo quia levissima mutatione, sed & quia Constantino, imo quodam Constantini codice non dissentiente, id fecit. Ille enim huc adscripserat: *contusa scriptum inveni: itemque vexata, quod plane non displicet, si pro contusis sumatur, ut apud Gell.* Hic vero loco quodam suarum *Noctium* (*e*), quem hic designari puto, sic habet: *qui fertur, & raptatur, atque huc, atque illuc distrahitur, is vexari proprie dicitur.* Verum hinc sequitur, vexationem posse quidem esse sugillationis causam; non ipsam tamen esse sugillationem. Nec quidquam de suo, quo hic uteremur, Macrobius (*f*) addidit, cum haec, atque alia ex Gellio innominato descripsit. Celso aequalis Auctor, Scribonius (*g*) rem magis illustrasset, si quos *ex ictu, casu, — contusione* dolentes memorat, *nec minus arbore alta delapsos, vel scalis devolutos, excussos a rheda vel curriculo, atque ita tractos*, non illos *manifesta causa vexatos*, sed simpliciter *vexatos* dixisset, neque aliis *ex occulta causa laborantibus* opposuisset. Celsus autem ipse, qui sugillationem lib. 5. cap. 18. sic designaverat, *si facie contusa, livor subcruentus est*, capite autem 23. *collisa corpora vel per ictus, vel ubi ex alto deciderunt*, memoraverat, & cap. 26., nec semel, eadem significatione *collisum* scripserat, aut *collisa*, & lib. 2. c. 10. *si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est &c.*; cur non hic *Contusa*, aut *Collisa* dixit; sed *Vexata?* Ob has igitur, atque alias quae in aliquorum animis insidere possent, dubitationes, ut si forte *luxata* hic crederent Celso aliud, quam apud alios soleat, significare, tum etiam ne priusquam optimi non unius codicis auctoritate res, quae ratione non posset, confirmaretur, alii essent qui *vexata* pro contusis accipi jam posse, Celso auctore, non dubitarent; ob haec, inquam, omnia quid antea scriptum esset, non videbatur reticendum. Sic etiam admonendi erant lectores, apud omnes, quantum nos quidem vidimus, lib. 4. cap. 2. pro *capillitio* legi *capillo*, aut, sicut in codice a Constantino inspecto, *capillis;* cum tamen noster codex *capillo* habeat; in iis verbis, *sub quo nomine*, capitis, *nunc significo eam partem, quae capillitio tegitur;* ne ad unum quod ex Apulejo (*h*) proferri video, exemplum insuper Celsi addi posse, pro certo existimaretur. Sic & inferius illos omnes habere, non *spongiam concavam, subinde aqua frigida expressam*, sed *in aqua frigida expressam*, idque melius aliquanto; nam verius fortasse fuit *ex aqua;* sic enim cap. 24. *spongia imposita, quae subinde ex oleo, vel aceto, vel aqua frigida exprimitur:* libro autem 6. cap. 6. non *tanto finis minus expeditior est*, sed *minus expeditus est:* & sane comparativo aliquando *magis* adjunctum legi; *minus* nec legisse memini, nec, si rationem attendas, potui. Vtrobique autem codex cum editionibus consentit. Denique in eo loco libri 7. cap. 19. *Neque tamen nimium ex ea* tunica *rursum relinquendum est*, indicandum erat, editum fuisse ab illis omnibus id quod in codice, *sursum relinquendum est.* Nam etsi quae proxime praecedunt, *Sed non a summa inguinis plaga, verum infra paululum ea abscindenda*, utrumlibet legere permittunt, placetque ibi *rursum* dici pro *e contrario;* decebat tamen, non ignorari, Celsum fortasse ipsum quoque ita *sursum* posuisse, ut motum non significaret locum versus.

Quin etiam ubi non tanti referebat, quid antea legeretur commemorare, minime id erat praetermittendum, ut libro modo citato 7. cap. 13. in his verbis, *Medio tumor una linea inciditur*, scriptum fuisse in meis omnibus libris (quibus & codicem addes) *Medio tumore*, Pinziano excepto, cujus lectionem *tumor* qui in margine adnotarunt Constantinus, & Ronsseus, recte quidem fecerunt, quippe cum Celsus alibi, ut puta libri hujus cap. 2. scripserit, *majores sinus — duabus aut tribus lineis incidendi sunt;* sed idem tamen cap. 9. etiam scripsit, *ab interioribus ejus angulis lineas transversas incidere:* Vt cap. 3. cum laudantur, puris jam redditis ulceribus, *cibi potionesque corpori faciendo aptae*, hanc utique lectionem dignam esse quae hic probetur, ubi de carne producenda agitur; nec tamen extra librorum marginem, quos duo iidem Viri procurarunt, usquam extare, quod sciam; sed pro ea fuisse *corpori reficiendo:* Vt in Praefatione ad librum eundem hunc 7. ea verba: *sed* Chirurgus *perinde faciet omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur;* apud omnes, si Caesarium, & Pantinum excipias, sic legi, *perinde faciat:* & sane his nullo alio interposito verbo, ea praeponuntur, *non ut clamore* aegri *motus, vel magis, quam res desiderat, properet; vel minus, quam necesse est, secet:* Vt lib. 6. cap. 6. ubi nunc scriptum vides, *alvum duci*, lon-

(*d*) *Epist. VII. §. Sed ut plenius.* (*e*) *L. 2. c. 6.* (*f*) *Saturn. l. 6. c. 7.* (*g*) *Compos. Med. 101.*
(*h*) *Metam. l. 2.*

longioremque inediam induci, *necessarium est*, fuisse olim scriptum in meis editionibus cunctis id quod in codice, vel aurium ipsarum judicio, melius, *inediam indici:* Vt lib. 4. cap. 4. pro illis *caput leniter dolet*, quae Pinzius quoque, & Junta, & Caesarius habent, reliquos, ut codex, habere *leviter*, quemadmodum & Celsus alibi apud Almeloveeninm ipsum loquitur lib. 8. cap. 9. *is locus leviter indolescit:* Denique ut lib. 3. cap. 27. ubi editum nunc est, *quicquid est puris*, *exeat*, in illis omnibus exemplaribus pro *exeat* fuisse *excedat*, si unum Caesarii demas, in quo erat *excidat*, errore fortasse operarum, facili, nec hic quidem sententiam mutante, ut contra nonnullis aliis locis animadverti, velut extremo capite 9. libri 8. Vbi enim legitur, *si quid ex vertebra excidit*, *aut aliquo modo fractum est*, quasi ibi ageretur etiam de Spinae luxatione, cum de fractura solum agatur; ibi codex, & Pinzii, Juntae, & Manutiorum ambae editiones sic habent, *si id quod ex vertebra excedit*, *aliquo modo fractum est;* in caeteris est *excidit*, in quarum aliquibus, ut Constantini, & Ronssei, deest *quod*, tametsi ex libri ora constet, in veteri codice non defuisse. Itaque mutato *excedit* in *excidit*, inepta primum sententia, deinde haud intelligibilis facta est: quae res Lindenium coëgit, ut pro *id quod* ederet *quid*, & particulam *aut* adjiceret; sic autem rursus quidem intelligibilem sententiam reddidit, sed ab Auctoris mente, nisi ego fallor, plurimum discrepantem. Hoc enim voluisse Celsum, arbitror, si aliquo modo fractus est vertebrae alicujus processus, is videlicet qui magis est injuriis expositus, nimirum posterior. Processum autem ut designaret, hic dixit *id quod ex vertebra excedit*, quemadmodum ultimo hujus libri capite dixit *quod excedit*, ut significaret nudi ossis eminentem partem, primo autem capite os calcis *quadam parte sinuari*, *quadam excessus*, id est, processus, *habere:* quae hoc libentius adnotavi, quia isto modo, & significatione in Lexicis non inveni.

Jam vero in eodem primo capite libri 8. quaedam juvat animadvertere. Et primum ubi nunc legis, *Sed ea foramina*, *quae a summis ad intimas nares simplicia sunt*, magno antea probandoque consensu legi consueverat, *a summis ad imas*. Illa autem multo inferius, *Ima vero spina in coxarum osse desinit*, optime fortasse, ex conjectura Constantini, edita sunt, cum scriptum sit *desidit* in cunctis editionibus, si Manutiorum utramque excipias, quae, & membraneus codex habent *discedit*. Constantinus tamen sic adnotaverat *desidet* vel *desinit*, minus a codice recedens in *desidet:* quanquam illa vox *discedit*, vel potius *desidit;* si quod supra dixerat Celsus, *parum desidentes sinus*, attendamus; indicare videntur aliquid de Sacri ossis concavitate, in qua, hactenus extuberans, spina repente subsidit. Cujus omissionem ossis minus in Celso notasset Paawius (*i*), si haec suspicatus esset, aut etiam si in descriptione ossis coxarum Sacrum quoque comprehendi, animadvertisset; ex dextero enim & sinistro unum, idque transversum os Celsus non faceret, si, ut pectinem, ita Sacrum etiam os excluderet. Superius vero ubi descripti sunt dentes, & recte puto ab Almeloveenio haec ferme omnia esse proposita: *utrinque fere maxillares quini sunt*, *praeterquam in iis*, *in quibus genuini*, *qui sero gigni solent*, *non increverunt*, & recte simul quae Paawius maluerat, esse indicata: qui cum *quaterni*, ut omnes, legeret; mirum non est, si *non* in *jam* mutaret, haud mutandum amplius ex quo, antiqui apud Constantinum codicis auctoritate, ab Lindenio rescriptum est *quini*. Legebant praeterea omnes *in quibus tres ultimi*, ubi penultimam voculam primus, quod sciam, expunxit Paawius; egregie quidem, re ipsa videlicet, ac membraneo, quod laudare solitus sum, exemplari consentientibus; in eo enim sic inveni, *quibus hi ultimi:* quam postremam, quae apud omnes est, vocem nescio cur mutaverit Lindenius. Ad dentes quoque ea pertinent, *cum toto osse quod superiores dentes excipit*. Sic enim Lindenius, Constantini editionem, & quod in margine alii habent, secutus, edidit; nemine admonente, caeteros tamen habere *exigit*, quod in codice etiam video, & Celsum ipsum non uno loco, ut non multo infra, *ab utroque latere processus duos exigunt*, & mox, *deorsum versus processus exigunt*, & lib. 3. c. 28. *radices altius exigunt*, vim hujus verbi, non satis fortasse in Lexicis repraesentatam, expressisse: & quamvis ad hunc ultimum Celsi locum adnotet in Scholiis Almeloveenius, tribus exceptis Editoribus, alios maluisse ex codicibus *adigunt*, se vero ex Columellae consuetudine *agunt*, vel *exserunt;* tamen sic habeto, praeter illos tres, apud me septem alios esse Editores, qui *exigunt* retinuere, vix duobus in margine commemorantibus *adigunt*, Columellam (*k*) autem vites scripsisse & *materiam*, & *uvas duplices*, & *complures exigere*. Sed quaedam videtur nonnullorum esse quasi conjuratio de verbo isto *exigo* e Celsi libris exigendo. Nam ecce

(*i*) *Comment. ad locum prox. super.* (*k*) *De Re Rust. l. 5. c. 6. & l. 3. c. 2. & 6.*

ecce tibi etiam Paawius, qui in eo quem primum de tribus produximus, loco pro *exigunt*, lego, inquit, *exserunt*, nullo, quem laudet, codice, nulla, quod sciam, editione assentiente. Sed nimirum cum alter altero in loco retineat *exigunt;* non satis apparet, cur in utroque non debeant retinere. Jam vero in iis quae continuo sequuntur, quidquid a Paawio, aut ab Lindenio mutatum est, videamus. Ea sunt: *Vertebrae, mediae perforatae, qua spinae medulla cerebro commissa descendit: latera quoque inter duos processus tenuibus cavis pervia, per quae a membrana cerebri similes membranulae deducuntur.* Codex vero, omnesque editiones meae pro *latera quoque inter*, habent *circa quoque per;* pro *pervia* autem, quod sic mutavit Paawius, habent *perviae.* Sed; ut alia omittam; qui de particula *per* in alias, ut *inter*, aut, sicuti Constantinus, & Ronsseus in libri ora, *subter* mutanda cogitarunt, non videntur animadvertisse, quemadmodum in cervice praesertim, per cavos a superiore facie processus meninges, & nervi exeant, ut neque, si hic ea particula mutanda sit, capite quoque 14. mutari oportere, ubi summo omnium, atque adeo ipsorum etiam consensu scriptum est, vertebras non posse excidere, *nisi & medulla, quae per medium, & duabus membranulis, quae per duos a lateribus processus feruntur, & nervis qui continent, ruptis.* Interea juvat animadvertere, cum Celsus vincula, & tendines, ut solet, nervorum nomine hic designet, pro veris autem nervis nihil nisi membranas memoret, a cerebri videlicet membrana deductas; utroque loco cum iis facere videri qui his temporibus vim eorum quos nervos proprie appellamus, in horum meningibus, non in substantia ipsa nervea, agnoscunt, praesertim cum de oculo quoque verba faciens lib. 7. cap. 7. tunicas quidem scleroticam, & choroidem ajat *extenuatas & in unum coactas per foramen, quod inter ossa est, ad membranam cerebri pervenire, eique inhaerescere;* substantiam autem, quam convestiunt, nervi Optici, prorsus negligat. Sed ne esse nimius videar in exemplis, ad eam Facultatem quam profiteor, attinentibus; rursus ad alia quae alio pertineant, redeamus.

Vtinam quod lib. 7. cap. 30. fecit Almeloveenius, id semper facere potuisset. Ibi enim cum sermo sit de podicis venis sanguinem fundentibus, etsi edidit *ut omnia vasa quasi capitula conspicua sint;* tamen cum monuerit, esse qui aliter legant, excitavit ad editiones alias, ipsosque codices inspiciendos. Quarum illae, exceptis Manutianis, in quibus est *omnes venae*, cum apud me habeant, non sine manifesto errore, *omnia vela*, codex autem *omnia vena;* proclive est attendenti, de iisdem venis scripsisse Celsum cap. 18. superioris libri *ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia;* proclive est, inquam, in Constantini inclinare sententiam, qui pro *vela* adscripserat *venarum*, ut legatur *omnia venarum quasi capitula.* Sed eodem libro 7. cap. 26. ubi post signa calculi vesicae spinosi in cervicem delapsi, cum Lindenio edidit Almeloveenius, *neque adhibenda manus, nisi id consistit*, nec de varietate lectionis admonuit; quotus quisque erit qui suspicetur, in cunctis iisdem editionibus, Manutianis quoque, & praeterea in membraneo codice, &, quod probe memini, etiam in altero illo Veneto legi *nisi id constitit:* quam lectionem illud confirmat quod supra inculcatum fuerat, *ne curandum quidem, nisi cum hoc*, nempe calculum descendisse in cervicem, *indiciis suis cognitum est.* Quamvis autem infra ubi post sectionem praecipitur, ut si quis exiguus supersit calculus, potius relinquatur, haec subjiciuntur, quia *longa inquisitione vesica laeditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non secti, cum diu frustraque per digitos vesica esset agitata, decesserint:* quamvis, inquam, noster codex habeat *quidam non secuti;* non reticendum tamen fuerat, editiones, quotquot apud me sunt, ad unam omnes negantem particulam haud habere; ut si qui mallent, id quod a primo postulare videtur locus, has sequi, possent. Multo autem minus id fuerat supra negligendum, cum haec proposita sunt, *Manus sinistra calculum compellit deorsum digitis, donec ad cervicem pervenitur. In quam, si oblongus est, sic compellendus est, ut ne pronus exeat: si planus, sic, ut transversus sit: si quadratus, ut duobus angulis sedeat: si altera parte plenior, sic, ut prius ea, qua tenuior sit, evadat.* Namque ut haec sint ad eorum normam quae in libri ora adscripserat Constantinus; tamen Constantinus ipse edidit, uti plerique, *sinistrae digiti deorsum eum compellunt*, uti omnes autem, *ut pronus exeat:* quae duo sic etiam in codice leguntur. Nec ratio quam attulit pro nova scriptura *ut ne pronus*, sic placere omnibus videtur posse; ut Lindenio placuit. *Jacens ovum oblongum pronum est*, inquit Constantinus: *stans erectum. Pronus* calculus *minime, aut vix extrahi posset.* Imo ovi exemplum adversatur; neque enim per id foramen per quod jacens traduci potest, traduci poterit erectum: itaque Celsus ovi similem calculum, id est, altera parte pleniorem, altera tenuiorem, non erectum, sed pronum educi, voluit, cum dari operam jussit, ut prius ea parte qua tenuior sit, evadat. In caeteris autem quae his interjecta descripsimus, num recte omnia interpretetur Constantinus, alii viderint; res enim sane digna est

de qua quaeratur. Nos vero, cum in iis nihil prorfus a communi fcriptura alienum animadvertamus; ad alios Celfi locos in quibus ea mutata eft, tranfimus.

Libri igitur octavi capite 10. ubi in offis artuum fractura cui carnis quoque vulnus accefferit, fragmentum effe, manu in fuam fedem recondendum, *ac, fi id manus facere non poteft, vulfellam, quali fabri utuntur, injiciendam effe acutae offis prominentis cufpidi, ab ea parte, qua fima eft; ut ea parte qua gibba eft, eminens os in fuam fedem compellat*; admonendum omnino fuerat, pro *acutae offis prominentis cufpidi*, quae nefcio ex quo exemplari accepta fint, longe aliud alios legere confuevifse. Codex enim, & Pinziana, & Juntina editio ibi habent *recte fe habendi capiti*, id eft, *habenti*, ut plerique poftea ediderunt; nam aliqui *habenti capite*, unus Caefarius *habente capite* propofuerunt. Recte autem fe habens caput, videtur hic extremum offis, cujus offis fragmentum prominet, firmum, & idoneum ad fuftinendum vulfellae illius quafi vectem, fignificare: quale non fore, fi in acutam definat cufpidem, tum ratio docet, tum Hippocrates (*l*) in re non ita diffimili, his verbis confirmat: *Si vero fuperna offis pars immutata fuerit, ac confracta, ut vecti adhibendo locus non fit commodus; fed acutum quid prominet; tunc offe fcalpendo derafo, fecuram vecti fedem facere oportet.* Acutam autem cufpidem in fragmento quod reponi debet, intelligi hic non poffe, ea quae modo fcripferat Celfus, oftendunt, fi fragmentum *acutum* eft, *ante acumen ejus, fi longius eft, praecidendum; fi brevius, limandum, & utrumque fcalpro laevandum.* Libri quoque ejusdem caput 12. quod eft de maxilla luxata, cum ad comprobandum, quanti referat, poft ejus repofitionem liquidiore cibo uti, fic definat, *adeo ut fermo quoque frequens, motu oris temporum nervos laedat;* non tamen ad eundem modum verba haec in libris caeteris leguntur. Omnes enim, & codex pariter fic habent, *adeo ut fermo quoque frequenti motu oris per nervos laedat.* Quod qui fciat, is fortaffe fufpicetur, minus haec eo pertinere quo indicavit Conftantinus, cum ad marginem refcripfit *motu, oris nervos perlaedat*, non fatis, ut videtur, animadvertens, num hoc verbum apud idoneos Scriptores legatur, aut qui fint oris nervi, aut denique num eorum laefionem hic praecipue fpectare conveniat; minus, inquam, haec verba eo pertinere fufpicetur, quam ne articuli maxillae, in fuam fedem nuper repofitae, cum quiete egeant, fermone laedantur, quippe maxilla, inter loquendum, pro vario oris motu per fuorum identidem mufculorum tendines coagitata. Sic fuiffet fufpicionibus aliis locus lib. 6. cap. 6. fi, cum illa de lufciofis propofita funt, *inungi oportet fanguine jocinoris (maxime hircini; fin minus caprini) ubi id affum coquitur, excepto;* indicatum fimul effet, Manutios tamen pro *fanguine* fcripfiffe *humore*, plures autem, in quibus Caefarius, Conftantinus, Ronffeus, in libri ora ediditfe alios *fanie*, alios *humore*, alios utrumque. Extitiffet enim profecto aliquis, cui alterutra harum vocum magis, quam *fanguine*, placuiffet, ficque Pantinum, a quo Celfus propterea arguitur, elufiffet. Pantinus enim in fua ad hunc locum adnotatione, cum Diofcoridem (*m*) produxiffet, a quo adverfus ejusmodi vitium *caprini jecoris affi* ἰχὼς *commendatur*, & Plinium (*n*), *qui pro Diofcoridis ichore faniem vertit* (quafi Diofcoridem ante Plinium fcripfiffe, conftaret) *Celfus* vero, inquit, *minus bene, fanguinem interpretatur.* Et mihi quidem Trallianum (*o*) quoque, ut Ronffeus hic in Enarratione admonet, animadvertenti in eodem cafu laudantem, fi ex hircino jocinore, *dum affatur, ichora colligamus, & inde lumina perungamus*, veniffet in mentem, ut ex *humore*, quod verbum in codice quoque inveni, *ichore* in Celfo refcriberem, fi vox *ichor* ut in Lexicis ex ejus lib. 5. cap. 26. fect. 20. producta eft, fic ibi Latinis, non Graecis, litteris fcripta haberetur.

Loci duo funt libro 4. alter c. 9. alter 11. Ille ad hunc modum ab Almeloveenio proponitur: *oleae ex muria durae; lactucae intinctae in aceto.* Omnia ex Lindenio funt praeter illud *durae.* Ediderat enim *dura*, ut omnes, qui ex Rei Rufticae Scriptoribus probe fcirent, quid effet muria dura. Itaque operarum infcitia id factum crederem; nifi certior fierem, in prima quoque Almeloveenii editione fcriptum effe ad eundem modum. Sed & omnes, ut codex pariter, poft *dura* habent *tinctae in aceto lactucae:* ut quamvis alibi fcriptum effet *oleae albae ex dura muria, eaedem aceto intinctae;* tamen nihil mutandum, non monito lectore, fuiffe videatur, praefertim cum Lindenius ipfe lib. 8 cap. 4 in Celfo retineat, *fpongia fubinde in aceto tincta.* Locus alter eft: *Admovendumque naribus pulegium ex aceto, vel polenta vino afperfa, vel quod fecundum naturam eft.* Qui minime ignoret, in plerisque editionibus legi *vel mentha, fi nondum matura eft*, adfcribente Conftantino nem-

(*l*) L. de Fractur. n. 35. (*m*) L. 2. c. 39. (*n*) L. 28. c. 11. (*o*) De fingul. corp. part. vitiis &c. l. 1. c. 23.

tempe materia, fortasse hoc malit. Qui vero animadvertat, non fuisse opus hoc addere, cum illa imperata sint, *si adhuc subcruda sunt, quae vomuntur*, simulque sciat, in codice, & in pervetusta Pinzii editione, & Juntae, & Manutiorum utraque scriptum esse, *vel menta secundum naturam est*, is, fieri potest, ut dictum accipiat de mentha, ut per se est, non ut pulegium ex aceto, neque ut polenta vino aspersa. Ibi etiam ubi gestationum lenissima genera, & instrumenta proposuerat Celsus lib. 2. cap. 15. dixeratque: *Si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moveri*; quod auxilium erat libro proximo cap. 18. in phreneticis, capite autem 27. in iis qui resolutam haberent partem corporis, laudaturus; cum illa continuo adjiciuntur: *Si ne id quidem est, at certe uni pedi lecti fulcimentum subjiciendum est, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus*; ibi igitur si adnotatum esset, ab aliis scribi *uni pedi lecti funiculus subjiciendus est*, tanto consensu, ut ne in codice, neque in editionibus meis omnibus aliter legatur; aliquis fortasse scripturam hanc probare maluisset, tanquam magis post illa quae praecedere diximus, congruentem, ut cum suspensus omnibus pedibus haberi lectus non posset, at uno haberetur. Caeterum fulcimentum quoque, uni pedi subjectum, cum pariter praeter illum quem secundum lineam diagonalem habet oppositum, reliquos pedes suspensos servet; eundem praestare usum potest, praesertim si ejusmodi sit quale cunis supponitur ut manu huc & illuc agitentur. Quod ob lectorum *fulcra* illa *mobilia* dico quae ad eundem usum ab Antyllo, & Aëtio memorata, ad hunc ipsum modum interpretatur Mercurialis meus (*p*): qui caetera gestationum similium genera apud priscos Medicos usitata, omniumque utilitates explicans, hoc quo *uni pedi lecti funiculus subjiciebatur*, ait Vir eruditissimus, *primum* (*quod ipse sciat*) *inter Medicos Celsum monstravisse*. Libro etiam 4. cap. 4. cum in gravedinis, aut distillationis initio haec praecipiuntur, *Ambulatione tantum non acri, sed recta utendum est*, haud ab re fuisset monere, hactenus omnes scripsisse *tantum acri, sed tecta*, nisi quod Ruellius, & Stephanus *recta* ediderunt. Insuper Rubeus (*q*), cur acris, & tecta esse debeat, ostendit, & Celsi commemoravit loca, quibus aëris inaequalitate maxime ea ipsa concitari incommoda, docuit lib. 1. cap. 2. & 5. Attamen eodem cap. 2. *melior*, universe dicitur, *esse* ambulatio *sub divo*, *quam in porticu*, & *recta*, *quam flexuosa*, & cap. 4. quibus caput infirmum est, iis commendatur *multum ambulare*; *sed*, *si licet*, *neque sub tecto*, *neque in sole*. Nescio, an quidquam, saltem ejuscemodi, dici possit pro eo loco libri 1. cap. 3. *Si assidua oscitatio urget*; cum ibi nemo; quod sciam; id legerit, sed omnes *fatigatio*, quam vocem ut ea quae praecedunt, ac sequuntur, requirunt, sic Thriverius (*r*), & Pantinus (*s*) non nisi ea posita sententiam Celsi explicarunt. Nam quod lib. 2. cap. 7. nunc editum est secus atque in iis quos vidi, omnibus, *Suppuratio vero pluribus modis excitatur*, pro *pluribus morbis*, quae lectio satis cum proximo utrinque Auctoris sermone congruit; tamen Constantinus in margine adscripsit, *legi* etiam *modis*. Et quamvis in iis verbis lib. 6. cap. 18. *Sive autem hoc modo* cutis (de praeputio sermo est) *victa erit*, *sive nunquam repugnaverit*, legendum potius *unquam* cum Pinzio, Junta, Caesario, Ruellio videatur propterea quod supra positum est, *reduci* eam cutem, *aut rursus induci non posse*; tamen de hoc amplius videndum est, cum reliqui, & codex habeat *nunquam*.

At tanto magis discrepant in loco altero ejusdem capitis: *Quod si ex ictu testiculus ali quidem desiit, fere quoque pus increscit*; ut minus oporteat mirari, editum esse ad hunc modum quo repugnantia dici videntur. In codice enim scriptum est, *si ex ictu alii desit*, in editionibus, *si ex ictu testiculis aliquid desit*; sed in horum aliis mox vocula desideratur *pus*, quae in aliis, & in codice est. Denique Constantinus, & qui hunc in libri oris plerunque sequitur, nusquam nominat, Ronsseus novam lectionem, nec omnino contemnendam, adnotarunt, *si ex ictu testiculis aliquid haesit*, *fere quoque pus increscit*. Ad eosdem testiculos, tres attinent loci cap. 18. lib. 7. hic minime praetermittendi. Primus est: *testiculi simile quiddam glandulis habent*, *nam sanguinem non emittunt*, *& omni sensu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum*, *quibus hi continentur*. Codex quidem, meique omnes libri pro *glandulis* habent *medullis*, cui lectioni plerique credent ista ipsa favere quae vidisti continuo sequi. At duo quos novissime laudavi, in margine adscripserunt *glandulis*, Galeno astipulantes: cujus etiam gratia Rubeus (*t*) hanc vocem mavult. Verum mox gravior est dubitatio. nam *si omni sensu carent* testiculi; quomodo in tunicarum ictibus *dolent?* Certe haec dubitatio in eam non cadebat, quam omnes antea sequebantur, scripturam, *dolent autem* —— *tunicae*, *quibus hi continentur*. Paulo inferius haec alia occurrunt: membranulae *inter duas* testium *tunicas superioribus par*

(*p*) *Art. Gymn. l.* 3. *c.* 12, *& l.* 6. *c.* 11. (*q*) *Annot. ad hunc loc.* (*r*) (*s*) *Comment. in hunc loc.* (*t*) *Annot. in hunc loc.*

partibus tenues patulaeque ſunt. Hic vero legebant cuncti *leves parvulaeque ſunt.* Quaeres, cur id ita mutatum ſit? Locus hoc oſtendet tertius, qui, non ita multis interjectis verſiculis, ad hunc modum proponitur: rupto in inguinibus peritonaeo, *pondere eo devolvitur aut omentum, aut etiam inteſtinum: atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes niſum, ſubinde nervoſas tunicas, & ob id, quod dixi, patentes diducit.* Verum hic quoque, ut Manutii ediderint *niſum*, & Conſtantinus in margine *ob id* deleverit; ipſe tamen, & caeteri ſic exhibuerunt, *demiſſum, ſubinde nervoſas tunicas, & ob id ejus rei patientes diducit* At in extremo proximo capite 19. etſi in verbis illis, *Inflammatione* inciſi ſcroti *finita, propter nervos propiore cataplasmate, dein cerato utendum eſt*; etſi, inquam, antea legebatur *priore cataplasmate*, & ſane unum, atque alterum paulo ſuperius propoſitum fuerat; tamen, ne aliud dicam, is ſaltem, quem tibi ſaepius nomino, Canſtantinus monuerat, *propiore* plane *legendum, ut & vetus Codex oſtendit.* Sic idem ad eum locum cap. 29. *At ſi pes alter* intus emortui foetus, *juxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quicquid prolapſum eſt, paulatim abſcindendum eſt*, adnotavit, revera in vetere exemplari eſſe *prolapſum*; cum in omnibus quidem meis ſit *protractum.* Pariter ad ejusdem libri 7. caput 3. Conſtantinus adſcripſerat, codicem habere *calloſae* in his verbis, *ſi, antequam ſinus carne impleatur, orae calloſae fiunt*, ubi apud me omnes habent *carnoſae*, idque optime, ut puto, cum ea continuo ſequantur, *illa quoque ipſa carne hebete, nec firma.* Hinc vero intelligis, quanti retuliſſet in his etiam locis quorum alia alicubi occurrebat ſcriptura, quid a caeteris ſcribi conſueſſet, non omiſiſſe. Quanto igitur minus omitti hoc debuit, ubi nusquam quod ſciamus, ea quae proponitur, occurrebat? velut proximo ſuperiore capite, *At ſi nervi juxta ſunt, ignis alienus eſt; ne diſtendantur & membrum debilitent:* aut capite 7. *deinde melle inungendum a quarto die, vapore aquae calidae fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.* Hic enim etſi codex habeat *ut quarto*, alii autem *& quarto*, alii, & melius, ut videtur, *at quarto*; nemo tamen habet *a quarto* Ibi vero ut alii non re, ſed verbis diſcrepent in eo quod eſt etiam in codice, *ignis alienus eſt*; omnes certe in hoc conveniunt, ut ſcribant, *ne vel diſtendantur hi, vel membrum debilitent;* praeclare autem noſti, poſſe horum alterutrum ita fieri, ut alterum non ſequatur.

Et, ne diutius in libro hoc uno 7. haereamus; vide, quaeſo, libri 2. caput 12. ubi catharticis, quia ſtomachum fere laedunt, in febricitante improbatis, haec ſubjiciuntur. *Plerunque vero alvus lotionibus ducenda eſt, quod ad Aſclepiade quoque ſic vituperatum, ut tamen ſervatum ſit &c.* Aſclepiadem cathartica quidem vituperaſſe; quod & quo in volumine ab eo factum, Celſus quoque ſupra dixerat; indicatus ab Almeloveenio Plinii locus (*u*) oſtendit, *Arguit & medicamentorum potus ſtomacho inimicos*; ſed clyſteres etiam vituperaſſe, non oſtendit. Et quanquam aliqui in Celſo hic legunt, *vituperatum;* fere omnes tamen legunt *temperatum*, quod codex quoque habet, & quae mox adduntur, confirmant, *Eſt autem ea moderatio, quam is ſecutus videtur, aptiſſima, ut neque ſaepe &c.* Confirmat pariter Celſi alter locus, quem huc attinere, adſcripta ad ejus oram numeris Almeloveenius ſignificavit: *Aſclepiades medicamenta ſuſtulit; alvum non toties, ſed fere tamen in omni morbo ſubduxit.* Alvum autem ducere, aut ſubducere a Celſo hic dici pro eo quod eſt per clyſterem exonerare, cum illud indicat quod id oppoſuit, & opponit propinatorum medicamentorum actioni, non ſecus atque ubi ſcripſit, *vel alvi ductione uti, vel lacte purgari;* tum praeſertim Lindenius, & Almeloveenius non dubitant, qui a prima memorati capitis parte quae *de Dejectione* per medicamenta eſt, totam hanc alteram ſeparantes, huic inſcriptionem praepoſuerunt *De Alvi ductione.* Quae altera pars etſi quaedam habet quae ad clyſteres dumtaxat non videantur attinere, ſi hodiernam ſpectes frequentiorem conſuetudinem, aut eos etiam, quibus interdum vel tunc utebantur, *ex pura aqua*; cur enim tot ſervanda quae Celſus jubet? tamen tota ad clyſteres pertinere ab Rubeo (*x*) exiſtimatur, nec minus ab Lindenio, & Almeloveenio, ut qui hujus partis id quod deſcripſi, initium fecerunt, *Plerunque vero alvus lotionibus ducenda eſt:* quid enim aliud eſſe hic ipſis lotiones poſſunt, niſi clyſteres, quos plures Italorum hodieque, & Galli haud abſimili ſolent nomine ſignificare? Nollem vero, a Graeca vocabuli clyſteris origine, nedum ab hac ſequiorum temporum in eo deſignando conſuetudine illos fortaſſe adductos fuiſſe, ut huc eam vocem inferrent *lotionibus*, pro qua plures quidem ſcribebant *potionibus*, ea quae paulo ante animadvertimus, non attendentes; ſed Pinzius, Junta, Ruellius, & in utraque editione Manutii idem quod in codice eſt, *potius*, unde *potionibus* videtur factum, ut hinc tandem ab Lindenio *lotionibus.* Quam ego vocem, minime, quem-

(*u*) *Nat. Hiſt. l.* 26 *c.* 3. (*x*) *Annot. in hoc caput.*

quemadmodum ostendi, apud Lindenium necessariam, cum hic antea apud neminem viderim, neque eo quidem significatu, nisi in aliquo forte Lexico, idque ex hac Lindenii, & Almeloveenii lectione, offendisse meminerim; idcirco potissimum hunc locum diligentius consideravi. Sed quod Asclepiadis facta mentio ad memoriam redegit ex libro eodem 2. sub finem capitis 6. *quod Asclepiades sciens, funeri obvius inclamavit, eum vivere, qui efferebatur*; satis est certiorem te facere, neque in ullo meorum librorum extare *sciens*, & in cunctis pro *inclamavit*, esse *intellexit*; ut propemodum credam, huc aliquid translatum ex illis Apuleii (y) verbis, *confestim exclamavit, vivere hominem*, in ejusdem videlicet casus narratione, quem nescio cur duo eruditissimi Viri pro fabula habere videantur, cum ad illam Apuleii narrationem, hoc Celsi, & geminum Plinii (z), Asclepiadi alioquin parum aequi, testimonium accedat: & ut fraus subesse potuerit, sic nihil repugnet quominus vel sine ullo dolo id potuerit accidere, praesertim cum Plinius ajat, illi *funeri* Asclepiadem *occurrisse ignoto*, si qua collusionis suspicio fuisset, non omissurus.

Sed ad Celsum ut redeam; capite etiam 10. libri ejusdem constantem hanc inter omnes scripturam invenio: *Quod si vehemens febris urget, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est. Expectanda ergo remissio est. Si non decrescit, sed crescere desiit, tunc quoque, quamvis pejor, sola tamen occasio non omittenda est.* Praeclarus hic ordo, & praeclara sententia; ut mirer, sic mutatam nunc esse, ut legamus, *Expectanda ergo intermissio est: si non decedit, cum crescere desiit: neque remissio speratur, tunc quoque &c*; quasi remissio non satis opponeretur impetui, & quasi in febre quae non decedat, non ante videndum esset, an decrescat, quam an saltem crescere desinat. Non displiceret lectio quae proximo libro 3. proponitur cap. 11. *ei febris remissioni credendum est, quae etiam immoratur, & jactationem fervoremque corporis, quem ζέσιν Graeci vocant, minuit*; si modo editiones veteres, codicesve eandem haberent. Sed quotquot illarum apud me sunt, & codex quoque hic mire inter se conveniunt, in omnibusque sic legitur, *foetoremque quendam oris, quem ὄζην Graeci vocant, minuit:* quam Graecam vocem ex hoc quidem ipso Celsi loco in Thesaurum suum (a) retulit Henricus Stephanus, in suumque Lexicon (b) Joannes Scapula: eandemque Rhodius, ut ex iis quae ad Scribonium adnotavit (c), manifestum est, procul omni dubitatione in Celso erat editurus. Nec vero minus illa omnia exemplaria conveniunt in verbo *aqua* omittendo, quod lib. 5. cap. 28. nunc legimus in eo loco, *adjiciendusque ei pulvis ex contrita testa, ex aqua, qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est*, aut in habendo *tum is locus* pro *tumens locus* libro 8. cap. 5. aut denique capite 9. in vocula *sed* praetermittenda, ubi nunc legimus, *sed abunde est eadem, quae supra scripta sunt, facere*; nisi quod codex ab editionibus in eo discrepat, quod omisso *tum*, habet *is locus*, & quod istud *sed* non omittit. Contra autem in eodem codice ne unum quidem est verbum ex his quae finem faciunt capitis 7. lib. 3. *Si quis autem in hujusmodi febre*, ardente, *leniter tussit, is neque vehementi siti conflictari, neque bibere aquam frigidam debet, sed eo modo curandus est, quo in caeteris febribus praecipitur.* Quod ideo a me adnotandum censui, quia Ronsseus cum ad hunc locum enarrandum pervenisset, suspicatus est, *periodon hanc a sciolo quodam assutam potius, quam a Celso ita pronunciatam; praesertim quando Pinzianum exemplar eam omittat.* Et certe in eo non est, neque in Florentino, si probe memini, neque in Juntino. Suspicio autem Ronssei ex illo ipso Aphorismo (d) nata est, quem Almeloveenius quasi cum descriptis verbis congruentem, in pagellae ima ora indicavit, *Quibus plurimum siccae tusses leviter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum siti infestantur.* Si igitur hoc verum est, ut Galenus quoque (e) explicando confirmat; *frustra Celsus moneret*, inquit Ronsseus, *hosce non gravandos vehementi siti, nec propinandam frigidam, quod per se ipsi —— siticulosi —— non sint, & fauces affectae frigidam non admittant.* Utcunque id est; haec reticere non debebat Almeloveenius, ut neque eos qui illa Celso verba adscribunt, non ita ut ipse edidit, proferre, sed *leviter tussit* pro *leniter*, &, si Caesarium excipias, pro *conflictari* scribere *conflictatur*, qua ratione ab Hippocratis aphorismo ista non discreparet sententia.

Non me praeterit, ex his atque aliis quos producere possem, locis non paucos esse ejusmodi, ut quemadmodum propositi sunt ab Almeloveenio, ita pluribus sint placituri. Verum neque ego ideo produxi quod omnes; ut quidam certe; displiceant mihi; sed tantummodo ut cognita lectionum varietate intelligeres, quanto melius ille facturus fuisset, si eam plerunque lectoribus indicasset, quo-

(y) *Florid. l. 4.* (z) *Nat. Hist. l. 7. c. 37. & l. 26. c. 3.* (a) (b) *in* . (c) *Not. ad compos. 40.* (d) *54. Sect. 4.* (e) *Comment. in eum Aphor.*

quorum alii, ut varii ſunt hominum ſenſus, aliter fortaſſe legere maluiſſent. Praeter eos tamen locos, ſunt alii in quibus non video, quomodo Almeloveenii ſcriptura ab ullo facile probari poſſit. Quos, ne haec nimium longa Epiſtola fiat, in alteram differemus. Vale.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

XII. Kal. Januar.

EPISTOLA SEXTA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Accipe jam quos nudius quintus promiſi, locos. Quorum tanto magis referebat variantes lectiones ab Almeloveenio indicari, quanto illa quam ipſe potiſſimum ſecutus eſt, minus caeteris, niſi me fallit opinio, placere poteſt. Initio autem duo proferam quae pro fortuitis ejus operarum hallucinationibus haberes, niſi ad eundem modum Lindenius utrumque edidiſſet, ſecundum vero Caeſarius quoque. Libro 2. cap. 8. *Ex veſica dolenti, ſi purulenta urina proceſſit, inque eo laeve & album ſubſedit*: & cap. 11. *In aeneum, linamentum ardens conjicitur.* Dixerat autem modo Celſus de cucurbitula *aenea*, & *cornea*, & mox de *cornea* dicturus eſt iterum; ut manifeſtum ſit, non ad paulo ante poſitum genus *aeneum*, & *corneum*, ſed ad proxima eſſe reſpiciendum: & ſane, una illa Caeſarii editione excepta, decem meae reliquae, & codex habent hic *aeneam*, ut illic omnes *inque ea.* Sed ejuſmodi una in litterula typographorum errores, ab iis quas nominavi, editionibus in Almeloveenianam traducti, facile, ut fit, doctiſſimorum illorum hominum oculos effugere potuerunt. Neque ipſe aliam ob cauſam hic indicavi, niſi ut ab iis ad graviorem, eadem, ut puto, ratione illapſum, tranſirem. Eſt in brevi Praefatione, memorato libro 2. antepoſita: *Non quod non omni tempeſtatum genere, omnis aetatis, omnis habitus homines &c.* Duo hic verba *omni tempore*, poſt tria illa prima collocanda, in Juntae, deinde in Caeſarii editionibus omiſſa, in Lindeniana pariter, & Almeloveeniana deſiderantur, ſed non in codice, caeteriſve meis editionibus. Quin mirum eſt, Almeloveenium, cum indicatum a Pantino (*a*) olim, & Conſtantino (*b*) Hippocratis Aphoriſmum (*c*), quem Celſus hic ſpectavit, adſcriberet, non ſenſiſſe, duo iſta potiſſimum requiri hic verba: quanquam ſatis id Celſus ipſe praemenſtraverat, qui cum modo ſcripſiſſet, ſibi exponendum, *quae tempora anni*, *quae tempeſtatum genera*, *quae partes aetatis*, *qualia corpora* quibus morbis ſint, aut non ſint opportuna, idque praeſtet capite continuo inſequente, eadem quadripartita diviſione, eodemque ordine conſervatis; non poterat ſane in propoſitis, quae ei diviſioni, & ordini reſpondere debebant, verbis, cum res poſteriores tres poneret, primam omittere. Ad eundem modum, ſed gravius propter obſcuratam ſententiam, peccatum eſt lib. 8. cap. 1. in oſſiculorum carpi deſcriptione: *oblonga omnia, & triangula, ſtructura quadam inter ſe connectuntur, cum invicem ſuperior alterius planities ſit.* Quis, obſecro te, ſex ultima haec verba quid ſibi velint, ſatis intelligat? Pleraeque autem editiones, & codex quoque ſic habebant, *cum invicem ſuperior alterius angulus, alterius planities ſit*: quo quidem modo cum Celſi apertiſſima ſententia fiat; credas facile neminem hic, niſi Almeloveenii typographum, eſſe accuſandum, qui duo neceſſaria verba *alterius angulus* tranſilierit. Sed hunc abſolve, qui ab Lindenii typographo in errorem adductus eſt, iterum hunc etiam, qui a Pantini, & Pantini denique typographum, qui, niſi vetuſtius erratum eſt, a Caeſarii typographo deceptus fuit: hoc unum mirare, tot, tamque doctos homines non ſenſiſſe.

Quis autem Lindenio, & Almeloveenio impoſuerit, neſcio, ut pluribus aliis, quos continuo producam, locis ea praetermitterent quae minime erant praetermittenda, & in codice utique cunctiſque meis undecim editionibus leguntur. Lib. 4. cap. 1. renes *& venoſi ſunt, & tunicis ſuper* con-

(*a*) *Comment. in hunc loc.* (*b*) *Adnot. in marg. ad eund. loc.* (*c*) *S. III. 19.*

conteguntur. Post tria prima, totidem omissa sunt verba *& ventriculos habent;* quasi Hippocrates (*d*), quem Celsus inferius quoque sequitur, ubi *a renibus singulas venas, colore albas*, scribit, *ad vesicam ferri*, non ita esset locutus, *etiam ipsi* renes *ventriculos habent*, & mox, *enascuntur ex* rene *ipso venae in vesicam.* Nempe Anatomes parentes Graeci, ut alibi (*e*) de laryngis ventriculis adnotavi, appellare caveas saepenumero solebant ventrium, aut ventriculorum nomine, quorum consuetudinem in corde, & cerebro adhuc retinemus. Libro eodem cap. 2. Cynicus spasmus *cum acuta febre oritur.* Nisi post secundam vocem praeterita esset vox *fere;* minus a vero distaret sententia. Libro autem 5. c. 26. *malum vulnus est, quodcunque in alis, vel feminibus, vel manibus locis, vel inter digitos est.* Si post verbum *locis* haec quoque interjicerentur *vel in articulis;* non miraretur lector, omnia perpendens quae infra (*f*) de difficultate bene curandi articulos vulneratos traduntur, horum vulnera non fuisse cum caeteris illis commemorata. Nec, nisi quaedam omissa essent, inferius miraretur, in haec incidens: *Haec gravissimorum vulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi interior pars collisa est:* quis enim monitore egeat, ut sciat, interiorum partium collisiones haud esse negligendas? At Celsum non viscus aliquod, sed partes quae proxime cuti subsunt, hic designasse, facillime intellexissent omnes qui sic legissent, *ubi integra cute, interior pars collisa est.* Et quoniam haec ad Chirurgos spectant; duo quoque alia ejuscemodi loca subjiciamus. Libro 6. cap. 6. ubi oculorum ulcera *aut supercrescentia, aut sordida, aut certe vetera esse consuevisse* dicuntur; post *sordida*, haec desunt *aut cava.* Statim enim quomodo *supercrescentia* reprimantur, *sordida* autem purgentur, Celsus docet: collyriis autem ad id utilibus propositis, antequam dicat, qua ratione *vetustis ulceribus* succurrendum sit, *cava ulcera* qui commodissime impleantur, ostendit. Eodem libro cap. 18. si Celsus praecipit, cum propter colis ulcera *glans excidit, sub eo casu cutem ipsam circumcidendam esse*, & nisi id fiat, quae incommoda, & pericula instent, diserte mox docet; apparet certe, inter haec non posse legi, sub eo casu cutem *esse servandam;* imo desiderari particulam *non*, quae sententiam ut in contrarium vertat, sic cum proposito congruentem faciat.

Sed omitti aliquid incuria potest: addi vero, nisi de industria, fere non potest; ut qui addit, nec quae aliorum scriptura esset, ignorare queat, & sciat, quanti referat eam indicare. Quod si fecisset Almeloveenius; haud dubito, quin libro 2. cap. 24. ubi inter ea quae stomacho apta sunt, ab ipso, cum Lindenio, primum ponuntur *murices, purpurae, cochleae*, quasi vix septem versiculis interjectis haec eadem inter illa non esset iterum positurus, haud, inquam, dubito quin ii qui scirent, in omnibus quae apud me sunt, editionibus, si unam Ruellii excipias, ipsoque in codice, secundo dumtaxat loco ista legi, primum illud supervacuum additamentum repudiarent. Sed nec Ruellius, nec codex, nec decem reliquae editiones quidquam eorum habent quae non apparet quid coëgerit his tribus aliis locis adjicere. Libro eodem cap. 8. *Longe optimum est* in tabe, *febrem omnino non esse: secundum est, tantillam esse, ut neque tantulum cibum impediat, neque crebam sitim faciat.* Istud *tantulum*, quod adjectum est, ne Hippocrates quidem indicat in ea Praedictionum parte (*g*) quae tota ibi, ipso quoque ordine conservato, a Celso Latine reddita est. Probat enim, in tabescente *febrem non invadere, ut ne a coenis prohibeatur, neque sitiat.* Libro 6. extremo capite 18. *Si hac ratione* ulcus *non tollitur, vel aliis medicamentis similibus, vel vehementioribus; ferro adurendum est.* Legebatur antea *vel medicamentis vehementioribus, vel ferro adurendum est.* Quae interjecta sunt, *aliis similibus*, cum superflua sunt; quid enim tunc a similibus sperandum est? tum Auctoris sententiam mutant, qui, cum ei ulceri modo imposuisset medicamenta quaedam ex iis quae inter *adurentia* commemoraverat (*h*); si haec inutilia sint, pergendum porro in adustione praecipit, sed vel medicamentis ex eo genere validioribus, vel ferro candente. Libro 7. cap. 5. postquam traditum est, quatenus plaga aut amplianda sit, aut facienda, ut telum, corpori inhaerens, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit, extrahatur, haec sequuntur: *In summa autem utraque parte ista habenda cura est, ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur.* Sed num summa dumtaxat pars tunc inciditur? aut ejusmodi nervus, & vasa num in summa tantum sunt parte? Certe si addita non esset ista particula *In;* neque haec possent objici, & Celsi hic eadem ac saepe alibi, locutio foret, *magna cura habita, ne venae, quae juxta sunt, violentur: magna cura habita, ne qua vena incidatur: summaque cura quod ita sutum est, tuendum &c.*

Ve-

(*d*) *D: Of. nat. n.* 8. (*e*) *Advers. Anat.* 5. *Animad.* 43. (*f*) *Sect.* 28. *hujus cap.* (*g*) *L.* 2. *n.* 12. (*h*) *L.* 5. *c.* 8.

Verum alia quoque eorum quae minus bene aut omiſſa, aut addita videantur, exempla habebis inter ea, ad quae jam tranſeo, non feliciter mutatorum verborum. Quo in numero haud ſcio an recenſeam quod libro 5. eſt cap. 28. *Praeter haec, is, qui tam robuſtus eſt.* Nam etſi haec ad verba illa continuo attexuntur, *ſi lactens puer ita affectus eſt*, unde patet, quae graviora auxilia ſequuntur, requirere ut legamus *is, qui jam robuſtus eſt;* tamen litterulae unius mutatio non tam conſilio, quam caſu, accidere potuit, idemque Caeſarii quoque, & Pantini typographis contigiſſe. Non aeque facile crediderim, duas alias, quamvis unius pariter litterae, mutationes fortuito eſſe factas libro 7. cap. 19. & 20. Prima eſt in *confectis* pro *conjectis:* altera in *ſiniſtro* pro *miniſtro.* Primus locus ita editus eſt: *tunicam extra collocare* oportet; *deinde eam — incidere ſic, ut intrare duo digiti, index & medius poſſint: his deinde confectis, incidenda reliqua pars tunicae, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt.* Vides, ut, niſi antea ſcriptum ſit, *conjectis* digitis, non praecipi, ut inter digitos ſcalpellus immittatur. Locus alter ſic proponitur: *eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur ſic, ut a ſiniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat.* Certe autem ſi inciſo inguine, tunica excipienda ibi eſt duobus hamis eodem modo, id eſt, ſi *juxta ipſas oras* eſt *apprehendenda;* neuter hamus poterit teſticulum in ſua ſede continere, ne ſi inſtrumentum quidem eſſet ad eam rem idoneum. At Chirurgi miniſtrum, qui non raro his duobus ultimis libris, & ad aliquid praeſertim ſimile praeſtandum ſuperiore capite memoratur, quis poſſe dubitet? Apparet igitur, quanto melius *conjectis*, & *miniſtro* legatur in codice, meisque omnibus editionibus. In quibus pariter, niſi ſi quam nominatim excipiam, ea credito ſcripta eſſe, quaecunque recentibus mutationes deinceps opponam. Libro 6. cap. 19. *excipiuntur fico pingui leviter cocta & melle.* Legebatur ſummo conſenſu, *cocta ex melle.* Non improbo *cocta:* quanquam in re controverſa tantum conſenſum veterum exemplarium indicatum fuiſſe, mallem. *Ex* vero in *&* mutatam non probo: quaeri enim poteſt, quemadmodum, aut quo ex humore coctam ficum voluerit Celſus, niſi legas *ex melle.*

Haec quae modo notata ſunt, ſi ea quoque caſu mutata eſſe, credideris; non valde repugnabo. Vtinam vero idem credi poſſet de iis quae ſequuntur. Libro 1. cap. 2. Exercitatio *ſemper antecedere cibum debet: in eo qui minus laboravit, & bene concoxit, remiſſior: in eo, qui aſſuetus eſt, & minus concoxit, amplior.* Contra autem antea legebatur, *in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, amplior: in eo, qui fatigatus eſt, & minus concoxit, remiſſior.* Vtra lectio probanda ſit, productis rationibus diſputare nihil attinet, quando Celſus paulo ante docuit, *qui parum* concoxit, *quieſcere debere.* Celſo eodem auctore, non difficile eſt judicare in iis quae ſcripſit de gravedine lib. 4. cap. 4. num recte edita ſint cum alia, tum haec praeſertim: Gravedine levata, *ſi nares magis pallent, balneo utendum eſt; — deinde cum cibo pleniore vinum bibendum.* Etſi ad hunc modum & Caeſarius, & Ruellius, & codex habent; manifeſtum eſt tamen, legendum eſſe, ut in reliquis editionibus, *ſi nares magis patent.* His enim mox ea opponit Celſus: *At ſi nares aeque clauſae videntur.* Qui etiam cum *vinum bibendum* praecepit levato vitio, & naribus jam magis patentibus, ſatis oſtendit, in iis quae paulo ante poſita ſunt, incipiente gravedine, *protinus abſtinere a ſole, a balneo, a venere debemus;* poſt *balneo*, male omiſſum eſſe *vino*, quod in codice, cunctiſque legitur editionibus. Sed & pluribus aliis locis utra lectio retinenda ſit, Celſus ipſe commonſtrat. Vbi enim lib. 3. cap. 21. nunc editum eſt, exigua hydropicis potio *optima eſt, quae urinam movet. Alvum moliri cibo melius eſt, quam medicamento*, cum ſcriptum eſſet olim non *Alvum*, verum *Sed id ipſum;* hoc, videlicet ſed urinam movere, ea comprobant quae continuo ſequuntur: *Si tamen res coget, ex his aliquid, quae id praeſtant, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamomum, caſſia*, id eſt, caſia, *myrrha, balſamum, galbanum*, atque alia, in quibus ut quaedam ſint quae alvum etiam movent; pleraque tamen non eam movent, ſed urinam. Libro 5. cap. 26. Gangraenae ulceri *proxima cutis plerunque ſubnigris puſtulis impletur; deinde ei proxima, vel pallida, vel livida, fereque aeruginoſa & ſine ſenſu eſt. Deterior in inflammatione eſt.* Quanto melius antea legeretur; mitto *rugoſa* pro *aeruginoſa;* at certe *Vlterior;* nam *Alerior* in Pinziana, & Juntina editione mendum manifeſtum eſt; pro *Deterior*, praeclare apparet ex iis quae Auctor ipſe ſtatim ſubjicit, *omniaque ea ſimul ſerpunt: ulcus in locum puſtuloſum: puſtulae in eum, qui pallet aut livet: pallor aut livor in id, quod inflammatum eſt: inflammatio in id, quod integrum eſt, tranſit.* Libro 6. cap. 6. Suffuſio, *oculi pupillae, qua cernit, ſe opponit.* Olim vero; ſi Caeſarium, & Pantinum excipias, apud quos perperam erat *oculi pituitae;* longe melius ſcribebant *oculi potentiae*, confirmante Celſo lib. 7. cap. 7. ubi ſuffuſionem, ait, *interiori potentiae ſe opponere:* quod *potentiae* voca-

vocabulum, hoc quidem ſignificatu, miror in iis quae apud me ſunt, Lexicis non inveniri. Eodem capite 7. ubi de humorum curſu ad oculos verba fiunt per ea vaſa, quae alia Epiſtola (*i*) memoravimus aut *inter calvariam & cutem*, aut *inter membranam cerebri & calvariam repentia*, legimus nunc *Poteſt autem adhiberi remedium his, quae ſupra os fluunt, non poteſt his quae ab oſſe.* At legebant quondam, *non poteſt his quae ſub oſſe*, ut non praecedentia ſolum, quae modo commemorabamus, ſignificant, ſed ea quae mox addit Celſus, confirmant. Raſo enim capiti adhibitis quae humoris curſum ſuſpendunt, *ſi ſicci oculi eſſe coeperunt, apparet*, inquit, *per eas venas, quae ſub cute ſunt, irrigari: ſi nihilominus madent, manifeſtum eſt, ſub oſſe deſcendere.* In his autem quae continuo ſequuntur: *ſi eſt tumor, ſed levior, duplex vitium eſt*, ideſt, per viam utramque humor fertur, in his, inquam, pro *eſt tumor*, de quo nulla fuerat injecta mentio, *eſt humor* legebant. Quam vocem infra quoque, uno excepto Caeſario, habebant, ubi viginti interjectis verſiculis, nunc ita ſcriptum eſt, *venas ex quibus ad oculos tranſiret*; ut niſi ſcias, olim edi conſueviſſe; *ex quibus humor:* quid tranſiret, nusquam appareat. Vide inſuper eodem capite num placere poſſint quae in unguis oculi curatione ad hunc modum proponuntur: Caruncula lachrymalis, *ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur quoque ac decidit. Si abſciſſa eſt, &c.* Quo enim modo, ſi decidit, abſcindi adhuc poteſt? Erat autem antea haec ſcriptura, *ſequitur. Ideoque decipit: ac ſi abſciſſa eſt, &c.*

Sunt & alia capita hujus libri 7. in quibus novae mutationes vel proximis pariter Celſi verbis improbantur. Capite 4. Linum, per ani fiſtulam bipatentem trajectum, & utroque capite ligatum, *bis in die, ſoluto nodo, ducendum eſt ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quae ſuperior fuit.* Sed quidnam cogit bis in die nodum ſolvere? Num quod linum aliter ſic duci non poſſit? At praeceptum modo fuerat, *ut laxe cutem, quae ſuper fiſtulam eſt, teneat.* Num ut antequam putreſcat, recens aliud linum alligari ad vetus poſſit, & pro hoc in fiſtulam trahi? At ejus rei cauſa mox ſcribitur, ſatis eſſe, ut *tertio quoque die nodus reſolvatur.* Quid ergo eſt? Nempe olim, non *ſoluto*, ſed *ſalvo nodo* ſcriptum erat vel apud Pinzium, & Juntam, etſi hi, per operarum incuriam, *ſalvo modo* ediderunt. Capite etiam 2. niſi quid me fallit in Celſi ſententia atque ordine intelligendis; mutata ſunt quaedam praeter rationem. Videtur enim haec velle, ut ex incipientibus abſceſſibus materia eo congeſta, inciſa cute, & cucurbitula ter admota, extrahatur: fieri tamen nonnunquam poſſe, ut cucurbitula nihil agat, propterea quod eam materiam ſua illa tunica concludat, quam Meges quidem (haud multo aliter ac plures hoc tempore de folliculo cenſent cyſticorum tumorum) non proprie tunicam vocari ajebat quia nervoſa non eſt, ſed callus eſt qui pus vetuſtius conſequitur; verum aliquando eſſe vel prius quam pus conficiatur, eoque cucurbitulae tunc obſtare interjectu ſuo, ne ex incipiente abſceſſu materiam educat. Quae ſi ita ſunt; non modo illa; quod quidem manifeſtius eſt; perperam ſunt poſita, *cucurbitulam accommodare oportet; quod quicquid illud malae corruptaeque materiae caiit, extrahat* pro *quae quicquid illuc*; ſed haec inſuper, *Neque tamen fas eſt, nihil a cucurbitula agere. Interdum etiam fit, ut quicquid abſcedit, velamento ſuo includatur*, loco eorum, *Neque tamen fas non eſt nihil cucurbitula agere. Interdum enim:* itemque haec, *tum pure quoque maturiore, haec* tunica *interdum eſſe conſuevit*, cum antea legerent, *maturior haec*, aut, quod eſt in codice, *maturius haec:* & quanquam in alio Conſtantinus adnotet fuiſſe, ut tres quoque editiones habent, *maturiore*; non hic tamen agitur de pure celerius confecto, ſed de materia ex qua conficeretur, extrahenda, niſi celerius tunica perfecta eſt qua illa concludatur.

Sed & capite 5. ejuſdem libri ſeptimi, & capite 26. alia ſunt, quorum mutationes haud facile probes. In hoc, Medicus *ſiniſtrae manus duos digitos, indicem & medium, leniter prius unctos oleo, ſimul in anum ejus demittit.* Scribebant olim, *leniter prius unum, deinde alterum in anum ejus demittit*, & longe quidem melius. Agitur enim de puero cui calculus e veſica excidendus, ſatis doloribus circa ea loca cruciato, quos cur, duos *ſimul* digitos immittendo, Medicus plus aequo augeat, nulla cauſa eſt. Cum vero ad nimiam ſanguinis profuſionem, quae evulſo calculo interdum accidit, compeſcendam, ſi inutilia ſint alia, *agglutinanda cucurbitula* proponitur *& in genibus, & coxis, & ſuper pubem*; ſcire licet, ſcriptum antea fuiſſe, non *& in genibus*, ſed *& inguinibus:* quin Celſus pariter adverſus nimias mulierum purgationes *cucurbitulas*, vel *cute inciſa, inguinibus admoveri*, voluiſſe; qua autem ratione, & quatenus, Rorarium (*k*), & Rubeum (*l*) explicaſſe: quae ſi quis in eo caſu non probet (quanquam de ſcriptura, non de ratione hic quaerimus) is neque admotam genibus

(*i*) *IV. p. 103, 21.* (*k*) *Contradict. Ceſ. V.* (*l*) *Annot. ad eum locum.*

nibus cucurbitulam in hoc probabit. Capite autem 5. cum legeretur, *Latum vero telum si conditum est*, eodem videlicet modo quo paulo ante, *Nihil tam facile in corpus, quam sagitta, conditur;* non apparet unde sumptum sit quod pluribus verbis nunc ita editum videmus, *Latum vero telum si aliquis intus in carne habuerit;* nisi forte ex libro aliquo in quem pro duobus Celsi verbis longum glossema e margine in contextum irrepsisset. Infra etiam ubi traditum est, qua ratione extrahendum sit telum quod ossi inhaeserit, cum illa adduntur, *si* nihilominus *morabitur, excuti quoque cum aliquo ferramento poterit;* non video, cur antiqua lectio mutata sit, *ictum aliquo ferramento.* Minusque video libro 6. cap. 6 quid sibi velint ea verba, *posthaec cibo paulo pleniore, quam ex operum consuetudine uti*, cum haec quae prius erant, praeclare intelligam, *ex eorum dierum consuetudine.* Proximo capite 7. postquam praeceptum est, quid agendum sit, ubi crusta, qualis super ulcera innascitur, intra auris meatum conspecta est, haec modo subjiciuntur: *Atque ubi crusta ex auricula procidit; eluenda est aqua tepida; quo facilius ea per se diducta oriculario specillo protrahat.* Olim autem erant haec, in quibus nihil displiceat: *Atque ubi crusta a corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida est, quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur.* Capite 18. levis quidem mutatio est in iis verbis, *At Erasistrati composito, aut Cratonis, recte super purulenta naturalia imponitur;* una enim littera detracta ex *Aut* factum est *At.* Sed tamen cum ea quae proxime praecedunt, ipsa quoque purulentis naturalibus imponenda proponantur; si *Aut* ita displicebat, ut alia particula substituenda videretur; non quae adversaretur, sed quae conjungeret, potius erat seligenda, qualem, exempli causa, in libri ora Constantinus, & Ronsseus indicaverant, *Ac*, & optime quidem, nisi vocalis sequeretur. Verum in his quae continuo legimus: *Folia quoque oleae ex novem cyathis coquuntur*, manifestum est. humoris vocem desiderari: quam alii omnes habent, *ex novem cyathis vini* scribentes, si Caesarium excipias, cujus quoque operae ex incuria, ut opinor, praetermiserunt.

Sed non ob incuriam factum credo, ut lib. 4. cap. 22. nunc quidem sic legamus: *Ultimum est, & in uteri quoque morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis super coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare.* Nam etsi non idem modo Caesarius, sed & ante ipsum Pinzius, & Junta hic habeant *uteri*; reliqui tamen, & codex habent *veteribus.* Loquitur autem hic Celsus de coxarum dolore, de quo proximo etiam capite 23. quo agit de dolore genuum, haec videtur docuisse, *Omnes autem ejusmodi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra ustionem finiuntur.* Libro 5. cap. 26. inter signa vulnerati cordis hoc ponitur; *sudores frigidi, malique odoris, tanquam in aegroto corpore oriuntur.* Sed vox illa *aegroto*, quae plerisque ibi placere non potest, in nulla alia, quod sciam, editione est. Vix a Constantino, & Ronsseo in libri ora adnotatur, sic tamen, ut haec sequantur, *melius irritato, nam in vetusto cod. irrotato.* Unde factum est quod uterque eorum, & Caesarius antea, & Ruellius, & Pantinus, aliique ediderunt, *in rotato.* Verum illa ipsa vox *irrotato* facile orta est, una haud intellecta litterula, ex vera, si quid ego judico, quae in codice nostro, & Manutiorum utraque, & Stephani editione est, *irrorato*, nisi forte mavis ex duabus, quas Pinziana, & Juntina habent, *in rorato.* Utrolibet autem modo corpus significatur, levi tenuique sudore, quasi rore, aspersum, qualis, ut puto, sudor infra quoque inter notas percussi ventriculi indicatur, *sudores tenues oriuntur, per quos extremae partes frigescunt.* Ejusdem libri caput 28. qua parte abscessuum curationes proponit, non unum habet examine dignum. Sed; ut modus aliquis sit; hic quoque non omnia persequemur. Satis haec esse poterunt, *Eadem aut haec in minoribus quoque abscessibus —— recte fiunt. Eademque omnium curatio: tantummodo distat.* Crediderim quidem, typographorum negligentia mutatum esse *autem* in *aut:* eademque crederem ex *tantum modo* factum esse *tantummodo*, nisi duas illas voces in unum pariter conjunctas viderem in Juntae, Caesarii, Pantini, Constantini, & Ronssei editionibus, nisi quod hi duo ultimi in margine saltem disjunctas exhibuerunt, ut ratio postulat, & Codex, & Pinzii, Manutiorum, Ruellii, Stephani editiones proponunt.

Hic tamen discrepantia erat. Sed in ea lectione quam mox laudabo, cum quotquot mihi sunt editiones, & codex ipse convenirent; haud sane video, qua causa permoti Lindenius, & Almeloveenius in alia omnia abierint. Libro 3. cap. 5. locus est tanto dignior quem diligenter consideremus, quod vel ex eo uno intelligi planissime potest, Celsum, quamvis non vulgo, medicinam exercuisse. Dissensionem proponit Medicorum de tempore alendi aegros, si febris assidua sit, nec levior unquam fiat. Qui alunt matutino tempore, his illud objicit, insequi tempus meridianum, a quo omnis aeger fere pejor fiat. Transit deinde ad alia tempora his verbis, apud Almeloveenium quidem: quae, etsi plura sint, tamen omnia describam, necesse est. *Igitur alii vespere tali aegro cibum dant. Sed, cum eo tempore fere pessimi sint, qui aegrotant, verendum est, ne, si quid tunc moveri-*

mus,

nus, fiat aliquid asperius. Ob haec alii differunt ad mediam noctem; decurso jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante. Securius vero datur antelucanis horis; quibus omnes fere maxime dormiunt: deinde matutino tempore; quod natura sua levissimum est. Dicet hic aliquis, & jure dicet, cum cibum dare matutino tempore ob insequens meridianum improbaverit paulo superius; quomodo nunc probat? Deinde, quomodo antelucanis praesertim horis? quibus cum omnes fere maxime dormiant, expergefaciendi essent importunissime, nec sine detrimento. Accipe nunc caeterorum lectionem: longe aliam Celsi fuisse videbis sententiam, quae neque propositis difficultatibus obnoxia sit, & medicinam ipsum exercuisse, evidenter ostendat. *Ob haec ad mediam noctem decurro, id est, finito jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante, secuturis vero antelucanis horis, quibus omnes fere maxime dormiunt, deinde matutino tempore, quod natura sua levissimum est.* Vides, ut sibi constet excellens Medicus, qui ea tempestate cum rarius quam nostra, cibum caperent sani, multo autem rarius aegri, tempus quidem spectabat quo cibum daret, sed illa simul quae datum essent insecutura. Animadverterat enim; ut ejus verbis ex superiore capite utar; *non diduci tam celeriter* cibum *posse*, ut tempore proxime sequenti, in aegris praesertim, jam satis diductum esset. Secundum haec tradit, quid secus ac alii, ipse facere consuevisset. Quo ejus luculentissimo testimonio, ut Medicum fuisse, ostenderem, in ea qua id quaerebam, Epistola (*m*) non sum usus, quia necdum, quomodo haec ejus verba oporteret legere, demonstraveram. Sed summa quoque & codicis, & eorum quos laudavi, aut omnium, aut fere omnium erat consensio in quibusdam aliis locis quos mutavit Lindenius. Qui, quoniam ad aegros spectant juxta propositam normam alendos, hic indicabuntur. Capite igitur, quod modo designabam, quarto libri 3. sic edidit: *Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius post febrium accessiones cibus datur.* Omnes loco *febrium* habeant *eorum*, aut *earum*. Recte habuisse, mens Celsi ostendit improbantis hic priscorum consuetudinem, ad hunc modum paucis ante versiculis propositam, *sic aegros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent: deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent:* itaque nisi legamus *post eorum*, id est, dierum parium, *accessiones*; sententiam Celsi corrumpimus. Infra pariter ubi eodem capite nunc scriptum est, *satius est, principia cibi a decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi. Ita si longius tempus secuturum est, quam integerrimo dandus est: si etiam breve, antequam ex toto integer fiat*, bene omnes pro *secuturum* scribebant *secundum*, id est, felix & opportunum integritatis tempus, &, si Juntam, & Caesarium excipias; *si breve, etiam antequam* pro *si etiam breve, antequam.*

Quoniam hactenus vix quidquam notavimus in libro 8; quidquid ex hac Epistola reliquum est, in eum impendamus. Qui cum maxima ex parte huc redeat, ut ossa proponat aut vitiata, aut fracta, aut de loco mota; in his singulis casibus pertractandis verba aliqua comperiemus aut aliter, aut alibi fuisse ab Almeloveenio scribenda. Quod ad vitiata igitur ossa attinet; sunt capite 2. & 3. quaedam ita nunc edita, ut dubitare possis, an sint retinenda; nonnulla autem sic, ut pro certo scias, esse mutanda. Quae ut dignoscamus; Celsi ordinem servare juvat. Vitiatum os, docet, *primo fere pingue fieri, deinde vel nigrum, vel cariosum.* Quod autem pingue est, semel iterumve satis esse admoto ferramento adurere, *ut ex eo squama secedat.* Erat in omnibus quae apud me sunt, editionibus, *ut ex eo statu secedat:* in codice evidenti mendo, pro *statu* erat *stava:* Constantinus in margine adscripserat *recedat.* Lindenius sic emendavit, ut primo loco posuimus, multo probabiliore scriptura, non tamen certa; nam & *testa* Celsus; sic enim etiam solet; poterat, non *squama*, scripsisse. Pergit deinde Celsus ad nigredinem, & cariem, curationem utriusque in summo osse tradens, & notas subjiciens; per quas seorsum tum illius, tum hujus finem in osse cognoscamus, tunc etiam cum *dubium est*, quam alte utralibet descenderit; quo loco, & quidem apud alios quoque, majori divisionis signo apposito post voculam illam *est*, spatioque insuper relicto, male in duas sententiam videbis fuisse disjectam. Et cariei quidem finem magis, minusve profundum monstrari, docet, a tenui specillo magis, minusve descendente. Cum expectas, ut de nigredine quoque doceat; ecce continuo haec legis, quasi ad cariem ipsam spectantia: *Colligi idem potest etiam ex dolore, & ex febre, quae ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest. Manifestior tamen adacta terebra fit, nam finis vitii est, ubi scobis nigra esse desinit.* Sed nonne Auctor, cum inferius scribit, *sive autem nigrities, quam terebra detexit, sive caries, quam specillum ostendit &c*; satis indicat, haec de terebra ad nigredinem attinere? Est igitur omnino ea scriptura restituenda, quam in codice video, & in cunctis editio-

(*m*) IV. p. 77, 11.

editionibus: *Nigrities colligi quidem poteſt etiam ex dolore &c.* Hanc in illam mutari juſſerat Paawius (*n*), *corruptiſſimam* judicans, quia nigritiem ex ſymptomatibus colligere non eſt opus, quippe quae *conſpicitur, neque latere poteſt;* haud animadvertens, non de nigredine quae in ſummo oſſe eſt, ſed de profunda illa hic quaeri, de qua, ut Celſus dixerat, *dubium eſt.* Verum ut hoc loco non erat Paawio obtemperandum; ſic altero quidem erat. Is in proximo eſt. *Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Idem quoque in carie ad alteram partem oſſis penetrante fieri poteſt.* Etſi in his codex, & editiones cunctae; niſi quod habent, *Atque idem in carie quoque;* mire conveniunt; ratio tamen clamat, huc ex libri ora gloſſema irrepſiſſe: neque ille tantus & calamo, & typis ſcriptorum librorum conſenſus aliud oſtendit, niſi jam diu eſſe cum irrepſit. Cur enim continuo, & inutiliter bis idem diceretur? imo cur ſimul idem praeciperetur, & Medici arbitrio relinqueretur? neque enim, ut libri, ita haec conveniunt inter ſe *oportet excidi*, & *fieri poteſt.* Itaque gloſſema eſſe, non dubitarunt Conſtantinus, & Ronſſeus, & poſt hos Paawius. Sed illi delendas eſſe quatuor illas voces *eſt, aut ſi caries:* hic autem, iis relictis, totam alteram partem, *Idem quoque &c.* tollendam cenſuit. Ego cum hoc facio. Caeterum non, ut hic, ita etiam altero in loco ratio codici, & editionibus repugnabat, ubi ab Almeloveenio de ſpecillo, cariem explorante, ſcriptum eſt, *depreſſum in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet; & renitens aliquid invenit, & madens exit,* omiſſis ante *renitens* voculis duabus, quas habent omnes, *ob id.* Si cauſam quaeris; nempe Paawio viſae erant *ſenſum turbare*, proptereaque cum praecedente vocula *&* delendae. Vbi etſi mihi aliter videtur; tamen levius fero non ſecus ac cum paulo ante in Paawio legendo ſic hallucinatus eſt Almeloveenius, ut pag. 511. quod ille recte admonuerit de *ac ſi* linea 14. ipſe tranſtulerit ad *At ſi* linea 4. Gravior interea, ut qui ſententiam prorſus vitiet, in una dempta litterula error eſt, qui in Caeſarii, & Ronſſei editiones, non in caeteras, ne Lindenii quidem, neque in codicem irrepſit. Quem ut errorem planius oſtendam; alter qui praecedit, indicandus eſt: uterque autem poſtulat, ut hic quoque Celſi ordinem commemoremus. Os, cum altius vitiatum eſt, docuerat, ut vidimus, eſſe excidendum. Excidi autem, ſi vitium poteſt anguſto modioli ambitu comprehendi, circumacto modiolo, docuit. Sin latius eſt; terebra, & ſcalpro. Terebra enim, ſecundum Almeloveenii ſcripturam, *foramen fit in ipſo fine vitioſi oſſis atque integri: deinde alterum non ita longe, tertiumque, donec tactus is locus, qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit.* Quaeres hic, quid ſignificet iſta vox *tactus*? Nempe incuriam operarum ſignificat; operarum, inquam, non Almeloveenii, non Lindenii, tametſi hic quoque ſic habet, ſed operarum Caeſarii, in cujus editione anno ab hinc ducenteſimo, & quod excurrit, ita ſcriptum eſt pro *totus* quod & ſententia requirit, & codex habet, & editiones reliquae omnes quae apud me ſunt. *Tum,* pergit mox Almeloveenius, *exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium eſt, excidit; ac ſi ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro modo vero &c.* Quibus verbis ſi litterulam addas, & pro *ac ſi* reſcribas *ac ſic;* plana fient omnia atque aperta. Quem errorem ſi typographo pariter imputare velis; facile aſſentiar: nec vero, quamvis ſententiam, ut dixi, omnino pervertat; aut ipſum, aut qui eum praecedit, hic eram memoraturus, niſi ab una in alteram editionem animadvertiſſem aut tranſiiſſe, aut longo poſt tempore ſe ſe iterum intruſiſſe. Haud diſſimile quidpiam accidit paulo ſuperius, capite eodem 3. ubi nunc legimus, *Si nigrities eſt, angulo ſcalpri ſinus exiguus ſit, qui clavum* modioli *recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde his habena, quaſi terebra, convertitur.* In his enim verbis non modo per typographorum negligentiam *ſit* factum eſt ex *fit*, quod omnes habebant; ſed & *his*, quod in Pinzianam, & Juntinam editionem incuria intruſerat, reliquae autem editiones, & in iis Lindeniana quoque, ſic emendatum protulerant *is*, modiolus videlicet; *his*, inquam, rurſus in Almeloveenianam ſe retulit. Quae de carie paulo ante attigimus, locum alterum ad memoriam revocant, qui tametſi non ad 8. ſed ad 5. attinet librum, non eſt hic a nobis praetereundus. Ibi igitur cap. 28. ubi de ſpecillo in fiſtulam demiſſo, & os jam contingente verba fiunt, haec ſunt: *ſi dilabitur ſpecillum, nondum caeries eſt: ſi non dilabitur ſede, quae innititur, caries quidem, verum adhuc levis eſt.* Antea ſcribebant omnes, *ſi non labitur, ſed aequali innititur*, idque egregie. Nam etſi Conſtantinus, & Ronſſeus in margine adſcripſerint *ſede qua;* monſtrat tamen Celſus, utra verior ſcriptura ſit, cum ad deſcripta verba haec continuo attexit, *ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt, vehementius os exeſum eſt.* Scilicet voluit ſecundo

(*n*) *Comm. in hunc loc.*

fecundo loco, cariem quidem eſſe, ſed hactenus, ut ſpecillum labi non ſinat, caeterum levem adeo ut os aequale videatur.

Satis de vitiatis oſſibus. Nunc, ut pollicitus ſum, de fractis. Ad haec pertinent ex libri, ad quem redeo, octavi capite quarto propemodum extremo verba illa de curatione fractae calvariae; *Vbi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana, vel ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcens id: quod inter oſſa vacuum eſt, replet.* Non dubito, quin pro *caro increſcens id, quod,* malis communem lectionem *caro increſcere, eaque id quod.* Capite autem 7. ubi legis, *ſi maxilla tranſverſa fracta eſt* (*ſub quo caſu fere dens ſuper proximum dentem excidit*) tametſi Caeſarii quoque, & Ruellii editiones, atque adeo codex habent *excidit;* res tamen ipſa poſtulat, ut caeteris potius aſtipulemur, qui habent *excedit.* Sed hic neutiquam praetermittendus eſt locus, ad fracta artuum oſſa pertinens parte ultima capitis 10. *Solent tamen interdum adverſa inter ſe oſſa confervere: eoque & brevius membrum, & indecorum fit.* Hic vero eſt ubi Schulzius (*o*) in illos aſperius invehitur, qui *temeraria mutatione;* ſic enim loquitur; *adverſa oſſa* ediderunt, ubi veteres *omnes* habebant *diverſa.* Omnes autem ei ſunt, qui ſex quas laudat, editiones procuraverant. Quinque ego alios addo; nec tamem an reliqui pariter, quibus nunc careo, omnes habeant *diverſa* pro certo ſcio: eſſe poſſe qui non habeat, ex codice apparet, in quo lego *tranſverſa*, quemadmodum & alios, quos non nominat, ſed indicat Rubeus (*p*), legiſſe, non ignoro. Quid in ſuis codicibus Lindenius, illius mutationis auctor, legerit, neſcio. Attamen Schulzio libens aſſentior improbanti iſtam lectionem *adverſa.* Aſſentior quoque anteferenti alteram illam *diverſa.* De ratione autem qua explicat, cur abjiciat primam, tueatur alteram, magna ex parte diſſentio. Nam diſcere cupientem quid Celſo ſint *adverſa oſſa*, rejicit ad caput 5. libri hujus. Ibi autem oſſa narium *adverſa fracta* illa intelligenda eſſe, patet, quae ab adverſo, non ab laterali, ictu fracta ſint; itaque oſſi opponuntur, quod *a latere fractum, ictumve* ſit: quae res quantum ad propoſitum faciant, non video. Scire etiam aventem, quid ſint *diverſa*, attendere jubet, Celſum propoſita parte capitis 10. tradere inſtituiſſe *communes curationes, ad humeros, brachia, crura, femina, digitoſque confractos pertinentes; reſpexiſſe* igitur *ad illos caſus, ubi in cubito vel crure utrumque os fractum eſt, minuſque curioſe omnia in reponendis oſſibus fracta ſunt: ex quo accidere poteſt, ut ulna cum radio, vel tibia cum fibula, hoc eſt, oſſa diverſa coaleſcant.* Ego vero illud primum dico, qua parte propoſitum Celſi eſt communes etiam humeris & feminibus curationes docere, ea parte peculiares brachii vel cruris, quas ſuperius abſolverat, iterum attingi, praeſertim nec brachio, nec crure commemorato, non potuiſſe. Deinde dico, quos Schulzius ponit caſus me neque apud Tagaultium, neque apud Paraeum, neque apud Fabricium noſtrum, neque; ut alios omittam; apud Cel. Heiſterum, ubi conſultiſſimi hi Viri, neque minus in Celſi lectione, quam in Chirurgia diutiſſime verſati, de oſſium brachii, aut cruris fractura agunt, legere meminiſſe: ut quamvis ex parte queant contingere; rari ſint, oporteat, cum Celſus non ita rarum deſignet ſuum; *Solent enim*, inquit, *interdum &c.* Quid ergo eſt? Non 5. hujus libri capite, ſed prima parte capitis hujus 10. qua plura quoque communia Celſus docuit, locus erat, cum eo quo de agimus, comparandus, ut ſimul quid ipſi eſſent oſſa *adverſa* & eſſe poſſent *diverſa*, ſimul hic verba eſſe de crebro caſu, nec ſolum ad brachii, aut cruris oſſa attinente, perſpiceretur. *Si fracta* oſſa *non adverſa, ſed obliqua junguntur* (*quod fit ubi loco ſuo non ſunt*) *membrum id altero latere brevius eſt, & muſculi ejus tument.* Loquebatur ibi de oſſibus necdum repoſitis, non modo necdum conferventibus. Si ergo accidat, ut ſic conferveant, quod ſolitum interdum accidere ſive Chirurgi, ſive aegri culpa, vel nimis notum eſt; ſua quoque curatio, oblongis omnibus oſſibus communis, Celſo non erat hic omittenda. Quam ita ſubjicit, ut *frangi rurſus oſſa, & dirigi debere*, dicat; non transferri: quemadmodum mox quoque dicit, *ab ea parte, in quam os ſe inclinat, involutam lana regulam* eſſe *objiciendum.* Adverſa igitur inter ſe oſſa confervere non aliud Celſo eſt, niſi ita confervere, ut naturalem quodque directionem conſervent, non ut fractarum partium aliam alio inclinent. Non ſcripſit igitur hic *adverſa;* ſed id quod adverſis oppoſitum eſt. Quod ut ſignificaret, *obliqua*, ut vidimus, ſupra dixerat. In codice hic, ut dictum eſt, non ſecus ac alii olim, *transverſa* reperi: quod & obliquitatem interdum non maximam ſignificat, ut cum febricitantes ſues, Columella (*q*) ſcripſit, *obſtipas tranſverſa capita ferre*, quod poſtea ſic expreſſit Plinius (*r*), *index ſuis invalidae —— caput obliquum in inceſſu.* Potuit tamen Lindenius in alio codice invenire *adverſa*, ſive quod inſcitiâ librariorum,

(*o*) *Exerc. de Oſſib. conſervent.* §. 4. (*p*) *Annot hunc loc.* (*q*) *de Re Ruſt. l.* 7. *c.* 10. (*r*) *Nat. Hiſt. l.* 8. *c.* 51.

rum, praecedens negativa vocula deesset, sive quod tenuis quae eam repraesentaret, notula, atramento diffugiente, evanuisset: nec prohibet quidquam credere, potuisse hic Celsum scribere, ut alibi fecisse vidimus, *non adversa*. Veruntamen si plerique optimi codices inter se hic, ut editiones, conveniant, & *diversa* habeant, hoc potius ita accipiemus, ut in longe aliam ac Schulzius, sententiam euntes, aliam ossium, quae conferbuerint, partem alio versam inclinatamque significari, existimemus.

Restat, ut de ossibus loco suo motis verba faciamus. Capite 19. hujus, a quo non recedimus, libri octavi primum quidem *in manuum digitis totidem fere luxationum casus, eademque signa* esse dicuntur, *quae in ipsis manibus*. Dictum autem fuerat cap. 17. manum *in omnes quatuor partes prolabi*, id est, in priorem, aut in posteriorem partem, aut in utrumlibet latus, & quae his singulis conveniant casibus, curationes adjectae. Cum eadem igitur in digitis quoque expectes; de eorum curatione haec solum invenis: *Super mensam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in posteriorem partem exciderunt; tumque palma compelli: ut ita in locum, unde lapsus est digitus, restituatur.* At qui in latus alterutrum prociderunt, ii qua ratione curandi sunt? Monstrant editiones omnes meae, quae nimirum summo consensu pro novem istis ultimis verbis, haec habent, *atque id quod in latus elapsum est, digitis restitui*, id est, Chirurgi digitis, ut opinor, non palma: quamobrem suspicatus sum aliquando, Celsum non *atque*, sed *at* scripsisse, certe in codice sic est, *ad id quod in latus elapsum est.* Verum hoc levius. Nunc ad primum, unum, atque alterum duntaxat exemplum addam, utrumque luculentum, utrumque ex capite 20. libri hujus; sed alterum ex initio, ex fine alterum. Primum est: *Cum de humeris dixerim; de his quoque, quae in cruribus sunt, videri possum dixisse: siquidem in hoc casu quaedam similitudo est femori & humero, tibiae & cubito, pedi & manui* Dixerat Celsus proximis superioribus quinque capitibus de prolapsis humero, cubito, manu, & quae in hac sunt, palma, & digitis. Cur igitur de humeris, ajat dumtaxat, se dixisse? aut quomodo humeris non modo femora, sed & tibiae, & pedes respondeant? haec enim omnia, ut diserte explicat, *crurum* nomine hic accepit. Num igitur ut nominata hac una parte totos artus inferiores, quod nescio an alibi usquam fecerit, hic certe significat; sic etiam humerorum appellatione totos superiores designavit? Sane hoc loco aliquid ejusmodi comminisceremur, necesse esset; quanquam non ad hunc modum loqui solitum sciremus, ut cum supra, cap. 1. *per omnia femur humero, crus vero brachio simile esse*, scripsit; nisi & codex, & editiones, quotquot apud nos sunt, sic hujus 20 capitis initium proponerent, *Cum de his dixerim; de his quoque*, sive, ut habet Stephanus, *de iis quoque, quae in cruribus sunt, videri possum dixisse.* Qua ratione ut vocula *his* ossa omnia artuum superiorum, sic vocula *iis* omnia pariter inferiorum comprehendit. Tandem ut ex capite hoc extremo alterum exemplum proferamus; tres certe ultimi ejus versiculi, *Potest tamen conditus, articulis medius aut summus canaliculo aliquo contineri*, neutiquam possunt femoris ossi convenire, de quo uno in suam sedem reponendo, in eademque continendo verba facta sunt eo capite. Et vero neque codex, neque ex meis omnibus editionibus ulla est, quae tres eos alibi versiculos habeat, quam post totidem ex quibus caput constat 24. quod ad caput, quippe de luxatis digitis pedis, attinere possunt verba de articulo medio, aut summo. Sed cum digiti qui in manu sunt, singuli articulos habeant ternos, quot non habent singuli qui sunt in pede, & quod praesertim attendendum est, his longiores sint, multoque illos crebrius, quam hos movere consueverimus; mirari aliquis possit, cur eum canaliculum Celsus non illis potius quam his continendis proposuerit capite 19: quod si fecisset; non fuisset opus hic iterare ubi in digitis pedis *nihil ultra fieri*, praecipit, *quam quod* praeceperat in manus digitis. Quaerere insuper aliquis posset, quare cum cruri, aut femori continendis, si fracta quidem, non si luxata sint, canalem adhiberi jusserit parte 5. capitis 10; in digito fracto canaliculum non laudaverit particula illa proxima 6. brevi adeo, ut typographi in altera Manutiana editione, prioris alioquin consimillima, pene accepisse videantur pro inscriptione partis 7. Quod si is quaereret, quasi ad brevissimam hanc particulam verba illa quae proposuimus, suspicaretur esse adjicienda; plura essent per quae ab ejusmodi suspicione posset dimoveri: sed unum satis est, quod articulus medius aut summus *conditus* dicitur, eadem videlicet significatione, qua capite 23. *condi* dicuntur luxata plantarum ossa; *iisdem modis, quibus in manibus, prodeunt, iisdemque conduntur*, id est, reponuntur: articuli autem nomine hic junctura non accipitur, sed os quod jungitur; quae significatio in artu quidem, non in articulo, a Lexicorum Scriptoribus memoratur. Quae cum ita sint; conjicere posse mihi videor, Lindenium a codice fortasse aliquo admonitum, ad caput potius 19. attexenda verba proposita credidisse, eoque a capite 24. disjunxisse, ejus autem amanuensium incuriâ ad caput 20. adjuncta esse.

Haec.

Haec, mi Vulpi, habui quae duabus Epiſtolis ad te ſcriberem ſuper locis pluribus, quae mihi Almeloveenianam Celſi editionem inter ſcribendum volutanti, & cum libris ſeu typis, ſeu calamo deſcriptis conferenti, hic illic forte occurrebant digna in quibus alia ſcriptura aut indicata eſſet, aut etiam propoſita. Vt haec, ſic alia, opinor, nec pauca fortaſſe, deprehendere potuiſſem, ſi minus fuiſſem aliis ſtudiis, & occupationibus diſtentus. Sed vel ea quae notavi, ſatis ſuperque eſſe poterunt ſcire aventibus, quid ego de iſta editione ſentiam. Neque tamen in Lindenium hanc culpam confero, quod marte, ut dicitur, ſuo tot mutaverit, multoque etiam minus, quod mutando, plura vitiaverit, quam emendaverit. Me enim illa quam modo dicebam, collatio docuit, bene multa, quae ab ipſo primum invecta crederes, in quibusdam antea editionibus, aut codicibus fuiſſe: plurima autem ne intelligi quidem potuiſſe, niſi emendationibus, quas ratio, & facilitas ipſa commendat, ab eo ſaepius, ut videtur, ſelectis, quam excogitatis, feliciter reſtituta haberemus. In ejus igitur editione, ut ab Almeloveenio ornata eſt, cum & plurima ſint, ut dico, & in parte etiam oſtendi, bene emendata, & plurima quoque, praeter reſpondentes Celſi locos, numeris ad latus adſcriptis indicatos, tum pagellis plerisque, tum volumini univerſo, non ſine legentium utilitate, ſubjecta: cumque in caeteris editionibus, ſi eadem trutina examinarentur, non pauciora ſaltem; ne dicam multo plura; emendationem requirerent; quis merito arguere te poſſit quod non aliam nunc Cominianis formis deſcribendam cures interea dum aliqua tandem melior exiſtat. Et ſane poſtquam ex eadem officina eandem emiſiſti editionem, cum ſemel, iterum, tertio apud exteros Celſus prodierit; ſecundum Almeloveenii editionem ſemper audio prodiiſſe. Vtinam Viri docti, quibus codicum optimorum copia ſit, ea in medium conferant, unde lumen accendatur ad illam, aliis non temere detractis, aliis adjectis, aliis mutatis, aliquando perficiendam. Nam certe, quo magis conſidero, novae mihi ſubinde oriuntur dubitationes, quae, ſi codicum ſubſidio abundarem, fortaſſe ad verum propius veſtigandum perducerent. Nunc per ſe vix uſui ſunt. Nam ut vitiatum ſuſpicer locum aliquem, faciunt; ut videam, quomodo reſtituere poſſim, non faciunt: & tametſi videre mihi aliquid interdum videar quod a veri ſimilitudine non abhorreat; id tamen proponere vix audeo conjecturae nomine, aut divinationis, vel potius conatus divinandi. Cujusmodi igitur futura eſſent, intelligis, quae promiſeram; ut aegre ferre non debeas, ſi jam ſatis longam Epiſtolam nolui facere his quae melius apud me latebunt, multo longiorem. Vale: & librum, quem ad Samonicum, & ad me attinere, dixeras, quam primum mitte.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

VII. Kal. Januar.

EPISTOLA SEPTIMA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Negas, mi Vulpi, te prius librum, quem eras pollicitus, eſſe miſſurum, quam dubitationes acceperis, & divinationes, quas promiſeram. Accipe, quando ita vis, qualescunque ſunt, & quotquot, & quocunque ordine ſuccurrent protinus ſcribenti. Sed cave, ne tot ſint, ut te poeniteat voluiſſe, neve, ſi juſtae Epiſtolae, tuique deſiderii modum forte tranſivero, tu muſſitans, me ſimilem propemodum cantorum cenſeas (*a*).

> *Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos*
> *Vt nunquam inducant animum cantare, rogati:*
> *Injuſſi, nunquam deſiſtant.*

Haereo

(*a*) *Horat. Serm. l.* 1. *Sat.* 3

Haereo primum in quodam loco lib. 2. c. 7. *tum in superioribus partibus fit abscessus, ac si inter ipsa initia sanguis e naribus non fluit, circa aures erumpit.* Causa dubitandi est, quia cum ea quae haec praecedunt, & quae subsequuntur, ex uno eodemque loco Hippocratici Praenotionum libri (*b*), ipso rerum conservato ordine, sumpta agnoscam, neque indidem accipi videam quae illis interjecta hic descripsi, neque satis cum his convenire, intelligam, ut putant aliqui, certum quendam Coacarum Praenotionum (*c*) locum, in quo de sanguine quidem e naribus, sed post parotidis eruptionum fluente, verba fiunt; quaerendum superest, unde igitur sumpserit Celsus, & cur hoc loco interjecerit; nisi quidem huc temere e sua sede translata sint, quae sententia Ronssei (*d*) fuit. Verum id dum quaerimus, scriptura ipsa nostrae officit perquisitioni. Verba enim illa, *sanguis e naribus*, neque in nostro codice, neque in ulla ex his quae ante oculos sunt, editionibus invenimus: & vix Constantinus, & Ronsseus in libri ora scribunt *initia*, aut *viscera*, cum in contextu omnes scribant *ipsa ulcera*; alii autem *non fluit*, alii *non fuit*, quod & vetustior ex meis editionibus, & codex habet, hicque insuper *viscera*; ut mihi aliquando in mentem venerit legere, *ac si inter ipsa viscera non fit, circa aures erumpit*, abscessus videlicet. Quod etsi, quemadmodum postea animadverti, placuerit etiam Pantino (*e*); tamen, ut in loco aliter adeo ab aliis scripto, esse amplius perpendendum censeo.

Commemorata sententia Ronssei de eo loco paulo superius transferendo, ad memoriam redigit dubitationem quandam meam, num alius sit forte de sede sua deturbatus. Indicia enumerans Celsus lib. 3. cap. 6. ex quibus Medicus febricitare aegrum, cognoscat, non videtur mihi omnium, ut nunc quidem legimus, ultimum illud facere potuisse, *si venae non aequis intervallis moventur;* cum haec continuo esset adjuncturus: *Ob quam causam medicus neque in tenebris, neque a capite aegri debet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.* Quod si illud ex arteriarum ictibus percipiendum signum perpaucis ante versibus scriptum fuisse, concipiamus; nempe ultimae erunt illae notae, post quas statim possint illa recte subjici, *Ob quam causam*, & caetera quae descripsimus.

Sed leve hoc prae iis quae lib. 8. cap. 1. in descriptione articulorum dubito superiorum vertebrarum, sive rei obscuritas tantummodo, sive & vitium quodpiam verborum est. Illustrare conemur locum, non perbrevem, hactenus saltem, ut minus difficile possit intelligi, an a verborum depravatione, id quod credibilius est, oriatur obscuritas. 1. *Omnesque vertebrae (exceptis tribus summis) a superiore parte in ipsis processibus parum desidentes sinus habent: ab inferiore alios deorsum versus processus exigunt.* 2. *Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis ejus processibus.* 3. *Quo fit, ut caput deorsum parvis tuberibus exasperetur.* 4. *Secunda superioris parti inferiori inseritur.* 5. *Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. itaque superior secundae circumdata in latera quoque caput moveri sinit.* 6. *Tertia eodem modo secundam excipit*, & perpaucis de cervicis mobilitate interjectis, 7. *Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inserantur, excipit.* 8. *Caeterae processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, ac per sinus, quos utrinque habent, superiores accipiunt.* Locum omnem cum brevitatis, tum perspicuitatis causa in octo particulas divisi. In prima igitur, quae verba uncis intercepta sunt, num a Celso esse, credemus? aut si a Celso, ita prorsus ab eo scripta? Nam si vertebrae tres summae superioribus carent sinibus, itemque processibus inferioribus: quomodo prima vertebra sinus habet, ut in 2. particula est, quibus capitis processus recipiat? & quomodo tertia vertebra tubercula quae inferiori inserantur, exigit? sic enim ostendam in particula 7. esse legendum. Jam vero particula 3. non ita uti ex Almeloveniana descripsi, in caeteris exstat editionibus, sed ad hunc modum, *Quo fit, ut caput sursum deorsum versus tuberibus exasperetur:* nisi quod Juntae editio, & Manutiorum utraque, & Ruellii habent *versum*, quibuscum & codex, & vetustior editio omnino conveniunt. Paawius (*f*), qui *versus* legeret, perperam huc intrusam ratus voculam *sursum*, quia *deorsum versus processus solummodo exserit caput*, hanc sustulit. Sed retinenda est, opinor, legendumque cum vetustioribus *caput sursum deorsum versum*, ut attollendi inclinandive capitis motus intelligatur: quem recte Celsus sine articulis illis fieri non posse, indicat, quos proxime 2. particula memoraverat, sicuti motus capitis in gyrum, sive in latera cui structurae debeatur, mox 5. particula est traditurus. Veruntamen in hac,

(*b*) *n.* 6. (*c*) *Apud Holler. Sect.* 2. *l.* 1. *A.* 21. (*d*) *In Enarr. hujus loci.* (*e*) *Comment. in hunc loc.* (*f*) *Ibid.*

hac, de qua loquimur, 3. num aliquid redundat, aut aliter legendum est? Nam si nihil aliud scripsisset, nisi *Quo sit, ut caput sursum deorsum vertatur*, aut *verti possit*; jam satis omnia exposita essent; *tubera* enim, quibus, additum est, caput *exasperari*, iidem nempe *exigui ejus processus* sunt, de quibus proxime dictum erat; ut minime opus fuisset, a Lindenio huc inseri illam insuper vocem *parvis*, quam apud alios non invenio, & quam supervacuam Celsus fecerat, cum *exigui processus* dixerat. Caeterum etsi alii fuerint, ut Constantinus, & Ronsseus in libri ora indicant, quibus post *versus* addere verbum placuit *moveatur*; ii tamen continuo *et* quoque addiderunt, & reliqua retinuerunt. Ego praeter ea quae antiquiores libri mutanda esse, docuerunt, nihil muto: quid dubitem, tantum indico. In particula tamen 4. mutare nihil ausim, tametsi & codex, & editiones omnes meae magno consensu ab ea discrepent. Habent enim: *Secunda superiori parti inferiore. Quod ad &c.* scriptura, ut vides, aperte adeo mendosa, ut Paawius (*g*) huc adscripserit, *quis sensus? nullus sane. lego*, secunda superiori parti inferioris, *ut mens sit, secundam vertebram jungi superiori parti inferioris vertebrae, nulla tum obscuritas.* Nulla utique. Sed neque erat, cur id Celsus traderet, quod omnes haud aliter esse posse, per se intelligerent: neque erat, cur necdum absoluto sermone de vertebris duabus primis, mentionem injiceret de tertia, praesertim cum haec quomodo secundam excipiat, mox esset 6. particula indicaturus. Praeterea in Paawii lectione verbum deest, neque in iis quae proxime antecedunt, aut subsequuntur, quidquam est unde illud subaudias. Quamobrem longe melius ab Lindenio videtur factum, qui litterulas illas Paawii duas *i*, & *s* sejungens, rescripsit *superioris* parti *inferiori*, verboque *inseritur*, quod Constantinus in codice legi admonuerat, accepto, particulam hanc 4. complevit. Verum hinc oriri potest dubitatio, an quod hac 4. sic dictum est, supervacuum sit propter ea quae statim subjiciuntur particula 5. de vertebra prima circumdata secundae, &, quod consequitur, de secundo igitur superiori inserta. Nec dissimulare possum, aliquando mihi venisse in mentem suspicari, an non 4. particula, mendose adeo, ut vidimus, scripta, e librorum margine in contextum irrepsisset: cum dici non possit, quam apte post tertiam quae de capitis inclinatione, aut erectione est, statim sequeretur 5. quae ad circumversionem attinet ejusdem capitis, addito uno, haud amplius, verbo, *secundae* videlicet ante *pars summa.* Sed quid de particula dicemus 6? Traditur in 5. modus quo prima vertebra excipit secundam, nimirum hujus summae parti circumdata, quae in angustiorem dentiformem processum finitur. Continuo autem in 6. additur, *Tertia eodem modo secundam excipit.* Nam secunda igitur ab ima etiam parte alterum ejusmodi processum exigit, cui tertia ad eundem modum circumdetur vertebra? Multo quam haec aut emendare, aut dilucide explicare, facilius videtur restituere particulam 7. *Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inserantur, excipit.* Nam etsi plures, nec contemnendae editiones sic habent; vetustior tamen, & illae pariter quas supra laudavi in particula 3. & praeterea Henrici Stephani editio, & membraneus codex, & rei ipsius natura docent, pro *excipit*, rescribendum esse *exigit.* Quo enim pacto fieri possit, ut tubercula inserenda vertebrae inferiori, id est, quartae, excipiantur a tertia, id est, tertiae inserantur? Imo haec a tertia emittuntur in quartam: idque adeo ex Anatome; quod praeclare nosti; manifestum est, ut quamvis particula 8. quam ob hanc unam tantummodo causam protuli, indicare videatur, a quarta vertebra incipere processuum inferiorum in subjectas emissionem; tamen (nisi etiam discrimen forte aliquod Celso fuisset inter processus, & tubercula, per quod rem explicare quis posset) multo levior mihi repugnantia haec videretur, quam in uno eodemque versu dicere, eadem tubercula & alio inseri, & hic excipi.

Exposui fuse dubitationes meas, earumque causas, in descriptione vertebrarum. Nunc illas pressius indicabo, quae ad clavicularum, ut Paawius ipse (*h*) existimat, descriptionem spectant. Locus est eodem capite aliquanto inferius, ubi latorum scapularum ossium figura, & adhaesione propositis, haec scribuntur: *At a summa costa &c.* Describitur hic os *quod sustinet jugulum*, sive *in* quo jugulum *insidit* exteriore *capite.* Non potest igitur esse clavicula; hanc enim Celsus non solum alibi, ut hujus libri 8 capite 8, *jugulum* vocat, sed & hic, nec describere tamen incipit ante verba illa, *Id ipsum recurvum &c.* Quodnam igitur os esse istud, dicemus, quod primo loco proponit? Exterius certe juguli caput nullo alio osse, nisi eo quod nunc Scapulae appellant Spinam, sustinetur. Si pergens igitur latum os scapularum describere, hic de ejus Spina Auctor loquitur, cui

(*g*) *Comment. in hanc alterum loc.* (*h*) *Ibid.*

cui Spinae quidem pleraque ejus verborum conveniunt; quomodo ait, *a ſumma coſta* fere *media* hoc *os excreſcere*, primum tenue, deinde eo plenius latiusque, *quo propius lato ſcapularum oſſi fit?* Vt enim pro *ſumma coſta* non accipias, quam his duabus iisdem vocibus non multo ſuperius deſignavit, duodecim coſtarum ſupremam; ſed unum de tribus ſcapulae lateribus, nam *triangulam* eſſe, dixerat; certe a ſummo illorum, quod coſtam ſuperiorem vocamus, Spina non oritur, ſed a baſi, multoque ſuperius, quam ubi haec media eſt. Deinde Spina, quae a ſcapula oritur, & per ipſam pergit, parsque ejus eſt, num propior fieri ſcapulae ipſi diceretur? Scriptum oportuit, *quo propius vertici lati ſcapularum oſſis ſit*, ut veram agnosceremus deſcriptionem. Sed & deſcriptio juguli ipſius cum ſic finiatur *& cum lato oſſe ſcapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur;* quid tandem verbis illis deſignat, *infra caput ejus?* Nam ſive caput, ſummum verticem ſignificat ſcapulae, ſive ipſum juguli exterius caput; vox *infra* quomodo cum vero conveniat, non eſt facile divinare. Et ſunt quidem aliqua in his ſpinae ſcapulae, & claviculae deſcriptionibus, quae aliter in Almeloveenii, aliter in caeterorum editionibus, ipſoque codice leguntur. Sed nihil juvant ad has mihi dubitationes eximendas.

Nec plus juvant varietates aliae in iis quae paulo ſuperius, ut modo indicabam, de coſtis ſcripta ſunt. *Infra cervicem vero ſumma coſta contra humeros ſita eſt. Inde ſeptem inferiores usque ad imum pectus perveniunt.* Equidem video, accipi non poſſe lectionem hanc, cum, aliquot interjectis verſibus, haec ſequantur, *Sub coſtis vero ſuperioribus, quinque &c.* Sic enim coſtae cum ſumma illa uno in latere eſſent tredecim. Verum haud ſatis video, quomodo ſine aliqua haeſitatione accipiam id quod ante Lindenium legebant, *Inde undecim inferiores.* Nam ſi univerſae coſtae ibi continuo deſcribuntur; cur de inferioribus quinque mox ſcribitur, *ipſae quoque paulatim in cartilaginem verſae?* quod profecto ſupervacuum eſſet, cum modo de omnibus ſcriptum eſſet, *paulatim in cartilaginem degenerant.*

Sed non de oſſium fabrica tantum, neque hae tantum dubitationes fuere, quas, vel codice, meisque editionibus inſpectis, mihi ex animo non potui eximere. De plurimis huc aliquot adjiciam. Libro 3. cap. 22. poſtquam inter levia phthiſis initia, cibo primo acres, deinde lenes, tum in vicem modo hi, modo illi propoſiti ſunt; haec ſequuntur, *adjiciendaque quaedam ex media materia, praecipue vero ex prima, cerebellum, vel piſciculus, & his ſimilia,* Quo referrem illud *ex prima*, cum minime appareret; quid antea ibi legeretur, quaeſivi. Omnes aut *ex apruna*, aut, ſicuti Pantinus (*i*) admonuit, *ex aprugna* habent; codex *ex pruna.* Sed quodnam *ex pruna;* ſi tamen ſic affari, voluiſſet; cerebellum indicaſſe Cornelium, dicas? non aprugnum certe, quando lib. 2. cap. 18. aprum valentiſſimae materiae eſſe, docuit, nec vulgo ea copia aprini cerebri eſt, quae caeterorum quos phthiſicis laudavit, ciborum. Suis quidem cerebellum minus valentis eſſe materiae, *ex agno* autem, *hoedove totum caput*, dixit, *in media materia poni poſſe.* Itaque ex quonam horum, aut his ſimilium cerebrum ſumendum eſſet, ſcripſiſſe, puto; idque nomen in mendo latere; niſi forte malis, revera *ex pruna* ſcripſiſſe; cerebellum autem cum ex media materia, quam ſupra explicaverat, accipiendum eſſe, diceret, animalis nomen adjicere ſupervacuum exiſtimaſſe: quanquam & codex, & editiones, cum ita habeant, *praecipueque vel ex*, priori magis conjecturae favere videantur. Libro 7. cap. 2. planiſſima illa quidem ſunt de ſuppuratis: *Sed caetera etiam ſubcruda aperiri poſſunt; inter nervos ultima expectanda maturitas eſt, quae cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur.* Verum quae continuo ſequuntur, non item. *Jamque alia rectam plagam deſiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota ea ſuper pus excidenda eſt.* Si editiones inſpicio; omnes habent *Itemque* pro *Jamque*, & *extenuet* pro *extenuant:* nulla *ut.* Sed pleraeque habent *aliam rectam*, perpaucae *alia rectam.* Codex cum his perpaucis convenit; ſed in eo diſcrepat ab omnibus, quod pro *tota* habet *tuto.* Verum per has lectionum varietates nihil proficere mihi videor, ut neque per Conſtantini, adſcriptas in margine, conjecturas. Fieri enim poſſe, exiſtimo, ut Celſus poſtquam dixit de prorſus maturis, verba fecerit de ſubcrudis, & quod conſequitur, magis de carne, quam de cute incidenda: repetita autem eſſe per librariorum incuriam quae de extenuata cute dixerat. De cute vero tota excidenda ſi hic quidquam praecepiſſet, non videtur paucis poſt verſibus de eadem re ad hunc modum fuiſſe ſcripturus, *Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit.* Quod ſi non *tota*, ſed *tuto ſuper pus* excidenda, imo

(*i.*) *Annot. in hunc loc. qui ipſi eſt c. 23.*

imo forte incidenda scripsit; nimirum hoc quoque ad ultimam illam maturitatem pertinebat. Vides igitur, cujusmodi sint quae huc intrusa putem pro illis quae nequidquam in codice, & tot aliis exemplaribus quaesivi.

Nec felicior fui in ejusdem libri 7. capite 26. Namque ubi emoliri manu urinam oportet, cum haec legerem: *Homo tum resupinus eo modo, quo in curatione calculi figuratur, super subsellium aut lectum collocandus est;* non mediocriter miratus sum, probe gnarus, quam molesta, & simul ut minus hic necessaria ea figura sit, quae in calculi curatione a Celso ipso inferius proponitur. Multo autem magis miratus sum, ubi meis editionibus, & codice inspectis, summo consensu in omnibus pro *in curatione calculi* scriptum reperi *in curatione ani:* in qua alienam omnino a proposito requiri figuram, manifestum est, neque eam a Celso usquam fuisse descriptam. Itaque aut nomen alterius curationis hic posuit, aut ab ejus manu non sunt ista, *eo modo, quo in curatione ani figuratur.*

Libro etiam 8. cum in extremo capite 7. animadvertissem, iis quorum maxilla fracta est, non modo humidum cibum diu praescribi, sed haec insuper addi, *etiam, cum tempus processit, in lagano similibusque aliis perseverandum esse, neque quicquam edendum, donec ex toto maxillam callus firmaverit;* alterutrum suspicatus sum, aut Celsum tria ista verba *neque quicquam edendum* non scripsisse, aut, si scripsit, aliud quodpiam interjecisse quod a librariis praeteritum sit, ut puta *durius*, aut aliud ejuscemodi, nempe ad hunc modum, *neque quicquam durius edendum.* Nam laganum, ut tenue esset, quantum ex Acrone (*k*) intelligimus, *comedebatur* certe, quod & ipse Acron diserte ait, non potabatur. Quonam igitur modo qui in lagano perseverandum esse, diceret, idem negaret, quicquam edendum? Cum quotquot habeo editiones consulerem; nulla omnino fuit in qua tria illa verba invenirem. Sed codex ita prorsus habet, uti Lindenius, quem commentum non esse quae addidit, hic quoque locus indicio est. Quanquam igitur eo inclinat animus quo indicant editiones, praesertim cum Celsi sententia, vel tribus iis verbis demptis, eadem sit; tamen cum Scriptoribus liceat interdum aliqua inculcare, verbaque illa non modo in nostro, sed ut apparet, in aliis etiam, quae Lindenius viderit, scriptis exemplaribus legantur; me potius juvat pendere animi, quam fortassis contra fidem vetustiorum, quibus careo, meliorumque codicum quidpiam pronunciare.

Magis autem haereo in ejusdem libri capite 10. ubi de fracti humeri curatione verba fiunt. Neque enim haec est sine aliqua obscuritate, quae si a depravatis dumtaxat vocibus oriretur; aliquanto minus difficile esset eam discutere: sed vereor, ne praeterea quidpiam desit, ut in fasciae quae secundo loco ponitur, descriptione, in aliisque fortasse. Frustra autem codicem, & libros formis descriptos inspexi. Variat quidem scriptura; sed non ibi ubi sperabam. A tergo aegri minister sub ea de qua modo dicebam, fascia, *porrecto, si dexter humerus ducendus est, dextro, si sinister, sinistro brachio, demissum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus super eam fasciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, si sinister, sinistram, si dexter humerus curatur &c.;* medicus enim adversus, humiliusque sedet, eaque tertia fascia, amplexa imum aegri humerum, deorsum pendet capitibus ibi inter se vinctis. Pro *porrecto*, pro *plantam*, pro *humerus curatur*, in editionibus cunctis invenio *correpto*, in aliis autem *planam*, in aliis *palmam*, & rursus in cunctis *humerus sumatur.* Codex apud Constantinum pro hac ultima voce habet *sinuatur;* noster magis evidenti mendo *furatur.* Sed cum uterque habeat *planam*; noster, qui manifesto errore pro *correpto* habet *correcto*, habet contra pro *baculum*, quod ab omnibus scribitur, planissime *brachium:* quae lectio tanto minus negligenda est, quod de baculo nullum antea, aut postea in hac curatione verbum est; *brachium* autem legi animadvertimus in hoc ipso Celsi loco in Vesalii Chirurgiam *l* relato. Nec *plantam*, ab Lindenio hic positam, facile rejiciendam puto. Idcirco enim videtur tertia fascia *deorsum* fuisse *demissa*, ut eam planta injecta *premat medicus*, sicuti mox Celsus loquitur; potius, ni fallor, *trahat* dicturus, si manu voluisset. Manu autem ut posset utraque medicus fracti humeri partes in suam sedem compellere, quemadmodum & res exigit, & superius ipse in universum docuerat; propterea planta uti maluerit ad fasciam premendam. Sic etiam cap. 15. ut ambabus manibus reponi luxatus humerus posset; medicum jussit vel genu uti; si modo Lindenius recte illa edidit, *humerum genu sub ala ejus cogere*, quomodo in antiquo libro manu exarato legi, docuerat Constantinus. Qui tamen dum confirmari hanc lectionem credidit cap. 20. de luxato femore, an hallucinatus sit, videas, ex verbis illis, *rotundum aliquid super inguen ponendum, subitoque super id genu*

(*k*) *In Horat. L.* 1. *Sat.* 6. (*l*) *l.* 2. *c.* 1.

genu adducendum eſt eodem modo eademque de cauſa, qua idem in brachio fit; neque enim a Celſo ibi deſignari, crediderim, ut Conſtantinus ibidem putat, caput hoc 15. de humero, ſed potius caput 16. quod proprie eſt de brachio, & in quo ſane haec ſcripſerat, *rotundum aliquid a lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitus ad humerum impellendus eſt;* ut genu capite 20. aegri ſit, non medici, cujus quidem eſt in quadam repoſitione humeri apud Hippocratem (*m*), in qua medicus, praeter manus, genibus quoque, & capite nititur. Veruntamen lectio, a Conſtantino producta, ejusmodi eſt ſaltem ut intelligi facilius poſſit, quam quae eſt in noſtro codice, ad eundemque prorſus modum in Pinzii, Juntae, Manutiorum editionibus miſere depravata. Sed ad caput 15. ut redeam; etſi quae de quibusdam in eo verbis cenſeam, non reticui; quae praeterea tamen deſiderem, ſupra indicavi.

Proferam denique ex lib. 5. cap. 19. n. 11. locum illum: *Sunt autem quaedam emplaſtra, quibus utriusque rei facultas eſt. quae, niſi ſingula habenda ſit, meliora ſunt.* Cum haererem in ea voce *ſingula*, dubius, an Celſus, ſic praeſertim, illa uti voluiſſet; vel magis haeſi, dum attentius legens quae ſequuntur, eaque cum ſuperioribus, & mox adjectis contendens, non invenire viſus ſum ita preſſe, apteque ſcripta, ut Celſus ſolet. Et ſane editiones caeteras conſulens, deeſſe illa vidi quae ſequuntur; ſed tamen & ipſas, & codicem vitio non carere. Habent enim, *quae ſi ſingula habenda ſunt, meliora ſunt*, ſtatimque illuc tranſeunt, *ſed in copia &c.* Cui vitio ſi Conſtantinus mederi voluit ex ingenio per ea quae in margine adnotavit, quorum parte uſus eſt poſtea Lindenius; morbum quidem magis cognoviſſe mihi videtur, quam ſuſtuliſſe: ſin codice aliquo uſi ſunt; vereor ut ejusmodi fuerit, qualem ipſe verſare & ſcrutari vellem: quanquam vitia interdum adeo antiqua ſunt, ut ad ea tollenda ſatis opis ne a vetuſtiſſimis quidem, optimisque exemplaribus habere liceat. Quod cum poſſem tibi non uno exemplo demonſtrare, eo quod ſequitur, oſtendam.

Cum aeſtate A. 1742. in Patriam ſeceſſiſſem meam, nec horas vellem pomeridianas illas fervidiſſimas perdere; Celſi codicem, quem alias, ut ſcis, nonnihil verſaveram, petii; ut quidquid a Pinziana editione diſcreparet, in hujus oris perſcriberem. Haec editio, A. 1497. Venetiis habita, & qua nunc apud me nulla alia vetuſtior eſt, eo gratior in dies mihi fit, quo magis convenire ipſam in pleriſque cum principe Florentina, intelligo, cum plura quae ex hac adhuc ſervo, excerpta confero: eſtque eadem *Celſus* ille *Pinzianus*, quem adeo laudabat Schulzius (*n*). Celſus autem Forolivienſis calamo in membranis ſcriptus eſt A. 1451; ut quanquam ab editione illa in non paucis differat, non tamen unquam miratus ſim, quod in difficilioribus locis non idem mihi auxilium tulerit, quod a multo antiquioribus libris ſperaſſem, ut neque tunc in quodam Praefationis loco, necdum mihi, ut verum fatear, ſatis perſpicuo, multo autem minus in Almeloveenii editione, in qua ſic legitur: *Nam ne uterum quidem, ut nihilominus aërem contineat, ſpirante homine poſſe diduci.* Certe enim venter, ſpirante animali (quod vel proxima verba non negant) imo diutius viam trahente, in experimentis anatomicis aperitur; non ita quidem, ut aerem nihilominus contineat: ſed quis hoc requirat? aut ſic objiciat, quod per ſe omnibus manifeſtum eſt, ſieri nullo pacto poſſe? Itaque in nulla ex meis editionibus ita is locus deſcriptus eſt; ſed in cunctis ad hunc modum, *Nam uterum quidem qui minus ad rem pertineat ſpirante homine poſſe diduci.* Verum ut communis haec lectio neque inſequentibus verbis repugnet, nec vero, nec illud requirat, aut objiciat quod ſic non eſſet objiciendum; tamen id ponit quaſi minus ad propoſitam diſputationem pertinens, quod evidens eſt ad ipſam pariter valde attinere. Ea enim erat diſputatio quae non minus ad haec ſpectaret, quae alvo, quam ad illa quae thorace includantur, vivo animali, examinanda. Cum propterea haeſitarem; fruſtra codicem illum cum Pinziana editione contuli: id enim quod modo tibi deſcripſi, ut in hac, ita in illo pariter ſcriptum erat. Quid optabilius eſſe poterat, quam videre, quomodo legeretur is locus in eo codice, *quicum nullum inter omnes Italiae membranas aetate vel emendatiori ſcriptione comparandum* eſſe, cenſuerat Jo. Rhodius (*o*)? Hujus voti me ultro compotem fecit Vir Humaniſſimus, idemque Graece, Latineque Doctiſſimus Antonius Cocchius Mugellanus in adjectis ad Etruſcam ſuam de Anatome Diſſertationem, ad me perbenigne miſſam. In illis enim, inter egregia caetera, lectiones aliquot proferens ex vetuſto illo Mediceo, quem Rhodius tantopere laudaverat, codice, eam quoque produxit quam prae omnibus optabam. Sed cum

(*m*) *L. de artic. n. 2.* (*n*) *Epiſt. ad Thomaſium, praefixa Exercit. de Oſſib. conſerv.* (*o*) *Praefat. in Scribon. & Diſſert. de Acia c. 6.*

cum ea nihil prorſus diſcrepet a communi; jam aequum eſſet fortaſſe, ut me tardiorem in percipiendo, aut faſtidioſiorem in accipiendo faterer: quod & facerem libens, niſi animadverterem, plerisque pariter Editoribus non planiſſimam eſſe viſam propoſitae ſcripturae ſententiam. Cujus rei indicium eſt, quod legendum credidere *qui minus*, & interrogandi notam? in fine appoſuere; quaſi ita aliquanto captu facilior redderetur. Cum vero difficultatem ne ſic quidem tolli, exiſtimaret Conſtantinus; eo decurrit, ut in libri ora adſcriberet, *Nam ne uterum.* Quam adnotationem retinuit Ronſſeus, credo ob eandem cauſam, Lindenius autem in contextum recepit, aliaque mutavit ex codice aliquo, an ex ingenio? minus feliciter certe, ut oſtenſum eſt, ſed non obſcura ſignificatione difficultatis, quam offenderent in communi lectione ſatis commode intelligenda.

Cave tamen credas, optimos ejuſcemodi codices; etſi non omnibus in locis meliora quaerenti reſpondeant; non magno alibi eſſe uſui ad veram lectionem aut ex quibusdam quaſi veſtigiis indagandam, aut etiam plane aperteque reperiendam. Exemplis utrumque comprobabo, ab eodem Cocchio propoſitis. Legitur, ut in Manutiorum, aliorumque complurium, ſic etiam in Almeloveenii editione lib. 8. cap. 20. *Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam reperiſſent, ſi id fruſtra eſſet.* Quid cogebat Celſum, ut poſt tot, talesque Viros, obſcurum fabrum memoraret? Nihil certe. Itaque laudanda videtur editio princeps, & Ruellii, & ante hanc, Pinzii, & Juntae editiones, & ſi quae aliae nihil habent de fabro, cum caeterae meae omnes habeant, & codex Forolivienſis, & quinque alii Florentini, eodem ſaeculo ſcripti XV. Sed fuitne in codicibus vetuſtioribus quidquam ex quo perperam lecto iſtud extiterit de fabro commentum? In vetuſtiſſimo illo, inter *Heraclidem*, & *reperiſſent* haec ſcripta fuerant, *quid qua vi.* Admonet autem non minus opportune, quam docte, Cocchius, locum hunc Celſi videri ex loco expreſſum Heraclidis Tarentini extante adhuc apud Galenum (*p*): quod eo facilius credo, quo ſaepius video, Heraclidem illum a Celſo memorari, & quo ſimiliorem utriusque loci ſententiam agnoſco. Heraclides vero cum Medicos clariſſimos nominet, in iisque Hippocratem, Nileum, & Nymphodorum; de fabro nihil, ſed hujus loco, habet, ut Cocchius vertit, *aliique quidam.* Quibus ex vocibus, a Celſo veriſimiliter ſcriptis, neque ut fabrum, ſed ut claros alios Viros, quos Heraclides nominatim laudaverat, ſignificaret, num illae ſint natae *quid qua vi*, Criticorum erit exiſtimare.

Vidiſti, ut optimus codex indicia praebeat ad veram, aut certe veri ſimilem ſcripturam indagandam. Nunc accipe, quemadmodum plane eam aperteque exhibuerit. Libro 7. cap. 26. ubi Celſus docet, quî via ferro facienda ſit, per quam calculus e veſica eximatur, haec legebantur: *juxta anum incidi cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debet, cornibus ad coxam ſpectantibus paululum: deinde ea parte, qua ſtrictior ima plaga eſt, etiamnum ſub cute, altera transverſa plaga facienda eſt, qua cervix aperiatur.* Cumque omnia quae apud me ſunt, exemplaria in iis praeſertim verbis conveniant, *qua ſtrictior ima plaga eſt:* horum loco in pervetuſto illo codice ſcriptum fuerat, *qua reſima plaga eſt.* Noſti, qua ſignificatione, non ſatis fortaſſe in Lexicis expreſſa, utatur Celſus voce illa *reſima*, cum renes dicit lib. 4. cap. 1. *a parte* altera *reſimos, ab altera rotundos.* Hic autem vides de plaga *lunata* verba fieri, novamque hanc, vel potius vetuſtiſſimam omnium ſcripturam aperte docere, transverſam plagam ad lunatam illam ab ea parte eſſe addendam, a qua extant ejusdem cornua. Verſamur, ut vides, in re gravi, & ad eam rationem extrahendi calculi pertinente, quam inter caeteras praeſtantiſſimam multis de cauſis oſtendit idoneus, ſi quis alius, harum rerum exiſtimator, Heiſterus (*q*): qui praeterea ex eadem ortam eſſe, non dubitat (*r*), *Methodum*, ut vocant, *Lateralem*, nunc maxime celebratam, confirmatque (*ſ*) teſtimonio Ravii, qui de hac methodo, Raviana etiam dicta, interrogatus, ſaepe reſpondit, *legite Celſum.*

Atque utinam Cl. Cocchius, ut has variantes lectiones propoſuit, illamque inſuper, quam & nos, admoniti a Forolivienſi codice, & cunctis editionibus, & re ipſa, in extrema ſuperiore Epiſtola (*t*) attigimus; utinam, inquam, ſic etiam reliquas omnes adjungere potuiſſet, quas, Celſum totum cum ſcriptis libris conferendo, jam diu habet adnotatas: magno certe beneficio cum omnes politiſſimi, utiliſſimique Auctoris ſtudioſos, tum me praeſertim, qui jam pridem ejus humanitati

(*p*) *In Hippocr. de Artic. Comment. l.* 4. *n.* 42. (*q*) *Differt. de Lithot. Celſi praeſtantia.*
(*r*) *Ibid. n.* 52. (*t*) *p.* 167. *l.* 35.

manitati multum debeo, hoc etiam nomine obſtrinxiſſet. Nam ego uno qualicunque codice uſus, vix audeo ex iis quae animadverſa habeo, quaepiam proferre, veritus, ne aliter in aliis antiquioribus, & praeſtantioribus libris legatur. Exempli enim cauſa, libro 1. cap. 2. ubi ambulatio *melior* eſſe dicitur *in umbra*, *quam parietes aut viridaria efficiunt*, *quam quae tecto ſubeſt*, pro illa voce *viridaria*, quae in meis omnibus eſt editionibus, in codice inveni *viridia*. Quod paulo fidentius memoro, quia in alio quoque codice ſic legi, ex mea Pantini editione intelligo, cujus libri duo primi, & tertii priora capita cum olim; a quo neſcio; collata fuerint cum veteri aliquo exemplari, & variantes lectiones inde habeant in oris calamo deſcriptas, inter has hic habent *paries*, *aut viridia*. Differre autem, crediderim, viridia a viridariis, quod hac voce non niſi loca herbis & arboribus virentia, illa vero loca eadem aliquando, alias autem arbores plantaeve ipſae virentes videntur ſignificari. Sic Catanaeus (*u*) in minoris Plinii verbis illis, *ambit hunc ambulatio preſſis varieque tonſis viridibus incluſa*, accipiendum cenſuit *viridibus* pro *arboribus ſemper virentibus*. Nec certe Vitruvium (*x*) aliter exiſtimes accipere potuiſſe, cum ſcripſit: *Media vero ſpatia, quae erunt ſub divo inter porticus, adornanda viridibus videntur.* Neque enim viridariis dicere voluit, quae ipſa ſunt loca, ſeu ſpatia; ſed arboribus, quibus *hypethrae*, id eſt, ſubdiales, ambulationes includerentur, ut ſic *haberent* etiam a viridibus *ſalubritatem*, & in urbium obſidionibus, ut aliquanto inferius ait, ſuccisis arboribus apertae, lignorum neceſſariam copiam ſufficerent civitati. Quis autem Senecam (*y*), credat, cum in Africani majoris villa *ciſternam* dixit *aedificiis ac viridibus ſubditam*, viridaria intellexiſſe? cum ciſterna, ut aedificiis & arboribus poſſet, viridariis ſubdita eſſe non poſſet; neque enim haec ſatis convenirent cum caeteris quae mox ſubjiciuntur, *ſub hoc ille tecto tam ſordido ſtetit*, *hoc illum pavimentum tam vile ſuſtinuit.* At enim Macrobius (*z*) cum *viridia* non pro appoſito, ut in viridibus pratis, ſed pro poſitivo ponitur, ut in illis, *formoſa*, *facies viridiorum*, docuit, & in genitivo caſu ſic finiri, & *ipſam loci viriditatem ſignificare.* Fateor, qui ſupra dixerim, non ſemper arbores virentes deſignare. At certe non viriditatem ipſam loci apud laudatos Auctores ſignificat; id quod propoſito meo eſt ſatis: ut minime mihi quaerendum ſit, qua ſignificatione in Phaedri (*a*) verſiculo ponatur,

Perambulante laeta Domino viridia;

quanquam ubi de ambulando per Romanos xyſtos ſermo eſt, poſſet alicui in mentem venire, ut ſecundum Plinii, & Vitruvii productos locos explicaret. Multo autem minus hic quaeram, ſintne *viridia* ad eundem modum accipienda in ſcriptis veterum Juriſconſultorum. Qua de re memini multa mecum olim erudite, ut ſolebat, verba feciſſe Herculem Franciſcum Dandinum Comitem (qui huic Gymnaſio, mihique in primis, moriens, magnum tot ejus virtutum deſiderium reliquit) cum differre, ipſe quoque, ſed alia ratione, *viridia*, & *viridaria* conjiceret, quamobrem alios fuisſe *viridiarios*, alios *topiarios*, exiſtimabat, nec *viridaria* dicta etiam *viridiaria*, niſi ex imperitia librariorum, qui *viridia* non intelligentes, alias in *viridaria*, nonnunquam littera ultima *i* non deleta, in *viridiaria* mutaſſent: quae in eum quem ultimum edidit librum (*b*) fuſe retuliſſe, non dubito. Illud dubito, ne forte etiam in Celſo noſtro ob eandem cauſam eiusdemmodi mutatio contigerit, & ex *viridia*, quae ubi de ambulatione agitur, adeo convenire vidimus, factum ſit *viridaria*.

Ex iis quae in Forolivienſi codice animadverti, hoc quoque eſt. Libro 2. cap. 12. ubi Almeloveenius haec edidit, *immittenda in alvum eſt*, *ſi levi medicina contenti ſumus*, *pura aqua*; *ſi paulo valentiori*, *mulſa*; *ſi leni*, *aqua*, *in qua foenum Graecum*, *vel ptiſana*, *vel malva decocta ſit*: *ſi reprimendi cauſa*, *ex verbenis*; ſupra illa verba, *ſi leni*, *aqua* (quae in eo codice, ut in meis omnibus editionibus, ita ſunt, *ſi leni*, *ex aqua*) ſupra illa igitur ſcriptum eſt *leniendi cauſa*, in margine autem *molliendi cauſa*. Quae an gloſſemata, an variantes, ut ſaepenumero in eodem codice, ex aliis deſcriptae lectiones ſint, non facile dixerim; ſed tamen dixerim, apte his reſpondere, quae mox ſequuntur, *ſi reprimendi cauſa*, *ex verbenis*. Quo loco, ſi ex me quaeras, quid Celſo verbenae ſint; noli expectare, ut cum Almeloveenio reſpondeam *quaevis herba*, quaſi foenum Graecum, vel malva non eſſent herbae, vel herbae omnes reprimerent; neque, ut cum aliis virgulta ſemper virentia, &

(*u*) *Comment. in l. 5. Epiſt. 6.* (*x*) *De Architect. l. 5. c. 9.* (*y*) *Epiſt. 86.* (*z*) *Saturn. l. 1. c. 4*
(*a*) *L. 2. Fab. 5. v. 14.* (*b*) *Interpret. de Servit. Praedior.*

& jucundo odore, aut alia denique, magis ad Auctores alios, quam ad Celsum explicandum attinentia. Se ipse Celsus interpretatur hoc eodem libro cap. 33. cum inter reprimentia ponit verbenarum contusa cum teneris caulibus folia; *cujus generis*, inquit, *sunt olea*, *cupressus*, *myrtus*, *lentiscus*, *tamarix*, *ligustrum*, *rosa*, *rubus*, *laurus*, *hedera*, *punicum malum*: & uno versu interposito, *aqua calida*, *in qua verbenae coctae sunt*, *quas supra proposui*. Eae autem omnes num semper vireant, aut jucundo odore sint, vides.

Sed, ut plenius desiderio tuo satisfaciam, audendum jam est, & sine cortice natandum, id est, sine ullo codicum adjumento, verae similior scriptura, si non divinanda, conjecturis saltem, aut certe suspicionibus perquirenda. A facilioribus incipiamus. Celsum quidem ipsum libros suos in quaedam capita divisisse, manifestum est illa ejus loca attendentibus (*c*), quae in extrema sua Praefatione indicavit Lindenius. Ita vero Celsum divisisse, ut nunc videmus, aut eas quas legimus, inscriptiones capitibus praefixisse, si quis crederet; is quae ego, scripta exemplaria inspiciendo, eam protinus opinionem deponeret. Longe enim alias, easque haud raro ineptas, & divisiones, & inscriptiones animadvertens, a Celso illas esse non posse, statim perspiceret. Huc adde, non easdem esse in cunctis codicibus partitiones. Quarum rerum omnium specimen habebis in II. & III. in Celsum Epistola ad te nostra, si particulam illam Indicis quam in II. (*) ex Foroliviensi codice descripsi, cum ea contuleris quae in III. (**) est ex Veneto, utramque autem cum ea parte quae illis respondet in libro cujuscunque editionis quarto. Cum enim editiones apparari coeptae sunt, tunc primum, ut opinor, cogitatum est de aptiore & divisione in capita, & lemmatum his praeponendorum sententia aut seligenda, si quo in codice minus forte inepta erat, aut de integro excogitanda: itaque non in cunctis editionibus eaedem ubique divisiones sunt, eaedemque inscriptiones. Haec attigi, primum ut mecum laudes Lindenium, si quid scite in lemmate aliquo emendavit, velut in eo quod antepositum capiti I. libri 8. sic in meis editionibus legebatur, *De positu*, *& figura totius humani corporis*, quando non haec eo capite Celsus docuit, sed ejus *ossium positus figurasque*, ut ipso capitis initio promiserat. Recte igitur Lindenius fecit, quod a Constantino adscriptam in margine vocem *ossium* illi addidit inscriptioni. Deinde illa attigi, ne mireris, si fidentius dixero, e lemmate capitis 27. libri 7. *De cancro qui excisa vesica nascitur*, quamvis & codex, & omnes apud me editiones sic habeant, verbum esse tollendum *excisa*, aliudque, ut, exempli causa, *incisa* substituendum. Quis enim, nisi mortuo, vesicam excidat, id est, scalpelli ope detrahat?

Faciles quoque, tametsi non in lemmate aliquo, sed in ipso Auctoris contextu, eae mutationes videri possunt, quae una in litterula consistunt, ut si libro 6. sub finem capitis 6. in illis verbis, quae iisdem editionibus, & codici sunt communia, *recognitis omnibus*, *quae medici quoque prodiderunt*, pro *quoque* rescribamus *quique*: neque enim ipse medicus non erat, nec remedia, quae tam longo capite tot, & tam varia proposuerat, fere omnia a medicis non fuerant prodita.

Vbi vero sub initium capitis 17. lib. 5. haec edidit Almeloveenius: *In hoc autem volumine eas* compositiones *explicabo*, *quae vel desiderari in prioribus potuerunt; vel ad eas curationes pertinent*, *quas protinus hic comprehendam sic*, *ut tamen quae magis communia sunt*, *simul jungam*. *Si qua singulis*, *vel etiam paucis commodata sunt*, *in ipsorum locum differam*; recte quidem fecit, quod in *paucis* sequi maluit Lindenium, quam caeteros qui magno consensu habent *parvis*, ne Pantino quidem, & Constantino, & Ronsseo exceptis, quorum tamen primus in Adnotationibus, hi autem in libri ora Lindenio praeluxerant; sed illud haud bene, quod scripserit *commodata*, qua in voce Almeloveenii typographos errasse, crederem, nisi eandem in Lindenii, & Pantini editionibus, imo in hujus quoque Adnotationibus offendissem, cum reliqui omnes ediderint *accommodata*, codex habeat *accommoda*. Hic tamen, illique omnes cum habeant *in ipsorum locum*; ego qui haec non videam alio posse, quam ad curationes, referri, malim *in ipsarum locum*.

Jam vero ad paulo majoris momenti suspiciones progrediamur. Libro 6. cap. 6. haec legimus. *Ac protinus quidem scire* oportet, *non febricitare eum*, *cujus venae naturaliter ordinatae sunt*, *teporque talis est*, *qualis esse sanis solet: nec protinus etiam sub calore motuque febrem se se concipere: sed ita*, *si &c.* Et in eo quidem ab Almeloveenio discrepant pleraeque editiones, & codex, quod habent *non protinus autem;* sed in caeteris mire omnes conveniunt, nisi quod Pantinus, offensus ultimis verbis, in-

(*c*) *Pag.* 387, 19 & 531, 14. (*) *Pag.* 44, 1. (**) *Pag.* 51, 7.

in Adnotationibus credit *ſe ſe* in *potuiſſe* mutandum, Conſtantinus autem & Ronſſeus leviori mutione in margine adſcribunt *poſſe*. Mihi vel hac levior placeret, id eſt, *eſſe*, legeremque *febrem eſſe*, *concipere*, quomodo Celſus ipſe alibi dixit, *urinam in veſicam deſtillare*, *concipiunt*, & *ego eundem quidem hominem poſſe omnia iſta praeſtare*, *concipio &c.*

Libro 2. initium capitis 14. apud Almeloveenium eſt ad hunc modum. *De frictione vero & geſtatione adeo multa Aſclepiades, tanquam inventor ejus, poſuit in eo volumine; quod Communium Auxiliorum inſcripſit, ut, cum trium tantum faceret mentionem, hujus & vini & geſtationis, tamen maximam partem in hoc conſumſerit*, id eſt, in frictione, ut vel ea demonſtrant quae de hac una & continuo, & toto capite ſequuntur. Igitur cum Celſus dicat, *in hoc*, & *hujus*, & *inventor ejus*, nec de geſtatione verba facere incipiat, niſi capite 15; aut me omnia fallunt, aut duae illae voces *& geſtatione*, temere in primum verſum irrepſerunt, idque a longo jam tempore, cum in cunctis meis editionibus, & codice legantur. Ronsſeus in libri ora habet *equitatione*, ex eo, credo, quod in plerisque erat editionibus, *hujus*, *& equi*, *& geſtationis*, quaſi equitatio ad geſtationem non pertineret, ad quam diſerte retulit Plinius (*d*), melius tamen paucis, & in his Manutiis *aquae* pro *equi* ſcribentibus; ſic enim ediderant, *vini*, *& aquae*, *& geſtationis* ſive ex codicibus quibusdam; nam Forolivienſis ita prorſus habet, ut in margine Ronſſeus, *vini. ſ. & aquae*, *& geſtationis*, ſive etiam Plinium (*e*) reſpexerunt. Is enim de Aſclepiade haec ſcripſerat, cum propoſito Celſi loco conferenda, *quinque res maxime communium auxiliorum profeſſus*, *abſtinentiam cibi*, *alias vini*, *fricationem corporis*, *ambulationem*, *geſtationes*. Quibus ex verbis etſi Muretus (*f*) delenda cenſuerat illa duo, *alias vini*, haud animadvertens, ſic illas res *quinque* non fore; tamen ob hanc ipſam cauſam nihil mutandum eſſe, credidit Dalechampius (*g*), niſi *alias* in *aliquando*; neque hoc ipſum neceſſario, ut opinor. Nam quod Plinius infra ſubjicit: *Trahebat praeterea mentes artificio mirabili*, *vinum promittendo aegris*, *dandoque tempeſtive*, *tum frigidam aquam*, aeque congruit cum ſuperioribus, ſive *alias* legas, ſive *aliquando*. Sed quomodo Plinium *quinque* communia Aſclepiadis auxilia, & Celſum *tria tantum* fuiſſe, dicentem conciliabimus? Fruſtra Plinianam Harduini editionem conſului, quam poſt miſſam ad te V. Epiſtolam, nactus, ut libenter vidi pleraque eorum quae de collatione utriusque Auctoris deſideraveram, non omittentem, ita ſperabam hujus quoque nodi ſolutionem praebituram. Quae cum me ſpes fruſtrata eſſet ubi ad ea Plinii verba is quo de agimus, adnotatur Celſi locus; capita alia inſpexi in quibus aut de Aſclepiade, aut de frictione, & geſtatione ſermo eſt. Sed non modo nihil quod me juvaret, inveni; verum inſuper ad caput 4. libri 28. non praetereundam operarum hallucinationem offendi. Graecus enim Hippocratis locus, ut Galeni (*h*) aetate in libro κατ' ἰητρεῖον legebatur, qui locus ut ad frictionem attinet, ſic omnino erat iis Celſi verbis, quibus expreſſus eſt, ſubjungendus not. 5. Sect. 14; ad alia Celſi verba, quae de geſtatione ſunt, not. 8. non ſecus ac ſi ille pariter ad geſtationem ſpectaret, adjunctus eſt. Nos vero eam quam propoſuimus, repugnantiam qua tandem ratione tollemus, ut cum Plinius quinque, Celſus tria tantum communia Aſclepiadis auxilia fuiſſe, ſcripſerit? Sic fortaſſe, ut dicamus, Celſum de illis quae in memorato ab ipſo volumine poſuerat Aſclepiades, Plinium de caeteris quoque eidem uſitatis mentionem feciſſe. Vtcunque id eſt; cum Celſus tria dumtaxat memoret, ex quibus unum frictionem fuiſſe, demonſtravimus, alterum autem geſtationem fuiſſe ex conſenſu omnium hanc diſerte in tribus illis enumerantium, veri ſimilius eſt; ſatis perſpicue apparet, *hujus*, id eſt, frictionis, optimam ſcripturam eſſe, bonam *geſtationis*, dubiam vero auxilii ejus quod inter utramque a Celſo poſitum eſt, ſic tamen ut vox *aquae* praevaleat, ſi codicem, qui hanc habet, & editiones, in quibus aut eandem legimus, aut ex ea corruptam *equi*, attendere velimus; vox autem *vini* ab iis qui fruſtra eadem quae a Plinio, a Celſo quoque dicta vellent, in codices aliquos intruſa videatur.

Vt igitur voces illas duas *& geſtatione* in ejus capitis initium, ſic totidem ſuſpicor irrepſiſſe in proximum caput 15. ubi nunc legimus: *Geſtationum leniſſima eſt navi, vel in portu, vel in flumine; vel lectica, aut ſcamno: acrior vehiculo: vehementior, in alto mari navi.* Intelligis, me de iſtis poſtremis dicere duabus vocibus, quanquam de *navi*, pridem ab Almeloveenio ipſo notata, quin gloſſema ſit, dubium eſſe non poteſt. At ego ſuſpicor, non unum eſſe, neque Celſum, poſtquam *in alto* ſcripſerat,

(*d*) *Nat. Hiſt. l. 28. c. 4.* (*e*) *Ibid. l. 26. c. 3.* (*f*) *Variar. Lect. l. 14. c. 16.* (*g*) *In marg. ad hunc loc.* (*h*) *Vid. de Sanit tuen. l. 2. c. 3.*

ſcripſerat, *mari* adjiciendum cenſuiſſe. Suſpicionem autem minus improbabis meam, ubi animadverteris, alio ordine in caeteris editionibus, ipſoque codice locum iſtum proponi conſueviſſe, ut geſtationes quae navi fiunt, minime disjungerentur, ſic videlicet: *Geſtationum leniſſima eſt navi vel in portu, vel in flumine: vehementior in alto mari navi;* unde haec duo ultima verba auferre non modo licet, ſed & juvat. Non me fugit, quid Lindenium moverit, ut antiquum ordinem mutaret, nimirum ne quae ſequebatur geſtatio *vel lectica, aut ſcamno*, ea videretur non minus vehemens dici, quam quae navi in alto. Verum ſi hoc attendendum; illud quoque attendendum erat, eo quem ipſe maluit, ordine vehementiorem dici geſtationem navi in alto, quam vehiculo, quaſi vero geſtatione in alto tunc utendum fuiſſet cum mare ventorum vi maxime eſſet agitatum: itemque dici leniſſimam, ut navi in flumine, quae vel lectica fiebat, vel ſella, quarum motus, quippe pluribus geſtantibus, creberrime inaequalis ſit & diſſimilis, neceſſe eſt. Non tamen negaverim, ut aliquid temere addi, ſic & omitti inter *alto*, & *lectica* potuiſſe. Verum minus mihi facile eſt conjicere quod omnino verbum omiſſum ſit, quam quae ſint addita, ſuſpicari.

Sic & voces alias duas, & has quidem ex librariorum incuria redundare, crediderim ſub initium capitis 29. lib. 7. *Sed ante omnia vulvae natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quoque facile cognoſcitur. Oportet autem ante omnia &c.* Quis enim tantam in diſertiſſimo Scriptore inopiam verborum fuiſſe, exiſtimet, ut duo illa verba *ante omnia*, nulla adductus ratione, tam brevi intervallo iteraverit? Vt bene illa conveniant ſecundo loco, ubi ordine praecipere Auctor incipit quidquid fieri oportet ad maturum partum, intus emortuum, manu educendum; certe primo illo non apparet, cur ponantur. Cum enim difficultatem ejus operis propoſuerit; continuo ſpem unam dat, eamque in uteri natura mirabili quae occaſionem praebet cauto & perito Chirurgo primum unum digitum, deinde & alterum, & ſic deinceps totam manum per illas anguſtias inſerendi. Namque ex intervallo ſubinde os uteri dehiſcit: qua occaſione utendum, ut magiſter quisque obſtetricandi ſpectatiſſimus vel nunc praecipit, ſicque deinceps expectandum *donec iterum id os aperiatur;* ita enim legere malo, quam cum Lindenio, adſcripta in margine a Conſtantino, & Ronſſeo ſequente, *os adaperiatur*, cum ſit in codice *ad os aperiatur*, ut in omnibus quoque, mihi notis, editionibus, excepta principe Florentina, ex qua a me olim excerpta nunc inſpiciens, gaudeo, in his idem prorſus quod in mentem venerat, reperire.

Fortaſſe ob eandem veterum ſcribarum indiligentiam, quaedam alia iterata ſunt verba in citati libri 7. capite 26. *Cum jam eo* calculus *venit, ut ſuper veſicae cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debet.* Veterum dixi; nam hic quoque tum in codice, tum in meis omnibus editionibus eadem illa repeti video, quamvis caetera paulo aliter, nempe ad hunc modum proponantur, *ut incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debeat*, niſi quod in codice eſt *debet*, quod in libri ora Conſtantinus, & Ronſſeus malunt, *ut* illud delentes, tanto melius haec quidem quam Lindenius, quod ſi calculus ſuper veſicae cervicem ſit, necdum ad eum pervenit locum, ut ſecundum inculcata hoc capite a Celſo praecepta aggredi Medicus ſectionem debeat. Ante hanc enim vel modo praeceperat, ut calculus digitis compellatur deorſum donec ad cervicem perveniat, in eamque impellatur. Itaque ubi mox dicit, *Cum jam eo venit*, perſpicuum eſt, hoc velle, Cum jam in cervicem venit; ut abſonum ſit addere *ut ſuper veſicae cervicem ſit*, ſupervacuum autem videri poſſit dicere, *ſuper veſicae cervicem* eſſe incidendam cutem, quando plaga lunata anum debere dicitur *usque ad cervicem veſicae* pervenire, aut ſi illud minus ſupervacuum ſit, vox ſaltem *veſicae* ſecundo hoc loco ſit minime neceſſaria.

Vtcunque id eſt; a non abſimili operarum ſocordia cum factum eſſe, conjeciſſem, ut in cunctis a me verſatis editionibus duo alibi verba eſſent repetita; meam conjecturam poſtea confirmatam vidi non illibenter. Locus eſt lib. 8. ſub initium capitis 7. ubi quaedam de variis caſibus attinguntur, qui oſſi, dum frangitur, poſſunt incidere. *Quinetiam aliquando plura fragmenta a fragmento fiunt. Sed in aliis quidem oſſibus ex toto ſaepe fragmentum a fragmento recedit.* Vides, quibus de verbis dicam, nempe *a fragmento*, quae ut ſecundo loco neceſſaria ſunt, ſic primo vel tunc redundare mihi viderentur, ſi *e fragmento* ſcriptum eſſet, quod nusquam legi. Et fuiſſe quidem alios antea quibus diſplicuiſſent, ex Conſtantini marginibus intelligebam, qui adnotatum habent, *Quidam ſegmento;* nec tamen quid iſti ſpectaſſent, percipiebam. Verum cum denique in Forolivienſi codice duo illa verba prorſus deſſe primo quidem loco, animadverti; ſic enim ſcriptum eſt, *plura fragmenta fiunt;* tum vero ad meae conjecturae pleniorem confirmationem nihil aliud optandum cognovi, niſi ut cum eo codice plures alii, in primisque optimi, conſentirent.

 Quamobrem

Quamobrem etsi alias duas suspiciones meas ab eodem codice demum inveni confirmatas; nolui tamen eas magis quam superiorem, ei codici acceptas referre non modo quia ipse quoque multo mihi antea in mentem venerant, quam ejus varietates codicis omnes adnotarem, verum etiam quia uni codici, neque ei optimo, non multum tribuo, in re praesertim quae minus est in veteribus ejusmodi libris attendenda, velut haec de duabus prima, quae nimirum pendet a distinctionum notulis, inter verba interjectis. Paulo supra finem ejusdem capitis 7. in omnibus quae apud me sunt, editionibus ad hunc modum scriptum est, *costae*, *spina coxarum*, *os tali*, *calx:* ad eundemque modum iterum paulo supra finem insequentis capitis 8. eadem verba proponuntur, nisi quod eo capite 8. *coxarum* loco, quam vocem retinent Lindenius, & Almeloveenius, reliqui habent, codice non discrepante, *costarum.* A quibus hic duo vides posse requiri, costarum spina quid sit? & quare a costis distinguatur? scribunt enim *costae*, *spina costarum:* cum a duobus illis prioribus unum modo requiri possit, idque reliquis capite quidem 7. commune, spina coxarum quid sit? neque enim Celsus cum libri hujus 8. capite I. ossa omnia sigillatim proposuit, in iisque costas, & os coxarum; illis, aut huic spinam tribuit; ne quis forte quia posteri summam hujus partem utrinque spinam vocarunt, eam, credat, capite 7. intellexisse. Quid ergo est? *Coxarum* ego utroque loco scribendum opinor; *spina coxarum* neutro. Sed verba ita distinguenda, *costae*, *spina*, *coxarum os*, *tali*, *calx;* aut, si mavis, *coxarum os*, *os tali;* vel *coxarum os*, *talus;* sic enim singula haec ossa alibi nominat Celsus. Qui inter caetera ossa, quae ibi cap. 8. memorat, fere immobilia, id est, non aeque mobilia, ac humeri, brachii, femoris, cruris, digitorum ossa, de quorum curationibus est postea acturus, coxarum os praetermittere non debuit, nec vertebras; has autem spinae nomine, ut solet, hic quoque intellexisse, initium, & finis proximi, quod sequitur, 9. capitis satis ostendunt. Haec cum essem conjectura persecutus; codice inspecto, distinctionis notas inveni, non inter *coxarum*, & *os*, sed inter *spina*, & *coxarum*, & inter *os*, & *tali*, quemadmodum suspicione praeceperam.

Antequam alias hujus generis suspiciones adjiciam; alteram illam indicabo, quam a codice comprobatam vidi. Libro 6. cap. 18. *Anus quoque multa*, *taediique plena mala recipit*, *nec a se multum abhorrentes curationes habet.* Cum haec primum legi; credibile visum est, non ita olim scriptum fuisse, sed potius *nec inter se multum abhorrentes*, quomodo Livius (*i*), exempli causa, dixerat *abhorrent inter se orationes.* Et vestigia quidem ejus scripturae in cunctis meis editionibus deprehendi, in quibus videlicet legitur *nec in se;* licet Constantinus, & Ronsseus in libri margine adnotaverint *necnon in se multum abhorrendas*, lectione minime iis, quae sequuntur, curationibus conveniente, quas si perlegas, plerasque agnoscas nullam asperitatem, multam similitudinem inter se habere. Suspicionem denique codex luculentissime confirmavit, in quo perspicue scriptum reperi *inter se.*

Redeo nunc ad eos locos, in quibus suspicor, ob pravam verborum distinctionem sententiam esse corruptam. Libro 2. cap. 29. inter ea quae alvum movent, ponuntur *uvae recentes pingues*, *minutae aves*, *cochleae &c.* Capite autem insequente inter ea quae contra adstringunt, recensentur *dura ova; magisque*, *si assa sunt: minutae aves*, *merula*, *palumbes; magisque*, *si in posca decocta est.* Num eaedem igitur minutae aves alvum & adstringunt, & movent? Haec repugnare, sensit Ronsseus (*k*), commentusque est, primo loco teneras & nuper exclusas, elixasque; altero siccas, & adultas, & assas; quasi Celsus, si ita intellexisset, per se declarare non consuesset. Quod & de Pantino (*l*) dictum volo, qui teneras, durasque distinxit; cum facilius posset, quam Ronsseus, mutatis primo loco inter verba notulis, tollere, ut mihi videtur, repugnantiam ad hunc modum, *uvae recentes*, *pingues minutae aves.* Dixi autem facilius, quam Ronsseus; hic enim ne dubitavit quidem, quin pingues uvae essent intelligendae, sicque in Enarratione sua explicavit. At Pantinus (*m*) utrum mallemus, optionem dederat, *pingues* de uvis, an de avibus dictum accipere. Ego vero non dubitandum crediderim, quin de avibus sit accipiendum. Pinguedo enim proprie in animalibus dicitur, & *caro pinguis* mox diserte a Celso in iis quae alvum movent, commemoratur. Caeterum cum alii sic verba distinxerint, ut Almeloveenius, alii ambigue, ut Pantinus; vix tandem unum Constantinum animadverti ita, uti ego conjeci, distincta edidisse.

Verum

(*i*) *Hist. l.* 38. *haud ita procul a fine.* (*k*) *Enarrat. in hoc loc.* (*l*) *Comment. in primum loc.*
(*m*) *Ibid.*

Verum ne hunc quidem inveni qui alia quaedam ita distingueret, quemadmodum mihi distinguenda videntur, libro 5. cap. 26. ubi Celsus sub nomine cancri, vulneribus supervenientis, gangraenam fere & sphacelum describit. Nam quod Almeloveenius quae Pantinus (*n*), & Ronsseus (*o*) huc adscripserant, magis attendens, quam quae Constantinus: indicat, quasi huc attinentes, Galeni locum, & Hildani Observationem; nempe uterque horum ibi de tumore verba faciunt, quem hodieque omnes cancrum appellant, non de affectionibus quas Celsus hoc quidem nomine complecti solet, nimiae vulnerum inflammationi, aut constrictioni, ut antequam describat, ipse ait, succedentibus; sic enim cum saepe alibi, tum praesertim ibi locutus est, ubi generatim vetuit nimis arctas fieri deligationes, *si quidem id, quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est*, & ubi speciatim in ossis fractura quacum sit vulnus conjunctum, tanto laxiores fascias laudavit, *quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest.* In illa igitur descriptione haec etiam sunt, *ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris est, & caro intus corrupta: interdum etiam nervi ac membranae resolvuntur, specillumque demissum descendit &c.* Nemo autem caeterorum est qui vel majoris distinctionis notam inter *corrupta*, & *interdum* non interponat; si Manutios, & Stephanum excipias: quanquam nemo ibi *caro intus corrupta* habet; habent vero *caruncula e corruptae*, vel, ut codex, *carunculaeque corruptae*, quod ego melius existimo, quia ante duos tresve versiculos cum de hoc ulcere dictum esset *caro ejus corrupta est;* ineptum fuisset idem iterare. Sic igitur rescribendum suspicor, *ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris est: carunculaeque corruptae, interdum etiam nervi ac membranae resolvuntur &c.* id est, putrefactae excidunt.

Est etiam ubi depravatam sententiam credas non tam quod verba non bene distincta sint, quam quia transposita. De quo ut existimare possis; ex lib. 3. cap. 6. non brevem locum describam, necesse est, ad tempus attinentem quo potio febricitantibus est concedenda. *Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones misceri novam materiam corruptae. Illud videndum est, ut, qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque: ubi sine illo datur, deligantur, cum aegrum dormire cupiemus, quod fere sitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit, tum praecipue esse foeminis, quae ex partu in febres inciderunt.* Hic igitur manifestius est, quam ut admonitione mea egeat, non aliam, nisi minoris distinctionis notulam, inter *quoque*, & *ubi* fuisse ponendam. Illud aliquam attentionem requirit, ut suspicemur, suo non esse loco ea verba, *cum aegrum dormire cupiemus: quod fere sitis prohibet.* Haec enim, sive ad istum modum legantur, sive ipsis particula, *aut*, ut in codice, meisque libris omnibus, praeponatur, non bene ibi collocata esse videbuntur iis qui animadverterint, tempora illa non tunc dumtaxat esse deligenda, cum aegrum dormire cupiemus, sed tunc etiam cum materiam novam corruptae misceri, volemus. Quorum utrumlibet addita quidem ista particula *aut* significabit, sed in alium translata locum simul cum verbis insequentibus. Tantum igitur abest, ut eam particulam, quod Constantinus, & Ronsseus in margine indicant, expungendam credam; ut sententiam sic restitui posse, existimem, *Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones misceri novam materiam corruptae, aut cum aegrum dormire cupiemus; quod fere sitis prohibet. Illud videndum est &c.* Quod si forte malis, nulla translatione verborum facta, mutare tantummodo *aut* in *ut*; etsi translationem magis probem; non pertinaciter repugnabo: satisque mihi erit, locum, quemadmodum hactenus legebant, vitio non caruisse.

Age nunc veniamus ad alterum in quo manifestius esse videbitur vitium, neque, ut puto, sine verborum transpositione facile tollendum. Libro 4. sub initium capitis 13. haec sunt. *Sed prior*, morbus videlicet Ileus, *modo supra umbilicum, modo sub umbilico dolorem movet. Fit in alterutro loco inflammatio: nec alvus, nec spiritus infra transmittitur. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur: si utralibet, metus est. Adjicitur periculo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est.* Vides, num ubi stercus per os jam redditur, possit vomitus esse, nisi mali odoris? numve periculum, quod jam summum est, his adjectis augeatur? Certe Aphorismus ipse, (*p*), quem, tanquam huc attinentem, indicat Almeloveenius; si rationem, & Galeni (*q*) interpretationem attendamus; periculum in Ileo praenunciat ex eo vomitu, non qui vomitum stercoris, aut stercori similium excipiat, sed qui hunc praecedat. In Ileis, inquit Galenus, *vomitus non*

(*n*) *Annot. in hunc loc.* (*o*) *Enarrat. in eund. loc.* (*p*) *p.* 10. *Sect.* 7. (*q*) *Comment. in hunc Aphor.*

non semper adest, sed quando exitiales sunt: & si vehementius distorquentur, stercus eis ascendit: & mox, *Haec vero mihi fieri videntur ab intestinis in quibus passio talis existit, a se expellere stercus appetentibus, quando longitudine temporis coepit molestare.* Quam alteram ex Galeno descripsi particulam ob eam etiam causam, ut intelligeres, quanto melius in producto Celsi loco, ubi nunc legitur, *si utralibet, metus est*, legeretur antea ab omnibus, *si utrumlibet vetus est*, quod & codex habet. Itaque locum sic restitui posse, conjicio, si post *transmittitur*, continuo scribamus. *Adjicitur*, vel; quoniam in codice est, *accidit; Accedit periculo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur, si utrumlibet vetus est;* videlicet si in superiore, aut in inferiore parte inveteravit affectio. Ad eundem enim modum Celsus de dysenteria infra loquitur cap. 15. *Si pluribus diebus nihil remedia illa juverunt, vetusque jam vitium est.* Verum ad alia veniamus, vel potius revertamur.

Cum enim supra mentionem facerem immobilium quorundam, id est, minus inter se, secundum naturam, mobilium ossium, quae Cornelius noster extremo capite 8. libri 8. nominaverat; in memoriam redii, quid essem olim suspicatus in verbis illis, quibus inter initia capitis 11. ejusdem libri, ossium motus praeter naturam, id est, luxationes, ita distinxit. *Moventur ossa sedibus suis duobus modis. Nam modo quae juncta sunt, inter se dehiscunt: ut cum latum os scapularum ab humero recedit; & in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a sura: —— modo articuli suis sedibus excidunt.* Quem secundum modum sigillatim insequentibus proponit capitibus, de maxilla luxata, &, quod ad susceptum sermonem maxime attinet, de luxato humero, aliisque ejusmodi. Hinc autem suspicio oritur, in iis quae produximus, verbis non *ab humero*, sed *ab jugulo* potius esse legendum. Jugulum enim, id est, clavicula, ita cum lato scapularum osse junctum est, ut cum tibia fibula, aut, si mavis, cum ulna radius, non ita ut cum lato eodem osse humerus, qui & per articulationem jungitur, maximos quosque motus permittentem, & cum recedit ab illo osse, sive, quod eodem redit, cum illud os ab ipso recedit, non huc res attinet, sed alio, videlicet ad caput, quod peculiariter extare dixi, de luxato humero. Quae animadversio non tantum ad id valet, ut vitiatam hic esse scripturam, opinemur (frustra explicante Constantino de acromio, quod ossiculum perraro in adultis invenitur, nec inter ossa a Celso proponitur) sed ad illud quoque, ut paulo inferius ab Lindenio egregie emendatam intelligamus. Cum enim & editiones omnes, & codex ipse, ut *ab humero* habent, sic perperam quoque haberent *mollibus*, vel etiam, ut in Constantini, & Ronssei margine, *molibus;* nihil melius rescribi potuit, quam *mobilibus* in iis verbis, *Quorum vitandorum causa, facienda eadem sunt, quae in ossibus mobilibus laesis.* Quid enim huc *ossium molibus*, vel *ossibus mollibus*, aut *mollioribus*? nam hoc malebat Constantinus. Hic enim, ut fibulae, & radii diserte proposita exempla ostendunt, de ossibus agitur immobilibus, aut certe minus mobilibus: hisque Celsus laesis, adhibenda eadem esse, docet quae laesis mobilibus.

Simile vitium, similique ratione emendandum, irrepsisse in primum caput libri hujus 8. suspicaberis, ubi legeris, *Maxilla vero est molle os.* Nemo enim hoc dicat, nedum Celsus, qui sternum, duritie cum maxilla non conferendum, os tamen esse *valens ac durum*, isto eodem capite dicturus est. At enim codex, & editiones, quotquot inspicimus, habent *molle.* Nimirum, credo, ut *mollibus* habebant in loco superiore, notula quae compendium vocis *mobilibus* significaret, a librariis olim non intellecta, aut minus animadversa: cujusmodi ob causam Veterum duo tresve ediderant infra, capite 4. ut Almeloveenius quoque ibi adnotavit, *membrana mollis ac sui coloris*, ubi edendum fuisse *membrana mobilis ac sui coloris*, satis illa ostendunt quae continuo his opponuntur, *membrana immobilis, nigra &c.* Unum est, quantum video, quod mihi, pro *molle* hic *mobile os* repositum, objici possit, nempe tribus, nec totis, interjectis versiculis, de eadem maxilla haec addi, *solaque ea movetur*, supervacuis verbis, si modo ea mobilis dicta esset. Attamen haud plane supervacua fortasse videbuntur, si quid continuo sequatur, attenderis. Hoc enim ait Celsus, *solaque ea movetur. Nam malae cum toto osse, quod superiores dentes excipit, immobiles sunt.* Aliud autem est dixisse, mobile os maxillam esse, statim atque de ea sermo fieri coeptus est, nempe caeteris illis capitis partibus quae omnino immobilibus compinguntur ossibus, ad eum usque locum descriptis: aliud est, nonnullis de ea jam dictis, opportune admonere, maxillam de qua verba fiunt, illam esse quae sola movetur; ne quis forte rerum ignarus, maxillae nomine deceptus, putaret, superiorem quoque a Celso mobilem dictam fuisse. Nam superiorem etiam, a Romanis maxillam fuisse appellatam, ipsum malae nomen indicio est, quod ex maxilla contractum esse, jam diu est cum

docti

docti homines de M. Tullio (*r*) didicerunt. Quod nomen etsi Plinius (*s*) tradidit, in homine tantum habere locum; non tamen scripsit, haud licitum esse in homine quoque superiorem maxillam dicere: imo licere, exemplo docuit suo, cum remedia adversus *maxillarum dolores, tumoresve* proposuit (*t*). Celsus igitur, ne quis dubitare posset, utram maxillam mobilem esse, dixisset; cum illud addidit; tum superiorem, nisi forte simul cum inferiore, nusquam, quod meminerim, alio quam malarum, nomine designavit: quin a malis aperte, ut hic, maxillam, videlicet inferiorem, distinxit, quemadmodum capite 7. hujus libri videbis in illa certorum ossium enumeratione, *maxilla, malae, jugulum &c:* quam constantem ejus consuetudinem haud scio, an alii satis adnotaverint.

Locus eodem capite primo brevis est, sed in quo de pluribus dubitatur. *Super hos quoque musculos, qui tempore contegunt, os medium, in exteriorem partem inclinatum, positum est.* Sic cum Lindenio Almeloveenius. Sed qui eos praecesserant, quotquot inspexi, & cum his non codex modo quem memorare solitus sum, sed & Venetus, ut quaedam quae olim ex eo excerpsi, mihi adhuc ostendunt, habent ad hunc modum, *Sub his quoque musculis, qui tempora connectunt:* in caeteris autem conveniunt codices, non editiones. Nam vel princeps, & Pinziana *inclinatam* habent, nedum reliquae, praeter editionem Ronssei, in qua tamen aliud discrimen animadverto; scripsit enim *in interiorem partem inclinatum*, quam lectionem Paawius (*u*) sequitur. Quibus de musculis Celsus loquatur, manifestum est: quo de osse, ambiguum, eoque magis, quod varia adeo profertur scriptura. De qua etsi in musculis minus controversiae est; ea ipsa tamen a vera fortasse longius abest, quam putant. Qua enim, quaeso, significatione tempora *connectere* isti dicuntur musculi quos Temporales vocitamus? Difficultas, haec, credo, Constantinum, & Ronsseum impulit, ut in libri ora adscriberent *contegunt.* Quam tamen Paawius vocem respuit, tanquam *Celso minus familiarem*, oblitus; ut renum, & omenti descriptionem (*x*), & locos alios praeteream, ab hoc capite distantes; hujus ipsius initio scripsisse illum, *cerebri membranam contegit*, in eademque pagella paulo supra, *os contegat*, & *erit contegendum;* ut intra duodecim, aut tredecim versus ter usus sit. Est igitur Celso maxime familiaris. Sed tamen dubito, num usurpaverit hoc loco, an potius, quam *contegunt*, scripserit *continent.* Quo id auctore? inquis. Nempe eodem Celso, quem animadverti, cum hos musculos indicaret hujus ipsius libri alio loco, qui & in codice, & in editionibus sine ulla cujusquam dubitatione uno eodemque modo legitur, ita scripsisse, *inter musculos, qui tempora continent.* Vtinam Celsi ipsius auctoritate uti possem ad caetera pariter quae in verbis propositis dubia sunt, veri similiori ratione dirimenda, quae ab illo nimirum pendent omnia, quod os intellexerit? Et a primo quidem id esse videtur quod Latine a jugi similitudine satis bene vocamus Jugale: quamvis enim hanc jugalis significationem in Lexicis non videamus adnotatam; Celsus tamen *Jugale appellari posse ab eadem similitudine, a qua id Graeci ζυγώδες appellant*, infra docet, ubi id os memorat, ac describit. Quod attendens Paawius, negat, proposito loco de eo osse Celsum loqui, de quo paulo post ex instituto sit locuturus, & quod praeterea non *sub* his musculis sit, sed ipsis impositum. Cui secundae animadversioni tantum videtur tribuisse Lindenius, qui de Jugali hic dici, crederet, ut propterea fortasse, pro *sub his* ediderit *super hos*, mutatione libris omnibus quos viderimus, ut supra indicatum est, repugnante, & minime ipsi necessaria; stante enim homine, est Jugale os infra totos ferme eos musculos. At Paawius processum petrosum opinatus est hoc loco indicari: quam opinationem, cum Celsus nihil usquam attigerit eorum quae non nisi aperta calvaria, possunt de hac conspici; examinare non est operae. De Constantini autem opinione, quam ex libri ora conjicimus, ubi pro *os medium* posuit *os malarum*, satis est, secundum Paawii primam animadversionem, hoc quaerere, quid attinuerit hic scribi quod paulo post nihilominus erat scribendum? Nam si *juxta* aurem *finiri* Jugale *os* tradetur, *quod transversum a genis tendit*; inde satis intelligi poterat, *sub* Temporalibus *musculis os malarum, in exteriorem partem inclinatum, positum esse.* Quid igitur est? Fortasse, nihil a scriptis libris recedendo, vox illa *medium*; quam quo referamus, si de osse Jugali sermo sit, haud satis apparet; de parte illa calvariae accipienda est quae, sub his musculis latens, contra medium fere ipsorum in exteriorem inclinatur partem. Cum enim hic Celsus calvariae latus describat, suturam videlicet squamosam, & os quod proxime post aurem crassissimum

(*r*) *In Oratore.* (*s*) *Nat. Hist. l.* 11. *c.* 37. (*t*) *Ibid. l.* 21. *c.* 20. & *l.* 23. *c.* 2. & 7.
(*u*) *Comment. in hunc loc.* (*x*) *l.* 4. *c.* 1. *p.* 184, 2. & *p.* 185, 10.

mum eſt; a veri ſimilitudine non abhorret, cavere voluiſſe, ne quis forte, ut aequatum exterius videt ab his muſculis capitis latus, ſic ob ignorationem eorum craſſitudinis putet, ſubjectam quoque calvariam ipſorum eſſe ſuperficiei parallelam: itaque illud caventem, ibi os extrorſum inclinari, ubi ſedem relinquat majori eorum craſſitudini, docuiſſe: dixiſſe autem, *ſub* his muſculis, quia hiſce obtegitur, non ſecus atque alibi (*y*) cor, dixit, *ſub ſiniſteriore mamma ſitum*. Verum ex his omnibus quae ſuper uno iſto loco a me ſcripta ſunt, noli aliud magis attendere, quam quod, Celſo auctore, conjeci de verbo *continent* pro *connectunt* ſubſtituendo.

Ejusdem auctoritate ductus, nonnullas alias ſuſpiciones, dum infra legerem hoc ipſum caput, ſubortas, mihi jam demere conabor. Humerus, inquit, *extremis utrinque capitibus tumidus*, *mollis*, *ſine medulla*, *cartilaginoſus*. Nulla hic mendi ſuſpicio. Nam quod duas illas voces *ſine medulla* Paawius (*z*) *omnino delendas* eſſe, pronunciat, quia hoc os, ſicuti mox Celſus ipſe agnoſcit, *medulloſum* eſſe, conſtat; delendae eſſent aliae quoque, id eſt, *mollis*, & *cartilaginoſus*, quia durum eſſe, manifeſtum eſt, neque id Celſus negat. Sic enim pergit, *medius teres*, *durus*, *medulloſus*. At vero omnia ſunt retinenda; prima, quia de *extremis capitibus*; caetera, quia de *medio* inter extrema oſſe diſerte dicuntur: utraque autem, ſi eae inter ſe conferantur oſſis partes, ſatis vera ſunt. Suſpicio autem oritur ex iis quae continuo ſequuntur, *leniter cavus*, *in priorem & interiorem*, *gibbus*, *in poſteriorem & exteriorem partem*. Certe intelligis, haec, ſicuti Lindenius, & Almeloveenius edidere, cum ipſius oſſis figura non convenire. Sed neque conveniunt quae pro his omnibus meae cunctae habent editiones. In aliis enim ſic legas, *leniter gibbus & in priorem & poſteriorem*, *interiorem*, *& exteriorem partem*: in aliis autem, quibuſcum Pinziana, & codex ipſe conſentiunt, *leniter gibbus & in priorem*, *& in exteriorem partem*; quaſi vero aut ab nulla parte eſſet cavus, quod primae indicant; tunc autem preſſius Celſus ſcripſiſſet, leniter gibbus in omnem partem: aut praeter priorem, & exteriorem, duae partes reliquae non eſſent hic commemorandae, quod caeterae ſignificant editiones; tunc autem Celſus haec ſtatim non ſubjeciſſet, *Prior autem pars eſt*, *quae a pectore eſt*: *poſterior*, *quae ab ſcapulis*: *interior*, *quae ad latus tendit*: *exterior*, *quae ab eo recedit*. Si Celſo igitur, & re ipſa ducibus, locus ille a librariorum facillima in ejusmodi praeſertim verbis deſcribendis hallucinatione eſt vindicandus; non inde, opinor, ejus initium unde Lindenius, ſed unde omnes reliqui, faciendum eſt, reſcribendumque magna ex parte, ut primi illi, *leniter gibbus in priorem & poſteriorem & interiorem*; *cavus in exteriorem partem*.

Sed etſi tam varia, ut vidimus, apud varios ſcriptura vitium ipſa in eum locum irrepſiſſe, indicabat; non eſt tamen cur alteri plurimum fidamus, in quo ſcribendo mire omnes conſentiunt. Eſt eodem capite primo, ubi femina, id eſt, femorum oſſa, *ab exteriore parte gibba* dicuntur. Sunt autem; idque procul omni dubitatione; a priore, ſi re ipſa, & verborum paulo ante propoſita declaratione ſtandum eſt, quam Auctor *ad omnes articulos pertinere*, etiam *in ulterioribus*, diſerte admonuit. Crediderim igitur, ſcripſiſſe, *a priore*, aut, ſi minus recedere a communi lectione velis, *ab anteriore*: aut ſi forte *ab exteriore* ſcripſit non tam quia inde quoque, in nonnullis praeſertim corporibus, nonnihil gibba ſint, quam ut Hippocrati obſequeretur; non omiſiſſe tamen *a priore*, ut ſimul id quod multo evidentius eſt, ſimul ipſum ſequeretur Hippocratem (*a*), cujus haec verba ſunt, *conſiderare oportet*, *quod femur gibboſum magis eſt ad externam partem*, *quam ad internam*, *& magis ad anteriorem*, *quam poſteriorem*.

Mendum quoque alterum mihi eſſe videtur in extrema eorundem feminum deſcriptione. *Atque in eo inferiora quoque capita media ſinuantur*, *quo facilius excipi a cruribus poſſint*. Scire enim velim, quorſum pertineant duae iſtae voculae *in eo*. Nihil enim ſingulari numero praecedit, quo referas. Noviſſima autem haec fuerant, *tum infra introrſus leviter tendunt*, *quo aequalius ſuperiora membra ſuſtineant*. Igitur aut eae voculae inducendae ſunt, ut modus quo praecedentia iſta dicuntur, in ſubſequentibus ſervetur, aut videndum eſt, an forte ex *ideo* deſcribentes fecerint *in eo*, potueritque Celſus ita ſcribere *ideo*, *quo*, ut notum eſt, eadem mente ſcriptum eſſe a M. Tullio (*b*) *eo*, *quo*, & *idcirco*, *quo*.

Verbo *ſinuantur*, quod in iſto ultimo erat loco, locum alterum ad memoriam reduxit ejusdem capitis, ubi oſſa brachii proponuntur. Brachii autem nomine haud accipio humerum quoque, de quo

(*y*) *l.* 4. *c.* 1. *p.* 183, 11. (*z*) *Comment. ad hunc loc.* (*a*) *l. de Fractur. n.* 24.
(*b*) *ad Attic. l.* 8. *epiſt.* 9. & *l.* 1. *epiſt.* 16.

quo jam vidimus; tametsi, Celso ipso auctore, non aliis modo, me posse, crederem, qui cum supra hic scripsit, *paululum motu brachii moveri* jugulum, non videtur humerum quoque non intelligere potuisse. Accipio, quod ipse multo saepius, eam artus superioris partem quae inter humerum est, & manum. Ejus igitur partis ossa describens Celsus, cum radium proposuisset superius tenuem, cubitum autem ibi pleniorem, ampliusque quam radius, cum extremo humero commissum, deinde radium a cubito paulatim diremptum; *rursus*, ait, *ad manum coëunt, modo crassitudinis mutato. Si quidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est. Dein radius in caput cartilaginosum consurgens, in cervicem ejus insinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paululum procedit.* Gravis suspicio in ea cadit, *in cervicem ejus insinuatur.* Nam primum quae est cubiti cervix? aut ubi a Celso indicata est? Deinde quomodo radius in imum cubitum insinuatur, si cubitus ibi in radium, ut probe nosti, se insinuat? Denique cum summam radii partem *leniter cavam* esse, a Celso non fuerit praetermissum; quomodo in ima tanto ampliorem omittere sinum potuisset? aut si omisisset; qui mox posset illum, ibi de manu verba facit, non secus ac si propositus antea esset, commemorare? Primam enim manus partem describens, duo ejus processus, inquit, *in sinum radii conjiciuntur.* Augetur suspicio editionibus inspectis, quae ante Lindenium, a quo notata illa verba accepit Almeloveenius, prodierant. Nam Caesarius quidem, & Pantinus *in cervicem*, at caeteri *in verticem* (nisi quod Constantinus *in vertice*) *in verticem*, inquam, *ejus* ediderunt, quod in codice quoque est: in eodemque, ut in editionibus quae apud me sunt, prorsus omnibus, verbum sequitur quod quaerebam, nimirum pro *insinuatur* habent *sinuatur.* Quid tamen adhuc ista faciemus voce *cervicem*, aut *verticem*, aut denique *vertice*? De cervice enim diximus, cur hic agnoscere non possimus. Verticem autem ut pro infima radii parte dici potuisse, non negaremus, exemplo inducti, quod infra animadvertimus in ossibus digitorum; illa tamen adjecta vox *ejus* non digna ibi Celso videretur, sive ad radium velles referre, sive ad radii caput. Satis enim fuisset scribere, *in vertice sinuatur.* Si quid ego suspicer, quaeris; a te peto, ut propositum locum attente relegas, & Celsi mentem in describenda alterna illa superius atque inferius radii, & cubiti mutatione perpendas. Continuo idem quod ego, suspicaberis, ut radium quem in summo tenuiorem, quam cubitum, dixerat, in imo dicit esse crassiorem; ita quoque eundem quem illic ostenderat multo minus, quam cubitum, ad juncturam pertinere, hic contra, unum ferme cum manu committi, ostendere debuisse, &, quod consequitur, tradere, cubiti loco radium ipsum sinuari. Quod praeclare fecerit, si, ut puto, scripserit *in vicem ejus*, id est, cubiti, *sinuatur.* Ita autem scribere potuisse, cum aliorum, tum Celsi ipsius commonstrant exempla. Quorum hoc, proposito simillimum, & maxime geminum, est libro 4. cap. 7. *Sed hic vinum sorbere, ut supra praecepimus, morbus ipse non patitur: in vicem ejus, cremor ptisanae sumendus est.*

Suspiciones alias; quasi non nimis multas jam protulissem; huc additurum, opportune litterae interpellant tuae. Quae quoniam non breves sunt, & multa, ut video, de Celso, nec levia, proponunt; cum perlectae fuerint, respondeo. Has interim accipe, & quae de Samonico expecto, fac mittas, & valeas.

Patavii Postrid. Kal. Januar. MDCCL.

EPISTOLA OCTAVA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Litteras perlegi tuas, quibus ex me plura quaeris: illud primum, & gravius, quid sentiam de non ita paucis, quas descriptas misisti, in Corn. Celsum Adnotationibus. Dicam, ut solitus sum, ingenue. Ab una eademque manu mihi profectae non videntur. Sunt enim plures ex quibus aut acumen ingenii elucet, aut doctrina multiplex, atque eruditio, aut linguarum peritia non vulgaris, ut si has a magno quamlibet Viro esse, dicas, non difficile assentiar. At sunt vicissim aliae ab illis adeo

adeo discrepantes, ut prope poeniteat legisse. Quod ne temere dictum suspiceris; relege quas indicabo.

In Celsi Praefatione haec de Medicis Rationalibus verba sunt, *eum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa, qualiter eveniant, perceperit.* Pro hoc ultimo verbo substituitur in Adnotatione *praeceperit*, hoc addito *Vnde praecipere animo, praesumere;* quasi Celsus ipse nec praeposuisset *prius*, neque ita satis significaret, qui illa ante didicerit. Lib. 1. cap. 3. *Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere.* Adnotantur haec, *Non* tantum, *ut alii reponendum. Nam hic Graecissat, proque ὡς* tanquam *ponit.* Credas fortasse, vetustissimas editiones habuisse *tanquam*; novissime autem aliquos fuisse qui mallent *tantum.* Et tamen, si ex inspectis a me tot editionibus tres excipias; caeterae omnes, & vetustiores in primis, & codex habent *tantum*, quae vox an huc magis conveniat, ostendunt quae continuo sequuntur, *si difficilius; aquae vel salis, vel mellis parum adjicere.* Vides, ut *adjicere* opponatur illi *tantum.* Quin etiam, duobus versiculis interjectis, haec leges, *deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere.* Sed gravius quiddam tentatur in verbis illis ex cap. 15. lib. 3. *dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianum id malum vertat*, quartanam videlicet febrem. Haec enim apponitur Adnotatio, *ne qua cruditas quotidiana in malum vertat*, ut cum dicitur *Hoc tibi vertet in malum:* non *se vertet.* Vtrum tandem ista adversus codicis, & editionum consensum proposita mutatio est, quod Celsus ita loqui, ut Plautus, Virgilius, & Cicero ipse, non posset? an quod ibi non deberet, ubi de quartana in quotidianam facile mutanda verba facit? Haec enim continuo subjicit, *Nam quartana neminem jugulat: sed si ex ea facta quotidiana est, in malis aeger est.* Imo *ne qua cruditas quotidiana* isto loco dicere non debebat, tum ne quis crederet, nisi quotidiana cruditas sit, ex quartana fieri quotidianam non posse, tum quia aegrum, supra jusserat, *tertio die abstinere*, hic vero quomodo in cibo assumendo se debeat gerere, non quotidie, sed quo die febris expectatur, ostendit. Libro 7. cap. 26. ubi is minister qui puerum, jam novem annos, nondum quatuordecim excedentem, sic contineat, ut oportet, dum ei calculus extrahitur e vesica; ubi igitur is minister debere esse dicitur *homo praevalens & peritus*, verbum *praevalens* Adnotatio mutat in *prudens.* Quid ita? *Nam saepe* al *in veteribus codicibus pro* d *legitur.* Fac, saepe ita legi. Num semper, num hic ita lectum esse, credemus? ubi non prudentia modo, quae satis hic quidem voce illa *peritus* significatur, verum etiam vires adeo requiruntur, ut mox admoneat Celsus, si pueri qui curatur, robustius sit corpus, tum unius loco, ministros esse oportet *duos valentes*, qui contineant, imo semper a lateribus alios *duos valentes*, qui unum illum, aut eos duos *labare non sinant.* Magis sane quam in his qui puerum continent, in eo ministro prudentia requiritur, cujus manibus altera alteri imposita mulieris venter premitur, ut infantis mortui caput ad os uteri compellatur. Neque tamen a Celso insequente cap. 29. aliis quam his, designatur verbis, *valens homo, non imperitus.*

Aliae autem sunt Adnotationes, nec eae paucae, quibus non tam verba Celsi mutantur, ut in superioribus, quam per caufam glossematum omnino tolluntur, velut in ipsa Praefatione. *Nam famem facilius fert adolescens, quam puer: facilius in denso coelo, quam in tenui, facilius hieme, quam aestate: facilius uno cibo, quam prandio quoque assuetus: facilius inexercitatus, quam exercitatus.* Quid hic glossematis? Nempe in duabus illis vocibus *quoque assuetus*, quae *glossema esse ineptum* dicuntur. Verum si tollantur, quae membri illius sententia erit? Sic etiam lib. 3. cap. 5. cum oportere, ait Celsus, *cibum quam maxime semper ab accessione futura reducere, & hoc salvo, dare quam integerrimo corpore;* illud, *hoc salvo*, non dubitatur quin *superfluum sit, & glossema.* Est vero adeo necessarium, ut, si demas, Auctoris praeceptum longe aliud appareat. Neque enim id vult, nec fieri potest, ut febricitanti cibum semper demus, cum est integerrimo corpore, verum ut integerrimo quidem demus, sed tunc dumtaxat, cum integritas tot horas mansura est, quot omnino ad cibi ductionem requiruntur, antequam nova incipiat accessio. Hoc enim, ut superiore capite adversus Asclepiadem, & Themisonem constituit, non illud, Celso praecipuum est: itaque, hoc salvo, illud tunc denique non recusat. Post haec, duo leviora videbuntur: sed cum in eundem librum cadant; alia hic potius, quam ipsa, omittam. Alterum ad caput attinet 13; alterum ad 18. In primo legimus, *Si res inveteraverit.* In altero, *Si vero consilium insanientem fallit.* Ad primum haec adnotantur, *Abundat* res. *Sic tamen loquebantur Plauti tempore, sed non Celsi.* Ad alterum, *insanientem* pronunciatur *glossema esse. Nam elegantissime dici*, raro hoc fallit.) Non est nobis quaerendum in primo, num sic amplius non loquerentur Celsi tempore, neque in secundo, an omissa voce *insanientem*, haererent lectores, paulisper saltem. Celsus ipse hoc eodem libro cap. 21. certe scripsit,

ſcripſit, *Neque eum res fefellit*; niſi huc quoque, adverſus codicis, & editionum fidem in ſententia obfirmati, duo contendamus irrepſiſſe gloſſemata: ſicque alia in alios, qui produci poſſent, Cornelii noſtri locos, ut puta ubi ſub Operis finem legitur, *cum jam vetus res eſt* pro vetus morbus eſt, aut alibi, *Vbi bene res cedit*, & *Balneum rarum res amat*, & *neque enim ſemper concoctionem res expectat*, *&c.* Sed quis tandem erit modus? Si jam ſic in alienis ſcriptis nimis ingenioſi eſſe velimus; ad multo pauciora verba redibunt antiquorum libri, eorumque ſententiae ex dilucidis ſaepe obſcurae fient, & ex abſolutis aliquando imperfectae.

Eſt viciſſim ubi Adnotationum Auctorem malles ingenium exercuiſſe ſuum, quam Celſum, quem aliqua tueri aequa interpretatione decebat, praepropera feſtinatione damnaviſſe, ut libro 4. capite 12. quod de morbo *ventriculi* ſcripſit, qui κοιλιακὸς *a Graecis nominatur.* Statim decurritur ad notam hanc apponendam: *Commiſcuit* colicum *cum* κοιλιακῷ *Celſus. Facilis enim eſt lapſus.* Quid? ſi proximo, quod ſequetur, capite diſerte non ſcripſiſſet, inteſtini plenioris morbum (de quo eſt caput 14.) κολικὸν *nominari.* Altera additur nota, *Hallucinans haec ſcripſit, quia cum alvum nihil reddere dicat in hoc morbo (quod falſum eſt, & videtur de colico intelligendum) tamen paulo poſt aſtringentia praeſcribit. Ex quo apparet, medicum non fuiſſe Celſum.* Ego vero medicum non fuiſſe, opinor, qui hoc ipſi objecerit. Vidiſſet enim, poſtquam ventrem tandiu *liquaverat*, quandiu in *longo* morbo opus eſſet, debuiſſe tandem ſub finem morbi juſtum robur ventri ipſi reddere, idque *paulatim facto tranſitu*, non ad valida aſtringentia, ſed ad *aſſam carnem valentem*, & ad *pluviatilem aquam decoctam*, timentem videlicet, niſi ventrem denique confirmaret, *ne vitium contrarium oriretur*, ut loquitur capite 16. Caeterum quo magis omnibus manifeſtum eſt, & ſemper fuit, deſcriptum hic, & curatum a Celſo morbum longe alium eſſe ac qui ſolet a Medicis Coeliaca paſſio nominari; eo aequius erat, exemplo adductos quod inſequens caput proponit, Ilei, primum inquirere, an forte qui ante Celſum de Medicina ſcripſerant Graeci non eundem quem poſteriores, morbum eodem nomine deſignaſſent; aut ſi eundem, an interdum tamen alium quoque: deinde, ſi nunquam alium quam poſteri, ſignificaſſent; tum vero cogitare, an librarii, ut tot alia nomina, Graeca praeſertim, in deſcribendo vitiarunt, ita aliud a Celſo fortaſſe ſcriptum, in κοιλιακὸς mutaſſent. Rubeus (*a*) eſt certe laudandus, qui cum alium omnino morbum ac quem alii hoc nomine ſolent, a Celſo hic proponi, videret; tum quis eſſe poſſet, quaeſivit, tum pleroſque redarguit, qui *cum* hoc *non animadvertiſſent*, *injuria Celſum toto hoc fere capite reprehenderunt.* Sed Adnotationum quas miſiſti, plures non ea aequitate ſcriptae ſunt. Itaque ad locum lib. 2. cap. 4. quem ſtuduerant Interpretes alii vel explicare, vel reſtituere, de quibusdam in urina *quaſi filis*, hoc adnotatur, *Falſum eſſe Celſum ſatius eſt dicere.* Qua ratione cito quidem nodi inciduntur; non ſolvuntur. Neque aliter cum Celſo agitur ad caput 1. ejusdem libri. Nam quod ſcripſerit, *urinae difficultas*, στραγγουρίαν *quam appellant*, non quaeritur, num forte in codice vetuſtiſſimo cum Graecae vocis prima ſyllaba δυς, atramento diffugiente, intercidiſſet, ſciolus aliquis longe aliam ac Celſus ſcripſiſſet, temere ſuffecerit. Continuo ſic pronunciatur, *Fallitur Celſus in* στραγγουρίας *interpretatione*, *quae proprie Latinis* ſubſtillum, *non* ſtillicidium) addunturque in hanc ſententiam quae apud Mercurialem (*b*), & Meurſium (*c*) legeris ex Feſto, & Catone, qui *omnium*, *qui nunc extant*, *antiquiſſimus linguae Latinae auctor* dicitur ab Adnotationis Scriptore. Quem ego potius oblitum credam addere *proſa oratione*, quam ignorare potuiſſe, Plautum, & Terentium extare, quorum uterque ante Catonem, & primus quidem luſtris non ita paucis eſt mortuus; ut aequior in eum ſim, quam ipſe in Celſum fuit. Qui tametſi hic, & alibi illud fortaſſe magis ſpectaſſet, ſtranguriam quam ibi ex Hippocratis ſententia memoraret, ſine urinae difficultate non fieri; quamobrem credo, quae in Epidemiis (*d*) de ſtranguria poſita ſententia fuerat, eandem in Aphoriſmis (*e*) legi de dyſuria; tametſi igitur Celſus id magis ſpectaſſet, quam ipſam vim, & naturam vocis; hanc tamen vim certe quidem ita expreſſit aliquando, & praeſertim proximo capite ſeptimo. Aphoriſmum vertens 80. Sect. 4. ut στραγγουρίην ſic reddiderit, *ſi urina paulatim deſtillat.* Sed magnus Vir, & qui multa adeo ex Graecis Latina fecit, tam facile, in re quam ignorare haud poterat, non fuiſſet, opinor, damnatus; ſi qui damnavit, antea, ut bonum interpretem decet, ejus libros ſaepe, attenteque perlegiſſet: quod non feciſſe, cum ex iis quae ſubinde ſcripta ſunt ſupra, tum magis ex his quae ſum additurus, intelliges. Li-

(*a*) *Annot. in hoc cap.* (*b*) *Praelect. Patav. l.* 3. *c.* 32. *& alibi.* (*c*) *Not. in Caton. de Re Ruſt.* *c.* 156. (*d*) *L.* 2. *S.* 6. (*e*) *S.* 6. *Aph.* 36.

Libro 3. cap. 6. *quando* aeger *melior ſit*, inquit Celſus. Haec, inter caetera, adnotantur, *Cicero*; meliuſcule mihi eſt. *Celſus diceret*, ſum meliuſculus. *Vid. cap. XX. p.* 159. *l.* 9. Ibi vero iterum legitur, *ſi* aeger *melior eſt*. Qui magis Celſum verſaſſet; non hunc locum, ſed alterum indicaſſet ex cap. 22. *Qui meliusculus eſſe coepit.* Libro 2. cap. 12. *ſi reprimendi cauſa, ex verbenis.* Adnotatio ſic habet, *Tallos herbarum intelligit Celſus per* verbenas: *ut videbis poſtea variis locis.* Tu vero an bene, an ſatis Celſi mens ita explicetur, ex illo uno quidem, ſed prae caeteris attendendo, loco ſcies, quem Litteris protuli ſuperioribus (*f*). Sic pariter ex alia Epiſtola (*g*) intelliges, num probare liceat conjecturam ad verba illa, quae recte olim cap. 28. lib. 5. legebantur, *ſi non labitur* ſpecillum, *ſed aequali innititur*, ſic adnotatam, *Vel* labitur ſede quali. *Conjectura eſt, quia ſedem poſtea in eo ſignificatu ſumit*; quaſi non continuo id Celſus opponeret, quod, ut lectionem antiquam confirmat, ſic ejusmodi conjecturis refragatur, *ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt.* Sed hoc ea Epiſtola ſatis explicavimus. Itaque praeſtat ad alteram Adnotationem tranſire. Inter alia quae lib. 4. cap. 8. utilia hepaticis remedia traduntur, *pini flos* legitur. *Pini flos*, ſcribitur in Adnotatione, *i. e.* chamaepitys, *quia non audet dicere* pinum *ſimpliciter*, *ne intelligatur arbor. Propterea Virgilius:* Et ſemper florida pinus. *Vbi male P. Bembus* πικρὶς *pro* pinus *correxerat in Culice in fine. Adde quod Dioſcor. dicit* ἡπατικοῖς *prodeſſe chamaepityn.* Si alienas lites mihi facere placeret meas; quaererem, ut priusquam ita damnaretur Bembus, quocum modeſtius olim egerat Petrus Victorius (*h*), unde iſta Virgilii interpretatio petita eſt; quaererem, inquam, ut chamaepityn ſemper florere, oſtenderetur: nam Bembus quidem, Theophraſti (*i*), aut certe Plinii (*k*) teſtimonio, oſtendere poterat, *toto anno florere* picridem ſuam. Sed tamen ſi ibi Virgilium, ut in verſu quoque illo altero (*l*)

Ipſe thymum, pinosque ferens de montibus altis,

ſi Virgilium, inquam, darem, pini vocabulo deſignaſſe chamaepityn; quod vel olim inter Viros doctiſſimos controverſum, atque adeo a Salmaſio (*m*) pernegatum eſſe, ſcio; non hinc profecto ſequeretur, quam herbam Poëta vocaſſet pinum, eandem Celſum, non jam pinum, ſed *pini florem* vocare potuiſſe. At enim Celſus non auſus eſt dicere pinum ſimpliciter, & humilis iſta pinus hepaticis prodeſt. Audio. Sed mitto quaerere, cur non dixerit potius pinum humilem, aut pinum florentem? Hoc unum quaero, cur non auſus ſit dicere chamaepityn? Certe ſi Adnotationum Auctor diligentius Celſum verſaſſet; noviſſet praeclare, libro 5. cap. 4. non dubitaſſe ſcribere, *pyrethrum*, *chamaepitys*, *uva taminia*, quam vocem *chamaepitys*, ſive eam Latinis, ſive Graecis potius, ut tot alias, litteris ſcripſerit Celſus, cum omnia habeant apud me exemplaria, ne illo quidem excepto, quod calamo deſcriptum eſt; ſuſpicari non oportet, obſcuro *pini floris* nomine hic eandem herbam, quam perſpicuo poterat, ſignificare voluiſſe. Nam quod haec hepaticos juvet, ita verum eſt, ut tamen ipſa quoque major pinus iisdem utilis ſit, auctore non ſolum Dioſcoride (*n*), ſed inter alios, hoc vetuſtiores, apud Caelium Aurelianum (*o*) Diocle ipſo, *quem inter priſcos maximosque medicos* Celſus (*p*) poſuit. At hi, inquis, pini folia laudabant; non florem: quem neque laudare poterant, quippe cum pinus nullum ferat; ut propterea Conſtantinus hic legendum cenſuerit *lini flos.* Ego vero qui de lini flore, aut foliis nihil ejusmodi invenire adhuc potui litterarum memoriae mandatum; ſi quid hic eſſet mutandum, multo mallem *pini folia*, quam *lini flos.* Prius autem quam mutemus, cogitandum eſt, potuiſſe Celſum cum iis facere quos ex Theophraſto (*q*) commemorat Caeſalpinus (*r*), haec ſcribens, *praeter fructum*, *amentum fert* pinus *deciduum*, *quem aliqui florem putant.* Quin Caeſalpinus ipſe florem amentaceum ferre, non negat: Caelius autem (*s*) cum veteres Medicos, generatim ait, *viridis pini decoctionem* hepaticis dediſſe; certe amenta iſta non excepit. Verum haec tu videris. Interea ad aliquanto graviora veniamus.

Libro 2. cap. 3. *Pejor cita alvus eſt*, inquit Celſus. *ſed ne haec quidem terrere protinus debet, ſi matutinis temporibus coacta magis eſt, aut ſi procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa eſt, neque foeditate odoris ſimilem alvum ſani hominis excedit.* Nihil huc aliud adnotatur, niſi quod ad vocem *coacta* pertinet. *Coacta. Martialis: Nec* (ſic) *deſiderio coacta ventris, Gutta pallia non fefellit ulla.* Quid

(*f*) *Epiſt. VII. pag.* 193, 4. (*g*) *VI. pag.* 162, 21. (*h*) *Variar. Lect. l.* 25. *c.* 5. (*i*) *De Hiſt. Plant. l.* 7 *c.* 11. (*k*) *Nat. Hiſt. l.* 21. *c.* 17. (*l*) *Georg. l.* 4. *v.* 111. (*m*) *Plinian. Exerc. in Solin. c.* 23. (*n*) *De Med. Mat. l.* 1. *c.* 74. (*o*) *Morb. Chron. l* 3 *c.* 4. (*q*) *L.* 7. *c.* 6. *p.* 418, 4. (*q*) *Vid. Liſt. cit. l.* 3. *c.* 6. (*r*) *De Plant. l.* 3. *c.* 52. (*s*) *Cap. cit.*

Quid haec de catella (*t*), deſiderio exonerandi ventris impulſa, attinent ad minus liquida alvi recrementa? Hic enim manifeſtum eſt, reſpexiſſe Celſum ad locum illum ex Coacis Praenotionibus haud ita procul a fine, *Alvi egeſtio optima eſt mollis, cohaerens ac compacta, ſubfulva, non valde graveolens*, ſive etiam ad alterum conſimilem ex libro Praenotionum (*u*): nec dubitare quiſquam poteſt quem non pigeat quae de juſta copia, horaque conſueta egeſtionis, & de lumbricis ſimul ejectis in utroque loco ſubſequuntur, cum iis conferre quae propoſita Celſi verba proxime antecedunt, aut ſequuntur ad tres iſtas easdem res ſpectantia, & eadem quidem ſententia. Igitur a Celſo, nihil hic niſi quae egeruntur, attendente, *alvus coacta* opponitur *alvo liquidae*. Satiſque erat libri 4. caput 19. quod de ventris fluxu eſt, perlegiſſe, ut pateret, hic alvum coactam alvum minus liquidam ſignificare: quanquam hoc illis etiam verbis confirmatur quae continuo ſequuntur, *aut ſi procedente tempore paulatim* alvus *contrahitur:* demonſtratur autem evidentiſſime loco altero ex capite 8. hujus libri 2. *Alvus in hac valetudine* (tabe adhuc ſanabili) *ea tuta eſt, quae quotidie coacta, eaque convenientia his, quae aſſumuntur, reddit.* Quod enim hic dicitur de ipſis recrementis, ibi, ut idem ſignificaretur, de alvo dictum eſt.

Haec ſcripſeram, cum in aliam incidi Adnotationem, ex qua locum iſtum ultimum lectum quidem eſſe, nec melius tamen explicatum cognovi. Neque enim aliter exponitur ac primus ille, nempe ad hunc modum: Coacta *ergo* alvus *erit hic quae* cogitur *excernit:* locus autem qui indicatur, revera de alvo eſt quae cogitur excernere in iſchiadicis, *alvusque niſi coacta non reddit, idque, quod excernitur, mucoſum eſt* Sed quid hic ad priorem locum de tabeſcente? in quo alvus *coacta, eaque convenientia* reddere dicitur. Num *coacta* ad alvum referemus vi apertam? quando *convenientia* non niſi ad egeſta referri poſſunt; interjecta autem *eaque* prohibent alio *coacta* referre, quam quo *convenientia.* Verum quid verbis opus eſt? Vtrumque locum ex libro 2 Praedictionum Celſum deſcripſiſſe, caetera oſtendunt. Is autem qui ad tabeſcentem attinet, ejusmodi eſt (*x*), *Venter autem egerat quotidie, & id, quod egerit, ſit durum* (ἔςω σκληρόν) *copia pro ratione ciborum ingeſtorum.* At qui de iſchiadicis eſt (*y*), *quibus alvus non egerit, niſi ad neceſſitatem coacta* (εἰ μὴ πρὸς ἀνάγκην) *& prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus.* Celſo igitur aliud in alio loco Latine reddendo ſpectandum fuiſſe, intelligimus; ideoque alterum ex altero loco non eſſe explicandum. Multo autem minus ex loco qui ad iſchiadicos ſpectat, illum interpretari decet quem primum ex cap. 3. produximus, & ex Coacis Praenotionibus, aut ex Praenotionum libro acceptum diximus. Nam *coacta* ex ξυνεςηκὸς, aut συνεςηκὸς, videtur expreſſum, quod *cohaerens* reddiderunt Praetereaque manifeſtum eſt, Celſum de *cita* jugiter *alvo* loquentem, cum mane *coactam magis* dixit, minus quidem liquidam intelligere potuiſſe; adeo autem duram factam, ut cogi debeat ad egerendum, non potuiſſe.

Videamus porro, num alibi hae Adnotationes Celſum felicius interpretentur: & primum in alio loco ubi ad Hippocratem pariter videtur reſpexiſſe. Libro 1. cap. 3. *Vbi amari ructus cum dolore & gravitate praecordiorum ſunt, ad hunc* (vomitum) *protinus confugiendum eſt.* Haec adnotantur, *Amari ructus i. e. acidi,* ὀξυρεγμίαν *Graeci vocant. Lucil. exhalans acidos e pectore ructus.* Nullum eſt dubium, quin ructus acidi a Graecis ſic appellentur, imo *apud Hippocratem atque alios medicos nihil pene eſt notius*, ut vere ait Mercurialis (*z*), quam ſic vocari. Illud dubium eſt, qua ratione quos Celſus *amaros* dixit. nos *acidos* intelligamus, praeſertim ſi, ut eidem Mercuriali (*a*), & Almeloveenio viſum eſt, ſpectaverit hîc Aphoriſmum 17. Sect. 4. quo Hippocrates vomitum praecipit *cordis morſum*, & *oris amaritudinem* patienti. Nec vero probabiliorem crediderim interpretationem alterius loci ex libro 3. cap. 20. Cum lethargicos alii excitare identidem ſtuderent admotis iis quae ſternutamenta evocarent, aut foedo moverent acrique odore; extiterat quidam Tharrias, inſequenti etiam capite nominatus, qui contenderet, exſpectandum eſſe dum lethargus cum febrili acceſſione remitteret; tunc enim, niſi aeger expergiſceretur, eſſe ob has cauſas excitandum, ut excerneret aliquid, & ſumeret: *Itaque eos, qui ſubinde excitant, ſine uſu male habere.* Huc ea adſcribuntur, *Graeciſmus eſt* ἀπείρως ἔχειν, *imperitos eſſe.* Mihi vero magis congruens cum iis quae ſequuntur, & minus contumelioſa in caeteros Medicos placet interpretatio, ut intelligam, hoc Tharriam dixiſſe, qui identidem aegrum excitare, conarentur, eos hunc ſine utilitate vexare. *Neque enim*, ut ibidem mox legimus, *vigilando melior fit; ſed per ſe, ſi melior eſt, vigilat.* Notius eſt au-

(*t*) *Vid. Martial. l.* 1. *Epigr.* 110. (*u*) *N.* 9. (*x*) *N.* 12. (*y*) *N.* 45. (*z*) *Praelect. in Aph.* 1. *S.* 6. (*a*) *In Aph.* 17. *S.* 4.

autem, quam ut confirmari a me debeat, *ufum* perfaepe utilitatem fignificare: nam *male habere* quin idem hic valeat, ac moleftia & incommodo afficere, dubitare nemo poteft, cui vel Celfi unius non fit ignota confuetudo, tot aliis locis quos fciens praetereo, non aliter, quam libri ejusdem 3. capite 6. fcribentis, *qua mole* (fatis multae veftis) *plerique aegros in ipfo impetu febris, potiffimeque ubi ardens ea eft, male habent.*

Eft etiam ubi Adnotationes aliquae obfcurae mihi videantur, velut ea quae ad vexatiffimum illum Praefationis attinet locum (*b*), ubi, inter caetera, ab Anatomicis, fpirante etiam tum animali, in hujus interioribus animadvertenda, occurrit vox illa *confractum*, five, ut alii antea ediderant, *contactum*, five, ut Schulzius fibi perfuafit, *confrutum*, five demum, ut in aliqua editione, & in Conftantini erat codice, & in Veneto, & Forolivienfi, *contractum:* quae vox cur Rubeo placeret, alias ad te fcribens (*c*), commemoravi. Auctori quoque placet Adnotationum. Sed caufam, id eft, explicationem haud fatis intelligo. Sic enim habet, *Ruell.* contractum. Σύμπτωσιν *vocat Hippocr. Aph.* 3. *lib.* 1. *compreffum*, *contracturam:* contractum *ergo legendum.* Quid enim fibi vult per interiorum *compreffum*, & *contracturam*, quod non fatis complectantur duae praecedentes, inter caeteras, voces *figuram*, *magnitudinem*? Reddunt quidem Latine, ut nofti, plures Interpretes Graecam illam aphorifmi vocem *compreffiones*, fed omnes eadem quam aphorifmus requirit, fententia, ut effectum videlicet inftitutae a Medico evacuationis. Sed quid haec ad Celfi propofitum, de eo interiorum ftatu qui maxime fecundum naturam fit, ibi fermonem habentis? Obfcura igitur Adnotatio eft. Quod fi exemplum aliud aliquod quam concidentium ab evacuatione vaforum, produxiffet; conarer fortaffe rem ad eum modum explicare, qui mihi, iftam vocem *contractum* in codicibus reperienti, in mentem venerat aliquando, nec forfitan praeter rationem.

Scilicet cum inter ifta omnia quae Celfus, five potius apud Celfum Rationales Medici confideranda effe, ajebant in vivi animalis interioribus, nihil de horum motibus inveniamus, cumque de eorundem Medicorum fententia modo oftenfum effet, quanti referat fcire, an concoctio fiat quod *atteratur cibus in ventre*, ut docebat Erafiftratus, an aliter, ut alii; item quae ad *fpiritum trahendum* attinent, *&* *emittendum*, ad *venas modo fubmittentes fe*, *modo attollentes*, ad alia ejuscemodi; ob has caufas non improbabile videri poffit, *contractum* inter caetera pofitum effe ea mente, non ut interiora collapfa, fed ut alternam eorum contractionem fignificet, per quam cor fanguinem in vafa impellit, feptum transverfum ad ducendum fpiritum juvat, ventriculus denique, & inteftina, dum periftaltico motu cientur, five, ut loquitur M. Cicero (*d*), *tum adftringuntur*, *tum relaxantur*, etiam *terendo* fic *cibo*, faciunt, ut *omnia cocta* fint *atque confecta.* Sed haec obiter. Ad minus obfcuras Adnotationes redeamus.

Apertiffimae illae funt, quibus aliquis redarguitur, ut ea quam venae, paulo ante pro arteriis pofitae, ad memoriam redegerunt. *Male Conftantinus pro* venae *reponit* arteriae.) Nihil mutavit Conftantinus, ut qui probe fciret, prifcis, & in his Celfo in more fuiffe, ut faepius pro arteriis dicerent venas. Explicat tantum. *Venae hic*, *i. arteriae.* Si aeque paucis poffem; inquirerem hic, jure, an injuria Celfum quoque ipfum modo in remediorum materia, modo in aliis quae pariter ad Medicum fpectant, libere aperteque aliae Adnotationes reprehendant. Verum fatis fit tibi quod fupra in aliqua attigi de eo genere. Sed minus tamen dedecuiffet, in iis rebus tantum Auctorem ab eo notari qui in iifdem longe excelleret. Quod ne hic facile credamus, nonnullae ex his faciunt Adnotationes. Libro 5. cap. 18. in Ctefiphontis malagmate partem Celfus ponit *nitri quam ruberrimi.* Hoc adnotatur, *Mirum*, *qui dicat ruberrimum effe nitrum*, *cum viride fit*, *&* *in ollas indatur*, *ad caules viridiores efficiendos.* Non mihi opus eft quaerere, quo colore effet nitrum quocum olera coquebantur, ut *fmaragdina* fierent, quemadmodum loquitur Apicius (*e*); & Columella (*f*), Plinius (*g*), Martialis (*h*) indicant: illud certe erat album, quod teneris etiamtum braflicae plantis, tritum defuper fpargebat Palladius (*i*), *ut fpeciem pruinae candentis imitaretur*; fic enim poftea, *virore fervato*, coquebantur. Satis eft; ut de Plinio (*k*) nihil dicam, qui nitrum in Aegypto, fcripfit, *&* *rufum exire a colore terrae*, aphronitrum autem probari, ut fit *colore pene purpureo*; fatis, inquam, eft quid de nitro ipfo tradiderint Medici tres, inter antiquos nobiliffimi, & omnium manibus verfatiffimi, commemorare. Hippocrates igitur libro de Internis Affectionibus

(*b*) *Vid. Epift. III. p.* 57. 18. *&* *V. p.* 112. 27. (*c*) *Epift. III. p.* 53. 30. (*d*) *de Nat. Deor. l.* 2.
(*e*) *de Re Culin. l.* 3. *c.* 1. (*f*) *de Re Ruft. l.* 11. *c.* 3 (*g*) *Nat. Hift. l.* 31. *c.* 10.
(*h*) *Epigr. l.* 13. 17. (*i*) *de Re Ruft. l.* 3. *c.* 24. (*k*) *Ibid.*

bus (*l*) mentionem facit *nitri Aegyptii rubri torrefacti*; *nitri* item *rubri* libro de Natura Muliebri (*m*), & libro 2. de Morbis Muliebribus (*n*) ne alios perquiram locos, libro etiam de Fistulis (*o*), ubi *nitrum rubrum assari*, jubet. Dioscorides de medica Materia libro 5. cap. 89. non id modo quod Plinius, habet de optimi aphronitri *colore pene purpureo*; sed quod ad nitrum ipsum attinet, *praeferri* hoc, ait, *leve*, *roseo colore*, *aut candido*. Galenus denique libris de Compositione Medicam. secund. loc. *nitrum rubrum* memorat in Compositionibus Aristarchi (*p*), Tryphonis Gortyniatae (*q*), Critonis (*r*), & Andreae (*s*). Nec plura quaero ex his tribus, aut ex aliis, qui postea floruerunt, Medicis: tametsi Oribasium (*t*) memini de nitro eadem quae Dioscorides scripsisse; Avicennam (*u*) *album*, *aut purpureum*, *aut roseum* praetulisse; Auctorum denique Historiae Simplicium Medicamentorum (*x*), quae sub Serapionis nomine circumfertur, *alibi colore roseo*, *rubrove*, *alibi candido*, *cineritioque* commemorasse: nec Recentiores (*y*) deesse, qui etiamnum in Aegypto prope Nilum quasdam nitri *strias* efflorescere, confirment, *nunc rubescentes*, *nunc blande caerulescentes*, & (*z*) *nitrum nativum Alexandrinum rosei coloris esse*, *ejusdem Neapolitanum*. Mirum est igitur, non jam apud Celsum memorari nitrum quam ruberrimum; sed mirari aliquem, quod memoretur. Neque minus admiratione dignum est quod adscribitur ad initium capitis 21. libri 4. ubi occasione capta ex *nimia*, de qua Celsus loquitur, *seminis profusione*, sive gonorrhoea proprie dicta, hoc de altera illa adnotatur, qua ex lue venerea non semen, sed pus, aut aquosa quaedam emittuntur, *Ea vero me auctore*, *vocari potest fistula*. Scilicet effluxus, qui fistulae effectus est, hoc auctore, fistula esset: ipsa autem fistula, quae gonorrhoeas illas graviores aut neglectas, aut male curatas demum consequitur aliquando, in omnibus esset ex ea lue gonorrhoeis vel levissimis, ac recentissimis.

Quae omnia cum ita sint; rescribere ad illum posses qui descriptas ad te istas Adnotationes misit, quasi *a viro divino* profectas, bene actum fuisse cum Celso, quod earum Auctori, quicunque is tandem sit, alias ejusdemmodi addere non libuerit. Neque enim, ista quidem ratione, *huic Augiae stabulo expurgando* magis ipse par fuisset, quam caeteri, qui huic operi, ut scribis, satis licenter pronunciantur *minime pares*. Duos illos dico, qui ut ais, nominantur, doctos & acutos Viros, quos cum hoc praemium referre video diuturnae operae, ut professi erant, in Celso positae; dicere non possim, quam gaudeam, me aliis semper occupationibus ab eadem suscipienda provincia fuisse avocatum, & dies vix paucos flagitanti tibi tribuere potuisse, quibus cursim nonnulla, ut hic illic forte occurrebant inter scribendum, attingerem; non ex proposito, Celsi libros emendarem. Quod si mihi proposuissem; alia atque alia, optimorum codicum praesertim, subsidia comparassem: atque, ut caeteris caruissem; at certe diligentius aliquanto cavissem, ne quae mutanda non essent, mutarem; ne quae demenda non essent, demerem; ne Celsum damnarem potius, quam interpretarer, aut saltem excusarem; ne eorum quae alibi scripsit, aut in scribendo spectavit, oblitus, aliud quam quod praeclare sensit, ipsi tribuerem; ne quid mihi vellem, esset obscurum; denique ne Celsum iis in rebus accusarem, in quibus ipse quasi hospes videri possem: aut si forte in horum aliquod prolaberer; ut modeste id, & dubitanti similis facerem; non praefidenti festinatione pronunciarem. Quae vitia, ut ostensum est, cum alia in alias, tum ultimum praesertim in omnes fere cadit, quas perpendimus, Adnotationes. Invenies fortasse & alias alia aliqua animadversione dignas: quanquam mihi festinanter, & ne omnes quidem, percurrenti, plures, ut initio dixi, visae sunt istarum dissimiles adeo, ut facile possint ad longe alium Auctorem attinere, eumque Lindenio fortasse antiquiorem: certe alteruter ab altero videri potest quaedam sumpsisse; cum iidem interdum loci ad eundem modum legantur in illius editione recte emendati. Sunt etiam nonnulla in his Adnotationibus aliam ob causam supervacua, sive quia res per se clara satis est, sive quia ad alios Scriptores magis, quam ad Celsum, attinent quae adnotantur. Vides igitur, quo delectu esset opus, si missis ad me Adnotationibus uti velles.

Caetera quae ex me quaeris, brevi possunt responsione expediri. Scire enim aves, num alia praestet ad Celsum addere praeter ea quae multa de similibus Auctorum locis, pauca autem de variantibus lectionibus, paginis subjecit Almeloveenius, aut ex suis, aliorumve adnotationibus conjecit in Scholia. Ego vero scire ex te aveo, quot, quantisve sit voluminibus Celsi editionem Bibliopola adornaturus. Neque enim uno aut altero vel majoris formae ea omnia comprehenderet quae

(*l*) *N.* 29. (*m*) *N.* 29. (*n*) *N.* 120. (*o*) *N.* 6. (*p*) *L.* 5. *c.* 1. (*q*) *L.* 9. *c.* 2. (*r*) *Ibid. c.* 3. (*s*) *L.* 10 *c.* 2 (*t*) *Medic. Coll. l.* 13. (*u*) *Canon. l.* 2. *tr.* 2. *c.* 84. (*x*) *L.* 6. *c.* 53. (*y*) *Vid. apud Ettmull. Not. ad Ludov. Diss.* 1. *de Remed. &c.* (*z*) *Apud eund. in Schrod. Mineralog. c.* 23.

quae addi possunt. Noli autem credere; ut de similibus Auctorum locis primum dicam, quae non indicari, sed fuse produci, velles; modico haec posse volumine contineri. At ea saltem, dices, proferantur quae ex libris Hippocratis, aut qui sub Hippocratis nomine extant, Celsus videtur accepisse. Cave existimes, non plura esse, quam quae collegit Henricus Stephanus. Ne Aphorismos quidem omnes, huc attinentes, pervidit: itaque alii a Viris doctis additi sunt, quos ipse omiserat. Praeter Aphorismos autem quot alios tandem excussit libros? istosque alios quam accurate? Quaere, exempli causa, locos quos supra indicavi; num collegerit, facile intelliges.

De variantibus autem lectionibus sic habeto, vel codices optimos, non modo vetustissimas editiones, crebris, & saepe manifestissimis scatere mendis: esse autem immensi laboris seligere in singulis exemplaribus quae utilia proponas, cum in mendis ipsis indicia nonnunquam lateant verioris scripturae, ut si certa quaedam menda omittas; doctos non satis adjuves: si nulla omittas; immani omnes inutilium verborum copia obruas. Huc adde miras inter se varietates, & codicum numerum, & legendi, ob vetustam litterarum formam, & compendia vocum, difficultatem, & itinerum impendia ac molestias; nisi si velles alienis oculis, & diligentiae credere, quae in ipsarum quas in manibus habemus, editionum lectionibus ut saepenumero fallat, periculo a nobis facto, compertum est. Crederes autem non modo in hoc, sed in delectu quoque illo ut plurimum oporteret, qui infirmissima sis valetudine.

Restat ut dicam de Scholiis. Jam nosti quae ad Celsum explicandum, emendandumve olim scripserint Caesarius, Thriverius, Pantinus, Lommius, Rorarius, Constantinus, Ronsseus, Rubeus, Paawias, Rhodius, alii. Si omnia omnium edantur; quae libri moles? nam fusius aliqui scripserunt. Deinde quot inutilia admixta ex inanibus hypothesibus? Seligendum igitur. At quos omittes? Num qui prolixiores fuerunt? At in his quoque sunt sua bona: nec qui brevitatem secuti sunt, idcirco non plura habent praetermittenda, vel quia non bona, vel quia a Lindenio jam in contextum recepta. Itaque intelligis, aut ex omnibus eligenda utiliora, aut omnia quae omnes ediderunt, esse recudenda. Quorum alterum est longi temporis, gravis laboris, peracris in primis judicii, quod sine assidua animi contentione adhiberi non potest; alterum inutile magna ex parte, & mole ipsa odiosum ac permolestum.

Quid ergo mei consilii est? Nempe quod initio fuit, ut typographo auctor sis eandem quam prius, Almeloveenii editionem repraesentandi, imo omnia, quae ab Almeloveenio non sunt, omittendi. Num tuas etiam, inquis, Epistolas? Imo illas maxime, ne cui amplius ansam praebeant Patavinas mihi Almeloveenii editiones tribuendi. Satis, superque illae Epistolae hic, atque alibi e typographorum officinis prodiere, non ad id scriptae, sed ut privatim postulationi satisfacerem tuae. Neque aliud mihi fuit propositum has quoque alias fundenti potius, quam scribenti: aut siquando aliud fuit; tunc fuit, cum scirem necdum, quot in folia possent excrescere, nec spes deesset recognoscendi, quae nunc vix est relegendi. De prolixitudine ipse quid sentiam, paulo ante dixi. Edentur alias separatim, si tanti esse videbuntur, nec tempus deerit recensendi, & ad pauciora redigendi; nosti enim, nulla re nos fieri in scribendo longiores, quam temporis angustiis. Peto igitur abs te, mi Vulpi, majoremque in modum contendo, ut has quinque Epistolas apud te premas. Quod si in praefatione tamen dicendum censueris, & scriptas esse, & qua impellente justissima ratione sint scriptae, aut si certo quopiam earum loco, speciminis causa, uti volueris; non repugnabo. Vale.

Patavii IV. Idus Januar. MDCCL.

CAJETANO COGNOLATO

IN SEMINARIO PATAVINO

STUDIORUM PRAEFECTO

LEONARDUS TARGA S. D.

Nunc demum animadverti, & particulam *vel* in his Celſi verbis *qui vel melle* &c. lib. 5. cap. 23. ſect. 1. & pronomen *id* in illis *ut id ita fieri poſſit*, cap. 26. ſect. 35. ejusdem lib. deeſſe in Editionibus ann. 1493 1497. 1524. ac neque Caeſarium illius vocis, neque hujus omittendae Egnatium auctorem fuiſſe. Quare ſi quae ego ad loca illa adnotavi, nondum ſunt impreſſa, cura ut, pro *Quidam cum Caeſario omittunt VEL*, reponatur, *Alii omittunt VEL, ſecuti Editionem an.* 1493. &, pro *Ita in MSS Mediceis & in Editionibus antiquioribus. Egnatius & Caeſarius ID expulerunt: quos ceteri Editores ſecuti ſunt*, reſcribatur, *Ita in MSS. Mediceis & in Editione prima. Editio an.* 1493. *omittit ID; quam alii omnes ſecuti ſunt.* At ea quae ſcripſi ad haec verba lib. 2. cap 8. *ubi urina quaedam araneis ſimilia ſubſidentia oſtendit*, jamque excuſa ſunt; etiam ſi in integro res mihi eſſet, tamen non edi nollem; quamvis Joſephus Scaliger interpretatione ſua omnem ab hoc loco mendi ſuſpicionem removere tentaverit. De hoc ideo volui te certiorem facere, ne, ſi quid forte de interpretatione iſta audieris, clariſſimi viri adnotationem meos fugiſſe oculos putes. Vidi, ſed non probavi. Novum, inquies, in litteris hominem tanto critico repugnare? Tu igitur pro tua ſumma Latinae linguae peritia, atque eruditione, de re tota judicabis. Quod ut rectius facere poſſis, Scaligerianae adnotationis exemplum ad te mitto. Vale. Pridie Kal. Novembr. MDCCLXVII. Verona.

ſubſidentia) *i. e.* ſuperſidentia, *quia eſt* ἐπίστατις ἀραχνώδης. Subices *dicuntur nubes, & Virgilius Eclog. x. v.* 74.

Quantum vero novo viridis ſe ſubjicit alnus.

i. e. ſe attollit. *Item* ſubjectare *eſt ſurſum jactare. Virgilius Aen. lib. XII.*

aut corpora ſaltu
Subjectant.

Non mirum igitur, ſi ſubſidentia *hic pro* ſuperſidentiis & *ἀντὶ τῆς ἐπιστάσεως ſumit.* Scaliger.

LEONARDO TARGAE M. D.

CAJETANUS COGNOLATVS S.

Quod nunc demum de Caeſario & Egnatio obſervaſti, & in duabus illis adnotationibus emendandum eſſe ſcripſiſti, id ſerius accidit, quam oportebat. Jam enim Typographus proceſſit, ac librum quintum abſolvit. Neque ſane moleſtum hoc tibi eſſe debet: levia enim ſunt illa, nec quidquam laudis tuo labori, ſummaeque diligentiae detrahunt. Quin immo magna in hoc ipſo laus eſt, quinque illos priores libros novo ſtudio obſervaſſe, tibique neque alia, neque graviora corrigenda occurriſſe. Nam illud etiam, quod de Scaligero ſcribis, bene eſt; quod ejus ſcilicet interpretationem praetermiſeris, ac tacitus improbaveris. Ac ne de hoc ipſo diutius dubites, rem totam, ut ipſe poſtulas, explanabo. Celſus igitur lib. 2. cap. 8. haec habet: *Si quis etiam in eo morbo*

morbo (de tabe autem loquitur) *diutius traxit, ubi capilli fluunt; ubi urina quaedam araneis similia subsidentia ostendit, atque in his odor foedus est; maximeque ubi post haec orta dejectio est, protinus moritur:* ita scilicet hunc locum ipse legis, ita edendum esse censuisti. Male omnino Josephus Scaliger vocem illam *subsidentia* a communi significatione detorquet, explicatque *supersidentia. Subices*, inquit, *dicuntur nubes:* at quod caelo, quod Deorum pedibus subjiciantur. Gellius ad fin. cap. 17. lib. 4. N. A. *Ennius*, inquit, *in tragoedia, quae Achilles inscribitur, Subices pro aëre alto ponit, qui coelo subjectus est, in his versibus:*

> *Ergo deum sublimes subices, humidus*
> *Vnde oritur imber, sonitu saevo, & spiritu.*

Festus vero in Fragmento de Verborum Significatione ita legit & explicat hunc Ennii locum: *Subices Ennius in Achille pro subjectis posuit cum dixit:*

> *Nubes per ego deum subices humidas,*
> *Vnde oritur imber, sonitu saevo spiritu.*

Vides nullam esse in hujus vocis explicatione insolentiam: at eam fortasse Scaliger ab ipsa nubium altitudine repetendam putavit; in quo quidem potuit non errare; at dum simili exemplo *subsidentia* pro iis, quae supernatant, explicuit, neque verborum ipsorum potestatem, neque Latinam consuetudinem attendit. Est enim *subjicere* sursum jacere, *gettare di sotto in su, alzare;* at nihil simile in eo verbo *subsido*, sive *subsideo*. Hinc illa, quae ipse affert ex Virgil. Ecl. x. v. 74.

> *Quantum vere novo viridis se subjicit alnus;*

& illa etiam Aeneid. xii. v. 287.

> *aut corpora saltu*
> *Subjiciunt in equos;*

sic enim optimi habent vulgati libri, & ipse Virgilianus Codex Mediceus, qui nuper Romae praeclara forma, magnoque sumptu est editus. Ita Livius lib. 31. cap. 37. ad fin. (ex recens. Drakenborchii) *Pavidum regem in equum subjecit.* Quod si suum illud *subjectant* Scaliger velit, ob ipsam vim verbi *jacto*, eandem habebimus significationem, quam ipse antea Italice reddidi. Prompta haec omnia & aperta: at illud sane difficilius, quod ex ipsa ratione Scaliger sumit; ea scilicet, quae urina araneis similia habet supra esse; *subsidentia*, inquit, *i. e. supersidentia, quia est* ἐπίστασις ἀραχνώδης Hanc ego rem Hippocratis primum auctoritate, tum ipsis Medicorum observationibus explicabo. Saepe apud Hippocratem ὑποστάσιες τῶν οὔρων, ὑπόστημα τῶν οὔρων; at ego allatum Celsi locum respiciens, ea tantum afferam, in quibus id quod in urina subsidit araneis simile dicitur; ac tabem ingravescentem, viscerum dissolutionem, proximamque mortem significat. In libro igitur Praenotionum Sect. 2. pag. 40. apud Foësium de urinis quaedam habet Hippocrates, atque haec etiam: τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ὑφισαμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι· συντήξιος γὰρ σημεῖα. quae verba ita Foësius Latine reddit: *Quin etiam pinguedines supra innatantes* (Lindenius *superne instantes*) *araneorum telas referentes damnare oportet; colliquationem namque significant:* in suis autem adnotationibus (adnot. 35.) vocem ὑφισαμένας esse illam quidem in vulgatis quibusdam libris fatetur, at in aliis, iisque melioribus, legi ἐφισαμένας; hoc esse apud Galenum, hoc sibi probari. Quare cum utraque vox in antiquis Codicibus fuerit, is fortasse, quo usus Celsus est, habebat ὑφισαμένας, potuitque Latinus Hippocrates scribere *subsidentia*, vulgaremque notionem huic verbo tribuere. Nam in Coacis Praenotionibus n. 582. apud eundem Foësium ita legimus: τὸ δὲ πτυαλώδεας ἔχον ὑποστάσιας οὖρον, ἢ ἰλυώδεας, ῥίγεος δηλωτικόν. τὸ δὲ ἀραχνιῶδες, συντήξιος. Foësius vero Latine: *quae vero* (scilicet urina) *sputo similia habet sedimenta, aut limosa rigorem denuntiat; quae araneorum telis similia quaedam habet, colliquationem.* In duobus hisce casibus urinae ὑποστάσιας intelligit Hippocrates; idque ipse Lindenius agnovit; & aptiore Latina interpretatione significavit: *quae sputo similes subsidentias, aut limosas habet, rigorem indicat. quae aranei telis similes* (scilicet subsidentias) *colliquationem.* Vox igitur *subsidentia* a Celso adhibita (uti Medicei ac Vaticani Codices testantur)

ad

ad urinae ὑποστάσιος refertur, eamque habet significationem, quae communis eſt, quaeque illi alio in loco ab eodem Celſo tribuitur; nempe cap. 5. ejusdem libri ſecundi, ubi haec certiſſime legimus: *item, ſi urina modo liquida & pura eſt, modo habet quaedam ſubſidentia.* Tandem, ut id afferam quod praecipuum eſt, pinguiores iſtae urinae partes, quae tabe ingraveſcente apparent, non jam ob ipſam tenuitatem, ſed ob eam, quam referunt figuram, araneis ſimiles dicuntur; neque ſupra innatant, at ſubſidunt. Saepe etiam haec veluti aranea inter ea, quae in fundo vaſis reſtiterunt, ipſamque extimam urinae ſuperficiem conſpiciuntur, eumque locum obtinent qui ipſorum gravitati reſpondet; itaque poſita recte adhuc dicuntur *ſubſidere.* Atque hoc quidem a Medicis obſervatum illud etiam me docuit, quomodo duae illae voces ἄνω ὑφισταμένας in allato Hippocraticarum Praenotionum loco optime poſſent cohaerere. Nihil eſt quod Scaliger quaerat amplius. Habes, Leonarde humaniſſime, verboſam & inſuavem epiſtolam; at qui veteres Codices jamdudum tractas, qui veterum Scriptorum loca ſaepe colligis, confers, componis, illuſtras, his jam aſſueviſti. De iis, quae alias ſcripſi, te rurſus moneo. Da operam, ut noſtram fidem citiſſime liberemus. Quamquam, commota adhuc valetudine, minime tibi properandum exiſtimo: *Non ignara mali;* noſti jam caetera. Nunquam ego neque tibi, neque Celſo deero. Gratulor interim omnium primus egregiam laudem, quod laboranti Celſo medicas manus adhibueris. Vale.

Patavio. Idib. Novemb. MDCCLXVII.

LEONARDVS TARGA
JOSEPHO TORELLO S. D.

Explica mihi, amabo te, locum Celſi infra deſcriptum; aut ſaltem vide, num ego recte intellexerim. Nam Conſtantinus certe non recte; quod & Morgagnus noſter eſt ſuſpicatus Epiſt. V. pag. 128. Locus eſt in lib. 7. cap. 26. ſect. 2. *In quam* (veſicae cervicem), *ſi oblongus* (calculus) *eſt, ſic compellendus eſt, ut pronus exeat; ſi planus, ſic, ut transverſus ſit; ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat; ſi altera parte plenior, ſic, ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat.* Ita in antiquis legitur & MSS. & vulgatis libris: atque haec verba *ut duobus angulis ſedeat*, ſic interpretatur Conſtantinus: *Sedet binis angulis, immo quaternis, cum per totam planam ſuperficiem jacet, nec in latus procumbens carinatur.* Ego vero, ut primum de lectione dicam, vitiatos Codices omnes exiſtimo; ac tum *ſedeat*, tum *ſit* aliena eſſe & inſititia; verbaque *exeat* & *evadat* totam periodum regere. Quod ad ſenſum attinet, contrarium plane intelligo atque Conſtantinus. Habes paucis ſententiam meam, quam a te probari cupio, & poſſe etiam confido. Et quia tui conveniendi poteſtas mihi, propter maximas occupationes, multis diebus non erit, pergratum facies, ſi, quamprimum poteris, per litteras reſpondebis. Vale.

JOSEPHUS TORELLVS
LEONARDO TARGAE S. D.

Ego ne, mi Leonarde, ſi quid in Celſo ſubobſcurum eſt, explicare audeam? praeſertim tibi, qui longo illum triviſti uſu, atque in tuum prope ſuccum & ſanguinem convertiſti. Bene igitur habet, quod de re explorata quaeris, tuamque potius ſententiam aperis quam exquiris meam; hoc opinor conſilio, ut eam firmius teneas, ſi mihi placuiſſe cognoveris. Ita enim a natura comparati ſumus, ut ea ipſa, quae dubia nobis non ſunt, certiora ducamus, cum aliis quoque, qui minime blandiri ſolent, probari videmus. Vtcunque ſit, de Celſi loco, quem mihi affers ex libri VII. capite XXVI., ubi de curatione agitur calculoſis adhibenda, ita ſentio, illum te, cum paullo corruptior ſit, ita uti fieri debet, deque vera ejuſdem ſententia recte conjicere. Neque enim aliud ſibi vult

 Scrip-

Scriptor diligentiſſimus, quam docere quomodo calculus in veſicae cervicem compellendus ſit, ut inde minore negotio extrahatur. Cum vero non una eademque ſit calculorum omnium figura, de quadrato praecipit, ita illuc eſſe compellendum, *ut duobus angulis exeat.* Quod cujuſmodi ſit, haud ſane pronum eſt intelligere. Mihi hoc videtur ſignificari, calculum, quem diximus, contra plagam, quae mox in veſicae cervice facienda eſt, conſtituendum eſſe ſecundum lineam, quae proxima duo ejuſdem calculi latera dirimit. Tunc vero ille figuram quandam referre videtur ex duobus quaſi cuneis conſtantem, communem habentibus baſim, contrarioque modo inter ſe invicem poſitis. Ita fiet ut ſi anterior cuneus medici manu in vulnus adigatur, hujus orae ad illius usque baſim magis magisque diducantur; cumque eo ventum ſit, ſuccedente poſteriore cuneo, eaedem rurſus committantur & coëant. Quoniam vero hi duo cunei, qua parte ſimul junguntur, duos angulos utrinque efficiunt, quos per vulnus transmitti neceſſe eſt, facile apparet quid ſit apud Celſum *duobus angulis exire.* Quare nemo ſatis miretur Conſtantinum, qui optime, ſi quis alius, videre potuit quinam eſſet horum verborum ſenſus; quippe indicat; tamen illum rejicere, aliumque ſequi, a vero longiſſime abhorret. Nec enim vult cunei, quem diximus, aciem in vulnus adigi, ſed potius ejusdem latus; quod ſane qui fieri poſſit, quin veſicae cervix rumpatur, ne ſatis quidem intelligo. Niſi forte dicere volumus verbum *ſedeat*, quod in Codicibus omnibus legitur tum manuſcriptis, tum editis, viro docto obfuiſſe ad intelligendum; cum inſuper animadverteret vulnus priore illo modo latius aliquanto fieri, quam hoc poſtremo. Verum & verbum *ſedeat* inſititium eſt, ut ipſe mones, aut in *exeat* mutandum; & parum refert quam magnum ſibi iter calculus faciat, modo rite faciat; id eſt, ſenſim pedetentimque, atque ita ut vulneris orae ne laedantur. Itaque calculum altera parte pleniorem ita vult Celſus in veſicae cervicem compelli, *ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat.* Haec habui, mi Leonarde, quae tuae epiſtolae breviter, & quantum potui perſpicue reſponderem; quae ſi tibi, ut ſpero, probabuntur, erit cur mihi gratuler, quod in re ſi non valde difficili, certe non mea, aliquid viderim. Cave igitur ad tua haec ſtudia ſaepius nos revoces, ne dum eadem retracto, ipſe quoque, quaſi aliud agens, medicus fiam, & in tuam poſſeſſionem furtim irrumpam. Vale. Ex bibliotheca domeſtica IV. Non. Jul. MDCCLXVII.

LEONARDVS TARGA

JACOBO FACCIOLATO S. P. D.

A Clariſſimo medicinae profeſſore Joanne Bona, qui hiſce diebus Veronae fuit, magno cum dolore cognovi, te ſuperiori menſe torminibus graviter laboraſſe: quibus liberatum te nunc, ut ille affirmavit, recte valere gaudeo laetorque. Velint Superi hanc laetitiam mihi eſſe diuturnam; teque litteris nobisque, quicumque eas colimus, longo tempore ſervent incolumem. Interea ſpero te non ſolum tibi, verum, ut conſueviſti, etiam illis valere; ac ſtudiis mutuis & poſſe jam, &, qui tuus in me eſt amor, libenter velle. Peto igitur a te, ut plane aperteque ad me ſcribas, quid tibi videatur de verbis *adigo* & *adjicio*, quae jaciendi ſignificatione ab idoneis Scriptoribus promiſcue uſurpata, Critici plerique omnes putant. Tu quidem, cum *adjicietur* alii legerent in loco illo Celſi lib. 7. cap. 27. qui ita a Lindenio Almeloveenioque editus eſt: *idemque humor clyſtere intus adigetur;* merito dubitaſſe videris, num *adjicere intus* Latine diceretur. At tamen in animadverſione quadam in Lexicon Danetii hanc ſignificationem verbo *adjicio* tribuis, auctore Caeſare lib. 2. B. G. cap. 21. & lib. 4. cap. 23. Quid ſi Caeſaris auctoritas duobus his locis incerta eſt? Loca, inquies, alia inveniemus fidei non dubiae. Vide tamen quid praeſtare poſſis. Nam quod attinet ad locum primum; *Non longius hoſtes aberant quam quo telum adjici poſſet;* noſti ex Oudendorpio, ut aliter atque aliter legatur in manuſcriptis, nec deſint Codices in quibus ſit *adigi.* Altero autem loco; *Vt ex locis ſuperioribus in litus telum adjici poſſet;* multi Codices & quidem meliores exhibent *adigi;* idque ex eorum fide magis probat Oudendorpius ipſe, qui *adjici* primo loco probaverat. Eadem varietas occurrit tum lib. 2. B. C. cap. 34. *Prius, quam telum adjici poſſet, aut noſtri propius accederent;* tum lib. 3. B. G. cap. 13. *Neque propter altitudinem facile telum adjiciebatur.* Jam cur haec duo verba fere varient in veteribus libris, cauſam viri docti aperuerunt; quod ſcilicet *ADICERE* per ſimplex *I* ſcriberetur, & *C* ac *G* inter ſe facile commutarentur. Quae cum

ita

ita fint, quis, vel in fummo Codicum confenfu, incerta illa non exiftimet? *Vt neque ex inferiore loco fatis commode tela adjici poffent*, lib. 3. B. G. cap. 14. *Brachiis perfectis, promotisque usque eo, quo telum ex oppido adjici non poffet*, de B. Afric. cap. 56. *Tantum aberat a noftro caftello, ut telum tormentumve miffum adigi non poffet*, lib. 3. B. C. cap. 51. & *Tantumque a vallo ejus prima acies aberat, uti ne in eam telum tormentumve adigi poffet*, cap. 56. Quis porro *adigetur* legere non malit in allato Celfi loco, quamvis in Codice Mediceo omnium vetuftiffimo fit *adicietur*? Nam in plerisque aliis mendofe eft *adietur*. Sed quo magis fufpicere *adicietur* ex *adigetur* effe corruptum, ecce tibi ex feptem Codicibus Mediceis fex habent *adicienda* lib. 8. cap. 5. ubi cum legeretur, *in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumfutaque intus adjicienda funt*, Lindenius repofuit *injicienda*, quemadmodum Conftantino placuerat. Vnus omnino Codex, ille fcilicet pervetuftus, habet *adigenda*; quem ego hic fequendum puto. Verum in utroque Celfi loco *adigere* non aliud eft quam *impellere*, Italice *fpingere*, *cacciare:* apud Caefarem vero id verbum jaciendi fignificationem habet, Ital. *lanciare*. Quidni? inquit Oudendorpius. Quemadmodum *telum* & *agere*, & *jacere* Latine dicitur; fic & *adigere*, & *adjicere*. Ego vero ex Facciolato quaero, *adjicere*, an *adigere* ipfe libentius dixerit, an utrumque pariter. Si utrumque probas, nihil eft quod de Codicum inconftantia laboremus: fi alterutrum difplicet, poterit illud, Codicibus non invitis, inter dubia cenferi. Exfpecto tuas litteras. Vale.

JACOBVS FACCIOLATVS

LEONARDO TARGAE S. P. D.

Quid de re tantula, mi Targa, tantopere laboras? Recte animadvertifti, controverfias omnes de verbis *adigo*, & *adjicio* promifcue ufurpatis ex duarum litterarum fimilitudine C, & G ortas effe. Pro certo habendum, verbum *adigo* ex *ad*, & *ago* compofitum effe, *adjicio* ex *ad*, & *jacio*, neutrum autem a fuarum partium fignificatione difcedere. Codices MSS. variant. Quidni? Scilicet ab hominibus fcripti funt, & quidem ab hominibus fere mercede conductis. Vide, quid fenfa pofcant. Vbi de re agitur, quae majorem quandam vim motumque requirit, retinendum eft *adigo*, motus iners requirit *adjicio*. Ceterum loca multa funt, in quibus utrumque ferri poteft, praefertim fi reputes, pronunciationem quoque ipfam litterarum C, & G non valde abfimilem apud veteres Romanos fuiffe. De mea valetudine recte nofter Bona, nifi pedes mihi ante menfes duos torpere coepiffent, caputque ipfum furditate quadam laboraret. Caremus febri, & amicis etiam fcripto refpondemus, fed breviter, & fatis fpurce, ut vides. Vale.

LEONARDVS TARGA

JOANNI BAPTISTAE MORGAGNO S. P. D.

Quo magis Celfianae emendationis opus ad finem perducere feftinamus, eo plures majoresque difficultates offendimus, quae nos longius, quam fperabamus, morantur. Nam ceteris quidem in libris multa erant expedita: at in primo libri octavi capite mihi tertio fere quoque verfu haerendum eft. Praeter tot illa a te jam notata loca vel mendi fufpicione laborantia, vel manifefte corrupta, alia occurrunt, quorum non minus dubia eft fides. Ex pluribus duo tantum tibi proponam. Alter eft de coronoide maxillae proceffu, qui jugale os fubire dicitur, & *fuper id* temporum mufculis illigari. Atqui jugale os proceffus ille non fere fuperat. Fortaffe igitur, quoniam in pervetufto Mediceo Codice non extat particula *fuper*, fed tantummodo *id*, legendum *ibi*. Nifi forte *id* quoque adventitium eft. Locus alter, ad jugulum pertinens, ita legitur in omnibus antiquis libris tum editis, tum MSS. *Id ipfum recurvum, ac neque inter duriffima offa numerandum* &c. Sed particulae illae *ac neque* ita ftare poffe non videntur. Paavvius *neque* extrudendum cenfet; *quod*, inquit, *dura folidaque fit clavicularum fubftantia*. Attamen inter laxa (χαῦνα) offa jugulum repofitum

 fuit

fuit ab Hippocrate de Artic. sect. 12. *Jugulum vero, ut & reliqua ossa, quae laxa sunt, prompte coalescit.* Lindenius Paavvium sequitur. Ego ab utroque dissentio, & aliquid deesse suspicor. Id cujusmodi sit, divinare non ausim: verumtamem ut causa non fuit, cur aliquis *neque* huc intruderet, sic facile fieri potuit, ut, cum duo essent incisa, quae utraque per eamdem particulam *neque* inchoarentur hoc modo: *ac neque ...... neque inter durissima ossa numerandum*; librarius prius omiserit. Ita lib. 7. cap. 23. ex verbis illis *curari res neque manu, neque medicamento potest*, haec *neque manu* in Codice Mediceo supra allato desiderantur. Si vero non praetermittendo aliquid, sed addendo librarius peccavit, ego quidem conjunctionem *ac* inconsulto addidisse existimaverim. Omnino haec verba *neque inter durissima ossa numerandum* videntur recte habere, In hac enim lectione & ab Hippocrate, cui libenter adstipulari solet, minus recedit noster Cornelius, & ratio cum humero femoreque duritie comparandum. Vides me in tua provincia versari: itaque certum auxilium a te peto, id est, ut ad me scribas, quid de duobus his locis ipse sentias. Neque tamen sum adeo imprudens, ut tibi homini occupatissimo nimium oneris imponere audeam. Abunde mihi erit satisfactum, si, quae tu me scire oportere existimabis, summatim perscribes. Verum de hoc ut voles. Illud te oro, ut me, quemadmodum facis, amare pergas; si te in parentis loco haberi, atque omni pietate coli intelligis. Vale. Veronae Nonis Juniis CIↃIↃCCLXVI.

JOANNNES BAPTISTA MORGAGNUS

LEONARDO TARGAE S. P. D.

Utinam, mi Leonarde, aliter ac scribis, res se haberet, neque caput praesertim istud quod primum est in Cornelii nostri libro octavo, incuteret attentis emendatoribus adeo crebram tum vitiati loci suspicionem, tum ita vitiati, ut & numero deterriti, ex suis dubitationibus plures omittere, & difficultate haud raro victi verae excogitandae emendationis, probabilem, ut primum videtur, sed de qua vel ipsi mox dubitent, conjecturam proferre interdum cogantur. Haec eo libentius dico, quod in me potius cadere quam in alios, non modo sentio, sed veri amore percitus, ultro etiam fateor, qui Celsi hic illic emendandi curam semel, atque iterum olim suscepi, ut simul Vulpio meo satisfacerem, simul alios excitarem, qui multo essent ad id aptiores cum ingenio, & doctrina, quod facile est, tum copia antiquorum Codicum, quae nec omnibus est, nec ubique. Cujus voti me factum per te compotem eo demum tempore intellexi, quo tua te valetudo huc paulisper secedere coëgit, mecumque colloqui. Equidem jam ante hos viginti annos, qua esses ingenii praestantia, & qua diligentia noveram, cum ab nobilissimo Cive tuo mihi commendatus, vix uno, aut altero anno hic in optimis studiis exacto, eam, priusquam huc domo redires, ad me epistolam dedisti, qua lecta, nihil postea miratus sum, quod apud tuos in aegrorum curatione versatus, alias, consulendi causa, miseris ita scriptas, ut quae feceras, & quae mox facere in animo habebas, non magis probare jure ac merito deberem, quam doctrinam, & eruditionem suspicere. Sed postquam in ultimis illis colloquiis certiorem me fecisti, te cum vetusta Celsi exemplaria Romae, & Florentiae, tum vestustissimum omnium Mediceum annis superioribus versasse, attentissimeque non alienis, at tuis ipsis oculis perlegisse, & quae adnotanda viderentur, cuncta adnotasse, & in nova, quam parares, Celsi editione cum omnibus esse communicaturum; tunc vero quanto me gaudio affeceris, cognoscere potuisti, praesertim cum certa quaedam exempla, quae ego, ut fit in colloquiis, a te petebam, referres, & quomodo aut scripta invenisses, aut ex primae scripturae vestigiis rescribenda sagaciter censeres. Quod igitur etiam alia subinde per litteras addideris, & duo insuper nunc mittas; potius missa reor, ut me ante alios cumulares novo gaudio, quam ut exquireres sententiam hominis tot jam annos assiduis longe alia scribendi, docendique occupationibus a verborum Celsi examine prorsus avocati. Certe enim de locis duobus nunc quaeris, de quorum a te proposita emendatione dubitare vix possis. Nam quod acutus maxillae inferioris processus alte adeo ascendat, sub osse jugali subiens, ut *super id* temporum musculis illigetur, quisnam, Anatomes non ignarus, malit sic legere, postquam non *super id* in antiquissimo illo Mediceo Codice extare, cognoverit, sed *id* tantummodo; quae si vocula ipsa pariter (quae altera hic tua conjectura est) adventitia sit, eoque tollenda; illico planissima sententia existat, & quae nullam mendi suspicionem

nem relinquat. Cum tamen de ista emendatione ipse dubites; aliunde ac ex Anatome, petitam causam subesse, suspicor: qua de re infra videbimus. Jam vero quod ad secundum, nempe de clavicula, attinet locum; aut ipse plurimum fallor, aut quicumque est in librorum veterum qui calamo scripti sunt, emendatione exercitatus, ut suspicionem probabit tuam de iis quae facile ibi potuerit librarius transilire; sic tecum procul dubio esse retinendam censebit particulam istam *neque:* cujus expungendae (quod a pluribus factum nollem) contra librorum omnium fidem, qui ad initia usque superioris saeculi extabant, quis auctor fuerit, & cur nec ei sit nec ejus imitatoribus assentiendum, praeclare doces. Aliud enim esset jugulum dicere non esse os durum, aliud est *neque inter ossa durissima numerandum.* Hoc autem Celsus ait; non illud. Et certe ut poterat extremas juguli partes eadem fortasse ratione qua proximi humeri capita, molles dicere; non poterat tamen medium quoque jugulum inter mollia ossa recensere. Itaque ne forte aeque durum, ac humerum medium esse docet, crederemus; scite admonuit, non esse inter durissima ossa numerandum. Huc autem Celsum spectasse, & tu vides, recte anatomicas claviculae meliores descriptiones secutus. Insuper fecisse, addis, ut ab Hippocraticis dogmatibus, quae prae caeteris sectari solebat, quanto minus poterat, ibi recederet. Quam rationem si magis ego attendissem; nunc cujusdam meae in Celso emendando conjecturae non poeniteret. Ea quae sit conjectura, volebam tibi exponere, & simul quod supra pollicitus sum, his litteris praestare. Sed quando hae jam satis sunt longae, ne aequo longiores fiant, utrumque proximis litterulis expectabis, & me interea, ut facis, amabis. Valetudinem tuam, mi Leonarde, cura diligenter: quo gratius mihi facere nihil potes.

Patavii IV. Idus Jun. CIϽIϽCCLVI.

JOANNES BAPTISTA MORGAGNVS

LEONARDO TARGAE S. P. D.

Ignosces, mi Targa, homini aliis atque aliis occupationibus jugiter distento, & gravissimae aetatis incommodis nonnunquam impedito, si tandem post tam longum tempus tam longam epistolam mittit, quasi satis spatii non habuisset, ut scribenda, ad te praesertim, & de hujusmodi argumento, contraheret in pauciora. Huc enim res tota redit, ut tibi, facile assensuro, comprobem, in Celsi libris germanae scripturae restituendis, praeter caetera opus esse attendere, quem saepius Auctorem sequi consuevisset; hunc autem Hippocratem fuisse, inter omnes constat. Cujus utinam mihi tunc etiam venisset in mentem, cum inferiorem maxillam os *molle* dici a Cornelio nostro miratus, conjecturam, quam modo nollem, proposui, sperans videlicet, in vetustiore aliquo Codice pro *molle* fortasse *mobile* repertum iri. Sed dubitare postea coepi ex quo animadverti, patellam quoque, & humeri capita ossa *mollia* a Celso dici. Spe autem omnino excidi, cum te nullo in exemplari audivi *mobile*, in cunctis vero *molle* os maxillae scriptum vidisse. Tunc denique cujus exemplo, atque auctoritate, & quid intelligens Celsus id scripsisset, suspicatus, Hippocratem in manus sumpsi, ab eoque traditum legi, fractam maxillam cito confervere *quemadmodum etiam alia ossa rara*, idque eodem in libro *de Articulis*, in quo cum fractam quoque claviculam, *itemque alia ossa laxa* cito coalescere, legamus; recte conjiciebas, Celsum ideo negasse, claviculam inter durissima ossa numerandam, ut minus recederet ab Hippocratis auctoritate. Optandum sane esset, ne ab Hippocrate longe adeo discessisset, ut os pectoris *durum* esse, traderet, quando in eo libro qui inscribitur *Mochlicus*, *laxum* esse, olim docuerat, & vere docuerat Hippocrates. Certe enim cum recens virilis cadaveris sternum qua parte videbatur crassius, simulque haud procul a mento inferiorem maxillam, itemque patellam scalpro discidissem; nullum ex hisce ossibus fuit, quod intus ex osseis non constaret lamellis, cellulas, cancellosve efformantibus non secus ac in extremis oblongorum ossium partibus videmus. Et erant quidem in patella cellulae ut minores, ita confertiores; cortex autem osseus in maxilla crassior, in patella, sternoque tenuior; ut proclive esset intelligere, quae *rara*, aut *laxa* Hippocrates vocasset ossa, eadem, si sternum excipias, *mollia* a Celso ob eam cellulosam structuram esse dicta, *durorum* appellatione iis servata, quae, ut medius humerus, mediumque femur, sub crassissimo pariete plenum medulla tubum, cellularum loco, habent. Novissime autem propter ea quae ab utroque de clavicula scripta memoraveras, cum hujus quoque ossis, ex vi-

ro, pariter ac ille prior, consistentis aetatis, sumpti, structuram vellem attentius recognoscere; sic vidi. Capita quidem multo pauciores continebant cellulas, quem expectarem, & clavicula reliqua tubum habebat ab uno capite ad alterum pertinentem, quem medulla implere videbatur, & paries cingebat osseus, nec sane tenuis. Attamen & hic paries, si cum proximi humeri pariete conferres, partem vix tertiam crassitudinis alicubi aequabat, & tubus quantus quantus erat, non continuato, ut passim in humero videmus, complebatur medullae corpore, sed ubique interciso adeo crebris & inter se implicitis lamellis, fibrisve osseis, ut viam per eas si immisso stylo quaereres, expeditam nusquam invenires, & propter hunc saltem structurae modum censeres, potuisse claviculam ab Hippocrate inter dura ossa non reponi, a Cornelio autem nostro vel meliori jure inter durissima non admitti. Cur haec tibi, mi Leonarde, volui commemorare? Nimirum ut altero huc addito Hippocratis loco experiar, an forte praestare id valeam quod promiseram litteris superioribus. Locus est in eodem quem supra semel, iterumque laudavi libro *de Articulis*, quo loco affirmat Hippocrates, acutum maxillae inferioris processum, quem *cornicem* vocat, *supra jugale os excedere*, contra atque priore epistola videbar sentire. Scilicet Anatomen dumtaxat spectando, fore, ajebam, ut Facultatis hujus Cultores mallent, ubi apud Celsum de eodem maxillae processu haec legimus *sub osse jugali subit*, *& super id temporum musculis illigatur*, verba illa *super id* prorsus tolli, quando in vetustissimo Mediceo Codice ex parte jam desunt. Sic enim omnis auferetur mendosae suspicio scripturae, si quod verum postularet, attenderemus. Quid erat igitur, cur de ejusmodi emendatione ipse tamen dubitares? Num fallor putans ob locum Hippocratis, quem modo producebam? Ab eo quidem Auctore supra vidimus nonnunquam Celsum recessisse. Saepius tamen atque adeo plerumque secutum esse, constat: idque, si vera fateri volumus, eo quoque loco videtur fecisse, quo de agitur. Nam & acutum maxillae inferioris processum *longius procedere*, scripsit, & *jugalis* ossis vocabulo non idem quod nunc solent, os designavit, id est, orbitam ab latere exteriori efficiens, sed, ut Hippocrates, ejus tantummodo processum ossis, qui *transversus* inde ad posteriora tendens, jugi similitudinem referre jam incipit. Hujus autem jugi, non ossis a quo venit, altitudinem ab acuto maxillae processu in simia praesertim superari, in nonnullis ossium hujus bestiae quam Veteres potissimum dissecabant, imaginibus vidisse memini; σκελετὸν enim quem olim parare institueram, canis improba, necdum rite colligatis ossibus, omnino pessumdedit. Huc si Codicum caeterorum addas consensum; in quorum nullo, sicut in illo, quamvis antiquissimo, uno tamen, istam, quae casu potius fugisse ibi librarium videtur, particulam *super* praetermissam vidisti; continuo intelligetur, caussam tibi non defuisse cur dubitares, aliudque esse scripturam quae planius cum vero nunc conveniret, aliud quae prisci Auctoris germana fuerit, constituere. Sed tu haec melius. Interea fac, certius sciam, quod summopere cupio, te minus, minusque in dies incommoda uti valetudine, & me redamantem, mi Targa, ama.

Patavii Pridie Idus Sextiles CIↃIↃCCLXVI.

VIRO SVMMO

JOANNI BAPTISTAE MORGAGNO
JOSEPHVS TORELLVS S. P. D.

Proximis diebus cum Celsum evolverem, quo ego auctore ob singularem Latini sermonis puritatem & elegantiam mirum in modum delector, forte incidi in libri octavi caput undevicesimum, quod est de digitis luxatis, ubi haec leguntur: *super mensam tantummodo* digiti *intendi debent*, *qui vel in priorem*, *vel in posteriorem partem exciderunt*, *tum jam palma compelli*. Quibus postremis in verbis cum haec duo *tum jam* mihi paulo durius conjungi viderentur, statim Lindenianam editionem consului, cupiens nimirum cognoscere, num ipsa, quae omnium fertur emendatissima, aliter haberet. Ego enim utebar Aldina, quam an. MDXXVIII. Venetiis procuravit Joannes Baptista Egnatius, quacum caeterae omnes consentiunt. Ibi vero *tum jam* in *tumque* mutatum inveni. Satis quidem apte, nisi Codices omnes, quos Romae, & Florentiae Targa meus, vel potius noster, con-

consuluit, repugnarent, qui miro consensu vulgatam lectionem tuentur. Quid ergo agendum? Sequemurne antiquos codices? At id Latinae aures vix permittunt. Anne potius Lindenianam editionem? Hujus vero auctoritas tanta non est, ut unam tot codicibus praeponamus; in hoc praesertim capite, ut tu prae caeteris optime nosti. Audendum in loco est. Quid si, pro *tum jam*, legamus *tum in eam*? ut hoc Celsus docere voluerit, digitos, de quibus dixit, super mensam tantummodo intendi debere, tum in eam, id est, CONTRA EAM, palma compelli. Ita enim fiet, ut illi in suam sedem restituantur. Certe sententia perspicua est, locoque apta; similitudo autem tanta inter *iam* & *in eam*, quod fortasse etiam in Codd. Mss. scriptum erat hoc modo, *ĩeam*, ut facile librarius errare potuerit. Nosti hominum genus, quam sit incuriosum, & quam saepe in longe clarioribus caecutiat. Habes conjecturam sane probabilem, nec fortasse aspernandam, si de re esset non adeo levi. Ideo tecum communicare volui, cui nihil est leve, quod ad Celsi tui emendationem pertineat; simul sperans fore, ut, ipse quid sentias, libere, ut soles, candideque perscribas. Hoc tam mihi erit gratum, quam quod gratissimum. Vale tibi tuoque saeculo, quod praeclaris ingenii tui monumentis illustrare perges. Veronae III. Idus Jul. MDCCLXVIII.

VIRO CLARISSIMO

JOSEPHO TORELLO

JOANNES BAPTISTA MORGAGNVS S. P. D.

Quod de loco isto Cornelii Celsi ita sentias, ut ad me scribis, tuum, Vir eruditissime, non minus in Criticis, quam in Poëticis, & Mathematicis studiis sagax, ingenium perspicio: quod vero scire aveas de eodem loco ipse quid sentiam, tuam erga me singularem benevolentiam agnosco. Duae illae particulae *tum jam* conjungi, inquis, paulo durius videntur, quam a Celso esse posse credamus. Sunt autem duae illae ipsae, eumdemque in modum conjunctae particulae ad Lindenium usque servatae summo consensu in Celsi libris, qui calamo extant, typisve descripti. Nihilo tamen minus, ut tot aliis in locis, & merito quidem, Criticis non obstitit ejusmodi consensus, quominus mutandum aliquid cogitarent, sic neque hoc in loco obstare debet. Nempe vera dicis, eoque ab nemine horum studiorum non imperito facile neganda. Illud sequebatur, ut de Lindenii mutatione judicium ferres. Non injuria tulisti. Scilicet ab antiquissima illa scriptura *jam* nimis distat particula, quam substituit, *que*, pro *tum jam* rescribens *tumque* Longe propiorem ipse excogitasti emendationem *tum in eam*, videlicet *mensam*. Sic enim Celsi locum conjicis esse legendum: *Super mensam tantummodo* digiti *intendi debent, qui vel in priorem, vel in posteriorem partem exciderunt, tum in eam palma compelli.* Vnum fortasse morosus aliquis in conjectura tua desiderare posset, id est, ut verbum *mensam* propius abesset, quam *partem* ab duobus istis *in eam*, minime attendens digitos, non in eam, in quam exciderint, partem, sed in diversam omnino esse compellendos. Morosus vero alter (saepius enim, ut nosti, in difficiles, quam in faciles incidimus homines) qui tum id ipsum, quod modo dicebam, attenderit; tum Celsum meminerit in istis, quae de ossibus suo loco motis conscripsit capitibus, cum ejuscemodi usus est loquendi forma, compellenda praecepisse non in durum, & renitens, ut mensa est, sed in id, quod excipiat, & in se compulsa admittat, nimirum in suam sedem, aut in diversam partem; hic igitur alter morosus, ne prorsus taceat, fieri potest, ut inquirendum amplius in scriptis Codicibus, ajat, an vestigia forte supersint aliqua vetustioris alterius scripturae, exempli caussa *in aliam*, oppositam videlicet partem, quod postremum verbum, ut diximus, & propius est, & Celso non insolitum, cum os compellere in hanc aut in illam partem imperaret. Certe autem dicere interea poterit, vocis hujus *aliam* plus quam dimidium in particula illa *jam* libros & scriptos, & impressos retinere. Verum de ejusmodi vestigiis, atque adeo de quibuscumque Celsi locis non ex homine quaerendum est, qui olim tantummodo, velut ego, sic satis fuerit in ejus lectione versatus; sed ex nostro potissimum Targa, quem meis verbis salvere jube. Vale, & Celsum, cujus illustrationem juvare coepisti, non dico magis quam Archimedem, aut Plautum, & Virgilium, at non secus ac caeteros idoneos Latinos Scriptores amare, atque ornare perge.

Datum Patavio XIV. Kal. Sextiles CIϽIϽCCLXVIII.

LEONARDVS TARGA
LECTORI.

Variantes lectiones quae hic tibi exhibentur, ex Codice ſunt Ms. quem a MAXIMILIANO JOSEPHO Bavariae Duce, atque Electore, optimo Principe & demerendis hominibus nato, mihi, cum hanc pararem editionem, impetraverat Vir Ornatiſſimus Joſephus Liber Baro de Abaco; ſed non ante accepi, quam ipſa multum proceſſiſſet editio. Deſcriptus is fuit ſaeculo XV. ex aliquo Poggii Codice, ut haec verba oſtendunt, quae idem habet in fine; *Liber Poggii Secretarii Apoſtolici explicit;* fereque cum ſex Mediceis conſentit, eodem ſaeculo ſcriptis. Itaque iis omnibus quae ex Codicibus illis jam typis edideram; omiſſis, ne eadem bis proferrentur, ex reliquis praecipua excerpſi, unde adnotationes noſtrae ſuppleri poſſent, ſimulque appareret iſtius quoque Codicis rationem a nobis eſſe habitam. Vale.

Pag. lin.

1. 14. *Ex quo apparet has partes*) Ex hoc apparet has artes
3. 3. *diducta*) diviſa
22. 12. *in tepidario ſedere*) in tepida reſedere
30. 7. *Per autumnum vero, propter*) Per autumnum propter
40. 1. *modo nervorum diſtentionem, modo rigorem*) nervorum modo diſtentionem, modo rigorem
13. *abortu*) aborſu
19. *Vbi vero calor*) Vbi calor
48. 14. *rubeſcunt*) rubent
15. *in iis*) his
50. 5. *peſtiferus*) peſtifer
74. 11. *Incidenda*) Incidenda autem
89. 20. *colla*) pectora colla
93. 7. *et mel quidem*) mel et quidem
103. 12. *et experiri*) experirique
20. *ſed in iis quoque*) ſed in his etiam
110. 13. *Hi erant*) In his erat
116. 12. *urgebit*) urget
123. 5. *praeſentiſſimum*) preſtantiſſimum
146. 18. *coſtum*) coſtus
148. 21. *adjiciendum & exercitationibus & cibis*) addiciendum & exercitationibus eſt & cibis
23. *per ſtomachum*) propter ſtomachum
149. 8. *lienem*) ſplenem
151. 21. *tantum*) tantummodo
154. 13. *denis diebus*) decem diebus
155. 9. *meliuſculus*) melior
16. *usque ad mortis diem*) usque mortis diem
157. 27. *Quod ad medicum vero pertinet*) Quod ad medicum pertinet
159. 11. *lienis*) ſplenis
162. 7. *aceto & oleo admiſtum*) cum aceto & oleo mixtum

Pag. lin.

163. 1. *bis die*) bis in die
17. *balnea*) baineum
164. 1. *utendum eſt*) opus eſt
169. 7. *in ipſo ſinu*) ipſo ſinu
170. 26. *explicitum*) explicatum
172. 8. *tonderi*) tondere
183. 2. *Praeter haec*) Preterea
185. 7. *cibus interdum mollis*) interdum lenis cibus
ut malva, ut urtica) ut malva, urtica
189. 2. *deinde*) Poſtea deinde
202. 4. *die*) in die
211. 16. *ſed vomere etiam. Ex toto*) ſed vomere ex toto
25. *quam frigidiſſimam*) frigidiſſiſimam
233. 14. *ſatiusque*) ſatisque
237. 8. *p. ✕. IV.*) p. ✕. III.
249. 6. *p. ✕. XXV.*) p. ✕. XXVI.
258. 7. *p. ✕. IIII. =.*) p. ✕. IIII. IIII. Z.
262. 5. *p. ✕. =.*) p. ✕. I.
264. 18. *dictami*) dictamni.
265. 1. *p. ✕. I.*) p. ✕. I. quod facit ſcripl. II.
5. *pondo ſextantes*) pondo ſextantes quod facit ſcripl. II.
9. *p. ✕. I. =.*) p. ✕. II.
266. 17. *Servari*) Sanari
22. *ulla parte*) aliqua ulla parte
267. 5. *meliora*) mitiora
288. 3. *cucurbitula admovenda*) cucurbitula apponenda
291. 19. *ex aceto*) cum aceto
322. 6. *omnia genera maxime oriuntur*) omnia maxime oriuntur
323. 18. *ſanabile ſit, an non ſit, experimento*) ſanabile ſit, experimento
325. 2. *auxilia*) auxilium
19. *repurgare*) purgare

Pag. lin.
327. 22. *leviter ungendum*) leniter inungendum
329. 14. *de nigro*) ex nigro
365. 2. *p. ✕. II.*) p. ✕. V.
383. 18. *ſurgentia*) urguentia (*alia manu* turguentia)
401. 2. *Accedit vero aliquid difficultati*) Accedit aliquid difficultati
407. 8. *tantum ut primis*) Tamen in primis
409. 6. *vehementiusque; ſi jam carie vexatum eſt*) vehementiusque ſi jam caries eſt,
426. 16. *ſubrubicundi coloris*) rubicundi coloris
443. 9. *curatur*) cubat
444. 5. *pro vi corporis quam longiſſima*) prout corporis qualitas longiſſima
468. 18. *adhiberi medicinam*) adhiberi medicamina

Pag. lin.
470. 28. *ſuper*) & ſuper
476. 4. *cute, capillum gignente*) cute capillorum
484. 7. *recta quinque oſſa*) quinque oſſa
20. *femina oriuntur*) femora ordiuntur
490. 15. *ſuſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt, & ſaepius*) ſuſpendendaque magis: & ſepius
502. 11. *inter ſe ſeta deligandi*) inter ſeſe deligandi
521. 6. *dictum ſit*) dictum eſt
522. 6. *adoleſcentulis*) in adoleſcentulis
527. 9. *eſt corpus, vel molle, certe imbecillibus*) id corpus vel molle certe & imbecillis.

NOTAE
VARIORVM AVCTORVM
IN
CELSI LIBROS
DE
RE MEDICA.

Pag. 1. lin. 1. *A. Corn. Celſi Medicinae liber primus.*] *Auli Corneli Celſi Artium liber ſextus, idemque Medicinae primus.* Ad marginem adſcriptum: *Grammatica: De re militari: De Agricultura.* Scal.

Florent. *Cornelii Celſi de Medicina liber primus incipit.* om. *Praefatio.* Pariſ. *Artium Aurelii Cornelii Celſi Liber primus incipit.* om. Praefatio. Mediol. etiam addit *Incipit.*

p. 1. l. 3. *Vt alimenta*] Tranſitio ab agricultura ad Medicinam. *Scal.*

p. 1. l. 7 *Apud Graecos*] Vide Plinium lib. XXIX. in prooemio. *Conſtant.*

p. 1. l. 5. *Prompta*] Graeci ἕτοιμα. *Scal.*

p. 1. l. 8. *Aeſculapius*] Cicero de Natura Deorum & Lactantius Inſtit. lib. 1. cap. 15. *Conſt.*

p. 1. l. 11. *Podalirius*] Homerus Iliad. II.

Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε
Ἰητῆρ' ἀγαθώ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων. *Conſt.*

p. 2. l. 1. *Quos tamen Homerus non in peſtilentia,*] Ob iram Apollinis immiſſa. Iliad. I. *Conſt.*

p. 2. l. 1. *Quos tamen Homerus*] Columella lib. IX. cap. 177. *Scal.*

p. 2. l. 4. *Tentatas*] *probatas*, Vet. *Conſt.*

p. 2. l. 4. *Eſſe tentatas*] *Probatas*, id eſt, *expertas, quarumque facta ſit experientia.* Scal.

p. 2. l. 5. *Eodemque auctore*] *Ab eodem quoque auctore*, nempe Homero, ut Iliad. I. de peſtilentia. *Conſt.*

p. 2. l. 5. *Eodemque auctore*] Dictys Cretenſ. lib. II. c. 37. *Alm.*

p. 2. l. 9. *Vitiarant*] *Tentarant* melius eft. *Scal.*

p. 2. l. 9. *Luxuria vitiarant.*] Vide Cafaubonum ad Perfium pag. 206. Scaligerana prima V. *Bonos mores.* Iamblichus Protrept. cap. 2. Exemplo Iacobi Mazonii confirmatum apud Ian. Nic. Erythr. Pinacoth. pag. 68. *Alm.*

p. 2. l. 11. *Ex bonis ad fenectutis*] *Ex nobis ad e* Conft.

p. 2. l. 14. *Agitari coepit,*] *Et mutas agitare inglorius artes.* Virgilius Aen. lib. XII. *Scal.*

p. 2. l. 16. *Primoque medendi*] *Cum primo quae medendi.* Conft.

p. 2. l. 15. *Sic corpori inimica eft*] Transpofitio hic eft. *Sic corpori inimica eft, fcilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum fuorum robora inquieta cogitatione, nocturnaque vigilia minuerant. Primoque medendi fcientia fapientiae pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturae contemplatio fub iisdem auctoribus nata fit. Ideoque multos* &c. *Scal.*

p. 2. l. 19. *Suorum.*] *Sanorum.* Conft.

p. 2. l. 21. *Pythagoram*] Sic certe Aelian. Var. Hift. lib. IV. c. 17. fama exibat, eum non docendi, fed medendi caufa ad urbes accesfiffe. *Alm.*

p. 2. l. 2. *Democritum.*] Plin. H. Nat. L. XVIII. c. 28. *Alm.*

p. 2. l. 22. *Vt quidam crediderunt*] Hippocratis Epiftolae contrarium docent. *Conft.*

p. 2. l. 22. *Hippocrates*] Vide Plinium L. XXVI. c. 2. *Conft.*

p. 3. l. 2. *Tum Herophilus*] *Poft Herophilus.* Cod. *Conft.*

p. 3. l. 2. *Clariffimi auctores*] Logici five Dogmatici. *Conft.*

p. 3 l. 8. *Agitare*] *Cogitare*, Vet. *Conft.*

p. 3. l. 9. *Vendicaverunt*] *Vindicaverunt* melius eft, licet idem. *Scal.*

p. 3. l. 10. *Serapion*] Primus Empiricorum, de quo & Cicero in Epift. *Conft.*

p. 3. l. 10. *Serapion*] Non putem me huius mentionem factam apud Ciceronem legiffe, verum quidem Afclepiadis. *Alm.*

p. 3. l. 13. *Et aliqui*] *Et alii quoque*, Vet. *Conft.*

p. 3. l. 13. *Aliqui non mediocres viri*] V. C. *Alii quoque non mediocres viri.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 3. l. 17. *Agitante,*] V. C. *Cogitante*, Scal.

p 3. l. 18. *Mutavit.*] Hoc fufisfime docet Plinius lib. XXVI. cap. 3. *Conft.*

p. 3. l. 19. *Themifon*] Themifon τῶν κοινοτήτων inventor, ut vocatur Galeno. Laodiceus Syrus fuit, qui ab Afclepiade Rationali inftitutus ad Methodicae fectae inventionem fe contulit. *Conft.*

p. 3 l. 19. *Quaedam*] *Ab iis in quibusdam.* Conft.

p. 3. l. 19. *Quaedam in fenectute deflexit*] Non ut Conftantinus, *ab iis in quibusdam deflexit.* Nam *deflexit aliquod fpatium* Latine dicimus, quod ille ignorabat. *Scal.*

p. 3. l. 24. *Increvit*] *increbuit.* Scal.

p. 3. l. 23. *Quae morbis medetur,*] *medicamentis.* Conft.

p. 3. l. 26. *Rerumque*] Naturalium. *Conft.*

p. 3. l. ult. *Morbos continentium caufarum*] τῶν συνεχῶν five προσεχῶν ἢ συνεκτικῶν. *Conft.*

p. 4. l. 27. *Neque enim credunt, poffe eum fcire*] V. C. *Neque eum credunt poffe fcire.* indifferens. *Scal.*

p. 4. l. 6. *Neque effe dubium*] *Neque eft dubium.* Conft.

p. 4. l. 10. *Venas*] *arterias.* Conft.

p. 4. l. 13. *Manantia corpufcula per invifibilia foramina*] ἄτομοι, *infecabilia corpora*, Quintil. *Conft.*

p. 4. l. 16. *Experimenta*] Quintilianus II. 5. *in omnibus fere minus valent praecepta, quam experimenta.* Alm.

p. 4. l. 16. *Sed ne ad haec quidem aditum*] *fed ne aditum quidem ad haec.* Conft.

p. 4. l. 18. *Non enim quidlibet*] V. C. *Nec enim quilibet.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 4. l. 19. *Conjectura aliqua duxiffent.*] *conjectura aliqua didiciffent.* Conft.

p. 4. l. 19. *Quod ante conjectura aliqua duxiffent*] R. V. C. *quo ante conjectura aliqua duxiffet.* Scal.

p. 4. l. ult. *Evidentes vero has*] *Evidens caufa* i. externa, & quae fenfibus patet, ἡ προκαταρκτικὴ Galeno, προκατάρχουσα αἰτία etiam πρόφασις dicta, quae & neceffaria, & non neceffaria effe poteft. Interna vero, five abdita & continens caufa, ἡ προηγουμένη *Conft.*

p. 5. l. 2. *Initio,*] Malim cum antiquisfimis, nullis exceptis, editionibus *vitio.* Alm.

p. 5. l. 5. *Digeruntur*] Hoc verbo nunquam pro concoctione utitur Celfus: at bene Seneca. Vide infra p. 8. l. 15. *Scal.*

p. 5. l. 6. *Venae noftrae*] *Venae* hic, i. arteriae. Sic φλέβες in Platonis Timaeo a corde. Galen. VI. Meth. *Conft.*

p. 5. l. 6. *Venae*] Male Conftantinus pro *venae* reponit *arteriae*, cum φλέβας etiam Arift. vocet ipfas arterias Lib. de Refpiratione. Vide Gellium, qui ex profeffo caput ea de re fcripfit ex Erafiftrato Lib. XVIII. c. 10. Vide infra p. 8. l. 17. *Scal.*

p. 5. l. 8. *Inter haec*] *intra haec.* Conft.

p. 7. l. 8. *Inter haec nafcentibus*] Satius effet legere *internafcentibus*, fed non aufim mutare, quia conftare poteft, ac fi *inter ea* dixiffet. *Scal.*

p. 5.

p. 5. l. 9. *Ex quibus quam maxime*] *Ex quibus quia quam maxime.* Conſt.

p. 5. l. 9. *Ex quibus quam maxime*] V. C. *quia maxime.* Scal.

p. 5. l. 12. *Putreſcere:*] Haec fuit & Empedoclis opinio. *Conſt.*

p. 5. l. 15. *Diduci*] *deduci.* Conſt.

p. 5. l. 15. *In corpus omne diduci*] Gaerci *διαφορεῖσθαι, διομοιομερίζεσθαι. Scal.*

p. 5. l. 16. *Aliud, ſi*] *alium, ſi.* Conſt.

p. 6. l. 24. *Teritur*] Auctor Graecus, a quo hoc deſumpſit, ſcripſerat *τρίβεται*, i. e. *teritur*, vel *adteritur.* Nec potuit aliter vertere. *Scal.*

p. 5. l. 19. *Calorem movcat.*] *Calorem foveat.* Conſt.

p. 5. l. 20. *Ea vero ſumenda*] Vt cenſuit Aſclepiades. *Conſt.*

p. 5. l. 23. *Perceperit*] *praeceperit.* Vnde *praecipere animo*, praeſumere. *Scal.*

p. 5. l. 25. *Neceſſarium ergo eſſe, incidere corpora mortuorum, eorumque viſcera atque inteſtina ſcrutari*] Meminit hujusce rei Galenus circa finem libri de arte medica, ac inibi dicit ſe duos ſcripſiſſe libros, alterum de ſectione mortuorum, alterum de Sectione vivorum. *Caeſar.*

p. 5. l. ult. *Herophilum*] Herophilus ille medicus aut lanius, qui ſexcentos exſecuit, ut naturam ſcrutaretur, qui hominem odit, ut noſſet. Vide Tertullian. de Anima cap. 10. *Caſaub.*

p. 6. l. 3. *Poſituram*] *poſitum.* Gr. *θέσιν. Scal.*

p. 6. l. 4. *Contractum:*] *Contractum* exponunt aſperitatem vel ſcabritiem. Sed quis unquam ita uſurpavit? in MS. legitur *contractum.* Itaque *confractum* pro aſpero & confragoſo (quod laevigato opponitur) repono. *Conſt.*

p. 6. l. 4. *Contactum*] Ruell. *contractum.* *Σύμπτωσιν* vocat Hippocr. Aph. 3. lib. 1. compreſſum, contracturam: *contractum* ergo legendum. *Scal.*

p. 6. l. 4. *Confractum*] Ego poſui *Contractum*; quae ex variis lectionibus commodisſime opponitur *Laevori.* Nonne enim frons *contracta* pro *rugoſa* dicitur? Kr.

p. 6. l. 10. *Qui ſane*] *qui ſanae.* Conſt.

p. 6. l. 10. *Cujusquam*] Ald. *cujusque.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 6. l. 11. *Ita ſuccurrere*] *item ne ſuccurrere.* Conſt.

p. 6. l. 13. *Quae poſita*] *quae intus poſita.* Conſt.

p. 6. l. 17. *Qui ſe ἐμπειρικοὺς ab experientia*] *ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας. Caeſar.*

p. 6. l. 20. *Quoniam incomprehenſibilis*] C. Vet. *non ut comprehenſibilis.* Scal.

p. 7. l. 3. *Eſſe debuiſſent*] *eſſe debuiſſe.* Conſt.

p. 7. l. ult. *Requirere*] *requiritur.* Conſt.

p. 8. l. 6 *Sed eum protinus viſurum,*] Empiricorum *μετάβασιν τοῦ ὁμοίου* ſignificat. *Conſt.*

p. 8. l. 10. *Et poſt ejus*] *et per ejus.* Conſt.

p. 8. l. 13. *Neque ad rem pertineat, quomodo, ſed quid optime digeratur:*] Legi poteſt, *ſed quam id optime digeratur.* Caeſar.

p. 8. l. 13 *Neque ad rem pertineat,*] *neque ad rem pertinere.* Conſt.

p. 8. l. 15. *Intercidat,*] *intercedat*, vel *incedat.* Conſt.

p. 8. l. 17. *Neque, quid venas*] Vide pag. 6. *Conſt.*

p. 8. l. 20. *Non eloquentia, ſed remediis curari.*] Hinc Virgilius *mutas artes* vocat XII. Aeneid. *Caſaub.* Vide Reies Camp. Elyſ. jucund. Quaeſt. VII. p. 61. & ſeqq. *Alm.*

p. 8. l. 21. *Diſcretus,*] Prior lectio habebat *diſcreta.* Tu jam vide, utrum tibi magis arrideat. *Caeſar.*

p. 8. l. 21. *Diſcreta*] *diſcretus* legit Caeſarius. *Alm.*

p. 9. l. 1. *Mille*] *milleque.* Conſt.

p. 9. l. 2. *Veriſimile eſt, interiora,*] *veriſimile eſſe, vel interiora.* Conſt.

p. 9. l. 6. *Nam uterum quidem,*] *Nam ne uterum quidem.* Conſt.

p. 9. l. 6. *Nam ne uterum quidem*] Auctor noſter uterum ſumit pro ventre ſeu abdomine. Ita enim lib. IV. c. 1. *At ſub corde atque pulmone, transverſum ex valida membrana ſeptum eſt, quod a praecordiis uterum diducit.* Martial. l. 3. Epigr. 71. Iſidorus Orig. XI. cap. 1. *Uterum ſolae mulieres habent in quo concipiunt, ad ſimilitudinem cauliculi.* (Martinius *Canaliculi*, forte *cuniculi*) *Tamen auctores uterum pro utriusque ſexus ventre plerumque ponunt, nec poëtae tantummodo, ſed & caeteri.* Doctisſimus Caſpar. Bartholinus *Exercitatione* IX. obſervat, Tacitum, *uterum* navis obcavitatem dixiſſe; Lactantius de Opificio Dei c. 11. *uterum* pro veſica aut ſimili cavo corpore poſuit. Columell. XII. 4. *quod in utero dolii eſt.*

Lindenius veram lectionem omnium exemplarium inſcite admodum depravavit. Quod eo magis miror, quo luculentior locus eſt, dum modo vim phraſeos: *qui minus ad rem pertineat*, ſatis perſpicias, eamque generalem eſſe & ad reſpirationem, tanquam rem, de qua in hoc ipſo loco ſermo eſt, commodisſime trahi intelligas. Id ne Morgagnium quidem, acutum virum, vidiſſe *Epiſt.* VII. pag. 186. miror. Kr.

p. 9. l. 17. *Aliqua pars aperiatur, & in alio alia ſita; ita ut ſedem.* Conſt.

p. 9. l. 20. *Ob haec,*] *Ob hoc.* Vet. *Conſt.*

p. 10. l. 10. *Vel detrahatur*,] *Vel deferatur.* Codex Ald. *distrahatur.* Const.

p. 10. l. 16. *Adjuvat*,] *Adjuvant.* Const.

p. 10. l. 18. *Perfectum*] Glossema est. *Quamvis non faciat medicum*, *aptiorem tamen medicinae reddit. Verique simile &c.* Scal.

Florentina, Pinziana & Parisina, editiones habent, sic, ut ego describendum curavi. Neque explicatus difficilis est, si modo *Profectum* non ad medicum sed ad medicinam referas. Kr.

p. 10. ult. l. 20. *Etsi non inter obscuras causas*, *neque inter*] *Etsi non semper inter obscuras causas*, *atque inter.* Const.

p. 11. l. 4. *Quem non*] *quod non.* Const.

p. 11. l. 5. *Nostra quidam*] *nostra quaedam.* Const.

p. 11. l. 5. *Arente*] *haerente.* Const.

Morgagnus *Epist.* IV. p. 86 *seqq.* morbum novum hunc putat esse vitium id, ubi uterus inversus extra naturalia prolabitur. Sed nunquam ante Celsi tempora, cum ars obstetricia parum exculta esset, rudiori contrectatione vulvam seu uterum inversum & extra oras naturalium protractum esse mihi non videtur veri simile. Kr.

p. 11. l. 9. *Periclitari coniecturam suam*] Semper *periclitari* accusativo jungit Cicero in Laelio, & omnes veteres. *Vires ingenii periclitari.* Scal.

p. 11. l. 6. *Ad quod medicinae genus*] Μετάβασις τῦ ὁμοίυ. Vide supra pag. 8. *Const.*

p. 11. l. 13. *Rationabile*] *rationale.* Aliud tamen melius, ut videre est passim apud Lucretium. *Scal.*

p. 12. l. 2. *Et quidem medici*] *Et quidem Methodici.* Vide pag. 2. *Const.*

p. 12. l. 5. *Communia morborum*] Methodicis vocantur κοινότητες. *Const.*

p. 12. l 6. *Vnum adstrictum*, *alterum fluens*, *tertium mixtum*] στεγνὸν, ῥοῶδες καὶ μικτόν. *Scal.*

p. 12. l. 10. *Minui consueverunt.*] *Minui consuevisse.* Const.

p. 12. l. 11. *Digerendum*] id est, *fluidum reddendum*, quod familiare Celso. *Scal.*

p. 12. l. 17. *Contendunt.*] *contendant.* Const.

p. 12. l. 27. *Tanta vi concitant*] *tanta*, *ut concitent.* Cod. *Const.*

p. 12. l. 28. *Efficiunt.*] *efficiant.* Const.

p. 13. l. 2. *Videtur*] *videatur.* Const.

p. 13. l. 11. *Tenet.*] *sequitur.* Const.

p. 13. l. 8. *Transfusio*] παρέμπτωσις. *Const.*

p. 13. l. 13. *Memoriae*] Vt empirici, qui observationum suarum congeriem ἄθροισμα vocabant, earundem vero memoriam αὐτοψίαν, scientiamque talem ἱστορίαν. *Const.*

p. 13. l. 10. *Si vero quid propius est*, *vix*] Legito, *si* (*quod vero propius est*) *vix &c.* Const.

p. 13. l. 16. *An fuderit*] *aut fuderit.* Const.

p. 14. l. 1. *Et quia ample*] Hippocrates ἁδροτέρως dicit & πιότερως, cui λεπτῶς opponit. *Const.*

p. 14. l 10. *Digeri*,] διαφορεῖσθαι. *Const.*

p. 14. l. 22. *Idem eveniat.*] *id eveniat.* Cod. *Const.*

p. 15. l. 9. *Quod coelum*, *quod tempus anni sit*] *Quod* potius, quam *quid.* Vtrumque autem eodem modo scriptum est in veteribus codicibus. *Scal.*

p. 15. l. 14. *Nam famem facilius fert adolescens*, *quam puer*; *facilius in denso coelo*, *quam in tenui*; *facilius hieme*, *quam aestate*;] Quibusdam videtur hic legendum potius, *in tenui coelo*, *quam in denso*, *& aestate*, *quam hieme*, propterea quod Hippocrat. dicat lib. 1. Aphor. *Ventres hieme & vere sunt calidissimi. Quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda.* Et Paulus Aegineta lib. itidem I. cap. 53. *Hieme quidem & fortiori exercitatione*, *& pleniore cibo utendum est.* Nisi eo referas, quod in denso coelo & per hiemem corpora sunt robustiora, atque ideo etiam facilius quamlibet molestiam ferunt. *Caesar.*

p. 15. l. 16. *Quoque assuetus*] Glossema est ineptum. *Scal.*

p. 15. l. 17. *Homo sustinet*] Glossema est. *Scal.*

p. 15. l. 18. *Ob quae competit*,] *ob quae convenit.* Vetus *conjicio.* Const.

p. 15. l. 19. *Communia tantum*] *communia non tantum.* Const.

p. 16. l. 4. *Qualiter sanus se agere debeat*] Ὑγιεινὴ prima pars Medicinae. *Const.*

p. 16. l. 4. *Suae spontis*] *Liber*, qui vivit, ut libet, neque conditione servus, neque vitae instituto adstrictus, ὁ μὲν καὶ τῇ τύχῃ καὶ προαιρέσει ἐλεύθερ☉. *Const.*

p. 16. l 4. *Suae spontis est*] Graeci αὐτοπροαίρετης: Gallice, un homme, qui est libre, un homme, qui est a soi. *Scal.*

p. 16. l. 5. *Iatralipta*] Ἰατραλείπτης vocatur *reunctor.* Prodicus instituens jatralepticen, reunctoribus quoque medicorum ac mediastinis vectigal invenit. Plin. lib. XXIX. cap. 1. *Const.*

p. 16 l. 18. *Concubitus vero neque nimis concupiscendus*, *neque nimis pertimescendus est. Rarus*, *corpus excitat*; *frequens*, *solvit*] Paulus Aegineta lib. 1. cap. 37. *frequens concubitus corpus rarius*, *frigidius & imbecillius reddit.* Caes.

p. 16. l. 20 *Solvit.*] *resolvit.* Const.

p. 16. l. 25. *Cavendumque*, *ne in secunda*] Notabilis sententia. *Const.*

p. 17. l. 8. *Per flatum aestivum*, *hybernum*] *perflatu*, *aestivum hybernumque.* Const.

p. 17.

p. 17. l. 10. *Auras fluminum atque stagnorum*] *Aurae* sunt nebulae, brouillards, apud Macrobium & Plinium. *Scal.*

p. 17. l. 11. *Aperienti*] Recte pro *apparenti.* Alii *operienti.* Const.

p. 17. l. 12. *Calor*] Sed *calorem* legi minus probarim. *Const.*

p. 17. l. 13. *Gravibus*] Hic gravis opponitur salubri. *Const.* Sic ipse explicat pag. 19. l. 2. seqq. *neque ex salubri loco in gravem, neque ex gravi in salubrem transitus tutus est.*

p. 17. l 15. *Urina alba,*] *albescit* i. pallet. ὠχρὸς color urinae, deinde flavus, ξανθὸς postremo rufus i. πυῤῥὸς. *Const.*

p. 17. l. 17. *Longis diebus meridiari*] est, quod Varro lib. 1. cap. 2. de Re Rustica dicit, *diem diffindere insititio somno.* Scal.

p. 17. l. 27. *Moveat*;] movet. Const.

p. 17. l. 28. *Sub divo,*] Vel *sub dio*, ἐν ὑπαίθρῳ. *Const.*

p. 17. l. ult. *Viridia* pro *viridaria* in codice invenit, et illam vocem huic proferendam esse, productis aliorum Auctorum locis verisimile reddit Morgagnus *Epist* VII. p. 190. Kr.

p. 18. l. 2. *Lassitudo,*] Lassitudo est gravitas corporis. *Virgil.*

Lassove papavera collo.

Quae etiam citra laborem accidit. Fatigationem vero nimietatem laboris intelligimus. Idem:

Veloces jaculo cervos, cursuque fatigat.

Quod mox immodicum laborem appellavit. Verum de generibus lassitudinis legendus est liber III. Galeni de sanit. tuend. *Const.*

p. 18. l. 7. *Neutrum saepe*] *neutrum semper.* Const.

p. 18. l. 11. *Durior est in potione, quam in esca.*] Contra hanc Celsi sententiam videtur plane esse ea Hippocrat. in Aphorismis lib. 1. qua dicit; *facilius esse impleri cibo, quam potu.* Atque *durior* fortasse a Celso dictum est pro *intolerabilior.* Accedit, quod intemperantia ex potione caput infestare plurimum solet. Vnde & crapula dicta est Graece κραιπάλη, ἀπὸ τοῦ τὸ κάρα πάλλειν τοὺς μεθύοντας, auctore Suida. *Caesar.*

p. 18. l. 11. *Durior est*] *tutior est.* Const.

p. 18. l. 15. *Quod modo par est,*] *quod modo parvum est.* Const.

p. 18. l. 17. *Primo cibo*] A l'entrée de table. Ita p. 19. l. 4. seq *prima aestate.* Casaub.

p. 18. l. 21. *Si quis interdiu*] Hipp. II. de Vict. acut. *Const.*

p. 18. l. 24. *Si quibus de causis*] Hippocrat. II. Aphor. 16. *Const.*

p. 18. l. ult. *Sexus,*] De sexu praetermissum vel auctoris oblivione, vel temporum injuria. *Const.*

p. 19. l. 2. *Ex salubri loco*] Hippocr. I. Aphor. 1. & 17. lib. II. Aphor. 51. *Const.*

p. 19. l. 4. *Neque vero ex*] Lib. II. de Vict. acut. *Const.*

p. 19. l. 9. *Omnem etiam laborem*] II. Aphorism. 49. *Const.*

p. 19. l. 12. *Si quando tamen insuetus*] Insueti laborantis & assueti nimis laborantis par analogia. Ergo utrique quies somnusque convenit. Vbi enim quis laborare coeperit, quies statim lassitudinis remedium. 2. Aph. 48. *Const.*

p. 19. l. 14. *Os amarum*] Modo biliosus non sit. Nam πικροχόλοις adversatur inedia. Hipp. II. de Vict. acut. Galen. VIII. Meth. Medend. Ergo hic Celsus indistincte. *Const.*

p. 19. l. 18. *Ingredi aliquid*] *ingredi aliquantum.* Const.

p. 19. l. 19. *Eodem modo*] *aliquodammodo*, i. e. *aliquantum.* Apud Caesarem inveni in meo Codice manuscripto: in excusis corruptum erat. *Scal.*

p. 19. l. 25. *Balneum his fervens*] Hujus ratio apud Galenum X. Meth. & libro de sympt. caus. *Const.*

p. 19. l. 26. *Ergo si nimium*] Vide Gal. VII. Meth. *Const.*

p. 20. l. 3. *Vel certe diluta*] *saltem diluta.* Const.

p. 20 l. 11. *Frigidum bibendum esse.*] *Frigidam bibendam esse.* Const.

p. 20. l. 11. *Frigidum bibendum esse*] *frigidam.* Est autem fatui cujusdam error, putantis, esse incongruum, si diceret, *frigidam bibendum esse.* Scal.

p. 20. l. 15. *Levatque*] *que* superfl. *Const.*

p. 20. l. 16. *Ejusdem laboris pressit (id quod in consuetudine est) reficit.*] *cujusdam laboris pressit, id, quod in consuetudine est, reficit.* Const.

p. 20 l. 17. *Fatigato*] Hippocr. II. acut. vict. *Const.*

p. 20 l. 18. *Quod enim*] *Etenim quod.* Const.

p 21. l. 1. *Tum calida aqua in balneo magis superiores partes, quam inferiores foveat.*] Locus corruptus est, & ita restituendus: *tum calida aqua: tum balneo magis inferiores partes, quam superiores foveat.* Const.

p. 21. l 2 *Exustus in sole est*] i. e. *si quis exussit cutem solo asso*, ut solebant ii, qui in campo-

po Martio exercebantur. Plato σαθερὸν vocat. Persius — *Exusta culticula sole*. *Assus* proprie apud veteres, qui succo caret. Vnde *assus sol* dicitur, quia ibi non ungebantur. Caeterum laxata cutis a sole facilius combibebat oleum ipsum. Corrigendus igitur Plinii locus lib. XVII. cap. 22. & pro *assiduo sole*, *asso* reponendum. Hinc apud Epictetum *assa ferentaria*. Hoc porro Graeci χροΐζεσθαι vel χρώννυσθαι ἐν ἡλίῳ, *colorari ad solem*, dicebant. *Scal.*

p. 21. l. 5. *Per caput*] *super caput*. Const.

p. 21. l. 7. *At ei, qui perfrixit, opus est balneo primum involuto sedere*] *At eum, qui perfrixit, opus est in balneo primum involutum*. Const.

p. 21. l. 12. *Nausea fuit*] *nauseavit*. Ita puto scripsisse Celsum, & male transcriptum. *Scal.*

p. 21. l. 21. *Tenuis verò homo*] Quia contraria contrariis curantur. Hippocr. II. Aph. 22. & lib. de Locis. *Const.*

p. 22. l. 3. *Somnus plenus*] Integer, nec abruptus ante justum dormiendi tempus. *Const.*

p. 22. l. 5. *Quantus plenissimus*] *quantum plenissimus*. Const.

p. 22. l. 5. *Quantus plenissimus*] Modus loquendi novus, sed Celso familiaris. pro *quam plenissimus*. Scal.

p. 22. l. 7. *Lectus per aestatem terra*,] χαμευνία. Al. *terrae*. *Const.*

p. 22. l. 10. *Semel die assumptae epulae.*] μονοσιτία. *Const.*

p. 22. l. 13. *Ejectum*] *rejectum*. Vide Plin. lib. XXVI. cap. 3. *Const.*

p. 22. l. 16. *Facultatem*] *facilitatem*, Cod. *Const.*

p. 22. l. 23. *Etiam plures causae*] *etiam separate*, Cod. *Const.*

p. 22. l. 24. *Vomitus utilior*] Ex Polybo de Diaeta salubri. *Const.*

p. 22. l. 25. *Inutilis est gracilibus*,] Haec & ex Polybo, quae non contraria 8. Aph. lib. IV. quia Hippocrati graciles, macilenti quidem, sed lato pectore, facilè vomentes, ut biliosi: Celso verò graciles, ut φθινώδεες, sicci ac debiles, melancholici, thoracisque angustioris, ineptique ad vomendum. *Const.*

p. 23. l. 4. *Amari ructus*] i. e. *acidi*, ὀξυρεγμίαν Graeci vocant. Lucil. *exhalans acidos e pectore ructus*. Scal.

Hanc sententiam reprobat Morgagnus *Epist.* VIII. p. 233. Ac profecto, qua ratione quos *amaros* Celsus dixit ructus, nos acidos intelligamus, nemo facile repererit. Kr.

p. 23. l. 5. *Item prodest.*] *Idem prodest*. Cod. *Const.*

p. 23. l. 7. *Similiterque ei, qui vel coelum*] Hippocr. II. de Diaeta. *Const.*

p. 23. l. 11. *Luxuriae*] Intemperantiae, voracitatis atque gulae. *Const.*

p. 23. l. 13. *Qui vomere post cibum volet*] Galen. VII. Methodi 4. Val. & Polyb. *Const.*

p. 23. l. 14. *Aquam tanquam tepidam*] Non *tantum*, ut alii, reponendum. Nam hic Graecissat, proque ὡς *tanquam* ponit. *Scal.*

Et hanc conjecturam improbat Morgagnus *Epist.* VIII. p. 221. Et quis est, si consequentia legerit, qui non improbet. Kr.

p. 23. l. 18. *Caetera, quae antiqui*] ἱμετικά. Vt de elleborismo, caeterisque id genus. *Const.*

p. 23. l. 20. *Sed hujus idonei*] *sed huic*, nempe affectui. Alii ἀντὶ τούτου. *Const.*

p. 24. l. 1. *Qui vomere bis in mense*] Hippocr. de Insomniis, & Polybus. Galeno non probatur. *Const.*

p. 24. l. 5. *Inflammationes*,] *inflationes*. Const.

p. 24. l. 6. *Inter haec*] *interdum haec*, nempe mala, quae eveniunt suppressa alvo. *Const.*

p. 24. l. 8. *Qui dejicere volet*,] Motus & saturitas citant alvum; quies sistit, maximèque inedia, per quam suppressa alvo illa mala superveniunt. *Const.*

p. 24. l. 8. *Ejicere*] *dejicere*, nempe alvum. *Const.*

p. 24. l. 15. Locus hic iam ante Lindenium vexatus, ab eo magis depravatus est. Veterem lectionem restitui. Videatur tamen Lommius *in Commentariis de Sanitate tuenda*. p. 212. seqq. Kr.

ibid. l. 15. Lindenius addidit: & *lotus*; quae quidem vox in nullo meorum exemplarium legitur. Si ea Celsi vox est, duplicem habere explicatum potest. Interpres Britannus plantam *loti*, de cuius variis speciebus Dioscorides et Plinius videri possunt, hoc loco intelligendam esse putat. Alii loturam hoc loco praecipi opinantur, quibus, ob verba proxima, facile concederem, nisi valde suspectus totus locus esset. Kr.

p. 24. l. 17. *Austerum*] *nigrum* Cod. Repositum *austerum* ex II. de Diaeta Hipp. unde haec sumpsit. *Const.*

p. 24. l. 18. *Nisi nimis*] *si nimis*. Const.

Verbo *humidare* ante Lindenium usus est Lommius. Kr.

p. 25. l. 1. *Posthac*,] *post haec*. Const.

p. 25. l. 1. *Et vigilia.*] *nec vigilia*, non simpliciter, sed post potionem. *Const.*

p. 25. l. 7. *Figuralis*] *Figularis*. Vide adnotat. ad cap. 1. lib. V. *Const.*

p. 25. l. 7. *Creta figuralis*] Capell. *figularis*: imo *figularis* legendum. Erat autem terra, qua perducebant pedes mancipiorum. Vnde dicuntur *gyp-*

gypsati pedes Tibull. Ovidio; *Caelati* autem, id est, *figurati* Propertio. *Scal.*

p. 25. l. 12. *Illud quoque scire*] Ex Hippocratis II. de Diaeta. *Const.*

p. 25. l. 15. *Quod ad aetates vero pertinet, inediam facillimè sustinent mediae aetates, minus juvenes, minime pueri & senectute confecti*] Ex. 1. Aphor. 13. *Senes facillime jejunium ferunt*, &c. &, *qui crescunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento.* Caesar.

p. 25. l. 16. *Pueri*] μειράκια, παιδία. *Const.*

p. 25. l. *Vinum dilutius*] Ex Hippocrate lib. de Aëre &c. & Polybo. *Const.*

p. 25. l. 21. *Quibus juvenibus*] II. Aphor. 20. *Const.*

p. 25. l. 23. *Melior est*] Vide II. Aphor. 53. *Const.*

p. 25. l. ult. *Hieme plus*] Vide I. Aphor. 15. & 18. *Const.*

p. 26. l. 1. *Elixa*] *assa.* Const.

p. 26. l. 4. *Sine carne*,] *cum carne.* Const.

p. 26. l. 5. *Moventibus.*] *foventibus.* Vtrumque recte. *Const.*

p. 26. l. 8. *Magis*] *minus.* Const.

p. 26. l. 8. *Assa ab elixis.*] *elixa ab assis.* Const.

p. 26 l. 9. *Et potione & cibo*] Potione multa & pauco frequentique cibo corpus tunc eget. *Const.*

p. 26. l. 12. *Caro assa*,] *caro elixa.* Const.

p. 26. l. 14. *Per autumnum*] Aegineta lib. X. Hippocr. de diaeta lib. III. *Const.*

p. 26. l. 19. *Ne quid*] *ut ne quid.* Const.

p. 26. l. 19. *Densiore cibo*] Voluit reddere ἁδρὸς. Scal.

p. 26. l. 20. *Consummatio omnium*] Vna omnium effecta summa, usus que immodicus. *Const.*

p. 26. l. 24. *Cum id accedit*,] *cum hic accedit*, Vet. *Const.*

p. 26. l. 26. *In totum*,] *ex toto*, Vet. Vtrumque rectè. *Const.*

p. 26. l. 27. *De his, qui aliqua parte corporis laborant, & primum*] Quidam hoc obelisco notant, ut suppostititium. *Scal.*

p. 27. l. 8. *Vbi sudabit*,] *ubi sudavit.* Const.

p. 27. l. 15. *Perfundere*] De capite frigida saepe aspergendo repetit variis locis. Huc refer τὰς ψυχροποσίας Antonii Musae, de quibus Xiphilinus pag. 75. *Casaub.*

p. 27. l. 18. *Ad os*] *ad hoc*, Cod. nempe caput. *Const.*

p. 27. l. 21. *Leve*] *bene.* Const.

p. 27. l. 21. *Vinum dilutum leve*] *lene.* Aliud tamen tolerari potest. *Scal.*

p. 28. l. 14. *Qui his opportunus est*] *Opportunus* pro *obnoxius.* Sic pag. 32. l. 8. *Corpora periculis opportuna.* p. 64. l. 12.

Opportuniores injuriae partes. p. 153. l. 22. *Opportuniores nervos frigori reddit.* p. 159. l. 11. *Partes opportuniores vitio jam saevienti.* Casaub.

p. 28. l. 16. In membraneo codice omnibusque, quae apud eum erant, editionibus *id moveat* invenit Morgagnus *Epist.* V. p. 109. sicut go quoque. Kr.

p. 28. l. 19. *Superiores partes exercere*,] ἀντισπάσεως causa. *Const.*

p. 28. l. 18. *Citata*] *cita.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 28. l. 22. *Sumere*,] Alii *ingerere.* Const.

p. 28. l. 22. *Fugere*] *eligere.* In vetustis Edd. pro *sumere* legitur *fugere.* Scal.

p. 28. l. 24. *Vinum salsum bibere*] Vinum salsum, οἶνος θαλασσίτης vel τεθαλασσωμένος est, cui pars marinae aquae infusa est. Aliter vocabatur *Chium* & *vinum Graecum.* Itaque Horatius allusit, *Chium maris expers.* Nam Chium, quod Romani Graecum vocant, fiebat in Italia ipsa, admissa portione marinae aquae. Ipse vero voluit intelligere, non esse transmarinum. Quod autem in deliciis esset, ut hodie apud nos Malvaticum, praeter alios indicio erit Propertius: *Et Methymnaei Graeca saliva meri*, ubi male *grata* legebatur. Vide Catonem & Palladium, apud quos extat illius confectio. Vide Athenaeum Lib. I. & Alexandrum Trallianum. *Scal.*

p. 29. l. 4. *Adjecta uva, vel olea, vel ex defruto*] Legi potest *ex oleo*, vel potius *oleo.* Caesar.

p. 29. l. 15. *Quo genere*,] *quodam genere.* Const.

p. 29 l. 20. *In jejuno*] *in jejunio.* Const.

p. 29. l. 23. *In accusationem*] *in accusatione.* Const.

p. 30. l. 1. *Tenuem fistulam*] σιφῶνα vel *siphunculum*, infra *siphonem* vocat. *Const.*

p. 30. l. 4. *Siphonem*] idem quod *fistula.* Alias dicitur *simpulum*, *simpuvium*, *siphunculus*, quo utebantur in sacrificiis ad bibendum. Factum erat, ut lampas, oblongo collo: σιφωνίζειν est *buveter.* Scal.

p. 30. l. 12. *Sub dio quies*] *sub quo quies.* Const.

p. 30. l. 16. *Frigus inimicum est seni*,] V. Aphor. 18. & 20. & lib. V. Aphor. 17. & 25. *Const.*

p. 30. l. 16. *Inimicum*] Πολεμικὸν Gr. Scriptor. *Casaub.*

p. 30. l. 20. *At prodest juvenibus*,] V. Aphor. 21. & III. Valet. *Const.*

p. 30.

p. 30. l. 23. *Item articulis doloribusque, qui.*] *Item articulorum doloribus, qui* V. Aphor. 25. 23. *Conft.*

p. 30. l. 24, *Hominibus,*] *omnibus.* Conft.

p. 30. l. 25. *Calor autem*] De calida actione V. Aphor. 22. *Conft.*

p. 30. l. 26. *Lacrymae funt*] ξηροφθαλμίαν intelligit. *Conft.*

p. 30. l. 29. *Si nimius eft.*] Hippocr. V. Aphor. & lib. de ufu liquid. *Conft.*

p. 30. l. 31. *Nam frigus,*] 3. Aphor. & 17. *Conft.*

p. 30. l. 32. *Calor concoctionem prohibet.*] Calor immoderatus, nec naturalis: contrarium efficit calor infitus. Hippocr. VI. Epid. Galen. X. Meth. *Conft.*

p. 30. l. ult. *Sudorem digerit.*] *fudore*, vel lege *egerit.* Conft.

p. 31. l. 5. *Crudelitatem,*] *cruditatem.* Conft.

p. 31. l. 9 *Neque movenda alvus,*] Neque medicamentis, quae vires exfolvant. Maximè tum periculofa Diarrhoea. Vide Hippocr. 1. Epidem. Ideo Celfus lib. III in peftilentiali febre miffione fanguinis potius utitur. *Conft.*

p. 32. l 10. *Non quo non*] *non quod non.* Conft.

p. 32. l. 11. *Habitus hominum*] *habitus, homines.* Hippocr. III. Aphor. 19. *Conft.*

p. 32. l. 15. *Ver eft,*] III. Aph. 9. *Conft.*

p. 32. l. 15. *Hiems,*] 1. Alph. 15. *Conft.*

p. 32. l. 16. *Aeftas,*] 1. Aph. 18. *Conft.*

p. 32. l. 16. *Autumnus*] III. Aph. 9. *Conft.*

p. 32. l. 16. *Ex tempeftatibus*] III. Aph. 8. *Conft.*

q. 32. l. 16. *Ex tempeftatibus*] *Tempeftas* non eft proprie nomen fimplex τὸ τῶ ἔτυς τεταρτεμόριον, fed ὥρα, hoc eft, ἡ ποιὰ κατάστασις. *Cafaub.*

p. 32. l. 18. *Quae variant*] III. Alph. 1. *Conft.*

p. 33. l. 1 *Sed ut eo*] III. Alph. 4. *Conft.*

p. 33. l. 3. *Optimique*] Hippocrates de aëre. *Conft.*

p. 33. l. 6. *Sorte*] Pro forte fitus & pofitura regionum, pro climatis varietate. *Conft.*

p. 33. l. 8 *Tempeftatum habitu*] τῇ τῶν ὡρῶν καταστάσει. *Conft.*

p. 33. l. 9. *Pejores*] Hippocrat. de Nat. hum. *Conft.*

p. 33. l. 10. *Peffimum ergo*] *aegro*, Cod. *Conft.*

p. 33. l. 12. *Quia neque juventae*] Aph. 39. *Conft.*

p. 33. l. 13. *Corpus autem habiliffimum*] εὐεκτικότατον, optimi habitus. *Conft.*

p. 33. l. 14. *Quadratum*] Pro σύμμετρον. *Conft.*

p. 33. l. 14. *Corpus autem habiliffimum quadratum eft*] *Quadratum corpus* eft, quod neque majus, neque minus eft, quam effe debeat. Ita Graecis τετράγωνοι homines dicuntur, qui funt concinnis membris, omnibusque invicem fibi refpondentibus. Suetonius Vefpaf. cap. 20. *Scal.*

p. 33. l. 14. *Corpus habiliffimum*] Mediae ftaturae explicat Brodaeus Mifcel. l. IV. c. 19.

p. 33. l. 15. *Matura fenectute conficitur*] ὑπόχρονον voluit exprimere, ex Hipp. 2. Aph. ult. *Conft.*

p. 33. l. 20. *Hi quoque morbi &c.*] τὰ ποδαγρικὰ, Hippocrat. 6. Alph 55. *Conft.*

p. 33. l. ult. *Obfcoenis*] σηπεδόνας αἰδοίων *Conft.*

p. 33. l. ult. *Quicquid fudore hominem refolvit*] τὰ ὕδρωα. *Conft.*

p. 34. l. 1. *Febres incertae*] πλανῆτες. *Conft.*

p. 34. l. 3. στραγγουρίαν] Fallitur Celfus in στραγγουρίας interpretatione, quae proprie Latinis *fubftillum*, non *ftillicidium*. Cum incipit tempus rorare ante largum imbrem, dicitur *fubftillum tempus*, cum fcilicet tegulae guttatim manant. Ab illo dicta eft *fubftilla urina*, ἡ στραγγουρία, & *fubftilleum* fimpliciter Cato de R. R. c. 156. omnium, qui nunc extant, antiquiffimus linguae Latinae auctor. At δυσουρία proprie *urinae difficultas.* Scal.

p. 34. l. 4. Εἴλεον] Vide de eo Aretaeum. *Scal.*

p. 34. l. 5. *Coxae dolores*] ἰσχιάδες. *Conft.*

p. 34. l. 5. Λειεντερία] Foria Latinis: quod generale nomen eft omnium alvi fluxuum. *Scal.*

p. 34. l. 6. *Ab aeftate tantum proxima*] *ante.* Al. *tantum non.* Atque in Vet. Cod. legi obfervavit Vir Doctus, qui *tum jam proxima* legendum conjecerat. *Conft.*

p. 34. l. 7. *Aliis*] *alios.* Conft.

p. 34. l. 9. *Neque aliud magis tempus peftilentiae patet, cujuscunque ea generis eft, quamvis variis rationibus nocet.*] *cujuscunque ea* (tempeftas) *generis eft; quamvis* (i. e. *quantumvis*) *variis rationibus nocet.* Alii ea ad peftilentiam referunt. *Conft.*

p. 34. l. 18. *Denique omnis calor & jecur,*] *calor omnis & jecur & lienem inflammat* (Cod. *inflat*) *denique mentem.* Vbi *omnis* videlicet nimius. *Conft.*

p. 34. l. 21. *Nigritiem*] Al. *nigrorem.* Conft.

p. 35. l. 3. *Exhibet*] *exhibet* poffet auferri. Sed tamen non aufim mutare, licet difpliceat. *Scal.*

p. 35. l. 3. *Fere fubeunt*] *fere aeftate fubeunt.* Hippocr. ἀνάγκη τῶ θέρεος γίνεσθ. *Conft.*

p. 35. l. 7. *Dum adeft* Lege] *tum.* Nam & Hippocrates: τόκοι πρὸς τὸ ἦρ.

p. 35. l. 7. *Quibus dum*] i. e. *adhuc.* Optime dici poteft. Vno verbo pronunciabant veteres. *Scal.*

p.

p. 35. l. 11. *Et insania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant.*] Φρενῖτιν tum hic, tum alibi apud Celsum, non *phrenesis*, sed *phrenitis* (ut & Hermolaus Barbarus nos admonet) legendum est. Quamvis apud Martialem Juvenalemque non *phrenitis*, sed *phrenesis* quoque legant. Idque tamen (ut Barbarus suspicatur) ex vulgari imperitorum consuetudine. Doctiores secundum Despauterium legunt: *Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenitis*. Caesar.

p. 35. l. 11. *Quam celerrime rapiunt.*] Ex Hippocr. III. Aph. 6. *Const.*

p. 35. l. 12. *Ubi primo calor*] Pro *ubi primo* legerem *ubi vero*, nisi vetustum exemplar reclamaret, tolerabilisque esset scriptura. *Const.*

p. 35. l. 14. *At si sicca aestas*] III. Aph. 13. *Const.*

p. 35. l. 16. *Destillatio,*] κόρυζα. *Const.*

p. 35. l. 16. *Raucitas,*] βράγχος. *Const.*

p. 35. l. 21. *Atra bile*] μελαγχολία Hippocr. *Const.*

p. 35. l. 21. *Quod ad aetates*] III. Aph. 18. *Const.*

p. 35. l. 23. *Aestate prima*] ἄκρυ τῦ θέρεος. *Const.*

p. 35. l. 24. *Quique inter juventam*] οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι. *Const.*

p. 35. l. 25. *Tum si qua*] XIII. Aph. 24. *Const.*

p. 35. l. 28. *Circa umbilicum inflammationes*] καὶ φέβοι, καὶ βῆχες omisit. *Const.*

p. 35. l. ult. *Proprie etiam*] III. Aph. 52. *Const.*

p. 36. l. 1. *Dentientium*] ὀδοντοφυΐην. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 2. *Alvi dejectiones,*] διάῤῥοιαι. *Const.*

p. 36. l. 3. *Plenissimi*] παχύτατοι, nempe pueri. *Const.*

p. 36. l. 3. *Glandulae*] Glandulae nomen hic est partis pro ejus morbo atque inflammatione. Hippocr. παρίσθμια i. tonsillae, ἀντιάδες pro parte autem lib. IV. cap. 1. *Const.*

p. 36. l. 4. *In spina sunt, aliquae inclinationes,*] Hippocr. σπονδύλυ τῦ κατὰ τὸ ἰνίον ὤσιες. *Const.*

p. 36. l. 6. *Incipiente*] Aphor. 26. lib. III. *Const.*

p. 36. l. 7. *Multae*] *multi* nempe morbi, τὰ πολλὰ τυτίων, hoc est, multa νυσήματα. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 8. *Maximeque*] III. Aphor. 28 *Const.*

p. 36. l. 13. *Adolescentia*] III. Aphor. 29. *Const.*

p. 36. l. 15. *Post hanc aetatem*] III. Aphor. o. *Const.*

p. 36. l. 16. *Pulmonis dolores,*] περιπνευμονίαι. *Const.*

p. 36. l. 18. *In senectute*] Aphor. 31. *Const.*

p. 36. l. 18. *Gravedo,*] πόνοι ἄρθρων. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 18. *Renum dolores,*] νεφρίτιδες. *Const.*

p. 86. l. 19. *Nervorum resolutiones*] ἀποπληξίαι, legerat παραπληγίαι. *Const.*

p. 36. l. 24. *Obesi*] II. Aphor. 44. *Const.*

p. 37. l. 1. *Ergo si plenior*] Ex I. Aphor. 3. *Const.*

p. 37. l. 6. *Emacruit*] *emacuit* habet vetus. *Const.*

p. 37. l. 8. *Praeter haec*] Ex Hippocr. partim III. de salubri Diaeta, partim II. Prognost. *Const.*

p. 37. l. 8. *Si graviora*] II. Aphor. 5. *Const.*

p. 37. l. 9 *Si crebra*] Aphor. 15. *Const.*

p. 37. l. 10. *Si corpus*] IV. Aphor. 39. *Const.*

p. 37. l. 10. *Si gravior.*] II. Aphor. 3. *Alm.*

p. 37. l. 10. *Tumultuosa*] φαντασιώδη καὶ ταραχώδη. *Const.*

p. 37. l. 11. *Si corpus*] IV. Aphor. 48, 41. *Const.*

p. 37. l. 12. *Insudat,*] *sudat*. Const.

p. 37. l. 22. *Ac ideo neque corporis*] *neque ideo corporis*. Const.

p. 37. l. ult. *Tuta habuit.*] *Tuto*. Cod. *Const.* Sed lectionem *tuta* praeferendam esse docet l. 26. ubi *valetudo tuta* dicitur. K.

p. 37. l. ult. *Ubi vero febris*] Hippocr. in Prognost. & Prorrhet. *Const.*

p. 38. l. 4. *Non conflictatur;*] ὐκ ἀσώδης ἐςὶν, ὐκ ἀλύει. Hoc enim ἄσσα καὶ ἀλυσμὸς, ἢ ἀλύη, καὶ ἀλύκη. Hippocr. *Const.*

p. 38. l. 5. *Plana*] Prorsus legendum *plena*. Hoc enim ex Hippocr. II. Aph. 35. ubi πάχος ἔχειν &c. & in Prognost. unde & sequentia desumpsit. *Const.*

p. 38. l. 5. Hypochondria a Celso dici *praecordia* monet Morgagnus *Epist.* IV. p. 101. Kr.

p. 38. l. 7. *Corpus quoque,*] In Prognost. & Pror. *Const.*

p. 38. l. 8. *Insudat*] Al. *sudat*. Const.

p. 38. l. 9. *Quando*] *quoniam*, Codex. *Const.*

p. 38. l. 10. *Cupiditas*] III. Aphor. 32. 33. *Const.*

p. 38. l. 11. *Sternutamento.*] Vide Thomson. Epilapsum Chymicor. n. XXI.

p. 38. l. 13. *Neque terrere*] IV. Aphor. 45.

p. 38. l. 14. *Ac ne ea quidem,*] Ex Prognost. & Pror. *Const.*

p. 38. l. 16. Εἰλικρινὲς] Metaphora est a limpida aqua, quae luto defaecata est. Nam ἡ ἰλὺς

coenum eſt; Galli *fange* appellant, & verbum κρίνω, *diſcerno*. Additum autem eſt ι Ionice. *Scal.*

p. 38. l. 17. *Si quis autem incidit vomitus,*] Ex Prognoſt. & Pror. & de Victus ratione. *Conſt.*

p. 38. l. penult. *Reddit moda mollia, figurata,*] *reddit mollia, figura atque eodem fere tempore, quo ſecunda valetudine aſſuevit, modoque &c.* ubi modo, τῷ μέτρῳ menſura ſtercus cohaerens compactumque probatur Hippocr. liquidius duriuſque vituperatur. *Conſt.*

p. 38. l. penult. *Figurata*] ἀναχωρήματα. *Caſaub.*

p. 39. l. 2. *Debet, ſi matutinis temporibus coacta magis eſt,*] *Debent, ſi matut. coacta minus ſunt. Si autem procedente tempore paulatim contrahitur, ruffa fiunt, neque foeditate odoris, ſed ſimilia alvi ſani hominis, excedunt,* ſupple *excrementa.* Conſt.

p. 39. l. 2. *Coacta*] Martialis: *Nec deſiderio coacta ventris, Gutta pallia non fefellit ulla.* Scal.

p. 39. l. 2. Has de vocabulo *coacta* aliasque dubitationes ſolvit Morgagnus *Epiſt.* VIII. p. 229. ſeqq. Alvum autem *coactam* hic opponi *liquidae* tum ex hoc ipſo manifeſtum eſt, tum vero etiam ex *cap.* VIII. ubi legimus: *Alvus in hac valetudine* (tabe adhuc ſanabili) *ea tuta eſt, quae quotidie coacta, eaque convenientia his, quae aſſumuntur, reddit.* Nihilo minus tamen aliquis objecerat locum Celſi, p. 75. l. 19. ubi alvus coacta intelligi non alia poteſt, quam quae cogitur excernere. At Hippocratis loca ipſa a Celſo expreſſa dirimunt omnes controverſias. De tabeſcentibus *Praedict.* L. II. n. XII. dicta legimus: ἥ τε γαστὴρ ὑποχωρείτω πᾶσαν ἡμέραν, καὶ τὸ ὑποχωρέον ἔσω σκληρὸν, πλῆθος τὲ κατὰ τα εἰσιόντα: h. e. *Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit, ſit durum, copia pro ratione ciborum ingeſtorum.* Iſchiadicorum vero alvus coacta his verbis *ibid.* n. XLV. exprimitur: Καὶ ἡ γαστὴρ οὐ διαχωρέει, εἰ μὴ πρὸς ἀνάγκην, κοπρώδης μύξα πολλὰ διεξέρχεται: h. e. *Quibus alvus non egerit niſi coacta, & prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus.* Kr.

p. 39. l. 5. *Fine*] *ſub finem.* Sic κρίσιν i. indicationem videtur appellare. *Conſt.*

p. 39. l. 5. *Si inflatio abſque inflammatione in ſuperioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum ſignum eſt ſonitus ventris inde ad interiores partes devolutus magiſque etiam &c.*] Sic legendum ex antiquo Codice, cujus veram lectionem confirmat Hippocrat. in Progn. & Pror. atque in IV. Aph. 73, unde haec Celſus decerpſit. *Conſt.*

p. 39. 5 l. *Si inflammatio*] Ex Prognoſt. & Prorrhet. *Conſt.*

p. 39. l. 10. *Reſidere*] Ex Prognoſt. *ſedere*, vel *erectus ſedere.* Hippoc. *Conſt.*

p. 39. l. 11. *Impetu,*] ἐν τῷ παροξυσμῷ. *Conſt.*

p. 39. l. 12. *Pulmonibus laborantibus:* ἐν τῇ περιπνευμονίᾳ. *Conſt.*

p. 39. l. 13. *Nocturna vigilia*] ἀγρυπνία. *Conſt.*

p. 39. l. 16. *Peſſimum*] VII. Aphor. 18. *Conſt.*

p. 39. l. 17. *Dolore*] *Delirio.* Conſt.

p. 39. l. 18. *Aeque vero ſignum*] II. Aphor. III. & lib. 1. Praedict. *Conſt.*

p. 39. l. 19. *Se ſopor*] expunge *ſe.* Conſt.

p. 39. l. 19. *Mali etiam morbi*] Prognoſt. & IV. Aphor. 68. *Conſt.*

p. 39. l. penult. *A ſexto die*] IV. Aphor. 74. *Conſt.*

p. 40. l. 1. *Jactare brachia*] in Prognoſt. *Conſt.*

p. 40. l. 2. *Sine voluntate lacrymare,*] IV. Aph. 52. exemplum IV. Epidem. *Conſt.*

p. 40. l. 2. *Humorem glutinoſum*] IV. Aphor. 53. *Conſt.*

p. 40. l. 2. *Glutinoſum.*] Vid. Auguſt. Totmer. Obſervat. pag. 13.

p. 40. l. 3. *Cutem circa umbilicum*] II. Aphor. 35. *Conſt.*

p. 40. l. 3. *Praecordia*] II. Aphor. 28. *Conſt.*

p. 04. l. 5. *Si venae*] *arteriae.* Conſt.

p. 40. l. 6. *Mali etiam morbi ſignum*] in Progn. *Conſt.*

p. 40 l. 7. *Caput & pedes*] in Progn *Conſt.*

p. 4. l. 8. *Aut frigidus*] VII. Aph. I. 27. *Conſt.*

p. 40. l. 9. *Aut poſt. ſudorem*] VII. Aph. 4. *Conſt.*

p. 40. l. 9. *Aut poſt vomitum*] VII. Aph. 3. *Conſt.*

p. 40. l. 10. *Aut poſt cupiditatem*] VII. Aph. 6. & 11. *Conſt.*

p. 40. l. 11. *Aut multum ſudare*] IV. Aph. 41. *Conſt.*

p. 40. l. 14. *Neque tertio quoque die*] IV. Aph. 30. *Conſt.*

p. 40. l. 16. *Molliantur,*] IV. Aph. 43. *Conſt.*

p. 40. l. 17. *Poſt arquatum morbum febrem oriri;*] Ex IV. Aph. 6. & ex Coacis Praenot. legendum, *poſt febrem arquatum morbum oriri.* Conſt.

p. 40. l. 18. *Ac dolentibus*] *aut dolentibus.* Conſt.

p. 40. l. 18. *Neque unquam in acuta*] IV. Aph. 66. & 67. quos confudit. *Conſt.*

p. 40. l. 20. *Timere etiam*] Ratio in II. Aph. Timor, nota copiae humoris melancholici, ut ſpaſmus pituitoſi. *Conſt.*

p. 40,

p. 40. l. 23. *Vomitus etiam*] II. lib. Praen. Hippocr. Lege & II. Aph. 32. *Conft.*

p. 40. l. ult. *At mala urina &c.*] Ex Hippocratis imitatione in Coacis Praenot. fic diftinxit. In MS. legitur. *quafi folia:* πεταλώδη voluit exprimere. Rectius dixiffet laminofa. πέταλον utrumque fignificat. Conatus eft etiam πιτυρώδεα reddere, dicens ex furfuribus factas nubeculas: parum feliciter. Excufo nubeculas καταχρηστικῶς dici de hypoftafi atque fedimento. *Conft.*

p. 41. l. 1. *Fila*] V. C. *folia.* Falfum effe Celfum fatius eft dicere, quam reponere fubfidentia, ut Capella. *Scal.*

p. 41. l. 2. *Diluta quoque*] Quae aquea ὑδατώδης Actuario Lib. I. cap. 2. & Chryftallina Plin. 28. c. 6. οὖρα διαφανέα λευκὰ dixit Hippocrat. IV. Aph. 72. ex quo Celfus. *Conft.*

p. 41. l. 10. *Malum eft etiam*] Lege Hippocr. VII. Aph. 6. *Conft.*

p. 41. l. 10. Ante *fincerum eft* ponatur fignum †.

p. 41. l. 12. *Neque ulla alia fpes*] *ulla vitae alia.* Alvus fic; *neque vitae alia fpes.* Scal.

p. 41. l. 13. *Effugiat*] Hoc trahendo effugium in imperfecta crifi: perfecta morbo nihil cunctata liberat. *Conft.*

p. 41. l. 16. *Vbi frigidus fudor*] Aph. 40. *Conft.*

p. 41. l. 20. *Vbi aeger*] II. Aph. 28. *Conft.*

p. 41. l. 21. *Item fi urina*] VII. Aph. 32. *Conft.*

p. 41. l. ult. *Maculas*] Lego ab acus eris aculas. Supra vertit ut potuit οὖρα πεταλώδεα & πιτυρώδεα: reftabat κριμνώδεα, quod (cum vocabulum idoneum deeffet) dixit *quafi aculas* i. proprie ἀχυρώδεα, non idem fane, fed adfimile fumpfit ex Hippocr. in Praenot. & Aph. 32. & 35. ubi κριμνώδεες ὑποστάσεις, & πομφόλυγες. nofter *bullulas* expofuit. *Conft.*

p. 41. l. ult. *Miculas*] Recte *miculas*, κριμνώδεα, non *aculas*, ut inepte Conftantinus. Nam ab *acus* fit *acufculum* diminutivum. *Scal.*

p. 42. l. 2. *Ad ultima vero jam effe teftantur nares acutae, collapfa tempora, oculi concavi, frigidae languidaeque aures, & imis partibus leniter verfae, cutis,*] Habes de his indiciis Hippocratem ipfum in primo prognoftic. Vnde haec auctor defumpfit, ut alia multa in hoc fecundo libro. *Caefar.*

p. 42. l. 2. *Ad ultima vero*] Haec omnia maxima ex parte ex Hippocratis Praenot. utrifque. Lege Trallianum & Plinium lib. VII. cap. 51. de fignis mortis. *Conft.*

p. 42. l. 10. *Illacrymant,*] IV. Aph. 52. *Conft.*

p. 42. l. 11. *Pituitaque*] λήμην hic convertit *pituitam;* has oculi fordes ex pituita craffiore & femicocta (ut fcribit Galenus comment. III. de Articulis) *gramias* vel *gramas* Latini vocant *Conft.*

p. 42. l. 13. *Palpebrae non committuntur,*] fi ita aegrotus dormire non affueverit, ut λαγόφθαλμοι. *Conft.*

p. 42. l. 15. *Neque id fluens alvus expreffit*] Neque alvus fluens naturali profluvio aut purgatione. VI. Aph. 52. *Conft.*

p. 42. l. 16. *Eademque labra & nares,*] IV. Aph. 49. *Conft.*

p. 42. l. 18. *Non audit*] V. fim. Paulli de Febr. malig. pag. 18, 19.

p. 42. l. 18. *Eadem mors*] IV. Aph. 34. VII. 62. & in Coacis Praenot. *Conft.*

p. 42. l. 28. *Floccos legit*] κροκοδίζειν. *Cafaub.*

p. 42. l. 27. *In febre & acuto* morbo,] i. in febre acuta, ut apud Hippocr. & φρενῖτιν, quam improprie *infaniam* tranftulit, ut περιπνευμονίαν (quod fupra obfervatum) *pulmonis dolorem.* Conft.

p. 42. l. 28. *In vefte floccos legit,*] ftuduit exprimere τὸ καρφολογεῖν, etiamque fequentibus τὸ κροκοδίζειν. *Conft.*

p. 42. l. 30. *Ad vifcera*] lumbos & ilia i. λαγόνας vel κενεῶνας, ut habet Hippocrates: & pro φρένας vel διάφραγμα i. *praecordia* vel *feptum tranfverfum* fubftituit *vifcera*, non mendacio, fed innovatione. *Conft.*

p. 42. l. 32. *Neque is fervari poteft,*] IV. Aph. 37. VII. 62. & in Coacis Praenot. *Conft.*

p. 42. penult. *Cuive in eodem*] Ex IV. Aph. 35. & Coacis Praenot. *Conft.*

p. 43. l. 1. *Aut cui fimul*] Ex IV. Aph. 38. &. VII. 1. & 2. lib. praedict. *Conft.*

p. 43. l. 3. *Aut cui febre*] Ex IV. Aph. 54. *Conft.*

p. 43. l. 4. *Qui epoto*] IV. Aph. 16. & V. 1. *Conft.*

p. 43. l. 5. *Qui ebrius obmutuit.*] Ex V. Aph. 5. *Conft.*

p. 43. l. 5. *Febre*] *fere* legendum. *Conft.*

p. 43. l. 7. *Mulier quoque gravida*] Ex V. Aph. 30. *Conft.*

p. 43. l. 9. *Cui protinus*] II. Aph. 1. *Conft.*

p. 43. l. 10. *Cuive alterutrum*] IV. Aph. 23. legendumque *alterutro.* Conft.

p. 43. l. 12. *Sive feparatim*] In Praenot. utrifque. *Conft.*

p. 43. l. 14. *Proximum*] *in proximo. Conft.*

p. 43. l. 15. *Meliora*] *mitiora.* Conft.

p. 43. l. 17. *Sudor quoque frigidus*] Aph. 37. & Praenot. utrifque. *Conft.*

p. 43. l. 20. *Pestiferus*] *pestifer* latinius. Vtrumque tamen bonum. *Scal.*

p. 43. l. 21. *In omni morbo*] I. Lib. Praedic. & in Praenot. utrisque. *Const.*

p. 43. l. 22. *Ac sanguinem quoque*] VII. Aph. 37. & IV, 25. & in Coacis Praedic. *Const.*

p. ead. l. 23. *Vrina vero rubra & tenuis in magna cruditate esse consuevit,*] *In magna cruditate*, subaudiendum est *morbi*. Sic in Progn. Hippocr. l. 2. *Vrina quod russa tenuisque apparuerit, crudum morbum significat.* Caes.

p. 43. l. 23. *Vrina vero rubra*] Ex Praenot. sed pro *fulva* substitutum *rubra* mendose. *Const.*

p 43. l. 24. *Maturescat*] Pari audacia dixit de maturatione vel morbi vel humorum, πεπασμὸν, & Arist. πέπανσιν, immo & interdum πέψιν Galen. cui ὠμότης i. cruditas opponitur: cum πέψις proprie sit *coctio*. Const.

p. 43. l. ult. *Alvus quoque*] Ex praenot. *Const.*

p. 44. l. 1. *Bilem viridem aliquid*] Ex praenot. lege *bilem*, *viride aliquid*. Const.

p. 44. l. 4. *In praecipiti vero jam esse denunciat, quae liquida, eademque vel nigra, vel pallida, vel pinguis est, utique si magna*] Haec ex ultimo citato loco. Sed ita legendum: *In praecipiti vero jam esse denunciat* (nempe alvus) *quae liquida* (excrementa repraesentat) *idemque quae vel nigra, vel pallida, vel pinguia, & utique si magna &c.* Const.

p. 44. l. 3. *Diutius trahere*] Sicut dicimus Galli de male sano affecto, *il traine toûjours*, si quis in eo morbo diutius traxit. mox: *autumno, qui caetera anni parte traxerint, resolvuntur.* p. 137. *aegri sub cautioribus medicis trahebantur.* & 138. *aegros Medici diutius tractos non expediverunt.* Casaub.

p. 44. l. 8. *Revixisse?*] De His, qui elati revixerint, lege Plinium lib VII. cap. 52. & Valer. Max. lib. I. cap. 8. *Const.*

p. 44. l. 9. *Democritus*] Tempore Democriti puella diu conclamata revixit, deque ea re scripsit justum volumen Democritus titulo περὶ ἄπνου, i. e. *de ea, quae non spirat.* Hoc Heraclitus maxime laudat. Quo noto plurimi alioqui difficiles loci Diogenis Laertii intelligi possunt. Porro domi patris Iul. Caes. Scaligeri subulcus ter pro mortuo habitus frigidissimus & sine respiratione ter revixit. *Scal.*

p. 44. l. 9. *Democritus*] *Qui* περὶ ἄπνου scripserat, ut quibusdam placet. vid. *ad Laert.* Casaub. Inde Kirchmann. de funerib. lib. I. cap. 13. pag. 91.

p. 44. l. 9. *Certas notas esse, proposuit*] Scaliger ad Manilium Lib. V. p. 308. putat Celsum Democriti librum, περὶ ἄπνου, quem Plinius Heraclidae adscribit, indigitasse: verum refutat illustrissimum virum clar Menagius in Observationibus ad Diogen. Laert. Prooem. p. 5. Ed. Lond. *Alm.*

p. 44. l. 13. *Asclepiades*] Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3 Nos vero totam hanc periodum antea corruptam restituimus. *Const.*

p. 44. l. 14. Locus hic mirum in modum a Lindenio mutatus. Vox *sciens* in nullo libro, *intellexerit* pro *inclamavit* in omnibus legitur, idem monente Morgagno, qui ex Apuleji verbis *Florid.* l. 4. *confestim exclamavit, vivere hominem*, huc aliquid translatum esse putat, ac simul ex Plinii *Hist. Nat.* lib. VII. c. 37. & l. XXVI. c. 3. illi *funeri* Asclepiadem *occurrisse ignoto*, respondet iis qui fraudem subesse potuisse opinantur. Lindenii mutatio, ubi *fidem* pro notam posuit, clariorem sensum praestare videtur. Sed & phrasis, *notam habere* quae in omnibus editionibus legitur, non difficillimum explicatum habet. Kr.

p. 44. l. 14. *Funeri obvius*] Vide Kirchmann. de funer. lib. I. cap 13.

p. 44 l. 15. *Nec protinus crimen artis*] Medicinae pars illa, quae σημειωτικὴ vocatur, praecipue conjecturalis est sive στοχαστικὴ, qua tamen peritus artifex artificialiter utitur. *Const.*

p. 44. l. 18. *Responderit*] *Respondere* Celso est στοχάζεσθαι, vel potius commode cedere, εὐοδοῦσθαι. & sic passim. *Casaub.*

p. 44. l. ult. *In pejus aliquid convertunt*] *Hoc vertit in malum:* cela se tourne en mal, Phrasis in libris Caesaris, Ciceronis & Propertii ubique obvia. Imo non aliter Celsi tempore loquebantur. Propertius lib. I. eleg. 16.

> *Atque utinam trajecta cava mea vocula rima*
> *Percussas dominae vertat in auriculas.*

Est ergo illud *aliquid* glossema ineptissimum. *Scal.*

p. 45. l. 2. *Perque multo plures aegros*] Pluries aegro: quasi perpluries, Tmesis *Scal.*

p. ead. l. 3. *Neque tamen ignorare*] Ex II. Aph. 19. *Const.*

p. 35. l. 6. *Ea*] *ad ea.* Const.

p. 45. l. 13. *Malum habitum*] καχεξίαν *Const.*

p. 45. l. 13. *Inflammatio*] *inflatio* Cod. *Const.*

p. 45. l. 14. *Quibus diu color*] Hippocr. lib. II. Praedict. Sed pro *sine morbo regio* debuit dicere *non tamen ut in morbo regio.* Const.

p. 45. l. 14. *Inflammatio*] Vetus Codex *inflatio.* Scal.

p. 45. l. 18. *Aut alvo laborant*] II. Praedict. legendum *alio* (sic cetera, quae Hippocrates habet, complexus est) non *alvo* Const.

p. 45. l. 18. *Si in continua febre*] In Praenot. utrisque, & VII. Aph. 18. *Const.*

p. 45.

p. 45. l. 17. *Terram edunt*] Id est, malacia aut pica laborant.

p. 45. l. 21. *Frequens autem destillatio*] II. Praedic. *Const.*

p. 45. l. 23. *Subitam dejectionem*,] *profluvium.* Const.

p. 45. l. 23. *Vbi pedes turgent*,] Praenot. utrisque. Sed *coxas* pro *lumbis*: *ilia* pro *lumborum partibus* mollioribus posuit. *Const.*

p. 45. l. 26. *Idem propositum*] Ex Praenot. repone *tussiendi* expuncto τῶ *desidendi.* Vid. & VI. Aph. 35 & 47. *Const.*

p. 45. l. 26. *Desidendi*] Imitatur Graecum ἀφεδρεύειν. Scal.

p. 45. l. 26. *Desidendi*] Sic honeste τὸ σχέζειν exprimit. 86, 24. 224, 33. *Casaub.*

p. 46. l. 3. *Ejusdem morbi nota*] Ex Coacis Praenot. στρόφος tormina; ipse δυσεντερίαν per *tormina* solet exponere *Const.*

p. 45. l. 4. Στρόφον] Celsus στρόφους non audet vocare *tormina*, quod uibique Plinius facit: & recte quidem. Nam στρόφοι *tormina* revera sunt. Celsus autem vel diarrhoeam vel dysenteriam *tormina* appellat. *Scal.*

p. 46. l. 5. *Coxaeque*] ὀσφύος, Hippocr. *Const.*

p. 46. l. 6. *Dolor*] *calor* legitur in MS. non *dolor.* Nihil dum certi habeo, adhucque anquiro, unde messem fecerit. Non enim puto allusisse ad Aph. 25. lib. V. *Const.*

p. 46. l. 10. *Quibus in pueritia*] Ex Praedict. *Const.*

p. 46. l. 12. *Exulcerationes graves*] μελικηρίδα dicit Hippocrates de hoc genere ulceris lib V. cap. 28. ubi μελικηρὸς scribitur in Celsi codice. *Const.*

p. 46. l. 13. *Quibus feminis*] Lib. V. Aph. 58. vide & VI. 29. & in Praedict. *Const.*

p. 46. l. 15. *Eademque his pericula sunt*, *quibus articulorum vitia*, *dolores*,] Ex Praedict. sed in MS. *vitia*, *ut dolores.* Const.

p. 47. l. 1. *Frons prurit*] Videtur error esse, & legendum, *Si frons.* Nam apud Hippocr. non invenitur conjunctum. *Scal.*

p. 47. l. 2. *Si mulier a partu vehementes*] Sic in MS. alioqui videri possit corruptum esse, legendumque, *similiter caput si vehementes*, quia ita Hippocrates in Praedict. *Const.*

p. 47. l. 4. *Quicunque etiam dolorem ingentem*] Ex II. Praedict. lege *recentem*, non *ingentem.* Expungendumque τὸ *eum.* Const.

p. ead. l. 7. *Febris autem quae subito*] Lib. IV. Aph. 61. & II. 27. item in Praenot. utrisque, & in Praenot. *Const.*

p. ead. l. 11. *Vlcus reperietur*] Ex II. Praedict. legendum *ulcus aut hirudo reperietur.* Praecordia pro dorso & pectore posuit. *Const.*

p. ead. l. 12. *Muliere ex inguine febricula*] Ex II. Praedict. mutato tamen auctoris sensu, *cui ex ulcere uteri febris & tumor inguinum.* Const.

p. ead. l. 14. *Vrina autem crassa*,] Ex. II. Praedict. & IV. Aph. 74. *Const.*

p. ead. l. 16. *Eadem viridis*,] Ex II. Praedict. & Coac. Praenot. *Const.*

p. ead. l. 17. *At si sanguis*] Ex IV. Aph. 75. *Const.*

p. ead. l. 18. *Si haec crassa carunculas quasdam exiguas quasi capillos*] Ex IV. Aph. 76. lege *aut quasi.* Const.

p. 48. l. 1. *Aut si bulliat*,] Ex Aph. 34. ubi πομφόλυγες. lege *aut si bullas.* Const.

p. ead. l. 1. *Et male olet & interdum*,] IV. Aph. 18. grave olentia tamen proprie affectae vesicae index. Lego, *& si male olet*, *aut si interdum.* Sic Codex. *Const.*

p. ead. l. 1. *Et male olet*, *& interdum*] V. C. *& si male olet*, *aut si interdum.* Scal.

p. ead. l. 1. *Quasi arenam*] VI. Epid. Sect. I. Aph. 5. *Const.*

p. ead. l. 1. *Quasi sanguinem trahit*,] IV. Aph. 78. & in Epidem. cit. loco. *Const.*

p. ead. l. 2. *Coxae*] Hippocr. vero ὀσφύες. *Const.*

p. ead. l. 3. *Biliosus*] hic pro aeruginoso. Vid. lib. de internis affect. Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 6. *Levamenti*] Levamentum hic est εὐαιώρημα sive νεφέλη. *Const.*

p. ead. l. 7. *Aut si paulatim*] IV. Aph. 80. Leg. *At si paulatim.* & *interiores*, non *inferiores*: Cod. MS. *Const.*

p. ead l. 12. Soranus Ephesius Isagog. cap. 9. addit, naturam subtumidam esse, & eos pruriginem in ano pati. *Alm.*

p. ead. l. 15. *Eamque quidam*] In Coacis Praenot. *Const.*

p. ead. l. 17. *Gravitatis quoque*] VI. Epid. ubi motus & exercitium probantur. His discutitur calculus e renibus in praeparatis corporibus victus ratione & medic. Qui in plenis impurisque vero transitu meatus lacerat. *Const.*

p. ead. l. 20. *Feminae vero oras*] Vid. Hippocrat. de locis, aquis, &c. *Const.*

p. ead. l. 21. *Scabere*] Pro *scabere* legitur *scalpere* in antiquis. *Const.*

p. ead. l. 22. *At qui spumantem*] V. Aph. 13. *Const.*

p. ead. l. 24. *Mulieri gravidae*] Ex V. Aph. 34. *Const.*

p. ead. l. 25. *Eidem si lac*] Ex V. Aph. 35. *Const.*

p. ead.

Cc cc 3.

p. 48. l. 27. *Frequens singultus*] Ex VII. Aph. 17. *Const.*

p. ead. l. 28. *Si tumores*] Ex. VII. Aph. 17. *Const.*

p. ead. l. 29. *Si tumores*] Ex V. Aph. 65. *Const.*

p. 49. l. 1. *Super ulcera*] ἐφέλκεσι. Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 3. *Rigor*] τέτανος Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 4. *Si ora venarum*] Ex VI. Aph. 12. αἱμοῤῥοΐδες. *Const.*

p. ead. l. 6. *Eadem tabes*] V. Aph. 15. *Const.*

p. ead. l. 7. *At si longa tristitia*] VI. Aph 23. & VII. 18. & in Praenot. *Const.*

p. ead. l. 7. *Atrae bilis morbus*] ἡ μελαγχολία morbus. *Const.*

p. ead. l. 8. *Quibus saepe ex naribus*] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 8. *Lienis tumet*] *Lienis* pro lien amat dicere Celsus. *Lienes male habent.* 74, 24. & 94. 6. 176, 22. Ita Cato de R. R. cap. 157. *Si lienes turgent.* Casaub.

p. ead. l. 10. *Quos sequitur, aut quaedam*] Restituo, *quo sequitur, ut quaedam.* Const.

p. ead. l. 10. *At quibus magni*] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 10. *Magni lienes*] Adi Isaac. Vossii not. ad Catull. p. 98.

p. ead. l. 13. *Quibus causa doloris*] II. Aph. 6. *Const.*

p. ead. l. 14. *Si in ventrem*] II. Aph. 20. ubi κοιλίη, ut hic *venter* pro omni cavitate. *Const.*

p. ead. l. 14. *Si a coxis,*] In Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 15. *In pectus*] Pectus pro septo transverso posuit. *Const.*

p. ead. l. 16. *Quibus sine febre*] Lib. de Morbis, & lib. de Locis lib. II. Aph. 47. & in Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 18. *Vrina quoque quae in homine sano parum liquida est,*] Ex praenot. sed ex MS. leg. *Vrina quoque (quae in homine sano parum) si liquida est.* Const.

p. ead. l. 20. *Haec vero cum sine febre quoque*] Hanc totam periodum aperte corruptam restituere non dubitavi. *Const.*

p. ead. l. 22. *Ergo protinus insania*] Ex Coacis Praenot. & in praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 25. *Venasque*] *venas* hic ἀρτηρίας. *Const.*

p. ead. l. 27. *Nullo dolore*] in Praenot. *Const.*

p. ead. l. 28. *Vel prostratam*] in Praenot. *Const.*

p. ead. l. ult. *Si quid etiam obcessit*] *abscessit.* Const.

p. ead. l. ult. *Antequam suppuraret, manente adhuc corpore insolita febre*] Ex praenot. legend. & (*antequam sputum prodiret*) *manente adhuc in corpore solita febre.* Const.

p. 50. l. 5. *Affectus intus versatur.*] Ex Praenot. corrigendum, *affectus in pus vertatur.* Const.

p. ead. l. 6. *Suffusae quoque*] V. Aph. 40. *Const.*

p. ead. l. 6. *Sanguine*] Biliofo & fervido, qui in lac non convertitur. Hoc rarissimum, Galeno teste. *Const.*

p. ead. l. 7. *Quibus autem longae*] Aph. 44. & in Coac. Praenot. *Const.*

p. ead. l. 8. *Quorum faucibus*] IV. Aph. 68. *Const.*

p. ead. l. 9, *Illiditur spiritus*] Aph. IV l. 68.

p. ead. l. 9. *Eliditur*] προσπίπτει. Vid. & VI. Aph. 54. *Const.*

p. ead. l. 9. *Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit, idque saepe*] V. Aph. 10. legendum, *in pulmonemque id malum transit, id saepe.* Const.

p. ead. l. 11. *Suppuret.*] Pulmo videlicet. Vide in Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 10. *Deinde post alvi*] VII. Aph. 23. & 75. In MS. *Denique*, non *deinde.* Const.

p. ead. l. 11. *Post nimias destillationes,*] Ex VII. Aph. 39. & 72. & lib. de Locis. *Const.*

p. ead. l. 12. *Post lateris*] Ex VII. Aph. II. & XII. *Const.*

p. ead. l. 12. *Lateris dolores,*] πλευρῖτις. *Const.*

p. ead. l. 12. *Vitia pulmonum;*] περιπνευμονίη. *Const.*

p. ead. l. 12. *Insania.*] φρενῖτις. *Const.*

p. ead. l. 12. *Post magnos fervores*] VII. Aph. 13. *Const.*

p. ead. l. 13. *Vbi caput vulneratum*] Ex VII. Aph. 14. *Const.*

p. ead. l. 14. *Vbi vigilia torsit,*] Ex. VII. Aph. 18. *Const.*

p. ead. l. 14. *Vbi vehementer venae*] Ex VII. 21. *Const.*

p. ead. l. 15. *Suppuratio vero*] Ex Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 16. *Morbis*] Legitur *modis.* Const.

p. ead. l. 19. *Eadem suppuratio*] In Praenot. *Const.*

p. 51. l. 4. *Si inter ipsa ulcera*] *si inter ipsa viscera.* Codex *ipsa initia.* Const.

p. ead. l. 6. *Praecordiis, quam is, qui infra est*] In Praenot. utrisq. legitur, *in anterioribus praecordiis, quam is, qui in ventre est: is qui supra umbilicum, quam is, qui infra est.* Const.

p. ead. l. 9. *Interdum quoque urina*] In Praenot. *Const.*

p. 51.

p. 51. l. 12. *Dolor autem*] *Dolor etiam*. Cod. hoc ex Praenot. *Conſt.*

p. 52. l. 4. *Modo a contraria parte*] Lege *modo a coſtarum parte*. Cod. *Conſt.*

p. ead l. 6. *Ipſum calidius eſt, & ſic in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere*] Legitur, *ipſumque latus calidius eſt, & ſi in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam pondere*. Ex Praenot. *Conſt.*

p. ead l. 8. *Omnis etiam ſuppuratio*] ibid. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Quod ſi protinus*] In Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ex veſica dolente*,] In Praenot. utrisque haec omnia. *Conſt.*

p. 53. l. 6. *Et ſanguine*] *Et* dele *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Statim edatur.*] Legitur in Cod. *ſedatur*. Al. *reddatur*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Laterum dolores*] V. Aph. 15. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Si in jocinore*] VII. Aph. 45. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Ex ſuppurationibus*] In Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Contra ſe cutem*] Legendum *contractae cutem*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Concluſae*; pro quo veteres Edd. *contra ſe*] Contruſae. *Scal.*

p. ead. l. 13. *Pus quoque*,] Ex Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 14. Lindenii ſcriptura *unius modi* praeferenda videri poteſt, quia vox *album* praecedit. Sed infra l. 21. 22. eadem ratio ſcribendi reperitur. *Kr.*

p. ead. l. 18. *At in tabe*] II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Tantulam*] *Tantillam*. Conſt.

p. 54. l. 1. *Quae quotidie coacta, eaque convenientia*] *Coacta* ergo *alvus* erit hic, quae *cogitur* excernere, ut infra. Lib. II. c. 8. quae vix excernit. In Codice Capellae ita legitur hic locus: *quae coacta, quae convenientia*. Scal.

p. 64. l. 12. *Macrum eſt*] molle & gracile, Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Morbum*] *motum*, Hippocr. πόνον. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Articulorum*] Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Item morbus comitalis*] II. Praedict. & II. Aph. 45. & V. Aph. 7. *Conſt.*

p. ead. l. 25. *Dejectiones*] Abſceſſus, Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Ipſa autem dejectio*] Ex II. Praedict.

p. ead. l. ult. *Contracto*] Corrige pro *contracto contrectato*. Conſt.

p. 55. l. 3. *Dum febris caeteraeque acceſſiones hujus morbi abſint:*] Vide, num poſſit legi, *adſint*. Caeſar.

p. ead. l. 3. *Dum febris*] Aph. 6. 3.

p. ead. l. 5. *Reſervari*] Malo *ſervari*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Fieri*] *Ferri*, non *fieri*. Conſt.

p. ead. l. 9. *Ex quibus coxa*,] Ex II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Si nihilominus aliter fieri ſanum poteſt:*] Legendum, *ſi nihilo minus alitur, fieri ſanum poteſt*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Oris*] *Os* pro facie. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Oris reſolutio*] Ex VI. Aph. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *At varix*] VI. Aph. 21. lege *Ac varix*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Per ora venarum ſubita profuſio ſanguinis* αἱμοῤῥοΐδες, Hippocr. vide & VII. Aph. 5. & VI. Aph. II. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Humerorum dolores*,] Hippocr. III. praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Et quisque dolor*,] In Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Singultus*] VI. Aphor. 13. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Longas dejectiones*] Ex VI. Aph. 15. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Mulier ſanguinem*] Ex V. Aph. 32. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Quae menſtruis*] VI. Aph. 33. *Conſt*

p. ead. l. 21. *Quae locis*] V. Aph. 15. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Levatur. Aeſtiva quartana fere brevis eſt. Cui calor*] II. Aphor. 25. *Aeſtiva quartana fere febris eſt*. Conſt.

p. ead. l. 23. *Calor*] *Calor* hic pro febri ponitur. *Conſt.*

p. ead. l. 25. *Nam & praecordiorum*] VI. Aph. 40. *Conſt.*

p. 55. penult. *Et nervorum diſtentionem*[IV. Aph. 57. & II. 26. in Coacisque Praenot. *Alm.*

p. 55. l. ult. *Difficultate urinae*] εἰλεὸς dicitur vel χορδαψός. *Conſt.*

p. 55. l. ult. *Morbum tenuioris*] VI. Aph. 44. *Conſt.*

p. 56. l. 1. *At dolores capitis*,] Praedict. (36, 5.) *Conſt.*

p. 56. l. 3. *Petita*] Procurata arte. Hoc recte addidit. *Conſt.*

p. 56. l. 3. *Si capitis*] Ex II. Praedict. (36, 8.) *Conſt.*

p. 56. l. 5. *Febrem autem ardentem*] IV. Aph. 58. *Conſt.*

p. 56.

p. 56. l. 6. *Horror*] ῥῖγος Hippocrati, *rigor*. Conſt.

p. 56. 6. l. 6. *Si in febre aures*] IV. Aph. 60. *Conſt.*

p. 56. l. 8. *Nihil plus adverſus ſurditatem*] IV. Aph. 28. *Conſt.*

p. 56. l. 9. Θύματα] Ex IV. Aph. 12. reſtituo φύματα. Hoc & in Coacis. *Conſt*

p. 56. l. 9. Φύματα] Omne tuberculum φῦμα eſt, nec unquam aliter Plinius ex Dioſcoride vertit φύματα, quam tubercula. *Scal.*

p. 56. l. 13. *Neque quicquam reddit,*] Ex Hippocr. in Praenot. utriſque lege, *neque veſica quicquam reddit*. Conſt.

p. 56. l. 15. *Ad quartum decimum.*] *Ad quintum decimum*. Conſt.

p. 56. l. 15. *In pulmonis morbo,*] Ex Praenot. *Conſt.*

p. 57. l. 5. *Periculoſiſſimumque eſt*] Ex VI. Aph. 16. Alm.

p. 57. l. 7. *Ex jocinere ſi pus*] VII. Aph. 45. & in Coacis. *Conſt.*

p. 57. l. 8. *At ex ſuppurationibus*] In Praenot. utriſque. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Pallidum,*] χλωρὸν Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *At in tabe*] Ex Praenot. & ex II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Si quis etiam in eo morbo*] V. Aph. 12. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Capilli fluunt*] Hoc Graeci μαδᾷν dicunt. Μαδαροὶ ſunt, quibus capilli defluunt, ut ἀλωπεκιῶντες. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Araneis ſimilia ſuperſidentia*) Hic ἐφίστασις, ſive ἐπίστασις Hippocratis locum habet, non ὑπόστασις. Ideo *inſidentia*, non *ſubſidentia* legunt. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Subſidentia*] i. e. *ſuperſidentia*, quia eſt ἐπίστασις ἀραχνώδης. *Subices* dicuntur nubes, & Virgilius Eclog. X. v. 75.

Quantum vere novo viridis ſe ſubjicit alnus.

i. e. *ſe attollit*. Item *ſubjectare* eſt ſurſum jactare. Virgilius Aen. Lib. XII.

——— *aut corpora ſaltu*
Subjectant.

Non mirum igitur, ſi *ſubſidentia* hic pro *ſuperſidentiis* & ἀντὶ τῆς ἐπιστάσιος ſumit. *Scal.*

p. 57. l. 21. *Atque in his odor foedus eſt,*] *Atque in ſputis odor foedus eſt*, ex V. Aph. 11. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Vbi poſt haec orta dejectio*] *Alvi profluvium*, διάῤῥοια, ex V. Alph. 14. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Vtique ſi tempus*] III. Aph. 10. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Reſolvuntur*] *intereunt*: Ex Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Item pus*] VII. Aph. 16. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Solent etiam in adoleſcentibus ex eo morbo vomicae fiſtulaeque*] Ex II. Praedict. lege *ſolet etiam in adoleſcentibus is morbus* (nempe tabes) *ex vomica fiſtulaque oriri*. Conſt.

p. 58. l. 2. *Ex reliquis vero*] Ex II. Praedict. (XIII. 5.) *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Quibus ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt*] Legend. *quibus ſupervenit tabes, quod menſtrua ſuppreſſa ſint*. Conſt.

p. ead. l. 3. *Cui vero ſano ſubitus dolor*] Ex VI. Aph. 57. Cui ſequentem adtexuit. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Magis ſi eum alvus cita non anteceſſerit. Si palpebrae*] Ex VI. Aphor. 52. quem cum praecedente conjunxit, legendum, *magis ſi cui alvus cita non anteceſſerit, palpebrae*. Conſt.

p. ead. l. 8. *At aqua inter cutem,*] Ex Praenot. (VIII. 1.) *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Vtique ſi contraria*] II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Aeque in ea quoque tuſſis*] VI. Aph. 25. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Item ſi ſanguis*] Praedict. (XI. 30.) *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Tumores*] viſcerum. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Hi quidem*] Hydropici. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Si attenditur,*] *ſi attendunt*. Conſt.

p. ead. l. 16. *Nam ſive aqua*] II. Aph. 27. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Articuli vero qui ſic dolent,*] II. Praedict.

p. ead. l. 23. *Morbus quoque comitialis*] V. Aph. 7. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Multoque aegrius is*] II. Praedict. *Conſt.*

p. 59. l. 2. *Nervorum facta reſolutio*] Ibid. ἀποπληξία Hippocrat. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Dejectionibus quoque ſi febris acceſſit*] Ex II. Praedict. (30 3. 4.) ubi δυσεντερία, quam *tormina* vertere conſuevit. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Quin etiam tormina*] IV. Aph. 24. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Aut ſi ſub his*] IV. Aph. 23. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Profluxit, aut inteſtinorum levitas. Periculoſior eſt, ſi frequens dejectio eſt. Si venter omnibus horis & cum ſomno*] Ex II. Praedict. (31, 2. 3. 4.) leg. *profluxit. At inteſtinorum levitas periculoſior eſt, ſi frequens dejectio eſt, ſi venter omnibus horis & cum ſono, & —* Alm.

p. 59.

p. 59. l. 11. *Nigra alvus*] i. e. nigra proluvies, quemadmodum Juris Confulti vocant partum *ventrem*. Virgilio proluvies eft egeftio ventris. Aen. III. 217. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Quod evenit*,] Ex IV. Aph. ult. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Quafi maculis*] Hippocrates ἐφηλίδας habet II. Praedict. Vide Celfum Lib. V. c. 5. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Fermentatus*] *emollitus*. Conft.

p. ead. l. 18. *Pinguis*] Legit λιπαρὴ, ubi nunc apud Hippocr. ῥυπαρή. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Venter eft quafi fermentatus*] Enflé. *Fermentatum* dicit, quod digito attactum cedit, & paulatim redit. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Si vero in tenuiore inteftino*] VII. Aph. 10. & in Coacis. *Conft.*

p. ead. l. 23. *At in morbo arquato*] Ex VI. Aph. 42. & IV. 64. *Conft.*

p. ead. l. 23. *Quos lienis male habet*] Ex VI. Aph. 43. ubi tales σπληνώδεες vocantur. *Conft.*

p. ead. l. 23. *Quos lienis male habet*] *Lienis* pro *lien* antiquo loquendi modo: quo *plebes* pro *plebs*, & fimilia efferebant. *Scal.*

p. ead. l. 24. *Inverfa funt*] Lege *converfa funt*. Conft.

p. ead. l. ult. *Morbus inteftini tenuioris*] Ex Aph. 33. leg. *Morbus inteftini tenuioris ex urinae difficultate, nifi*. Conft.

p. ead. l. ult. *Inter*] *intra*. Conft.

p. 60. l. 1. *Mulier ex partu*,] Ex Praenot. Sed Hippocrates in genere de omnibus pronuntiat, quae Celfus reftringit. Ex Praenot. utrisque. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Partibus, quibus viscera continentur*] De pectoris regione & partibus feptum tranfverfum, Hippocrat. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Si fine caufa longus dolor*] II. Praedict. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Sic, pus extuffiretur*,] Leg. *aut pus extuffiatur*. Conft.

p. ead. l. 7. *Extuffiatur.*] Vox elegans. *Cafaub.* Vide Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 3. & lib. 35. cap. 15. *Alm.*

p. ead. l. 8. *Multa prurigo*] *multa porrigo*. Conft.

p. ead. l. 9. *Aeque magnum malum eft*,] II. Praedict. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Cum in iisdem abfceffibus*] Iisdem quibus & in longo dolore capitis. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Vehemens*] *admodum vehemens*, Hippocrat. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Minimeque annuus*,] *minimumque annuus*. Conft.

p. ead. l. 18. *Aut vere, aut autumno*] *aut vere aut autumno*. Conft.

p. ead. l. 18. *Converfa*] *Inverfa* primo legebatur, Cafaubonus emendat *ea verfa*. Alm.

p. ead. l. 20. *Neque bilis*] *neque bilis atrae*, Hippocrat. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Levatur*] Pro *levatur* in MS. *levata eft*, nempe aetas. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Movetur*,] *moveri poteft*. Conft.

p. ead. l. 23. *Omnique refolutione nervorum*] Ex II. Praed. & VI. Aph. 55. *Conft.*

p. penult. *Isque morbus mediocris vix fanatur*] Ita Hippocrat. Section. II. Aph. 42. in quem latius inquirit Reies *Campi Elyfii iucundar. Quaeftion.* Quæftion. LXXIX. Vide doctiffimum librum *Iufti Cortnummi* de *Morbo Attonito*. Alm.

p. penult. l. 4. *Isque morbus*] II. Aph. 42. de Apoplexia. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Patet*,] In MS. *paret*. Conft.

p. 61. l. 1. *Mulieri gravidae*] VI. Aph. 37. *Conft.*

p. ead. l. 1. *Emacruerunt*,] In antiq. *emarcuerunt*. Hippocr. ἢν ἰσχνοὶ γένωνται, i. gracilefcant. *Conft.*

p. ead. l. 2. *Quae neque peperit*] V. Aph. 37. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Maximeque, quae coepit hyeme*] II. Aph. 25. πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες, Hippocr. Celfus ergo dicere debuit *maximeque quae hyemem attingit*. Conft.

p. ead. l. 4. *Si fanguis profluxit*,] VII. Aph. 9. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Cum diftentione nervorum*,] Recte. Legendum enim apud Hippocr. καὶ (non ἢ vel ἢ καὶ) σπασμός. Vide Comment. Gal. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Itemque fi medicamentis*] V. Aph. 4. & VII. 25. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Aut fi in magno dolore*] VII. Aph. 26. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Extremae partes*] Partium circa ventrem extrema, Hippocr. II. Aph. 43. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Neque is ad vitam redit*,] Ex IV. Aph. 21. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Alvus nigra*,] Pro dejectionibus alvi nigris. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Repentina*,] ἀπὸ αὐτομάτου Hippocr. fponte. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Sive cum febre*,] Vide Hippocr. de natura hum. *Conft.*

p. 61. l. 22. *De quibus*] Immo & balneo, & medicamentis diaphoreticis sive discutientibus. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Novum est*] Germanos vero id frequenter fecisse conqueritur Wierius observationum lib. 2. pag. 949. *Alm.*

p. ead. l. 28. *Persuaserantque sibi*] II. Aph. 31. Sed antiquorum sanguinis detractio maxima erat: nostra parva, ideoque minus periculosa. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Potiores*] *Potius* in Exempl. *Conft.*

p. 62. l. 5. *Si quae supererat,*] Scribitur *si quia supererat.* Conft.

p. ead. l. 9. *Ad parum*] *Ad partum.* Conft.

p. ead. l. 13. *Superesse*] Virgilius Georg. III. 127. *Dulcique queat superesse labori*, i. e. *possit resistere.* Scal.

p. ead. l. 13. *In una muliere*] Gravida. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Illi*] Tenues. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Enim*] *autem.* Conft.

p. ead. l. 21. *Istud*] Venaesectio sanguinisque detractio. *Conft.*

p. ead. l. 22. *At si vel copia*] Viscerum, thoracis, pulmonisque partium. Hocque praecipue fit in morbis calidis: interdumque in frigidis revulsionis causa. *Conft.*

p. ead. l. 25. *Nervorumque resolutio*,] ἀποπληξία & τέτανος. Convenit, ubi sanguis in culpa. *Conft.*

p. penult. l. 5. *Item malus corporis habitus*] καχεξία infra lib. III. Nam κακοχυμία potius medicamentis (nisi interdum propter nimiam humoris illius copiam), πληθώρα sanguinis missione curatur. *Conft.*

p. 63. l. 8. *Ubi nervi resoluti sunt,*] In apoplexia sive paralysi universali. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Obmutuit,*] Ut concussio cerebro accidit VII. Aph. 58. vel percusso VII. Aph. 14. vel repleto VI. Aph. 51. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Ex aliquo subito casu*] Externo, ut ictu: aut interno, ut vase intus eroso, abrupto, & quoquo modo aperto. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Casibus*] Id est, capitis dolore, Alph. V, 68. oculorum, Aph. VI, 31. VII, 46. dysuria, Aph. V, 63. stranguria, Aph. VII, 48.

p. ead. l. 21. *Et exhausta est*] Alias *vel exhausta est.* Conft.

p. ead. l. 22. *Et corpus corrumpit,*] *vel corrupit.* Conft.

p. ead. l. 23. *In ipso impetu*] παροξυσμῷ. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Decrescit, sed crescere desiit, neque speratur remissio*] *Decrescit: & cum crescere desiit, neque speratur intermissio.* Conft.

p. ead. l. penult. *Quod si in cura*] VI. Aph. 27. & II. 51. *Conft.*

p. 64. l. 5. *Quam longissime sanguinem*] Id tutius in lentis diuturnisque fluxionibus, ut in podagra secatur κατ' ἴξιν vel εὐθυωρίαν cubiti vena & praecautionis gratia, ubi metus apoplexiae, comitialis morbi, aut vertiginis, imo in ipso affectu inciditur vena poplitis vel malleoli. *Conft*

p. ead. l. 6. *In id ipsum,*] Membrum affectum. *Conft*

p. ead l. 8. *Ex ulterioribus autem*] Post diem quartum. Quia occasio praeterita, in praecipiti morbo & malo, ut in apoplexia ceterisque peracutis, vel acutis, I. Aph. 24. *Conft*

p. ead. l. 14. *Volumus, inde*] *volumus deinde.* *Conft.*

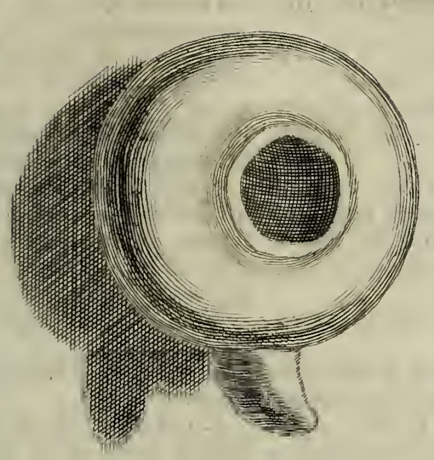
p. ead. . 15. *Usum habenti, tum*] *usum habenti, tamen.* Conft.

p. ead. l. 17. *Ea quae*] *eaque.* Conft.

p. ead. l. 17. *Pultarius*] Pultarium vas. Conft.

p. 65. l. 14. *Cucurbitular. vero duo genera sunt: aeneum & corneum*] Quam frequens cucurbitarum, ut eas vocare amat Caelius Aurelianus, apud veteres fuerit usus, norunt ii, qui in antiquis scriptoribus saepius sese recreant; testis est Plutarchus in conviviis, qui dicit *propter usum non parum laudis id remedii genus invenisse.* Has vero in quovis corporis loco agglutinabant, & accommodabant, uti loquitur Celsus, vel cum, vel sine ferro, seu scarificatione; quas *leves* vocat Caelius Aurelianus Acut. Morb. 1. Cap. 11. idque mediante aqua calida, uti refert Albucasis, vel igne, quas idcirco *arentes* & *siccatas* nominavit: idem Caelius Aurelianus Acut. Morb. 1. cap. 11. Materiam, qua constat, duplicem vocat Celsus. De corneo autem cucurbitularum genere vide sis Thom. Bartholinum de unicornu c. XXXII. & pag. 322. & pag. & seqq. formam vero describit clar. Smetius Antiquitatum Neomagens. pag. 80. hisce verbis: *Cucurbitulae sunt aeneae aut figlinae septem, forma omnes rotundae, fundo plano, tumido ventre, & in superioris orbis acclivis centro os habent rotundum & patens, quod pollicem crassiusculum admittit. Ligula parva angusto foramine iisdem pro manubrio est.* Cuius e cimeliarchio, ut eo melius forma cucurbitularum appareat, effigiem hic apponi curavimus. *Alm.*

p. 65.

p. ead. l. 18. *Cornea*] *Cornea cucurbitula* vocatur *σικύα ἰατρικὸν* apud Heronem Mechanicum, cujus multa fragmenta penes me sunt. Caeterum primus id ego deprehendi. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Caliculus quoque aut pultarius*] *Aut* auferendum. Caliculus quoque pultarius dicitur, quod in eo comedi puls soleat. Vide Varronem. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Pultarius*] Loco cucurbitulae. *Casaub.*

p. penult l. 3. *Nisi cum profusionem sanguinis eo avertit*,] Vide pag. 79. *Const.*

p. ead. 66. 1. *Quamvis & iis jam spatium aliquod accessit*,] *quamvis & in iis jam spatium aliquod intercesserit*. Const.

p. ead. l. 6. *Ubi sanguinem*] Scribitur *ubicunque*. Const.

p. ead. l. 7. *Aut si in parte*] *& si in nobili parte*. Const.

p. ead. l. 13. *Filiculam*,] Polypodium. *Const.*

p. ead. l. 14. *Aut lactucae marinae lac*,] Vide cap. 8. lib. V. *Const.*

p. 67. l. 1. *Nisi ubi is morbus sine febre est.*] Hippocrat. libello de Medicam. Purg. *Const.*

p. ead. l. 8. *Temperatum*] *vituperatum* Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3. *Const.*

p. ead. l. 10. *Medicina tentetur*,] Alias *eadem & semel sumpta, vel bis, omittatur*. Const.

p. ead. l. 10. *Semel sumptum*] *semel ad summum*. Const.

p. ead. l. 22. *Ne ante diem tertium aucatur*,] Si materia cruda. Si turget, vel primo die vacuanda est. *Const.*

p. ead. l. 23. *Diuque in adversa*] *diuque adversa*. Const.

p. 67. l. ult. *Quia quod tum infusum est, alvo continetur*,] Sic sane in MSS. Alii, qui haec omnia dicta de infusione per clysterem malunt interpretari, legendum contendunt: *Quia eo, quod tum infusum est, quod alvo continetur, regestum in caput* &c. Const.

p. 68. l. 3. *Eodem die, ante aliquot horas*] Hoc fit, ut meatibus partefactis sequacior effecta materia, facilius decurrat evocata clystere. Alii hoc cavent jecori & hypochondriis, ne potione jam aestuantia inflammentur. *Const.*

p. 68. l. 7. *Ex Verbenis*] Tallos herbarum intelligit Celsus per *verbenas*: ut videbis postea variis locis. *Scal.*

Restitui locum hunc, quem, nescio cur, Lindenius mutavit. Nam si modo ante *pura aqua* ponas *ex*, aptissima ea lectio est. Kr.

p. ead. l. 7. *Morgagnus* Almeloveenium, quod in nota *verbenas* ponit pro *quavis herba*, reprehendit l. c. & Celsi pag. 109. l. 30. luculentum locum excitat. Sed ego operarum errorem in nota Almeloveenii subesse crediderim, & ab eo scriptum sic esse *pro quavis herba reprimente*. Alias locus Plinii frustra adductus esset. Kr.

p. ead. l. 12. *Cum infusum est*,] Haec potius de clystere, quam de potione dici videantur. *Const.*

p. ead. l. 15. *Mollit.*] *tollit*. Const.

p. ead. l. 24. *Inter horrores*,] *Grigores*. Const.

p. 69. l. 1. *Id neque hyeme neque aestate*] Hip-

pocr. IV. Aphor. 4, 5, 6. rursusque VI. Aph. 47. *Const.*

p. ead. l. 2. *Quisquis daturus erit,*] Ex IV. Aphor. 13. Vide & II. Aph. 9. *Const.*

p. ead. l. 3. *Humidus*] *humidius.* Const.

p. ead. l. 3. *Illud scire oportet,*] Ex II. Aph. 36. Item IV. Aph. 16. *Const.*

p. ead. l. 6. *Ejus posuit, quod*] *ut.* Const.

p. ead. l. 7. *Trium tantum faceret mentionem, hujus & equi & gestationis,*] Plinius lib. XXVI. cap. 3. plura enumerat, & ex eo legendum: *hujus & vini & gestationis.* Const.

p. ead. l. 15. *Si vehemens sit,*] Hippocr. VI. Epidem. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Quae demit.*] Demit quidem contrarium contrario: non vero harum quaelibet species demit tollitque de corpore aliquid. Nihil enim detrahit, quae astringit aut implet. *Const.*

p. 70. l. 1. *Digestione quadam*] Consumptione materiae, quae transpirat per cutim frictione relaxatam. Hoc ipse censet. Verum in causa est partis alimentum frictione evocatum, indeque assimilatum. *Const.*

p. 70. l. 4. *Recentibus*] Alius adscripserat editioni Parisinae *crescentibus.* Alm.

p. ead. l. 7. *Et jam a primo*] In MS. *etiam.* Intellige de totius morbi inclinatione. *Const.*

p. ead. l. 18. *Vacabit, minus*] *vacabit, sin minus.* Const.

p. ead. l. 19. *Eodem autem modo in totis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus, aut quia ipsa ejus membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius.*] *Eodem autem modo in totis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus est: modo in partibus, aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius necessitas.* Sic legendum ex manuscripto. *Const.*

p. ead. l. ult. *Faciendum.*] *fricandum.* Const.

p. 71. l. 22. *Et ex toto*] *At ex toto.* Const.

p. ead. l. penult. *Plura sunt adhibenda, quae sunt & pro*] *Plura sunt, quae sunt adhibenda, & pro.* Const.

p. 72. l. 1. *Humili*] Homini humilis tenuisque fortunae. *Const.*

p. ead. l. 5. *Funiculus subjiciendus*] Vetus Codex. *fulmentum subjiciendum.* Scal.

p. ead. l. 5. *Lecti fulcimentum*] Celsus accipit non pro fulcro lecti, sed pro quovis fulcimento, quod pedi lecti, sive clinopodio subjicitur. Scaliger ad Manil. lib. 1. pag. 195.

p. ead. l. 7. *Valentiora vero his, qui gravium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent*] Nihil abludit si quis legat, *valentiora vero his, qui jam pluribus diebus febre liberati sunt, aut his, qui graviorum morborum, &c.* Caesar.

p. ead. l. 16. *Alterum ubi nihil assumit aeger.*] Alterum convenit in morbis acutis, initiisque aegritudinis: alterum morbis longis. Nisi sint ab ipsa inedia, laboribus atque vigiliis: nisi corpus biliosum fuerit aut vehementer extenuatum. *Const.*

p. ead. l. ult. *Intemperantes homines apud nos sibi cibi tempora, modum curantibus dant*] Inde *imperantes aegri* in L. 26. *Medicus libertus. ff. de operis libertor.* dicuntur, de quibus vide Senecam & Galenum initio Methodi medendi. *Scal.*

p. 73. l. 2. *Liberaliter agere*] Persius Satyr. III. *Casaub.*

p. 73. l. 9. *Sudatio, ubi*] *sudationum, ubi.* Const.

p. ead. l. 9. *Arenae calidae*] De remedio calentium arenarum & arundinum Augustus apud Suetonium c. LXXX. & Gellius XIX. VIII. *Casaub.*

p. 73. l. 10. *Bajas in Myrtetis*] Vide Horat. Epist. (15) lib. 1. ad Vallam de Myrtetis. Nunc *Tritoli* vocantur. *Const.*

p. 75. l. 15. *Vel initio morbi, vel etiam gravibus*] *vel inter initia morbi, vel & jam cum non amplius gravibus.* Const.

p. ead. l. 18. *Firmioris*] *infirmioris* in veteri. Alii *firmiori.* Const.

p. ead. l. 22. *Asclepiades audacius.*] Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3. *Const.*

p. ead. l. penult. *Debet: & ante*] *debet, & si ante.* Const.

p. 74. l. 11. *Certe lenita est,*] *certe cum lenita est.* Const.

p. ead. l. 19. *In solio desidendum est,*] Legitur etiam, *in solium descendendum est.* Const.

p. 74. l. ult. *Ante vero, an posteaquam in aquam calidam se demittat,*] *ante vero, quam in aquam calidam se demittat, an postea.* Const.

p. 75. l. 2. *Leviter*] *leniter.* Const.

p. ead. l. 10. *Extincti titiones,*] Recte, non ut alii, *extincti lateres.* Fiunt fomenta adhibitis testis & titionibus. Vide cap. 12. lib. III. *Const.*

p. ead. l. 11. *Utriculi,*] Utriculi vocantur ἀσκοὶ sive φασκοὶ πυριατοί. *Const.*

p. ead. l. 11. *Ad similitudinem*] Legend. *a similitudine.*

p. ead. l. 12. *Lenticulas*] *lenticulae*, φακωτὰ πυριατήρια. *Const.*

p. ead. l. 14. *Iuxtaque ignem*] *intraque.* In antiquo Codice scribitur, *lixataque igne.* Const.

p. ead. l. 17. *Inter quae descendit*] *intereaque descendit.* Alii *ascendit fumus.* Const.

p. 76. l. 5. *Quae assidue necessariae erunt*] Scribitur, *quae assumendae necessario erunt.* Const.

p. 76.

p. 76. l. 6. *Est*] *sit*. Const.

p. ead. l. 8. *Sunt*,] *fiunt*. Const.

p. ead. l. 12. *Ex quibus* κῆτος *est*,] Scribitur *cetus*. Const.

p. ead. l. 16. *Aves omnes a minimis*] Hoc nimis late & indistincte. *Const*.

p. ead. l. 20. *Cochleas, itemque conchylia*.] Qui hic Celsum reprehendunt immerito, non ejus verba ponderant. *Const*.

p. ead. l. penult. *In carne*] Scribitur *in pane*. Nihil muto. *Const*

p. 77. l. 1. *Siligo*] Adscriptum in margine Codic. Mediolan. *Jaligo*. Alm.

p. ead. l. 2. *Ex polline*] *exempta polline*. Al. *ex simila, deinde cum pol.* Const.

p. ead. l. 2. *Infirmissimus, cibarius panis*] Ioan. Cajus Tilebomenius in conjecturis ad Petronii fragment. Tragurian. pag. 92. tollit distinctionem, & legendum putat, *infirmissimus cibarius panis*. Alm.

p. ead. l. 8. *Surculorum valentiores*] Ἀκρόδρυα intelligit. *Casaub*.

p. ead. l. 10. *Frigida*] *fracida*. Alii *friabilia*. Const.

p. ead. l. 10. *Itemque ex his avibus*,] Haec omnia pronunciata de avibus & feris nimis generaliter & confuse scripta, censura nulla non egent. *Const*.

p. ead. l. ult. *Salsamenta*] *Salsamenta* sunt pisces sale aurati, Graece τὰ τάριχος. *Scal*.

p. 78. l. 1 *Scarus*,] Alias *sparus*. Const.

p. ead. l. 5. *Lactans*] *lactens*. Const.

p. ead. l. 6. *Cohortalis*] *Cortalis & cohortalis*, recte & idem, ut *vehemens* & *vemens*. *Cohortales* autem aves sunt, quas Gallice dicimus *la poullaile*: *raucae cortis aves*, i. e. *la poulaille*; non anseres, qui licet in *corte* nutriantur, tamen *cortales* aves dici non possunt. *Scal*.

p. ead. l. 10. *Suae*] *sue*. Const.

p. ead. l. 13. *Infirmis*] Legitur *infirmissimis*. Const.

p. ead. l. 19. *Levius &*] Puto ponendum punctum ante *et*, ut haec dicantur plus etiam habere. *Casaub*.

p. ead. l. 22. *Frixa*] *elixa*. Const.

p. ead. l. 24. *Elota quaedam genera frumenti*] Eadem occurrunt infra 903, 16. 131. 2. & alibi passim. an hic cibus commune quid habet cum eo, quem vocamus Galli, *orge monde?* namque non ex oryza solum, sed ex quovis alio etiam frumenti genere paratur. *Casaub*.

p. ead. l. 26. *Aqua madens panis*] Gall. *potage*. Casaub. Hunc unum eundemque esse, quem Galenus (lib. 1. c. 5. *de Alimentor. Facul.*] lotum, Plinius vero (XXII. c. 25.) panem aquaticum vocat, arbitratur Mercurialis *Variar. Lection. lib.* VI. *cap.* 17. qui videndus est. *Alm*.

p. ead. l. ult. *Acetum*] *acidum*. Const.

p. 79. l. ult. *Lene*] Legitur *pingue*. Const.

p. ead. l. 7. *Quo magis incoctum*,] *excoctum*. Const.

p. ead. l. 8. *Aqua levissima pluviatilis*] Vide sis Brodaei Miscell. l. IV. c. 38. *Alm*.

p. ead. l. 13. *Fere vero sequitur*] Prima optima, ultima pessima, aliqua κατὰ λόγον. *Casaub*.

p. ead. l. 16. *Omnibus*] *omnium*. Const.

p. ead. l. 22. Εὔχυλα vel κακόχυλα] εὔχυλα & κακόχυλα. *Const*.

p. 80. l. 9. *Verna, lectuca*,] *verna lactuca*. Alias *herba*. Const.

p. ead. l. 13. *Trunculique*.] Suspicor verbum *Trunculi* corruptum esse hoc loco, & legendum esse *ventriculi*. Idque Pselli auctoritate, apud quem legitur de ratione victus. *Inter ea, quae crudos humores generant hoc modo: Caeterorum animalium partes, ventres, intestina, vulvae*, &c. & apud eundem non multo post, *inibi, inter ea quae nutriunt multum, & omnium*, inquit, *volucrum ventres*. Non tamen me fugit esse doctissimum virum, qui priorem lectionem non improbet. Vnde idem *trunculos* opinatur esse edulii genus frustulatim concisis carnibus constans. *Caesar*.

p. ead. l. 13. *Trunculique*] *Trunculi* sunt extremitates animalium; ἀκρωκόλια Graeci vocant. *Scal*.

p. ead. l. 13. *Trunculique*] De voce trunculi nota R. C. in voce τραχήλιον. *Casaub*.

p. ead. l. 13. *Vulvae*.] *vulvae* erant duum generum, *porcaria* & *virginaria*, vel *virginalis*. Vtrumque enim Plinius notat. Martialis:

> *Te capiet fortasse magis de virgine porca,*
> *Me materna magis de sue vulva capit.*

Virginalem porro, quam Graeci μήτραν ἐκβολάδα nominant, Celsus *ejectitiam* vocat. *Scal*.

p. ead. l. 18. *Cucumis*] Supra tamen cucumis in censu τῶν εὐχύλων. *Const*.

p. ead. l. 22. *Pisces quoque saxatiles*,] Hoc falsum est. *Const*.

p. 81. l. 4. *In petiolis*] Id est, *parvis pedibus*: a Catone *pedicini* in lib. de Re Rustica appellati. *Const*.

p. ead. l. 5. *Trunculisque*] Manus ignota margini codicis mei editionis 1528. apposuit: Forte *interunculisque*. Omne enim intermedium nucleum vocabant veteres. Vide Seren. Sammon. p. 10. *Alm*.

p. ead. l. 8. *Cucumis beta*] Cucumis & lactuca & beta potius inter lenia. *Conſt.*

p. 81. l. 9. *Ocymum*] *thymum.* Scal.

p. ead. l. 10. *Ova ſorbilia*,] Hoc nego. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Amylum*, *ptiſana*,] Hoc non uſquequaque verum. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Cotoneum*] *Cotoneum* corruptum eſt meo iudicio barbaro more officinarum, ut *cotoneum malum* pro *Cydonio* dicatur. (Vt *liquiritia* pro *glycyrrhiza* corruptum fuiſſe apud Vitruvium ſentio.] Nam certe *cotoneum* vox latina non eſt: & ſi latina, a barbaris mutuata. Nam Syri, Arabes, Hebraei & Turcae etiam *keton* dicunt. *Scal.*

p. ead. l. penult. *Vvae ex olla*] *Vvae ollares* Martiali dicuntur. *Scal.*

p. ead l. ult. *Dura muria*] i. e. *acerrima*, quemadmodum *durum acetum* eſt *acerrimum* apud Catonem. *Vinum durum* eſt *auſterum*, quod naſum corrugat. *Scal.*

p. 82. l. ult. *Vinum*, *cui nihil adhuc aetatis acceſſit*] i. e. *hornum* vel *hornotinum vinum.* Scal.

p. 83. l. 1. *Excepto ſiſere*] Hadrianus Iunius ſiſer duplex facit. *Caſaub.*

p. ead. l. 14. *Lactentia*] Leg. *lactaria*, & in ſequenti proxime pagina. In hiſtoriis ſaepe *lactarios* invenias & dulciarios. *Caſaub.*

p. ead. l. 19. *Aurati piſces: neque ſolum aurata pura*,] *duri piſces: neque ſolum aurata puta.* Al. *tuta*, *aut.* Conſt.

p. 84. l. 11. *Aqua tenera*, *omnia tepida*,] *aqua, tenera omnia.* Vel tenera opponitur durae, ut infra. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Si uſtus eſt*,] *ſi toſtus eſt.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Lenticula*,] τευτλοφάκη Heraclidi. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Vel ex plantagine*] *vel plantago.* Conſt.

p. 85. l. 2. *Graves omnes aves*,] *graves omneſque aves.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Praefrigida*, *dura*,] Al. *perfrigida*, *dura.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Odoris ſunt*, *ut apium*, *ruta*,] Lego, *odoris ſunt: & apium ruta. Haec viroſa, non boni odoris, ut eruca.* Conſt.

p. 86. l. penult. *Siſer*,] *cicer.* Conſt.

p. ead. l. 1. *Somno vero aptum*] Sequent. capite multa traduntur breviter, confuſe, vane atque mendoſe. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Fici*] *viſci.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Cui quo*] V. M. P. male, ſcriptum in fine *quoi* pro *cui.* Alm.

p. ead. l. penult. *Herba ſanguinalis*,] *Proſerpinata* Apulejo, πολυγόνη Aëtio, vulgoque *centinodia.* Conſt.

p. 87. l. 1. *Siſer*,] *cicer.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Ex felle*] *ex fele.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Sal*,] *ſal nitrum.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Git.*] Μελάνθιον. ſic. & 233. 24. *Caſaub.* Ita etiam explicat Marcellus de Medicam. c. XXII. pag. 341. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Fereque vehementer & reprimunt, & refrigerant. Durant quae calefaciunt, & digerunt, & emolliunt.*] *Fereque, quae vehementer refrigerant, & reprimunt, durant. Quae calefaciunt, digerunt, emolliunt.* Conſt.

p. 89. l. 1. *Proviſis*] *praeviſis.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Breves utique ſunt*,] *breves acutique ſunt.* Conſt.

p. 90. l. 7. *Vendicaverint*,] *vindicaverint.* Al. *indicaverint.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Quaſi ſola vindicaverint*] Metaphora eſt ab occupatis agris. Sunt autem ii, qui cum ſint pro derelicto, ejus ſunt, a quo primum occupantur. Vide Sicul. Flacc. & Feſtum in voce Occupati. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Acceſſiones & dolores graves urgent*,] *acceſſionum dolore gravi urgentur*, ſic Vetus. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Decreſcentibus*] *creſcentibus.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Foediores*] *foetidiores.* Conſt.

p. 91. l. 1. *Ea vero quam*] *ea vero quae.* Conſt.

p. ead. l. 2. *Praeter haec in acutis*] Hippocr. lib. 1. Aph. & lib. de Vict. Rat. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *In longis* 1. Aph. 16. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Ac ſi*] *At ſi.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Molliri*, *quam*] *moliri*, *per quam.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Cauſa metus*] i. e. *metus ipſe ut cauſa bonorum bona ipſa.* Quae *terrentia* vocant, Graeci φοβερὰ dicunt. Latini, *ne moriare mori:* & Iuvenalis:

Et propter vitam videndi pendere cauſas, i. e. *vitam ipſam.* Scal.

p. 92. l. 2. *Aut non decipiat*,] *aut non deinceps fiat.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Quo ſaepius*] *quod ſaepius.* Conſt.

p. ead. l. 26. *Hemitriaeon*] Ἡμιτριταῖος πυρετὸς, quem φρικώδη πυρετὸν vocat Hippocrates, eſt febris continua ex quotidiana & tertiana: quarum una continua ſit, altera intermittens. Cum horrore invadit. Male autem Celſus cum Agathino, quem Galenus refutat, in eodem genere cum tertiana poſuit. Vide cap. 8. h. L. *Conſt.*

p. 93. l. 24. *Liberalia*] *libera.* Conſt.

p. ead. l. 26. *Aſclepiades*] Vide id explicatum a Galeno cap. 13. lib. IV. methodi. *Conſt.*

p. 93.

p. 93. l. 30. *Prima semper habita salute*] *primum semper habita salutis ratione.* Conſt.

p. 94. l. 1. *Cruditatem*] 1. Aph. 22. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Febre vero ipſa praecipue ſe ad ejus remedium uti*] Legitur, *in febre ſe eo remedio uti.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Convellendas enim vires*] Lege Hippocratem Aph. 30. Sect. III. lib. VI. Epid. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *His enim*] *Is enim.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Ego autem*] Notandum hic, iſthaec a Celſo dici non tanquam ῥαψῳδῶ, ſed potius tanquam Medico artis ſuae bene gnaro ac ſententiam ſuper illis, quae in controverſiam venere, ferenti. Eandem elocutionem etiam infra videas 143, 24. 176, 1. *Caſaub.*

p. ead. l. 12. *Quoniam eſt*] *quoniam et ex.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Itaque abſtinendus*] Lege Galenum III. methodi. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Quarto die cibum*] *quartum diem cibo.* Conſt.

p. 95. l. 11. *Quo magis*], *quod magis.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Maturius etiam puero,*] Hippocr. I. Aph. 14. & 15. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Vnum illud*] 1. Aph. 9. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Imbecillitatem*] Alias *imbecillum.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Fame perdat.*] *fami prodat.* Vet. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Deberetur:*] *demeretur.* Conſt.

p. 96. l. 2. *Si artifex eſt*] Gloſſema eſt. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Hi erant dies tertius,*] Carpit Hippocratis experientia comprobatam ſententiam, ut lib. II Aph. 23. & IV. Aph. 36. Lege Galenum de diebus criticis. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Hippocrates,*] IV. Aph. 36. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Iure ut vanum*] Galenus id pernegat, & cauſam non numeris, ſed coelo aſtriſque aſſignat. *Conſt*

p. ead. l. 24. *Qui cum octavum*] II. Aph. 24. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Sumendum*] *ſumendo* Conſt.

p. ead. l. penult. *Eſt etiam apud Hippocratem,*] Lib. II. Aph. 24. & IV. 71. *Conſt.*

p. 97. l. 22. *Satius eſſe*] *ſatius eſt.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Secundum* pro *ſeculorum*, atque *etiam antequam* cum priſcis editoribus ſcribendum eſſe recte monet Morgagnus *Epiſt.* VI. p. 158. Kr.

p. ead. l. ult. *Quae maxime*] *quanta maxima.* Conſt.

p. 98. l. 3. *Inſidat,*] *accidat*, nempe alimentum & cibum ſumere. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Minime*] *minimum.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Si ſemel tantum*] ἐφήμερα, diaria. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Inguine*] Forte *ingluvie.* Non enim hic agitur de loco, ſed de cauſa Febris. *Kr.*

p. ead. l. 24. *Sed his*] *ſed is.* Conſt.

p. ead. l. 26. *Factum eſt, ſi*] *factum eſt: ſin.* Conſt.

p. 99. l. 1. *Fere vero graviorem*] II. Aph. 13. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *At ſi continuatur*] Vt Synochus. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Peſſimi*] *peſſime.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Decurro,*] *decurſo.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Maxime ſemper*] I. Aph. 11. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Hoc ſalvo*] Superfluum eſt, & gloſſema. *Scal.*

p. 100. l. 20. *Tertium*] *tertio.* Conſt.

p. ead. l. 29. *Atque ſi*] *Itaque, ſi.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Vſque ſomni*] *ad uſque ſomni.* Conſt.

p. 101. l. 12. *Ac ne illud quidem*] Hoc ἐπίκρασις vocatur. Vide lib. IV. cap. 11. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Cruditas male habet*] Quando in cruditate ingeruntur potiones, vocant id veteres ἐπίκρασιν, ut & alia etiam, quando per intervalla corpus repurgatur & repletur. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Deligantur, aut cum*] *deligantur, cum.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Satis autem convenit,*] I. Aph. 16. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Quando melior ſit*) Graece ῥαΐζειν, ſe porter mieux. Cicero, *meliuſcule mihi eſt.* Celſus diceret, *ſum meliuſculus.* Vide c. xx. p. 159. l. 9. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Leniores,*] *lentiores.* Conſt.

p. 102. l. 3. *Et quieſcunt,*] Vt ἀσφυξία videatur. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Cui facile laturo gravis inſtat, acceſſio.*] In alio quopiam exemplari legitur, *cui facile adhuc laturo.* Caeſar.

p. ead. l. 4. *Laturo*] Nempe inediam. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Reſolvit*] Improprie. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Ille*] *illi.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Corpori*] *carpo* aut *thoraci.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Corpori manum admovere*] Veterum medicorum mos erat, tangere primum arterias. Lucilius apud Nonium: *Cum venit ad me, arterias mihi tangit & praecordia.* Vide Nonium in voce arteria. Perſius Sat. 3. *Tange miſer venas.* Scal.

p. ead. l. 11. *Quas*] *quam.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Seſe*] *poſſe.* Conſt.

p. 102. l. 19. *Et ex imis praecordiis oritur*, potest tamen legi *intimis*. Caesar.

p. 103. l. 2. *Perspiciat.*] *percipiat.* Const.

p. ead. l. 3. *Expectari*] *expectare.* Const.

p. ead. l. 9 *Male habent.*] *male* expunge. *Const.*

p. ead. l. 12. *Maxime potuit*,] *maxime tepuit.* Const.

p. ead. l. 14. *Cibus autem*] I. Aph. 16. *Const.*

p. ead. l. 19. *Intrita ex aqua calida*] *Ex vino*, infra 153. 13. Et est quidem elegans usus huius voculae, *ex*, pro σὺν vel ἐν, apud *Celsum* & *Plinium.* Noster. 344, 19. *emplastrum tetrapharma cum ex aceto subactum*, h. e. *cum.* mox, *terra ex aceto subacta*, h. e. *in.* sic & 361, 3. *Ex aceto terunt.* Vid. *Victor. Var. Lect.* XXXII. IV. Casaub.

p. ead. l. 20. *Compressa alvus*] Συμπεπτωκυῖα κοιλία. Proprie *compressa alvus* est, quando diu aliquis ἄπτος mansit. Vide Celsum lib. IV. cap. 22. *Scal.*

p. 104. l. 1. *Et dum febres*] *ac dum febres.* Const.

p. ead. l. 4. *Ponendi*] *apponendi.* Const.

p. ead. l. 9. *Educuntur*] Alias *educuntur.* Const.

p. ead. l. 11. *Neque inter magnos*] I. Aph. 7. & 8. *Const.*

p. ead. l. 15. *An astrictum corpus*] Methodicorum sententia. *Const.*

p. ead. l. 26. *Potio esse debet magis liberalis*] *Liberalis* pro *copiosus* & *multus*, vox Celso peculiaris. *Casaub.*

p. ead. l. ult. *Pinguius*] *jus pinguius.* Const.

p. ead. l. ult. *Aut dulcius* &c.] In quibusdam libris deest. *Const.*

p. 105. l. 3. *Levi*] *leni.* Const.

p. ead. l. 14. *Is valens*] *his valens.* Const.

p. ead. l. 15. *Vinum asperum*,] *vinum austerum.* Const.

p. 106. l. 3. *Ptisanae cremore*] Cremor est χύλος percolatus. Vide Marsilium Cognatum de Cremore Ptisanae. Dicitur & secundum quosdam cremor *alicae* & orizae 158. l. 2. *cremor furfurum*) p. 274, 21. 384, 33. *fici* 363, 16. *Casaub.*

p. ead. l. 9. *Abstineatur.*] *abstineat.* Abstinendus aeger a cibo; recte: Abstentus ab haereditate, Iurisconsultorum est phrasis. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Extorret*] *exercet:* p. 133. l. 5. *Scal.*

p. 107. l. 1. *Adeps cocta sit.*] Adeps tamen ob oleosam substantiam in nidorem vertitur, & febrem magis accendit. *Const.*

p. ead. l. 8. *Post multam satietatem*,] Aquae epotae. *Const.*

p. ead. l. 8. *Post infractum calorem*] i. e. *ut calor remisit; ubi calores fregerunt se.* Cicero, Varro. *Scal.*

p. ead. l. 13. *Dejectio*,] *defectio*, animi nempe i. λειποθυμία: sic Codex vetus. *Const.*

p. ead. l. 13. *Si quis autem*] IV. Aph. 14. *Const.*

p. ead. l. 13. Omnia, quae post *fuit*, leguntur, a prioribus editionibus abesse supra dixi. Monet autem Morgagnus abesse etiam a codice. Ronsseus a sciolo assuta esse putat, suspicione ipsi nata ex Aph. IV. 54. Nam si ut Galenus confirmat, in eo Hippocrates vere docet, *frustra*, ait Ronsseus, *moneret Celsus, hosce non gravandos vehementi siti, nec propinandam frigidam, quod per se ipsi siticulosi non sint, & fauces affectae frigidam non admittant.* Miror, Ronsseum in textu posuisse *conflictatur*, in commentario supponere Caesarii lectionem *conflictari*, quae Lindenio placuit, & a me, nescio quo fato, non sublata est. Kr.

p. 108. l. 1. *Porrigitque febris inter horas*] *porrigiturque febris in horas.* Vide cap. 3. h. lib. init. *Const.*

p. ead. l. 10. *In hoc casu medici cura*] Anceps & periculosa curandi ratio: recteque *fortasse* subjunxit. *Const.*

p. ead. l. 12. *Corpus ejus pertractandum est*] *Tractationes* sunt frictiones, &, qui has faciebant, *tractatores* dicebantur. Martial. III. Ep. 82. *Percurrit agili corpus arte tractatrix.* Pollinctores autem proprie dicebantur ii, qui condiebant corpora, ταριχευτὰς Graeci vocant. Lavabant autem, deinde ungebant. Pollingere quasi post lingere dicimus Itaque fricare manu dicimus sine unctione: tractare vero ungendo. Vtrumque tamen *frictio* & *tractatio* dicitur. *Scal.*

p. ead. l. 23. Πέτρων] *Petro.* Al. Πετρώνιος. Petronius Diodotus ἀντιλεγόμενα scripsit. Plin. lib. XX. cap. 8 *Const.*

p. 109. l. 14. *Rosam*] i. e. rosaceum. *Const.*

p. ead. l. 15. *Ingerere, deinde habere duo pitacia*,] *ingerere duo petacia.* Const.

p. ead. l. 15. *Et id ingerere*] Glossema ineptissimi hominis. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Duo pitacia*] Hic pitacium non pro panniculo, sed corio medicamento illito, capiti aut praecordiis applicando positum rectissime observat Bynaeus de Calc. Hebraeor. l. 1. c. 2. ubi de pitacio multa. *Alm.*

p. ead. l. 20. *Nuces amarae*] i. e. amygdala. Per nucem saepissime amygdalam intelligit, quae nux Graeca est. Falsus est tamen uno loco, infra. *Scal.*

p. 110. l. 6. *Vngi rosa*] i. rosaceo. *Const.*

p. 110.

p. 110. l. 7. *Morbi*] Improprie. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Et leni*] *& levi.* Conft.

p. ead. l. 24. *Parvum cibum*] Graeciffat: ὀλίγην τροφήν. *Scal.*

p. ead. l. 27. *Horror*] Nempe corporis, qui Hippocrat. ἀλύκη, ἄλη vel ἀλυσμὸς & ἄση Galeno, i. hic rigor. *Conft.*

p. ead. l. 28. *Ideoque tutiffimae funt*] VI. Aph. 43. *Conft.*

p. 112. l. 8. *Si res inveteraverit*] Abundat *res.* Sic tamem loquebantur Plauti tempore, fed non Celfi. *Scal.*

p. 111. l. 12. *Deducendus in balneum*] Hoc non femper utile. Galen. in methodo. *Conft.*

p. 111. l. 15. *Id difcutitur:*] *ita difcutitur.* Conft.

p. ead. l. 19. Vid. lib. II. cap. 17. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Pedibus,*] *cruribus.* Conft.

p. 112. l. 1. *Exonerato corpori*] *exonerato corpore.* Conft.

p. ead. l. 2. *Geftatio & frictio.*] Frictionem jam pofuit. Ergo hic *vectatio.* Alii *itio* vel *ambulatio.* Conft.

p. 112. l. 7. *Altero quoque die*] Idem eft ac fi *tertio quoque die* diceret. 124, 21. *cibus tertio quoque die commodiffime datur, ut alter febrem minuat, alter viribus fubveniat.* Cafaub.

p. 112. l. 8. *Experiri balneum*] Cruditate fublata, & purgato corpore. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Quidam ex antiquioribus*] VII. Aphor. 42. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Detinei*] *detinere.* Conft.

p. ead. l. 21. *Vt ipfo*] *ut hoc ipfo.* Conft.

p. 113. l. 3. *Quo cibo*] *quo a cibo.* Conft.

p. ead. l. 15. *Si fitiet,*] *fi fitis eft.* Conft.

p. ead. l. 16. *Et aqua*] *abftinere, & aqua uti.* Conft.

p. ead. l. 15. *Septimo*] *octavo.* Conft.

p. ead. l. 17. *In unctione*] *inunctione.* Conft.

p. 114. l. 1. *Ac fi proximum eft, quies tot dierum, ut abftinentia*] *ac fi proximum eft, ut quies tot dierum, & abftinentia.* Conft.

p. ead. l. 16. *Non oportet,*] Oblitera negationem. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Dareque operam non oportet*] *dareque operam, ut in ipfam &c.* Nam reliqua funt gloffema. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Si imbecillitas*] *fin imbecillitas.* Conft.

p. ead. l. penult. *Ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat*] *ne qua cruditas quotidiana in malum vertat. Hoc tibi vertet in malum.* non, *fe vertet.* Scal.

p. ead. l. ult. *Nam quartana*] Hippocr. I. Epidem. & VI. *Conft.*

p. 115. l. 4. *Ambulare, confidere*] *ambulare, hinc confidere.* Conft.

p. ead. l. 7. *Aut fi duae*] *at, fi duae.* Conft.

p. ead. l. 9. *Moveri aliquid,*] *Moveri aliquantum.* Conft.

p. ead. l. 9. *Cum vero vetus*] Hippocr. de Natura Humana. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Per haec enim*] Μετασύγκρισις Medicorum. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Quo detinetur*] Gloffema videtur, & ex margine in textum irrepfiffe: ineptum enim, *ftatu detineri.* Scal.

p. ead. l. 23. *Cum vitio*] *cum id initio.* Conft.

p. ead. l. 27. *Quanta maxime imperari corpori poteft, fricatione*] *Quanta maxima imperari corpori poteft, & fricatione.* Conft.

p. 116. l. 3. *De tribus infaniae generibus*] Optime Aurelianus haec tria infaniae genera defcribit. *Scal.*

p. 115. l. ult. *Ratio expofita*] *curatio expofita.* Conft.

p. 116. l. 1. *Huic*] *his.* Conft.

p. ead. l. 2. *Non poffunt,*] Dele *non.* Conft.

p. ead. l. 5. *Acceffione*] Παραφροσύνη. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Loqui aliena*] Expreffio haec eft ab Hippocrate, qui ἀλλοφάσσειν ait τοὺς παραφρονοῦντας. *Cafaub.*

p. 117. l. 15. *In praecipiti periculo*] Aliquando Celfus dicit tantum *in praecipiti*, ut Virgil. *Omne in praecipiti vitium eft.* Hoc etiam bonum. *Scal.*

p. ead l. 22. *Condere,*] *radere.* Conft.

p. ead. l. 22. *Ad cutem tondere*] *Tonfus ad cutem* ftrictim Plautus dixit. Graeci ἐν χρῷ κείρειν. Ergo, *tondere* recte hic, non radere. ἐν χρῷ κουρίας Ionice pro κορίας. Sed omnes Ionico hoc utuntur. Defcendit autem a κείρω pt. med. κέκορα, unde κορίας & Ion. κουρίας. *Scal.*

p. ead. l. penult. *Vel ex*] *Vel aliud ex.* Conft.

p. 118. l. 2. *In id efficacibus.*] *ad id efficacibus.* Conft.

p. ead. l. 7. *Impleatur.*] *Implere caput* hic pro fovere, rigare, ἐμβρέχειν. Sic etiam utitur lib. IV. cap. 2. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Symphoniae*] *Symphoniae* tibiarum fonus. *Symphoniaci* autem pueri dicti funt ad difcrimen ἀκροαμάτων. Nam illi canebant tibia. Ἀκροάματα autem canebant affa voce, id eft, fola & nuda voce, nullis inftrumentis admiftis. Caeterum *affum* apud veteres Latinos purum,

quodque ſine condimento eſt. Vnde apud eosdem asſir, ris, ſanguis dicebatur, quaſi purus: & asſiratum *les gogues*, quod ſint ex puro ſanguine. *Scal.*

p. 119. l. 1. *Hyoſcyamos decocta ſit:*] *hyoſcyamus decocta ſint.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Sycamini*] Ficus, quae nullis peticulis trunco adhaereſcunt, ſunt Sycamina. Caeterum error eſt in Codice Dioſcor. ſcribente μοροσύκον per ο, cum potius per ω, quaſi fatua ficus, ſcribendum ſit. Scribendus & in Evangelio συκομῶρος, non, ut nunc legitur, συκόμορος. Vide Saccor in Feſto. Caeterum multa erravit Plinius in hujus ficus & mori deſcriptione. Nam omnia confudit. Ita lege apud Dioſcor. I. 181. καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς καρπὸς μωρόσυκον διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. *Scal.*

p. ead. l. 6. *Ibi moroſycon*] *ibi ſycomoron.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Converterent.*] *compellerent*, Vet. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Sorbitio ex aqua*] *ſorbitio & aqua.* Conſt.

p. 120. l. 4. *Confert etiam aliquid ad ſomnum Silanus*] Erat, quando hic *Saliens rivus* legendum putarem, ac ſane ita loco *Silanus*, *ſaliens rivus* ſubſtituiſſem, niſi forte fortuna incidiſſem in Sextum Pompejum lib. 18. ubi ita legitur, *Tullios alii dixere Silanos.* Quem locum ex Sexto repetit & Georgius Valla, & Silanum pro rivo exponit. *Caeſar.*

p. ead. l. 4. *Silanus*] Legendum *ſaliens*, ut apud Feſtum Pompejum, *Tubulos alii dixerunt eſſe ſalientes*, &c. ubi tamen *Tullios* & *Silanos.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Silanus*] Κρουνός. Vide in voce Tullii apud Feſtum, *Silanus*, vide Juriſconſultos & Tertullianum. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Lecti ſuſpenſi*] ut noſtrorum liberorum. *Caſaub.*

p. ead. l. 12. *Alterum genus inſaniae*] μελαγχολία. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Contrahere*] i. e. excitare. Iuſtin. II. 14. *inopiam contraxerat & peſtem.* Alm.

p. ead. l. 18. *In jejuno*] *in jejunio.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Valentiſſima tantummodo eſſe removenda*] *valentisſimam tantummodo eſſe removendam.* Conſt.

p. 121. l. 7. *Nam quidam imaginibus,*] παραφροσύνη. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Quidam animo decipiunt.*] ἄνοια. Vide Galenum de Symptom. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Non accepit,*] *non accipit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Neque ignorare*] VI. Aphor. 53. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Illud quoque perpetuum*] VII. Aphor. 70. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Conſilium inſanientem fallit*] *inſanientem* gloſſema eſt. Nam elegantiſſime dicimus, *raro hoc fallit.* Scal.

p. ead. l. 27. *Dimiſſusque*] *demiſſusque.* Conſt.

p. ead. l. 27. *Demiſſusque ſit,*] Voluit exprimere, quem Graeci dicunt κατηφῆ. Κατήφεια, *dejectio animi*, quam hic expreſſit. *Scal.*

p. 122. l. 1. *Demiſſumque*] *demittique.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Specie ſimilique*] *ſpecie ſimile, ſimilique.* Conſt.

p. ead. l. 19. *At ubi id morbi genus eſt,*] *ac ubi id morbi genus eſt.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Roſa*] *Roſa* a Celſo ſumitur pro *roſaceo.* Roſae flos ἀντὶ τοῦ ῥόδου. p. 225. l. 11. Vide tamen IV. c. 18. *Scal.*

p. 123. l. 9. *Polenta*] Κυκεὼν Hippocr. i. e. farina hordei vino aut cuilibet potioni inſperſa. *Scal.*

p. ead. l. 11. *Vel tres*] *duas vel tres.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Plus etiam.*] *Vel plus etiam.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Indere*] *injicere.* Conſt.

p. ead. l. 23. *Id eſt, roſam*] *ut eſt roſa.* Conſt.

p. 124. l. 1. *Aliter*] Tout a contre poil. Mart.

> *Crinibus hic tortis flavi venere Sicambri,*
> — *Atque aliter tortis crinibus Aethiopes.*
> *Aliter* hic contrarium eſt.

p. ead. l. 5. *Hos aegros quidam ſubinde excitare*] *Hoc aegros quidam ſubinde excitare.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Pix cruda, lana*] *pix uſta & lana.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Odorem foedum movent*] *odore foedo movent*, nempe ſternutamenta. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Excitant*] *excitantur.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Sine uſu male habere*] Graeciſmus eſt ἀπείρως ἔχειν, imperitos eſſe. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Habere.*] Alii legunt *agere*, non *habere.* Conſt.

p. 125. l. 6. *Quanta maxime*] *quanta maxima.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Si praecordia*] *& ſi praecordia.* Conſt.

p. 126. l. 3. *Intus in unum*] *intus in uterum.* Vetus. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Ob quam ne ulcera*] VI. Aphor. 8. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Notae intemper.*] Apulejus Metam. X. *medicus notae perfidiae.* L. 8. §. 4. ff. de liber. exibend. *notae nequitiae homo* Alm.

p. ead. l. 21. *Se praecipitavit.*] *ſeſe praecipitavit.* Conſt.

p. 127. l. 8. *In arena calida*] Ἀμμοχωσίαν intelligit. Vide Oribaſ. Lib. X. c. 80. *Scal.*

Arena calida] Ἀμμοχωσία. Oribaſ. X. 8. Sueton. Aug. c. 80. *Scal.*

p. ead. l. 9. *Siccae*] *Aſſas* vocat cap. ult. hujus libri. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Myrtetis,*] Vide lib. II. c. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 20. Σταφίδα ἀγρίαν] Hoc refutat Plinius lib. XXIII. cap. 1. *Conſt.*

p. ead. l. 20. Σταφίδα ἀγρίαν] Nunc σταφιζαγρία eſt herba pulicaris. Vide Plinium qui eam aliquos uvam taminiam vocare falſo ait XXXIII. 1. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Coſtum,*] *coſtus.* Conſt.

p. ead. l. ult. Hic textum mutaſſe videtur Lindenius, an alia quam Conſtantini Auctoritate permotus, ignoro. Omnes autem, quae apud me ſunt, editiones verba, quae poſui, habent. Quapropter ea reponere non dubitavi, quamvis Celſus p. 374. l. 2. & forte alibi floris junci rotundi mentionem faciat. Si vel cum Lindenio legas ſemen, non tamen neceſſe eſt priorum editorum *illud* & *hoc* mutare; Columella enim L. XII. c. 20. & *cyperum* & *ſchoenum* in neutro ſcripſit. Kr.

p. ead. l. ult. *Rotundi ſemen,*] Medicis in uſu eſt Cyperi radix, & junci rotundi flos & paleae: neutrius autem ſemen. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Hunc* σχοῖνον *Graeci vocant*] Imo florem σχοίνανθον. *Scal.*

p. 128. l. 2. *Leviſſima*] *leniſſima.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Et auſterum,*] *& lene & auſterum.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Ergo ſi inflammatio*] *Ergo ſi inflatio.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Aut alterno*] *aut altero.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Imponendum vero in eum crebrius ſinapi,*] Hoc & Paulus lib. VI. cap. 50. *Conſt.*

p. 129. l. 1. *Poſt has inflammationes*] *poſt has inflationes.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Talum*] i. *malleolum.* Ex Aſclepiade id tradit Aëtius. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Cibus valens eſſe debet*] Hoc obſtructionis periculum affert. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Sicut ſupra dixi,*] Lib. III. c. 21. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Auctoresque multi ſunt*] Ex Herodoto & Archigene hoc Aëtius imperat. *Conſt.*

p. 130. l. 3. *Neque ignoro Eraſiſtrato*] Hoc praecipit Hippocrates de Loc. Polybus de Morbis exter. Aëtius lib. X. Aegineta lib. III. cap. 48. Eſt de hac re ampla diſceptatio apud Aurelianum Chron. lib. III. c. 8. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Ideoque ita illum*] *ideoque antea illud.* Alii *non ita* repoſuerant. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Navigationes,*] *fatigationes,* Vet. *Conſt.*

p. 131. l. 19. *Tertia eſt,*] Galen. IX. Methodi. *Conſt.*

p. 132. l. 1. *Quicquid excreatum eſt,*] V. Aphor. 21. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Prodeſtque jejuno praetendere per multas partes cutem,*] Alias *prendere.* Caeſar.

p. 133. l. 10. *Anno duodecimo*] *anno duodeviceſimo* legendum ex veteri Codice & ex Hippocrate lib. V. Aphor. 9. unde hoc ſumpſit. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Lac quoque, quod in capitis*] Haec ex Hippocr. V. Aphor. 66. *Conſt.*

p. ead. l. 27. *Dein lenis*] *deinde lenis.* Conſt.

p. 134. l. 7. *Exulcerandus eſt*] Has exulcerationes probat Paulus in ſuppuratis lib. VI. c. 44. Vide & Hippocr. VI. Aphor. 27. *Conſt.*

p. 135. l. 4. *Alvus cita*] VII. Aphor. 16. *Conſt,*

p. ead. l. 9. *Qui comitialis*] *comitialis morbus,* ἡ ἐπιληψία, νόσος ἐπιληπτικὸς, *major* Celſo; μέγας & ἱερὸς i. *magnus & ſacer* Hippocrati; *caducus, ſonticus* Gellio; *Herculeus,* σεληνιακὸς, id eſt, *lunaticus* Tralliano; *infantilis* Lucretio; αἰσχρὸς, id eſt, *foedus* Galeno III. de Locis affect. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *In pueris*] II. Aphor. 45. & V. 7. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Tollit, modo*] *tollit: ac modo.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Sine illa quidem. Hos*] *ſine illa. Quidam hos.* Conſt.

p. 136. l. 10. *Omnia. Vbi tertio*] *Omnia. Et ubi.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Quos ubi morbus exceſſit,*] II. Aphor. 23. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Ei traditus*] *poſt ei traditus.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Quae ſcripta*] *quae ſupra ſcripta.* Conſt.

p. 137. l. 12. *Quidam jugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo ſe liberarunt.*] Hic Plinium videre licebit, ut apud quem eadem fere, quae Celſus hic dicit, leguntur in praefatione lib. 28. *Sanguinem,* inquit ille, *quidam gladiatorum bibunt, ut bibentibus populis, procul ſint comitiales morbi.* Caeſar.

p. ead. l. 12. *Quidam jugulati*] Vide Plin. in praefat. lib. XXVIII. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Quem*] *quemque.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Hippocrates*] Haec collegit ex IV. Aphor. 62. & VI. Aphor. 42. *Conſt.*

p. 138. l. 2. *Ictus genere*] *victus genere.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Nationibus*] *natationibus.* Conſt.

p. 183.

p. 138. l. 18. *Loco, uti, ludis*] *loco, ut & ludis*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Quod digerat*] Epexegeſis eſt, quia malagma eſt digerens. *Scal.*

p. ead. l. ult. Ἐλεφαντίασιν] De elephantiaſi vide Scaliger. obſervat ad Hippocrat. p. 693. *Caſaub.*

p. 139. l. 8. *Biduum*,] *triduum*, Codex. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Adhibenda tum*] *adhibenda tamen*. Conſt.

p. ead. l. 18. *De attonitis*] *Attoniti* Graece ἐμβρόντητοι. Ovid. Eleg. Triſt. I.

Non aliter ſtupui, quam qui Iovis ignibus uſtus
Torpet, & eſt mentis neſcius ipſe ſuae.

Proprie autem ἐμβρόντητοι, qui tonitru obticuerunt. *Scal.*

p. ead. l. ult. *De reſolutione nervorum, quae Apoplexia vel παράλυσις dicitur*] Verba *quae apoplexia vel παράλυσις dicitur* ab ignaro ſuppoſita ſunt, nec in MS. *Conſt.*

p. 140. l. 4. *Correcti*] *correpti*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Sanabilis*] *inſanabilis*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Inſanabilis*] Ita enim pro *ſanabili* omnino legendum. Thom. Barthol. de paralytico novi Teſtamenti Hiſt. ſecund. *Alm.*

p. ead. l. 12. *Proderit malo corporis, vel ſanguis miſſus, vel alvus ducta*] *Pro vi & malo corporis, vel ſanguis mittendus, vel alvus ducenda*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Prodeſt etiam torpentis membri ſummam cutem exaſperaſſe*,] Vel *torpentibus membris*. Caeſar.

p. 141 l. 15. *In hoc caſu*] Hic caput ordiri velim. *Caſaub.*

p. ead. l. 16. *Non ſine excitatione*] *ſine* dele *Conſt.*

p. ead. l 19. Morgagni auctoritate ductus priorum editorum interpunctionem mutavi, poſtea vero Aëtii libros tractans, incidi in *Tetr.* II. *Serm.* III. c. 54. ubi is ad *maciem oculi*, inquit, *utendum eſt — exercitiis item partium ſupernarum & ſpiritus detentione*. Reſtituenda igitur videtur priorum interpunctio ſic: *deinde, retento ſpiritu, ab ipſa* &c. Kr.

p. ead. l. 19. *Ab ipſa exercitatione*] *ab* oblitera. *Conſt.*

p. 142. l. 12. *Aſſasque ſudationes*] Vide Philandium p. 206. *Caſaub.*

p. ead. l. 17. *In eam*] *in eum*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Leviter*] *leniter*. Conſt.

p. ead. l. 20. Tota haec ſectio Ronſſeo ac Morgagno *epiſt.* I. p. 31. e ſede ſua videtur avulſa onſſeus ſini cap. XXII. annectendam putat. Kr.

p ead. l. 20. *Suffurationes*] Vtique hic aliud capitis initium fieri debet. *Caſaub.*

p. ead. l. 21. *Per ea*] *ut per ea*. Conſt.

p. 143. l. 7. *Vt ab egelidis tamen initium fiat*] Ex hoc facile colligitur, falli eos, qui egelidam pro frigido uſurpant, eſt enim χλιαρός. *Caſaub.*

p. 144. l. 9. Σφαγίτιδες] *jugulares*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Parotidas*] *carotidas* legendum: quae & vocantur arteriae ἀποπληκτικαὶ & ληθαργικαί. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Atque in ipſis cervicibus glandulae*] Haec ligula ἐπιγλωττὶς vocatur, quae cartilaginoſa eſt: ſed laryngis reliquae partes in provectioris aetatis hominibus etiam oſſeae ſunt non absque medulla. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *In ipſis cervicibus glandulae*] Vide lib. II. c. 1. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Incipiunt.*] Al. *excipiunt*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Alterum aſperam arteriam nominant, alterum ſtomachum.*] Advertas hic lector, ſtomachi vocabulum non pro ventriculo accipi, ut fere vulgo ſolet, nec pro extrema gulae parte, ut a Plinio accipitur lib. 11. cap. 37. ſed pro ipſa gula, ut & infra lib. 4. cap. 5. Qua ſignificatione accipitur & a Galeno lib. 13. Θεραπευτικῶν, ubi ſcilicet, cum ventris & ſplenis & ſtomachi mentionem feciſſet, ita protinus ſubjungit, λέγω δ' ἐν στόμαχον, ὅνπερ δὴ καὶ κυρίως ὀνομάζουσι· ἐνίοτε καὶ οὕτω καλοῦσι Κοοὶ τὸ στόμα τῆς γαστρός. quod ſic vertit Lincarus: *Voco autem hoc ſtomachum, gulam, quam proprie Graeci ſtomachum appellant. Nonnunquam enim & ita vocatur os ventris.* Nec minus tamen ſtomachi vocabulo infra pro ventriculi parte inferiori abutitur Celſus, cum ait: *Stomachus vero inteſtinôrum praecipuum eſt.* Caeſar.

p. ead. l. 14. *Stomachus interior*] Proprie apud antiquos *ſtomachus* erat, quod vulgus vocat guttur, quod praecidebatur, qua aliquis ſtrangulatur. Homer. 3. Iliad. Ἦ, καὶ ἀπὸ στομάχους ἀρνῶν τάμε. *Scal.*

p. ead. l. 14. *Stomachus interior ad ventriculum fertur*] *Stomachus* Celſo ipſa *gula*, per quam transeunt alimenta priusquam ad ventriculum veniant, qui vulgo *ſtomachus* appellatur. Medici vocant *oeſophagum*. *Caſaub.* Lactant. de Opificio Dei c. XI. *fiſtulam cibalem* vocat. *Alm.*

p. ead. l. 19. *Reſidet.*] Leg. *reſidit*, i. depreſſa eſt. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Ad imaginem earum vertebrarum*,] *ad imaginem internae faciei vertebrarum*. Conſt.

p. ead. l. 23. *In duas fibras ungulae bubulae modo, dividitur.*] Pulmo bifibus eſt, lobisque ſtin-

quatuor diſtinguitur in homine, in brutis quinque: cordique & aſperae arteriae annectitur. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Vterum*] Alias *ventrem*. Conſt.

p. 145. l. 3. *Ortum*] *orſum*. Conſt.

p. ead. l. 3. *In quatuor fibras dividitur*] Jecur ſanguinis fons, in brutis in fibras diviſum eſt, in hominibus autem nequaquam, quidquid dicat aut Celſus aut Galenus 7. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Renes vero diverſi*,] Renes, quorum in homine dexter propter hepar inferior: jecur in brutis. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Conſtat ex duobus tergoribus*,] Ventriculus (cujus minor pars in hypochondrio dextro ob hepar) tribus nervoſis tunicis conſtat: prima fibris obliquis contexitur: ſecunda transverſis: tertia nullis, ſed ex peritonaeo facta pro involucro eſt. *Conſt.*

p. 146. l. 5, *Hanc juncturam* πύλωρον] Per πύλωρον, et ἔκφυσιν ſive δωδεκαδάκτυλον, (Profectores ſive Anatomici *duodenum* vocant) auctor complectitur. νῆστις tenue inteſtinum λεπτὸν, εἰλεόν. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Caecum*] τυφλόν. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Ad id quod pervium eſt*,] *At id*, leg. hocque κῶλον eſt. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *In imo*] *in ima*. Conſt.

p. ead. l. 21. *Rectum inteſtinum*] ἀπευθυσμένον. *Conſt.*

p. ead. l. *Omentum*] ἐπίπλοον. *Conſt.*

p. ead. l. 23. *Strictum*] *adſtrictum*. Cod. *Conſt.*

p. 147. l. 6. *Elapſa*] *illapſa*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Deſcendit ad colem.*] Vide lib. VII. cap. 27. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Imo ventre*] *imo ventri*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Abdomen*] ἐπιγάστριον. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Capillo*] Cod. *capillis*. Conſt.

p. ead. l. 25. *Calidus*] *validus*. Conſt.

p. 148. l. 6. *In febre*] *cum febre*. Conſt.

p. ead. l. 10. Ὑδροκέφαλον] Hydrocephali meminit Paulus, & Aëtius ſpecies quatuor enumerat. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Spongiam concavam*] Spongia concava, quae capaci cavitate plus humoris combibit, ut μανὸς ſpongia femina, rarior, fiſtulis majoribus & perpetuis, non ut τράγος, i. ſpongia mas, ſpiſſior, tenuiore fiſtula. Vide Plin. lib. XXXI. cap. ult. & lib. IX. cap. 45. *Conſt.*

p. 149. l. 12. *Et impoſito ſinapi exulcerare ea*] Hoc & Galenus τῶν κατὰ τόπους libro. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Arrodat*,] *erodat*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Permodicum*] *ſemper modicum*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Diſſimile eſt id genus*] Tertia hydrocephali ſpecies, cum humor inter cranium & cerebri membranas colligitur: quarta incurabilis, quando hoc fit inter cerebrum & ejus membranas. Leg. vero *diſſimile id genus*, *quo humor capite contrahitur*. Conſt.

p. ead. l. 24. Κυνικὸν] Κυνικὸς σπασμὸς, id eſt, canina convulſio, eſt affectio muſculorum maxillarum (qua in obliquum dimidia facies contorquetur) ejusque proprie, qui μυῶδες πλάτυσμα, id eſt, muſculus latus appellatur. Vide Galen. *Conſt.*

p. 150. l. 5. *Diſcuſſum his*] *diſcuſſum id his*, Conſt.

p. ead. l. 10. *Idem*] *item*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Arrodat*] *erodat*. Conſt.

p. ead. l. 24. *In nares*,] κόρυζα. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *In fauces*,] βράγχος. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *In pulmonem*,] κατάῤῥους. *Conſt.*

p. 151. l. 3. *Haec autem & brevia*,] Delenda particula *et*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Magis*] *minus*. Conſt.

p. 152. l. 9. *Quanta maxime*] *quanta maxima*, Al. *quantum maxime*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Multoque magis*] *multo magis*, Conſt.

p. ead. l. 20. *Leni carne*] *levi carne*. Conſt.

p. 153. l. 11. *Ea ſaepe intra quartum diem tollunt.*] Lege *ea ſaepe intra quartum diem tollit*, ex Hippocr. V. Aphor. 6. nam ea ſpecies ſola in peracutis. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Verum hoc*] Haec inconſequentia rerum: ſanguis per ſe & natura non calet, ergo calor non eſt in ſanguine. Sic ferrum candens & ignitum non caleret. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Neque enim natura*] Celſus hic veritatem oppugnat. Nam ſanguis & ſpiritus, caloris naturalis (qui cum illis ex cordis officina velut e fonte profluens per canales venas & arterias totum corpus fovet) ſunt vehiculum atque pabulum; & ſanguinis miſſione una calor atque ſpiritus evaneſcunt. *Conſt.*

p. 154. l. 1. *Jam oſtendi.*] Lib. II. cap. 17, *Conſt.*

p. 154. l. 3. *Syriaco*] Oleum Syriacum, i. Elaeomeli, de quo Plinius lib. XV. cap. 7. & XXIII. 4. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Et ſpinas*] *et ſpinam*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Alvus quoque ducta*] VII. Aph. 5. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Partes*] Rigidas. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Eaedem aut*] *Eadem aut*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Adurendae.*] *adurenda*, aut ſupple *cervices*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Aut a pullis*] *aut apalis* i. mollibus, ἀπαλοῖς. *Conſt.*

p. 155. l. 2. *Apud Graecos nomen*] Hippocr. lib. Praenot. & Epid. VI. Sect. 7. & de Victu acut. Galenus VI. de Locis affec. Aegineta lib. III. cap. 27. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Vox nihil ſignificat*] ἄναρθρα λαλοῦσι vel φωνοῦσι. Sic erat in Graeco auctore, a quo haec deſumpſit. *Scal.*

p. 156. l. 1. *Salis calidi ſuccus.*] De quo lib. II. cap. 17. & IV. 3. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Citra uvam*,] *circa uvam.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Atque interdum natura*] VI. Aph. 36. *Conſt.*

p. 157. l. 3. *Servatumque eum ex ſale*] Vide Plinium lib. XXX. cap. 4. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *In aquam mulſam*] *in aqua mulſa.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Modo decidit*,] *Modo decedit.* Conſt.

p. 158. l. 4. *Cum qua vel hyſſopus cocta*,] *Hyſſopus*, dicitur & *hyſſopum*, tam feminino, quam neutro genere, teſtante Hermolao Barbaro. *Caeſar.*

p. ead. l. 6. *Allium frictum*,] *aut allium frictum.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Vulpinum jecur*,] Vide Plinium lib. XXVIII. cap. 13. *Conſt.*

p. 159. l. 1. *Polentamque*] *Pollinemque.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Vrinam augent*,] *agunt.* Al. *urgent.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Vaporem calidum*] Aquae ferventis. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Si bene ſic*] Dele *ſic.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Vel porri vel marrubii ſuccus*] Certum eſt tum ex hoc loco, tum ex ſuperiore Lib. III. cap. 26. dubitaſſe Celſum, πράσον, an πράσιον legendum eſſet in auctore, e quo haec deſumpſit. Hae dictiones ubique etiam fefellerunt Plinium. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Nuces Graecae*] Vel *Thaſiae* i. amygdalae. *Conſt.*

p. 160. l. 1. *Malum cydoneum*,] *malum cotoneum.* Conſt.

p. ead. l. 5. *De tuſſi.*] *De Tuſſi & Sanguinis Effluvio.* Conſt.

p. ead. l. 8 *Pituitam citat*] Hoc eſt, *movet*, 211, 5. vel *trahit*, ut 218, 33. loquitur. Admodum familiare hoc verbum Celſo. 210, 7. *humorem citare*, 450, 16. *ſanguinem citare.* & alibi plurimis locis. *Caſaub. Dentem citat*, 383, 8. Alm.

p. ead. l. 9. *Oportet*] *ſi arida eſt*, *oportet.* Conſt.

p. ead. l. 19. *At ſi*] *ac ſi.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Acetum*,] Hoc tuſſim provocat acrimonia. *Conſt.*

p. 161. l. 5. *Aliis vero vinum*] Columella de Ro Ruſtica, lib. XII. cap 32. commendat ex marrubio; cap. 33. vinum ſcilliten. *Alm.*

p. ead. l. 6. *Cum ſanguinem expuit.*] αἱμοπτύησις. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Ex gingivis*] Hoc mihi ſaepe evenit. *Caſaub.* Jacobo Uſſerio haec haemorragia erat periodica, teſte Arnoldo Bootio Obſerv. cap. 7. *Alm.*

p. ead. l. 14. *Ex his*] *ex hisque.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Quicquam aut ex ulcere*] Dele *aut.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Extundit*] *extrudit.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Jocinore feratur.*] Hic aut alvo, aut vomitu redditur, aut ſputo, ſiquidem in pulmonem confluxerit. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Auctoreſque medici fuerunt.*] Leg. *votereſque medici ferunt.* Conſt.

p. ead. l. ult. Ῥηγμόχασμον,] Ῥῆχμα aut χάσμα. Omiſit ſanguinis fluorem ex rarefacta tunica. *Conſt.*

p. 162. l. 6. *Neque ignorari oportet*,] Ex Hippocr. VII. Aphor. 37. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Aut calorem*] Febrilem. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Merum vinum:*] Adſtringens. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ac ſi abeſt*] *at ſi abeſt.* Conſt.

p. 163. l. 23. *Jejuno*] *jejunio*, ut & infra. *Conſt.*

p. 164. l. 7. *Quales cutiliarum ſubcutiliarumque ſunt*,] Sic quidem mihi legendum videtur, non autem ut hactenus legebatur, *ſubruinarumque.* Nam cujusmodi ſint hae aquae, nondum apud quemquam reperi ſcriptorem idoneum & probatum; de ſubcutiliis vero Plinius 31. cap. 2. quas in Salinis calidiſſimis eſſe dicit, & ſuctu quodam corpora invadere, aptiſſimas ſtomacho, nervis, univerſo corpori. Idem & de Cutiliis lib. 2. cap. 97. & lib. 31. cap. 6. quas inibi bituminatis, aut nitroſis, bibendo utiles eſſe, atque purgationibus tradit. De Cutiliis item Vitruvius lib. 8. cap. 3. ubi ſcilicet de aquae ductibus tractat. *Caeſar.*

p. 165. l. 1. *Cutiliarum*] De aquis Cutiliis Plinius lib. II. cap. 95. Item lib. XXXII. cap. 2. & 6. De iisdem & Vitruvius lib. VIII. cap. 3. De Subcutiliis Plinius lib. XXXI. cap. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 1. *Cutiliarum ſumbruinarumque*] Male quidam *Succutiliarum.* Ald. Manut. de Quaeſt. per Epiſt. Q. I. Conſule de *lacu Cutilienſi* Merulam Coſmogr. Part. II. lib. IV. cap. XII. *Alm.*

p. ead. l. 1, *Subruinarumque*] Adde hic quae labet

habet Lilius Gyraldus Dialogifmo X. p. 424. Tom. 2. Facis Critic. *Alm.*

p. ead. l. 9. *Signinum.*] *Signinum vinum* a Signia monte. De eo Plinius lib. XIV. Cap. 6. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Signinum*,] id eft, ex *Signia* urbe. Mart. *Potabis liquidum Signina morantia ventrem.* Scal.

p. ead. l. 20. *Radiculae fuccus*] Videtur hic deceptus, cum cieat vomitum radicula, non teneat; forte quia ῥάφανος duo fignificat, braffi- cam & radiculam. Quo fit, ut vir doctiffimus alioqui non exercens medicinam male unum fignificatum pro altero ufurparit. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Venit, fic fi naufea eft.*] *venit, fic etfi naufea eft.* Conft.

p. 166. l. 8. *Intra dolorem eft*,] *nihil praeter dolorem affert periculi.* Conft.

p. ead. l. 12. *Emollitur.*] *emolitur.* Conft.

p. ead. l. 14. *Sive lenior*,] *five levior.* Conft.

p. ead. l. 19. *Latus ipfum lana fulphurata*,] *Latus ipfum hapfo lanae fulphuratae*, Cod. Vide lib. VII. cap. 26. *Conft.*

p. 167. l. 11. *Excreatur*] *excreetur.* Conft.

p. 168. l. 5. *Ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem peripneumaticon Graeci vocant.*] Alias legi poteft, περιπνευμονίαν. *Caefar.*

p. ead. l. 6. *Quem peripneumonicon*] *quem* περιπνευμονίαν. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Id genus morbi*] Vide Hippocrat. VII. Aphor. II. Aeginet. lib. III. cap. 30. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Leviter*] *leniter.* Conft.

p. 169. l. 12. *Parvum aërem*] *purum aërem.* Conft.

p. ead. l. 12. *Parvum aërem*] Graeciffat ὀλίγον ἀέρα. Cicero, *Parum aëris.* Conft.

p. ead. l. 15. *Summa trunculorum*,] *ventriculorum*, vel *tyrunculorum.* Caefar.

p. ead. l. 15. *Nihil molle*] *nihil nifi molle.* Conft.

p. ead. l. 18. Ἡπατικὸν *Graeci vocant*,] Ἡπατίαν vel ἡπατῖδα alii vocant. Qui eo afficiuntur, dicuntur ἡπατικοί. Alii vocant ἡπατιτίδα. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Calidus eft.*] *validus eft.* Conft.

p. ead. l. 6. *Deducant*,] *diducant*, i. digerant. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Pini flos*,] Leg. *lini flos.* Nam pinus nullo flore exhilaratur. Plinius lib. XVI. cap. 25. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Pini flos*] i. e. *chamaepitys*, quia non audet dicere *pinum* fimpliciter, ne intelligatur arbor. Propterea Virgilius: *Et femper florida pinus.* Vbi male P. Bembus πικρίς pro pinus correxerat in Culice in fine v. 410. Adde quod Diofcor. dicit ἡπατικοῖς prodeffe chamaepityn. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Medium.*] Intelligit ἐντερίωνα, i. e. *cor cydonii mali.* Varro: *fcillae quod intus eft:* fic dicas, *cydonii quod intus eft.* Scal.

p. ead. l. 19. *Ictus*,] *jactus*, Vet. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Contra id fcalpello aperiunt, ipfam vomicam adurunt.*] *ultra id fcalpello aperiunt ipfam vomicam, vel adurunt.* Vet. Cod. Vide Hippocr. VII. Aphor. 45. Conft.

p. 171. l. 2. *Venterque intentus eft*] Ita Cappadox apud Plautum in Curcul. II, 1.

> *Nam jam quafi zona liene cinctus ambulo.*
> *Geminos in ventre habere videor filios.*
> *Nihil metuo, nifi ne medius difrumpar mifer.* Alm.

p. ead. l. 5. *Exercitatione & labore*] Hoc remedium Palinurus praefcribit Cappadoci (Curcul. II, 1.) *ambula, id lieni optimum eft.* Alm.

p. ead. l. 11. *Ex muria dura*] Muria dura, ἅλμη δεινῶς ἁλμυρὰ καὶ ἄκρατος. *Muria cruda* Columellae, i. ὠμοτέρη & γλυκεῖα ἅλμη. Cui muria matura eft, quae ἅλμη εὔκρατος Graecis. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Intubique & betae ex eodem, ex finapi*] *intubique ex eadem, & betae ex finapi.* Conft.

p. 172. l. 8. *Lienis quoque bubulus*] Lien enim lieni medetur, ut & Plinius teftatur lib. XXVIII. cap. 8. qui etiam hoc remedium tradit lib. cit. cap. 13. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Ex unguento & palmulis, quod* μυροβάλανον] Legend. *ex unguentariis glandibus, quas* μυροβαλάνους. Vide praeter Diofcoridem Plinium lib. XII. cap. 21. *Conft.*

p. ead. l. 10. Μυροβαλάνους *Graeci vocant*] Mart. *Quod nec Virgilius nec carmine dixit Homerus, Hoc ex unguento conftat, & ex* βαλάνῳ. Intelligit μυροβάλανον, quod non poteft includi in verfum Heroïcum; & proinde neque in Homeri, neque in Virgilii opera. Sed ratio Celfum fugit. Nam accepit, quia legerat apud Graecum auctorem, unde defumpfit, φοινικοβάλανον. Vnde interpretatus eft palmulas, quia φοῖνιξ palmam fignificat, cum potius ex φοινικοβαλάνῳ fieret μυροβάλανον. Plin. lib. XII. c. 21. *Scal.*

p. 172. l. 11 *Quo vinum*] *cum quo vinum*, vel *cui vinum.* Conft.

p. 173. l. 1. *A renibus*] *e renibus.* Conft.

p. ead. l. 1. *In fale*] *in fole.* Conft.

p. ead. l. 2. *Huic rei cappari aptum eft*] *Cappari* Celfus hic ufurpare videtur genere neutro, quemadmodum apud Graecos *piperi* dicitur, & *finapi* σίναπι, cum tamen *capparis* paffim legatur, tam

tam apud Latinos quam Graecos feminino genere. *Caesar.*

p. ead. l. 11. *Acidis pomis*,] *acidis potius.* Al. *acidis, pomis.* Conft.

p. ead. l. 14. *Adhuc*] *ad haec.* Conft.

p. ead. l. 16. *Tribus digitis*,] Δρὰξ Graece. *Casaub.*

p. ead. l. 28. *Ergo eo nomine morbum hunc* χολέραν *Graeci nominarunt.*] Hefychius, χολέρα, inquit, ἐςὶ ἔκκρισις κάτωθεν διὰ γαςρὸς καὶ ἄνωθεν διὰ ςόματος ἐμετός. *Caesar.*

p. ead. l. 30. *Urget fitis*,] Inter acutiffimos morbos recenfetur ab Hippocrate. *Conft.*

p. 174. l. 2. *Mifcuiffe tamen novam*] Hoc ἐπίκρασις. Vide lib. III. cap. 6. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Vel mentha, fi nondum matura eft.*] nempe materia. *Conft.*

p. 174. l. 17. *Is fi et*] Dele *et.* Conft.

p. ead. l. penult. *Metum*] *metus.* Conft.

p. 175. l. 7. *Somno, quisquis facile acquiefcit, itemque laffitudine*,] *Somnoque, qui facilis acquiefcit: vitataque laffitudine.* Conft.

p. ead. l. 14. Κοιλιακὸς] Commifcuit *colicum* cum κοιλιακῷ Celfus. Facilis enim eft lapfus. *Scal.*

p. ead. l. 14. *Nominatur.*] *nominatus.* Conft.

p. ead. l. 15. *Alvus nihil reddit*,] Medici coeliacum morbum longe aliter accipiunt. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Alvus nihil reddit*,] Hallucinans haec fcripfit, quia cum alvum nihil reddere dicat in hoc morbo, (quod falfum eft, & videtur de colico intelligendum) tamen paulo poft adftringentia praefcribit. Ex quo apparet, medicum non fuiffe Celfum. Et certe apud Romanos fervi erant etiam excellentes medici: at Celfus liber homo erat. Apud Graecos Medici erant liberi & magni nominis, ut Ariftoteles. *Scal.*

p. ead. l. 22. *Vniverfus*] *univerfim* i. ἀθρόως. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Pro portione*] *proportione.* Conft.

p. 176. l. 1. *Arrodatur & rubeat*,] *arrodantur & rubeant.* Conft.

p. ead. l. 16. *Tenuioris*] Deeft *et plenioris.* Conft.

p. 176. l. 16. *Fit alterutro*] *fit in alterutro.* Conft.

p. ead. l. 19. *Si utrumlibet*] Supple *malum*, & lege VII. Aphor. 10. Hippocr. *Conft.*

p. 178. l. 1 *Aquam.*] *aquam offerre.* Conft.

p. ead. l. 7. *Vehemens inflatio*,] *vehemens fit inflatio.* Conft.

p. ead. l. 19. *Vtendum, qui*] *utendum iis, qui.* Conft.

p. 179. l. 5. *De Torminibus.*] Dyfenteria (quam, ut Plinius tormina vocat, licet alii ita ςρόφους interpretentur) fpecies quatuor, una proprie, reliquae improprie a fymptomate dicuntur. Prima eft δυσεντερία αἱματηρὰ, id eft, fanguinolenta: fecunda ἡπατηρὰ, i. hepatica. Caeteris commune nomen. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Frequens dejiciendi cupiditas*] Galen. προθυμία τοῦ ἀποπατεῖν. *Cafaub.*

p. ead. l. 24. *Rofae floris folia*] Notandum, ita uti tribus his loquendi formulis Celfum, ut *rofam* femper *rofaceum* appellet; *rofae florem*, quod vulgo *rofas* i. e. *folia floris rofarum* dicimus; *Rofae* denique *folia*, illius *fruticis folia.* Scal.

p. ead. l. ult. *Themifon muria*] Galen. Methodi lib. XII. cap. 1. *Conft.*

p. 180. l. 1. *Muria dura quam afperrima*] *quam afperrima* gloffema eft. Nam *muria dura* idem fignificat. *Scal.*

p. ead. l. 2. *Diftringant, & ea quae urinam movent, fi id confecuta*] *adftringant. At ea quae urinam movent, fi id confecuta.* Conft.

p. ead. l. 6. *Quae ipfa quoque adftringat*,] Vt aqua a ferrario fabro. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Vinum lene, aufterum*] Mirum, qui poffit *lene* effe *aufterum.* Puto autem ita dici mixtum ex utraque, ut dicimus γλυκύπικρον, *amarodulce.* Itaque tollenda virgula. *Scal.*

p. ead. l. 8. *Alia juverunt*] *illa juverunt.* Conft.

p. ead. l. 12. *Solet purus fanguis interdum profluere*,] *folet, & purus fanguis interdum profluere.* Conft.

p. ead. l. ult. *Adverfus ulcera*] *adverfus cancerem*, Vet. Cod. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Minii gleba*,] Alii per minii glebam terram Lemniam intelligunt. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Si minus*,] *Sin minus.* Conft.

p. ead. l. ult. *Datur.*] *indatur.* Conft.

p. ead. l. ult. *Vlcera inteftinorum*] V. C. *cancerem inteftinorum.* Dicit autem *cancerem* veteri declinatione. Alibi conjungit *cancerem* cum *inteftinorum gangraena.* Vnde *dyfenteria* faepe *cancer inteftinorum* ab eo nuncupatur. *Scal.*

p. 181. l. 4. *Inconfectum*] Ἀκατέργαςον, vid. ad Perfium. *Cafaub.*

p. 181. l. 8. *Et ex verbenis decoctis aqua defidat*,] *defidat.* Sic paulo infra cap. fequenti, *tum defidat fubiecta calida aqua in pelve.* Ergo *defidat*, fubaudi, *aeger.* Caefar.

p. ead. l. 8. *Decoctis aqua*] *decocta in aqua.* Vide lib. IV. cap. 21. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Defidat*,] Subaudi *aeger.* Sic infra cap. prox. *Conft.*

p. 182. l. 4. *Lumbrici*] Ἕλμινθες ςρογγύλαι, lumbrici teretes: πλατεῖαι, five, ταινίαι, vel

κειρίαι

πλατεῖαι, i. lati, taenae: & ἀσκαρίδες, i. ascarides, quos praeteriit. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Huc adiiciat*] *Huic adiiciat.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Sumat, aut aqnae,*] *ſumat, ut aquae.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Durae ſic adjectae,*] *durae huic adjectae.* Conſt.

p. 183. l. 1. Τεινεσμὸν] Vide Hippocratem de Morbis exter. Galen. in 6. Aphor. lib. VII. Plin. lib. XXXII. cap. 6. & lib. XXVIII. cap. 14. Aetium lib. IX. cap. 43. Aeginetam lib. III. cap. 41. *Conſt.*

p. ead. l. 1. Τηνεσμὸν] Melius per τει τεινεσμὸν, quod a quo deſcendat, ignoro. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Muciſque ſimilia,*] *mucciſque ſimilia.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Coacta,*] *Cocta* vel *concocta.* Conſt.

p. ead. l. . *Ipſum manu nutrire,*] *ipſam anum nutrire*, i. fovere. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Emplaſtrum id*] *Haec emplaſtrus* in feminino genere veteres dicebant. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Et ita*] *& intus.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Eadem verbenae*] *eaedem verbenae.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Leve*] *lene.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Egelida*] χλιαρον. *Caſaub.*

p. ead. l. 14 *Qualem ad tormina*] *qualem torminibus.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Levior etiam dum recens dejectio*] Διάῤῥοια, ventris fluor, ſive alvi profluvium. *Conſt.*

p. 184. l. 8. *Non multum meraco*] *non multo meraco.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Quenque*] Recte. Non, ut male alii ſolent, *quemque.* Nam m ante c & q. nunquam ſcribere oportet. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Vngi*] Inepte *ungi oleo* diceretur. Nam *ungi* ſemper cum oleo intelligitur. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Myrrhapia,*] *Myrrhapia* Plinius ab odore dicta eſſe dicit. lib. 15. cap. 15. *Caeſar.*

p. ead. l. ult. *Myrrhapia,*] Quidam *melappia* leg. Dienſes Allobroges *Melappi* adhuc dicunt. *Conſt.*

p. 185. l. 9. *Quandoque*] *quandocunque.* Conſt.

p. 185. l. 10. *Membranas, quae inter ea fuerunt*] Membranae illae Cici dicuntur Varroni. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Pipere: eſt quid ex his edendum, eſt pulticula*] *Pipere, quod ab his edendum eſt: pulticula.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Malo corio*] *malicorio.* Conſt.

p. 186. l. 3. *Ex vulva quoque feminis vehemens malum*] Ὑστερικὴ πνὶξ, vulvae ſtrangulatus, ſuffocatio uteri. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Nec nervi diſtenduntur,*] Hoc interdum. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Sopor tantum eſt,*] Καταφορὰ, non ſemper. *Conſt.*

p. 186. l. 17. *Circumcidendum vinum eſt in totum annum*] Cicero IV. *de* Finib. *Circumcidendae ſunt omnes voluptates.* Metaphora eſt a putatoribus vinearum. Vide p. 240. l. 28. *Scal.*

p. 187. l. 4. *Sunt coërcentia.*] *menſes evocantia.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Omnibus veſicae*] *Omnibus vulvae.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Odoribus*] ἀρώματα intellige. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *At cum urina*] Diabetes, διαβήτης vel ὕδερος εἰς ἀμίδα, διάῤῥοια εἰς οὖρα, διψακός. *Conſt.*

p. 188. l. 6. *Teneris,*] *Tenuibus.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Nimia profuſio ſeminis,*] Gonorrhoea, γονόῤῥοια. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Profuſio ſeminis.*] Notandum, la piſſechaude ex lue venerea falſo vocari γονόῤῥοιαν. Neque enim ſemen emittitur, ſed pus aut aquoſa quaedam. Ea vero me auctore vocari poſſet fiſtula. Locus inflammationis ſunt παραστάται, qui proprie ſunt; quas Latini Antas portarum dicunt, id eſt, les chaſſis d'une porte. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Nuclei pini*] Omne medium nucleus erat veteribus. Celſus, quem dixi, aliquoties ſimiliter frequentaverat: at hodie *trunculi* reperies corrupte: *Internuculi* vero ſive *nuclei* germanum eſſe, meliorum aliquando codicum opera monſtraſſe ſperabo. *Pontan. ad Macrob. Saturn.* II, 14.

p. ead. l. 19. *Vitare autem oportet rutam, &c.*] Duo hic praecipit extrema cavenda Celſus, primum ne nimium exſtinguentibus ſemen utatur medicamentis, inter quae refertur ruta; dein ne ſupinus dormiat, qui ſitus ſeminis fluxum augere ſolet. Ettmuller de ſeminis retentione laeſa. An autem *ruta, mentha & aliae plantae calidae venerem adaugeant, hebetent, atque extinguere valeant*, jucundiſſime inquirit Caſpar. a Reies; Quaeſt. XLIV. Camp. Elyſ. Iucund. Quaeſt. p. 309. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Initium a coxis faciam*] Ἰσχιὰς, iſchiadicus morbus. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Illas*] *alias.* Conſt.

p. 189. l. 7. *Sale calido & humido*] Parandi modus lib. II. cap. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Tribus aut quatuor locis*] VI. Aph. ult. & lib de morbis exter. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Dirigantur.*] *digerantur*, Vet. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Per haec opitulantur.*] *per haec opitulamur.* Conſt.

p. ead. l. 25. *In manibus pedibusque articulorum vitia*] Podagra, Chiragra. *Conſt.*

p. 189. l. 27 *Caſtratos, vel pueros ante feminae coitum, vel mulieres,*] VI. Aph. 24, 29. 30. *Conſt.*

p. 190. l. 2. *Valetudinem totam*] *Valetudinem bonam.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Aſinino lotio*] *Aſinino lacte.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Quod fere vere autumnove fieri ſolet.*] Hippocr. VI. Aph. 55. *Conſt.*

p. 191. l. 13. *Recteque in aqua*] Hippocr. VI. Aph. 25. *Conſt.*

p. 192. l. 3. *Quod ſi nihil ſuperimponi patitur,*] Nempe aeger. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Aliave verbena ex reprimentibus*] *Verbena, aliave ex reprimentibus.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Ex quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt.*] De lapide Aſio, quod gratia illi ſit adverſus podagram, quod hic Celſus dicit, meminit & Dioſ. κατασκευάζονται δὲ καὶ πύελοι ἐκ τοῦ λίθου, εἰς ἃς ποδαγρικοὶ τοὺς πόδας ἐντιθέντες ὠφελοῦνται. *Caeſar.*

p. ead. l. 13. *Ex quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt*] Leg. ex veteri Codice. *Ex quo in Aſſo ſepulcra faciunt.* Et lapidi Aſio gratia eſt ad juvandum. Lege Dioſcorid. & Galen. in ſimpl. Plin. lib. XXXVI. cap. 17. *Aſſius lapis* eſt ſarcophagus. *Aſius* diverſus quibusdam. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Intra dies quadraginta*] VI. Aph. 49. *Conſt.*

p. 193. l. 8. *Quis invaleſcit,*] *Mox convaleſcit.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Quantum juvat*] Gloſſema. *Scal.*

p. 194. l. 3. *Eam medicinae partem,*] φαρμακευτικήν. *Conſt.*

p. ead. l. 4 *Herophilus, deductique ab eo viri*] Convenit cum Graeca loquendi ratione καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ. *Caſaub.*

p. ead. l. 14. *Innexae*] *Connexae.* Alii *annexae.* Conſt.

p. 195. l. 1. *Sanguinem ſupprimunt.*] Ἴσχαιμα, ut ſunt ἰσχαιμωτικὰ, adſtringentia, ubi aperta vaſa, glutinantia, cum rupta, σαρκωτικὰ cum exeſa. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Creta vel cimolia vel figuralis,*] Vel *ſigillaris.* Caeſar.

p. ead. l. 4. *Figuralis,*] Alii *ſigillaris*, quae *anularia* & *argentaria* Plinio. Non diſplicet *figuralis*, quae vulgaris eſt, & ἴσχαιμος, quia emplaſtica. De figulari Plinius lib. XIV. cap. 26. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Vinum*] Sane ſi auſterum. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Melinum,*] Foſſile coloris albi, dictum a Melo inſula, ex qua & praeſtans alumen. *Conſt.*

p. 195. l. 7. *Quae vulnus glutinent.*] Κολλητικὰ etiam συμφυτικὰ dicta, & interdum ἔναιμα καὶ τραυματικά. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Acanthinum pſyllium,*] Scribo diſtincte, *acanthinum, pſyllium.* Vocat vero Arabicum gummi acanthinum, quia praeſtantiſſimum gummi ex Aegyptia ſpina colligitur, quae Ἄκανθα Αἰγυπτία ἢ Ἀραβικὴ, & ſimpliciter per antonomaſiam ἄκανθα Theophraſto, ut & Latine *gummi*, quod Alexandrinum & Thebaicum vocat Scribonius Largus, κόμμι σκόληκος τὸ λευκὸν Aëtius. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Acanthinum*] Intelligitur *ſpina Aegyptia*, ἄκανθα Αἰγυπτία. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Quae concoquant & moveant pus.*] Πεπτικὰ καὶ διαπυητικά. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Quod ϛόμα Graece dicitus* Ἀναστομωτικὰ, quibus contraria στεγνωτικά. Itaque lego, *quae ἀναστομωτικὰ Graece dicuntur.* Conſt.

p. 196. l. 3. *Quae purgent.*] Καθαρτικά. Conſt.

p. ead. l. 5. *Sed validior eſt ſquama*] *ſed validior eſt ſandarachae, ſquama.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Vbique validior eſt, fel,*] *Vtique* Vetus habet, *& fel taurinum.* Conſt.

p. 197. l. 3. *Quae rodant.*] Δακτικὰ, ut omnia acria, amara, ſalſa, acerba. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Terebinthina humida,*] *terebinthina liquida.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Saepius faſcia circuire debet*] Galli dicimus; *faire pluſieurs tours.* p. 533. l. 8. *Caſaub.*

p. ead. l. ult. *Fel,*] Leg. *ſal.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Oleumque earum,*] Bis repetitur. Itaque legunt, *ut oleumque.* Σταλτικὰ quaedam & πυκνωτικὰ, quae molem reprimunt; inter ea, quae καθαιρετικὰ ſunt, improprie conturbavit. *Conſt.*

p. 198. l. 3. *Cinis Cyprius*] Non Cypri arboris, ſed arundinis Cypriae, quae *donax* vocatur. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Lactucae marinae,*] Τιθύμαλος, herba lactaria, Latine *lactuca caprina* Plinio. *Eſula* allis: cujus ſpecies eſt tithymalus paralius, ſive tithymalis, i. lactuca marina, quam & Plinius *tithymalum marinum* vocat. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Sciſſilis,*] Lapis ſciſſilis (qui e lapide chalcite) concretum alumen, ϛυπτηρία ϛχιϛός. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Acetum.*] *Acetum* bis miſcuit, ut ſuperiori cap. bis *oleum.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Corallium,*] Καυϛικὰ complectitur hoc cenſu, i. ἐσχαρωτικὰ, καθαιρετικὰ, & σηπτικά. Sed *corallium* nemo (arbitror) unquam prodidit ejus eſſe facultatis, & experientia reclamat. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Et id, quo magis coctum.*] Legitur, *& id quoque magis coctum.* Conſt.

p. 199. l. 15. *Quae diſcutiant ea,* Διαφορητικὰ καὶ ἀραιωτικά. Conſt.

p. ead. l. 9. *Sordes ex gymnaſio*] Γλοιὸν intelligit. *Caſaub.*

p. 199.

p. 199. l. 11. *Quae evocent & educant.*] Ἐπισπαστικὰ, ἑλκτικὰ five ἐξιπωτικὰ, quae agunt calore justo, aut ascititio ut ex putredine: vel trahunt a proprietate occulta, i. a tota subst. *Const.*

p. ead. l. 15. *Levent.*] *Laevent.* Const.

p. ead. l. 15. *Levat.*] *Laevat.* Const.

p. ead. l. 17. *Quae carnem nutriant,*] Σαρκωτικά. *Const.*

p. ead. l. penult. *Ochra, attice,*] Legend. *ochra Attice*, ut lib. v. in malag. Alii *Atticum* (vel potius *aceton*, id ἄκητον ut apud Plinium legi debet, non *acacton*) *mel*, aut *ericaeum*. *Acanthicae*, & *asterisco* nullus hic locus, ne quis frustra se torqueat in antiquis scriptis recta depravando. *Asteriace*, i. Aster Samiae terrae species, Plin. *Const.*

p. 200. l. 1. *Quae molliant*] Μαλακτικὰ, quibus admiscet πεπτικά. *Const.*

p. ead. l. 5. *Stibi,*] *stimmi*, vel *stibium*. Const.

p. eap. l. 9. *Quae cutem purgent.*] Ῥυπτικὰ, ut quae poros purgant ἐκφρακτικὰ, ἐκκαθαρτικά. *Const.*

p. 201. l. 2. *Quae ex his*] *Quaeque ex his.* Const.

p. ead. l. 3. *Vllus*] *Vnus.* Const.

p. ead. l. 3. *Ex simplicibus*] *ex similibus.* Const.

p. ead. l. 3. *Ita cum*] *Itaque cum.* Const.

p. ead. l. 5. *Etiam parvis*] *Etiam paucis.* Const.

p. ead. l. 14. *Pondus denariorum*] Denarius Latinorum est Atticorum drachma. Nam quemadmodum drachma apud Graecos dividitur in sex ὀβόλους, ita & denarius apud Latinos in sex uncias. Drachma autem valebat Regale unum cum dimidio. *Scal.*

p. ead. l. 14. *In uncia pondus &c.*] Multi sunt, qui de ponderibus & mensuris medicis scripsere, quorum indiculus exstat apud Merklinum in Lindano Renovato. Omnium tamen, si Celsum spectamus, optimus est Joan. Rhodius, cujus dissertationem *de ponderibus & mensuris veterum*, *imprimis Corn. Celsi* edidit Th. Bartholinus Hafniae 1672. quam huic nostrae editioni subjungere ipsa vetat crassities. Ad pleniorem vero ponderum notarum in Celso occurrentium notitiam I. Manardi epistolam, quae est IV. lib. XVIII. adjicere consultum duximus.

I. MANARDUS

I. PAULO CASTILIONO

S. D.

„ Alexandrum Capelinum, licet antea magna „ mihi familiaritate conjunctum, tua etiam causa „ benignissime excepi, quantumque pro tempo- „ re valui, saluti hominis consului: vix enim „ duobus diebus apud nos fuit. Ex eo poteris „ de mea valetudine intelligere. De Celsi vero „ characteribus quid sentiam, breviter subscri- „ bam. p. pondo intelligo. X vel * denarium, „ septimam videlicet (ut ipsemet seipsum decla- „ rat) unciae partem. Per notas, quae sequun- „ tur, denariorum numerum accipio. Atque ut „ haec exempla reddantur clariora, ubi in primo „ malagmate lib. v. legitur, *Aeruginis rasae &* „ *thuris singulorum* p. XII. intelligo accipiendos „ singulorum, aeruginis scilicet, & thuris binos „ denarios. Cerae vero & squamae VIII. subdit „ enim XVIII. sicubi vero in antiquioribus ex- „ emplaribus, jam diu videlicet excusis, scribun- „ tur duo χ. ut in malagmate sequente ad jecur „ dolens, per primum intelligo pondus denarii: „ per secundum, denariorum numerum, ut ac- „ cipiamus *lacrymae balsami denarios duos & vigin-* „ *ti, & costi cum reliquis, quae sequuntur, sex-* „ *decim.* Simili modo in Andreae malagmate „ ubi scribitur p. XXX. intelligendum pondus vi- „ ginti denariorum. Idem in similibus intelli- „ gendum, ita tamen, ut sciamus per p. non „ semper simpliciter pondus accipiendum, sed „ interpretandum pondo, hoc est, libram: ut „ in Mosci malagmate, ubi scribitur p. II. ego „ duas libras intelligo: nisi forte in exemplari „ nota desit denarii, ut scilicet sit legendum „ p. XII. tunc enim duos denarios intelligere- „ mus. Vbi vero p. 12. octavam partem librae: „ vel si χ. desit, octavam partem denarii: & „ pro triente, tertiam librae partem. Legitur & „ quandoque apud eundem Celsum p. sextantem, „ ubi ego intelligo sextam librae partem, binas „ videlicet uncias: sicut & per bessem, octo „ uncias. Haec habui, alioqui in profitendi „ munere occupatus: quae de ponderibus Celsi „ scriberem. Si quid vero adhuc in his deside- „ raveris, mihi per literas significato. Vale Ex „ Ferraria, XII. Kalend. Decemb. M. D. XXXIII.

Ad

Ad caeterea vero quae in Celfo occurrunt intelligenda faciunt Sorani Ephefii verba, quae fubjungere idcirco voluimus Cap. XXIII. & Praefatio Plinii de Re Medica. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Paulo plus dimidio fcripulo*] Vel *fcrupulo.* Caefar.

p. 232. l. 1. *Paftillique (quos τροχίσκους Graeci vocant)* Τροχίσκους vel τροχίσμους. *Caefar.*

p. ead. l. 19. *Aut cerato*] Leg. *ut cerato*, fic enim faepe emplaftra ceratis emolliuntur, ut 517, 24. nec emplaftra, fed & aliud, ut *cervicem liquido cerato molliri* dicit, pag. 250. 12. *Cafaub.*

p. ead. l. 22. *Refrigerare poteft*,] *Refrigerare poffit*, Vetus. *Conft.*

p. 203. l. 3. *Malagma ad materiam extrahendam.*] Ἐπισπαστικὸν μάλαγμα. Conft.

p. ead. l. 7. P. VI.] P. VII. *Conft.*

p. 204. l. 4. *Tum eo mifcentur.*] Haec addititia. *Conft.*

p. ead. l. 5. Βάλανον] Μυροβάλανον. Vide lib. IV. cap. 9. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Confumat.*] *Abfumat* in Manufcript. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Cachryos acetabulo,*] Poteft etiam legi *canchryos.* Caefar.

p. ead. l. 15. P. IV.] P. II. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Renibus ficci,*] *Renibus, vifci.* Conft.

p. 205. l. 8. *Ammoniaci, thymiamatis*,] Conjunge *ammoniacum thymiama*, i. gutta Latine, gummi Ammoniacum, τὸ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, cujus planta ferulacea ἀγάσυλλις Diofcor. qui fpecies duas θραῦμα & φύραμα tradit. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Ammoniaci thymiamatis*] Νάρκαφθον Diofcorides dicit. Arabes Tigname. Νάρκαφθα vel Νάρκαφθον verba funt peregrina. Caeterum femper Diofcorides conjungit haec duo verba, *ammoniacum thymiama*, ut ab ammoniaco fale diftinguat. Quae fi hic conjungenda funt, habetis exemplum p. 253. l. 17. Sin minus, thymiama erit Νάρκαφθα. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Polyarchum*] Vide Caelium Aurelianum lib. II. Curat. Acut. cap. 24. ubi malagma Polyarchium vocat. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Thuris, fuliginis,*] Legito conjunctim, *thuris fuliginis.* Conft.

p. 206. l. 2. P. III. *.] Ad pondera ifta emendanda confulendi effent veteres codices: quod ubi apud Vitruvium factum eft, jam nullus dubitationi locus relinquitur. Caeterum *denarius* adjectivum eft, ita ut femper *nummus* intelligendus veniat. *Scal.*

p. 206. l. 6 *Thuris fuliginis*] *Thuris pollinis* Conft.

p. 206. l. 5. *Ammoniaci, thymiamatis*] Lege fine diftinctione. Vide fupra. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Sub auctore Medo*] Forte legendum *Medio;* Plinius enim N. H. cap. IV. lib. XX. Medium quendam producit. Galenus adverfus Erafiftrataeos cap. 2. pag. 409. Tom. X. Ed. Chart.) Medium quoque citat, quo tamen loco legendum Μηδίας putat Menagius ad Diogen. Laërtium pag. 129. B. qui, an idem fint, an diverfi, hactenus expofitum non eft. Nos nihil certi ftatuere poffumus, expectantes avide Medicorum hiftoriam a viris clariffimis Menagio & Meibomio pollicitam, qui nodum hunc forte fint foluturi. *Alm.*

p. ead. l. penult. *Lactucae marinae*] Vide lib. V. cap. 7. *Conft.*

p. ead. l. penult. *Aridae, aceti,*] *Aridae aceti.* Vide Plinium lib. XXIII. cap. 2 *Conft.*

p. 207. l. 1. P. VIII.] P. V. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Vifci, felini ftercoris*,] *Vifci feminis, ftercoris.* Sic in meo Codice. Nihil mutandum cenfeo. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Felini ftercoris*,] Legendum fortaffe vel *caprini*, vel *bovilli* ex Galeno de ftrumis. *Caefar.*

p. ead. l. 14. *Carcinodas*] Καρκινοειδῆ vel καρκινώδη. *Conft.*

p. 208. l. 6. *Quae Attice*] Vide lib. V. cap. 14. Al. *Attica.* Conft.

p. ead. l. 7. *Hisque contunditur,*] *Hisque cum tunduntur.* Conft.

p. ead. l. 7. *Malagmatis*, *Mellis.* Conft.

p. ead. l. ult. *Si fatis*] *Si plus fatis.* Conft.

p. 209. l. ult. *Malagmata ftomachica*] *Anaftomotica.* Conft.

p. l. ead. l. *Quae ϛομαχικὰ*] Quae ἀναϛομωτικά. *Conft.*

p. 210. l. penult. *Sine furculis*] Ἀξόλους dicit Diofcorides & Afclepiades apud Galenum ἐν τοῖς κατὰ τόπους. *Conft.*

p. 211. l. 8. *Nitri quam ruberrimi*] Mirum, qui dicat ruberrimum effe nitrum, cum viride fit, & in ollas indatur, ad caules viridiores efficiendos. *Scal.*

p. ead. l. 19. *Chamaeleontis,*] *Chamaemeli.* Conft.

p. 212. l. 4. *Cedri cyathus*] *Cedriae*, i. κεδρελαίου. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Ideoque alipenae nominantur*] Vel *aliporae.* Caefar.

p. ead. l. 15. *Alipenae*] ἀλίπαινα. Aëtio ἀλιπαντα. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Alterum ad idem, quod choachon vocant,*] Legendum fortaffis *choacon*, aut *chiacum*, ut apud Georg. Val. de cura oculi, nifi malis *coacon*, quod inter Hippocr. opera liber habeatur, qui infcribitur de Coacis praenotionibus, un-

unde nomen deductum videri poteſt. *Caeſar.*
p. 212. l. 20. *Quod* χόακον] *Quod* κοακόν. *Conſt.*
p. 213. l. 2. *Ex minio rubet.*] *Ex minio ruber.* Conſt.
p. ead. l. 9. *Fuliginis*] *Pollinis* & hic lego. Nam ſi *fuliginis*, quaero, qui perviride & ſmaragdinum eſſe queat? *Conſt.*
p. ead. l. 9. *Quo fuligo*] *Quo pollen* i. μάννα. *Conſt.*
p. ead. l. 17. P. IV.] P. XL. *Conſt.*
p. 214. l. 3. *Roſae*,] *Roſae*, i. roſacei. *Conſt.*
p. ead. l. 8. P. VII. *olei*] P. I. *olei.* Conſt.
p. ead. l. 8. *Tetrapharmacum*] Τετραφάρμακον, Baſilicum vocant. *Conſt.*
p. ead. l. 9. *Puri autem movendo non aliud melius, quam quod expeditiſſimum eſt, Tetrapharmacon a Graecis nominatur.*] Τετραφάρμακον, ſic quidem dictum, quod ex quatuor rebus componitur. Sic ἐννεαφάρμακον, quod ex novem rebus conſtet. *Caeſar.*
p. ead. l. 12. *Enneapharmacum*] Ἐννεαφάρμακον. Hori Mendeſii diverſum apud Aëtium XV. *Conſt.*
p. ead. l. 14. *Roſa*,] *Ros.* i. roſaceo. *Conſt.*
p. ead. l. 14. *Hyſſopo*,] *Oeſypo.* Conſt.
p. ead. l. ult. *Quae ſi ſingula habenda ſunt, meliora ſunt. Sed in copia*] *Cui ſi ſingula addenda ſunt, meliora ſunt: alias deteriora, nec niſi cum utraque opus eſt, aut in ſingulis ſingulorum inopia, utendum venit. Sed in copia* &c. Conſt.
p. 215. l. 3. *Aeris* P. XVI.] *Aeris* P. VI. *Conſt*,
p. ead. l. 3. *Fuliginis*] *Thuris fuliginis.* Conſt.
p. ead. l. 6. *Fracto capiti accommodatum.*] Καταγματικόν. Conſt.
p. ead. l. 10. *Colophoniacae*,] Pro *colophoniae*, ut infra recte. *Conſt.*
p. ead. l. 12. *Vocant*,] *Vocamus*, vel *vocantur.* Conſt.
p. ead. l. 12. *Expendatur* ,] *Expendere* hic quod vulgo *diſpenſare* unguentarii. *Conſt.*
p. ead. l. ult. *Baccarum lauri*,] διὰ δαφνίδων eſt ex baccis laurinis. *Caeſar.*
p. 216 l. 2. *Argenti* P. LII.] *Argenti.* P. XXXII. *Conſt.*
p. ead. l. 9. *Capitulorum punici mali*,] *Capitula punici mali* hic cytinos vocat, i. κυτίνυς Dioſcorid. *Conſt.*
p. ead. l. 27. *Colophoniacae*,] Vide pag. 263. *Conſt.*
p. ead. l. 27. P. CXC.] P. CC. *Conſt.*
p. ead. l. 28. *Fuliginis*] *Pollinis.* Conſt.
p. ead. l. ult. *Ladani*] Auctor ipſe propter ladanum lib. V. in cura ulceris vocat emplaſtrum ex ladano. *Conſt.*
p. 217. l. 1. *Aceti heminam*,] *Aceti ſtillaticii.* Alii vero *ſcillitici.* Conſt.
p. ead. l. 8. *Vini aminei*] *Sunt etiam amineae vites*, legendum apud Virgilium. *Scal.*
p. ead. l. 10. *Diogenis*,] *Diogeſi*, lib. V. cap. 27. *Conſt.*
p. ead. l. penult. P. XLV.] In meo Cod. P. XXXV. *Conſt.*
p. 218. l. 3. P. LVI.] P. XLVI. Alii XXXVI. *Conſt.*
p. ead. l. 8. Λευκὰ *Emplaſtra*] Λευκαὶ ἔμπλαστροι. *Conſt.*
p. ead. l. 10. P. LII.] P. XLII. *Conſt.*
p. ead. l. 11. P. LVIII.] PXLVIII. *Conſt.*
p. ead. l. 11. *Elephantinum emplaſtrum.*] Eſt apud Aëtium compoſitio gemina. Ita vocatur ab eboris candore, ἐλεφάντινον. *Conſt.*
p. ead. l. 12. P. XX.] P. XXX. *Conſt.*
p. ead. l. 17. *Quas* λιπαρὰς] Intelligitur ἐμπλάστρυς. Vide lib. II. cap. 24. & ſupra ἀλίπαντα. Plinius *liparas* etiam vocat lib. XXIII. cap. 9. XXXIII. cap. 6. Sic dicuntur a pinguedine, & oleo, quod λίπα Hippocr. *Conſt.*
p. 219. l. 4. *Plumbi recrementi*,] Vide lib. V. cap. 15. veram lectionem. *Conſt.*
p. ead. l. 7. *Roſae*] *Ros.* i. roſacei. *Conſt.*
p. ead l. 16. *Chalcitis*] *Chalciteos.* Conſt.
p. ead. l. 19. *Capitulorum mali*] Vide pag 264. *Conſt.*
p. ead. l. 20. *Aceto, ſic ubi*] *Aceto, ac ubi.* Conſt.
p. 220. l. 1. *Polybus*] *Polyidas.* Conſt.
p. ead. l. 1. *Sed longe Polybii celeberrimus eſt*,] Inter opera Hippocratis liber exſtat de affectibus ſive morbis, quem Galenus Polybio cuidam adſcribit. Citatur & ab Ariſtotele libro tertio de natura animalium Polybius quidam, cujus ſententiam de venarum ordine inibi explicat cap. item tertio. *Caeſar.*
p. ead. l. 1. *Polybi*] Galenus *Polyidae:* & thus admiſcet. Vide Paulum Aegin. lib. VII. cap. 12. & Aëtium lib. IX. cap. 49. *Conſt.*
p. ead. l. 4. *Paſtillus ad ulcera ſordida*,] Pag. 294. lin. 1. lib. V. cap. XXVI. De glutinat. vuln. vocabit hunc paſtillum σφραγῖδα ἐκρυπτῦσαν, a vi extergendi. *Conſt.*
p. ead. l. 10. *Ad naturalia ſordida*,] Galenus lib. III. cap. 5. Compoſit. Pharmacor. κατὰ τόπυς. Paulus Aegin. VII. *Conſt.*
p. ead. l. 12. P. I.] P. II. *Conſt.*
p. ead. l. 17. *Stibis*,] *Stibii.* Conſt.

p. 220. l. ult. *Deliquantur.*] *Liquantur.* Conſt.

p. 221. l. 9. Πεσσὸς] Πεσσοὶ *peſſi* vel *peſſaria.* Lege Paulum lib. III. & VII. cap. 24. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Cauneis*] *Cannis.* Alii *cuneis duobus*, i. σφηνίσκοις, linamentis cunei inſtar. *Conſt.*

p. ead. l. 11. P. I.] P. II. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Cauneis*] Sunt *ficus*, ita nominatae a loco, Cauno urbe ſc. Cic. Lib. 1. de Divinat. Erant autem exiguae ficus, quas Aquitani & Provinciales vocant melecas. Dicebant autem Latini *cauneas.* Scal.

p. ead. l. 13. *Vnguento ſuſino*] Hujus ſuſini unguenti confectio ſimul cum nomine in Graeciam & Italiam delata eſt ex Syria. Nam ſuſan Syriace & Arabice lilium ſignificat, quod Hiſpani vocant Alſuſena. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Roſa*] *Ros* i. roſaceum. *Conſt.*

p. ead. l. 16. P. III.] P. II. *Conſt.*

p. ead. l. 17. P. VI.] P. V. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Roſae*] *Ros.* i. roſacei. *Conſt.*

p. ead. l. 23. *Roſae*] *Ros.* i. roſacei. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Ad ejiciendum*] Ἐκβόλιον, ſive φθόριον. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Quo facilius ejiciatur*] Ἐμβρυουλκιον eſt inſtrumentum extrahendi foetus ſeu id medicamentis ſeu ferramentis fiat. *Scal.*

p. ead. l. 24. *Malicorium*] Vide an conveniat. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Malicorium*] Legit aliud medicamentum Celſus in auctore, a quo deſumſit, quod proxime ad σίδια accedit, i. e. malicorium; aut certe fallitur. Conſtantinus toto coelo aberrat, qui φθόρια vocat haec medicamenta & ἐκβόλια, (quae nonnulli ἐκτρωτικὰ nuncupant) de quibus hic Celſus. Ea enim corrumpunt nondum perfectum foetum. At de quibus hic agitur, ea ſunt, quae jam perfectum ejiciunt. *Scal.*

p. 222. l. 1. *Vitio locorum*] Dioſcorides τόπους vocat, in quo Ακτινιζει. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Roſa*] *Ros.* i. roſaceo. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *De medicamentis, quibus aridis utimur.*] Ξηρὰ ·ια vel ξηρία Graecis, & καταπάσματα, ſive καταπαστὰ φάρμακα. Vide Aeginetam lib. VII. cap. 13. Parum differunt διαπάσματα, quae & diapaſmata vocat Plinius, quae odoris gratia inſperguntur, & ἐμπάσματα, quae ſudoribus adhibentur, aut ſcarificationis gratia, aut ad pruritum excitandum, Oribaſius. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Quibus aridis neque coactis utimur*] Διαπάσματα ſunt medicamenta in forma pulveris, de quibus hic. Hactenus enim de iis dixit, quae aliquo liquore comprehenduntur. Nunc vero de iis, quae inſperguntur, vel de diſperſionibus, quae διαπάσματα vocantur. Aliud enim eſt cogere oleo, i. e. incorporare cum oleo, & aliud, excipere oleo, ut puta manus perunctas oleo intingere in pulverem. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Ad putrem . . . . . compoſitiones.*] Haec ſunt ἐκ τῶν καθαιρετικῶν genere, partim ἐκ τῶν συσταλτικῶν. *Conſt.*

p. 223. l. 4. P.* 33. *thuris*,] P. * *et* 2. Conſt.

p. ead. l. 6. *Eſt etiam Hierae*] Vide h. l. cap. *Conſt.*

p. ead. l. 8. P. XX. *.] P. X. *. *Conſt.*

p. ead. l. 18. P. I. *] * P. *p.* 11. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Cocti*] *Vſti.* Conſt.

p. ead. l. 21. P. IV. *.] * P. *p.* 1111. *Conſt.*

p. 224. l. 7. *Adſternutamenta*] Πταρμικόν. *Conſt.*

p. ead. l. 8. P. III. *] * V. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Gargarizationes*] Ἀνακογχυλισμοί. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Levandi*] *Lavandi.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Levant*] *Lavant.* Conſt.

p. 225. l. 4. *Trifolii*] 3. P. *trifolii.* Conſt.

p. ead. l. 4. P. V.] P. p. V. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Silis*,] *Seſeleos.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Piperis albi*,] *Papaveris albi.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Syri*,] *Syriaci.* Vide Diſcorid. *Conſt.*

p. 226. l. 1. *Nardi Syri*] Putabant *ſpicam nardi*, de qua hic loquitur, naſci in *Syria*, eoque nomine *Syram* dicebant, non alia ratione, quam quod inde ad eos ipſa conveheretur. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Rotundi*,] Schoenanthi. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Singulorum* P. V. 1. 3] Sing. P. *p.* VI. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 4. P. VIII. *. 3.] P. *p.* VIII. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 7. P. V.] P. *p.* V. Hic ubique cum P. *p.* deletis his * in notis in hoc capite legitur. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Antidotum Mithridatis.*] Μιθριδάτειον. Vide Galen. II. de Antidotis, & lib VII. κατὰ τόπους. Plin. lib. XXIII. cap. 18. *Conſt.*

p. ead. l. ult. P. *. v. 3.] P. *p.* v. 2. *Conſt.*

p. 227. l. 1. *Acaciae ſucci*] Plinius ſemper confundit *ſuccum* cum *lacryma*, ita ut hic diligenter advertendum ſit, num *acaciae expreſſum ſuccum*, an *lacrymam* intelligat. *Scal.*

p. ead. l. 2. *Medulla*] Haec medulla Hippocrati vocatur ὁ αἰὼν, αἰῶνος, quia putabant vitam in ea conſiſtere veteres. *Scal.*

p. ead. l. 2. P. II. * *aniſi*] P. *p.* 2. *aniſi.* Conſt.

p. ead. l. 4. P. IV. 3. *caſiae*,] P. *p.* IV. 2. *caſiae.*

p. ead. l. 4. *Silis, lolii,*] *Sills, Polii.* Conft.
p. ead. l. 5. P. * v. 3.] P. *p.* v. 2. Conft.
p. ead. l. 6. P. * 3.] P. * VI. *Conft.*
p. ead. l. 7. P. VI. 3.] P. *p.* VI. 2. *Conft.*
p. ead. l. 9. P. * V. 33.] P. p. VI. 2. *Conft.*
p. ead. l. 9. *Radicis Ponticae*] Rhapontici. *Conft.*
p. ead. l. 10. P. * VIII. 3.] P. *p.* VII. *Conft.*
p. ead. l. 17. P. * II. 33.] P. *p.* II. 22. *Conft.*

p. ead. l. 18. De Ammonico poft illa a doctiffimis viris fupra dicta animadverto, Lindenium p. 253. l. 17. & alibi faepius verba *ammoniaci thymiamatis* conjunxiffe, quae in tot locis editiones priores omnes feparant. Separandi occafionem haud dubie dedit Celfus ipfe, qui & verbo *ammoniaci* ut in hoc loco, ita alibi quoque faepius, folitarie pofito utitur. Conjungenda tamen effe Celfus videtur eo docere, quod *thymiama* folitarium nusquam legitur, & pondus *ammoniaci thymiamatis* p. 331. l. 20. fimpliciter ponitur, non adjecto verbo *fingulorum*. Sed quid fit *Ammoniacum thymiama*, fortaffe quaefiveris. Apud Diofcoridem nunc in textu Graeco *edit. Colon.* A. MDXXIX. haec verba conjunctim fcripta lego, infcriptio vero capituli habet *Ammoniacum* folitarie pofitum. Defcriptio pharmaci docet, illud thymiama, quod Romani alias *guttam ammoniacam* vocarunt, fuiffe ipfum *Gummi Ammoniacum.* Praeterea in Galeni L. II. *ad Glauc.* C. IV. lego. „ Poftquam autem partem fovimus, medicamentis ex praedictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, mifcendo nonnunquam bedellium Scythicum, mafrichen Aegyptiam, & *Ammoniacum* thymiama vocatum; quod pingue & non vetuftum effet, fimiliter & chalbanen. Et poftquam per haec praeparatum fuerat, folvens ammoniacum pinguiffimum in acerrimo aceto circumlinivi totum femur „. Hic locus clasficus eft. Nam & ammoniacum thymiama ammoniaco idem effe, & vix ab eo, quo hodie utimur, gummi ammoniaco differre liquido docet. Vide etiam *Paulum* L. VII. Kr.

p. ead. l. 9. P. IV. 3.] P. *p.* III. 2. *Conft.*
p. ead. l. 20. P. V. 21.] P. *p.* VII. *Conft.*
p. 228. l. 1. P. IV. *Alexandrini*] P. *p.* XIV. *aromatici.* Conft.

p. ead. l. 3. Εὐῶδες] Ἐλαιῶδες, legitur in veteri exemplari. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Rofae*] *Ros.* i. rofacei. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Olei cilicini*] *Cicini* legendum fortaffis, fed & *cilicini* poteft, vel *cilicii*, propterea quod Galenus in quodam operum fuorum mentionem facit olei, quod ab ipfo *capnolaeum* vocatur, quod quidem in Cilicia fit, unde & dictum videri poteft a Celfo, *oleum Cilicinum.* Caefar.

p. ead. l. 14. *Rofae*] *Ros.* i. rofaceum, ut hic cyprus pro oleo cyprino. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Ad facrum ignem.*] Sacer ignis, ζωστὴρ, & ζώνη Scribonio Largo. *Conft.*

p. ead. l. penult. *Sil vocatur,*] De file vide Plinium lib. XXXIII. cap. ult. Hoc pigmentum eft: aliud *fil* i. filer in ftirpium cenfu, ut infra cap. 25. *Conft.*

p. 229 l. 1. *Catapotium ad fomnum*] Καταπότιον ὑπνωτικόν. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Poteft tamen etiam ad concoquendum,*] πεπτικόν. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Papaveris*] i. opii, τοῦ ὀπίου. *Conft.*
p. 230. l. 3. *Locorum*] i. vulvae. *Conft.*
p. ead. l. 4. *Silis,*] Vide pag. 277. *Conft.*
p. ead. l. 5. P. II. *] P. *p.* II. *Conft.*
p. ead. l. 6. *Iunci rotundi floris,*] Σχοίνου ἄνθους, *fquinanti* ut vocant. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Ad multa valens*] Πολύχρηστον. *Conft.*

p. 230. l. 16. *Infrixit*] *Refrixit.* Conft.
p. ead. l. 21. *Rofa*] *Ros.* i. rofaceo. *Conft.*
p. 231. l. 5. P. *. 3.] P. *p.* 2. *Conft.*
p. ead. l. 6. P. 1. *] P. 1. *libra mellis.* Conft.
p. ead. l. 10. P. 1. *] P. *p.* I. *Conft.*
p. ead. l. 11. P. IV.] P. *p.* IV. *Conft.*
p. ead. l. 13. *Ad tuffim*] Βηχικόν. *Conft.*
p. ead. l. 13. *Ad tuffim Athenionis,*] De Athenione quodam, fed non Medico (reor) habes in vita Maximini, patris & filii, apud Iulium Capitolinum. *Caefar.*

p. ead. l. 18. P. 1. * *myrrhae,*] P. *p.* 2. *Conft.*
p. ead. l. 22. P. * 3.] P. *p.* 2.
p. ead. l. 24. *Colice*] Κωλικὴ δύναμις ἢ ἀντίδοτος. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Colice vero Caffii ex his conftat,*] *Colicae* legendum arbitror, ut fubaudias *aegritudini*, ut hic fenfus habeatur, *Catapotium Caffii adverfus Colicam*, five *adverfus colicam aegritudinem.* Caefar.

p. 232. l. 5. *Infantem vero mortuum, aut fecundas expellit*] Ἐκβόλιον ἢ φθόριον. *Conft.*

p. ead l. 7. *Jejunae*] *Jejunis.* Conft.
p. ead. l. 8. *Ad adjuvandum vocem.*] Ἀρτηριακὸν *Conft.*

p. ead. l. 9. *Adverfus difficultatem urinae*] Διουρητικόν. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Coenato*] *Incoenato.* Conft.
p. ead. l. 15. P. 1. *] P. *p.* I. *Conft.*
p. ead. l. 15. P. 1. *] P. *p.* 1. *Conft.*
p. ead. l. 17. P. 1. *] P. 1. *Conft.*
p. ead. l. 20. *Et adjicitur*] *& ei adjicitur.* Conft.
p. 233. l. 10. *Nec fubire fpeciem ejus,*] Vel *fpem.* Caefar.

p. 233.

p. 233. l. 10. *Speciem*] *Suspicionem*. Cost.

p. ead. l. 10. *Peremit*] *Interemit*. Const.

p. ead. l. 12. *Rem*] *Spem*. Const.

p. ead. l. 15. *Promptae rei*,] i. facilis atque expeditae curationis. *Const.*

p. ead. l. 18. *Servari non potest*,] Lege Hippocr. lib. VI. Aph. 18. & lib. de Vulnerib. *Const.*

p. ead. l. 23. *Vix autem ad sanitatem*] Hippocr. VI. Aph. 18. *Const.*

p. ead. l. 27. *In alis vel poplitibus mucro desedit.*] Alias *descendit*. Caesar.

p. 234. l. 3. *Inanibus locis*,] Inania loca, i. ilia, κενεῶνες Hippocr. Dicuntur & λαγόνες. Vide Galen. Comment. III. de Articul. II. Prognost. *Const.*

p. ead. l. 3. *Musculum*,] Ejus caput vel finem. Id enim vulnus pravum. Galen. Comm. Aph. 66. lib. V. *Const.*

p. ead. l. 11. *Excisum est*,] *Abscissum est*. Const.

p. ead. l. 12. *In orbem*] *Curva*. Const.

p. ead. l. penult. *Penitus*] *Penitius*. Const.

p. 235. l. 1. *Signa percussi cordis.*] *Corde percusso*. Paulus Aegineta lib. VI. cap. 38. *Corde vulnerato, juxta mammam sinisteriorem* &c. *Const.*

p. ead. l. 1. *Vena*] Venae hic veterum more pro arteriis, ut φλέβες apud Hippocr. Ergo venarum motus i. arteriarum pulsus languescunt. *Const.*

p. ead. l. 3. *In rotato corpore*] *In aegroto*. Melius *irritato*. Nam in vetusto Codice, *irrotato*. Const.

p. ead. l. 12. *Os intentum.*] i. sublatum. Quia coguntur elatis scoptulis opertis spirare, affectis & musculis transspirationis & transverso septo per consensum. *Const.*

p. ead. l. 19. *Et femoribus*] *Et feminibus*, in Cod. *Const.*

p. ead. l. 20. *Pars per naturam*] Eleganter non minus quam honeste genitales partes naturam vocavit. Sic etiam Cicero de Divination. l. 11. cap. 70. *Parere quaedam matrona cupiens, dubitans, essetne praegnans, visa est in quiete obsignatam habere naturam*. Saepius Plinius aliique. Hippocrates vero ea significatione usus est verbo φύσις Hesychius: Ἐσχάραι, πυραὶ, ἐπὶ ἐδάφους ἀνθρακιαὶ, καὶ αἱ τῶν γυναικῶν φύσεις. ἐξώστραι τετράγωνα. Hieron. Epist. 61. *Pars corporis nostri secretior φύσις, a nobis natura dicitur*. Usurpaturque haec vox tam de muliebribus quam virilibus partibus uti in commentario ad Carm. XXXVIII. Priap. videre est. *Alm.*

p. 235. l. ult. *Quaedam obtumescunt*,] *Quaedam obmutescunt*. Const.

p. 236. l. 1. *Sin*] *Enimvero si*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 1. *Cerebrum*,] Vide Hippocr. lib. I. de Morb.

p. ead. l. 5. *Bilis vomitus insequitur.*] Paulus lib. VI. cap. 88. Hippocr. lib. VI. Aph. 50. alia signa adjiciunt, ut febrem vehementem, capitis dolorem, oculorum inflammationem cum linguae rubore. *Const.*

p. ead. l. 6. *Ignorant.*] *Non audiunt*. Const.

p. ead. l. 8. *Moventur.*] Cod. *commoventur*. Nec habet *atque*. Const.

p. ead. l. 11. *Ubi stomachus*] Paulus VI. cap. 88. *Ex ventriculo chylus, ex intestinis stercus egreditur*. Const.

p. ead. l. 13. *Venarum*] Hic & pro arteriis. Vide supra de jecinore pag. 285. *Const.*

p. ead. l. 15. *Indurescunt*,] *Intumescunt*. Const.

p. ead. l. 16. *Medulla*] Haec medulla Hippocrati vocatur ὁ αἰὼν, αἰῶνος, quia putabant vitam in ea consistere veteres. *Scal*

p. ead. l. 16. *Discussa*,] *Percussa*, Vet. Al. *discissa*. Const.

p. ead. l. 22. *Vesica vero*] Paulus lib. III. cap. 45. *Const.*

p. ead. l. ult. *Sanies*] Ἰχώρ. *Const.*

p. 237. l. 1. *Varie*] *Varia*. Const.

p. ead. l. 2. *Albissimumque*,] *Albidissimumque*. Cod. *Const.*

p. ead. l. 8. *Vel meliceria*] *Vel μελίκηρος*. Cod. *melicera*. Const.

p. ead. l. 9. *Crassior*, *& glutinosior*,] *Crassa & glutinosa et*. Const.

p. ead. l. 10. *Quasi unctum*] *Quasi unguinosum*. Const.

p. ead. l. 13. *Rubens*,] *Ruber*. Const.

p. ead. l. 16. *Igitur*] *Quoque*. Const.

p. 238. l. 6. *Melius est*, *quo minus est*, *quo crassius*,] Infra cap. XXVIII. pag. 321. *Const.*

p. ead. l. 11. *Quo minus etiam*,] *Quo minus ejus*. Const.

p. ead. l. 13. *Curatio adv. profusionem &c.*] De vulneribus, quae maxime per tela inferuntur. *Casaub.*

p. ead. l. 25. *Decurritur, potius*] *Decurritur his potius*. Const.

p. ead. l. 27. *Circaque*] *Intraque*. Const.

p. ead. l. ult. *Ut & in se ipsae coëant*,] *Ut in se junctae coëant*. Const.

p. 239. l. 3. *Ex eo loco*.] In fronte duo musculi, quorum obliquae fibrae: quin & in fronte mittitur ramus ex tertio conjugio nervorum. *Const.*

p. ead. l. 4. *A diversa*] *Ab adversa* vel *aversa*. Const.

p. 239

p. 239. l. 7. *Ea*] *Eaque*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Muſculus*] *Nervus*. Galenus cap. 9. lib. III. ſi muſculi capite puncto convulſio accidat, quae nullis remediis leniatur, idem faciendum tradit. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Vel exhauſto*] Venae ſectione. *Conſt.*

p. 240. l. 2. *Inhaerebit*] *Inhaeret*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Acia*,] *Acia*, *ῥάμμα*, filum. Titinius, *Phrygio fui primo, beneque id opus ſcivi. Reliqui acus, aciasque hero atque herae noſtrae*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Tranſivit*] *Tranſuit*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Injectum vinculum*] *Injecta fibula*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Illam*] *Vllam*. Conſt.

p. ead. l. 16. *Qua*] *Quatenus*, Vetus. Conſt.

p. ead. l. 19. *Concreverit*] In pus ſcilicet: vel Lege, *coiverit*. Conſt.

p. ead. l. 24. *Dum manet*,] *Dum madet*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Propoſui*] Cap. 20. h. l. init. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Barbarum*] Deſcribitur cap. 19. h. l. ſect. 1. *Alm.*

p. 241. l. 2. *Polybi*] Vide ibid. ſect. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 2. *Alexandrinum*] Deſcribitur ibid. ſect. 17. *Alm.*

p. ead. l. 3. *Ῥύπτουσαν*] Vel *ἐκρύπτουσαν*, nempe *σφραγίδα*. Deſcribitur pag. 269. hoc titulo Paſtillus ad ulcera ſordida. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Propoſui*] Pag. 264.

p. ead. l. 11. *Impoſitum, quo id juvetur*,] *Impoſito, quo adjuvetur*. Conſt

p. ead. l. 15. *Lintea*] *Linea* quidam legunt. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Cancro*] *gangraena*. Conſt.

p. ead. l. 23. *Circuire*] Gallice *faire plusieurs tours*. Caſaub. Vid. pag. 533. l. 8. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Inferioribus*] *Inferior*. Conſt.

p. 242. l. 1. *Illo neminem*] *Porro neminem*. Conſt.

p. ead. l. 1. *Vt*] Ὡς, i. ὅτι. *Conſt.*

p. ead. l. 2. *De quibus*] *Ab iis, de quibus*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Rigor, aut diſtentio, quae ex vulnere orta eſt, eam non*] *Rigorem aut diſtentionem, (quae ex vulnere orta eſt) ea non*. Vide Hippocr. Aph. 57. lib. IV. & 26. lib. II. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Vomitus*] Vide Aph. 50. lib. VI. *Conſt.*

p. 243. l. 8. *Ex aqua frigida eſt*,] Hoc repugnat Aphor. 20. lib. V. *Conſt.*

p. ead. l. 1. *Ex aqua frigida*] Videtur ex hoc loco ſibi contradicere auctor, ſiquidem l. III. c. 6. dixit frigida inimica vulneri, uti etiam docet Hippocrates Aph. V. 20. Quin mox praecipit ipſe ſaniem aqua calida removendam, quoniam calor naturae prodeſt. Sed ſcitisſime Celſus aquam frigidam commendat, quia ſanguinis timenda in vulneribus fluxio eſt, tranſtulitque hunc locum ex Hippocr. libr. de humid. uſu T. XI. 27. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κλεῖνον, πλὴν ὁπόσα αἱμοῤῥαγέειν ἐλπίς. Celſus pag. 293. *Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur*. Confirmat hoc experimentum, quod refert Doct. Caſpar. Bartholinus *Exercitatione* VII. *p.* 129. Panarol. Pentec. V. Obſ. 27. *Alm.*

p. ead. l. 9. *Quinto jam die*] *Quinto tamen die*. Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Ea, quae pus moveat*, ſcil. imponenda ſunt, quod in linea praecedente praeceptum eſt. Kr.

p. 244. l. 1. *Coloremque*] *Caloremque*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Maximeque ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis chartilaginoſis, rhypodes. Poſt id fomentum, ſi lata plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet, & ſi latius*] *Poſt id fomentum ſi late plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet: maximeque ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis chartilaginoſis, rhypodes: at ſi latius* &c. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Viſenda*] *Dicenda*. Conſt.

p. ead. l. 9. *Praeciſi nervi*] Nervi, tendines, membranae, ligamenta. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Ea transverſa*] *Et ea transverſa*. Conſt.

p. ead. l. 16. *Magis quoque majores*] *Magisque quo majores*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Tumor durus diu permanet*,] Durus permanet ex reliquiis inflammationis immodice reſolutae, aut ſcyrrho aut grandiore cicatrice. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Major tamen*] Hoc vitium ἀγκύλη lib. V. cap. 18. ſive ἀγκύλωσις, cui opponitur ὀρθόκωλον. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Si in inflammatione eſt*,] *Si in eo inflammatio eſt*. Conſt.

p. 245. l. 11. *Vel enneapharmacum*] *Vel tetrapharmacum, vel enneapharmacum*. Quod pag. 262. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Roſa*,] i. Roſaceo. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Sed jam plenioribus.*] *Sed etiam pleniores*. Conſt.

p. 246. l. 4. *Aut ſi plaga*] *At ſi plaga*. Conſt.

p. ead. l. 8. *Plus*] Carnis. *Conſt.*

p. ead. l. 29. *Cancer*] *Gangraena*. Conſt.

p. ead. l. 22. *Decernitur*] *Diſcernitur*. Conſt.

p. ead. l. 22. *Seq.* Locum hunc mire depravavit Lindenius, cum antea in Manutiorum editio-

tionibus ita, ut fide veterum librorum correxi, legerentur. Defcripfit autem hic, vel potius depinxit Celfus, quam hodie humidam vocant gangraenam. Quaedam, fed non omnia, ante Morgagnus notaverat. Qui & *Epift.* VII. p. 205. recte monet, Galerum & Hildanum, quos Almeloveenius, in fubjecta nota excitat, de eo, quod hodie cancrum vocamus, vitio, Celfum vero de gangraena & fphacelo verba facere. Kr.

p. ead. l. ult. *Intenditur*] *Extenditur.* Conft

p. 247 l. 2. *Interdum etiam nervi*] Eft σφακελὸς. Conft.

p. ead. l. 4. *Modo oritur*] Eft νομὴ καὶ φαγέδαινα. Conft.

p. ead. l. 8. *feqq.* Hunc etiam locum mire habuit Lindenius. Omnes veteres libri habent fic, ut natura docet, & ego correxi. Kr.

p. ead l. 9. *Puftulis*] *Pufulis.* Conft.

p. ead. l. 21. *Incidendum eft*] *Excidendum eft. Concidendum eft*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 22. *Si varicula*] *Si caruncula.* Conft.

p. ead. l. 22. *Quae his*] *Quae has* vel *hoc.* Conft.

p. ead. l. penult. *Non vult*,] *Nolit*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. penult. *Quod ex ladano*] Defcribitur pag. 265. *Conft.*

p. 248. l. 3. *Cervices*] *Cervicem.* Conft.

p. ead. l. 6. *Pluviali*] *Pluviatili.* Conft.

p. ead. l. 7. *Cupreffo*] Pro galbulis (five globulis) pilulifque cupreffi. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Lenticulam.*] *Lenticula.* Conft.

p. ead. l. 11. *Si per fe refrigerantia.*] Remedium hoc convenit, cum nimia refrigeratione Eryfipelas livet, & diaphoretica poftulat. *Conft.*

p. ead. l. 12. P. xx.] P. xxii. *. xxxii. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Solani folia*] Remedium hoc prodeft, ubi immodica refrigeratione Eryfipelas fcyrrhofum effectum eft. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Si magis putre eft*,] Vide Hippocrat. lib. VII. Aph. 20. *Conft.*

p. ead. l. ult. Eas ἐσχάρας *Graeci vocant*] Suidas: Ἐσχάραν φησὶ καλεῖσθαι λυκῦργος καὶ ἀμμώνιος, τὴν μὴ ἔχουσαν ὕψος, ἀλλ᾽ ἐπὶ γῆς ἱδρυμένην, ἢ κοίλην, παρ᾽ ὃ καὶ τοὺς ἰατροὺς τὰ ἐν σώματι κοῖλα ἕλκη ἐσχάρας καλεῖν. *Caefar.*

p. ead. l. ult. Eas ἐσχάρας] ἐσχαρωτικά. *Conft.*

p. 249. l. 4. *Gangraenam*] Gangraenae curatio chirurgica pag. 485. VII. cap. 27. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Intentione*] *Extenfione.* Conft.

p. ead. l. 12. *Concidere.*] Al. *excidere*, non muto. Sic in Cod. pag. praec. ut habet recepta lect. Hoc cap. fect. 32. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Gravia quoque*,] Gravia hoc loco βαρῆ, i. χαλεπά, molefta, quia malum irritant. Itaque quam leniffimis (fic enim legendum putant) utendum eft. Reprimentia, id eft, quae coërcent, aut humoris affluxum aut putredinis vitium: quod quia adftringendo (puta) id faciunt, ideo molefta funt, malumque exacerbant. Alii aliter gravia de pondere, negantque lenia congruere. *Conft.*

p. ead. l. 22. *Ideoque etiam corpus adftringant*,] Alias *eidemque.* Caefar.

p. ead. l. 25. *Sic tamen*] *Sed tamen.* Conft.

p. ead. l. ult. *In eo vulnus*,] *In eo ulcus.* Conft.

p. 250. l. 1, *Serpere his cancer*] *Serpere is cancer.* Conft.

p. ead. l. 2. *Corporis*] Lege *corpori.* Cafaub.

p. ead. l. 3. *Vulnerum*] *Vlcerum.* Conft.

p. ead. l. 9. *Supponere:*] *Superponere.* Conft.

p. ead. l. 11. *Quare* λιπαρὰ eft.] *Qualis* λιπαρά. Intelligitur ἔμπλαστρος. Vide fupra cap. 19. fect. 25. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Fieri*] *Velli.* Cod. *Conft.*

p. ead. l. ult. *In filice eft.*] *In filicis affula eft*, Vide Plinium lib. XIII. cap. 6. & lib. XXIV. cap. 11. *Conft.*

p. ead. l. ult. *In filice*] Vera lectio: *in filicis haftula.* De filice impacta corpori & arundine eadem habet *Marcellus de Medicam.* cap. xxxiv. & *Plinius* xxxiv, xi. *Cafaub.*

p. 251. l. 4. *Priori rei Philocratis*,] Supra cap. 19. Sect. 14. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Huic Hecataei*] Ibid. Sect. 16. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Vnguenti*] *Glandis unguentariae.* Alii *fufini*, quo utitur Diofcorides in cicatricibus. *Conft.*

p. 252. l. 5. *Diogefi*] *Diogenis.* Supra cap. 19. fect. 20. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Viride Alexandrinum*] Ibid. fect. 17. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Manus*] Alii poftponunt voci *digitis.* Conft.

p. 253. l. 2. *Provifam*] *Praevifam.* Conft.

p. ead. l. 9. *Quod primo loco pofui*] Supra cap. 23. fect. 1. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Et fi jam*] *At fi jam.* Conft.

p. ead. l. 13. *Curationes communes &c.*] Curationes hae Graecis Θηριακά, Latinis, ut Tertulliano, *Scorpiaca.* Scal.

p. ead. l. 17. *Super vulnus*] *Supra vulnus.* Conft.

p. ead. l. 24. *Pfylli*] Bochart. Hieroz. T. 2. l. 4. cap. 19. p. 587.

p. ead. l. 24. *Pfylli*] Miramur vulgo cum legimus, effe, qui venenatas beftias, & ferpentes tuto tractent, & eorum venenum adimant. Definet mirari, qui *Celfi* haec legerit. Sed & *Dio* quoque

que *Psyllis* aliud nihil tribuit, quam τὸ ἐκμυζᾶν. Hodie similis gens vagatur per Italiam, quae a D. Paulo originem generis stulte refert. *Casaub.* De Psyllis vide Turneb. Adverf. XVI. 6. Ettmuller. ad Schroder. p. 184. *Alm.*

p. ead. l. 25. *Venatoria venena*] Vtebantur herba Helenio, non tamen nostrate; alii dicunt Velenium, v. g. Apollinaris, quia veteri lingua Druidum Belen Apollinem significat. Hac herba tingebantur fagittae. Inde τοξικὸν etiam dicebatur. Et sagittae dicatae erant Apollini. Herod. Tertull. Auson. *Scal.*

p. ead. l. 26. *Quibus Galli praecipue*] Hoc toxicum fiebat ex Limeo herba a Gallis dicta. Plinius lib. XXVII. cap. 11. *Const.*

p. ead l. penult. *Illud*] *Ille.* Const.

p. 254. l. 8. *Quae supra comprehensa sunt.*] Cap. 19. h. l. *Const.*

p. ead. l. 8. *Ephesium,*] Describitur ibid. sect. 21. *Const.*

p. ead. l. 16. *Quod demonstrasse dicitur*] Vide similem historiam apud Plinium lib. XXIII. c. 1.

p. ead. l. 22. *Spumet.*] *Spumare* hic est ζυμοῦσθαι, i. fermentari. Gal. de atra bile. *Const.*

p. 255. l. 4. *Herbae solaris*] σπορπεῦρος, Heliotropi herba solaris. *Const.*

p. 255. l. 11. *Potiones*] *Portiones.* Const.

p. ead. l. ult. P. 11. *.] * 111. S. * 1. *Const.*

p. 256. l. 5. *Manu redditur,*] *Manu editur.* Const.

p. ead. l. 13. *Betonica*] *Argem.* Const.

p. ead. l. 14. *Agrimonia,*] *Bryonia,* Cod. *Const.*

p. ead. l. 15. *Personina,*] *Personata.* Const.

p. 257. l. 3. *Cum incubant*] Bochart. Hieroz. Tom. II. l. 3. cap. XI. pag. 415. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Vel ejus glandis*] Al. *vel juglandis.* Const.

p. ead. l. 21. *Iuglandis,*] *Iuglandis* veteribus pro *juglandes.* Caeterum haec ad verbum desumta sunt ex Theriacis Nicandri. Sed in hoc fallitur, quia καρύην, quod in Nic. legitur, & ibi amygdalam significat, *juglandem* interpretatur. Alexiph. V. 108. Καί τε σύ γ᾽ ἢ καρύης ἀπὸ δάκρυον, ἢ ἀλαλύμνε. *Et tu aut ab amygdala lacrymam, aut alaterni.* Scal.

p. ead. l. ult. *Si lac intus coiit*] Dioscorides de eo caput 26. Alexiph. sic inscribit, περὶ τοῦ ἐμπιέντος θέντος γάλακτος, quae sic Latine ex hoc Celsi loco reddes, *De lacte, quod intus coiit.* Scal.

p. ead. l. 1. *Inutiles*] i. e. *noxios,* quod ICtis diligenter notandum, cum mille apud eos loci hac interpretatione concilientur. Non ergo hic ἀχρήστους *inutiles* appellat, sed ἐπιβλαβεῖς, i. e. *noxios.* Scal.

p. ead. l. 1. *Aut epota*] *Aut potanda.* Const.

p. ead. l. 8. *Linguae caninae,*] *Cynoglossi.* Const.

p. ead. l. 15. *Quaelibet* λιπαρά.] Supra cap. 19, 25. *Const.*

p. ead. l. 18. *Farina cum ruta,*] *Ordei farina cum ruta.* Const.

p. 259. l. 5. *Deinde vulnus*] *Deinde ulcus.* Const.

p. ead. l. 8. *Implentibus*] Τοῖς σαρκωτικοῖς. *Const.*

p. ead. l. 12. *Resolvit*] *Resolvet.* Const.

p. ead. l. 13. *Excedat,*] *Excidat.* Const.

p. ead. l. 15. *A vino est*] *Vinoque.* Const.

p. ead. l. 18. Καρκίνωμα] Καρκῖνος i. *cancer,* & καρκίνωμα a Graecis promiscue usurpantur, nisi quod potius in oculis καρκίνωμα dicunt: καρκῖνον tamen de his partibus etiam protulit Aëtius. *Const.*

p. ead. l. 19. *Agitatum*] *Exagitatum* i. irritatum. *Const.*

p. ead. l. 20. *In jecore*] *E jecore.* Const.

p. 260. l. 1. *Aequalis tumet,*] *Et inaequalis tumet.* Const.

p. ead. l. 3. *Tactusque*] *Tactuque.* Const.

p. ead. l. 8. *Neque tuto fertur.*] *Neque tuto aufertur.* Const.

p. ead. l. 12. Κακόηθες] *Quod καρκίνωμα a Graecis nominatur, & sine ulcere est: deinde ex eo id quod κακόηθες. Deinde ulcus ex eo thaemium. Tolli nihil nisi καρκίνωμα potest.* Const.

p. ead. l. 17. *Proficit.*] *Profecit.* Cod. *profuit.* Const.

p. 261. l. 2. *Cacoethes,*] *Carcinoma.* Const.

p. ead. l. 2. *A carcinomate,*] *a cacoethe.* Const.

p. ead. l. 7. *Carcinoma*] *Cacoethes.* Const.

p. ead. l. 9. Ῥυπῶδες *emplastrum*] Describitur supra cap. 19, 15. *Const.*

p. ead. l. 14. *Debebamus.*] *Debemus.* Const.

p. ead. l. 15. Θηρίωμα] Νομὴ quibusdam. Galeno comment. 11. in lib. VI. Epist. θηρίωμα proprie pulmonis ulcus est *Const.*

p. ead. l. 20. *Ad id quoque*] *at id quoque.* Const.

p. ead. l. 23. *Coeno*] *Cavo* Al. *ovo* Cod. *Const.*

p. ead. l. 23. *Caeno simile*] Constans haec fere lectio est. Ronsseus in marg. habet *ovo* vel *cavo.* Ego hactenus, quamvis locum sanum non putem, nihil muto. Vir quidam doctus margini editionis Caesarianae hanc transpositionem inscripsit: *Id ulcus inaequale est, inestque multus humor glutinosus, caeno similis, odor,* &c. Alm.

p. 262. l. 3. *Necessaria. Ac primum a victus ratione ordinandus est,*] *necessaria: ac primum a victus ratione ordinandum est.* Const.

p. ead. l. 5. *Post inflammationem*] *Post sedatam inflammationem.* Const.

p. ead. l. 7. *In coena*] *In coena vero,* Cod. *Const.*

p. ead. l. 15. *Averso specillo*] Τῷ τῆς μήλης κυαθίσκῳ, Galen. ἢ πυρῆνι. *Const.*

p. ead. l. penult. *De sacro igne,*] Ἕρπης, cujus spe-

ſpecies, quae medium hominem ambit, Zona vocatur, Graeceque ζωςὴρ Vide Scribonium Largum cap. 62. *Conſt.*

p. 262. ſ. penult. *De ſacro igne*] Notat Anut. Foëſius p. 30. Celſum Herpetem depaſcentem, ἐσθιόμενον Graeci dicunt, ſub ignis ſacri altera ſpecie comprehendere. *Scal.*

p. 263. l. 1. *Alterum eſt ſubrubicundum*,] Ἕρπης κέγχρίας καὶ φλυκτ̃αινώδης cum Eryſipelate. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Perexiguae*] Millio ſimiles. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Alterum autem eſt*] Eryſipelas cum phagedaena. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Fortuitum eſt,*] *Fortiſſimum eſt.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Cujus quo craſſius*] *Cujus pus quo craſſius.* Supra cap. 26. p. 289. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Infra os ulcerum laedi,*] *Infra os ulcerum caedi.* Conſt.

p. 264. l. 9. *In altero*] *In ſecundo.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Hierae,*] *Heeataei*, quod deſcribitur pag. 264. Alii legunt, *vel Hiera*, *vel emplaſtrum tetrapharmacum.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Chironium*] Χειρώνιον ἕλκος, quidam ita dictum putant, quod *Chirone* Medico indigeat. Idem & τηλέφιον dicitur a *Telepho*, qui huic vitio obnoxius fuit. *Caeſar.*

p. ead. l. 16. *Chironium autem ulcus*] Χειρώνιον ἕλκος. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Oras duas,*] *Oras duras.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in ejus tumore eſt. Nulla inflammatio, dolor*] Leg. ex MS. *tenuis, odor malus. Neque in ejus tumore ulla eſt inflammatio. Dolor.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & praecipue pedibus digitisque eorum, nonnunquam etiam in manibus.*] Hoc genus ulceris Graecis χίμετλον dicitur. Heſychius χίμετλον, inquit, τὸ ἐν χειμῶνι γενόμενον ἕλκος ὑπὸ ψύχους. Latinis autem *Pernio* dicitur. *Caeſar.*

p. ead. l. penult. *Fiunt etiam ex frigore hyberno ulcera,*] Χείμετλον hoc genus ulceris dicitur a Graecis, a Latinis *pernio.* Conſt.

p. 265. l. 8. *Cum vino adjecto:*] Oblitera *cum.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Struma*] Χοιράς. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Meges*] Ejus meminit Galenus Method. lib. VI. cap. 7. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Donec ea*] *Donec eae*, vel intellige *concreta.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Vlcus conterant*] *Vlcus curant.* Conſt.

p. 266. l. 2. *Quorundam ruſticorum*] Lib. VI. cap. 9 pag. 383. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Anguem*] Aëtius *viperam.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Edit*] *Edat.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Furunculus*] Δοθιήν. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Emplaſtrum*] Δοθιῆνα, vel δοθιηνικὸν ἔμπλαςρον apud Aeginetam lib. VII. & VI. cap. 23 *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Vbi evulſum eſt pus, eodem modo adparet ventriculus, quod in furunculo non invenitur.*] Legend. *Vbi divulſum eſt, pus eodem modo adparet: ventriculus, qui in furunculo, non invenitur:* Sic Cod. Alii *diviſum.* Vide etiam ſupra de furunculo. *Conſt.*

p. 267. l. 1 Φύγεθλον] *Panus* vel *panis.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Panem*] *Panum.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Panum*] *Panus* eſt, quod Graeci dicunt τολύπην, i. e. *glomum vel glomus lanae* (utrumque enim dicitur) inde *panicula*, quod idem ſignificat, aut, ut Iuvenalis, *fuſum ſtamine praegnantem.* Graecum enim eſt πῆνος, & Dorice πᾶνος. Vnde diminutivum extat πήνιον. A figura igitur glomeris vel glomi illi tumor *Panus* vocatus eſt. Graeci φύγεθλον vocant: Ita enim ſemper Plinius ex Dioſcoride vertit. *Scal.*

p. ead. l. 9. *Latius vitium*] Ἀπόςημα. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Ad ſuppurationem ſpectans.*] Deeſt *totum.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Innocenter indoleſcit,*] *Nocenter adoleſcit.* Conſt.

p. ead. l. 14 *Exprimit*] *Imprimit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Pus movetur*] Fit ſuppuratio. *Conſt.*

p. 268. l. 1. *Quamvis*] Deeſt *quod.* Conſt.

p. ead. l. 1. *Non rubet*] Dele *non.* Conſt.

p. ead. l. 2. *Tamen aliter*] *Tamen in album.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Sed ſi locus mollis eſt,*] Vt in principio fluxionis. Itaque repellendus materiae affluxus per ἀποκρουςικά. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Aut cucumeris*] Deeſt *ſylveſtris.* Conſt.

p ead. l. 11. *Prioribus ſingulis*] Sic Vetus. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Ex qua cocta*] Alias *& aqua.* Caeſar.

p. ead. l. 14. *Ex qua cocta recte miſcetur.*] *Ex aqua cocta, cui & olerum aliquid recte miſcetur.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Tantummodo*] *Tantum modo.* Conſt.

p. ead l. ult. *In quo magis*] *In quo major.* Conſt.

p. 269. l. 1. *Durities. Et ſi major abſceſſus eſt, horror*] *durities, & ſi major abſceſſus eſt, horror.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Si pro his quae alibi cutis oſtendit,*] Leg. *ſi pro his, quas alibi* (ut ſupra lin. 13.) *ſatis*

tis

tis ostendi. Alii nihil reponunt, quam pro alibi, *alioqui.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Vbi iſta*] *Vbi iſtae.* Conſt,

p. ead. l. 8. *Si una plaga*] Codex, *ſi ima plaga.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Niſi plaga eſt,*] *Niſi magna plaga eſt.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Vel ſuper*] *Mel ſuper*, Cod. *Conſt.*

p. 270. l. 4. *In vulneribus*] *In* vacat. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Fiſtulae*] συρίγγες. Fiſtularum univerſalis tractatio lib. VII. cap. 4. *Conſt.*

p. ead l. 11. *Recte*] *Recta.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Ab uno ore intus orſae, quae tres fiunt*] *Ab uno ore orſae, quae intus tres fiunt.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Simplici recenti intra*] *Simplici recta intra.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Thoracem penetravit.*] *Thoracemque penetravit, malum.* Conſt.

p. 271. l. 6. *Si vero os in vicino eſt, id quod diſci poteſt, ſi jam neque eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.*] *Si jam in oſſe vitium eſt, nec ne, id quoque diſci poteſt: & ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Labitur, ſed aequali*] Vel *labitur ſede quali.* Conjunctura eſt, quia ſedem poſtea in eo ſignificatu ſumit. *Scal.*

p. ead. l. 11. *Labitur, ſed aequali*] *Labitur ſede, qua.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Vbi ſubhaeſit,*] *ubi ſubſit.*

p. ead. l. 13. *Ex renixu poteſt*] *Ex renixu ſciri poteſt.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Leve,*] *Laeve.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Ex nervo*] Quidam legunt *ex oſſe.* Conſt.

p. 272. l. 1. *Pus ferri, quod jam deſierat, incipit*] Elegans Phraſis non intellecta ab eo, qui locum corrupit. V. C. *fieri, quod jam deſierat alterum incipit.* Scal.

p. ead. l. 2. [*Incipit*] In MS. *alterum incipit.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Et recens*] *Et recta.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Ex metallicis*] *Vel ex metallicis.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Collyrium*] Vide Aëtium de collyrio fiſtularum ſolido lib. XIV. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Eſt, altera antecedente*] *Eſt, alterum antecedente.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Callus*] Callus vocatur σκίῤῥος ex veteri vulnere, non τύλος, qui ex labore. Unde χεῖρες τετυλωμέναι. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Gallae* P. *.] *Gallae* P. L. *. *Conſt.*

p. 273. l. 2. P. 11. *.] P. 12. *. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Eoque infuſo ex aerugine*] *Ex eoque infuſo aeruginem.* Conſt.

p. ead l. 5. *Medicamentis prodere,*] *Medicamentis perdere.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Eo*] Supple *medicam.* vel *eis. Conſt,*

p. ead. l. 10. *Collyrium utrinque demitti.*] Alii *collyrium utique demitti.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Collyrio*] *Collyrium* non tantum pro *oculario medicamento* ſumendum, Sed pro *omni muſcilagine* vel *re ſimili*, puta pro *panatella* aut offis noſtratibus: pro Pan pourry des Savoyar. Apud Plautum *jus collyricum* eſt id, ou il y a à mâcher. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Inditum eſt.*] *Additum eſt.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Reſolverit,*] Faſcias. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Oricularium*] *Auricularium* potius i. ὠτεγχύτην, ὠτικὸν κλυςέρα. *Conſt.*

p. ead. l ult. *Ea tunica, quae inter foramen, & integram carnem,*] Prior lectio in excuſis exemplaribus *ferrumen* habebat, at mihi *foramen* legendum videtur. *Caeſar.*

p. 274. l. 1. *Victa medicamentis*] In manuſcr. *victa tot medicamentis.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Et a favi*] Dele &. Conſt.

p. ead. l. 9. Μελικηρία] Κηρίον Aeginetae cap. 77. lib. VI. De meliceride abſceſſu frigido Celſus lib. VII. cap. 6. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Scapulis*] *Capillis.* Vide Aëtium lib. VIII. cap. 15. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Eſt minus ſuper corpus*] *Eſt minus, ſuper caput.* Conſt.

p ead. l. 16. *Sulpallidum,*] *ſubalbidum.* Melius *ſubviride, ſubpallidum*, i. ὑπόχλωρον. *Conſt.*

p. 275. l. 5. *Farina ex mulſo*] *Farina ervi ex mulſo.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Acrochordone,*] Veruca penſilis ἀκροχορδών. Conſt.

p. ead. l. 11. *Verrucis ſimilia,*] Immo verrucae ſunt. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Coloris ejusdem,*] *Coloris cum cute ejusdem.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Ad cutem latius,*] *Infra ad cutem tenue, ſupra latius.* Sic in MS. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Thymion*] In meo exemplari *Acrothymion.* Alii θύμιον vocant. Aliudque eſt. *Thymion* peſſimum cancri genus deſcriptum pag. 317. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ad cutem tenue, ſupra latius,*] *ad cutem latius, ſupra tenue.* Conſt.

p. 276. l. 3. *Circa*] *Citra.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Exigunt*] *Adigunt.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Exigunt*] Editio 1497. Aldina 1528. hanc ſervant lectionem, alii tamen e codicibus malunt *adigunt*, alii *ambiunt*, minus, ut puto,

puto, recte, neque enim *radices exigere*, aut *adigere*, ut *ambire*, apud antiquos legitur, quapropter substituo vel *agunt*, vel *exserunt*. Ita enim Columella l. II. c. 10. de napis, *quia non in ventrem latescunt, sed tenuem radicem deorsum agunt*, & v. 6. *ac ne radices altius agunt*, alibi *exserere radicem* dixit. *Alm.*

p. ead. l. 8. *Super autem*] *Supra autem*. Const.

p. ead. l. 11. *Clavus*] Ἧλος. *Const.*

p. ead. l. 14. *Sive & Thymium*] *Sic & Thymium*. Const.

p. ead. l. 15. *Minora*] *Majora*. Const.

p. ead. l. 19. *Myrmecia latissimis radicibus inhaerent*,] *Myrmecium* Celsus hoc loco neutro genere usurpat, contra aliorum auctorum tam Latinorum, quam Graecorum consuetudinem, ut a quibus feminino genere *Myrmecia* fertur. *Caesar.*

p. 277. l. 8. *Pustulae*] Ἐξανθήματα. *Const.*

p. ead. l. 9. *Aspredo*] *Aspritudo* in meo Cod. *Const.*

p. ead. l. 10. *Ex sudore*] Ἱδρῶα Hippocrati. *Const.*

p. ead. l. 11. Ἐξανθήματα] Hic annotandum a quibusdam legi ἐκζέματα, vel quia infra de papulis tractat, quae Graecis ἐξανθήματα, ἐκθύματα. Pustulas vero ardentes etiam ἐκπυρώματα nominant. *Const.*

p. ead. l. 12. *Exedunt.*] *Exredunt*. Const.

p. ead. l. 15. Ἑλκύδρια] Φλύκταιναι, vel φλυκτίδες, vel φλυζάκια, φλύσεις. *Const.*

p. ead. l. ult. Φλυζάκιον] Galenus Commentario IV. in Hippocrat. de Vict. Ration. in morb. acut. ait Φλυζάκιον significare φλυκταίνην, unum idemque esse pustularum genus, Celsus tamen distinguere in duo genera videtur. *Alm.*

p. 278. l. 2. *Ulcuscula*] Ἑλκύδρια, ψύδρακες, ψυδράκια, quae Aegineta inter proprios capitis affectus enumerat. *Const.*

p. ead. l. 3. *Aut dolore*] *Ac dolore*. Const.

p. ead. l. 6. Ἐπινυκτὶς] Pustula livens ac noctibus inquietans. Plin. lib. XX. cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 19. *Aut si majus*] *Aut si malum majus* in Cod. MS. *Const.*

p. ead. l. 21. *Summa pellicula*] Epidermide. *Const.*

p. 279. l. 5. *Durior cutis*] *Tumor durior*. Alii *durities cutis*. Const.

p. ead. l. 10. Ἀγρίαν] Λέπρα. *Const.*

p. 280. l. 1. *Idque omnem pituitam ubique sustinet.*] Reprimit, compescit. *Const.*

p. ead. l. 3. *Proposui*] In Libris de Agricultura. *Const.*

p. ead. l. 3. *Sicut in pecoribus proposui*] i. e. *in libris Agriculturae*, qui perierunt. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Sicut de pecoribus* proposui] Nullus dubito, quin Auctor indigitet libros suos de *Re Rustica*, quorum passim meminit Columella. An ad eos referri possit, quod dicit lib. IV. c. 7. *Attamen sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur*, iudicent docti. *Alm.*

p. ead. l. 5. *Impetiginis*] Impetigo quidem λειχὴν Graecis, sed hic est potius λέπρα. *Const.*

p. ead. l. 7. *Roditur*] *Erodit*. Const.

p. ead. l. 7. *Distat autem ab ea*,] Serpigo. *Const.*

p. ead. l. 10. *Alterum genus*] Hoc genus in morbo Gallico frequens. *Const.*

p. ead. l. 13. *Nonnunquam prior*] *Priore*. Const.

p. ead. l. ult. *Et tarde eminus serpit. In temporibus*,] *Et tarde, & minus serpit: neque in certis temporibus*. Const.

p. 281. l. 1. *Nigrae*] Arabum *malum mortuum*. Const.

p. ead. l. 2. *Quartum genus*] Vulgo vocat *le mal Sainct Main*. Const.

p. ead. l. 9. *Sub auctore Protarcho retuli.*] Pag. 338. *Const.*

p. ead. l. 9. *Sub auctore Protarcho*] Ita infra 402, 17. *sub auctore Dionysio*. Casaub.

p. ead. l. 12. *De Papulis.*] Vulgo *dartres*, δέρτρα ἀπὸ τῦ δέρω. Lege adnot. cap. de pustulis. *Const.*

p. ead. l. 14. *Pauxillo levius*] *Paulo laevius*. Const.

p. ead. l. 15. *Altera*] Papula fera, vulgo *la male dartre* vel *feu souvage*. Rubentes papulae, boae dicuntur a Plinio I. vulgo *la rougeolle*. Const.

p. 282. l. 2. *Vitii*] *Vitium*. Cod. *Const.*

p. ead. l. 3. *Rubri*] *russi*, ut apud Plin. lib. XXXI. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 5. *Lolii semis*] *Lolii sext.* III. *Const.*

p. ead l. 5. *Crudae unum*] *Crudae sext.* Const.

p. ead. l. 8. *Foeda*] Δυχερής. *Casaub.*

p. ead. l. 9. Ἄλφος] Vulgo *mor feu*. Arab. *morphea*. Const.

p. ead. l. 13. Λεύκη] *Albaras* Avicennae, & *lepra* Halyabb. *Const.*

p. 283. l. 4. *Quidem*] *Quidam*. Const.

p. ead. l. 5. P. 11.] P. *p.* 2. *Const.*

p. ead. l. 8. *Cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba sine oleo, in balneo ante sudorem insperguntur, tum*] *Cum simul contrita alcyonium, thus, hordeum, fabae, sine oleo in balneo insperguntur, ac tum*. Const.

p. 284. l. 4. *Adjicit enim*] *Adjicit etiam*. Const.

p. ead. l. 8. *Porrigo*] Πιτυρίασις. Const.

p. ead. l. 9. *Acutae*] *A cute*. Const.

p. ead. l. 19. *Si id*] *Si is*. Const.

p. ead. l. 19. *Dein id super adjuvandum*] *Dein insuper adjuvandum*. Alii *adlinendum*. Const.

p. ead. l. 22. *Cum eo*] Sic saepe loqui amat. *Casaub.*

p. 284.

p. 284. l. penult. Σύκωσις] *Ficus*, *marisca*. Conft.

p. 285. l. 1. *Vlcus durum*] Bochart. Hieroz. part. II. l. 6. cap. 6. 827. *Alm*.

p. ead. l. 7. *Coactum*,] *Coctum*. Conft.

p. ead. l. 28. *Varos*, & *lenticulas*, *ephelidas*] Ἴονθοι, *vari*. Φακοὶ, *lenticulae*. Ἐφηλίδες, *maculae quaedam colorum omnium*, ut Auctor vertit lib. II. cap. 8. Ἐφηλὶς vulgo *hâle* ab ἅλιος Dorice pro ἥλιος, quia fit ab ardore folis. *Conft*.

p. 286. l. 14. *Myrobalani*, *crocomagmatis*] Alii legunt, *myrobalani magmatis*, id eft, retrimentorum expreffae glandis unguentariae. *Conft*.

p. ead. l. ult. *Nam fimul*] *Nam fi fimul*. Conft.

p. 287. l. 8. *Hae*] *Eae*. Conft.

p. ead. l. penult. *Tumore infinito*] *tumore finito*. Conft.

p. 288. l. 1. *Calida*,] *Candida*. Vet. pro *num* legunt *non*, inepte. *Conft*.

p. ead. l. 3. *Votumque eft*] Eleganter hoc pofitum pro eo, quod Graeci dicebant ἀγαπητὸν ἂν εἴη. *Cafaub*.

p. ead. l. 5. *Si de*] *Si ex*. Conft.

p. ead. l. 8. *Hippocrates*] Lib. IV. Aphor. 31. ubi & πυρίη i. fomentum, quod Celfus omifit. *Conft*.

p. 289. l. 17. *Lana mollis bene carpta*] Cum *lanam carpere* dicatur de muliere *nente* ξαινούση, non videtur haec interpretatio huic Celfi loco convenire, qui de *lana* potius *carminata* eft intelligendus. Equidem Latine dicimus, *lanam carpere*; fed an *carptam lanam* itidem dixerint Veteres, accuratiori indagatione indiget. *Cafaub*.

p. ead. l. 24. *Ab ipfo commode*] *Ab aegro commode*. Conft.

p. ead. l. 26. Ἀνώδυνα] Alii ναρκωτικά. *Conft*.

p. ead. l. ult. Morgagnus *Epift*. I. p. 23. monet, in Florentina, Iuntae, Manutiorum, Stephani, Conftantini editionibus legi: *modica*. Hancque diverfitatem fcripturae, male a Lindenio neglectam effe. Addo ego in omnibus, quae apud me funt, editionibus, legi *modica*, & me admirari, qui poffit putare Ronffeus, omnino *immodica*, legendum effe, cum tamen ex loco parellelo a me excitato manifeftum fit, legendum effe, *modica*. Kr.

p. 290. l. 7. *Ergo nobiliffima*] *Ego nobilium* fcilicet auctorum *collyria*. Sic in Codice. *Conft*.

p. ead. l. 15. *Praeftare*, *ut*] *Praeftat*, *ut*. Conft.

p. ead. l. penult. *Tenerefcat*] *Inarefcat*. Conft.

p. 291. l. 3. *Squamae aeris quod*] *Squamae ferri*, aut *chalybis* potius. *Conft*.

p. ead. l. 4. P. I. *.] P. *. II. *Conft*.

p. ead. l. ult. *Liquidum in*] Haec verba non funt in antiquo exemplari: & *mifcueris* legitur, & *fervetur*. Conft.

p. ead. l. ult. *Pyxidicula*] *Pyxidula*. Cod. *Conft*.

p. 292. l. 2. *Nucleorum palmarum combuftorum* P. x. *.] *Nucleos palmarum combuftos num*. XXX. *Conft*.

p. ead. l. 5. P. *. *Papaveris*] P. II. *papaveris*. Conft.

p. ead. l. 8. *Gummi* P. VIII.] *Gummi* P. XVIII. *Conft*.

p. ead. l. 9. *Stibis*] *Stibii*. Conft.

p. ead. l. penult. IIII. *. *Spumae elotae* P. VIII.] P. VIII. *argenti fpumae elotae* P. XIIII. *Conft*.

p. 293. l. 2. *Trygodes*] Ab acacia feculentum. Defcribit Galenus lib. II. τῶν κατὰ τόπους, & Aegineta lib. VII. cap. 17.

p. ead. l. 5. *Et ftibis*,] *Et ftibii*. Conft.

p. 293. l. 7. *Leniri medicamentum*] *Leniri medicamento*, Cod. *Conft*.

p. ead. l. 5. *Frigore afflatuve*] *Frigore*, *a flatuve*. Conft.

p. ead. l. ult. *Haec enim ut in recentibus*] Lege Galenum in VI. lib. Aphor. 31. *Conft*.

p. 294. l. 4. *Secunda*] Apta & idonea praefidia. *Conft*.

p. ead. l. 8. *Neceffario*] *Neceffarius* in Cod. *Conft*.

p. ead. l. 16. Πρόπτωσιν] Aegineta vero ἐκπιεσμόν. *Conft*.

p. ead. l. 20. *Quod ex duobus*] *Quod duobus*. i. primum quod nobile effe dixit. Tria enim defcripfit p. 351. l. 27. *Conft*.

p. ead. l. 24. *Foliorum*] *Florum*: vel *foliorum* de floribus intellige. *Conft*.

p. 295. l. 8. *Inarefcat*] *Indurefcat* in Cod. *Conft*.

p. ead. l. 12. *Ac fi induruit*] *at fi inaruit* (vel *induruit*) & *fic emortuus eft*, *nec in pus vertatur* (Alii *ne in pus*) *quatenus foede prominebit*, *exfcindendus erit*. Conft.

p. ead. l. 15. *Tantundem*] *Tandem*. Conft.

p. ead. l. 18. *Fixus*] *Fiffus*. Conft.

p. ead. l. 22. *C.bus minuendus*, *ac potui dandum*,] Alias *lac*. Caefar.

p. 296. l. 9. *Philetis*] Φιλαληθοῦς. *Conft*.

p. ead. l. 9. *Philetis*] *Philalethos*. Conft.

p. ead. l. 22. *Stibis*] *Stibii*. Conft.

p. ead. l. 17. Διὰ βαλάνου] Διὰ λιβάνου. *Conft*.

p. ead. l. 17. *Diabalanu*] Διὰ λιβάνου. *Conft*.

p. ead. l. 19. *Stibis*] *Stibii*. Conft.

p. 297. l. 5. *Qui*] *Quo* vel *quum*. Conft.

p. ead. l. 6. Φθειρίασιν] Pedicularem morbum. *Conft*.

p. ead. l. 15. *Ne acriorem pituitam concitent*.] Alias, *ne acriores pituitae concitentur*. Caefar.

p. 297. l. 15. *Ne acriorem pituitam concitent*] *Ne quid acrioris pituitae concitent* in MS. Codice. *Const.*

p. ead. l. 20. *De diacerato.*] Διὰ κέρατος. *Const.*

p. ead. l. 21. *Oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur.*] Alias *curantur.* Caesar.

p. ead. l. penult. *Tenuis pituitae cursus*] Ἐπιφορὰ simpliciter. Galenus ἐπιφορὰ ῥεύματος λεπτοῦ. *Const.*

p. 298. l. 2. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 10 *Thuris* P. XII. *.] 4. *drach.* Galen. lib. IV. τῶν κατὰ τόπους. *Const.*

p. 299. l. 5. Locus obſcurus eſt. Nonnullae quidem editiones pro *litum* legunt *linitum*; quo tamen nihil adjumenti adferunt. Dixerat Celſus, ad purganda ulcera ſordida oculorum utile eſſe Phynona Collyrium Evelpidis, eoque deſcripto ſubjicit: *Sed ante linitum hoc ungendum eſt.* Translator Britannus verbum de verbo expreſſit; ſed quo ungendum ſit, quisque quaeret. Cum editiones inſpicerem, verbum *linitum* in editione Genevenſ. propter verſuum ſpatium ita diviſum *lini-tum* reperi, hinc eam feci conjecturam, an fortaſſe legendum ſit: *Sed ante illo* (praecedente Evelpidis collyrio) *tum hoc ungendam* eſt. Kr.

p. ead l. penult. *Smilion*] Σμίλιον etiam (ſcalpelli nomine) medicamenti acris genus ad rumpenda apoſtemata apud Aeginetam lib. IV. c. 18. & l. VII. cap. 17. *Const.*

p. 299. l. 3. *Quod Phynoma adpellabat*] Alias *pyrron* vel *phynona*, alias etiam *pyrrona.* Caeſar.

p. ead. l. 3. *Phynona*] Alias *Pyrron* vel *Pyrrona.* Const.

p. ead. l. 5. *Sed ante linitum*] Vel *litum.* Caeſar.

p. ead. l. 5. *Vngendum*] *Fingendum.* Const.

p. ead. l. 7. *Eodem*] *In eodem.* Const.

p. ead. l. 8. P. II. *.] Alias XV. *Const.*

p. ead. l. 8. *Piperis*] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 9. P. III. *.] P. *. II. *Const.*

p. ead. l. penult. P. *.] P. *. I. *Const.*

p. ead. l. penult. *Minii*] *Miſy.* Sic Cod. Lego *miſyos.* Const.

p. 300. l. 2 *Odoribus* P. IIII. *.] *Oleribus*, i. braſſicae. *Const.*

p. ead. l. 2. XV.] V. *Const.*

p. ead. l. 6. *Quod Philetis vocatur*] Alias, *Philalethis.* Caeſar.

p. ead. l. 6. *Philetis*] Alias, *Philaletis*, φιλαλήθους. *Const.*

p. ead. l. 10. P. I. 3. *.] P. I. 2. *Const.*

p. ead. l. 10. *Albi* P. *.] *Albi* P. V. *Const.*

p. ead. l. 14. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 19. *Lacrymae* P. II. *.] *Lacrymae* P. *. II. c. *Const.*

p. ead. l. 20. *Cumini*] *Gummi.* Const.

p. 301. l. 2. *Singulorum*] P. LIII. *.] Alias *ſingulorum.* XXXI. *Const.*

p. ead. l. 4. P. XIII. *.] P. *. 1113. *Const.*

p. ead. l. 6. *Genus inflammationis*,] Hoc κοιλιδιῶν vocant Graeci, eſtque Ruffo τῶν κοίλων οἴδημα. *Const.*

p. ead. l. 8. *Gargarizari*] *Gargarizare.* Const.

p. ead. l. 13. *Hanc autem inflammatio*] Quidam legunt *inflatio*, ut ſit Aëtii ἐμφύσημα. *Const.*

p. 302. l. 7. *Ad medicamentum*] *At medicamentum.* Const.

p. ead. l. 8. P. I. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 9. P. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 10. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 11. *Exceptis his quae lenibus nutriuntur.*] Alias, *curantur.* Caeſar.

p. 302. l. 13. *Hieracis*] Ἱεράκιον Galen. lib. IV. τῶν κατὰ τόπους. *Const.*

p. ead. l. 15. *Canopite*] *Canopitae.* ut ſuperiori pag. 362. *Const.*

p. ead. l. ult. *Quando graveſcunt, & noctu praegravi pituita inareſcunt: quantoque*] Leg. *quodam fere levi, & prurigine graveſcunt, & palpebrae citra duritiem ullam noctu praegravi pituita inhaereſcunt*, ex Cod. MS. Vide etiam Aëtium. *Const.*

p. 303. l. 1. *Minor*] *Major.* Const.

p. ead. l. 6. *Tum deinde caput atque os diutius perfricare*] Alias, *defricare.* Caeſar.

p. ead. l. 8. P. I. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 12. *Scabri oculi*] ψωροφθαλμία. *Const.*

p. ead. l. 13. *Rhinion*] ῥίνιον & ῥίνημα apud Galen. IV. τῶν κατὰ τόπους, a lima, quae ῥίνη: & ῥινάριον apud Aeginet. lib. III. cap. 22. lib. VI. cap. 16. *Const.*

p. 304. l. 2. *Aſii*] *Aſſii.* Const.

p. ead l. 3. *Nulla autem per ſe materia eſt, quae Pſoricum nominetur*,] Ψωρικοῦ deſcriptio, quae eadem fere & a Dioſcoride traditur. *Caeſar.*

p. ead. l. 6. *Additum, &*] *Inditum, &.* Const.

p. ead. l. 10. *Levant*] *Laevant.* Const.

p. ead. l. 13. *Exaſperat*,] *Exaſperet.* Const.

p. ead. l. 19. *Id quod*] *Et id quod.* Const.

p. ead. l. penult. *Cilicis*,] *Cilicii*, aut, ut lib. II. cap. 17. *Siculi.* Const.

p. 305. l. 14. *Manu curandum*] Haec chirurgica ratio lib. VII. cap. 7. *Const.*

p. 306. l. 5. Μυδρίασιν] πλατυκορίαν. *Const.*

p. ead. l. 6. *Hebeſcit: ac pene difficillime*] *Hebeſcit, ac pene caligatur. Difficillime.* Const.

p. ead. l. 10. *Adjiciendum eſt, melle*] *Adjiciendum eſt: oculos vero melle.* Const.

p. ead. l. 11. *Quidam &c.*] Ἀμαύρωσις *Const.*

p. ead. l. 14. *Ex recenti*] *Et recenti.* Cod. *Const.*

p. 306.

p. ead. l. 17. Vitium luſcioſorum, νυκτάλωψ, nocturna caecitas Plin. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Sanguine,*] *Sanie,* Cod. &. ſic Plin. lib. XXVIII. cap. 11. Dioſcorid. ἰχώρ. *Conſt.*

p. 307. i. 1. *Ad aſſum*] Lege *id aſſum.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Cum horum*] *Cum harum.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Celeberrimeque*] *Celerrimeque.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Sed armeniacus,*] *Armeniacus* legendum, ut ſubaudiatur *lapis.* Caeſar.

p. ead. l. ult. *Sed Ammoniacus*] *Sal ammoniacus.* Conſt.

p. 308. l. 5. Morgagnus *Epiſt.* VII p. 195. damnat *quoque,* & *quique* reſcribi vult, nullo tamen aut impreſſo aut ſcripto codice admonitus, ſcilicet ut faveat ſuae de Celſi profeſſione medica ſententiae. Sed nihil mutandum eſſe judico. Veri enim ſimile eſt, Celſum per particulam *quoque* ea quae medici praeciperent, diſtingui ab his voluiſſe, quae in vulgus nota & ruſticorum vulgique experimentis cognita eſſent, quorumque etiam alias plus ſemel & paulo antea mentionem feciſſet. Kr.

p. ead. l. 6. *Subremoveri*] *Summoveri,* vel *ſubito removeri.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Poſſint*] *Poſſunt.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Ipſos*] *Ipſis tantummodo.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Cataplaſmata*] *Cataplaſmati.* Conſt.

p. ead. l. 23. *Corticis*] *Cortices.* Conſt.

p. ead. l. 25. *Decoquatur.*] *Decoquantur.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Strigilem*] ὠτεγχύτην, ſive ὠτικὸν κλυστῆρα, alibi dicit oricularium ſpecillum. *Conſt.*

p. 309. l. 3. *In quo lumbrici cocti ſunt,*] Ἔντερα γαίης, i. ἕλμινθες: *& amarae nuces,* ſive Graecae, id eſt, amygdalae amarae: *& Papaveris lacrymae,* id eſt, opii. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Vel id quod amarum*] Infra dicet *ex Aegyptia faba partem interiorem.* Conſt.

p. ead. l. 12. P. 1. *] P. *. *Conſt.*

p. ead. l. 13. P. * 3.] P. * *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Quae habet caſtorei,*] Galen. lib. III. τῶν κατὰ τόπους, *cum ſapa.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Spumae lycii,*] *Argenti* (Alii *nitri*) *ſpumae,* i. λυθαργύρου *lycii.* Conſt.

p. 310. l. 1. *Specillo*] *Piſtillo.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Cognominat*] *Cognominant.* Conſt.

p. ead. l. 10. XV. *mellis*] XXV. *mellis.* Conſt.

p. ead. l. 16. P. 11. *] P. *. . . *Conſt.*

p. ead. l. 20. P. 1. *] Al P. *. . . *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Ex Aegyptia faba*] Supra dixit *id quod amarum in Aegyptia faba.* Conſt.

p. 311. l. 2. P. 1. *] P. *. . . . *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Flores junci rotundi*] σχοινάνθας. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Caſtorei albi, piperis longi,*] *Caſtorei, albi piperis, & longi.* Conſt.

p. 312. l. 3. *Odoris ſanguinem*] *Odoris ſaniem,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Tamen infundi*] *Tandem infundi.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Provocabuntur,*] *Prolabuntur,* Cod. *Conſt.*

p. 313. l. 1. *Ad gravem auditum.*] Βαρυκοΐαν. *Conſt.*

p. ead. l. 2. Nota Celſum in *gravis auditus* curatione monuiſſe, *aurem ipſam conſiderari oportere,* ſi forte appareat *ſordium coitus:* hasque ante, ubi opus ſit, emollitas, auriculari ſpecillo eximendas eſſe. *Alm.*

p. 313. l. 12. *Laureo,*] *Laurino.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Contritis roſae foliis*] *Contritae roſae foliis,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Surditatem*] *Sorditatem.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Se ipſas*] *Se ipſae,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Gravetudine*] *Gravedine.* Conſt.

p. ead. l. 22. *Morbis,*] *Morbo,* Cod. *Conſt.*

p. 314. l. 7. *Vel laureo*] *Aut laurino.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Et nitrum*] *Aut nitrum,* Cod.

p. ead. l. 12. *Laureum*] *Laurinum.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Quo*] *Quam.* Conſt.

p. ead. l. 22. *Hamulo retuſo*] Vulſella. pag. 489. l. 7. *Caſaub.*

p. ead. l. 23. *Sternutamenta*] Πταρμικά, *Sternutatoria* vocant. Caelius Aurelianus Chronicon lib. I. cap. 1. etiam πταρμικὸν *ſternutamentum* exponit, i. medicamentum ſternutamenta movens.

p. ead. l. 25. *Tabula quoque collocatur*] Vide apud Galenum τῶν κατὰ τόπους, lib. III. cap. 1. *Conſt.*

p. 315. l. 4. *Plumbi recremento,*] *Molybdaena.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Fecerit.*] *Faciat,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Circa nares ſunt,*] *Intra nares ſunt,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 8. Ὀζαίναν] Ozaena ex lue venerea frequens. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Liquida fiat,*] *Liquida fit.* Conſt.

p. 316. l. 3. *Dimittendumque in narem eſt,*] *Demittendumque in nares,* Cod. Conſt.

p. ead. l. 6. *Carunculae*] Σαρκώματα apud Aeginetam. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Imis partibus, quae carnoſiſſimae*] *In imis partibus, quae cartilaginoſae.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 25. *Quae fere* καρκινώδεις] Fereque καρκινώδεις. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Penicillum* diſtinguitur a *linamento,* et

et p. 559. l. 28. *aliquid ex penicillo* opponitur *linamento*. Ergo credibile non eſt, penicillum eſſe turundae genus, quod Clericus *Hiſt. Medic.* p. 545. putat. Valde miror, virum doctum pro ſua ſententia excitare locum Celſi p. 331. l. 27. ubi legimus: *Satisque eſt, papyrum intortum vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adſtrictum.* Nam collyrium ipſum hoc loco ſignificat turundae genus; non ergo id, ex quo turunda fit, turunda dici poteſt. Plinius autem ſatis credo liquido, quid ſit penicillum, docet his verbis uſus: *Molliſſimum genus earum* (ſpongiarum) *penicilli, oculorum tumores levant ex mulſo impoſiti.* Kr.

p. ead. l. 20. *In dentium autem dolore*,] Ὀδονταλγίᾳ. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Maxillas*] *Maxillam*, Cod. *Conſt.*

p. 315. l. 5. *Nonnimium: aridi*] *Non minimum: aridi.* Alii, *non nimium aridi cortices.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Vino miſto*] Οἴνῳ κεκραμένῳ, meroque opponitur. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Cornu cervinum raſum*] Alias *cervini ramentum.* Caeſar.

p. ead. l. 8. *Cornu cervinum raſum*,] *Cornu cervini ramentum.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Ficus item pinguis*] *Ficu item pingui.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Decocta*] *Diſcocta*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Eoque ipſo dens fovetur.*] Fortaſſe legendum, *ipſe dens.* Caeſar.

p. ead. l. 11. *Eoque ipſo*] *Eoque ipſe.* Conſt.

p. ead. l. 13. *In quem*] *Ad quem* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. pen. *Exulceratorium*,] Ἑλκωτικόν. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ficorum partes*] *Pinguium* fortaſſe legendum aut *parvarum.* Caeſar.

p. ead. l. ult. *Ficorum partes*] *Caprificorum pulveris* i. cineris. Alii *fermenti putris.* In Cod. *ficorum, piperis.* Conſt.

p. 318. l. 7. *Quales hae ſunt. Habet autem papaveris*] *Qualis fere eſt, quae habet papaveris.* Conſt.

p. ead. l. 8. P. ·I.*] P. *. . . . *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Pſoreos*] *Soreos.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Ficorum partes*,] *Parvarum* vel *pinguium.* Caeſar.

p. ead. l. 11. *Ficorum partes*,] *Ficorum, piperis.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Forte ſtans*] *per teſtas*, Cod. Vide & cap. 13. infra. *Conſt.*

p. 319. l. 2. *Solvit... Et alumen ſciſſile in id foramen contectum demitti commodius eſt*,] *ſolvit: & alumen ſciſſile in id foramen conjectum: ſed id tum in canna involutum demitti commodius eſt.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Sed agreſtium*] Lib. V. cap. 19, 50. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Tonſillae*] Παρίσθμια. *Conſt.*

p. 320. l. 1. *Et in paſſo*,] Dele &. Conſt.

p. ead. l. 1. *Leniterque*] *Lenibusque.* Conſt.

p. ead. l. 4. *In leni igne coquitur*] *In* vacat. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Nardi* P. *] *Nardi* P. v. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Deinde ex mulſo*] Dele *ex.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Ad gargarizandum paulum*] *Ad gargarizandum ex fico paulum*, Cod. *Conſt.*

p. 321. l. 2. *Leniterque*] *Leviterque.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Lenis humor*,] Vt decocti radicis dulcis. Vide lib. VI. cap. 10. *Conſt.*

p. ead. l. 14. Ἀνθηρὰς] Ἀνθηρὰ i. ἐξέρυθρα valde rubra & florida, a ſandarachae colore. Nam Heſychio ἀνθηρὰ, ἡ σανδαράχη. *Conſt.*

p. 322. l. 15. *Quem*] Dicendum fuit *quod*, ut apud Plin. Sed ad Graecam vocem ῥοῦς reſpexit *Conſt.*

p. 322. l. 15. *Rhus quem Syriacum vocant*] Vide ſis de hac herba Plinium lib. XXIV. cap. XI. Manardi Epiſtolam VI. lib. 1. qua contendit voce Graeca *rhos* ſcribendum eſſe. Rhodium in Lexico Scriboniano, & Bodaeum a Stapel in Theophraſti lib. III. cap. XVIII. Hiſtor. Plantar. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Ad quod humor*] *a quo humor.* Conſt.

p. ead. l. 22. *At ſi lenia*] *At ſi leniora*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Quae adurendo cruſtas ulceribus inducant.*] Ἐσχαρωτικά. *Conſt.*

p. 323. l. 1. *Maxime*] Al. *maxima.* Conſt.

p. ead. l. 8. *De paradontidibus*] Poteſt legi & hic *parulidibus.* Caeſar.

p. ead. l. 9. Παροδοντίδας] Παρουλίδας legendum. Vide Aeginetam lib. VI. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Quas antheras vocari dixi*] Lib. II. cap. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Subcrudum*] *Tuberculum.* Conſt.

p. 334. l. 2. *Eum ore*] *Ejus ore.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Sive parotides ſint, ſive non ſint, diutius pus feratur. Quod aut dente corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato oſſe, maximeque id per fiſtulam venire conſuevit, ubi incidit*,] Legendum: *ſive* παρουλὶς *fuit, ſive non fuit, diutius pus feratur, aut dente corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato oſſe: maximeque id per fiſtulam venire conſuevit. Quod ubi incidit.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Exceſſit*,] *Abſceſſit.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Vvae*] Vvae productae chirurgiam vide lib. VII. cap. 12. de uva. *Conſt.*

p. 325. l. 3. *Vbi horum aliquo illita uva eſt, chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt. Fere multa pituita*] *Chelidoniae quoque ſuccus per cochlear illita uva, maxime prodeſt. Vbi ho-*

horum aliquo illita uva est, fere multa pituita, Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Cochleario*] *Cochleari.* Const.

p. ead. l. 9. *Sine eo hac curatione vitae subjecta est.*] *Sine eo. Ac de curatione uvae productae per manum ratio subjecta est.* nempe lib. VII. cap. 12. *Const.*

p. ead. l. 16. *Frictae*] *Fractae.* Const.

p. ead. l. 18. *Rosa*] *Ros.* i. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 20. *Tabescere desinat:*] Sic etiam loquitur Cato lib. de Re rustica. *Const.*

p. 326. l. 2. *Oleae,*] *Oleae folia.* Const.

p. ead. l. 2. *Proficit. Ex*] *Proficit: Et ex.* Const.

p. ead. l. 10. *Refici eos*] *Refigi eos.* Const.

p. ead. l. 15. *Hebetia*] Ad regignendam carnem. *Const.*

p. ead. l. 23. *Reprimentium experimentum est.*] Alii *reprimentibus experiendum est.* Et in parotidibus reprimentium usus periculosus est, quia glandes sub auribus, quas ipse is abscessus obsessit, sunt emissarium cerebri. *Const.*

p. ead. l. penult. *Ad umbilicos vero prominentes,*] Ἐξόμφαλον πάθος dicitur ab Aegineta haec umbilici procidentia. Plin. lib. V. c. 20. prociduum umbilicum vocat, quem prominentem hic auctor. Ἐξόμφαλοι vero hi sunt, quibus hoc vitium accidit. *Const.*

p. 327. l. 15. *Si ex inflammatione coles*] Περίφιμωσις, cui contraria φίμωσις. *Const.*

p. ead. l. 16. *Induci*] *Adduci.* Const.

p. ead. l. 18. *Ducenti*] *Reducenti.* Const.

p. ead. l. 23. *Continere se*] *Quiescere.* Const.

p. ead. l. ult. *Summo*] *Summa.* Const.

p. 328. l. 2. Morgagnus Epist. V. p. 134. putat, potius *unquam* cum Pinzio, Junta, Caesario, Ruellio legendum videri, propterea quod supra positum est, *reduci* eam cutem *aut rursus induci non posse*; fatetur tamen, amplius de eo videndum esse, cum reliqui & codex habeant *nunquam*. Quod & legendum omnino esse autumo. Kr.

p. ead. l. 3. *Vlteriore*] *Interiore.* Const.

p. ead. l. 8. *Tum butyri, & rosae mollis*] *Tum butyri, & rosae, & mellis.* Const.

p. ead. l. 9. *Aut, si*] *At si.* Const.

p. ead. l. 13. *Vvae madentiori, nariumque*] *Vvae madenti, oris, nariumque.* Const.

p. ead. l. 19. *Aut Erasistrati*] *At Erasistrati.* Const.

p. ead. l. ult. *Ac si plus*] *At si plus.* Const.

p. 329. l. 15. *Myrrhae, aut croci,*] Dele *aut.* Const.

p. ead. l. 16. *Habeant: tum in aeneo*] *Habeant, in aeneo.* Const.

p. ead. l. 20. *Nervos*] Cremasteras vocat lib. VII. cap. 18. *Const.*

p. eadt l. 20. *Profluitque*] Morbus hic vulgo *chaude-pisse*, id est, colis fistula. *Const.*

p. ead. l. 21. *Non cocta, aut aquae*] Al. *non coacta, at aquae.* Const.

p. 330. l. 5 *Haec citra cancrum*] Gangraena est, cujus curationem vide lib. VIII. cap. 33. *Const.*

p. ead. l. 9. *Paulum demat,*] *Paulum demas.* Const.

p. ead. l. 16. *Trahat,*] *Detrahat.* Const.

p. ead. l. penult. *Ibi*] Dele. *Const.*

p. ead. l. ult. *Oriri*] *Ibi oriri.* Const.

p. 331. l. 2. *Quaedam etiam nigrities*] Σφάκελος, syderatio *Const.*

p. ead. l. 14. *Ad ora*] *Ad oras*, Cod. *Const.*

p. 331. l. penult. *Ex faba farina*] *Cataplasma ex fabae farina ex mulso cocta cum cumino contrito & ex melle coacto.* Const.

p. 332. l. 3. *Aut si*] *At si.*

p. ead. l. 12. *Quod si ex ictu testiculis aliquid desit, fere quoque increscit,*] *Quod si ex ictu testiculis aliquid haesit, fere pus quoque increscit.* Const.

p. ead. l. 12. *Si ex ictu testiculis aliquid desit*] in editionibus scriptum est. In Codice Morgagnus invenit: *si ex ictu alii desit.* Editionum tamen quaedam omittunt voculam *pus*, quae in aliis & in codice est. Ronsseus in ora descripsit lectionem Constantini. Nulla tamen harum variantium sensum reddit planiorem. Emendatio num a casu praecedente qui duplex erat repeti possit, videant alii. *Kr.*

p. ead. l. 13. *Rhagadiis*] *Rhagadibus.* Const.

p. ead. l. 13. *Nec in se*] *Nec non in se.* Const.

p. ead. l. 13. Pro *inter se* Lindenius scripsit *a se* non verisimili scriptura. Veteres editiones omnes habent *in se.* Morgagnus Livii dicentis, *abhorrent inter se orationes*, auctoritate ductus primo divinavit, dein in codice reperit, *inter se.* Illa altera Constantini lectio, *nec non*, verisimilis non est, cum curationes hae magnam inter se habeant similitudinem. *Kr.*

p. ead. l. 14. *Abhorrentes*] *Abhorrendas.* Const.

p. ead. l. 14. *At primum in eo saepe, & quidem pluribus locis cutis exciditur*] *Ac primum in eo cutis saepe, & quidem pluribus locis scinditur.* Const.

p. ead. l. 17. Ῥαγάδια] Ῥαγάδας: sic leg. Plinius vocat *fissa ani.* Dicuntur etiam ῥήξεις, i. scissurae, ut ipse vocat infra. *Const.*

p. ead. l. 18. *Columbina quoque ova*] Ex Hippocr. lib. de Vlceribus. *Const.*

p. ead. l. 19. *Purganda*] Testis & putaminibus. *Const.*

p. 333. l. 2. *Aut hyssopum*] *Aut oesypum.* Const.

p. ead. l. 4. *Et quolibet*] *E quolibet*. Conft.
p. ead l. 8. *Ne aridum*] *Nec aridum*. Conft.
p. ead. l. 11. *Condyloma*] Vide infra, κόνδυλος eft articulus, a cujus forma condyloma vocatur ejusmodi excrefcentia. *Conft.*
p. ead. l 15. *Verbenae*] Id eft, herbarum ftirpiumque frondes. Sic late vis vocabuli extenditur apud Poëtam:

Verbenasque adole pingues,
De taediferis. Conft.

p. ead. l. 16. *Sertula campana*] Melilotus. *Conft.*
p. ead. l. 21. *Quibus dum teruntur*,] Vide lib. VIII. cap. 22. in curatione ramicis. *Conft.*
p. ead. l. 25. *Pofteriore*] *Superiore*, Cod. *Conft.*
p. 334. l. 3. *Stibis*,] *Stibii*. Conft.
p. ead. l. 4. *Vlcera*,] Rhagadas. *Conft.*
p. ead. l. 5. *Hoc parum*] *Id nondum*, Cod. *Conft.*
p. ead l. 8. *Tanquam ex capitulis*] *Ex* videtur expungendum. *Conft.*
p. ead. l. 11. *Atque in quibusdam parum* &c.] Vide Galenum in Aphor. 12. lib. VI. *Conft.*
p. ead. l. 14 *Cum fanguinis exitum non haberent*,] *Cum fanguis exitum non haberet*. Conft.
p. ead. l. 16. *Id nocet*,] Sanguinis fluor. *Conft.*
p. ead. l. 18. *Oriri*] *Ibi oriri*, Cod. *Conft.*
p. ead l. 19. *Dura alvus*] i. Durae alvi excrementum. *Conft.*
p ead. l. ult. *Sciffuris*] Rhagadibus. *Conft.*
p. 335. l. 5. P v. *] P. * VI *Conft.*
p. ead. l. 5. *Compungendum*] Capitulum venarum. *Conft.*
p. ead. l. 6. *Aduftis capitulis fit cicatrix*, quae *fanguinem fundi prohibet*] Haec Translator Brittannus reddit fufpecta, & *crufta* pro *cicatrix* legit, proptera, quod adurentia non hanc fed illam creent, a vivo feparandam detergendam & ad cicatricem perducendam Sed quia Celfus aduftorum curationes alibi fatis explicuit, nullam his verbis fubeffe difficultatem puto. *Kr.*
p. ead. l. 7. *Sed quoties*] Vide Aëtium lib. XIV. cap. 5. *Conft.*
p. ead. l. 10. *Procidentia fedis* Plinio. *Conft.*
p. ead. l. 12. *Circumdatum.*] *Circumdetur*, Cod. *Conft.*
p. ead. l. 21. *Squamae fuliginis, calcis fit adjectum Si in hac ratione*] *Aeris fquamae, thuris fuliginis, & calcis fit adjectum, fi hac ratione*. Conft.
p. ead. l. 22. Lindenius fententiam Celfi mutavit, fcribendo, *vel aliis medicamentis fimilibus vel veh.* Nam fi priora adurentia inutilia erant, quae fperanda erit utilitas a fimilibus h. e. aeque minus vehementibus? *Kr.*
p. ead. l. penult. πτερύγιον *Graeci appellant*] *Reduviam* vel *rediviam* vocant Latini. *Cafaub.*

p. 336. l. 1. *Radicula*] *Rudicula*. Conft.
p. ead l. 3. *Simul malvam folent, cum*] *Simul malunt: cum*, Cod. *Conft.*
p. ead. l. 7. Legitur *cocto* & in omnibus libris. Non plane improbanda eft Lindenii mutatio. Nihilominus reftitui priorum lectionem in re dubia. Sed & pro *ex* nullo modo fubftituere licet. Non enim, ex quo ficus coqui debeat, intelligeretur *Kr.*
p. ead. l. 9 *Squamae*] *Squamae aeris*. Conft.
p. ead. l. 15. *Scabri ungues*] Scabritia unguium Plin. *Conft.*
p. ead. l. 17. *Aeque imponi*] *Aliquid imponi*, Cod. *Conft.*
p. ead. l. 19. P. II. *] Alias P. IV. *Conft.*
p. ead. l. ult. *Renafcuntur.*] Alias *nafcuntur*. Conft.
p. 337. l. 3. *Eademque*] Medicamenta. *Conft.*
p. ead. l. 12. *Plurimum*] *Vt plurimum*. Conft.
p. ead. l. 18. *Hieron*,] *Herones*, Cod. *Conft.*
. ead. l. 20. *Euelpiftus*, &] *Euelpiftus Phlegetis filius*, &, Cod. *Conft*
p. ead. l. ult. *Immifericors*,] *Aegrorum*. Conft.
p. 338. l. 15. *Luxata igitur*] At de luxatis libro fequenti, & quod hic tractatur ἐκχύμωσις eft, id eft, fugillatio, quae contufione fit. Ergo hoc loco mendofe editur *luxata* pro *fugillata*. Itaque & *contufa* fcriptum inveni: itemque *vexata*, quod plane non difplicet, fi pro *contufis* fumatur, ut apud Gellium. *Conft.*
p. ead. l. 18. *Detergatur*] *Detergeatur*, Cod. *Conft.*
p. 339. l. 2. *Id optimum*] *Id idem optimum*, Cod. *Conft.*
p. ead. l 14. *Excidat*] *Excedat*. Conft.
p. ead. l. 15. *Nihil cucurbitula agere*,] *Nihil cucurbitulam agere*. Conft.
p. ead. l. ult. Multa quae perperam mutavit Lindenius reftitui. Quae de iis Morgagnus ad haec loca dixit, vid. *Epift.* VI. p 130. *Kr.*
p. ead. l. 22. *Maturior*] *Maturiore*. Conft.
p. 340. l. 6. *Curantis imbecillitas*] *Cubantis imbecillitas*. Conft.
p. ead. l. 6 *Cataplafmata*] *Cataplafmatis*. Conft.
p. ead. l 13. *In his periculum eft*] *In hoc periculum eft*, *ne*. Conft.
p. ead. l. ult *Itemque aliam rectam plagam defiderant in carne, quia fere vehementer cutem extenuat, tota*] *Itemque alia rectam folum plagam defiderant in cute: Alia, quia fere vehementer cutem extenuant, tota*. Conft.
p. 341. l. 3. *Parciffimae*] *Pauciffimae*. Conft.
p. ead. l. 6. *Exitum*] ὑπόῤῥυσιν vocant. *Conft.*
p. ead. l. 7. *Eft etiam in rerum natura*,] Id eft,

eſt, in rerum naturam cadit. Quintilian. pro *interdum fit*. Conſt.

p. 341. l. 9. *Sinus diffundit*,] *Sinus ſuffudit*, Cod. *Conſt*.

p. ead. l. 12. *Exercuit*,] *Exhauſit*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Fluens alvus exercuit*;] *Fluens alvus exhaurit*. MS.

p. ead. l. penult. *Eſt. Vbicunque medicus ex quacunque cauſa cutem excidit, pure*] *Eſt, ubicunque medicus, & quacunque de cauſa cutem excidat. Pure*. Conſt.

p. 342. l. 16. *Carnoſae*] *Calloſae*. Conſt.

p. ead. l. 16. *Fiunt. Illa quoque ipſa carne hebete nec firma, deficere tamen animam*, [*vel ipſa*] *Fiunt, illi quoque ipſa carne hebete nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipſa*. Conſt.

p. ead. l. 21 *Diſcernit*,] *Decernit*. Conſt.

p. ead. l. 21 *Fortuna huc illucve diſcernit*] Lege *decernit*. Caſaub.

p. ead. l. 22. *Reperiendam*] *Recuperandam*. Conſt.

p. ead. l. 23. *Reſiluerit*,] *Reſilierit*. Conſt.

p. 343. l 5. *Reficiendo. Apteque omnia, quae per medicamenta ſuppuratione quoque rupta ſequuntur*,] *Reficiendo aptae. Quae omnia per medicamenta ſuppuratione quoque rupta, ſequuntur*. Conſt.

p. ead. l. 8. *De fiſtulis*.] Vide lib. V. ubi de fiſtulis, & collyriis fiſtularum. *Conſt*.

p. ead. l. 11. *Recte*] *Rectae*, Cod. *Conſt*.

p. ead. l. 13. *Perſequendi*] *Perſecandi*. Nihil muto. *Conſt*.

p. ead. l. 15. *Fibulae*] Vulgo *hapes, attaches*. Conſt.

p. ead. l. 17 *Excidi*] *Incidi*. Conſt.

p. ead. l. 21. *Subter exire*,] *Subter ire*. Conſt.

p. ead. l. 23 *Solent*] *ſolent quoque*, nempe fiſtulae. *Conſt*.

p. 344. l. 3 *Hunc ore ille continuit*.] *Spiritum ore aeger continuit* Conſt.

p. ead. l. 5. *Sicca linamenta*,] Vulgo *charpie, plumaceaux*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Ibi fit*] In inteſtinis. *Conſt*.

p. ead. l. 12 *Auctores parum modum*] *Auctores ſcripſerunt, parum tamen modum*. Conſt.

p. ead. l. 17. Pro *intus*, quod omnes habent, ſecure poſui *latius* Nam tenui fiſtulae abdomen perrumpenti opponi non poteſt fiſtula intus patens, neque neceſſe eſt, latius foramen ſit, niſi ipſa fiſtula latius patet. Sed non vereor, ne cuiquam improbetur ea emendatio. *Kr*.

p. ead. l. 24. *Deſiderant ea*] *Deſiderant eae*. Conſt.

p. ead. l. 24. *In hoc*] *In hanc*, nempe fiſtulam. *Conſt*.

p. 349. l. 3. *Linum debet eſſe crudum*,] Vulgo *fil écru*, filum rude ac novum nondumque lixivio maceratum. *Conſt*.

p. ead. l. 6. Pro *ſalvo* male poſuiſſe *ſoluto* tum ex Celſi verbis *tertio quoque die nodus reſolvendus eſt*, tum ex eo, quod illa ſolutione opus non eſt, intelligi monet Morg *Ep*. VI. p. 151. Reſtitui quidem lectionem *ſalvo*, quam ad unum omnes habent. Haec tamen animadverto, textus mutationi Lindenianae, niſi Celſus ipſe forſan ita ſcripſit, occaſionem dediſſe videtur locus Hippocratis p. 885. *edit. Foeſ*. ubi ſimilis ani curatio docetur, ſed ita, ut lini ductio ſolutionem nodi requirere videatur. Hic autem Hippocratis locus ſicut alii etiam, redarguit eos, qui Celſum non bonum Hippocratis interpretem facere non dubitant. Ex eo enim manifeſtum eſt, Celſum auctoritate Hippocratis uti quidem, ſed interpretis partes in ſe non ſuſcepiſſe. *Kr*.

p. ead. l. 7. *Superior*] *Exterior* quidam legunt. *Conſt*.

p. ead. l. 14. *Penicillo*] *Ex penicillo*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Ora*] *Orae*. Conſt.

p. 350. l. 3. *Recte*] *Recta*. Conſt.

p. ead. l. 19. *Id tranſit*,] *Id tranſiit*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Itaque*] *Eaque*; vel *ac ita*. Conſt.

p. 351. l. 1. *Parte ita*] Dele *ita*, vel lege *iſta*. Conſt.

p. ead. l. 1. Non *in ſumma*, ſed *ſumma* -- *cura*. Kr.

p. ead. l. 3. *Hamo retuſo*] Τυφλαγκίστρῳ. *Conſt*.

p. ead. l. 3 *Scalpello*.] *A ſcalpello*, *ἀπὸ τῦ σμιλίυ, ἢ μήλης ἰσχυρᾶς*. Hippocrat. *Conſt*.

p. ead. l. 5. *Sub eo*] *Ab eo*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Generibus ſubjicienda ſunt, quae*] *Generib. adjicienda ſunt, quae*. Conſt.

p. ead. l. 8. *In corpore*] *In corpus*. Conſt.

p. ead. l. 9. *Inſedit*.] *Incedit*, vel *inſidit*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Ipſa in anguſto eſt*.] *Ipſa anguſta eſt*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Si mucro, ſi arundo inhaeret*] *Si mucroni arundo inhaeret*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Forfice*,] *Forcipe*. Conſt.

p. 352. l 4. *Forfice*] *Forcipe*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Fiſſis*] *Fixis*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Diocleum graviſcum*] *Διόκλεος γράφισκον* *Graeci vocant βελυλκόν*. *Γράφισκος*, ſic dicitur a forma graphii. *Conſt*.

p. ead. l. 14. *Lateribus, leviterque extrema in eam*] *A lateribus extrema leviterque in eam*. Conſt.

p. 353. l. 8. *Forfice*] *Forcipe*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Quoque ictum*] *Quoque victum*. Conſt.
a

p. ead. l. 12. *Litterae* ✢] B. ✢ b. a. *telum*. b. *terebra*. Conſt.

p. 353. l. 12. *Diducuntur*] *Deducuntur*. Conſt.

p. ead. l. 15. *De qua ſatis alio loco dictum eſt.*] Vide Libro VI. *Conſt.*

p. 354. l. 1. Γάγγλας,] γάγγλια. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Tunica ſua includuntur*,] Tunica includi ganglia quidam negant. Vide pag. 410. *Conſt.*

p. ead. l. 11. [*Ejecta*] *Exſecta*. Dicet tamen infra: *ejiciendaque cum eo, quod intus tenet.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Aliqui*] *Aliique*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Quibus aliqui*] *Alii aliique* i. e. *diverſi*: cujus conjectura ex V. C. in quo *aliique* legitur. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Meliceridi*] De meliceria ulceris fiſtuloſi genere. Vide lib. V. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Subjecta carne, ea ſepararetur*,] *Et ſubjecta carne ea ſepararetur*, Cod. *Conſt.*

p. 355. l. 12. *Veſicae*] ὑδατίδες Aeginetae. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Leveſque pituitae curſus*,] ἐπιφορᾶς. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Transverſam*] *Transverſa*. Conſt.

p. ead. l. 16. *Et ut locus*] *Et ut qua locus*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Crithe.*] Κριθὴ vel ποσθία Galeno lib. τῶν κατὰ τόπους. *Conſt.*

p. 356. l. 8. *Chalazio*] *Grando*, χάλαζα, vel χαλάζιον. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Sed neque utique*] *Sed nec utique*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Ideoque ea χαλάζια vocant*] *Grandini ſimilia ſunt, ideoque ea χαλάζια Graeci vocant.* Conſt.

p. ead. l. 10. Χαλάζια] Bochart. Hieroz. Part. II. l. 5. c. 9. p. 721.

p. ead. l. 12. *Diducenda*] *Deducenda*. Conſt.

p. ead. l. 15. Πτερύγιον] Vnguis, vulgo *la maille*. Vide Aeginetam lib. III. cap. 22. *Conſt.*

p. 357. l. 10. *Pateſcit*] *Patefit*, leg. *patefecit*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Per quod poſtea ſemper humor deſcendit, ῥυάδα Graeci vocant.*] *Rhyada*, non *rhypada*, ut hactenus, legendum mihi videtur, idque partim ratione vocabuli ad rei ſignificationem alludentis reſpondentiſque; partim quia huic lectioni Symon Genuenſis adſtipulari videtur, ex ſententia Demoſt. cujusdam, quem crebro ille citat, cujus & haec verba citat, quibus rhyada ille ita deſcribit: *Rhyas*, inquiens, *eſt continuus lacrymae fluor.* Quanquam dicat idem auctor, qualis qualis eſt apud Celſ. *rhypada legi*. Quin & huic ſententiae meae adſtipulari videtur Hermolaus Barbarus in ſuis Corrol. Quid quod & apud ipſum Galen. lib. 14. Θεραπευτικῆς ita legitur, ubi de oculorum vitiis agit, ῥυάδος que appellat, de quo hic differit Celſ. oculorum vitium. *Caeſar.*

p. ead. l. 10. Ῥυάδα ἀπὸ τοῦ ῥέειν, vel ῥοιάδα. *Conſt.*

p. 358 l. 9. *Excidi*] *Excipi*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Ex ipſo abſcindat*] *Ex ipſo abſcindatur*, nempe angulo. *Conſt.*

p. ead l. 15. *Inter ſe palpebrae coaleſcunt*] Aëtius lib. VII. cap. 66. πρόσφυσιν τοῦ βλεφάρου dixit, Paulus Aegineta lib. VI. cap. 15. σύμφυσιν βλεφάρων. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Glutinabit*] *Glutinavit*. (alii *agglutinatur*) ἀγκυλοβλέφαρον, ſed utrumque vitium. Ego ſub utroque retineo. Nam ibi *ſub* pro *in* ponitur, ut cap. 5. lib. VII. ſic ὑπὸ vice ἐν interdum. *Conſt.*

p. 359. l. 3. *Adverſum ſpecillum*] Adverſum ſpecillum eſt μήλης πυρὴν (μηλωτρὶς vero ſive μηλωτὶς Aeginetae, ἡ μήλη ἐξωτὶς Hippocr. *ſpecillum oricularium* ſeu potius *auricularium*) ſupra dicebat *ſpecilli manubriolo*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Aut ubi*] *At ubi*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Cum moderatione*,] *Temperata manu* ſupra. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Medicamentis, quibus aſpritudo curatur*,] Λεπτύνοντα φάρμακα (niſi potius λειαίνοντα) apud Aeginetam. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Vertatur*] *Evertatur*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Ipſique etiam*] *Ipſique aegro etiam.* Conſt.

p. ead. l. 16. Αἰγιλῶπα] Αἰγιλώπη vel αἰγίλωψ (& antequam disruptum exulceretur, ἀγχίλωψ Aëtio) lacrymalem fiſtulam vocant. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Recurvatae*] *Aequatae*. Conſt.

p. ead. l. 19. *Color pallet*] *Colore pallent*. Conſt.

p. ead. l. penult. *Ea vero*] *Eos vero*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Cum eam non ignotum*] *Quamvis*. Alii *cum eo ne*. Conſt.

p. 360. l. 6. Legendum mihi videtur: *Os quod jam carie vexatum eſt, ferro adurendum eſt, vehementius, quo craſſior &c.* Kr.

p. ead. l. 6. *His ſquama accedat*,] *Huic ſquama abſcedat*. Conſt.

p. ead. l. 10 *De pilis palpebrarum oculum irritantibus*,] Πτῶσις βλεφάρων, καὶ φαλάγγωσις. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Modo ſub ordine naturali*] Διστιχίασις. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Tenuis acus ferrea*] Haec curatio Aeginetae lib. VI. cap. 13. καῦσις. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Sub ipſis*] *Super ipſis*. Conſt.

p. 361. l. 4. *Acu tranſui*] Ἀναβροχισμὸς dicitur haec curandi ratio a Paulo Aegineta lib. IV. cap. 13. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Foramen*] *Ferrumen* in antiquo: infra vocat *gluten*, quo vinctus eſt pilus. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Ea vero curatio*,] Ἀναῤῥαφὴ ſive καταῤῥαφὴ Aeginetae lib. VI. cap. 8. & 11 *Conſt.*

p. 362.

p. ead. l. 17. *Quae palpebrae laxioris*] Elegans relativi trajectio, quae rotundiorem numerosioremque efficit orationem, quam *palpebrae laxioris, quae.* Conft.

p. 362. l. 3. *Qua deinde*] *Quod deinde.* Conft.

p. ead. l. 5. *Vt de interiore quae*] *Vt de inferiore, quae.* Conft.

p. ead. l. 12. *Palpebra*] *Palpebra est laxata.* Conft.

p. ead. l. 13. *Habenula*] Cutis fegmentum oblongum. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Quae supra tres*] Aegineta *tres:* vet. *quatuor:* Aetius *quinque* dixit. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Satis tuetur*] A pilorum punctione. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Interdum etiam alia de causa*] Fit a natura, ustione, cicatrice, senectute, futura latiore & male facta. *Conft.*

p. ead. *l.* ult. *Cute*] *cutis.* Conft.

p. 393. l. 9. *Senectute,*] Aegineta *relaxatione.* Conft.

p. ead. l. 10. *Plagae*] Lunatae. *Conft.*

p. ead. l. 13. Hic etsi codex habeat *ut quarto*, alii autem *& quarto*, neminem tamen habere *a quarto*, monet Morgagnus. Cujus auctoritate motus lectionem priorem restitui. Sero demum video, lectionem Lindenii *a quarto* meliorem esse. *Kr.*

p. ead. l. 16. *Tunica,*] Cornea. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Σταφύλωμα*] Vide Aëtium lib. VII. cap. 34. Aeginetam lib. III. cap. 22. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Ex interiore*] *ex inferiore.* Conft.

p. 364. l. 8. *Alias feci mentionem*] Pag. 367. Sex oculorum tunicae.

1. Ἐπιπεφυκὼς, *adnata.* Oritur ex pericranio.
2. *Incognita* veteribus, ob idque *innominata.* Fit ex nerveis musculorum oculi tenuitatibus.
3. Κερατοειδὴς, *cornea.* Oritur a dura membrana cerebri.
4. Ῥαγοειδὴς, *uvea*, vel κορoειδὴς (quia κόρη, *pupilla*, quae in eius foramine,) nascitur ex tenui menynge, nervumque opticum convestit.
5. Ἀμφιβληστροειδὴς, *reticularis.* Gignitur ex nervo optico.
6. Ἀραχνοειδὴς, telae aranearum similis. Ipsa similiter ut quarta ex tenui menynge nascitur. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Ea qua parte alba est satis crassa, pupillae*] *eaque, qua parte alba, est satis crassa: pupillae*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Ad membranam cerebri perveniunt, eique*] *Ad membranas cerebri perveniunt* (immo ex eis nascuntur), *eisque.* Vid. adnot. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Eoque*] *eaque.* Conft.

p. ead. l. ult. *Ex cujus colore*] Color iridis fit ab uvea tunica. Color pupillae apparet ex reflexione humoris vitrei, cum e fundo obscuro exserit se species. *Conft.*

p. 365. l. 2. *Membranula*] Vvea & cornea. *Conft.*

p. ead. l. 3. *A qua videndi facultas proficiscitur,*] Tres humores oculi:

1. Ὑδατώδης, *aqueus*, vel ὠοειδὴς, *albugineus*, qui paucus, semicircularis jacet in parte anteriore: gignitur ex nutritione; effususque vulnere restauratur interdum, nec visus amittitur. *Conft.*
2. Κρυσταλλοειδὴς, *crystallinus*, qui splendidus, sphaericus, globi, quem reliqui duo constituunt, in centro locatus, pene princeps videndi instrumentum. Ex vitreo alitur.
3. Ὑαλοειδὴς, *vitreus*, qui multo copiosior semicircularis, concavus (nam cavitate sua crystallinum excipit) posteriorem partem praecipue occupans. Alitur a tunica reticulari.

Locus autem corruptissimus ita castigandus: *Id autem, superveniens ab interiore parte membranula includit (sub his gutta humoris est, ovi albo similis) a qua videndi facultas proficiscitur.* Κρυσταλλοειδὲς *a Graecis nominatur. Gutta humoris*, intelligit ὑδατῶδες sive ὠοειδὲς, *aqueum humorem. Facultas proficiscitur.* Si ut a causa falsum: si ut ab instrumento ferme praecipuo verum. Ἀραχνοειδὴς membranula vitreum & crystallinum complectitur. *Conft.*

p. ead. l. 4. Κρυσταλλοειδὴς] ἀραχνοειδὴς. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Interiori potentiae*] Videndi. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Vitiique ejus*] *vitii ejus.* Conft.

p. ead. l. 11. *Figura in aliam vertit*] *figura, in aliam vertitur.* Conft.

p. ead. l. 12. Pro *coeruleus* substitui *cereus* volunt Hier. Mercurialis Var. Lect. L. V. c. 5. & Clericus in Hist. Med. P. 2. L. 4. S. 2. c. 5. quos secutus Interpres Britannus vertit: *Of the colour of wax.* Sed miror, viris doctissimis ignotum esse Hippocratis περὶ Ὄψιος. Kr.

p. ead. l. 16. *Curatio*] *curationi.* Conft.

p. ead. l. 18. *Neque exiguus neque concavus*) Negatio cadit in Adject. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Durities quaedam*] *duritie quadam.* Conft.

p. ead. l. penult. *Lumine adverso, sic ut contra medicus*] *lumini adversus, sic ut contra medicum.* Conft.

p. 366. l. 1. *Et immobile*] *ut immobile.* Conft.

p. ead. l. 2. *Acies*] Oculi acies videndique facultas, laeso humore crystallino. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Aut acuta, aut forte non nimium tenuis, eaque demittenda. Sed recta est per*] *est acuta, aut certe non demittenda, sed recta est, per.* Conft.

p. 366.

p. ead. l. 6. Loci huius corruptio in omnibus editionibus manifesta est. Ante legebatur: *Acus admovenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis.* Lindenius pro *forte* posuit *certe.* Sed neutra lectio probari potest, cum oppositio in neutra probabilis sit. Si divinando liceret veram lectionem praecipere, eam putarem ita se habere: *Acus admovenda est, acie acuta, & (vel at) fortis, aut certe non nimium tenuis.* Kr.

p. ead. l. 6. *Summas duas tunicas*] Adnatam & corneam. *Const.*

p. ead. l. 9. Pro *timide* Interpres Britannus vult *temere* legi. Sed doctissimum virum, cum haec scriberet, parum haesitasse valde miror. Vox enim *timide* & supra & infra a Celso dictis magis, non *temere* convenit. Dixerat Celsus, acum ita esse demittendam *ne qua vena laedatur.* Ne quis vero timidius agat, adjicitur, *neque tamen timide demittenda est; quia inani loco excipitur,* ubi scil. *nec laedi quicquam, neque mediocriter quidem peritus falli potest.*

p. ead. l. 14. *Parti*] *parte.* Const.

p. ead. l. 16. *Late*] *latis.* Const.

p. 367. l. 4. *In hoc capite Graecorum* ὑποσπαθισμὸς, περισκυφισμὸς, & ἀγγειολογία tractatur. *Const.*

p. ead. l. 8. *Ex levibus*] *& levibus.* Const.

p. ead. l. 13. *Necessario*] *necessaria.* Const.

p. ead. l. 17. *Patent*] *parent.* Const.

p. ead. l. 21. *Os*] *calvariae os.* Const.

p. 368. l. 5. *Nationes quoque*] *nationes quasque.* Const.

p. ead. l. 5. *Qui novem lineis*] περισκυφισμὸς & ὑποσπαθισμός. *Const.*

p. ead. l. 9. *Recte*] *rectas*, vel *recta.* Const.

p. ead. l. 9. *Diducerent,*] *deducerent.* Const.

p. ead. l. 28. *Inductisque*] *diductisque*, Vet. *Const.*

p. ead. l. 16. *Post sanguine fuso,*] *Post sanguinem effusum.* Const.

p. 369. l. 3. *Valentior*] *violentior.* Const.

p. ead. l. 4. *Legi*) i. *seligi.* Nam hic & infra περὶ ἀγγειολογίας. *Const.*

pag. ead. l. 7. *Cervicem, ac frontem, deinde,*] *verticem ac frontem oportet deinde.* Const.

pag. ead. l. 9. *Maxillas*] *maxillam.* Const.

p. ead. l. 16. *Erumpat*] Crustis decidentibus. *Const.*

p. ead. l. 17. *Per hoc*] Puris diuturnam vacuationem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Per illud*] sanguinis eruptionem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Exhauriri*] Alimento privari, unde oculi ἀτροφία, & φθίσις sive tabes. *Const.*

p. 370. l. 23. *Cicatricem*] In qua caro excreverit. Nam ὑπερσάρκωσιν posuit Aegineta. *Const.*

p. ead. l. 13. *At ubi aures, in viro puta, perforatae sunt,*] Vt olim in servitiis Thracum. *Const.*

p. ead. l. ult. *Curta in auribus*] Κολόβωμα. *Const.*

p. 371. l. 6. *Mutatione,*] *mutilatione.* Const.

p. ead. l. 11. *Curatum*] *Curtum, curtatum* reperi: *curandum* Alii. *Const.*

p. ead. l. 13. *Reposuimus*] *resolvimus*, Vet. *Const.*

p. ead. l. 18. *Interdum autem*] *interdum tamen.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 19. Particula *haud* parum attento videri potest non a Celso esse. Britannus expunctam vult. Sed verbum *relinquere* duplicem explicatum admittit. *Kr.*

p. 372. l. 1. *Imis venarum*] *imisve narium.* Sic in antiquo. Alii *genarum.* Const.

p. ead. l. 2. *Si quid aut medio naso,*] Haec videntur e margine irrepsisse. *Const.*

p. ead. l. 5. *Curata*] *curta.* Const.

p. ead. l. 17. *Illita spuma argenti*] Sic etiam sequenti pag. *Const.*

p. ead. l. 19. *Posui.*] Cap. 8. lib. VI. *Const.*

p. ead. l. 12. *Implicitum linamentum,*] στρεπτὸς μοτός. *Const.*

p. ead. l. 22. *Ex penicillo respergendum*] ἐλλυχνιωτὸς μότος Aeginetae. *Const.*

p. ead. l. ult. *Vulnus purgandum*] *ulcusculum purgandum.* Const.

p. 373. l. 7. *Sutilem*] *subtilem.* Const.

p. ead. l. 18. *Arescentium*] *madescentium.* Alii exponunt *ulcere putri corrosarum.* Const.

p. ead. l. 19. *Incidat*] *insidat.* Const.

p. 374. l. 3. *Forfice*] *forcipe.* Const.

p. ead. l. 5. *Forfice*] *forcipe.* Const.

p. ead. l. 6. *Forfex*] *forceps.* Const.

p. ead. l. 6. *Os carum,*] *os rarum, cui dens inhaeret.* Alii *earum*, nempe maxillarum. *Const.*

p. ead. l. 9. *Forfex*] *forceps.* Const.

p. ead. l. 14. *Fractum*] *factum.* Const.

p. ead. l. 14. *Indurescit*] *intumescit.* Const.

p. 375. l. 1. *Is qui*] *is autem qui.* Const.

p. ead. l. 4. *Forfice, quam rhizan*] *forcipe, quam ῥιζάγραν.* *Const.*

p. ead. l. 11. *De Vva.*] Vide pag. 375. de Vvae morbis. *Const.*

p. ead. l. 12. *Solet enim*] Ex Hippocrat. Prognost. lib. III. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 15. *Deducta*] *diducta.* Const.

p. ead. l. 16. *Summa, tenuis est*] *summa vero, tenuis est.* Const.

p. ead. l. 19. *Volsella*] τῷ μυδίῳ, σταφυλάγρα, vel σταφυλοπάστῳ. *Const.*

p. ead. l. ult. *Lingua vero quibusdam*] Hoc vitium

tium vocatur, ἀγκυλόγλωσσον, (quo qui laborant, μογιλάλοι vocantur.) De ejus curatione Aëtius lib. VIII. cap. 38. *Conſt.*

p. 376. l. 2. *Membrana incidenda*] τῷ ἀγκυλοτόμῳ, id eſt, ferramento, quo ἀγκύλωσις linguae tollitur. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Eam premeret*] *eam promeret.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Conſiſtit in tunica*] *contegitur velamento.* Vid. lib. VII. cap. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Movet:*] *non movet.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Semel*] *ſimplici plaga.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Labra autem ſaepe finduntur*] *Labrorum fiſſuras* vocat Plinius. *Conſt.*

p. ead. l. 24. Βρογχοκήλην] Βρογχοκήλη, vulgo *le gros goſier*, vel *le goitre.* Plin. lib. XXII. cap. ult. *guttura* vocat. & lib. XXII. cap. 17. dixit *guttura incipientia turgeſcere:* unde guttur. *Conſt.*

p. 377. l. 1. *Exeditur*] *exuritur.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Tumore una linea*] *tumor una linea.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Velamento*] *tunica.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Inſpergenda adurentia, linamentisque id curandum eſt, caeteris*] *inſpergenda adurentia linamentis, idque curandum eſt caeteris.* Conſt.

p. ead. l. antepenult. *Frigore comminuitur*] *frigore non imminuitur*, Cod *Conſt.*

p. 378. l. 1. *Latus extenuatus in ventrem eſt:*] *latus, extenuatus in verticem*, Vetus Exemplar. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Iisdem*] *iisdem.* Al. ſaepe ita. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Vterum*] *ventrem.* Al. ſaepiſſime ſic. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Exceptus eſt*] *excipitur.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Nam ſic id quod ſupra*] *Nam ſic adſtricta, id quod infra*, Cod. Vide pag. 366. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Vinxerunt*] *vincirent.* Conſt.

p. 379. l. 19. *Alias dixi*] Cap. 21. lib. III. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Media circum ſurgente quodam nodo,*] *medio circum ſurgente quadam mora.* Conſt.

p. 380. l. 2. *Vlteriorem*] *interiorem.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Alienantur*] Alterari, ἀλλοιοῦσθαι. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Membranae interiori*] Peritonaeo. *Conſt.*

p. 381. l. 1. *Concidant*] *conſidant.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Leviter*] *leniter.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Diduci*] *deduci.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Summae cutis*] Epigaſtrii. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Vincienda*] *facienda*, vel *iniicienda.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Sit, quae retuſa eſt. Semel*] *ſit quae acuta, propinqua quae retuſa eſt. Simul.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Trajectis.*] Quod ſupra dixit *permutatis.* Conſt

p. ead. l. ult. *Impreſſam*] *expreſſam.* Conſt.

p. 382. l. 4. *Abdominis membrana*] Peritonaeum. *Conſt.*

p. 5. *Rumpitur.*] Quid vociferatione? quid ſaltu? *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Super*] *ſupra.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Immittendae*] *incidendae.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Medullis*] *glandulis.* a Galeno III. Alimentorum glandulis teſtes accenſentur. *Conſt.*

p. ead. l. ult. Pro *medullis*, quod in omnibus editionibus legitur, Lindenius poſuit *glandulis*, ſectatus Conſtantinum, Ronſſeum, qui Galeni auctoritatem reveriti, aeque ac Rubeus in *annot. in hunc locum*, maluerunt *glandulis.* Kr.

p. 383. l. 6. Ἐρυτροειδὴς] Verbum hoc, cum de eo jam diu dubitaſſem, quodam modo ſcribendum eſſet, propterea quod nondum mihi ad manum erant Galeni opera Graeca omnia, unde ipſum poſſe reſtitui conjectabam, nec falſo, tandem a doctiſſ. Georgio Agricola reſtitutum accepi. Qui tamen & ipſe de ejus verbi ſcriptura ſe aliquando addubitaſſe, literis ad me datis teſtatur, quod apud ipſum Galenum loco uno aut altero ita ſcriptum invenerit, ἐρυτροειδὴς per τ non per θ in eodem ſignificatu, id quod Atticorum conſuetudine, proprietateve factum a Galeno opinatur, ut qui ρ pro λ ſcribere conſueverunt, ut κρίβανον ἀντὶ τοῦ κλίβανον. Verum cum idem verbum apud eundem Galenum locis compluribus & apud alios, ejusdem profeſſionis auctores ſcriptum inveniſſet, eo quo nunc modo adnotatum eſt, hoc quoque ſcribendum hic adjudicabat, verbum videlicet deductum ἀπὸ τοῦ ἐλύτρου καὶ εἴδους. *Caeſar.*

p. ead. l. 5. *Hae autem*] *Hi*, nempe teſticuli. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Tunica*] Prima teſticulorum intimaque ἐπιδίδυμις, 2. ἐρυθροειδὴς, 3. δαρτὸς, 4. extimaque, ὄσχεον, *ſcrotum.* Conſt.

p. ead. l. 6. Quae ἐλυτροειδὴς] Nicolaus Loënſis cum quibusdam codicibus ἐλυθροειδὴς legendum eſſe putat, Miſcellan. l. 9. c. 7. *Alm.*

p. ead. l. 18. *Tunica,*] Peritonaei. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Tunicas, & ob id ejus rei patientes diducit*, ἐντεροκήλην] *tunicas, & ejus rei patientes diducit, ob id ἐντεροκήλην.* *Conſt.*

p. 384. l. 2. *Herniae nomen eſt*] *Hernioſus* apud veteres *ponderoſus* dicebatur, ut in Levitici veteri verſione Latina & in fabula Querolo i. e. Aulularia ad Plauti imitationem facta. Sed proprie de *enterocele* intelligitur. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Aliquo modo collocatum.*] *Alio quovis modo collocatum eſt.* Conſt.

p. 384. l. 9. *Desidit, interdum sic dividitur*] *desinit, interdum sic discutitur.* Const.

p. ead. l. 10. *At si clamore*] *at clamore.* Const.

p. ead. i. 12. *Diffunditur,*] *distenditur.* Const.

p. ead. l. 16. *Accepto,*] *concepto.* Al. *Const.*

p. ead l. 20. *Distringit*] *distendit;* aut *distringit* intelligitur ex distensionis sensu. *Const.*

p. ead. l. ult. *Hae gravatae occaluerunt*] *hae genitae* (Aëtius ἐπιγεννητὸν χιτῶνα vocat) *occuluerunt.* Const.

p. 385. l. 5. *Priora*] *Propiora.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 7. *Subesse dicimus: si tumor*] *subesse dicimus: humor sic deprehenditur, si tumor,* Cod. *Const.*

p. ead. l. 11. *Arte*] *arcte.*

p. ead. l. 18. *Visu*] *nisu*, vel *nixu*. Const.

p. 386. l. 2. *Praeterquam quod*] *praeterquam etiam quod.* Const.

p. ead. l. 8. Σαρκοκήλην] Σαρκοκήλη proprie glandulosae testium carnis incrementum. *Const.*

p. ead. l. 11. *Nervus ex quo*] Κρεμαστής. *Const.*

p. ead. l. 13. *Varices*] *Ramices* plane legend. Nam βουβωνοκήλη, *inguinis ramex*, ut cap. 24. estque prolapsus intestini, aut omenti, aut utriusque in inguen: fitque rupto, aut extenso peritonaeo. Lege Aeginetam lib. III. cap. 54. *Const.*

p. ead. l. 19. *Simul ad*] *simulac ad.* Const.

p. ead. l. 20. *Triduum*] *triduo.* Const.

p. ead. l. ult. *Ad eam, quae media est plaga facta. Foramen*] *ad eam, quae media est. Plaga facta, foramen,* Cod. *Const.*

p. 387. l. 29. *Simul laxet*] *sinum laxet.* Const.

p. ead. l. 3. *Versus eum*] *versus eam*, aut *id* Const.

d. ead. l. 3. Locus hic ex iis est, quos ego integros, Morgagnus vitiosos aut certe intellectu difficiles judicat. Haeret autem vir plane eximius in vocula *eum*, pro qua vel *id* vel *eam* in codice se inventurum, frustra tamen, speraverat. Sed quam ob rem vocula *eum*, non percommode ad *sinum*, quem medicus laxat, referri possit, equidem non video. Extensio enim sive scroti, si voculam *id* ponas, sive cutis, si *eam* substituas, fieri debet propterea, tum ut sinus ille extendatur & diductionem membranularum abscissionem faciliorem reddat, cum maxime vero ut sinus ab inguinibus abducatur, quo tutius omnia perfici a Medico secanti possint. *Kr.*

p. ead. l. 6. *Delapsus*] *elapsus.* Const.

p. ead. l. 18. Et in omnibus libris & in codice scriptura *sursum* reperit Morgagnus. Adjicit autem. Etsi quae proxime praecedunt: *sed non a summa inguinis plaga, verum infra paululum ea abscindenda,* utrumlibet legere permittunt, placetque ibi *rursum* dici pro *e contrario;* dicebat tamen, non ignorari, Celsum fortasse ipsum quoque ita *sursum* posuisse, ut motum non significaret locum versus. *Kr.*

p. ead. l. 20. *Purgatus ita*] *purgatus itaque.* Const.

p. ead. l. 21. *Leviter*] *leniter.* Const.

p. ead. l. 26. *Glutinentur*] *glutinetur.* Const.

p. ead. l. penult. *Super non fulcienda*] *Tu positas audes pedibus fulcire pruinas* i. e. *calcare.* Propert. Lib. 1. *Scal.*

p. 384. l. 2. *Infra*] *inguen.* Const.

p. ead. l. 9. *Transversa membrana*] *transversas membranas.* Const.

p. ead. l. 13. *Vbicunque repertum*] Haec curationis pars spectat ad ὑδροκήλας, abscessus suppuratos, aliosque id genus affectus scroti. *Const.*

p. ead. l. 15. *Digito, manubriolo, vel scalpello diductam inferiorem partem tunica*] *digitis manubriove scalpelli diductam inferiorem partem tunicae.* Const.

p. ead. l. 16. *Quod ad similitudinem curvum*] *quod a similitudine Corvum.* Const.

p. ead. l. 17. *In eandem intrare*] *in eandem.* Hoc non est in antiquo. *Const.*

p. ead. l. 17. *In eandem intrare*] *in eandem* glossema. *Scal.*

p. ead. l. 18. *Conjectis,*] *confectis,* Cod. *Const.*

p. ead. l. ult *Quam altissime ab inguine*] *quam altissime ad inguen*, ut supra dixit: *ut alte ad ipsum inguen praecidatur.* Const.

p. 389. l. 1. Pro *hae* legendum est *venae.* Kr.

p. ead. l. 1. *Lino summe*] *lino summae.* Const.

p. ead. l. 2. *In aliis*] *in illis.* Const.

p. ead. l. 12. *Irroranda*] *irrorandum*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 13. *Fibulae*] ἀγκτῆρες, nodi fili trajecti. *Const.*

p. ead. l. 22. *Initium fuit*] *vitium fuit*, Cod. *Const.*

p. ead. l. ult. *Priore*] *propiore* plane legend. ut & vetus Codex ostendit. *Const.*

p. 390. l. 5. *Intestinum.*] Maxime τυφλὸν, i. caecum. *Const.*

p. ead. l. 5. *Iunctura*] Peritonaei rupti. Laxatum junctura non eget. *Const.*

p. ead. l. 11. *Dolor*] *dolores.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 16. *Longissime*] *longissima.* Const.

p. ead. l. 20. *Cibi lenis*] *cibi levis.* Const.

p. ead. l. 6. *Enim cum*] *enim non nisi cum.* Const.

p. 391. l. 6. *Quae excidenda*] *quae incidenda.* Alii. *Const.*

p. ead. l. 7. *Deducta*] *diducta*, Cod Const.

p. ead. l. 9. *Ne ipse*] *ne is ipse.* Const.

p. ead. l. 22. *Habenula*] Vide supra cap. VII. *Const.*

p. ead.

p. ead. l. 24. *At si omentum descendit,*] Ἐπιπλοκήλη. *Const.*

p. 392. l. 4. *Ex utero*] *ex ventre alvo.* Const.

p. ead. l. 8. *Super vinculum*] *supra vinculum.* Const.

p. ead. l. 10. *Parvulo*] *malo.* Const.

p. ead. l. 12. *Si discusso*] *si discisso.* Const.

p. ead. i. 15. *Si relictum*] *si reductum.* Alii. *Const.*

p. ead. l. 16. *Fuit*] *fluit.* Cod. *Const.*

p. ead. l. penult. *Liquoris*] *id liquoris.* Const.

p. 393. l. 1. *Eo protractis*] *ea protractis.* Const.

p. ead. l. 2. *Protinus*] i. *protenus.* Const.

p. ead. l. 3. *Membranae*] Ἐπιγεννητὰς χιτῶνας intelligit. *Const.*

p. ead. l. 7. *Ramex*] Κιρσοκήλη. *Const.*

p. ead. l. 15. *Tunicam*] ἐρυθροειδῆ. *Const.*

p. ead. l. 16. *Promovenda*] *producenda & proferenda.* Const.

p. ead. l. 17. Et exemplarium vetustorum fide & ratione duce delendum est *vero*, & minor distinctionis nota ponenda est post verbum: *qua parte inhaerebunt* ad praecedentia referri debent. Kr.

p. ead. l. 20. *Tertiam tunicam*] δαρτόν. *Const.*

p. ead. l. 21. *Pars aliqua*] Ejus tunicae. *Const.*

p. ead. l. 23. *Majore vitio*] *Majore sui parte.* Al. *major.* Const.

p. ead, l. 25. *Totum id*] Totam tunicam. *Const.*

p. ead. l. 28. *Si vinciendae*] *sic injiciendae*, Cod. *Const.*

p. 394. l. 3. *Et filo*] *& filum.* Const.

p. ead. l. 4. *Adverso specillo comprehendi*] *averso specillo compelli.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 7. *Vt una*] *ut ima*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 7. *Inter imam tunicam*] Quae ἐπιδιδυμίς. *Const.*

p. ead. l. 12. *Nervusque*] κρεμαστήρ. *Const.*

p. ead. l. 18. *Vrgent enim febres*] Si manu curando vulneretur. *Const.*

p. ead. l. 22. *Sine ratione*] ἀλόγως. Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 24. *Vbi vero in ipso inguine ramex &c.*] Βουβωνοκήλης *curatio.* Const.

p. 395. l. 5. *In quo si glans nuda*] Hoc vitium περιφίμωσις. Vide lib. IV. cap. 18.

p. ead. l. 10. *Apprehenditur*] *prehenditur*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Tergus*] Cutis penis. *Const.*

p. ead. l. 14. *Circulus, eoque*] *circulus, super eoque.* Const.

p. ead. l. 16. *Praestat*] *praestet.* Const.

p. ead. l. 19. *Non ita dolet,*] *non ita vero dolet*, nempe cum glans detegitur. *Const.*

p. ead. l. 22. *Emplastrumque circumdatur, quod valentem*] *emplastroque circumdatur, quod valenter,* Cod. *Const.*

p. ead. penult. l. *Eam partem*] *eam* (nempe inflammationem) *part.* Const.

p. 396. l. 5. *Fraenum*] δετμὸν Galeno. *Const.*

p. ead. l. 12 *Infibulandi ratio*] ἀγκτηριασμός. *Const.*

p. ead. l. 13. *Infibulare quoque adolescentibus*] Fibula haec simile aliquid habet iis, quae vocamus *Cadenats.* Mira sunt, quae super his narrantur de Monachis Turcarum. *Casaub.*

p. ead. l. 13. Primi editores omiserunt verba: *interdum vocis*, quae Manutii, Stephanus, Ronsseus & Genevensis editor servarunt, quaeque a Celso ipso scripta esse verisimile videtur. *Kr.*

p. ead. l. 17. *Qua perforatur,*] *qua perforetur.* Const.

p. ead. l. 18. *Necessarium est*] Glossema. *Scal.*

p. ead. l. 18. *Additur, quae quo melior, eo levior est,*] *inditur, quae quo levior, eo melior est*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 20. *Res vero interdum cogit*] Vide Aeginetam lib. VI. cap. 59. *Const.*

p. 397. l. 5. *Levesque*] *laevesque.* Const.

p. ead. l. 11. *Iter urinae*] Meatus urinarius, οὐρήθρα, de quo vide cap. 1. lib. IV. infra & *fistulam* vocat. *Const.*

p. ead. l. 15. *Super naturale*] *super vulvae cervicem.* Const.

p. ead. l. 15. *Aliquanto minus difficultatis exigit*] *sed aliquanto minus difficultatis exhibet.* Const.

p. ead. l. 17. *Ea*] *urina:* vel subaudi. *Const.*

p. ead. l. penult. *Vellere,*] *evellere.* Const.

p. 398. l. 1. *Cutis*] Praeputii. *Const.*

p. ead. l. 18. *Non quo non*] *non quo tamen non.* Const.

p. ead. l. 20. *Demissis*] Nempe in anum, ut docet infra. Const.

p. ead. l. 22. *Praevalens*] *prudens.* Nam saepe *al* in veteribus codicibus pro *d* legitur, ut hic & supra: & contrario *d* pro *al* in *duo*, quod pro *alio* scriptum erat. *Scal.*

p. ead. l. 23. *Considit,*] *considet.* Const.

p. ead. l. 23. *Adversum*] *aversum*, aut *adversum* respectu Medici, non ministri. *Const.*

p. ead. l. 24. *Reductisque ejus cruribus,*] Crus ducitur extensione: reducitur flexione, qua genu attollitur, poplesque attrahitur. Aeger suis poplitibus manus subjicit exterius: minister ipsas suis interius demissis comprehendit. Sic dextra manu utriusque velut habena, crus dextrum aegroti, item sinistra sinistrum suspenduntur, atque divaricantur ministri arbitrio. *Const.*

p. ead. l. 26. *Eos quam maxime*] *ea* nempe crura. *Const.*

p. ead. l. 27. *Eos continet*] *eas*, ſcilicet manus. *Conſt.*

p. ead. l. 28. *Inſidunt*, *quo &*] *inſident*, *quorum &*. Alii *quo - - - deligentur*. Conſt.

p. 399. l. 3. *Levare*] *levari*. Cod. *ablevari*. Alii *labare*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Atque ſiniſtra manu duos eius digitos*,] *ſedet*, *atque ſiniſtrae manus duos digitos*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Leviorque*] *laeviorque*. Conſt.

p. ead. l. penult. *Siniſtrae digiti deorſum eum compellunt*,] *ſiniſtra digitis eum compellit*. Cod. *Conſt.*

p. 400. l. 1. *Vt pronus exeat* :] *Vt ne pronus exeat*. Nam hic contra erectum diſtinguitur. Jacens ovum oblongum pronum eſt: ſtans erectum. Pronus minime, aut vix extrahi poſſet. *Conſt.*

p. ead. l. 2. *Transverſus fit* :] πλαγίως veniat, non in latitudinem: vulgo *de cant*. Conſt.

p. ead. l. 2. *Ut duobus angulis ſedeat* :] Sedet binis angulis, immo quaternis, cum per totam planam ſuperficiem jacet, nec in latus procumbens carinatur. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Levior*] Scribend *laevior*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Vt incidi*] Expunge *ut* : & pro *debeat* repone *debet*. *Conſt.*

p. ead. l. 5. Recte haec praecipit Conſtantinus. Sed Lindenius omnia alia fecit; adlevitque *fit*, ſine ratione; nam verbum *eo* pertinet ad ſupra l. 17. dicta: *ad cervicem perv.* Kr.

p. ead. l. 6. *Plaga lunata*] Vide ſis Th. Bartholinum de Vnicornu cap. XXIII. pag. 194. *Alm.*

p. ead. l. 7. *Strictior ima plaga eſt*,] Plaga unica, non tranſverſa nec lunata, ſed lunata, ſed obliquando per longitudinem nunc fit, non juxta anum, ſed digitis minimum duobus a ſede, interfemineo (περιναιὸν Graeci vocant] nec ea quidem in commiſſura (quae τράμις vel ὀῤῥὸς) ne fiat convulſio, haudque vulnus coëat. Sed ad latus. *Conſt.*

Ibid. In Codice Mediceo vetuſtiſſimo ſcriptum prius fuerat optimo ſenſu: QUA RESIMA *plaga eſt*. Licet ea lectio a recenti nimium ſedulo emendatore fuerit immutata, nunc apparet in omnibus quos ego viderim impreſſis. *Ant. Cochi* in *Dell' Anatomia diſcorſo* p. 87. item Morgagni *Epiſt.* VII. p. 187. In aliis Mediceis codicibus antiquis ſcriptum eſt: *Qua ſtrageſima*. vid. Ant. Cocchii opera editi *Graecorum chirurgici Libri Sorani* &c. *Florentiae* 1754. p. 52. Kr.

p. ead. l. penult. *Nam qui fiſtulae*, *quam illo loco* οὐρήθραν *Graeci vocant*, *parum patefaciunt*] Alias *meatum* Οὐρήθραν, niſi malis legere *co rhyada*, ut hactenus in impreſſis exemplaribus. Verum quid id ſibi velit, nondum uſquam comperi apud idoneos auctores. *Caeſar.*

p. 401. l. 6. *In cujus corpore nullum diſcrimen eſt.*] Hoc falſum: itaque legendum, *colore*, ut in MS. aut *nonnullum diſcrimen eſt*. Conſt.

p. ead. l. 8. *Vncus eſt*] Hic uncus anguſtioris cochlearis formam aemulatur: vocatur a Lithotomis *Crochet*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Levis*] *laevis*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Extrahendi vim habet*] Uncos tres habent ſola magnitudine differentes. Duobus ſimul utuntur: majore calculus attrahitur, extrahitur minore: aut brevioris loco ferramento utuntur, quod vocant *bec de cane*, a roſtri anatis ſimilitudine. Ergo lego, *brevior*. Alii tamen, *brevis extrahendi vim non habet*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Vbi injectus eſt*, *in utrumque latus inclinandus eſt*] Quidam ita diſtinguunt, *ubi injectus eſt in utrumque latus*, *inclinandus eſt*. Conſt.

p. ead. l. 14 Legendum puto, *qui ſi* ((ſc. calculus) *apprehenſus eſt*. Cum Lindenio tamen omnes editiones conſentiunt. K.

p. ead. l. 14. *Ideoque eo minimo opus eſt*] *ideoque eo minore opus eſt*. Cod. *Conſt.*

p. 402. l. 2. *Attrahatur* :] *attrahitur*. Conſt.

p. ead. l. 3. *Vncus extremus*] Qua parte calculum venatur. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Duplicavit.*] Nempe tunicarum ſoluta unitate. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Ferramentum*] Latum eſt & breve, labriſque inter digitos cohibetur, ne poſſit elabi: acie ſemicirculatae partis tantum ſecat. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Pollice impoſito*] *pollice impreſſo labrorum vertici*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Quo cum ſequebatur*,] *quo conſequebatur*. Conſt.

p. 403. l. 2. *Facta eſt*,] *ſecta*, vel *patefacta eſt*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Aeque leniter*] *aeque ſed leniter*. Conſt.

p. ead. l. 8. *Compoſitus judicatur*, *in ſe adtrahens*] *compoſitus judicatur*, *de ſe abſtrahens*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Abducere*,] *adducere*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Curationi*] *curationis*. Malim *curationi*, ut ἐνοχλεῖν τῇ θεραπείᾳ exprimatur. *Conſt.*

p. 404. l. 2. *Promovente*, *excidit.*] *promovetur*, *& excidit*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Eum concuſſum*] Al. *eum concuſſus*. Conſt,

p. ead. l. 6. *Tum ferramentum*] Nunc utuntur forcipe, cuius brachia implicata coëunt uno ter alterum ineunte: quorum & ora acuta calculum apprehenſum citra periculum concidunt. *Conſt.*

p. 404.

p. 404. l. 7. *Quod admotum &c.*] Alias, *quod admotum calculum, ex - - veſicam ferram - -* Conſt.

p. ead. l. 12. *Tamen parum, proprie quaedam*] *Parum, proprie tamen quaedam.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Quia is urinam in cervicem non compellit,*] *Quia eum urina in cervicem compellit.* Conſt.

p. ead. l. ult. *In primo*] nempe urinae itinere, quod compreſſius. Vide cap. I. lib. IV. *Conſt.*

p. 405. l. I. *Eodem tamen unco*] Eodem unci genere, quod ſupra deſcriptum. *Conſt.*

p. ead. l. 2. *Subjici*] in anum. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Metus excipitur*] *metus excipit.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Agglutinanda cucurbitula eſt*] lib. IV. cap. 14. *cucurbitulam defigere*, hic *agglutinare* dixit. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Super ulcus*] *ſuper vulnus.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 23. *Aqua*] Al. *in aqua.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Digeratur*] διαφορεῖσθαι dicunt Graeci. *Conſt.*

p. 406. l. I. *Subinde facile*] *ſubinde in facie*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Inducenduſque hapſus lanae mollis,*] *Hapſus* id Latinis dici videtur, quod Graecis πίλημα. Ita enim Linac. verbum illud vertit πίλημα in Therapeuticis Galeni locis duobus, quos obſervavi. Caeterum πίλημα Suidas exponit σκέπασμα, Heſychius ζώθηι. Hapſus ergo ſignificare videri poteſt, vel ſacculum, crumenam, vel hujusmodi aliquid aut tectorium, aut velamen, aut cingulum ſacculi aut crumenae modo factum. *Caeſar.*

p. 406. l. 3. *Hapſus lanae mollis*] Hapſus non eſt πιλημα (lanas coactas Latini dicunt & coactilia) inepte enim dixiſſet hapſum lanae mollis. Quod coactum molle non eſt, ſed durum. Eſt vero hapſus (παρὰ τὸ ἅπτομαι ἅψομαι) quantum lanae uno runcinarum contactu & factu carminatores diſcriminarunt. Vulgo vocant *paumées* a palma. Ergo lanae δράκα, & quantum vola capere poſſit, per hapſum intelligo. Vſus eſt etiam ea voce lib. IV. Cap. 6. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Hapſus lanae*] Hapſus lanae videtur eſſe τῶν ἅπαξ εἰρημένων. *Caſaub.*

p. ead. l. 3. *Hapſus lanae mollis*] *Hapſus* eſt lanae particula molliter in globulum formata. *Floccum* dicit *Plin.* 30. 15. Reperitur praeterea haec vox etiam apud *Caprum de verbis dubiis*, & in *Gloſſario Iſidori*, ubi tamen *hapſum* ἀντὶ τῦ *hapſus* ſcribendum eſſe docetur, ipſaque vox per *vellus lanae* explicatur. *Caſaub.*

p. ead. l. 7. *Nocent, quae veſicam*] *nocent, quo veſicam*, Cod. Al. *quia.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Ne quid intus ſit,*] Grumus ſanguinis. Vide ſupra initio. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Et venter imus, ſed & mediocris eſt, cum*] *Et venter imus ſedet mediocris, & cum.* Infra contr. *Si venter imus tumet.* Conſt.

p. 407. l. 3. *Vrinae*] *urina.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Roſa*] *ros.* i. roſaceo. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Enneapharmacum emplaſtrum,*] Vide lib. V. cap. 18. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Medulla etiam, maximeque vitulina, quod in id*] *Medullam etiam, maximeque vitulinam, quae ad id.* Conſt.

p. 108. l. 3. *Cancri metus eſt. His cognoſcitur,*] Legi poteſt, *is cognoſcitur*, tamen ſi legas *his*, ſubaudire licebit, *notis*, ut ſit, *hic notis.* Caeſar.

p. ead. l. 3. *Cancri*] Sic gangraenam vocat. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Is*] *his.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Cumque eo*] *cumque ea.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Lanulis*] *lamulis.* Alii *ſquamulis.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Eadem ſit,*] *ea ſit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *In ventrem:*] Sic inferior potius, quam ſuperior. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Intus adjiciatur*] *intus injicietur.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Recipiendum,*] Al. *decipiendum.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Cum eo tamen*] Alibi dicit, *cum eo, ut ne:* & alibi, *cum eo tamen, ut non.* Conſt.

p. 409. l. 3. *Alii poſſit*] *alii poſſe*, id eſt, carne impleri, σαρκῦσθαι. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Diu tuenda*] *die tuenda.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Non modica*] Al. *non immodica.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Victu venire,*] *victu evenire,* Conſt.

p. ead. l. 15. *Roſa*] *ros.* i. roſaceo. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Agendus,*] *adigendus.* Conſt.

p. 410. l. 2. *Adverſo ſpecillo*] *averſo ſpecillo*, τῷ τῆς μήλης πυρῆνι. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Pura*] *ſupra*, Cod *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Extendique,*] *extendendique.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Maxime vincti*] *maxime icti*, Cod. Alii *juncti.* Hoc fit, ut admoveantur labra vulneris. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Sutura*] *fultura.* Al. *futura.* Retineo *ſutura.*

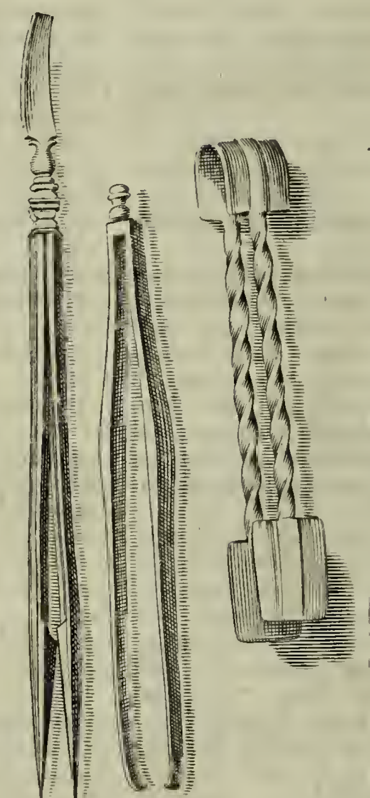
p. ead. l. 13. Vide Plinium lib. VII. cap. 16. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Quod earum naturalia, &c.*] Ἀτρήτους vocari, quos Latini *imperforatos* dicunt, unicuique notum eſt; at ampliſſimus Gisb. Cuperus in Harpocrate pag. 28. 29. noviſſimae editionis,

tionis, *Harpocratianos*, ejusmodi homines vocatos fuiſſe eleganter ex Ptolemaeo demonſtrat, quem locum etiam interpretatur Rutgerſius Variar. Lection. lib. III. c. 18. quo quid *concreti*, *conſertum virginal*, *obſignata natura*, ſint, exponit. De Atretis & imperforatis conſule Schenkium Obſervation. l. IV. pag. 519. & ſeqq. ubi varia exempla recenſentur: Patinum Epiſtol. Gallicar. n. 60. edit. tertiae. *Alm.*

p. ead. l. 20. *Ac ſi caro*] *at ſi caro.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Vel vulſella*] *Vulſella*, quae & *valſella* dicitur, inſtrumentum fuit veteribus uſitatiſſimum, quo modo partes tenebant aut emplastra, & officula ex vulneribus extrahebant, ſed virgines, quin & viri molliores illius ope pilos, tam e barba quam ſupercilio evellebant, unde *acum obliquam* apud Iuvenal. Sat. II. v. 93. volſellam interpretatur Ptolom. Flavius Conjectaneor. c. 67. vide Mercerum ad Tertullian. de Pallio pag. 768. Graecis vocatur in Philoxeni Gloſſario τριχολαβίον, μαδιστήριον. Harum varias figuras in tyronum gratiam adpingi curavimus. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Solvere ulcus, & ſicut*] *ſolvere, & ulcus ſicut.* Conſt.

p. 411. l. 4. *Concipit*] *concepit.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Vulvae*] *uteri.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Paululum dehiſcere.*] *paululum dehiſcit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Iterum ad os aperiatur*] *iterum os aperiatur.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Rei facultatem*] *rei facilitatem*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Incepiſſe,*] *coepiſſe*, vetus. *Conſt.*

p. 412. l. 6. *Corpus*] Vteri ejusque cervicis: cuius tumoris cauſa inflammatio. *Conſt.*

p. ead l. 8. *Demitti debet uncus.*] Mortui foetus extractionem, uti & inſtrumenta; quibus veteres medici uſi ſunt, deſcribit Tertullianus; cujus ver-

verba libro de anima cap. XXV. haec funt: *At quin & in ipso adhuc utero infans trucidatur, necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum, matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organum est, quo prius patescere secreta coguntur, tortili temperamento, cum annulo cultrato, quo intus membra caeduntur anxio arbitrio, cum hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Est etiam aeneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigatur, caeco latrocinio, ἐμβρυοσφάκτην appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorrium.* Alm.

p. ead. l. 21. *Injectus facile hebeti corpusculo elevabitur.*] *injectus hebeti* (lego *enecti*) *corpusculo facile elabitur*, Cod. *Const.*

p. 413. l. 3. *In interiorem tantum partem per totam aciem exacuitur.*] *in interiore tantum parte per totam acie exacuitur.* Conft.

p. ead. l. 12. *Protractum est,*] *prolapsum est*, vetus exemplar. *Const.*

p. ead. l. 20. *Eadem ratione*] *leniter & sensim.* Conft.

p. ead. l. 25. *Rosa*] *ros* i. rofaceo. *Const.*

p. ead. l. 26. *Adhibeatur*] *adhibetur.* Conft.

p. ead. l. ult. *Qua scissa*] *qua fissa*, i. ῥαγάδες. Vide pag. 239. & de ani fiftulis pag. 414. atque de paftillo ad ani fiffa pag. 269. *Const.*

p. 414. l. 14. *De Condylomatum curatione*] Deeft. & *haemorrhoidum.* vide pag. 400. & feq. *Const.*

p. ead. l. penult. *Alvus acribus*] *alvus acrioribus.* Conft.

p. ead. l. ult. *Magis orae*] *magis ora.* Conft.

p. ead. l. ult. *Omnia vela,*] *omnia venarum.* Conft.

p. 415. l. 3. *Spongia aqua calida est, donec ld libeat*] *spongia ex aqua calida est, donec id doleat.* Conft.

p. ead. l. 4. *Exulcerandum est.*] Vt evacuato fanguine ac fpiritu ibi contento, celerius id emoriatur ac decidat. *Const.*

p. ead. l. 10. *Infraque eam*] *infra foramen.* Conft.

p. ead. l. 15. *Calida*] Ex calida fubacta. Vult enim fieri cataplafma. *Const.*

p. ead. l. 20. *Oriculario specillo*] μηλωτίδι. *Const.*

p. ead. l. 24. Varices crurum, temporum ventrisque, Κιρσοὶ fiunt etiam in palpebris. Aëtius. *Const.*

p. 416. l. 8. *Superimponitur*] *superponitur.* Conft.

p. ead. l. 9. *At exciditur hoc morbo:*] *Excidendi ratio haec est*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 13. *Impositoque*] *interpositoque.* Conft.

p. ead. l. 17. *Ibi rursus*] *ibique rursus.* Conft.

p. ead. l. penult. *Efficit*] *efficitur.* Conft.

p. 417. l. 2. *Membrum praecidi oportere,*] Vide pag. 304. Aegineta hanc curationem vocat ἀκρωτηριασμόν. *Const.*

p. ead. l. 2. *Alio loco mihi dictum est.*] p. 304. *Const.*

p. ead. l. 10. *Aliquid os*] *aliquid ossis*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Levanda*] *laevanda.* Conft.

p. ead. l. ult. *Pus moveri debet*] *pus moveri non debet.* Vide pag. 291. *Const.*

p. ead. l. ult. Lindenii mutationem non fuftuli, dubius tamen. Poftea incidi in Graecorum libros Chirurgicos a Cocchio editos p. 158. ubi legi, in Codice Mediceo aeque atque in editionibus prioribus fcriptum effe: *in quibus pus moveri debet.* Cocchius autem addit, lectionem hanc praeferendam effe, propterea quod Heliodorus praecipiat: *a tertio quartanae die, cum jam sanguinis profusio destitit, curatio adhibeatur puri movendo idonea &c.* Kr.

p. 418. l. 1. *De positu & figura totius humani corporis.*] *De positu & figura ossium totius humani corporis.* Conft.

p. ead. l. 4. *Gignente*] Scribitur *cingente.* Conft.

p. ead. l. 9. *Locis tamen aestuosis &c.*] Vide ad id Herodotum lib. III. cum loquitur de Aegyptiorum & Perfarum ftrage. Vide etiam Pollucem. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Et id caput firmissimum,*] Hoc veriffimum, fi folum externas injurias confideres. At fi etiam internas, falfum. Eft enim magis morbis obnoxium propter retentos vapores fuliginofos. *Const.*

p. ead. l. 12. *Ne locus quidem*] *nec locus quidem.* Conft.

p. ead. l. 13. *Fere tamen duae*] Suturae propriae funt (i. ῥαφαὶ) ἡ στεφανιαῖα, λαμβδοειδὴς, καὶ ὀβελιαῖα: impropriae duae fuper aures, quae potius λεπιδοειδῆ προσκολλήματα. *Const.*

p. ead. l. 18. *In unguem*] *ad unguem.* Conft.

p. ead. l. 19. *Inferiora*] Scriptum *infirmiora.* Conft.

p. ead. l. 20. *Insidunt*] *insident.* Alii *incidunt.* Conft.

p. ead. l. 21. *Quia capillus*] *qua capillus.* Conft.

p. ead. l. 23. Antiquiffimam lectionem fimul & veriffimam repofui. Alio loco fcil. in fchediasmate de emendando Celfo feci conjecturam, per *os medium* fignificari *os sphenoideum*, quod fane proceffibus fuis temporalibus fub his mufculis, qui tempora continent, pofitum eft. Poftea incidi in Oribafii *Coll.* L. XV. c. 3. ubi conjecturam meam confirmari non illibenter vidi. Pavvii opinio de osfis temporum parte petrofa admitti nequit, cum ea non fub mufculis, fed fub cerebro repe-

reperiatur. Morgagnus vero, quanquam multa differit, decernere tamen non audet. *Kr.*

p. ead. l. 23. *Connectunt*] *contegunt*. Conft.

p. ead. l. 24. *Inclinatum*] *inclinatam*. Conft.

p. 419. l. 1. *Gingivis*] *maxilla* alias. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Foramina*] πόροι. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Haec primum*] *hae primum*. Conft.

p. ead. l. 8. *In cartilagine*] *in cartilaginem*. Conft.

p. ead. l. 10. *A fummis ad imas*] *ab imis ad fummas*. Alii. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Diffipantur*,] Id eft, diftribuuntur. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Nam malae cum toto offe, quod fuperiores dentes exigit*,] Vel *excipit*. Caefar.

p. 420. l. 2. *Facultatem*] *facilitatem*. Conft.

p. ead. l. 4. *Ex his quaterni primi quia fecant τομικοὶ a Graecis nominantur*,] τομικοὶ alias τομεῖς. *Caefar.*

p. ead. l. 4. Τομικοὶ] i. inciforii five τομεῖς. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Caninis dentibus*] Canini, κυνόδοντες. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Maxillares*] Sive *molares*, γόμφιοι five μύλαι dicti, quini (fic enim in antiquo exemplari fcriptum, non *quaterni*) ab utroque latere. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Mediae*] *medio*. Conft.

p. ead. l. 17. *Per duos*] *fubter duos*. Alii. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Circa quoque per duos proceffus tenuibus cavis perviae, per quae*] Vel *per quas*. Caefar.

p. 421. l. 4. *Deorfum verfus tuberibus exafperetur*] *deorfum verfus moveatur & tuberibus exafperetur*. Conft.

p. ead. l. 4. *Superiori parti inferiore*] *fecunda fuperiori parti inferitur*. Conft.

p. ead. l. 6. *Superior fummae*] *fuperior fumma*. Conft.

p. ead. l. 6. In antiquo codice Mediceo legitur COMIS. Hinc patet fuiffe in vetufto exemplari TOMEIΣ, quod rectum eft. Recenti fcriptura additum eft, *tenici* unde *teinnici* Florentinae Editionis aliorumque. *Kr.*

p. ead. l. 8. *Suftinere*] *fuftineri*. Conft.

p. ead. l. 9. *Quos καρότας Graeci appellant.*] Sic quidem hos nervos Ludovicus Caelius, auctor Latinarum lectionum, dicendos effe contendit, quod & fe poffe probare dicit per Galenum & Apollonium in Argonaut. Eosdem tamen Hermol. Barbar. *tenontas* appellandos putavit. *Caefar.*

p. ead. l. 9. Καρότας] Al. κερότας. Melius τένοντας. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Quos καρότας Graeci appellant.*] Non eft Graecum. *Scal.*

p. ead. l. 9. Cod. Medic. habet *cerotas*. Fortaffe fuerat in exemplari ΚΕΡΟΥΤΙΑΣ. vid. Hefychium & veterem Ariftophanis interpretem Ἱπ. v. 1341. qui κερουτίαν explicat τὴν κεφαλὴν ανατείνειν; neque enim fatisfaciunt, quae Caelius *Antiqu. lect. II.* 43. p. 91. ed. 1516. affert, cum *pro Ceratis publico bonarum litterarum emolumento cerotas aut caroticos fufficiendam putat.* Quam lectionem Caefarius primus, ni fallor, admifit. *Cocchius* l. c. p. 162. Kr.

p. ead. l. 10. *Omnes flexus alter.*] Quidam: *omnium flexus alte*. non probo. *Conft.*

p. 422. l. 2. *In promptum dato*] *in promptu dato*. Conft.

p. ead. l. 2. Locus hic, prout a prifcis editus & a me reftitutus eft, fummam perfpicuitatem accipit, fi *una* fcribas pro *uno*. Nam Celfus ignorare non potuit, homini datum effe flexum & in priora & in pofteriora & ad latera; ergo non unus flexus datus eft, quare & Cocchius, in not. feq. *caeteris* (fcil. flexubus) *negatis* probans, errat. Si *una* legeris, facillimus verborum Celfi explicatus eft. Scil. quia vertebrae & multa cartilagine & nervis continentur & quia *una* Flexus modicus in proruptum datus eft, homo & rectus infiftit &c. Kr.

p. ead. l. 2. *Caeteris negatis*, optimo fenfu. Sed Pallavicinius mutavit *negotiis*, quod habent & reliqui Codices. (fc. Medicei) *Cocchius* l. c. p. 162.

p. ead. l. 7. *Infinuatis*) *finuatis*. Conft.

p. ead. l. 7. *Inde patefcunt*,] *inde latefcunt*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 12. In eod. Medic. ΝΟΑΣ; fcriptor vero fimilitudine litterarum Ο & Θ deceptus alterum omifit. *Cocchius.*

p. ead. l. ult. *Scoptula operta*] Lego *lata fcapularum offa* 526, 6. 542, 35. 548, 22. Vid. p. 506, 23. & 171. 5. ubi diferte dicit ὠμοπλάτας Graecorum Latine dici *offa fcapularum*: quare ifta lectio proculdubio mendofa eft, cum nunquam alibi haec vox reperiatur. *Cafaub.*

p. ead. l. ult. *Scutula operta*] Sc. - - - - fic habet Antiqua fcriptura cum vacuo fpatio quinque aut fex litterarum. Recens: *Scoptula operta*. *Cocchius* l. c.

p. 423. l. 9. *Quod propius altera verticis parte modice intumefcens, fuftinet*] Alii fic, *quo propius alteri verticis parti, intumefcens fuftinet*. Conft.

p. ead. l. 11. *In eo*] Offe, nempe lato fcapularum. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Infidit*,] *infidet*. Conft.

p. ead. l. 12. *feq.* His verbis difficultatem fubeffe

esse putavit Morgagnus *Epist.* VII. p. 178. Sed si ita, ut ego, interpungas, & particulae *infra* vim Adverbii tribuas, difficultas omnis evanescit. *Kr.*

p. 423. l. 12. *Cartilagini*] *cartilagine.* Const.

p. ead. l. 12. *Humerus*] Βραχίων. *Const.*

p. ead. l. ult. Cod. Mediceus confirmat lectionem *vertici lati.* Antiqua scriptura scriptum fuit: *dixi parvo excessu verticiliati.* Recentiori vero distinctum, &, expuncto *i*, emendatum factumque: *dixi, vertici lati ossis.* Cocchius.

p. ead. l. ult. *Parvo excessu inseritur*] *parvo excessu* desunt in antiquo Cod. Alii legunt, *incessu.* Const.

p. 424. l. 3. *Magis etiam*] *altius etiam.* Const.

p. ead. l. 3. *Brachio*] τῷ πήχει. *Const.*

p. ead. l. 7. *Cubitus*] Ἄγκων *Const.*

p. ead. l. 16. *Levi*] *laevi.* Const.

p. ead. l. 18. *Prima palmae pars*] Κάρπος, brachiale, cujus osficula octo non plane solida & absque medulla. Quartum omnium durissimum. Horum figura multiplex. *Const.*

p. 425. l. 1. *Ex his unius*] *ex his veluti unius.* Const.

p. ead. l. 2. *Ex manu duo*] *ex hac manus parte duo.* Const.

p. ead. l. 3. *In sinus*] *in sinum.* Alii, *in sinu.* Const.

p. ead. l. 4. *Palmam*] μετακάρπιον. Const.

p. ead. l. 6. *Interius*] *inferius.* Const.

p. ead. l. 6. *In verticem*] *in vertice.* Const.

p. ead. l. 6. *Exterioris*] *superioris.* Const.

p. ead. l. 10. *Desidit,*] *desidet*, vel *desinit.* Const.

p. ead. l. 12. *Ad spinam*] *& ad spinam.* Const.

p. ead. l. 13. *Super*] Al. *subter.* Const.

p. ead. l. 15. *Femina*] μηροὶ. *Const.*

p. ead. l. 16. *Duos processus*] Trochanterem majorem & minorem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Ab inferioribus quodque capitibus*] *ab inferiori quoque parte*, Alii. *Const.*

p. ead. l. 20. *Introrsus*] *extrorsus*, Alii. *Const.*

p. 426. l. 1. *Patellam vocant.*] Patella, ἐπιγονὶς vel ἐπιγονατὶς, & μύλη, mola. *Const.*

p. ead. l. 8. *Sura*] περόνη. *Const.*

p. ead. l. 10. *Cui tibiae nomen est*] κνήμη. *Const.*

p. ead. l. 13 *Media,*] *medio.* Const.

p. ead. l. 14. *Ossa*] *osse.* Alii, *osse tali obverso.* Const.

p. ead. l. 14. *Ipsum super os calcis.*] Os tali Astragalumque *talum* vocat: malleolos vero *talorum ossa*: excessus ἀποφύσεις: procedentia ἐπιφύσεις. *Const.*

p. ead. l. 16. *Idque sine medulla*] Os calcis. *Const.*

p. ead. l. 31. Cap. II. & reliqua tituli illius omissa sunt, imo & sequens contextus in eodem versu continuatur, marginique duntaxat adscriptum est: capitis ossa, quasi indicium. Sed & omnes interpunctiones verborum & distinctionum notae omnino absunt ab hujus codicis antiqua scriptura, adeo ut quae nunc in impressis obtinent, sola recentiorum editorum auctoritate niti credibile sit; vetustissima enim exemplaria quorumcunque iis carere plerumque videmus. *Cocchius.*

p. ead. l. 21. *Vitiatur,*] Fit cariosum & putre. *Const.*

p. ead. l. 22. *Loco movetur*] *luxatur.* Const.

p. ead. l. ult. *Nigrum*] VII. Aphor. 2 *Const.*

p. 427. l. 1. *Super natis*] *supernatis.* Const.

p. ead. l. 6. *Secedat:*] *recedat.* Const.

p. ead. l. 7. *Quae integrioris,*] nempe *partis.* Const.

p. ead. l. 7. *Aridum*] Cruoris expers: quod cariosum. Alioqui minus verum hoc pronunciatum simpliciter. *Const.*

p. ead. l. 9. *Scalpello*] σμιλίῳ potius quam ξυστῆρι. *Const.*

p. ead. l. ult. *Febre*] Et aëris frigidi contactu, & medicamentis. *Const.*

p. 428. l. 2. *Vrgenda*] Id est, *coërcenda.* Alii, *purganda.* Const.

p. ead. l. 7. *Nigrities*] Legendum, *nigrities ad alteram quoque partem*, omissis inculcatis vocibus, *est, aut si caries.* Const.

p. ead. l. 19. *Cap. III.* & omnia inscriptionis verba absunt a Cod. Mediceo; imo & contextus continuus est in eodem versu cum superioribus.

p. ead. l. 20. *Si spaciosum,*] Vel *spatiosius.* Caesar.

p. ead. l. 21. Χοινίκιον] *Modiolus* (a parvi modi figura) ferramentum est serratum (ut reponendum pro *ferratum*) vulgoque vocatur *trepan.* Diversa tamen ἀβάπτιστος τρυπάνη, ut in Lexico observavimus. De his instrumentis perite & copiose Botallus libro de vulneribus sclopet. in quo & figurae. *Const.*

p. ead. l. 23. *Ipse quoque*] *ipso quoque.* Sic rectius, nisi forte de modiolo (qui ipse quoque orbe cingitur) accipias, non de clavo. *Const.*

p. ead. l. 24. *Demittitur* in Cod. Med. *dimittitur.* Ibi *terebrarum* scribitur continuo contextu, sed in margine idem vocabulum additum fuit eadem manu, quasi nota novi capitis. *Cocch.*

p. 429. l. 8. *Vt & foretur, & circumagatur,*] *ut & foret, & circumagatur.* Const.

p. ead. l. 12. *Modiolo pressum est,*] Leg. *modiolo impressum.* Vide infra, *modiolo imprimitur.* Const.

p. 429. l. 12. *Ille per se agitur.*] Modiolus tum agitur fine clavo: cujus quidem officium eft, ut modiolum fic firmet, ne poffit oberrare, dum circumagitur. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Excisforius fcalper*] ὁ ἐκκοπεὺς, *ciffeau* vulgo. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Laedit,*] *edit.* Alii *radit*, Cod. *Conft.*

p. 430. l. 1. *Integrum, caries per totum*] *in totum, caries perfaepe totum.* Conft.

p. ead. l. 3. *Foramen*] *ferrumen*, fcriptura atramento recentiori renovata, ut quae antiquitus fuerit, non plane dignofci queat. *Cod Medic.*

p. ead. l. 3. *Id quoque figni fpecillo fignificatur*] Videtur hoc loco Celfus ufurpare nomen *fpecilli*, genere nunc neutro, nunc mafculino. *Caefar.*

p. ead. l. 3 *Signi fpecillo fignificatur, qui depreffus in id foramen, quod infra folidam fedem habet, & ob id - - - ficcus,*] *figno fpecilli fignificatur, quod depreffum in id foramen, quod infra folidam fedem habet, & ob id - - - ficcum.* Conft.

p. ead. l. 1. Hoc in loco aufus fum *interdum* ponere pro *integrum* Nunquam enim five caries five nigrities integrum os pertranfit. Particula *interdum* aptisfime & refpondet illis verbis, *vix unquam*, & pro ea *integrum* facile irrepere potuit; recte enim linea praec. legitur *Kr.*

p. ead l. 10. *Iam alte*] *tum alte* Conft.

p. ead. l. 12. *Cura agendum eft,*] Ne membrana laedatur. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Spatium ipfum*] Quod inane occurrit inter duas teftas. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Sanguis*] E venulis effufus, quae osfis cavum fubeunt. *Conft.*

p. ead. l 15. *Habena*] Inftar plectri, qua terebra convertitur. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Sufpendendaque*] Vt quam fufpenfa & leviffima minus imprimat *Conft.*

p. ead. l. 16. *Attollenda,*] Ducitur habena terebrae manu dextra: terebram imprimit, moderaturque finiftra & attollit, cum opus eft. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Neque periclitemur,*] Ob id ἀβάπτιστα excogitata. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Media faepe,*] *media fepta* legendum; ut infra cap. 4. *Conft.*

p. ead. l. 22. Μηνιγγοφύλακα] Μηνιγγοφύλαξ, membranae cuftos. Elevatoria Chirurgis, de qua & cap. 4. *Conft.*

p. ead. l. 23. *Quae demiffa eft, ut*] *quae demiffa fic, ut.* Conft.

p. ead. l. penult. *Scalpro difcutiendum eft:*] Recte & eleganter, fed minus eft elocutus. Plena eft oratio: *quod malleolo per fcalprum difcutiendum eft.* Sic apud Livium: *Tribus arietibus aliquantum muri difcuffit*, i. dejecit, diruit, atque demolitus eft *Conft.*

p. 431 l. 3. *Levandae*] *laevandae*, i. laevigandae. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Si quis fcobis*] *fi quid fcobis.* Conft.

p. ead. l. 5. *Non ora*] *non orae.* Conft.

p. ead. l. 5. *Lavandum*] *laevandum.* Conft.

p ead. l. 6. *Afpero offae*] *afpero offi.* Conft.

p. ead. l. 7. *Sanitatem,*] *Adfert* eleganter fupprimitur. Satis eft verbum diverfis fubjectis attributum, alteri refpondere: cujus funt & apud Ciceronem exempla. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Ab ipfo ore*] *ab ipfo offe.* Cum Hippocr. experientia fic legendum oftendit. Alii *ore* & *ulceris* fubaudiunt. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Eaque fere*] *idque fere.* Conft.

p. ead. l. 15. Λεπὶν] Leg. λεπὶς. i. *fquama a Graec.* Conft.

p ead. l. 15. *Codex Med.* habet: *fquama id eft lepis*, antiqua fcriptura fcriptum, recentiori vero: *fquama eft idem lepis*, & in margine alia manu λῶπις fcriptum eft fortaffe pro λοπὶς. *Cocchius.*

p ead. l. 17. *Ad fummum tamen*] *ad fummum tantum.* Conft.

p. ead. l. 18. *Lavari*] *laevari.* Conft.

p. 432. l. 3. A cod. Medicco *Cap. IV. caeterique tituli* abfunt, & contextus in eodem verfu continuatur; in margine tamen haec notatio eft ab antiqua manu *Fractis osfis & cerebri meninga.* Cocch.

p. ead. l. 20. *Nihil leve*] *fi nihil nifi laeve.* Conft.

p. ead. l. 23. *Hippocrates memoriae tradidit.*] Locus eft L. *V. Epidem.* Sed eum librum non effe genuinum Hippocratis foetum, exiftimant eruditi. *Cafaub.*

p. ead. l. 25. *Levia ingenia, quia nihil habent, nihil fui detrahunt*] Vid. *Plutarchus* lib. πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτῶ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ. & *Quintil. Inft. Orat.* Cafaub.

p. 433. l. 4. *Quae aeque*] *quia aeque.* Conft.

p. ead. l. 7. *Idem, & naturaliter*] Al *idem naturaliter.* Conft.

p. ead. l. 12. *Id detrahendum*] *id deradendum.* Conft.

p. ead. l. 12. *Nigritiem enim continet, fi quid fiffum eft.*] Alias *fixum eft.* Caefar.

p. ead. l. 13. *Solet etiam evenire,*] Ἀπήχημα vocant hoc fracturae genus. *Conft.*

p. ead. l. 15. *Difcuffa eft,*] *difciffa eft.* Conft.

p. ead. l. 19. *Os fractum*] Hippocr. lib. VII. Aphor. 14. 25. 85 & lib. VI. Aphor. 53. *Conft.*

p. ead. l. 23. *Oculos quibus obcaecet.*] Al. *oculosque quibus obcaecet.* Conft.

p. ead. l. penult. *Curatio haec*] Excidendi osfis. *Conft.*

p. 434.

p. 434. l. 7. *Vt deinde a ſingulis procedentibus ſingulis cutis ſubſequatur.*] Vel *ligulis*. Caeſar.

p. ead. l. 7. *Accepit,*] *accipit*, Vet. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Singulis cutis*] *angulis cutis* Conſt.

p. ead. l. 8. *Inter quae*] *inter quos*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Nihil tutius*] Al. *nihilo minus tuto*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Caeterea ex eadem*] *caetera eadem*. Conſt.

p. ead. l. 21. *Aut levior,*] *aut lenior*. Conſt.

p. ead. l. 24. *Roſa*] i. roſaceo. *Conſt.*

p. 435. l. 3. *Vlcus madet,*] Hic mador πλάδος Hippocrat. cui πλαδαρὸν ἕλκος i. *ulcus madens* Celſo. Lege Gal. Comm. III. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Alitur, & in cervicibus*] Ἀκυροlογία. Talis lib. VII cap. 27. ubi *ali vulnus* pro σαρκοῦσθαι. Nec enim vulnus alitur, aut ulcus, ſed caro alitur, illudque impletur, ut proprie dixit lib. V. cap. 12. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Ad manum*] εἰς τὴν χειρουργίαν. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Medium*] Nempe *os*. Al. *media*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Fiſſum eſt,*] Hoc ῥωγμή. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Vel quia*] *fere vel quia*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Medium*] Eſt ἐγγείσωμα Galeno. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Ejus*] *ejus rimae*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Ad ſimilitudinem C literae, ſic ut vertex ejus a foramine, baſis ad rimas*] Legend. ut habet exemplar MS. *ad ſimilitudinem V. literae, ſic ut - - rimam*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Nihil latens in eo oſſe concavum eſt,*] *nihil latens ſub eo oſſe cum cavatum eſt*. Al. *in eo oſſis concavo eſt*. Conſt.

p. ead. l. 20. In Cod. Mediceo antiqua ſcriptura ſcriptum eſt: *late ſine oſſe cavum eſt*. recentiori: *latens in eo oſſe concavum eſt*. Fortaſſe erat in primo exemplari, *latens in eo oſſe cavum eſt*. Cocchius.

p. ead. l. 21. *Laedentibus.*] Al. *latentibus*. Conſt.

p. ead. l. 21. *Ne ſi fractum*] *nec ſi fractum*. Conſt.

p. ead. l. 22. *Sed ſive totum*] Ἀποσκεπαρνισμὸς Galeno. *Conſt.*

p. 436. l. 2. *Quam fecimus,*] Scalpro. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Septaque*] *Media ſepta* dixit ſupra, i. interſtitia foraminum hoc loco. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Lunatum ſinum*] Hic convenit figura literae C. non vero ſupra. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Forfice*] *forcipe*, τῇ ἰσάγρᾳ Galen. VI. Method. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Propoſui.*] Cap. 3. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Sub medicamenti*] *ſub medicamentis*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Satis illi*] *ſatis illis*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Qui ſupra poſitus*] Cap. 3. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Loco intepido*] Sic recte habet antiqua ſcriptura (ſc. Codicis Medicei). Nam vi Latinae compoſitionis intelligendus eſt locus aliquantum tepidus, ut fruſtra manu recenti in hoc ipſo Codice mutatum fuerit: *in loco tepido*. Cocchius.

p. ead. l. 22. *Infundenda erit roſa*] *infundendum erit id ros*. (i. roſaceum) *tepidum*. Conſt.

p. 520. l. ult. *Cervixque molliri debebit*] ne convulſio excitetur. *Conſt.*

p. 437. l. 9. *His quoque apparebit,*] *hos quoque apparebit*. Cod. MS. *oportebit*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Spem vero certam faciunt membrana mollis*] Alias *mobilis*. Caeſar.

p. ead. l. 11. *Mobilis*] Quae συστολῆς & διαστολῆς motum retinet. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Acris vomitus,*] *acer vomitus* Conſt.

p. ead. l. 15. *Caeteraque quae ad*] *caetera quae ad*. Conſt.

p. 438. l. 2. *Vt per omnem*] *ut non per omnem*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Cicatrix erit ſolvenda*] Alii, *cicatrice erit ſolvenda plaga*. Conſt.

p. ead. l. 7. CAP. V. caeteraque tituli abſunt (a Cod. Med.) & contextus eſt in eodem verſu continuus, cui ad marginem nota accedit: *in naribus*. Cocchius.

p. ead. l. 11. *Quicquid e cartilagine concedit*, nec Morgagno probantur, nec cuiquam acutius videnti facile probabuntur. Priores editores ad unum omnes ſcripſerunt: *Quicquid in cartilaginem incidit*. Morgagnus verbis a Lindenio ſcriptis vult *concidit* ſcribi. Sed nihil erat cauſae, quam ob rem priorum editionum verba tollerentur. Eſt enim ea loquendi ratio; *quicquid incidit*, Celſo familiaris admodum. Is autem, quibus modis naſi vel cartilago vel os laedi frangique poſſet, in fine pag. praec. dixerat. Aptiſſime igitur nunc de cartilagine dicere incipiens ſubjicit: *Quicquid in cartilaginem incidit*. Quare ſi quid mutandum ſit, pro *cartilaginem* ſcribemus *cartilagine*. Haec ſcripſeram in illo ſchediaſmate. Poſtea Codicis Medicei variantes me docuerunt, ita omnino eſſe ſcribendum. Kr.

p. ead. l. 13. *Implicata linamenta,*] Σφηνίσκους στεπτοὺς, Aëtius. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Adjicienda ſunt.*] *Injicienda ſunt*. Alii, *adigenda ſunt*. Conſt.

p. 438. l. 14. *Penicillo.*] Ἐκ ῥάκους εἰληθέντος, Aëtius. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Fabrili glutine*] Fabrile gluten Diofcoridi ταυροκόλλα. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Media*] *Medio.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Fuligine*,] Sic antiqua lectio. Alii *polline*, τῇ μαννῃ. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Eaque ultra*] *Eaque ſupra.* Conſt.

p. 439. l. 9. *Quia callus*] *Quum callus.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Extrinſecus*] *Intrinſecus.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Vltra*] *Supra* Al. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Adjicienda*] *Adigenda*, quod in veteri codice *adicenda* ſcriptum erat, ut ſolet in veteribus codicibus. *Scal.*

Hanc conjecturam codex Mediceus confirmat, ubi legitur *adigenda*. Kr. Nota haec pertinet ad p. 522. l. 6.

p. ead. l. 28. *Cap.* VI. & caetera tituli abſunt a Cod. Mediceo, continuo textu ac margini ad ſcripta nota, *in aure rumpitur cartila.* Cocch.

p. ead. l. 28. *Solidarique*] Κρατύνεσθαι Hippocr. *Conſt.*

p. 440. l. 5. In Cod. Mediceo poſt verba *ut in naribus*, margini adſcripta nota *in naribus.* Vnde liquet, hujusmodi notationes non ſemper nova capita in hoc codice indicare. Cocchius.

p. ead. l. 6. *Primi temporis*] Leg. *primis temporibus.* Conſt.

p. ead. l. 7. In Cod. Mediceo *Cap.* VII. totusque titulus abeſt, contextu continuo, margini tantummodo adſcriptum eſt *Maxillam.* Cocchius.

p. ead. l. 9. *Modo rectum*] Κάταγμα σχιδακηδόν. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Transverſum*,] Καυληδὸν vel ῥαφανηδὸν, vel σικυηδόν. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Obliquum:*] Καταχάρσιον, five κατὰ πλάγιον. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Quin etiam aliquando plura fragmenta minuta*] *Quin etiam. Cum plura fragmenta minuta.* Hoc fracturae genus κάταγμα καρυηδὸν five ἀλφιτηδὸν vocatur. Et quum a fragmento fragmentum recedit, ἀπόθραυσις & ἀποκοπή. Aliud lunatum, quod εἰς ὄνυχα vel καλαμηδὸν fieri dicitur. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Fragmento*] *Segmento.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Sub qua*] *Sub quo.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Excedit*] *Excidit.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Seta*] Hippocr. τριχὶ ἱππείῃ, ἢ χρυσῷ. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Media*] *Medio.* Vide cap. 5. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Ibi deligantur*] *Ibi deligentur. Conſt.*

p. 441. l. 5. *Fere reſolvuntur*] *Fere ſolvuntur.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Oſſa conſeruntur*] Συμφύονται, *confervent*, lib. II. cap. 10. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Latus, os*] *Latum os.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Coxarum, os tali,*] *Coxarum os, tali.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Inter*] *Intra.* Conſt.

p. ead. l. 18. In Cod. Mediceo *Cap.* VIII. & caetera tituli omiſſa, continuo contextu, cum nota margini eadem manu adſcripta: *jugulum.* Cocch.

p. ead. l. ult. *Sine junctura*] *Sine vinctura.* Conſt.

p. 442. l. 1. *Fereque id quod a pectore ſub id quod ab humero eſt in poſteriorem*] *Fereque id quod ab humero eſt, ſub id quod a pectore in poſteriorem* &c ex Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 5 *Sub id humerus*] Scribendum, *ſubinde humerus.* Alii, *ſuper id humerus.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Priorem partem*] *Priorem poſterioremve partem.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Manu plane*] *Manu placide*, Al. *Conſt.*

p. 443. l. 5. Aut *diducantur* (ſcil. fragmenta) ſcribendum eſt, aut omittendum *quae.* Kr.

p. ead. l. 9. *Ala ſua*] *Ala ſana.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Faſciari*] *Faſcia dari*, Vet *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Sub ala ſua faſciari debet*] V. C. *Sub alas faſcia dari debet. Faſciare* non dicitur, ſed *faſciatus* raro. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Latus, os*] *Latum os.* Conſt.

p. ead. l. 22. Cap. IX. &c. tituli, omiſſa, contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. 444. l. 5. *Leniter*] *Leviter.* Alii, *graviter.* Conſt

p. ead. l. 6. *Quae ſupra ſcripta ſunt*,] Circa finem capitis praeced. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Quicquid vel tuſſim*] Κιρχνώδεες Hippocr. lib. III. Articul. *Conſt*

p. ead. l. 13. *Ne ſpiritum*] *Nec ſpiritum.* Alii, *nae ſpiritum.* Vide infra. Conſt.

p. ead. l. 16. *Spuitur*] *Exſpuitur.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Polyarchi*] Vide p. 253. Conſt.

p. ead. l. 22. *Roſa*] *Roſ. oleo*, i. roſaceo. *Conſt.*

p. ead. l. 23 *Faſciae a mediis orſae*,] Hippocrates (ex quo haec omnia) duobus faſciae a medio orſae capitibus ligandum praecipit. *Conſt.*

p. 445. l. 6. *Idem*] *Item.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Quoque reſolvetur*,] Legend. *quoque reſolventur. Alternis diebus* Hippocrates, non *quotidie.* Conſt.

p. 445.

p. 445. l. 11. *Quae si modus erit*] *Quod si metus erit*. Cod. Alii, *non metus erit*. Const.

p. ead. l. 17. *Pus subit,*] *Pus subest*. Const.

p. ead. l. penult. *Eaque uri*] *Isque uri*, nempe locus, vel *ea*, scilicet pars. *Const.*

p. 446. l. 8. *Si id ex*] *Si id quod ex*, Vet. Cod. *Const.*

p. ead. l. 11. *In interiorem*] Al. *in anteriorem*. Const.

p. ead. l. 13. *Plurima parte*] Al. *prima parte*. Const.

p. ead. l. 14. CAP. X. totusque ille titulus abest, contextu continuato, marginique adscriptum est *umeris*. Cod. Med. *Cocch.*

p. ead. l 14. *Rursus ex magna parte*] Vbique femoribus humeros, crura brachiis comparat, coxasque scapulis. Vide p. 407. imo & plantas palmis, ibid. & p. 444. pedem manui, tibiam cubito. *Const.*

p. ead. l. 16. *Minime*] *Minus*. Const.

p. ead. l. 18. *Ea maxime*] *Earum maxime*. Const.

p. ead. l. 20. *Pessima ubi*] *Pessimum ubi*. Const.

p. ead. l. 21. *Nonnunquam autem*] Vid. p. 401 *Const.*

p. ead. l. ult. seqq. Locus hic ante me corruptus erat. Lindenius edidit: *Si suis sedibus sunt mota, resima* &c. Priores vero sic: *Si suis sedibus mota resimam* &c. Pro *resimam* Codex Mediceus habet *resinam*. Quarum lectionum nulla sensum verborum clarum reddit. Ex omnibus tamen genuinus sensus erui potest. Hoc enim loco de signis fractorum ossium in suis sedibus remanentium, in subsequentibus l. 4. 8. de signis eorundem suis sedibus non remanentibus Celsus verba facit. Si itaque me cum legas: *Si suis sedibus sunt, mota resonant, punctionisque* &c. habes notas fractorum ossium in suis sedibus remanentium Nam haec ita sequi chirurgi norunt. Verbum *resonant* vero facile in *resimam* vel *resinam* transire potuit. Kr.

p. 447. l. 2. *Fit ubi*] *Fit saepe ubi*. Const.

p. ead. l. 3. *Latere*] *E latere* Const.

p. ead. l. 4. *Depressum*] *Deprehensum*, Cod. *Const*

p. ead. l. 6. *Intendit*] *Intenderit*. Const.

p. ead. l. 9. *Cancer*] Hic quoque cancri voce abutitur *Const.*

p. ead. l. 9. *Certum, ut diutissime alatur pus*] Lego, *vel certe, diutissime alatur pus*. Codex, *agatur*. Const.

p. ead. l. 15. *Fasciis*] Ὑποδετμίδες, binae fasciae primae. Reliquae ἐπίδεσμοι, Galen. *Const.*

p. ead. l. ult. *Linteos*] *Lineos*. Const.

p. ead. l. ult. *Sex opus est*] Hippocr. duobus. Tot involucra a peritis Chirurgis improbantur. *Const.*

448. l. 2. *Quasi in cochlea serpat*] Leg. *quasi in cochleam serpat*, i. quasi cochleatim & claviculatim, κοχληδὸν καὶ ἑλικοειδῶς. *Const.*

p. ead. l. 2. Translator Britannus mentem Celsi non assecutus, putat voculam *ter* l. 6. abundare, neque a Celso scriptam esse; doctissimum virum in luculentissimo loco haesitare miror. *Kr.*

p. ead. l. 3. *Longiore, eaque qua parte os eminet, ab ea si totum aequale est, undelibet super*] *Longior ea, quae qua parte os eminet (aut ab ea, si totum aequale est, vel undelibet) super*. Const.

p. ead. l. 6. *In superiore*] Deest *parte*, aut supplend. *Const.*

p. ead. l. 7. *Latiore linteo*] Σπλῆνα vocat Hippocr. Reliqui σπλήνιον, Scribon. Largus *splenium, plagulas* Chirurgi. Et περὶ τῶν σπληνῶν ἐπιβολῆς lege Galenum VI. Methodi. *Const.*

p. ead. l. 12. *Quod adstrictum est*] *Quod nimis adstrictum est*. Const.

p. ead. l. 12. *Alienatur, & cancro opportunum est:*] Ἀλλοιοῦται καὶ σφακελίζεται Hippocr *Const.*

p. ead. l. 12. *Alienatur*] Ita infra p. 539, 7. *quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest*. Casaub.

p. ead. l. 15. *Junctura*] *Vinctura*. Const.

p. ead. l. 16. *Sexto fasciis*] *Sexto fascia*. Const.

p. ead. l. 21. Ante Lindenium in hoc loco tantummodo vitium latebat in verbis *vel levius*, pro quibus is posuit *vel tenuius*, & praeterea *ab eo* pro *ad eo*, male. Planissima & praecedenti orationi maxime congrua lectio a me posita. *Kr.*

p. 449. l. 2. *Citra articulum*] *Circa articulum*. Const.

p ead. l. 3. *Spatio*] *Temporis* subaudi. *Const.*

p. ead l. 4. *Nullus*] *Si nullus* Const.

p. ead. l. 5. *Temporis: quod os quodque confervet*] *Temporis, quo os quoque confervet*, (ut & post 10 *si ossa non conferbuerint*) pro quo dixit cap. 7. *ossa conferuntur*, i. quasi ferrumine conglutinata coalescunt. *Const.*

Titulus nullus contextu continuato Codex Mediceus. *Cocch.*

p. 449 l. 12. *seqq.* Locus hic est ex iis, quibus lucem intulit Lindenius Nil igitur nisi omissionem verbi *est* l. 6. suadeo. Morgagnus quidem in explicando loco eo haeret, ac paene pro *baculum* vult *brachium* legi, quod in codice invenerat. Sed qui possis *brachium* legere? Quo enim modo minister ab ejus qui curatur, occipitio positus, demissum inter ejus, qui curatur

ratur, tenere poterit? Haefitaffe autem viri eruditiffimi videntur, quia baculi ufum non perceperant. Qui mihi nullus alius videtur, nifi ut minifter ab ejus, qui curatur, & alto fedili collocatus eft, occipitio pofitus habeat, cui innitatur, fi brachio fuo fub fafcia porrecto, hanc ipfam, fimulque humerum curandum attollit tum, cum fe ipfum extollit & erigit. Non folus autem Morgagnus, fed Foëfius quoque hoc in loco offendit. Locum enim eum cum vidisfet contaminatum, pro *porrecto* non *correpto*, ut alii ante & poft eum, fed *correptum* legit, quod tamen ipfe ordo & concinnitas verborum plane refpuunt. Pro *curatur* l. 21. legit *ducatur*, quod certe fenfum magis perfpicuum reddit quam *fumatur*, quod Lindenio priores omnes fcripferunt. *Kr.*

p. ead. l. 17. *Super caput*] Exemplar vetus *fuper cubitum*, i. πῆχυν. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Juncto*] *Vincto.* Conft.

p. 535. l. 18. *Inter fe junctis*] Al. *inter fe vinctis.* Conft.

p. ead. l. 22. *Palmam injicit dextram: fi finifter, finiftram: fi dexter humerus curatur,*] Al. *planam injicit dextram, fi finifter: finiftram, fi dexter humerus fumatur*, Cod. *Conft.*

p. 450, l. 5. *Figurandum:*] *Figuratum fit.* Conft.

p. ead. l. 15. *Eminentia*] *Eminentiam.* Conft.

p. ead. l. 15. *Breviores funt*] *Sint* rectius. *Conft.*

p. ead. l. 16. Titulus abeft contextu continuato. Cod Medic. *Cocch.*

a. p. ead. l. 25. *Habitus fit*] *Habitus eft.* Conft.

b. p. ead. l. 25. *Itaque involutum mitella*] Brachium mitella involutum excipere, & ex cervice fufpendere, vulgo dicitur, *porter un bras en écharpe.* Eft vero mitella parva mitra & calantica, latior inftarque fafciae, ex cujus lateribus taeniae redimiculaque dependent. Angli mitella noctu caput redimiunt. *Conft.*

p. 451. l. 3. Titulus abeft contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 3. *Ex fummo cubitu id factum*] *In fummo cubito id fractum*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Ac fi,*] *At fi.* Conft.

p. ead. l. 6. Titulus abeft contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 8. *Is canalis*] Σωλῆνος i. *canalis* (quod chirurgicum eft inftrumentum, rotundum, oblongum, cavum, in quo crus aut femur fractum conjicitur & continetur) defcriptio. Vide Hippocratem περὶ ἀγμῶν, & Galen. Comment. II. Differt a gloffocomo. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Detineat*] *Detineatur.* Conft.

p. ead. l. 13. *Si femur, usque ad coxam: fi juxta fuperius, caput femoris, fic ut ipfa quoque ei coxa infit.*] Lego, *fi femur usque ad coxam juxta fuperius caput femoris, fi ut ipfa quoque in eo coxa fit.* Conft.

p. ead. l. 14. *Neque tamen ignorari oportet,*] Ex auctoritate Hippocratis hoc perpetuo verum non effe, jam convicit Tagaultius Chirurgiae lib. IV. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Infifti, fed multa tamen femori*] *Infifti. Sed multa tum femori.* Conft.

p. ead. l. 17. *Fortunae*] Galli dicunt *a cet accident.* τῇ τύχῃ. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Surculum*] Alii *ferulam*, ego *funiculum* legendum contendo ex antiqui Codicis fide. Alii reponunt, *ad imum fulcrum.* Conft.

p. ead. l. 21. Titulus abeft contextu continuo. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 21. *Rurfus illa*] *Rurfus ifta.* Conft.

p. 452. l. 2. *Longior ulterioribus*] *Longior exterioribus.* Conft

p. ead. l. 4. *Vfus*] *Vfus paulatim.* Conft.

p. ead. l. 8. *Cefferunt,*] *Receſſerunt*, ut cap. 20. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Confervatur*] *Conferitur*, Cod. id eft, συμφύεται Sic & lib. VIII. cap. 7. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Quemadmodum*] Ὃν τρόπον, *quo vel quali modo.* Conft.

p. ead. l. 19. *Caetera*] *Ceterum.* Conft.

p. ead. l. ult. *Effet, quanto*] *Effet. Quando*, Cod. *Conft.*

p. 453. l. 11. *Vulneri quam offi*] *Vulneris quam offis.* Conft.

p. ead. l. penult. *Ejus longius*] *Ejus fi longius.* Conft.

p. ead. l. ult. *Scalpro limandum, tum ipfum*] *Scalpro limatum ipfum.* Conft.

p. 454. l. 1. *Vulfella*] Vulfellam dixit & fabros. Hippocrates tamen μοχλίσκους & λατύπους, i. vecticulas & latomos. *Conft.*

p. ead. l. 2. Lindenius pro *recte fe habenti capiti* fcripfit *acutae offis prominentis cufpidi* &c. Quibus fane verbis fequentia parum recte refpondent. Priores omnes fi ut fcripfi, nifi quod quidam *habendi*, alii *capite*, Caefarius etiam *habente* habeant. Recte fe habens caput videtur hic extremum offis, cujus fragmentum prominet, firmum & idoneum ad fuftinendum vulfellae illius vectem, fignificare. Nec *acutae - - cufpidi* legendum effe verba Celfi p. 539. l. 30-33. Vid. & Morg. *Epift.* V. p. 129. Kr.

p. ead. l. 3. *Sima*] *Curva.* Cod. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Cinguntur*] *Cingitur.* Conft.

p. 454.

p. 454. l. 5. *Oportet ea*] *Oportet eas*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Prodeſtque ea*] *Poteſtque ea*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Excidat, aut cum jam*] *Excidat. Ac cum*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Diutiusque*] *Latiusque*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Suepe enim integra cutis oſſe*] *Saepe enim integra cute os*. Et quidam τὸ *enim* expungunt. *Conſt*.

p. ead. l. ult. *Quae ſolvere*] *Quam ſolvere*, ſupple *plagam*. Conſt.

p. 455. l. 4. *Neceſſe*] *Habet* vocat. *Conſt*.

p. ead. l. 5. *Vbi ictus protinus*] *Plagam* deeſt vel ſubauditur. *Conſt*.

p. ead l. 8. *Leviſſimi*] *Laeviſſimi*. Conſt.

p. ead. l. 14. De verbo *conferbuerunt* legeſis Morgagnum *Epiſt*. III p. 63. Locus autem hic mihi ſuſpectus eſt, quamvis & priores Editores eadem quae Lindenius ſcripta habent, niſi quod omnes l. 15. pro *quia* legunt *quae*, Ronſſeus in ora quoque *quod* notavit. Sed non de hoc praecipua mihi dubitatio exiſtit. Verba l. 17. *Si vetuſtas occupavit*, itemque verbum *dividenda* probare nequeo. Quodſi enim oſſa non conferbuerunt, diviſa ſunt; ergo non dividenda. Os ſa praeterea diviſione a ſe invicem removentur. Ergo tantum abeſt, ut concurrant, ut potius a ſeſe recedant; itaque ſi non concurrunt, ne aſperari quidem poſſunt Pro *dividenda* fortaſſe ſcripſit, *dimovenda*; ſic enim oſſium fractorum capita inter ſe dimota concurrendo exaſperabuntur. Linea vero 16. 17. ita ſcribendum reor: *Poſſunt enim coire, niſi vetuſtas occupavit membrum* &c. Perſpicuum enim eſt, oſſa fracta, quae non conferbuerunt, coire non poſſe, ſi vetuſtas occupavit, h. e. ſi fractorum oſſium capita jam callo ſunt obducta. Neque enim tanto inter dimoveri poſſunt motu, quo callus atteri, & oſſa concurrendo exaſperari posſint *Kr*

p. ead. l. 14. *Quae ſaepe ſoluta, ſaepe mota ſunt*] *Quod ſaepe mota, ſaepe ſoluta ſunt*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Poſſunt enim coire*] *Poſſunt enim diu quieſcendo coire*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Vt ſi quid*] *Et ut quid*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Solent tamen interdum diverſa inter ſe oſſa cohaerere*.] Vel *coaleſcere*. Caeſar.

p. ead. l. ult. *Oſſa cohaerere*] *Oſſa conſervere*. Cod. *Conſt*.

p. 456. l. 2. *Dirigi*] *Dirimi*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Involutam lana regulam objicit*] Vel *tegulam*. Caeſar.

p. ead. l. 8. *Oſſa coeperunt*,] *oſſa cohaeſerunt*. Conſt.

p. ead. l. 8. *Nonnunquam*] *F. non unquam*. Vide p. 13. *Caſaub*.

p ead. l. 14. *Sinapi, quod cum ficu*] *Sinapi cum ficu*. Conſt.

p ead. l. 18. CAP. XI. Et caetera tituli abſunt contextu continuato Cod. Medic. *Cocch*.

p. ead. l. ult. *Inter ſe dehiſcunt*.] Hoc διάστασις vel διάστημα Hippocr. *Conſt*.

p. ead. l. ult. *Ab humero*] A ſummo humero ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου. *Conſt*.

p. 457. l. 2. *A ſaltu*] Saltu, vel *e ſaltu*. Conſt.

p. ead. l. 2. *Talo*] *Aſtragalo*. *Conſt*.

p. ead. l. 5. *In talis*] *In talo*. Conſt.

p. ead l. 6. *Cancros*] Γαγγραίνας, ſic ſolet exponere. *Conſt*.

p. ead. l. 6. *Qui caput ſcapulis*] Ὀπισθοτόνους. *Conſt*.

p. ead. l. 7-10. Locus hic paulo difficilior explicatu a Lindenio propterea mutatur, a me vero reſtitutus eſt. Tetigi eum in Schediasmate olim. Sed ibi propoſita a me divinatio mihi ipſi jam improbatur Locus ut a me nunc ex prioribus editionibus reſtitutus eſt, utcunque explicari poteſt. Nimirum ſymptomatum, (paulo ante dictorum) *vitandorum* cauſa idem faciendum quod in ſimili affectu fieri debet, ſi os mobile laeſum eſt. Verba autem, *ubi aliquid incidit*, non ad ſymptomata referri debent; eſt enim haec Celſo familiaris formula loquendi, quando antea, (uti p. 542. l. 31. p. 542. l. 3.) de pluribus caſibus morbi vel laeſionis cujusdam dixit. *Kr*.

p. ead. l. 8. *Oſſibus mollibus*] Leg. *mollioribus* (nullum enim os molle, niſi comparate: talusque os eſt ſolidiſſimum duriſſimumque. Alii *molibus* legunt, ut de molis caſu laeſis) *laeſis, ubi aliquid incidit, his loc ſunt, ut protinus dolor*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Diducta oſſa*] *Diducta haec oſſa*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Decoris eo loco ſit, nihil uſus admittitur*] *Decoris eo loco, ſic nihil uſ* Cod. Alii, *loco ſit, nihilominus uſus admittitur*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Et vertebra*] *Et vertebrae*. Conſt

p. ead. l. 15. *Et in exteriorem*] Conciſa brevitas, qua & contraria intelliguntur, (*poſteriorem*, & *interiorem*, quin & *ſuperiorem* & *inferiorem*] niſi malis haec duo oppoſuiſſe exempli cauſa, caetera omiſiſſe. *Conſt*.

p. ead. l. penult. *Alia vero ſi in ſingulis. Quae ſimulatque*] Legend. *alia vero in ſingulis, quae ſimulatque*. Conſt.

p. 458. l. 1. *Articuli non poſſunt*,] *Articuli poſſunt*. Conſt.

p. 458.

p. 458. l. 2. *Caput enim nonnunquam*] *Caput enim non unquam*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Neque repoſita*] *Neque repoſiti*, ſcilicet prolapſi articuli i. ἄϱϑϱα, oſſium capita, quae aliorum finibus conduntur. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Caro ea increſcit*,] *Caro in ea magis increſcit.* Conſt.

p. ead. l. 10. Vid. Cocchii animadverſio de antiquitate codicis illius Medicei l. c. p. 168.

p. ead. l. 13. *Tum conquieſcat*;] Legend. *dum conquieſcat*, *laceſſendum non eſt*. Cod. *tum conquieſcat*. *Ceſſandum enim eſt*. Conſt.

p. 459. l. 3. *Ex die quinto fovere aqua*] *Ex* reponito in ſuam ſedem ſic: *ex aqua*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Infrictionem*] *Frictionem* Alii. Ego antiquam receptamque lectionem retineo. Eſt vero infrictio, valida vehemensque frictio, ſic ut intus ſentiatur. *Conſt.*

p. ead. l. 9 Cap. XII. & caetera Tituli omiſſa in Cod. Mediceo. *Cocch.*

p. ead. l. 18. *Scorteo pulvino*] Pulvinum ſcorteum vocat Criticus πϱοσκεφάλαιον σκύτινον ἢ δεϱμάτινον i. *coriaceum*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Eoque caput*] *ejusque caput*. Conſt.

p. 460. l. 6. *Motu oris per nervos laedat*] *Motu oris nervos perlaedat*. Conſt.

p. ead. l. 7. Cap. XIII. & caetera Tituli abſunt contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 16. Cap. VIV. &c. abſunt contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. 16. Claviculae luxatae curationem omiſit. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Niſi ex medulla*] *Niſi & medulla*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Proceſſus*] Lib. VII. cap. 29. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Si in utramque partem*] *Sed in utramvis partem*. Conſt.

p. 461. l. 5. *Id intus*] *Idque intus*. Alii, *eamque*, ſupple *vertebram*. Conſt.

1. p. ead. l. 9. *Quidem poſſe*,] Nempe excidere. Alii legunt, *quidem redire poſſe*. Conſt.

2. p. ead. l. 10. *Si propulſum*] *Si quid propulſum*. Conſt.

p. ead. l. ult. Cap. XV. &c. Tituli abſunt contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. ult. *Et victus*] In MS. *ei vinctus*. Alii *ejectus*. Conſt.

p. 462. l. 1. *Rurſum*] *Rurſumque*. Conſt.

p. ead. l. 9. *Sub ala ejus cogere*] *Sub ala digitorum nodis verſus latus os cogere* diceret Hippocrates. In antiquo libro manu exarato ſic, *humerum genu ſub ala ejus cogere*, *ſimul & illo latum os* &c. Confirmatur haec lectio cap. de femore 20. p. 553. *Conſt.*

p. ead. l. 10. Locus hic in priſcis vexatus, a Lindenio Conſtantini lectionem approbante editus, a me non mutatus eſt. Putat Conſtantinus, lectionem hanc confirmari C. 20. p. 555. l. 2. ſed hic locus ſpectat c. 16. p. 551. l. 11. Itaque dubia quodammodo manet lectio haec. Retinui tamen, quia locus ſic ſatis perſpicuus eſt, & quodammodo in modo ope ſpathulae ſede motum humerum reponendi l. 39. ſeqq. argumenti genus latet. *Kr.*

p. ead. l. 11. *Spathula*] *Spatha*. In antiquo *ſcala*. Hippocr. vocat ἄμβην. Vide Galen. 1. Comment. πεϱὶ ἄϱϑϱων. *Conſt.*

p. 463. l. 12. *Hominis ſiniſtra*] *Humeri ſiniſtra*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Caput ejus*] Humeri in ſuam ſedem compulſi *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Profectus*] *Profecta*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Id*] Caput oſſis repoſiti. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Continetur*] Alii malunt ita legere, *continetur*, *qui adductus quoque ad latus*, *ad id faſcia deligatur*. Conſt.

p. ead. l. 22. Cap. XVI. & caetera Tituli omiſſa contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. ult. *Trahitur*] *Diſtrabitur*. Hoc διάστασις, ſive διάστημα Hippocrati. *Conſt.*

p. 464. l. 1. *Quatuor partes*] Vide cap. II. *Conſt.*

p. ead. l. 2. *Priorem*] *Poſteriorem*. Conſt.

p. ead. l. 2. *Poſteriorem*,] *Priorem*. Conſt.

p. ead. l. 31. *Longa teſta*] *Teſta* i. ὄστρακον. Hic translate pro eo, quod Hippocrati κοτύλη, id eſt, ſinus, qui τὸ ἄϱϑϱον osſisque proceſſum cavitate ſua excipit. *Longa* vero *teſta* dicitur, ad differentiam τῆς γλήνης, qui ſinus oſſis non altior, ſed in ſuperficie tantum depreſſus. *Conſt.*

p. ead. l. 32. *Partes extendere*,] *Partes oportet extendere*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Valent*, *aut oſſa huc illucve ſederunt.*] *Valent*, *aut oſſa huc illucve ſe dederunt*, Cod. Alii, *ceciderunt*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Cubito*] *Humero* potius. Vide cap. 10. in humeri fracti curatione. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Tantum*] *Tamen*, Codex. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Diutius*] *Et Diutius*. Conſt.

p. 465. l. 3. *Cap. XVII.* & caetera tituli omiſſa coninuo contextu. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 3. *Quatuor partes*] Pag. 290. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Renitentem ex altera parte intendi manus*, *ex altera brachium*] *Renitendum extendi manus altera parte*, *altera brachium*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Brachium in contrarium repellenda*

da est] Quidam legunt, *ut & brachium, in contrarium repellenda est.* Const.

p. 465. l. 13. *Durum aliquid,*] *Molle* tamen Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 15. Cap. XVIII. Caetera Tituli omissa contextu continuato. Cod. Medic.

p. ead. l. Cap. XIX. & caetera tituli omissa contextu tamen non continuato, ut in aliis, sed alio versu initio facto. Cod. Med.

p. ead. l. penult. Maxime perspicuus locus hic mire mutatus, absque ulla necessitate, est. Sc. digitis Medici restitui debent elapsi digiti. *Kr.*

p. 466. l. 1. *Cap.* XX. &c. Tituli omissa contextu continuato. Cod. Mediceus.

p. ead. l. 2. *Siquidem etiam in hoc casu*] Vide supra cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 7. *Vastius est;*] Legendum ut in MS. *valgium est.* Const.

p. ead. l. 8. *Brevius rarumque fit, & intus inclinatur,*] *brevius varumque fit, & pes intus inclitur.* Ubi *valgus* sive *valgius*, qui & *vatius*, i. τρεβλὸς & βλαισὸς opponitur ei, qui *varus*, i. ῥαιβὸς & ῥοικὸς Hippocr. Varo Compernem ita Lucilius opposuit lib. XVII. Satyr.

Compernem aut Varam fuisse Amphytryonis conjugem Alcmenam. Const.

p. ead. l. 11. *Priore crus extensum est, implicarique non potest, alteri cruri*] *Priorem, crus plicari non potest, extensumque alteri cruri.* Const.

p. ead. l. ult. *Pes est. Sed &*] *Pes etiam sedet, sed si in posteriorem, extendi - - - - ubi consistit.* Al. *insistit.* Const.

p. 467 l. 8. *Andreas Nileus,*] *Andreas, Nileus.* Const.

p. ead. l. 8. *Faber quoque quidam*] Haec verba non habent Florentina, Princeps Veneta, Pinzi, Iuntae, Parisina. Neque reperta sunt in Codice Mediceo, sed pro iis scripta: Quid Quavi. Earum vocularum loco verba illa: *faber quoque quidam* ab aliis librariis substituta esse, & fat insulse quidem, opinatur Ant. Cochius in *Dell' Anatomica Discorso* pag. 86. quamvis nescius sit, *Fabri* machinamentum τὸ τοῦ ΤΕΚΤΟΝΟΣ καλούμενον, ut ait Galenus, antiquis Chirurgis in usu fuisse, cujus descriptio eaque ampla habetur apud Oribasium ex Heliodoro. Tot enim claris Medicis obscurum fabrum jungere minime decere. In eoque consentientem habet Morgagnum *Epist.* VII. pag. 188. An vero usque adeo dedeceat fabrum jungere Medicis, qui diu ejus invento usi sunt, alii judicent. Interim Cochius illa Celsi verba prope e Graecis videri translata Heraclidis Tarentini, quae nobis servavit L. IV. de *artic.* p. 653. edit. Basil. & adeo similem de eadem re sententiam prodere; in quibus multa inter antiquos clarissimos Medicos obscuri & sine nomine fabri mentio facta est, sed ejus loco ἄλλοι δὲ τινὲς, *aliique quidem*, caeteris junguntur. *Kr.*

p. ead. l. 14. *Si validius*] Videtur ignorasse σωλῆνος μηχανικοῦ, id est, γλωσσοκόμου, ut nondum reperti usum commodissimum. De quo Galen. IX. Meth. & II. Comm. de fract. Oribasius libro de machinamentis. Celsus vero de canali, qui σωλὴν, cap. 10. *Const.*

p. 468. l. 3. *Et musculos*] *Sed & musculos.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Extentis in priorem*] *Extentis si in priorem*, Cod. *in brachii parte*, nempe humero. Vide cap. 15. *Const.*

p. ead. l. 9. *Complicari*] Al. *plicari.* Const.

p. ead. l. 12. *Contra inde coxam*] Sanam: ne dum pellitur os in suam sedem, corpus cedat. Hoc nominatim praecipit Hippocr. in luxatione extrorsum facta. *Const.*

p. ead. l. 12. *Posito*] *Reposito*, ut cap. ult. *Const.*

p. ead. l. 15. Cap. XXI. &c. tituli omissa contextu continuato. Cod. Medic. Atque ad finem libri simile prorsus factum.

p. ead. l. 13. *Quoque caput*] *Caput quoque.* Const.

p. 469. l. 1. *Caetera vero manibus simul, tum ossa in diversas partes compelluntur*] *Caetera vero manibus simul junctis, ossa inde versus partes compelluntur.* Const.

p. ead. l. 3. *In omnes*] *In quatuor.* Const.

p. ead. l. 5. *Talus*] Est in antiquo *casus.* Const.

p. ead. l. 6. *Infanus est, minusque is opus est:*] *Ignavus minusque id opus est;* cui translate plaga major opponitur: alioqui legissem, *manibusque his opus est.* Soli enim aegri insistere & ingredi nequeunt, & pro plaga *planta*, resque in hoc casu ita legi permittit. *Const.*

p. ead. l. 13. *Iunctura*] Pro *junctura* repone *vinctura.* Const.

p. ead. l. 15. *Conduntur*] Pro *conduntur*, *reconduntur*, ut lin. 1. *Const.*

p. ead. l. 17. *In medio*] *a medio.* Const.

p. ead. l. penult. *Conditus*] *Reconditus.* Const.

p. ead. l. ult. *Canaliculo*] Σωληναρίῳ. *Const.*

p. 470. l. 4. *Ac si reposita*] Al. *at si reposita.* Const.

p. ead. l. 6. *In utroque*] Nempe femore & humero: aut repositis & non repositis ossibus. *Const.*

p. ead. l. 13. *Debet ante*] *Debet nisi ante.* Const.

p. ead. l. *Cum jam vetus res*] *Cum jam vetus luxatio.* Post 9. aut 11. dies. *Const.*

p. 471. l. 7. *Quae sola esse*] *Quae solum*, vel *solum quae.* Const.

COLLATIO

CODICIS MEMBRANACEI.

	Editio.	MS.
p. 44. l. 12.	vicino	vicinos
l. 14.	nec protinus	nec pertinus
l. 15.	eſſe,	eſſet,
l. 17.	fallat.	fallat nos.
l. 18.	Non itaque, ſi quid —— milleſimo —— decipit	ſi quid itaque —— milleximo —— decepit
p. 45. l. 1.	varietate	veritate.
l. 8.	quaedam quae inter eas, quid aut intus ſit, aut venturum ſit, oſtendunt. Ante febres,	*Deſunt.*
l. 14.	aut toto die non concocta	aut non toto die cocta
l. 24.	ubi dolor in imo ventre	dolor ſi in imo ventre
l. 25.	inter cutem	inter cutis
p. 46. l. 4.	ςρόφυς Graeci nominant, coxaeque dolores manent	BACANICMON Graeci nominant coxoque dolores manent.
l. 11.	ex naribus fluxit	ex manibus fluxis
p. 47. l. 1.	metus	motus
l. 7.	per ſuppurationem	ſuppuratione
l. 9.	neque capitis dolores	*Deſunt.*
l. 10.	praecesſerit	praeceſſerint
l. 12.	inguen	inguine
l. 13.	deſidit	deſcendit
l. 16.	At ſi	aut ſi
l. 17.	vel veſica	*Deeſt vox* vel
p. 48. l. 1.	aut ſi bullat & male olet & interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit	buliat aut ſi male olet & int. q. ſanguinem, int. q. arenam trait
l. 7.	At ſi	aut ſi
l. 17.	augentur	augetur
l. 18.	cum	*Deeſt*
l. 20.	ſcabere	ſcalpere
l. 21.	At qui ſpumantem	Vt qui ſpumantes
l. ult.	ulcera ſubito	viſcera ſubite
p. 49. l. 1.	id evenit	id venit
l. 8,	ex naribus	ex manibus
l. 10.	lienes	dentes
l. 17.	aliqua parte	aliqua ex parte
l. 26.	in capitis dolore	in capite dolor
l. 30.	inſolitus dentium ſtridor, inſaniae ſigna ſunt. Si quid etiam abſcesſit, & antequam ſuppuraret, manente adhuc febre	inſolita febre *cetera deſunt.*
p. 50. l. 5.	dum is affectus in pus vertatur.	dum affectus in pus verſatus.
l. 9.	inſtat his	his inſtant

l. 19.

		Editio.	MS.
	l. 10.	in pulmonem	pulmone
	l. 11.	incidat	incidit
	l. 13.	laevitas	lenitas
	l. 17.	Sanguinis profluvium	Sanguis profluvium erit
	l. 20.	in junioribus	*Deeſt* in
	l. 21.	fere	febris
	l. 23.	ex naribus	ex manibus
	l. ult.	ſed tum	ſed con
p. 51.	l. 1.	abſcedit	abſcesſit
	l. 4.	non fit	non fuit
	l. 6.	qui in ventre eſt; is, qui ſupra umbilicum, quam is	*Deſunt.*
	l. 10.	exque eo —— quod διάφραγμα Graeci vocant	ex quo eo —— quod CTPEbaCoCIN vel ΔΙΑΦΡΑΓΜΑ greci vocant
	l. ult.	interdum	intus
p. 52.	l. 13.	calent	pellent
	l. ult.	dolenti	dolente
p. 53.	l. 6.	edatur	adatur
	l. 9.	enim malum in tunica eſt.	enim malum eſt tunica eſt.
	l. 13.	reliquae partes ſunt ſinunt eſſe.	aliquae partes ſunt eſſe.
	l. 19.	ejusdemque coloris	ejusdem coloris
	l. 22.	tantulam	tantulum
p. 54.	l. 5.	fuerunt	fuerint
	l. 7.	febricula	febriculae
	l. 9.	terribilis	terribile
	l. 10.	deinde, quae longo morbo ſupervenit	*Deſunt.*
	l. 11.	facilis —— dolor	facile —— ſolor
	l. 13.	inareſcit	increſcit
	l. 14.	excernit	exercerint
	l. 19.	& epotis	in potiones
	l. 26.	quae ſine febre eſt	*Deſunt.*
	l. ult.	contrectato	contracto
p. 55.	l. 3.	febris	febres
	l. 8.	in omni	in *deeſt.*
	l. 13.	At varix	ac varis
	l. 21.	& tremor	& tremore
p. 56.	l. 1.	At	Ac
	l. 5.	καυτάδη	ΚΑΥCCOθЄN
	l. 7.	e naribus	a naribus
	l. 9.	φυματα	ΦyMAra
	l. 13.	neque quidquam	neque alvus quicquam
p. 57.	l. 6.	eadem	eodem
	l. 13.	quieverit	quieverat
	l. 19.	ſubeſſe teſtantur	eſſe teſtatur
p. 58.	l. 6.	coeunt	coheant
	l. 8.	At aqua	Et aqua
	l. 14	ſi attendunt	ſi attenduntur
	l. 20.	innata ſint —— quaeque eorum	innata ſunt —— quoque eorum
	l. 21.	in ſenectutem	ad ſenectutem
p. 59.	l. 5.	ſi alvus varia	ſi alvus varia eſt

	Editio.	MS.
l. 15.	& mali odoris	& mali odoris fit
l. 23.	Quos lienis	quod lienis
l. 24.	fi tormina prehenderunt, deinde verfa funt	*Defunt.*
p. 60. l. 8.	porrigo	prurigo
l. 10.	atque prurigo pervagatur	aut prurigo pervagatur
l. 13.	tamen	*Deeft.*
l. 20.	levatur	levata eft
l. 23.	in corpore fenili eft	in corpore fenili nihil eft.
p. 61. l. 3.	Quartana autumnalis fere longa eft; maximeque quae	Quartana aeftiva brevis auptumnalis fere longam & maxima quae
l. 20.	cucurbitula	cucurbitali
p. 62. l. 10.	& —— ejiciendum	aut —— ejiciendum
l. 15.	duo corpora —— etiam	quod duo corpora —— enim
l. 29.	Neque folum	Neque enim folum
l. 20.	laeferit;	lefa fit
l. 21.	materie	natura
l. 26.	ftrangulat	ftrangulant
p. 63. l. 2.	poffe	*Deeft.*
l. 22.	& corpus corrupit	& in corpus corrupit
l. 27.	Fere	Vere
l. 29.	perpurgare	purgare
l. 30.	Quod fi in pure quoque aquaque, quae	Quod fi in cura quoque aquae, quae
p. 64. l. 2.	caufa	cafus
l. 4.	juxta	& juxta
l. 13.	quae jam male	quam quae jam male
l. 17.	vena arteriis,	venae arteria
l. 18.	attingit,	attigit
l. 23.	Nonnumquam etiam ea latet,	*Defunt.*
l. ult.	fi rubet & pellucet	fi perluceat & rubet
p. 65. l. 8.	adverfo	averfo
l. 10.	fecundo die	fecundum
l. 24.	integra	integram
p. 66. l. 1.	& iis jam	etiam
l. 6.	ubi	ubicumque
l. 10.	nifi aeque vehemens auxilium fuccurrere.	nifi per aeque vehemens auxilium fuccurratur.
l. 18.	laedunt; alvus fi	laeduntque ideoque omnibus catharticis aloe miscenda eft: alvus fi
p. 67. l. 1.	ubi is	his
l. 2.	aut cum triftitia infanientibus,	*Defunt.*
l. 10.	femel vel fummum bis	femel fumptum vel bis
l. 14.	pituita	pituitas
l. ult.	eam liquidam	aliquam eam
p. 68. l. 5.	fi levi	fi *deeft.*
l. 8.	atque	atque utraque
l. 10.	minus	plus
l. 12.	fieri	ferri
p. 69. l. 6.	pofuit in eo	pofuit quod in eo
l. 7.	ut	*Deeft.*
l. ead.	hujus &	viri fcilicet &

l. 17.

	Editio.	MS.
l. 17.	hebes	fluens
p. 70. l. 1.	ſed eo cibo, qui poſtea usque ad cutem, digeſtione	*Deſunt.*
l. 7.	quaeritur.	requiritur.
l. 13.	et ne morbus,	ſed cavendum ne morbus,
l. 15.	ſolvi —— reliquiis	ſalvi —— reliquis
l. 18.	ea vacabit;	euacuauit';
l. 19.	Eadem	Eodem
l. 22.	in impetu	*Deeſt* in
l. 28.	colligendum	colligendis
p. 71. l, 6.	membrum	morbum
l. 18.	febre	*Deeſt.*
l. 23.	ſive id in toto	*Deſunt.*
p. 72. l. 1.	deſint.	obſint.
l. 3.	vel lectica, etiamnum	vel lectica, aut ſcamno etiamnum
l. 5.	at certi uni pedi ſubjiciendum fulmentum eſt,	at certe uni pedi lecti ſubjiciendus funiculus.
l. 7.	infirmis	infirmisſimis
l. 14.	praecepimus	praecipimus
l. 23,	abſtinentia	*Deeſt.*
p. 73. l. 2.	liberaliter	liberalitas
l. 9.	ſudationum, ubi terra	ſudationes ubi e terra
l. 10.	Bajas	vias
l. 11.	exercitatione movetur	exercitatione is movetur
l. 14.	tamen	tantum
l. 15.	vel inter initia morborum,	vel initio morbi,
l. 22.	debet: ante tempus	debet: & ante tempus
p. 74. l. 20.	deſidendum eſt;	deſcendendum eſt;
l. 21.	cutis	*Deeſt.*
l. 22.	recte ceſſerunt;	recte anteceſſerunt
l. ult.	quam in aquam calidam ſe demittat, an poſtea aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis ſuae cognoſcat. Fere tamen, niſi ubi nominatim,	*Deſunt.*
p. 75. l. 3.	aquam	*Deeſt.*
p. 77. l. 2.	αὐ]όπυρον	απυρον
l. 10.	quam quae fragilia ſunt. Item ex iis avibus, quae in media ſpecie ſunt, valentiores eae, quae pedibus,	*Deſunt.*
l. 11.	nituntur;	nititur;
p. 78. l. 2,	etiamnum	etiam
l. 20.	elixa.	frixa.
l. ult.	vel pingue eſt,	*Deſunt.*
p. 79. l. 11.	pondere apparet;	pondere ipſa aqua apparet exiis;
l. 16.	genere pro viribus; modusque omnium pro genere ſumendus.	genere viribus modusque omnibus praeponere ſumendus.
l. 22.	εὐχύλȣς vel κακοχύλȣς	εὐχυλοτροφας vel κακοτροφᾶς
p. 80. l. 4.	amyium, tragum	humilum. Item & lenes ſunt & ſtomacho aptae, & caleſaciunt tragum,
l. 5.	omnis venatio, omnes aves,	omnes venationes, avesque

	Editio.	MS.
	l. penult. nimium duri virofique funt,	nimis duri viriofique funt,
	l. ult. limofique rivi	limo five rivi
p. 81.	l. 11. omniaque fere glutinofa. Extenuant eamdem, omnia falfa, atque acria, atque acida.	omnique acria & acida *reliqua defunt.*
	l. 16. animalibus	curialibus
	l. 23. Punicum	Punicum abfinthium murices purpurae cochleae
p. 82.	l. 4. potionesque frigidae,	potionesque vel frigidae
	l. 8. oleum	ordeum
	l. 9. garove eftur	garoque eft
	l. 10. omnis cafeus	omne cafeum
	l. 10. arida	& cruda
	l. 11. confueverunt	confuerunt
	l. 12. lapathum	laspfamum
	l. 13. quidquid boni fucci eft, protinus ftomacho convenire; neque	*Defunt.*
p. 84.	l. 2. brasfica	in brasfica
	l. 6. falfamentum	falfamenta
	l. 7. conchulae	coclee
	l. 10. mulfum, vinum dulce vel falfum, aqua, tenera omnia,	*Defunt.*
p. 85.	l. 2. grus, omnes aves	graves omnes aves
	l. 4. habent	habebit
	l. 5. fit, —— in eo	arefit —— in cafeo
	l. 13. potius, quam elixa.	potisque
	l. ult. pinei	pinei & quae tertio libro hidropi enumerantur titulo XV.
p. 88.	l. ult. fibi, appareat. quam quid	fibi quam qnod
p. 89.	l. 4. ideoque quoniam	idque quum
	l. 6. acutique	utique
	l. 17. fibi vindicare, quam ars poteft	fibi videre poteft quam ars
	l. ult. fi auxilium	fi quod auxilium
p. 90.	l. 6. conveniunt	conveniant
	l. 22. quae crefcentibus	decrefcentibus
p. 91.	l. 4. affecturi	venturi
	l. 16. biduo —— abftinentiam	etiam biduo —— abftinentia
	l. 17. poftero	poftera
p. 92.	l. 1. coacta	cocta
	l. 10. notae	nocte
	l. 16. altera	tertia
	l. 17. fit	evenit
p. 93.	l. 3. remaneant,	remanent
	l. 21. accedunt	accedant
	l. 27. ut —— ut	et —— et
	l. 28. nimia	nimium
p. 94.	l. 8. concipiunt. Is enim	contendunt et is
	l. 12. ex	et in
	l. 14. digeritur	detrahatur
	l. 18. fi fieri poteft	fi poteft
	l. ult. At	Et
p. 95.	l. 5. primo die primus ibus dandus effe	*Defunt.*

p. 96.

Editio.	MS.
p. 96. l. 12. Hi erant —— feptimus nonus	in his erat —— feptimus octavus nonus
l. 18. Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit	*Defunt.*
l. 26. fumendo	fumendum
l. ult. ei, quem	eis, quos
p. 97. l. 2. quartum quemque diem	quartumque diem
l. 5. rationem	numerationem
l. 7. refpexerimus	refpeximus
l. 13. an etiamnum manentibus reliquiis febris.	aut etiam commanentibus reliquiis febrium
l. 15. inhaerente.	haerente
l. 19. verum eft	varium eft
l. ult. quae maxima	fi qua maxime
p. 98. l. 2. earum	*Deeft.*
l. 6. minimum	minime
l. 12. moverit	moveret
l. 14. confuderit	confiderit
p. 99. l. 7. remisfio eft aegris	remisfior eft aeger
l. 19. tunc	hunc
l. 21. Si per omnia pares funt, poft eam potius	*Defunt.*
p. 100. l. 27. affectus	effectus
l. 30. ea, dum aegrotant, eorum notitiae	eadem aegrotantie notitiae
l. 32. poft	poteft
p. 101. l. 12. urgebit	urget
p. 102. l. 4. Sol	*Deeft.*
l. 10. habeat	habet
l. 18. effe concipere	fe fe concipere
l. ult. cum fit	cum fit
p. 103. l. 3. Exfpectare —— num	expectari —— an
l. 7. eademque crura	eademque cura
l. 14. Is autem	cibus autem
l. 18. Sed id, fi ftomachum	fi id ftomachum
l. 19. intrita ex aqua	intrita vel ex aqua
p. 104. l. 16. Strangulat	Strangulat quod continet
l. 23. ferius & rarius,	rarius & fegnius
p. 105. l. 2. erit;	*vox* erit *deleta eft*
l. 3. quandocumque volet	quando velit
l. 8. eft nitro	eft vel nitro vel fole
l. 22. levata eft	tenuata eft. aut levata
l. 25. eo.	*Deeft.*
p. 106. l. 1. laborabat	laborat
l. 2. cucurbitulis ei utendum	fiti ei utendum eft
l. 4. non	*Deeft.*
l. 7. curare	curari fatis convenit
l. 19. iisdem	idem
p. 107. l. 10. tamen	tantum
p. 109. l. 10. curationem.	curatione
l. 23. anethum,	*Deeft.*
l. ult. folvet	*Deeft.*

		Editio.	MS.
p. 110.	l. 7.	idque vel moleſtisſimum	*Deſunt.*
	l. 12.	increſcant:	adcreſcant.
	l. 15.	remisſionibus	remisſione
p. 111.	l. 1.	abſtineatur	abſtineat
	l. 3.	magis	facilius
	l. 10.	accesſit:	cesſit
	l. 18.	admittit.	admittat
	l. 24.	pedibus	cruribus
	l. ult.	haec	hoc
p. 112.	l. 7.	cibis	cibo
	l. 11.	uti oportet, aliisque exercitationibus,	*Deſunt.*
	l. 13.	aegrum	*Deeſt.*
	l. penult.	vini	vini potus
	l. ult.	tentare: nec vinum, niſi poſt accesſionem, die ſeptimo	*Deſunt.*
p. 113.	l. 3.	qui vacat,	qua cibo vacat, & ab
	l. 13.	cum horrore	in horrore
	l. 14.	poſtero tertioque die abſtinere, aqua	*Haec deſunt; ſed hoc modo legitur:* quadrantem tantum: modo calida ſi ſitis eſt adſumpta VIII. die balneo frigus praevenire: abſtinere: continere ſe debet & aqua tantum modo calida ſi ſitiet ac tum ita ſeptimo die balneo frigus praevenire, ſi febris redierit,
p. 114.	l. 15.	cibum capere ſine vino:	cibum ſine vino accipere
	l. 16.	operam	operam non oportet
	l. 22.	tamen	quidem
	l. 23.	ſiſtendum	ſuſtinendum
p. 116.	l. 5.	deſipere	deſiſtere
p. 117.	l. penult.	ſint ex	ſint vel ex
p. 118.	l. 3.	vero	tamen
	l. 8.	nimis hilares, quam in iis, qui nimis	*Deſunt.*
	l. 14.	objurgatione & minis finiendus	et objurgatione & minis perhibendus eſt
	l. ult.	quidam	hi quidam
p. 119.	l. 1.	dando	dant
	l. 7.	aqua ſpongia os & caput ſubinde	aqua ſubinde ſpongia os &
	l. 8.	converterent praecepit	compellerent praecipit
	l. 9.	abſtineretur; —— ei	abſtinentur —— enim
p. 120.	l. 5.	Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante misſus eſt,	*Deſunt.*
	l. 9.	ne inſaniat; neque jejunio utique vexandus,	*Deſunt.*
	l. 10.	opus eſt	opus eſt autem
	l. 14.	Conſiſtit	et conſiſtit
p. 121.	l. 8.	poëtae ferunt	poëtarum fabulae ferunt
p. 122.	l. 11.	His morbis	Huic morbo
	l. 19.	frigentibus	frigientibus. At ubi id morbi
p. 123.	l. 8.	meraculum,	meracum
	l. 18.	ubi — efficiunt,	deeſt *ubi* et *efficiunt* in MS.
	l. 21.	partibus indere	deeſt. in MS. — iniicere
	l. 26.	in tuto	in toto

	Editio.	MS.
p. 124. l. 3.	inexpugnabilis	expugnabilis
l. 14.	aut levata	aut lenita
l. 21.	totum	tantum
l. ult.	aut	et
p. 125. l. 14.	ſi praecordia	Et ſi praecordia
p. 126. l. 24.	mole	non ſine magna moleſtia
l. 25.	neceſſariam ſitim ſuſtineret,	ferret neceſſariam ſitim
p. 127. l. 15.	id ipſum	*Deſunt.*
l. 16.	res coget, ex iis aliquid, quae id praeſtant, erit decoquendum,	res coget ut ex his aliquid detur praeſtaret id decoquendum.
l. 17.	Videntur	Videbuntur
l. 19.	panaces	panace
l. 20.	taminia σαφίδα ἀγρίαν Graeci nominant,	taminia quam graeci σαφιδα αγρια nominant
l. ult.	illum κύπειρον, hunc σχοῖνον	illud κυπερων hoc σχoinon
p. 128. l. 4.	eſt auſterum,	eſt et auſterum
l. 12.	prodidit.	prodit
l. 13.	de omni ſpecie praecipi poteſt:	de omni ſpe dici poteſt.
l. 21.	vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus: ſed in hac frictione	*Deſunt.*
p. 129. l. 1.	delingitur. —— inflationes	delinitur cutis —— inflammationes.
l. 2.	inflantibus	*Deeſt.*
l. 4.	incendat	incidat
l. 7.	paulum	paululum
l. 21.	delingitur	delinitur
l. penult.	lienem.	ſplenem
p. 130. l. 4.	ita illud	ideoque ita illud
l. 6.	nam et liene affecto	nam ſplene adfecto
l. 11.	quam intus	quam cum intus
l. 18.	et is et vinum	et his vinum
l. ult.	fatigationes et idoneos cibos,	fatigationes et ideo cibos,
l. ult.	ex toto	*Deſunt.*
p. 131. l. 20.	a capite inde in	a capite idem in
l. ult.	tamen repetit	tamen et impetit
p. 132. l. 1.	interdum cruentum aliquid, quidquid exſcreatum eſt, ſi in ignem	interdum conventum ad quidquid excreatum ſi in igne.
l. 4.	primum	quidem
l. 5.	quo laboretur	in quo laboretur
l. 6.	aſſumpſit	adſumit
l. 9.	ſolitus eſt	ſolicitus eſt.
p. 133. l. 1.	etiam minus	etiamſi minus
l. 10.	oriatur, id eſt, ab anno duodeviceſimo ad annum quintum, et triceſimum. Si id imbecillitas non ſinit, nave	*Deſunt.*
l. 13.	movendum	demovendum
l. 21.	ſive praecordia tument, ſive biliosa urina eſt.	*haec inverſo ordine leguntur.*
p. 134. l. 7.	Exulcerandum	Exulcerandus

		Editio.	MS.
	l. 11.	quaterve	quaterque
	l. 13.	denis diebus demittendus	decem diebus dimittendus.
	l. 15.	tum vinum	tum et vinum
	l. 16.	ſi eſt egelidum.	ſi aeſtas eſt egelidum
	l. ult.	vel marrubii cum melle incoctus	vel marrubium ex melle concoctum
p. 135.	l. 4.	et	*Deeſt.*
	l. 5.	morbo frequens —— meliusculus	morbo ſi frequens —— melior
	l. 7.	balneo, venere	balneo et venere
	l. 14.	tamen cum	um cum
	l. ead.	et	*Deeſt.*
	l. 16.	Quidam	quidem
	l. 20.	revertitur. Vbi concidit aliquis ſi nulla nervorum diſtentio accesſit, utique	*Deſunt.*
	l. ult.	mitti non debet:	multi non debet
p. 136.	l. 2.	vel	*Deeſt.*
	l. 4.	ſimul	ſimul cum
	l. 6.	mediae materiae:	media materia
	l. 14.	id incidit	id incipit
	l. 16.	habito	dabitur.
p. 137.	l. 23.	Aeque notus eſt	neque ignotus eſt
	l. 24.	Quem	*Deeſt.*
	l. 26.	poſt febrem oritur, etiam prodeſſe	*Deſunt.*
p. 138.	l. 3.	betam albam	bletam maluam
	l. 8.	utique	ubique
	l. 11.	tum	*Deeſt.*
	l. 12.	intraque	intra
	l. 18.	cultiore, luſu, joco, ludis,	cultiore clauſo loco uti ludis,
	l. 21.	aut lienis	aut ſplenis
p. 139.	l. 8.	per biduum	*Deeſt.*
	l. 10.	paulum deinde vires reficiendae, et ducenda alvus: poſt haec, ubi corpus levatum eſt, utendum eſt exercitatione, praecipueque curſu: ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam	*Deſunt.*
	l. 19.	internum	*Deeſt.*
p. 140.	l. 5.	tamen	tantum
	l. 11.	ſi redit,	*Deeſt.*
	l. 13.	vel ſanguis mittendus	vel ſanguis miſſus
	l. 17.	deficit	deficiet
p. 141.	l. 5.	aceto et oleo	cum aceto et oleo
	l. 14.	vero	*Deeſt.*
	l. 15.	non vomere	non oportet vomere
	l. ead.	non exercitatione ſudorem	non ſine exercitatione ſudores
	l. 19.	mutandum	*Deeſt.*
p. 142.	l. 5.	hyoſcyami	γοσκυαμοι
	l. 12.	intenditur. Inimica etiam habet balnea,	impeditur. Inimicum etiam habet balneum

		Editio.	MS.
	l. 17.	utendum eſt	opus eſt
p. 143.	l.	ut disſipetur	ut disſipentur
	l. 12.	afficiuntur	adficientur
p. 144.	l. 13.	recipit	accipit
	l. ead.	viae	*Deeſt.*
	l. 19.	laevis	lenis
p. 145.	l. 1.	Haec viſcera proxime,	ac viſcera proxima
	l. 4.	eſt	*Deeſt.*
	l. 10.	a parte earum rotundi, ab altera reſimi;	a parte earum reſimi, ab altera parte rotundi
	l. 11.	conteguntur	teguntur
p. 146.	l. 9.	tenuius	tenue
	l. 11.	interioribus	inferioribus
	l. 18.	tenens	tenet
	l. 22.	inferiore	interiore
	l. 24.	et medulla	in medua
p. 147.	l. 6.	lapſa	elapſa
	l. 8.	ad colem: in foeminis brevius et plenius, ſuper vulvae cervicem ſe oſtendit.	*Deſunt h. l. ſed l.* 11. *poſt vocem* tenuataque, *pro qua in* MS. *eſt* contenuataque, *ſequuntur.*
	l. 25.	validus	calidus
p. 148.	l. 4.	gravior dolor,	graviter dolor eſt
	l. 21.	nihil asſumere, niſi aquam. Saepe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione diſcutit;	nihil niſi ratione diſcutit
p. 149.	l. 2.	etiam id	tamen id
	l. 12.	et impoſito	ex impoſito
	l. 13.	candentibus ferramentis, ubi dolor eſt, ulcera excitare,	*Deſunt.*
	l. 16.	ſi	*Deeſt.*
	l. 17.	reverti;	revertendum
	l. 24.	Circa faciem vero morbus innaſcitur, quem Graeci κυνικὸν σπασμὸν nominant.	circa faciem vero morbus alitur κυνικον σπασμ. naſcitur, quem Graeci CynαCMON nominant
p. 150.	l. 21.	caput ſaepe	ſeſe ſaepe
p. 151.	l. 3.	deſtillationem καταστάγμὸν appellari.	caſtagmon Graeci vocant. deſtillationem καταςαθμον appellari
	l. 11	patent	pellent
p. 152.	l. 8.	quanta maxima	quantam maxime
	l. 18.	abſtinere	diu abſtinere
	l. 19.	non ita multum	non tam multum
	l. ult.	Poſt quae vix	Poſtquam vix
p. 153.	l. 9.	Priorem	primum
	l. 22.	vitandum eſt	utendum eſt
p. 154.	l. 20.	aut mollibus; jus	aut apallis mollibus
p. 155.	l. 1.	in faucibus	*Deſunt.*
	l. 4.	membra ſolvuntur:	membra reſolvuntur
	l. 6.	ſingultusque eſt: id κυνάγχη vocatur.	ſingultus eſt: id κυνκγχην vocant.
	l. 8.	intercluditur.	includitur.
	l. 11.	ſi non abundat,	ſi non habundant

		Editio.	MS.
p. 15.	l. 1.	ſalis calidus ſuccus.	ſalis calidi ſuccus.
	l. ead.	vel nepetam,	*Deſunt.*
	l. 2.	cum mulſa aqua	aut mulſam aquam
	l. 7.	circa uvam	citra uvam
	l. penult.	levarit,	levavit
p. 157.	l. 1.	habitum	ſtatum
	l. ead.	revertantur. Vulgo audio, ſi quis pullum *&c.*	revertantur. Vulgo audiſſe ſe quando interremia faucium. Vulgo audio *&c.*
	l. 5.	infriari,	infricari
	l. 8.	aliud aliudque	aliud atque aliud
	l. 13.	trahatur, ὀϱθόπνοια·	trahetur οϱθοπνια
	l. 15.	ſibilum edit	ſibilum elidunt
	l. ult.	Caput autem in lecto	Caput etiam in lecto
p. 158.	l. 5.	Delingitur etiam	datur etiam
	l. 9.	p. ✕ =	p. ✕ quadras
p. 159.	l. 5.	movent	augent
	l. 9.	cataplaſmatis calidis,	cataplaſmatibus calidis.
	l. 12.	ſi bene vitari frigus poteſt,	ſi bene morbus ſic vitari poteſt
	l. 15.	ſunt, quia poſſunt,	ſunt apta quia quae poſſunt
	l. 25.	nimium acres, neque aſperi; mellenticula, tragum, lac, ptiſana, pinguis	*Deſunt.*
p. 160.	l. 7.	male habere	malum habere
	l. 13.	haec	*Deeſt.*
	l. 14.	quibusdam	quibus
	l. 15.	ut caput quoque ſimul	ut caput quoque ſiccum
	l. 18.	deinde aliquis cibus lenis	deinde as cibus
	l. 23.	acre	*Deeſt.*
p. 161.	l. 1.	cibus interdum mollis	interdum lenis cibus
	l. 7.	plus periculi habet. Exit modo ex	plus periculi habet exitu, et modo ex
	l. 14.	exque his	ex quibus
	l. 20.	vel exeſa	vel ex ea
	l. ult.	ῥῆξιν, —— ἀναστόμωσιν	ϱηZΙΝCϰΟCΜΟΝ —— ΔμοC7ωμωCΙΝ.
p. 162.	l. 1.	prima gravisſime	prima gravisſima
	l. 7.	coxaeve	coxave
	l. 10.	ſolvere	tollere
	l. 11.	novavit	vocabit
p. 163.	l. 19.	et emolliunt.	et molliunt
p. 164.	l. 8.	fovendus eſt deinde	*Deſunt.*
	l. 27.	id eſt	haec eſt
	l. 31.	etiam	et
p. 165.	l. 18.	leve	lene
	l. penult.	poteſt	valet
	l. ult.	etſi nauſea eſt.	ſic ſi nauſea eſt.
p. 166.	l. 23.	vitandum	utendum
p. 167.	l. 5.	potisſimum	*Deeſt.*
	l. ead.	porrus —— coctus ſit;	porrum —— coctum ſit
p. 168.	l. 6.	conditio	adictio
	l. 13.	ſi parum	*Deeſt.*
	l. 14.	dane —— aut aquam mulſam, in qua hyſſopum vel ruta decocta ſit.	*Deſunt.*

		Editio.	MS.
	l. 15.	diutisſime	durisſime
	l. 16.	leniter	leviter
	l. 18.	nec	neque
	l. 19.	ſed	at
	l. ult.	panis vel	panisve
p. 169.	l. 3.	ubi in incremento conſtitit	ubi incremento conſtitit
	l. 12.	aliquantum	aliquatenus
	l. 15.	niſi	*Deeſt.*
	l. 21.	validus	calidus
	l. ult.	ſpiritus	*Deeſt.*
p. 170.	l. 1.	cedit	*Deeſt.*
	l. 8.	alunt, et fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; praeterque eos, qui *etc.*	alant ei fere conveniunt praeterque qui *&c.*
p. 171.	l. 6.	ne febrem iſta	ne febre mixta
p. 173.	l. 10.	frigidam	humidam
p. 174.	l. 1.	ſic non vomitus ſequitur;	ſit non vomitus ſequatur
	l. ead.	non	*Deeſt.*
	l. 13.	vel melle quoque	vel quoque
	l. 18.	ſine	*Deeſt.*
p. 175.	l. 5.	ſinapi	*Deeſt.*
	l. ult.	oleo	oleumque
p. 176.	l. 11.	Intra	Inter
	l. ead.	vero	*Deeſt.*
	l. 14.	χόρδαψον	κολικον
	l. 15.	modo ſupra umbilicum	*Deſ[unt].*
	l. 16.	Fit alterutro	fit et alterutro
	l. 17.	infra	ultra
p. 177.	l. 9.	ex eo deliberari	et eodem liberari
	l. 12.	in calidum oleum	in calido oleo
	l. 16.	bibat	libat
p. 178.	l. 6.	autem	aut
	l. 7.	caecam	certam
	l. 9,	elidit. In plerisque	eledit inpleviſſe
	l. 13.	frictione —— crura —— evocare	frictiones —— cura —— revocare
	l. 14.	discuſſus	discuſſum
	l. 19.	victu —— tentantur	victum —— temptatur
p. 179.	l. 3.	quae melle excipiuntur. Id autem	quae melle excipiuntur, id excipiuntur. Id autem
	l. 9.	eodem	*Deeſt.*
	l. 10.	aliquid	aliquod
	l. 12.	febricula	febrila
	l. 23.	eadem	eodem
p. 180.	l. 2.	adſtringant At ea,	deſtringant et ea
	l. 3.	ſi id	ſi ea
	l. 6.	adſtringat	adſtringant
p. 181.	l. 1.	potionesque	potiensque
	l. 3.	qua	*Deeſt.*
	l. 9.	evocet, et ex verbenis decocta in aqua	revocet et ex verbenis decoctis aqua
	l. 11.	utatur	utetur

		Editio.	MS.
	l. ult.	Exercitationes	excitationes
p. 182.	l. 2.	ut	at
	l. 8.	mori decoctus ſit; aut cui adjectum	*Deſunt.*
	l. 9.	vel ſcammoniae paulum	vel hyſopum et ſcamoniae paulum
	l. 10.	ederit	ediderit
	l. 12.	aquae	aqua
	l. 13.	Interpoſitis deinde tribus horis, duas potiones ſumat,	*Deſunt.*
	l. 14.	aut	at
	l. 15.	ſunt	*Deeſt.*
p. 183.	l. 3.	atque	et
	l. 5.	leviter	lenitus
	l. 13.	egelida et frigidae propior; ratio victus talis, qualem	*Deſunt.*
	l. 14.	ad	in
	l. 17.	et ſaepius quam	et ſaepiusque
p. 184.	l. 20.	A vomitu oportet incipere	A vomitu non incipere
	l. 21.	loco	oleo
	l. 23.	rutam	ruptam
p. 185.	l. 1.	etiam	et
	l. 4.	in	*Deeſt.*
	l. ead.	guſtui	guſtu
	l. 6.	ſatis	ſatius
	l. 7.	genus: myrti	genus eſt myrti
	l. 11.	rudiculaque	tudiculaque
	l. 17.	coctum	cocti
	l. ead.	et lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta,	*Deſunt.*
	l. 22.	Aminaeo auſtero decoquitur; idque triticum jejuno	*Deſunt.*
p. 186.	l. 19.	vero	*Deeſt.*
	l. 25.	purgetur junco	purgatur vinctio
	l. 26.	eſt	*Deeſt.*
	l. ead.	fiat	fiet
p. 187.	l. 3.	ſubjicienda ſunt ****** coëunt.	*Hic etiam lacunam habet* MS. *Verum ante vocem* coëuntia *adduntur ſequentia:* hic relinquatur una certa cum dimia vacua.
	l. 5.	gummi cum trito ſemine	gummiſcu to ſemine
	l. 6.	cyatho paſſi datum	cyatho piſi datum
	l. 9.	ſanguinis	ſanguis
	l. 10.	eſt	*Deeſt.*
p. 188.	l. 4.	Infima	Infinita
	l. 5.	vehementior	vehementer
	l. 6.	teneris	tenuioribus
	l. 11.	tabe —— affectu	tale —— effacta
	l. 15.	amylum	milium
	l. 21.	conferuntur. —— Harum	conferentur —— Horum
	l. 24.	alias	illas
	l. ult.	primum	primo

	Editio.	MS.
p. 189. l. 1.	cataplasmatis	cataplasmatibus
l. 2.	videtur	videatur
l. 4.	arida	acida
l. 13.	digerantur	dirigantur
l. 16.	ſic, ut materia inutilis.	ſic ut eo materia inutile
l. 26.	eſſe	*Deeſt.*
p. 190. l. 5.	utique	utile
l. 8.	debet iis	debent hij
l. 9.	vere autumnove fieri ſolet.	vero autumnoque id fieri ſolet
l. 10.	mane	manu
l. ult.	dimovere, —— interpoſitis	movere —— interponitis
p. 191. l. 1.	ingredi; —— capiat,	ambulare —— capiant
l. 2.	leniter fricari, ſudare, perfundi aqua egelida; deinde *etc.*	leniter perfricari ſubeſſe aqua egelida ſine balneo; loco calido leniter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida; deinde *etc.*
l. 6.	obcalluerit	obcalluerint
l. 15.	refrigeret: neque tamen in hoc ipſo diu	refrigeret puta plantago: neque tamen in hoc quotidie
l. ult.	ſpongia impoſita, quae	ſpongia quae impoſita
p. 192. l. 13.	in Aſia lapidi Aſio gratia eſt.	in Asſia lapidi tatio faciunt gratia eſſe adjuvandum.
l. ult.	etiam acopo	etiam cum acopo
p. 193. l. 10.	leniter	leviter
l. 12.	negotioſa actione	cogitatione vel actione.
l. 15.	fiet	ſit
l. 16.	vero	*Deeſt.*
p. 194. l. 2.	quae magis medicamentis pugnat	quae magnis medicamentis pugnat
l. 5.	deductique ab illo viri;	deductique ab illo viro
l. 11.	ſuam	*Deeſt.*
l. 14.	ſcire convenit	ſcire oportet
l. 16.	Ergo et illa	Ergo ut illa
l. 21.	ante proponere et nomina	ante proponere & omnia
l. ult.	ipſas curationes	ipſam curationem
p. 195. l. 1.	χάλκανθον appellant,	καλκΗλΝθοΝ vocant
l. 2.	chalcitis	calchitis
l. 8.	acanthinum, pſyllium, —— cardamomum,	achantinum, herbe nomen eſe phyleam —— cardamon
l. 12.	etiam aranea	etiam araneum
l. 13.	quod σχιστὸν vocatur	quod ſiſton vocatur
l. 14.	chalcitis	chachitis
l. penult.	Aperiunt tamquam ora	Vulnera aperiunt tamquam
p. 196. l. 1.	bdellium	bdella
l. 3.	rutae ſemen	rube ſemen
l. 6.	pumex, iris,	ſpuma eris
l. antepenult.	eadem —— utique	eademque —— ubique
l. ult.	uva taminia, ſpuma argenti	uva taminia habrotonum ſpuma argenti
p. 197. l. 7.	calx, nitrum et ſpuma ejus	calx et ſquaſma ejus
l. ult.	ſemen, reſina	ſemen omphacium apii ſemen reſina
p. 198. l. 7.	nominatur, fel, thuris fuligo, ſpodium	nominatur alcioneum fel thuris fuligo thaſius
l. 13.	coccum Gnidium	cocognidium
p. 199. l. ult.	aſterace	aſtirace

		Editio.	MS.
p. 200.	l. 5.	ſtibi pix —— recrementum	ſtilmi pix —— recriementum
	l. 6.	σκωρίαν μολύβδου Graeci vocant	σκοριας μολυβδου molibdum Greci vocant
p. 201.	l. 10.	explicabo	explicatio
	l. 12.	paucis	parvis
	l. 13.	in ipſarum locum differam	in ipſorum locum differam.
	l. 14.	denariorum —— unius deinde denarii	denarii —— unus denarius
	l. 15.	dividi a me —— ſextantes	dividam —— ſex uncias
	l. 16.	ſextante denarii	uncia denarii
	l. ult.	ſcripulo	ſcrupulo
p. 202.	l. 3.	odoribus eorumque	floribus eorum
	l. 11.	non	*Deeſt.*
	l. 14.	aridum	*Deeſt.*
	l. 15.	in unum omnia miſcentur	in unum omnia miſcetur
	l. 17.	coguntur	coquitur
	l. 18.	diluuntur	diliguntur
	l. 22.	posſit	poteſt
p. 203.	l. 1.	nardinum.	nardum
	l. 10.	ſatiusque	ſatisque
	l. 13.	ex his: opoponacis	ex yſopo panacis.
	l. 15.	p. X. IIII.	p. ✕. XIIII.
	l. 19.	a renibus, viſci,	a renibus ſicci
	l. 21.	emolliunt	molliunt
	l. ult.	idem Andreae	idem latus andria.
p. 205.	l. 6.	p. X. XI.	p. ✕. I.
	l. 13.	atque cogenda. Praecipuum vero eſt ad reſolvenda, quae adſtricta ſunt, mollienda	*Deſunt.*
	l. ult.	crocomagmatis	croci magmatis
p. 206.	l. 1.	ejus eſt, —— ſingulorum.	eis eſt, —— ſingulae.
	l. 4.	emollit	mollit
	l. 5.	p. ☰.	p. Z.
	l. 8.	p. ☰. —— p. X. s.	p. Z. —— p. S.
	l. 9.	ſingulorum p. X. I. —— p. X. I. s.	ſingule p. I. —— p. I. ϛ.
	l. 10.	Panthemus	Panthenus
	l. 11.	Graeci	*Deeſt.*
	l. 11.	p. II. s.	p. II. ſ. in alio ſomel
	l. 14.	Andreas auctor eſt, ut haec *etc. usque ad* contunduntur	*Deſunt h. l. in* MS. *ſed in infima* MS. *pagina addita ſunt.*
p. 207.	l. 3.	Expeditius ad idem fit,	Expeditius de ſtrumis ad idem fit
	l. 10.	croco magmatis	croſi magnatis
	l. 13.	quae difficiliter concoquuntur, et in iis, quae καρκινώδη vocantur,	quae carcinode vocantur. *cetera deſunt.*
	l. 16.	p. s. —— p. ☰.	p. —— p. Z.
p. 208.	l. 2.	p. X. VIII.	p. ✕. VIIII.
	l. 4.	φύγεθλον	phygetõn
	l. 11.	p. X. II.	p. ✕. III.
p. 209.	l. 5.	ſingulorum	in ſingulis
	l. 6.	id	is
	l. 9.	p. X. II.	p. ✕. XII.

p. 210.

	Editio.	MS.
p. 210. l. 5.	p. X. x. mellis p. =.	p. ✱. XII. mellis p. S.
l. 7.	Miconis	Niconis
l. 10.	autem	*Deest.*
l. 11.	et ex ſcilla	et ex quilla
l. 12.	ficus aridae quam pinguisſimae. ſevi taurini, ſingulorum p. X. VIII.	*Deſunt.*
l. 13.	cerae p. X. VI. ſeſami *etc.*	cere p. ✱. XI. íridis macedonice p. X. VI. ſeſani *etc.*
l. 14.	Euthyclei	Auticlei
l. 18.	ſurculis ſeſcunciam, —— bdellii, ſingulorum p. =. cerae p. s.	circulis ſex cuncias —— bdellii p. ✱. ſingulorum p. S.
l. ult.	Ad eosdem digitos:	*Deſunt.*
p. 211. l. 2.	Soſagorae	Solagorae
l. 4.	cerae pares portiones. Chryſippi reſinae	*Deſunt.*
l. 15.	praeſidio	praeſidia
l. 17.	p. X. VIII. ——. p. X. XX.	p. ✱. VIIII. —— p. XX.
l. 21.	miſcebat	miſcebant
p. 212. l. 1.	p. X. III.	p. III.
l. 8.	cerae p. =.	cerae p. S.
l. 19.	heminae.	heminae K.
p. 213. l. 6.	p. X. x.	p. ✱. XII.
l. 7.	quod —— ſmaragdinum	quia —— ſmaragdum
l. 9.	p. =.	p. Z.
l. 15.	παρακολλητικὴν	PaΓiToycaM
p. 214. A. §. 10.	*hujus paginae usque ad* §. 15. *et ibi v.* ῥυπῶδες *deſunt h. l. in* MS. *ſed ſequuntur poſt* §. 3. Cap. XXI. *p.* 221. *hujus Edit.*	
l. 14.	oeſopo	yſopo
l. ult.	meliora ſunt; ſed in copia rejicienda ſunt;	ſed in copia rejicienda ſunt, meliora ſunt.
p. 215. l. 6.	At inter ea	interiora
l. 14.	etiam.	*Deest.*
l. ead.	extrahendum	exercendum
l. 16.	διὰ δαφνίδων	Diadaphinidion
p. 216. l. 4.	nomine,	nominedem
l. 7.	Praetèr haec,	Propter has
l. 10.	moveant,	moveat
l. 14.	chalcitidis —— cocti,	calchitis —— croci.
l. 15.	p. X. VIII.	p. ✱.
l. 18.	Hecataeo	Haecate
l. 19.	et	*Deeſt.*
l. 25.	p. X. cc. olei heminam,	p. ✱. cc. cere. olei heminam:
p. 217. l. 1.	p. =.	p. z.
l. 2.	argenti p. ✱. IV.	argenti ſingulorum p. ✱. IIII.
l. 5.	lapidis Aſii	lapidis taſii
l. ult.	Epheſium	etheſium

Pp pp p. 218.

		Editio.	MS.
p. 218.	l. 6.	p. ✳. XII. =	p. ✳. XII. Z.
	l. 10.	cerusfae	cruce
	l. 19.	p. ✳. XXXVII.	p ✳. XXXVI.
p. 219.	l. 2.	et myrtei,	et murti
	l. 6.	Etiamnum	etiam nunc
	l. 11.	ftibis	fcibis
	l. 17.	aceto, ac fic, ubi	aceto ficuti
p. 220.	l. 2.	p. ✳. I. =.	p. ✳. I. Z.
	l. 16.	ad ani fisfa	ad ania fixa
	l. ult.	et teruntur	extereuntur
p. 221.	l. 2.	dulcis	*Deeft.*
	l. 4.	p. ✳. =.	p. ✳. I.
	l. 7.	emplaftris, paftillisque	paftillis emplaftrisque
	l. 17.	Aut elaterii p. ✳. =.	ut alteri p. ✳. z.
	l. 20.	p. ✳. = =. —— p. ✳. I. =.	p. ✳. zz. —— p. ✳. z.
	l. 22.	Numenii	Numei
	l. 23.	p. ✳. =.	p. ✳. II.
p. 222.	l. 7.	aeris	*Deeft.*
	l. 14.	mulfo	mulo
p. 223.	l. 4.	p. X. = =.	p. ✳. zz.
	l. 6.	Herae	hiere
	l. 14.	Jollas, —— fingulorum	Jolas —— fingule
p. 224.	l. 1.	et ad cancrum	*Defunt.*
	l. 3.	p. ꝑ. IV.	p. ✳. IIII.
	l. 9.	ftruthio	fturchio
	l. 10.	p. ✳. =	p. ✳. ʔ.
	l. 11.	p. ✳. I —— p. ✳. IIII.	p. ✳. —— p. ꝑ. IIII.
p. 225.	l. 1.	p. ✳. = =.	p. ✳. z.
	l. 4.	p. ✳. IV. petrofelini p. ✳. IIII. = =. trifolii p. ✳. V. cafiae nigrae, filis, bdellii, balfami feminis, piperis albi, fingulorum p. ✳. V. = =. ftyracis	*Defunt.*
	l. 6.	p. ✳. V. = =.	p. ꝑ. V. z.
p. 226.	l. 1.	hypociftidis fucci, fingulorum p. ✳. VI. caftorei p. ✳. VI. cofti, piperis	*Defunt.*
	l. 3.	p. ✳. VI. = =.	p. ꝑ. VI. z.
	l. 4.	p. ✳. VIII. = =.	p. ꝑ. VIII. z.
	l. 7.	p. ✳. V, —— p. ✳. =. —— p. ✳. II.	p. ꝑ. V. —— p. ꝑ. z. —— p. ꝑ. II.
	l. 8.	p. ✳. III. —— p. ✳. IV.	p. ꝑ. —— p. ꝑ. IIII. z.
	l. 9.	p ✳. V. —— p. ✳. V. =.	p. ꝑ. V. —— ꝑ. V. z.
	l. ult.	p. ✳. ʔ. =. —— p. X. V. hyperici	p. ꝑ. ʔ. z. —— ꝑ. V. hiponici.
p. 227.	l. 2.	p. ✳. II. anifi p. ✳. III.	p. ꝑ. II. —— p. ꝑ. III.
	l. 3.	fingulorum p. ✳. VI.	fingule p. ꝑ. IIII.
	l. 4.	fingulorum p. ✳. IIII. =.	fingule p. ꝑ. IIII. z.
	l. 4.	polii	*Deeft.*
	l. 5.	p. ✳. V. =.	p. ꝑ V. z.
	l. 6.	p ✳. VI.	p. ꝑ. VI.

l. 8.

	Editio.	MS.
l. 8.	p. x. vi. =.	p. p. vi. z.
l. 16.	p. p. ii. ==.	p. p. ii. ƀƀ.
l. 17.	p. x. iiii. =.	p. p. iiii. x. ƀ.
l. ult.	p. x. vii.	p. p. vii.
p. 228. l. 1.	p. x. xiiii.	p. p. xiiii.
l. 2.	p. x. xxviii —— p. i.	p. x. —— p. p. i.
l. 3.	p. =.	p. i. z.
l. 5.	deinde in mortario teruntur.	deinde infusa in mortario teruntur.
l. 15.	p. x. vi. cornu bubuli combusti p. x. x.	p. p. x. vi. cornu bule combuste p. x. xii.
p. 229. l. 5.	p. x. i.	p. p. x. i.
l. 6.	singulorum p. x. ii.	singule p. p. x. ii.
l. 9.	p. x. =.	p. x. i.
l. 10.	p. x. iv.	p. x. iii.
p. 230. l. 5.	p. x. i. —— p. x. ii.	p. p. i. —— p. x. ii.
l. 12.	manipulus	Maturum
l. 19.	succo, ac passo.	succi et passi
l. 21.	p. x. ==.	p. zz.
p. 231. l. 1.	p. x. i.	p, x. i
l. 2.	p. x. viii.	p. p. x. viii.
l. 5.	p. x. =	p. z.
l. 6.	p. x. i.	p. p. x. i.
l. 10.	p. x. i. —— p. x. iii.	p. x. i. —— p. x. iii.
l. 11.	p. x. vi. —— p. x. viii.	p. x. vi. p. x. viii.
l. 14.	p. x. i.	p. x.
l. 18.	p. x. =.	p. x. i.
l. 19.	p. x. =	p. x. i.
l. ead.	cinnamomi, castorei, papaveris lacrimae, singulorum p. x. i.	*Desunt.*
l. 21.	p. uncia	p. x.
l. 22.	p. x. = hyssopi p. x. =	p. x. p. z. ¿. hyssopi p. x. i.
l. ult.	ex his.	*Desunt.*
l. ead.	croci	costi.
p. 232. l. 2.	p. x v.	p. x. v.
l. 3.	p. x. vi.	p. x. vi.
l. 6.	p. x. i. aut cui dictami Cretici p. x. i. adjectum est.	p. x. i. aut cui dictami Cretici p. x. iiiiiiic adjectum est
l. 12.	pondo sextantes,	z pondo sextantes quod facit scripulos ii.
l. 16.	p. x. i. =	p. x. xii.
l. ult.	curta pars	curata pars
p. 233. l. 10.	interemit.	peremit
l. 12.	victa	vincta
l. 18.	Servari non potest,	*Desunt.*
l. 21.	cuive	cuique
p. 234. l. 8.	figuraque est. Nam	figura est —— quoniam
l. 11.	ex quove caro alia dependet. Pessimaque	quove caro alia parte abcissa, alia dependet. Pessima quoque
l. 17.	valens, quam	valensque
l. 20.	certe	corde
l. 28.	ictum	actum
p. 235. l. 5.	icto	ictu

		Editio.	MS.
	l. 6.	rubens	rubeas
	l. 9.	dextra	dextera
	l. 12.	latum fcapularum os, intenti	latus fcapularum os intentum accidit
p. 236.	l. 2.	eadem, quae	eademque
	l. 19.	percuffa	difcusffa.
p. 237.	l. 1.	craffiffimum albidiffimumque	albiffimum craffiffimumque
	l. 4.	ex ulcere jam ad fanitatem fpectante. Rurfus & fanies &	*Defunt.*
	l. 6.	μελίκηρα	melitera
	l. 8.	Μελίκηρα	Melitera
	l. 11.	tenue	tenuis
	l. 17.	itemque	Itaque
	l. ult.	glutinofus, ater,	glutinus acer
p. 238.	l. 1.	Μελίκηρα	Melitera
	l. 15.	vulneris, & ex impetu ruentis	vulneris & ex magnitudine ejus & ex impetu
p. 239.	l. 4.	a diverfa parte, ut illuc fanguinis	adverfa parte ut illuc fanguis
	l. 17.	optimum eft	optime eft
	l. 26.	ortas	oras
p. 240.	l. 2.	fi	*Deeft.*
	l. 11.	infidat	incidat
	l. 15.	etiam	vero
p. 241.	l. 2.	Polybi fphragidem.	palibis fragidem
	l. 6.	diductum	deductum
	l. ult.	nodus vulnus	nobis ulcus
p. 242.	l. 1.	decet	debet
	l. 4.	ex	*Deeft.*
	l. 5.	aut pulmone	*Defunt.*
	l. 5.	extremo dependet, ac praecidatur.	extreme dependeat, praecidatur.
	l. 10.	cibo	a cibo
	l. 11.	eft	*Deeft.*
	l. 12.	pro vi	pro viribus
	l. 16.	vulneri	vulnerationi
	l. 19.	homini	hominis
	l. 20.	ne febris quidem	nequidem febris
p. 243.	l. 3.	nervofi	*Deeft.*
	l. 7.	id	ad
	l. 8.	fanies	fanie
p. 244.	l. 2.	Poft id fomentum fi late plaga non patet, imponi protinus emplaftrum debet; maximeque fi grande vulnus eft, tetrapharmacum; fi in articulis, digitis, locis cartilaginofis, rhypodes, at fi latius hiat, idem illud emplaftrum liquari ex irino *etc.*	maximeque fi grande vulnus eft tetrapharmacum: Si in articulis: digitis locis cartilaginofis rhypodes: Poft id fomentum fi lata plaga non poteft patet inponi protinus eft emplaftrum debet: Si patet liquari ex irino *etc.*
	l. 11.	ea transverfa	& ea transverfa
	l. 12.	fi ex retufo & gravi, nullum —— fed videndum	fi retufo & retufo & gravi & nullum —— At videndum
	l. 15.	magisque quo	magis quoque quo

L. ult.

		Editio.	MS.
	l. ult.	ſi in inflammatione eſt,	ſi inflammatione eſt
p. 245.	l. 2.	alienum eſt.	noxa eſt
	l. 3.	tamen iis periculoſum	tantum his eſt perículoſum
	l. 4.	femine, aut pede laborante.	femine aut crure aut pede laborante
	l. 7.	reddit	reddidit
	l. 14.	ſentit	ſenſit
	l. 17.	Purgato,	purgatio
	l. 19.	lota	lata
p. 246.	l. 4.	At ſi plaga	ut ſi plaga
	l. 12.	ſiccum linamentum.	ſiccum linamentum vehementius
	l. 19.	quia corpus ſenile,	quia corpus aut ſenile
p. 247.	l. 6.	hoc in prominentibus	haec impromittentibus
	l. 10.	et	*Deeſt.*
	l. 18.	plurimique ſub frigido	plurimoque et ſub frigido
p. 248.	l. ult.	nominant.	vocant
p. 249.	l. 8.	conſiſtitque	conſtititque
	l. 15.	ſed his quam leviſſimis opus eſt: ſuperque ea, quae inflammata ſunt.	*Deſunt.*
	l. 22.	ideoque	eidemque
p. 250.	l. 8.	coquere	concoquere
	l. 13.	habebit	*Deeſt.*
	l. ult.	infelice eſt.	infilicis aſtula
p. 251.	l. 10.	cicatrix	cicatricis
	l. 19.	reſina coacta	roſa cocta
p. 252.	l. 21.	deſtillet:	deſtillat
	l. 22.	excipiunt	accipiunt
	l. ult.	ὑδροφοβίαν	yΔPωφBαc
p. 253.	l. 9.	aliud	*Deeſt.*
	l. 11.	ſi jam	Et ſi jam
	l. 15.	aliique alia	atque aliis alia
	l. 26.	tuto eſtur	toto eſto
	l. penult.	Illud interea	illud ne intereat
p. 255.	l. 6.	toſtus	toſus
	ult.	III. S. ✕. I.	IIII. S. ✕. I.
p. 256.	l. 13.	Vettonica	betonica
	l. 14.	centaurion, vel argemonia, vel trixago,	centaurios vel argimonia vel ptriſa
	l. ult.	ſingulae binaeve tritae, & cum vino potui datae,	ſi ſingulae: bineve cum vino potui datae ſunt
p. 257.	l. 18.	poſt quae	poſtque
	l. 21.	juglandis	ius glandis
p. 258.	l. 1.	quis aſſumpſit, radicula aut e poſca, aut cum ſale	qui aſſumpſit, radicula aut pota cum ſale
	l. 8.	aut linguae caninae	ut ligne canine
	l. 13.	cum vino, vel creta Cimolina	cum ulno creta cera cimolia
	l. 19.	ervum	herbum
p. 259.	l. 1.	et ſi circa ſtomachum faucisve incidit, ſubito ſpiritum ſaepe elidit	*Deſunt.*
	l. 5.	doloris eſt	dolor eſt
	l. 7.	quae trahit ſecum, quidquid corruptum erat;	quae quidquid corruptum erat aufert

		Editio.	MS.
p. 260.	l. 7.	Κονδυλώματα	condilimata
	l. 8.	ſimilis	ſimul
	l. 9.	feritur:	feitur
	l. 18.	ulla —— profecit:	nulla —— proficit
	l. ead.	aduſta	*Deeſt.*
	l. 19.	occiderent; exciſa,	occiderunt excisſam
p. 261.	l. 1.	prohibeantur	prohibentur
p. 261.	l. 3.	ordinandum	ordinandus
	l. 9.	urgebit	urgent
	l. 11.	aloë oenanthe —— Ac ſi.	aleonanthe —— At ſi.
	l. 12.	contegendus	contingendus.
p. 263.	l. 2.	altera	alterius
	l. 4.	ſaneſcentes eo, quod primum vitiatum eſt: nonnunquam	*Deſunt.*
	l. 5.	etiam	etiam etiam
	l. 7.	Lateribus, praecipueque in plantis	lateribus aut eminentibus partibus praecipueque in plantis.
	l. 18.	ulcerum laedi, quo	vulnerum laedi, quod
	l. 19.	quo —— eſt, extrahatur.	quod —— exet trahatur.
p. 264.	l. 8.	exedunt	exedant
	l. 11.	Herae	hiere
	l. penult.	hiberno ulcera	ulcera hiberna
p. 265.	l. 2.	deinde	*Deeſt.*
	l. 5.	ſi nondum adapertum ulcus eſt, aes, quam maxime calidum quis pati poteſt, admovendum eſt	*Deſunt.*
	l. 9.	contritum	contrita
	l. 16.	detinent	detinet
	l. 18.	Meges	chirurgicus Meges
	l. penult.	exedant	excedunt
p. 266.	l. 9.	et exiit pus, ſubter apparet	et exit ſuper apparet
	l. ead.	in pus	intus
	l. 8.	etiamſi	etiam ut
	l. 11.	quoque	quoque quae
	l. penult.	induravit	induruit
p. 267.	l. 1.	Φύγεθλον	Phrygeton
p. 268.	l. 13.	neceſſe eſt.	*Deſunt.*
p. 269.	l. 11.	debent	deberent
p. 270.	l. 10.	ſiquidem aliae breves ſunt, aliae altius penetrant; aliae rectae intus feruntur, aliae multoque plures transverſae;	*Deſunt.*
p. 271.	l. 13.	Et	ſed
p. 272.	l. 5.	neque in articulo,	neque articulis
	l. 16.	eſſe	ediſſe
	l. 21.	p. ✕. =	p. ✕. 1.
p. 273.	l. 2.	p. ✕. 11.	p. ✕. 1.
	l. 3.	aeruginem cogere	ex aerugine conligere
	l. 5.	erodere: ſatisque eſt vel papyrum	perrodere: aut quibus hoc maxime in effectum ſunt erodere ſatiusque vel papirum
	l. 15	compellantur	impellantur

	Editio.	MS.
	l. 18. fiſtulam	fiſtulas
	l. penult. ervum	herbum
p. 275.	l. 12. humor	humo
	l. 15. in capillis.	in ſcapulis
	l. penult. intra	intus
	l. ult. conſuerint	conſuerunt
p. 275.	l. 2. in mulſo coctum,	in mulſo coctum eſt
	l. 13. ad cutem latius	ad cutem ad latius
	l penult. ſub qua etiam in pus convertantur	ſunt quae etiam impus covertuntur
p. 276.	l. 5. in inferioribus pedum partibus	in inferiorem pedum partibus
	l. 7. durioraque quae radices	duriora quae radices
	l. 9. autem	*Deeſt.*
	l. 14. Ex his acrochordon & thymium ſaepe etiam	ex his acrochordon & ſive thimium ſaepe etiam
	l. 16. ſi excifa eſt.	ſi exciſſum eſt
p. 277.	l. 1. ſic molleſcit	ſic emoleſcit.
	l. 7. lenticula imponi. Tollit	lenticula imponi ſolet. Tollit
	l. 10. aſpritudo	aſpredo
	l. 15. ubi eae ruptae ſunt,	ubi eruptae ſunt
p. 278.	l. 2. etiam ulcuſcula fiunt, aut	etam ulcuſcula ſunt ſunt aut
	l. 6 ἐπινυκτὶς	epinitis
	l. 9. colore humori ſuo ſimilis	color eſt humori ſuo ſimilis
	l. 11. a Graecis ei eſt impoſitum	a Graecis ei epinitis impoſitum eſt..
	l. 13. exerceri	exerari
	l. 14. cibum minuere	cibos minuere.
	l. 15. ita affectus eſt	ita effectus eſt
	l. 19. ſi majus puſtularum genus occupavit	ſi malum puſtularum genus occupavit
	l. antepenult. vero	*Deeſt.*
	l. ult. donec mellis craſſitudo ei fiat	donec melle craſſitudo fiat
p. 279.	l. 2. miſcetur adjiciunturque	miſcentur adjiciuntque
	l. 7. Serpitque in quibusdam cito.	ſerpitque in quibus cito.
	l. 14. p. ✕. I. —— omphacii —— p. ✕. I.	p. ✕. I. —— omphacis —— p. ✕. I.
	l. 15. p. ✕. I —— p. ✕. VIII. At ubi jam	p. ✕. I. —— p. ✕. VIII. aut ubi jam
	l. 16. cerae p. ✕. IV. picis	cere p. ✕. IIII. et picis
	l. 18. fiat	fit
	l. antepenult. nitri cyathos quatuor,	nitri cyathos IIII
p. 280.	l. 1. utique	ubique
	l. 7. et rodit	et roditur
	l. ead. ab ea, quod magis exulcerata eſt,	ab ea quae ubi magis exulcerata eſt.
	l. 8. quaſi bullulae quaedam	quaſi bulle quaedam.
	l. 9. haec	*Deeſt.*
	l. 13. etiamnum, quam prior	etiam nonnunquam prior
	l. 14. Rubra cognominatur.	rubrica cognominatur.
	l. ult. et late nec tarde; et minus errat in temporibus	et late et tarde eminus ſerpit in temporibus
p. 281.	l. 6. vero omnia genera maxime oriuntur	vero maxime genera oriuntur

	Editio.	MS.
l. 15.	quam ἀγρίαν Graeci appellant:	quam agrian id eſt feram Graeci appellant'
l. 16.	et roditur	eroditur
p. 282. l. 2.	vitii eſt	vitium eſt
l. 5.	Sext. III. —— cyathi tres, —— Sextarius.	S IIII. —— cyathi tres —— Sextarius.
l. 20.	facile	facili
p. 283. l. 5.	p. X. =. —— p. X. =. nitri p. X. ==.	p. P. X. z. —— p. P. z. nitri p. P. zz.
l. antepenult.	faba, eaque	fabe quae
p. 284. l. 2.	deſiderant: nunc ad ea veniam,	deſiderant & nunc ad ea veniam
l. 5.	Nunc de iis capillis loquor,	Nunc de his illis capille loquor
l. 13.	neque ex toto inutile eſt.	neque inutilis eſt:
l. 20.	ex	*Deeſt.*
l. 21.	cum myrteo & vino	cum myrteo vino
l. 22.	Si parum per haec proficitur,	ſi parum haec proficiunt
l. 23.	in recenti vitio id inutile eſſe.	in recenti vitio id utile eſſe.
p. 285. l. 2.	humidum & inaequale	humidum inaequale
l. 3.	Fit utrumque	Fit vero utrumque
l. 16.	a ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur	a ſerpentis ſimilitudine ophis appellatur
l. 23.	cum thapſia inducunt	cum ptuſia indicunt
l. 24.	quia	qua
l. antepenult.	curare varos	curare varios
l. ult.	vari	varii
p. 286. l. 2.	Ephelis	Erphelis
l. 4.	lenticula —— naſci ſolet	lenticulae —— naſci ſolent
l. 6.	vari	varii
l. 9.	venerint	venerit
l. 13.	Tryphonem	Tyſonem
l. 16.	ervi	herbi
l. 17.	illitumque a veſpere usque mane eluitur.	inlitumque ad veſperem mane eluitur
p. 287. l. 1.	neque lacrima	et ea lacrima
l. 5.	minime cum dolore eſt;	minimo cum dolore eſt
l. 7.	Quandoque finitur, pituita	ſed quandoque finitur ſi pituita
l. ead.	lacrimaeque miſcetur.	lacrimaeque miſcentur.
l. 11.	et ſiccus ſine ullo periculo eſt: ſi ſiccus quidem, ſed cum dolore eſt,	*Deſunt.*
l. 13.	oculo glutinetur	oculis glutinetur
l. ult.	pallida	calida
p. 288. l. 1.	calida	*Deeſt.*
l. 5.	ſi de nigro	ſi ex nigro
l. 12.	curſus, nonnumquam copioſior vel acrior, nonnumquam utraque	*Deſunt.*
l. 19.	ſi firmo corpore	ſi firmo corpori
l. 26.	In ſequentibusque diebus	In ſequentibus diebus
l. ead.	tantum adjici cibis poterit	tantum adjici cibus poterit
l. 27.	nihil acre, nihil ex iis	nihil acre certe nihil ex iis
p. 289. l. 7.	ſpecillo	ſpeculo
l. 9.	p. X. III.	p. X. IIII.

l. 15.

		Editio.	MS.
	l. 15.	ovi et album et vitellus	ovis album et vitellum
	l. penult.	quod ervi; viro	*Deſunt.*
p. 290.	l. 2.	indita	indicta
	l. 7.	modice	leniter
	l. ead.	nobiliſſima	nobilium
	l. 9.	Philonis	Philini.
	l. 13.	gummi cum quasdam	gummi mixtum cum quasdam
	l. 15.	frientur	fricentur
	l. ult.	p. ✱. II.	p. ✱. IZ.
p. 291.	l. 2.	p. ✱. =	p. ✱. S.
	l. 4.	plumbi eloti	plumbi oleti
	l. 5.	gummi tantumdem	cumini tantumdem
	l. ead.	Attalium quoque	Ejus aliud quoque
	l. 6.	p. ✱. —— aloës p. ✱. =.	p. ✱. II. —— aloes p. ✱. I.
	l. 7.	myrrhae p. ✱. II.	myrrhae p. I.
	l. 8.	acaciae ſucci p. ✱. XII. Quod gummi hoc non habet,	acaciae ſucci ✱. XII. Quod cum cumini ſuci id hoc non habet,
p. 292.	l. 1.	p. ✱. I.	✱.
	l. 2.	nucleos palmarum combuſtos numero XX. gummi p. ✱. XII.	*Deſunt.*
	l. 5.	p. ✱. =.	p. ✱. II.
	l. 7.	botryitidis	botroidis
	l. 11.	τίφρεον	tephron
	l. 13.	p. ✱. IV	p. VIII.
	l. ead.	argenti	*Deeſt.*
	l. ead.	p. ✱. VIIII.	p ✱. IIII.
p. 293.	l. 2.	τρυγῶδες	phrigodes
	l. 3.	p. ✱. = =.	✱ II.
	l. 5.	p. ✱. XXVI.	p. ✱. XXXVI.
p. 294.	l. 16.	πρόπτωσιν id, quoniam oculi procidunt, Graeci appellant.	proprie enim malum id quo oculi procidunt Graeci appellant proptoſin.
	l. 19.	Opus autem leniſſimis medicamentis eſt:	*Deſunt.*
	l. 25.	coguntur	coquuntur
p. 295.	l. 8.	indureſcat	inareſcat
	l. 12.	Ac ſi induruit	ac ſi eduruit
	l. 15.	incidat	incidit.
	l. 21.	parte	*Deeſt.*
p. 296.	l. 3.	inflammatione	ex inflammationibus.
	l. 11.	Philalethes	Philalethos
	l. 13.	quae ἀστὴρ vocatur.	quae aſtera vocatur
	l. 15.	excipiuntur. Vſus collyrii	excipiuntur, ut uſus collyrii
	l. 17.	interdum fiunt	interdum fuerit
	l. 19.	quod διὰ λαβάνου vocatur.	quod dialabanum vocatur
	l. 21.	p. ✱. I. ſpodii eloti, thuris, ſtibis combuſti et eloti, myrrhae, gummi, ſingulorum	*Deſunt.*
p. 297.	l. 6.	naſcuntur: φθειρίασιν Graeci nominant.	naſcuntur id φθειρίασις Graeci nominant.
	l. 11.	gargarizandum	gargariſandumque
	l. 12.	in balneo	*Deſunt.*

		Editio.	MS.
	l. 15.	ne quid acrioris pituitae	ne acriorem pituitam
	l. 19.	mellis ei craſſitudo ſit	mellis craſſitudo ei ſint
	l. 23.	ex inflammationibus nata, ſed	ex inflammationibus nata ſunt ſed
	l. 24.	perſeverat	perſeveraverat
	l. ult.	demendumque aliquid	demendum aliquid
p. 298.	l. 1.	illini	liniri
	l. 2.	coctae et elotae	coacte et lote
	l. 5.	quoque ſuper injiciendum	quoque injiciendum
	l. 9.	cervini cornu	cervini cornus
	l. 11.	quia cornu —— διὰ κέρατος nominant	quia cornum —— diatuceratos nominatur
	l. penult.	reprimuntur —— σμίλιον	reprimentur —— —— zamlion
p. 299.	l. 3.	Id —— Phynona	Eidem —— Pyrſhotia
	l. 8.	eloti p. ✕. I. =	eloti p. ✕. I. S.
	l. 9.	ſingulorum p. ✕. II.	ſingulorum p. ✕. IIII.
	l. 10.	croci p. ✕. IV.	croci IIII.
	l. penult.	aeruginis p. ✕. =.	aeruginis p. ✕. I.
	l. ult.	p. ✕. I.	p. ✕. III.
p. 300.	l. 1.	p. ✕. I = —— p. ✕. III.	p. ✕. II. —— p. ✕. IIII.
	l. 4.	fit	ſit
	l. 6.	quod	*Deeſt.*
	l. 10.	p. ✕. I. =	p. ✕. XII.
	l. 11.	p. x. I.	p. ✕. II.
	l. 13.	ſingulorum p. ✕. VIII. papaveris lacrimae p. ✕. XII. aloës, aeris combuſti, cadmiae, ſingulorum p. ✕. XVII. acaciae, ſtibis, gummi, ſingulorum p. ✕. XXV.	ſingulorum p. ✕. XXV. *Caetera deſunt.*
	l. 18.	Aſclepios	Aſclepias
	l. 20.	p. ✕. II.	p. ✕. II. Z.
	l. 23.	Smilion	Zmilion
	l. 26.	p. ✕. III —— p. ✕. VIIII. Vel Euelpidis	p. ✕. IIII. —— p. ✕. VIII. aqua pluviatili vel Euelpidis
p. 301.	l. 2.	p. ✕. XV. —— p. ✕. XXXII.	p. ✕. XVI. —— p. ✕. XXXI.
	l. 3.	p. ✕. VIIII.	p. ✕. VIII.
	l. 4.	p. ✕. =	p. ✕. Z. III.
	l. 5.	croco magmatis	croci magnatis
p. 302.	l. 8.	p. ✕. =	p. ✕. I.
	l. 9.	p. ✕. = =.	p. ✕. V.
	l. 10.	p. ✕. III.	✕.
	l. 15.	p. ✕. IV. Ad idem —— Canopite	p. ✕. IIII. aqua pluviatili. Ad idem —— Canopites
	l. 16.	Smilion	Zmilion
	l. 19.	Eſt	*Deeſt.*
	l. ult.	graves ſunt, et noctu prae gravi pituita inhaereſcunt:	graveſcant et noctu fere prae gravi levi pituita inareſcunt.
p. 303.	l. 7.	Rhinion	thinion
	l. 8.	Habet myrrhae	*Deſunt.*
	l. ead.	p. ✕. =	p. ✕. I.
	l. 9.	lycii	*Deeſt.*

l. 10.

		Editio.	MS.
	l. 10.	p. X. II	p. X. II.
	l. 12.	in angulis	in oculis
	l. 13.	poteſt ſimiliter id, quod	poteſt prodeſſe militare quod
	l. ult.	elotae —— p. X. VI.	lote —— p. X. IIII.
p. 304.	l. 1.	Euelpidis	*Deeſt.*
	l. 2.	lacrimae, ceruſſae, lapidis Aſii, ſingulorum p. X. II. gummi p. X. III. piperis	*Deſunt.*
	l. 4.	pſoricum	pſorica
	l. 7.	ſublatumque poſt	ſublatum poſt
	l. 9.	id	*Deeſt.*
	l. 14.	prodit humoris, extrahitur, et ſi quid	*Deſunt.*
	l. 17.	nonnunquam etiam ſine hac, propter ſenectutem, imbecillitatem	*Deſunt.*
	l. 18.	reliquiis	reliquis
	l. ead.	collyrium, quod Aſclepios nominatur; adjuvat id,	*Deſunt.*
	l. 19.	crocomagmate	croci magnato
	l. 20.	διὰ κρόκου	diacrocon
	l. 21.	piperis p. X. I. croci Cilicii,	piperis grana p. X. I. croci Cilicis
p. 305.	l. 1.	recte	certe
	l. 4.	utilia huic	utilia hic
	l. 8.	ubi totum	ubi tantum
	l. 10.	conquierint.	conquieverit
	l. 17.	adurere	abducere
p. 306.	l. 2.	neque	nec
	l. 6.	funditur —— hebeteſcit;	effunditur —— hebeſcit
	l. 13.	profuſione	mutatione
	l. ult.	ſanie	humore
p. 307.	l. 1.	excepta	exapta
	l. 8.	ſic ictus	ſi ictus
	l. 11	celerrimeque	celeberrimeque
	l. 12.	factus eſt, per parentes id herba	factus eſt aut per parentes aut id herba
	l. 14.	ab externo caſu	ab extremo caſu
	l. penult.	cataplasmata.	cataplasma
	l. ult.	optime	optimus
p. 308.	l. 1.	ut ei	uti
	l. 8.	poſſunt	poſſint
	l. 9.	aliquanto	aliquam
	l. 19.	ex mulſo decocta. Recte	ex mulſo decocto eſt Recte
	l. 23.	cataplasmati	cataplasmata
	l. 25.	decoquuntur	decoquatur
	l. ult.	ſuper lana mollis addenda	*Deſunt.*
p. 309.	l. 2.	et roſa	et roſe
	l. 6.	pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his paſſum: vel papaveris lacrimae,	*Deſunt.*
	l. 11.	vel amararum —— cum roſa ſuccus	vel amarum —— cum roſae ſuco
	l. 12.	p. X. ☰.	p. X. I.

	Editio.	MS.
l. 13.	p. ✕. =.	p. ✕. I.
l. 15.	papaveris lacrima	papaveris lacrimae
l. 17.	lacrimae, ſingulorum	lacrimae ex aceto ſingulorum
l. ult.	requirit, rurſus id	requiritur rurſus idem
p. 310. l. 1.	teritur	teretur
l. 4.	liquidum ſit.	liquidum fit
l. 6.	centaurii	centauree
l. 9.	quam σακτὴν cognominant	quam ſtacten vocant
l. 10.	mellis ſeſquicyathus	melle ſex cyathos
l. 11.	tepefiunt.	tepefiant
l. 13.	ſanies fluit	ſanies profluit
l. 14.	piperis p. ✕. =.	peperis p. ✕. I.
l. ead.	croci p. ✕. =.	*Deſunt.*
l. 15.	ſingulorum p. ✕. I.	ſingulorum p. ✕. II.
l. 16.	terentur	teruntur
l. 17.	incoquuntur	quoquuntur
l. 18.	p ✕. =.	p. ✕. I.
l. 19.	gallae p. ✕ =.	*Deſunt.*
p. 311. l. 2.	p. ✕. =.	p. ✕. I.
l. 4.	lycium cum vino	vinum cum licio
l. 6.	mellis cyathi duo	melle cyathij II.
l. 7.	Aut aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, acaciae ſucci par pondus miſcetur	*Deſunt.*
l. 14.	albi	*Deeſt.*
l. 15.	p. ✕. II.	ſcrip. II.
l. 20.	libro	libello
l. 24.	ſanguinalis	ſanguinale
l. 28.	tondendum	tutendum
p. 312. l. 2.	ſanguinalis	ſanguinale
l. 3.	fundit	infundit
l. 10.	decoctum ſit. Emortui vermes auris partem prolabuntur, unde	decoctum eſt ſive mortui ſub his vermis in primam auris partem connecabuntur prolabantur unde
l. 13.	Sin foramen	Si in foramen
l. 14.	eſt	*Deeſt.*
l. 16	idem proficit. Item	idem proficit melle roſe ſcrip. II.
l. penult.	galbani p. ✕. II. myrrhae et fellis taurini	galbani p. ✕. mirrhae cum melle et fellis taurini
l. ead.	p. ✕. = =	p. p. zz. ✕. II.
p. 313. l. 4.	aut oleum calidum	aut oleum haud calidum
l. 5.	aut cum melle	*Deſunt.*
l. 7.	protrahatur	detrahatur
l. 12.	laureo —— utrilibet	laurino —— utrolibet
l. 16.	laureo	laurino
l. 20.	intra ſe ipſae	inter ipſe
l. 21.	ubi id ex gravedine eſt: pejus,	ubi id gravedine pejus eſt
l. 22.	magnis	magis
l. 23.	aurem	aut
p. 314. l. 3.	cum aceto et laureo	ex aceto et laurino
l. 4.	cocto	aceto

		Editio.	MS.
	l. 5.	demittitur	demittatur
	l. 7.	aut laureo oleo	aut ex lauro oleo
	l. 8.	cum rofa et aceto. Plus	cum rofa. acetum. plus
	l. 11.	et fonus eft, et inflammatio,	et fonus et inflammatio
	l. 13.	exprimitur; quibus quidam	exprimitur ex quibus quidam
	l. 16.	paululum	paulum
	l. 20	vertendum	.utendum
	l. 24.	oriculario	auriculario
	l. 27.	non	*Deeft.*
p. 315.	l. 1.	Nares vero exulceratas	Neres vero intus exulceratas
	l. 2.	Id & fpongia	Id eft fpongia
	l. 6.	fecerit.	faciat
	l. 7	circa os funt pluresque cruftas	circa nares funt pluresve crufte
	l. 10.	multa	multaque
	l. 11.	ambulatio	habitatio
	l. 15	refolvuntur	refcinduntur
	l. 18.	candefactum	cadei.sfactum
	l. penult.	ut ea miftura	ut ex ea miftura
p. 316.	l. 1.	tingendum	intingendum
	l. 3,	in narem	in nares
	l. 4	per hiemem et vere	per idem et ver
	l. 6.	vero	*Deeft.*
	l. 7.	eaeque imis partibus	haeque in imis partibus
	l. 8.	curare	*Deeft.*
	l 10.	offibus	offi
	l 11.	tendes	p.ndens
	l. 12.	ut poft uvam	uti poft uvam
	l. 16.	addita	adhibita
	l. 19.	Sutori p. ✱. 11. In dentium autem dolore, qui ipfe quoque maximis	Sutorii p. ✱. 11. Inde dentium, cura querenda. In dentium quoque dolore qui ipfe quoque dolore qui ipfe quoque pro maximis
	l. 21.	eft: cibo quoque	eft a cibo quoque
	l. 22.	deinde	*Deeft.*
	l. ult.	gravior dolor eft,	graviori his dolor eft
p. 317.	l. 6.	his	*Deeft.*
	l. 8.	cornu cervini ramentum	cornu cervinum rafum
	l. 9.	ac ficu item pingui	ac ficus pinguis
	l. 10.	is	*Deeft.*
	l. 15.	coguntur	coquuntur
	l. 17.	tres	*Deeft.*
p. 318.	l. 7.	eft. Habet autem	eft quae habet autem
	l. 8.	piperis p. ✱. 11.	piperis p. ✱. v.
	l. ead.	foreos	pforeos
	l. 12.	mifcent —— elaterii	immifcent —— elateris
	l. 14.	p. ✱. 11.	p. 11.
	l. 15.	femen cortice liberatum	femen e cortice liberatum
p. 319.	l. 1.	τρυγῶνα	trigina
	l. 7.	evelli —— mitti,	velli —— conjici
	l. 12.	bonam	*Deeft.*
	l 13	praeftat.	repraefentat
	l. ult.	garganzandumque reprimentibus.	garganzandumque eft reprimentibus

	Editio.	MS.
p. 320. l. 1.	Leniterque	lenitusque
l. 9.	nardi p. ✕. ———.	nardi p. ✕. ∾
l. 10.	p. ✕. I.	p. ✕. I.
l. 15.	eſt ——— ex	*Deſunt.*
l. 16.	vapor calidus,	vapor aquae calidae
l. 17.	ſubſtante	ſubſtantiae
l. 18.	gargarizandum. At ſi	gargarizandum ex fico. At ſi
l. 19.	cremori ad gargarizandum paulum mellis adjiciendum eſt,	cremori id gargarizandum ex fico paulum mellis adhibendum eſt
p. 321. l. 1.	coquuntur	decoquantur
l. 2.	p. ✕. ⊤.	p. ✕. I.
l. ead.	pura	plurimum
l. 7.	ore reprimens cremor eſt	ore reprimens ſaepe cremor eſt
l. 10.	optima	optiſſima
l. 11.	purum vinum	pirum mitium
l. 14.	ſunt eae	*Deſunt.*
l. 15.	ſandarachae, aluminis, pares portiones	ſandarachae ſingulorum p. ✕. IIII. aluminis pares portiones
l. 16.	myrrhae, ſingulorum p. ✕. II. iridis,	myrrhae junci quadrati p. ✕. VIII.
l. 17.	p. ✕ IV.	p. IIII.
l. 18.	p. ✕. II.	p. II.
l. 19.	p. ✕. ⊤.	p. I.
l. ult.	p. ✕. I.	p. I.
l. ead.	p. ✕. II.	p. ✕. III.
p. 322. l. 1.	IV. miſcent	III. miſcent
l. 4.	conſumunt	conſumant
l. 6.	palatum	paulatim.
l. ead.	ad uvam	*Deſunt.*
l. 8.	lactens	lactans
l. 10.	et iis operibus	hisque operibus
l. 12.	potione, ſi	potiones ſi
l. 23.	a quo	ad quod
l. 24.	ſunt	*Deeſt.*
l. 25.	lenia	leniora
p. 323. l. 1.	maxima	maxime
l. 4.	prima parte	primae partis
l. 7.	limandus	levandus
l. 14.	mollis linamenti	molle linamentum
l. 19.	idque	itemque
l. 20.	permanſerit	remanſerit
l. ult.	uti	*Deeſt.*
l. ead.	iisdemque	ei iisdem
p. 324. l. 2.	liguſtrum	liguſtum
l. 3.	eum	ejus
l. ead.	ore	*Deeſt.*
l. 4.	παρȣλὶς	parulides
l. 6.	evenire	venire
l. 7.	dens eximendus, teſta	dens eximendus eſt teſta
l. ead.	recipienda	recidenda
l. antepen.	Eſt etiam medicamentum	Eſt etiam hoc medicamentum

		Editio.	MS.
p. 325.	l. 2.	Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt. Vbi horum aliquo illita uva eſt, fere multa	Vbi horum aliquo Inlita uva eſt. Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt quod fere multa
	l. 5.	eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt,	ei ex aqua frigida quam ſatis eſt
	l. 6.	eamque	eaque
	l. 9.	vel ſine eo hac ratione uvae ſubjecta eſt.	vel ſine eo eſt hac curatione uvae ſubveniendum eſt
	l. 17.	item	*Deeſt.*
	l. 18.	in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere;	in roſa tingere & ſuper adurentia medicamentum in roſa tinguere & ſuper adurentia medicamenta imponere
p. 326.	l. 2.	aut oleae, aut verbenae decoctae ſint, ſic, ut cuilibet eorum	*Deſunt.*
	l. 9.	ſi dolor in gingivis eſt,	Et ſi in gingivis eſt
	l. 10.	refigi	refici
	l. 13.	aduſtum	uſtum
	l. 18.	Sub ipſis vero auribus oriri παρωτίδες ſolent;	ſub ipſis vero auribus ſi penitus malum deſcendit, chartae combuſtae partes tres Sub ipſis vero auribus oriri parotides ſolent
	l. 21.	deſiderat.	deſiderant
	l. 23.	reprimentium	reprimendum
	l. ult.	abſtineant; alvus hic ducatur.	abſtineat alvis his ducatur
p. 327.	l. 10.	commendata	accommodata
	l. 16.	locus eſt: ubi vero	locus et ubi vero
	l. 23.	continere ſe, et abſtinere a cibo debet, et potione	continere ſe debet a cibo et potione.
p. 328.	l. 4.	ſiccaque	ſiccave
	l. 7.	ſi levis iis humor ineſt,	ſi levis humor eſt
	l. 10.	p. ✱. ⁊.	p. ✱. I
	l. 14.	p. ✱. ⁊. — p. ✱, ⁊. — p. ✱. ⁊⁊.	p. ✱. I. — p. ✱. I. — p. ✱. II.
	l. 18.	et	*Deeſt.*
	l. 20.	oleae	oleo
	l. 21.	feſquicyathus:	ſex cyathos
p. 329.	l. 2.	cataplaſma	cataplaſmata
	l. 5.	folia, vel marrubium decoquendum eſt, eoque humore eodem modo cum	*Deſunt.*
	l. 13.	myrrhae croci,	myrrhae aut croci
	l. 16.	in aeneo vaſe	in eo vaſe
	l. 21	ſimilis	ſimul
p. 330.	l. 2.	claudat	cludat
	l. 9.	vulſella prehendendae,	vulſellas prehendendas
	l. 10.	dematur	demat
	l. 13.	colem	cutem
	l. 16.	aliquid etiam integri	aliquid ex integro etiam
p. 331.	l. 3.	ſuſtinuimus, usque ad veſicam tendit; neque ſuccurri poſtea poteſt.	*Deſunt.*

		Editio.	MS.
	l. 10.	ut	*Deeſt.*
	l. 12.	aut aerugine cum cocto melle.	*Deſunt.*
	l. 13.	Vbi is excidit,	Vbi id decidit
	l. 14.	oris ulcera	ora ulceris
	l. 16.	imponenda	imponendum
p. 332.	l. 4.	coctum —— ceratum	cocta —— cerato
	l. 5.	ſimila —— contrita	ſimile —— contrito
	l. 6.	radix	*Deeſt.*
	l. 9	cum	*Deeſt.*
	l. 12.	aliquid	aliquidem
p. 333.	l. 1	roſa diluendum eſt	roſa ad hoc diluendum eſt
	l. 17.	ex vino	*Deeſt.*
	l. 21.	p. ✱. III.	p. ✱. III.
	l. 25	a poſteriore	a ſuperiore
	l. 26.	dexterior —— ſiniſterior	dexteriori —— ſiniſteriori
	l. ult.	noviſſime deligantur.	noviſſime modo deligantur
p. 334.	l. 1.	curationibus deſidit, aduri medicamento poteſt, quod ex his	*Deſunt.*
	l. 4.	quidam	*Deeſt.*
	l. ead.	renovant	renovat
	l. 5.	Si hoc parum in condylomate	Si id nondum in condylomate.
	l. 3.	capitulis	ex capitule.
	l. 9.	ſurgentia	urguentia
	l. antepen.	ſubactis	ſubacto
p. 335.	l. 12.	circumdatum.	circumdetur
	l. 17.	ſunt	*Deeſt.*
p. 336.	l. 1	rudicula	radicula
	l. 2.	color	colore
	l. 3.	cum paria	opia
	l. 4.	miſcuerunt	miſcuerint
	l. 5.	ſuper	*Deeſt.*
	l. 6.	excipiuntur	excipitur
	l. 9.	aeris	*Deeſt.*
	l. 12.	aqua madefacto eſt. Tertio die	aqua madefacto Tertio die
	l. ead.	reſolvendus, et, ſi quid	reſolvendus eſt ſi quid
	l. 14.	purgandum eſt	purgandus eſt
	l. ead.	adurendum, et, ſicut	adurendus eſt ſic
	l. 15.	curandum.	curandus
	l. 17	aeque	aliquid
	l. 19.	eſt	*Deeſt.*
p. 337.	l. 5.	eademque	eaque
	l. 7.	contigerit	contingerit
	l. 12.	ut	et ſi
	l. 18.	Heron —— Ammonius	Hierones —— hemmonius
	l. 19.	repererunt	repperierunt
	l. 20.	Tryphon	typhon
	l. 22.	Meges	Neges
	l. 23.	adoleſcens aut certe	*Deſunt*
	l. ult.	accepit	accipit.
p. 338.	l. 11.	deinceps	deinde
	l. 13.	parte	*Deeſt.*
	l. 16.	detergeaturque	detergaturque

		Editio.	MS.
p. 339.	l. 14.	recte fit ——— excedat.	recte fit ——— excidat
	l. 15.	fit	*Deest.*
	l. 16.	ut	*Deest.*
	l. ead.	includatur	includitur
	l. 20.	quia quidquid, si tunica est, idem, si callus est, fieri debet.	*Desunt.*
	l. 23.	sub ea est,	sub ea intus est
	l. ult.	auxilii	auxilium
p. 340.	l. 1.	est	esse
	l. ead.	sed	*Deest.*
	l. 2.	contigerunt	contingerunt
	l. 6.	efficere	efficare
	l. 8.	malum	a malo
	l. 14.	inter nervos ultima	inter nervos vero ultima
	l. ult.	Jamque ——— in pane	Itemque ——— in carne
p. 341.	l. 1.	tota	tuto
	l. 4.	succurramus	succurremus
	l. 5.	tribus	pluribus
	l. 9.	suffudit	diffudit
	l. 10.	jam cutis	pars cutis
p. 342.	l. 4.	spongia	spongiam
	l. 5.	Quando autem linamentis opus sit	*Desunt.*
	l. 7.	esse	*Deest.*
	l. 11.	spirare	respirare
	l. 15.	aut si, antequam sinus carne impleatur, orae carnosae fiunt	*Desunt.*
	l. 25.	imponere eadem. Vbi jam repressus videbitur humor ulcusque	*Desunt.*
p. 343.	l. .	spongiam ——— tinctam	spongia ——— tincta
	l. 12.	demitti specillum debet,	demitti specillum sub cute debet
	l. 14.	idemque	itemque
	l. 17.	subter	subtus
	l. 21.	moventia	movent
	l. 22.	ubi	*Deest.*
	l. 23.	praecidenda	decidenda
p. 344.	l. 1.	ea	eo
	l. 7.	ibi perniciosae admodum	ibi per admodum
	l. 11.	perniciosior ibi	perniciosior res ibi
	l. 21.	evolvuntur	volvuntur
	l. 24.	eae	ea
p. 349.	l. 6.	id	*Deest.*
	l. 7.	fuit	fuerit
	l. 10.	fistula	fistulam
	l. 13.	festinant	fistinat
	l. 14.	debent ——— fecent	debet ——— fecet
	l. 15.	quo	quod
	l. 17.	exedi	excidi
	l. ult.	orae	ora
p. 350.	l. 3.	recta ——— ceterae	secta ——— cetera
	l. 4	excipiendae	excipienda
	l. 11.	Suntque quaedam	Sunt quaedam

	Editio.	MS.
p. 351. l. 7.	telorum generibus, quae protinus	telorum generibus subjicienda sunt quae protinus
l. 8.	insidit	insedit
l. 9.	ipsa in augusto est. Saepius itaque	*Desunt.*
l. 13.	apparuit mucro	apparuit si mucro
p. 352. l. 2.	magis	*Deest.*
l. 10.	Διοκλεῖον κυαθίσκον	Diocleum eraphiscum
l. 15.	ibi etiam perforata est.	ubi etiam parte inclinata quae perforata est
p. 353. l. 1.	telorum.	bellorum
l. 8.	quae ratio in dentibus quoque ejiciendis est. Vix umquam	quae ratio est in dentibus quoque ejiciendis & vix umquam
l. 11.	ab eoque —— ad speciem litterae V, contra	ab eo quoque —— ad spectum litterae contra
l. 22.	etiam festinantius actis, —— epoto	etiam festinantibus actis —— et poto
p. 354. l. 1.	γάγγλια	*Deest.*
l. 11.	nisi cum ejecta	nisi ut ejecta
l. 12.	renituntur:	remittuntur
l. 14.	& cruentae	aut cruentae
l. 15.	quibus alii aliique colores	quibus aliique colores
l. ead.	ganglia	gangilia
l. 16.	atheromati subest	At atheromati subest
l. ult.	separatur	separetur
p. 356. l. 4.	is	eius
l. 5.	ibidem	iam ibi
l. 7.	pus moventia	mox moventia
l. 15.	transversam lineam	transversa linea
l. ead.	suspensa	suppressa
l. 19.	ipsa	*Deest.*
l. 17.	prorumpit	prorumpat
p. 356. l. 10.	digito huc vel illuc	digito vel huc vel illuc
l. ead.	ideoque ea	ideo ea
l. 21.	Quidam, si in	Quidam et si in
l. 23.	Alteram autem palpebram a ministro diduci oportet	*Desunt.*
p. 357. l. 8.	abscindatur	abscidatur
l. 9.	Abscissa, patefit foramen,	Ac si abscissa patefacit foramen
l. 10.	ῥυάδα	ryphoda
l. 11.	anguli	anguis
l. 21.	eligere	*Deest.*
l. 22.	et	*Deest.*
l. penult.	in iis, quae & tarde increscunt, et dolore non cruciant	*Desunt.*
p. 358. l. 1.	vel hiems; atque	aut hiems est atque
l. .	et	*Deest.*
l. 9.	ἐγκανθὶς —— Excipi	Enchatis —— excidi
l. 11.	abscindatur	abscidat
l. 14.	tantum ut primis aqua	tantum in primis aqua
l. 17.	palpebra	palpebre
l. 18.	cohaerescat;	cohaerescant

l. ead.

		Editio.	MS.
	l. ead.	utrovis fuit ulcus negligenter	utroque fuit ulcus et negligenter
	l. 19.	Sanefcendo enim, quod diduci potuit et debuit, glutinavit.	Sanefcendoque diduci poffe deberet glutinatur
p. 359.	l. 8.	abfcindatur	abfcidatur
	l. 10.	palpebra vertatur,	palpebram vertant
	l. 12.	eam	eciam
	l. 18.	Atque	idque
	l. 19.	color	colore
	l. 23.	quibus ad nares tendit, fupervacuum: neque enim fanefcunt	*Defunt.*
p. 360.	l. 1.	difficilem	difficile
	l. 3.	poffit	poteft
	l. 7.	Jam carie vexatum eft,	Jam caries eft
	l. ead.	quo craffior fquama	quo craffior his fquama
	l. 10.	uftis	*Deeft.*
	l. 12.	palpebrae fumma cutis	palpebrae fuperiores fumma cutis
	l. ead.	procidit	procedit
	l. 17.	fpathae	haftae
	l. ult.	tranfuat, deinde iterum,	tranfuat idem deinde iterum
p. 361.	l. 5.	pilos exteriorem partem	pilos in exteriorem partem
	l. 7.	in ipfius capilli fuum	ipfius capituli finum
	l. ead.	duplicatur, pilum effe	duplicatur in pilum effe
	l. 10.	quo foramen glutinetur:	quo foramen quoque glutinetur
	l. 13.	nafcantur	nafcuntur
	l. 14.	toties acu trajecta, magnam	cum totiens acus tranfiat magnamque
	l. 19.	contecto	conrepto
	l. penult.	fuperior, five inferior eft,	inferior five fuperior fit
	l. ult.	levare	lavare
p. 362.	l. 10.	naribus proprior: idque,	naribus proprior eft idque
	l. 11.	orae vulneris	orae vulneribus
	l. ead.	operiendusque oculus eft; et, fi parum	operientibus oculis fi parum
	l. 13.	laxanda futura	laxandos utrosque
	l. 13.	adftringenda	adftringendum
	l. 14.	ab ulteriore ora	ulterioris orae
	l. 20.	futurae tollendae, et collyrio	futura tollenda, et collyrio
p. 363.	l. 4.	operitur	operietur
	l. 15.	Haec fere circa oculum in angulis palpebrisque incidere confuerunt.	*Defunt.*
	l. penult.	fe	*Deeft.*
p. 364.	l. 1.	friare	infricare
	l. 11.	paucis ipfius oculi	paucis ante ipfius oculi
	l. 20.	eique	eoque
	l. 22.	ἀραχνοειδῆ	aracronide
p. 365.	l. 6.	Vacuum	*Deeft.*
	l. 12.	fi labat, et hac atque illac movetur	fi labat illac ac movetur
	l. 15.	curationi fenilis aetas	curationi fi fenilis aetas

	Editio.	MS.
	l. 17. media, Oculus quoque Curationi	media aetas. oculus quoque curationis
p. 366.	l. 5. aut acuta, aut forte non nimium	haud forte nimium
	l. 5. demittenda	dimittenda
	l. 9. demittenda	dimittenda
	l. 12. leniterque	leviterque
	l. 13. tranſiit	tranſit
	l. 14. inſidat	incidit
	l. ead. haeſit	exit
	l. 17. imponendumque lana	imponendum lana
p. 367.	l. 6. curationem manus	curationem ex manu.
	l. 12. eſt in iis	eſt is
	l. ead. ab infantibus id	*Deſunt.*
	l. 14. non.	*Deeſt.*
	l. 21. remedium iis	remedium in his
	l. ult. madent.	mandent
p. 368.	l. 2. exerceant;	exercerant
	l. 5. quasque	quotque
	l. 10. eos	eas
	l. 11. inciderent, diductisque	incederunt inductisque
	l. 18. poſt, ſanguine effuſo.	poſt ſanguinem effuſum
	l. 19. Nihilominus autem.	Nihilominus tamen
	l. 20. verticem	calvariam
	l. penult. tamen	tantum
p. 369.	l. 4. venae	*Deeſt.*
	l. 11. ſecedat	recedat
	l. 19. infrianda	infricanda
	l. ead. ſupprimant	ſuppriment
	l. 20. deligendae	deligandae
	l. penult. quae in hac medicinae.	quae hac medicinae
p. 370.	l. 6. diſtentio	diſtentionis
	l. 9. et jam ulcus purum eſt	eciam purum eſt
	l. 14. leviter	leniter
	l. 21. quae res cum in labris.	quae res cum eſſe in labris
	l. 22. fieri	*Deeſt.*
	l. ult. paria	parte
p. 371.	l. 4. neceſſario	neceſſarii.
	l. ead. fit.	*Deeſt.*
	l. 11. curtum eſt.	curatum eſt
	l. 12. angulis lineas.	anguli linearum.
	l. 14. adducere	adreducere
	l. 19. parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi loci altera	*Deſunt.*
p. 372.	l. 1. imiſve narium	imis ut narium
	l. 2. petemus	petimus
	l. 3. ſi quid imis.	ſi quid his imis
	l. ead. aut medio	autem medio
	l. 4. deerit. Quae tamen.	defuerit. Idque
	l. 10. ea.	hae
	l. 11. uti naribus	ut in naribus
	l. 20. etiam	*Deeſt.*
	l. 22. abſciſſus	exciſſus

	Editio.	MS.
	l. 27. naris — implenda	nares — implendae
	l. ead. ulcus	ulcusculum
p. 373.	l. 7. fubtjlem	facilem
	l. 9. ad ipfum os: deinde aduftum locum purgandum effe	*Defunt.*
	l. 19. non infidat	non ut infidat
	l. 21. infrianda	inferenda
p. 374.	l. 1. maxilla loco movetur	maxillae loco moventur
	l. 3. excipiendus	recipiendus
	l. 5. plumbo replendum	plumbum implendum
	l. 6. parte aliqua frangatur	partem aliquam frangat
	l. 50. prehendit	procedit
	l. 21. myrrhae fit	myrrhae eft
	l. 22. velandum	velandi
	l. ult. ante alter dens	alter ante dens
p. 375.	l. 10. fupprimitur	fupprimatur
	l. 15. deducta	diducta
	l. 19. infra	intra
p. 376.	l. 6. promeret	premeret
	l. 8. quod fieri debet, non tamen perpetuum eft	*Defunt.*
	l. 14. per hanc curationem	per omnem curationem
	l. penult. poteft	poft
	l. ult. autem	*Deeft.*
p. 377.	l. 2. educitur	aducitur
	l. 3. brevior	breviter
	l. 9. que id curandum eft, & ceteris pus moventibus	*Defunt.*
	l. 15. requiruntur	requirentur
	l. 20. Heron	horum
	l. 24. omni frigore minuitur;	omni frigori non minuitur
	l. ult. delapfo	delapfa
p. 378.	l. 3. eft, indicia quoque mifta funt, & inter utrumque	*Defunt.*
	l. 5. Si vitiofa eft,	Si vitiofa caro eft
	l. 12. variae	urire
	l. 17. trajecta	traicitur
	l. 20. linea inciderent; quo facilius	linea inciderent exciderentque quo facilius
p. 341.	l. 18. uterum	alvum
	l. 19. emitti	tolli
p. 330.	l. 2. interiorem	ulteriorem
	l. 18. ut fenfu careat	ut in fenfu careat
	l. 20. et infueto	et fi fueto
	l. ult. leniter	leviter
p. 381.	l. 1. in his	inibi
	l. 2. condltis	condictis
	l. 3. et emortui	& mortui
	l. 4. leniter	leviter
	l. 6. duobus liniis	duabus lineis
	l. 8. eaeque	eaque
	l. 9. tenendae	*Deeft.*

Editio.	MS.
l. 10. ora, dextra in finisteriore a principio vulneris ossa, ab interiore	*Desunt.*
l. 11. acum	acu
l. 18. quoque parti futura injicienda	quoque parti utraque futura injicienda
p. 382. l. 1. leniter	leviter
l. 4 fasce	face
l. 16. quaque integra est,	qua quia non integra est
l. 21. reliquamque curationem	reliquam curationem
l. 25. tum eam partem	tum ea parte
p. 383. l. 6. ἐλυτροειδὴς	elyphroides
l. 8. δαρτὸν	dartam
l. 13 Graeci	a Graecis
l. 16 fiunt	fuerit
l. penult. idque ibi	atque ibi
l. ead. paulatim ab inguinibus	paulatim aut ab inguinibus
p. 384. l. 1. ἐντεροκήλην et ἐπιπλοκήλην	Enterocelon et Epiplocelon
l. 8. et, cum conquiescit	et eum mollitum est conquiescit
p. 385. l. 6. propria	propriora
l. 7. propria	propriora
l. ead. discimus	dicimus
l. 12. circumfluensque id	circumfluens id
l. 14. isque	estque
l. ead. est	*Deest.*
l. 18. neque tactu	ne tactu
l. 22. a superiore parte	ad superiorem partem
l. 24. increscunt. Ex his eae	increscunt ades ut ex his ea
l. ult. patent	pateant
p. 386. l. 8 Graeci	*Deest.*
l. 13. inguen quoque	inguen eum quoque
l. ead. ramices	varices
l. 16. simul ad species	simul eum ad species
l. 26. ante triduum	ante triduo
l. 23 et tum	et tunc
l. 24 abdominis tunicae inferiores	abdominis tunica in inferiores
p. 387. l. 2 sinum laxet	simul laxet
l. 6. diducere — abscindat	deducere — absidat
l. ead. sine	*Deest.*
l. 7. promatur, et super ventrem	promatur, super ventrem
l. 8. dum	cum
l. 19. rursum	sursum
l. 21. leniter	leviter
l. 23. prospexerit	prospexit
l. 26. glutinetur	glutinentur
l. 27. excidi	excedi
l. 23. leviter	leniter
p. 388. l. 6. est	*Deest.*
l. 10. Ac	At
l. 11. si	*Deest.*
l. 15 manubriolove scalpelli	manubriolo vel scalpello
l. ead. inferiore parte	inferiorem partem
l. ult. ad inguen	ab inguine

Editio.	MS.
p. 389. l. 1. fummae debent; et ejus lini capita	*Defunt.*
l. 2. relinquenda	relinquendae
l. 5. augeant	augeat
l. 12. irroranda	roranda
l. ead. tertio	tertia
l. 22. quodcumque vitium fuit	quodcumque id vitium eft
p. 390. l. 11. dolor	dolores
l. ead. et	*Deeft.*
l. 15. pro vi corporis quam longiffima	pro ut corporis qualitas longiffima
p. 391. l. 5. ea	eam
l. 6. ductis	deductis
l. 12. tefticulus	tefticulum
l. 16. exeat: tum ea tunica	exeat tunicam aut tunica
p. 392. l. autem eft, majorne is	autem major ne is
l. 2. parvulum	paulum
l. 5. emoriatur —— lina	moriatur —— linea
l. 10. parvulo	periculo
l. 13 id	*Deeft.*
l. ult. fub eft, fcrotum	fub fcrotum
p. 393. l. 1. eo	ea
l. 3. effundendus	fundendus
l. 14. promenda, ab eaque vena	promendaque ab ea vena
l. 19. major eo	majore ideo
l. 23. is.	*Deeft.*
p. 394. l. 5. vulnere	ulcere
l. 6. et oras	*Defunt.*
l. 8. abfcindit	abfcidit
l. 10. tum	totum
l. 11. idem in una	idem eft in ima
l. 12. venae et arteria	vena eft arteria
l. 16. induruit	induravit
l. 19. ac neque	at neque
l. penult. ut	*Deeft.*
p. 395. l. 2. nodis	modis
l. 3. vulneris	*Deeft.*
l. 15. quae circa pubem	*Defunt.*
p. 396. l. 1. adverfo	averfa
l. 16. perforetur	perforatur
l. 17. revertuntur	revertitur
l. ead. apprehenfum eft, ultra notari	apprehenfum eft et ultra notari
p. 397. l. 1. aeneae fiftulae fiunt	ahenae tenues fiftulae fiunt
l. 7. figuratur	figuratus
l. 9. dextra vero fiftulam	dextram fiftulam
l. 12. urinae iter fimul et rectius	urinae fimiliter erectius
l. penult. oportet	*Deeft.*
l. ead. evellere	vellere
p. 398. l. 7. quam	*Deeft.*
l. 12. interimat	interveniat

		Editio.	MS.
	l. 16.	praeparandum	reparandum
	l. 21.	quorum et fedilia	quo et fedilia
p. 399.	l. 3.	labare	lauare
	l. 4.	non	*Deeft.*
	l. 7.	leniter	leviter
	l. 12.	ubi repertus	ibi repertus
	l. 15.	ne faepius agitanda vefica fit.	ne faepius agitandi neceffitas fit
	l. penult.	finiftrae digiti deorfum cum compellunt, donec ad cervicem pervenitur	*Defunt.*
p. 400.	l. 4.	laevior	lenior
	l. 4.	qua refima plaga eft,	qua ftrages ima plaga eft
	l. ead.	etiamnum	etiam non
	l. 9.	donec urinae iter pateat	donec urinae et pateat
	l. ead.	ut plaga paulo major, quam calculus fit	*Defunt.*
	l. 10.	*χαρυάδα*	choriada
	l. 11.	cum	*Deeft.*
p. 401.	l. 1.	quia calculus iter, vi promitur facit, nifi accipit.	quia calculus exit cum vi promitur, nifi facile accipitur
	l. 5.	ea	*Deeft.*
	l. 10.	ab exteriore parte laevis,	ab altera exteriore parte laevis
	l. 14.	fi apprehenfus eft,	fi apprehenfum eft
	l. ead.	Idque eo nomine	Idque eo conamine
	l. 16.	vulneris	vulneribus
p. 402.	l. 1.	motus	modus
	l. 2.	paulumque	paululumque
	l. 3.	attrahatur	attrahitur
	l. 5.	comprehendetur	adprehenditur
	l. 12.	cum duceretur	dum duceretur
	l. 15.	id fub digitis	fubdictis digitis
	l. 17.	convulnerent	convolverent
	l. 18.	Multi hic quoque	Multi id quoque
	l. 21.	ferramentum fecit rectum	ferramentum fac[illegible] [illegible]ectum
	l. 23.	fuper pollice impofito	fuper pofito
p. 403.	l. 2.	cervix patefacta eft	cervix ea patefacta eft
	l. 6.	renititur —— dilabitur	remittitur = dilatatur
	l. 7.	molles calculos,	mollis calculus
	l. ead.	minutisque	*Deeft.*
	l. 8.	compofitos	*Deeft.*
	l. ead.	indicat urina trahens	indicatur vi attrahens
	l. ult.	non fecti	non confecuti
p. 404.	l. 7.	tenui, fed retufa, quod admotum calculo, et ex altera parte	*Defunt.*
	l. 8.	ictum	ictu
	l. 9.	ad ipfam veficam ferramentum	ad ipfam veficam per ferramentum
	l. ead.	aut calculi fractura	ut ex calculi fractura
	l. 13.	urina in cervicem compellitur;	urinam in cervicem non compellit
p. 405.	l. 2.	fnbjici	*Deeft.*

Editio.	MS.
l. 13. urina in cervicem compellitur;	urinam in cervicem non compellit
p. 405. l. 2. ſubjici	*Deeſt.*
l. ead. digiti tamquam maſculo	digiti ibi ſe quam maſculo
l. 3. ejus debent	ejus injicere debent
l. 8. minor	minus
l. 14. excipit	excipitur
l. 16. ſalis ſit — quo et ſanguis — et adſtringitur	ſale ſit — quo ſanguis — et ſtringitur
p. 406. l. 1. qui — detergendus eſt:	quod — detergendum eſt
l. 2. oleo perungendus, inducendusque hapſus lanae mollis, tepido	*Deſunt.*
l. 8. irritant	irritantur
l. 13. procedant	decedant
l. 16. cruenta	*Deeſt.*
l. 22. digeritur	digerit
l. 25. ſed et, et mediocris	ſed et ſi mediocris
p. 407. l. 3. rodit, eluatur	rodet, abluatur
l. 5. linendum	liniendum
l. 7. medullam — vitulinam	medulla — vitulina
l. 10. linamento	liniamento
l. 14. transfluens	transferens
l. ead. ſi	*Deeſt.*
l. ult. cum inflammationis ſit	cum inflammatione ſit
p. 408. l. 1. et quibus	de quibus
l. 7. definit	defuit
l. 13. Primum	Prima
l. 15. ſi ad colem it, ſupinus	ſi ad colem, & ſupinus.
l. 17. demittetur, in aqua	demittetur. In aqua
l. 18. adigetur	adjicietur
l. 20. aliave	aliaque
p. 409. l. 1. quaedam conſortio eſt: exque eo fieri	quoddam conſortium eſt ex eo fieri
l. 12. bibendam	bibendum
l. 13. reddatur	reddat
l. 25. arenoſive calculi fuerunt	arenoſi vel calculi fuerint
l. 26. neceſſarium	neceſſe
l. ult. eſt; tum demum	eſt et tum demum
p. 410. l. 2. ſpecillo	ſcalpello
l. 4. pura urina deſcendit	ſupra urina deſcendat
l. 5. extendendique, ut ſupra docui	extendique ut ſupra poſui
l. 10. Et hoc	At hoc
l. 15. ex utero	ex alvo
l. 16. replevit	replet
l. penult. tinctum demittere, ſupraque ſuccidam lanam aceto	*Deſunt.*
p. 411. l. 7. moderationemque	medicationemque
l. 13. dehiſcit. Hac occaſione	dehiſcere et hac occaſione
l. 15. iterum id os	iterum ad hos
l. ead. alterum	alium

		Editio.	MS.
	l. 16.	debebit	debet
	l. 17.	manus	manu
	l. 21.	inflammationem	inflammatione
	l. 22.	medicinam	medicamenta
	l. ult.	et	*Deeſt.*
p. 412.	l. 8.	laevis, acuminis brevis	lenis acutus brevis
	l. 21.	elabitur	elevabitur
	l. 22.	eſt. In pedes	eſt, ſed in pedes
	l. ult.	paulatimque attrahendus eſt	paulimque detrahendus eſt
	l. ead.	Sub quo	*Deeſt.*
p. 413.	l. 3.	interiore tantum parte	interiorem tantum partem
	l. 4.	ante caput, deinde reliqua	ante de reliqua
	l. 7.	panniculo	*Deeſt.*
	l. 9.	alteraque alterum premere	*Deſunt.*
	l. 12.	et, ſi eſt, quidquid	et ſi quidquid
	l. 24.	habente: ſuper imum	habente et ſuper imum
	l. ult.	in eo	in ea
p. 414.	l. 3.	renovare	removere
	l. 9.	tamen ejus; quod —— quando	tamen ejusque jus quod —— quid
	l. 10	pus	pubis
	l. 12.	inflammationi	inflammationis
	l. 20.	tolluntur	tollentur
	l. 21.	Ubi ſanguini	Ubi ſanguis
	l. ead.	ſanies — acribus.	fame —— acrius
	l. ult.	omnia venarum quaſi	omnia vel quaſi
p. 415.	l. 3.	ex	*Deeſt.*
	l. 5.	etiam	et
	l. 7.	incidendum	incidendus
	l. 13.	excipiendus	excipiendum
	l. 15.	ſuperdandum, & farina	ſuperdandum eſt: farina
	l. 16.	implendus is locus	implendusque is locus
	l. 25.	Huc autem	hanc autem
p. 416.	l. 1.	eximitur	exciditur
	l. 4.	utilius	*Deeſt.*